

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ

ကောကနိပါတ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-ရူပါဒိဝဂ်

၁။ [ဧဝံ မေ သုတံ-၌ ဧဝံသဒ္ဓါကို အာကာရအနက်၊ နိဒဿနအနက်၊ အဝဇာရဏအနက်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ အနက်သုံးမျိုး ဖွင့်၏။ မေ-သဒ္ဓါကို တတိယာကတ္တာအနက်၊ သမ္ပန်အနက်ဟု နှစ်မျိုးဖွင့်၏။ သုတံ-၌ 'တ'ပစ္စည်းကို ကံအနက်၊ ဘောအနက်ဟု နှစ်မျိုးဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်အားလုံးစုံအောင် အနက် ပြန်ဆိုမည်။ 'ဘန္တေ ဣဒံ သုတ္တံ' ဟူသော ပုဒ်တို့နှင့် 'ကထံ သုတံ' ဟူသော ပုစ္ဆာဝါကျကို အသစ်ထည့်စွက်၍ အနက်ပြန်ဆိုမည်။]

(ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ=ဤစိတ္တပရိယာဒါနသုတ်ကို၊) ဧဝံ =ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မေ = တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ။ (ကထံ= အဘယ်တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သုတံ=နာယူ မှတ်မိထားအပ် သနည်းဟူမူ) [ဤကား ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အာကာရအနက် ပေးပုံတည်း။]

၁။ အာကာရအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။ ။ 'ဧဝံ မေ သုတံ'ဟူသောဝါကျကို အဋ္ဌကထာ၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖွင့်ပြထားသောကြောင့် ဤအဓိပ္ပာယ်ခန်း၌ ရေးဘို့ ရန် တာဝန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း ရေးသင့်သမျှ ရေးပါ ဦးမည်။ ဤအာကာရအနက်၌ 'ဧဝံ မေ သုတံ' ၏ဆိုလိုရင်းကား-ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့၏ အလိုအကြိုက် အတွင်းဓာတ်ခံနှင့် ကိုက်ညီအောင် နည်းမျိုးစုံစွာ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သမျှ တရားစကားတော်အားလုံးကို မည်သူမျှ အကုန်အစင် မသိနိုင်ပါ။ သို့ဖြစ်၍ တပည့်တော်သည် နာယူလိုသော ဆန္ဒပြင်းပြ စွာဖြင့် အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ နာယူမှတ်သားပါသော်လည်း နည်းမျိုးစုံ အကုန်အစင် မမှတ်ယူနိုင်သောကြောင့် "ဧဝံ(ဧကေန အာကာရေန)=ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာ (တမျိုးတည်းသောနည်း) အားဖြင့်၊ သုတံ=ဤသုတ်ကိုနာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ"ဟု အရှင်အာနန္ဒာ ဆိုလိုသည်။

တနည်း-(ဘန္တေ = အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ = ဤစိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ=တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ = (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယုမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ = အဘယ်သို့၊ သုတံ = နာယုမှတ်မိထားအပ်သနည်းဟူမှု) [ဤကား ဧဝံ သဒ္ဓါ၏ နိဒဿနအနက် ပေးပုံတည်း။]

တနည်း-(ဘန္တေ = အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ = ဤစိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့သာလျှင်၊ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာလျှင်၊ မေ=တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယု မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့သာလျှင်၊ သုတံ=နာယု မှတ်မိထား အပ်သနည်းဟူမှု) [ဤကား ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အဝဇာရဏ အနက်ပေးပုံတည်း။
 “ဧဝံ = ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်” ဟုလည်းကောင်း၊
 “ကထံ = အဘယ်တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်” ဟုလည်း ကောင်း အနက်ဆိုနိုင်သေး၏၊ ပြခဲ့သော အာကာရအနက်၊ နိဒဿနအနက်တို့၌ “သာလျှင်” ဟူသော စကားကို ထည့်စွက်လိုက်လျှင်ပင် ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အဝဇာရဏ အနက် ဖြစ်တော့၏။]

၁။ နိဒဿနအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။ ။ ဤနိဒဿနအနက်၌ ဆိုလိုရင်းမှာ “တပည့်တော်သည် ဤသုတ်ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်းသိထား သည် မဟုတ်ပါ။ ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ နာယု မှတ်မိထားအပ်ပါသည်” ဟုလို။

၂။ အဝဇာရဏအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။ ။ ဤအဝဇာရဏအနက်၌ ဆိုလို ရင်းမှာ “တပည့်တော်သည် ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ ဤသုတ် (ဤ တရားတော်)ကို မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ နာယုမှတ်မိခဲ့ပါသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားအထံတော်တုန်းက နာယုမှတ်မိခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဤတရားတော်သည် ယခုအချိန်အထိ အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်လည်း အပိုအလိုမရှိ၊ သဒ္ဓါစကားလုံး အားဖြင့်လည်း အပိုအလိုမရှိ၊ တိတိကျကျဖြစ်ရကား ယခု လျှောက်ထားမည့် အတိုင်းသာ ဧကန်မုချ မှတ်သားထားရန် ဖြစ်ပါသည်” ဟုလို။

[ယခု ပြန်ဆိုခဲ့သော အနက်များသည် 'မေ'သဒ္ဒါ၏ တတိယကာတ္ထား အနက်နှင့် 'သုတံ'၌ 'တ' ပစ္စည်း၏ ကံအနက်များဖြစ်၏။ ယခုတဖန် 'မေ' ၏ သမ္ဗန်အနက်၊ 'တ'ပစ္စည်း၏ဘောအနက်များကိုလည်း ပြန်ဆိုဦးမည်။ 'ဘာဝသာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြ၊ ကမ္မဆဋ္ဌိနေမြဲ' ဟူသော ဆောင်ပုဒ်နှင့်အညီ 'တ'ပစ္စည်းက ဘောအနက်ဟောသောကြောင့် ယခင်က 'ဣဒံ သုတ္တံ'ဟူသော ပဌမာကံနေရာ၌ 'ဣမဿ သုတ္တဿ'ဟု ဆဋ္ဌိကံထည့်ရမည်။]

စဉ်းစားဖွယ်အနက်။ ။သီလက္ခန်ပါဠိတော် နိဿယသစ်၌ အဝဇာရဏ အနက်ပေးရာ၌ "ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္ဗုခါ=မျက်မှောက်တော်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့အနက်သဒ္ဒါအားဖြင့် မယုတ်မလွန်မူ၍သာလျှင်၊ သုတံ=နာခံမှတ်သား အပ်ပါပြီ"ဟု ပြန်ဆိုတော်မူ၏။ "တဉ္စ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနုနမနဓိကံ"ဟူသောအဋ္ဌကထာပါဠိကို ဆွဲယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် "မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ အနက်-သဒ္ဒါအားဖြင့် အပိုအလိုမရှိ နာခံမှတ်သားအပ်ပါပြီ"ဟု အနက်ပြန်ဆိုလိုက်လျှင် "မြတ်စွာဘုရား ဟောသမျှ အားလုံး အပိုအလိုမရှိ နာယူမှတ်သားထားနိုင်၏"ဟု အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက် စရာရှိ၏။ "ဧဝံ=ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း၊ သုတံ = နာခံမှတ်သားအပ်ပါပြီ"ဟု နိဒဿန အနက်ပြန်ဆိုလျှင်လည်း(န ပန ဘဂဝတော ဒေသိတာကာရတော ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ)ထိုအဓိပ္ပာယ်မျိုး သက်ရောက် စရာရှိသည်ပင်ဖြစ်၏။

သို့ဖြစ်လျှင် "မြတ်စွာဘုရား ဟောသမျှအားလုံးစုံ အကုန်အစင် မနာယူမမှတ်သားနိုင်ရကား တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နာယူမှတ်မိ ထားအပ်ပါပြီ"ဟုပြုခဲ့သော အာကာရအနက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေ၏။ အာကာရအနက်တုန်းက "မြတ်စွာဘုရား၏ဒေသနာတော်ကို အားလုံးစုံ အကုန် အစင် နာယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းမရှိ"ဟု ဆိုခဲ့ပြီးမှ အဝဇာရဏအနက်၌မူ "အားလုံးစုံ အကုန်အစင် နာယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းရှိ၏"ဟု ဆိုလျှင် အာကာရအနက်နှင့် အဝဇာရဏ အနက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေ၏ဟူလို။ ဣတရထာ ထေရော ဘဂဝတော ဒေသနာယ သဗ္ဗထာ ပဋိဂ္ဂဟဏေ သမတ္ထော အသမတ္ထောစာတိ အာပဇ္ဇေယျ။ (ဋီကာ)

ထို့ကြောင့် "တပည့်တော်သည် မြတ်ဘုရား ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း အနက်သဒ္ဒါ အပိုအလိုမရှိ နာယူမှတ်သားခဲ့ပါပြီ"ဟု ဒေသိတာကာရ အဓိပ္ပာယ်

တနည်း- (ဘန္တေ=ရား၊ ဣမဿ သုတ္တဿ=ဤ စိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို) ဧဝံ = ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (အာကာရအနက်) ဝါ = ဤသို့၊ ဤပုံ၊ ဝါ = ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ (နိဒဿနအနက်) ဝါ = ဤသို့သာ၊ ဝါ = ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ၊ (အဝဇာရဏ အနက်) မေ = တပည့်တော်၏၊ သုတံ = (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပါပြီ၊ ကထံ=အဘယ်တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်သို့၊ ဝါ=အဘယ်သို့သာလျှင်၊ သုတံ=နာယူ မှတ်မိထားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့သနည်းဟူမူ)

မယူရ။ “တပည့်တော်သည် ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ မြတ်စွာဘုရား ထံမှ နာယူမှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ထိုနာယူမှတ်သားခဲ့သော တရားတော်သည်လည်း ယခုအချိန်အထိ အနက်သဒ္ဓါ အပိုအလိုမရှိဘဲ မြတ်စွာဘုရားထံမှ နာယူခဲ့သည့် အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်”ဟု သုတာကာရအဓိပ္ပာယ် ယူရမည် ဖြစ်သည်။

၁။ သုတံပုဒ်အနက်နှင့်စပ်၍ဆိုဖွယ်။ ။ ဘောဟော ကြိယာဖြစ်သော ‘သုတံ’၏ စပ်ရာပုဒ်ကို ‘အဟောသိ’ဟု အတိတ်ကြိယာထည့်ပေးသည်။ သီလက္ခန် ဘာသာဋီကာ၌ကား “သုတံပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဆောင်ခြင်းကြိယာက သင်္ဂါယနာတင်ချိန်အထိရှိနေသောကြောင့် ဟောတိဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာထည့်သည်” ဟုမိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ထို့ပြင် “သုတံ=နာယူ+မှတ်သား+ဆောင်ထား”ဟု ကြိယာ သုံးမျိုးယူပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်မှောက်၌ ထိုသုံးမျိုးလုံးမရနိုင်။ မျက်ကွယ်ကျမှသာ ဆောင်ထားနိုင်၏ဟု ယူဆကာ “ဘဂဝတော သမ္မုခါ”ဟု ထည့်၍ ဆရာအဆက်ဆက်တို့ အနက်ပေးကြသည်ကို နှစ်သက်တော်မမူ။

မိမိ၏ အယူအဆကား- “သဗ္ဗထာမေန ပန သောတုကာမတံ ဇနေတွာပိ ဧဝံ မေ သုတံ”ဟူသော အဋ္ဌကထာဝယ် သောတုကာမတံ၌ ‘သု’ဇာတ်ကဲ့သို့ပင် ‘သုတံ’၌ သုဇာတ်သည် မြတ်စွာဘုရားထံမှ နာယူမှတ်သားခြင်း အနက်ကိုသာ ဟောသည်ဟုယူဆ၏။ ‘သုတံ’ကို ဥပဓာရိတံဟု ‘ဓရ’ဇာတ်ဖြင့်ဖွင့်သော်လည်း တရားတော်ကို မမေ့မပျောက်အောင် သင်္ဂါယနာတင်ချိန်အထိ မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်ကွယ်၌ ရွတ်အံမှတ်သားဆောင်ထားခြင်းအနက်ကို သုတံက ဟောသည်ဟု မယူဆပါ။ “သုတံ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတံ(ဥပဓာရဏံ)”ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ဖြင့်လည်း “မြတ်စွာဘုရားထံ၌ တရားနာသောအခါ သောတ

ဧကံ = တပါးသော၊ သမယံ^၁ = အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။

ဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် ကြားရုံမျှမက မနောဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် နာယူဆောင်ကပ် မှတ်မိထားသည်” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်မျှလောက်ကိုသာ ဆိုလိုပါ၏။ ထို နာယူဆောင်ကပ် မှတ်မိခြင်းကိစ္စ (ဥပဓာရဏကိစ္စ) သည်ကား အရှင်အာနန္ဒာ အတွက် မြတ်စွာဘုရားထံ တရားနာစဉ်ကပင် ပြီးစီးခဲ့သောကြောင့် သင်္ဂါယနာ တင်ချိန်၌ အတိတ်ဖြစ်လေပြီ။ ထို့ကြောင့် သုတ်ပုဒ်ကို ကံအနက်ပေးစဉ်က ‘တ’ပစ္စည်းသည် အတိတ် အနက်ဟော ဖြစ်သကဲ့သို့ ဘော အနက်ပေးသော အခါ၌လည်း သံဝံနကြိယာကို အတိတ်ကြိယာဖြစ်ကြောင်း သိသာအောင် ‘အဟောသိ’ ဟု အတိတ်ကြိယာသာ ထည့်သင့်ပါသည်။

ထို့ပြင် ထိုဥပဓာရဏကိစ္စသည် မြတ်စွာဘုရားထံ တရားနာစဉ်ကပင် ပြီးစီးခဲ့သောကြောင့် ဘဂဝတော သမ္မုခါဟု ထည့်စွက်၍ အနက်ပေးခွင့်ရှိပါ၏။ “ဘဂဝတော သမ္မုခါ သုတာကာရတော” ဟူသော ဋီကာများနှင့်လည်း ညီညွတ် ပါ၏။ ဤနေရာ၌ စကားကျဉ်းအောင် “ဧဝံ မေ သုတံ” ဟု သာမန်ပြထား သော်လည်း မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ထံမှ တရားတော်ကို သင်ယူခဲ့သည်ကို တိတိ ကျကျပြောလိုသော မဟာပဒေသသုတ်(အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၊ ပ-နာ၊ ၄၈၇)စသည် တို့၌ကား “သမ္မုခါ မေတံ အာဂုသော ဘဂဝတော သုတံ၊ သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ။ ပ။ တဿ မေ သံဃဿ သမ္မုခါ သုတံ၊ သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ” ဟု ဘုရားအထံတော်မှ သံဃာ့အထံတော်မှ စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြရပါသည်။

၁။ ဧကံ သမယံ။ ။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌ (သြကာသ အနက်) ဝါ=အခါပတ်လုံး (အစ္စန္တ သံယောဂအနက်) ဤသို့ အနက်နှစ်မျိုးပေးနိုင် ၏။ ဤနေရာ၌ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သမျှ သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်း မည်သည့်နှစ် မည်သည့်လရက် မည်သည့်အချိန်၌ ဟောတော်မူကြောင်းကို တိတိကျကျ သိရှိမှတ်သားထားသော်လည်း ယခုခေတ် ကဲ့သို့ စာနှင့်ရေးမှတ်လေ့မရှိဘဲ နှုတ်တက်အရ ဆောင်ထားကြသော ရှေးခေတ် ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ထိုထိုသုတ်တို့ကိုဟောရာ နှစ်၊ ဥတု၊ လ၊ ပက္ခ၊ ညဉ့်၊ နေ့၊ အချိန်ပိုင်းဆိုင်ရာ များစွာသော စကားလုံးတို့ကို သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်းမှတ်၍ နှုတ်တက်ဆောင်ခြင်း၊ ရွတ်ဆိုခြင်းငှာ မလွယ်ကူသောကြောင့် အချိန်ကာလတို့ကို တိတိကျကျ မဖော်ပြတော့ဘဲ “ဧကံ သမယံ=တပါးသောအခါ၌” ဟု တပုဒ်တည်း မျှဖြင့် သာမညသာ ပြဆိုထားပါသည်။

တနည်း-ဘုရားအလောင်း ပဋိသန္ဓေနေတော်မူရာအခါ၊ ဖွားမြင်တော် မူရာအခါ။ ပ။ သစ္စာလေးပါးတရား သိမြင်၍ ဘုရားဖြစ်တော်မူရာအခါ၊ တရား ဟောတော်မူရာအခါ စသည်တို့သည် တသောင်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်

သာဝတ္ထိယံ^၁ = သာဝတ္ထိမြို့တော်၏ အနီး၌၊ ဇေတဝနေ = ဇေတဝန်မည်သော၊

အားလုံး တုန်လှုပ်မှု၊အရောင်အဝါ ထွန်းလင်းမှုစသည်ဖြစ်လောက်အောင် မြတ်စွာဘုရားအတွက် အလွန်ထူးခြားထင်ရှားသော အချိန်အခါများဖြစ်၏။ ထိုအချိန်အခါများစွာတို့တွင် ဤနေရာ၌ ‘ဧကံ သမယံ’အရ တရားဟောရာ အချိန်အခါကို ယူရမည်စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်သေး၏။ ထိုအဖွင့်များအရ ‘ဧကံ သမယံ’ကို အနက်ပေးလိုလျှင်-

ဧကံ=မြတ်စွာဘုရားအတွက် ထင်ရှားသော အချိန်အခါများစွာတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊သမယံ=တရားဟောတော်မူရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ=တရားဟောတော်မူရာ အချိန်အခါပတ်လုံး။(တနည်း)ဧကံ=ဉာဏ်၏ ကိစ္စပြုရာ၊ ကရုဏာ၏ ကိစ္စပြုရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =ကရုဏာ၏ ကိစ္စကိုပြုရာအချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ကရုဏာ၏ ကိစ္စကိုပြုရာ အချိန်အခါပတ်လုံး။ (တနည်း)ဧကံ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားပြုကျင့်ရာ၊ သူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားပြုကျင့်ရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =သူတပါးအကျိုးစီးပွား ပြုကျင့်ရာအချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံး။ (တနည်း) ဧကံ=စုဝေးနေကြသော ရဟန်းတို့ပြုရမည့် ငြိမ်သက် တိတ်ဆိတ်စွာနေခြင်း တရားဟောခြင်းဆိုင်ရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =တရားဟောရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံး။ (တနည်း) ဧကံ=တရားဟောရာ တရားကျင့်ရာအချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ=တရားဟောရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံးဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ သာဝတ္ထိယံ။ ။သမိပတ္ထေစေတံ ဘုမ္မဝစနံ-ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သော ကြောင့် “သာဝတ္ထိယံ”၌ သတ္တမိဝိဘတ်ကို သမိပအနက်ဟောဟု သိရ၏။ ထိုကြောင့်“သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်၏အနီး၌”ဟု သတ္တမိဝိဘတ်၏ သမိပအနက် ထင်းရှားအောင် အနက်ပြန်ဆိုသည်။ အကယ်၍ သမိပအနက် မပြန်ဆိုဘဲ “သာဝတ္ထိယံ = သာဝတ္ထိမြို့တော်၌”ဟု အနက်ပြန်ဆိုလျှင်ကား သမိပျူပစာရကြံရမည်။ သာဝတ္ထိမြို့တော်၏ အနီးအရပ်ဒေသဖြစ်သော ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်ကို သမိပဟုဆို၍ သာဝတ္ထိမြို့တော်ကိုကား သမိပီ (သမိပရှိသည်) ဟု ဆိုရ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် သမိပီဖြစ်သော သာဝတ္ထိမြို့တော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသည်မဟုတ်၊ သမိပဖြစ်သော ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌သာ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် သမိပီ၏ သာဝတ္ထိဟူသောနာမည်ကို သမိပ ဇေတဝန်၌ ရွှေ့ပြောင်းတင်စားခေါ်ဝေါ်သော သမိပျူပစာရဟု ဆိုရသည်။

ဣရဿနှင့် ဤဒီဃဝါဠုနစ်မျိုး။ ။ဤနေရာ၌ သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ ပြထားသည့်အတိုင်း အဆုံးသရ၌ ရဿ၊ ဒီဃနစ်မျိုးဖြင့် ‘သာဝတ္ထိ’

ဝါ=ဇေတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်တောဖြစ်သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ္ဍိကသုဋ္ဌေး၏၊ အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟာရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်

သာဝတ္ထိ'ဟု ပါဠိနှစ်မျိုးဖြစ်သင့်၏။ ယထာ ကာကန္တဿ ဣသိနော နိဝါသဋ္ဌာနေ မာပိတာ နဂရီ ကာကန္တီ။ပ။ ကုသမ္ပဿ နိဝါသဋ္ဌာနေ မာပိတာ ကောသမ္ဘိတိ ဝုစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သဝတ္ထဿ ဣသိနော နိဝါသဋ္ဌာနေ မာပိတာ နဂရီ သာဝတ္ထိတိ ဝုစ္ဆတိ၊ ဤသုတ်ဋီကာ (မူလပဏ် ၄၊ ပ-နာ၊ ၆၂)။ “တေန နိဗ္ဗတ္တေ” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် (၄-ကာဒိကဏ္ဍ၊ ၁၈-သုတ်)၌ ကုသမ္ပဿော ပုဒ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်၍ ကုသမ္ပေန နိဗ္ဗတ္တာ ကောသမ္ဘိ နဂရီ ကာကန္တီ မာကန္တီ-ဟုရုပ်ပြီးပုံပြ၏။ ဣ-ပစ္စည်းသက်လျှင် နဒါဒိဤပစ္စည်း သက်ရိုးထုံးစံ အတိုင်း “ဣတ္ထိယံ ဤ”ဟု နိရုတ္တိ ဒီပနီ (၂၉၇)၌ ဆို၏။ ထို့ကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်အတိုင်း သဝတ္ထေန နိဗ္ဗတ္တာ နဂရီ သာဝတ္ထိ (သဝတ္ထရသေသည် ဖြစ်စေအပ်၊ တည်ထောင်အပ်သောမြို့)ဟု နဒါဒိ ဤပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပါဠိရှိနိုင်၏။

တနည်း-ကုန်သည်တွေ ဆုံမိကြ၍ “ဤမြို့၌ ဘာကုန်ပစ္စည်းရှိသလဲ” ဟု မေးကြသောအခါ ဘာမဆို အကုန်ရှိသည်ဟု ပြန်ပြောကြ၏။ ဤစကားကို အစွဲပြု၍ သာဝတ္ထိ (ဗြာဝတ္ထိ) ဟုမြို့နာမည်တွင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် “သဗ္ဗတ္ထေ အတ္ထိတိ သာဝတ္ထိ”ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဤနည်း၌ သဗ္ဗနှင့် အတ္ထိကို ပေါင်းစပ်ပြီး (သဗ္ဗကို သာဝပြု၍) “သာဝတ္ထိ” ဟူ၍ ဣရဿသရဖြင့် ပါဠိရှိရ၏။ ဤနေရာမှ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း သဗ္ဗနှင့် အတ္ထိ (အတ္ထိ) ပေါင်းစပ်ထားကြောင်း ထင်ရှားပါလျက် အဘိဓာန်ဋီကာ (၂၀၀-ဂါထာ)၌ ဓနဝါစက အတ္ထသဒ္ဒါဟု ဆိုပြီးလျှင် “သဗ္ဗ+အတ္ထ (=သာဝတ္ထ)ပုဒ်နောင် ဣ-ပစ္စည်းသက်၍ သာဝတ္ထိဟု ရုပ်စီရင်လေ၏။ ပြခဲ့သော ၄၊ ၄၊ ၄ အဖွင့်များအတိုင်း “သာဝတ္ထိယံ =သဝတ္ထရသေ၏ ကျောင်းနေရာ၌ တည်ထောင်အပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် သာဝတ္ထိ မည်သော မြို့တော်၏အနီး၌၊ ဝါ=သက်ရှိသက်မဲ့ ပစ္စည်းဝတ္ထုအားလုံးစုံ အကုန်ရှိရာ၏အဖြစ်ကြောင့် သာဝတ္ထိမည်သော မြို့၏အနီး၌”ဟု ဝိဂြိုဟ်နက် ပေးလိုကပေးပါ။

၁။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ ဝိဟာရတိ။ ။အနာထပိဏ္ဍိကဿ =ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့အား ထမင်းရိက္ခာပေးတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့် အနာထပိဏ္ဍိဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော သုဒတ္ထမည်သော သုဋ္ဌေး၏၊ အာရာမေ =လူရှင်ရဟန်းတို့ လာရောက်၍ ပျော်မွေ့နေထိုင်ရာ ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟာရတိ =လျောင်းထိုင်ရပ်သွား လေးပါးဣရိယာ ညီညာမျှကြောင်း ပြုပြင်ပြောင်းရွှေ့ ကိန်းအောင်းနေတော်မူ၏။ (ဝေါဟာရတ္ထအရှည်နက်) ဝါ=ဣရိယာပုထ်တဖြာ အနေကြာ၍ ညောင်းညာ့စံစားမှုဒုက္ခများကို တခြားဣရိယာ ပုထ်တဖြာဖြင့်

မူ၏။ [အဖွင့်အနက်များကို ဆောက်ခြေအဓိပ္ပာယ်ခန်း၌ကြည့်]

ပယ်ခွာရှောင်လွှဲ မယိုင်လဲအောင် ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တော်မူ တည်တံ့စေ တော်မူ၏။ ဝါ=မိမိ သူတပါး စီးပွားချမ်းသာ အဖြာဖြာကို ဆောင်တော်မူ ဖြစ်စေတော်မူ၏။ (ဋ္ဌ၊ ဋီ-ဖွင့်နှစ်နည်း) ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ယင်းသို့ အနက်ပြန်ဆိုရာ၌-

အနာထပိဏ္ဍိကပုဒ်၏ဝိဂြိုဟ်။ ။ “နိစ္စကာလံ အနာထာနံ ပိဏ္ဍမဒါသိ၊ တေန အနာထပိဏ္ဍိကောတိ သဒ္ဓံ ဂတော” ဟူသော မူလပဏ်ဋ္ဌ (ပ-၆၂) အတိုင်း အနာထပိဏ္ဍိကပုဒ်ကို ဗဟုသုတအဖြစ် ဝိဂြိုဟ် အနက်ပေးထားသည်။ ထိုအဋ္ဌကထာစာသွားအတိုင်း “အနာထာနံ ပိဏ္ဍံ ဒဒါတိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော” ဟူသော သဒ္ဓနိတိ(၇၆၄)သုတ်၌ရှိသော ဝါကျသည် ဝိဂြိုဟ်အစစ်မဟုတ်သေး။ သဒ္ဓတ္ထတော ပန ဒါတဗ္ဗဘာဝေန သဗ္ဗကာလံ ဥပဋ္ဌပိတော အနာထာနံ ပိဏ္ဍော ဧတဿ အတ္တိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော-ဟူသော မူလပဏ်ဋီ (ပ-၁၄၁) နှင့်အညီ “အနာထာနံ ပိဏ္ဍော အနာထပိဏ္ဍော=ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့ဘို့ ထမင်း၊ အနာထပိဏ္ဍော ဧတဿ အတ္တိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော=ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့ဘို့ အမြဲစီမံထားအပ်သော ထမင်းအစာရှိသော သူဌေး” ဟု ဝိဂြိုဟ် အစစ်ပြုပါ။ ထိုသူဌေး၏ ငယ်နာမည်မှာ သုဒတ္တဖြစ်၏။

ဝိဟရတိပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်။ “ဝိဟရတိ=နေတော်မူ၏” ဟူသော အနက်မှာ အများသုံးဝေါဟာရဖြစ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ဝိဟရတိပုဒ်ကို ဝိစ္ဆိန္ဒိ တွာ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ (ပယ်ဖြတ်၍ ဆောင်၏၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်စေ၏၊ တည်တံ့စေ၏)ဟုဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ ဝိဟရတိမှ ဝိသဒ္ဓါသည် ဝိစ္ဆေဒ (ပယ်ဖြတ်ခြင်း)အနက်ကိုဟော၏။ လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွားဟူသော လေးပါး သော ဣရိယာပုထ်တို့တွင် ထိုင်ခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်တခုခုဖြင့် အနေကြာ၍ ညောင်းညာနာကျင်မှု ဒုက္ခဖြစ်လာလျှင် လျောင်းခြင်း၊ ရပ်ခြင်းစသော အခြား ဣရိယာပုထ် တမျိုးမျိုးဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲကာ ထိုဒုက္ခကို ပယ်ဖြတ်ရ၏။ ဤသို့ပယ်ဖြတ်သည်ကို ဝိစ္ဆေဒဟုဆို၏။ ဟရဓာတ်၏ သဒ္ဓတ္ထမှာ ဆောင်ခြင်း အနက်ပင်တည်း။ ထိုညောင်းညာမှုဒုက္ခကို ပယ်ရှား၍ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောကို မယိုင်လဲအောင် ဆောင်ထားသည်ဟု ဆိုလို၏။ ပဝတ္တေတိကား အဓိပ္ပာယ် အနက်အဖွင့်တည်း။ ထိုပဝတ္တေတိဖြင့် ထိုဒုက္ခကို ပယ်ဖြတ်၍ ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေ၏။ ကြာရှည်တည်တံ့စေ၏ဟု ဆိုလို၏။ (ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ။) ထို့ပြင် ဋီကာ၌ ဝိဟရတိမှ ဝိသဒ္ဓါကို ဝိဝိဓ အနက်ဟောကြံ၍ ဝိဝိဓဟိတသုခံ ဟရတိ ဥပနေတိ ဥပ္ပါဒေတိဟုဖွင့်၏။ ထို အဖွင့်များအားလုံးစုံအောင် ဝိဟရတိပုဒ်ကို အနက်ပေးထားသည်။

တတြ=ထိုအခါ၌ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာဖြစ်သော ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ထိုတရားဟောခြင်းငှာ ရဟန်းတို့ကို မိန့်ခေါ်သင့်ရာ အရပ်ဒေသ အချိန်ကာလ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို၊ “ဘိက္ခုဝေါ=ရဟန်းတို့”၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီး [တတြခေါ၌ ခေါသဒ္ဓါ^၁ အနက်မရှိ။ ပဒပူရဏနိပါတ်မျှသာတည်း။] “ဘဒန္တေ=အရှင်ဘုရား” ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော^၂=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်

၁။ ခေါသဒ္ဓါအဖွင့်သုံးမျိုး။ ။ နိဿယခန်း၌ တတြပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်သုံးမျိုးပေးခဲ့၏။ ခေါသဒ္ဓါကိုလည်း ပဒပူရဏဟုဆိုခဲ့သည်။ (တနည်း) ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခု=တို့ကို၊ “ဘိက္ခုဝေါ=တို့”၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ ခေါ(အာမန္တေ သိ ဧဝ) = ဧကန်မိန့်ခေါ်တော်မူပြီးသည်သာ။ ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ဤနည်း၌ ခေါသဒ္ဓါအဝဓာရဏအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ အာမန္တေ သိနှင့်တွဲ၍ အနက်ဆိုရသည်။

ထိုခေါသဒ္ဓါကို အာဒိကာလ (တရားဒေသနာတော်၏ အစပျိုးအခြေ တည်ရာကာလ) အနက်ဟော ဟုလည်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်သေး၏။ ထိုအာဒိကာလကို ဝါကျာရမ္မဟု ဋီကာဖွင့်၏။ (ဝါကျ = နောက်ထပ်ဆိုဖွယ်စကားရပ်ကို +အာရမ္မ=အားထုတ်ခြင်း၊ ဆက်လက်ဖော်ပြခြင်း) နောက်ထပ်ဆိုဖွယ် ရှိသည်ကို ပြဆိုဘို့ရန် စကားပျိုးလိုက်ခြင်း၊ ရှေ့နောက်စကားနှစ်ရပ် ဆက်သွယ်ခြင်းကို ဝါကျာရမ္မဟုလည်းကောင်း၊ ဥပညာသ (ဥပနာသ)ဟုလည်းကောင်းခေါ်၏။

ထိုအာဒိကာလ အနက်အတွက် ထူးထူးထွေထွေ အနက်ယောဇနာဘို့ မလိုပါ။ ဋီကာ၌လည်း အဝဓာရဏ အနက်အတွက်သာ “အာမန္တေ သိ ဧဝ” ဟု အနက်ယောဇနာပုံကိုပြ၍ အာဒိကာလအနက်အတွက် အနက်ယောဇနာပုံကို မပြသည်သာမက “ ပဒပူရဏေန ဝစနာလင်္ကာရမတ္တံ ကတံ ဟောတိ၊ အာဒိကာလတ္ထေန ဝါကျာဿ ဥပညာသမတ္တံ” ဟူ၍ အာဒိကာလအနက်ကို ပဒပူရဏနှင့် တတန်းစားတည်းထား၍ “မတ္တံ” သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြထားသည်။ ထိုကြောင့် အာဒိကာလ ဝါကျာရမ္မအနက်၌ “တတြ ခေါ = သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌ပင် (ထိုအခါမှာပဲ)” ဟု စကားပျိုးခြင်း၊ စကားဆက်စပ်ခြင်းသဘော သက်ရောက်ရုံမျှသာ အနက်ပြန်ဆိုပါလေ။

၂။ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ။ ။ ဘဂဝါ အာမန္တေ သိ-ဟုဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ၌ “ဘဂဝတော = မြတ်စွာဘုရား၏”

စကားတော်ကို)၊ ပစ္စသောသုံ=ရှေးရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံ
ကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်
မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

[ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိရူပံ-ဟူသော ဥပမာနဝါကျကစ၍ အနက်
ပေးရမည်။ ယထယိဒံကို ယထာ+ဣဒံဟု ပုဒ်ဖြတ်] ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊
ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ=ဤမိန်းမ၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊ (ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတု
သမုဋ္ဌာနိကအဆင်းနှင့် မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်
တန်ဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ ကာယပဋိဗဒ္ဓဥတုအဆင်းသည်) ပုရိသဿ
= (ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို
(ကာမ ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာဟူ သော စတုဘူမက ကုသိုလ်စိတ်ကို) ပရိယာ
ဒါယ=ယူဆောင်၍၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တားဆီးလျက်၊
တိဋ္ဌတိ ယထာ=တည်ရှိသကဲ့သို့၊ [ဣတ္ထိရူပါရုံသည် ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ခွင့်မရ
အောင်တားဆီး၏။ ယင်းသို့ တားဆီးသည်ကိုပင် “ယူဆောင်သည်၊ ကုန်ခန်း
စေသည်”ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ပုရိသဿ=ယောက်ျား၏၊
စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝါ=လျက်၊ တိဋ္ဌတိ=တည်ရှိ၏။
ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ [နာဟံ ဘိက္ခဝေမှ ဘိက္ခဝေကို ယခုမှ အနက်ပေးရသည်။]

ဟု သမ္ပန်အနက်ပေး၍ “အာမန္တနံ” ပုဒ်ထည့်စပ်စေလိုသောကြောင့် “ဘဂဝတော
ပစ္စသောသုန္တိ ဘဂဝတော အာမန္တနံ ပဋိအသောသုံ”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။
သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ကား ပတိ အာရှေးရှိသော သုဓာတ်၏ ယှဉ်ဘက်ပုဒ်၌ သမ္ပဒါနံ
ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုအလို “ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပစ္စသောသုံ
=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ”ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ စတုသမုဋ္ဌာနိကအဆင်းနှင့် ဥတုဇအဆင်း။ ။ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊
အာဟာရဟူသော အကြောင်းလေးပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရူပါရုံကို စတုသမုဋ္ဌာနိက
အဆင်းဟုခေါ်၏။ ထိုစတုသမုဋ္ဌာနိက အဆင်းသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့
ခန္ဓာကိုယ်၏ ပင်ကိုမူရင်း အဆင်း ဖြစ်သောကြောင့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထုများ၌
မရှိနိုင်။ မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဝတ်ဆင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာစသည်တို့၏
ကာယပဋိဗဒ္ဓ အဆင်းရောင်ကား ဥတုဇ အဆင်းသာတည်း။

အညံ=မိန်းမ၏အဆင်းမှ တပါးသော၊ တံ ဧကရူပမ္ပိ=ထိုတရုသော အဆင်းကို သော်မျှလည်း၊ (ယောက်ျား၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင်၊ ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတရုတလေသော အဆင်းကိုသော်မျှလည်း) အဟံ=ငါသည်၊ န သမနုပဿာမိ =မြင်တော်မမူ၊ (သဗ္ဗညုတဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အကုန်အစင် ကြည့်ရှု၍ပင် မြင်တော် မမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိရူပံ=မိန်းမ၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဧတဒဝေါစမှ အဝေါစသို့ ပြန်စပ်သည်။ ထို့နောက် ဣတိတလုံး အကျေ ကြံပြီးလျှင် “ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=နာယုမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (တနည်း)ဣတိ =ဤသို့၊ သုတံ=နာယုမှတ်မိထားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပါပြီ” ဤသို့လည်း ဆက်လက်၍ အနက်ဆိုလိုက ဆိုနိုင်၏။ ဧဝံ မေ သုတံသို့ ပြန်၍ ဆက်စပ် နိဂုံးအုပ်လိုက်ခြင်းတည်း။]

[“ယံ ဧဝံ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ” ကား ဥပမေယျ ဝါကျ (နှိုင်းယှဉ်ခံရသော အနက်ခြပ်ကို ဖော်ပြသော စကားရပ်)တည်း။ “ယထယံဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိရူပံ” ကား ဥပမာနဝါကျ (နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း အနက် ခြပ်ကိုပြသော စကားရပ်)တည်း။ ဥပမေယျဝါကျမှ ပုရိသဿ စိတ္တံစသော ပုဒ်တို့ကို ဥပမာန ဝါကျသို့လည်း ဆွဲယူအနက်ပေးရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆွဲယူ မပေးလိုလျှင် ပြလတ်သော နည်းအတိုင်းလည်း တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း အနက်ပေး နိုင်ပါ၏။]

တနည်း- ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ ယထာ=ဤမိန်းမ၏ အဆင်း ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းတူ၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=သော၊ တံ ဧကရူပမ္ပိ= လည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိရူပံ=သည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=နာယုမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ) ပဌမံ=ပဌမ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ [ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံ စသော အာရုံငါးပါး တို့တွင် ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော ‘ရူပဂရုဏ’ ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဤပဌမသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်။ “စိတ္တံ ပရိယာဒါယ” ဟူသော ပါဠိကို အစွဲပြု၍ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်ဟု ခေါ်၏။ နိပါတောသု စကကနိပါတော အာဒိ၊ သုတ္တေသု စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တံ။ အဋ္ဌကထာ]

၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) ဣတ္ထိသဒ္ဓေါ=ဤမိန်းမ၏ အသံသည်၊ ဝါ=ဤမိန်းမ၏ စကားပြောသံ၊ သီချင်းဆိုသံစသော စိတ္တအသံ၊ မိန်းမသည် ဝတ်ဆင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာနှင့် တီးမှုတ်အပ်သော တူရိယာ စသည် တို့၏ ဥတုအသံသည်၊ ပုရိသဿ = (သဒ္ဓါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝါ=လျက်၊ တိဋ္ဌတိ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ (ယော သဒ္ဓေါ)=အကြင် အသံ သည်၊ ပုရိသဿ = ယောက်ျား၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ = မိန်းမ၏ အသံမှ တပါးသော၊ တံ ဧကသဒ္ဓမ္မိ=ထိုတခု သော အသံကိုသော်မျှလည်း၊ (ယောက်ျား၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင် ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတခုတလေသော အသံကို သော်မျှလည်း) အဟံ=ငါသည်၊ န သမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိသဒ္ဓေါ = မိန်းမ၏ အသံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ =ပြီ) [အကယ်၍ ဥပမေယျဝါကျမှ ပုဒ်တို့ကို ဆွဲမယူဘဲ တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း အနက်ပေးလိုလျှင် ပြလတ္တံ့သော နည်းအတိုင်းဆိုပါ။]

တနည်း- ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) ဣတ္ထိသဒ္ဓေါယထာ=ဤမိန်းမ၏ အသံကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းတူ၊ ယံ (ယော သဒ္ဓေါ)=အကြင် အသံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=တည်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=သော၊ တံ ဧကသဒ္ဓမ္မိ=လည်း၊ န သမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိသဒ္ဓေါ=သည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ သုတံ=ပြီ) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် စိတ္တ ပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ (အာရုံငါးပါးတို့တွင် သဒ္ဓါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော 'သဒ္ဓဂရုက' ယောက်ျားနှင့်စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော စိတ္တပရိယာဒါနသုတ် တည်း။)

၃။ [ဤနေရာမှ စ၍ ထူးသော ပုဒ်တို့ကိုသာ အနက်ရေးတော့မည်] ဣဒံ(အယံ) ဣတ္ထိဂန္ဓော=ဤမိန်းမ၏ အနံ့ဂန္ဓာရုံသည်၊ ဝါ=ဤမိန်းမ ခန္ဓာ ကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိကအနံ့နှင့် မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ ဥတုအနံ့သည်၊ ပုရိသဿ= (အနံ့၌အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏။ ပ။ ဧဝံ=တူ၊ ယံ (ယော ဂန္ဓော) = အကြင်အနံ့သည်၊ ပုရိသဿ=၏။ ပ။ အညံ=မိန်းမ၏ အနံ့မှ တပါးသော၊ တံ ဧကဂန္ဓမ္မိ=ထိုတခုသော အနံ့ကိုသော်မျှလည်း၊ (ယောက်ျား၏

ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင် ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတခုတလေသော အနံ့ကိုသော်မျှလည်း)။ ပ။ ဣတ္ထိဂန္ဓော=မိန်းမ၏ အနံ့သည်။ ပ။ တိဋ္ဌတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြီ) တတိယံ=သုံးခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ (အာရုံငါးပါးတို့တွင် ဂန္ဓာရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော ဂန္ဓဂရုက ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော တတိယ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။) [ဒုတိယနည်း အနက်ပေးပုံလည်း သိလောက်ပြီ။]

၄။ ဣဒံ (အယံ) ဣတ္ထိရသော= ဤမိန်းမ၏ အရသာ ရသာရုံသည်။ ဝါ=ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိက အရသာ၊ မိန်းမနှုတ်ခမ်း၌ရှိသော တံတွေးရည် ကွမ်းရည်စသည်နှင့် မိန်းမက ချက်ပြုတ်ပေးအပ်သော ယာဂုထမင်းစသည်တို့၏ အရသာသည်။ [သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်မှ ကင်းကွာ မသွားသေးသော ရသာရုံအဆက်ဆက်နှင့် အချို့ရုပ်အဆက်ဆက်တို့သည် စတုသမုဋ္ဌာနိကတွင် ပါဝင်နိုင်၏။ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းမှ ကင်းကွာ၍ တသီးတခြား ဖြစ်သွားလျှင်ကား ဥတုသော ဖြစ်နိုင်တော့၏။] ပုရိသဿ=(အရသာ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏။ ပ။ ဧဝံ=တူ၊ ယံ(ယော ရသော=)အကြင် အရသာသည်။ ပ။ အညံ=မိန်းမ၏ အရသာမှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကရသမ္ပိ=ထိုတခုသော အရသာကိုမျှသော်လည်း။ ပ။ ဣတ္ထိရသော = မိန်းမ၏ အရသာသည်။ ပ။ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ [ရသဂရုကယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောသည်။]

၅။ ဣဒံ (အယံ) ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော=ဤမိန်းမ၏ အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည်။ ဝါ = ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိကအတွေ့နှင့် မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာ ပန်းစသည်တို့၏ ဥတုအတွေ့သည်။ ပုရိသဿ=(အတွေ့၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏။ ပ။ ဧဝံ=တူ၊ ယံ (ယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗော)=အကြင်အတွေ့သည်။ ပ။ အညံ=မိန်းမ၏ အတွေ့မှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကဖောဋ္ဌဗ္ဗမ္ပိ=ထိုတခုသော အတွေ့ကိုသော်မျှလည်း။ ပ။ ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော=မိန်းမ၏ အတွေ့သည်။ ပ။ ပဉ္စမံ=ငါးခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါန သုတ်တည်း။ [ဖောဋ္ဌဗ္ဗဂရုက ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောသည်။]

၆။ ဣဒံ ပုရိသရူပံ=ဤယောက်ျား၏ အဆင်းသည်။ ဝါ=ဤယောက်ျား ခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိက အဆင်းနှင့် ယောက်ျားခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထား အပ်သော အဝတ်တန်ဆာ နံ့သာပျောင်း စသည်တို့၏ ဥတုအဆင်းသည်။ ဣတ္ထိယာ=(ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) မိန်းမ၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို

။ပ။ ဧဝံ=တု၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ဣတ္ထိယာ=မိန်းမ၏၊ စိတ္တံ=ကို ။ပ။
 အညံ= ယောက်ျား၏ အဆင်းမှတစ်ပါး တခြားသော၊ တံ ကောရူပမ္ဘိ=ထိုတစ်ခုသော
 အဆင်းကိုသော်မျှလည်း၊ (မိန်းမ၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင် ကုန်ခန်း
 စေနိုင်သော ထိုတစ်ခုသော အဆင်းကို သော်မျှလည်း) အဟံ=သည်၊ န သမနု
 ပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုရိသရူပံ = ယောက်ျား၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊
 ဣတ္ထိယာ = ၏၊ ။ပ။ ဆဋ္ဌံ=ခြောက်ခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း၊
 (အာရုံငါးပါးတို့တွင် ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော ရူပဂရုက မိန်းမနှင့်
 စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဆဋ္ဌစိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။) [ကျန်သုတ်များ
 ကို ဤနည်းမှီ၍ အနက်ဆိုလေ။] ပဌမော = ရှေးဦးစွာသော၊ ရူပါဒိဝဇ္ဇေါ =
 ရူပါဒိဝဂ်တည်း။

၂-နိဝရဏပွဟာနဝဂ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန (ဓမ္မေန)=အကြင် တရားသဘောဖြင့်၊
 ဝါ= အကြင်တရားသဘောကြောင့်၊ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ သူ၊ ငါ စသည်မဟုတ်သော
 အကြင်တရားသဘောကြောင့်) အနုပ္ပန္နော=မဖြစ်သေးသော၊ (အာဂန္တုကဝတ်
 စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်း၊ ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူ
 ပို့ချခြင်း စသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခွင့်မရသော၊ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစား
 ဖူးသေးသော အာရုံနှင့် မတွေ့ရ၍ မဖြစ်သေးသော၊) ကာမစ္ဆန္နော ဝါ=ကာမစ္ဆန္န
 နိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ လိုချင်တတ်သော တဏှာရာဂ
 သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အာဂန္တုကဝတ်စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ်
 ပျက်ကွက်ခြင်း၊ ကျမ်းဂန်သင်ယူ ပို့ချမှု ကင်းကွာခြင်း စသောအကြောင်းကြောင့်
 ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစားဖူးသေးသော အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံခြင်းကြောင့်
 ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊) ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္နနှင့် အလား
 တူသော၊ ကာမစ္ဆန္နော ဝါ=သည်လည်း၊ ဘိယျောဘာဝါယ=ထပ်ကာ ထပ်ကာ
 တိုး၍ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယ=ပြန်ပွားများပြားသည် အဖြစ်ငှာ၊ သံဝတ္တတိ
 =ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ သုဘနိမိတ္တံ ယထာ=ဤသုဘနိမိတ်ကဲ့သို့၊ ဝါ

၁။ သုဘနိမိတ္တုဒ် ဝဇနတ္ထသုံးမျိုး ။ ။ “သုဘံ=တင့်တယ်သော၊

=ဤရာဂ၏အကြောင်းဖြစ်သော တင့်တယ်လှပသော အာရုံကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤ တင့်တယ်၏ ဟု ယူဆအပ်သော အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့၊ (စဝံ=ဤအတူ) အညံ့ =သုဘနိမိတ်မှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကမမ္မိတ္တံ=ထိုတခုသော တရားသဘော ကိုမျှလည်း၊ (မဖြစ်သေးသော ကာမစ္ဆန္တကို ဖြစ်စေနိုင်၍ ဖြစ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္တ ကိုလည်း ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည့် ထိုတခုသော တရားသဘောကို မျှလည်း) အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ကို၊ ဝါ=ရာဂ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော တင့်တယ်သော အာရုံကို၊ အယောနိသော = ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ဝါ=လိုလား တောင့်တအပ်သော စီးပွားချမ်း

နိမိတ္တံ=ကာမစ္ဆန္တရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရူပါရုံစသော အာရုံ”ဟု ဝစနတ္ထပြု။ (တနည်း)သုဘန္တိ ဂဏှနကံ သုဘံ = တင့်တယ်လှပ၏ဟု ယူဆတတ်သော ကာမစ္ဆန္တ။ သုဘဿ(သုဘန္တိ ဂဏှနကုဿ)နိမိတ္တံ သုဘနိမိတ္တံ=တင့်တယ်၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြား ကာမစ္ဆန္တ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္တ။ ဤနည်းအလို-

ကာမစ္ဆန္တသည် (၁)တင့်တယ်၏ဟု ယူဆတတ်သောကြောင့် သုဘ လည်းမည်၏။ (၂) တင့်တယ်၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြား ကာမစ္ဆန္တ၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သုဘနိမိတ္တလည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် “သုဘံ စ တံ သုဘနိမိတ္တံ စာတိ သုဘနိမိတ္တံ”ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ သုဘတပုဒ် အကျေကြံ။ သော ဟံ အတ္တနော ဂဟဏာကာရေန သုဘန္တိ၊ တေနာကာရေန ပဝတ္တနကဿ အညဿ ကာမစ္ဆန္တဿ နိမိတ္တတ္တာ သုဘနိမိတ္တန္တိ စ ဝုစ္စတိ-ဟူသော ဤသုတ် ဋီကာနှင့် မူလပဏ်ဒီကာ၊ ပ-၃၇၃-စာသွားအတိုင်း ဝစနတ္ထပြုသည်။ သုတ်မဟာ ဝါဋီကာ၊ ၃၁၅-စာသွားအတိုင်းဆိုလျှင် သုဘတပုဒ် အကျေမကြံဘဲ “သုဘံ စ တံ နိမိတ္တံ စာတိ သုဘနိမိတ္တံ” ဟုပြုလေ။ ဤဋီကာများအတိုင်း အနက်ပေး လိုလျှင်-

“ဣဒံ သုဘနိမိတ္တံ ယထာ=ဤတင့်တယ်လှပ၏ဟု ယူဆတတ်သော တရားလည်းဖြစ်၍ တင့်တယ်လှပ၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြားကာမစ္ဆန္တ၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္တကဲ့သို့ ”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) သုဘန္တိ ဂယုမာနံ သုဘံ၊ သုဘံ နိမိတ္တံ သုဘနိမိတ္တံ = တင့်တယ်လှပ၏ဟု ယူဆအပ်သော အကြောင်းအာရုံ (ရာဂ၏အကြောင်းဖြစ် သော အာရုံ)၊ ဤသို့လည်း တတိယဝစနတ္ထတမျိုးပြုနိုင်၏၊ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် နိဿယခန်း၌ ပထမနှင့် တတိယ ဝစနတ္ထအတိုင်း မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့သည်။

သာ၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ မနသိကရောတော^၁ =စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏။ ဝါ=သူမှာ (နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟု နှလုံးသွင်းသူမှာ^၂) အနုပ္ပန္နော=သော၊ ကာမစ္ဆန္နောစေဝ=ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ဥပ္ပန္နော=သော၊ ကာမစ္ဆန္နောစ=သည်လည်း ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန (ဓမ္မေန)=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ဗျာပါဒေါဝါ^၃=ဗျာပါဒနိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ=ထမင်း၏ ဖောက်ပြန်ပုပ်သိုးခြင်းကဲ့သို့ စိတ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသဘောဟူသော ဒေါသသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ဗျာပါဒနှင့်တူသော၊ ဗျာပါဒေါ ဝါ=ဗျာပါဒနိဝရဏသည်လည်း။ ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

၁။ အယောနိသောမနသိကာရ။ ။ အယောနိသောမနသိကာရောတိ အနုပါယမနသိကာရော၊ ကုသလဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ အကာရဏဘူတော မနသိကာရောတိ အတ္ထော။ ပ။ တဒေဝါရမ္မဏံ အတ္တာနံ အနုဗန္ဓိတွာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ မနသိကာရောတိ ဌပေတိတိ မနသိကာရော။ ဤသုတ်ဋီကာ။ ဌပနတ္ထေပိ ကရောတိ သဒ္ဓေါ ယုဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုပိဘင်းမူလဋီကာ (၂၂၄)။ အာကခီ တဟိတသုခဿ ပတ္တိယာ အနုပါယဘူတော မနသိကာရော။ သုတ်မဟာဝါဋီကာ၊ ၃၁၅။ ဤအဖွင့်များအတိုင်း အနက်ပေးသည်။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ “ဥပ္ပဇ္ဇမာနော” ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ(၄၈၂)၌ “ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ” ဟု လည်းကောင်းပါဠိပျက်၏။ ဤနေရာ၌ ယောနိသော, အယောနိသောမနသိကာရ၏ တရားကိုယ် အရကောက်နှင့်တကွ အကျယ်တဝင့် စိစစ်ချက်ကို နိဿယ စတုတ္ထတွဲ အစပိုင်း၌ ရေးထား၏။ ထို၌ကြည့်လေ။

၂။ “မှာ” ဟူသော အသုံးအနှုန်း။ ။ “မှာ” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို “၏” ဟူသော သမ္ပန် အနက်နှင့် သဘောတူထား၍ အရာဌာနအားလျော်စွာ သုံးနှုန်းထား၏။ အများအားဖြင့် ဤနေရာမျိုး၌ “အား” ဟု သမ္ပဒါန်အနက်ကိုသာ မြန်မာနည်းအရ အသုံးပြုရိုးရှိသည်။ တနည်း-မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏။ သန္တာနေ=သန္တာန်၌၊ ဝါ=စိတ်အစဉ်၌” ဤသို့ သန္တာနေ ပုဒ်ထည့်၍သော်လည်း အနက်ဆိုပါ။ ဤနေရာ၌ “မှာ” ဟူသော အသုံးအနှုန်းနှင့်စပ်၍ ရေးသင့်သမျှကို နိဿယစတုတ္ထတွဲ အစပိုင်းမှာပင် အမှာအထားအဖြစ်ဖြင့်ရေးထားပါသည်။

၃။ ဗျာပါဒ၏ဝစနတ္ထ။ ။ ဗျာပါဒ= ဝိ + အာပါဒ။ ဝိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့၊ အာပါဒ=ရောက်ခြင်း။ “ဘတ္တဗျာပတ္တိ ဝိယ စိတ္တဿ ဗျာပဇ္ဇနံ ပကတိဝိဟေန

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ပဋိဃနိမိတ္တံ ယထာ=ဤဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤနောက်နောက်ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေး ဒေါသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤနည်းတူ) အညံ=ပဋိဃနိမိတ်မှ တခြားသော၊ တံ ဧက ဓမ္မဓိ=ထိုတရသော တရားသဘောကိုမျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ =မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံကို၊ ဝါ=ကို၊ အယောနိသော=ဖြင့်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏ (အဝေါစ=ပြီ) ဒုတိယံ=ဒုတိယ သုတ်တည်း။

၁၃။ အနုပ္ပန္နံ=သော၊ ထိနမိဒ္ဓံဝါ^၂=ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ= စိတ်နာမကျန်း မရွှင်လန်းခြင်း၊ ပျင်းရိလေးတွဲခြင်း သဘောနှင့် စေတသိက် နာမကျန်း မရွှင်လန်းခြင်း၊ အိပ်ငိုက်စေခြင်း သဘောသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= ၏၊ ဥပ္ပန္နံ=သော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ထိနမိဒ္ဓ နိဝရဏနှင့်တူသော။ပ။ သံဝတ္တတိ =၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) အရတိ ယထာ=ဤ (တောကျောင်း၊ သမထ ဝိပဿနာ တရားတို့၌) မပျော်မွေ့ခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ (အယံ)

ဘာဝေါ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း နိဿယခန်း၌ အနက်ပြန်ဆိုထား သည်၊ ဋီကာ၌ကား “ဗျာပဇ္ဇတိ တေန စိတ္တံ ပူတိကုမ္မာသာဒယော ဝိယ ပုရိမ ပကတိ ဧဟတိတိ ဗျာပါဒေါ=ပုပ်သိုးသော မုယောမုန့်စသည်ကဲ့သို့ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ကြောင်း (ရှေးပင်ကိုသဘောကို စွန့်ပစ်ကြောင်း) ဖြစ်သော ဒေါသ” ဟူ၍ ကရဏသာဓနုပ္ပု၏။

၁။ ပဋိဃနိမိတ္တံ။ ။ ပဋိဃဿ နိမိတ္တံ ကာရဏဘူတံ အာရမ္မဏံ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ဒေါသ၏အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံ။ (တနည်း) ပဋိဃောယေဝ =ရှေးရှေး ဒေါသသည်ပင်၊ နိမိတ္တံ=နောက်နောက်ဒေါသ၏ အကြောင်းတည်း၊ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ရှေးရှေးဒေါသသည်ပင် နောက်နောက် ဒေါသ၏ အကြောင်း၊ ဝါ=နောက်နောက် ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေး (ဖြစ်ခဲ့ပြီးသော) ဒေါသ။

၂။ ထိနမိဒ္ဓံ။ ။ ထိနပုဒ်ကို ထာဓာတ် ဣပစ္စည်း (တပစ္စည်း)၊ ထာ- မှ အာကို ဣပ္ပ၊ တကို နပ္ပု၍ ရုပ်ပြီးကြောင်း မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ(၅-ခါဒိ ကဏ္ဍ၊ ၁၁၄ သုတ်) ၌မိန့်၏။ ထိယနံ ထိနံ=ထောပတ်ခဲကဲ့သို့ မပြန့်မကျ စိတ် ၏ စုခဲတွဲစပ်ခြင်းသဘောဟု ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ နိဿယခန်း ၌ကား “တတ္ထ ကတမံ ထိနံ၊ ယာ စိတ္တဿ အကလျတာ အကမ္မညတာ” စသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်အတိုင်း အဓိပ္ပာယ် ပေါ်အောင် အနက်ပေးထားသည်။ မေဓတိ အကမ္မညဘာဓေန ဟိ သတိတိ မိဒ္ဓံ=မခံကျန်းသည်အဖြစ်ဖြင့် နိပိစက် တတ်သော တရား။

တန္တိ ယထာ=ဤကုသိုလ်ကိစ္စ၌ ပျင်းရိ တွန့်ဆုတ်ခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
 ဣဒံ (အယံ) ဝိဇ္ဇိတာ ယထာ =ဤခန္ဓာကိုယ်ကို ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်
 တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ(အယံ) ဘတ္တသမ္ပ
 ဒေါ ယထာ=ဤစားပြီး ထမင်းကြောင့် မူးယစ်ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
 ဝါ=ဤထမင်းဆီ ယစ်ခြင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ
 လိနတ္တံ ယထာစ=ဤတွန့်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (ဤပျံ့ပျူးမှု
 မရှိ၍ တွန့်ရှုံ့ကျုံ့ဝင်သည် အဖြစ်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း) (ဝေ=တူ) အညံ=
 အရတိ တန္တိ စသည်မှတပါးသော၊ တံ ကောဓမ္မမ္ပိ=မျှလည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 လိနစိတ္တဿ=တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသူမှာ၊ အနုပ္ပန္နံ=သော၊ ထိနမိဒ္ဓံစေဝ=
 သည်လည်း။ပ။

၁၄၊ ၁၅။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဝါ^၂=ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ=
 စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘောနှင့် နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်း သဘောသည်လည်း
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ (အယံ) အဂ္ဂပသမော ယထာ
 =ဤမငြိမ်သက်ခြင်းကဲ့သို့၊ (ဝေ=တူ) အညံ=စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်းမှ တပါးသော

၁။ ဝိဇ္ဇိတာ(ကာ)။ ။ ဝိဇ္ဇိတာဟု (အဆုံး၌ ဒန္တဇ တဖြင့်)အရှိများ၏၊
 ဝိဇ္ဇန္တံ ပုနပျုန္တံ ဖန္တန္တံ ဝိဇ္ဇော=(ခန္ဓာကိုယ်ကို)ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်
 ဆန့်ငင်ခြင်း၊ ဝိဇ္ဇော ယဿ အတ္တိတိ ဝိဇ္ဇိ=ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်
 ဆန့်ငင်ခြင်းရှိသူ၊ ဝိဇ္ဇိနော ဘာဝေါ ဝိဇ္ဇိတာ(ခန္ဓာကိုယ်ကို) ထပ်တလဲလဲ
 လှုပ်ခါလိမ်တွန့် ဆန့်ငင်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်-ဟုကြံပါ။ ဝိဇ္ဇိကာဟု (ကဏ္ဍဇ
 က-ဖြင့်)လည်း တွေ့ရ၏။ ဇာတိဇာတိ ဣပစ္စည်းဖြင့် “ဝိဇ္ဇန္တံ ဝိဇ္ဇိကာ” ဟု
 ကိတ်ပုဒ်သော်လည်းကောင်း၊ “ဝိဇ္ဇန္တံ ဝိဇ္ဇော၊ ဝိဇ္ဇော ဧဝ ဝိဇ္ဇိကာ” ဟူ၍
 တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သော်လည်းကောင်းကြံပါ။ ဝိဇ္ဇိကာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို ထပ်တလဲလဲ
 လှုပ်ခါလိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်း။

၂။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ။ ။ ဥဒ္ဓတဿ ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ=မငြိမ်မသက် ကြွတက်
 ပျံ့လွင့်သောစိတ် (ဝါ=သမ္ပယုတ်တရားအပေါင်း)၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရား။
 ကရိယတေတိ ကတံ၊ ကုစ္စိတံ ကတံ ကုကတံ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ပြုကျင့်အပ်သော
 ဒုစရိုက် သုစရိုက်တရား(ပြုခဲ့ပြီးသော ဒုစရိုက်နှင့် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်
 တရား)။ ဤဝစနတ္ထအရ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ဒုစရိုက် သုစရိုက်တရားကို
 ‘ကုကတ’ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ထိုဒုစရိုက် သုစရိုက်ကို
 အကြောင်းပြု၍ နောင်တရ ပူပန်နေသောစိတ်ကို ‘ကုကတ’ဟု ခေါ်ဆိုရမည်
 ဖြစ်ကြောင်း ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (ဒု-၁၅၂)၌ ဖွင့်၏။ အကြောင်း
 ဖြစ်သော ဒုစရိုက် သုစရိုက်၏ ကုကတဟူသော နာမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော

။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဝု ပသန္တ စိတ္တဿ=(ဈာန်ဝိပဿနာတို့သည်) ငြိမ်သက်
 စေအပ်သောစိတ် မရှိသူမှာ ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏသည်လည်း၊
 ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လော သို့လော တွေးတော
 ယုံမှားခြင်း သဘောသည်လည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ကုသိုလ်
 ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော
 ယထာ=ဤနှလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့၊ (ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊
 သုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ)အညံ=အယောနိသော မနသိကာရမှ
 တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိကာရောတော=
 နှလုံးသွင်းသောသူမှာ ။ပ။

၁၆။ ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=သည်လည်း၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ=မဖြစ်၊ ဥပ္ပန္နော=သော၊
 ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကိုလည်း၊ ပဟိယတိ=ပယ်ရှားအပ်၏၊ (တဒဂံ
 ပဟာန်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပဟာန်၊ နိဿရဏပဟာန်
 တို့ဖြင့် ပယ်ရှားအပ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ ယထာ=ဤအသုဘ
 နိမိတ်ကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤအသုဘဈာန်၏ အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အညံ
 =အသုဘနိမိတ်မှတပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသုဘနိမိတ္တံ=အသုဘ
 နိမိတ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဝါ
 =လိုလား တောင့်တအပ်သော စီးပွားချမ်းသာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊

စိတ်၌ ရွှေ့ပြောင်းတင်စားသော ကာရဏပုစာရတည်း။ ကုကာတဿ ဘာဝေါ
 ကုက္ကုစ္ဆံ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ပြုကျင့်အပ်သော ဒုစရိုက်သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍
 နောင်တရ ပူပန်နေသောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရား။ ။

၁။အသုဘနိမိတ္တံ။ ။အသုဘဿ(အသုဘဇ္ဈာနဿ) နိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ္တံ
 =အသုဘပဋ္ဌမဈာန်၏ အကြောင်းအာရုံဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတက အလောင်းကောင်
 စသော သက်မဲ့အသုဘဆယ်ပါးတည်း။ ကာယဂတာသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော
 ကေသာ၊ လောမာစသော သက်ရှိအသုဘအာရုံကိုလည်း သုတ်မဟာဝါဒီကာ
 (၃၁၆)စသည်တို့၌ ထည့်သွင်းယူ၏။ (တနည်း) ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ ယထာ
 = ဤမတင့်တယ်သော ဥဒ္ဓုမာတက သူဿကောင် စသော အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့
 [အသုဘဗေဝ ဝါ နိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ္တံ] ဝါ=ဤမတင့်တယ်သော ဥဒ္ဓုမာတက
 စသည်ကို အာရုံပြုသော ပဋ္ဌမဈာန်ကဲ့သို့။ [ဤနောက်ဆုံးအနက်မှာ ဒီကာ၌
 ဌာနပုစာရအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သည်ကို နည်းမှီး၍ ပဋ္ဌမဈာန်ကို တိုက်ရိုက်ရအောင်
 ပေးလိုက်သော အနက်တည်း။]

မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏။ ဝါ=သူမှာ၊ (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းသောသူမှာ) [အသုဘနိမိတ်ကို အသုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကို ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်၏။ တနည်းအားဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်း သုံးမျိုးကိုလည်း ထိုအသုဘနိမိတ်နှင့် သင့်လျော်သည်ပင် (တဒနကူလပင်)ဖြစ်သောကြောင့် ထည့်သွင်းယူနိုင်သည်ဟူ၍ ဋီကာတို့ ဖွင့်တော်မူကြ၏။ သို့သော် အောက်ခြေအဓိပ္ပာယ်ခန်း၌ ပြထားသည့်အတိုင်း အသုဘနိမိတ္တပုဒ်အရ ပဌမဈာန်ကို ယူသောနည်း၌ကား ထိုအသုဘနိမိတ္တဖြစ်သော ပဌမဈာန်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်း သုံးမျိုးသည် တဒနကူလဖြစ်ရုံမျှမက တိုက်ရိုက်ပင် သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆ၏။ ထို့အပြင် ထိုအသုဘနိမိတ္တ ပဌမဈာန်ကို စိတ်နှလုံး၌သွင်းပိုက်ထားခြင်း (ထိုပဌမဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း) ဟူသော အနက်ကိုလည်း ယောနိသောမနသိကာရဟု ဆိုလိုကြောင်းကို “အသုဘဘာဝနာနုယောဂေါ” ဟူသော အဋ္ဌကထာဖြင့် သိနိုင်ပါ၏။ “အပိစ ဆ ဓမ္မာ” စသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ကြည့်ပါလေ။ ။ပ။

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတောဝိမုတ္တိ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏစသည်တို့မှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဗျာပါဒ ပရိယု

၁။ စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်ဝိဂြိုဟ် စိစစ်ချက်။ ။ နိဝရဏာဒိဟိ ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ(သဗ္ဗဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနေနဝါ) ဝိမုစ္ဆတိ ဧတာယာတိ ဝိမုတ္တိ-ဟု ကရဏသာနေဝိဂြိုဟ်ပြုပြီးနောက် “စေတသော ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ”ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသံတွဲ၍ စေတောဝိမုတ္တိအရ (ဈာန်သုံးပါး လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော)မေတ္တာကို ယူရမည်။ သို့မှသာ မေတ္တာပုဒ်နှင့် စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်တို့ အရတူတုလျာဓိကရဏ ဖြစ်နိုင်မည်။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ယသ္မာ ပန (ဧတာယ) တံသမ္ပယုတ္တံစိတ္တံ”ဟု ဧတာယပါဌ် ပါရှိသင့်၏။

အကယ်၍ ဧတာယပါဌ် မပါသော ယခုလက်ရှိစာသွားအတိုင်းဆိုလျှင် ဝိမုတ္တိပုဒ်ကို ကတ္တုသာနေဝစနတ္တပြုကာ (တံသမ္ပယုတ္တံစိတ္တံသင်္ခါတံ) စေတောစ တံ ဝိမုတ္တိ စာတိ စေတောဝိမုတ္တိဟု ကမ္မဓာရယ်တွဲ၍ စေတောဝိမုတ္တိအရ (မေတ္တာကို မယူရတော့ဘဲ) မေတ္တာနှင့်ယှဉ်ဘက်စိတ်ကို ယူရပေတော့မည်။ သို့ဖြစ်လျှင် မေတ္တာပုဒ်ကို စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်နှင့် အရတူအောင် မေတ္တာယ သမ္ပယုတ္တာ မေတ္တာဟု နောက်ထပ် တဒ္ဓိတ်ဆင့်ရပေတော့မည်။

သို့သော် ဋ္ဌ၊ ဋီတို့၌ ထိုကဲ့သို့ တဒ္ဓိတ်ဆင့် မပြုကြပါ။ ထိုကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဧတာယနှင့် ယာယပါဌ်တစ်ခု ကျနေရစ်ဟန်တူ၏။ အပရအစ္စရာသံဃာတဝဂ် ဋ္ဌ၊ ဋီတို့ကိုလည်း လှမ်းကြည့်ပါ။ အကယ်၍ ယခုလက်ရှိ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပါဠိတော်ကိုအနက်ပေးလိုလျှင်ကား “မေတ္တာ=မေတ္တာ

ဌာန အားလုံးမှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ [ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာန=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ထကြွဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ဝါ=ထကြွဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေါသဗျာပါဒ] ဣဒံ (အယံ) မေတ္တာ ယထာ=ဤမေတ္တာကဲ့သို့၊ (ဤအပွနာသို့ ရောက်သော တိကစတုက္ကဗျာနိကမေတ္တာကဲ့သို့) (ဝေ=တု) အညံ=မေတ္တာ စေတော ဝိမုတ္တိမှတပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတောဝိမုတ္တိ = သော၊ မေတ္တံ=မေတ္တာကို၊ ယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ [“ယောနိသော မနသိကရောတောတိ တံ မေတ္တံ စေတောဝိမုတ္တိ ဝုတ္တလက္ခဏေန ဥပါယမနသိကာရေန မနသိကရောန္တဿ” ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ဖြင့် ထိုမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို အနိစ္စ ဒုက္ခ စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကိုပင် ယောနိသောမနသိကာရ ဆိုလိုသည်ဟု စဉ်းစားမိ၏။ ထိုမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားခြင်း (ဝါ=မေတ္တာဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်ခြင်း)ကိုလည်း ယောနိသောမနသိကာရ ဟု ဆိုသင့်ပါ၏။ “အပိစ ဆ ဓမ္မာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ကြည့်ပါလေ]

၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀။ ဣဒံ (အယံ) အာရမ္မ ဓာတု ယထာ=ဤဦးစွာအစ အားထုတ်တတ်သော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ (အယံ) နိက္ကမဓာတု ယထာ=ဤကောသဇ္ဇမှ ထွက်မြောက်၍ အာရမ္မဓာတ်ထက် အားကောင်းသော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ [ကောသဇ္ဇ=ပျင်းရိတွန့်ဆုတ်ခြင်းသဘော]

နှင့် ယှဉ်သော၊ ဣဒံ (အယံ)စေတောဝိမုတ္တိ ယထာ= ဤဆန့်ကျင်ဘက်နိဝရဏ စသည်တို့မှ လွတ်ကင်းသော အပွနာဗျာနိစိတ်ကဲ့သို့” ဟု ပေးရပေလိမ့်မည်။

၁။ အာရမ္မဓာတုစသည်။ ။ အာရမ္မနံ အာရမ္မော၊ အာရမ္မတီတိဝါ အာရမ္မော၊ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓာတု၊ အာရမ္မော စ သော ဓာတု ဓာတိ အာရမ္မဓာတု-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “အာရမ္မဓာတု=ရှေးဦးအစ အားထုတ် တတ်၍ မိမိသဘောကို ဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ” ဟု အနက်ဆိုနိုင်၏။ ကောသဇ္ဇတော နိက္ကမတီတိ နိက္ကမော၊ နိက္ကမော ဓာတု နိက္ကမဓာတု=ပျင်းရိမှုမှ ထွက်မြောက်သော ဝိရိယဓာတ်သဘော၊ ဝါ=ပျင်းရိမှုမှ ထွက်မြောက်တတ်၍ မိမိသဘောကိုဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ။ ပရံ ပရံ ဌာနံ အတ္တမတီတိ ပရက္ကမော၊ ပရက္ကမော ဓာတု ပရက္ကမဓာတု=တဆင့်ထက် တဆင့်မြင့်သော နေရာသို့ တက်ရောက်တတ်သော ဝိရိယဓာတ်သဘော၊ ဝါ=တဆင့် . . .တက် ရောက်တတ်၍ မိမိသဘောကို ဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ-ဟုအနက်ဆိုပါ။ ။

ဣဒံ (အယံ) ပရက္ကမဓာတု ယထာ ဤဆင့်ကဲဆင့်ကဲ မြင့်သောဌာနသို့ တက်ရောက်တတ်၍ နိက္ကမဓာတ်ထက် အားကောင်းသော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း (ဧဝံ=တူ) အညံ=အာရမ္မဓာတ်စသော ဓာတ်သုံးပါးမှ တပါးသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာရဒ္ဓဝိရိယဿ=ပြီးမြောက်စေအပ်သော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ [အဓိပ္ပာယ် အတူတူပင်တည်း။ ရာဓဓာတ်ကြံပါ] ဝါ=အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ [ရာဓဓာတ် ကြံပါ] ။ပ။ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ (အယံ) ဝုပသမော ယထာ=ဤ (ဈာန်ဝိပဿနာတို့ကြောင့်) ငြိမ်သက်ခြင်းကဲ့သို့ (ဧဝံ=တူ) အညံ=စေတသော ဝုပသမမှ တပါးသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝုပသန္တ စိတ္တဿ= (ဈာန်ဝိပဿနာ တို့သည်) ငြိမ်သက်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ ယောနိသော =ဖြင့်၊ ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော ယထာ=ဤနည်းသွင်းခြင်းကဲ့သို့၊ (ဤ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ)အညံ = ယောနိသောမနသိကာရမှ တခြားသော ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ = ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏကို၊ ပဟိယတိ=ပယ်ရှားအပ်၏။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ =ပြီ) ဒသမံ = ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော= နှစ်ခုမြောက်သော၊ နိဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂေါ=နိဝရဏပ္ပဟာနဝဂ်တည်း။

၃-အကမ္မနိယဝဂ်

၂၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ် သော စိတ်သည်၊ ဝါ=ဤတောဘူမက ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အလိုကျဖြစ်သော စိတ်သည် [ဝဋ်နိဿိတဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏] အဘာဝိတံ=သမထ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (ဟုတွာ= ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) အကမ္မနိယံ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကောင်းသောအမှုကိုစွ၌ မခိုင်ခံ့ မလျောက်ပတ်သည်၊ [ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက် မြောက်ကြောင်း ဒါန သီလ ဘာဝနာ အမှုကိုစွအတွက် မလျောက်ပတ်သည်။ ကမ္မ=အမှု၌ + နိယ (ကျ) = ခံသည် လျောက်ပတ်သည်။ မောဂ္ဂုလ္လာနံ၊ ၄- ကာဒိကဏ္ဍ၊ ၇၃-သုတ်နှင့် သဒ္ဓနိတိ၊ ၇၈၃-သုတ်] ဟောတိ ယထာ=ဖြစ် သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ အဘာဝိတံ=သမထ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) အကမ္မ နိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=ဝိပါကဝဋ်နှင့်စပ်၍ဖြစ်သော

စိတ်မှ တပါးသော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း၊
 (ထို သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်ဖြစ်၍ အကမ္မနိယ
 ဖြစ်သော တရားသဘော တခုတလေမျှကိုပင်) အဟံ=ငါသည်။ န သမနုပဿာမိ
 =မြင်တော်မမူ။ (သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အကုန်အစင်ကြည့်၍ပင် မြင်တော်မမူ)
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ=ဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သောစိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ=
 သည်၊ (ဟုတွာ) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ
 =မိန့်တော်မူပြီ) . .

တနည်း - ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ = ဤဝိပါက ဝဋ်နှင့်
 စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ အဘာဝိတံ
 =သည်၊ (ဟုတွာ) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အညံ=
 သော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ န သမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ စိတ္တံ=သည်၊ အဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတွာ=၍) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ
 =၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ=တည်း။

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ =ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့်
 စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ = သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေ
 အပ်သည်။ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) ကမ္မနိယံ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွတ်မြောက်ကြောင်း
 ကောင်းသော အမှုကိုစွဲ၍ ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်သည်၊ ဟောတိယထာ=ကဲ့သို့၊
 ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတွာ) ကမ္မနိယံ
 =သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အညံ = လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါး
 နှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော စိတ်မှတပါးသော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ = မျှလည်း၊ (သမထ
 ဝိပဿနာ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်၍ ကမ္မနိယဖြစ်သော ထိုတရား
 သဘော တခုတလေမျှကိုပင်) အဟံ=သည်၊ န သမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ စိတ္တံ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့်စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာ
 ဝိတံ (ဟုတွာ) ကမ္မနိယံ ဟောတိ ဣတိ အဝေါစ) [ဒုတိယနည်း ဆိုလိုက
 နည်းမှ ဆိုပါ] ဒုတိယံ=တည်း။

၂၃၊ ၂၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော
 စိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတွာ) မဟတော=ကြီးမားများပြားစွာသော၊
 အနတ္တာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှါ၊ (ပဋိသန္ဓေ၊ ဒို၊ နာ၊ သေ စသော ဒုက္ခ
 ဟူသော အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှါ) သံဝတ္တတိ ယထာ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=
 ဤနည်းတူ၊ ယံ = သည်၊ အဘာဝိတံ = သည်၊ (ဟုတွာ) မဟတော = သော၊

အနတ္တယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=ဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်မှတပါးသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ = မျှလည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ စိတ္တံ =ဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ မဟတော = သော၊ အနတ္တယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) တတိယံ=တည်း။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတွာ) မဟတော=သော၊ အတ္တယ=အကျိုး စီးပွားအလိုငှါ၊ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ချမ်းသာဟူသော အကျိုးစီးပွားအလိုငှါ) သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးနှင့် စပ်သော စိတ်မှတပါးသော ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၂၅၊ ၂၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ = သည်၊ အပါတုဘူတံ = ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသည် မမည်သည်၊ ဝါ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရာ မရောက်သည်၊ (ဟုတွာ=၍) မဟတော =သော၊ အနတ္တယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့၊ [ဝိပါကဝဋ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည် လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒကဗျာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့၌ ပြေးဝင်ချဉ်းကပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုစိတ်သည် ဥပါဒံ၊ ဌ၊ ဘင်အားဖြင့် ဖြစ်လာသည် မှန်သော်လည်း သာမန် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဘာဝိတံ၊ ပါတုဘူတံဟု ဆိုခြင်းငှာ မထိုက်တန်။ ဥပမာအားဖြင့် မိဘတို့၏ တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းမရှိသော သားကို လောက၌ ထွန်း ထွန်းပေါက်ပေါက် သားကောင်းတယောက်ဟု ပြောဆိုခြင်းငှာ မထိုက်တန် သကဲ့သို့တည်း။]။ ပ။

ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ = ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ ပါတုဘူတံ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ သည်မည်သည်၊ [လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံ ပါဒကဗျာန် စသည်တို့၌ပြေးဝင် ချဉ်းကပ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောကြောင့် ဘာဝိတံ၊ ပါတုဘူတံ မည်သည် ဟုလို။] (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) မဟတော=သော၊ အတ္တယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့။ ပ။ အဘာဝိတံ=သည်၊ အပဟုလိကတံ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု မပြု အပ်သည်၊ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။ ဘာဝိတံ=သည်၊ ဗဟုလိကတံ= ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှုပြုအပ်သည်၊ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။

၂၉၊ ၃၀။ အဘာဝိတံ=သည်၊ အပဟုလိကတံ=သည်၊ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) ဒုက္ခာဓိဝဟံ=(ပဋိသန္ဓေနေ၊ အို၊ နာ၊ သေ)ဒုက္ခကို သယ်ဆောင်

တတ်သည်။ [အဓိ+ဝဟ+အ။ ဝ-၌ ရသသဖြင့် ရှိရ၏။ ဒုက္ခံ အဓိဝဟတိ အာ
ဟရတိတိ ဒုက္ခာဓိဝဟံ။ (တနည်း) ဒုက္ခာဓိဝဟံ=လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒက
ဈာန်စသော အရိယတရားသို့ ရှေးရှုခက်ခဲသဖြင့် ပို့ဆောင်အပ်သည်။ အဓိ+
ဝဟ+ဏ။ ဒုက္ခံ = ခက်ခဲသောအားဖြင့် +အဓိဝဟံ=ပို့ဆောင်အပ်သောစိတ်။
ဤနည်း၌ ဝါ-ဟု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ရှိရ၏။ ဒုက္ခေန အဓိဝဟိယတိ ပေသိယတိတိ
ဒုက္ခာဓိဝဟံ။] ပ။ သုခါဓိဝဟံ=သုခတခုမှ သုခတခုသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်။
ဝါ=အဆင့်ဆင့်မြင့်သော သုခသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်။ [လူ့ချမ်းသာမှ နတ်
ချမ်းသာသို့၊ နတ်ချမ်းသာမှ ဈာန်ချမ်းသာသို့၊ ဈာန်ချမ်းသာမှ ဝိပဿနာချမ်းသာ
သို့၊ ဝိပဿနာချမ်းသာမှ မဂ်ချမ်းသာသို့၊ မဂ်ချမ်းသာမှ ဖိုလ်ချမ်းသာသို့၊
ဖိုလ်ချမ်းသာမှ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်ဟူလို] (တနည်း) သုခါ
ဓိဝဟံ=လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒကဈာန် စသော အရိယတရားသို့ ရှေးရှု
လွယ်ကူသဖြင့် ပို့ဆောင်အပ်သည်။ ပ။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ အကမ္မ
နိယဝဂ္ဂေါ=အကမ္မနိယဝဂ်တည်း။

၄-အဒန္တဝဂ်

၃၁၊ ၄၀။ ဣဒံ စိတ္တံ=သည်။ [ရှေးကအတိုင်း ဖော်ဆိုပါ။] အဒန္တံ
=ဘာဝနာဖြင့် မဆုံးမအပ်သည်။ ဝါ=ဘာဝနာနှင့် ကင်းကွာခြင်းကြောင့် မယဉ်
ကျေးသည်။ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) မဟတော။ ပ။ ဒန္တံ=ဘာဝနာဖြင့်
ဆုံးမအပ်သည်။ ဝါ=ဘာဝနာအစွမ်းကြောင့် ယဉ်ကျေးသည်။ (ဟုတွာ)။ ပ။
အဂုတ္တံ=သတိ သံဝရဖြင့် မထိန်းကျောင်းအပ်သည်။ (ဟုတွာ)။ ပ။ ဂုတ္တံ=
သတိသံဝရဖြင့် ထိန်းကျောင်းအပ်သည်။ ပ။ အရက္ခိတံ=သတိ သံဝရဖြင့်
မစောင့်ရှောက်အပ်သည်။ ။ပ။ ရက္ခိတံ=သတိသံဝရဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သည်။
ပ။ အသံဂုတံ=သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် မပိတ်ဆီးအပ်သည်။ ပ။ သံဂုတံ
=သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီးအပ်သည်။ ပ။ ဣဒံစိတ္တံ = သည်။
အဒန္တံ=သည်။ အဂုတ္တံ=သည်။ အရက္ခိတံ=သည်။ အသံဂုတံ=သည်။ (ဟုတွာ
=၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အဒန္တဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၅-ပဏိဟိတအစ္စဝဂ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား၊ မိစ္ဆာပဏိ
ဟိတံ=လွဲမှားစွာ ထားအပ်သော (အမြီးရွှန်ကို အထက်သို့ လှည့်ထောင်၍

မထားအပ်သော) သာလိသူကံ ဝါ=သလေးစပါး၏ အမြီးချွန်သည်သော်လည်းကောင်း၊ [သူကပုဒ်၏ ဝိနိစ္ဆယကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၇၁-သုတ်၌ကြည့်၊] ယဝသူကံ၏=မုယောစပါး၏ အမြီးချွန်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထေနဝါ=လက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ပါဒေနဝါ=ဖြေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အက္ကန္တ=နင်းအပ် ဖိနှိပ်အပ်သည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်) [“ခြေထောက်ဖြင့်၊ အက္ကန္တ=နင်းအပ်” ဟုလည်းကောင်း၊ “လက်ဖြင့်၊ ဥပ္ပိဋ္ဌိတ=ဖိနှိပ်အပ်” ဟု လည်းကောင်း သုံးနှုန်းရိုးရှိ၏။ လက်ဖြင့် နင်းအပ်ဟု သုံးနှုန်းရိုးမရှိ။ သို့သော် “ဖိနှိပ်အပ်” ဟူသည်လည်း “နင်းအပ်” ဟူသည်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သောကြောင့် သဒိသူပစာရ ရုဋ္ဌိနည်းအားဖြင့် ဥပ္ပိဋ္ဌိတကိုလည်း အက္ကန္တဟု သုံးနှုန်းထားသည်။] ဟတ္ထံဝါ=လက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဒံဝါ=ခြေကိုလည်းကောင်း၊ ဘောဇ္ဇတိ=ထိုးဖောက်လတ္တံ့၊ လောဟိတံဝါ=ဆွေးကိုလည်း၊ ဥပ္ပါဒေဿတိ=ဖြစ်စေလတ္တံ့၊ ဝါ=ယိုထွက်စေလတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤသို့သော အကြောင်းသည် (လက်ခြေတို့ကို ထိုးဖောက်ခြင်း၊ ဆွေးထွက်စေခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်) နဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဝါ=မဖြစ်နိုင်။

တံ=ထိုသို့ မရှိနိုင်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သူကဿ=အမြီးချွန်၏၊ ဝါ=ကို၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတတ္တာ=လွဲမှားစွာ ထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဝတ = စင်စစ်အားဖြင့်၊ သော ဘိက္ခု = ထိုရဟန်းသည်၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတေန=လွဲမှားစွာထားအပ်သော (လူနတ်ဘဝ စည်းစိမ်ဟူသော ဝဋ်ဒုက္ခကို တောင်တသောအားဖြင့် လွဲမှားစွာ ထားအပ်သော) စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇံ = အဝိဇ္ဇာထုထည်ကြီးကို၊ (သစ္စာလေးပါး၊ အတိတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအာယတနတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့၌ မသိတတ်သော အဝိဇ္ဇာထုထည်ကြီးကို) ဘောဇ္ဇတိ=ဖြိုဖျက်လတ္တံ့၊ ဝိဇ္ဇံ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာကို၊ ဥပ္ပါဒေဿတိ=ဖြစ်စေလတ္တံ့၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္စိကရိဿတိ=မျက်မှောက်ပြုလတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ = ဤသို့သော အကြောင်းသည်၊ (အဝိဇ္ဇာထုထည်ကြီးကို ဖြိုဖျက်ခြင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ဖြစ်စေခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်) နဝိဇ္ဇတိ=နိုင်၊ တံ=သည်၊ ကိဿ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ဝါ=စိတ်ကို၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတတ္တာ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ=တည်း။

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သမ္မာပဏိဟိတံ=ကောင်းစွာ
 ထားအပ်သော၊ သာလိသူကံ ဝါ=ကောင်း။ ပ။ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊
 ဝိဇ္ဇတိ=ရှိနိုင်၏။ ဝါ=ဖြစ်နိုင်၏၊ တံ = ထိုသို့ ရှိနိုင်ခြင်းသည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ
 =ရဟန်းတို့၊ သူကဿ=၏၊ ဝါ=ကို၊ သမ္မာပဏိဟိတတ္တာ=ကောင်းစွာထား
 အပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ပ။ သမ္မာပဏိဟိတေန=ကောင်းစွာထားအပ်
 သော (နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တသောအားဖြင့် ကောင်းစွာထားအပ်သော) စိတ္တေန
 =စိတ်ဖြင့်။ ပ။

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစွံ=
 အချို့သော၊ ပဒုဋ္ဌစိတ္တံ=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သောစိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလံ=
 ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ စေတသာ = ငါ၏စိတ်ဖြင့်၊ (ငါ၏ စေတောပရိပ
 ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ငါ၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော
 စိတ်ဖြင့်) စေတော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်ကို၊ ပရိစ္ဆ=ခွဲခြား၍၊ ပဇာနာမိ=သိတော်မူ၏။
 (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဇာနာမိ=သိတော်မူသနည်းဟူမူ) ဣမမိ သမယေ=
 ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြစ်ရာ ဤအခါ၌၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာလံ=သေ
 ခြင်းကို၊ စေ ကရေယျ=အကယ်၍ ပြုငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြုသည်ရှိသော်၊
 အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အာဘတံ=တနေရာရာသို့၊ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိ
 တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ
 =အကုသိုလ်ကံသည်) [ဤနေရာ၌ ပဒုဋ္ဌစိတ်နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်ကံ
 တည်း။] နိရယေ = ငရဲ၌၊ နိက္ခိတော = ချထားအပ်ပြီ၊ (ဣတိ = ဤသို့၊
 ပဇာနာမိ = သိတော်မူ၏) တံ = ထိုသို့ငရဲ၌ ချထားခံရခြင်းသည်၊ ကိဿ
 ဟေဟု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ) = အကြင်ကြောင့်၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်
 ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ပဒုဋ္ဌံ = ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်
 ပေတည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊ စေတောပဒေါသဟေတု=
 စိတ်၏ဟောက်ပြန် ဖျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=
 ဤသို့၊ ယထာဘတံ။ပ။ နိရယေ-ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ဣဓ=ဤ
 လောက၌၊ ဧကစွံ =အချို့ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ=
 ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘောခါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=
 သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယူခြင်း၌၊

ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊ [တနည်း-ကာယဿ= ဥပါဒိန္န ကိုယ်ခန္ဓာ၏ တည်တံ့ကြောင်း ဖိစိတိန္ဒြေ၏၊ ဘောဒါ=ပျက်စီးကြောင်း ဖြစ်သော၊ မရဏာ=စုတိစိတ်မှ၊ (သေခြင်းသဘောတရားဖြစ်သော စုတိစိတ်မှ) ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၌။] အပါယံ^၂=လိုချင်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော သုခမှကင်းသော၊ ဝါ=သုခ၏ ဖြစ်ပေါ် လာရာ ကုသိုလ်မှကင်းသော၊ ဒုဂ္ဂတိ^၃=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ တည်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=

၁။ ကာယပုဒ်အဖွင့်နှစ်မျိုး။ ။ ပဌမနည်းအလို ကာယအရ ဥပါဒိန္န ခန္ဓာကိုယူရ၏။ ဤဒုတိယနည်း၌ကား ကာယပုဒ်အရ ထိုဥပါဒိန္နခန္ဓာငါးပါး၏ တည်တံ့ကြောင်းဖြစ်သော ရုပ်သက် နာမ်သက် ဖိစိတိန္ဒြေတိုင်အောင်ယူရ၏။ အကျိုးခန္ဓာ၏ ကာယဟူသော နာမည်ကို အကြောင်းဖိစိတိန္ဒြေအပေါ်၌ ရွှေ့ ပြောင်းမှည့်ခေါ်သော ဖလူပစာရတည်း။ အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၁) ဝေရဉ္စသုတ် ၌လည်း ရေးဦးအံ့။

၂။ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ^၃ ဝိနိပါတံ နိရယံ။ ။ ဣတ္ထကာရေန ဧတိ ပဝတ္တတိတိ အယော=လိုချင်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောသုခ။ (တနည်း) ဧတိ ဣမသ္မာ သုခန္တိ အယော = သုခ၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကောင်းမှု (နတ်ပြည် နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်)။ အယတော အပေတောတိ အပါယော။ ဋီကာ၌ ဆဋ္ဌိပဉ္စမိဗဟုဗ္ဗိဟိတုံသေး၏။

ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ ဒုဂ္ဂတိ၊ ဒုဋ္ဌေနဝါ ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တာ ဂတိ ဒုဂ္ဂတိ။ နိဿယခန်း၌ ဤဝိဂြိုဟ်များအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ တိုက် ဆိုင်ကြည့်ပါ။ ဝိနိပါတ၌-ဝိ(ဝိဝသ)=မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ+ နိပါတ=ကျရောက် ရာဘဝ(နေထိုင်ရသောဘဝ)။ ဒုက္ခဒုက္ခာရိနော ဧတ္ထ ဝိဝသာ နိပတန္တိတိ ဝိနိပါတော=မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သောဘဝ။ တနည်း-ဝိ(ဝိနဿန္တ)=ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ် ပျက်စီးလျက်+နိပါတ=ကျရောက် ရာဘဝ။ ဝိနဿန္တာ သမ္ပိဇ္ဇမာနဂံပစ္စင်္ဂါ နိပတန္တိ ဧတ္တာတိ ဝါ ဝိနိပါတော။ ဋီကာ၌ကား “ကာရဏာဝသေန ဝိဝိဓံ ဝိကာရေနစ နိပါတိယန္တိ ဧတ္တာတိ ဝိနိပါတော=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းအားဖြင့် (ညှင်းဆဲနှိပ်စက်ခံရတို့အံတွက် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖောက်လွှဲဖောက်ပြန်အားဖြင့် ကျရောက်စေအပ်ရာဘဝ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ ဣယတိ အဿာဒိယတိတိ အယော = သာယာဖွယ်သုခ။ အပ္ပကောပိ နတ္ထိ အယော သုခံ ဧတ္တာတိ နိရယော။

ပျက်စီးသော အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်ရသော ဘုံဘဝဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတ်= မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိုယ် အင်္ဂါ ခြေလက် ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ နိရယံ=(သာယာဖွယ် သုခအနည်းငယ်မျှ မရှိရာ) ငရဲသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ကပ်ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=လား ရောက်ကြကုန်၏၊ (တနည်း) နိရယံ = ငရဲ၌၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) [အပါယစသော ပုဒ် တို့၏ နောက်ထပ်အနက်ပေးနည်းကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်-၅၉-တိကဏ္ဍသုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

၄၄။ ကေတု=သော၊ ပသန္နစိတ္တံ=သဒ္ဓါဖြင့် ကြည်လင်သော စိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ပ။ ဣမမိ သမယေ=ပသန္နစိတ်ဖြစ်ရာ ဤအခါ၌။ ပ။ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မနာ=ကုသိုလ်ကံသည်၊) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော =ချထားအပ်ပြီ၊ (ဣတိ=သို့၊ ပဇာနာမိ=၏၊) တံ=ထိုသို့၊ နတ်ပြည်၌ချထားခံရ ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=မှ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသွာ)=ကြောင့်၊ အဿ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသန္နံ=သဒ္ဓါဖြင့် ကြည်လင်၏၊ (ဣတိ =ထို ကြောင့်ပေတည်း၊)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊ စေတောပသာဒဟေတု= စိတ်ကြည်လင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသို့ ယထာ ဘာတံ။ ပ။ သဂ္ဂေ-ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း။ပ။ မရဏာ=မှ၊ ပရံ=၌၊ သုဂတိံ =သုခ၏ ဖြစ်ရာဘုံဘဝဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခမပါ သုခသို့သာရောက်ကြရာ

၁။ လူပြည်နတ်ပြည်နှစ်မျိုးလုံး သုဂတိဆိုမဆို။ ။ သဂ္ဂ = သု+အဂ္ဂ။ ရူပါဒိသမ္ပတ္တိဟိ သုဂ္ဂု အဂ္ဂေါတိ သဂ္ဂေါ။ (တနည်း) သဂ္ဂ=သဟ+အဂ္ဂ။ သဟ အဂ္ဂေဟိ မနာပိယရူပါဒိဟိ ယော ဝတ္တတိတိ သဂ္ဂေါ။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်- ၅၉-သုတ်၌ကား ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ခန်း အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း သုဂတိ ပုဒ်အရ လူပြည်နတ်ပြည်နှစ်မျိုးလုံးယူ၍ အနက်ပေးရမည်ဖြစ်၏။ ဤသုတ်၌ ကား “ယထာဘာတံ နိက္ခိတ္တော ဧဝံ သဂ္ဂေ”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ “သုခမေဝ ဧတ္ထ ဂစ္ဆန္တိ၊ န ဒုက္ခန္တိ ဝါ သုဂတိံ”ဟု ငိုကာ၌ ဧဝသဒ္ဓါ နှင့်တကွ ဝိဂြိုဟ်ပြုထားသောကြောင့်လည်းကောင်း သုဂတိအရ နတ်ပြည်ကိုသာ ယူထားပါသည်။ ဤနည်းတူပင် ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်-၃၁-သုမနသုတ်ပါဠိတော် ရင်း၌ပင် သုဂတိအရ နတ်ပြည်ကိုသာ တိုက်ရိုက်ယူထားသည်ကိုထောက်လျှင် “သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ”ဟု ဟောထားသောပါဠိတော်များစွာတို့၌ နတ်ပြည်ကို သာ ယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်သော၊ သင်္ဂ=ရူပါရုံ၊ အစရှိသော သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော၊ ဝါ
=မြတ်သောစိတ်ကြိုက် ရူပါရုံစသည်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောကံ=နတ်ပြည်၊
နတ်ဘဝသို့၊ ဥပပစ္ဆန္တိ =ကပ်ရောက်ကြရကုန်၏၊ ဝါ=လားရောက်ကြရကုန်၏၊
(တနည်း) လောကံ=နတ်ပြည်၊နတ်ဘဝ၌၊ ဥပပစ္ဆန္တိ=ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ဣတိ
(အခါစ)

၄၅။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဥဒကရဟဒေါ=ရေအိုင်သည်၊
အာဝိလော=နောက်ကျနေသည်၊ လုဠိတော=(လေကြောင့်) မငြိမ်မဝပ် ဖောင်ဗင်
ခတ်နေသည်။ ကလလိဘူတော=ညွှန်အနယ်ထသည်အဖြစ် သို့ရောက်နေသည်။
(အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့) တတ္ထ=ထိုရေအိုင်၌၊ စက္ခုမာ=မျက်စိ အမြင်ရှိသော၊ ပုရိ
သော= ယောက်ျားသည်၊ တီရေ=ကမ်း၌၊ ဌိတော=ရပ်သည်၊ ဝါ=ရပ်၍ကြည့်
သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) သိပ္ပိသံမျှကမ္ပိ=ယောက်သွား၊ ဓရုကိုလည်း
ကောင်း၊ [သိပ္ပိ=ယောက်သွား၊ သမ္ပူက=ခရု။ အစဉ်အလာဆိုရိုးအနက်တည်း၊
အဘိဓာန်နိဿယသစ် (၆၇၆-ဂါထာ) ၌မူ “သိပ္ပိ=ကနုကမာ၊ သမ္ပူက=ယောက်
သွား” ဟုပြန်ဆို၏။] သက္ခရ+ကဋ္ဌလမ္ပိ=ကျောက်စရစ်+အိုးခြမ်းကွဲကိုလည်း
ကောင်း၊ မစ္ဆဂုမ္ပမ္ပိ=ငါးအုပ်စုကိုလည်းကောင်း၊ စရန္တမ္ပိ=သွားနေသည်ကိုလည်း
ကောင်း၊ တိဋ္ဌန္တမ္ပိ=ရပ်နေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ နပသေယျ=မမြင်နိုင်ရာ၊
တံ=ထိုသို့ မမြင်နိုင်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကဿ=
ရေ၏၊ အာဝိလတ္တာ=နောက်ကျနေသည် အဖြစ်ကြောင့်ပေတည်း။ပ။

အာဝိလေန=(နီဝရဏငါးပါးတို့ကြောင့်) နောက်ကျနေသော၊ စိတ္တေန=
စိတ်ဖြင့်၊ အတ္တတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ (မိမိ၏ မျက်မှောက်
တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း) ဥဿ

၁။ အတ္တတ္ထံ, ပရတ္တံ, ဥဘယတ္ထံ။ ။အတ္တတ္ထံစသောပုဒ်တို့ကို အဋ္ဌကထာ
၌ နှစ်နည်းဖြင့်ထားရာ လွယ်ကူသောနည်းကိုသာ နိဿယခန်း၌ အနက်ပေးထား
သည်။ (တနည်း) “အတ္တတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သော လောကီ
လောကုတ္တရာ ရောနှောသော အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တ္ထံ၊ ပရတ္တံ
ဝါ=မိမိ၏ တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီ လောကုတ္တရာ ရောနှောသော
အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တ္ထံ၊ [ပရတ္တံ ပရလောကေ အတ္ထော ပရတ္ထော။]
ဥဘယတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏နှစ်မျိုးစုံသော မျက်မှောက်တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီ
လောကုတ္တရာ ရောနှောသော အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တ္ထံ” ။

တိ=သိနိုင်လတ္တံ့၊ ပရတ္တံဝါ=သူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း(သူတပါး၏ မျက်မှောက် တမလွန် ဘဝ၌ ဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွား ကိုလည်း) ဥဿတိ=တ္တံ့၊ ဥဘယတ္တံဝါ=မိမိ သူတပါးနှစ်ဦးသား အကျိုးစီးပွား ကိုလည်း၊ (မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသား၏ မျက်မှောက်တမလွန် လောကီလော ကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း) ဥဿတိ=တ္တံ့၊ မနုဿဓမ္မာ=လူတို့၏ ကုသိုလ် ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးထက်၊ ဥတ္တရိ = လွန်မြတ်သော၊ အလမရိယဉာဏ ဒဿနဝိသေသံ ဝါ? = အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သင့်လျော်သောဉာဏ်အမြင် အထူးကိုလည်း၊ ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်ကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဉာဏ် အမြင်ထူးကိုလည်း၊ သစ္စိကရိဿတိ = မျက်မှောက်ပြုနိုင်လတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းသည်၊ နဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဝါ=မဖြစ်နိုင်။ တံ=ထိုသို့မရှိနိုင် ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ အာဝိလတ္တာ =နောက်ကျသည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

၄၆၊၄၇။ ဥဒကရဟဒေါ=သည်၊ အတ္ထော=မပျစ်မတွဲ ကျသည်၊ ဝါ= ကြည်လင်သည်၊ ဝိပဿနော=အထူးကြည်လင်သည်၊ အနာဝိလော=မနောက်ကျ သည်။ (အဿ= အံ)။ပ။ တိဋ္ဌန္တ မ္ဗိ=လည်းကောင်း၊ ပဿယျ=မြင်နိုင်ရာ၏၊ တံ=ထိုသို့မြင်နိုင်ခြင်းသည်။ပ။ အနာဝိလတ္တာ=မနောက်ကျသည်အဖြစ်ကြောင့် ပေတည်း။ပ။ အနာဝိလေန=(နိဝရဏငါးမျိုးမှ လွတ်ကင်းသဖြင့်) မနောက်ကျ သော။ပ။ ယာနိ ကာနိစိ ရုက္ခဇာတာနံ=အားလုံးစုံသောသစ်ပင်တို့သည် (သန္တိ =ရှိကုန်၏) [ရုက္ခဇာတာနံ-၌ နိဝိဘတ်ကို ပဌမအနက်၌သက်။ ဇာတာသဒ္ဓါ အနက်အထူးမရှိ။] တေသံ=ထိုအားလုံးသော သစ်ပင်တို့တွင်၊ ဖန္ဒနော=ကြို့ပင် ကို၊ မုဒုတာယဇေဝ=နှူးညံ့သည် အဖြစ် အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္မညတာယ

၁။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသံ။ ။ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ ဝိပဿနာ ဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ကို အလမရိယဉာဏဒဿန ဝိသေသံခေါ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား-အလံ ယုတ္တော အရိယာနံ အရိယဘာဝါယာတိ အလမရိယော=အရိယာတို့အား အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ဘို့ရန်သင့်လျော်သော။ (တနည်း) အရိယာယ အရိယဘာဝါယ အလံ သမတ္တောတိ အလမရိယော=အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ဘို့ရန်) စွမ်းနိုင်သော။ အလမရိယော စ သော ဉာဏဒဿန ဝိသေသော ဇာတိ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။

စ=အမှုကိစ္စ၌ လျောက်ပတ်သည် အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ) =အကောင်းမြတ်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခယတိ=ပြောဆိုအပ်၏။ [ယဒိဒံ အနက်မရှိ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=(သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သော) ဤစိတ်ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင် တရားသဘော သည်၊ ဘာဝိတံ=(သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီ ကတံ=(သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့်) ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ် သည်။ (ဟုတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) မုဒုစ=နှူးညံ့သည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မညဉ္ဇ = (သမထဝိပဿနာ အမှုကိစ္စ၌) ခိုင်ခံ့ လျောက်ပတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။ အညံ့=သမထဝိပဿနာ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သော စိတ်မှ တပါးသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ= မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ န သမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ ဗဟုလီကတံ=သည်၊ (ဟုတွာ) မုဒုစ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။

၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=ဤစိတ်ကဲ့သို့၊ [စိတ်အားလုံး တည်း] ဧဝံ= တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ လဟုပရိဝတ္တံ=လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲတတ်၏။ အညံ့=စိတ်မှ တပါးသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ=လည်း၊ အဟံ =သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့ (စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ လဟုပရိ ဝတ္တတာယ=လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲတတ်သည် အဖြစ်၌၊ ဝါ=အပြောင်းအလဲ

၁။ စိတ္တံပုဒ်၏နောက်တနည်းအဖွင့်။ ။ တနည်းအားဖြင့် စိတ္တံ-အရ အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကိုယူ၍ ဤသို့လည်းအနက်ဆိုနိုင်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=ဤအဘိညာဉ်၏အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ ဘာဝိတံ =သမထ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတံ=သမထ၏အစွမ်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)မုဒုစ=နှူးညံ့သည် လည်း ကောင်း၊ ကမ္မညဉ္ဇ=အဘိညာဉ် အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ အညံ့=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်မှတပါးသော၊ တံဧကမ္မမ္ပိ=မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ =အဘိညာဉ်၏ အခြေခံစတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သမထ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတံ=သည်။ ပ။ ဟောတိ=၏-ဟု အနက်ဆိုပါ။

လျင်မြန်ခြင်း၌၊ ဝါ=ခြင်း၏) ဥပမာပိ=ဥပမာကိုမျှလည်း၊ ယာဝဉ္စ=အလွန်အကဲ
ပင်၊ [ဣဒံ အနက်မရှိ] နသုကရာ=လွယ်ကူစွာမပြုအပ်၊ ဝါ=ပြုဘို့မလွယ်ကူ၊
စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ယာဝ=အလွန်အကဲပင်၊ လဟုပရိဝတ္တံ=လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲ
တတ်၏။ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ) အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄၉၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဘဝင်စိတ်သည်၊ ပဘဿရံ=
ပြီးပြီးပြန် ထွက်သောအရောင်ရှိ၏။ ဝါ=ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ဖြူစင်၏။
တဉ္စခေါ=ထိုဘဝင်စိတ်သည်လည်း၊ အာဂန္တုကေဟိ^၁=ဧည့်သည် ဖြစ်ကုန်သော
(ဘဝင်စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သည်မဟုတ်ဘဲ ဘဝင်စိတ်၏နောက်ဝယ် ဇော
ဓဏရောက်မှ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဧည့်သည်ဟုခေါ်ဆိုအပ်ကုန်သော) ဥပက္ကိ
လေဿဟိ=ရာဂစသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့်(စိတ်အစဉ်ကိုပူးကပ်၍ နှိပ်
စက်တတ် ပူပန်စေတတ်သော ရာဂစသောအညစ်အကြေးတို့ကြောင့်) ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ^၂
=မည်းညစ်ရ၏။ ။ပ။ ဥပက္ကိလေဿဟိ=တို့မှ၊ ဝိပ္ပမုတ္တံ=ကင်းလွတ်၏။ (ဇော
ဓဏ၌ ဖြစ်သောကုသိုလ်စိတ်၏အစွမ်းဖြင့် ကင်းလွတ်၏။) ဣတိ (အဝေါစ)
ဒသမံ=တည်း။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော၊ ပဏိဟိတအတ္ထဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁။ အာဂန္တုကဟုခေါ်ဆိုရခြင်း၏အကြောင်း။ ။ ရာဂအစရှိသော
အကုသိုလ် အညစ်အကြေး(ဥပက္ကိလေသ)တို့သည် ဘဝင်စိတ်နှင့် စိတ္တုပ္ပါဒ်
တခုတည်း၌ အတူတကွ ဖြစ်ကြ(သဟဇာတ၊ သံသဒ္ဓဖြစ်ကြ)သည်မဟုတ်ဘဲ
ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဇောဓဏရောက်မှသာ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရာဂ
စသည်တို့ကို အာဂန္တုက(ဧည့်သည်)ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ [အာဂန္တုကေဟိတိ
အသဟဇာတေဟိ ပတ္တာ ဇေနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကေဟိ။ အဋ္ဌကထာ]

၂။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဖြစ်ရပုံ။ ။ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရာဂစသည်တို့သည်
ဘဝင်စိတ်နှင့် သဟဇာတ သံသဒ္ဓဖြစ်ကြသည် မဟုတ်သောကြောင့် တိုက်ရိုက်
မုချ (နိပ္ပရိယာယ)အားဖြင့် ဘဝင်စိတ်သည် ရာဂစသည်တို့ကြောင့် ဥပက္ကိလိဋ္ဌ
ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သို့သော် ဘဝင်စိတ်သည် ရာဂစသည်တို့နှင့် ဧကသန္တတိ
ပရိယာပန(တခုတည်းသော စိတ်အစဉ်၌ ပါဝင်နေသည်)ဖြစ်ရကား အကျင့်သီလ
ဖြူစင်နေသော ဆရာမိဘပင်ဖြစ်စေကာမူ တပည့်ဆိုး၊ သားသမီးဆိုးတို့ကြောင့်
နာမည်ပျက်ရသကဲ့သို့ ပင်ကိုကဖြူစင်နေသော ဘဝင်စိတ်သည်လည်း ရာဂ
စသည်တို့ကြောင့် ဥပက္ကိလိဋ္ဌဖြစ်ရသည်။ ဘဝင်စိတ္တဿ နိပ္ပရိယာယတော

၆-အတ္တရာသယံတဝဂ်

၅၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ=၏။ တံ=ထိုဘဝင်စိတ်ကို၊ (အာဂန္တုကဖြစ်သော ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရသော ထိုဘဝင်စိတ်ကို) [အဋ္ဌကထာ၌ “တံ ဘဝဂံစိတ္တံ” ဟူ၍ ပြီးခဲ့သော စိတ္တံကိုပင် ပြန်စွဲဆိုသော ပက္ကန္တဝိသယ “တ” သဒ္ဒါအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤနိဿယ ပံဌမအကြိမ် ရိုက်တုန်းကမူ “တံ=ထိုအနက်သဘောကို၊ (အာဂန္တုကဖြစ်သော ရာဂစသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် ဖြူစင်သော ဘဝင်စိတ်၏ မည်းညစ် ရခြင်းဟူသော ထိုအနက်သဘောကို)” ဟူ၍ ဥပက္ကိလိဋ္ဌနိရိယာကို စွဲဆိုသော အနုဘူတဝိသယ “တ” သဒ္ဒါအဖြစ်ဖြင့် အနက်ပြန်ဆိုခဲ့၏။ ယင်းသို့ အနက် ပြန်ဆိုခဲ့ခြင်းမှာ “ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိတိ ဣဒ္ဓ ဘဝဂံစိတ္တံ ဧဝံ အာဂန္တု ကောဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိပုမုတ္တံ နာမာတိ ယထာသဘာဝတော နဇာနာတိ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်မှ အာကာရကို ကံပြု၍ အနက်ပြန်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။]

အသုတဝါ°=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ, အဓိဂမ

ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတာ နာမ နတ္ထိ အသံသဋ္ဌဘာဝတော၊ ဧကသန္တတိ ပရိယာပနုတာယ ပန သိယာ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတာပရိယာယော။ ဋီကာ။

၁။ သုတနှစ်မျိုး။ ။ ခန္ဓာ, ဓာတ်, အာယတန, ပစ္စယာကာရ (ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်), သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသော တရားဒေသနာတို့ကို ဆရာထံချဉ်းကပ် သင်ယူခြင်းကြောင့် ပါဠိနှင့် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို သုတမယဉာဏ်စွမ်းဖြင့် သိနား လည်ခြင်းကို ‘အာဂမ’ ဟု ခေါ်၏။ အတ္ထမ္မာနံ=အနက် အဓိပ္ပါယ်နှင့်ပါဠိတို့ကို၊ အာဂမနံ သုတမယဉာဏဝသေန အဝဗုဇ္ဈနံ အာဂမော။ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ပြဆိုထားခြင်းဖြစ်၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ(၃-၅၀)၌မူ “မြတ်စွာဘုရား တရားဒေသနာတော်ကို အာဂမခေါ်သည်” ဟု ဖွင့်၏။

မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို (သို့မဟုတ် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌ သိမြင် ခြင်းကို) ‘အဓိဂမ’ ဟု ခေါ်၏။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနံ သမ္ဘိကံရိယာ အဓိဂမော။ ဤသုတ်ဋီကာ။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ အဓိဂမော။ မူလပဏ်ဒီ (ပ-၆၁)။

ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်းရှိလောက်အောင် ပရိယတ်တရားတော်ကို နာယူသင်ကြားမှတ်သားမှု၊ ထိုတရားတော်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ကြံမှုပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ‘အာဂမသုတရှိသူ’ ဟု ခေါ်၏။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်သိမြင်သော

သုတ မရှိသော၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား တရားဒေသနာတော်ကို နာယူမှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ပိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ပြု သိမြင်ပြီးသူမဟုတ်သော၊ ပုထုဇ္ဇနော = အန္တပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ = အဝိဇ္ဇာလွမ်းဖိ၍ အကန်းပကတိဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယထာဘူတံ = အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း၊ (အာဂန္တုက ဖြစ်သော ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရခြင်းဟူသော အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း) နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ (အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတ အစွမ်းဖြင့် မသိ) ဗာသွာ=ထိုသို့၊ မသိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ အသုတဝတော =အကြားအမြင်သုတ မရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတမရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနဿ=အန္တပုထုဇဉ်မှာ၊ စိတ္တဘာဝနာ=စိတ်ကိုဖြစ်ပွား တိုးတက်စေတတ် သော ဝိပဿနာသည်၊ (အာဂန္တုက အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရခြင်း ဟူသော အဖြစ်မှန် အနက်သဘောကို သိနိုင်ကြောင်း စိတ္တဘာဝနာ ဝိပဿနာ သည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဣတိ =သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၅၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဝိပုဗ္ဗတ္တံ=ကင်းလွတ်၏၊ တံ=ထိုဘဝင်စိတ်ကို၊ (အဂန္တုကရာဂ စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်သော ထိုဘဝင်စိတ်ကို) သုတဝါ =

ပုဂ္ဂိုလ်ကို 'အဓိဂမသုတရှိသူဟုခေါ်၏။ 'အကြားအမြင်သုတရှိသူ' ဟူသော စကား၌ အာဂမသုတကို 'အကြား'ဟုလည်းကောင်း၊ အဓိဂမသုတကို 'အမြင်' ဟုလည်းကောင်းဆိုလိုသည်။

ဤနေရာဝယ် သုတဝါ၌ ဝန္တုပစ္စည်းသည် ရှိသည်ဆိုရုံမျှ အရှိဟူသော အတ္ထိတာမတ္တအနက်ကို ဟောသည်မဟုတ်၊ (၁)ချီးမွမ်းရလောက်သော အရှိ ဟူသော ပသံသာဝိသိဋ္ဌအတ္ထိအနက်(၂) အလွန်အကျူးအထူးရှိဟူသော အတိ သယတ္တဝိသိဋ္ဌအတ္ထိအနက်တို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အာဂမသုတ၊ အဓိဂမ သုတနှင့် ချီးမွမ်းရလောက်အောင် ပြည့်စုံသူ၊ အလွန်အကျူး အထူးပြည့်စုံသူကို သုတဝါ(သုတဝန္တု)ဟု ဆိုလိုသည်။ သုတံ ယဿ အတ္ထိတိ သုတဝါ [သုတပုဒ်၊ ဝန္တုပစ္စည်းတည်း။] တနည်းအားဖြင့် သုဇာတ်၊ တဝန္တုပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ပုဒ်ကြံ၍ 'သုဏီတိ သုတဝါ'ဟုပြု။ သောတဗ္ဗယုတ္တံ သုတွာ (နာယူထိုက်သော ပရိယတ် တရားတော်ကို နာယူမှတ်သား၍) ကတ္တုဗ္ဗနိပ္ပတ္တိဝေသန (ပြုထိုက်သော ကျင့် ကြံမှုကိုစွဲပြီးစီးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) သုဏိ=နာယူမှတ်သားပြီး သိမြင်ပြီးလေပြီ၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ သုတဝါ=သုတဝန္တုမည်၏။ န သုတဝါ အသုတဝါ။

အကြားအမြင်သုတရီသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတရီသော၊ ဝါ=မြတ်စွာ
 ဘုရား တရားတော်ကို နာယူမှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်
 မှောက် သိမြင်ပြီးသူဖြစ်သော၊ အရိယသာဝကော=အရိယာသူတော်ကောင်း
 ဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်၊
 ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ (အာဂန္တုကရာဂ စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်ခြင်းဟူသော
 အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း) ပဇာနာတိ=သိ၏၊ တသ္မာ=ထိုသို့ သိသည်အဖြစ်
 ကြောင့်၊ သုတဝတော=ရှိသော၊ အရိယသာဝကဿ=တပည့်မှာ၊ စိတ္တဘာဝနာ
 = စိတ်ကိုဖြစ်ပွား တိုးတက်စေနိုင်သော ဗလဝပီပဿနာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=သည်) ဝဒါမိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ)

၅၃-၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အတ္တရာသယံတမတ္တမ္ပိ=
 လက်ဖျောက်တချက်တီးခိုက် လောက်မျှသော်လည်း၊ ဝါ=လက်ဖျစ်တတွက်ခန့်၊
 အခိုက်အတန့်လောက်မျှသော်လည်း၊ မေတ္တာစိတ္တံ=မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို၊
 စေ အာသေဝတိ=အကယ်၍ မှီဝဲ ငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မှီဝဲ
 သည်ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤမေတ္တာစိတ်ကို မှီဝဲသော ရဟန်းကို၊ အရိတ္တဇ္ဈာနော
 =မကင်းကွာသော စွာန်ရှိလျက်၊ သတ္တု=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနကရော=
 သွန်သင်ညွှန်ကြားမှုကို လိုက်နာပြုကျင့်လျက်၊ (လက်ဖျစ်တတွက်ခန့်လောက်
 မျှပင် မေတ္တာစိတ်ကို မှီဝဲရန် သွန်သင်ညွှန်ကြားမှု အနုသာသနီကို လိုက်နာ
 ကျင့်သုံးလျက်) သြဝါဒပတိကရော = အဆုံးအမကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်၊
 (လက်ဖျစ် . . . မှီဝဲရန် အဆုံးအမကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်) ဝိဟရတိ=နေသော
 သူဟူ၍။ အမောဃံ^၁ =အချည်းနှီးမဟုတ်ဘဲ၊ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ=တိုင်းသူပြည်သားတို့၏

၁။ အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ။ ။ တိုင်းသူပြည်သားတို့ ဆွမ်းကို
 စားရာ၌ ဘာကြောင့် အမောဃဖြစ်သနည်း(ဘာကြောင့် အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍ
 ပရိဘောဂဖြစ်သနည်း)ဟူမူ။ (၁)လက်ဖျစ်တတွက်ခန့်မျှ မေတ္တာပို့လိုက်ခြင်း
 အားဖြင့် ထိုရဟန်းသည် ကျေးယူစားခြင်းမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲ ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို
 မိမိပိုင်အမွေပစ္စည်းကဲ့သို့ စားပိုင်ခွင့်ရှိ၍သာ စားခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း
 အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂဖြစ်၏။ [အမောဃ=မစားထိုက်ဘဲ အလကားစားခြင်း
 မဟုတ်ဘဲ+ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ=မေတ္တာပို့ခြင်းဖြင့် ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို ပိုင်ရှင်အဖြစ်ဖြင့်
 စားထိုက်၍စားခြင်း] (၂)ထိုမျှလောက်မေတ္တာပို့ခြင်းဖြင့် ဒါယကာတို့အလှူဒါနကို
 ကြီးမားသော အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေခြင်းကြောင့်လည်း အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ
 ဖြစ်၏။ [အမောဃ=အကျိုးကျေးဇူးဘာမျှမရ အလကား သက်သက်မျှမဖြစ်
 စေဘဲ + ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ=ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို ဘုန်းပေးခြင်း]

ဆွမ်းကို၊ ဝါ=တိုင်းသူပြည်သားတို့ ထံမှ ရအပ်သော ဆွမ်းကို၊ ဘုဇ္ဇတိ=စားသော သူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုမေတ္တာ စိတ်ကို၊ ဗဟုလိကရောက္ခိ= ကြိမ်ဖန်များစွာ မှီဝဲမှုပြုကြကုန်၏၊ (တောသု=ထို ရဟန်းတို့၌) ဝါဒေါ=အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ (ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို အချည်းနှီး မဟုတ်ဘဲ စား၏ဟု အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်) ကော ပန (အတ္ထိ)= အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း၊ (နတ္ထိဒဝ=မရှိတော့သည်သာတည်း) ဣတိ (အဝေါစ) ။ ပ ။ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ဖြစ်ပွားစေသည် ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို ။ ပ ။ ဗဟုလိကရောက္ခိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု ပြုကြကုန်၏ ။ ပ ။ စေ မနသိ ကရောတိ=အကယ်၍ နှလုံးသွင်းအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်းသည်ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤနှလုံးသွင်းသော ရဟန်းကို ။ ပ ။ ဗဟုလိကရောက္ခိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံးသွင်းမှုပြုကြကုန်၏ ။ ပ ။

၅၆-၇။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ ယေကေစိ = အားလုံးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ အကုသလာဘာဂိယာ=အကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော (သဟဇာတပစ္စည်း ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော) အကုသလပက္ခိကာ = အကုသိုလ် အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ (သဟဇာတပစ္စည်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းအစွမ်း ဖြင့် အကုသိုလ်အသင်းအပင်း၌ ပါဝင်ကုန်သော) ဓမ္မာ = တရားတို့သည် (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သဗ္ဗေ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ တော (ဓမ္မာ) =ထိုတရားတို့သည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ=စိတ်ဟူသော ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနတရားရှိကုန်၏၊ မနော =စိတ်သည်။ တေသံ-ဓမ္မာနံ=ထိုတရားအားလုံးတို့ ။ ပဌမံ=အဦးအစ ပဓာန အနေအားဖြင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ =တို့သည်၊ အနုဒေဝ (အနုဒေဝ)=အတူတလိုက် နောက်လိုက်တို့သာတည်း။ ပ ။ ကုသလာ = စတုဘူမက ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ၊ လောကုတ္တရာဟူသော ဘုံအဆင့်လေးမျိုး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော) ကုသလာဘာဂိယာ=စတုဘူမကကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော၊ ကုသလ ပက္ခိကာ=စတုဘူမက ကုသိုလ်အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ (သန္တိ) ။ ပ ။ ကုသလာ=စတုဘူမက ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အနုဒေဝ=တည်း။

၅၈၊ ၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန ဓမ္မေန=အကြင် တရားသဘောဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နာ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်

သော၊ ဓမ္မာဝါ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဥပ္ပနာ=ဖြစ်ပြီး
 ကုန်သော၊ ကုသလာ=လောကီကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာဝါ=လည်း၊ (ဈာန်
 ဝိပဿနာတရားတို့သည်လည်း) ပရိဟာယန္တိ=ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဣဒံ(အယံ) ပမာဒေါ ယထာ=ဤသတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့ခြင်း သဘောကဲ့သို့၊
 ဝါ=ဤသတိသမ္ပဉာဏ် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မေ့လျော့ပေါ့ဆခြင်း သဘော
 ဟူသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ) အညံ=ပမာဒမှ တပါး
 တခြားသော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း (မဖြစ်
 သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေ၍ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို
 ဆုတ်ယုတ်စေသော ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပမတ္တဿ=သတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့သောသူ၏၊
 ဝါ=သူမှာ၊ အနုပ္ပနာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာဝေ=တရားတို့
 သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=၏၊ ဥပ္ပနာ=ကုန်သော၊ ကုသလာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ=
 လည်း၊ ပရိဟာယန္တိ=၏။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အပ္ပမာဒေါယထာ=ဤမမေ့
 လျော့ကြောင်း သတိကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အညံ=အပ္ပမာဒမှ တပါးသော။ ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပမတ္တဿ=မမေ့လျော့သောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ
 ကောသဇ္ဇံ ယထာ=ဤပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်ကဲ့သို့၊ (ဤပျင်းရိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း
 ထိနမိဒ္ဒကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ) အညံ=ကောသဇ္ဇမှ တပါးသော။ ပ။ ကုသိတဿ
 =ပျင်းရိသောသူမှာ [စက်ဆုတ်ဖွယ် တွန့်ဆုတ်တတ်သောသူမှာ။ ကု+သဒ+အ။
 သဒဓာတ်ကို သိဒပြု၊ ဒကိုတပြု။ ကုစ္ဆိတံ သိဒတိတိ ကုသိတော၊ ကုသိတဿ
 ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ]။ ပ။ ဆဋ္ဌော ခြောက်ခုမြောက်သော၊ အစ္စရာသယံတ
 ဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁။ ပမာဒနှင့် အပ္ပမာဒ။ ။သတိ၏ဆန့်ကျင်ဘက် (သို့မဟုတ်-သတိ၊
 သမ္ပဉာဏ်နှစ်ပါးလုံး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်)ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို
 ပမာဒ(မေ့လျော့ခြင်းသဘော)ဟုခေါ်၏။ ပမာဒေါ ပန သတိယာ သတိသမ္ပဉာ
 ညဿ ဝါ ပဋိပက္ခဘူတော အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋီကာ။

န ပမဒ္ဒတိ ဧတေနာတိ အပ္ပမာဒေါ=မမေ့လျော့ကြောင်းသဘောတရား၊
 ယခင်ပမာဒမည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိ
 မကင်းကွာခြင်း သဘောတည်း။ တရားကိုယ်အနက် တိတိကျကျပြုလျှင်-
 အမြဲမပြတ် စွဲကပ်တည်နေသော သတိကို အပ္ပမာဒဟုခေါ်၏။ အတ္တတော
 နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ ဧတံ နာမံ။

၇-ဝီရိယာရမ္မာဒိဝဂ်

၆၀-၆၄။ ဣဒံ (အယံ) ဝီရိယာရမ္မော ယထာ=ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်းကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤကုသိုလ်ကိစ္စကို အားထုတ်တတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အညံ=ဝီရိယာရမ္မာ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ=၏၊ ဝါ=မှာ။ [ဇာပိဒံ (၁၈)သုတ် ပြန်ကြည့်]။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) မဟိစ္ဆတာ ယထာ=ဤအားကြီးသော လိုချင်မက်မောမှုရှိသူ၏ အဖြစ် ကဲ့သို့၊ ဝါ = ဤလောဘအလိုရမ္မာအားကြီးခြင်း ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အညံ= မဟိစ္ဆတာမှတပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟိစ္ဆဿ=အားကြီးသော လိုချင် တပ်မက်မောမှု ရှိသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အပ္ပိစ္ဆတာ ယထာ =ဤလိုချင်မက်မောမှု မရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [နတ္ထိ ဣစ္ဆာ ဧတဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော၊ အပ္ပိစ္ဆဿ ဘာဝေါ (ဖြစ်ကြောင်းအလောဘသည်) အပ္ပိစ္ဆတာ။ အပ္ပသဒ္ဓါ အဘာဝအနက်ဟော]။ ပ။ အပ္ပိစ္ဆဿ=လိုချင်မက်မောမှု မရှိသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အသန္တုဒ္ဓိတာ ယထာ=ဤကိုယ်ပိုင် ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှု မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း လောဘကဲ့သို့။ ပ။ အသန္တုဒ္ဓဿ=ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် မရောင့်ရဲသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။

၆၅၊ ၇၀။ ဣဒံ (အယံ) သန္တုဒ္ဓိတာ ယထာ=ဤကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [သေန သကေန တုဒ္ဓိ ဧတဿာတိ သန္တုဒ္ဓိ။ “သတုဒ္ဓိ”မှ နိဂ္ဂဟိတံလာ၊ ဝဂ္ဂန္တုပြု၍ သန္တုဒ္ဓိ ဖြစ်သည်ဟုကြံပါ။ သန္တုဒ္ဓိဿ ဘာဝေါ သန္တုဒ္ဓိတာ] ဝါ=ဤထင်ရှားရှိသော ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [သန္တေန တုဒ္ဓိ ဧတဿာတိ သန္တုဒ္ဓိ စသည်ပြု၊ “သန္တုဒ္ဓိ”မှ တကိုချေ၍ သန္တုဒ္ဓိ ငြီးသည်ဟုကြံပါ] ဝါ=ဤ (အပိုအမိုအလိုမရှိ) မျှတရုံ အသင့်အတင့်လောက် ဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [သမမေဝ တုဒ္ဓိ ဧတဿာတိ သန္တုဒ္ဓိ။ သံသဒ္ဓါ သမအနက်ဟောကြံလေ။ သီလက္ခန်ဒီ ကာ (၂၅၅)၌ “သမမေဝ စ တုဿနကော”ဟု ဧဝသဒ္ဓါပါ၏။]။ ပ။ သန္တုဒ္ဓဿ =ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲတတ်သောသူမှာ၊ ဝါ=ထင်ရှားရှိသော ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲသောသူမှာ၊ ဝါ=ဤမျှတရုံ အသင့်အတင့်လောက်ဖြင့် ရောင့်ရဲသောသူမှာ။ ပ။ [ဇာပိဒံ ၆၆။ ၆၇ သုတ်တို့ကို ဇာပိဒံ ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၅ သုတ် စသည်ကို နည်းမှီး၍ အနက်ဆိုပါ]။ ပ။

ဣဒံ အသမ္ပဇေယံ ယထာ=ဤကောင်းစွာ ခွဲခြားမသိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း

မောဟကဲ့သို့။ ပ။ အသမ္ပဇာနဿ=ကောင်းစွာခွဲခြား မသိသော သူမှာ။ ပ။
 ဣဒံ သမ္ပဇညံ ယထာ=ဤကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းပညာ
 ကဲ့သို့။ ပ။ သမ္ပဇာနဿ = ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောသူ၏။ ဝါ=မှာ။ ပ။ ဣဒံ
 (အယံ) ပါပမိတ္တတာ ယထာ=ဤယုတ်မာသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း
 အကုသိုလ်ကဲ့သို့ [ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေတို့ကို ကြည်ဖြူနှစ်သက် လက်ခံ
 ပေါင်းသင်း စိတ်ညွတ်ကိုင်ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ်
 နာမက္ခန္ဓာလေးပါးကို ပါပမိတ္တတာဟု ခေါ်သည်]။ ပ။ အညံ =ပါပမိတ္တတာမှ
 တပါးသော။ ပ။ ပါပမိတ္တဿ=ယုတ်မာသောမိတ်ဆွေ ရှိသူမှာ။ ပ။

၈-ကလျာဏမိတ္တာဒိဝဂ်

၇၁၊ ၇၂။ ဣဒံ (အယံ) ကလျာဏမိတ္တတာ ယထာ=ဤကောင်းသော
 မိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ကုသိုလ်တရားကဲ့သို့၊ [ကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါး
 တည်း]။ ပ။ ကလျာဏမိတ္တဿ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူမှာ။ ပ။ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို၊ ဣဒံ
 (အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=ဤအားထုတ်ခြင်းကဲ့သို့၊ ကုသလာနံ=စတုဘူမက
 ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ (အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=
 ဤအားမထုတ်ခြင်းကဲ့သို့ (ဝေ=တူ) အညံ = အကုသိုလ်တရားတို့ကို အား
 ထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂါ = အားထုတ်ခြင်း
 ကြောင့်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂါ=အားမထုတ်ခြင်း
 ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ။ ပ။

၇၄-၇၅။ အနုပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါဝါ^၁=(စတုဘူမကဖြစ်သော)

၁။ ဗောဇ္ဈင်္ဂ်ပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။ ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂံ = ဗောဓိ + အင်္ဂံ။ စတ္တာရိ
 အရိယသစ္စာနိ ဗုဇ္ဈတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ ဗောဓိ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို
 ထိုးထွင်းသိတတ်သော အရိယသာဝက။ (တနည်း)သမ္မောဟနိဒ္ဒါတော ဗုဇ္ဈတိ
 ဝုဋ္ဌာတိတိ ဗောဓိ=ပြင်းထန်စွာ တွေဝေသော မောဟဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ
 နိုးကြားတတ်သော အရိယသာဝက။ ဗောဓိဿ အင်္ဂါတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ=ထိုအရိယ
 သာဝက၏ အကြောင်းတရားများ (ဗောဇ္ဈင်တရား ခုနစ်ပါးတည်း)။ ဤ၌

ဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည်လည်း၊ ဝါ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အရိယသာဝက၏ အကြောင်းတရားတို့သည်လည်း၊ ဝါ=အရိယသစ္စာ လေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်းဖြစ်သော တရားခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်း၏ အစိတ်အပိုင်း တရားတို့သည်လည်း၊ [ကျန်သော ဝိဂြိုဟ်နက်များကို အောက်ခြေ အဓိပ္ပါယ်ခန်း၌ ကြည့်ပါ] နုပုဇွန်=မဖြစ်ကုန်၊ ဥပုဇွန်=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်ဂါ ဝါ=ဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည်လည်း၊ ဘာဝနာပါရိပုရ်= ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင် အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသို့၊ န ဂုဇ္ဈိန္ဒီ=မရောက်တော့ကုန်၊ [ဥပုဇွန်ဗောဇ္ဈင်တရားများ ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင် အားထုတ်ဖို့ကိစ္စသည် ဆုံးခန်းအထိ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသို့ မရောက်ဟူလို။]။ ပ။ ဂုဇ္ဈိန္ဒီ=ရောက်ကုန်၏။ ပ။

၇၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဉာတိပရိဟာနိ=အကြင်ဆွေမျိုးတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧသာ ပရိဟာနိ=ထိုဆွေမျိုးတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=အနည်းငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဝါ = မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်သော ယုတ်လျော့ခြင်းမျိုးသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (သာသနေ=ငါဘုရား၏ သာသနာတော်၌၊) ပရိဟာနိနံ=ယုတ်လျော့ခြင်း အားလုံးတို့တွင်။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပညာပရိဟာနိ=အကြင်ပညာ

“အကြောင်း”ဟူသည် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။ အင်္ဂသဒ္ဓါသည် ကာရဏအနက်ကိုဟော၏။

(တနည်း)စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဇ္ဈတိ ယာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာတိ ဗောဓိ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်းတရားအပေါင်း (ထိုဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်းတည်း။) သမ္မောဟနိဒ္ဓါတော ဗုဇ္ဈတိ ဝုဋ္ဌတိ ယာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာတိ ဝါ ဗောဓိ=သမ္မောဟဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြားထမြောက်ကြောင်း တရားအပေါင်း။ ဗောဓိယာ အင်္ဂါတိ ဗောဇ္ဈင်ဂါ=ထိုတရားအပေါင်း (ဗောဓိ)၏ အစိတ်အပိုင်းတရားများ၊ (ဗောဇ္ဈင်တရား ခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်း၌ တခုစီ တခုစီအနေအားဖြင့် ပါဝင်သော အသီးအသီးသော ဗောဇ္ဈင်တရားများ တည်း။) ဤနည်း၌ အင်္ဂသဒ္ဓါ အဝယဝအနက်ဟောဖြစ်၏။

(တနည်း) စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဇ္ဈန္တိတိ ဗောဓိယော၊ ဗောဓိယော ဧဝ အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်ဂါ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အကြောင်းတရားများ (သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဗောဇ္ဈင်တရားများ)။

ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ (အကြင်ကမ္မဿကတာပညာ၊ ဈာန်ပညာ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ၊ ဖိုလ်ပညာတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊) (အတ္ထိ=ရို၏) ဧတံ=ထိုပညာယုတ်လျော့ခြင်းသည်။ (ပရိဟာနိနံ = ယုတ်လျော့ခြင်း အားလုံးတို့အောက်၊) ပတိကိဋ္ဌံ=ယုတ်နိမ့်ဆုံးပေတည်း။

၇၇၊ ၈၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ဉာတိဝုဒ္ဓိံ = အကြင်ဆွေမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) ဒေသာ ဝုဒ္ဓိံ=ထိုဆွေမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=၏၊ ဝါ = မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်သော တိုးပွားခြင်းမျိုးသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (သာသနေ=ငါဘုရားသာသနာတော်၌) ဝုဒ္ဓိနံ=တိုးပွားခြင်းဟူသမျှတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ပညာဝုဒ္ဓိံ=အကြင် ပညာတိုးပွားခြင်းသည်၊ (အကြင်ကမ္မဿကတာ စသော ပညာငါးမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်) (အတ္ထိ) ဧတံ (ဒေသာ ဝုဒ္ဓိံ)=ထိုပညာတိုးပွားခြင်းသည်။ [ဧတဒဂ္ဂံ=ဧတံ+အဂ္ဂံ] (ဝုဒ္ဓိနံ = တိုးပွားခြင်းဟူသမျှတို့ထက်၊) အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံးပေတည်း၊ ဝါ=သာလွန် ထူးချွန်ဆုံးပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ပညာဝုဒ္ဓိ၏ အသာလွန်ဆုံး ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ဆွေမျိုးတိုးပွားခြင်း၏ ယခု တဘဝအတွက်မျှ သေးသိမ်လှ၍ နတ်ပြည်နှင့် မဂ်တရားသို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော တိုးပွားခြင်းမျိုး မဟုတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ [တသ္မာ+ဣဟ-ပုဒ်ဖြတ်၊ တအာဂ္ဂံ] (ဝေါ=သင်တို့သည်၊) ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊) ပညာဝုဒ္ဓိယာ=ပညာတိုးပွားခြင်းဖြင့်၊ ဝုဒ္ဓိဿာမ=တိုးပွားကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊) [အထက်သို့ ပြန်အုပ်သည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့သည်။ ဧဝံဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ဘောဂပရိဟာနိ=အကြင်စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘောဂဝုဒ္ဓိံ=အကြင်စည်းစိမ်ဥစ္စာ တိုးပွားခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ယသောပရိဟာနိ = အကြင်အခြံအရံ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) ဒေသာ ပရိဟာနိ=ထိုအခြံအရံ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=၏၊ ဝါ=တည်း။ ပ။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော၊ ကလျာဏမိတ္တာဒိဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၉-ပမာဒါဒိဝဂ်

၈၁၊ ၉၆။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ယသောဝုဒ္ဓိ=အကြင် အခြံအရံတိုးပွား
 ခြင်းသည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) ပမာဒေါယထာ=ဤသတိလွတ်ကင်း
 မေ့လျော့ခြင်းကဲ့သို့၊ ဧဝံ = ဤအတူ၊ ယော = အကြင်တရားသဘောသည်။
 မဟတော=ကြီးမားများပြားလှစွာသော၊ အနတ္တာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊
 သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ [တနည်း- ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) ပမာဒေါ=ခြင်းသည်၊
 မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊
 ယော=အကြင်တရားသဘောသည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ
 =၏။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=ပမာဒမှတပါးသော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=လည်း၊ အဟံ
 =သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ [ဇာပိဒံ ၅၈။ ၅၉။ ၆၀ နှင့် ဝိရိယာရမ္ဘဝဂ်ကိုလည်း
 ပြန်ကြည့်ပါ]။ ပ။ ဇာပိဒံ ၉၀ သုတ်၌-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊
 ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော ယထာ=ခြင်းကဲ့သို့၊ [ဇာပိဒံ ၁၅ ကြည့်] ဧဝံ=
 တူ၊ ယော=အကြင်တရားသဘောသည်။ ပ။ အညံ=အယောနိသော မနသိကာရမှ
 တပါးသော။ ပ။ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊
 မနသိကာရော=သည်၊ မဟတော။ ပ။

ဇာပိဒံ ၉၆ ၌-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊
 ဣဒံ(အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ = ကဲ့သို့၊ ကုသလာနံ = ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ
 = တို့ကို၊ ဣဒံ (အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=သို့။ ဧဝံ = တူ၊ ယော=
 အကြင်တရားသဘောသည်၊ မဟတော။ ပ။ အညံ=အကုသိုလ်တရားတို့ကို
 အားထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါးသော။ ပ။
 နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊
 အနုယောဂေါ=အားထုတ်ခြင်းသည်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊
 အနုယောဂေါ=အားမထုတ်ခြင်းသည်၊ မဟတော။ ပ။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊
 ဣတိ (အဝေါစ) သောဠသမံ=၁၆ ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ သတ္တရသမံ=
 ၁၇ ခုမြောက် သုတ်တည်း၊ နဝမော = ကိုးခုမြောက်သော၊ ပမာဒါဒိဝဂ္ဂေါ=
 ပမာဒါဒိဝဂ်တည်း။

၁၀-ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ်

၉၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ (ပမာဒေါ=သတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်း သည်) အဇ္ဈတ္တိကံ^၁=အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိ၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော၊ အင်္ဂံ=အကြောင်းတရားတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစား တော်မူခြင်းကို၊ ကရိတွာ=ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဝါ=ပြုတော်မူခြင်းကြောင့်၊ [န သမ နုပဿာမိ-၌စပ်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ)ပမာဒေါ ယထာ=ဤသတိလွတ် ကင်း မေ့လျော့ခြင်းကဲ့သို့၊ ဧဝံ = တူ၊ ယံ = အကြင်အကြောင်းတရားသည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ အညံ=ပမာဒမှတပါးသော၊ တံ ကေဂံမ္ပိ=ထိုတခုသောအကြောင်းကိုမျှလည်း (အဟံ=ငါသည်) န သမနု ပဿာမိ=မမူ၊ [ဆိုလိုရင်းကား-ရဟန်းတို့ငါသည်“ ပမာဒသည် သတ္တဝါ တို့၏ မိမိတို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏” ဟု စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူပြီးနောက် ပမာဒကဲ့သို့ ကြီးစွာသောအကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အခြားအကြောင်းတရားကိုမျှ မြင်တော်မမူဟူလို။] ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ပမာဒေါ=သည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) .

၉၉။ ၁၀၀။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ (အပ္ပမာဒေါ=မမေ့လျော့ကြောင်း သတိသည်) အဇ္ဈတ္တိကံ=သော၊ အင်္ဂံ=တည်း၊ ဣတိ=ကို၊ ကရိတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) အပ္ပမာဒေါ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင် အကြောင်းတရားသည် ။ ပ။ အညံ=အပ္ပမာဒမှ တပါးသော ။ ပ။ စာပိုဒ် ၁၀၀ သုတ်၌-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ကောသဇ္ဇံ = ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်သည်) အဇ္ဈတ္တိကံ

၁။ အဇ္ဈတ္တိကပုဒ် ၀စနတ္ထ။ ။ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ = မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲမှီရည်စူး၍ဖြစ်သော (ငါ၏ခန္ဓာကိုယ်ကလေးဟု စွဲမက်ခံရာကို ရည်ရွယ်တောင့်တနေသကဲ့သို့ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိတ်၊ ရုပ်ဟူသော) နိဿကဇ္ဈတ္တတရားအပေါင်း။ ၎င်းကိုပင် မိမိသန္တာန် (မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်)ဟု ခေါ်၏။ အဇ္ဈတ္တော ဘဝံ အဇ္ဈတ္တိကံ = မိမိသန္တာန် (မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်)ဟူသော ထိုနိဿကဇ္ဈတ္တ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းတရား၊ (ဤသုတ်မှ ပမာဒနှင့် နောက်နောက်သုတ်တို့မှ အပ္ပမာဒ ကောသဇ္ဇမှစ၍ သမ္ပညေတိုင်အောင်သော အကြောင်းတရားများတည်း)။

=သော၊ အင်္ဂ=တည်း ။ပ။ ဇာပိဒံ ၁၀၁-၌-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဝိရိယာရက္ခော= သမ္ပပ္ပဓာန်ဝိရိယကို အားထုတ်ခြင်းသည်။) အဇ္ဈတ္တိကံ=သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ ဤနည်းအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တိကံပုဒ်၏ ရှေ့ဝယ်ပါဠိတပုဒ် အပိုထည့်စွက်ပေးရာ၌ ပြုလတ်သော ယထာယိဒံစသော ဝါကျဆီသို့ လှမ်းမျှော်ကြည့်ပြီးထည့်ပါ။]

၁၀၂၊ ၁၀၉။ ဤ၌မြုပ်ကွက်ပေယျာလကို ဖော်လိုလျှင်- ယထာယိဒံ ဘိက္ခဝေ မဟိစ္ဆတာ။ မဟိစ္ဆတာ ဘိက္ခဝေ မဟတော အနတ္တာယ သံဝတ္တတီတိ ပဉ္စမံ။ အဇ္ဈတ္တိကံ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂန္တိ ကရိတွာ နာညံ ဧကင်္ဂမ္ပိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ မဟတော အတ္တာယ သံဝတ္တတိ၊ ယထာယိဒံ ဘိက္ခဝေ အပိစ္ဆတာ။ အပိစ္ဆတာ ဘိက္ခဝေ မဟတော အတ္တာယ သံဝတ္တတီတိ။ ဆဋ္ဌံ။ ထို့နောက် “အသန္တုဋ္ဌိတာ” အတွက် တသုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ သန္တုဋ္ဌိတာ စသည်အတွက် တသုတ်စီ တသုတ်စီကိုလည်းကောင်း ဖော်ပါ။

၁၁၀၊ ၁၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ပါပမိတ္တတာ=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေ ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်သည်။) ဗာဟိရံ=အဇ္ဈတ္တသန္တာန်မှ အပြင်အပ သူတပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=အဇ္ဈတ္တသန္တာန်မှ အပြင်အပ သူတပါးရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစဉ်၌ဖြစ်သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစားတော်မူခြင်းကို၊ ကရိတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ)ပါပမိတ္တတာ ယထာ =ကဲ့သို့။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ကလျာဏမိတ္တတာ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းကုသိုလ်သည်) ဗာဟိရံ=သော၊ အင်္ဂ=တည်း။ပ။ စုဒ္ဒသမံ=၁၄- ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂေါ=သည်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုနုယောဂေါ =သည်) အဇ္ဈတ္တိကံ=သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ ဣတိ=ကို၊ ကရိတွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ(အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=သို့၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ(အယံ) အနုနုယောဂေါ ယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်အကြောင်းတရားသည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ အညံ=အကုသိုလ်တရားတို့ကိုအားထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါးသော၊ တံ ဧကင်္ဂမ္ပိ=ထိုတခုသော အကြောင်းကိုမျှလည်း။ (အဟံ=သည်) န သမနုပဿာမိ=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂေါ=သည်၊ ကုသလာနံ= ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုနုယောဂေါ=သည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္တာယ

=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏။ ဣတိ=သို့၊(အဝေါစ) ပန္နရသမံ=၁၅-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၄၊ ၂၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) ပမာဒေါယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယော=အကြင်တရားသဘောသည်။ သဒ္ဓမ္မဿ=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော သာသနာတော်၏။ သမ္မောသာယ=မေ့ပျောက်ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ အန္တရောနာယ =ကွယ်ပခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=ပမာဒမ္ပ တပါးသော

။ ပ။ သတ္တရသမံ=၁၇-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဌိတိယာ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယ=မမေ့ပျောက်ခြင်းငှာ၊ အနန္တရောနာယ= မကွယ်ပခြင်းငှာ။ ပ။ အဋ္ဌာရသမံ=၁၈-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဧကုန

ဝိသတိမံ=တခုယုတ်နှစ်ဆယ်မြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဝိသတိမံ=၂၀-ခုမြောက် သုတ်တည်း။ ပ။ ဧကတ္တိသတိမံ=၃၁-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဗာတ္တိ

သတိမံ=၃၂-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ စတုက္ကောဋီကံ^၁=စတုက္ကောဋီကသုတ် အပေါင်းသည်၊ ဝါ=လေးမျိုးသော အစွန်းအနားအပိုင်းအခြားရှိသော သုတ်

အပေါင်းသည်၊ ဝါ=လေးမျိုးသောအစွန်းအနားတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားကန့်သတ် အနား ကွပ်ထားအပ်သော သုတ်အပေါင်းသည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

၁၃၀။ [အဓမ္မ၊ ဓမ္မ၊ အဝိနယ စသော ပုဒ်တို့ကို သုတ္တန်ဒေသနာ တော်နည်း၊ ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်းဟူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်းဖွင့်ထား၏။

ဤနိဿယ၌ တာဝန်ကျေပြန်အောင် (နောက်ထပ်သီးသန့်အဓိပ္ပာယ်ရေးစရာလည်း မလိုအောင်) ထိုအဖွင့်များအတိုင်း ရှည်လျားစွာ အနက်ပေးထား၏။ သို့သော်

ရှည်လျားသောအနက်ကို မမှတ်လိုလျှင် ပဌမဦးဆုံးပေးထားသော တိုတိုကျဉ်း ကျဉ်း အနက်ကိုသာ မှတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။]

၁။ စတုက္ကောဋီကံ။ ။ကောဋီသဒ္ဓါသည် အစွန်းအနား အပိုင်းအခြား အနက်ဟောတည်း။ (၁) အနုယောဂေါ အကုသလာနံ။ (၂) အနုနုယောဂေါ ကုသလာနံ။ (၃) အနုယောဂေါ ကုသလာနံ။ (၄) အနုနုယောဂေါ အကုသလာ နံ-ဟူသောလေးချက်ကို စတုက္ကောဋီ(လေးခုသောအစွန်းအနားကွပ်)ဟု ခေါ်၏။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကဓမ္မဓိ သမနုပဿာမိ-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ် သော သုတ်တို့ကို ထိုလေးချက်ဖြင့် အဆုံးသတ် အနားကွပ်ထား၏။ ထို့ ကြောင့် ယင်းသုတ်တို့ကို စတုက္ကောဋီကဟု ခေါ်၏။ စတသော ကောဋီယော တေဿာတိ စတုက္ကောဋီကံ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ တေ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ အဓမ္မ^၁=
 ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်သည်ကို၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း
 အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်
 သော ယုတ်မာမည်းညစ် အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်ကမ္မပထတရား၊ ဥပါဒါနံ၊
 နိဝရဏ စသောတရားကို၊ ဓမ္မောတိ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောတရား
 ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=ပြောပြကြကုန်အံ့။ (တနည်း) အဓမ္မ=မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြ
 အပ်သောတရား မဟုတ်ဘဲ လျှော့ကာတိုးကာ လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရား
 ကို။ ဝါ = သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန်တရားလေးပါး စသည်ဖြင့်
 ဘုရားဟောတော်မူသည့်အတိုင်း မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြထားသည်မဟုတ်ဘဲ
 သတိပဋ္ဌာန်တရားသုံးပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန်တရား ငါးပါး စသည်ဖြင့် လျှော့ကာတိုးကာ
 လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရားကို၊ ဓမ္မောတိ=အပိုအလိုမရှိမှန်ကန်တိကျစွာ
 ဖော်ပြအပ်သောတရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဤကားသုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်း
 တည်း]။

(တနည်း) အဓမ္မ^၂ = ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ မပြုအပ်သော
 အဓမ္မကံကို၊ ဝါ=စောဒနာမူ အပြစ်ကိုသတိရစေမှုတို့ကို မပြုမှု၍ အပြစ်ကိုလည်း
 ဝန်မခံပါဘဲလျက် မဟုတ်မမှန်သောပြစ်မှု အကြောင်းရင်း ဝတ္ထုဖြင့် တဖက်
 သတ်ဆုံးဖြတ်အပ်သော အဓမ္မကံကို၊ ဓမ္မောတိ=ဝိနည်းတရားတော်နှင့် အညီ

၁။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းအဓမ္မ။ ။ဒသ အကုသလကမ္မပထာ
 သံကိလိဋ္ဌဓမ္မတာယ ခေါဒါနဓမ္မပဋိပက္ခတ္တာ “အဓမ္မော” တိ ဒဿိတာ၊ တထာ
 ဥပါဒါနာဒယော။ သာရတ္ထဋီကာ၊ တ၊ ၄၂၁။

၂။ ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်းဓမ္မနှင့် အဓမ္မ။ ။ ဓမ္မေန ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ
 ဓမ္မော = ဝိနည်းတရားတော်ဖြင့် (ဝိနည်း တရားတော်နှင့်အညီ)ပြုအပ်သောကံ။
 ဓမ္မကမ္မံဟု ဆိုလိုလျက် ကမ္မပုဒ်ချေထားသည်ဟုကြံပါ။ န ဓမ္မော အဓမ္မော။

ဝိနယပရိယာယေန ပန ဘူတေန ဝတ္ထုနာ စောဒေတွာ သာရေတွာ
 ယထာပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမ။ အဘူတေန ဝတ္ထုနာ အစော
 ဒေတွာ အသာရေတွာ အပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ အဓမ္မော နာမ။ (အဋ္ဌကထာ)
 ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမာတိ ယထာဓမ္မံ ကရဏတော ဓမ္မော နာမ။
 သာရတ္ထနှင့် ဥပရိပဏ်ဋီကာ။ ၂၄၅။

ပြုအပ်သော ဓမ္မကံဟူ၍၊ ဝါ=စောဒနာမှ အပြစ်ကို သတိရစေမှုတို့ကိုပြုပြီး နောက် အပြစ်ကိုလည်း ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဟုတ်မှန်သော ပြစ်မှုအကြောင်းရင်း ဝတ္ထုဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော ဓမ္မကံဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဤကားဝိနည်း ဒေသနာ တော်နည်း]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဗဟုဇနအဟိတာယ= များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊ ဗဟုဇနအသုခါယ=များစွာ သော သတ္တဝါအပေါင်း၏ မချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဗဟုဇနာ=များစွာသော၊ ဇနဿ =သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနတ္ထာယ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ ဝါ=အကျိုးမဲ့အလိုငှာ။ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲ ခြင်းငှာ၊ ပဋိပနာ=ကျင့်သူတို့ပေတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံစ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပသဝန္တိ=မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဝါ=ရရှိကြကုန်၏။ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ စ=ဤသူတော်ကောင်းတရားကိုလည်း၊ အန္တရဓာပေန္တိ=ကွယ်ပျောက် စေကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) တေတ္ထိ သတိမံ=၃၃-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဓမ္မံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောတရားကို၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်ကမ္မ ပထတရား၊ ဗောဓိပက္ခိယတရားကို၊ အဓမ္မောတိ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရား မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ (တနည်း) ဓမ္မံ=အပိုအလိုမရှိ မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားကို၊ အဓမ္မောတိ=မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားမဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းတည်း] (တနည်း) ဓမ္မံ=ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သော ဓမ္မကံကို။ ဝါ=စောဒနာမှ အပြစ်ကိုသတိရစေမှုတို့ကို ပြုပြီးနောက် အပြစ်ကိုလည်း ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဟုတ်မှန်သောပြစ်မှု အကြောင်းရင်းဝတ္ထုဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော ဓမ္မကံကို၊ အဓမ္မောတိ=အဓမ္မကံဟူ၍၊ ဝါ= ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သောဓမ္မကံ မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဝိနည်း ဒေသနာတော်နည်းတည်း]။ပ။ စတုတ္ထိ သတိမံ=၃၄-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၃၂-၉။ အဝိနယံ=ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သည် မဟုတ် သော အကုသိုလ်ကို၊ ဝိနယောတိ=ရာဂ စသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သော ကုသိုလ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းတည်း] (တနည်း)

အဝိနယံ^၁=ဝိနည်းကံတို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းမဟုတ်သော ဝတ္ထု
ဝိပတ္တိစသည်ကို၊ ဝိနယောတိ=ဝိနည်းကံတို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ စသည်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း
တည်း] ။ပ။

ဝိနယံ=ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှား တတ်သော ကုသိုလ်တရားကို၊
အဝိနယောတိ = ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သည် မဟုတ်သော
အကုသိုလ်တရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [သုတ္တန်နည်း] (တနည်း) ဝိနယံ=ဝိနည်း
ကံတို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိစသည်ကို၊ အဝိ
နယောတိ=ဝိနည်းကံတို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းမဟုတ်သော ဝတ္ထု
ဝိပတ္တိ စသည်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း]။ပ။

တထာဂတေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘာသိတံ=ဟောတော်မမူအပ်
သော၊ အလပိတံ=မိန့်မြွက်တော်မမူအပ်သော၊ ဝစနံ=တရားစကားကို၊ ဝါ=

၁။ အဝိနယံ ဝိနယောတိ ဒီပေန္တိ။ ။ ဝိနယပရိယာယေန ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ
ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ။ပ။ ပရိသာသမ္ပတ္တိတိ အယံ ဝိနယော နာမ။ (အဋ္ဌကထာ)။ ဝတ္ထု
သမ္ပတ္တိအာဒိဝသေန သဗ္ဗေသံ ဝိနယကမ္မာနံ အကုပ္ပတာတိ အာဟာ “ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ
။ ပ။ အယံ ဝိနယော နာမာ” တိ။ (သာရတ္ထဋီကာ၊ တ၊ ၄၂၁။)။ ဝိနယပုဒ်၏
မုချအနက်မှာ ဥပသမ္ပဒါကံ၊ ဥပသံပဝါရဏာကံ စသောဝိနည်းကံများဖြစ်၏။
သို့သော် ဤနေရာ၌ ဝိနယပုဒ်အရ ထိုဝိနည်းကံတို့ကိုသာ မယူပဲ ထိုကံတို့၏
အောင်မြင်ကြောင်း မပျက်စီးကြောင်း (အကုပ္ပ)ဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ
စသည်တို့ကိုပါ ဖလူပစာရအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ဋ္ဌာဋီတို့ မိန့်ဆိုလိုဟန်ရှိသည်။

ဥပရိပဏ်ဋီကာ၌မူ “အယံ ဝိနယော နာမ ယထာဝိနယကရဏတော”
ဟု (ဓမ္မပုဒ်တုန်းကအတိုင်းပင်)ဖွင့်ထား၏။ (သာရတ္ထ၌ ထိုအဖွင့်မပါ) ထို
အဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် “ဝိနယေန ကတ္တမ္ပံ ကမ္ပံ ဝိနယော (ဝိနည်းတရားတော်ဖြင့်
ပြုအပ်သောကံ)”ဟု ပြုရလိမ့်မည်။ အနက်ကိုလည်း- “အဝိနယံ=ဝိနည်းတရား
တော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သည်မဟုတ်သော ဥပသမ္ပဒါစသောကံကို၊ ဝါ = ဝတ္ထု
ဝိပတ္တိ စသည်တို့ကြောင့် မအောင်မြင်သော ဥပသမ္ပဒါစသောကံကို၊ ဝိနယောတိ
=ဝိနည်းတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သောကံဟူ၍၊ ဝါ=ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိစသည်တို့ကြောင့်
အောင်မြင်သော ကံဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့” စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရလိမ့်မည်။
အဋ္ဌကထာမှ သမ္ပတ္တိပုဒ်တို့ကိုလည်း ကာရဏူပစာရ ကြံရလိမ့်မည်။

သတိပဋ္ဌာန် တရားသုံးပါး သမ္ပပ္ပဓာန်တရားငါးပါးစသည်ဖြင့် လျှော့ကာတိုးကာ
 လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ်သုံးပါး
 သံဃာဒိဿသံအာပတ် ၁၄ပါးစသည်ဖြင့် လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ
 ဖော်ပြအပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ ဘာသိတံ=ဟောတော်
 မူအပ်သော၊ လပိတံ=မိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော၊ ဝစနန္တိ =တရားစကားဟူ၍၊
 ဝါ=အပိုအလိုမရှိ မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ =အံ့။ပ။
 တထာဂတေန=သည်၊ ဘာသိတံ=သော၊ လပိတံ=သော၊ ဝစနံ=တရားစကားကို၊
 ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးစသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော သုတ္တန်
 တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ်လေးပါးစသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာဖော်ပြ
 အပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဘာသိတံ=သော၊ အလပိတံ
 =သော၊ ဝစနန္တိ =တရားစကားဟူ၍၊ ဝါ=လျှော့ကာတိုးကာ လွဲမှားစွာ ဖော်ပြ
 အပ်သော တရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ =အံ့။ပ။

တထာဂတေန=သည်၊ အာစိတ္တံ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ
 အကျင့်ကို၊ ဝါ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဖြစ်သော နေ့စဉ်
 ဖလသမာပတ် မဟာကရုဏာသမာပတ် မဝင်စားခြင်း၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုဖြင့် သတ္တ
 လောကကို မကြည့်ရှုခြင်း၊ ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအတ္ထုပ္ပတ္တိ အား
 လျော်စွာ တရားမဟောခြင်းဟူသော တာဝန်မဲ့နေခြင်းကို၊ [ဤကား သုတ္တန်
 နည်းတည်း] ဝါ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ အကျင့်ဖြစ်သော (ဝါ
 ကျွတ်သောအခါ ပင့်ဖိတ်သော ဒါယကာကို) မပန်ကြားဘဲ ခရီးဒေသစာရီ
 လှည့်လည်ခြင်း၊ ပဝါရဏာမပြုဘဲ ခရီးဒေသစာရီ လှည့်လည်ခြင်း၊ အာက္ခုက
 ရဟန်းတို့အား ဦးစွာစ၍ ကျန်းမာသာရေး စသည်မေးမှု ပဋိသန္တာရမပြုခြင်း
 ဟူသော လောကဝတ္တရား ပျက်ကွက်မှုကို၊ [ဤကား ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း]
 တထာဂတေန=သည်၊ အာစိတ္တန္တိ =လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဟူ၍၊
 ဒီပေန္တိ =အံ့။ ပ။

တထာဂတေန=သည်၊ အာစိတ္တံ=လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ
 အကျင့်ကို၊ ဝါ=လေ့ကျက်တော်မူအပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဖြစ်သော နေ့စဉ်
 ဖလသမာပတ် မဟာကရုဏာသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်း၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုဖြင့်
 သတ္တလောကကို ကြည့်ရှုတော်မူခြင်း၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိအားလျော်စွာ တရားဟောတော်
 မူခြင်းကို၊ ဝါ=လေ့ကျက်တော်မူအပ်သော အစဉ်အလာ အကျင့်ဖြစ်သော (ဝါ
 ကျွတ်ပြီးနောက် ပင့်ဖိတ်သော ဒါယကာကို) ပန်ကြားပြီး ပဝါရဏာပြုပြီးမှသာ

ဒေသစာရိကြွချီတော်မူခြင်း၊ အဂန္တုက ရဟန်းတို့အား ဦးစွာစ၍ ပဋိသန္တာရ ပြုတော်မူခြင်းကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ အနာစိတ္တန္တိ=လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ အကျင့်မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ ပ။

တထာဂတေန=သည်၊ အပညတ္တံ=ပညတ်တော်မူအပ်သော တရားကို၊ ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်တရားသုံးပါး သမ္ပပ္ပဓာန်တရား ငါးပါး စသည်ဖြင့် လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ မပညတ်အပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ် သုံးပါး သံဃာဒီသေသ်အာပတ် ၁၄ ပါး စသည်ဖြင့် လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ မပညတ်အပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ ပညတ္တံ =ပညတ်တော်မူအပ်သော တရားဟူ၍၊ (အပိုအလိုမရှိ တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍) ဒီပေန္တိ=အံ့။ ပ။ တထာဂတေန=သည်၊ ပညတ္တံ=ပညတ်တော်မူအပ် သော တရားကို၊ [ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး စသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ်လေးပါး စသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော ဝိနည်းတရားကို] တထာဂတေန=သည်၊ အပညတ္တံ=(မှန်ကန်တိကျစွာ) မပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍၊ (လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ ပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍) ဒီပေန္တိ=အံ့။ ပ။ ဒွါစတ္တာလီ သတိမံ=၄၂ ခုမြောက်သော သုတ်တည်း၊ ဒသမော=ဆယ်ခုမြောက်သော၊ ဒုတိယပမာဒါဒီဝဂ္ဂေါ=ဒုတိယပမာဒါဒီဝဂ်တည်း။

၁၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ အဓမ္မံ=ဖြူစင် သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်သည်ကို၊ အဓမ္မောတိ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်ဟူ၍၊ [နောက်အနက်များကိုလည်း ဆိုလိုက ဆိုပါ] ဒီပေန္တိ=ပြောပြကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗဟုဇန ဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဗဟုဇနသုခါယ =များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဗဟုဇနာ=များစွာသော၊ ဇနဿ=၏၊ အတ္ထာယ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းငှာ၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ပဋိပနာ=တည်း။ ပ။ ပုညစ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုလည်း။ ပ။ ဌပေန္တိ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့စေ ကုန်၏။ ၂။ ကောဒသမော=၁၁ ခုမြောက်သော၊ အဓမ္မဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၂-အနာပတ္တိဝဂ်

၁၅၀-၉။ အနာပတ္တိံ=အာပတ်မဟုတ်သည်ကို၊ ဝါ=(မသိခြင်း၊ ခိုးလိုသတ်လိုစိတ်မရှိခြင်းစသည်တို့ကြောင့်) အာပတ်မသင့်ရောက်ခြင်းကို၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍၊ ဝါ=အာပတ်သင့်ရောက်ခြင်း ဟူ၍၊ [မသိခြင်းဟူသည် အိပ်ပျော်နေခိုက် မိမိ၌ သူတပါးက မေထုန်မှီဝဲသွားသည်ကို မသိလိုက်ခြင်း စသည်တည်း]။ ပ။ အာပတ္တိံ=အာပတ်ကို၊ ဝါ=(သိခြင်း ခိုးလိုသတ်လိုစိတ်ရှိခြင်း စသည်ကြောင့် အာပတ်သင့်ရောက်ခြင်းကို၊ အနာပတ္တိတိ=အာပတ်မဟုတ်ဟူ၍၊ ဝါ=အာပတ်သင့်ခြင်း မဟုတ်ဟူ၍။ ပ။ လဟုကံ=အပေါ့စား အသေးစားဖြစ်သော၊ အာပတ္တိံ=အာပတ်ကို၊ (ထုလ္လစဉ်း၊ ပါစိတ်၊ ပါဠိဒေသနိ၊ ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသိတဟူသော အာပတ်ငါးမျိုးကို) ဂရုကာ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍။ ပ။ ဂရုကံ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိံ=(ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိဿေသ်ဟူသော) အာပတ်ကို၊ လဟုကာ=သော၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍။ ပ။ ဒုဋ္ဌုလ္လံ=ရန်၊ ရင်းကြမ်းတမ်းသော၊ အာပတ္တိံ=(ပါ၊ သံ-ဟူသော) အာပတ်ကို၊ အဒုဋ္ဌုလ္လံ=မရန်၊ ရင်းမကြမ်းတမ်းသော၊ အာပတ္တိတိ=၍။ ပ။ အဒုဋ္ဌုလ္လံ=သော၊ အာပတ္တိံ=(ထုလ္လစဉ်း စသော ငါးမျိုးသော) အာပတ်ကို။ ပ။

သာဝဿေသံ=ကြွင်းကျန်သော သီလသိက္ခာတို့နှင့်တကွဖြစ်သော [သဟ အဝဿေသဟိ သီလေဟိ ယာ အာပတ္တိ ဝတ္တတိတိ သာဝဿေသာ] ဝါ=သီလသိက္ခာ အကြွင်းအကျန်ရှိသေးသော၊ အာပတ္တိံ=(ပါရာဇိကမှ တပါးသော) အာပတ်ကို၊ အနဝဿေသာ=ကြွင်းကျန်သော သီလသိက္ခာ မရှိသော [နတ္ထိ အဝဿေသာနိ သီလာနိ ဧတိသံ အာပနာယန္တိ အနဝဿေသာ] အာပတ္တိတိ=၍။ ပ။ အနဝဿေသံ=သော၊ အာပတ္တိံ=ပါရာဇိကအာပတ်ကို ။ ပ။ သပ္ပဋိကမ္ပံ=ကုစားနိုင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ကုစား၍ရနိုင်ကောင်းသော၊ အာပတ္တိံ=(ပါရာဇိကမှ တပါးသော) အာပတ်ကို၊ အပ္ပဋိကမ္ပံ=ကုစားနိုင်ခြင်းမရှိသော၊ ဝါ=ကုစား၍ မရနိုင်ကောင်းသော၊ အာပတ္တိတိ=(ပါရာဇိက) အာပတ်ဟူ၍။ ပ။ ဒွါဒသမော=၁၂ ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အနာပတ္တိဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၁၃-ကောပုဂ္ဂလဝဂ်

၁၇၀။ ဘိက္ခုဝေ=တို့၊ ကောပုဂ္ဂလော^၂=တဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။
 လောကော=လူသတ္တလောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်တော်မူလသော်၊
 ဝါ=ဖြစ်စွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ=ပါရမီအဆောက်အအုံ အကျင့်ဂုဏ်ကြောင့် အစွမ်း
 ဟုန်သတ္တိ အပြည့်အစုံရှိလသော်၊ [နောက်အနက်များ၌ မာနပစ္စည်း သတ္တိအနက်
 ဟောဟုမှတ်] ဗဟုဇနဟိတာယ = များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွား
 အလိုငှာ၊ (များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကီလောကုတ္တရာ စီးပွား
 ပြီးစီးခြင်းငှာ) ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်း
 ငှာ၊ (များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကီ လောကုတ္တရာ ချမ်းသာ၏
 ပြီးစီးခြင်းငှာ) လောကာနုကမ္မိယ=သတ္တလောကကို ဝဲညှာထောက်ထား သနား
 ခြင်းငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ အတ္ထာယ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းငှာ၊
 ဟိတာယ=စီးပွားအလိုငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ထွန်းပေါ်
 ပေါက်လာတော်မူ၏။

ကောပုဂ္ဂလော=တဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်။ ကတမော=အဘယ်
 နည်း၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ ဝါ=လူမင်း၊ နတ်မင်း၊
 ဗြဟ္မာမင်းတို့၏ ဝပ်စင်းဦးဆိုက် ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာ
 သမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စေထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်း
 မရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားပေတည်း၊ (ဝိပဿီစသား

၁။ ကောပုဂ္ဂလောအနက်ဖွင့်။ ။ ကောနဋ္ဌေန ကောပုဂ္ဂလော ? အသဒိ
 သဋ္ဌေန ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန အသမသမဋ္ဌေနာတိ-စသော အဖွင့်နှင့်အညီ “ကော
 ပုဂ္ဂလော=ပါရမီအဆောက်အအုံ ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့ဖြင့် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်မျှ မတူသည်
 ဖြစ်၍ တဦးတည်း တဆူတည်းသာ ဖြစ်တော်မူသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=အခြား
 သတ္တဝါတို့၏ဂုဏ်တို့ထက် သာလွန်ထူးကဲသော ဂုဏ်တော်ပိုင်ရှင်ဖြစ်၍ တဦး
 တည်း တဆူတည်းဖြစ်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ = မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်
 တဦးတယောက်နှင့်မျှ တူတော်မမူကြသော ရှေးဘုရားရှင်တော်မြတ်တို့နှင့်သာ
 ရူပကာယဂုဏ်၊ နာမကာယဂုဏ်တို့ဖြင့် တထပ်တည်း တူတော်မူသည်ဖြစ်၍
 တဦးတည်း တဆူတည်းဖြစ်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်”ဟု အကျယ်တဝင့်
 အနက်သုံးမျိုးဆိုနိုင်သည်။

ရှေးဘုရားတို့နှင့် မခြားတမူ အလားတူ ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားပေ
 တည်း) [သမ္မာ=မှန်ကန်စွာ+သံ=ကိုယ်တော်တိုင်+ဗုဒ္ဓ=အားလုံးစုံ အကုန်သိ
 တော်မူသော။ တထာ=ထိုရှေးဘုရားတို့အတူ+အာဂတော=ကြွလာတော်မူသော
 မြတ်စွာဘုရား] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ကောပုဂ္ဂလော=ဤတဦးတည်းသော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကော=လူသတ္တလောက၌။ ပ။ သုခါယံ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။
 ဣတိ (အဝေါစ)

၁၇၁။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ လောကသ္မိံ=လူသတ္တလောက၌၊ ကောပုဂ္ဂလဿ
 =တဦးတည်းသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပါတုဘာဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို၊ (မယ်တော်
 ဝမ်းမှ ဖွားမြင်တော်မူခြင်း၊ အရိယာနွယ်စစ် ဘုရားဖြစ်တော်မူခြင်းအားဖြင့်
 နှစ်ကြိမ်တိတိ ထင်ရှား ဖြစ်တော်မူခြင်းကို) ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊
 ဝါ=ရနိုင်ခဲ့၏၊ ကတမဿ=အဘယ်သို့သော၊ ကောပုဂ္ဂလဿ=၏ (ပါတုဘာဝေါ
 =ကို၊ ဒုလ္လဘော=အပ်သနည်းဟူမူ၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲ့သနည်းဟူမူ) အရဟတော=
 ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ = အမှားမပါ
 မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊
 တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ ဒုလ္လဘော=အပ်၏၊
 ဝါ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဣမဿ ကောပုဂ္ဂလဿ=ဤတဦး
 တည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ ဒုလ္လဘော။

၁၇၂-၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=သော်၊ အစ္စရိယမနုဿော^၁

၁။ အစ္စရိယမနုဿောအဖွင့်လေးနည်း။ ။ (၁)အစ္စရိယမနုဿော =
 တောင်ထက်မျက်ကန်း တက်လှမ်းသည့်ပမာ တရံတခါသာဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော
 ရှိုးမွမ်းအံ့ဩဖွယ် လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (၂) ဝါ=လက်ဖျစ်တီး၍ငေးမောကြည့်ရှု
 ရလောက်သော အံ့ဩဖွယ်လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (၃)ဝါ=မဖြစ်စဖူး ရှိုးကျူးအံ့ဩ
 ထိုက်သောဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်။ (၄) ဝါ=မည်သူတဦးမျှ
 မပြုကျင့်နိုင်သော မြင့်မြတ်သော အကျင့်ဂုဏ်ထူးတို့ကို လွန်ကဲစွာပြုကျင့်
 ဆည်းပူးတော်မူသော လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်-ဟု အဖွင့်များအတိုင်း အနက်အမျိုးမျိုး
 ဆိုရာ၏။ တွဲစပ်ကြည့်ရန် ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်မှာ-

(၁) အစ္စရိယောတိ အနုဿ ပဗ္ဗတောရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ န ဟောတိတိ
 အတ္ထော၊ အယံ တာဝ သဒ္ဓနယော (အစ္စရိယ မနိစ္စော၊ ၆၊ ၁။ ၁၄၇-သုတ်

=ချီးမွမ်းအံ့သြဖွယ် လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍၊) ဥပဗ္ဗတိ=၏။ ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကောပုဂ္ဂလဿ=၏။ ကာလကိရိယာ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းသည်၊
 ဝါ=တခုသော အချိန်အခါ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမှု အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်းသည်၊
 [၄၅-ဝါ ကာလပတ်လုံး ပိဋကသုံးဖြာ ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်
 တို့ကို မနေမနားဟောကြားတော်မူကာ သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တရား မျက်ဝါး
 ထင်ထင် သိမြင်စေတော်မူခြင်းဖြင့် စိတ်တော်အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝတော်မူရာ
 တခုသော အချိန်အခါ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမှု အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်းသည်-ဟု
 ၄၅၊ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏။ ကာလေ=တခုသော
 အချိန်အခါ၌၊ ကိရိယာ=အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်း၊]

ပါဏိနိသဒ္ဓါကျမ်းတို့၌လာသောနည်း။) ဤနည်း၌ အစ္စရိယသဒ္ဓါသည် အနိစ္စတာ
 (အနဘိဏ္ဍဝတ္တိက) အနက်ကိုဟောသော ရှဋ္ဌိသဒ္ဓါဖြစ်၍ ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲကာ
 ဝိဂြိုဟ်ပြုတို့ပင်မလို။ သို့သော် “နိစ္စံ န ဟောတိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်
 “ဗဟုသော လောကေ န စိတ္တာ န ပဝတ္တာ။ ပ။ နိဗ္ဗတ္တိ”ဟူသော အင်္ဂုတ္တိုရ်
 ဋီကာ၊ ၃-၄၅-ကိုထောက်၍ “န စရတိ န နိစ္စံ ဟောတိ ကဒါစိဒေဝ ဟောတိတိ
 အစ္စရိယော”ဟု ပြုနိုင်၏။ န + စရ + ဣ။ စ ကို ဆ ပြု၊ ဒွိတ္တပြု။

(၂) (တနည်း) အစ္စရာယ ယောဂေါ အစ္စရိယော (အစ္စရံ ပဟရိတွာ
 ပဿိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အစ္စရာယောဂ-ဟု ဆိုလိုလျက်
 နိရတ္တိနည်းဖြင့် ယောဂပုဒ်ချေ၊ ရာမှ အာကို ဣပြု၊ ယလာ၍ အစ္စရိယ-ဟု
 ရုပ်ပြီး၏။ သို့မဟုတ်-အစ္စရာသဒ္ဓါနောင် တဒ္ဓိတ် ဣယပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီး
 စေရာ၏။

(၃) (တနည်း) အစ္စရိယာ ဂုဏဓမ္မာ တေသ္မိ သန္တိတိ အစ္စရိယော-
 ဟုပြု၊ (အစ္စရိယ + ဣ)။ အစ္စရိယဂုဏ်တို့ကို စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၂၇-
 သုတ်၌ကြည့်။

(၄) (တနည်း) အနညသာဓာရဏေ ဂုဏဓမ္မေ အာစိတ္တဝါတိ အစ္စ
 ရိယော၊ (သို့မဟုတ်) အနညသာဓာရဏေ ဂုဏဓမ္မေ အာဘုသော အစရိတိ
 အစ္စရိယော-ဟုပြု၊ (အာ + စရ = ဣ)။ ထောဓနိဓိ၌ အာဣတိ စရိယတေ
 အဘိနိယတေ (အာ-ဟု ပြုအပ်သောအရာ)ဟု ဆို၏။ သဒ္ဓါကြီး၌ရုပ်ပြီးပုံကို
 အာပုဗ္ဗစရဿ စ သုတ်၌ ကြည့်ပါ။

ဗဟုနော=များစွာသော၊ ဇနဿ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အနုတပ္ပါ= ထပ်တလဲလဲ ပူဆွေးဝမ်းနည်းစေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမဿ=သော၊ ဧကပုဂ္ဂလဿ=၏၊ (ကာလကိရိယာ=သည်၊ ဗဟုနော=သော၊ ဇနဿ=ကို၊ အနုတပ္ပါ=သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အရဟတော = သော၊ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော၊ တထာဂတဿ=၏၊ (ကာလကိရိယာ=သည်၊ ဗဟုနော= သော၊ ဇနဿ=ကို၊ အနုတပ္ပါ=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမဿ ဧကပုဂ္ဂလဿ။ ပ။ ဟောတိ။

၁၇၄။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=သော်၊ အဒုတိယော=တချိန်တည်း၌ နှစ်ဆူမြောက် သဗ္ဗညုဘုရားရှင် မရှိသည်၊ အသဟာယော^၁=အတူတကွဖြစ်နိုင်သောအဖော် မရှိသည်၊ (ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ထိုးထွင်းသိအပ်သော တရားတို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိနှင့် အရည်အချင်းညီမျှ အတူတကွဖြစ်နိုင်

၁။ အသဟာယော စသည်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်။ ။ [အသဟာယောစသည်တို့၏ အနက်များကို ဤဝိဂြိုဟ်များနှင့်တိုက်ဆိုင်၍မှတ်ပါ] သဟ အယတိ ပဝတ္တတိ တိ သဟာယော၊ အတ္တဘာဝေန ဝါ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မေဟိ ဝါ နတ္ထိ ကောစိ သဒိသော သဟာယော ဧတဿာတိ အသဟာယော။ ဟတ္ထာဒိအဝယဝတော ပဋိ ပဋိ (ထပ်တူ ထပ်တူ) မိနိတဗ္ဗာတိ ပဋိမာ (အတ္တဘာဝေါ)။ အတ္တနော အတ္တဘာဝ သဒိသာ အညာ ပဋိမာ နတ္ထိ ဧတဿာတိ အပ္ပဋိမော။ ပဋိနိမိဘာဝေန သမော ပဋိသမော = ပုံတူကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့် တူသောသူ (အတ္တဘောချင်း တူသောသူ)။ နတ္ထိ ကောစိ အတ္တဘာဝေန ပဋိသမော ဧတဿာတိ အပ္ပဋိသမော = အတ္တဘောအားဖြင့် ပုံတူကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့် တူသောသူ (ပုံတူကိုယ်စားထား ရလောက်အောင် ခန္ဓာကိုယ်ချင်းတူသောသူ) ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား။

(ဓမ္မဘာဂဿ ဓမ္မကောဋ္ဌာသဿ) ပဋိပက္ခော ဓမ္မဘာဂေါ ပဋိဘာဂေါ၊ နတ္ထိ ပဋိဘာဂေါ ယဿာတိ အပ္ပဋိဘာဂေါ=ဆန့်ကျင်ဘက်တရားအဖို့ ရှိတော် မမူသော မြတ်စွာဘုရား။ အဟံ ဗုဒ္ဓေါတိ ပဋိညာယ သမတ္ထော ပုဂ္ဂလော ပဋိပုဂ္ဂလော။ အဋ္ဌကထာ စာသွားကြည့်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ ဋီကာ၌ကား “သီလာဒိဂုဏေတိ ပဋိဝိမ္ဗဘူတော ပုဂ္ဂလော ပဋိပုဂ္ဂလော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ နတ္ထိ ပဋိပုဂ္ဂလော ယဿာတိ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။ အသမေဟိ အတိတာနာဂံတ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေဟိ ဧဝ သမော အသမသမော။

သော အဖော်မရှိသည်။) အပွဋိမော = (လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါအားဖြင့်) ထပ်တူညီမျှ နှိုင်းယှဉ်ဖွယ် အခြားအတ္တသော မရှိသည်။ ဝါ=(လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါအားဖြင့်) ထပ်တူညီမျှ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖို့ ရာ ရုပ်ပွားဆင်းတု ပြုလုပ် နိုင်သူမရှိသည်။

အပွဋိသမော = ပုံတူကိုယ်စားအနေအားဖြင့် တူသောသူမရှိသည်။ အပွဋိဘာဝေါ=(မိမိဟောကြားထားအပ်သော တရားအဖို့၏) ဆန့်ကျင်ဘက် တရားအဖို့ကို ဟောကြားနိုင်သူ မရှိသည်။ [သတိပဋ္ဌာန် တရားလေးပါးဟု ဟောထား၏။ လေးပါးမဟုတ်၊ သုံးပါးသာရှိ၏ စသည်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဟောကြားနိုင်သူ မရှိဟူလို] အပွဋိပုဂ္ဂလော = ငါဘုရားဟု ပဋိညာဉ်ပြုနိုင်သူ တန်းတူရည်တူ အခြားပုဂ္ဂိုလ်မရှိသည်။ ဝါ=သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့် မခြား တန်းတူ ကိုယ်စားပြုနိုင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသည်။ အသမော=မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တဦးနှင့်မျှ တူတော်မမူသည်။ အသမသမော=မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် တဦးနှင့်မျှ တူတော်မမူ ကြသော အတိတ် အနာဂတ် သဗ္ဗညုဘုရားတို့နှင့်သာ တူတော်မူသည်။ ဒွိပဒါနံ =ခြေနှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့တွင်။ ဝါ=တို့ထက်၊ အဂ္ဂေါ=အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ထွန်းလာတော်မူ၏။

၁၇၅၊ ၁၈၆။ ဤ၌ သုတ်ပေါင်း ၁၂ သုတ်ကို ရောနှောကာ ချုံးထား ၏။ တသုတ်စီခွဲလိုလျှင် "ဧကပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ပါတုဘာဝါ မဟတော စက္ခုဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ ကတမဿ ဧကပုဂ္ဂလဿ? တထာဂတဿ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ ဣမဿ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဧကပုဂ္ဂလဿ ပါတု ဘာဝါ မဟတော စက္ခုဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိတိ။ (ဤတွင် တသုတ်ပြီး၏။ ထို့နောက်) ဧကပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ပါတုဘာဝါ မဟတော အာလောကဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ ကတမဿ ဧကပုဂ္ဂလဿ- စသည်ဖြင့် အာလောက အတွက် တသုတ်ဆိုပါ။ တို့အတူ ဩဘာသစသည် အတွက်လည်း ဤနည်းမှီး၍ ဆိုပါ။]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလဿ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ကြောင့်၊ မဟတော=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော၊ စက္ခုဿ=ပညာမျက်စိ၏၊ ပါတု ဘာဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမဿ=သော၊ ဧက ပုဂ္ဂလဿ=၏၊ (ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ မဟတော=သော၊ စက္ခုဿ=၏၊ ပါတုဘာဝေါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အရဟတော=သော၊ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော၊ တထာဂတဿ=၏၊ (ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ မဟတော=ပ။ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမဿ ဧကပုဂ္ဂလဿ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=

ကြောင့်၊ မဟတော=သော၊ စက္ခုဿ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလဿ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ မဟတော=သော၊ အာလောကဿ=ပညာအရောင်၏။ ပ။ ဩဘာသဿ=ပညာအလင်း၏။ ပ။ ဆန္ဒ=ခြောက်ပါးကုန်သော၊ အနုတ္တရိယာနံ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဒဿန၊ သဝန စသည်တို့၏၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံး ဖူးမြင်ဖွယ် ဘုရားရူပကာယတော်၊ ကြားနာဖွယ် ဘုရားတရားတော် စသည်တို့၏၊ [နတ္ထိ ဣမေဟိ ဥတ္တရံတိ အနုတ္တရာနိ = မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော အခြားသော ဒဿန၊ သဝန စသည်မရှိသော ဒဿန၊ သဝန စသော ခြောက်မျိုး။ အနုတ္တရာနိ ဧဝ အနုတ္တရိယာနိ။ ဋီကာ၌ “ဒဿန=ဘုရားဖူးမြင်ရခြင်း၊ သဝန=တရားနာခြင်း” စသည်ဖြင့်မဖွင့်ဘဲ “ဒဿန = ဖူးမြင်ဖွယ် ဘုရားရူပကာယတော်။ သဝန= ကြားနာဖွယ် ဘုရားတရားတော်” စသည်ဖြင့်ဖွင့်၏။ ပါတုဘာဝပုဒ်နှင့် ဆီလျော်အောင် ဖွင့်ဟန်တူသည်။ ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်-၈၊ အနုတ္တရိယသုတ်၌လည်း ကြည့်။ ပ။

စတုန္ဒ=လေးပါးကုန်သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ=ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကို၊ ဝါ=အတ္ထ၊ ဓမ္မ-စသည်တို့၌ ခွဲခြားသိမြင်တတ်သော ဉာဏ်တို့ကို၊ [စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၇၂-၌ကြည့်] သမ္ဘိကိရိယာ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ အနေကဓာတုပဋိဝေဓော=များစွာသော ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော=အမျိုးမျိုးသောအကြောင်းဖြင့် အမျိုးမျိုးသောဓာတ် ၁၈ ပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည်။ ပ။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသမ္ဘိကိရိယာ=ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမည်သော ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ ဝါ=ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသောဝိဇ္ဇာ၊ ၎င်းမှ ကြွင်းသော ဖိုလ်သမ္မယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော ဝိမုတ္တိမည်သောဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ [ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါးကို ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ (ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမည်သော ဖိုလ်) ဟု ခေါ်၏၊ ထို ၃၇-ပါးတို့တွင် ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ဝိဇ္ဇာမည်၏၊ ၎င်းဖိုလ်ဉာဏ်မှကြွင်းသော ၃၆ ပါးသည် ဝိမုတ္တိမည်၏]။ ပ။ သောတာပတ္တိဖလသမ္ဘိကိရိယာ=သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်။ ပ။ [သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် စသည်ဖြင့်ဆိုပါ]။

၁၈၇။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ (အယံ) သာရိပုတ္တော ယထာ = ဤ သာရိပုတြာကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတောန= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပဝတ္တိတံ=လည်စေတော်မူအပ်ပြီးသော၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက်

သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားစက်ဝန်းမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးတရားစက်ဝန်း
 ဖြစ်သော၊ ဓမ္မစက္ကံ=တရားစက်ဝန်းကို၊ (ပဋိဝေဇဉာဏ်၊ ဒေသနာဉာဏ်ဟူသော
 တရား စက်ဝိုင်းကို) သမ္ပဒေဝ = ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်သာ
 လျှင်၊ အနုပ္ပဝတ္ထေတိ=နောက်ထပ်ဆက်ခါလည်စေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=
 သာရိပုတြာမှတပါးသော၊ တံ ကေပုဂ္ဂလမ္ပိ=ထိုတဦးသောပုဂ္ဂိုလ်ကိုမျှလည်း၊
 အဟံ=ငါသည်၊ နသမနုပဿာမိ=မြင်တော်မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာရိပုတ္တော
 =သည်၊ တထာဂတေန=သည်၊ ပဝတ္တိတံ=သော။ ပ။ အနုပ္ပဝတ္ထေတိ=၏၊
 ဣတိ(အဝေါစ) တေရသမော=၁၃-ခုမြောက်သော၊ ကေပုဂ္ဂလဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၄-တောဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၁-ပထမဝဂ်

၁၈၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=တပည့်ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ရတ္တညုနံ = (ရဟန်းပြုချိန်မှစ၍ ကာလရှည်လျားစွာ) ညဉ့်တို့ကို
 သိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့တွင်၊ [တောဒဂ္ဂံ၌စပ်] ယဒိဒံ (ယော အယံ)
 အညာသိကောဏ္ဍညော = အကြင်အညာသိကောဏ္ဍညသည်၊ ဝါ = အကြင်
 (အားလုံးသော သာဝကာတို့၏ ရှေးဦးစွာ) သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိပြီးသော
 ကောဏ္ဍညသည် (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧတံ (ဧသော)=ထိုအညာသိကောဏ္ဍညသည်၊
 အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံးရဟန်းပေတည်း၊ ဝါ=အထက်တန်းအရောက်ဆုံး
 ရဟန်းပေတည်း၊ ဝါ=အသာဆုံးရဟန်းပေတည်း။ [တောဒဂ္ဂံ = ဧတံ + အဂ္ဂံ။
 အညာသိ=သစ္စာလေးပါးကို သိပြီးသော+ကောဏ္ဍညော=ကောဏ္ဍညရဟန်း”]

(တနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ရတ္တညုနံ

၁။ ဘိက္ခုနံ၌ ဝိဘတ်အနက်။ ။ ဤဒုတိယနည်း၌ ဆဋ္ဌိ နံဝိဘတ်ကို
 နိဒ္ဒါရဏအနက်နှင့် ဝိဘတ္တအပါဒါန်အနက်ဟောကြံ၍ “မမ သာဝကာနံ
 ဘိက္ခုနံ ရတ္တညုနံ” ပုဒ်တို့ကို နှစ်ကြိမ်အနက် ဆိုသည်။ နောက်သုတ်များမှ
 “မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုနံ မဟာပညာနံ” စသော ဆဋ္ဌိဝိဘတ္တုပုဒ်များကိုလည်း
 ဤနည်းအတိုင်း နှစ်ကြိမ်အနက် ဆိုလိုက ဆိုပါ။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ကား
 ဝိဘတ္တအပါဒါန်အနက်ကို မဖွင့်ပြဘဲ “ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဒ္ဓဘိက္ခုနံ အန္တရေ မမ
 ပုတ္တော ကောဏ္ဍညော အဂ္ဂေါ” ဟူ၍ အန္တရေပုဒ်ထည့်စွက်ကာ နိဒ္ဒါရဏအနက်
 ကိုသာ ဖွင့်ပါသည်။

=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အညာသိ ကောဏ္ဍညာ
=သည်၊ (အတ္ထိ=၏) ဧတံ (ဧသော)=သည်၊ (မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊
ရတ္တညုနံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့ထက်၊) အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၁၈၉။ [ဧတဒဂ္ဂံမှ စ၍ ဘိက္ခုနံတိုင်အောင် မြှုပ်ထားသည်။ “ဧတဒဂ္ဂံ
ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော”ဟု
ဖော်ဆိုပါ။ နောက်သုတ်များ၌လည်း ဤအတိုင်းပင်တည်း။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊
မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ မဟာပညာနံ=ကြီးမားသောပညာရှိကုန်သော၊
ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) သာရိပုတ္တော=အကြင်သာရိပုတြာသည်၊
(အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသော) = ထိုသာရိပုတြာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၁၉၀။ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ = ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။
၁၉၁။ ဓုတဝါဒါနံ=ကိလေသာတို့ကို ခါတွက်ဖျက်ဆီးတတ်သော ဓုတင်
အကျင့်ဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ခါတွက်ဖျက်ဆီး

ရတ္တညုပုဒ်၏ ဆိုလိုရင်း(၃)နည်း။ ။ရတ္တိယော ဇာနန္ဒီတီ ရတ္တညု။
ထိုအချိန်က သာဝကာရဟန်းအားလုံးတို့တွင် အရှင်အညာသိကောဏ္ဍညသည်
ရဟန်းဘဝသက်တမ်း အကြာမြင့်ဆုံးထေရ်ကြီး (စိရပဗ္ဗဇိတ)ဖြစ်ကြောင်းကို
ဤရတ္တညုဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့် ဖော်ထုတ်ချီးကျူးတော်မူ၏။ (တနည်း)
သစ္စာလေးပါး ထိုးထွင်းသိရာအချိန်ကာလကို “ရတ္တိ” ဟုဆို၏။ အရှင်ကောဏ္ဍည
သည် အခြားသာဝကာအားလုံးထက် သစ္စာလေးပါးကို သိချိန်ကာလအစောဆုံး
သာဝကာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ရတ္တညုပါဠိဖြင့် ကြာမြင့်စွာသော ကာလမှစ၍
ထိုရတ္တိကို သိသောပုဂ္ဂိုလ်ဟု ချီးကျူးတော်မူ၏။ ဤအလို “ရတ္တညုနံ=သစ္စာ
လေးပါး ထိုးထွင်းသိရာညဉ့်အခါကို ကြာမြင့်စွာသော ကာလမှစ၍ သိကုန်
သော”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း)ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးအတွက် ညဉ့်နေ့ကို ပိုင်းခြားသိပုံမှာ
ထင်ရှားပြီးဖြစ်ရကား ရတ္တညုပါဠိဖြင့် ညဉ့်ကာလသိပုံကို ချီးမွမ်းတော်မူလိုရင်း
မဟုတ်။ ထိုညဉ့်နေ့ကာလအားဖြင့် အစောဆုံး သစ္စာလေးပါးကို သိသော
ရဟန္တာ (ပဌမဓိဏာသဝ) ဟုသာ ချီးမွမ်းတော်မူလိုရင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
ဤနည်းအလို “ရတ္တညုနံ = ပဌမဓိဏာသဝဖြစ်လျက် ညဉ့်အရေအတွက်ကို
သိကုန်သော”ဟု အနက်ဆိုပါ။

တတ်သော ရှေ့ပိုင်းကုသိုလ်နှင့်တကွသော အရိယမဂ်ကို ဟောပြောတတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ [ကိလေသေ ဓုနာတိတိ ဓုတော၊ ဓုတေန ဓုတင်္ဂဓမ္မေန ဝဒန္တိ သြဝဒန္တိတိ ဓုတဝါဒါ၊ ဓုတံ ဝါ သပုဗ္ဗဘာဂံ အရိယမဂ္ဂံ ဝဒန္တိ ကထေန္တိတိ ဓုတဝါဒါ]။ ပ။ ၁၉၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ ။ ပ။ ၁၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဥစ္စာကုလိကာနံ=မြင့်မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ကာဠိဂေါဓာယ=ကာဠိဂေါဓာမိဖုရား၏။ ဝါ=မည်းနက်သော အဆင်းရှိသော ဂေါဓာမည်သော မိဖုရား၏၊ ပုတ္တော=သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဘဒ္ဒိယော=အကြင်ဘဒ္ဒိယသည်၊ (အတ္တိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုဘဒ္ဒိယသည်၊ အဂ္ဂံ=တည်း။

၁၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ မဇ္ဈသရဏံ=ချိုသာသောအသံ ရှိကုန်သော၊ [မဇ္ဈ = ချိုသာသော+သရ=အသံ] ဘိက္ခုနံ = တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော=အကြင်လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယသည်၊ (အတ္တိ)။ ပ။ ၁၉၅။ သီဟနာဒိကာနံ=ခြင်္သေ့မင်း၏ ဟောကြားခြင်းကဲ့သို့ ရဲရဲတင်းတင်း ပြောဆိုခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၁၉၆။ ဓမ္မကထိကာနံ=တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ မန္တာဏိပုတ္တော=မန္တာဏိပုတ္တော့မ၏ သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ပုတ္တော=အကြင်ပုတ္တောသည်။ ပ။ ၁၉၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ဘာသိတဿ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီးသော တရား၏၊ ဝိတ္တာရေန=အကျယ် တဝင့်အားဖြင့်၊ အတ္တံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိဘဇ္ဇာနံ=ဝေဘန်ခွဲခြား ဟောကြား တတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) မဟာကစ္စာနော=အကြင်မဟာကစ္စာနသည်၊ (အတ္တိ) ဧတံ (ဧသော)=သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

၁၉၈။ မနောမယံ=အဘိညာဉ်စိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ကာယံ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ = ဖန်ဆင်းကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၁၉၉။

စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ^၁ = ရူပါဝစရဈာန်သမာဓိစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၀၀။ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ^၂ = အရူပါဝစရ

၁။ စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ။ ။ ဤ၌ ဝိဝဋ္ဋသဒ္ဓါအတွက် ဝိဝဋ္ဋဌာယိ အသင်္ချေယျကပ်ဟူရာ၌ကဲ့သို့ နိဗ္ဗတ္တန၊ ဝနန အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၄၅၊ ၃၀၁-၌ကဲ့သို့ ပရာဝဋ္ဋန(ပရမ္မခဘာဝ)အနက်ကိုလည်းကောင်း ယူသင့်၏။ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော = ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ စေတသော ဝိဝဋ္ဋော စေတောဝိဝဋ္ဋော = ရူပါဝစရ ဈာန်သမာဓိစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ စေတောဝိဝဋ္ဋေ ကုသလော စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလော။

၂။ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ။ ။ ဤ၌ သညာဝိဝဋ္ဋပုဒ်ကို ဝစနတ္တနှစ်မျိုး ဖွင့်ပြရမည်ဖြစ်၏။ ထိုတွင်(၁) သညာနံ ဝိဝဋ္ဋော သညာဝိဝဋ္ဋော = အရူပါဝစရဈာန်သညာတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း။ ဤဝစနတ္တအလို အရူပါဝစရဈာန်သညာတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ့်မာသူကို သညာဝိဝဋ္ဋကုသလဟုခေါ်သည်။ (၂) ထိုနောက်တဖန်-ဝိသေသတော ဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော = (ရုပ်နာမ်အာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ စိတ်ကို)အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း။ သညာဟိ ဝိဝဋ္ဋောတွာ (ပရာဝတ္တောတွာ ဝိဂမေတွာ) ဝိဝဋ္ဋော သညာဝိဝဋ္ဋော = (မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ဟုလည်းကောင်း၊ နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘ ဟုလည်းကောင်း၊ မှတ်ထင်ခြင်း ဟူသော) သညာတို့မှ စိတ်ကိုခွဲခွါ၍ ရုပ်နာမ်အာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း။ ဤဝစနတ္တအလို ဝိပဿနာအရာ၌ ကျွမ်းကျင်သူကို သညာဝိဝဋ္ဋကုသလဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် နိဿယခန်း၌ အနက်သုံးမျိုးပေးထားသော်လည်း တတိယအနက်မှာ ဒုတိယအနက်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင်တည်း။

ဤသို့ဝစနတ္တနှစ်မျိုးပြုပြီးနောက် သညာဝိဝဋ္ဋ တပုဒ်တည်းဖြင့် ထို(၁) (၂) ဝစနတ္တနှစ်မျိုးလုံး ယူနိုင်အောင် “သညာဝိဝဋ္ဋော စ သညာဝိဝဋ္ဋော စ သညာဝိဝဋ္ဋော” ဟု ကေသေသ်ပြုရမည်။ ထိုနောက် “သညာဝိဝဋ္ဋေသု ကုသလာ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာ” ဟု သမာသ်တွဲပါ။ အနက်ကိုလည်း “သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ = အရူပါဝစရဈာန်သညာတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ ဣတ္ထိပုရိသသညာ၊ နိစ္စသညာစသည်တို့မှ စိတ်ကိုခွဲခွါ၍ ရုပ်နာမ်အာရုံနှင့် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အထူးအားဖြင့်ဖြစ်စေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော” ဟူ၍ ဝစနတ္တနှစ်မျိုးလုံး ပေါင်းဆိုရမည်ဖြစ်၏။ နိဿယခန်း၌ကား လွယ်ကူအောင်ခွဲပေးထားသည်။

ဈာန်သညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဣတ္ထိပုရိသသညာ၊ နိစ္စသညာ စသည်တို့မှ စိတ်ကို ခွဲခွာ၍ ရုပ်နာမ်အာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝိပဿနာတရား ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၀၁။ အရဏဝိဟာရိနံ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်း ကိလေသာမရှိသော နေထိုင်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သုဘူတိ=သည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုသုဘူတိသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။ [အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း ကိလေသာမရှိသော+ဝိဟာရ=နေခြင်း]။ ပ။ ၂၀၂။ ဒက္ခိဏေယျာနံ=မြတ်သောအလှူကို ခံယူထိုက်ကုန်သော။ ပ။ ၂၀၃။ အာရညကာနံ=တော၌နေလေ့ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ခဒိရဝနိယော=ရှားပင်တော၌နေလေ့ရှိသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ရေဝတော။ ပ။

၂၀၄။ ဈာယီနံ = ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၀၅။ အာရဒ္ဓဝိရိယာနံ = အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိကုန်သော၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော ဝိရိယရှိကုန်သော၊ [စာပိုဒ် ၁၈-လည်းကြည့်] ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ကောဠိဝိသော=ကောဠိဝိသအနွယ်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=(အုပ်ချုပ်သူအကြီးအကဲ ရာထူးဖြင့်) အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော ဝေဿမိဗ္ဗိ၏ သူငယ်ဖြစ်ခဲ့သော၊ [ဣဿရိယေန = စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သောအကြီးအကဲရာထူးဖြင့်၊ ကောဠိပုဏ္ဏော ဝေဿော ကောဠိဝေဿော=အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သောဝေဿမိဗ္ဗိ။ ကောဠိဝေဿဿ အပစ္စကောဠိဝိသော။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ကောဠိဝေဿ၌ ဋကံ ဋ္ဌပြု၊ ဝေဿမှ ဧကံ ဣပြနံ၊ သတလုံးကိုချေ၍ ကောဠိဝိသဟု ရုပ်ဖြစ်၏။] ယဒိဒံ (ယောအယံ) သောဏော။ ပ။ ၂၀၆။ ကလျာဏဝါက္ကရဏာနံ=ချို့သာကောင်းမြတ် မြွက်ဆိုအပ်သော တရားစကားသံ ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ [ကလျာဏ=ကောင်းသော+ဝါက္ကရဏ = စကားသံ] ကုဋိကဏ္ဍော=တကုဋေတန် နားတန်ဆာကို ပန်ဆင်ခဲ့ဖူးသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သောဏော=သည်၊ [ကုဋိ (ကောဋိ) =တစ်ကုဋေထိုက်တန်သော+ကဏ္ဍ (ကဏ္ဍပိဋန္တန) = နားတန်ဆာ၊ ကုဋိကဏ္ဍောရေသီတိ ကုဋိကဏ္ဍော]။ ပ။ ၂၀၇။ လာဘီနံ=ပစ္စည်းလာဘ်များစွာ ရရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သီဝလိ=သည်။ ပ။ ၂၀၈။ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ-သဒ္ဓါတရားဖြင့် လွန်ကဲစွဲမြဲစွာ သက်ဝင်ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဝါ=အားကောင်းသော သဒ္ဓါတရားရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ

(ယောအယံ) ဝက္ကလိ=သည်၊ (အတ္တိ) ဧတံ (ဒေသော)=ထိုဝက္ကလိသည်၊ အင်္ဂု (အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)

၁၄-တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၃-တတိယဝဂ်

၂၀၉။ သိက္ခာကာမာနံ=သိက္ခာသုံးပါးကို လိုလားကုန်သော၊ ဝါ=သိက္ခာ သုံးပါးကို လိုလားမြတ်နိုးစွာ ဖြည့်ကျင့်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၁၀-သဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတာနံ=သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုကုန်သော။ ပ။ ၂၁၁-ပဌမံ=ရဟန်း အားလုံးတို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ သလာကံ=စာရေးတံမဲကို၊ ဂဏ္ဍန္တာနံ=ယူကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၁၂-ပဋိဘာနဝန္တာနံ-ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသော ပဋိဘာန်ဉာဏ် ရှိကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းအားလျော်စွာ ရုတ်တရက်ချက်ချင်း ဂါထာကဗျာ စပ်ဆိုပြနိုင်လောက်အောင် ထင်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၁၃- သမန္တပါသာဒိကာနံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် အကုန်အစင် ကြည်ညိုမှုကို ဖြစ်စေ နိုင်ကုန်သော၊ ဝါ=မိမိနှင့်တကွ မိမိပရိသတ် အသိုင်းအဝိုင်းအားလုံးစုံပင် သူ တပါးတို့၏ ကြည်ညိုလေးစားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ဝင်္ဂန္တုပုတ္တော=ဝင်္ဂန္တုပုတ္တား၏ သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဥပသေနော ။ ပ။

၂၁၄-သေနာသနပညာပကာနံ=အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်း စီမံခင်းကျင်း တတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ မလ္လပုတ္တော=မလ္လမင်း၏ သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဒဗ္ဗော။ ပ။ ၂၁၅-ဒေဝတာနံ=နတ်တို့၏၊ ပိယမနာပါနံ= ချစ်ခင်အပ်သူ၊ စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သူဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၁၆-ခိပ္ပါဘိညာနံ = လျင်မြန်စွာရအပ်သော မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ထူး ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့တွင်၊ ဒါရုစီရိယော=သစ်သားပျဉ်ချပ် သိတွဲထားအပ်သော အဝတ် ကို ဝတ်ရုံခဲ့ဖူးသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဗာဟိယော၊ [ဒါရု=သစ်သား+စိရ = အဝတ်။ ဒါရုနာ ပကတံ စိရံ ဒါရုစိရံ၊ တံ နိဝါသေသီတိ ဒါရုစီရိယော] ။ ပ။ ၂၁၇-စိတ္တကထိကာနံ=ဆန်းကြယ်စွာ တရားဟောတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၁၈-ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ=ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် လေးပါးသို့ ရောက်ကုန်သော။ ပ။ [မဟာကောဠိကော+ဣတိ]

၁၄-တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၄-စတုတ္ထဝဂ်

၂၁၉-ဗဟုသုတာနံ=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတာ ရှိကုန်သော၊ ဝါ=(တရားဘဏ္ဍာတော်စိုးအနေအားဖြင့်) များစွာကြားနာ သင်မှတ်အပ်ပြီးသော သုံးမြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားတော် ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၂၀-သတိ မန္တဝနံ=လွန်ကဲသော သတိရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား တရားတော်ကို မမေ့ ပျောက်အောင် မှတ်သားထားနိုင်သော သတိရှိကုန်သော) ဘိက္ခုနံ။ ပ။ ၂၂၁- ဂတိမန္တဝနံ=လွန်ကဲသော ဉာဏ်ပညာရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားဟောတော်

၁။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဂတိမန္တတာ(မှတ်ဉာဏ်)စွမ်းရည်။ ပထမအကြိမ် ရိုက် အင်္ဂုတ္တိုရ်နိဿယ ဤနေရာ၌ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဂတိမန္တတာစွမ်းရည်ကို ဤသုတ်အဋ္ဌကထာအတိုင်း အနည်းငယ်မျှရေးသားခဲ့၏။ ယခုနောက်ထပ် အကြိမ်ရိုက် စာအုပ်၌မူ အခြားအဋ္ဌကထာဋီကာတို့မှလည်းယူ၍ စုံလင်အောင် ရေးသင့်သမျှရေးပါဦးမည်။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဂတိမန္တတာစွမ်းရည်ကို ဖွင့်ပြသော ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌-

“အယမေဝ စာယသ္မာ ဧကပဒေ ဌတွာ သဋ္ဌိပဒသဟဿာနိ ဂဏုန္တော သတ္တာရာ ကထိတနိယာမေနေဝ သဗ္ဗပဒါနိ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ ဂတိမန္တဝနံ အဂ္ဂေါနာမ ဇာတော” ဟူ၍ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့မိန့်ဆိုရာ၌ “ဧကပဒေ ဌတွာ” ဟူသော ပါဠိကို “ဧကပဒေ = တခုတည်းသော ခြေ၌၊ ဝါ = ခြေဖဝါး ချနင်းရာ တနေရာတည်း၌၊ ဌတွာ=(မရွေ့ ပြောင်းဘဲ)ရပ်၍” ဟု အနက်ပြန်ဆို ပြီးလျှင် “အရှင်အာနန္ဒာသည် နေရာရွေ့ပြောင်းမှု မပြုဘဲ ခြေဖဝါးချနင်းရာ တနေရာတည်း၌ ရပ်လျက်ပင် ဂါထာပါဒပေါင်း ခြောင်းသောင်းတို့ကို (သို့ မဟုတ်) လေးပါဒရှိသော ဂါထာပေါင်း တစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို သင်ယူနိုင် စွမ်းရှိ၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း အားလုံးသောပုဒ်တို့ကို သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာသည် ဂတိမန္တ ပုဂ္ဂိုလ်(မှတ်ဉာဏ်စွမ်းရှိသူ) တို့တွင် အမြတ်ဆုံး၊ အသာလွန်ဆုံးဖြစ်သည်” ဟူ၍ ထိုအဋ္ဌကထာဝါကျကို မြန်မာပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်၏။

ထို့အတူ အဋ္ဌသာလိနိ နိဒါနကထာ(နာ-၁၆)၌လည်း “ဋ္ဌိတပဒေနေဝ ဌတွာ ဂဏှာတိ ဝါ ဝါစေတိ ဝါ ဒေသေတိ ဝါ” ဟု မိန့်ဆို၏။ ထိုအဋ္ဌသာ လိနိ၌ “ဋ္ဌိတပဒေနေဝ = (မရွေ့ ပြောင်းဘဲ)ရပ်တည်နေသောခြေဖြင့်သာလျှင်၊ ဌတွာ=ရပ်၍” ဟု အနက်ပြန်ဆိုသင့်၏။ ပြည်နိဿယ(ပ-၆၅)၌လည်း “ဋ္ဌိတ

မူအပ်သည့်အတိုင်း အားလုံးသောပုဒ်တို့ကို သိနိုင်သော လွန်ကဲသောမှတ်ဉာဏ် ရှိကုန်သော) ဘိက္ခုနံ။ပ။ ဧတံ (ဧသော) = ထိုအာနန္ဒာသည်၊ အင်္ဂု (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

ပဒေနေဝ = ရပ်သောခြေဖြင့်သာလျှင်ဟုပင် အနက်ပြန်ဆိုတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ဆိုလိုရင်းမှာလည်း “အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ်သည် မရွေ့ပြောင်းဘဲ ရပ်တည်နေသော ခြေဖြင့်သာလျှင် ရပ်၍ ထိုဂါထာပေါင်း တစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို (နွယ်ပန်းများကို တနေရာတည်း၌ရပ်၍ ဆွဲငင်ယူလိုက်သကဲ့သို့)သင်ယူပို့ချဟောပြောနိုင်စွမ်းရှိသည်” ဟူ၍ မြန်မာပြန်ရေးသောကြောင့် ထိုအဋ္ဌသာလိနိသည်လည်း အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာနှင့် အတူတူပင်တည်း။

အဋ္ဌသာလိနိဘာသာဒီကာ(ပ-၈၃)၌မူ “ဌိတပဒေနေဝ=တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အဖို့ဖြင့်သာလျှင်၊ ဌတွာ = ရပ်၍” ဟု အနက်ပြန်ဆိုပြီးလျှင် “ပဒသဒ္ဒါသည် အဖို့အစုအနက်ဟော၊ ဣရိယာပုထ်လေးပါးတွင် တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အဖို့ အစုတခုခုဖြင့်ဟူလို” ဟု မိန့်ဆိုပြီးနောက် “ညောင်းညာသည့်အတွက် အခြားဣရိယာပုထ်သို့မပြောင်းရဘဲ ရပ်နေလျှင် ထိုရပ်မြဲဣရိယာပုထ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထိုင်နေလျှင် ထိုထိုင်မြဲဣရိယာပုထ်ဖြင့် လည်းကောင်း ထိုဂါထာပုဒ်များကို သင်ယူနိုင်၊ ဟောပြောပို့ချနိုင်သည်ဟူလို” ဟူ၍ ထိုဘာသာဒီကာ၌ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းပြတော်မူ၏။

သို့သော် ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း ဣရိယာပုထ် သုံးမျိုးတို့သည် အချိန်အကြာကြီး ဖြစ်နိုင်ရကား ထိုဣရိယာပုထ်သုံးမျိုးဖြင့် သင်ယူပို့ချဟောပြောနိုင်သည် ဆိုခြင်းမှာ အရှင်အာနန္ဒာကို ချီးမွမ်းရာ မရောက်နိုင်၊ ထို့အပြင် “ဌိတပဒေနေဝ ဌတွာ” ဟု ရှိရာတွင် ဌိတဝဒေနေဝ၌ ပဒသဒ္ဒါအတွက် ခြေဟူသော အနက်ကိုယူမှသာလျှင် “ဌတွာ=ရပ်၍” ဟူသောအနက်နှင့် ဆီလျော်ပါ၏။ ယင်းသို့မဟုတ်ဘဲ ဆရာတော်များမိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ဌိတပဒပုဒ်အရ ဣရိယာပုထ်လေးပါးလုံးကို ယူလိုက်ပါက သွားခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်း ဣရိယာပုထ်သုံးမျိုးတို့သည် “ဌတွာ=ရပ်၍” ဟူသောအနက်နှင့် မဆီလျော်လှပေ၊ အကယ်၍ ရောက်ဆဲဣရိယာပုထ်တခုမှ အခြားဣရိယာပုထ် တခုသို့ မပြောင်းလဲဘဲ ရပ်တန့်ထားသည်ကို “ဌတွာ=ရပ်၍” ဟု ဆိုလိုပါသည်။ မတ်

၂၂၂-ဓိတိမန္တာနံ = လွန်ကဲသော ဝီရိယရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား တရားကို သင်ယူခြင်း၊ ရွတ်အံခြင်း၊ မှတ်သားဆောင်ရွက်ထားခြင်း၊ မြတ်စွာ ဘုရားအား ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုစုခြင်းတို့၌ လွန်ကဲသော ဝီရိယရှိကုန်သော)။

တပ်ရပ်သည်ကို မဆိုလိုပါဟု ငြင်းဆိုနိုင်သော်လည်း ဧကပဒုဒ္ဓါရေ (ဧကပဒုဒ္ဓါ ရေတိ ဧကသ္မိံ ပဒုဒ္ဓါရဏကုဏေ)ဟူသော ပြုလတ္တံ့သော မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌ ကထာဋီကာတို့နှင့်တကွ ပြခဲ့သောအနက်အဓိပ္ပာယ်များအရ ပဒသဒ္ဓါအတွက် ခြေဟူသောအနက်ကို ယူခြင်းသာလျှင်အသင့်ယုတ္တိရှိပါ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒသဒ္ဓါအတွက် အဖို့ အစုဟူသော ဘာသာဋီကာအနက်နှင့် ဣရိယာပုထ်ဟူသော အချို့ဆရာတို့အနက်များ ဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ။ ။ ဤနေရာဝယ် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ ဒု-၂၃၇(မဟာဝေဒလ္လသုတ်)၌ “တထာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု စတူဟိ မာသေဟိ စတုပ္ပဒိကမ္ပိ ဂါထံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ မဟာပညော ပန ဧကပဒေ ဌတွာ ပဒသတမ္ပိ ပဒသဟဿမ္ပိ ဂဏှာတိ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန မဟာပညတာယ ဧကပဒုဒ္ဓါရေ ဌတွာ သင်္ကိယေဝ သုတွာ ပန အပ္ပစ္စန္ဓော သဋ္ဌိပဒသဟဿာနိ ပန္နရသဂါထာ သဟဿာနိ ဝလ္လိယာ ပုပ္ဖါနိ အာကမ္ပိတွာ ဂဏှန္တော ဝိယ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဂဏှာတိ၊ ဂဟိတဂဟိတံ ပါသာဏေ ခတလေခါ ဝိယ သုဝဏ္ဏဃဋေ ပက္ခိတ္တ သီဟဝသာ ဝိယ စ ဂဟိတာကာရေနေဝ တိဋ္ဌတိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ တေဒရော ဌပေသိ”ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။

ဤမူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးပြထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ (၁)မလောကံလေးမလောကံစား သေးသေးမွှားမွှား ဉာဏ်ကလေးမျှသာရှိသော (ဉာဏ်ထိုင်းသော) ပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သော မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်။ (၃) ထို့ထက်ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သော အရှင်အာနန္ဒာဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး တွေ့ရ၏။ ယင်းသုံးမျိုးကို ဂဏန်းစဉ်ပြပြီး မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာကို မြန်မာ ပြန်ရသော်-

(၁) ဉာဏ်ထိုင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် လေးပါဒရှိသော ဂါထာတပုဒ်မျှကိုပင် လေးလတိတိ ကျက်မှတ်သော်လည်း မမှတ်မိ မရရှိနိုင်ဘဲဖြစ်နေ၏။ (၂)မဟာ ပညပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ဧကပဒဟုခေါ်သော ခြေဖဝါးချနင်းရာတနေရာတည်း၌

ပ။ ၂၂၃-ဥပဋ္ဌာကာနံ=မြတ်စွာဘုရားအား လုပ်ကျွေးပြုစုကုန်သော။ပ။ ၂၂၄-
 မဟာပရိသာနံ=များသောအခြံအရံပရိသတ်ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၂၅-ကုလပုဿာဒ
 ကာနံ=အမျိုးဒါယကာတို့ကို ကြည်ညိုစေတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၆-အပ္ပါဗာ
 ဓာနံ=အနာရောဂါ မရှိကုန်သော။ ပ။

မရွေ့မပြောင်းဘဲရပ်လျက် (ထိုဧကပဒ အခိုက်အတန့် အတွင်း၌ ဂါထာတပုဒ်မျှ
 သာမက) ပဒသတဟုခေါ်သော ဂါထာ(၂၅)ပုဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဒသဟာသာ
 ဟုခေါ်သော ဂါထာပေါင်း(၂၅၀)ကိုလည်းကောင်း နှုတ်တက်ရအောင် ကျက်မှတ်
 နိုင်၏။ (၃) အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ်သည်ကား မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သောကြောင့်
 ဧကပဒဒွါရဟုခေါ်သော ခြေထောက်ကြွမြှောက်ရာ အခိုက်အတန့် အချိန်ပိုင်း
 ကလေး တခုအတွင်း၌ ဂါထာပေါင်းတစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို တကြိမ်ကြား
 လိုက်ရုံမျှဖြင့် နောက်ထပ်မေးမြန်းရခြင်းမရှိဘဲ ကြားလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက်
 နှုတ်တက်ရအောင် မှတ်ယူနိုင်၏။ တကြိမ်တည်းဖြင့် ပန်းအားလုံးကို နွယ်ဖြင့်
 ဆွဲငင် ယူလိုက်သည်နှင့်တူ၏။ ထိုနှုတ်တက်မှတ်ယူလိုက်ပြီးသမျှ ဂါထာများကား
 တယ်တော့မျှ မေ့ပျောက်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ ကျောက်သားပေါ်၌ ထွင်းထားအပ်သော
 အက္ခရာအရေးအသားကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရွှေအိုး၌ထည့်ထားအပ်သော ခြင်္သေ့ဆီ
 ကဲ့သို့လည်းကောင်း နဂိုမူလမှတ်သားထားသည့်အတိုင်း အမြဲတည်ရှိနေ၏။
 ထို့ကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရားသည် အရှင်အာနန္ဒာထေရ်ကို အမြတ်ဆုံးအသာဆုံး
 ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဧတဒဂ်ရာထူး၌ထားတော်မူ၏။ (ဤကား မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌ
 ကထာ ယခုစာမူအတိုင်း မြန်မာပြန်လိုက်ခြင်းတည်း။)

လက်ရှိပါဠိတပုဒ် စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ယခုတွေ့ရသော ထိုမူလပဏ္ဏာသ
 အဋ္ဌကထာ၌ “ဧကပဒေ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဧကပဒဒွါရေ”ဟု လည်းကောင်း
 ပါဠိနှစ်မျိုးတွေ့ရ၏။ ယင်းသို့တွေ့ရသည့်အတိုင်းဆိုလျှင် မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်
 အတွက် “ဧကပဒေ”ဟုသတ်မှတ်ဖော်ပြပြီး အရှင်အာနန္ဒာအတွက်ကိုမူ “ဧက
 ပဒဒွါရေ”ဟု သတ်မှတ်ဖော်ပြသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတော်
 အတန်ထူးခြားသော မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏ ဧကပဒသည် ထို့ထက်သာလွန်ထူးခြား
 သော အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဧကပဒဒွါရနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ထပ်တူညီမျှမဖြစ်နိုင်၊
 ဧကပဒဒွါရပုဒ်နှင့် အနက်တူအောင် ဧကပဒပုဒ်၌ ဥဒွါရပုဒ် ကျေပျောက်နေ
 သည်ဟုလည်း မဆိုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ရှိသော ၊ဧက
 ပဒပုဒ်ကိုလည်း ပြခဲ့သော ယခင် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာဝါကျတုန်းက အတိုင်းပင်

၂၂၇-ပုဗ္ဗေဒိဝါသံ=ရှေး၌ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အနုဿ
 ရန္တာနံ=အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၈-ဝိနယဓရာနံ=
 ဝိနည်းကိုဆောင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၉-ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ=ဘိက္ခုနီတို့ကို
 ဆုံးမတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၀-ဣန္ဒြိယေသု=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊
 ဂုတ္တဒွါရာနံ=လုံခြုံစွာ ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၃၁-ဘိက္ခု

“ဧကပဒေ=ခြေဖဝါးချောင်းရာ တနေရာတည်း၌” ဟူ၍ အနက်ပြန်ဆိုရတော့မည်
 ဖြစ်၏။ သို့သော် မိမိစဉ်းစားမိသည်ကား-

ယခုလက်ရှိစာမူ၌ “ဧကပဒေ, ဧကပဒုဒွါရေ” ဟူ၍ ပါဠိနှစ်မျိုးတွေ နေရ
 သော်လည်း ထိုမူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၏ ဋီကာ (ဒု-၂၅၅)၌ “ဧကပဒုဒွါရေတိ
 ဧကသ္မိံ ပဒုဒွါရဏက္ခဏေ=ခြေကြွမြောက်ရာ အခိုက်အတန့် အချိန်ပိုင်းကလေး
 တခုအတွင်း၌” ဟူ၍ ဧကပဒုဒွါရေပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်ပြပြီး ဧကပဒေပုဒ်ကိုကား
 မဖွင့်ပြခဲ့ပေ။ ယင်းသို့ဋီကာ မဖွင့်ခဲ့သည်ကိုထောက်လျှင် ဧကပဒေပုဒ်၏ နေရာ၌
 လည်း “ဧကပဒုဒွါရေ” ဟုပင် ရှိသင့်မည်ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ရှိခဲ့လျှင် (၃) အရှင်
 အာနန္ဒာအတွက်သာမက (၂)မဟာပည ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်လည်း “ဧကပဒုဒွါရေ”
 ဟုပင် ပါဠိရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ထို(၂)အတွက် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာဝါကျကို
 မြန်မာပြန်လျှင်လည်း “မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်သည် ခြေကြွမြောက်သည့်အခိုက်အတန့်
 အချိန်ပိုင်းကလေးတခုအတွင်း (ဧကပဒုဒွါရအတွင်း)၌ ဂါထာ(၂၅)ပုဒ်ကိုလည်း
 ကောင်း, ဂါထာပေါင်း(၂၅၀)ကိုလည်းကောင်း နှုတ်တက်ရအောင်မှတ်သား
 နိုင်၏” ဟု မြန်မာပြန်ရမည်ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကထာရှင်း အဆိုအမိန့် တူမတူတိုက်ဆိုင်။ ။ ထို့အပြင် ယခင်
 အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားသော “ဋီတပဒေနေဝ” ဟူသောပုဒ်သည်
 မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာမှ “ဧကပဒုဒွါရေ” ဟူသောပုဒ်နှင့် သဒ္ဒါချင်းအလွန်
 ကွဲပြားခြားနားသောကြောင့် “ဋီတ=ရပ်တည်” ဟူသောအနက်နှင့် “ဥဒ္ဒါရ=ကြွ
 မြောက်” ဟူသော အနက်သည်လည်း အလွန်ကွဲပြားခြားနား၏။ ထို့ကြောင့်
 ဋီတပဒေနေဝပုဒ်နှင့် ဧကပဒုဒွါရေပုဒ်တို့သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အနက်
 အဓိပ္ပါယ်အတူတူ မဖြစ်နိုင်။ သို့ဖြစ်လျှင်အရှင်အာနန္ဒာတပါးတည်း၏ ဉာဏ်စွမ်း
 ရည်ကိုဖော်ပြသော အဋ္ဌသာလိနီ, အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာဟူသော ကျမ်းစာနှစ်စောင်
 နှင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာတို့သည် အနက်အဓိပ္ပါယ် တထပ်တည်းတူသည်ဟု
 မဆိုနိုင်။

ဩဝါဒကာနံ=ရဟန်းတို့ကို ဆုံးမတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၂-တေဇောဓာတု ကုသလာနံ=တေဇောဓာတ်ကို ဝင်စားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=တေဇော ကသိဏဈာန်ကို ဝင်စားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၃-ပဋိဘာနေယျ ကာနံ=မြတ်စွာဘုရားအား တရားဒေသနာတော် ထင်ပေါ်လာခြင်းကို ဖြစ်စေ နိုင်ကုန်သော၊ [ရာဇထေရ်ကို တွေ့မြင်ရခြင်း၊ သူ၏ပြဿနာ မေးမြန်းခြင်းတို့ ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားမှာ ရာဇသံယုတ်ဆိုင်ရာ သိမ်မွေ့သော အကြောင်းအရာများ ထင်ပေါ်လာသည်]။ ပ။ ၂၃၄-လူခစီဝရဓရာနံ=(ဓားဖြတ်၊ အပ်ချည် ချုပ်သီ၊ ဆိုးငြား ဤသုံးပါးကြောင့်) အကြမ်းစား အညံ့စားဖြစ်သော ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်ကုန်၊ ဝတ်ရုံကုန်သော။ ပ။

ထို့အပြင်အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၌ ပါရှိသော ဒေကပဒေပုဒ်၌ ဥဒ္ဓါရပုဒ် အကျော်ကြားလျှင် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ အမိန့်စကားသည် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ အမိန့်စကားနှင့် တထပ်တည်းတူသည်ဟု ဆိုနိုင်စရာရှိပေ၏။ သို့သော် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာစကားသည် ဆန်းဂိုဏ်းကိုငဲ့ရသော ဂါထာလည်းမဟုတ်၊ နှုတ်ဖြင့်ဟောသော တရားလည်းမဟုတ်၊ လက်ဖြင့်ရေးထားသော စုဏ္ဏိယ စကားပြေသက်သက်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာစကားနှင့် တထပ်တည်း တူညီစေလိုလျှင် ဥဒ္ဓါရပုဒ်ကိုဖြုတ်မချဲ့ခဲ့ဘဲ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ ကဲ့သို့ပင် “ဒေကပဒုဒ္ဓါရေ”ဟူ၍ ဥဒ္ဓါရပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်ထည့်စွက်ရေးခဲ့မည်သာ ဖြစ်၏။ ယခုမူ ယင်းသို့မရေးခဲ့သည်ကိုထောက်လျှင် ထိုအင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ စကားသည် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာနှင့်တထပ်တည်း တူညီမှုမဖြစ်နိုင်၊ အဋ္ဌ သာလိနီနှင့်သာ တထပ်တည်းတူညီမှုဖြစ်နိုင်၏။ သို့ရာတွင် ဂါထာပေါင်း တသောင်းငါးထောင်ကို နှုတ်တက်ဆောင်ယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းရှိသော အရှင် အာနန္ဒာအတွက် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ ဒေကပဒုဒ္ဓါရဖြင့် အချိန်ကန့်သတ်ပြီး အဋ္ဌသာလိနီနှင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာတို့၌ ဒေကပဒ, ဌိတပဒတို့ဖြင့် အချိန်ကန့် သတ်သည်ဟူ၍ ဤမျှလောက်သာ ကွဲပြားခြားနားသောကြောင့် တထပ်တည်း မတူဟုသာဆိုနိုင်ပြီး ထိုအဋ္ဌကထာများ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း ဆန့်ကျင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ တထပ်တည်း မတူခြင်းမှာလည်း ထိုပါဠိတော်များကို ကျက်မှတ် ဆောင်ယူကြသော ဘာဏကထေရ်ချင်း မတူသောကြောင့်ဖြစ်တန်ရာ၏။

၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၅-ပဉ္စမဝဂ်

၂၃၅-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝိကာနံ=တပည့်မ၊ ဖြစ်ကုန်သော၊ ရတ္တညနံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) မဟာပဇာပတိဂေါတမီ=အကြင် မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ)=ထို မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ) = အမြတ်ဆုံးရဟန်းမပေတည်း။ ဝါ=တည်း။ ၂၃၆-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ=ကုန်သော၊ မဟာပညာနံ=ကြီးမားသော ပညာရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဓေမံ = အကြင်ဓေမာသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ) = ထိုဓေမာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=တည်း။ ၂၃၇-ဣဒ္ဓိမန္တီနံ=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=တို့တွင်။ ပ။ ၂၄၃-ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကောသာ=အကြင်ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကောသာသည်။ ပ။ ၂၄၄၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ကို၊ အနုဿရန္တီနံ=အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ=အကြင်ဘဒ္ဒါကာပိလာနီသည်။ ပ။ ၂၄၅-မဟာဘိညာပတ္တာနံ = (တသချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းအထိ အောက်မေ့နိုင်ခြင်းအားဖြင့်) ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဉ်သို့ ရောက်ကုန်သော။ ပ။ ၂၄၇-ယဒိဒံ (ယာအယံ) သိင်္ဂါလကမာတာ=အကြင်သိင်္ဂါလက၏ မယ်တော်သည်။ ပ။

၁၄-ဧတဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၆-ဆဋ္ဌဝဂ်

၂၄၈-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ပဌမံ=အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊ ဂစ္ဆန္တာနံ=ဆည်းကပ်ကြကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=သီတင်းသည်ဒါယကာတို့တွင်၊ တပုဿဘလ္လိကာ=တပုဿ၊ ဘလ္လိကမည်ကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) ဝါဏီဇာ=အကြင်ကုန်သည် ညီနောင်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကြကုန်၏) ဧတံ (ဧတေ)=ထိုကုန်သည်ညီနောင်တို့သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံး တပည့်တို့ပေတည်း။ ၂၄၉=ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဒါယကာနံ=အလှူဒါနပေးကမ်းတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းတို့အား ထမင်းရိက္ခာပေးတတ်သော၊ သုဒတ္တော=သုဒတ္တမည်သော၊

ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧတံ (ဧသော)= ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံးပေတည်း။

၂၅၀-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မကထိကာနံ =တရားဟောကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ မစ္ဆိကာသဏ္ဍိကော=မစ္ဆိကာ သဏ္ဍိမြို့သားဖြစ်သော၊ စိတ္တော=စိတ္တမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ =သည်။ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုစိတ္တသူကြွယ်သည်။ ပ။ ၂၅၁-ဘိက္ခဝေ= တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ စတူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ သင်္ဂဟ ဝတ္ထုဟိ=ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ဖြင့်၊ [၎င်းလေး မျိုးကို စတုတ္ထစာပိုဒ် ၃၂-ကြည့်] ပရိသံ=ပရိသတ်ကို၊ သင်္ဂဟန္တာနံ=ချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ကုန်သော။ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) အာဠဝကော = အကြင်အာဠဝကသည်။ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုဟတ္ထက အာဠဝကသည်။ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၂၅၂-ပဏိတဒါယကာနံ=မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော ထောပတ် စသော အားဆေးတို့ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ သက္ကော=သာကိဝင်မင်းဖြစ်သော။ ယဒိဒံ (ယောအယံ) မဟာနာမော=အကြင် မဟာနာမသည်။ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၅၃-မနာပဒါယကာနံ=မိမိစိတ်ကြိုက် ဘောဇဉ်ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ဝေသာလိကော=ဝေသာလိ မြို့သားဖြစ်သော၊ ဥဂ္ဂေါ=ဥဂ္ဂမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။ ၂၅၄-သံဃုပဋ္ဌာကာနံ=သံဃာ့အလုပ်အကျွေး ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ= တို့တွင်၊ ဟတ္ထိဂါမကော=ဟတ္ထိရွာသားဖြစ်သော၊ ဥဂ္ဂတော=ဥဂ္ဂတမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။ ၂၅၅-အဝေစ္စပသန္နာနံ=ရတနာသုံးပါး ရုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဝါ=ရတနာသုံးပါးရုဏ် တော်တို့၌ မလွှပ်မယိုင်မြဲခိုင်စွာဉာဏ်သက်ဝင်၍ ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဥပါ သကာနံ။ [အဝေစ္စ=အဝ+ဣ+တွာ=ဟုတ်မှန်စွာသိ၍၊ ဝါ=ဉာဏ်ဖြင့် သက် ဝင်၍+ပသန္န=ကြည်ညိုသူ]။ ပ။ ၂၅၆-ပုဂ္ဂလပ္ပသန္နာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်၌ ကြည်ညိုကုန် သော၊ (မြတ်စွာဘုရား၌ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲအားဖြင့် ကြည်ညိုကုန်သော) ဥပါသကာနံ= တို့တွင်၊ ကောမာရဘဇ္ဇော=အဘယမင်းသားသည် ကောက်ယူမွေးစားအပ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဇီဝကော=သည်။ ပ။ ၂၅၇-ဝိဿာသကာနံ=မြတ်စွာ ဘုရားနှင့် အကျွမ်းတဝင် ပြောဆိုတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ နုကုလပိတာ=နုကုလပိတုမည်သော၊ ဝါ=နုကုလသူငယ်၏ ဘခင်ဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။

၁၄-တောဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၇-သတ္တမဝဂ်

၂၅၈-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ=တပည့်မ၊ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌမံ=စွာ၊ သရဏံ=၍၊ ဂစ္ဆန္တိနံ=ဆည်းကပ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့တွင်၊ သေနိယဓိတာ=သေနိယသူကြွယ်၏ သမီးဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) သုဇာတာ=အကြင်သုဇာတာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသာ)=ထို သုဇာတာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=တည်း။ ၂၅၉-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဒါယိကာနံ=အလှူဒါနပေးကမ်းတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ မိဂါရဗာတာ=မိဂါရ၏၊ မယ်တော်ဖြစ်သော၊ (မိဂါရသူဌေးသည် အမိအရာ၌ ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် မိဂါရမယ်တော်မည်သော၊ ဝါ=မိဂါရမည်သောအကြီးဆုံးသား၏ မိခင်ဖြစ်သောကြောင့် မိဂါရမယ်တော်မည်သော)။ ပ။ ၂၆၀-ဗဟုသုတာနံ= များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတ ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ။ ပ။ ၂၆၁-မေတ္တာ ဝိဟာရီနံ=မေတ္တာဖြင့်နေလေ့ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ။ ပ။ ၂၆၂-ဈာယီနံ=ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ နန္ဒမာတာ=နန္ဒ၏ မိခင်ဖြစ်သော။ ပ။

၂၆၃-ပဏိတဒါယိကာနံ=မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော အာဟာရဝတ္ထုတို့ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ ကောလိယဓိတာ=ကောလိယမင်းသမီးဖြစ်သော။ ပ။ ၂၆၄။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကီနံ=ဂိလာနုရဟန်းအားလုပ်ကျွေးပြုစုကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ သုပ္ပိယာ=သုပ္ပိယာမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ=အကြင် သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၅-ယဒိဒံ (ယာအယံ) ကာတိယာနီ=အကြင်ကာတိယာနီသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၆-ဝိဿာသိကာနံ =မြတ်စွာဘုရားနှင့် အကျွမ်းတဝင် ပြောဆိုတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ နကုလမာတာ=နကုလမာတုမည်သော၊ ဝါ=နကုလ၏ မိခင်ဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဂဟပတာနီ=အကြင်အိမ်ရှင်သူကြွယ်မသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၇-အနုဿဝပ္ပသန္တာနံ=တဆင့်စကားကြားခြင်းဖြင့် ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုကြကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ ကုရုဗရိကာ=ကုရုဗရမြို့၌နေသော၊ ကာဠိ=ကာဠိမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ=အကြင် သီတင်းသည်မသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ)=ထိုသီတင်းသည်မသည်၊ အဂ္ဂံ =တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ တောဒဂ္ဂဝဂ္ဂေါ=တောဒဂ္ဂဝဂ်သည်၊ နိဋ္ဌိတော=ပြီးပြီ။

၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ၊ ၁-ပဌမဝဂ်

၂၆၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ [ယံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော၌ ယံကို အနက်ပေးအံ့၊ အဋ္ဌာနံပုဒ်နှင့် အနဝကာသောပုဒ်ဟူ၍ နှစ်ပုဒ်ရှိသောကြောင့် ထို“ယံ”ကို နှစ်ကြိမ်အနက်ဆိုရမည်။] ယံ (ဃေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ (ဃေန အဝကာသေန)=အကြင်အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော=သောတာ ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပုဂ္ဂလော= သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကဋ္ဌိ=တစုံတခုသော၊ သင်္ခါရံ=သင်္ခတသင်္ခါရသို့၊ (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ လော ကုတ္တရာဟူသော စတုဘူမက သင်္ခတသင်္ခါရသို့၊ ဝါ=ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဟူသော တောဘူမက သင်္ခတသင်္ခါရသို့) ဝါ=ကို၊ နိစ္စတော=မြဲ၏ဟူ၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ= ကပ်ရောက်ရာ၏၊ ဝါ=ယူဆရာ၏၊ [အဋ္ဌာနမေတံ၌ ဧတံကို ယခုအနက်ပေး ရမည်။] ဧတံ (ဌာနံ)=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ=မရအပ်၊ မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း။ [အဝိဇ္ဇမာနံ ဌာနံ အဋ္ဌာနံ။ အသဒ္ဓါ အနုပလတ္တန အနက်ဟောဟု ဝိဘင်းအနုဒ္ဓိကာ၊ ၂၀၇ ၌ ဖွင့်၏။] ဝါ=မရှိနိုင်၊ မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ [နတ္ထိ ဌာနံ အဋ္ဌာနံ။ ဤ၌ကား အသဒ္ဓါ အဘာဝအနက်ဟောဟု ဖွင့်၏။] ဧသော (အဝကာသော)=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=မရအပ်၊ မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင်၊ မဖြစ်နိုင်သောအခွင့်အလမ်းတည်း၊ [အဋ္ဌာနမေတံ၌ ဧတံကိုပင် ဧသော (အဝကာသော) ဟူ၍ ပုလ္လိင်ပြောင်းလဲ၍ အနက်ဆိုသည်။] ဧတံ ဌာနံ=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်း သည်၊ [နေတံ=န+ဧတံ] နဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ [နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိဟူသော ဝါကျကို အနက်ပေးသည်။]

[ထို့နောက် “ဌာနဉ္စ ခေါ ဧတံ ဘိက္ခဝေ”၌ ဘိက္ခဝေကို အနက်ပေး ရမည်။ ထို့နောက် “ယံ ပုထုဇ္ဇနော” စသည်ကို အနက်ပေးရမည်။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ဃေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကဋ္ဌိ=သော၊ သင်္ခါရံ=တောဘူမက သင်္ခတ သင်္ခါရသို့၊ ဝါ=ကို၊ [ပုထုဇဉ်အတွက် လောကုတ္တရာ မရနိုင်သောကြောင့် စတုဘူမက-ဟု မဆိုရ] နိစ္စတော=၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ=၏၊ [ထို့နောက် “ဌာနဉ္စ ခေါ ဧတံ”ကို အနက်ပေးအံ့၊] ဧတံ ဌာနံ စ=(ပုထုဇဉ်အတွက် မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်း သည်ကား၊ ဝိဇ္ဇတိခေါ=ရှိသည်သာ၊ [ထို့နောက် “ဌာနမေတံ”ကို အနက်ပေး ရမည်] ဧတံ ဌာနံ = (ပုထုဇဉ်အတွက်မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤ

အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊) ["ဇေတံဋ္ဌာနံ=ဤကပ်ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်" ဟုလည်း အဘောဒဘောဒု ပစာရအနက် ဆိုနိုင်၏၊ ဥဒရဿ ကာရဏာ=ဝမ်း၏အကြောင်း၊ ဝါ=ဝမ်းဟူသော အကြောင်း၊ ဒါရူနံ ကိစ္စာ (ကာရဏာ) စသည်တို့ကဲ့သို့တည်း၊ ဒုကနိပါတ် ဇာပိဒံ ၁-သုတ်လည်းကြည့်။]

၂၆၉-သုခတော=သုခဟူ၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ=၏၊ ဇေတံ ဋ္ဌာနံ=(သုခဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ=တည်း၊ ဇေသော အဝ ကာသော=(သုခဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာ သော=တည်း။ ပ။ ၂၇၀-ကဋ္ဌိ=သော၊ ဓမ္မံ= (ကသိုဏ်းစသော ပညတ်နှင့်တကွ သော) စတုဘူမကတရားသို့၊ ဝါ=(ကသိုဏ်းစသောပညတ်နှင့်တကွသော) တောဘူမက တရားသို့၊ အတ္တတော = အတ္တကောင်ဟူ၍။ ဝါ=ခိုင်မြဲသောအနှစ် သာရ အမာခံအသက်ရှင်ကောင်ဟူ၍။ ပ။ ပုထုဇ္ဇနော=သည်၊ ကဋ္ဌိ=သော၊ ဓမ္မံ=(ပညတ်နှင့်တကွသော) တောဘူမကတရားသို့။ ပ။ ၂၇၁-မာတရံ=မွေးမိခင် ရင်းကို၊ ဇီဝိတာ=ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဇီဝိန်မှ၊ ဝေါရောပေယျ=ခွဲခွာဖယ်ရှား ရာ၏၊ ဇေတံ ဋ္ဌာနံ=(ခွဲခွာဖယ်ရှားခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ= တည်း၊ ဇေသော အဝကာသော=(ခွဲခွာဖယ်ရှားခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်း သည်၊ အနဝကာသော။ ပ။ ပိတရံ=ဖခင်အရင်းကို။ ပ။ အရဟန္တံ=လူသားဖြစ် သော ရဟန္တာကို။ ပ။ ၂၇၄-တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဇီဝမာနက

၁။ မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ ။ လူဖြစ်သော လူသတ်သမားက မိဘအရင်းကို သတ်မှသာ အာနန္တ ရိယကံထိုက်၏။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များကား ငါးပါးသီလကို အသက်နှင့်လဲ၍ထိန်းသိမ်းကြသောကြောင့် မိဘကို မဆိုထားဘိ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိတ်ကိုပင်မသတ်။ သို့ဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့် မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရော ပေယျ စသည်ဖြင့် အထူးတလည် ဆိုနေရသေးသနည်းဟူမူ၊ အမိသတ်ခြင်းစသော ပဉ္စာနန္တ ရိယကံတို့ကို မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ မကျူးလွန်ကြတော့သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သဒ္ဓါဗိုလ် ပညာဗိုလ်စသော ကုသိုလ်တရားတို့ အလွန်အား ကောင်းသည် အဖြစ်ကိုပြခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ထိုကံ တို့ကို ကျူးလွန်ကြဦးမည်ဖြစ်ရကား ပုထုဇဉ်အဆင့်အတန်း၏ အကုသိုလ်အပြစ် အလွန်ကြီးမားသော အောက်တန်းစား အဆင့်သာ ဖြစ်ကြောင်းကိုပြခြင်းငှာလည်း ကောင်း ထိုကဲ့သို့ အထူးတလည် ဆိုထားသည်။

သရီရေ=သက်တော်ရှင်ဆဲ ကိုယ်တော်၌) ပဒုဋ္ဌစိတ္တော^၁=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီး
 အပ်သော သတ်လိုစိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) လောဟိတံ= သွေးကို(ယင်ငယ်
 တကောင် သောက်လောက်ရုံမျှ သွေးကိုသော်မျှပင်) ဥပ္ပါဒေယျ=ဖြစ်စေရာ၏။
 ဧတံဋ္ဌာနံ=(သွေးကိုဖြစ်စေခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်။ပ။ ၂၇၅-သံဃံ
 =သံဃာကို၊ (တသိမ်တည်း၌ တည်နေသော သမာနသံဝါသက သံဃာကို)
 ဘိန္ဒေယျ=သင်းကွဲအောင် ခွဲရာ၏။ ပ။

၂၇၆။ အညံ=မြတ်စွာဘုရားမှ တပါးသော၊ သတ္တာရံ=မိစ္ဆာအယူဝါဒ
 ဟောပြော ဆရာကို၊ ဥဒ္ဓိသေယျ=(ငါ၏ဆရာဟု) ညွှန်ပြရာ၏။ ပ။ ၂၇၇။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)=
 ကြောင့်၊ ဧကိဿာ=ဇာတိခေတ်အနေအားဖြင့် တခုတည်းသော၊ လောကဓာတု
 ယာ=တသောင်းသော လောကဓာတ်၌၊ ဝါ=စကြဝဠာတိုက်တသောင်း၌၊ ဒွေ=
 နှစ်ဆူကုန်သော၊ အရဟန္တာ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်ကုန်သော၊
 သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ အပုဗ္ဗံ=ရှေ့လည်းမကျ၊ အစရိမံ=နောက်
 လည်းမကျ၊ [တနည်း-အပုဗ္ဗံ အစရိမံ=တပြိုင်နက်တည်း ခဏ၌၊] ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ=
 ပွင့်တော်မူကုန်ရာ၏။ ဧတံ ဋ္ဌာနံ = (ဘုရားရှင်နှစ်ဆူတို့ တပြိုင်နက်တည်း
 ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ=တည်း၊ ဒေသော အဝ
 ကာသော=(ဘုရားရှင်နှစ်ဆူတို့ တပြိုင်နက်တည်းပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤ

၁။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော။ ။ “ပဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ ဝဓကစိတ္တေန ပဒုဋ္ဌစိတ္တော”
 ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ “ဝဓကစိတ္တေန”ဟူသောအဖွင့်ဖြင့် ပဒုဋ္ဌစိတ်ဟူသည်
 ဝဓကစိတ်ပင်ဖြစ်သည်။ (ပဒုဋ္ဌစိတ္တပုဒ်အရ ဝဓကစိတ်ကိုယူရမည်) ဟုသိစေ
 လို၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “ဝဓကစိတ္တေန=သတ်သောသူ၏စိတ်ဖြင့်၊
 ဝါ = သတ်လိုစိတ်ဖြင့်၊ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော = ပဒုဋ္ဌစိတ်ရှိသည်၊ ဝါ = ဒေါသသည်
 ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသည်”ဟူ၍ ဝဓကစိတ္တေနပုဒ်ကို ပဒုဋ္ဌစိတ္တောပုဒ်၏
 အဘိဋ္ဌိသေသနကြံရမည်ဖြစ်၏။ ဤအဖွင့်ဝါကျသည် “ပညဝါတိ ဝိပဿနာ
 ပညာယ ပညဝါ”ဟူသော အဖွင့်ဝါကျမျိုးပင်ဖြစ်၏။ တနည်းကြံရသော်-

“ဝဓကစိတ္တေန=သတ်လိုစိတ်သည်၊ (ဒေါသမူစိတ်သည်) ပဒုဋ္ဌစိတ္တော
 =ဖျက်ဆီးအပ်သောပင်ကို မူရင်းစိတ်ရှိသည်”ဟူ၍ ဝဓကစိတ္တေနပုဒ်ကို ပဒုဋ္ဌ
 ပုဒ်၏ အဝုတ္တကတ္တားသော်လည်း ကြံသင့်၏။ ယင်းသို့ကြံလျှင် ပင်ကိုမူရင်း
 ဖြစ်သော ပဘာဿရစိတ်ကို ဝဓကစိတ်က ဖျက်ဆီးသည်ဟု အနက်ယူသင့်၏။

အခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=တည်း၊ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ နဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ ဧကိဿာ=တခုတည်းသော၊ လောကဓာတုယာ=စကြဝဠာ၌၊ ဧကောဝ=တခုတည်းသာဖြစ်သော၊ အရဟံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ပွင့်တော်မူနိုင်၏။ ဧတံ ဌာနံစ=(တခုတည်းသာ ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်ကား၊ ဝိဇ္ဇတိ ခေါ်=ရှိသည်သာ၊ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမော=သော၊ ဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ၊ ၂-ဒုတိယဝဂ်

၂၇၈၊ ၂၈၆။ ဧကိဿာ=တခုတည်းသော၊ လောကဓာတုယာ=လောကဓာတ်၌၊ ဝါ=စကြဝဠာ၌၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ရာဇာနော=ဘုရင်မင်းတို့သည်။ ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ပ။ စက္ကဝတ္တိ=စေနိုင်သော၊ ဝါ=သော၊ ဧကော=တဦးတည်းသော၊ ရာဇာ=ဘုရင်မင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်နိုင်၏။ ပ။ ဣတ္ထိ=မိန်းမသည်၊ အရဟံ=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ အဿ=ဖြစ်နိုင်၏။ ပ။ ဣတ္ထိ=သည်၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ သက္ကတ္တံ=သိကြားမင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ=ပြုစေရာ၏၊ [သိကြားမင်းပြုလုပ် အုပ်ချုပ်ရာ၏ဟူလို။ တိကနိပါတ်စာပိဒ် (၇၁) သုတ်မှ ရဇံ ကာရေယျ-၌ ရေးဦးမည်။] ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ အဋ္ဌာနံ=တည်း၊ ဧသော အဝကာသော=သည်၊ အနဝကာသော=တည်း၊ [ထို့နောက် “နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ဌာနဉ္စ ခေါ”စသည် ဆက်ဆို။]။ ပ။

မာရတ္တံ=မာရ်မင်း၏အဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ=၏၊ [အဋ္ဌာနမေတံ စသည် ဖော်ဆို]။ ပ။ ဗြဟ္မတ္တံ=မဟာဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်ကို။ ပ။ ကာယဒုစရိတဿ=ကာယဒုစရိုက်အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် ကာယကံသုံးပါး၏၊ ဣဋ္ဌော=အလိုရှိအပ်သော၊ ကန္တော=နှစ်သက်အပ်သော၊ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝိပါကော=အကျိုးသည်၊ နိဗ္ဗတ္တေယျ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ အနိဋ္ဌော=အလိုမရှိအပ်သော။ ပ။ ဝစီဒုစရိတဿ=ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်

သော အကုသိုလ် ဝစီကံလေးပါး၏။ ပ။ မနောဒုစရိတဿ=မနောဒုစရိတ် အကုသိုလ်၏။ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် မနောကံ သုံးပါး၏။ ပ။

၁၅-အဋ္ဌာနပါဠိ၊ ၃-တတိယဝဂ်

၂၈၇။ ၂၉၅။ ကာယသုစရိတဿ=ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်၏ ဝါ= ကာယဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံ သုံးပါး၏။ ပ။ ဝစီသုစရိတဿ=ဝစီသုစရိတ်ကုသိုလ်၏။ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့် အပ်သော ကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါး၏။ ပ။ မနောသုစရိတဿ=ကုသိုလ်၏။ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါး၏။ ပ။ ကာယဒုစရိတဿမင်္ဂါ=ကာယဒုစရိတ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူသည်။ တန္တိဒါနာ =ထိုကာယဒုစရိတ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တပ္ပစ္စယာ=ထိုကာယဒုစရိတ် ဟူသောအကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ ကာယဿ၊ ၏။ [ဇာပိဒ်-၄၃၊ ၄၄-၌ ကြည့်။]။ ပ။ ဥပပဇ္ဇေယျ=လားရောက်ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=(နတ်ပြည်သို့ လား ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်။ အဋ္ဌာနံ။ ပ။ အဋ္ဌာနပါဠိ=အဋ္ဌာန ပုဒ်ဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ပါဠိသည်။ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

၁၆-ကောဓမ္မပါဠိ၊ ၁-ပဌမဝဂ်

၂၉၆။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ကောဓမ္မော = တခုသောတရားသဘောသည်။ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလိကတော=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ကေန္တ နိဗ္ဗိဒါယ=မချွတ် ကေန် သံသရာဝဋ်၌ ငြီးငွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝိရာဂါယ=သံသရာဝဋ်၌ မတပ်မက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိလေသာတို့၏ ကင်းကွာပျက်စီးခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ နိရောဓာယ=(မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ကိလေသာတို့၏ အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သံသရာဝဋ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဥပသမာယ=ကိလေသာတို့၏ ကင်းငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အဘိညာယ=

(အနိစ္စတာ စသော လက္ခဏာသုံးပါးသို့ တင်၍) အထူးသိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သမ္မောဓာယ=သစ္စာလေးပါးကို သိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=မဂ်ဉာဏ်လေးပါးကို ထိုးထွင်းမြင်သိ ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနာယ=အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာ စသည်မှ ကင်းသော ရုပ်နာမ်စပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အမတဓာတ် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း) သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ ကေဓမ္မော = တခုသော တရားသဘောဟူသည်၊ ကတမော = အဘယ်နည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ=ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အယံ ကေဓမ္မော = ဤဗုဒ္ဓါနုဿတိဟူသော တခုသော တရားသဘောသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=သည်။ ပ။

၂၉၇။ ဓမ္မာနုဿတိ=တရားဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ကေဓမ္မော=ဤဓမ္မာနုဿတိဟူသော တခုသောတရားသဘောသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=သည်။ ပ။ သံဃာနုဿတိ=သံဃာဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံ...တည်း။ ပ။ သီလာနုဿတိ=မိမိ၏ ဖြူစင်သောသီလကို အာရုံ...တည်း။ ပ။ စာဂါနုဿတိ=မိမိ၏ စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းမှုကို အာရုံ...တည်း။ ပ။ ဒေဝတာနုဿတိ=နတ်တို့၏ သဒ္ဓါသီလ အစရှိသောဂုဏ်နှင့်တူသော မိမိ၏သဒ္ဓါသီလအစရှိသော ဂုဏ်တို့ကို အာရုံ...တည်း၊ [နတ်တို့သည် သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြသဖြင့် နတ်ပြည်၌ဖြစ်ကြရ၏၊ ငါ့မှာလည်း ထိုဂုဏ်များရှိ၏ဟု နတ်တို့ကိုသက်သေပြု၍ မိမိ၏ သဒ္ဓါစသောဂုဏ်တို့ကို အောက်မေ့နေခြင်း တည်း။]။ ပ။ အာနာပါနုဿတိ=ထွက်သက်ဝင်သက်လေတို့ကို အာရုံပြု၍ ရှုမှတ်သော သတိပေတည်း။ ပ။ မရဏသတိ=သေခြင်းတရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိပေတည်း။ ပ။ ကာယဂတာသတိ=ဆံပင်၊ မွေးညင်း စသည်တို့၏ အစုအဝေး၌ အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော သတိတည်း။ ဥပသမာနုဿတိ=ဒုက္ခငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း။ ဝါ= ကိလေသာတို့ကို ကင်းငြိမ်းစေတတ်သောအရိယမဂ်ကို အာရုံ...တည်း။ ပ။

၁၆-ကေဓမ္မပါဠိ၊ ၂-ဒုတိယဝဂ်

၂၉၈။ ၃၀၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ယထာ=ဤ (၆၂ ပါးသော) မှားယွင်းသော အယူကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤမှားယွင်းစွာ မြင်တတ်သော သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိစ္ဆာ ဝိပရိတတော ပဿတိတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဤ

မှားယွင်းစွာမြင်ကြောင်း သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိစ္ဆာ ပဿတိ ဧတာယာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဤမှားယွင်းစွာမြင်ခြင်း သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိစ္ဆာ ဒဿနံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] (ဧဝံ=ဤအတူ) အညံ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ=မှားယွင်းသော အယူရှိသောသူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ ယထာ=ဤမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤမှန်ကန်စွာ မြင်တတ်သော ဉာဏ်ကဲ့သို့။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသောသူမှာ။ ပ။ ၃၀၂။ အနုပ္ပန္နာ=သော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝါ=မှားယွင်းသော အယူသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ဥပ္ပန္နာ=သော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝါ=လည်း၊ ပဝနတိ=တိုးပွား၏။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝါ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်သည်လည်း။ ပ။ ၃၀၄-၅။ ယေန (ဓမ္မေန)=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ။ ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=လားရောက်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ယထာ=သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အညံ=သော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=မျှလည်း။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ=မှားယွင်းသော အယူနှင့်၊ သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်။ ပ။

၃၀၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ=မှားယွင်းသော အယူရှိသော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ=ယောက်ျားဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [သမာဒိန္နံ-ဒ္ဓိစပ်] ယဇ္ဇေဝ ကာယကမ္မံ = အကြင်ကာယကံကိုလည်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာအယူ ဟူဟူသမျှ အားလျော်စွာ၊ သမတ္တံ=အပြည့်အစုံ၊ သမာဒိန္နံ=(အစ အလယ် အဆုံးတို့၌) ထပ်တူညီမျှ ယူအပ်ပြီ၊ [သံ=သမံ=ထပ်တူညီမျှ + အာဒိန္နံ=ယူအပ်ပြီ၊] ဝါ=ဆောက်တည်အပ်ပြီ၊ ယဉ္စ ဝစီကမ္မံ=အကြင်ဝစီကံကိုလည်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိ=စွာ၊ သမတ္တံ=စုံ၊ သမာဒိန္နံ=ပြီ၊ ယဉ္စ မနောကမ္မံ=အကြင်မနောကံကိုလည်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိ=စွာ၊ သမတ္တံ=စုံ၊ သမာဒိန္နံ=ပြီ၊ (အဿ=ထိုမိစ္ဆာအယူရှိသူ၏) ယာ စ စေတနာ = (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ယာ စ ပတ္တနာ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်တောင့်တမှု တဏှာသည်လည်းကောင်း၊ ယော စ ပဏိမိ=(စေတနာ ပတ္တနာတို့၏အစွမ်းဖြင့်) အကြင်စိတ်ကို ထားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယေ စ သင်္ခါရာ=(စေတနာ စသည်တို့နှင့်ယှဉ်သော) အကြင်ဖဿ အစရှိသော သင်္ခါရတို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့သည်၊ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ကံသုံးပါး၊ စေတနာ၊ ပတ္တနာ၊ ပဏိမိ၊ သင်္ခါရဟူသော ထိုတရားတို့သည်) အနိဋ္ဌာယ = အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလိုငှာ၊ အကန္တာယ=မနှစ်သက်အပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလိုငှာ၊ အမနာပါယ=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သော အကျိုးဝိပါက်အလိုငှာ၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တံ=ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည်၊

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ=ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ)
=အကြင်ကြောင့်၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာအယူသည်၊ ပါပိကာ=ယုတ်ညံ့
ဆိုးဝါးလှ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်တည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ အလ္လာယ=စိုသော၊
ပထဝိယာ=မြေ၌၊ နိက္ခိတ္တံ=ကြံချစိုက်ပျိုးအပ်သော၊ နိဗ္ဗဗိဇံဝါ=တမာစေသည်
လည်းကောင်း၊ ကောသာတကိဗိဇံဝါ=သဗ္ဗတ်ခါးစေသည်လည်းကောင်း၊ တိတ္တ
ကာလာဗုဗိဇံ ဝါ=ဗူးခါးစေသည်လည်းကောင်း [တိတ္တက=ခါးသော+အလာဗု=ဗူး၊]
ယဇ္ဇဝ ပထဝိရသံ=အကြင်မြေဆီသြဇာ အရသာကိုလည်း၊ ဥပါဒိယတိ=စုပ်ယူ
၏၊ ယဉ္ဇ အာပေါရသံ=အကြင်ရေ၏သြဇာ အရသာကိုလည်း၊ ဥပါဒိယတိ=၏၊
သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ တံ=ထိုစုပ်ယူအပ်သမျှ မြေရေသြဇာ အရသာသည်၊ တိတ္တ
ကတ္တာယ=ခါးသည်အဖြစ်မှာ၊ ကဋ္ဌကတ္တာယ=ခါးသက်သည်အဖြစ်မှာ၊ အသာ
တတ္တာယ=မချိုသည် အဖြစ်မှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ
(ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ အဿ=ထိုတမာစသည်၏၊ ဗိဇံ=မျိုးစေသည်။ ပါပကံ=ညံ့
ဖျင်း၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း။) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ ပ။

၃၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်
ရှိသော။ ပ။ ယထာဒိဋ္ဌိ=သမ္မာအယူ ဟူဟူသမျှ အားလျော်စွာ။ ပ။ သမာဒိန္နံ=
ပြီ၊ (အဿ=ထိုမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသောသူ၏၊) ယာ စ စေတနာ=
(သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော) အကြင်စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ယာ စ
ပတ္တနာ=(သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်တောင့်တမှု တဏှာသည်လည်း
ကောင်း၊ ယော စ ပဏိဓိ=လည်းကောင်း။ ပ။ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့သည်၊
(သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ကံသုံးပါး၊ စေတနာ၊ ပတ္တနာ၊ ပဏိဓိ၊ သင်္ခါရဟူသော
ထိုတရားတို့သည်) ဣတ္ထာယ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလိုမှာ။ ပ။
ဟိတာယ=စီးပွားအလိုမှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းမှာ။ ပ။ ဒိဋ္ဌိ=(လောကီ
လောကုတ္တရာ) သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်၊ ဘဒ္ဒိကာ=ကောင်းမြတ်၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်
ပေတည်း။)။ ပ။ နိက္ခိတ္တံ=သော၊ ဥစ္ဆူဗိဇံ ဝါ=ကြံမျိုးစေသည်လည်းကောင်း၊
သာလိဗိဇံ ဝါ=သလေးစပါး မျိုးစေသည်လည်းကောင်း၊ မုဒ္ဒိကာဗိဇံ ဝါ=သပြက်
မျိုးစေသည်လည်းကောင်း။ ပ။ မရုရတ္တာယ=ချိုသည်အဖြစ်မှာ၊ သာတတ္တာယ=
သာယာဖွယ်၏အဖြစ်မှာ၊ အသေစနကတ္တာယ=အခြားအရသာဓာတ် ထည့်ခတ်
ဖြည့်လောင်းရခြင်း မရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။ အဿ=ထိုကြံစသည်၏၊ ဗိဇံ=သည်၊
ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းမြတ်၏၊ (ဣတိ=တည်း။)။ ပ။

၁၆-ကောဓမ္မပါဠိ၊ ၃-တတိယဝဂ်

၃၀၈-၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလော=တဦးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=ဖြစ်လသော်၊ [စာပိုဒ်-၁၃၀-၌ကြည့်]။ ပ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ = ဖြစ်၏၊ ဧကပုဂ္ဂလော=တဦးသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော=နည်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားယွင်းသော အယူရှိသူသည်၊ (မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း စသော သဘောရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ မြဲ၏ ချမ်းသာ၏ စသည်ဖြင့် မှားယွင်းသော အယူရှိသူသည်) ဝိပရိတဒဿနော=ဖောက်ပြန်သော အမြင်ရှိသူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုမှားယွင်းဖောက်ပြန်သောအယူရှိသူသည်၊ ဗဟုဇနံ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ သဒ္ဓမ္မာ=ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးမှ၊ ဝုဋ္ဌာပေတွာ=ထစေ၍၊ ဝါ=ဆွဲထုတ်ဖယ်ရှား၍၊ အဿဒ္ဓမ္မေ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အကုသိုလ်ကမ္မပထတရားဆိုး ဆယ်ပါး၌၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ=တည်မြဲစေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကပုဂ္ဂလော=ဤတဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပ။ ၃၀၉။ [စာပိုဒ်-၁၄၀-၌လည်းကြည့်] သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သော အယူရှိသူသည်၊ အဝိပရိတဒဿနော=မဖောက်ပြန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုမှန်ကန်သော အယူရှိသူသည်။ ပ။

၃၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=ဤနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇာ ယထာ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇံ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာသာဝဇ္ဇာနိ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသော တရားတို့သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ=နိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသာလျှင် အလွန်ကဲဆုံး တရားရှိကုန်၏၊ [မဟာသာဝဇ္ဇတရား အားလုံးတို့တွင် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသာလျှင် အဆိုးဝါးဆုံးဖြစ်၏ ဟူလို။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဧဝ ပရမာ ဥက္ကံသဂတာ ဒတေသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ] ဣတိ (အဝေါစ)။

၃၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မက္ခလိ=မက္ခလိမည်သော၊ ဣဒံ(အယံ) မောဃပုရိသော ယထာ=ဤဈာန်နှင့်မဂ်ဖိုလ် မသိုမမှီး အချည်းနှီး ယောက်ျားကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ ဗဟုဇနအဟိတာယ။ ပ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇော=ကျင့်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=မက္ခလိမှ တပါးသော၊ တံ ဧကပုဂ္ဂလမ္ပိ=(သတ္တဝါတို့ ဆင်းရဲခြင်းငှာ ပြုကျင့်သော) ထိုတဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်မျှကိုလည်း။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗဟုဇနံ=များစွာကုန်သော၊ မစ္ဆာနံ=ငါးတို့၏၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ အနယာယံ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ ဗျသနာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ နဒီမုခေ=မြစ်နှစ်ခုတို့ ပေါင်းဆုံရာအဝ၌၊ ခိပ္ပံ=မြူးကို၊ ဥဇ္ဈယျသေယျထာပိ=ထောင်ထားရာသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ မက္ခလိ=သော၊ မောဃပုရိသော=သည်၊ ဗဟုဇနံ=ကုန်သော၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါ

တို့၏။ ပ။ ဗျသနာယ=တ၊ မနုဿခိပုံ မညေ=လူသတ်မြူးကဲ့သို့၊ [လူတို့ ကျရောက် သေကျေပျက်စီးဖို့ ထောင်ထားအပ်သော မြူးကဲ့သို့။ မနုဿာနံ (ဗျသနာယ ဩဒ္ဓိတံ) ခိပုံ မနုဿခိပုံ] လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ဥပ္ပန္နော= ဖြစ်လာ၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၃၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုရက္ခာတေ=မကောင်းသဖြင့် ဟောကြားအပ် သော၊ ဝါ=လွဲမှားစွာ ဟောကြားအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=အဆုံးအမတရား၌၊ (မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏ အပြင်အပ အဆုံးအမတရား၌) [ဝိနေတိ ဧတေနာတိ ဝိနယော၊ ဓမ္မော စ သော ဝိနယော စာတိ ဓမ္မဝိနယော=ဆုံးမကြောင်း တရား] ယော စ=အကြင်ဆရာသည်လည်း၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေ၏၊ [သံ=ကောင်းစွာ+အာ၊ ဒါ=နာယူ+ဏာပေ=စေ+တိ=၏] ယဉ္ဇ= အကြင်တပည့်ကိုလည်း၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ယော စ=အကြင်တပည့်သည်လည်း၊ သမာဒပိတော=ဆရာက ကောင်းစွာနာယူကျင့်သုံး စေအပ်သည်၊ ဝါ=ဆရာက ဟောပြောဆုံးမအပ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) တထံတ္တာယ=ထိုဟောပြော ညွှန်ပြ ချက်နှင့် ပြည့်စုံသည်အဖြစ်ငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=ကျင့်၏၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ=ထိုဆရာတပည့်တို့သည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံ=မကောင်းမှုကို၊ ပသဝန္တိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားစေကုန်၏၊ တံ=ထိုသို့ ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မဿ=တရား၏၊ ဝါ=ကို၊ ဒုရက္ခာတတ္တာ =မကောင်းသဖြင့် ဟောထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)။

၃၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သွာက္ခာတေ=ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=(တုတ်၊ ဓားမပါ) တရားဖြင့် ဆုံးမရာ မြတ်စွာဘုရားသာသနာ တော်၌၊ [ဓမ္မေန ဝိနယော ဧတ္ထ ဝိနာ ဒဏ္ဍသတ္ထေဟိတိ ဓမ္မဝိနယော။ သံယုတ် ဋီကာ၊ ပ-၈၅]။ ပ။ သွာက္ခာတတ္တာ=ကောင်းစွာ ဟောထားအပ်သည် အဖြစ် ကြောင့်တည်း။ ပ။ ၃၁၄-ဒါယကေန=ပေးလှူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မတ္တာ=အတိုင်း အတာကို၊ ဇာနိတဗ္ဗာ=သိထားသင့်၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကေန=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နော ဇာနိတဗ္ဗာ=သိထားသင့်သည် မဟုတ်၊ (သိထားဖို့ တာဝန်မရှိ)။ ပ။ တံ=ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည်။ ပ။ ၃၁၆-၇။ ယော=အကြင်သူသည်၊ အာရဒ္ဓဝိရိယော =အားထုတ်အပ်သော လုံ့လရှိ၏၊ သော = ထိုသူသည်၊ ဒုက္ခံ = ဆင်းရဲစွာ၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏၊ တံ=ထိုသို့ နေခြင်းသည်။ ပ။ ကုသိတော=ပျင်းရိ၏။ ပ။ သုခံ=ချမ်းသာစွာ။ ပ။

၃၂၀-၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပမတ္တကောပိ=နည်းသော အတိုင်းအတာ ရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=အနည်းငယ်မျှသော်လည်း ဖြစ်သော၊ ဂူထော =မစင်ကျင်ကြီးသည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=မကောင်းသောအနံ့ရှိသည်။ ဟောတိ သေယျ ထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ အဟံ=ငါသည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ

=အချိန်ကာလ အနည်းငယ်မျှရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဘဝံ=(လူနတ်စသော) ဘဝပဋိသန္ဓေကို၊ နဝဇ္ဇေမိ=မချီးမွမ်း၊ အန္တ မသော=အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ အတ္တရာ သယံတမတ္တမ္ပိ=လက်ဖျောက် တချက်တီးခိုက်လောက်မျှ ရှည်ကြာသည် သော်လည်း ဖြစ်သော၊ (ဘဝံ=ဘဝပဋိသန္ဓေကို၊ န ဝဇ္ဇေမိ=မချီးမွမ်း)။ ပ။ မုတ္တံ=ကျင်ငယ်သည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓံ=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့။ ပ။ ဓေဋ္ဌော= တံထွေးသည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ။ ပ။ ပုဗ္ဗော=ပြည်သည်။ ပ။ လောဟိတံ=သွေးသည်။ ပ။ တတိယော၊ ဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၁၆-ကောဓမ္မပါဠိ၊ ၄-စတုတ္ထဝဂ်

၃၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဒီပေ=ဤ သပြေကျွန်း၌၊ [ဤသပြေပင်အမှတ်အသားဖြင့် ထင်ရှားသောကျွန်း၌။ ဓမ္မယာ ပညာတော ဒီပေါ ဓမ္မဒီပေါ] အာရာမရာမဏေယျကံ=ပန်းခြံ သစ်သီးခြံတို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပျော်မွေ့ဖွယ် ပန်းခြံ သစ်သီးခြံသည်လည်းကောင်း၊ [အာရာမ=အာရာမ၊ ခြံ] ဝနရာမဏေယျကံ =တောတို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ =ပျော်မွေ့ဖွယ်တောသည်လည်းကောင်း၊ ဘူမိရာမဏေယျကံ=မြေပြန့် မြေညီ အရပ်တို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။

၁။ အာရာမရာမဏေယျကံစသည်။ ။ ဤပုဒ်တို့၏ နောက်တနည်း အနက်မှာ သင့်လျော်၍ ပေးရသောအနက်တည်း။ ဝစနတ္ထကိုကား သဒ္ဓါအနေ အထားသို့လိုက်၍ “ရမိတဗ္ဗာတိ ရမဏီယာ၊ ရမဏီယာနံ ဘာဝေါ ရာမဏေယျံ (ဣပစ္စည်း)တမေဝ ရာမဏေယျကံ၊ အာရာမာနံ ရာမဏေယျကံ အာရာမရာ မဏေယျကံ”ဟုပြု။ သဒ္ဓါကျမ်း ဟူသမျှတို့၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ခန်းတို့၌ကား “ရာမဏီယကံ”ဟုချည်း ရုပ်စီရင်သည်။ ဥဂ္ဂတံ ကူလံ ဥဿိတဘာဝေါ စတဿာတိ ဥက္ကုလံ=မြင့်တက် မိုမောက်သည်၏ အဖြစ်ရှိသောအရပ်၊ ဝါ= မြင့်မောက်သောအရပ်။ ဝိဂတံ အပဂတံ ကူလံ စတဿာတိ ဝိကူလံ=ကင်းသော မိုမောက်သည် အဖြစ်ရှိသောအရပ်၊ ဝါ=ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ ဒုက္ခေန ဂစ္ဆိယတေတိ ဒုဂ္ဂံ၊ ဝိဿေသေန ဒုဂ္ဂံ ဝိဒုဂ္ဂံ၊ နဒီနံ ဝိဒုဂ္ဂံ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ=မြစ်တို့၏ အထူးခက်ခဲစွာ သွားအပ်သောအရပ် (မြစ်ပွားလက်တက်အရပ်)။ တိကနိပါတ်ဇာပိုဒ် (၅၁)၌ကား မြစ်အလယ်ကျွန်းကိုယူရ၏။

ပေါက္ခရဏိရာမထေယျကံ=ရေကန်တို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပျော်မွေ့ဖွယ်ရေကန်သည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပမတ္တကံ=နည်းသောအတိုင်းအတာရှိ၏။

အထခေါ=စင်စစ်သော်ကား၊ ဥတ္တုလဝိကူလံ=မြင့်မောက်သောအရပ်၊ ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်လည်းဖြစ်သော၊ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ=အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာကွဲသဖြင့် ခက်ခဲစွာ သွားလာရသော မြစ်ဖွားမြစ်ဖွားအရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ခါဏုကဏုကဋ္ဌာနံ=သစ်ငုတ်၊ ဆူးငြောင့်ပေါများသော အရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ပဗ္ဗတဝိသမံ=မညီညာသော တောင်ကုန်းအရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယံ ဣဒံ ဌာနံ)=အကြင်အရပ်သည်၊ (အတ္ထံ=ရှိ၏)၊ ဧတဒေဝ(ဌာနံ)=ထိုအရပ်သည်သာ၊ ဗဟုတရံ=သာ၍များ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယေ (သတ္တာ)=အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ထလဇာ=ကြည်းကုန်း၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ အပ္ပကာ=နည်းပါးကုန်၏၊ အထခေါ=ကား၊ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ သြဒကာ=ရေ၌ဖြစ်ကုန်၏၊ [ဥဒကော ဇာတာ သြဒကာ] ဧတေဝ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်သာ၊ ဗဟုတရာ=သာ၍များကုန်၏။

၃၂၃။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဧဝမေဝံ = ပင်၊ ယေ(သတ္တာ) = တို့သည်၊ မနုဿသု=လူတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ=တို့သည်၊ အပ္ပကာ=ကုန်၏၊ အထခေါ=ကား၊ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ မနုဿဟိ=လူတို့မှ၊ အညတြ=အခြားသော အပါယ်လေးဘုံသားတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧတေဝ သတ္တာ=သာ၊ ဗဟုတရာ။ ပ။ ယေ (သတ္တာ)=တို့သည်၊ မဇ္ဈိမေသု=အလယ်ပိုင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု=(ပတိရူပဒေသဖြစ်သော) ဇနပုဒ်တို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=၏၊ တေ သတ္တာ အပ္ပကာ၊ အထခေါ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ ပစ္စန္တိမေသု=(ပတိရူပဒေသ၏) အစွန်အဖျား၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု=ဇနပုဒ်တို့၌၊ အဝိညာတာရေသု = မသိနားမလည်ကုန်သော၊ မိလက္ခေသု = မိလက္ခလူရိုင်းတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=၏၊ ဧတေဝ သတ္တာ ဗဟုတရာ။ ပ။

၃၂၄။ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ ပညဝန္တော=ပညာရှိကုန်၏၊ (ကမ္မဿကတာပညာ၊ ဈာနပညာ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ၊ ဖိုလ်ပညာ ရှိကုန်၏) အဇ္ဈော=ထုံထိုင်းဖျင်းအသူ မဟုတ်ကုန်၊ အနေဠမူဂါ=ခံတွင်းမှ လျောကျသော အာရည်တံထွေး မရှိကုန်၊ [မုခတော ဂလတီတိ မုခါ၊ ဧဠာ မုခါ ယေသန္တိ ဧဠမူဂါ။ မုခကို မူဂပြု၊ န ဧဠမူဂါ အနေဠမူဂါ] သုဘာသိတဒုဗ္ဗာသိတဿ=ကောင်းစွာပြောအပ်သော စကား၊ မကောင်းသဖြင့် ပြောအပ်သောစကား၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ အညာတုံ=သိခြင်းငှာ၊ ပဋိဗလာ=စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ အပ္ပကာ၊ အထခေါ ယေ (သတ္တာ) ဒုပ္ပညာ=ပညာမရှိကုန်၊ ဧဠာ=ထုံထိုင်းဖျင်းအကုန်၏၊ ဧဠမူဂါ=ခံတွင်းမှ လျောကျသောအာရည် တံထွေး

ရှိကုန်၏။ ပ။ အညာတံ=ငှာ၊ နပဋိဗလာ=မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဧတေဝ သတ္တာ ဗဟုတရာ။

၃၂၅၊ ၃၃၀။ အရိယေန=မြင့်မြတ်သန်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ ပညာ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိနှင့်၊ (ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာမျက်စိနှင့်) သမန္နာဂတာ= ပြည့်စုံကုန်၏။ ပ။ အဝိဇ္ဇာဂတာ = အဝိဇ္ဇာအမှောင်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏။ သမ္မုတ္တာ=ပြင်းစွာတွေဝေကုန်၏။ ပ။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာယ= ဂုဏ်တော်ထင်ထင် ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ လဘန္တိ=ရကုန်၏။ ပ။ နလဘန္တိ=မရကုန်။ ပ။ တထာဂတပွဝေဒိတံ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားသည် သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပြ၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော) ဓမ္မဝိနယံ=သုတ် အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းကို၊ သဝနာယ=ကြားနာခြင်းငှာ၊ လဘန္တိ။ ပ။ သုတွာ=ကြားနာပြီး၍၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိတရားတော်ကို၊ ဓာရေန္တိ=(မမေ့ပျောက် အောင်) မှတ်သားဆောင်ထားနိုင်ကုန်၏။ ပ။ နဓာရေန္တိ=(မမေ့ပျောက်အောင်) မမှတ်သား မဆောင်ထားနိုင်ကုန်။ ပ။ ဓာတာနံ=မှတ်သားဆောင်ထားအပ် ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ္တိတရားတော်တို့၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဥပပရိက္ခန္တိ=စူးစိုက်၍ ကြံစည်စဉ်းစားနိုင်ကုန်၏။ ပ။ န ဥပပရိက္ခန္တိ=စူးစိုက်၍ မကြံစည် မစဉ်းစားနိုင်ကုန်။ ပ။ အတ္ထံ=အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မံ=နိဗ္ဗာန်တရား အားလျော်သော အကျင့်တရားကို၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ=ကျင့်ကုန်၏။ ပ။

၃၃၁-၄။ သံဝေဇနိယေသု=ထိတ်လန့် စေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ထိတ် လန့်ခြင်းတည်းဟူသော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ [သဟ+ ဩတ္တပ္ပ + ဉာဏ = ဩတ္တပ္ပစေတသိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်] ဌာနေသု= (ပဋိသန္ဓေ၊ အို၊ နာ၊ သေစသော) အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ=ထိတ်လန့် ကုန်၏။ ပ။ သံဝိဂ္ဂါ=ထိတ်လန့်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍) ယောနိသော =ဝဋ်ဆင်းရဲ ပြတ်စဲခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဒဟန္တိ=သမ္ပပူဇာန် ဝိရိယကို အားထုတ်ကြကုန်၏။ ပ။ ဝဝဿဂ္ဂါရမ္မဏံ=သင်္ခါရတို့ကို ပယ်စွန့်ရာနိဗ္ဗာန် အာရုံကို၊ ကရိတွာ=အာရုံပြုကြ၍ [တနည်း-ဝဝဿဂ္ဂံ+အာရမ္မဏံ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “ဝဝဿဂ္ဂံ=သင်္ခါရတို့ကို ပယ်စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ အာရမ္မဏံ=အာရုံကို၊ ကရိတွာ= ပြုကြ၍” ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ဝိ+အဝ+သဇ္ဇ+တ] သမာဓိံ=မဂ်ဖိုလ် သမာဓိကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ဧကဂ္ဂတံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည် အဖြစ်ကို၊ ဝါ=တည်ကြည်မှုကို။ လဘန္တိ။ ပ။ အနုဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ= မွန်မြတ်သောဘောဇဉ်၊ မွန်မြတ်သော အရသာတို့ကို၊ [အနု+အဂ္ဂ။ အဂ္ဂ= မွန်မြတ်သော+အနု=စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ ရသ+အဂ္ဂ] လာဘိနော=ရခြင်းရှိကုန်၏။ ပ။ နလာဘိနော=ရခြင်းမရှိကုန်၊ ဝါ=မရကြကုန်၊ ဥဇ္ဈေန=ပိုင်ရှင်မရှိသော

ပစ္စည်းကို ရှာမှီးကောက်ယူခြင်းဖြင့်၊ (ဂဟိတေန=ကောက်ယူအပ်သော တော သစ်မြစ် သစ်သီးဖြင့်လည်းကောင်း) ကပါလာဘတေန=ခွက်ဖြင့် တောင်းခံ ဆောင်ယူအပ်သော ထမင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ [ကပါလေန အာဘတံ]ယာပေန္တိ= ဓမ္မာကိုယ်ကို အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဝါ=မျှတနေထိုင်ကြကုန်၏။ ပ။

☰

၃၃၅၊ ၃၆၅။ အတ္တရသဿ=အရိယမဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်လေးပါး ဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ [အတ္တ=အကျိုးဖြစ်သော+ရသ=အရသာ] ဓမ္မရသဿ=ဖိုလ်၏အကြောင်း မဂ်လေးပါးဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ [ဓမ္မ=အကြောင်း] ဝိမုတ္တိရသဿ=ဒုက္ခအားလုံးမှ လွတ်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ လာဘိနော=ကုန်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ အတ္တရသဿသည်တို့ကို မရသော သတ္တဝါတို့သာ များကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဟ=၌၊ [စာပိုဒ် ၇၇-သုတ် ပြန်ကြည့်] (ဝေါ= သင်တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မူ၊ မယံ=ငါတို့ သည်) အတ္တရသဿ=ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ လာဘိနော=ရခြင်းရှိသူတို့သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ ယေ (သတ္တာ)=တို့သည်၊ မနုဿာ=လူ့ဘဝမှ၊ စုတာ=စုတေ ကြကုန်ပြီး၍၊ [ပဌမာကြိယာဝိသေသန] မနုဿေသု=လူတို့၌။ ပ။ နိရယေ=ငရဲ၌။ ပ။ တိရစ္ဆာနယောနိယာ=တိရစ္ဆာန်ဘဝ၌။ ပ။ ပေတ္တိဝိသယေ=ပြိတ္တာအပေါင်း၏ ဖြစ်ရာဘဝ၌။ ပ။ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌ ပ။ ဒေဝါ=နတ်ဘဝမှ၊ စုတာ=၍၊ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌။ ပ။ နိရယာ=ငရဲမှ၊ စုတာ=၍။ ပ။ တိရစ္ဆာနယောနိယာ =တိရစ္ဆာန်ဘဝမှ၊ စုတာ။ ပ။ စတုတ္ထော=သော၊ ဝဂ္ဂေါ=တည်း၊ ဇမ္ဗုဒီပပေယျာ လော=ဇမ္ဗုဒီပပုဒ်၏ဆိုင်ရာ မြုပ်ကွက်သည်၊ နိဗ္ဗိတော=ပြီးပြီ။

☰

၁၇-ပသာဒကရဓမ္မဝဂ်

၃၆၆၊ ၃၈၁၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ အာရညိကတ္တံ=အကြင် တော၌ နေခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း စုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [အရညေ နိဝါသော အရညံ=တော၌နေခြင်း။ နိဝါသပုဒ်ကျေ၏၊ အရညံ သီလံ ယဿာတိ အာရညိကော၊ အာရညိကဿ ဘာဝေါ (ဖြစ်ကြောင်း စုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည်) အာရညိကတ္တံ] ဣဒံ=ဤတော၌ နေခြင်းအလေ့ ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း စုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်၊ လာဘာနံ=ပစ္စည်း လာဘ်ရခြင်းတို့၏၊ အဒ္ဓါ=အမှန်တကယ် သေချာသော အကြောင်းပေတည်း။

[အဒ္ဓမိဒံ=အဒ္ဓါ+ဣဒံ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ပိဏ္ဍပါတိ ကတ္တံ=အကြင်ဆွမ်းခံ
 သော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည် [အကြင် ထမင်း
 အဆိုင်အခဲတို့၏ သပိတ်၌ကျခြင်းကို ရှာမှီးသောရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်
 ကုသိုလ် စေတနာသည်-ဟု အနက်ဆိုလျှင် သဒ္ဓတ္ထ အတိအကျဖြစ်၏။
 ပိဏ္ဍာနံ ပါတော ပတနံ ပိဏ္ဍပါတော၊ တံ ဥဉ္စတိ ဂဝေသတီတိ ပိဏ္ဍပါတိကော၊
 (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤဆွမ်းခံရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာ
 သည်၊ လာဘာနံ=တို့၏၊ အဒ္ဓါ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ပံသုကူလိကတ္တံ=အကြင် ပံသုကူသင်္ကန်းကို
 ဆောင်ခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်၊
 [ပံသုကူလဿ ဓာရဏံ ပံသုကူလံ၊ (ဓာရဏပုဒ်ကျေ၏) ပံသုကူလံ သီလံ
 ယသာတိ ပံသုကူလိကော]။ ပ။ ယဒိဒံ တေစိဝရိကတ္တံ=အကြင်သင်္ကန်း
 သုံးထည်ကိုသာ ဆောင်ခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ်
 စေတနာသည်။ ပ။ ယဒိဒံ ဓမ္မကထိကတ္တံ=အကြင်တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်
 ကြောင်း ကုသိုလ်စေတနာသည်။ ပ။ ယဒိဒံ ဝိနယဓရတ္တံ=အကြင်ဝိနည်းကို
 ဆောင်သော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း သတိစသော ကုသိုလ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ
 ဗာဟုဿစွံ=အကြင်များသော အကြားအမြင်ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း
 ပညာသည် ။ပ။

ယဒိဒံ ထာဝရေယျံ = အကြင်သာသနာတော်၌ တည်တံ့ခိုင်မြဲသော
 ထေရ်ကြီးဖြစ်ကြောင်း သီလ စသော ကုသိုလ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ)
 အာကပ္ပသမ္ပဒါ=အကြင်သင်္ကန်းဝတ်ရုံခြင်းစသော အသွင်အပြင် အမူအရာ၏
 ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ပရိဝါရသမ္ပဒါ=အကြင်စင်ကြယ်သော
 အခြံအရံပရိသတ်၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) မဟာပရိ
 ဝါရတာ=အကြင်များသော အခြံအရံရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်။ ပ။
 ယဒိဒံ ကောလပုတ္တိံ=အကြင်အမျိုးကောင်းသား၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊
 [ကုလပုတ္တဿ ဘာဝေါ ကောလပုတ္တိယံ-ဟုပြု၊ ယကိုချေ၊] ယဒိဒံ (ယာအယံ)
 ဝတ္ထုပေါက္ခရတာ=အကြင်ရုပ်အဆင်း၏ ကောင်းမွန်လှပသည်၏ ဖြစ်ကြောင်း
 ဂုဏ်သည်၊ ဝါ=အကြင်ရုပ်အဆင်းလှပခြင်းဂုဏ်သည်၊ [စတုတ္ထနိပါတ်၊ စာပိုဒ်
 (၈၅)သုတ်ကြည့်]။ ပ။ ယဒိဒံ(ယာ အယံ) ကလျာဏဝါက္ခရဏတာ=အကြင်
 ချို့သာကောင်းမြတ် မြွက်ဆိုအပ်သော တရားစကားသံရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်
 သည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အပ္ပိစ္ဆတာ=အကြင်လိုချင်မက်မောမှု မရှိသူ၏
 ဖြစ်ကြောင်း အလောဘသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အပ္ပါဗာတော=အကြင်
 အနာရောဂါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤအနာ
 ရောဂါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ လာဘာနံ=တို့၏၊ အဒ္ဓါ=တည်း။

ဣတိ (အဝေါစ) သောဠသ=၁၆-ပါးကုန်သော၊ ပသာဒကရမ္မာ=ကြည်ညိုခြင်းကို ပြုတတ်သော တရားတို့သည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးကုန်ပြီ။

၁၈-အပရအတ္ထရာသဃံတဝဂ်

၃၈၂-၉။ [စာပိုဒ်-၅၃၊ ၅၄-ပြန်ကြည့်]။ ပ။ ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဌမဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးဦးစွာ ဝင်စားအပ်သော၊ ဈာနံ=ဈာန်ကို၊ စေ ဘာဝေတိ =အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ဖြစ်ပွားစေသည် ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု = ဤပဌမဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုပဌမဈာန်ကို၊ ဗဟုလိကရောက္ခိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု ပြုကုန်၏၊ (တေသု=ထိုရဟန်းတို့၌) ဝါဒေါ=(မကင်းကွာသော ဈာန်ရှိ၏ဟု) အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ ဧကာ ပန (အတ္ထိ) =အဘယ်မှာ ရှိတော့အံ့နည်း၊ (နတ္ထိ ဧဝ=တည်း) ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ ဒုတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော၊ ဝါ=နှစ်ကြိမ်မြောက်ဝင်စားအပ်သော၊ ဈာနံ=ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤဒုတိယဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုဒုတိယဈာန်ကို၊ ဗဟုလိကရောက္ခိ=၏၊ (တေသု=တို့၌) ဝါဒေါ=သည်၊ ဧကာပန(အတ္ထိ)=နည်း၊ (နတ္ထိဧဝ) ဣတိ(အဝေါစ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အတ္ထရာသဃံတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ တတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် သုံးကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော၊ ဝါ=သော၊ ဈာနံ။ ပ။ စေတောဝိမုတ္တိံ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့မှ စိတ်၏လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မေတ္တာ=(အပ္ပနာသို့ ရောက်သော) မေတ္တာကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံသတိ) အယံ ဘိက္ခု=ဤမေတ္တာစေတော ဝိမုတ္တိကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ စေတောဝိမုတ္တိံ=သော၊ ကရုဏံ=(အပ္ပနာသို့ရောက်သော) ကရုဏာကို။ ပ။ မုဒိတံ=(အပ္ပနာသို့ရောက်သော) မုဒိတာကို။ ပ။ ဥပေက္ခံ=(အပ္ပနာသို့ရောက်သော) ဥပေက္ခာကို၊ စေ ဘာဝေတိ။ ပ။

၃၉၀-၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အတ္ထရာသဃံတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အာတာပိ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ ရှိသည်၊ သမ္ပဓာနော=ဟုတ်မှန်စွာသိသည်၊ [သမ္မာ ပဓာနာတိတိ သမ္ပဓာနော] ဝါ=ဝန်းကျင်ဥသု အပြည့်အစုံသိသည်၊ [သမန္တ တော ပဓာနာတိတိ သမ္ပဓာနော] ဝါ=ကိုယ်တိုင်သိသည်၊ [သာမံ ပဓာနာတိတိ သမ္ပဓာနော] ဝါ=ရူပကာယကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(ရူပကာယကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော)သတိရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီး

တတ်သော ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ
 ငါးပါး၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿကို၊ (ကာမဂုဏ်ငါးပါး
 တို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာအဘိဇ္ဈာနှင့် ပဋိပသမ္ပယုတ်ဒေါမနဿ
 ဝေဒနာကို) ဝိနေယျ=ပယ်ရှား၍၊ (တဒင်္ဂဝိနည်း၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိနည်းတို့ဖြင့် ပယ်
 ရှား၍) ကာယေ=ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါင်းအစု၊ ဆံပင်
 အမွှေး စသည်တို့၏ အပေါင်းအစု၌၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ် ဆံပင် စသည်တို့၏
 ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌၊ ကာယာနုပဿီ=ရူပကာယကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်
 ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟရတိ=အကယ်၍နေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့
 နေသည်ရှိသော်၊) အယံ ဘိက္ခု=ဤသို့သော ရဟန်းကို။ ပ။ ဝါဒေါ=သည်၊
 ကောပန အတ္ထိ (နတ္ထိ ဧဝ) ဣတိ (အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အတ္ထရာသယံတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အာတာပိ
 =သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်
 ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော)
 သတိရှိသည်၊ (ဟုတွာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံပျက်စီးတတ်သော လောကီ
 ဝေဒနာ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌၊
 အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝေဒနာသု=(သုခ၊ ဒုက္ခစသော) လောကီ
 ဝေဒနာတို့၌၊ ဝေဒနာနုပဿီ=လောကီဝေဒနာတို့ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်
 ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။ ကော ပန အတ္ထိ၊ နတ္ထိ ဧဝ။ ပ။ အာတာပိ
 =သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီစိတ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်
 ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီစိတ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊
 (ဟုတွာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီစိတ်၌၊ ဝါ=
 ငါးပါး၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ စိတ္တေ=(သရာဂစသော)
 လောကီစိတ်၌၊ စိတ္တာနုပဿီ=လောကီစိတ်ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်၊
 စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။ နတ္ထိ ဧဝ။ ပ။

အာတာပိ=သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို
 ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို
 ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတွာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ
 ပျက်စီးတတ်သော လောကီရုပ်နာမ်တရား၌၊ ဝါ=၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊
 ဝိနေယျ=၍၊ ဓမ္မေသု=(နိဝရဏ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးစသော) လောကီရုပ်နာမ်
 တရားတို့၌၊ ဓမ္မာနုပဿီ=လောကီရုပ်နာမ်တရားကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်
 ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟရတိ။ [သဂြိုဟ်သမုစ္စည်းပိုင်း ဘာသာဋီကာ၌ ဓမ္မာနုပဿနာ
 ပုဒ်မှ ဓမ္မအရ သညာက္ခန္ဓာနှင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ နှစ်မျိုးကိုသာ ယူထား၏၊ ဥပါ
 ဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးလုံးကို ယူမှသာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်နှင့် ကိုက်ညီမည်]

၃၉၄-၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အတ္တရာသယံတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အနုပ္ပန္နာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော။ (အာဂန္တုကဝတ်စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်း၊ ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူပို့ချခြင်းစသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခွင့်မရကုန်သော၊ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစားရဘူးသေးသော အာရုံနှင့် မတွေ့ရ၍ မဖြစ်သေးကုန်သော)၊ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ်မာကျမ်းကျင် သိမြင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=လောဘစသော တရားတို့၏၊ အနုပ္ပါဒါယံ=မဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကုသိုလ်ဆန္ဒကို၊ စေ ဇနေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်စေအံ့၊ စေ ဝါယမတိ=အကယ်၍ လုံ့လပြုအံ့၊ ဝီရိယံ=(ကာယိက စေတသိက) ဝီရိယကို၊ စေ အာရဘတိ=အကယ်၍ အားထုတ်အံ့၊ စိတ္တံ = စိတ်ကို၊ စေ ပဂ္ဂဏှာတိ = (တကွဖြစ်ဖက် ဝီရိယဖြင့်) အကယ်၍ မြောက်ပင့်အံ့၊ စေ ပဒဟတိ = (သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယကို) အကယ်၍ အားထုတ်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဇဝံသတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) အယံ ဘိက္ခု။ ပ။ နတ္ထိ ဇဝါ ဣတိ (အဝေါစ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အတ္တရာသယံတမတ္တမ္ပိ [ဤဝဂ်ဆုံးသည် အထိ သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်း ဤပုဒ်များကို ဖော်ဆိုပါ] ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊

၁။ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ။ ။ ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ (၂၇၆)၌ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနန္တိ အနုပ္ပန္နာတိ အဝတ္တဗ္ဗတံ အာပန္နာနံ ပါပဓမ္မာနံ (မဖြစ်ပေါ်လာဟု မဆိုနိုင်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားများ)ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ဥပ္ပန္န ပါပကဟူသည် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အချိန်မရွေး ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာတည်း။ ထိုဥပ္ပန္နပါပကသည် လေးမျိုးရှိ၏။ ထိုလေးမျိုးမှာ-

- (၁) ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍မသိသေးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့ဖြစ်ရာ အသိုက်အအုံ ဘုံဌာနကြီးဖြစ်၏။ ထိုဘုံဌာနကို ရရှိနေသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အချိန်မရွေးဖြစ်လာနိုင်သော ဘူမိလဒ္ဓါပုပ္ဖကိလေသာ [ဘူမိလဒ္ဓါ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော အသိုက်အအုံဘုံဌာနကိုရနေသောကြောင့် + ဥပ္ပန္န = ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ]
- (၂) အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နကိလေသာ [အာရမ္မဏ=အာရုံတခုခု၌+အဓိဂ္ဂဟိတ = ပုံသဏ္ဍာန်ကို စွဲမြဲစွာမှတ်ယူကြည့်ရှုခဲ့ပြီးနောက် + ဥပ္ပန္န = ပြန်စဉ်းစားသည့် အခါတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ]
- (၃) အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္န

ဝါ=ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်နှင့် အလားတူဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့သော်
 ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကုန်သော၊ ပါပကာနံ=ကုန်သော၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊
 ဓမ္မာနံ=(အနုသယကိလေသာ) တရားတို့ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒ=ကို၊
 စေ ဇနေတိ=အံ့။ ပ။ အနုပုဇ္ဇာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ ကုသလာနံ=ကုသိုလ်
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ္မာကျွမ်းကျင် သိမြင်သူဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့်
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=(အလောဘစသော) တရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ။
 ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇာနံ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့၏။

ကိလေသာ=သမထ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် မပယ်ခွာရသေးသောကြောင့် အကြောင်း
 ညီညွတ်လျှင်ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ။ (၄) အသမုတ္တိတိတုပ္ပန္န
 ကိလေသာ=မဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင်
 ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ-ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။ ထိုလေးမျိုးကို
 “ဥပ္ပဇ္ဇာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ” အရ ယူရ၏။

ထိုလေးမျိုးကိုသာ ပယ်သတ်၍ ဖြစ်နိုင်စကောင်း၏။ အခြားသော
 အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကိုကား ပယ်သတ်၍ မဖြစ်နိုင်။
 ထိုကြောင့် ဥပ္ပဇ္ဇာနံ ပါပကာနံ၌ “ဥပ္ပဇ္ဇာနံ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော” ဟု အနက်ပေးရ
 သော်လည်း တကယ်ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်ကို မယူရ၊ တကယ်ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်နှင့်
 အလားတူဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ထိုအနုသယကိလေသာကိုသာ ယူရသည်။
 အနုပုဇ္ဇာတိ အဝတ္တပ္ပတံ အာပန္နာနန္တိ ဘူမိလဒ္ဓါရမ္မဏာမိဂ္ဂဟိတာဝိက္ခမ္ဘိတာ
 သမုတ္တိတိတုပ္ပန္နာနံ။ ဝိဘင်းမူလဋီကာ(၁၆၂)။ ဥပ္ပဇ္ဇုပ္ပဇ္ဇာနန္တိ သဒိသဝေါဟာရေန
 ဝုတ္တံ။ ဘဝတိ ဟိ တံသဒိသေသု တဗ္ဗောဟာရော၊ ယထာ “သာ ဧဝ တိတ္ထိရိ၊
 တာနိ ဧဝ ဩသဓာနိ” တိ။ ဒိ၊ မဟာဝဂ္ဂဋီကာ (၃၄၆)

၁။ ဥပ္ပဇ္ဇာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား မှန်သမျှ
 ကုသိုလ်တရားချည်းဖြစ်၏။ ဤသုတ်ပါဠိတော်၌ လောကီလောကုတ္တရာနှစ်ဖြာ
 ရောနှောသော သမ္ပပ္ပဓာန်တို့ကို ဟောတော်မူသည်ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆို၏။
 ထို့အပြင် ဤသုတ်နှင့် ပါဠိစာသွားတူသော သမ္ပပ္ပဓာန်ဝိဘင်းပါဠိတော်၌မူ
 သုတ္တန္တဘာဇနိယအပိုင်း၌ လောကီလောကုတ္တရာ နှစ်ဖြာရောနှောသော သမ္ပပ္ပဓာန်
 တို့ကို ဟောတော်မူ၍ အဘိဓမ္မဘာဇနိယနှင့် ပဉ္စာပုစ္ဆကအပိုင်းတို့၌ကား
 လောကုတ္တရာသမ္ပပ္ပဓာန်ချည်းသာ ဟောတော်မူသည်ဟု သမ္ပပ္ပဓာန်ဝိဘင်း
 အဋ္ဌကထာ (၂၈၈၊ ၂၈၉)မိန့်၏။ ဤစာသွားမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော
 သမ္ပပ္ပဓာန်လေးပါးလုံးပင် တရားကိုယ်အရကောက်အတူတူချည်းဖြစ်၏။ သို့သော်
 ဥပ္ပဇ္ဇကုသိုလ်တရားတို့၏ ဌိတိ၊ အသမ္မောသ၊ ဘိယျောဘာဝ စသည်ဖြင့်
 ဟောတော်မူအပ်သော စတုတ္ထသမ္ပပ္ပဓာန်၌ကား စိတ္တက္ခဏတချက်မျှဖြင့် ပြီးစီး

ဋ္ဌိတိယာ=တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယာ=မပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ၊ ဘိယျော
ဘာဝါယာ=ထပ်တလဲလဲတိုး၍ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယာ=ပြန်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ၊
ဘာဝနာယာ=တိုးပွားခြင်းငှာ၊ ပါရိပူရိယာ=ပြည့်စုံခြင်းငှာ၊ [တနည်း-ဘာဝနာယာ
= ဈာန်စသော ဘာဝနာအနေအားဖြင့်၊ ပါရိပူရိယာ = တိုးပွားပြည့်စုံခြင်းငှာ။
ဘာဝနာယာ ပရိပူရဏတ္ထန္တိ ဈာနာဒိဘာဝနာပရိဗြူဟနတ္ထိ။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဒီကာ၊
၃၄၆]။ ပ။

၃၉၈၊ ၄၀၁။ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ^၁=ဆန္ဒဟူသော
အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ ဟူသော
လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊
ဣဒ္ဓိပါဒံ=(ကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာတရားလေးပါးတည်းဟူသော) ဣဒ္ဓိပါဒံတရားကို၊
ဝါ=ပြီးစီးထမြောက်သော ကုသိုလ်တရားအစုကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍

သွားသော မဂ်ကုသိုလ်ကိုယူရခြင်းသည် စဉ်းစားဉာဏ်ထုတ်စရာ အချက်တချက်
ဖြစ်လာ၏။ ထိုကြောင့်-

သင်္ဂြိုဟ်သမုစ္စည်းပိုင်း၌ တံချို ဆရာတော်တို့သည် “မဂ်တခုဖြစ်ပြီး
လျှင် ထိုမဂ်ကိုထပ်၍ တိုးပွားစေဖွယ်မရှိသောကြောင့်” ဟု အကြောင်းပြကာ
ဥပ္ပန္န ကုသလအရ လောကီကုသိုလ်ကိုသာယူ၍ မဂ်ကုသိုလ်ကိုမယူဘဲချန်ထား
ကြ၏။ ထိုသို့ချန်ထားခြင်းသည် “အထ မဂ္ဂက္ခဏေ ကထံ အနုပ္ပန္နာနံ
ဥပ္ပာဒါယ။ ပ။ ယာ စဿ ပဝတ္တိ၊ အယမေဝ ဋ္ဌိတိ နာမ” ဟူသော အဋ္ဌကထာ
(၃၈၆-၇)နှင့် ဆန့်ကျင်သည်သာမက ရှေးသမ္ပပ္ပဓာန်သုံးပါး၌ မဂ်ကုသိုလ်ကို
ယူခဲ့ပါလျက် စတုတ္ထသမ္ပပ္ပဓာန်ကျမှ ချန်ထားခြင်းကြောင့် သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ
ပါဠိတော်နှင့်လည်းမညီညွတ်ပါ။ ဥပ္ပန္နကုသလပုဒ်အရ မဂ်ကုသိုလ်ကိုယူခိုက်၌
“ဥပ္ပန္န = ဖြစ်ပြီး” ဟု အတိတ်အနက် မသုံးဘဲ ဖြစ်ဆဲဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို
သုံးသင့်၏။ မဂ်စိတ်သည် တကြိမ်သာ ဖြစ်ရိုးရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပြီးသော
မဂ်တရားတမျိုးတည်းကိုပင် ထပ်တလဲလဲ တိုးပွားဖြစ်လာစေသည်ဟုလည်း
အဓိပ္ပာယ်မယူရ၊ မဂ်ဖြစ်နေသမျှကာလပတ်လုံး မဂ်ခဏ၌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့်တကွ
ယှဉ်ဘက်စိတ်စေတသိတ်များ မယုတ်လျော့ဘဲခိုင်မြဲတည်တံ့ခြင်း တိုးတက်
ပွားများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကိုပင် “ဋ္ဌိတိ ဘိယျောဘာဝ ဝေပုလ္လာ” ဟုယူသင့်၏။

၁။ ဆန္ဒသမာဓိ၊ ဝီရိယသမာဓိစသည်။ ။ ဆန္ဒာဓိပတိ သမာဓိ ဆန္ဒ
သမာဓိ (ဆန္ဒဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိ)ဟု ဝိဘင်းမူလဒီကာ
(၁၆၆)၌ အဓိပတိပုဒ်ကျေသော သမာသံဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ ဆန္ဒရှိလျှင် ဤသမာဓိကို
အဘယ်မှာ မရဘဲရှိပါမည်နည်းဟု ဆန္ဒလွန်ကဲစွာဖြင့် (ဆန္ဒကို အကြီးအကဲ
အဓိပတိအရာ၌ထား၍) ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ရရှိသော သမာဓိကို

ဖြစ်ပွားစေအံ့။ ပ။ ဝိရိယသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ = ဝိရိယဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယဟူသော လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ ပ။ စိတ္တသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=စိတ်ဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယဟူသော လွန်ကဲစွာ

ဆန္ဒသမာဓိဟု ခေါ်၏။ ထို့အတူ ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသာတို့တွင် တပါးပါး လွန်ကဲစွာဖြင့် အားထုတ်၍ရရှိသော သမာဓိကို ဝိရိယသမာဓိ၊ စိတ္တသမာဓိ၊ ဝိမံသာသမာဓိဟုခေါ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် ဆန္ဒစသောလေးပါးတို့သည် သမာဓိ ကို မရမီကပင် သမာဓိ၏ အကြီးအကဲ အဓိပတိပစ္စည်းများဖြစ်ကြသောကြောင့် သမာဓိကိုရသောအခါ၌လည်း သမာဓိ၏ အကြီးအကဲ သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်းများဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုလေးပါးတို့သည် သမာဓိ၏ ဝိသေသန သက်သက်မျှသာမဟုတ်ဘဲ သရုပ်တရားကိုယ် တပါးစီ တပါးစီ အနေဖြင့် သီးခြားပါဝင်လျက် (၁)ဆန္ဒ (၂)သမာဓိ (၃)ပဓာနသင်္ခါရဟု တရားသုံးပါး၊ ထို့အတူ (၁)ဝိရိယ (၂)သမာဓိ (၃)ပဓာနသင်္ခါရ ဤသို့စသည်ဖြင့် တရားသုံးပါးစီ သုံးပါးစီဖြစ်၏။

ပဓာနသင်္ခါရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ။ ။ သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယလေးပါးကို ပဓာန သင်္ခါရဟုခေါ်၏။ ပဓာန=သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယလေးပါးဟူသော+သင်္ခါရ=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သောတရား။ ပဓာနဘူတာ (ဝိရိယဘူတာ) သင်္ခါရာ ပဓာန သင်္ခါရာ။ သင်္ခါရဟူသောပုဒ်အရ သင်္ခံတသင်္ခါရ အဘိသင်္ခံတသင်္ခါရ စသည် တို့ကို မယူရတော့ပဲ (ပဓာနသဒ္ဓါပါနေသောကြောင့်) သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယဟူသော သင်္ခါရကိုသာ ယူရ၏။ (တနည်း) တံတံ ဝိသေသံ သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ထိုထိုကိစ္စအထူးကို ပြုတတ်သော ဝိရိယဟူသမျှကို သင်္ခါရဟု ဆို၏။ သို့သော် ဤ၌ ပဓာနသဒ္ဓါကြောင့် ဝိရိယအားလုံးကိုမယူဘဲ သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယကိုသာ ယူရသည်။ ပဓာနဘူတာ (သေဋ္ဌဘူတာ) သင်္ခါရာ ပဓာန သင်္ခါရာ = မြတ်သည်ဖြစ်၍ ထိုထိုကိစ္စအထူးကို အားထုတ်တတ်သော သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယများ။

ဣဒ္ဓိပါဒပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။ ။ ဤနေရာ၌ ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်းပါဠိတော်အတိုင်း ထိုဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရဟူသော တရားသုံးပါး (ထို့အတူ ဝိရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရ စသည်ဖြင့် သုံးပါးသုံးပါးစီသောတရား)တို့နှင့် ပြည့်စုံ သော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာလေးပါးကို ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟုခေါ်၏။ ဣဇ္ဈတိ သမိဇ္ဈတိတိ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိ ဧဝ ပါဒေါ ကောဋ္ဌာသော ဣဒ္ဓိပါဒေါ=ပြီးစီးထမြောက်သော ဆန္ဒစသော ကုသိုလ်နာမိက္ခန္ဓာလေးပါး အဖို့အစု။

အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော။ ပ။ ဝိမံသာ သမာဓိပဓာန သင်္ခါရသမန္နာဂတံ=ပညာဟူသော အကြီးအကဲရှိ . . . စုံသော။ပ။

၄၀၂၊ ၄၁၁။ သိဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓိန္ဒြေကို၊ ဝါ=သဒ္ဓါဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ ယုံကြည်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါအောင် သမ္ပယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စိုး အကြီးအကဲဖြစ်သော သဒ္ဓါကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ပ။ ဝီရိယိန္ဒြိယံ =ဝီရိယိန္ဒြေကို၊ ဝါ=ဝီရိယဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ အားထုတ်ခြင်း ကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္ပယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စိုး အကြီး အကဲဖြစ်သော ဝီရိယကို။ ပ။ သတိန္ဒြိယံ=သတိန္ဒြေကို၊ ဝါ=သတိဟူသောအကြီး အကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ အောက်မေ့ အမှတ်ရခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ဖြစ်သော သတိကို။ ပ။ သမာဓိန္ဒြိယံ=ကို၊ ဝါ = သမာဓိဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ= မိမိ၏ တည်ကြည်ခြင်းကိစ္စ၌သမာဓိကို။ ပ။ ပညိန္ဒြိယံ=ပညိန္ဒြေကို၊ ဝါ=ပညာဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ သိမြင်ခြင်းကိစ္စ၌ပညာကို။

(တနည်း) ဣဒ္ဓန္တိ ဝါ ဧတာယ သတ္တာ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တိတိ ဣဒ္ဓိ = သတ္တဝါတို့၏ ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းတရား (ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်စသည်နှင့် သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်စသော နောက်နောက် ရအပ်သော “ပဋိလာဘ” တရားများတည်း) ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါ အဓိဂမုပါယောတိ ဣဒ္ဓိပါဒေါ=သတ္တဝါတို့ကြီးပွား တိုးတက်ကြောင်း တရား (ဣဒ္ဓိ)ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းတရား (ပ, ဒုဈာန်စသည်တို့၏ ပရိကမ် ဥပစာရဈာန်နှင့် သောတာ ပတ္တိမဂ် စသည်တို့၏ ဝိပဿနာဟူသော ရှေးရှေးအခြေခံ “ပုဗ္ဗဘာဂ” တရား များတည်း) ပဋိလာဘတရားများကို ဣဒ္ဓိဟု ဆိုလို၍ ပုဗ္ဗဘာဂတရားများကို ဣဒ္ဓိပါဒဟု ဆိုလို၏။ ထိုကြောင့် ပဌမဈာန်၏ ပရိကမ်သည် ဣဒ္ဓိပါဒ မည်၏။ ပဌမဈာန်သည် ဣဒ္ဓိမည်၏။ ဒုတိယဈာန်၏ ပရိကမ်ပ။ နေဝသညာ နာသညာယတနဈာန်၏ ပရိကမ်သည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်၏။ ဒုတိယဈာန်။ ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သည် ဣဒ္ဓိမည်၏။ သောတာပတ္တိမဂ် စသော မဂ်လေးပါး၏ အသီးအသီးသော ဝိပဿနာသည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်၏။ ထိုမဂ် လေးပါးသည် ဣဒ္ဓိမည်၏။

(တနည်း)ဣဒ္ဓိနံ = ပြီးစီးထမြောက်သော (ဝါ = သတ္တဝါတို့၏ကြီးပွား တိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော) ဥပစာရဈာန်အစရှိသော ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားတို့၏။ ပါဒေါ = တည်ရာမှီရာဖြစ်သော ကြွင်းသောစိတ်စေတသိတ် တရားအစု၊ ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားတို့ကို ဣဒ္ဓိဟုလည်းကောင်း၊ ထိုတရားတို့နှင့်ယှဉ်သော ကြွင်းကျန်သော စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာလေးပါးကို ဣဒ္ဓိပါဒဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။

ပ။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်ကို၊ ဝါ=အဿဒ္ဓိယအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါဟူသော စွမ်းအားကို၊ [ဗလံ=မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော စွမ်းအား]။ ပ။ ဝီရိယဗလံ = ဝီရိယဗိုလ်ကို၊ ဝါ = ကောသဇ္ဇအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဝီရိယဟူသော စွမ်းအားကို။ ပ။ သတိဗလံ=သတိဗိုလ်ကို၊ ဝါ=မုဋ္ဌသစ္စ အကုသိုလ်ကြောင့် အားကို။ ပ။ သမာဓိဗလံ=သမာဓိဗိုလ်ကို၊ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စကြောင့် . . .ကို။ ပ။ ပညာဗလံ=ကို၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာကြောင့် . . .ကို။ ပ။

၄၁၂၊ ၄၂၆။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ပောဇ္ဈင်တရားကို၊ ဝါ=သတိဟူသော ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္ဈင်တရားကို၊ [ပဿတ္ထော သုန္ဒရော စ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂံပုဒ်၏ သဒ္ဓတ္ထကို စာပိုဒ်(၇၄)၌ ကြည့်]။ ပ။ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်ကို၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာဟူသော ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္ဈင်ကို၊ [စတုသစ္စဓမ္မေ ဝိစိနာတိတံ ဓမ္မဝိစယော]။ ပ။ ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ဝီရိယဟူသော ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္ဈင်ကို။ ပ။ ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ပီတိဟူသော ချီးမွမ်းကို။ ပ။ ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ပဿဒ္ဓိဟူသော ချီးမွမ်းကို။ ပ။ သမာဓိ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=သမာဓိဟူသော ချီးမွမ်းကို။ ပ။ ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ =ကို၊ ဝါ=ဥပေက္ခာဟူသော ချီးမွမ်းကို။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်စွာ

ထိုတွင်လည်း ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားသုံးပါးတို့အနက် တပါးပါးကို ဣဒ္ဓိဟုယူလျှင် ကျန်နှစ်ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယှဉ်ဘက်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးကို လည်းကောင်း ဣဒ္ဓိပါဒဟု ယူရ၏။ ဝီရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရစသော သုံးပါးသုံးပါးအတွက်လည်း ဤအတိုင်းပင် ယူရ၏။

ဤနည်းအားဖြင့် ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတို့သည် (ထိုအတူ ဝီရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရ စသည်တို့သည်) ဣဒ္ဓိလည်းမည်၏။ ဣဒ္ဓိပါဒ လည်း မည်၏။ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်ဘက် ကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည် ဣဒ္ဓိ ပါဒသာမည်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဣဒ္ဓိနှင့် ဣဒ္ဓိပါဒတို့အရ ယူပုံ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြ၏။ [သမ္မောဟဒ္ဓကထာ၊ ၂၉၃ စသည်]

ဤနေရာ၌ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ် စသောလေးမျိုးကိုသာ ဣဒ္ဓိပါဒ် ဟု အသိများကြ၏။ ထိုအတိုင်းလည်း ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်း (ဥတ္တရစူဠာဘာဇနိယ စာပိုဒ် ၄၅၇) ၌ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးမျိုး ဟောထားတော်မူသေး၏။ သမာဓိရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း (ဥပါယ) ဖြစ်သော အဓိပတိပစ္စည်းတပ်သော ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသာဟူသော တရားလေးမျိုးကိုသာ ရွေးကောက်၍ သီးခြား ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးမျိုးဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

သိတတ်သော ဉာဏ်ပညာကို။ ပ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပံ=မှန်ကန်စွာကြံစည်တတ်သော သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာဝါစံ=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာကမ္မန္တံ=မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ကြောင်းသဘောတရားကို။ သမ္မာအာဇီဝံ=မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်း သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာ ဝါယာမံ= မှန်ကန်စွာ အားထုတ်တတ်သော ဝီရိယကို။ ပ။ သမ္မာသတိံ=မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့အမှတ်ရတတ်သော သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာသမာဓိံ=မှန်ကန်စွာ အာရုံ၌ စိတ်ကို တည်တည်တံ့တံ့ ထားတတ်သော သဘောတရားကို။ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ [သာရတ္ထဋီကာ၊ တ၊ ၁၇၀]

၄၂၇၊ ၄၃၄။ [ယခုပြမည့် သုတ်ရှစ်သုတ်မှာ အလွန်ဉာဏ်ထက်သော ရဟန်း၏ အဘိဘာယတနဟုခေါ်ဝေါ်အပ်သော ဈာန်ရှစ်မျိုးကိုပြသော သုတ်များတည်း။] အဇ္ဈတ္တံ°=သဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌၊ ဝါ=မိမိ၏ ဆံပင်စသည်တို့၏ ကသိုဏ်းရုပ်၌၊ ရူပသည်=ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော သညာရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) [ဤနှစ်ပုဒ်ကိုတွဲ၍ “အဇ္ဈတ္တံ ရူပသည်=အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၍” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။] ဗဟိဒ္ဓါ=ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်အပ၌၊ ဝါ=ခန္ဓာကိုယ်မှ တခြားသော ပြင်ပအရာဝတ္ထု၌ ရှိကုန်သော၊ ပရိတ္တာနိ=ကျဉ်းငယ်ကုန်သော၊ (ဗန်းစကော ရေအိုးဖုံးလောက်မျှသာ ရှိသဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဟုတ်ကုန်သော) သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗတ္တာနိ=တင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်၊ မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ရူပါနိ=(ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော) ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို၊ စေ ပဿတိ°=အကယ်၍ရှုအံ့၊ တာနိ=ထိုဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို၊ အဘိဘုယျ=ဖိစီးလွှမ်းမိုး၍၊ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာ ရှု၍ (စေ သမာပဇ္ဇတိ=အကယ်၍

၁။ အဇ္ဈတ္တံ ရူပသည်။ ။ ဆံပင်နှင့် မျက်နှာဝန်း စသည်တို့၏ အညိုရောင် (နီလ) ကသိုဏ်းရုပ်၊ အသား၊ အသွေး စသည်တို့၏ အနီရောင် (လောဟိတ) ကသိုဏ်းရုပ်၊ အရိုးနှင့်သွားစသည်တို့၏ အဖြူရောင် (သြဒါတ) ကသိုဏ်းရုပ် စသော (မိမိခန္ဓာကိုယ်မှာရှိသော) ကသိုဏ်းရုပ်ကို အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်ဟု ခေါ်၏။ အဇ္ဈတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္တကို စာပိုဒ်-၉၈-၌ ကြည့်ပါ။ ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ပရိကမ္မသညာ ရူပသညာ၊ ရူပသညာ အဿ အတ္တိတိ ရူပသည်။

၂။ ဤတိုင်အောင် ဆိုလိုရင်း။ ။ ဤ “စေ ပဿတိ” ပုဒ်၏ အနက် တိုင်အောင် ဆိုလိုရင်းမှာ - ထိုရဟန်းသည် မိမိခန္ဓာကိုယ်၌ရှိသော ဆံပင် စသော အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၏။ သို့သော် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်၍ အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာသည်တိုင်အောင် ထိုအဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်ကိုပင် အာရုံပြု ရှုမှတ်နေသည်မဟုတ်၊ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ဖို့အတွက်ကား “ဗဟိဒ္ဓါ ပရိတ္တာနိ

အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်အံ့၊) ဇာနာမိတိ=ငါသိ၏ဟု၊ ပဿာမိတိ=ငါမြင်၏ဟု၊ [ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိ၏၊ ငါမြင်၏ဟူ၍] ဧဝံသညီ = ဤသို့သော အာဘောဂသညာရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဈာန်မှထသောအခါ၌ အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊) (တနည်း) ဧဝံသညီ=ဤသို့သော အဘိဘဝနဈာန် သညာရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်အံ့) [ဤကား ပဌမအဘိဘာယတနသုတ်တည်း။]

အဇ္ဈတ္တံ=ဌံ။ပ။ အပ္ပမာဏာနိ=ကျယ်ပြန့်သော ပမာဏရှိကုန်သော။ပ။ အဇ္ဈတ္တံ = ဌံ၊ အရူပသညီ = ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော ဈာန်သညာ ရှိသည် မဟုတ်ဘဲ၊ ဗဟိဒ္ဓါ=ဌံ၊ ဝါ=ကုန်သော။ ပ။ ဗဟိဒ္ဓါ=ဌံ၊ ဝါ=ကုန်သော၊ နိလာနိ=ညိုကုန်သော၊ (နိလဝဏ္ဏ၊ နိလနိဒဿန၊ နိလနိဘာသ အားလုံးစုံ ပါဝင်သက်ဆိုင်၍ အညိုသာမန်ဖြစ်ကုန်သော) နိလဝဏ္ဏာနိ=ညိုသော အဆင်း ရှိကုန်သော၊ (ပင်ကိုသဘာဝ မူလဇာတ်ခံ ညိုသောအဆင်းရှိကုန်သော) နိလနိဒဿနာနိ=(ကြိုးကြားမလပ်၊ တဆက်စပ်တည်း) အညိုချည်းသာ တွေ့ မြင်အပ်ကုန်သော၊ နိလနိဘာသာနိ=ညိုသောတောက်ပြောင်သောအရောင်ရှိကုန် သော၊ (ပင်ကိုမူလဇာတ်ခံ ညိုသောအဆင်းမှ ဝင်းဝင်းလက်လက် ပေါ်ထွက် တောက်ပြောင်သော အညိုရောင်ရှိကုန်သော) ရူပါနိ=ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို၊ စေ

ရူပါနိ ပဿတိ = ကျဉ်းကျဉ်းငယ်ငယ် နေရောင် လရောင် ကသိုဏ်းဝန်း စသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်ကို အာရုံပြုရှုမှတ်၏။ ထိုဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းကို ရှုမှတ်သဖြင့် အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏”ဟူလို။

တာနိ အဘိဘုယျ (သမာပဇ္ဇတိ)။ ။တဇ္ဇန်းလောက်သာရှိသော ထမင်းကို တလုတ်တည်းဆုပ်၍ စားလိုက်သကဲ့သို့ ထိုကျဉ်းငယ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်း ရုပ်တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာရ၍ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ ထို့နောက် ထိုရဟန်းမှာ ထိုအပ္ပနာဈာန်မှ ထသောအခါ ဇာနာမိ ပဿာမိတိ ဧဝံသညီ ဟောတိ=ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိတယ်၊ ငါမြင်တယ်ဟု ပြန်၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု (အာဘောဂသညာ) ဖြစ်၏။ ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဈာန်တွေချည်းသာ ဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုအာဘောဂသညာသည် ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ မဖြစ်နိုင်။ ဈာန်မှထသော အခါ၌သာ ဖြစ်နိုင်၏။ (တနည်း) “ဇာနာမိ။ ပ။ ဟောတိ”ဖြင့် ထိုရဟန်းမှာ ဈာန်သမာပတ်အတွင်းမှာပင် (ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိ၏၊ ငါမြင်၏ဟု မဆိုသော်လည်း ဆိုသကဲ့သို့ဖြစ်သော) အဘိဘဝနဈာန်သညာဖြစ်၏ဟု ဆိုလို ၏။ (ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုး၍ ရှုသောဈာန်နှင့် ယှဉ်သောသညာကို အဘိဘဝနဈာန်သညာဟု ခေါ်၏)

ပဿတိ။ ပ။ ပီတာနိ=ဝါရွှေဖြစ်ကုန်သော၊ ပီတာဝဏ္ဏာနိ=ဝါရွှေအဆင်းရှိကုန်သော၊ ပီတာနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) ဝါရွှေချည်းသာတွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ ပီတာနိဘာသာနိ=ဝါရွှေတောက်ပြောင်သောအရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။

လောဟိတကာနိ=နိကုန်သော၊ လောဟိတကဝဏ္ဏာနိ=နိသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ လောဟိတကနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) အနိချည်းသာတွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ လောဟိတကနိဘာသာနိ=နိသော တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။ ဩဒါတာနိ=ဖြူကုန်သော၊ ဩဒါတဝဏ္ဏာနိ=ဖြူသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ ဩဒါတနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) အဖြူချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ ဩဒါတနိဘာသာနိ=ဖြူသော တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။ [ဤတိုင်အောင်ကား အဘိဘာယတနုဇာန် ရှစ်မျိုးကို ပြသော သုတ်များတည်း၊ အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၅) အဘိဘာယတနုသုတ် နိဿယဉ္စလည်း အကျယ်တဝင့် ရေးထားပြီ]

၄၃၅၊ ၄၄၂။ [ယခုပြမည့်သုတ်များသည် ဝိမောက္ခရှစ်မျိုးကို ပြသော သုတ်များတည်း] ရူပီ=(ဆံပင်စသော) အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဇာန်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ရူပါနိ=ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုလည်း၊ စေ ပဿတိ=အကယ်၍ ဇာန်စက္ခုဖြင့်ရှုအံ့၊ [အဋ္ဌကထာ၌ “ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိတိ” ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၏ အစမှ ဗဟိဒ္ဓါပါဌ်မှာ အပိုသာတည်း]။ ပ။ အဇ္ဈတ္တံ=၌၊ အရူပသညာ=ထိုအဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ဇာန်သညာရှိသည်မဟုတ်ဘဲ၊ ဗဟိဒ္ဓါ=၌၊ ရူပါနိ=ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုသာလျှင်၊ စေ ပဿတိ=အံ့။ ပ။ သုဘန္တေဝ (သုဘံ+ဣတိ+ဧဝ)= (ဤအဆင်းရောင်ကသိုဏ်းကား) တင့်တယ်လှပပါပေ၏ဟူ၍သာလျှင်၊ အဓိမုတ္တော=နှလုံးသွင်းနေသည်၊ စေဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော = အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ [သမတိတ္တမာ, အတ္တဂံမာ, အမနသိကာရာတို့၌စပ်] ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ [ရူပသညာနံ, ပဋိဃသညာနံ, နာနတ္တသညာနံတို့၌စပ်] ရူပသညာနံ=ရူပဇာန်၌ ယှဉ်သော သညာ, ကသိုဏ်းရုပ်အမည်ရှိသော အာရုံတို့ကို၊ ဝါ=(၁၅) ပါးသော ရူပဇာန်နှင့်တကွ ထိုရူပဇာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းပညတ်တို့ကို၊ ဝါ=တို့၏၊

၁။ ရူပသညာဝုဒ်၏ ဝစနတ္ထ။ ။ ရူပေ (ရူပဇ္ဈာနေ) သညာ ရူပသညာ = ရူပဇာန်၌ သညာ။ သညာစေတသိက်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုထားသောကြောင့် သညာနှင့်တကွသော ရူပကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာဇာန် (၁၅) ပါးကို ရူပသညာဟု ခေါ်သည်။ နောက်ထပ်တဖန် ရူပံ (ကသိဏရူပံ) သညာ အဿ

သမတိက္ကမာ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရွံ့မှန်းမက်ဆုပ် ကင်း
 ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဋိဃသညာနံ=ပဉ္စဝတ္ထုနှင့်ပဉ္စာရုံတို့ ထိခိုက်
 ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆယ်ပါးသောဒွိပဉ္စဝိညာဏ်သညာတို့၏၊ [ပဋိဃေန=
 ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်၊ ဥပုန္နာ သညာ ပဋိဃသညာ] အတ္ထင်္ဂမာ=ချုပ်ခြင်းသို့
 ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ နာနတ္ထသညာနံ=အထူးထူးသော သဘော
 ရှိသော အာရုံ၌ဖြစ်သော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို၊ [ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်
 သညာဆယ်ပါးမှတစ်ပါး ကျန်သော(၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရကုသိုလ် အကုသိုလ်
 ဝိပါက်ကြိယာ သညာတို့တည်း။ နာနတ္ထေ နာနာသဘာဝေ အာရမ္မဏေ
 ပဝတ္တာ သညာ နာနတ္ထသညာ] ဝါ=အထူးထူးသော သဘောရှိသော (၄၄)ပါး
 သော ကာမာဝစရသညာတို့ကို၊ [နာနတ္ထာ နာနာသဘာဝါ သညာ နာနတ္ထသညာ]
 အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ “အနန္တော=(ဖြစ်ခြင်း၊
 ပျက်ခြင်း) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော၊ အာကာသော=ကောင်းကင်တည်း၊
 ဣတိ=ဤသို့စီးဖြန်းပွားများလျက်၊ အာကာသာနန္ဓာယတနံ”= (ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်
 ခြင်း) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာ

အာရမ္မဏသာတိ ရူပသညာ = ကံသိုဏ်းရုပ်ဟူသော နာမည်ရှိသော အာရုံ
 (ကသိုဏ်းအာရုံ)။ ဤဒုတိယဝစနတ္ထ၌ သညာသဒ္ဓါသည် (သညာစေတသိက်
 ဟူသော အနက်ကို မဟော) နာမည်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဤနည်း၌
 အာကာသကသိုဏ်းကို ချန်လှပ်၍ ရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကျန်သော
 ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ရူပသညာဟု ခေါ်သည်။

နောက်တစ် ဧကသေသ်လည်းပြု။ ။ ထို့အပြင် ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ
 ဖြင့် (၁) ရူပဈာန်သညာ (၁၅) ပါးကို လည်းကောင်း၊ (၂) ထိုရူပဈာန်သညာ
 (၁၅) ပါး၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းကိုးပါးတို့ကို လည်းကောင်း ဤနှစ်မျိုး
 လုံးကို လွန်မြောက်သည်ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် ထိုနှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်အောင်
 “ရူပသညာ စ ရူပသညာ စ ရူပသညာ”ဟု ဧကသေသ်ပြုပါ။

၁။ အာကာသာနန္ဓာယတနံ။ ။ အာကာသံ အနန္တံ အာကာသာနန္တံ =
 ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်၊
 အာကာသာ နန္တံ မေဝ=အာကာသာနန္တံ။ ရုပ်ပြီးပုံမှာ အာကာသာနန္တံ ဧျ=အာကာ
 သာနန္တံ ၂ (ဏ်ကိုဈေ) = အာကာသာနန္တံ (တျကိုစပြု) = အာကာသာနံစ (နကို
 နိဂ္ဂဟိတံ ပြု) = အာကာသာနန္တံ (နိဂ္ဂဟိတံကို ဥပြု)။ အာကာသာနန္တံ အာယတနံ
 (တည်ရာ အာရုံသည်) အဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနသာတိ အာကာသာ
 နန္ဓာယတနံ = အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာ
 အာရုံရှိသော သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွသော ဈာန်။

အာရုံရှိသောဈာန်သို့၊ ဝါ=အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ
=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အကယ်၍ နေအံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော = အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ = အားလုံးစုံ
သော၊ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်
ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောဈာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်း
ကင် ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ ဝါ=အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်နှင့်
တကွ ထိုဈာန်၏ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို၊ [ဈာန်နှင့် ဈာန်၏အာရုံ နှစ်
မျိုးစုံကိုဟုဆိုလို၏။] သမတိက္ကမ္မ=လွန်မြောက်ပြီး၍၊ “အနန္တံ=အဆုံးအပိုင်း
အခြား မရှိသော၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်တည်း။” ဣတိ=ဤသို့၊ စီးဖြန်းပွားများ
လျက်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်
ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်သို့၊ ဝါ=ဝိညာဏဉ္စာယတန ဈာန်သို့၊

သမတိက္ကမ္မ၏ ကံဖြစ်ခိုက် နောက်ထပ်ဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုး။ ။ ထိုအာကာ
သာနဉ္စာယတနပုဒ်ကို ဥပသမ္ပဇ္ဇ၏ ကံဖြစ်ခိုက်၌ ဤသို့၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်
တမျိုးသာ တွဲစပ်ရ၏။ သမတိက္ကမ္မ၏ ကံဖြစ်ခိုက်၌ကား (ဈာန်နှင့် ဈာန်၏
အာရုံနှစ်မျိုးစုံကို လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် အာကာသာနဉ္စာယတနတပုဒ်တည်းဖြင့်
ထိုနှစ်မျိုးစုံ ပါဝင်အောင်) ထိုဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်အပြင် နောက်ထပ် ကမ္မဓာရယ
သမာသ်နှင့် ဧကသေသ်လည်း ပြုရဦးမည်။ ထို့ကြောင့် အာကာသာနဉ္စာ တံ
အာယတနဉ္စာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်း
ကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံ။ အာကာသာနဉ္စာယတနဉ္စာ အာကာသာ
နဉ္စာယတနဉ္စာ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။

၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်ကိုပင်
ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။ ။ ၎င်းဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း အဆုံးအပိုင်း
အခြားရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော် သူသည် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံ
ပြု၍ “အနန္တော အာကာသော”ဟု စီးဖြန်းပွားများခြင်းကြောင့် သူ့ကိုလည်း
အနန္တံ ဝိညာဏံဟု ဆိုရသည်။ အနန္တမေဝ အာနန္တံ (အနန္တံ+ဏျ) ဝိညာဏံ
အာနန္တံ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်။ ဝိညာဏာ
နဉ္စာဟု ဆိုလိုလျက် နကိုချေ၊ အာကို ရသပြု။ ဝိညာဏဉ္စာ အာယတနံ အသံ
သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿာတိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြား
မရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော သမ္ပယုတ်တရားနှင့်
တကွသော ဈာန် (ဝါ=ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်)။ သမတိက္ကမ္မပုဒ်၏ ကံဖြစ်သော
အခါ၌ကား ထိုဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် အပြင် နောက်ထပ် ကမ္မဓာရယသမာသ်နှင့်
ဧကသေသ်လည်း ပြုပါဦး။

ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပန္ဒ=၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။ သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံသော၊ ဝိညာဏဉ္ဇာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောဈာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ် ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ ဝါ=ဝိညာဏဉ္ဇာယတနဈာန်နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ပဌမာရပွဝိညာဏ်ကို၊ (ဈာန်နှင့် ဈာန်၏ အာရုံနှစ်မျိုးလုံးကို ဟုလို) သမတိက္ကမ္မ=၍၊ ကိဉ္ဇိ=(ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပေ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ စီးဖြန်းပွား များလျက်၊ အာကိဉ္ဇညာယတနံ^၁=(ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ် စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသည် အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောဈာန်သို့၊ ဝါ=အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပ သမ္ပန္ဒ=၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=သော၊ အာကိဉ္ဇညာယတနံ=ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသည် အဖြစ်ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ် တည်းဟူသော တည်ရာ အာရုံရှိသော ဈာန်၊ ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ် စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသည် အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ ဝါ=အာကိဉ္ဇညာယတန ဈာန်နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ နတ္ထိဘော ပညတ်အာရုံကို၊ သမတိက္ကမ္မ=၍၊ နေဝသညာနာသညာယတနံ^၂=ရန် ရင်းသော သညာ မရှိသည်လည်း ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော မနာယတနဓမ္မာယတနသို့၊ ဝါ=ရန် ရင်းသော

၁။ အာကိဉ္ဇညာယတနံ။ ။ နတ္ထိ ကိဉ္ဇိ အသာတိ အကိဉ္ဇိနံ=စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ (ဥပါဒ်နှင့်ဌိကို မဆိုထားဘိ ဘင်မျှပင်) အကြွင်းအကျန် မရှိ တော့သော ပဌမာရပွဝိညာဏ်၊ အကိဉ္ဇနဿ=အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှပင် အကြွင်းအကျန်မရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏၊ ဘာဝေါ=အဖြစ်ဟူသော (ဝါ= ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော) နတ္ထိဘောပညတ်တည်း၊ အာကိဉ္ဇညံ=အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်း နတ္ထိဘောပညတ်၊ [အကိဉ္ဇန+ဏျ = အာကိဉ္ဇညံ] အာကိဉ္ဇညံ အာယတနံ အဿ ဈာနဿာတိ အာကိဉ္ဇညာယတနံ=အနည်းငယ်နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံ ရှိသော ဈာန်။

၂။ နေဝသညာနာသညာယတနံ။ ။ ပဌမနည်းအလို နေဝသညာ နာသညာယတနဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပင် နေဝသည ဟုလည်းကောင်း နာသည ဟုလည်းကောင်း အာယတန (မနာယတန ဓမ္မာယတန)ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်ဟု ရှေးဦးစွာသိထားရမည်။ ထို့နောက် နေဝ အဿ သညာ အတ္ထိတိ

သညာလည်းမဟုတ်၊ သိမ်မွေ့သော သညာမဟုတ်သည်လည်း မဟုတ်သည့်ပြင် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာလည်း ဖြစ်သော သညာသို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဒ္ဒ=၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။ သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=သော၊ နေဝသညာ နာသညာယတနံ=နေဝသညာနာသညာယတနတရားနှင့်တကွ ထိုတရား၏ အာရုံဖြစ်သော တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို၊ သမတိက္ကမ္မ=၍၊ သညာဝေဒယိတ နိရောဓံ=သညာဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ခြင်းတည်းဟူသော နိရောဓသမာပတ်သို့၊ ဝါ=ကို။ ပ။

၄၄၃၊ ၄၆၂။ ပထဝိကသိဏံ=ပထဝိကသိဏဈာန်ကို၊ ဝါ=မြေကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသောဈာန်ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအံ့။ ပ။ အာပေါကသိဏံ=အာပေါကသိဏဈာန်ကို၊ ဝါ=ရေကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသောဈာန်ကို။ ပ။ တေဇောကသိဏံ=ဈာန်ကို၊ ဝါ=မီးကသိုဏ်း... ..ဈာန်ကို။ ပ။ ဝါယောကသိဏံ=ကို၊ ဝါ=လေကသိုဏ်း... ..ကို။ ပ။ နီလကသိဏံ=ကို၊ ဝါ=အညိုရောင်ကသိုဏ်း... ..ကို။ ပ။ [ပိတ=အဝါရောင်၊ လောဟိတ=အနီရောင်၊ သြဒါတ=အဖြူရောင်" ဤပုဒ်တို့ကို ရှေးနည်းအတိုင်းဆို] အာကာသကသိဏံ=ဈာန်ကို၊ ဝါ=(နံရံပေါက်စသော) ဟင်းလင်းပေါက်ကသိုဏ်း ကို အာရုံပြုသောဈာန်ကို။ ပ။ ဝိညာဏကသိဏံ=ဝိညာဏကသိဏဈာန်ကို။

နေဝသညံ=ရုန့်ရင်းသော (ထင်ရှားသော) သညာမရှိသော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နတ္ထိ အဿ သညာတိ အသညံ၊ န အသညံ နာသညံ=သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သောဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နေဝသညဉ္စ တံ နာသညဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညံ၊ နေဝသညာနာသညဉ္စ တံ အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာ နာသညာယတနံ=ရုန့်ရင်းပေါ်လွင်ထင်ရှားသော သညာမရှိသည်လည်းဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော အာယတန (မနာယတနနှင့် ဓမ္မာယတန)။

(တနည်း)-သညာစေတသိက်ကိုပင် နေဝသညာဟုလည်း ခေါ်၏။ (ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှု၍ ငြီးငွေ့မှုကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် ရုန့်ရင်း (ထင်ရှား)သည် မဟုတ်သော သညာဟူလို။) နာသညာ (န+အသညာ)ဟုလည်း ခေါ်၏။ (သိမ်မွေ့သောသညာ မဟုတ်သည်လည်း မဟုတ်သော သညာဟူလို။) အာယတန (တည်ရာ) ဟုလည်း ခေါ်၏။ (သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာ နိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော သညာဟူလို။) ဤသို့အားဖြင့် ထိုသုံးပုဒ်လုံးအရ သညာစေတသိက်ကိုချည်း ယူရသောကြောင့် အရတူ ကမ္မဓာရယသမာသ် တွဲရမည်။ နေဝသညာ စ သာ နာသညာ စာတိ နေဝသညာနာသညာ၊ နေဝ သညာနာသညာ စ သာ အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညာယတနံ။

ဝါ=ပဋ္ဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကသိုဏ်းကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏဉာယတနဈာန်ကို၊
စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ ပ။ အသုဘသညံ=(ဥဒ္ဓုမာတကစသော ဆယ်ပါးသော)
မတင့်တယ်သော အာရုံတို့၌ ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်သညာကို၊ [ပဋ္ဌမဈာန်နှင့်
တကွဖြစ်ဖက်သညာကို ဟူလို။]။ ပ။

မရဏသညံ=(သုံးမျိုးသော) မရဏသဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော
သညာကို၊ [(၁) သစ်ပင်သေသွားပြီ၊ သံသေသည် စသည်ဖြင့် အများပြောဆိုရိုး
ရှိသော “သဗ္ဗတိမရဏ” (၂) ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးရှိသော
သင်္ခါရတို့၏ ဘင်ခဏ၌ ပျက်စီးခြင်းဟူသော “ခဏိကမရဏ”။ (၃)ရဟန္တာ
တို့၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၏ အကြွင်းမဲ့ အပြီးသတ် ပြတ်စဲခြင်းဟူသော
“သမုဇ္ဈေဒမရဏ”။ ဤသုံးမျိုးသော မရဏနှင့်စပ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာ
သညာတည်း။] ဝါ=(တဘဝအနေအားဖြင့် သတ်မှတ်ထားအပ်သော) အသက်
ဧဝိတိန္ဒြ၏ ပျက်စီးသေလွန်ခြင်းကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော မရဏသတိသညာကို။
ပ။ အာဟာရေ=အစာအာဟာရ၌၊ ပဋိကူလသညံ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သော
သညာကို၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သောသညာကြောင့် ဖြစ်သော ဥပစာရ
ဈာန်ကို။ ပ။

သဗ္ဗလောကေ=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဟူသော) အားလုံးသော လောက၌၊
အနဘိရတိသညံ=မမွေ့လျော်ခြင်း သဘောအားဖြင့်ဖြစ်သော သညာကို။ ပ။
အနိစ္စသညံ=(မမြဲသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌) မမြဲဟု ရှုမှတ်သောသညာကို။ ပ။
အနိစ္စေ=မမြဲသောခန္ဓာငါးပါး၌၊ ဒုက္ခသညံ=ဆင်းရဲဟု ရှုမှတ်သောသညာကို။
ပ။ ဒုက္ခေ=ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အနတ္တသညံ=အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေ
နိုင်သော အသက်ရှင်အတ္တကောင်မဟုတ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာကို။ ပ။
ပဟာနသညံ=(တဒင်္ဂပဟာန်စသော) ကိလေသာပယ်သတ်ခြင်း သဘောကို
အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ပ။ ဝိရာဂသညံ=(တဒင်္ဂဝိရာဂစသော) ကိလေသာ
ပျက်စီးခြင်း သဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ ပ။ နိရောဓသညံ
=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို၊ ဝါ=သင်္ခါရတို့၏
ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ ပ။

၄၆၃၊ ၅၆၂။ အဋ္ဌိကသညံ=စက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုပဋိဘာဂနိမိတ်၌
ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်သညာကို၊ [က (ကုစ္ဆိတ)=စက်ဆုပ်ဖွယ်+အဋ္ဌိ=အရိုးစု
ပဋိဘာဂနိမိတ်။ အဋ္ဌိကေ ပဝတ္တာ သညာ အဋ္ဌိကသညာ]။ ပ။ ပုဠဝကသညံ=
ပိုးလောက်တွေထွက် တရုတ်တက်နေသော အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌
ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်သညာကို၊ [ပုဠဝ+ကိရ+ကိ။ ပုဠဝေ ကိမယော ကိရတိတိ
ပုဠဝကံ၊ ပုဠဝကေ ပဝတ္တာ သညာ ပုဠဝကသညာ]။ ပ။ ဝိနိလကသညံ=ဖြူနီ
ရောယှက် ညိုနက်မဲပုပ် စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော

ပဌမဈာန်သညာကို၊ [ဝိ=အဖြူအနီ ရောနှောနေသော+နီလ=ညိုနက်မဲပုပ်နေသော အသေကောင် +က=စက်ဆုပ်ဖွယ်]။ ပ။ ဝိစ္ဆိဒ္ဓကသည်=နှစ်ပိုင်းခုတ်ဖြတ်ထား အပ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော ပဌမဈာန် သညာကို၊ [ဒွိဓာ ဝိစ္ဆိဒ္ဓတေတိ ဝိစ္ဆိဒ္ဓံ၊ ကုစ္ဆိတံ ဝိစ္ဆိဒ္ဓံ ဝိစ္ဆိဒ္ဓကံ]။ ပ။ ဥဒ္ဓုမာတက သည်=သေပြီးသည့်အထက် (သေပြီးဟိုဘက်) နောက်နောက်ရက်၌ ကြွတက် ဖူးရောင် စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော ပဌမဈာန်သညာ ကို၊ [ဇိဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ ဓမ္မာတံ ဥဒ္ဓုမာတံ၊ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတံ ဥဒ္ဓုမာ တကံ]။ ပ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ=ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကိုသတိကို၊ [စာပိဒံ- ၂၉၆၊ ၂၉၇-သုတ်ပြန်ကြည့်။] ပ။ ပဌမဈာန်သဟဂတံ = ပဌမဈာန်နှင့်တကွ ဖြစ်အောင်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓိန္ဒြေကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ ပ။ ပဌမဈာန်သဟဂတံ =အောင်၊ ဝိရိယိန္ဒြိယံ=ကို။ ပ။ ပဌမဈာန်သဟဂတံ=အောင်၊ သတိန္ဒြိယံ။ ပ။ မေတ္တာသဟဂတံ=မေတ္တာနှင့်တကွဖြစ်အောင်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ စေ ဘာဝေတိ။ ပ။ အပရအစ္စရာသယံတဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၅၆၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယဿ ကဿစိ= ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည်၊ မဟာသမုဒ္ဓေါ=မဟာသမုဒြာကို၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ (အပေါ်ကသိဏဈာန်စိတ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်စိတ်ဖြင့်) ဖုဋ္ဌော=ဖြန့်အပ်ငြားအံ့၊ သမုဒ္ဓဂံမာ=သမုဒြာသို့ စီးဝင်ကုန်သော၊ ယာ ကာစိ=အားလုံးကုန်သော၊ (ကုန္တဒိယော=မြစ်ငယ်တို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏) တာ ကုန္တဒိယော=ထိုမြစ်ငယ်အားလုံးတို့သည်၊ တဿ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ဝေပုဋ္ဌေ=ဤသို့စိတ်ဖြင့်ဖြန့်အပ်သော၊ မဟာသမုဒ္ဓေါ=မဟာသမုဒြာ၌) အန္တောဂဓာ=အတွင်းဝင်ကုန်၏၊ ဝါ=ပါဝင်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ= ဤအတူပင်၊ ယဿ ကဿစိ=ရဟန်းတပါးပါးသည်၊ ကာယဂတာ=ဆံပင်၊ မွေးညင်း စသည်တို့၏ အစုအဝေး၌ အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော၊ သတိ=သတိကို၊ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ငြားအံ့၊ ဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုအပ်ငြားအံ့၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ=(ပူးပေါင်းယှဉ်တွဲခြင်းအားဖြင့်) ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ရှစ်ပါးသို့ ရျဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ရှစ်ပါးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေကောစိ =အားလုံးကုန်သော၊ (ကုသလာ ဓမ္မာ=ကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏) တော ကုသလာ ဓမ္မာ=ထိုကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည်၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ (ဘာဝနာယ=ကာယဂတာသတိဘာဝနာ၌) အန္တောဂဓာ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဆိုလိုရင်းကား-သမုဒြာကို အာပေါကသိဏဈာန်စိတ်၊

ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်စိတ်ဖြင့် ဖြန့်လိုက်လျှင် သမုဒြာသို့ စီးဝင်သော မြစ်ငယ် အားလုံးကိုလည်း ထိုစိတ်ဖြင့် ဖြန့်ရာရောက်၏။ ထို့အတူ သမုဒြာနှင့်တူသော ကာယဂတာသတိကို ပွားများအားထုတ်လိုက်လျှင် ကာယဂတာသတိ၌ ပါဝင်သော မြစ်ငယ်နှင့်တူသော ကျန်သော ဝိဇ္ဇာဘာဂီယ ကုသိုလ်အားလုံးကိုလည်း ပွားများအားထုတ်ရာ ရောက်၏ ဟူလို။]

၅၆၄၊ ၅၇၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကဓမ္မော=တခုသော တရားသည်၊ [သံဝတ္တတိဋ္ဌိစပ်] ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်လသော်၊ ဗဟုလိကတော=လသော်၊ [ဆရာမြတ်တို့ကား အန္တ၊ မာန မပါသော ပဌမာဝိဘကျွန်ပုဒ်ကို လက္ခဏအနက်မပြန်ဘဲ ကတ္တာအနက်သာ ပြန်ဆို၍ သမာနောပုဒ် ထည့်ပေးတော်မူကြ၏။] မဟတော=ကြီးစွာသော၊ သံဝေဂါယ=ထိတ်လန့်ကြောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ဧကဓမ္မော=တခုသောတရားဟူသည်၊ ကတမော=အဘယ်နည်း၊ ကာယဂတာ=သော၊ သတိ=သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကဓမ္မော=(ကာယဂတာသတိဟူသော) ဤတခုသော တရားသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလိကတော=သော်၊ မဟတော=သော၊ သံဝေဂါယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကဓမ္မော = သည်၊ ဝါ = ကို၊ ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလိကတော = သော်၊ မဟတော=သော၊ အတ္ထာယ=မဂ်လေးပါးအကျိုးစီးပွားအလိုငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဧကဓမ္မော=သည်၊ ကတမော=နည်း၊ ကာယဂတာ=သော၊ သတိ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကဓမ္မော [စသည်ဖော်ဆိုပါ]။ ပ။

မဟတော=သော၊ ယောဂက္ခေမာယ=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ ဖိုလ်လေးပါးအကျိုးငှာ၊ [တနည်း-မဟတော=သော၊ သံဝေဂါယ=ထိတ်လန့်ကြောင်း ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ။ ပ။ မဟတော=သော၊ အတ္ထာယ=ဖိုလ်လေးပါးဟူသော အကျိုးစီးပွားအလိုငှာ။ ပ။ မဟတော=သော၊ ယောဂက္ခေမာယ=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။ ပ။ သတိသမ္ပဇညာယ=သတိနှင့် သမ္ပဇညာဏ်ပညာအလိုငှာ။ ပ။ ဉာဏဒဿနပ္ပဋိလာဘာယ=ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အမြင်ကိုရခြင်းငှာ၊ ဝါ=ဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်ကိုရခြင်းငှာ။ ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘော၌ ချမ်းသာစွာ နေခြင်းငှာ။ ပ။ ဝိဇ္ဇာ+ဝိမုတ္တိ+ဖလ+သစ္စိကိရိယာယ+ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ [အလွယ်တကူအနက်သာ] ဝါ=မဂ်ပညာဝိဇ္ဇာတရားနှင့်+ထို၏ယှဉ်ဘက် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဝိမုတ္တိတရားတို့၏+အကျိုးအရဟတ္တဖိုလ်ကို+မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ [ပုဒ်ဖြတ်ထားသည်ကိုကြည့်၍ သူ့ပုဒ်နှင့် သူ့အနက်အစဉ်အတိုင်း တွဲဖက်စပ်ဟပ်ပါလေ။] ဝါ=သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာတရား+စိတ်၏ စွဲမြဲသက်ဝင်ရာ နိဗ္ဗာန်တရား+ဖိုလ်လေးပါးတရားတို့ကို+မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ [စာပိုဒ် ၁၇၅-၅

ဖွင့်ပုံနှင့် ယှဉ်ကြည့်လေ။ ပ။

၅၇၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကဓမ္မေ=တခုသော တရားကို၊ ဘာဝိတေ=
 ဖြစ်ပွားစေအပ်လသော်၊ ဗဟုလိကတေ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်
 လသော်၊ ကာယောပိ=နာမကာယ၊ ကရဇကာယသည်လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=အပူ
 ငြိမ်း၏၊ စိတ္တမ္ပိ=စိတ်သည်လည်း။ ပ။ ဝိတက္ကဝိစာရာပိ=ဝိတက်ဝိစာရတို့သည်
 လည်း၊ ဝုပသမ္ဘန္တိ=ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏၊ ဧကဝလာ=အားလုံးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ
 =ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာပိ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဘာဝနာ
 ပါရိပူရိ=ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင်
 အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၏ ဆုံးခန်းအထိ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊
 ကတမသ္မိံ=အဘယ်မည်သော၊ ဧကဓမ္မေ=ကို၊ (ဘာဝိတေ=သော်၊ ဗဟုလိကတေ
 =သော်။ ကာယောပိ=လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=အပူငြိမ်းသနည်း၊ စိတ္တမ္ပိ=လည်း၊
 ပဿမ္ဘတိ=နည်း၊ ဝိတက္ကဝိစာရာပိ=လည်း၊ ဝုပသမ္ဘန္တိ=နည်း။ ပ။ ဂစ္ဆန္တိ=
 ရောက်ကုန်သနည်းဟူမူ)ကာယဂတာယ=ဆံပင်သော၊ သတိယာ=သတိ
 ကို (ဘာဝိတာယ=လသော်၊ ဗဟုလိကတာယ=သော်၊ ကာယောပိ=လည်း၊
 ပဿမ္ဘတိ=အပူငြိမ်း၏။ ပ။ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏။) [ကာယဂတာယ သတိယာ
 နှင့် လိင်တူအောင် ဘာဝိတာယမာပြင်ဆိုရသည်။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ
 ဧကဓမ္မေ=(ကာယဂတာသတိဟူသော) ဤတခုသောတရားကို၊ ဘာဝိတေ=
 သော်။ ပ။

၅၇၂။ အနုပ္ပန္နာ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ဓမ္မာစေတ=တရားတို့သည်လည်း၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ=မဖြစ်ကုန်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီး
 ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ=တရားတို့ကိုလည်း၊ ပဟိယန္တိ=
 ပယ်အပ်ကုန်၏၊ ကတမသ္မိံ=သော၊ ဧကဓမ္မေ=ကို၊ (ဘာဝိတေ=သော်။ ပ။
 ပဟိယန္တိ=နည်း။) ကာယဂတာယ=သော၊ သတိယာ=ကို၊ (ဘာဝိတာယ=သော်။
 ပ။ ပဟိယန္တိ = ၏) ။ ပ။ ၅၇၄။ အဝိဇ္ဇာ = အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို၊
 ပဟိယတိ=ပယ်အပ်၏။ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊
 အသ္မိမာနော=ငါတကားဟု ထောင်လွှားမောက်မာသော မာနကိုးမျိုးကို။ ပ။
 အနုသယာ=အနုသယ ခုနစ်ပါးတို့သည်၊ သမုဂ္ဂါတံ=အကြွင်းမဲ့ ပယ်နုတ်အပ်
 ကုန်သည် အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ သံယောဇနာ=သံယောဇဉ်ဆယ်ပါး
 တို့ကို။ ပ။

၅၇၅၊ ၅၈၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ပညာပဘောဒါယ=ပညာဖြင့် ခွဲခြား
 သိမြင်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဧကဓမ္မော=ဟူသည်၊ ကတမော=နည်း၊ ကာယ
 ဂတာ=သော၊ သတိ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကဓမ္မော=သည်၊ ဝါ=ကို၊
 ဘာဝိတော [ဤသို့ စသည်ဖြင့် တသုတ်ဆုံးအောင်ဆိုပါ။]။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ဧကဓမ္မော=သည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလိကတော=သော်၊ အနုပါဒါ (အနုပါဒါယ)=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မည်သည်သင်္ခတ တရားကိုမျှ မယူမူ၍၊ ပရိနိဗ္ဗာနာယ=(အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကင်းလျက်) ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမှု အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။ ပ။ အနေကဓာတုပဋိဝေဓော = များစွာသော ဓာတ် (၁၈) ပါးတို့ကို လက္ခဏာအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ ပ။ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော=တသီးတခြား တပါးစီအားဖြင့် ဓာတ် (၁၈)ပါးတို့ကို လက္ခဏာအားဖြင့်ထိုးထွင်းသိခြင်းသည်၊ ဟောတိ။ ပ။ အနေက ဓာတုပဋိသမ္ဘိဒါ= များစွာသော ဓာတ်တို့ကို လွန်ကဲခြင်း ယုတ်လျော့ခြင်း၏ အကျိုးအာနိ သင်အားဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်နိုင်သောဉာဏ်သည်၊ [ဤဓာတ်လွန်ကဲလျှင် (သို့မဟုတ်) ယုတ်လျော့နေလျှင် ဤအကျိုးအာနိသင် ဖြစ်သည်ဟု သိသောဉာဏ် တည်း။ စက္ခု၊ သောတ စသော သက်ရှိ ဥပါဒိန္နဓာတ်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ သက်မဲ့သစ်ပင် စသည်တို့၏ အနုပါဒိန္နဓာတ်တို့နှင့် လည်းကောင်း သက်ဆိုင် ၏။ ပဋိသမ္ဘိန္ဒတိတိ ပဋိသမ္ဘိဒါ=အယုတ်အလွန်၏ အကျိုးကို ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်]။ ပ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္စကိရိယာယ=သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက် မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ ဟောတိ။ ပ။ [သကဒါဂါမိဖိုလ်၊ အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တ ဖိုလ်ဟု ပြောင်းလဲ၍ဆိုလေ။]။ ပ။

၅၈၄၊ ၅၉၉။ ပညာပဋိလာဘာယ=(မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်စသော) ပညာကို ရခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ ပညာဝုဒ္ဓိယာ=ပညာ၏ တိုးပွားခြင်းငှာ၊ (ကလျာဏပုထုဇဉ်နှင့်တကွ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပညာ၏ တိုးပွား ခြင်းငှာ)။ ပ။ ပညာဝေပုလ္လာယ=ပညာ၏ ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ၊ (ကလျာဏ ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ)။ ပ။ မဟာပညတာယ=များစွာသော အကျိုး အကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိတတ်သော ပညာအကျိုးငှာ၊ [မဟန္တာနံ အတ္ထဓမ္မာဒိနံ ပရိဂ္ဂါဟိကာ ပညာ မဟာပညာ၊ သာ ဧဝ မဟာပညတာ] ဝါ=(များစွာသောအကျိုးအကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိခြင်းဖြင့်)များသော ပညာရှိသည်၏အဖြစ်ငှာ၊ [မဟတိ ပညာ ယဿာတိ မဟာပညာ၊ တဿ ဘာဝေါ မဟာပညတာ]။ ပ။

ပုထုပညတာယ=(အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားသော ဓန္ဓာ ဓာတ် အာယတန စသည်တို့ကို သိခြင်းဖြင့်) အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားသော ပညာရှိသည် အဖြစ်ငှာ။ ပ။ ဝိပုလပညတာယ=(ပြန့်ပွားများပြားသော အကျိုးအကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိခြင်းဖြင့်) ပြန့်ပွားများပြားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။ ဂမ္ဘီရပညတာယ=(နက်နဲသော ဓန္ဓာဓာတ် အာယတန စသည်တို့ကိုသိခြင်း ဖြင့်) နက်နဲသော ပညာရှိသည် အဖြစ်ငှာ။ ပ။ အသာမန္တပညတာယ=အလွန် ဝေးကွာခြား၊ မနီးနားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ၊ (အတ္ထ၊ ဓမ္မ၊ နိရုတ္တိ၊

ပဋိဘာန်အရာ၌ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မမှီနိုင်လောက်အောင် အလွန်ဝေးကွာခြား၊ မနီးနားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ ဝါ=ကလျာဏပုထုဇဉ်၊ သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်စသော အောက် အောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပညာမှ အလွန်ဝေးကွာခြား၊ မနီးနား သော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ) [အတ္ထ၊ ဓမ္မ စသည်တို့ကို စတုက္ကဏပုဒ် ၁၇၂ -၌ ကြည့်။]။ ပ။

ဘူရိပညတာယ^၁=ရာဂ ဒေါသစသည်တို့ကို လွမ်းဖိဆဲ၊ လွမ်းဖိပြီး ဖြစ်သော ပညာအကျိုးမှာ။ ပ။ ပညာဗဟုလ္လာယ = များသောပညာရှိသည် အဖြစ်မှာ။ ပ။ သီဃပညတာယ=လျင်မြန်သောပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။

၁။ ဘူရိပညတာယ။ ။ ရာဂဒေါသာဒယော ဘဝတိ (အဘိဘဝတိ) ဘဝိ(အဘိဘဝိ) စာတိ ဘူရိ။ ဘူဇာတ်၊ ရိပစ္စည်း၊ နဒါဒိဤပစ္စည်းဟု ကြံပါ။ မဂ်ပညာသည် ရာဂဒေါသ စသည်တို့ကို အဘိဘဝတိ=လွမ်းဖိဆဲ(ပစ္စုပ္ပန်)၊ ဖိုလ်ပညာသည် အဘိဘဝိ = လွမ်းဖိပြီး(အတိတ်)။ ဘူရိ စ သာ ပညာ စာတိ ဘူရိပညာ၊ (ရိဋ္ဌိ သမာသမဇ္ဈရဿ) သာ ဧဝ ဘူရိပညတာ။ (တနည်း) စိတ္တ သန္တာနေ ဘူတော အရိတိ ဘူအရိ (စိတ်အစဉ်၌ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ရာဂ စသော ကိလေသာရန်သူ)၊ အကိုချေ၍ ဘူရိ-ဟု ဣရဿဖြင့် ရုပ်ဖြစ်၏။ ဘူတောကား ဘူ၏ ပရိယာယ်တည်း။ ဘူရိဿ မဒ္ဒနိ ပညာ ဘူရိမဒ္ဒနိပညာ- ဟု ဆိုလိုလျက် မဒ္ဒနိပုဒ်ချေ၍ ဘူရိပညာ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ [ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌ ကထာ၊ ၃၊ ၂၆၀]

ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၌ကား ဘဝတိ အဘိဘဝတိ အရိန္တိ ဘူရိ (ရန်သူကိုလွမ်းဖိစီးတတ်သောပညာ)ဟု ပြု၏။ အရိသဒ္ဒုပပဒ ဘူဇာတ် ကိပစ္စည်း (ပညာကို အရကောက်ရမည်ဖြစ်၍) နဒါဒိဤပစ္စည်းဖြင့် ဘူရိရုပ်ပြီး၏ ဟု ကြံပါ။ ဘူရိ စ သာ ပညာစာတိ ဘူရိပညာ။ ဤအဖွင့်များအရ “ဘူရိ ပညတာယ=စိတ်အစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ရာဂစသော ရန်သူကို ဖိစီး နှိပ်စက်တတ်သော ပညာအကျိုးမှာ”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) ဘူရိ=မြေကြီး။ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ၊ ဘူရိ ပညာ ယဿာတိ ဘူရိပညော (မြေကြီးကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သောပညာရှိသောသူ)၊ ထိုနောက် “ဘူရိ ပညဿ ပညာ ဘူရိပညပညာ”ဟု ဆိုလိုလျက် အလယ်က ပညပုဒ်ကို ချေ၍ ဘူရိပညာဟု ရုပ်ပြီးကြောင်း ဋ္ဌ၊ ဋီတို့ဖွင့်၏။ ဤနည်း၌ “မြေကြီးကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သော ပညာရှိသူ၏ ပညာအကျိုးမှာ”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) ဘူတော အတ္ထေ ရမတိတိ ဘူရိ(ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာစသော အနက်သဘော၌ ဓမ္မလျော်တတ်သောပညာ)နှင့်အညီ ဘူရိသဒ္ဒါသည် ပညာဟူ သော အနက်ကို ဟော၏။ (ဘူတ+ရမု+ကိ+ဤ)ဘူရိ စ သာ ပညာ စာတိ

လဟုပညတာယ = ပေါ့ပါးသော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။ ဟာသပညတာယ = ရွှင်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။ ဇေနပညတာယ = (ဝိပဿနာ၏ သင်္ခါရအာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံတို့၌) လျင်မြန်စွာဖြစ်တတ်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ [ဝိပဿနပကသင်္ခါရေသု စ ဝိသင်္ခါရေ စ ခိပ္ပံ ဇေတိ ပဝတ္တတိတိ ဇေနာ၊ ဇေနာ ပညာ ယဿာတိ ဇေနပညော]။ ပ။ တိက္ခပညတာယ=ထက်မြက်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။ နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ=ကိလေသာအတုံးအခဲကို ဖြိုခွဲတတ်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်မှာ။ ပ။ ကာယဂတာသတိဝဇ္ဇာ=ဝက်တည်း။

၂၀-အမတဝက်

၆၀၀-၃။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ ယေ = အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကာယဂတာသတိကို၊ နပရိဘုဉ္ဇန္တိ=မသုံးဆောင်ကြကုန်အံ့၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=သေခြင်းမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါ=အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကိုရခြင်း၏ အကြောင်းတရားကို၊ ဝါ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်နှင့် တူသော မရောင့်ရဲစေနိုင်သော သုခ၌ သက်ရောက်သောချမ်းသာကို၊ [နောက် နှစ်နည်း၌ ကာယဂတာသတိကိုပင် ဖလူပစာရ၊ သဒိသုပစာရအားဖြင့် အမတ ဟု ဆိုလိုရကား ကာယဂတာသတိကို တိုက်ရိုက်ရအောင် အနက်ပေးထားသည်။] န ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=မသုံးဆောင်ကြကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=(ဈာန်ဝင်စားသောအားဖြင့်) သုံးဆောင် ကုန်အံ့၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=သုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ၆၀၁-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ အပရိဘုတ္တာ=မသုံးဆောင်အပ်ငြားအံ့၊ တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ အပရိဘုတ္တာ=မသုံးဆောင်အပ်၊ ဝါ=မသုံးဆောင်ရ။ ပ။ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ ပရိဘုတ္တာ=သုံးဆောင်အပ်ငြားအံ့။ တေသံ=တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ပရိဘုတ္တာ

ဘူရိပညာ။ ဤနည်းအလို “ဘူရိပညတာယ=ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာစသော အနက်သဘော၌ မွေ့လျော်သော ပညာအကျိုးငှါ” ဟု အနက်ဆိုပါ။ ဋီကာနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ မြေကြီးနှင့် ပညာအနက်ကို ဟောသော ဘူရိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ၌ပင် ဣရဿဖြင့် ဘူရိဟု တွေ့ရ၏။ သို့သော် သဒ္ဓနိတိပဒမာလာ၌လည်း ကောင်း၊ အဘိဓာန်ဋီကာ (၁၅၃ နှင့် ၁၈၁ ဂါထာ)၌လည်းကောင်း၊ ဘူရိ- ဟု နဒါဒိဂိုဏ်း၌ သွင်း၏။ သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ကား ဣရဿဖြင့်သာ တွေ့ရပြီး ပုလ္လိင်ဖြစ်မှု ဝိဿဏိုး၊ ဗြဟ္မာ၊ သိဝအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်မှု သုဝဏ္ဏ(ရွှေ)အနက်ဟောဟုလည်းကောင်း၊ ဝိသေသန တိလိင် ဖြစ်မှု ပဓုရ(အများ) အနက်ဟောဟုလည်းကောင်းဆို၏။

=သုံးဆောင်အပ်၏။ ဝါ = သုံးဆောင်ရ၏။ ၆၀၂။ ယေသံ = အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ ကာယဂတာသတိ = သည်၊ ပရိဟိနာ = ယုတ်လျော့နေခြားအံ့၊ တေသံ = တို့မှာ၊ အမတံ = သည်၊ ပရိဟိနံ = ယုတ်လျော့နေ၏။ ပ။ အပရိဟိနာ = မယုတ်လျော့ခြားအံ့။ ပ။ အမတံ = သည်၊ အပရိဟိနံ = မယုတ်လျော့။ ၆၀၃။ ယေသံ = တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ = ကို၊ ဝိရဒ္ဓါ = လွဲချော်စေအပ်ခြားအံ့၊ တေသံ = တို့သည်၊ အမတံ = ကို၊ ဝိရဒ္ဓံ = လွဲချော်စေအပ်၏။ ပ။ အာရဒ္ဓါ = ပြီးစီးစေအပ်ခြားအံ့။ ပ။ အာရဒ္ဓံ = ပြီးစီးစေအပ်၏။

၆၀၄၊ ၆၀၅။ ယေ = တို့သည်။ ပ။ ပမာဒိ သု = မေ့လျော့နေကုန်ခြားအံ့၊ တေ = တို့သည်၊ အမတံ = ကို၊ ပမာဒိ သု = မေ့လျော့နေကြကုန်၏။ [အတိတ်ဝိဘတ် ဖြင့်ရှိသော်လည်း ပစ္စုပ္ပန်အနက်သာ ပြန်ဆိုရသည်။ ကာလဗျတ္တယ = ကာလဝိပလ္လာသတည်း။ ပမာဒိ သူတိ ပမဇ္ဇန္တိ]။ ပ။ ၆၀၅။ ယေသံ = တို့မှာ၊ ကာယဂတာသတိ = သည်၊ ပမုဋ္ဌာ = ကင်းကွာနေခြားအံ့၊ ဝါ = ပျောက်ပျက်နေခြားအံ့၊ တေသံ = တို့မှာ၊ အမတံ = သည်၊ ပမုဋ္ဌံ = ကင်းကွာနေ၏။ ပ။ အပ္ပမုဋ္ဌာ = မကင်းကွာခြားအံ့။ ပ။ အပ္ပမုဋ္ဌံ = မကင်းကွာ။ ပ။ ၆၀၆။ ယေသံ = တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ = ကို၊ အနာသေဝိတာ = ရှေးဦးစွာ မမှီဝဲအပ်ခြားအံ့။ ပ။ ၆၀၇။ ယေသံ = တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ = ကို၊ အဘာပိတာ = မဖြစ်ပွားစေအပ်ခြားအံ့။ ပ။ ၆၀၈။ ယေသံ = တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ = ကို၊ အဗဟုလိကတာ = ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ မပြုအပ်ခြားအံ့။ ပ။ အနဘိညာတာ = ထူးခြားသော ဉာဏ်ဖြင့် မသိအပ်ခြားအံ့။ ပ။ အပရိညာတာ = ပိုင်းခြား၍ မသိအပ်ခြားအံ့။ ပ။ အသစ္စိကတာ = မျက်မှောက်မပြုအပ်ခြားအံ့။ ပ။ ဣတိ = ဤသို့၊ (အဝေါစ = မိန့်တော်မူပြီ။)

ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ = ဤတရားစကားတော်ကို။ အဝေါစ = ပြီ၊ တေ ဘိက္ခု = ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တမနာ = နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ = ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သော စိတ်ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ = ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံရှိကုန်လျက်၊ ဘဂဝတော = မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ = သည်၊ ဘာသိတံ = ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကားတော်ကို၊ အဘိနန္တံ = ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ခံနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ = ဤသို့၊ (သုတံ = နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ = ဤတွင် အပြီးတည်း။) အမတဝဂ္ဂေါ = အမတဝဂ်တည်း။

ဧကကနိပါတပါဠိ = ဧကကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်၊ ဝါ = တရားတမျိုးတမျိုးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အပိုင်းအခန်းပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ = ပြီးပြီ။

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ

ဒုကနိပါတ်

ပဓမ္မပဏ္ဍာသက

၁-ကမ္မကရုဏဝဂ်၊ ၁-ဝဇ္ဇသုတ်

၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ=ဤဝဇ္ဇသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ = ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ = တပည့်တော်သည်၊ သုတံ= (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထား အပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ) [ဧကကနိပါတ် ပဌမသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ (ကိန္တိ = သို့၊ အဝေါစ = မှ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဝဇ္ဇနိ= အပြစ်တို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ = ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ = နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဋ္ဌ ဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝါ=ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝဇ္ဇစ=အပြစ်လည်းကောင်း၊ သမ္မရာယိကံ=နောက်ထပ် လားရောက်အပ်သော အနာဂတ်အတ္တဘောဋ္ဌဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝါ=တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝဇ္ဇ စ=အပြစ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ=သော၊ ဝဇ္ဇ=အပြစ်ဟူသည်၊ ကတမဉ္ဇ= အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤလောက၌၊ အာဂုစာရီ=ပြစ်မှုကျူးလွန် သော၊ စောရံ=သူခိုးကို၊ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်၊ ဂဟေတွာ=ဖမ်းချုပ်ကြ ကုန်၍၊ ဝိဝိဓာ=အမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း

အမှုတို့ကို၊ ကာရေန္တေ = ပြုလုပ်စေသည်တို့ကို၊ ဝါ = ပြုလုပ်ခိုင်းနေသည်တို့ကို၊
ဧကစ္စော = အချို့သောသူသည်၊ ပဿတိ = မြင်ရ၏။ [အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင်မှုကို
အဓိကထား၍ ရာဇာနောပုဒ်ကို ဂဟေတွာ၏ ကတ္တားအနေအားဖြင့် အနက်ပြန်
ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ သဒ္ဓါစည်းကမ်းကို အဓိကထား၍ အနက်ပေးလိုလျှင်ကား
“ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဓ = ဤ၊ ရာဇာနော = မင်းတို့ကို၊ (ပဿတိ၌စပ်) အာဂုစာရိ =
သော၊ စောရံ = ကို၊ ဂဟေတွာ = ၍၊ ဝိဝိဓာ = ကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ = တို့ကို၊
ကာရေန္တေ = တို့ကို၊ ဧကစ္စော = သည်၊ ပဿတိ = ၍၊” ဟုဆိုပါ။ ရာဇာနောကား
ပဿတိ၏ ပကတိကံတည်း၊ ကာရေန္တေကား ဝိကတိကံတည်း။]

ကသာဟိပိ = နှင်တံတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေန္တေ = ရိုက်နှက်နေသည်တို့ကို
လည်းကောင်း၊ ဝေတ္တဟိပိ = ကြိမ်လုံးတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေန္တေ = လည်းကောင်း၊
အဒ္ဓဒဏ္ဍကောဟိပိ = လေးတောင်ထက်ဝက် နှစ်တောင်ရှိသော တုတ်တို့ဖြင့်လည်း
[အဒ္ဓ = ထက်ဝက် + ဒဏ္ဍက = တုတ်] ဝါ = ဆောက်ပုတ်တို့ဖြင့်လည်း။ ပ။ ဟတ္ထမ္ဗိ
= လက်ကိုလည်း၊ ဆိန္ဒန္တေ = ဖြတ်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဒမ္ဗိ = ခြေကို
လည်း။ ပ။ ဟတ္ထပါဒမ္ဗိ = လက်ခြေကိုလည်း။ ပ။ ကဏ္ဍမ္ဗိ = နားရွက်ကိုလည်း
။ ပ။ နာသမ္ဗိ = နှာခေါင်းကိုလည်း။ ပ။ ကဏ္ဍနာသမ္ဗိ = နားရွက် နှာခေါင်းကိုလည်း၊
ဆိန္ဒန္တေ = လည်းကောင်း။

ဗိလင်္ဂထာလိကမ္ဗိ = ပုန်းရည်အိုးနှင့်တူအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း
ကိုလည်း [အကျဉ်းချုပ်သဒ္ဓါနက်မျှသာတည်း။ ဗိလင်္ဂဿ = ပုန်းရည်၏ + ထာလိ =
ထာလိကား = အိုး။ ဗိလင်္ဂထာလိကာ ဝိယာတိ ဗိလင်္ဂထာလိကာ။ အကျယ်တဝင့်
အနက်ပေးလိုလျှင်ကား - “ဗိလင်္ဂထာလိကမ္ဗိ = ဦးခေါင်းခွံကို အပေါက်ဖောက်ကာ
သံပုခဲရဲရဲကို ထည့်သွင်း၍ ပုန်းရည်အိုးမှ ပုန်းရည်ဆူပွက် လျှံတက်သကဲ့သို့
ဦးနှောက်ဆူပွက် လျှံတက်လာအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကိုလည်း” ဟုဆိုပါ။
ကရောန္တေ = ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ သင်္ခမုဏ္ဍိကမ္ဗိ = ခရုသင်း
အတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်းကိုလည်း၊ [သင်္ခမုဏ္ဍိကမ္ဗိ =

၁။ သင်္ခမုဏ္ဍိကာ။ ။ မုဏ္ဍနံ မုဏ္ဍိကာ = ဦးပြည်းခြင်း၊ ခေါင်းတုံးခြင်း၊
ခေါင်းရိတ်ခြင်း။ မုဏ္ဍဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဣလာ၊ ယကို ကပြ။ (တနည်း)
မုဏ္ဍနံ မုဏ္ဍော၊ မုဏ္ဍော ဧဝ မုဏ္ဍိကာ = ခေါင်းတုံးခြင်း။ မုဏ္ဍပုဒ်၊ တဒ္ဓိတ်
ဣကပစ္စည်းကြံ။ “စရဏံ စာရိကာ၊ စရဏံ ဝါ စာရော၊ စာရော ဧဝ
စာရိကာ” ဟူသော သီလက္ခန္ဓ အပ္ပဋ္ဌသုတ်ဋီကာ (နာ-၂၈၆)ဝိဂြိုဟ်နှင့် အလားတူ
ကြံခြင်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် “သင်္ခံ ဝိယ မုဏ္ဍိကာ သင်္ခမုဏ္ဍိကာ = ခရုသင်းနှင့်
တူအောင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်း” ဟူ၍ အကျဉ်းချုပ်ဝိဂြိုဟ်အနက်ဆိုလေ။
သင်္ခံ ဝိယ မုဏ္ဍကရဏံ ကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

အထက် နှုတ်ခမ်း နားရင်းနှစ်ဘက်နှင့် လည်ချိုင့်တိုင်အောင် နယ်ပယ်ကန်သတ် ရစ်ပတ်ကာ အရေကိုဖြတ်တောက်ပြီးလျှင် ဆံပင်အားလုံး သိမ်းကျုံးပေါင်းစု၍ တုတ်ဖြင့်ရစ်ပတ်ကာ ဆွဲဆောင်သဖြင့် ဆံပင်နှင့်တကွ ဦးခေါင်းခွံ အရေကြွ တက် ကျွတ်ပါလာစေပြီးနောက် ခရုသင်းအတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ကြမ်းတမ်း သော ကျောက်ခဲတို့ဖြင့် ပွတ်တိုက်ဆေးကြောလျက် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်း ကိုလည်း”ဟု အကျယ်ဖွင့် အနက်ဆိုပါ။] ကရောန္တေ = ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း။

ရာဟုမုခမ္ဘိ^၁ = ပါးစပ်ကို သံငုတ်ဖြင့်ဖွင့်ထောက်ကာ ဟထားစေ၍ ရာဟု ခံတွင်း၌ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အာခေါင်ခံတွင်း၌ မီးထွန်းခြင်းကို လည်း။ ဝါ = နားရင်းနှစ်ဖက်မှစ၍ ပါးစပ်ကို ဆောက်ဖြင့်ထွင်းကာ ကျယ်စွာချဲ့၍ ရာဟုခံတွင်း၌ ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အရောင်အဆင်း နီးခြင်းခြင်း သွေးတို့ဖြင့် ခံတွင်းကို ပြည့်စေခြင်းကိုလည်း။ ကရောန္တေ = လည်းကောင်း။

ဇောတိမာလိကမ္ဘိ^၂ = ဆီစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် တကိုယ်လုံးရစ်ပတ်၍ မီး ရှို့ခြင်းဖြင့် မီးပန်းရှိအောင် ညှဉ်းပန်းခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ဟတ္ထပဇ္ဇောတိကမ္ဘိ^၃ = ဆီစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် လက်ကိုရစ်ပတ်ကာ မီးတိုင်ပမာ အရောင်အဝါလင်းအောင်

ဤနေရာ၌ ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ဟောဖြစ်သော ကာရဏာပုဒ်၏ ဣတ္ထိ လိင်သို့လိုက်၍ ဗိလင်္ဂီထာလိကာ၊ သင်္ခမုဏ္ဍိကာ-စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ရပ် ရှိရသည်။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဒီကာတို့၌မူ ဒုတိယာဝိဘတျန္တု ဖြင့်ရှိသော ပါဠိ တော်အတိုင်း ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့်ချည်းရှိသည်။

၁။ ရာဟုမုခါ။ ။ ရာဟုမုခေ ဂတော ရာဟုမုခဂတော = ရာဟုခံတွင်း၌ ရောက်နေသော နေလုံး၊ ရာဟုမုခဂတော ဝိယာတိ ရာဟုမုခါ = ရာဟုခံတွင်း၌ ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူသော(တူအောင်) ညှဉ်းဆဲခြင်း (အကျဉ်းချုပ်ဝိဂြိုဟ် အနက်)။ ဂတပုဒ်အကျေကြ်။ “ရာဟုမုခဂတသုရိယသဒိသကမ္မကာရဏံ” ဟူသော ဒီကာအဖွင့်အတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ “ရာဟုနော ဝိယ မုခံ ယဿာ တိ ရာဟုမုခါ” ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုတော်မူကြ၏။

၂။ ဇောတိမာလိကာ။ ။ ဇောတိ ဧဝ မာလာ ဇောတိမာလာ = မီးသည် ပင်လျှင် ပန်း(မီးပန်း)၊ ဇောတိမာလာ ယဿ အတ္ထိတိ ဇောတိမာလိကာ = မီးပန်းရှိသော ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဝါ = မီးပန်းရှိအောင် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဇောတိမာလိကန္တိ ဇောတိမာလာဝန္တံ ကမ္မကာရဏံ။ ဒီကာ။

၃။ ဟတ္ထပဇ္ဇောတိကာ။ ။ ပဇ္ဇောတနံ ပဇ္ဇောတိကာ = အရောင်တောက် စေခြင်း။ ပ+ဇုတ+ဏျ+ဣလာ၊ ယကိုကပြု။ (တနည်း) “ပဇ္ဇောတနံ ပဇ္ဇောတော၊ ပဇ္ဇောတော ဧဝ ပဇ္ဇောတိကာ” ဟု ပဇ္ဇောတပုဒ် တဒ္ဒိတ်ဣကပစ္စည်းသော်လည်း

မီးရှို့ခြင်းကိုလည်း။ပ။ ဧရကပတ္တိကမ္ပိ^၁=ပြိန်းရွက်ပမာ ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲ
 ခွါခြင်းကိုလည်း။ [“လည်းပင်းအောက်မှစ၍ ခြေမျက်စိ တိုင်အောင် ပြိန်းရွက်ပမာ
 ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲခွာပြီးနောက် ကြိုးဖြင့်ချည်ကာ ဆွဲငင်သွားခြင်းဖြင့် မိမိ
 အရေလွှာကိုနင်းမိတိုင်း လဲကျစေခြင်းကိုလည်း” ဟု အကျယ်ဆိုလိုက ဆိုပါ]။ပ။
 စီရကဝါသိကမ္ပိ^၂=ခန္ဓာကိုယ်မှ ဆွဲခွါထားအပ်သော အရေတည်းဟူသော အဝတ်
 တို့ကို ဝတ်စေခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ဧဏေယျကမ္ပိ^၃=ဧဏီသားကောင်ပမာ လေး
 ဖက်ထောက် ဝပ်တွားစေပြီးနောက် ပတ်ပတ်လည် မီးဖြင့်ရံလျက် ဖုတ်မြိုက်
 လောင်ကျွမ်းစေခြင်းကိုလည်း။ [“တထောင်နှစ်ဖက် ဒူးနှစ်ဖက်တို့၌ စွပ်ထား
 အပ်သော သံကွင်းအတွင်းဝယ် သံချွန်တို့ကို သွင်းလျှိုစိုက်နှက်ခြင်းဖြင့် ဧဏီ
 သားကောင်ပမာ လေးဖက်ထောက် ကျွမ်းစေခြင်းကိုလည်း” ဟု အကျယ်
 ဆိုပါ]။ ပ။

ကြံပါ။ ဟတ္ထဿ ပဇ္ဇောတိကာ ဟတ္ထပဇ္ဇောတိကာ = လက်ကိုအရောင်တောက်
 စေခြင်း (အရောင်တောက်အောင်မီးရှို့ခြင်း)။ ဟတ္ထပဇ္ဇောတိကန္တိ ဟတ္ထဿ
 ပဇ္ဇောတနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၁။ ဧရကပတ္တိကာ။ ။ အရွက်ဟူသောအနက်ကို ဟောသော ပတ္တသဒ္ဓါဖြင့်
 “ဧရကပတ္တိကာ” ဟူ၍လည်း စာမူတွေ့ရ၏။ ထိုအတိုင်းကောင်းသည်ဟု
 ယူဆ၏။ ဧရကဿ ပတ္တံ ဧရကပတ္တံ = ပြိန်းမြက်ပင်၏အရွက် (ပြိန်းရွက်)။
 ဧရကပတ္တံ ဝိယာတိ ဧရကပတ္တံ (စမ္ပပတ္တံ) = ပြိန်းရွက်နှင့်တူသော အရေလွှာ၊
 ဧရကပတ္တဿ ဥပ္ပါဋနံ ဧရကပတ္တဥပ္ပါဋနံ=(ပြိန်းရွက်ပမာ အရေလွှာကို ဆွဲခွါ
 ခြင်း)ဟု ဆိုလိုလျက် ဥပ္ပါဋနပုဒ်ကို ချေ၍ “ဧရကပတ္တ”ဟုပင်ရှိရ၏။
 အာပူပိကောဋ္ဌ “အပူပခါဒန”မှ ခါဒနပုဒ်ချေထားသည်နှင့်တူ၏။ ထို့နောက်
 “ဧရကပတ္တံ ဧဝ ဧရကပတ္တိကာ”ဟူ၍ ဣကပစ္စည်း အနက်မရှိကြံပါ။
 ဧရကပတ္တသဒိသေ သရီရတော စမ္ပပတ္တေ ဥပ္ပါဋနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၂။ စီရကဝါသိကာ။ ။ စီရက=အဝတ်။ ဤ၌မူ ခန္ဓာကိုယ်မှ ဆွဲခွါ
 ထားသော အရေတို့ကို စီရက (အဝတ်)ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝါသာပနံ ဝါသိကာ၊
 စီရကေဟိ ဝါသိကာ စီရကဝါသိကာ=အရေဟူသော အဝတ်တို့ဖြင့် (အဝတ်
 တို့ကို) ဝတ်စေခြင်း။ စီရကဝါသိကကမ္မကာရဏန္တိ သရီရတော ဥပ္ပါဋိတ
 ဝတ္ထစီရကေဟိ နိဝါသာပနကမ္မကာရဏံ။

၃။ ဧဏေယျကာ။ ။ “ဧဏေယျာ ဧဏီမိဂေါစ”ဟူသော အဘိဓာန်
 ဂါထာ(၆၁၈)နှင့်အညီ ဧဏီမည်သော သားကောင်ကို ဧဏေယျဟုခေါ်၏။
 ဧဏေယျာ ဝိယာတိ ဧဏေယျကာ=ဧဏီသားကောင်းနှင့်တူသော ညှဉ်းဆဲခြင်း။

ဗဠိသမံသိကမ္ပိ^၁ = အချွန်နှစ်ခုရှိသောသံချိတ်တို့ဖြင့် အရေအသားအကြောတို့ကို ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ကဟာပဏိကမ္ပိ^၂ = ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးကို ထက်စွာသော ဓားတို့ဖြင့် တကျပ်သားချင်း ခုတ်စဉ်းချခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ခါရာပတိစ္ဆိကမ္ပိ^၃ = ခန္ဓာကိုယ် ထိုထိုနေရာတို့၌ လက်နက်တို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ခုတ်မွမ်း၍ အရေအသား အကြောတို့ကို ဘီးကြမ်းဖြင့် ပွတ်ခြစ်ကာ ဆားငန်ရေဖြင့် လောင်းချခြင်းကိုလည်း။ ပ။

ပလိဃပရိဝတ္တိကမ္ပိ^၄ = တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်အောင် ခြေထောက်

၁။ ဗဠိသမံသိကာ။ ။ မံသဿ ဥပ္ပါဋနံ မံသုပ္ပါဋနံ = အသားကို ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်း၊ (အသားကိုသာမက အရေ အကြောတို့ကိုပါ ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်း)။ ဗဠိသေဟိ (သံချိတ်တို့ဖြင့်) မံသုပ္ပါဋနံ ဗဠိသမံသုပ္ပါဋနံ - ဟုဆိုလိုလျက် ဥပ္ပါဋနပုဒ်ကိုချေ၊ ဗဠိသမံသံ ဧဝ ဗဠိသမံသိကာ = အချွန်နှစ်ခုရှိသော သံချိတ်တို့ဖြင့် အရေ၊ အသား၊ အကြောတို့ကို ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်း၊ (တနည်း) ဗဠိသေဟိ ဥပ္ပါဋိတံ မံသံ ဗဠိသမံသံ၊ တံ ဧတိဿာ အတ္တိတိ ဗဠိသမံသိကာ = သံချိတ်တို့ဖြင့် ဆွဲချိတ်ခွာယူအပ်သော အရေ၊ အသား၊ အကြောရှိသော ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဗဠိသမံသိကန္တိ ဗလိသေဟိ မံသုပ္ပါဋနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။ ဗလိသမံသိကာ - ဟု လငယ်ဖြင့်လည်းပါဌ်ရှိ၏။

၂။ ကဟာပဏိကာ။ ။ ကဟာပဏသော (ကဟာပဏမတ္တသော) ဆိန္ဒနံ ကဟာပဏံ = တစ်ကျပ်သားစီ၊ တစ်ကျပ်သားစီ ခုတ်စင်းခြင်း။ ကဟာပဏသော - ၌ သောပစ္စည်းကို ဝိစ္ဆာအနက်၌သက်။ ကဟာပဏဆိန္ဒနံ - ၌ ဆိန္ဒနပုဒ်ကိုလည်းချေ။ ကဟာပဏံ ဧဝ ကဟာပဏိကာ = တကျပ်သားချင်းခုတ်စင်းချခြင်း။ ကဟာပဏိကန္တိ ကဟာပဏမတ္တသော ဆိန္ဒနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၃။ ခါရာပတိစ္ဆိကာ။ ။ ပတိစ္ဆိကာ၌ “ပတိ + ဣသု + ဣ” ဟု ခွဲ၊ သမ္ပုဋ္ဌနပုဒ်နှင့် ဓာတ်ချင်းတူ၏။ တစ္ဆေတွာ ခါရာပက္ခိပနံ ခါရာပဋိစ္ဆကံ (ဝိဘင်းမူလဋီ၊ ၆၂) တစ္ဆေတွာ ခါရာဝသေစနကမ္မကာရဏံ (ဤသုတ်ဋီကာ) ခါရာပတိစ္ဆိကန္တိ သတ္တိဟိ ပဟရိတွာ ခါရာဟိ ပတိစ္ဆိကံ ကရောထ (ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဆ၊ ၂၁၊ တေမိယဇာတ်) ဟို့ကို ထောက်၍ ဣသုဓာတ်ကို ပက်ဖျန်းသွန်းလောင်းခြင်းအနက်ဟောကြံ၊ ဤသုတ်၌ ဝစနတ္ထကိုလည်း - ပတိစ္ဆနံပတိစ္ဆိကာ ခါရာဟိ ပတိစ္ဆိကာ ခါရာပတိစ္ဆိကာ (အငန်ရည်တို့ဖြင့် ပက်ဖျန်းလောင်းချခြင်း) ဟုပြု။

၄။ ပလိဃပရိဝတ္တိကာ။ ။ ပလိဃ = တံခါးကျည်။ ပရိဝတ္တနံ ပရိဝတ္တိကာ၊ ပလိဃဿ ဝိယ ပရိဝတ္တိကာ ပလိဃပရိဝတ္တိကာ = တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်စေခြင်း (ချာချာလည်အောင်ဆွဲလှည့်ခြင်း)။

ကို ဆွဲလှည့်ခြင်းကိုလည်း။ [“စောင်းလျက်အိပ်စေ၍ သံချွန်ကို မြေကြီးထဲသို့ နစ်ဝင်အောင် နားပေါက်တွင်းမှ ထိုးစိုက်ရိုက်သွင်းကာ တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်အောင် ခြေထောက်ကို ဆွဲလှည့်ခြင်းကိုလည်း”ဟု အကျယ်ဆို။ ပလာလပိဋကမ္ပိ^၁=ကောက်ရိုးအင်းပျဉ်ပမာ ခန္ဓာကိုယ်ကို ခေါက်လိပ်ခြင်းကိုလည်း။ [အရေတို့ကို မစုတ်ပြတ်စေဘဲ ကျောက်တုံးဖြင့် အရိုးတို့ကို ကျေမွအောင် ထုရိုက်ပြီးနောက် ဆံပင်မှ ဆွဲမြောက်၍ အရိုးတို့ကို ခါချလိုက်သဖြင့် အသား စုချည်း ကျန်သောအခါ ကောက်ရိုးထုံးကဲ့သို့ ထိုအသားစုကို ဆံပင်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်ခေါက်လိပ်ခြင်းကိုလည်း။] ကရောန္တေ = ပြုလုပ်နေသည်တို့ကိုလည်း ကောင်း။ တတ္ထေန = ပူလောင်လှစွာသော၊ တောလေနပိ = ဆီဖြင့်လည်း။ ဩသိဉ္ဇန္တေ = သွန်းလောင်းချသည်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သုနဓေဟိပိ = (နှစ်ရက်သုံးရက် အစာ မကျွေးဘဲ ထားအပ်သော) ခွေးငတ်တို့ကိုလည်း။ ခါဒါပေန္တေ = ကိုက်ဝါးခဲစား စေသည်တို့ကို လည်းကောင်း။ ဇီဝန္တမ္ပိ = အရှင်လတ်လတ်ပင်လျှင်လည်း။ သူလေ = တံကျင်၌၊ ဥတ္တာသေန္တေ = သွင်းလျှိုနေသည်တို့ကို လည်းကောင်း။ အသိနာပိ = သန်လျက်ဖြင့်လည်း။ သိသံ = ဦးခေါင်းကို၊ ဆိန္တန္တေ = ဖြတ်နေသည် တို့ကိုလည်းကောင်း။ ပဿတိ = မြင်၏။

တဿ = ထိုသူမှာ၊ (သူခိုးကိုဖမ်း၍ ညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်နေရသော ထိုသူမှာ) ဧဝံ = ဤသို့တွေးတော ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ = အဘယ်သို့ တွေးတော ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်သနည်း ဟူမူ) ယထာရူပါနံ = အကြင်သို့သဘောရှိကုန်သော၊ ပါပကာနံ = ယုတ်မာကုန် သော၊ ကမ္မာနံ^၂ = ပြစ်မှုတို့၏၊ ဝါ = ပြစ်မှုတို့တည်းဟူသော၊ ဟောတု = အကြောင်း ကြောင့်၊ အာဂုစာရိ = သော၊ စောရံ = ကို၊ ရာဇာနော။ ပ။ ကာရေန္တိ = ပြုလုပ် စေကြကုန်၏။ ပ။ တာဠေန္တိ = ရိုက်နှက်ကြကုန်၏။ ပ။ ဆိန္တန္တိ = ခုတ်ဖြတ်ကြ

၁။ ပလာလပိဋက။ ။ ပလာလပိဋ ဝိယာတိ ပလာလပိဋက (ပလာလပိဋက) = ကောက်ရိုးအင်းပျဉ်နှင့်တူအောင် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (ခန္ဓာကိုယ်ကို ခေါက်လိပ်ခြင်းတည်း)။ ပလာလပိဋကန္တိ ပလာလပိဋဿ ဝိယ သရီရဿ သံဝေလ္လနကမ္မကရဏံ။ ဋီကာ။

၂။ ကမ္မာနံ ဟောတု။ ။ ကမ္မာနံဟူသော ဆဲဋ္ဌန္တ ပုဒ်သည် ဟောတုဟူသော ပဋ္ဌမန္တ ပုဒ်နှင့်(ဝိဘတ်မတူဘဲ) အရကောက် အနက်တူသော တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသနတည်း။ ၎င်း၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည် သာမိအနက်ကို မဟော (ဆဋ္ဌိ ဟောတွတ္ထေဟိ-ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၂၊ ၂၂ သုတ်နှင့်အညီ) ဟိတ်အနက်ကို ဟော၏။ ဥဒရဿ ကာရဏာ-ကဲ့သို့တည်း။ အကယ်၍ သာမိအနက်ဟော ယူလျှင်ကား အဘောဒဘောဒုပစာရ ကြံရလိမ့်မည်။

ကုန်၏။ ပ။ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏။ ပ။ ဩသိဉ္စန္တိ=သွန်လောင်းကြကုန်၏။ ပ။ ခါဒါပေန္တိ=ကိုက်ဝါးခဲစားစေကြကုန်၏။ ပ။ ဥတ္တာသေန္တိ=သွင်းလှိုက်ကုန်၏။ ပ။ [အဟဉ္ဇေဝ = အဟံ + စေ + ဧဝ။ ဧဝနှင့် ခေါပန အနက်မရှိ]

အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာသော အမှုကို၊ စေ ကရေယျံ = အကယ်၍ပြုငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိံ = ဤသို့ပြုသည်ရှိသော်)မံပိ = ငါ့ကိုလည်း။ ပ။ ဧဝရူပါ = ကုန်သော။ ပ။ ကာရေယျံ = ပြုလုပ်စေကုန်ရာ၏။ ပ။ တာဠေယျံ=ရိုက်နှက်ကြကုန်ရာ၏။ ပ။ ဆိန္ဓေယျံ = ဖြတ်ကုန်ရာ၏၊ ဣတိ = ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ = ဖြစ်၏) သော=ထိုသူသည် (သူခိုးကိုဖမ်း၍ အမျိုးမျိုးညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်ရသဖြင့် တွေးတော ကြောက်ရွံ့နေသော ထိုသူသည်) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဿ=သော၊ ဝဇ္ဇဿ = အပြစ်မှ၊ ဘိတော = ကြောက်သည်၊ (ဟုတွာ = ဖြစ်၍) ပရေသံ= သူတပါးတို့၏၊ ပါဘတံ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ ဝိလုမ္မန္တော=လုယက်ခိုးဝှက်လျက်၊ နစရတိ=မလှည့်လည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤအပြစ်ကို၊ (ဤအမျိုးမျိုးညှဉ်းပန်းခဲခြင်းဟူသော အပြစ်ကို) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ = သော၊ ဝဇ္ဇံ = အပြစ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္ပရာယိကံ=သော၊ ဝဇ္ဇံ=အပြစ်ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ =နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓေ=ဤ၊ ဧကဇ္ဇော=သည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္ဇိက္ခတိ =ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသဉ္ဇိက္ခတိ = ဆင်ခြင်စဉ်းစားသနည်းဟူမူ) အဘိသမ္ပရာယံ=နောက်ထပ်လားရောက်ရမည့် ဘဝ၌၊ ဝါ=နောင်တမလွန်ဘဝ၌၊ ကာယဒုစ္စရိတဿ=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=၏၊ [ဧကကနိပါတ်၊ စာပိုဒ် ၂၈၄-သုတ် စသည်ကြည့်] ပါပကော=ယုတ်ညံ့ဆိုးဝါးသော၊ ဒုက္ခော=ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝိပါကော=အကျိုးဝိပါက်သည်၊ (ဟောတိ= ဖြစ်၏၊) အဘိသမ္ပရာယံ=ဤ။ ဝစီဒုစ္စရိတဿ=၏။ ပ။ ဝိပါကော=သည်၊ (ဟောတိ)အဘိသမ္ပရာယံ=ဤ၊ မနောဒုစ္စရိတဿ=၏၊ ဝါ=၏။ ပ။

အဟံ=ငါသည်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကံကို၊ စေ စရေယျံ=အကယ်၍ ပြုကျင့်ငြားအံ့၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ ဝါ=ကို၊ စေ စရေယျံ =အံ့၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်။ ပ။ စေ စရေယျံ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိံ = ဤသို့ပြုကျင့်သည်ရှိသော်) [ယာဟံ = ယံ + အဟံ] ယံ (ယေန ကာရဏေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယဿ=၏၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၃-ကြည့်]။ ပ။ နိရယံ=သို့၊ န ဥပပဇ္ဇေယျံ=မလားရောက်နိုင်ရာ၊ ကိဉ္စ=အဘယ်မည်သော၊ တံ (ကာရဏံ)=ထိုမလားရောက်

နိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း၊ န ဘဝတိ ဧဝ=ဧကန်စင်စစ် မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း) ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဋိသန္ဓိကွတိ= ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။) [ပြန်စပ်]

သော=ထိုသူသည် (ထိုဆင်ခြင်စဉ်းစားသောသူသည်) သမ္မရာယိကဿ =သော၊ ဝဇ္ဇဿ = မှ၊ ဘိက္ခော = သည်၊ (ဟုတ္တာ = ရှိ) ကာယဒုစရိတံ= ကာယဒုစရိုက် အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍၊ ကာယသုစရိတံ =ကာယသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂၈၇-စသည်ကြည့်] ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ ပ။ ဝစီသုစရိတံ=ဝစီသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ= ကို။ ပ။ မနောသုစရိတံ=မနောသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ သုဒ္ဓံ= စင်ကြယ်အောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရတိ=သုတ်သင်စောင့်ရှောက် ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအပြစ်ကို၊ (သေပြီးနောက် ငရဲ၌ဖြစ်ရခြင်းဟူသော ဤအပြစ်ကို) သမ္မရာယိကံ = သော၊ ဝဇ္ဇံ = ရှိ၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဇ္ဇာနိ=အပြစ်တို့ဟူသည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဤနှစ်မျိုးတို့ အပြစ်စင်စစ် ဧကန်ဖြစ်ကြခြင်းကြောင့်) ဣဟ=ဤ၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၇၇-ကြည့်။] (ဝေါ= တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မှ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဿ=သော။ ဝဇ္ဇဿ=မှ၊ ဘာယိဿာမ=ကြောက်ကုန်အံ့။ ပ။ ဝဇ္ဇဘိရုနော =အပြစ်မှ ကြောက်ကုန်သည်၊ ဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော=အပြစ်ကို ဘေးဟုရှုလေ့ ရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ =မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ = သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(ယေန ကာရဏေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ သဗ္ဗဝဇ္ဇေဟိ =အားလုံးသော အပြစ်တို့မှ၊ ပရိမုစ္စိဿတိ=(အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်တို့ကြောင့်) လွတ်မြောက်လတ္တံ့၊ ဧတံ (ကာရဏံ)=ဤလွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်း ကို၊ ဝဇ္ဇဘိရုနော=အပြစ်မှ ကြောက်သောသူသည်၊ [ဆဋ္ဌိ သဝိဘတ်] ဝဇ္ဇဘယ ဒဿာဝိနော=ရှိသူသည်၊ ပါဠိကံခံ=အလိုရှိထိုက်၏၊ [တနည်း-ဧတံ (ကာရဏံ) =ဤလွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်းသည်၊ ဝဇ္ဇဘိရုနော=သူ၏၊ ဝဇ္ဇဘယ ဒဿာဝိနော=ရှိသူ၏၊ ပါဠိကံခံ=မလွဲဧကန်ဖြစ်မည့် အကြောင်းပေတည်း၊] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-ပဓာနသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ လောကသ္မိံ = သတ္တလောက၌၊ ဒုရဘိ သမ္ဘဝါနိ=ခက်ခဲစွာဖြစ်စေအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖြစ်စေနိုင်၊ ပြုလုပ်နိုင်ခဲကုန်သော၊ ပဓာနာနိ=ပီရိယတို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့ပေတည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမှု၊ အဂါရံ=အိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတံ=

နေကြကုန်သော၊ ဂိဟိနံ=လူတို့၏၊ စိဝရ. . . .နတ္ထံ^၁=သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အိပ်ရာ
 နေရာကျောင်း၊ လူမမာ၏ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏
 အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အအုံဖြစ်သောဆေးတို့ကို လှူဒါန်းခြင်းငှာ၊
 [သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးဟူသော ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို လှူဒါန်းခြင်းငှာ
 ဟုဆိုလို၏၊] ယဉ္ဇ ပဓာနံ=အကြင်ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ အဂါရသ္မာ=
 အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ^၂=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု
 လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ် နွားမွေး

၁။ စိဝရ. . . .နတ္ထံ။ ။ သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာကျောင်း။ ထို့နောက်
 “ဂိလာန+ပစ္စယ+ဘောသဇ္ဇ+ပရိက္ခာရ”ဟု ပုဒ်လေးပုဒ် သမာသ်တွဲစပ်ထား
 သော်လည်း “ဆေး”ဟူသော အနက်သာ လိုရင်းပဓာန ဖြစ်၏။ တပုဒ်ချင်းခွဲ၍
 အနက်ပေးသောအခါ၌ကား “ဂိလာနသမ=လူမမာ၏ရောဂါ၏ + ပဋိပက္ခ
 ဘာဝေန အယတိ ပဝတ္တတိတိ ပစ္စယော=ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော
 + ပရိက္ခာရ=အသက်၏ အကာအကွယ် (ပရိဝါရ)လည်းဖြစ်၍ အသက်ရှည်
 ခြင်း၏ အကြောင်းအဆောက်အအုံပစ္စည်း (သမ္ဘာရ)လည်းဖြစ်သော+ဘောသဇ္ဇ
 =ဆေး”ဟု စကား ရှည်လျား၏။ ထိုအချိန်က ပြောရိုးပြောစဉ် အများသုံးစကား
 ဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ ပရိက္ခာရသဒ္ဒါသည် ပရိဝါရအနက်၊
 သမ္ဘာရအနက်တို့ကိုဟော၏။ [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၃၃] အန+ပ+ဒါန=လှူဒါန်းခြင်း။

၂။ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာနံ။ ။ အနဂါရိယံ = န+အဂါရိယံ။ အဂါရေ
 ဝါသော အဂါရံ (အိမ်၌နေခြင်း) အဂါရဝါသ၌ ဝါသပုဒ်ကိုချေ၍ အဂါရဟု
 ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အဂါရသယ ဟိတံ (ဝမိအာဝဟံ)အဂါရိယံ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍
 “အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော
 လုပ်ငန်းကိစ္စ (လယ်လုပ်ခြင်း၊ နွားမွေးခြင်းစသည်)ကို အဂါရိယဟု ခေါ်၏။
 နတ္ထံ အဂါရိယံ ဧတ္တာတိ အနဂါရိယာ (ထိုအဂါရိယ မရှိရာရဟန်းအဖြစ်)၊
 ဤ၌ ထိုအဂါရိယ မရှိရာ ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော (က) ရဟန်းအမျိုး
 ဇာတ် (ရဟန်းဘဝ) ကိုလည်းကောင်း၊ (ခ) သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော
 အကျင့်သိက္ခာကိုလည်းကောင်း အနဂါရိယဟု ယူရ၏။

ထိုတွင် (က)အနက်ယူခိုက်၌ “အနဂါရိယံ = အိမ်၌ နေထိုင်မှု လူ့
 အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး
 ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ် (ရဟန်းဘဝ)သို့။ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ဝင်ရောက်ကြ
 ကုန်သော ရဟန်းတို့၏”ဟု အနက်ဆို၍ (ခ)အနက်ကိုယူခိုက်၌ “အနဂါရိယံ
 =အိမ်၌ နေထိုင်မှုသွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ် တည်းဟူသော သီလ

ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊) ပဗ္ဗဇိတာနံ=ဝင်ရောက်ကြကုန်သော ရဟန်းတို့၏။ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္ထံ^၁ =အားလုံးသော ဥပဓိတို့ကို စွန့်လွှတ်ပယ် ရှားရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ၊ ယဉ္ဇ ပဓာနံ=အကြင် ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ (အကြင်ဝိပဿနာ၊ မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝီရိယသည်လည်းကောင်း) (အတ္ထိ=ရှိ၏။ ဣမာနိ = ဤသည်တို့ပင်တည်း။) ဘိက္ခဝေ = တို့၊ လောကသိဉ္စံ = ဌ၊ ဒုရဘိ သမ္ဘဝါနိ=ကုန်သော၊ ပဓာနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒု=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ပဓာနာနံ=ဤဝီရိယ တို့တွင်၊ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္ထံ = ငှာ၊ ယဒိဒံ ပဓာနံ = အကြင်ဝီရိယသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏။) ဧတံ (ပဓာနံ) = ဤဝီရိယသည်၊ အဂ္ဂံ = အမြတ်ဆုံးပေတည်း။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ တသ္မာ = ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဤနှစ်ပါးသော ဝီရိယတို့၏ စက်ခဲစွာ ဖြစ်စေအပ်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဌ၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = မည်၊ (ကိန္တိ = ၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = မှ၊ မယံ=ငါတို့သည်။) သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္ထံ = ငှာ၊ ပဓာနံ = ကို၊ ပဒဟိဿာမ = အားထုတ်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ=၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်။) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ ဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၃-တပနီယသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တပနီယာ^၂=(မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သော ဘဝ၌) နှိပ်စက်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏အစီး အပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော နောင်တ တဖန် ပူပန်မှု၏ အစီးအပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့လည်း၊ ဣမေ ဒွေ = ဤ

သမာဓိ ပညာ အကျင့်သိက္ခာကို၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ကျင့်ကြကုန်သောရဟန်းတို့၏”ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္ထံ။ ။ “သဗ္ဗုပဓိ = သဗ္ဗ + ဥပဓိ”ဟုပုဒ်ဖြတ်။ ဒုက္ခ၏ တည်ရာဖြစ်သော (၁) ခန္ဓာငါးပါး၊ (၂) ကိလေသာ၊ (၃) အဘိ သင်္ခါရဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စေတနာ-၂၉-ပါး၊ (၄) ကာမဂုဏ်ငါးပါး၊ ဤလေးမျိုးကို ဥပဓိဟုခေါ်၏။ [ဥပဓိ=ဒုက္ခ၏တည်ရာ] ထိုဂဏန်းစဉ်အတိုင်း (၁) ခန္ဓုပဓိ၊ (၂) ကိလေသုပဓိ၊ (၃) အဘိသင်္ခါရုပဓိ၊ (၄) ကာမုပဓိ-ဟူ၍ ဥပဓိ လေးပါးကိုမှတ်ပါ။

၁။ တပနီယာ။ ။ (ဣဓ ဧဝံ သမ္မရာယေ စ) တပန္နိ ဝိဗာဓေန္တိ ဝိပောဋ္ဌေန္တိ တိ တပနီယာ=(ဤယခုမျက်မှောက်ဘဝနှင့် နောင်ကမလွန်ဘဝ၌)

နှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ
 တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စဿ=အချို့သောသူသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတ်=
 ကို၊ ဝါ=သည်၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကာယသုစရိတ်=
 ကို၊ ဝါ=သည်။ အကတံ=မပြုအပ်သေးသည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ သော=
 ထိုသူသည်၊ မေ=ငါသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတ်=ကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးလေပြီ၊ ဣတိ
 =ဤသို့၊ တပ္ပတိ=နောင်တ တဖန်ပူပန်၏။ မေ=ငါသည်၊ ကာယသုစရိတ်=
 ကို၊ အကတံ မပြုအပ်သေး၊ ဣတိ=သို့၊ တပ္ပတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 တပနိယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

၄-အတပနိယသုတ်

၄။ အတပနိယာ=(မျက်ဘဝ၌) မနှိပ်စက်တတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ။
 ပ။န တပ္ပတိ=နောင်တ တဖန် မပူပန်။ ပ။ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၅-ဥပညာတသုတ်

၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရား
 တို့၌၊ ယာ အသန္တဋ္ဌိတာ=(အရဟတ္တမဂ်ကို မရသေးသမျှ) အကြင် ရောင့်ရဲ

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော တရားများ (ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကိုပြုပြီးခြင်း
 သဘောနှင့် သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို မပြုရသေးခြင်းသဘောတရားများ)။ တပဓာတ်၊
 ကတ္တာဟော အနိယပစ္စည်းတို့ဖြင့် တပနိယ-ဟုရုပ်ပြီး၏။

(တနည်း) “တပနံ ဝါ ဒုက္ခံ”ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ တပဓာတ်၊
 ယုပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော တပနသဒ္ဓါသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခဟူသော
 အနက်ကိုဟော၏။ တပနဿ ဒုက္ခဿ ဟိတာတိ တပနိယာ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်
 တတ်သော ဒုက္ခ၏ စီးပွားဖြစ်သောတရားများ၊ (မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ နှစ်
 တန်သောဘဝ၌ ဒုက္ခကိုဖြစ်စေခြင်း၊ ထိုဒုက္ခကို အားပေးအားမြှောက် အထောက်
 အကူပြုခြင်းအားဖြင့် ဒုက္ခ၏စီးပွားဖြစ်သောတရားများဟုဆိုလို၏)

(တနည်း) တပန္နိ တေနာတိ တပနံ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော
 နောင်တ တဖန်ပူပန်ခြင်းသဘော၊ တပနဿ ဟိတာတိ တပနိယာ=ထိုပူပန်ခြင်း
 ၏ စီးပွားဖြစ်သောတရားများ (ပူပန်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ပူပန်ခြင်း၏
 စီးပွားဟု ဆိုလို၏)။ ဤဒုတိယနည်းနှင့် တတိယနည်းတို့၌ သဒ္ဓနိတိ၊
 တဒ္ဓိတ်-၇၇၅-သုတ်မှ ဒဿနိယာပုဒ်ကဲ့သို့ “တပနံ + ဤယ = တပနိယ”ဟု
 ဒိဃဖြင့်သော်လည်းကောင်း သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာ မူလဋီကာမဓုဋီကာအတိုင်း
 “တပနံ + ဣယ = တပနိယ”ဟု ဣရဿဖြင့်သော်လည်းကောင်းရှိနိုင်၏။

တင်းတိမ်ခြင်း မရှိသည် အဖြစ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တာယ အသန္တုတ္တိတာယ စ=ထို ကုသိုလ်တရားတို့၌ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်၏ လည်းကောင်း၊) ပဓာနသ္မိ=လုံ့လဝီရိယ၌၊ ယာ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာ^၁=(အလုပ်ကိစ္စ မပြီးပြတ်မီ အတွင်း၌) အကြင်နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်သည် (အတ္ထိ=၏၊ တာယ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာယ စ=ထိုနောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်၏ လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊) ဒွိန္ဒ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့၏၊ (ဂုဏံ=ဂုဏ်ကို၊) အဟံ=ငါသည်၊ ဥပညာသိ=(နီးနီးစပ်စပ်) ကပ်ရောက်၍ သိတော်မူပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ [သုဒံ အနက်မရှိ] အပ္ပဋ္ဌိဝါနိ=နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိပဲ၊ (ပဓာနံ=ဝီရိယကို၊) ပဒဟာမိ=(သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို တောင့်တကာ) ကြိုးစား အားထုတ်တော်မူ၏။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ပဒဟာမိ=ကြိုးစားအားထုတ်တော်မူသနည်းဟူမူ၊) သရီရေ=ခန္ဓာကိုယ်၌၊ တစော စ=အရေသည်လည်းကောင်း၊ နာရု စ=အကြောသည်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌိ စ=အရိုးသည်လည်းကောင်း၊ ကာမံ အဝသိဿတု=အကယ်၍ပင် ကြွင်းကျန်တော့စေကာမူ၊ မံသလောဟိတံ=အသား အသွေးသည်၊ ကာမံ ဥပသုဿတု=အကယ်၍ပင် ခြောက်ခန်းသွားစေကာမူ၊ ယံ တံ (ဂုဏဇာတံ)=အကြင်ဂုဏ်ထူးသို့၊ ပုရိသထာမေန=ယောက်ျား၏ ဉာဏ်စွမ်းအားဖြင့်၊ ပုရိသဝီရိယေန=ယောက်ျား၏ ဉာဏ် ဝီရိယဖြင့်၊ ပုရိသပရက္ကမေန=ယောက်ျား၏ ဉာဏ်လုံ့လဖြင့်၊ ပတ္တဗ္ဗံ=ရောက်အပ် ရောက်နိုင်၏၊ တံ(ဂုဏဇာတံ)=ထိုဂုဏ်ထူးသို့၊ အပါပုဏိတွာ=မရောက်သေးမူ၍၊ ဝီရိယဿ=လုံ့လ၏၊ သဏ္ဍာနံ=ရပ်တန့်ဆုတ်နစ်ခြင်းသည်၊ န ဘဝိဿတိ=မဖြစ်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ (ပဒဟာမိ=အားထုတ်တော်မူ၏၊) [နောက်ပြန်စပ်သည်]

ဘိက္ခဝေ = တို့၊ တဿ မယံ = ထိုငါသည်၊ သမ္မောဓိ = မဂ်ဉာဏ်လေးရပ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကို၊ အပ္ပမာဒါဓိဂတာ=မမေ့လျော့ မပေါ့ဆခြင်းဖြင့် ရအပ်ပြီ၊ အနုတ္တရော=မိမိထက် ထူးချွန်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ = အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ယောဂက္ခေမော = ယောဂလေးဖြာ၊ ဘေးကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို၊ အပ္ပမာဒါဓိဂတာ=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့

၁။ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာ။ ။ ဝီရိယပ္ပဝါဟေ=ဝီရိယအယဉ်သည်၊ ဝတ္တမာနေ=ဖြစ်လသော်၊ အန္တရာဇဝ=အလုပ်ကိစ္စမပြီးပြတ်မီ အကြားကာလ၌သာလျှင်၊ ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ပဋိဝါနံ အဿ အတ္ထိတိ ပဋိဝါနိ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းရှိသောသူ၊ နပဋိဝါနိ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိ၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိနော ဘာဝေါ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိ သူ၏အဖြစ်၊ အနောသက္ကနာ=နောက်သို့မတွန့်ဆုတ်ခြင်း။ ဋီကာအဖွင့်။

သည်။ အပ္ပဋ္ဌိဝါနံ = နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိသော ဝီရိယကို [ပဇာနံကိုဋ်သည်။ တုမေနှင့် အရတူ ဝိဘက်တူအောင် အပ္ပဋ္ဌိဝါနိ၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိနော၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနာ-ဟုလည်း တမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ “စေပိ” ခွဲ ပိကို ဧဝံ သတိပိ-ဟု တွေ့လတ္တံ့] စေ ပဒဟေယျာထ=အကယ်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ကုန်အံ့၊ (ကိန္တိ=၍၊ ပဒဟေယျာထ =အားထုတ်ကြရမည်နည်းဟူမူ၊)

သရီရေ=ဦး၊ တစော စ=၎င်း။ ပ။ န ဘဝိဿတိ=တ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (စေ ပဒဟေယျာထ=အံ့၊ ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့အားထုတ်သည် ဖြစ်လျှင်လည်း၊) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမေပိ=သင်တို့သည်လည်း၊ နစိရဿေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်၊ [ဥပသမ္ပန္တ ဝိဟာရိဿထတို့၌ လှမ်းစပ်] ယဿ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ ဝါ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ၊ ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သမ္ပဒေဝံ = အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ (ဇာတိ ဇရာ မရဏအစရှိသော

၁။ သမ္ပဒေဝံ။ ပ။ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တိ။ ။ “သမ္ပဒေဝါတိ ဟေတုနာဝ ကာရ ဣဏနေဝ” ဟူ၍ သီလက္ခန္ဓာ အဋ္ဌကထာ မဟာသီဟနာဒသုတ်(၂၂၉)စသည်ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ “သမ္ပဒေဝံ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့် သာလျှင်၊ အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တိ=ဝင်ရောက်ကြ (ကျင့်ကြံ အားထုတ်ကြ) ကုန်၏” ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဇာတိဇရာမရဏ အစရှိသော ဘေးဒုက္ခတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ပွား၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား ဆုံးမတော် မူသည့်အတိုင်း ရဟန်းတရား သိက္ခာများကို ကျင့်ကြံပွားများ အားထုတ်ကြ သည်ကို ရည်ရွယ်၍ “သမ္ပဒေဝံ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဩတိဇ္ဈောမိ ဇာတိ ယာတိ အာဒိနာ နယေန ဟိ သံဝေဂပုဗ္ဗိကံ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဗ္ဗန္တံ သန္ဓာယ ဣဓ “သမ္ပဒေဝါ” တိ ဝုတ္တံ၊ ဟေတုနာတိ ဉာယေန(နယေန)။ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၅၉။

သံယုတ်အဋ္ဌကထာ ဋီကာ။ ။ ကြွေးမြီနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဘေးအန္တရာယ် နှိပ်စက်ခြင်း၊ အသက်မွေးမှုခက်ခဲခြင်းဟူသော အကြောင်းများကြောင့် ရဟန်း ပြုသည် မဟုတ်ဘဲ ပင်ကိုယ်သဘောရှိ ယုံကြည်ချက်သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြု မှသာ သမ္ပဒေဝံ (အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်) ရဟန်းပြုသည်ဟု ဆိုရ၏။ တနည်းအားဖြင့်ကား နဂိုမူလရဟန်း ပြုချိန်တုန်းက မည်သည့် အကြောင်း၊ မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရဟန်းပြုခဲ့သည်ဖြစ်စေ ရဟန်းပြု ပြီးနောက် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာ တရားအားလျော်သော သီလ သမထ ဝိပဿနာအကျင့် (အနုလောမပဋိပဒါ)ကို ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြ လျှင်ကား အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့် ရဟန်းပြုကြသည်ဟု ဆိုနိုင် ပါ၏။

ဘေးဒုက္ခတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ပွား၍ မြတ်စွာဘုရားဟောကြား ဆုံးမတော်
 မူအပ်သည့်အတိုင်း ရဟန်းတရား သိက္ခာများကို ကျင့်ကြံပွားများ အားထုတ်
 လိုခြင်းဟူသော အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့်သာလျှင်) အဂါရသွာ=
 မှ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာကြ၍) အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက်
 ကြကုန်၏။ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏။ အနုတ္တရံ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဗြဟ္မစရိယပရိယော
 သာနံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဝါ=သို့၊
 ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဌ်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝဌ်ပင်လျှင်၊
 သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ
 ဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြုကြကုန်၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ= ရောက်ကြကုန်၍။
 ဝါ=ရကြကုန်၍၊ ဝိဟရိဿထ=နေကြရကုန်လတ္တံ့။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိသော
 ဝီရိယမည်သည်မှာ ကျေးဇူးများ၍ မြတ်သောအရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးကို ပြီးစေ
 နိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဌ်၊ (ဝေါ=တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်
 (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မူ) သရီရေ ဌ်၊ တစောစ=လည်းကောင်း။ ပ။ န ဘ
 ဝိဿတိ=တ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (မယံ=ငါတို့သည်) အပ္ပဋိဝါနံ=
 နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိဘဲ၊ (ပတနံ=ဝီရိယကို) ပဒဟိဿာမ=အားထုတ်ကုန်အံ့၊
 ဣတိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ သိက္ခိတဗ္ဗံ
 ဣတိ (အဝေါစ) ပဉ္စမံ=ငါးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၆-သညောဇနသုတ်

၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=သဘောတရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း။
 ။ပ။ သံယောဇနိယေသု=သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့၏ အကြောင်းတရား
 စီးပွားဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တောဘူမကတရားတို့၌၊ ယာ အဿာဒါနုပသသိတာ
 =အကြင်သာယာဖွယ် အနေအားဖြင့် ရှုလေ့ရှိသည် အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏။

သမ္ပဒေဝါတိ န ဣဏဋ္ဌာ န ဘယဋ္ဌာ န ဇီဝိတပကတာ ဟုတွာ၊
 ယထာဝါ တထာဝါ ပဗ္ဗဇိတာပိ ယေ အနုလောမပဋိပဒံ ပူရေန္တိ၊ တေ
 သမ္ပဒေဝ အဂါရသွာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ နာမ။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်အဋ္ဌကထာ
 (သံယုတ်ဋ္ဌ၊ ပ-၁၈၇။ ဗြဟ္မဒေဝသုတ်အဖွင့်)။

သမ္ပဒေဝါတိ ဉာယေနေဝ၊ သော ပန ယဒိ အာဂမနတော ပဋ္ဌာယ
 လဗ္ဘတိ၊ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ၊ အထ ပဋိပဒါရမ္မတော ပဋ္ဌာယ လဗ္ဘတိ၊ ဧဝမ္ပိ
 ဝဋ္ဌတေဝါတိ ဒဿေတုံ "ယထာဝါ တထာဝါ" တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ၎င်းဋီကာ၊ ပ-

သာ အဿာ ဒါနုပဿိတာ စ=ထိုသာယာအဖြစ်လည်းကောင်း၊) သံယောဇနိယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ ယာ နိဗ္ဗိဒါနုပဿိတာ=အကြင်ငြီးငွေ့ခြင်း သဘောအားဖြင့်ရှုလေ့ရှိသည် အဖြစ်သည်(အတ္ထိ=၏၊သာ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿိတာ စ=ထိုငြီးငွေ့ဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံယောဇနိယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ အဿာဒါနုပဿိ=သာယာဖွယ်အနေအားဖြင့် ရှုလျက်၊ ဝိဟရန္တော=နေသောသူသည်၊ ရာဂံ=ရာဂကို၊ န ပဟေတိ=မပယ်စွန့်၊ ဒေါသံ=ကို။ပ။ ရာဂံ=ကို၊ အပ္ပဟာယ=မပယ်စွန့်၍၊ ဝါ=မပယ်စွန့်ခြင်းကြောင့်။ ပ။ မောဟံ=ကို၊ အပ္ပဟာယ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဇာတိယာ=ဘဝဖန်ခါ ခန္ဓာအသစ် ထပ်တလဲလဲဖြစ်ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ ဇရာယ=ခန္ဓာဟောင်းမြင်းရင့်ရော်ခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ မရဏေန=ခန္ဓာပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ သောကေဟိ= ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿဟိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ ဥပါယာသေဟိ=ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်နိုင်၊ ဒုက္ခသွာ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ၊ န ပရိမုစ္စတိ=နိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒါမိ=ငါမိန့်ဆို၏။ ပ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿိ=ငြီးငွေ့ခြင်းသဘောအားဖြင့် ရှုလျက်။ ပ။ ပဟေတိ=(မဂ်ဖြင့်) ပယ်စွန့်၏။ ပ။ ပရိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း။ ပ။ ဆဋ္ဌံ=ခြောက်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၇-ကဏှသုတ်

၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကဏှာ=(ပင်ကိုယ် သဘောအားဖြင့်) မည်းညစ်ကုန်သော၊ ဝါ = မည်းညစ်သောအပါယ်ဘဝနှင့် နိမ့်ကျဘုန်းမွဲ လူဆင်းရဲဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=

၁။ ကဏှာ, သုတ္တာ။ ။ “ကဏှာ ဂါဝိ = မည်းနက်သော နွားမ” ဟုဆိုရာ၌ မည်းနက်သော အရောင်အဆင်းရှိ၍ ကဏှာဟုခေါ်ရ၏။ သို့သော် ဤ၌ကား အဟိရိက အနောတ္တပ္ပမည်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟုခေါ်ဆိုရာ၌ ယင်သို့မည်းနက်သော အရောင်ရှိသောကြောင့် ခေါ်ဆိုသည်မဟုတ်၊ ကဏှာဘိဇာတိနိဗ္ဗတ္တိဟေတုတော = မည်းညစ်ယုတ်ညံ့သော အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် (ဝါ=ထိုအမျိုးဇာတ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သောကြောင့်) ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ ထိုစကားရပ်၌

တို့တည်း။ ပ။ အဟိရိကဉ္စ=မကောင်းမှုကို မစက်ဆုပ်သည်အဖြစ် လည်းကောင်း၊
 (မကောင်းမှုကို မစက်ဆုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ စိတ်၊ သမ္ပယုတ်တရားအပေါင်း၏
 ဖြစ်ကြောင်း စေတသိက်လည်းကောင်း) အနောတ္တပ္ပဉ္စ=မကောင်းမှုကြောင့်
 မကြောက်လန့် သည်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ (မကောင်းမှုကြောင့် မကြောက်လန့်
 သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ စိတ် သမ္ပယုတ်တရားအပေါင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းစေတသိက်လည်း
 ကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဏှာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ
 ဒွေ=တို့တည်း။ ပ။ သတ္တမံ။

၈(ဇာပိဒ်)။ ၈-သုက္ကသုတ်။ သုက္ကာ=(ပင်ကိုသဘောအားဖြင့်) ဖြူစင်
 ကုန်သော၊ ဝါ=ဖြူစင်ဘုန်းရှိ သုဂတိ ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပ။
 ဟိရိစ=မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်တတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ သြတ္တပ္ပဉ္စ=
 မကောင်းမှုကြောင့် ကြောက်လန့်တတ်သော တရားလည်းကောင်းတည်း။ ပ။
 အဋ္ဌမံ။

(၁)အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘဝနှင့် (၂)မနုဿဒေါဘဂ္ဂိယဟုခေါ်သော ဘုန်းကံ
 မဲ့မဲ့လူဆင်းရဲ လူနုချာဘဝတို့ကို ကဏှာဘိဇာတိ (မည်းညစ်ယုတ်ညံ့သောအမျိုး
 ဇာတ်) ဟုခေါ်၏။ ပါဠိတော်မှ ကဏှာသဒ္ဓါသည်လည်း နဂိုမူလတုန်းက ထို
 ကဏှာဘိဇာတိအနက်ကို ဟော၏။ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား အကျိုးဖြစ်သော
 ကဏှာဘိဇာတိ၏ ကဏှာဟူသော နာမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အဟိရိက
 အနောတ္တပ္ပအကုသိုလ်တရားတို့၌ မှည့်ခေါ်တင်စား၍ ဖလူပစာရအားဖြင့် ထို
 အကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟုဟောတော်မူသည်။

နောက်တနည်းအဖွင့်။ ။ တနည်းအားဖြင့် အကုသိုလ်တရား အားလုံး
 တို့သည် အပ္ပဘာဿရဘာဝကရဏတော = စိတ်ကိုမတောက်မပြောင် မဲမှောင်
 မည်းညစ်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ပင်ကိုမူလသဘောအားဖြင့်ပင် မည်းညစ်
 သော တရားများဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟု
 ဟောတော်မူသည်။ နိဿယခန်း၌ ဤဒုတိယနည်းကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပြန်ဆို
 ထားသည်။

ထို့အပြင် ကုသိုလ်တရားတို့သည် သုက္ကာဘိဇာတိ(ဖြူစင်ဘုန်းရှိ
 သုဂတိဘဝ)၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် (ဝါ=ထိုသုက္ကာဘိဇာတိသို့ ပို့ဆောင်
 တတ်သောကြောင့်) ဖလူပစာရအားဖြင့် သုက္ကအမည်ရပုံနှင့် စိတ်ကို ဖြူစင်
 တောက်ပြောင်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ပင်ကိုမူလ သဘောအားဖြင့်ပင်
 သုက္ကအမည်ရပုံကိုလည်းသိပါလေ။

၉-စရိယသုတ်

၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ သုက္ကာ=ဖြူစင်ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ = ဤတရားတို့သည်၊ လောကံ = သတ္တလောကကို၊ ပါလေန္တိ=စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ သုက္ကာ=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ လောကံ=ကို၊ န ပါလေယျံ=မစောင့်ရှောက်ကုန်အံ့။ ဣမေ=ဤလောက၌၊ မာတာတိဝါ=အမိဟူ၍လည်းကောင်း၊ မာတုတ္တာတိ ဝါ=မိကြီး မိထွေးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ [အမိ၏ အမ ညီမတည်း] မာတုလာနိတိ ဝါ=ဦးကြီး ဦးလေး၏ မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အာစရိယဘရိယာတိ ဝါ=ဆရာ၏ မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂရုနံ=လေးစားထိုက်သော ဘကြီး ဘထွေး စသည်တို့၏၊ ဒါရာတိ ဝါ=မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ န ပညာယေထ= (အလေးဂရ စိတ်၌ပြုသောအားဖြင့်) မထင်ရှားလေတော့ရာ၊ ဝါ=မသိအပ်နိုင်တော့ရာ၊ အဇ္ဈေကာ ယထာ=ဆိတ်သုံးတို့ ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ [အဇ+ဇဠက] ကုက္ကုဒု သူကရာ ယထာ=ကြက်၊ ဝက် တို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သောဏသိင်္ဂါလာ ယထာ=အိမ်ခွေး၊ တောခွေးတို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ လောကော=လူအပေါင်းသည်၊ သမ္ပေဒံ=ရောယှက်ဆက်ဆံခြင်းသို့၊ ဝါ=စည်းကမ်းဖောက်ဖျက်ခြင်းသို့၊ အဂမိဿ=ရောက်ခဲ့လေရာပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ=အကြံကြောင့်။ ပ။ ပါလေန္တိ=ကုန်၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ မာတာတိဝါ=ဟူ၍လည်းကောင်း။ ပ။ ဒါရာတိ ဝါ=၍လည်းကောင်း၊ ပညာယတိ=ထင်ရှား၏၊ ဝါ = သိအပ်သိနိုင်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-ဝဿူပနာယိကသုတ်

၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဿူပနာယိကာ=မိုးလပတ်လုံး သီးတင်းသုံးမှီတင်းကပ်ရောက်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဝါကပ်ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=ဤနှစ်ပါးတို့တည်း။ [ဝဿံ အာဝါသော ဝဿာဝါသော=မိုးလပတ်လုံး နေထိုင်ခြင်း၊ ဥပနယနံ ဥပဂမနံ ဥပနာယော၊ ဝဿာဝါသဿ ဥပနာယော ဝဿူပနာယော၊ အာဝါသပုဒ်ကျေ၏၊ သော ဧဝ ဝဿူပနာယိကာ=မိုးလပတ်လုံးနေခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း] ပုရိမိကာ စ=ရှေ့၌ဖြစ်သော ဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပုရိမဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ပစ္စိမိကာ စ=နောက်၌ဖြစ်သော ဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ပစ္စိမဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ကမ္မကရဏဝဂ္ဂေါ=ကမ္မကရဏဝဂ်တည်း။

တဿ=ထိုကမ္မကရဏဝဂ်၏၊ ဥဒ္ဓါနံ=ဥဒ္ဓါနံကား၊ ဝါ=ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သုတ်တို့ကို နောက်ကာလ၌ မမေ့ပျောက်အောင် စောင့်ရှောက်တတ်သောခေါင်း

စဉ်ကား၊ [ဥဒ္ဓံ=အထက်(နောက်ကာလ)၌၊ ဒါတိ ရက္ခတိတိ ဥဒ္ဓါနံ] ဝဇ္ဇာ= ဝဇ္ဇသုတ်လည်းကောင်း၊ ပဓာနာ=ပဓာနသုတ်လည်းကောင်း၊ ဒွေ=နှစ်ပါးကုန် သော၊ တပနိယာ=တပနိယသုတ်၊ အတပနိယသုတ်တို့ လည်းကောင်း၊ ပဉ္စမံ =ငါးခုမြောက်သော၊ ဥပညာတေန=ဥပညာတသုတ် လည်းကောင်း၊ သံယောဇနဉ္စ =သံယောဇနသုတ်လည်းကောင်း၊ ကဏ္ဍ=ကဏ္ဍသုတ်လည်းကောင်း၊ သုက္ကဉ္စ =သုက္ကသုတ်လည်းကောင်း၊ စရိယာ=စရိယသုတ်လည်းကောင်း၊ ဝဿူပနာယိကာ =ဝဿူပနာယိကာသုတ် လည်းကောင်းတည်း၊ ဝဂ္ဂေါ=ကမ္မကရဏဝဂ်တည်း။ [ပြခဲ့သော သုတ်တို့၏ ရှေ့နောက်အစဉ်ကို ပါဠိကျက်သူတို့ မမေ့ပျောက်နိုင်အောင် ဖြစ်သလို စီစဉ်ထားသော ခေါင်းစဉ်ဂါထာမျှသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ ဥဒ္ဓါန်းဂါထာကို အနက်ပေးရာ၌ ဝိဘတ်ကို ဂရုစိုက်စရာ မလိုပါ။ သိပ်လည်း အကျိုးမများလှသောကြောင့် နောက်ဝဂ်များ၌ အနက်ပေးပြတော့မည် မဟုတ်]

၂-အဓိကရဏဝဂ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗလ္လာနိ=စွမ်းအားတို့သည်၊ (ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ မလှုပ်ရှားစေနိုင်သော စွမ်းအားတို့သည်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ မလွှမ်းမိုးနိုင်၊ မချေမှုန်းနိုင်သော စွမ်းအားတို့သည်) ။၁၂။ ပဋိ သင်္ခါန ဗလဉ္စ=စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ (မစဉ်းစား မဆင်ခြင် မသိမြင်သော မောဟသည် မလှုပ်ရှားစေနိုင်၊ မလွှမ်းမိုး မချေမှုန်းနိုင်သော စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာဟူသော စွမ်းအား လည်းကောင်း) ဘာဝနာဗလဉ္စ=တိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း တည်း။ [ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ စသည်ဖြင့် အကျယ်ဟောဦးမည် ဖြစ်၍ အကျဉ်း ချုပ် သာမညမျှသာ အနက်ဆိုပါ] ။၁၃။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိသင်္ခါနဗလံ= စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်းဟူသော

၁။ ဘာဝနာဗလံ ။ ။ ဋီကာ၌မူ ဓမ္မသင်္ဂတိပါဠိ၊ ၄၊ ဋီတို့ကိုယူ၍ အနက်ဖွင့်သေး၏။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် “ဘာဝနာဗလဉ္စ=ဝိရိယတရား အကြီး အကဲထား၍ ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအား လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး အစွမ်းအားလည်းကောင်း” ဟု အနက် ဆိုရာ၏။ ထိုအဖွင့်သည် သတိသမ္ပောဇ္ဈင် ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိသိတံ စသောပါဠိတော်နှင့် ဆီလျော်၏။

စွမ်းအားဟူသည်။ ကတမဉ္စ=အဘယံနည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ [ဝဇ္ဇ
 သုတ်ပြန်ကြည့်] ။ပ။ ဒိဋ္ဌေ=မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဓမ္မေစေ
 =ယခုပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘောဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ [ယခုပစ္စုပ္ပန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ တရားတည်း
 ဟူသော အတ္တဘောဋ္ဌိလည်းကောင်း။ စတုက္ကနိပါတ်ဒီကာ၊ ၃၆၉] ဝါ=ယခုပစ္စုပ္ပန်
 ဘဝဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ အဘိသမ္ပရာ ယဉ္စ=နောက်ထပ် လားရောက်ရမည့် အနာ
 ဂတ် အတ္တဘောဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ ဝါ=နောင်တမလွန်ဘဝဋ္ဌိလည်းကောင်း၊
 ကာယဒုစ္စရိတဿ =၏၊ ပါပကော=သော၊ ဝိပါကော=သည်၊ (ဟောတိ=၏)
 ။ပ။ ဣတိ=သို့၊ (ပဋိသဋ္ဌိက္ခတိ=၏) သော=ထိုသူသည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိ
 သင်္ခါယ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤစွမ်းအားကို၊ (မျက်
 မှောက် တမလွန် နှစ်တန်သောဘဝဋ္ဌိ ဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏ ဆိုးဝါးသော
 အကျိုးဝိပါက်ကို စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်၍ ဒုစ္စရိတ်ကို ပယ်ရှားလျက်
 သုစရိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအားကို) ပဋိသင်္ခါနဗလံ =ပဋိသင်္ခါန
 ဗလမည်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ =ဆိုအပ်၏။ [ယခင်စာပိုဒ် (၁)ဝဇ္ဇသုတ်လည်းကြည့်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုနှစ်မျိုးသော စွမ်းအားတို့တွင်၊ ယံ ဣဒံ
 ဘာဝနာဗလံ=အကြင် တိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)
 ဧတံ ဗလံ=ဤတိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားသည်၊ သေခါနံ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်
 ခုနစ်ဦးတို့၏၊ ဗလံ =ဉာဏ်အစွမ်းအားတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ သေခံ=သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဗလံ ဟိ=ဉာဏ်
 အစွမ်းအားကိုသာလျှင်၊ အာဂမ္မ=ရည်မှန်း၍ ။ပ။ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊
 အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏။ တံ=ထိုအကုသိုလ်တရားသဘောကို၊ န ကရောတိ
 =မပြုလုပ်၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ ပါပံ=ယုတ်မာ၏၊ တံ=ထိုယုတ်မာ
 သော တရားသဘောကို၊ န သေဝတိ=မမီဝဲ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤစွမ်း
 အားကို၊ (ဤရာဂစသည်ကို ပယ်သတ်ကြောင်းဖြစ်သော သေခဗလကို တိုးပွား
 စေခြင်းဟူသော စွမ်းအားကို) ဘာဝနာဗလံ=ဘာဝနာဗလဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာ
 တော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို၊ (ဝိဂ္ဂိုဟ်
 နက်ကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်-၇၄၊ ၄၁၂-၌ကြည့်) ဝိဝေကနိဿိတံ= သင်္ခတ
 တရား အားလုံး ကင်းဆိတ်သုဉ်းသည့် နိဗ္ဗာန်ကို အမှီတံကဲ ပြုနေအောင်၊
 [“ဣဓ ပန နိဗ္ဗာနံယေဝ” စသော ဣဓာဓိပေတတ္ထ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း
 အနက် ပေးသည်] ဝိရာဂနိဿိတံ=သင်္ခတတရားအားလုံးတို့ ပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်ကို

အမှီတံကဲ ပြုနေအောင်၊ နိရောဓနိဿိတံ=သင်္ခတ တရားအားလုံး ချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို.....အောင်၊ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ^၁=ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ် စွန့်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်ခြင်းအားဖြင့် ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်အောင်၊ ဘာဝေတိ =ဖြစ်ပွားစေ၏။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈိကံ=ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=အောင် ။ပ။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ^၁=အောင်၊ ဘာဝေတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ စွမ်းအားကို (ဤဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို ဝိဝေကနိဿိတံ စသည်ဖြစ်အောင် ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအားကို) ဘာဝနာဗလံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ကာ မေဟိ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဝေ=ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ=နိဝရဏ အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရား တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဝေ=လျှင်၊ သဝိတက္ကံ=ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဝိစာရံ= ဝိစာရနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော၊ ဝိဝေကဇံ^၂=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစု၌

၁။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ ။ ။ ဝေါသဇ္ဇနံ ကိလေသပရိစ္စဇနံ ဝေါ သဂ္ဂေါ= ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်စွန့်ခြင်း၊ ဝေါသဇ္ဇနံ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနံ ဝေါသဂ္ဂေါ=နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်း၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးပြု၊ ထို့နောက် ဝေါသဂ္ဂတပုဒ်တည်း၌ ထိုဝစနတ္ထ နှစ်မျိုးပါဝင်နိုင်အောင် “ဝေါ သဂ္ဂေါ စ ဝေါသဂ္ဂေါ စ ဝေါသဂ္ဂေါ” ဟူ၍ ဧကသေသံပြု၊ ပရဏမိ ပရိပစ္စိုတိ ပရိဏာမိ=ရင့်ကျက်ပြီးသော ဗောဇ္ဈင်တရား၊ ဝေါသဂ္ဂေန (ဝေါသဂ္ဂတ္ထံ ဝါ) ပရိဏာမိ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ=ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်ခြင်းဖြင့် (ဝါ=သို့ပြေးဝင်ခြင်းငှာ)ရင့်ကျက်ပြီးသော ဗောဇ္ဈင် တရား။

၂။ ဝိဝေကဇံ ပိတိသုခံ ။ ။ ဝိဝေကာ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ် ခြင်းကြောင့် (တနည်း-ဝိဝေကာ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစု၌) ဇာတံ=ဖြစ်သော ဈာန်တည်း၊ ဝိဝေကဇံ.....ဈာန်။ ပိတိစ သုခံစ ပိတိသုခံ။ [ဤ၌ ပိတိငါးမျိုးတို့တွင် ဖရဏာပိတိကို ယူရမည်ဟု အဋ္ဌသာလိနိ (၂၁၁)၌ ဖွင့်၏။ ဈာန်ခန်းဖြစ်သောကြောင့် သုခအရ စေတသိက သုခကို ယူရကြောင်းကား အထူးဆိုဖွယ်မလို] ပိတိသုခံ အဿ ဈာနဿ အတ္ထိတိ ပိတိသုခံ (ပိတိသုခရှိသောဈာန်)။ဤသို့ ဝစနတ္ထပြုလျှင် ဝိဝေကဇံနှင့် ပိတိ

ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရား အစဉ်ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော [တနည်း-ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ = နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော၊ ဝါ=နိဝရဏ တို့မှ ကင်းဆိတ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစဉ် ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော၊ ဝါ =နိဝရဏတို့သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစဉ် ဖြစ်သော ပီတိသုခ ရှိသော] ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဌမဖြစ်သော၊ ဈာနံ= ဈာန်သို့၊ ဝါ=ဈာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ [“ဈာန်သို့+ရောက်၍” ဟုလည်းကောင်း၊ “ဈာန်ကို+ပြီးစီးစေ၍” ဟုလည်းကောင်း ဆက်စပ်ပါ၊ ဤတိုင်အောင် ပဌမဈာန်ခန်းတည်း]

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဝူပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်း ကြောင့်၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိနန္ဒာအစဉ်ဖြစ်သော၊ သမ္ပသာဒနံ=ကောင်းစွာကြည်လင်သော၊ စေတံသော=စိတ်၏၊ ဧကောဒိဘာဝံ

သုခံ နှစ်ပုဒ်လုံးပင် (ဈာန်ကိုချည်း အရကောက်ရသောကြောင့်) ဈာန်ပုဒ်၏ ဝိသေသနချည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုနှစ်ပုဒ်ကို တခြားစီခွဲ၍ ပထမ တနည်းအနက် ရေးခဲ့သည်။

တနည်း-“ဝိဝေကာ=ကြောင့်၊ (တနည်း-ဝိဝေကော=၌) ဇာတံ=ဖြစ်သော ပီတိသုခတည်း၊ ဝိဝေကဇံ(ဝိဝေကကြောင့်(၌)ဖြစ်သော ပီတိသုခ)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိဝေကဇံအရ ပီတိသုခကို အရကောက်ရ၏။ ပီတိ စ သုခံ စ ပီတိသုခံ (ပီတိနှင့်သုခံ)။ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ အဿ ဈာနဿာတိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ (ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသောဈာန်)ဟူ၍ အလယ်(ဇံ)၌ ဝိဘတ် မကျေသော ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တပုဒ်တည်း အဖြစ်ဖြင့်လည်း ဈာန်ခန်းအဋ္ဌကထာ တို့၌ ဖွင့်သေး၏။ ထိုအတိုင်းလည်း ဒုတိယတနည်း အနက် ပြန်ဆိုထားပါသည်။

၁။ ဧကောဒိဘာဝံ ။ ။ ဧကောဒိ-၌ ဧကသဒ္ဒါသည် အမြတ်ဟူသော (သေဋ္ဌ)အနက်နှင့် အဖော်မမှီး တဦးတည်းဟူသော (အသဟာယ)အနက်တို့ကို ဟော၏။ ဧကော သေဋ္ဌော (အသဟာယော ဝါ) ဟုတွာ ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ= မြတ်သည်ဖြစ်၍ (ဝါ=ဝိတက်ဝိစာရဟူသော အဖော်မမှီးတဦးတည်းဖြစ်၍) မြင့်တက်လာသော သမာဓိ။ ဧက+ဥဒိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ ဥပုဗ္ဗ, ဣဇာတ်, ကိ ပစ္စည်း, ဒအာဂုံ [ဥဒေတိကို သူရိယော ဥဒေတိကဲ့သို့ “မြင့်တက်လာ၏” ဟု အနက်ဆိုပါ] တနည်း-သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဥဒါယတိ ဥဋ္ဌာပေတိတိ ဥဒိ၊ ကာရိတ်

=မြတ်သည်ဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=
 ဝိတက်ဝိစာရဟူသော အဖော်မမှီး တဦးတည်းဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသောသမာဓိ
 ကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=မြတ်သည်ဖြစ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မြင့်
 တက်လာစေတတ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=ဝိတက်,ဝိစာရ
 ဟူသော အဖော်မမှီး တဦးတည်းဖြစ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မြင့်တက်လာစေ
 တတ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ [ဤနည်း၌ စေတသောပုဒ်ကို
 ဧကောဒိဘာဝံ၌ စပ်ပါ။ တနည်း-“အဇ္ဈတ္တံ=သော၊ စေတသော=စိတ်ကို၊
 သမ္ပသာဒနံ=ကောင်းစွာ ကြည်လင်စေတတ်သော၊ ဧကောဒိဘာဝံ=သော”
 ဤသို့လည်း စေတသောပုဒ်ကို သမ္ပသာဒနံ၌ စပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်သေး၏]
 အဝိတက္ကံ=ဝိတက်လည်း မရှိသော၊ အဝိစာရံ= ဝိစာရလည်း မရှိသော၊ သမာ
 ဓိဇံ=ပဌမဈာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝါ= ယှဉ်ဘက်ဒုတိယဈာန် သမာဓိ
 ကြောင့် ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော၊ [ဤ၌လည်း “သမာဓိဇံ
 ပီတိသုခံ” ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံပုဒ် တပုဒ်တည်း ပြုလုပ်၍ အနက်ပေးနိုင်၏]
 ဒုတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ။ပ။ [ဤတိုင်အောင်
 ဒုတိယဈာန်ခန်းတည်း]

ပီတိယာ^၁=ပီတိကို၊ ဝိရာဂါ စ=စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (ဝူပသမာ စ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း)ဥပေက္ခကော=(သုခ ဒုက္ခ၊

ဏယ ပစ္စည်းကျေ၏။ ဧကော စ သော ဥဒိ စာတိ ဧကောဒိ=မြတ်သည်ဖြစ်၍
 (ဝါ=အဖော်မမှီး တဦးတည်းဖြစ်၍) သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မြင့်တက်လာစေ
 တတ်သည်လည်းဖြစ်သော သမာဓိ။ ဧကောဒိ^၂ ဘာဝေတိ ဝပေတိတိ ဧကော
 ဒိဘာဝံ=ဧကောဒိကို တိုးပွားစေတတ်သော ဒုတိယဈာန်။

၁။ ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ။ ။ “ပီတိယာစ”၌ သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ဟော
 စသဒ္ဓါဖြင့် ဝူပသမကြိယာကို ပေါင်းသည်။ ထိုစသဒ္ဓါဖြင့် “ပီတိကို စက်ဆုပ်
 ရုံမျှသာ မကသေး၊ ချုပ်ငြိမ်းလည်း ချုပ်ငြိမ်းစေသည်”ဟု ဆိုလို၏။ ဝိရာဂ
 သဒ္ဓါသည် ဇိဂဇ္ဇန (စက်ဆုပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ (တနည်း) ပီတိယာ
 =ပီတိကို၊ ဝိရာဂါ စ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=
 ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဝူပသမာစ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) ဟုလည်း
 အနက်ဆိုနိုင်၏။ ဤနည်း၌ သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ဟော စသဒ္ဓါဖြင့် ဝိတက္ကဝိစာရဝူ
 ပသမကိုပေါင်းသည်။ ထိုစသဒ္ဓါဖြင့် “ပီတိကိုလည်း လွန်မြောက်သည်။ ထို့ပြင်

ဘက်မကျအောင်) သင့်လျော်ညီမျှစွာ ရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာ ရှိသည်။ ဝါ=လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြ မဇ္ဈတ္တပေက္ခာ ရှိသည် (ဟုတွာစ= ဖြစ်၍လည်း) ဝိဟရတိ=နေ၏။ သတော=(ဈာန်၏အာရုံကို) အောက်မေ့အမှတ် ရသည်။ ဝါ=သတိရှိသည်။ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သည်။ ဝါ= သမ္ပဉ္စေညာဏ်ပညာရှိသည်။ (ဟုတွာစ=လည်း၊ ဝိဟရတိ=နေ၏) သုခဉ္စ=စေတ သိကသုခ၊ ကာယိကသုခကိုလည်း။ ကာယေန=နာမကာယဖြင့်၊ (တတိယဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်) ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစား၏။ ယံ=အကြင်တတိယဈာန်ကြောင့်၊ တံ=ထိုတတိယဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော

ဝိတက်ဝိစာရတို့ကိုလည်း ချုပ်ငြိမ်းစေသည်” ဟု ဆိုလို၏။ ဤဒုတိယနည်း၌ ဝိရာဂသဒ္ဓါသည် သမတိက္ကမန (လွန်မြောက်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။

၁။ သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ ။ ။ သုခံ ဝေဒယာမိတိ ဧဝမာ ဘောဏေ အသတိပိ နာမကာယေန စေတသိကသုခံ ကာယိကသုခ ဟေတုရူပ သမုဋ္ဌာပနေန ကာယိကသုခဉ္စ ဈာနသမင်္ဂိ ပဋိသံဝေဒေတိတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ ဋီကာ (ပ၊ နာ-၁၇၅) အတိုင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့် နှစ်နည်းလုံးကို တပေါင်းတည်း အနက်ပေးလိုက်သည်။ ထိုအနက်၌ (၁) တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမ ကာယဖြင့် (ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ယှဉ်တွဲပါဝင်သော) စေတသိကသုခကို ခံစား သည်။ (၂) ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် (ထို၌ယှဉ်သော) ကာယိကသုခကို ခံစားသည်ဟု အသီးအသီး ခွဲခြား၍ အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။ ဤ ဋီကာ၌ ကာယိက စေတသိက ဟူသော သုခနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ခံစားမည်ဟူသော အဘောဂ (ကြံရွယ်နှလုံးသွင်းမှု) မရှိဘဲ ခံစားသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထိုဋီကာ အတိုင်းပင် ကာယိကသုခကို ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် ခံစားသည်ဟု ဆိုလိုက်သည်။

ပြခဲ့သော (၁) (၂)ခွဲခြားချက်အတိုင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှစ်နည်း ပေါ်လွင်အောင် ပါဠိတော်ကို အနက်ပြန်လိုလျှင် (၁) သုခဉ္စ=စေတသိက သုခကိုလည်း။ ကာယေန=တတိယဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစား၏။ [ထိုသို့ ခံစားရာ၌ တတိယဈာန် စိတ်စေတသိတ်များ ဖြစ်ဆဲ၊ ဈာန်ဝင်စားနေတုန်းဆဲဆဲ ဖြစ်သောကြောင့် “ခံစားမည်”ဟူသော အဘောဂမရှိဘဲ ခံစား၏] (၂) သုခဉ္စ=ကာယိကသုခကိုလည်း။ ကာယေန= ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=(ဈာန်မှ ထသောအခါ) ခံစား၏။

ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အရိယာ=ဘုရား အစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊
 အာစိက္ခန္တိ=ချီးမွမ်းစကား ပြောကြားတော် မူကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊
 အာစိက္ခန္တိ=နည်းဟူမူ၊ အယံ=ဤ တတိယ ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်သည်)
 ဥပေက္ခာ=လျစ်လျူရှုတတ်သော တကြ မဇ္ဈတ္တပေက္ခာ ရှိပါပေစွ၊ (ချမ်းမြေ့၊
 ဂုဏ်အင်၊ စုံလင်ကဲမောက်၊ ထိပ်ဆုံးရောက်ရှိ၊ တတိယဈာန်၊ သုခဉ်ပင်
 မခင်မင်မှု၊ လျစ်လျူရှုနိုင်ပါပေစွ) သတိမာ= သတိ ရှိပါပေစွ၊ (ပီတိထပ်ကာ၊
 မဖြစ်လာအောင်၊ သေချာမြဲကြပ်၊ စွဲကပ်သော သတိရှိပါပေစွ) သုခဝိဟာရီ=
 ချမ်းမြေ့ကြည်သာ နေလေ့ရှိပါပေစွ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာစိက္ခန္တိ=ချီးမွမ်းစကား
 ပြောကြားကြကုန်၏) တတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် သုံးခုမြောက်သော၊ တံ
 ဈာန်=ထိုဈာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ [ယံပုဒ် ရှိခဲ့သောကြောင့် တံပုဒ်ကို ထည့်သည်]
 ဥပသမ္ပန္ဒ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ [တတိယဈာန်ခန်း ပြီး၏]

ပုဗ္ဗေဝ=(ဈာန်လေးပါးတို့၏) ရှေးဦးမဆွ ဥပစာရဓဏ၌ သာလျှင်၊
 သုခဿ=ကာယိကသုခကို၊ ပဟာနာ စ = ပယ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊
 ဒုက္ခဿ=ကာယိကဒုက္ခကို၊ ပဟာနာ စ = ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊
 သောမနဿဒေါမနဿာနံ= သောမနဿဝေဒနာ၊ ဒေါမနဿ ဝေဒနာတို့၏၊
 အတ္တင်္ဂမာ=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အဒုက္ခမသုခံ=
 ဒုက္ခလည်းမဟုတ်၊ သုခလည်း မဟုတ်သော၊ [န ဒုက္ခံ အဒုက္ခံ (ဒုက္ခမဟုတ်သော
 စတုတ္ထဈာန်)ဟု ဋီကာတို့၌ ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ န သုခံ အသုခံ၊ (သုခမဟုတ်သော

ဤ(၂)အနက်၌ ဆိုလိုရင်းကား-တတိယဈာန် စိတ်စေတသိတ်များ
 ဖြစ်သောအခါ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်တွဲကာ စေတသိကသုခ (သုခဈာန်အင်္ဂါ)လည်း
 ပါဝင်၏။ ထိုစေတသိကသုခကြောင့် ဖြစ်သော အလွန်ကောင်းသော စိတ္တဓ
 ရုပ်တို့သည် တကိုယ်လုံး၌ အနှံ့ဖြစ်ကြ၏။ ထိုစိတ္တဓရုပ်တို့နှင့် ကျန်သော
 တိဓရုပ်တို့ (ကမ္မဓ၊ ဥတုဓ၊ အာဟာရဓရုပ်တို့) အချင်းချင်းတွေ့ထိ တိုက်
 ခိုက်မှု အရှိန်အဟုန်ကြောင့် ဈာန်မှ ထသောအခါ ကာယဝိညာဏဝိထိ
 ဖြစ်သည်အထိပင် အရသာရှိလှ၏။ နေထိုင်ကောင်း၏။ ထိုဝိထိ၌ ပါသော
 ကာယိကသုခကို ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် ခံစား၏။
 (ခံစားမည်ဟူသော အာဘောဂဖြင့်လည်း ခံစား၏)ဟူလို။ ဣဒါနိ သဟာပိ
 အာဘောဂေန သုခပဋိသံဝေဒနံ ဒေသတုံ “ယံ ဝါ တ” န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၁၈၈။

စတုတ္ထဈာန်)။ အဒုက္ခံ စ တံ အသုခံ စာတိ အဒုက္ခမသုခံ။ ‘အဒုက္ခံ+အသုခံ’ဟု တပုဒ်စီခွဲ၍ အနက်ပေးလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဝါ=ဒုက္ခလည်း မရှိ သုခလည်း မရှိသော၊ [ဥပေက္ခာ ဝေဒနာရှိ၏ ဟူလို] ဥပေက္ခာသတိပါရှိသုခံ =ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော၊ စတုတ္ထံ= ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် လေးခုမြောက်သော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ=ဤ (ဈာန်လေးပါးကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော) ဇွမ်းအားကို ။ပ။

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ‘တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနာ=ဟောကြားအပ်သော တရားတော်တို့သည်၊ ဣမာ ဓမ္မ=ဤနှစ်ပါး တို့တည်း ။ပ။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ (ဓမ္မဒေသနာစ= ဟောကြားအပ်သော တရားတော် လည်းကောင်း) ဝိတ္တာရေန=အကျယ်အားဖြင့်၊ (ဓမ္မဒေသနာစ=လည်းကောင်းတည်း)

၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ အဓိကရဏေ=အကြင်အဓိကရုဏ်း၌၊ (ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း၊ အနုဝါဒါဓိကရုဏ်း၊ အာပတ္တာဓိကရုဏ်း၊ ကိစ္ဆာဓိကရုဏ်း ဟူသော အဓိကရုဏ်း လေးမျိုးတို့တွင် အကြင်အဓိကရုဏ်း၌) အာပဇ္ဇော= အာပတ်သင့်ရောက်သော၊ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ စောဒကော =အာပတ်ဖြင့် ဇွပ်စွဲစောဒနာသော၊ ဘိက္ခုစ=လည်းကောင်း၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ဝါ=မိမိ၏အပြစ်ကို၊ န ပစ္စဝေက္ခတိ=မစဉ်းစားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [တသ္မေတံ=တသ္မိံ+တေံ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်] တသ္မိံ အဓိကရဏေ=ထိုအဓိကရုဏ်း၌၊ “ဒီယတ္တာယ=ကာလကြာရှည် တည်ရှိနေသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ ဓရတ္တာယ=ကြမ်းတမ်းသော ဆဲရေး စကား ဖြစ်ပွားနေသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ ဝါဠတ္တာယ=ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ်ခြင်းဖြင့် ခက်ထန်သည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တိဿတိ=ဖြစ် လတ္တံ့။ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ ဖာသုံ=ချမ်းသာစွာ၊ န ဝိဟရိဿန္တိ = မနေကြရကုန်လတ္တံ့၊” ဣတိ တေံ=ဤသို့သော အကျိုးတရားသည်၊ [တသ္မေတံ- မှ တေံပုဒ်တည်း] ပါဠိကံခံ=အလိုရှိထိုက်သည်၊ ဝါ=မလွဲမသွေ ဖြစ်လတ္တံ့သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စခေါ=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ ယသ္မိံ အဓိကရဏေ=၌ ။ပ။ ပစ္စဝေက္ခတိ=စဉ်းစား၏ ။ပ။ န သံဝတ္တိဿတိ=မဖြစ်လတ္တံ့ ။ပ။ ဝိဟရိဿန္တိ=နေကြရကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ တေံ=ဤသို့သော အကျိုးတရားသည်၊ ပါဠိကံခံ (ဟောတိ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့လျှင်၊ အာပဇ္ဇော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်
 ။ပ။ ပစ္စဝေက္ခတိ=စဉ်းစားသနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌
 ။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊
 ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊ ကိဉ္စိဒေဝ=တခုခုသာလျှင် ဖြစ်သော၊
 ဒေသံ=(ထုတ်ဖော်ပြောကြားသင့်သော) အာပတ်ဟူသော၊ [ဒေသေတဗ္ဗာ အာ
 ဝိကာတဗ္ဗာတိ ဒေသာ] အကုသလံ=အကုသိုလ်အဖြစ်သို့၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊
 အာပဇ္ဇော=ရောက်ခဲ့ပြီ၊ သော ဘိက္ခု=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊
 ကိဉ္စိဒေဝ=သော၊ ဒေသံ=သော၊ အကုသလံ=သို့၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇ
 မာနံ=ရောက်နေသည်ကို၊ အဒ္ဓသ=မြင်ပြီ၊ အဟံ=ငါသည် ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊
 နော စေ အာပဇ္ဇေယျံ=အကယ်၍ မရောက်ငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့
 မရောက်သည်ဖြစ်လသော်) သော ဘိက္ခု=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ မံ=ငါ့ကို
 ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ န ပဿယျ= မမြင်လေရာ၊
 စခေါ=ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ၊ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည် ။ပ။ ကာ
 ယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇော=ပြီး၊ တသ္မာ=ထိုကြောင့်၊ သော ဘိက္ခု=သည်၊ မံ=ကို
 ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ အဒ္ဓသ=ပြီ။

သော ဘိက္ခု=သည်၊ မံ=ကို ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊
 ဒိသ္မာ စ ပန=မြင်ပြီး၍သာလျှင်၊ ဝါ=မြင်ခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ အနတ္တမနော
 =မိမိ၏ပင်ကိုယ်မနော နှစ်သက်သောစိတ် မရှိသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရလေပြီ၊
 [စောဒကရဟန်းမှာ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟူလို] အနတ္တမနော=သည်၊
 သမာနော=သော်၊ မံ=ငါ့ကို၊ သော ဘိက္ခု=သည်၊ အနတ္တမနဝစနံ=မိမိ၏
 ပင်ကိုယ်မနော နှစ်သက်သောစိတ် မရှိသူ၏ စကားကို၊ ဝါ=စိတ်မနှစ်သက်
 မြှက်ဆိုအပ်သော စကားကို၊ အဝစ=ပြောဆိုပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါ့ကို၊
 အနတ္တမနဝစနံ=ကို၊ တေန ဘိက္ခုနာ=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ ဝုတ္တော=
 ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနော= သော်၊ အနတ္တမနော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရပြီ။
 [ငါစိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟူလို] (အဟံ=သည်) အနတ္တမနော=သည်၊
 သမာနော=သော်၊ ပရေသံ =သူတပါးတို့အား၊ အာရောစေသိ=ပြောကြားပြီ။

ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဘဏ္ဍသ္မိံ=ပစ္စည်းဥစ္စာ ဘဏ္ဍာကြောင့်၊
 (အခွန်ကောက်ရာဌာနကို ရှောင်ရှား၍ သယ်ဆောင်အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကြောင့်)
 သုကံဒါယကံ=အခွန်ပေးဆောင်ရမည့် သူထံသို့သာလျှင်၊ (အစွယော= အပြစ်
 သည်၊ အတိဂစ္ဆတိ ဣဝ= လွမ်းဖိစီးနင်း၍ ရောက်သကဲ့သို့၊ တထာ=ထို့အတူ)

တတ္ထ=ထိုအဓိကရုဏ်း၌၊ မမေဝ(မံဒေဝ)=ငါ့ထံသို့ သာလျှင်၊ အစွယော=သည်၊ အစွဂမာ=လွမ်းဖိစီးနင်း၍ ဆိုက်ရောက်ပြီ၊ [သုကံဒါယကံ+ဣဝ-ဟုဖြတ်။ အစွဂမာကိုပင် ဥပမာနဘက်၌ အတိဂစ္ဆတိဟု ပစ္စုပ္ပန် ဝိဘတ်ပြောင်း၍ ဆိုသည်] ဣတိ=သို့(ပဋိသန္ဓိကွတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့လျှင် ။ပ။ ပစ္စဝေကွတိ=၏ ။ပ။ စောဒကော=အာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲစောဒနာသော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းသည် ။ပ။ အဟံ=ငါသည်၊ (ငါ စောဒကရဟန်းသည်) ဣမံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (ဤအာပတ်သင့်သော ရဟန်းကို) ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ အဒ္ဓသံ=မြင်ခဲ့ပြီ၊ အယံ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ နော စေ အာပဇ္ဇေယျ=ငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) အဟံ= ငါ စောဒက ရဟန်းသည်၊ ။ပ။ န ပသေယျံ=မမြင်ရရာ၊ စံခေါ=ဘဲ၊ ယသ္မာ =ကြောင့် ။ပ။ အဒ္ဓသံ=ပြီ၊ အဟံ=သည်၊ ဣမံ ဘိက္ခု=ကို ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို။ ဒိသ္မာ စ ပန=လျှင်၊ အနတ္တမနော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရ လေပြီ၊ [ငါ စိတ် မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟုလို] အဟံ=ငါစောဒက ရဟန်းသည်၊ အနတ္တမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ အနတ္တမနဝစနံ=ကို၊ ဣမံ ဘိက္ခု= ဤအာပတ်သင့်သော ရဟန်းကို။ အဝစံ=ပြောဆိုခဲ့ပြီ၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤ အာပတ်သင့်သော ရဟန်းသည်။ ဝါ=ကို၊ အနတ္တမနဝစနံ=ကို၊ မယာ= ငါ စောဒကရဟန်းက၊ ဝုတ္တော။ပ။ အ ဟောသိ=ဖြစ်ရပြီ၊ (အယံ ဘိက္ခု=သည်) အနတ္တမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ ပရေသံ=တို့အား၊ အာရောစေသိ=ပြီ၊ ဣတိ=ဖြင့် ။ပ။ မမေဝ=ငါစောဒက ရဟန်းထံသို့သာလျှင် ။ပ။

၁၆။ အထ ခေါ=ကိုအခါ၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊ ဗြာဟ္မ ကော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) ဘေန=(မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊

၁။ “ယေန”၌ ဝိဘတ်အနက် ။ ။ ယေန၌ နာဝိဘတ်သည် သတ္တမိ အနက်ဟောတည်း။ (တနည်း) ယေန=အကြင်အမျိုးမျိုးသော ဂုဏ်ထူးတို့ကို ရလိုခြင်းကြောင့်၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရား အထံတော်သို့၊ (ဒေဝမနုဿဟိ =နတ်လူတို့သည်၊ ဥပသကံမိတဗ္ဗော=သွားရောက်သင့် သွားရောက်ထိုက်၏၊ ဝါ=ချဉ်းကပ်သင့် ချဉ်းကပ်ထိုက်၏။ တေန=ထိုနတ်လူတို့ သွားရောက်သင့် ကြောင်းဖြစ်သော အမျိုးမျိုးသော ဂုဏ်ထူးတို့ကို ရလိုခြင်းကြောင့်၊ (ဘဂဝန္တံ = မြတ်စွာဘုရား အထံတော်သို့) ဥပသကံမိ=သွားရောက်၏။ ဝါ=ချဉ်းကပ်၏။

ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏။ [ပစ္စုပ္ပန်အနက်တည်း] ဥပသင်္ကမိတွာ= ရောက်
လာပြီး၍ [တနည်း-ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာပြီ၊ (အတိတ်အနက်တည်း) ဥပ
သင်္ကမိတွာ=နဂိုမူလရောက်အပ်ပြီးသော အရပ်ထက် နီးနီးကပ်ကပ် ရောက်
လာပြီး၍] ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ သမ္မောဒိံ=

ဤသို့လည်း နာဝိဘတ် ဟိတ်အနက်ဟောကြံ၍ ပါဠိသေသနှင့်တကွ အနက်ပေး
နည်းကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သေး၏။

၁။ ဥပသင်္ကမိပုဒ်အနက် ။ ။ ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမိ ဌိက္ခေသို့
“ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏” ဟု အနက်ပေးသည်။ “ကပ်ရောက်၏၊ ချဉ်းကပ်
၏” ဟူသော အနက်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။ ဥပသင်္ကမိပုဒ်ကို ဂတော၊
ဥပဂတောဟု ဌ၊ ဋီတို့ ဖွင့်သည့်အတိုင်း “သွား၏” ဟူသော ရိုးရိုးဂတိအနက်နှင့်
“ရောက်လာ၏၊ သွားရောက်၏” ဟူသော ပါပုဏနဂတိအနက် နှစ်မျိုးလုံးပင်
ဤနေရာ၌ သင့်လျော်၏။ “ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိတု” ဟု ရှိရာ၌ ကား
“သွား၊ ကြွသွား” ဟူသော အနက်များ သင့်လျော်၏။

၂။ သမ္မောဒိံ၊ သမ္မောဒနိယံ၊ သာရဏီယံ ။ ။ သမ္မောဒိံ၌ သံဟူသော
ဥပသာရသည် သမ(အညီအညွတ်ဟူသော) အနက်ကိုဟော၍ မုဒဓာတ်သည်
သံသန္တန (နှိုးနှောခြင်း၊ ရောနှောခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ သို့သော် သမ္မော
ဒနိယံ၌ကား သံသည် ဓာတွတ္တာနုဝတ္တက ဖြစ်ပြီးလျှင် မုဒဓာတ်သည်
ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပါမောဇ္ဇအနက် ဟောဖြစ်၏။ သမ္မောဒိတဗ္ဗာတိ သမ္မောဒနိယာ
(ဝမ်းမြောက်သင့်၊ ဝမ်းမြောက်ထိုက်သောစကား)။ အနိယ ပစ္စည်းဖြစ်၍ ဒီဃ
ဖြင့်ရှိရ၏။ (တနည်း) သမ္မောဒနံ ဇနေတိတိ သမ္မောဒနိကာ (ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို
ဖြစ်စေတတ်သောစကား)။ ထို့နောက် တဒ္ဓိတ်ဏိက ပစ္စည်း၏ ကကို ယပြု၍
ဣရဿဖြင့် သမ္မောဒနိယာဟု ဖြစ်၏။ ပထမနည်းကဲ့သို့ ဤဒီဃဖြင့်ပင်
ရုပ်ပြီးနိုင်အောင် ဤယပစ္စည်း သက်လျှင်ပိုကောင်းသည်ဟု ယူဆသည်။ ဤ
နည်းအလို “သမ္မောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော” ဟု အနက်ဆို။

သရိတဗ္ဗာ အနုဿရိတဗ္ဗာတိ သာရဏီယာ=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်
အမှတ်ရသင့်သောစကား။ (သရ+အနိယ) ကာရိတ် ပစ္စည်း မပါ၍ ဝုဒ္ဓိမရောက်
သောကြောင့် သ၌ အကို ဒီဃပြု။ သရဓာတ်သည် စိန္တာအနက်ဟောတည်း။
(တနည်း) ပဝတ္တန အနက်ဟောကြံ၍ “သုစိရမ္ပိ ကာလံ သာရေတဗ္ဗာ နိရန္တရံ
ပဝတ္တေတဗ္ဗာတိ သာရဏီယာ” ဟုပြု။ (သရ+ကာရိတ် ဇော+အနိယ) ဤနည်း၌

တညီတညွတ်တည်း နှီးနှောမိပြီ၊ (ကျန်းမာသာရေး စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြော နှီးနှောမိပြီ) သမ္မောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်သင့် ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော။ သာရဏီယံ =အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော၊ ကထံ=စကားကို၊ ဝိတိသာရေတွာ =ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ ဧကမန္တံ =သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ (ဝေး၊ နီး၊ ရှေ့၊ နောက်၊ မြင့်မောက်၊ လေညာ၊ ခြောက်ဖြာထိုင်ခြင်း၊ အပြစ်ကင်းကွာ၊ တခုသောနေရာ၌) ဝါ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌ ထိုင်ရာရောက် အောင်၊ ဝါ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧက မန္တံ =၌၊ ဝါ= အောင်၊ ဝါ=စွာ၊ နိသီန္ဒော=ထိုင်နေပြီးသော၊ သော ဗြာဟ္မ ဣော=ထိုပုဏ္ဏားသည်၊ ဘဂဝန္တံ =မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်သနည်းဟူမူ)

သော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ယေန (ဟေတုနာ)=အကြင်အကြောင်း ဟိတ်ကြောင့်၊ ယေန (ပစ္စယေန)=အကြင်အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ [အနက်တူ ဖြစ်သော ဟေတုနှင့် ပစ္စယပါဠိနှစ်ပုဒ်ကို အနက်တူမြန်မာပရိယာယ် နှစ်မျိုး လဲလှယ်ပြန်ဆိုနိုင်လျှင် သာ၍ ကောင်းမည်] ဣစ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စေ = အချို့ကုန်သော၊ [မိခေကစ္စေ=ဣစ+ဧကစ္စေ]သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ =၏၊ [ဒေကာကနိပါတ် စာပိုဒ်-၄၃-ကြည့်] ။ပ။ ဥပပစ္စန္တိ=ကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထိုင်ရဲသို့ လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ကော နုခေါ= အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုင်ရဲသို့ လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်း သည်၊ ကော= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဓမ္မ စရိယာ+ဝိသမစရိယာ+ဟေတု= မတရား သော အကုသိုလ်အမှုကို ပြုကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော+မမျှမတကျင့်ခြင်း ဟူသော+အကြောင်းကြောင့်၊ [ဝိသမံ စရိယာ=မမျှမတကျင့်ခြင်း၊ (တနည်း) ဝိသမဿ စရိယာ=မမျှတသော အလုပ်ကို ပြုလုပ်ခြင်းဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ပြ၏] ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသင်မေးလျှောက်သည့်အတိုင်း။

“သာရဏီယံ=အမြဲမသွေ ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်တည်နေစေသင့်သော” ဟု အနက်ဆို။ ဧကမန္တံ၌-ဧက=တခုသော+အန္တံ (ဧကာဋ္ဌာသ) = နေရာအရပ်အဖို့။ ဧကသို့ အန္တေ ယုတ္တပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိဒီကာ၊ ပ-၆၇။ ဧကမန္တန္တိ ဘာဝန ပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ဧကသို့ ဌာနေ၊ အတိသမ္ပုခါဒီဧက စာ နိသစ္စဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ဧကသို့ ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊ ၄၉။

ဣစ=ဋ္ဌံ ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယေန(ဟောတုနာ)=ကြောင့်။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=၏။ သော ဟောတု=ထိုနတ်ပြည်သို့ လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်။ ဧကော နုခေါ=နည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုနတ်ပြည်.....ပစ္စည်းသည်။ ဧကော= နည်း။ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ဓမ္မစရိယာ သမစရိယာဟောတု = ကုသိုလ်တရားကို ပြုကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မျှတစွာ ကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ပ။ [ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၂၀)အဓမ္မစရိယာသုတ်၌ ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း အကုသလကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို အဓမ္မစရိယာ ဝိသမစရိယာဟု ခေါ်၍ ကုသလကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို ဓမ္မစရိယာ သမစရိယာခေါ်၏]

ဘော ဂေါတမ= အရှင်ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလား နှစ်သက် အပ်ပါပေ၏။ ဝါ=အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဘိက္ကန္တံ^၂=၏။

၁။ အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ။ ။ ဤ၌ နောက်တနည်းအပွင့်များကား- ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ (ဝစနံ=အရှင်ဂေါတမ၏ တရားစကားတော်ကို၊ ဝါ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလား နှစ်သက်အပ်ပါပေ၏။ ဝါ= အလွန် ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ပသာဒနံ=တရားစကားတော် ကြောင့် အကျွန်ုပ်၏ ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဝါ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=၏။ ဝါ=၏။ [ဤ နည်းကား အာမေဋီတမဟုတ်။ ရှေ့အဘိက္ကန္တံ သဒ္ဓါဖြင့် တရားစကားတော်ကို ချီးကျူး၍ နောက်အဘိက္ကန္တံ သဒ္ဓါဖြင့် မိမိ၏ ကြည်ညိုမှုကို ချီးကျူးသည်]

တနည်း- ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=တရားစကားတော်သည်) အဘိက္ကန္တံ=ကိလေသာအပြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန် ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=သီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ရစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။

တနည်း-ဘောဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=ပညာတရား ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းပြချက် နှစ်မျိုးစီ နှစ်မျိုးစီကို စိတ်ဖြင့် ရည်မှန်းကာ နှစ်ကြိမ်တိတိ မြွက်ဆိုအပ်သော အဘိက္ကန္တံ သဒ္ဓါတို့ဖြင့် ပုဏ္ဏားသည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဒေသနာတော်ကိုသာ ချီးကျူးသည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ နောက်တနည်း ပွင့်ပြတော်မူ၏]

[ကြည်ညိုခြင်း၊ ချီးကျူးခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်တမျိုးတည်းကိုပင် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ မြွက်ဆိုအပ်သော အာမေဋီတ် စကားတည်း] ဘော ဂေါတမ=မ၊ နိက္ကုဒ္ဓိတံ=(တစုံတယောက်က) မှောက်၍ ထားအပ်သော အိုးခွက်ကို၊ ဝါ=(အလိုအလျောက်) မှောက်လျက်တည်နေသော အိုးခွက်ကို၊ ဥက္ကုဇ္ဈေယျ သေယျထာပိ ဝါ=လှန်ပြရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္ဆန္တံ= မြက်သစ်ရွက် စသည်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားအပ်သော အရာဝတ္ထုကို၊ ဝိဝရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ဖွင့်ဖော်ပြရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မုဋ္ဌဿ=အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေ့ဝေ နေသူအား၊ ဝါ=မျက်စိလည် လမ်းမှားနေသူအား၊ မဂ္ဂံ=လမ်းမှန်ကို၊ အာစိက္ခေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ပြောပြရာ သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ “စက္ခုမန္တော=မျက်စိရှိသော သူတို့သည်၊ ရူပါနိ=အရောင်အဆင်းတို့ကို၊ ဝါ=မြင်စရာဟူသမျှတို့ကို၊ ဒက္ခန္တိ =မြင်ကြရကုန်လိမ့်မည်” ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်၍၊ အန္တကာရေ=အမှိုက်မှောင်၌၊ (တောကြီးမြိုင်အုပ်၊ လဆုတ်ဆယ့်လေး၊ တိမ်မြူးဖုံးကာ၊ သန်းခေါင်ခါဟု လေးဖြာစုံနိက် အမှိုက်တိုက်၌) တေလပဇ္ဇောတံ=ဆီမီးတန်ဆောင် အလင်း ရောင်ကို၊ ဓာရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ညှိတွန်းဆောင်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။

ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ အနေကပရိယာယေန=များစွာသော နည်းပရိယာယ်ဖြင့်၊ ဓမ္မော=တရားတော်ကို၊ ပကာသိတော=ထင်ရှားပြတော်မူအပ်ပါပြီ၊ သောဟံ (သော အဟံ)= ထို အကျွန်ုပ်သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ သရဏံ= ကိုးကွယ် အားထားရာ ဟူ၍၊ (ကိုးကွယ်လဲလျောင်း ပုန်းအောင်းမိခိုရာဟူ၍) ဂစ္ဆာမိ= ဆည်းကပ်ပါ၏၊ ဝါ=သဘောပေါက်သိမြင်ပါ၏။ ဓမ္မဉ္စ=ဆယ်ပါးသော တရား တော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ=ရှစ်ပါးသော အရိယာရဟန်းတော်အပေါင်း ကိုလည်းကောင်း၊ (သရဏံ=၍၊ ဂစ္ဆာမိ=၏) အဇ္ဇတဇ္ဇေ=ယနေ့ကို အစပြု၍၊

၁။ အဇ္ဇတဇ္ဇေ၊ အဇ္ဇဒဇ္ဇေ။ ။ “အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဏုဇ္ဇေဝ အတ္ထော”ဟု တာပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဝေဖြင့် ပယ်မြစ်လျက် ဒိုကာဖွင့်ထား၏။ ထို့ ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဘဝံ”ဟု (ဘ)၌ ရသဖြင့်ရှိသော သိဟိုင့်မှုသာ ပါဌ်မှန် ဖြစ်သင့်၏။ အဇ္ဇဘဝန္တိ အသ္မိ အဟာနိ ပဝတ္တံ ပသာ ဒါဒိ” ဟူသော ဝိမတိဒိုကာ၊ (ပ-၈၈)၌လည်း ဘဝ၏ ပရိယာယ် ပဝတ္တပုဒ်ဖြင့် ဖွင့် ၏။ ထိုအဖွင့်ဖြင့် “ယနေ့ကို အစပြု၍”ဟူရာ၌ “ယနေ့ ကြည်ညိုမှု ဖြစ်

[“အဇ္ဇတံ+အဂ္ဂေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “အဇ္ဇတံ=ယနေ့ကို၊ ဝါ=ယနေ့၌ဖြစ်သော ကြည်ညိုမှု စသည်ကို၊ အဂ္ဂေ=အဦးအစကို၊ ကတွာ=ပြု၍”ဟု ကတွာပုဒ်ထည့်ကာ သေချာစွာ အနက်ဆိုနိုင်၏] ပါဏုပေတံ=အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်လျက်၊ ဝါ=အသက်ထက်ဆုံး ဆည်းကပ်လျက်၊ သရဏံ=၍၊ ဂတံ=သဘောပေါက် သိမြင်သော၊ ဥပါသကံ=သီတင်းသည် ဒါယကာဟူ၍၊ မံ=အကျွန်ုပ်ကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဇာရေတု=အသိအမှတ် ပြုတော်မူပါ၊ ဣတိ =ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

၁၇။ အံထခေါ=၌၊ ဇာဏုသောဏီ=ဇာဏုသောဏီမည်သော၊ (ဇာဏုသောဏီပုရောဟိတ် ရာထူးရှိသော အမျိုး၌လည်း ပေါက်ဖွား၍ ဘုရင့်ထံမှ ဇာဏုသောဏီမည်သော ပုရောဟိတ်ရာထူးကိုလည်း ရရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် ဇာဏုသောဏီမည်သော) ဗြာဟ္မဏော=သည် ။ပ။ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဇော၊ ကတတ္တာ စ=ဖြုလုပ်အပ်ခဲ့သည် အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ အကတတ္တာ စ=မပြုလုပ် အပ်ခဲ့သည် အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသင် မေးလျှောက်

သည်မှစ၍”ဟု အဓိပ္ပာယ် ယူစေလို၏။ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း ဝုတ္တံ ဟောတိ ဟုပင် ပါသေး၏။ ထို့ကြောင့် ‘အဇ္ဇဘဝံ’ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်သည်လည်း တာပစ္စည်း၏ အနက်ဖွင့်မဟုတ်။ အဇ္ဇတံ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့် သက်သက်သာတည်း။ သီလက္ခန္ဓံ ဋီကာသစ်၊ ဒု၊ ၁၉၁-၌ကား အဇ္ဇဘဝံဟူသော ဒီယဖြင့် ရှိသော ပါဌ်ကို အတည်ပြု၍ တာပစ္စည်း အနက်ရှိအောင် ကြံကာ “အဇ္ဇတံ=ယနေ့၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ယနေ့ထင်ရှား ရှိသည်အဖြစ်ကို”ဟု အနက် ပေးရန် ဖွင့်ပြထား၏။

ထိုဋီကာသစ် မည်သို့ပင် ဖွင့်စေကာမူ တာပစ္စည်းအနက် မရှိကြောင်း အခိုင်လုံဆုံး သာဓကကား “အဇ္ဇတာတိ အဇ္ဇာတိပဒဿ ဝဗုနမတ္တံ ဟေတ္ထ တာသဒ္ဓေါ၊ ယထာ “ဒေဝတာတိ-ဟူသော သံယုတ်ဋီကာ၊ ပ-၁၇၄-တည်း။ ဒအာဝုဖြင့် အဇ္ဇဒဂ္ဂေဟူသော မူကွဲပါဌ်ကိုကား “အဇ္ဇ=ယနေ့ကို၊ အဂ္ဂေ= အဦးအစကို၊ ကတွာ=ပြု၍”ဟု အနက်ဆိုပါ။ အဂ္ဂေ၌ ဒုတိယာ အံဝိဘတ်ကို ပြု၊ တနည်းအားဖြင့် ဒုတိယာဧကဝုစံ အံဝိဘတ်ကို ဗဟုဝုစံယောဝိဘတ်သို့ ပြောင်းလဲကာ ထိုယောဝိဘတ်ကိုပင် ပြုခြင်းအားဖြင့် ဧကဝုစံမှ ဗဟုဝုစံသို့ ပြောင်းလဲမှု ဝစနဝိပလ္လာသဟု ကြံပါ။

သည့်အတိုင်း ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ = ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော
 ဂေါတမ=မ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယေန(ဟောတုနာ)=ကြောင့်။ပ။ သော ပစ္စယော
 =သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ဣစ္ဆာ၊ ကတတ္တာစ
 =လည်းကောင်း ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ =၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော
 တော ဂေါတမဿ=အရှင်ဂေါတမ၏၊ ဝါ=သည်၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်
 အားဖြင့်၊ ဘာသိတဿ=ဟောပြုအပ်ပြီး၍၊ ဝိတ္တာရေန=အကျယ်တဝင့် အားဖြင့်၊
 အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အဝိဘတ္တဿ=မခွဲဝေအပ်သော၊ ဣမဿ =ဤ
 တရားစကား၏၊ ဝိတ္တာရေန=ဖြင့်၊ အတ္ထံ=ကို၊ အဟံ=အကျွန်ုပ်သည်၊ န ခေါ
 ဇာနာမိ=မသိနိုင်ပါ၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏၊ ယထာ=အကြင် အခြင်းအရာ
 အားဖြင့်၊ (ဒေသိယမာနေ=ဟောပြုအပ်လသော်) ဘောတော ဂေါတမဿ =
 ၏၊ ဝါ=သည်၊ သံခိတ္တေန ။ပ။ အဟံ=သည်၊ အာဇာနေယျံ=သိနိုင်ရာ၏၊
 တထာ=ထို (အကျွန်ုပ်သိနိုင်လောက်သော) အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘဝံဂေါတမော
 =အရှင်ဂေါတမသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတု= ဟော
 တော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ တေနဟိ=(အကျယ်တဝင့် ဟောဖို့ရန်) ထိုသို့
 အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) တေနဟိ=ငါတိုက်တွန်း၏၊ [ဥယျော
 ဇနတ္တနိပါတ်တည်း] (တွံ=သင်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤတရားကို) သာဓုကံ=
 ကောင်းစွာ၊ [သုန္ဒရအနက်တည်း] ဝါ=စွဲစွဲမြဲမြဲ (မှတ်မှတ်သားသား) [ဒဋ္ဌိကမ္မ
 အနက်တည်း] ဝါ=ငါ၏ စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်းဖြင့် [အာဏတ္တိအနက်]
 သုဏာဟိ=နာယူလော၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော။
 [သီလက္ခန္ဓံ အဋ္ဌကထာ၌ ပါဌသေသ ထည့်စွက်၍ နောက်တနည်း အနက်ဖွင့်များ
 ရှိသေး၏ ။ ဤနေရာ၌မူ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌လည်း မဖွင့်၊ လိုအပ်သည်ဟုလည်း
 မထင်၍ ချန်ထားခဲ့တော့အံ့] ဘာသိဿာမိ=ငါဟောကြားအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော=အိုအရှင်၊ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ၊ ဣတိခေါ= ဤ
 သို့လျှင် ။ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စယော
 သိ=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣစ္ဆာ၊ ဣမံ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စဿ=သည်၊
 [စာပိုဒ်-၃နှင့်၄ ကြည့်] ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣစ္ဆာ၊ ဧဝံခေါ=ဤသို့ ငါဟောပြုအပ်သည့်
 အတိုင်းပင်၊ ကတတ္တာ စ ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣစ္ဆာ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣမံ=၌

၁၈။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသွာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်
 ။ပ။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍ ။ပ။
 နိသိန္နံ=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ=အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊
 ဧတံ=ဤတရားစကားကို၊ အဝေါစ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=မူ) အာနန္တံ=အာနန္ဒာ၊
 ကာယဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ မနောဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း၊
 ဧကံသေန=တခုသော အဖို့အားဖြင့်။ ဝါ=ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့် [ဧက+အံသ]
 အကရဏီယံ=မပြုသင့်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဣတိ(အဝေါစ
 =မိန့်) ဘန္တေ =အရှင်ဘုရား၊ ယမိဒံ(ယံ ဣဒံ) ကာယဒုစ္စရိတံ= အကြင်ကာယ
 ဒုစ္စရိတံ အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယမိဒံ ဝစီဒုစ္စရိတံ=လည်းကောင်း၊ ယမိဒံ
 မနောဒုစ္စရိတံ=လည်းကောင်း၊ ဧကံသေန=ဖြင့်၊ အကရဏီယံ=၍၊ ဘဂဝတာ=
 မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အက္ခာတံ=ဟောကြားတော်မူအပ်ပါပြီ၊ အကရဏီယေ=
 မပြုသင့် မပြုထိုက်သော၊ တသ္မိံ=ထိုဒုစရိုက် အကုသိုလ်ကို၊ ကယိရမာနေ=
 ပြုအပ်လသော်၊ ကော=အဘယ်မည်သော၊ အာဒိနဝေါ=အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊
 ပါဠိကခေါ်=အလိုရှိအပ်ပါသနည်း၊ ဝါ=မလွဲမသွေ ဖြစ်ပါမည်နည်း၊ ဣတိ
 (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာနန္တံ=အာနန္ဒာ၊ ယမိဒံ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။
 အကရဏီယံ=၍၊ မယာ=ငါသည်၊ အက္ခာတံ=ပြီ။ပ။ အယံ အာဒိနဝေါ=ဤ
 ဆိုလတ္တံ့သော အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပါဠိကခေါ်=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=မလွဲမသွေ
 ဖြစ်လိမ့်မည်၊ အတ္တာပိ=မိမိသည်လည်း၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ဥပဝဒတိ=
 စွပ်စွဲ၏၊ ဝိညျု=ပညာရှိတို့သည်။ အနုဝိစ္စ=သိမြင်ကုန်၍၊ ဝါ=ဝင်ရောက်စွက်ဖက်
 ကုန်၍၊ ဂရဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။ ပါပကော=ယုတ်ညံ့သော၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=
 ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်။ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ=ကျော်လွမ်းပျံ့နှံ့၍
 တက်၏။ သမ္ပုဋ္ဌော=တွေဝေလျက်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရောတိ=ပြု၏။
 [သေခါနီး၍ အိပ်ရာထဲ လဲနေစဉ် ရာပေါင်းများစွာသော ဓားလှံတို့ဖြင့် ထိုး
 ခုတ်ခံနေရသလို ငရဲဂတိနိမိတ်တွေ ထင်လာခြင်းကြောင့် ကယ်ပါ ကယ်ပါဟု
 ကြောက်လန့်စွာ ကယောင်ကယမ်း အော်မြည်တမ်းလျက် သေရသည်ဟူလို]
 ။ပ။ အယံ အာဒိနဝေါ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပါဠိကခေါ်=၏၊
 ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) ။ပ။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏ဟု ။ပ။ ကရဏီယေ
 =ပြုသင့်ပြုထိုက်သော၊ တသ္မိံ=ထိုသုစရိုက် ကုသိုလ်ကို။ပ။ အာနိသံသော=
 အကျိုးအာနိသင်ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ န ဥပဝဒတိ=မစွပ်စွဲ။ပ။ ပသံသန္တိ=ချိုးမွမ်း

ကြကုန်၏။ ကလျာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=ချီးမွမ်းပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်။ပ။ အသမ္ပုဇ္ဈော=မတွေ့ဝေဘဲ။ပ။

၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို ၊ ပဗောထံ=ပယ်စွန့် ကြကုန်လော။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလံ=ကို၊ ဝါ=သည်။ ပဗောတံ=ပယ်စွန့်ခြင်း ငှာ၊သက္ကာ=တတ်စွမ်းနိုင်၏။[ပယ်စွန့်လျှင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ပယ်စွန့်လို့ရသည် ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ အကုသလံ=ဤအကုသိုလ်ကို၊ ပဗောတံ=ငှာ၊ သက္ကာ=တတ်စွမ်းနိုင်သည်။ နော စ အဘဝိဿ=အကယ်၍ မဖြစ်ငြားအံ့၊ အကုသလံ ဘိက္ခဝေ ပဗောထာတိ=ရဟန်းတို့ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်ကြဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်။ န ဝဒေယျံ=မဟောရာပါ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မာ =အကြင့်ကြောင့်။ စခေါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ အကုသလံ=ကို၊ ပဗောတံ=ငှာ၊ သက္ကာ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အကုသလံ ဘိက္ခဝေ ပဗောထာတိ=ကြဟူ၍၊ ဧဝံ=သို့၊ အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=ဟောပါ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမျှမကသေး။ ဣဒံ အကုသလံ=သည်၊ ပဟိနံ=ပယ်အပ်ပြီးသည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်) အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့ အလို့ငှာလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ကောင်း၊ သံဝတ္တေယျံ=ဖြစ်လေရာငြားအံ့။ပ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာလည်း ကောင်း၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ပ။ ဘာဝေထံ=ဖြစ်ပွားစေကုန်လော။ပ။ ဘာဝေတံ= ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ။ပ။ ဣဒံ ကုသလံ=ဤကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဘာဝေတံ=ငှာ၊ သက္ကာ=သည်၊ နောစ အဘဝိဿ=အံ့၊ ကုသလံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထာတိ=ရဟန်းတို့ကုသိုလ်ကို ဖြစ်ပွားစေကြဟူ၍၊ ဧဝံ=သို့၊ အဟံ=သည်၊ နဝဒေယျံ=ပါ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ ဣဒံ ကုသလံ=သည်၊ ဘာဝိတံ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်၊ (သမာနံ=သော်)။ပ။

၂၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား သဘောတို့သည်။ သဒ္ဓမ္မဿ=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော သာသနာတော်၏၊ သမ္မောသာယ=မေ့ပျောက်ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ အန္တ ရဓာနာယ=ကွယ်ပခြင်းငှာ၊ သံ ဝတ္တန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=တို့နည်း၊ ဒုန္တိက္ခိတ္တံ = (ရှေ့နောက်အစဉ်လွဲမှား) မကောင်းသဖြင့် စိတ်၌မှတ်သားထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနံစ=ပုဒ်ဗျည်းဟူသောပါဠိလည်းကောင်း၊ ဝါ=အနက်ကို ထင်ရှား ဖော်ပြ တတ်သော ပါဠိပုဒ်လည်းကောင်း၊ [ဒု=မကောင်းသဖြင့်+ နိက္ခိတ္တံ=မှတ်သား ထားအပ်သော+ဗျဉ္ဇနံ=အနက်ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော+ပဒ=ပုဒ်၊ ပါဠိ]

ဒုန္နိတော=(ရှေ့နောက်အစဉ်လွဲမှား)မကောင်းသဖြင့် စိတ်၌ ဆောင်ကပ် မှတ်ထားအပ်သော၊ အတ္ထောစ=အနက် အဓိပ္ပါယ်လည်းကောင်းတည်း။ (အဋ္ဌကထာဟူသော အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက် အဓိပ္ပါယ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တံသ=သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနသ=၏။ အတ္ထောပိ=အနက် အဓိပ္ပါယ်သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဒုန္နယော=ခက်ခဲစွာ ထုတ်ဆောင် ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ=ထုတ်ဆောင်၍ မဖွင့်ဆိုနိုင်တော့သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ပါဠိတော်ပုဒ်များကို ရှေ့နောက်ပြောင်းပြန်ပြန်ကာ အစဉ်လွဲမှားစွာ နှုတ်တက်ကျက်မှတ်ထားသောကြောင့် ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် (အဋ္ဌကထာ)ကို ခက်ခဲစွာဖွင့်ဆိုရ၏၊ သို့မဟုတ် လုံးဝသော်လည်း မဖွင့်ဆိုနိုင်တော့ဟူလို။ ဤအဋ္ဌကထာ၊ နာ-၂၄နှင့် ၃၄၂တို့နှင့်အညီ ဒုန္နယံ နိဓာတ်သည် နိဟရဏ အနက်ဟောတည်း၊ ဒုက္ခေ နေတဗ္ဗော နိဟရိတွာ ကထေတဗ္ဗောတိ ဒုန္နယော။ တနည်း-နေတဗ္ဗော နိဟရိတွာ ကထေတံ သက္ကုဏေယျောတိ နယော၊ န နယော ဒုန္နယော-ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြ။ ကစည်းသဒ္ဒါကြီး၌ကား နိဓာတ်ကို သိခြင်းအနက် ဖွင့်ကြ၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ပ။

၂၁။ ဌိတိယာ=တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယာ=မမေ့ပျောက်ခြင်းငှာ၊ အနန္တ ရတနာယာ=မကွယ်ပခြင်းငှာ။ပ။ သုနိက္ခိတ္တံ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စိတ်၌ မှတ်သားထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနံစ=လည်းကောင်း၊ သုနိတော=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စိတ်၌ဆောင်ကပ် မှတ်ထားအပ်သော၊ အတ္ထောစ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ သုနယော=လွယ်ကူစွာ ထုတ်ဆောင်ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အဓိကရဏဝဂ္ဂေါ=အဓိကရဏဝဂ်တည်း။

၃-ဗာလဝဂ်

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလာ=မိုက်သောသူတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစွယံ=အပြစ်ကို၊ အစွယတော=အပြစ်ဟူ၍၊ န ပဿတိ=မမြင်၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစွယံ=ကို၊ ဒေသေန္တံသ=ဖွင့်ဟဝန်ခံ တောင်းပန်သောသူအား၊ (ဖွင့်ဟဝန်ခံကာ ဒဏ်ထမ်းလျက် တောင်းပန်ကန်တော့သူအား) ယထာဓမ္မံ=ဟုတ်မှန်သော သဘောအားလျော်စွာ၊ နပုဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်မခံ၊ ဝါ=သည်းမခံ ခွင့်မလွှတ်၊ (သော စ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ

=တို့၊ ဗာလာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည် ။ပ။ ပဿတိ=မြင်၏။ပ။ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်ခံ၏။ ဝါ=သည်းခံခွင့်လွှတ်၏။ပ။

၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွမ်းဖိ၍ ပြောဆိုကြကုန်၏။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်ပြောဆိုကြကုန်၏။ပ။ ဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ဒေါသန္တရော=စိတ်အတွင်း၌ သက်ရောက်ကိန်းအောင်းသော ဒေါသရှိသော၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) [အန္တရေ အဗ္ဘန္တရေ ပတိတော ဒေါသော ယဿာတိ ဒေါသန္တရော၊ ဒေါသေန ဝါ သမ္ပယုတ္တံ အန္တရံ စိတ္တံ ယဿာတိ ဒေါသန္တရော။ ရှေ့နည်း၌ အန္တရသဒ္ဓါ အဗ္ဘန္တရအနက်ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်နည်း၌ စိတ်အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏] ဒုဂ္ဂဟိတေန=မကောင်းသဖြင့် မှတ်ယူထားအပ်သော အယူအဆဖြင့်၊ သဒ္ဓေါ=(ဉာဏ်မပါဘဲ) လွန်ကဲသော ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော ဝါ=လည်းကောင်းတည်း) [ဆံပင် မွေးညင်းတော်မှစ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်ခန္ဓာ တခုလုံး လောကုတ္တရာချည်းသာဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ မစင်ကျင်ကြီးသည် မွေးကြိုင်လှ၏ (ကထာဝတ္ထု၊ ၄၀၈)စသည်ဖြင့် အချို့သောသူတို့သည် အသိ ဉာဏ်မပါဘဲ အလွန်အကဲကြည်ညိုမှုဖြင့် ယုတ္တိကင်းမဲ့စွာ ပြောကြကုန်၏]

၂၄၊ ၂၀။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဘာသိတံ ။ပ။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်-၃၂-ကြည့်] ဒီပေတိ=ပြောပြ၏၊ (ယောစ= ထို ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း)။ပ။ နာဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွမ်းဖိ၍ မပြောကုန်၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန် မပြောကုန်။ပ။ နေယျတ္ထံ=(အခြားပါဠိတော်မှ) ဆောင်ယူ၍ သိစေအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော၊ သုတ္တန္တံ=သုတ္တန်ကို၊ နိတတ္ထော=တိုက်ရိုက်ပြဆို အပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော၊ သုတ္တန္တောတိ=သုတ္တန်ဟူ၍၊ ဒီပေတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိစ္ဆန္ဒကမ္မန္တံ သမ=ပုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှုရှိသောသူမှာ၊ [ကမ္မမေဝ ကမ္မန္တော၊ အန္တသဒ္ဓါအနက်မရှိ၊ ပဋိစ္ဆန္ဒော ကမ္မန္တော၊ ယေနာတိ ပဋိစ္ဆန္ဒကမ္မန္တော] နိရယောဝါ=ငရဲဘုံ၊ ငရဲသား ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန် ယောနိ ဝါ=တိရစ္ဆာန်ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ [ဘုံဌာန မရှိ] ဣတိ=ဤသို့၊ ခီန္တိ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဂတိနံ=လားရောက်အပ်သော ဘုံခန္ဓာတို့တွင်၊ အညတရာ= တမျိုးမျိုးသော၊ ဂတိ=လားရောက်အပ်သော ဘုံခန္ဓာကို၊ ပါဠိကင်္ခါ=အလို ရှိအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပဋိစ္စန္ဒကမ္မန္တ သမ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှု မရှိသော သူမှာ၊ ဒေဝါဝါ=နတ်ဘုံ၊ နတ်ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ မနုဿာဝါ=လူ့ဘုံ၊ လူ့ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ [ဒေဝါနံ အယံ(ဂတိ)ဒေဝါ၊ မနုဿာနံ အယံ မနုဿာ] ဣတိ=ဤသို့၊ ဒွိန္ဒူပ။ ပါဠိကခါ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ=မှားသောအယူရှိသောသူမှာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ= မှန်သော အယူရှိသောသူမှာ။ပ။ ဒုဿီလဿ=သီလမရှိသော သူ၏၊ ဝါ=ကို၊ ပဋိဂ္ဂါဟာ =လက်သင့်ခံသော ဘုံခန္ဓာတို့သည်၊ နိရယော ဝါ=လည်းကောင်း။ တိရစ္ဆာန ယောနိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့တည်း ။ပ။ သီလဝတော=သီလရှိသောသူ၏၊ ဝါ=ကို။ပ။

၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [ဒွါဟံ=ဒွေ+အဟံ]အဟံ=ငါသည်၊ ဒွေ=နှစ်မျိုး ကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်းတို့ကို၊ [“မိမိနှင့်စပ်သော အကျိုးရှိသော အကြောင်းတို့ကို”ဟု ငိုကာဝိဂြိုဟ်နက် ဆိုနိုင်၏။ ဝသ(အဓိန)=မိမိနှင့် ဆက်စပ်သော+အတ္ထ= အကျိုး(ရှိသောအကြောင်း)။ အတ္ထော (ဖလံ) ဝသော (တဒဓိနဝတ္တိ) ယဿ ဟေတုဿာတိ အတ္ထဝသော။) စာပိုဒ်-၂၀၁-၌ လည်းကြည့်] သမ္ပဿမာနော=ကောင်းစွာ မြင်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အရညဝနပတ္တာနိ°=အရညကင် ဓုတင်ဖြစ်မြောက်၊ တောဆိုလောက်၍ လူသူ

၁။ အရညဝနပတ္တာနိ။ ။ မြို့ရွာနှင့် ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန် ငါးရာဝေးသော တောကျောင်းသည် အရညကင် ဓုတင်ဆောင်လောက်သော တောဖြစ်သောကြောင့် အရညလည်း မည်၏။ မြို့ရွာနှင့် ဝေးကွာလှသဖြင့် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးဖို့အတွက် လူတို့သွားလာရာ မဟုတ်သောကြောင့် ဝနပတ္တ လည်းမည်၏။

ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထ ဝိဝေကကာမာတိ ပတ္တံ= (အလိုရှိအပ်သော တရား ထူးကို ရနိုင်ခြင်းကြောင့်) ဆိတ်ငြိမ်မှုကို လိုလားသော သူတော်ကောင်းတို့ တည်နေရာကျောင်း။ ဝနေသု ပတ္တံ ဝနပတ္တံ=တောထဲကကျောင်း (တောကျောင်း)၊ တောထဲ၌ ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောင်းသာမက တောအုပ်(ဝနသဏ္ဍာ) တခုလုံးပင် နေထိုင်ရာကျောင်း (ဝနပတ္တ)ဖြစ်နိုင်၏။

ဝနပတ္တန္တိ ဝနသဏ္ဍာနမေတံ သေနာသနာနံ အဓိဝစနံ။ ဈာနဝိဘင်း ပါဠိတော်၊ ၂၆၀။ အရညဝနပတ္တာနိတိ အရညလက္ခဏပုတ္တာနိ ဝနသဏ္ဍာနိ။ အင်္ဂုတ္တိုရ်ငိုကာ။ တ-၃၅၂။ မူလပဏ်ဒိုကာ၊ ပ-၂၀၈။ ဤသုတ်ငိုကာ၌ကား ဝနသဏ္ဍာနိ-ဟု မရှိဘဲ ဝနပတ္တာနိ-ဟု စာရှိနေလေ၏။

အရောက်နည်းသော တောကျောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္နာနိ=အလွန် စေးကွာခြား
 အစွန်အဖျား ဖြစ်ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းတို့ကို၊
 ပဋိသေဝါမိ=မှီခိုသိတင်းသုံးတော်မူ၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ
 =နှစ်ပါးကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ သမ္ပဿမာနော=သည်၊ ဟုတွာ=၍၊
 အရညဝနပတ္တာနိ=ကုန်သော၊ ပန္နာနိ=ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=တို့ကို၊
 ပဋိသေဝါမိ=မှီခိုနေထိုင်သနည်းဟူမူ) အတ္တနော=မိမိ၏၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ
 = ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းဖြစ်သော လောကီ
 လောကုတ္တရာ အကျိုးကို၊ ဝါ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ဣရိယာပုထံ လေးဖြာ
 ချမ်းသာစွာ နေခြင်းကို၊ သမ္ပဿမာနော စ=ကောင်းစွာ မြင်တော်မူသည်
 လည်းကောင်း၊ ပစ္စိမံ=နောက်၌ဖြစ်သော၊ ဇနတံ=လူရှင်ရဟန်းအပေါင်းကို၊
 အနုကမ္မမာနော စ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတော်မူသည်လည်းကောင်း၊
 (ဟုတွာ=၍၊ အရညဝနပတ္တာနိ=ကုန်သော၊ ပန္နာနိ=ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ
 =တို့ကို၊ ပဋိသေဝါမိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ
 အတ္ထဝသေ=တို့ကို ။ပ။

၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော၊
 ဝါ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သို့ချဉ်းကပ် ပါဝင်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ
 ဒွေ။ပ။ သမထော စ=သမာဓိလည်းကောင်း (ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို
 ချုပ်ငြိမ်းစေတတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း) ဝိပဿနာ စ=ဝိပဿနာဉာဏ်
 လည်းကောင်းတည်း၊ (သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲခြင်းစသော အထူးထူးသော
 အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုတတ်သောဉာဏ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 သမထော=သမာဓိသည်၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လ
 သော်) ကံ အတ္ထံ=အဘယ်အကျိုးကို ၊ အနုဘောတိ=ပြီးစီးစေသနည်း၊ စိတ္တံ=
 မင်္ဂစိတ်ကို၊ ဘာဝိယတိ= ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။ စိတ္တံ=မင်္ဂစိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=
 ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (သမာနံ=သော်)။ပ။ ယော ရာဂေါ=အကြင်တပ်မက်ခြင်း
 သဘောသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) သော (ရာဂေါ)=ထိုတပ်မက်ခြင်းသဘောကို၊
 ပဟိယတိ=ပယ်အပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိပဿနာ=သည်၊ ဘာဝိတာ=သည်၊ (သမာနာ=သော်)
 ။ပ။ ပညာ=မင်္ဂပညာကို။ပ။ ယာ အဝိဇ္ဇာ=အကြင်သစ္စာလေးပါးစသည်တို့ကို
 မှသိတတ်သော မောဟသည်၊ (အတ္ထိ) [ငိုကာ၌ ဗုဒ္ဓါဒိသု အဋ္ဌသု-ဟု ပါဠိ
 ပျက်၏၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ယုံမှားရာဌာနမဟုတ်သောကြောင့် ဒုက္ခေ- အညာဏံ

စသော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်များနှင့်အညီ “ဒုက္ခာဒိသု အဋ္ဌသု”ဟု ရှိရမည်] သာ (အဝိဇ္ဇာ)=ကို၊ ပဟိယတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂုပက္ကိလိဋ္ဌံ=ရာဂသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၊ ဝါ=ရာဂ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံရသည်၊ (ဟုတ္တာဝါ=ဖြစ်၍ လည်း) စိတ္တံ=မဂ်စိတ်သည်၊ န ဝိမုစ္ဆတိ=မလွတ်မြောက်၊ ဝါ=မဖြစ်ပေါ်လာ၊ အဝိဇ္ဇုပက္ကိလိဋ္ဌာ=အဝိဇ္ဇာသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာဝါ) ပညာ=မဂ်ပညာကို၊ န ဘာဝိယတိ=မဖြစ်ပွားစေအပ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိခေါ=ဤသို့လျှင်၊ ရာဂဝိရာဂါ=ရာဂ၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းကြောင့်၊ စေတောဝိမုတ္တိ=ကိလေသာ တို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် စိတ်သမာဓိသည် (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ=အဝိဇ္ဇာ၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းကြောင့်၊ ပညာဝိမုတ္တိ=ကိလေသာ တို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်ပညာသည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၄-သမစိတ္တဝဂ်

၃၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ အသပ္ပုရိသဘူမိဋ္ဌ=သူယုတ်မာ တို့၏ တည်ရာဘုံဌာနကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ ပင်ကိုယ်သဘော ကိုလည်းကောင်း၊ သပ္ပုရိသဘူမိဋ္ဌ=သူတော်ကောင်းတို့၏ တည်ရာဘုံဌာနကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (အဟံ=ငါသည်)ဒေသေသာမိ= ဟောတော် မူအံ့၊ တံ=ထိုဘုံဌာနနှစ်ပါး အကြောင်းအရာ တရားတော်ကို၊ သာဓုကံ= ကောင်းစွာ၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ ကရောထ= စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ ဘာသိသာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား၊ [တနည်း-ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ] ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော=၏၊ (ဝစနံ= စကားတော်ကို) ပစ္စသောသံ=ကုန်ပြီ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသဘူမိ=ဌာနဟူသည်၊ ကတမာ စ= အဘယ် နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ အကတညူ= သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သည်၊ အကတဝေဒီ=သူတပါး ပြုအပ် ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားဖော်ပြကာ မသိတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ကတ=သူတပါးက မိမိအတွက် ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို+ နဝေဒီ= ထင်ရှား ဖော်ပြကာ မသိတတ်၊ ပရိသတ်အလယ်၌ ထုတ်ဖော်မပြောတတ်၊ မပြောရက် နိုင်ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အကတညူတာ=အကြင်သူတပါး

ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကိုမသိတတ်သည် အဖြစ်သည်။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အကတဝေဒိတာ=အကြင်သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှား ဖော်ပြကာ မသိတတ်သည်အဖြစ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤသူတပါး ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကိုမသိတတ်သည်အဖြစ်ကို၊ အသမ္ဘိ=သူယုတ်မာတို့သည်၊ ဥပညာတံ=(ချီးမွမ်းခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်)ကပ်ရောက်၍ သိအပ်ပြီ၊ ဝါ=ချီးမွမ်းအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ အကတညုတာ=သည်။ ယဒိဒံ အကတဝေဒိတာ=သည်။ (အတ္ထိ) ကေဝလာ=အားလုံးစုံသော၊ သော=ဤသူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သည်အဖြစ်သည်။ အသပျရိသဘူမိ=ဌာနမည်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သပျရိသော စ=သူတော်ကောင်းသည်ကား၊ ကတညု=ဇူးကိုသိတတ်သည်၊ ကတဒေဝီ=ဇူးကိုထင်ရှားဖော်ပြကာ သိတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ကတညုတာ=ဇူးကို သိတတ်သည်အဖြစ်သည်။ ယဒိဒံ ကတဝေဒိတာ =ဇူးကိုထင်ရှားဖော်ပြကာ သိတတ်သည် အဖြစ်သည်။ (အတ္ထိ) ဧတံ=ဤ သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်သည်အဖြစ်ကို၊ သမ္ဘိ=သူတော် ကောင်းတို့သည်၊ ဥပညာတံ=ပြီ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒု=နှစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ န သုပ္ပတိကာရံ= လွယ်ကူစွာ အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ကျေးဇူး မဆပ်နိုင်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ကတမေသံ ဒွိန္ဒု =အဘယ်နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုနည်းဟူမူ၊ မာတုစ=အမိကိုလည်းကောင်း၊ ပိတုစ=အဘကိုလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ပုတ္တော=သားသည်) ဝဿသတာယုကော=အနှစ်တရာ အသက်တမ်းရှိသည်၊ ဝါ=အနှစ်တရာ သက်တမ်းရှိရာအခါ၌ ဖွားမြင်သည် (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝဿသတဇီဝီ=အနှစ်တရာ ပတ်လုံး အသက်ရှည်ရှည် တည်နေလျက်၊ ဧကေန=တဖက်သော၊ အံသေန =လက်ယာပခုံး၌၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊ (ဌပေတွာ=တင်ထား၍) ပရိဟရေယျ =ပြုစုစောင့်ရှောက်ငြားအံ့၊ ဧကေန=သော၊ အံသေန=လက်ဝဲပခုံး၌၊ ပိတရံ= ဘခင်ကို၊ (ဌပေတွာ)ပရိဟရေယျ=အံ့၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ သော=ထိုသားသည်၊ နေသံ=(ပခုံးပေါ်မှာပင်ရှိသော) ထိုမိဘတို့ကို၊ ဥစ္ဆာဒန+ပရိမဒ္ဒန+နာပန+ သမ္မာဟနေန=နံ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆုပ်နယ် ပေးခြင်း+ရေအေး ရေနွေး ချိုးပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆွဲဆန့်ပေးခြင်းဖြင့်၊ (ဥပဋ္ဌာနံ=လုပ်ကျွေးပြုစုခြင်းကို၊ ကရေယျ=ပြုလုပ်ငြားအံ့)စ=ထိုမျှမကသေး၊ တေ=ထိုမိဘတို့သည်၊ တတ္ထေဝ=ထိုသား၏ ပခုံးနှစ်ဖက်တို့၌ပင်၊ (နိသိန္နာ=

ထိုင်ကုန်လျက်) မုတ္တကရိသံ=ကျင်ငယ် ကျင်ကြီးကို၊ စယေျ=စွန့်ကုန်ငြားအံ့၊
 ဘိက္ခဝေ= တို့၊ (ဧဝံပိ= ဤမျှလောက် ပြုစုစောင့်ရှောက်ပါသော်လည်း)
 မာတာပိတုနံ=မိဘတို့အား၊ ကတံဝါ=ကျေးဇူးပြုအပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊
 ပဋိကတံဝါ=အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးပြုအပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကျေးဇူးဆပ်
 အပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊ နတွေဝ ဟောတိ=မဖြစ်နိုင်သေးသည်သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ ပဟူတရတ္တရတနာယ=များသော
 တပ်မက်ဖွယ်ရတနာရှိသော၊ ဣမိဿာ မဟာပထဝိယာ=ဤမြေကြီး၏၊ ဝါ=၌၊
 မာတာပိတရော=အမိအဘတို့ကို၊ ဣဿရာဓိပစ္စေ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူဟူသော
 အကြီးအကဲအဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲပြုလုပ်ခြင်းရှိသော၊
 [ဣဿရာ စ တေ အဓိပတယောစာတိ ဣဿရာဓိပတယော၊ ဣဿရာဓိပတိနံ
 ဘာဝေါ ဣဿရာဓိပစ္စံ၊ တံ အဿ ရဇဿ အတ္တိတိ ဣဿရာဓိပစ္စံ။
 တိကနိပါတ် စာပိုဒ်-၇၁-၂ပေါသထသုတ်ကြည့်] ရဇ္ဇေ=စကြဝတေးမင်း
 အဖြစ်၌၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်း၏ ရာထူး၌၊ ပတိဋ္ဌာပေယျ=တည်စေငြားအံ့၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံပိ=ဤသို့ပင် တည်စေပါသော်လည်း) မာတာပိတုနံ။ပ။
 နတွေဝ ဟောတိ=သာ၊ တံ=ထိုသို့ မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်
 အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်၊
 ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့အား၊ ဗဟုကာရာ=များသောကျေးဇူးရှိကုန်၏၊ (ပုတ္တာနံ=
 တို့ကို) အာပါဒကာ=ကြီးပြင်းခြင်းသို့ ရောက်စေကုန်၏၊ ဝါ=ကြီးပြင်းရွယ်ရောက်
 လူလားမြောက်အောင် စောင့်ရှောက် ကြကုန်၏၊ ပေါသကာ=နို့ချိုတိုက်ကျွေး
 မွေးမြူကြကုန်၏၊ ဣမဿ လောကဿ =ဤလောကကို၊ ဝါ=ဤလောကမှ
 အာရုံကောင်းဆိုး အမျိုးမျိုးကို၊ ဒဿေတာရော=ပြတတ်ကြကုန်၏၊ (ဣတိ=
 ကြောင့်ပေတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စခေါ=ကျေပြန်စွာ ကျေးဇူးဆပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို
 ပြုရလျှင်ကား၊ ယော=အကြင်သားသမီးသည်၊ အဿဒ္ဓေ=သဒ္ဓါတရား မရှိသေး
 ကုန်သော၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့ကို၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့်
 ပြည့်စုံခြင်း၌၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ နာယူစေအံ့၊ နိဝေသေတိ=သက်ဝင်
 စေအံ့၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ= တည်မြဲစေအံ့၊ ဒုဿိလေ=သိလမရှိသေးကုန်သော၊
 (မာတာပိတရော=တို့ကို) သီလသမ္ပဒါယ=သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌။ပ။ မစ္ဆရီ=
 မပေးရက်လို သဝန်တို့ခြင်းရှိကုန်သော၊ (မာတာပိတရော=တို့ကို) စာဂသမ္ပဒါယ
 = စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌ ။ပ။ ဒုပ္ပညေ=ပညာမရှိ ကုန်သော၊

(မာတာပိတရော=တို့ကို) ပညာသမ္ပဒါယ=ပညာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ ဧတ္တာဝတာ=ဤမျှအတိုင်း အရှည်ရှိသော နာယူတည်မြဲစေခြင်းဖြင့်၊
 (တေန=ထိုသားသမီးသည်) မာတာပိတုနံ=တို့အား၊ ကတဉ္စ=သည်လည်းကောင်း၊
 ပဋိကတဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၃၅။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ကိံဝါဒီ=အဘယ်သို့သော
 အယူဝါဒ ရှိပါသနည်း၊ ကိမက္ခာယိ=အဘယ်အကျင့်ကို ပြောဟောလေ့ ရှိပါ
 သနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊
 ကိရိယဝါဒီစ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏ဟူသော အယူဝါဒလည်းရှိ၏၊ အကိရိယဝါဒီ
 စ=မပြုသင့် မပြုထိုက်ဟူသော အယူဝါဒလည်း ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)ဘဝံ
 ဂေါတမော=သည်၊ ကထံ=အဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်နည်း
 အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ကိရိယဝါဒီစ=လည်း ရှိပါသနည်း။ အကိရိယ ဝါဒီစ=နည်း။
 [ထို့နောက် ယထာကို အနက်ပေးလိုလျှင် ဆက်လက်ဆိုရန်မှာ- “ယထာ =
 အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တယိ=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဒေသေန္တေ = ဟော
 ကြားလသော်၊ မယာ=အကျွန်ုပ်သည်၊ တံ ဝစနံ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏ စကား
 သည်၊ ဝါ=ကို။ ဉာတုံ=သိခြင်းငှာ။ သက္ကာ=စွမ်းနိုင်၏၊ တထာ=ထိုအကျွန်ုပ်
 သိစွမ်းနိုင်လောက်မည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဒေသေတု=
 ဟောတော်မူပါ။” ဤသို့အပိုထည့်ပါ၌များစွာဖြင့် အနက်ပေးရမည်။ ယထာကို
 အနက်မရှိ နိပါတ်ကြံလျှင်ကား ထိုပါဠိအနက်အားလုံး ဆိုဖွယ်မလို] ဣတိ
 (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတဿ=ကာယဒုစ္စရိတ်
 အကုသိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတဿ=
 ၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ အကိရိယံ=မပြုသင့်သည် အဖြစ်ကို၊
 ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ အနေကဝိဟိတာနံ=များသောအပြား ရှိကုန်သော၊
 ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ် ဖြစ် ကုန်သော။
 ဓမ္မာနံ=တရားတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို။ အကိရိယံ=မပြုသင့်ကုန်သည် အဖြစ်ကို၊
 ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ [ကာယဒုစ္စရိတဿ စသော သမ္ပန်နှင့် အကိရိယံဟူသော
 သမ္ပန္နိတို့ ဝိဘတ်မတူဘဲလျက် အရကောကံအနက် တူနေ၏၊ ထို့ကြောင့်
 အရကောကံအနက် မတူအောင် အကိရိယပုဒ်ကို ဘာဝပွဇာန်ကြံပါ] ဗြာဟ္မဏ=
 ပုဏ္ဏား။ စခေါ=ထိုမှတပါး၊ အဟံ=သည်။ ကာယသုစရိတဿ=ကာယသုစရိတ်
 ကုသိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ မနောသုစရိတဿ =

၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ကိရိယံ=ပြုသင့်သည် အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ပ။ ကုသလာနံ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ကိရိယံ=ပြုသင့်ကုန်သည် အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ ဒဝံ=ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်။ပ။ အကိရိယ ဝါဒီစ=ရှိ၏။ ဣတိ(အဝေါစ)

၃၆။ အထ ခေါ=ဌ်၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်မည်သော၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ပ။ ဘန္ဓေ=အရှင်ဘုရား၊ လောကေ=လောကဌ်၊ ဒက္ခိဏေယျာ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကတိ နုခေါ=အဘယ်မျှ ရှိပါကုန်သနည်း၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ကတ္ထ=အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဌ်၊ ဝါ=တို့အား၊ ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူထိုက်ပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ လောကေ=ဌ်၊ ဒက္ခိဏေယျာ=တို့သည်၊ သေခေါစ=ခုနစ်ဦးသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ အသေခေါစ=အသေက္ခဖြစ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ= ဤ သို့) ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ လောကေ=ဌ်၊ ဒက္ခိဏေယျာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ဒတ္ထ=ဤနှစ်ဦးတို့ဌ်၊ ဝါ=တို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူထိုက်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်) ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ=ဤစုဏ္ဍိယ စကားပြေ တရားဒေသနာတော်ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ သုဂတော=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ=ဤစုဏ္ဍိယ စကားပြေတရား ဒေသနာတော်ကို၊ ဝတွာန=မိန့်တော်မူပြီး၍၊ အထ=မိန့်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါဌ်၊ သတ္တာ=လူနတ်တို့၏ ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အပရံ=အခြားတမျိုးသော၊ ဒေတံ= ဤသီကုံးဖွဲ့စပ် ဂါထာမြတ်ကို၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=နည်းဟူမူ)

ဣမသ္မိ လောကေ=ဤသတ္တလောကဌ်၊ သေခေါစ=သည်လည်းကောင်း၊ အသေခေါ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ယဓမ္မာနာနံ=ပေးလှူပူဇော်သူတို့၏၊ အာဟုနေယျာ=အဝေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူ ထိုက်ကုန်သည်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် ၇၁-သုတ်ကြည့်] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ=ထိုသေက္ခ၊ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယေန=ကိုယ်အားဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ=ထိုမှတပါး၊ စေတသာ =စိတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဇ္ဈဘူတာ=မြှောင့်မတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြကုန်၏၊

တံ=ထိုသေက္ခ, အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးသည်၊ ယဗောနာနံ=တို့၏၊ ခေတ္တံ= ကုသိုလ်မျိုးစေ့၏ စည်ပင်ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေပေတည်း၊ ဧတ္ထံ=ဤပုဂ္ဂိုလ် နှစ်ဦးတို့၌၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း စေတနာသည်၊ မဟပ္ပလံ=များသောအကျိုးရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၃၇။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤသမိတ္တပဋိပဒါသုတ်ကို) ဧဝံ =ဤသို့၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=သို့၊ သုတံ=မူ)။ပ။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ (ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာ သည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ ပုဗ္ဗာရာမေ=မြို့၏ အရှေ့ဘက် အာရာမံ၌၊ ဝါ=ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်၌၊ မိဂါရမာတုပါသာဒေ=မိဂါရ၏မိခင် ဝိသာခါ၏ ပြဿာဒ်၌၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂၅၉-၌ကြည့်] ဝိဟရတိ=သီတင်း သုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ=ထိုပြဿာဒ်၌၊ (ဝိဟရန္တော=နေတော်မူသော) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို၊ “အာဝုသော ဘိက္ခုဝေ=ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့” ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ “အာဝုသော=အရှင် ဘုရား” ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ =အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ (အာမန္တနံ= မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်စကားကို) ပစ္စသောသံ=ကုန်ပြီ။ပ။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနံ=အဇ္ဈတ္တသံယောဇဉ်ရှိသော၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော ကာမဘဝ၌ ချည်နှောင်တတ်သော ကာမရာဂ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးရှိသော၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ် ခန္ဓာဟူသော ကာမဘဝ၌ ချည်နှောင်ထားတတ်သော ဩရုတ္တဂိယံ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုး ငါးမျိုးရှိသော၊

၁။ ဩရုတ္တဂိယံ, ဥဒ္ဓမ္မာဂိယံသံယောဇဉ် ။ ။ ဩရ=အောက်ကာမဘဝ သို့ + ဘာဂိယ(ဘဇ+ဣ)=ချဉ်းကပ်တတ်(ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်)သော သံယောဇဉ်။ ဩရံ ဘန္တိတိ ဩရုတ္တဂိယာနိ။ (တနည်း) ဩရ=အောက် ကာမဘဝဟူသော+ဘာဂ=အဖို့ (အပိုင်း)၏+ဣယ=စီးပွားဖြစ်သော သံယောဇဉ်။ ဩရုတ္တဂဿ ဟိတာနိ ဩရုတ္တဂိယာနိ။ [ကာမရာဂ,ပဋိပယနှင့် သီလ, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆံ ဤငါးတန် ဩရုတ္တဂိယံ] ဥဒ္ဓံ= အထက် ရူပ အရူပ ဘဝသို့+ ဘာဂိယ=ချဉ်းကပ်တတ်သော သံယောဇဉ်။ (တနည်း) ဥဒ္ဓံ=အထက် ရူပ အရူပ ဘဝဟူသော+ ဘာဂ=အဖို့(အပိုင်း)၏ +ဣယ=အစီးအပွားဖြစ်သော သံယောဇဉ်။ [ရူပရာဂ,အရူပနှင့် မာနဒွစွံ အဝိစွံ ဥဒ္ဓမ္မာဂိယံ]

ပုဂ္ဂလဉ္စ= ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ=ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံရှိသော၊
 ဝါ=အပြင်အပ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော ရူပ အရူပဘဝ၌ ချည်နှောင်ထားတတ်သော
 ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ သံယောဇနံနှောင်ကြီးရှိသော၊ ဝါ=အပြင်အပ.....ဝ၌
 ချည်နှောင်ထားတတ်သော ဥဒ္ဓမ္မာဂိယ သံယောဇနံနှောင်ကြီး ငါးမျိုးရှိသော၊
 ပုဂ္ဂလဉ္စ=ကိုလည်းကောင်း၊ (အဟံ=သည်) ဒေသေဿာမိ=ဟောကြားအံ့၊ တံ
 =ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ။ပ။ ဘာသိဿာမိ=အံ့၊ ဣတိ
 (အဝေါစ)ဧဝံ အာဝုသော=ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ တေ
 ဘိက္ခု=တို့သည်၊ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=၏၊ (ဝစနံ=စကားကို)
 ပစ္စသောသံ=ကုန်ပြီ၊ [ဧတဒဝေါစ ဟုရှိရာ၌ ဝစနံ-ဟုထည့်၍ အာမန္တေသိ
 ဟုရှိရာ၌ အာမန္တနံဟု ထည့်၏၊ နှစ်ဌာနလုံး ဝစနံချည်းလည်း ထည့်နိုင်
 ပါ၏]။ပ။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနော=ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်
 ဟူသည်၊ ကတမောစ=အဘယ်နည်း၊ အာဝုသော=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာ
 တော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလရှိသည်၊ ဟောတိ
 =၏၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော=ပါတိမောက္ခ သီလတည်းဟူသော အပိတ်
 အဆီးဖြင့် ကာယဒွါရ၊ ဝစိဒ္ဓါရတို့ကို ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းလျက်၊ ဝါ=ပါတိမောက္ခ
 သံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံလျက်၊ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော=အကျင့်၊ ကျက်စားရာ

၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော။ ။ပါတိ=မိမိကို စောင့်ရှောက်သော
 သူကို+မောက္ခ=အပါယ်ဆင်းရဲ စသည်တို့မှ လွတ်မြောက်စေတတ်သော
 သီလတည်းဟူသော+သံဝရ=အပိတ်အဆီးဖြင့်+သံဝုတ=ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းသော
 ရဟန်း (အာပတ်လွန်ကျူးမှုပိတ်ကွဲမ အကုသိုလ်မဝင်လာအောင် ကာယဒွါရ
 ဝစိဒ္ဓါရတို့ကို ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းသော ရဟန်း)

၂။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ။ ကာယဒွါရ ဝစိဒ္ဓါရတို့၌ ဖြစ်သော
 မလွန်ကျူးခြင်းတည်းဟူသော ကာယသုစရိတ်သုံးပါး၊ ဝစိသုစရိတ်လေးပါး
 တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းလာဘ်ကို မျှော်ကိုး၍ လူတို့အား သစ်သီးပေးခြင်း၊
 ပန်းပေးခြင်းစသော မိစ္ဆာစိဝမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ရဟန်းတို့အား
 လျှောက်ပတ်သော အကျင့် (အာစာရ)မည်၏။

ဂါဝေါ စရန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါစရော=နွားတို့ကျက်စားရာ နွားစားကျက်
 မြက်ခင်း၊ ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစရော=နွားစားကျက်နှင့်တူသော သွားလာ

ဌာနနှင့် ပြည့်စုံလျက်၊ (ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဆွမ်းစသည်အတွက် သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာ ဌာနနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံလျက်) ဝိဟရတိ=နေ၏။ အဇုမတ္တေသု = အဇုမြူအတိုင်း အရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဇုမြူသဖွယ် သေးငယ်ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇေသု=အကုသိုလ် အပြစ်တို့၌၊ ဘယဒဿာဝိ=ကြောက်ဖွယ်သော ဟု ရှုလေ့ ရှိလျက်၊ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်၊ (တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထိုသိက္ခာ ပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ ဝါ=ဆောက်တည်၍၊ သိက္ခတိ= ဖြည့် ကျင့်၏။ [တနည်း-သိက္ခာပဒေသု=သီလသိက္ခာအဖို့တို့၌ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဖြည့်ကျင့် ဖွယ်ရာ သီလသိက္ခာအားလုံးကို) သမာဒါယ=၍၊ သိက္ခတိ=၏]။

သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ အညတရံ=(ခြောက်မျိုးတို့တွင်) တမျိုး မျိုးသော၊ ဒေဝနိကာယံ=ကာမာဝစရနတ်အပေါင်းသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏။ ဝါ=လားရောက်၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတော=ထိုကာမာဝစရ နတ် အပေါင်းမှ၊ စုတော=စုတေသေလွန်ပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) အာဂါမိ =(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာလေ့ရှိသည်။ ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ဘဝသို့။

ဝင်ထွက် ဆက်ဆံရာဌာန။ [ဂါဝေါ ဣန္ဒြိယာနိ စရန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါစရော =စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့၏ ကျက်စားရာဌာန-ဟု ဂေါသဒ္ဓါကို ဣန္ဒြေအနက်ဟော ကြံလျှင်ကား ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဆင့်ဖွယ်မလို] အကျွမ်းတဝင် ရောနှော ဆက်ဆံ ရသော ပြည်တန်ဆာမ၊ မုဆိုးမစသော ဂေါစရတို့သည် ရဟန်းတို့ အတွက် မသင့်လျော်သော ကျက်စားရာဌာန (အဂေါစရ)မည်၏။ ရတနာ သုံးပါး၌ ကြည်ညိုသော အကျိုးလိုလားသော ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ကား ဆွမ်း စသည်အတွက် ရဟန်းတို့ ဆက်ဆံသင့်သော ကျက်စားရာဌာန(ဂေါစရ)မည်၏။ အကျယ်ကို ဈာနဝိဘင်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့၌ ကြည့်ပါ။

၁။ ဣတ္ထတ္တံပုဒ် အရကောက်။ ။ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ= ဤလူ့ခန္ဓာငါးပါးအပြား (ဤလူ့ခန္ဓာ ငါးပါးအမျိုးအစား) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ခန္ဓာ ငါးပါးအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော လူ့ဘဝ။ ဤ ၌ ဣတ္ထံအရ “ဤမည်သော လူ့ခန္ဓာဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး (မာနုသကပဉ္စကုန္ဒဝိသေသ)”ကို ယူရ၏။ ဣတ္ထတ္တံအရကား ထိုပဉ္စကုန္ဒ ဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အများဆိုင် လူ့ခန္ဓာငါးပါး (ထိုကဲ့သို့ အထူး မညွှန်ပြအပ်သဖြင့် လူ့အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၍ သာမညဖြစ်သော

အာဂန္တော=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အာဝုသော
 =တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (ဤသာသနာတော်၌ သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်သော
 ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်၍ ကာမာဝစရနတ်ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ
 ဤလူ့ဘဝသို့ ပြန်လာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အဇ္ဈတ္တသံယောဇနော=သော၊
 ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) အာဂါမိ
 =သည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အာဂန္တော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အညတရံ=သမာပတ်ရစ်ပါးတို့တွင် တပါး
 အပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သန္တံ=ငြိမ်သက်သော၊ (ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့
 ချုပ်ငြိမ်းပြီး၍ ငြိမ်သက်သော) စေတောဝိမုတ္တိံ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့မှ
 ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်သို့၊ ဝါ=ကို၊
 ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။
 အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဒေဝနိကာယံ=သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းသို့။ပ။
 သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတော=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းမှ၊ စုတော=သည်၊
 (သမာဇနော=သော်) အနာဂါမိ=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာလေ့မရှိသည်၊
 ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အနာဂန္တော=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်မလာတော့သည်၊
 ဟောတိ=၏၊ အာဝုသော=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်၍
 သန္တံ စေတောဝိမုတ္တိံကိုရသော ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်၍ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ
 ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ ဤလူ့ဘဝသို့ ပြန်မလာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)
 ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်)
 အနာဂါမိ=သည်။ပ။

အာဝုသော=တို့၊ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော (ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇန)

လူ့ခန္ဓာဇာတ်, လူအမျိုးဇာတ်, လူ့ဘဝ) တည်းဟူသော သဒ္ဓပ္ပဝတ္ထိနိမိတ်
 အနက်ကို ယူရ၏။

အဋ္ဌကထာ၌ ဣတ္ထတ္တံပုဒ်ကို မာနုသကပဉ္စကုန္ဒဘာဝံ-ဟု ဖွင့်၏၊
 ထိုအဖွင့်သည် ဣတ္ထံဘာဝံ မနုဿတ္တံ (ဒီ,ပါထိကဝဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ၄၉) ဣမံ
 ပကာရတံ မနုဿဘာဝံ (၎င်းဒီကာ၊ ၄၂)တို့နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်
 မနုဿတ္တံ (လူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ လူအမျိုးဇာတ်)၌ ကဲ့သို့ပင် ဣတ္ထတ္တံ၌
 တ္တံပစ္စည်းအရ လူအမျိုးဇာတ်ကို ကောက်ယူရသည်၊ စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ်-
 ၁၇၁-သုတ်၌လည်း ကြည့်ပါ။

ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ [တနည်း-အာဝုသော=တို့၊ ပုနစ= နောက်ထပ်လည်း၊
 အပရံ=အခြားသော (ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇန) ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကို၊ အဟံ=ငါသည်၊
 ဘာသိဿာမိ=ဟောကြားဦးအံ့] ဘိက္ခု=သည်။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊
 [သောတာပန်၊သကဒါဂါမ် နှစ်ပါးတည်း] ကာမာနယေဝ=ဝတ္ထုကိလေသာ
 နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကိုသာလျှင်၊ နိဗ္ဗိဒါယ=ငြီးငွေ့ခြင်းငှာ၊ ဝိရာဂါယ=
 မတပ်မက်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ခြင်းငှာ၊ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းငှာ၊
 ပဋိပဇ္ဇော=(အနာဂါမိမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊
 သော=ထိုရဟန်းသည်၊ [အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း] ဘဝါနယေဝ=(ကာမ၊ရူပ၊
 အရူပဟူသော)ဘဝသုံးပါးတို့ကိုသာလျှင်၊ နိဗ္ဗိဒါယ=ငှာ။ပ။ ပဋိပဇ္ဇော= (အရ
 ဟတ္တမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သော = ထိုရဟန်းသည်၊ [သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်တည်း] တဏှာက္ခယာယ=(ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌တပ်မက်သော) တဏှာ၏ ကုန်ခန်း
 ခြင်းငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇော=(အနာဂါမိမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊
 ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ [အနာဂါမ်တည်း] လောဘက္ခယာယ
 =(ဘဝ၌ တွယ်တာသော) လောဘ၏ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇော= (အရဟတ္တမဂ်
 အတွက်) ဝိပဿနာ အကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်
 ။ပ။ ဒေဝနိကာယံ= သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းသို့ ။ပ။ သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်
 ။ပ။ အာဝုသော=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်၍
 ကာမနိဗ္ဗိဒါ စသည် အကျိုးငှာ ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သောရဟန်းအဖြစ်ဖြင့်
 ကွယ်လွန်၍ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ ဤလူ့ဘဝသို့
 ပြန်မလာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သမ္မဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ သမစိတ္တာ°=
 သမစိတ္တမည်ကုန်သော၊ ဒေဝတာ=ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊

၁။ သမစိတ္တပုဒ်အနက်များ။ ။ “စိတ္တဿ သုရမဘာဝသမတာယ သမစိတ္တာ” စသော အဋ္ဌကထာအတိုင်း (၁) “သမစိတ္တာ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သည် အဖြစ်အားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်နှင့်တူသော စိတ်ရှိကြကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တမည်ကုန်သော”ဟု နာမလာဘဟိတ်နှင့် တကွ အနက်ဆိုနိုင်၏။ ထိုဗြဟ္မာတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ကို စိတ်ကဲ့သို့ နူးညံ့သိမ်မွေ့အောင် ဖန်ဆင်းထားကြ၏။ ထို့ကြောင့် သူတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်နှင့်စိတ်သည် နူးညံ့ပုံချင်း တူကြ၏။

ဘဂဝါ =သည်၊ (အတ္ထိ)တေန=၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိသု=ရောက်လာကြကုန်၏၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=ရောက်လာကြပြီး၍။ပ။ အဋ္ဌသု=ရပ်နေကြကုန်ပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဌိတာ=ရပ်နေကြကုန်ပြီးသော၊ တာ ဒေဝတာ=ထိုဗြဟ္မာတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစုံ=နည်း) ဘန္တေ=ရား၊ ဒေသော အာယသွာ သာရိပုတ္တော=ဤအရှင် သာရိပုတြာသည်။ပ။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့အား၊ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနံ=သော၊ ပုဂ္ဂလံစ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ=သော၊ ပုဂ္ဂလံ စ=လည်းကောင်း၊ ဒေသေတိ=ဟောကြားပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ပရိသာ=တရားနာပရိသတ်သည်၊ ဟဋ္ဌာ=နှစ်သက်အားရ သဘောကျပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါ ကုန်၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသွာ သာရိပုတ္တော = သည် (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာ အရပ်၌၊ အနုကမ္ပံ=(ထို အရပ်၌ ရောက်နေကြသော နတ်လူတို့အား) သနားခြင်းကို၊ ဥပါဒါယ= အကြောင်းပြု၍၊ ဥပသင်္ကမတု=ကြွသွားတော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစုံ) ဘဂဝါ= သည်၊ တုဏှိဘာဝေန=ဆိတ်ဆိတ် နေတော်မူသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ အဓိဝါသေသိ =လက်ခံတော်မူပြီ။

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗလဝါ=အားကောင်းသော၊ ပုရိသော =ယောကျ်ားသည်၊ သမိဋ္ဌိတံ=ကွေးထားအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=လက်မောင်းကို၊ ပသာရေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ဆန့်တန်းလိုက်ရာ သကဲ့သို့လည်းကောင်း။

[စိတ္တဿ သုခမဘာဝေါ ဣဓ သုခမတ္တဘာဝမာပနေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋီကာ] “အတ္တဘာဝေန သမံ စိတ္တံ ယာသံ ဒေဝတာနန္တိ သမစိတ္တာ” ဟု ဝစနတ္ထပြု။ (တနည်း) သမစိတ္တာ= (၂) မြတ်စွာဘုရားကို သမာပတ်၏ အစွမ်းကို ဟောစေလိုခြင်းအားဖြင့်-(၃) ဝါ=ပရိသတ်စုံလင်အောင် မြတ်စွာဘုရားကို ပင့်လိုခြင်းအားဖြင့်-(၄)ဝါ=အရှင်သာရိပုတြာ ဟောတော်မူအပ်သော သာဝက ဘာသိတ တရားဒေသနာတော်ကို သဗ္ဗညုဘာသိတ ဖြစ်စေလိုခြင်းအားဖြင့်- အချင်းချင်းတူညီသော စိတ်ရှိကြသည်အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တမည်ကုန်သော။ (တနည်း) သမစိတ္တာ= (၅) သမာပတ်တမျိုးကိုသာ ရခြင်းအားဖြင့်-(၆) ဝါ =သမာပတ်အာရုံတမျိုးကိုသာရခြင်းအားဖြင့်-အချင်းချင်းတူညီသော သမာပတ် နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိကြသည်အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တမည်ကုန်သော။ [အနက်- ၆-နက်]

ပသာရိတံ=ဆန့်တန်းအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=ကို၊ သမိဇ္ဈေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ကွေးလိုက်ရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဧဝမေဝံ=ဤနည်းအသွင် လျင်မြန်စွာပင်၊ ဧတဝနေ=ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ အန္တ ရဟိတော= ကွယ် ပျောက်တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ပ။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ =အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ သမ္ပုဓေ=ရှေ့မှောက်၌၊ ပါတုရဟောသိ=ထင်ရှား ရောက်လာတော်မူပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ= နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ အာယသ္မာပိ သာရိပုတ္တော=သည်လည်း။ပ။ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ=အရှင်သာရိပုတြာကို။ပ။

သာရိပုတ္တံ=သာရိပုတြာ၊ ဣဓေ=ဤအရပ်၌။ပ။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အဟံ=ငါသည်။ (အတ္ထိ)တေန=ထိုငါရှိရာအရပ်၌၊ ဝါ=သို့။ပ။ မံ=ငါ့ကို။ပ။ သံရိပုတ္တံ=တြာ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဌိတာ=ကုန်သော၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို။ပ။ သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဒသ=ဆယ်ယောက် တို့သည်။ ဟုတွာပိ=ဖြစ်ကြ၍လည်းကောင်း၊ ဝီသံ=၂၀သည်၊ ဟုတွာပိ= လည်းကောင်း၊ တီသံ=၃၀သည်၊ ဟုတွာပိ=လည်းကောင်း၊ စတ္တာလီသံ= ၄၀ သည် ။ပ။ ပညာသံ=၅၀သည်။ပ။ သဌိ=၆၀သည်၊ ဟုတွာပိ=လည်းကောင်း၊ အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္ထေပိ=အပ်ဖျား ထိပ်ချွန်၏ ကျရောက်ထိစပ်နိုင်ရုံမျှ သာရှိသော နေရာကလေး၌ပင်လည်း၊ တိဋ္ဌန္တိ=ရပ်တည် နေကြကုန်၏၊ [အာရာ=အပ်+ အဂ္ဂ=အဖျား+ကောဋိ=ထိပ်ချွန်+နိတုဒန=ကျရောက်ထိစပ်နိုင်ခြင်း (ထိစပ်နိုင်လောက်ရုံ)၊ မတ္ထ=မျှသာ(ရှိသောနေရာကလေး)။ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် ၌ကား “ဝါလဂ္ဂကောဋိ=သားမြီးဖျားချွန်”ဟု ရှိ၏] စ=ထိုမျှလောက် ကျဉ်း မြောင်းသောအရပ်၌ ရပ်တည်နေကြပါကုန်သော်လည်း၊ (တာဒေဝတာ=တို့ သည်) အညမညံ=အချင်းချင်း၊ နဗျာဗာဓေန္တိ=မတိုးဝှေ့ မတိုက်ခိုက်မိကြကုန်။

သာရိပုတ္တံ=သာရိပုတြာ၊ သိယာ=တရံတခါ၌၊ ဝါ=မရွတ်ကေန် အမှန်ပင်၊ ကဿစိ=တစုံတယောက်သောသူမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့တွေးတောခြင်းသည်။

၁။ သိယာနိပါတ်ပုဒ် အနက်နှစ်မျိုး။ ။ သိယာတိ “သိယာ ခေါ် ပန တေ ဗြာဟ္မဏ ဧဝမဿာ”တိ အာဒိသု ဝိယ “ကဒါစိ”တိ ဣမိနာ သမာနတ္ထော နိပါတော။ ကဒါဋီကာသစ်(၁၈၈) ထိုဋီကာသစ် ထုတ်ပြထားသော ဥဒါဟရုဏ်သည် ဤနေရာနှင့် စာသွားတူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း သိယာ ကို ကဒါစိအနက်ဟော နိပါတ်ကြံပါ။ (တနည်း) သိယာပိ တံ အဓိကရုဏ်

အဿ=ဖြစ်ရာ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တွေးတောခြင်းသည်။ အဿ=ဖြစ်ရာ သနည်းဟူမူ) ယေန(စိတ္တေန)=အကြင်သမာပတ်စိတ်ဖြင့်။ ဝါ=အကြင်သမာပတ် စိတ်ကြောင့်၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်၊ ဒသ=တို့သည်။ပ။ နဗျာဗာဓေန္တိ= ကုန်၊ တတ္ထ=ထိုဗြဟ္မာဘဝ၌၊ တာသံ ဒေဝတာနံ=ထိုဗြဟ္မာတို့သည်၊ တထာ= ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုမျှလောက်ကျဉ်းမြောင်းသောအရပ်၌ အချင်းချင်း မတိုးဝှေ့ရဘဲ ပေါင်းစုနေနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တံ စိတ္တံ=ထိုသမာပတ်စိတ်ကို၊ (မတိုးဝှေ့ရဘဲ ပေါင်းစုနေနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ထိုသမာပတ်စိတ်ကို) ဘာဝိတံ နူန=ဖြစ်ပွားစေအပ်ခဲ့လေရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ပန=သို့သော်လည်း၊ ဝါ=ထိုသမာပတ်စိတ်ကို ဗြဟ္မာဘဝ၌ ဖြစ်ပွားစေခဲ့လေရာ၏ဟု တွေးတောမှု ဖြစ်နိုင်ရာသော်လည်း၊ ဧတံ=ဤသမာပတ်စိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောသည့်အတိုင်း၊ နခေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ=မမှတ်သင့်သည်သာ၊ သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ခေါ=အစစ်အမှန်ကား၊ ယေန(စိတ္တေန=ဖြင့်) တာ ဒေဝတာ။ပ။ န ဗျာဗာဓေန္တိ =ကုန်၊ ဣဓေဝ=ဤသာသနာတော်နှင့် ဤလူ့လောက၌သာလျှင်၊ တာသံ ဒေဝတာနံ=တို့သည်၊ တထာ=ဖြင့်၊ တံ စိတ္တံ=ကို၊ ဘာဝိတံ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ခဲ့ပြီ၊ [ဗြဟ္မာဘဝရောက်မှ ထိုသမာပတ်ကို ဖြစ်ပွားစေသည်မဟုတ်၊ ဗြဟ္မာမဖြစ်မီ ဤသာသနာတော်၌သာ ဤလူ့ဘဝ၌သာ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည် ဟုလို]

သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုဗြဟ္မာတို့ ဤသာသနာ၊ ဤလူ့လောက၌သာလျှင် ငြိမ်သက်သော သမာပတ်ကို ဖြစ်စေပြီး၍ ငြိမ်သက် သော ဗြဟ္မာဘဝ၌ ဖြစ်ကြသည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ် ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=နည်းဟူမူ၊ မယံ=ငါတို့သည်) သန္တိန္ဒြိယာ=ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေငါးပါး ရှိကုန်သည်၊ သန္တမာနသာ=ငြိမ် သက်သော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ ဘဝိသာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်) သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ဧဝံဟိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်၊ သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ဟိ=ဣန္ဒြေနှင့် စိတ် ငြိမ်သက်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကား၊ သန္တိန္ဒြိယာနံ=ရှိကုန်သော၊ သန္တမာနသာနံ

စသော စုဋ္ဌဝါသမထက္ခန္ဓက ပါဠိတော်၌ “သိယာတိ အဝဿ”ဟု ကင်္ခါ ဋီကာသစ် (၄၄၉)ဖွင့်၏၊ ဤ၌လည်း ထိုအနက်ဖြစ်သင့်သည်ပင်။

ရှိကုန်သော၊ ဝေါ=သင်တို့မှာ၊ သန္တံဝေ=ငြိမ်သက်သည်သာဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မ
=ကာယကံသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ သန္တံဝေ=သော၊ ဝစီကမ္မ=ဝစီကံသည်၊
(ဘဝိဿတိ=တ္တံ့) သန္တံဝေ=သော၊ မနောကမ္မ=သည်၊ (ဘဝိဿတိ=တ္တံ့)

(တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ မယံ=ငါတို့သည်) သဗြဟ္မစာရီသု=သီတင်းသုံးဖော်
တို့၌၊ (ဧကုဒ္ဒေသတာ အစရှိသော တူညီသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြသော
ရဟန်းတို့အပေါ်၌) ဥပဟာရံ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ချဉ်းကပ်ကျင့်ဆောင်ခြင်းကို၊
ဝါ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ပြုကျင့်ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံခြင်းကို၊ သန္တံယေဝ=ငြိမ်သက်
စွာသာလျှင်၊ ဝါ=လေးလေးစားစား အမြတ်ထား၍သာလျှင်၊ ဥပဟာရီဿာမ
=ချဉ်းကပ်ကျင့်ဆောင်ကုန်အံ့၊ ဝါ=ပြုကျင့်ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံကုန်အံ့၊ ဣတိ
= ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတမ္ပံ=မည်) ဥပ=ချဉ်းကပ်၍+ ဟာရ=ကျင့်
ဆောင်ခြင်း၊ ပြုကျင့် ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံခြင်း။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌
ဥပဟာရံ ကို ကာယစိတ္တုပဟာရံ-ဟုဖွင့်၏၊ စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်-၈၇-သုတ်၌
ကာယိကစေတသိက ဥပဟာရံ ဥပဟာရန္တိ ဥပနိယန္တိ ဟု ဖွင့်၏] သာရိပုတ္တံ=တြာ၊
ဝေဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=တို့သည်၊ သိက္ခိတမ္ပံ=မည်၊ သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ယေ=အကြင်
အညတိတ္ထိယ ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ=ဤတရားဒေသနာတော်ကို၊
န၊ အသောသုံ= မနာယူကြကုန်၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြ
ကုန်သော (ဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသောအယူရှိကြကုန်သော)
တေ ပရိဗ္ဗာဧကာ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ အနသုံ=ပျက်စီးရှာကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ
(အဝေါစ) [နသဓာတ်၊ ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်း၊ အဇ္ဇတ္တနိ ဥပိဘတ်၊ ဓာတ်၏ အစ၌
အလာ၍ အနသုံဟု ဖြစ်၏]

၃၈။ (ဘန္တေ =ရား၊ ဣဒံ=ဤအာရာမဒဏ္ဍာသုတ်ကို) ဝေံ=ဤသို့၊ မေ
=သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=မှု) ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ
=အခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော= အရှင်မဟာကစ္စာနသည်၊ ဝရဏာယံ=
ဝရဏမည်သောမြို့၌၊ (ရေခံတက်ပင်အနီး၌ တည်ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ရေခံ
တက်ပင်မည်သော မြို့၌) ဘဒ္ဒသာရိတီရေ=ဘဒ္ဒသာရိ မြစ်ကမ်းနား၌၊ ဝိဟရတီ
= နေတော်မူ၏၊ အထခေါ=၌၊ အာရာမဒဏ္ဍော= အာရာမဒဏ္ဍာ မည်သော၊
ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန=၌၊ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော ။ပ။
အာယသ္မတာ မဟာကစ္စာနေန=အရှင်မဟာကစ္စာနနှင့် ။ပ။ ဘော ကစ္စာန=
အိုအရှင်ကစ္စာန၊ ယေန (ဟေတုနာ)=အကြင်အကြောင်းဟိတ်ကြောင့်၊ ယေန
(ပစ္စယေန)=အကြင်အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ ဓတ္တိယာပိ=မင်းတို့သည်လည်း၊

ခတ္တိယေဟိ=မင်းတို့နှင့်တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ=ငြင်းခုန်ကြကုန်၏။ ဗြာဟ္မဏာပိ=ပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း။ ။ပ။ ဂဟပတိကာပိ=အိမ်ပိုင်ရှင် လူတန်းစားတို့သည်လည်း။ ဂဟပတိကောဟိ=တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ=ကုန်၏။ သော ဟေတု=ထိုငြင်းခုန်ကြခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်။ ကော နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုငြင်းခုန်ကြခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်။ ကော=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ကာမရာဂါ^၃ . . .ဟေတု=(ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်မက်သော) ကာမရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း၊ ကာမရာဂ၏ ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ခြင်း၊ ကာမရာဂညွှန်တွင်း၌ ငြိကပ်နစ်ဝင်နေခြင်း၊ ကာမရာဂ၏ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း၊ ကာမရာဂ၏ ဝါးမျိုချလိုက်သကဲ့သို့ အာရုံကို အပြီးသတ် ဖမ်းချုပ်ယူငင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ခတ္တိယာပိ။ ။ပ။ ဂဟပတိကောဟိ ဝိဝဒန္တိ =ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ=ဖြေကြားမိန့်ဆိုပြီ) ဘော ကစ္စာန=အရှင်ကစ္စာန၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယေန (ဟေတုနာ)။ ။ပ။ သမဏာပိ=ရဟန်းတို့သည်လည်း။ သမဏေဟိ=ရဟန်းတို့နှင့်တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ =ကုန်၏။ သော ဟေတု=သည်။ ကော=အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=သည်။ ကော=နည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဒိဋ္ဌိရာဂါ.... ဟေတု= (၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို မှီ၍တပ်မက်သော) ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိရာဂဟူသော ညွှန်တွင်း၌ ငြိကပ်နစ်ဝင်နေခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ ဝါးမျို....ကြောင့် ။ပ။ ဝိဝဒန္တိ=ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ= ဖြေကြားမိန့်ဆိုပြီ)

ဘော ကစ္စာန=န၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဣမံ စေဝ ကာမရာဂါ.... ဧညောသာန=ဤကာမရာဂ၏ လွန်ကဲစွာ ဝင်ရောက်ခြင်း...ယူငင်ခြင်းသဘော

၁။ ကာမရာဂ....ဟေတု။ ။ကာမ=ရူပါရုံစသော ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌+ရာဂ=တပ်မက်မှု။ အဘိ=လွန်ကဲစွာ+နိဝေသ=ဝင်ရောက်ခြင်း (ပူးဝင်ခြင်း)။ ဝိနိဗန္ဓ=ချည်နှောင်ခြင်း။ ပလိဂေခ=ငြိကပ်နစ်ဝင်ခြင်း။ ပရိယုဋ္ဌာန=ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း။ အဇ္ဈောသာန=အာရုံကို ဝါးမျိုချလိုက် သကဲ့သို့ အပြီးသတ် ဖမ်းချုပ်ယူငယ်ခြင်း။ အဓိ+အဝ+သာဓာတ် ပြီးဆုံးခြင်း အနက်ဟော+ကာရိတ် ကာလေပစ္စည်းကျေ+ယုပစ္စည်းဖြင့် အဇ္ဈောသာနဟု ဖြစ်၏။ ။

ကိုလည်း၊ သမတိက္ကန္တော=ကောင်းစွာကျော်လွန်ပေပြီ၊ ဣမဉ္ဇ ဒိဋ္ဌိ ...ဇ္ဈောသာနံ
 =ဤဒိဋ္ဌိရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း...ယူငင်ခြင်းသဘောကိုလည်း၊
 သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ ကောစိ=တစုံတယောက်သော၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်)
 လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ အတ္ထိပန=ရှိပါသလော၊ ဣတိ (အဝေါစ)
 ဗြာဟ္မဏ=ဣား၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမံစေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊
 (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) လောကသ္မိံ=၌၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)ဘော
 ကစွာန=န၊ ယော=သည်၊ ဣမဉ္ဇေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ လောကသ္မိံ=၌၊
 သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကော ပန=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)
 ဗြာဟ္မဏ= ဣား၊ ပုရတ္ထိမေသု=အရှေ့ဘက်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု=
 ဇနပုဒ်တို့၌၊ ဝါ=တိုင်းနယ်ပယ်တို့၌၊ သာဝတ္ထိနာမ=သာဝတ္ထိမည်သော၊ နဂရံ
 =မြို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တတ္ထ=ထိုသာဝတ္ထိမြို့၌၊ အရဟံ=ကိလေသာအားလုံးမှ
 ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊
 ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ သော ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်
 ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတရဟိံ=ယခုအခါ၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံး
 နေတော်မူ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣား၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ သော ဘဂဝါ=သည်။ပ။
 သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=(အရှင်ကစွာနက) မိန့်ဆိုအပ်လသော်။ပ။
 အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဧကံသံ(ဧကသ္မိံ အံသေ)=တခုသော
 လက်ဝဲဘက် ပခုံးပေါ်၌၊ ဥတ္တရာသင်္ဂံ =အပေါ်ရုံ ခြုံထည်ကို၊ ကရိတွာ=တင်
 ထား၍၊ ဒက္ခိဏံ=လက်ျာဘက်ဖြစ်သော၊ ဧကုမဏ္ဍလံ=ပုဆစ်ဒူးဝန်းကို၊
 ပထဝီယံ=မြေပေါ်၌၊ နိဟန္တော=ထောက်၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊
 (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ ထိုအရပ်၌၊ အဗ္ဗလိံ
 =လက်အုပ်ကို၊ ပဏာမေတွာ=ညွတ်စေ၍၊ ဝါ=ချီးမြှောက်၍၊ တိက္ခတ္တု= သုံး
 ကြိမ်၊ ဥဒါနံ=ဥဒါန်းစကားကို၊ (ပီတိအဟုန်ကြွေ မြို့မရ၍၊ မြွက်ဟရွင်လန်း၊
 ဥဒါန်းစကားကို) ဥဒါနေသိ=ကျူးရင့်မြွက်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဥဒါနေသိ=ဟူမူ)
 ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ယော သော ဘဂဝါ=အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 ဣမဉ္ဇေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ အရဟတော=လူမင်း နတ်မင်း ဗြဟ္မာမင်းတို့၏
 ဝပ်စင်းဦးခိုက် အပူဇော်ခံတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=အမှားမပါ...
 မူသော၊ တဿ ဘဂဝတော=ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားအား၊ နမော=
 အကျွန်ုပ်၏ ရှိခိုးခြင်းသည်၊ (အတ္ထု=ဖြစ်ပါစေသတည်း) ဤနည်းအတိုင်း

နမော တဿကို သုံးကြိမ်အနက်ဆို။ အဘိက္ကန္တံ စသည်ကို စာပိုဒ်-၁၆-ကြည့်၊ နောက်အနက်ပေးနည်းများ၌ “ဝစနံ=အရှင်ကဗ္ဗာန၏ တရားစကားတော်ကို၊ ဝါ=သည်၊” ဟူ၍ ပြင်ဆိုရုံမျှသာထူး၏။ ပ။ ဘောတာ ကဗ္ဗာနေန= အရှင် ကဗ္ဗာနသည်။ ပ။ တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=ထိုအရှင်ဂေါတမကို။ ပ။

၃၉။ ဧကံ=သော။ ပ။ မဓုရာယံ=ဥတ္တရမဓုရာမြို့အနီး၌၊ ဂုန္ဒာဝနေ= ဂုန္ဒာမည်သော တော၌၊ ဝါ=ညောင်ကြတ်ညိုပင်တော၌၊ ဝါ=ပိတ်ချင်းနက်တော၌၊ [ဋီကာအဖွင့် ကာဠပိပ္ပလိဝနေ၌ ပိပ္ပလိသဒ္ဓါသည် ညောင်ကြတ်ပင်၊ ပိတ်ချင်းပင် ဟူသော အနက်နှစ်မျိုးလုံး၌ ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် မဇ္ဈိမပဏ်ဋီ ၁၅၁-၌မူ သိပ္ပလိဟု ပါ၌ရှိ၏] ဝိဟရတိ=၏၊ အထခေါ=၌၊ ကန္တရာယနော=ကန္တရာယန မည်သော။ ပ။ ဘော ကဗ္ဗာန=န၊ မေ=အကျွန်ုပ်သည်၊ ဧတံ= ဤအကြောင်းကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ) သမဏော ကဗ္ဗာနော =ရဟန်းကဗ္ဗာနသည်၊ ဇိဏ္ဏေ=ဧရာစီးနင်း၊ အိုမင်းကုန်သော။ [ဗျာဓိမပါ၊

၁။ ဇိဏ္ဏေ ဝုဒ္ဓေ မဟာလ္လကော အဒ္ဓဂတော ။ ။ ဤသုတ်နှင့် တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၅၂-သုတ်၊ စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ် ၂၂-သုတ်၌၊ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ဇိဏ္ဏေစသော ငါးပုဒ်ကို တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အနက်ချင်းထပ်တူ ဖြစ်မသွားအောင် အနက်ပြန်ဆိုရ၏။ မဟတ္တံ လန္တိ ဂဏုန္တိ တိ မဟာလ္လကာ (မဟတ္တံ + လာ + ဣ) မဟတ္တံ(မဟန္တံ + တ္တံ)၌ တ္တံကိုချေ။ မဟန္တံ သဒ္ဓါသည် ပစုရ (အများ)အနက်ကို ဟော၏ ။

“ဇာတိယာ မဟန္တတာယ စိရရတ္တတာယ (စိရရတ္တညုတာယ) မဟာလ္လကာ၊ န ဘောဂပရိဝါရာဒိဟိ” ဟူသော ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း မွေးဖွားချိန် မှစ၍ ရေတွက်ခြင်းဖြင့် ညဉ့်ရက်များပြား ကာလရှည်လျား၍ အဘိုးကြီးအို ဖြစ်နေသူကို မဟာလ္လကဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “မဟာလ္လကော=မွေးဖွားချိန်မှစ၍ ရေတွက် ညဉ့်ရက်တိုးပွား၊ များသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော” ဟု ဝိဂြိုဟ်နက် စွက်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏။

တနည်း-ဇိဏ္ဏေ=ကာလကြာညောင်း ဆွေးဟောင်းမျိုးဟောင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရှေးအထက်ထက် ဆွေမျိုးကြီးအဆက်ဆက်မှ ဆင်းသက် လာကုန်သော [အဇီရိတိ ဇိဏ္ဏံ၊ ဇိဏ္ဏေ ပုရေ ဥစ္စကုလေ ဘဝါ ဇိဏ္ဏာ] ဝုဒ္ဓေ =သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြင့်ကုန်သော၊ မဟာလ္လကော=စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော၊ ဝါ=ပေါများသော စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိကုန်သော

ရောသက်သက်, နိပ်စက်ယိုယွင်း, အိုမင်းကုန်သော။ ဇိရန္တိတိ ဇိဏ္ဍာ=အိုမင်း
 ကြီးရင့်သူများ] ဝုဒ္ဓေ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်ကုန်သော၊ [သီလစသော ဂုဏ်
 အားဖြင့် ကြီးရင့်သည်မဟုတ်ဟူလို] မဟာလ္လကေ=မွေးဖွားခဲ့ရာ, ကာလကြာပြီး,
 အဘိုးကြီးဖြစ်ကုန်သော၊ အဒ္ဓဂတေ= ရှည်လျားသော ကာလကို ကျော်လွန်
 ကုန်သော၊ ဝါ=ကာလရှည်လျား အရွယ်သုံးပါးကို ကျော်လွန်ကုန်သော၊
 ဝယောအနုပ္ပတ္တေ (၆၇-နှစ် စလစ်ချိန်ထောက်) နောက်ဆုံးအရွယ်သို့ ရောက်ကုန်
 သော၊ ဗြာဟ္မဏေ= ပုဏ္ဏားတို့ကို၊ န အဘိဝါဒေတိဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်
 ထင်၊ ဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုယ်သဘာဝရှိ၏၊
 (ဒိသ္မာ^၁=တွေ့မြင်၍။ ဝါ=တွေ့မြင်လသော်) န ပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ=နေရာမှ ထထိုက်
 ၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=နေရာမှထပေးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်
 ပင်ကို သဘာဝရှိ၏၊ အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နနိမန္တေတိဝါ= မိတ်မန်ထိုက်၏ဟု
 မမှတ်ထင်၊ ဝါ=မိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ)ဘော ကစ္စာန=န၊ တယိဒံ(တံဣဒံ)
 =ထိုအကျွန်ုပ်ကြားဖူးသော အကြောင်းသည်၊ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း
 ဟုတ်မှန်သည်သာတည်း၊ (ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ) ဟိ (ယသ္မာ)=

ကြိုနည်း၌ မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါဟု ဖွင့်ဆိုသည့်အတိုင်း ဝိဘဝမဟန္တ
 (စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများသူ)ကို မဟာလ္လကဟုခေါ်သည်] အဒ္ဓဂတေ=ပုဏ္ဏား
 စည်းကမ်း ကျင့်စဉ်လမ်းသို့ ဖြောင့်တန်းမတ်မတ် ကျင့်သွားတတ်ကုန်သော၊
 [ကြိုနည်း၌ အဒ္ဓသဒ္ဓါ ခရီးလမ်းကြောင်း အနက်ဟောတည်း၊ ယခင်ပဋ္ဌမနည်း
 တုန်းကမူ အဒ္ဓသဒ္ဓါ ဒီဃကာလ အနက်ဟောတည်း] ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=၆၇နှစ်
 ...ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏေ=တို့ကို”ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ ဒိသ္မာဟူသော ပါဠိသေသ။ ။ ဒိသ္မာပုဒ်မထည့်ဘဲ အနက်ပေးလျှင်
 “ဗြာဟ္မဏေ န ပစ္စုဋ္ဌေတိ=ပုဏ္ဏားတို့ကို နေရာမှ မထ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ပျက်၏၊
 ဗြာဟ္မဏေပုဒ်သည် န ပစ္စုဋ္ဌေတိ၌ မစပ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ဗြာဟ္မဏေ ဒိသ္မာ
 န ပစ္စုဋ္ဌေတိ=ပုဏ္ဏားတို့ကို မြင်၍ နေရာမှ မထ” ဟု ဒိသ္မာပုဒ် ထည့်ရသည်။
 တနည်း--“န ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ
 =ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏”
 ဤသို့အနက်ပေးလျှင် ဒိသ္မာပုဒ် မထည့်ရ။ “ပုဏ္ဏားတို့ကို ခရီးဦး မကြိုဆို”ဟု
 တိုက်ရိုက်စပ်နိုင်၏၊ ဝါသဒ္ဓါ၏အနက်ကို အဋ္ဌကနိပါတ်ဝေရဋ္ဌသုတ်ကြည့်။

အကြင်ကြောင့်၊ ဘဝံ ကစ္စာနော=အရှင်ကစ္စာနသည်။ ဇိဏ္ဏေ=ကုန်သော။ပ။
 ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏေ=တို့ကို၊ နအဘိဝါဒေတိဝါ=ရှိလည်းမခိုး၊
 (ဒိသ္မာ=၍၊ ဝါ=သော်) နပဇ္ဈဋ္ဌေတိဝါ= နေရာမှလည်းမထ၊ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦး
 မကြိုဆို၊ အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နနိမန္တေ တိဝါ=မဖိတ်မန်လည်း မဖိတ်မန်၊
 (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်ပါတည်း) ဘော ကစ္စာန=န၊ တယိဒံ=ထိုရှိခိုးမှု စသည်တို့
 ကို မပြုခြင်းသည်၊ န သမ္ပန္နမေဝ=မသင့်လျော်သည်သာတည်း၊ ဣတိ (အ
 ဝေါစ=ဆိုပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဇာနတာ=သိဖွယ်တရားအားလုံးကို သိတော်မူသော၊
 ပဿတာ=(လက်ပေါ်တင်ထား သီးသျှိညျားအသွင်) တရားအားလုံးကို မြင်တော်
 မူသော၊ အရဟတာ=ကိလေသာအားလုံးမှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန
 =အမှားမပါ...မူသော၊ တေန ဘဂဝတာ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အက္ခာတာ
 =ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ ဝုဒ္ဓဘူမိစ=ကြီးသောသူ၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းတရား
 သည်လည်းကောင်း၊ ဒဟရဘူမိ စ=ငယ်သောသူ၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းတရား
 သည်လည်းကောင်း၊ အတ္တိ=ရှိ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ ဝုဒ္ဓေါ=အသက်ကြီးသော
 သူသည်၊ ဇာတိယာ=အမိဝမ်းတွင်းမှ မွေးဖွားခြင်းအားဖြင့်၊ အာသိတိကောဝါ
 နှစ်ပေါင်းရှစ်ဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ နာဝတိကော
 ဝါ=နှစ်ပေါင်းကိုးဆယ်အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝဿသတိကော
 ဝါ=နှစ်ပေါင်းတရာ အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ စေပိ ဟောတိ
 =အကယ်၍ကား ဖြစ်ပါပေ၏၊ စ=ထိုသို့ပင်ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ သော=ထို
 အသက်ကြီးသောသူသည်၊ ကာမေ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာနှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊
 ပရိဘုဉ္ဇတိ=ခံစားငြားအံ့၊ ကာမံ=နှစ်ဖြာသော ကာမနေအိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတိ=
 အိမ်ပိုင်ရှင်အလား အုပ်စီးနေထိုင်ငြားအံ့။

(သော=ထိုအသက်ကြီးသောသူကို) ကာမပရိဇ္ဇာဟေန=ကိလေသာကာမ
 မီးပူသည်၊ ပရိဉ္ဇယုတိ=လောင်အပ်ငြားအံ့၊ ကာမဝိတက္ကောဟိ=ကာမဝိတက်
 တို့သည်၊ ဝါ=ကိလေသာကာမနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောမှု အကုသိုလ်
 တို့သည်၊ ခဇ္ဇတိ=ကိုက်ဝါးခဲစားအပ်ငြားအံ့၊ (သော=ထိုအသက်ကြီးသောသူသည်)
 ကာမပရိယေသနာယ=နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို ရှာမှီးခြင်းငှာ၊ ဥဿုကော=
 ကြီးစားအားထုတ်နေငြားအံ့၊ အထ=ထိုသို့ဖြစ်နေလသော်၊ သော=ထိုအသက်
 ကြီးသောသူသည်၊ ဗာလော(ဣတိ ဧဝ)=ယုတ်နိမ့်ညံ့ဖျင်းသူဟူ၍သာလျှင်၊ န
 ထေရာ ဣတိ ဧဝ=ထေရ်မဟုတ်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=တည်တံ့ခိုင်မြဲသူ၏

ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ရှိသူ မဟုတ်ဟူ၍သာလျှင်၊ သံချဲ=ထည့်သွင်းရေတွက် အပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။ [ထိရံ ထိရဘာဝေါ အဿ အတ္တိတိ ထေရော]

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဒဟရော=အသက်ငယ်ရွယ်သူသည်၊ ယုဝါ=ပျိုမျစ် သည်၊ သုသု=နုနယ်သည်၊ ကာဠကေသော=ကောင်းစွာမည်းနက်သော ဆံပင် ရှိသည်၊ [ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ သုသုပုဒ်၏ အဖွင့်ဝါကျ မပါလာ၊ သုသုတိ တရုဏော၊ ကာဠကေသောတိ သုဋ္ဌ၊ ကာဠကေသော။ သံယုတ်ဋ္ဌ၊ ပ-၄၀] ဘဒြေန=ကောင်းသော၊ ယောဗ္ဗနေန=နုပျိုသူ၏အဖြစ်နှင့်၊ [ယုဝပုဒ်၊ နဏ်ပစ္စည်း၊ ယုဝိနော ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ] ပဌမေန=ပဌမဖြစ်သော၊ ဝယသာ=(၃၃)နှစ် အရွယ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍ကား ဖြစ်နေသေး၏။ စ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်နေသေးသော်လည်း၊ သော=ထိုအသက်ငယ်ရွယ် သူသည်၊ ကာမေ=တို့ကို၊ န ပရိဘုဉ္ဇတိ=မခံစားငြားအံ့ ။ပ။ န ဥဿုကော= မကြိုးစား အားမထုတ်ငြားအံ့၊ အထ=ထိုသို့ ဖြစ်လသော်၊ သော=ထိုအသက် ငယ်ရွယ်သူသည်၊ ပဏ္ဍိတော (ဣတိ ဇေ)=ပညာရှိသူတော်ကောင်း ဟူ၍သာလျှင်၊ ထေရောတွေဝ=ထေရ်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=တည်တံ့ခိုင်မြဲသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းရှိသူဟူ၍သာလျှင် ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)ဇေ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ= အရှင်ကစ္ဆာနက မိန့်ဆိုအပ်လသော် ။ပ။ ဒဟရာနံ=ငယ်ရွယ်ကုန်လျက်သာလျှင်၊ သတံ (သန္တာနံ) ဖြစ်နေသေးကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏၊ ပါဒေ=ခြေတို့ကို၊ သိရသာ=ဦးခေါင်းဖြင့်၊ ဝန္တတိ=ရှိခိုး၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ဆို၍၊ ဝန္တတိ= ရှိခိုးသနည်းဟူမူ) ဘဝန္တော=အရှင်တို့သည်၊ ဝုဒ္ဓါ=ကြီးပါပေကုန်၏။ ဝုဒ္ဓဘူမိယံ =ရား၌၊ ဌိတာ=တည်ပါကုန်၏။ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်ကား၊ ဒဟရာ= ငယ်ပါကုန်၏၊ ဒဟရာဘူမိယံ=၌၊ ဌိတာ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ဆို၍၊ (ဝန္တတိ=၏)။

၄၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ စောရာ= ဓားပြသူပုန်တို့သည်၊ ဗလဝန္တော=အင်အားရှိကုန်သည်၊ (နောက်လိုက်ဘက်သား ဓနအားစသည် တောင့်တင်းကုန်သည်) ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ တသ္မိံ သမယေ =ထိုအခါ၌၊ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ=အင်အားနည်းကုန်သည်၊ ဟောန္တိ =ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=၌၊ ရုညော=မင်းအား၊ အတိယာတံ ဝါ=မြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ နိယျာတံ ဝါ=မြို့ပြင်သို့ ထွက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပစ္စန္တိမေ=နိုင်ငံ၏ အစွန်အဖျား၌ဖြစ်သော၊ နေပဒေ=နယ်ပယ်နေပုဒ်၌၊ အနုသညာတံ ဝါ= လှည့်လည်သွားလာခြင်းငှာ

လည်းကောင်း၊ [အနု+သံ+ယာ+တုံ] ဖာသု=ချမ်းသာလွယ်ကူသည် အဖြစ်သည်၊
 န ဟောတိ=မဖြစ်၊ တသ္မိံ သမယေ=(ဓားပြသူပုန်တို့ အင်အားကောင်းရာ)
 ထိုအခါ၌၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာနမ္မိ=မြို့တွင်းနေ ပုဏ္ဏား၊ အိမ်ပိုင်ရှင် လူ
 တန်းစားတို့အားလည်း၊ အတိယာတုံဝါ ။ပ။ ဗာဟိရာနိ=မြို့အပြင်၌ ဖြစ်
 ကုန်သော၊ ကမ္မန္တာနိ= ခြံလယ်ယာလုပ်ငန်းတို့ကို၊ ပဋိဝေက္ခိတုံ ဝါ=ကြည့်ရှု
 စစ်ဆေးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဖာသု=သည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယသ္မိံ သမယေ=၌၊ ပါပဘိက္ခူ
 =ယုတ်မာသော ရဟန်းတို့သည်၊ ဗလဝန္တော=အင်အားရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=အံ့၊
 တသ္မိံ သမယေ=(ယုတ်မာသော ရဟန်းတို့ အင်အားရှိရာ)ထိုအခါ၌၊ ပေသလာ
 =ချစ်အပ်သော သီလရှိကုန်သော၊ ဝါ=သီလကို ချစ်မြတ်နိုးကုန်သော၊ ဘိက္ခု=
 တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=အံ့ ။ပ။ တုဏှိဘူတာ တုဏှိဘူတာ
 ဝ=တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြရ၊ တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြရကုန်လျက်သာလျှင်၊
 သံဃမဇ္ဈေ=သံဃပရိသတ်အလယ်၌၊ သင်္ကသာယန္တိ=ထိုင်နေကြကုန်၏။
 [ဓာတုန်မကျေသော သံကဿဓာတ်တည်း] ။ပ။ အစ္ဆန္တိ=နေကြကုန်၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယိဒံ (တံဣဒံ)=ထိုပေသလရဟန်းတို့ အင်အားနည်းပါး
 ခြင်းသည်၊ ဗဟုဇနာဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားမဲ့
 အလို့ငှာ [ဗဟုဇန+အဟိတာယ] ဗဟုဇနာသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါ
 အပေါင်း၏ မချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဗဟုဇနာ=များစွာသော၊ ဇနဿ=သတ္တဝါ
 အပေါင်း၏၊ အနတ္ထာယ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊
 ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ။ပ။
 ယေန ဝါ ပန တေန=သွားလိုရာဒေသ တခုခုသို့သော်လည်း၊ ပက္ကမန္တိ=
 ထွက်ခွာသွားကြကုန်၏၊ [တနည်း-ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ပက္ကမိတုံ=ထွက်ခွာ
 သွားခြင်းငှာ၊ ဣစ္ဆန္တိ=အလိုရှိကုန်၏၊ တေန ဝါ ပန=ထိုထွက်ခွာသွားလိုရာ
 အရပ်သို့သော်လည်း၊ ပက္ကမန္တိ=၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယိဒံ=ထိုပါပဘိက္ခုတို့
 အင်အားနည်းပါးခြင်းသည်၊ ဗဟုဇနာဟိတာယ=ငှာ၊ [ဧကကနိပါတ် ဓာပိဒံ
 ၁၄၀-ကြည့်] ဗဟုဇနသုခါယ ။ပ။ ဒေဝမနုဿာနံ=တို့၏၊ သုခါယ=ငှာ၊
 ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)။

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂိဟိဿ ဝါ=လူ၏လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇိတဿဝါ
 =ရဟန်း၏လည်းကောင်း၊ ဒွိန္ဒံ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ
 =မှားယွင်းသောအကျင့်ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ န ဝဇ္ဇေမိ=မချီးမွမ်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ဂိဟိဝါ=လူသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လူပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရဟန်းပဲဖြစ်ဖြစ်၊ မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇော=မှားယွင်းစွာကျင့်သည်၊ (သမာဓော=ဖြစ်လသော်) မိစ္ဆာပဋိပတ္တာဓိကရဏဟောတု=မှားယွင်းသော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ [မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ+အဓိကရဏ=ပြုကျင့်ခြင်း၊ အဓိအနက်မရှိ] ဉာယံ=ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော၊ [ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈနဝသေန နိဗ္ဗာနဂစ္ဆတိတိ ဉာယော] ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=ဝိပဿနာနှင့် တကွသော မဂ်တရားကို၊ န အာရာဇကော=မပြီးစီးစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သမ္မာပဋိပတ္တိ =မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ။ပ။ သမ္မာပဋိပဇ္ဇော=မှန်ကန်စွာ ကျင့်သည်၊ (သမာဓော) သမ္မာ တု=မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ပ။

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ ဝေ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ ဒုဂ္ဂဟိတေဟိ=(အနက်၊ သဒ္ဓါ၊ နှစ်ဖြာအားဖြင့်) မကောင်းသဖြင့် သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယုတ်လျော့ခြင်း၊ ပိုလွန်ခြင်း၊ လွဲမှားခြင်း၊ ပုဒ်ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း စသည်ဖြင့် မလျော်ကန်အောင် သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဗျဉ္ဇနပတိရူပကေဟိ=သဒ္ဓါအားဖြင့် အတုအပ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=(ဇာတ်၊ ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ် ခွဲဝေခြင်းစသည်ဖြင့်) အက္ခရာပုဒ်ပါဠိ ကြံစည်ကာမှတ်သား ထားအပ်ကုန်သော၊ သုတ္တန္တေ ဟိ=သုတ္တန်တို့ဖြင့်၊ [နှုတ်မှထွက်သော အသံသည် ဗျဉ္ဇန (သဒ္ဓါ) အစစ်တည်း၊ ထိုအစစ်ကို ဇာတ်ပစ္စည်းစသည် ကြံစည်ပြုလုပ်အပ်သော ပုဒ်ပါဠိတို့ကား (ဆင်အစစ်၏ ပုံတူရုပ်တူကဲ့သို့) ဗျဉ္ဇနပတိရူပက (သဒ္ဓါအတု)များ ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ အတုအပ ကြံစည်ပြုလုပ်မှတ်သားထားအပ်သော သုတ္တန်တို့ဖြင့်] (သုဂ္ဂဟိတသုတ္တန္တာနံ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သင်ယူမှတ်သားထားအပ်သော သုတ္တန်တို့၏) အတ္တဉ္စ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ=ပါဠိကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိဗာဟန္တိ=ဟန်တားပယ်ဖျက်ကုန်အံ့၊ [သုဂ္ဂဟိတ သုတ္တန်တို့၏ အတ္ထဓမ္မကို ပယ်ဖျက်၍ မိမိတို့ ဒုဂ္ဂဟိတသုတ္တန်တို့၏ အတ္ထဓမ္မကိုသာ အသာပေး အမွမ်းတင်ကာ ဟောပြောပို့ချကုန်အံ့ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေ ဘိက္ခု=တို့သည် ။ပ။ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၃၀ ကြည့်] သုဂ္ဂဟိတေဟိ=ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဗျဉ္ဇနပတိ ရူပကေဟိ=ကုန်သော၊ သုတ္တန္တေ ဟိ=တို့ဖြင့်၊ အတ္တဉ္စ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ=လည်းကောင်း၊ အနုလောမန္တိ=သင့်လျော်စေကုန်အံ့၊

[ထို့နောက် ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၄၀ သုတ်ကြည့်] ။ပ။ စတုတ္ထော=သော၊ သမဓိတ္တဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၅-ပရိသဝဂ်

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပရိသာ=ပရိသတ်တို့သည်။ ဣမာ၊ ဒွေ= ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဥတ္တာနာ =ပေါ်လွင်သော၊ ပရိသာစ=ပရိသတ်လည်းကောင်း၊ ဂမ္ဘီရာ=လျှို့ဝှက်နက်ရှိုင်း သော၊ ပရိသာစ=ပရိသတ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥတ္တာနာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ = ဤသာသနာတော်၌၊ ယသံ ပရိသာယံ=အကြင်ပရိသတ်၌၊ ဘိက္ခု= ရဟန်း တို့သည်၊ ဥဒ္ဒတာ=ပျံ့လွင့်ကုန်သည်၊ ဝါ=(အပ်မအပ်,အပြစ် ကင်းမကင်း၊ တွေဝေခြင်းဖြင့်) ပျံ့လွင့်လှုပ်ကြွ ဥဒ္ဒစ္စရှိကုန်သည်၊ ဥဒ္ဒဠာ=(အနှစ်မပါ အချည်းနီးသာဖြစ်လျက်) မြင့်တက်လွင့်လှ၊ ကျူးရိုးနှင့်တူသော မာနရှိကုန်သည်၊ [နဠော ဝိယာတိ နဠော=ကျူးရိုးနှင့်တူသော အချည်းနီးသော မာန၊ ဥဂ္ဂတော နဠော ယေသံ ဘိက္ခုနန္တိ ဥဒ္ဒဠာ] စပလာ=လျှပ်ပေါ်လော်လီကုန်သည်၊ (သပိတ်, သက်န်းကို အလှပြင်ခြင်းစသည်ဖြင့် လျှပ်ပေါ်လော်လီကုန်သည်)

မုခရာ=ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သော နှုတ်ခွန်းစကားရှိကုန်သည်၊ ဝါ= နှုတ်ခွန်းစကားအားဖြင့် ကြမ်းကြုတ်ကုန်သည်၊ [မုခအရ နှုတ်ခံတွင်းကို သာမက ၎င်းမှ ထွက်လာသော စကားတိုင်အောင် ဌာနုပစာရအားဖြင့် ယူပါ၊ မုခံ ခရံ ယေသန္တိ မုခခရာ။ မုခေန ဝါ ခရာ ဖရသာ မုခခရာ၊ ထို့နောက် ခ တလုံးချေ၊ သမာသ်ပုဒ်တည်း။ မဇ္ဈဒိတောရော သုတ်အလို “မုခ+ရ”ဟု တဒ္ဓိတ်ပုဒ်] ဝိကိတ္တဝါစာ=ဖရိုဖရဲ ဖွာကြံသော စကားရှိကုန်သည်၊ (နှုတ် စောင့်စည်းမှု မရှိဘဲ ဟောင်းဖွာ ဟောင်းဖွာ ပြောချင်ရာ ပြောနေကြကုန်သည်) မုဋ္ဌဿတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိကုန်သည်၊ အသမ္ပဓာနာ=ကောင်းစွာဆင်ခြင် မသိမြင်ကုန်သည်၊ အသမာဟိတာ=တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ မထားနိုင်ကုန်သည်၊ ဝါ=မတည်ကြည်ကုန်သည်၊ [ဧကသ္မိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဒဟန္တိ ဌပေန္တိတိ သမာဟိတာ၊ န သမာဟိတာ အသမာဟိတာ] ဝိဗ္ဗန္တစိတ္တာ=အာရုံအများ လှည့်လည်သွားနေသော စိတ်ရှိ ကုန်သည်၊ ပါကတိန္ဒြိယာ=လူ၏သွင်ပြင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသို့သော ပရိသတ်ကို၊ (ဤဥဒ္ဒတာ

ဥဒ္ဓရဟန်းတို့ရှိရာ ပရိသတ်ကို) ဥတ္တာနာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊
ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

။ပ။ အနုဒ္ဓတာ=မပျံ့လွင့်ကုန်သည်၊ ဝါ=ပျံ့လွင့်လှုပ်ကြွ ဥဒ္ဓမရှိ
ကုန်သည်၊ အနုဒ္ဓဋ္ဌာ=မြင့်တက်လွင့်လှ ကျူးရိုးနှင့်တူသော မာန မရှိကုန်သည်၊
အစပလာ=မလျှပ်ပေါ် မလော်လီကုန်သည် ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ= (ကမ္မဋ္ဌာန်း
အာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိကုန်သည်၊ သမ္မဇာနာ=ကောင်းစွာ
ဆင်ခြင်သိမြင်ကုန်သည်၊ သမာဟိတာ=တခုတည်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌
စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားကုန်သည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ကုန်သည်၊
ဧကဂ္ဂစိတ္တာ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ [ဧကံ အဂ္ဂံ
အာရမ္မဏံ ယဿ စိတ္တဿာတိ ဧကဂ္ဂံ၊ ဧကဂ္ဂံ စိတ္တံ ဧတေသံ ဘိက္ခုနန္တိ
ဧကဂ္ဂစိတ္တာ] သံဝုတိန္ဒြိယာ=စောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏
။ပ။ ပရိသာ=တို့သည်၊ ဣမာဒ္ဓေ=တို့တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒ=နှစ်မျိုး
ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပရိသာနံ=ဤပရိသတ်တို့တွင်၊ [ဧတဒဂ္ဂံ၌စပ်] ဂမ္ဘီရာ=သော၊
ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပရိသာ=အကြင်ပရိသတ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ
(ဧသာ ပရိသာ)=ဤလျှို့ဝှက်နက်ရှိုင်းသော ပရိသတ်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=
အမြတ်ဆုံး ပရိသတ်ပေတည်း၊ ဣတိ (အပေါ်စ)

☰

၄၄။ ဝဂ္ဂါ=အုပ်စုကွဲသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ သမဂ္ဂါ=စည်းလုံး
ညီညွတ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဘဏ္ဍန
ဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားကြောင်း ကြိမ်းမောင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည်
ရှိကုန်လျက်၊ [ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (ရှေ့ပြေး) ဖြစ်သော ခြိမ်း
ခြောက်ခြင်း၊ တဖက်သား မခံချင်စရာ ပြုလုပ်ခြင်းကို ဘဏ္ဍနဟု ခေါ်သည်]
ကလဟဇာတာ=ဖြစ်သော ကိုယ်လက်ထိပါး ခိုက်ရန်ပွားခြင်း ရှိကုန်လျက်၊
ဝိဝါဒါပနာ=ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊ [ဝိ (ဝိရုဒ္ဓ)
=ဆန့်ကျင်ဘက်+ဝါဒ=ပြောဆိုခြင်းသို့+အာပနာ=ရောက်သူ] အညမညံ= အချင်း
ချင်း၊ မုခသတ္တိဟိ=နှုတ်ခွန်းစကားဟူသော လှံတို့ဖြင့်၊ ဝိတုဒန္တာ=ထိုးကုန်လျက်၊
ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤရဟန်းတို့
ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားလျက် နေကြရာ ပရိသတ်ကို) ဝဂ္ဂါ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊
ဝုစ္စတိ ။ပ။

သမဂ္ဂါ=စည်းလုံးညီညွတ်ကြကုန်လျက် (တပေါင်းတည်း သံဃာကို
ပြုခြင်း၊ တပေါင်းတည်း ပါတိမောက်ရွက်ပြုခြင်း၊ သိက္ခာပုဒ်ကို အညီအမျှ

ဖြည့်ကျင့်ခြင်းဖြင့် ညီညွတ်ကုန်လျက်) သမ္မောဒမာနာ=ဝမ်းမြောက်ကုန်လျက်၊ အဝိဝဒမာနာ=ဆန့်ကျင်ဘက် မပြောကြကုန်ဘဲ၊ ဝါ=မငြင်းခုန်ကြကုန်ဘဲ၊ ခီရောဒကိဘူတာ=နို့ရည်နှင့် ရေကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ဝါ=နို့ရည်နှင့် ရေမခြား တသားတည်း ရောနှောကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ပိယစက္ခုဟိ =အချစ်မျက်လုံးတို့ဖြင့်၊ ဝါ=ချစ်ခင်သူဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကောင်းကို ဖော်ပြတတ်သော မျက်လုံးတို့ဖြင့်၊ [ပိယာယတီတိ ပိယော=ချစ်ခင်တတ်သူ။ (တနည်း) ပိယာယိဗ္ဗောတိ ပိယော=ချစ်ခင်အပ် (ချစ်ခင်ခံရ) သူ။ ဤ၌ကား ဘာဝပုဓာန်ကြံ၍ ချစ်ခင်တတ်သူ(ချစ်ခင်ခံရသူ)၏ ဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကို ပိယဟု ဆိုရ၏။ ပိယဿ ပိယဘာဝဿ ဒီပနာနိ စက္ခုနိ ပိယစက္ခုနိ ဟုပြု။ ဒီပနပုဒ် ကျေ၏။] သမ္မာသန္တာ=ကြည့်ရှုကြကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤရဟန်းတို့ စည်းလုံးညီညွတ်စွာ နေထိုင်ကြရာ ပရိသတ်ကို) ။ပ။

၄၅။ အနဂ္ဂဝတီ=ထူးမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသော၊ ဝါ=ထူးမြတ်သော အကျင့်မရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ [န+အဂ္ဂ+ဝန္တ+ဤ။ အဂ္ဂ (ဥတ္တမ) =ထူးမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(အကျင့်)+ဝန္တ=ရှိသော] အဂ္ဂဝတီ=ထူးမြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ရှိသော၊ ဝါ=ထူးမြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ထေရာ=(ဆယ်ဝါပြည့်စုံ) ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗာဟုလိကာ^၁ =ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူကုန်သည်၊ ဝါ=ပစ္စည်းပရိက္ခရာ ပေါများ

၁။ ဗာဟုလိကာ, သာထလိကာ။ ။ ဗာဟုလိကာပုဒ်၌ “အဝိဂတ တဏှတာယ တံတံ ပရိက္ခာရဇာတံ ဗဟံ လန္တိ အာဒိယန္တိတိ ဗဟုလာ၊ ဗဟုလာ ဧဝ ဗာဟုလိကာ၊ ယထာ ဝေနယိကောတိ ဟူ၍ ဋီကာ ဝိဂြိုဟ် ပြုထားသောကြောင့် ဗဟုသဒ္ဒါပပဒ လာဇာတ် အပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသော ဗဟုလ သဒ္ဒါနောင် သွတ္တ ဂဏိကပစ္စည်းသက်၍ “ဗာဟုလိကာ”ဟု ရုပ် စီရင်ကာ “ဗဟု=များစွာ+လာ=ခံယူတတ်သောသူ”ဟု အနက် ပြန်ဆိုရ၏။ “ဗာဟုလိကာတိ စိဝရာဒိဗာဟုလ္လာယ ပဋိပနာ”ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုမူ အဓိပ္ပာယ် အနက်ဖွင့်အဖြစ်ဖြင့် ဋီကာပြဆိုထား၏။

သို့သော် ထိုအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ အများဟူသော အနက်ကို ဟောသော ဗဟုသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူဖြစ်သော ဗဟုလသဒ္ဒါဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုဗဟုလသဒ္ဒါ၌ ဗာဟုလ္လ (များသည်၏အဖြစ်) ဟူသော ဘာဝအနက်ကိုယူ၍

ခြင်းငှာ ပြုကျင့်အားထုတ်ကုန်သည်။ သာထလိကာ=သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မနိုင်မမြဲ လျော့ရဲစွာ ဆွဲကိုင် ဖြည့်ကျင့်ကုန်သည်။ ဩက္ကမနေ=အောက် အပါယ်ဘုံသို့ လျော့ကျကြောင်း နိဝရဏငါးပါး၌၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ= ရှေ့သွားပြုငြား ပဓာနထားကုန်သည်။ ပဝိဝေကေ=(ကာယ၊ စိတ္တ၊ ဥပဓိ ဝိဝေကဟူသော) ဝိဝေက တရားသုံးပါး၌၊ ဝါ=ဥပဓိလေးမျိုးတို့၏ ကင်းကွာဆိတ်သုဉ်းသောနိဗ္ဗာန် ၌၊ နိက္ခိတ္တဓုရာ=လျော့ချပစ်ပယ်အပ်သော ဝီရိယ ရှိကုန်သည်။ [နိက္ခိတ္တဓုရာတိ နိဗ္ဗိရိယာ။ စတုက္ကအင်္ဂုတ္တိုရ်ဋ္ဌ၊ နာ-၃၄၂] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

အပ္ပတ္တဿ=မရောက်အပ်ဖူးသေးသော (ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ်) တရားထူးသို့၊ ပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းငှာ၊ အနဓိဂတဿ=မရအပ်ဖူးသေးသော (ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်)တရားထူးကို၊ အဓိဂမာယ=ရခြင်းငှာ။ အသန္တိကတဿ =မျက်မှောက် မပြုအပ်ဖူးသေးသော (ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ်) တရားထူးကို၊ သန္တိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ ဝီရိယံ=(ကာယိက စေတသိကာ)ဝီရိယကို၊

“ဗဟုလာယ ဗဟုလ္လာယ (ဗဟုလဘာဝါယ) ပဋိပနာ ဗဟုလိကာ”ဟူ၍ ပဋိပနတဒ္ဓိတ် ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် တထပ်တည်း တူညီသည်ဟု ယူဆပါ၏။

သာထလိကာပုဒ် အဖွင့်ဝါကျများ၌ (၁) သာသနံ သိထိလံ ဂဏန္တိတိ သာထလိကာ (အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ သိက္ခာယ အာဒရဂါ ရဝါဘာဝတော သိထိလံ အဒဋ္ဌံ ဂဏန္တိတိ သာထလိကာတိ ဝုတ္တံ၊ သိထိလန္တိစ ဘာဝနပုံသကနိဋ္ဌေသော။ (၂) သိထိလသဒ္ဓေန ဝါ သမာနတ္ထဿ သထလသဒ္ဓဿ ဝသေန သာထလိကာတိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗော (ဋီကာဖွင့်)။ ဤသို့ ရှေးဦးစွာ (၁) (၂) ဝါကျနှစ်မျိုး ခွဲရာ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတွင်-

(၂)၌ သိထိလသဒ္ဓေန ဝါ”ဟု ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ပြထားသောကြောင့် သာထလိကာပုဒ် ရုပ်ပြီးပုံနှစ်မျိုးဟု သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် (၁) အဖွင့်ဝါကျအလို သိထိလပုဒ် တိကပစ္စည်း၊ သိ၌ ဣကို အပြု၊ ထိုအကိုလည်း အာဝုဒ္ဓိပြု၊ ထိ၌ ဣကို အပြုခြင်းဖြင့် သာထလိကာဟု ရုပ်ပြီးစေသင့်၏။ (၂) အဖွင့်ဝါကျ အလို သိထိလသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူဖြစ်သော သထလသဒ္ဓါဟု ဋီကာ ဆိုထား သောကြောင့် သထလပုဒ် တိကပစ္စည်း၊ သ၌ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၍ သာထလိကာဟု ရုပ်ပြီးစေရမည်မှာ သိသာထင်ရှားပါ၏။ သိထိလ=သထလ-လျော့ရဲစွာ+ တိက=ဆွဲကိုင်သောသူ။

န အာရသာန္တိ=အားမထုတ်ကုန်၊ တောသံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ဆရာရဟန်းတို့၏၊
 ပစ္စိမာ=နောက်၌ ဖြစ်သော၊ ဇနတာ=တပည့်အပေါင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌာနဂတိ=မိမိတို့
 တွေ့မြင်ထားအပ်သော ဆရာအကျင့် အပြုအမူကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ
 =ရောက်၏၊ သာပိ(ဇနတာ)=ထိုနောင်လာနောက်သား တပည့်အပေါင်းသည်
 လည်း၊ ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်း ပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူသည်။ [ကောဝုဇ်အနက်
 ပြောင်းဆို] ။ပ။ နိက္ခိတ္တဓုရာ=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ န အာရသာတိ=
 အားမထုတ် ။ပ။ န ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်း ပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူသူ
 မဟုတ်ကုန်သည်၊ န သာထလိကာ=သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မခိုင်မမြဲ
 လျော့ရဲစွာ ဆွဲကိုင်ဖြည့်ကျင့်သူ မဟုတ်ကုန်သည် ။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ=ထားကုန်သည်
 ။ပ။ အာရသာန္တိ=အားထုတ်ကုန်၏ ။ပ။ သာပိ(ဇနတာ)=လည်း၊ န ဗာဟုလိကာ=
 မဟုတ်သည် ။ပ။ နိက္ခိတ္တဓုရာ=ရှိသည် ။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ=ထားသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

၄၆။ အနရိယာ=အရိယာမဟုတ် ပုထုဇဉ်ဖြစ်သော၊ ပရိသာစ=
 လည်းကောင်း၊ အရိယာ=အရိယသာဝကဖြစ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း
 တည်း။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဣဒံ=ဤတဏှာမှတပါးသော တောဘူမက ခန္ဓာ
 ငါးပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ =ဒုက္ခ
 သစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ နပုဇာနန္တိ=ထိုးထွင်း၍မသိကုန်၊
 အယံ=ဤတဏှာသည်သာ၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ
 မည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (တဏှံ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ
 =စွာ၊ နပုဇာနန္တိ=ကုန်၊ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏
 ချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ ဝါ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာမည်၏၊
 ဣတိ=သို့၊ (နိဗ္ဗာန်ံ=ဒုက္ခနှင့် သမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို)။ပ။ အယံ
 =ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့
 သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။
 ဣတိ=သို့ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊
 နပုဇာနန္တိ=ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤသစ္စာလေးပါးကို
 ထိုးထွင်းမသိသော ပရိသတ်ကို)။ပ။ ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနန္တိ=ထိုးထွင်း၍
 သိကုန်၏။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ
 ကုန်၏) [ပဇာနန္တိပုဒ်တို့ကို ဤသို့ချည်းဆို]

၄၇။ ပရိသာကသဇ္ဇောစ=(အဆီအနှစ်မပါ) အမှိုက်သရိုက်သာ ဖြစ်သော
 ပရိသတ်လည်းကောင်း။ [ကသဋ-အမှိုက်သရိုက်] ပရိသာမဇ္ဇောစ=(အဆီအနှစ်

ပြည့်တင်း) ကြည်လင်သန့်ရှင်းသော ပရိသတ်လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ဆန္ဒာ = ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ = မလိုက်ပါထိုက်သော အရာသို့၊ ဝါ = မပြုလုပ် ထိုက်သောအရာကို၊ ဂစ္ဆန္တိ = လိုက်ပါကုန်၏။ ဝါ = ပြုလုပ်ကုန်၏။ [ဆန္ဒာ + အဂတိ။ ဤသုတ်နှင့် စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၇-သုတ် ၄, ဒီတို့အဖွင့်နှင့်အညီ ဆန္ဒာ၌ ပဉ္စမိဝိဘတ်သည် ဟိတ်အနက်ကိုလည်းကောင်း, အဂတိ၌ တိပစ္စည်း သည် ကံအနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာမျိုး၌ ဆန္ဒာ ဂတိပုဒ်သည် သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာတည်း။ ဆန္ဒာကို ဂစ္ဆန္တိ၌ စပ်ပါ] ဒေါသာ = စိတ်ဆိုးမှန်းတိုးခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ = သို့၊ ဝါ = ကို၊ ဂစ္ဆန္တိ = ၏။ မောဟာ = မသိနားမလည်ခြင်းကြောင့်။ ပ။ ဘယာ = ကြောက်ခြင်းကြောင့်။ ပ။ အယံ = ဤပရိသတ်ကို (ဤအဂတိလိုက်စားသော ရဟန်းပရိသတ်ကို) ပရိသာကသဇ္ဇော = ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။ ပ။ နဂစ္ဆန္တိ = မလိုက်ပါကုန်၊ ဝါ = မပြုလုပ်ကုန်။ ပ။ အယံ = ဤ (အဂတိမလိုက်စားသော) ပရိသတ်ကို၊ ပရိသာမဇ္ဈော = ၍၊ ဝုစ္စတိ = ၏။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဒွိန္ဒံ = ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပရိသာနံ = တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ပရိသာမဇ္ဈော = အကြင် (အဆီအနှစ်ပြည့်တင်း) ကြည်လင်သန့်ရှင်းသော ပရိသတ်သည်၊ (အတ္တိ) ဧတံ (ဧသော ပရိသာမဇ္ဈော) = သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ) = တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၄၈။ သြက္ကာစိတဝိနိတာ = ခက်ခဲသဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ နော ပဋိပုစ္ဆာဝိနိတာ = မမေးမြန်းမူ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ပရိသာ = ပရိသတ်

၁။ သြက္ကာစိတဝိနိတာ။ ။ သမ္မောဟဝိနောဒနိ၊ အဋ္ဌကထာ (၄၆၄) စသည်၌ “ဥ+ကစဓာတ်”ဖြင့် ဥက္ခိပိတွာ ကာစနာ ဥက္ကာစနာ = မြှောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်းဟု ဖွင့်၏။ ဤ၌ကား သြက္ကာစိတပုဒ်ကို “အဝ+ကစ = ဒိတ္တိယံ + စုရာဒိဏေ + တ”ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၊ အဝဥပသာရ ဓာတွတ္ထဗာဓက၊ ၎င်းကို သြပြု၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်-၁၃၅-သုတ်၌ “ဥက္ကာစိတ”ဟု ရှိ၏။ အဝကို သြ၏ဝိပရိတ် ဥပြုပါ။ သြက္ကာစိတာ = ဉာဏ်မပွင့်လင်းစေအပ်ဘဲ၊ ဝိနိတာ = ဆုံးမအပ်သော ပရိသတ် (ဉာဏ်ပွင့်လင်းအောင် ဟောပြောဆုံးမခြင်းငှာ မလွယ် ကူသော ပရိသတ်)ဟု သဒ္ဒတ္ထ ကြံရာ၏။ သို့သော် ထိုသဒ္ဒတ္ထမှာ အဓိပ္ပာယ် ကောက်ကွေ့၍ အကျိုးမများလှသဖြင့် ၄, ဒီကာတို့၌ “သြက္ကာစိတဝိနိတာတိ ဒုဗ္ဗိနိတာ” ဟုလည်းကောင်း, ဒုက္ခေန ဝိနိတပရိသာ ဟုလည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်သက်သက်သာ ဖွင့်ပြသည် ဖြစ်ရာ၏။ သို့မဟုတ် သြက္ကာစိတပုဒ်သည်

လည်းကောင်း၊ ပဋိပုစ္ဆာဝိနိတာ=မေးမြန်း၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ နော
 သြက္ကာစိတဝိနိတာ=ခက်ခဲသဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သည် မဟုတ်သော၊
 ပရိသာ=လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သြက္ကာစိတဝိနိတာ=သော၊
 နော ပဋိပုစ္ဆာဝိနိတာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်း
 ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ [န သုဿုသန္တိ စသည်၌စပ်] တထာဂတဘာသိတာ=
 မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သော၊ ဂမ္ဘီရာ=(သလ္လသုတ်ကဲ့သို့)
 ပါဠိအားဖြင့် ခက်ခဲ နက်နဲကုန်သော၊ ဂမ္ဘီရတ္တာ=(မဟာဝေဒလ္လသုတ်ကဲ့သို့)
 ခက်ခဲနက်နဲသော အနက်အဓိပ္ပာယ် ရှိကုန်သော၊ လောကုတ္တရာ^၁=လောကကို
 လွန်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရား ပါရှိကုန်သော၊ ဝါ=လောကုတ္တရာ
 တရားကိုးပါးကို ဖော်ပြကုန်သော၊ သုညတာပဋိသံယုတ္တာ =သတ္တဝါကောင်၊
 အတ္တကောင်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော ခန္ဓာအာယတနစသော တရားသဘောသက်သက်
 နှင့်သာ စပ်ဆိုင်ကုန်သော၊ ယေ တေ သုတ္တန္တာ=အကြင် သုတ္တန်တရားတော်
 တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသု=ထိုဘုရားဟော သုတ္တန်တရားတော်တို့ကို၊
 ဘညမာနေသု=ဟောကြားအပ်ကုန်လသော်၊ န သုဿုသန္တိ=မနာယူလိုကြကုန်၊
 သောတံ=နားကို၊ န သြဒဟန္တိ=စိုက်၍မထောင်ကြကုန်၊ အညာ(အညာယ)=
 သိခြင်းငှာ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ န ဥပဋ္ဌပေန္တိ=(တရား အာရုံ၌) စွဲကပ်မတည်နေ
 စေကြကုန်၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ တေ ဓမ္မေ=ထိုဘုရားဟောတရားတော်တို့ကို၊
 ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ (ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ)=သင်ယူထိုက်ကုန် ၏ဟူ၍၊ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ
 (ပရိယာပုဏိတဗ္ဗေ) =ရွတ်အံ့မှတ်သား နှုတ်တက် ဆောင်ထားထိုက်ကုန်၏ဟူ၍၊
 န မညန္တိ=မမှတ်ထင်ကြကုန်၊ [တေ ဓမ္မေနှင့် အရတူသောကြောင့် ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ
 စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်စဟုဝစ်ဖြင့် ဆိုသင့်လျက် လိင်္ဂဝစနဝိပလ္လာသ နည်းအားဖြင့်
 နပုလ္လိင်ကေဝုစ်သို့ ပြောင်း၍ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ စသည်ဖြင့် ဆိုသည်]

ဒုသဒ္ဓါ၊ ဒုက္ခသဒ္ဓါတို့နှင့် အနက်တူ အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်သော်လည်း ဖြစ်ရာ၏။
 သို့ဖြစ်လျှင် သြက္ကာစိတာန ဒုက္ခေန ဝိနိတာ ဟုဝစနတ္ထပြုပါ။

၁။ လောကုတ္တရာ ။ ။ လောကံ ဥတ္တရတိတိ၊ လောကုတ္တရာ=လောကကို
 ကျော်လွှားလွန်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရား။ လောကုတ္တရာ စတေသံ
 အတ္တိတိ လောကုတ္တရာ=ထိုမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်
 ပါရှိသော သုတ္တန်တရားများ။

ပန=ထိုရဟန်းတို့ နာယူသင်ကြားလိုသော သုတ္တန်များကား။ ကဝိတာ
 =ကဗျာပညာရှိ၏ အမှုလုပ်ငန်း လက်စွမ်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကဗျာပညာရှိတို့
 ဖွဲ့ကုံးစီရင်အပ်ကုန်သော။ [ကဝိနော ကမ္မံ ကဝိတာ။ ကမ္မအနက်၌ တာ
 ပစ္စည်းသက်] ကာဝေယျာ=ကဗျာပညာရှိတို့ ဖွဲ့ဆိုအပ်ကုန်သော၊ [ကဝိ+ဇောယျ။
 ကဝိဟိ ဝုတ္တာ ကာဝေယျာ] စိတ္တက္ခရာ=ဆန်းကြယ်သော အက္ခရာရှိကုန်သော၊
 စိတ္တဗျူဟာ=ဆန်းကြယ်သော ဗျည်းရှိကုန်သော၊ ဗာဟိရကာ=သာသနာတော်မှ
 အပြင်အပ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သာဝကဘာသိတာ=(မြတ်စွာဘုရားမှ တခြားသော)
 ထိုထိုဆရာသမားတို့၏ တပည့်များ ဟောကြားအပ်ကုန်သော၊ ယေ တေ
 သုတ္တန္တာ=အကြင်သုတ္တန်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသု=ထိုသုတ္တန်တို့ကို၊
 ဘညမာနေသု=သော်၊ သုဿုသန္တိ= နာယူလိုကြကုန်၏ ။ပ။ ဥပဋ္ဌပေန္တိ=
 (တရားအာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေစေကြကုန်၏၊ တေ ဓမ္မေ=(သာဝကဘာသိတာ
 ဖြစ်သော) ထိုသုတ္တန် တရားတို့ကို ။ပ။ မညန္တိ=မှတ်ထင်ကုန်၏၊ စ=ထိုသို့
 မှတ်ထင်ကြကုန်သော်လည်းတေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ ဓမ္မံ=(သာဝကဘာသိတာ
 ဖြစ်သော) ထိုသုတ္တန် တရားကို၊ ပရိယာပုဏိတွာ=ရွတ်အံ့မှတ်သားကြပြီး၍၊
 အညမညံ=အချင်းချင်း၊ (ဟောပြောသူ၊ နာယူသူအချင်းချင်း) နစေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ =
 မေးလည်းမမေးကြကုန်။

၁။ န စေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဋိပုစ္ဆန္တိ၏ ကံပုဒ်ကို (အဋ္ဌကထာမှယူ၍)
 ထည့်ပေးလိုလျှင်-“အညမညံ=ချင်း၊ တဿ ဓမ္မဿ=ထိုသုတ္တန်တရား၏
 [တံ ဓမ္မံကိုပင် ဝိဘတ်ပြင်၍ တဖန်ထပ် အနက်ဆိုသည်] အတ္ထံ ဝါ=အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနုသန္တိဝါ=စပ်လျဉ်းလာပုံကိုလည်းကောင်း၊ [မည်
 သည့်အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤတရားကို ဟောပါသနည်း၊ တဦးဦးက
 မေးမြန်း၍လော၊ သို့မဟုတ် တရားနာသူ တဦးဦး၏ အတွင်းခံစိတ်သဘော
 အဇ္ဈာသယကြောင့်လော စသည်ဖြင့် တရားဒေသနာ စပ်လျဉ်းလာပုံတည်း]
 ဝါ=ရှေ့နောက် အဓိပ္ပာယ်နှစ်ရပ် အဆက်အစပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗာပရံဝါ
 =ရှေ့နောက် စကားနှစ်ရပ် နှီးနှောတိုက်ဆိုင်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ နစေဝ
 ပဋိပုစ္ဆန္တိ=ကုန်”ဟု အနက်ဆိုပါ။ ပုရိမဿ အတ္တဿ ပစ္စိမေန အတ္ထေန
 အနုသန္တာနံ အနုသန္တိ ။ပ။ တံတံဒေသနာနံ ပန ပုဗ္ဗာပရသံသန္တာနံ ပုဗ္ဗာပရံ။
 မူလပဏ္ဍာသင်္ဂါဟ-၁၈၈။

ဣဒံ=ဤသဒ္ဓါကို။ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်သို့သော အနက်ဖြင့်၊ (ရောပေတဗ္ဗံ=စိတ်နှလုံးသို့ ရောက်စေရပါမည်နည်း၊ ဝါ=စိတ်၌မှတ်သားထားရပါမည်နည်း) ဣမဿ=ဤဟောပြောအပ်သော တရား၏၊ ဝါ=ဤဟောပြောအပ်သော သဒ္ဓါ၏၊ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကား၊ ဝါ=အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အနုသန္ဓေ၊ ပုဗ္ဗာပရကား။ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ မေးမြန်းခြင်းငှာ၊ န စ ပဋိဝိစရန္တိ=(နားလည်သူရှိရာ) အရပ်တပါးသို့လည်း မသွားကြကုန်၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အဝိဝဋ္ဌဇ္ဇေဝ=အကျယ်တဝင့် မဖွင့်အပ်သေးသော တရားကိုလည်း၊ ဝါ=ကွယ်ဝှက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း၊ န ဝိဝရန္တိ=အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ပြကုန်၊ အနုတ္တာနိကတဉ္စ=(ပုဒ်အက္ခရာအနေအားဖြင့်) ပေါ်လွင်အောင် မပြုအပ်သေးသော တရားကိုလည်း၊ န ဥတ္တာနိကရောန္တိ=ပေါ်လွင်အောင်မပြုကုန်။ အနေကဝိဟိတောသု=များသောအံ့ပြားရှိကုန်သော၊ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု=ယုံမှားတွေဝေခြင်း၏ တည်ရာ

၁။ ဣဒံ ကထံ ။ ။ “ဣဒံ ကထန္တိ ဣဒံ ဗျဉ္ဇနံ ကထံ ရောပေတဗ္ဗံ” ဟူသော အဋ္ဌကထာကို “ကေန ပကာရေန နိက္ခိပိတဗ္ဗံ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ စာပိုဒ် ၁၂၂ သုတ်၌ နိက္ခိပတိတိ နိဒဟတိဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် တိုက်ဆိုင်၍ “ရောပေတဗ္ဗံ” ၌ ရောပနဟူသည် နိက္ခိပန၊ နိဒဟန (မည်သည့်အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါဖြစ်သည်ဟု စိတ်နှလုံး၌ သိမ်းဆည်းမှတ်သားထားခြင်း) ကို ဆိုလိုသည်ဟု စဉ်းစားမိ၏။ ဧကာဒသကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ စာပိုဒ်(၁၇) ဂေါပါလကသုတ်အဖွင့် (နာ ၃၆၇) ၌ကား- “(ဣဒံ ဘန္ဓေ) ဗျဉ္ဇနံ ကထံ ရောပေတဗ္ဗန္တိ ဘန္ဓေ ဣဒံ ဗျဉ္ဇနံ အယံ သဒ္ဓေါ ကထံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ ရောပေတဗ္ဗော၊ ကေန ပကာရေန ဣမဿ အတ္ထဿ ဝါစကော ဇာတော” ဟူ၍ ပေါ်လွင်စွာ ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်အလို “ဣဒံ=ဤသဒ္ဓါကို၊ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ရောပေတဗ္ဗံ=ဤအနက်၌ တက်ရောက်စေရပါသနည်း၊ ဝါ=ဤ အနက်ကို ဟောစေရပါသနည်း” ဟု သော်လည်းကောင်း (သို့မဟုတ် ရောပေတဗ္ဗံ-ဟူသော ပါဌသေသမထည့်ဘဲ) “ဣဒံ=ဤသဒ္ဓါသည်၊ ကထံ=အဘယ် သို့ပါနည်း၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့် ဤအနက်ကို ဟောရပါ သနည်း” ဟု သော်လည်းကောင်း အနက်ပြန်ဆိုရာ၏။

၂။ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု ဓမ္မေသု ။ ။ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု ဓမ္မေသု သံသယုပ္ပတ္တိယာ ဟေတုသု ဂဏ္ဍိဋ္ဌာနဘူတေသု ပါဠိပဒေသု။ ဆတ္တနိပါတ် စာပိုဒ် (၅၁) အာနန္ဒသုတ်အဖွင့် ဋီကာ (နာ-၁၁၆)။

အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသုစ=ခက်ဆစ်ခက်ရာပါဠိပုဒ်တို့၌လည်း၊ ကခံ
 =ယုံမှားတွေဝေခြင်းကို၊ နပုဋိဝိနောဒေန္တိ=မပယ်ဖျောက်နိုင်ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ခက်ခဲနက်နဲခြင်း စသောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ဘုရား
 တရားတော်ကို မနာယူဘဲ ဗာဟိရက သာဝကဘာသိတ တရားကိုသာ
 နာယူသော ဤရဟန်းပရိသတ်ကို) ဩက္ကာစိတဝိနိတာ=သော၊ နော ပဋိပုစ္ဆာ
 ဝိနိတာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ပဋိပုစ္ဆာဝိနိတာ=သော၊
 နော ဩက္ကာစိတဝိနိတာ=သော၊ ယဒိဒံ ပရိသာ=သည် (အတ္တိ) ဧတံ (သော
 ပရိသာ)=ဤပရိသတ်သည် ။ပ။

၄၉။ အာမိသဂရ=(ဆွမ်း၊ သင်္ကန်းစသော) ပစ္စည်းအာမိသဟူသော
 အလေးဂရုပြုထိုက်သော အရာရှိသော၊ ဝါ=ပစ္စည်းအာမိသကို အလေးပြု ဂရု
 စိုက်သော၊ နော သဒ္ဓမ္မဂရု=လောကုတ္တရာကိုးပါး သူတော်ကောင်းတရားဟူသော
 အလေးဂရုပြုထိုက်သော အရာရှိသည် မဟုတ်လော၊ ဝါ=လောကုတ္တရာကိုးပါး
 သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးမပြု ဂရုမစိုက်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်
 လည်းကောင်း ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဩဒါတဝသနာနံ=အဖြူရောင်အဝတ်
 ကို ဝတ်ဆင်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဂိဟိနံ=လူတို့၏၊ သမ္ပုခါ=ရှေ့မှောက်၌၊
 အညမညဿ=အချင်းချင်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသန္တိ=ပြောဆိုကြကုန်၏၊
 (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ ဘာသန္တိ=နည်းဟူမူ) အသုကော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊
 ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ = ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တရဟန္တာတည်း၊ ဝါ=အရူပ

၁။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ။ ။ “ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ=
 နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာ” ဟု
 ဥဘတောဘာဂပုဒ်ကို အာဝုတ္တိနည်းအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်ဆိုသည်။
 အရူပသမာပတ်ဖြင့် ရုပ်၌တပ်မက်သော တဏှာကို ပယ်ခွာခြင်းအားဖြင့်
 ရူပကာယမှ လွတ်မြောက်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာ အားလုံးကို
 အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသာဟူသော နာမကာယ (နာမ်တရား
 အပေါင်း)မှ လွတ်မြောက်၏ဟု ဆိုလို၏။ ထိုဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်
 အရေအတွက်မှာ-

(က) အရူပသမာပတ်လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုး ဝင်စားရာမှထ၍
 သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူ၍ ရှုဆင်ခြင်သဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့
 ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးနှင့် (ခ) နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာမှထ၍ ထို

သမာပတ်နှင့် အရဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ရူပကာယ၊ နာမကာယ ဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပါတည်း။ အသုကော = ထိုရဟန်းသည်၊ ပညာဝိမုတ္တာ = ပညာဝိမုတ္တ ရဟန္တာပါတည်း။ ဝါ = အရူပ သမာပတ်မပါ၊ အရဟတ္တမဂ်ပညာဖြင့်သာ ကိလေသာဟူသော နာမကာယ အားလုံးမှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပါတည်း။

☞ အသုကော = သည်၊ ကာယသက္ခိ = နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ (အရူပါဝစရဈာန်ဖဿကို တွေ့ထိရရှိပြီးနောက် ကာလမခြားဘဲပင် အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဟူသော နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန် ကို မျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။)။ပ။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော = သောတာ ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်၏ အခြားမဲ့၌ အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးသို့ရောက်သော

အတူ ရှုဆင်ခြင်သဖြင့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်မှ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဟု (သမာပတ်ငါးမျိုးရှိသည့် အလျောက်) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ငါးဦး ရှိသည်။ ပညာဝိမုတ္တရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်း (က)သုက္ခ ဝိပဿက ရဟန္တာတဦးနှင့် (ခ) ရူပဈာန်လေးပါးတို့တွင် တပါးပါး ဝင်စား ရာမှထ၍ အနိစ္စသည် ရှုကာ ရဟန္တာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးအားဖြင့် ငါးဦးပင် ရှိသည်။ ဤဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တနှင့် စပ်၍ နောက်ထပ်ရေးသင့်သမျှ အားလုံးကို သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄)ပုဂ္ဂလသုတ်နှင့် နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၅) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသုတ်တို့၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးသားထားပါသည်။

၁။ ကာယသက္ခိ ။ ။ ကာယ = နာမကာယဖြင့် + သက္ခိ = မျက်မှောက်ပြုသူ။ သောတာပတ္တိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်မှစ၍ အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ခြောက်ယောက်ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၌ကဲ့သို့ အရူပသမာပတ် တမျိုးမျိုးမှလည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ်မှလည်းကောင်း ထ၍ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည့်အနေဖြင့် ရေတွက်လျှင်ကား ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ငါးယောက်ဖြစ်၏။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၄ သုတ်၌လည်းကြည့်။

၂။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ ။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော = ဒိဋ္ဌိပုတ္တော အနန္တရော အနန္တရော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ အန္တပုဒ်ကျေ၏။ ၄ မှ အကို ဣပြု၊ သို့သော် သီဟိုဠ်မှ အတိုင်း ဌ၌ အသရဖြင့် ဒိဋ္ဌိပုတ္တော ဟုလည်း ရှိနိုင်သည်ပင်။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်၏ အဆုံး (အခြားမဲ့) ကာလ၌၊ ပတ္တော = အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးသို့ ရောက်သောသူ။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ဝါ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့် အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ။ပ။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=(အားလုံးစုံ အကုန်အစင် လွတ်

(တနည်း) ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊ အလယ်၌ တ္တပစ္စည်းကျေ၏။ ဒိဋ္ဌသိတ္တံ ပတ္တေ-ဟူသော သဒ္ဓနီတိ (၁၁၇၅) သုတ်၌ကား ဒိဋ္ဌာ (မြင်ပြီး၍)ဟု ဒိသ္မာကဲ့သို့ တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်ကြံ၍ ဌာမှ အာကို ဣပြုသည်။ ဒိဋ္ဌတ္တာ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ပတ္တော=အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန် ရောက်သောသူ။ ပုဂ္ဂလပညတ် မူလဒီကာ (၃၆)၌ ပါဠိမူကွဲတမျိုးပြ၍ ဖွင့်ထားသည့်အလျောက် ဤသုတ်ဒီကာ၌ ထိုမူကွဲအပါအဝင် ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ဖွင့်ပြ၏။

ဒီ၊ပါထိကဝဂ်ဒီကာ (၇၃)စသော များစွာသော ဒီကာတို့၌ ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိပိ ပါဠောဟု တညီတညွတ်တည်း ရှိကြသော်လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဒီကာ၊ ဒု(၄၆၇)၌ကား “ဒိဋ္ဌိယာ ပတ္တော”တိ ဝါ ပါဠောဟု ရှိ၏။ ထိုသို့ပင် စာမူ မတူသော်လည်း “စတုသစ္စဒဿနသင်္ခါတာယ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓံ ပတ္တောတိ အတ္တော (နိရောဓဿ ပတ္တတံ ဒဿတိ)ဟု အနက်ဖွင့်ပုံကား တူညီကြပေ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဒီကာ အတိုင်း မူရင်းပါ၌ ဖြစ်ဟန် ရှိ၏။ သို့သော် ဤပါဠိတော် ၌ကား ဤသုတ်ဒီကာ အဖွင့်နှင့် “ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တောတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ သမ္ပယုတ္တေန ပညိန္ဒြိယေန ပဌမံ နိဗ္ဗာနဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ ပစ္ဆာ သောတာပတ္တိဖလာဒိဝသေန နိဗ္ဗာနံ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော”ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌၊ ဒု၊ ၁၆၂-အဖွင့်သို့လိုက်၍ အနက်ပြန်ဆိုထားပါသည်။

ကာယသက္ခိနှင့် ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်အရေအတွက် ။ ။ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ကဲ့သို့ပင် ဤဒိဋ္ဌိပုတ္တနှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် အရေအတွက်မှာ သောတာပတ္တိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်မှ အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်အထိ ခြောက်ယောက်စီပင်တည်း။ ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သမာပတ်ရှစ်ပါးလုံးရ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား အရူပသမာပတ်ကို မရကြ၊ ထို့ကြောင့် (က) သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် (ခ) ရူပဈာန်လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးမှ ထ၍ အလယ်သေက္ခ (၆)ဦးအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးဟု ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ နောက်ထပ်ငါးမျိုးစီရှိကြောင်းကိုလည်း သိပါ။ ဤနေရာ၌ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဒီကာ၊ တ၊ ၁၅၂-၌ စတုဟိ အရူပဈာနေဟိ ဟု “အ”ပိုလျက် ပါဠိပျက်၏။ ဤသုတ်၌နှင့် ပုဂ္ဂလပညတ်၌ (၄၄)စသည်တို့ ပုဂ္ဂိုလ်ခွဲခြားပုံနှင့် မဇ္ဈိမပဏ်ဒီ(၈၇)တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်လျှင် သိသာပါသည်။

မြောက်သည် မဟုတ်သေးဘဲ) သဒ္ဓါတရားသက်သက်ဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တည်း [သဒ္ဓါယ သဒ္ဓါမတ္တေန ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တာ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာ] ဝါ=သဒ္ဓါတရားဖြင့် နိဗ္ဗာန်၌ ကောင်းစွာ သက်ဝင်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ [သဒ္ဓါယ ဝိမုတ္တာ အဓိမုတ္တာ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာ]

။ပ။ ဓမ္မာနုသာရီ=(ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့်ဖြစ်သော) ပဌမမဂ်ပညာတရားသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ [ပဌမမဂ္ဂပညာသင်္ခါတံ ဓမ္မံ အနုဿရတိ အနုဂစ္ဆတိတိ ဓမ္မာနုသာရီ] ဝါ= ပညာကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ။ပ။ သဒ္ဓါနုသာရီ= (ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့် ဖြစ်သော) သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ဝါ=သဒ္ဓါကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ။ အသုကော= ထို ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ=သီလရှိ၏၊ ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိ၏၊ အသုကော=သည်၊ ဒုဿိလော=သီလမရှိ၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (ဘာသန္တိ=ကုန်၏) တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တေန=ထိုသို့ ပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊ လာဘံ=ပစ္စည်းလာဘ်ကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏။

တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ လာဘံ=ထိုပစ္စည်းလာဘ်ကို၊ လဘိတွာ =ရကြ၍၊ ဂထိတာ=တဏှာသည် ချုပ်နှောင်အပ်ကုန်လျက်။ ဝါ=တဏှာ၏ ချုပ်နှောင်မှုကို ခံကြရကုန်လျက်၊ မုစ္ဆိတာ=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြောနေကြကုန် လျက်၊ အဇ္ဈောပန္နာ^၁ = တဏှာသည် အလွန်အကဲ ဖိစီးလွှမ်းမိုးအပ်ကုန်လျက်။

၁။ အဇ္ဈောပန္နာ။ ။ အဇ္ဈောပန္န=အဓိ+ဩပန္န။ အဓိ (အဓိဘဝိတွာ) =လွန်ကဲစွာဖြစ်၍ + ဩပန္န (အဝ+ပဒ+တ)=ဖိစီးလွှမ်းမိုးခံရသူ။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၂၄) နှင့် စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၈) သုတ်တို့၌လည်းဖွင့်၏။ မဇ္ဈိမ ပဏ်ဋ္ဌာန်၊ ၃၅ ၌ “အဇ္ဈောပန္န(အဓိအာပန္န)” ဟုလည်း တွေ့ရ၏။ သာဓာတ် (သောဓာတ်) ဖြင့် အဇ္ဈောသာန (အဇ္ဈောသိတ) ဟူသောပါဌ်သည် အဇ္ဈောသာယ ကိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာပေတွာ ဌိတာ-ဟူသော အဖွင့်နှင့် လျော်၏။ တဖန် “အဓိ+ အဝ + သဒ + တ” ဖြင့် အဇ္ဈောသန္တာ ဟုလည်း တွေ့ရသေး၏။ သီလက္ခန်ဌ၊ ၃၃၅ မှ “ဩဂါဋ္ဌာ” ဟူသော အဖွင့်သည် ထိုသဒဓာတ်နှင့် ကိုက်ညီ၏။ စာမူ အမျိုးမျိုးရှိနေရကား အသင့်လျော်ဆုံးကို ရွေးချယ်ကြပါကုန်။

ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုးချ၍ အညွန့်တုံး အဆုံးသတ်ကြကုန်လျက်၊ [ပစ္စည်းလာဘ် လာဘရ၍ ကုသိုလ်တရား၊ မဖြစ်ပွားနိုင်တော့ဘဲ ဝှတ်ကနဲမျိုးချလိုက်သကဲ့သို့ တဏှာဖြင့်သာ အဆုံးသတ်ကုန်လျက်ဟူလို] အနာဒီနဝဒဿာဝိနော= (ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားသုံးခြင်း၌) အပြစ်ကို မမြင်ကြကုန်ဘဲ၊ အနိဿရဏပညာ=(ပစ္စည်းလေးပါး၌ တပ်မက်သော)ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက် ကြောင်း ပညာမရှိကုန်ဘဲ၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=စားသုံးကြကုန်၏။ပ။ ဝဏ္ဏံ=ကို၊ န ဘာသန္တိ= မပြောဆိုကုန်၊ (ကိန္တိ=သို့၊ န ဘာသန္တိ=ဟူမူ) ။ပ။ ပါပဓမ္မော=၏၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (န ဘာသန္တိ=ကုန်) တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်။ တေန=ထိုသို့ မပြောဆိုကြခြင်းကြောင့်၊ လာဘံ ။ပ။ အဂထိတာ=တဏှာသည် မချုပ်နှောင် အပ်ကုန်ဘဲ၊ အမုစ္ဆိတာ=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြော မနေကုန်ဘဲ၊ အနုဇ္ဈာပနာ= တဏှာသည်အလွန်အကဲမဖိစီးမလွှမ်းမိုးအပ်ကုန်ဘဲ၊ ဝါ=ဘဲ၊ အာဒီနဝဒဿာဝိနော = (ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားသုံးခြင်း၌) အပြစ်ကို မြင်ကြကုန်လျက်၊ နိဿရဏပညာ= ပညာရှိကုန်လျက်၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ ။ပ။

၅၀။၅၁။ ဝိသမာ=မညီညာ မပြေပြစ်သော၊ ဝါ=ကာယကံ စသည် မပြေညီသဖြင့် သွေဖီမှားယွင်း ချွတ်ချော်ခြင်း ရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ သမာ=ညီညာပြေပြစ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အဓမ္မကမ္မာနိ =တရားကင်းမဲ့သော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=တရားဒေသနာဖြင့် မပြုအပ်သော အမှုတို့သည်၊ ပဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဓမ္မကမ္မာနိ=တရားရှိသော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=တရားဒေသနာတော်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုတို့သည်၊ နပဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်၊ အဝိနယကမ္မာနိ= ဝိနည်းတရားကင်းမဲ့သော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=ဝိနည်းတရားဖြင့် မပြုအပ်သော အမှုတို့သည် ။ပ။ ဝိနယကမ္မာနိ=ဝိနည်းတရားရှိသော အမှု တို့သည်၊ ဝါ=ဝိနည်းတရားဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုတို့သည် ။ပ။ ဒိပ္ပန္တိ=

၁။ အဓမ္မကမ္မာနိ, ဓမ္မကမ္မာနိ။ ။ နတ္ထိ ဓမ္မော ဒေတေသံ ကမ္မာနန္တိ အဓမ္မာနိ၊ အဓမ္မာနိ ကမ္မာနိ အဓမ္မကမ္မာနိ။ (တနည်း)ဓမ္မေန ကတာနိ ကမ္မာနိ ဓမ္မကမ္မာနိ၊ န ဓမ္မကမ္မာနိ အဓမ္မကမ္မာနိ။ ဓမ္မော ဒေတေသံ ကမ္မာနံ အတ္ထိတိ ဓမ္မာနိ၊ ဓမ္မာနိ ကမ္မာနိ စသည်ဆို။ ဓမ္မောတိ ပါဠိယာ အဝိဝစနံ၊ တသ္မာ ယံ ယထာဂုတ္တာယ ပါဠိယာ န ကရိယတိ၊ တံ အဓမ္မကမ္မန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိနည်း မဟာဝါဠု၊ ၄၂၆။ ဓမ္မဝါဒိ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါကိုကား သစ္စ၏ ပရိယာယံဟု ကင်္ခါဒိ သစ်၊ ၄၄၇-၌ မိန့်၏။ ဤ၌ ဓမ္မနှင့် ဝိနယအထူးမရှိ၊ ပရိယာယံသာ။

တောက်ပြောင် ထင်ရှားကုန်၏။ပ။ အဓမ္မိကာ=တရားဒေသနာ၌ မယှဉ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မိကာ=တရားဒေသနာ၌ ယှဉ်သော။ပ။

၅၂။ အဓမ္မဝါဒိနီ=ဟုတ်မှန်သော တရားသဘောကို ပြောဆိုလေ့ မရှိသော၊ ပရိသာ စ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝါဒိနီ=ဟုတ်မှန်သော တရား သဘောကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဓမ္မိကံ ဝါ= ဟုတ်မှန်သော တရားသဘော၌ ယှဉ်သည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ အဓမ္မိကံဝါ =ဟုတ်မှန်သော တရားသဘော၌ မယှဉ်သည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ အဓိကရဏံ =(ဝိဝါဒါဓိကရဏံ စသော လေးမျိုးသော) အဓိကရဏံကို၊ အာဒိယန္တိ= ဆွဲကိုင်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ အဓိကရဏံ = ထိုအဓိကရဏံကို၊ အာဒိယိတွာ=ဆွဲကိုင်ကြပြီး၍၊ ဝါ= ဖြစ်ပေါ်လာစေကြပြီး၍၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ နစေဝ သညာပေန္တိ= ကောင်းစွာလည်း မသိမြင်စေ ကြကုန်၊ (အခြေအမြစ်မှစ၍ အဓိကရဏံး ငြိမ်းပျောက်အောင် သဘောပေါက် နားဝင် မသိမြင်စေကြကုန်) သညတ္တိ= ကောင်းစွာ သဘောပေါက် သိမြင်စေ ခြင်းငှာ၊ နစ ဥပဂစ္ဆန္တိ =ချဉ်းကပ် စုဝေးကြသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (တံ အဓိကရဏံ=ကို၊ အညမညံ=ချင်း) နစ နိဇ္ဈာပေန္တိ=(အခြေအမြစ်မှစ၍) ကြည့်ရှု စစ်ဆေးစေကြသည်လည်း မဟုတ်ကုန်၊ နိဇ္ဈတ္တိ=(အချင်းချင်း) ကြည့်ရှု စစ်ဆေးစေခြင်းငှာ၊ နစ ဥပဂစ္ဆန္တိ=ကုန်။

တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အသညတ္တိဗလာ=ကောင်းစွာ သဘော မပေါက်စေခြင်းဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ကောင်းစွာ သဘော ပေါက်အောင် မပြောပြ မဆွေးနွေးခြင်း၌ စိတ်အား ထက်သန်နေကြကုန်လျက်၊ အနိဇ္ဈတ္တိဗလာ=မကြည့်ရှု မစစ်ဆေးစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ= (အခြေအမြစ်မှစ၍ အဓိကရဏံကို) မစစ်ဆေးစေခြင်း၌ စိတ်အားထက်သန် နေကြကုန်လျက်၊ အပ္ပဋိနိဿဂ္ဂမန္တိနော=အဓမ္မိကာ အဓိကရဏံကို စွန့်လွှတ်ခြင်း ငှာ မတိုင်ပင်ကြကုန်ဘဲ၊ တမေဝ အဓိကရဏံ=ထိုအဓိကရဏံကိုပင်၊ ထာမသာ =မိမိ အယူအဆ ခွန်အားဖြင့်၊ ပရာမာသာ=မိမိအယူအဆဖြင့် လွဲမှားစွာ သုံးသပ်ခြင်းဖြင့်၊ အဘိနိဝိဿ=အလွန်အကဲစွဲလန်း နစ်ဝင်ကြကုန်၍၊ “ဣဒမေဝ =ဤငါ့စကားသည်သာ၊ သစ္စံ=အမှန်တည်း၊ အညံ=အခြားသူ၏ စကားသည်၊ မောယံ=အချည်းနှီးအလကားတည်း”၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေါဟရန္တိ=ပြောဆိုကြ ကုန်၏။ပ။ သညာပေန္တိစေဝ=ကောင်းစွာလည်း သဘောပေါက် သိမြင်စေ

ကြကုန်၏။ သညတ္တိံ=ငှာ၊ ဥပဂစ္ဆန္တိစံ=ချဉ်းကပ်စုဝေးလည်း စုဝေးကြကုန်၏။
 နိဇ္ဈာပေန္တိစံ=ကြည့်ရှုစစ်ဆေးစေလည်း စစ်ဆေးစေကြကုန်၏။ နိဇ္ဈတ္တိံ=ငှာ၊
 ဥပဂစ္ဆန္တိစံ=၏၊ တော=တို့သည်၊ သညတ္တိမလာ=ကောင်းစွာ သဘောပေါက်စေခြင်း
 ဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=လျက် ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂမန္တိနော=အဓိက
 အဓိကရုဏ်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ တိုင်ပင်ကြကုန်လျက်၊ တမေဝ ။ပ။ န
 ဝေါဟရန္တိ=မပြောကြကုန် ။ပ။

ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းသည်။
 သမတ္ထော=ပြီးပြီ။ [ဤသုတ်ရှိနေ၏။ သို့သော် အပ္ပကံ ဦးနံ ဝါအဓိကံဝါ ဂဏနူပကံ
 န ဟောတိ]

၂ - ဒုတိယပဏ္ဏာသက

(၆) ၁-ပုဂ္ဂလဝဂ်

၅၃၊ ၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ=ဖြစ်လာကုန်လသော်၊ ဝါ=ဖြစ်စွမ်း နိုင်ကုန်လသော် ။ပ။ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၇၀)သည်ကြည့်] သုခါယ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏ ။ ဒွေ=နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်၊ ကတမေ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အရဟံ=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သော၊ တထာဂတော စ=မြတ်စွာဘုရားလည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ရာဇာ စ=ဘုရင်မင်းမြတ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အစ္စရိယမနုဿာ=တို့သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ဒွိန္ဒ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ကာလကိရိယာ=သည် ။ပ။ ကတမေသံ ဒွိန္ဒ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့၏နည်း၊ အရဟတော=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော၊ တထာဂတဿ စ=၏လည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိဿ= သော၊ ရညော စ=ဘုရင်မင်း၏ လည်းကောင်းတည်း၊ [ဧကက နိပါတ်တုန်းက အတိုင်း ကာလကိရိယာ စသော နောက်ပုဒ်များကို လိုက်ပေးလိုက လိုက်ပေးပါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ထူပါရဟာ=စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ် တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း ။ပ။ ဗုဒ္ဓါ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်စွမ်းဖြင့် သိမြင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဣမေ ဒွေ=တည်း ။ပ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို သီးခြားကိုယ်တိုင် သိမြင် နိုင်သော ဒုတိယအဆင့် ဘုရားရှင်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့သည်၊ အသနိယာ=မိုးကြိုးသည်၊ ဖလန္တိယာ=ထစ်ချွန်း လသော်၊ န သန္တသန္တိ=မထိတ်လန့်ကုန် ။ပ။ ခိဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝတရားရှိသော၊ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းလည်းကောင်း၊ ဟတ္ထာဇာနိယောစ= ဆင်အာဇာနည်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အဿာဇာနိယောစ=မြင်းအာဇာနည် လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ မိဂရာဇာ=သားကောင်တို့၏ ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သီဟောစ=ခြင်္သေ့လည်းကောင်းတည်း ။ပ။

၆၁-၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်းတို့ကို၊ [စာပိုဒ်-၃၁နှင့် ၂၀၁-ကြည့်]သမ္ပဿမာနာ=ကောင်းစွာ မြင်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)ကိ ပုရိသာ=ကိန္နရာတို့သည်၊ မာနသိ=လူတို့ဥစ္စာဘာသာဖြစ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ နဘာသန္တိ=မပြောကြကုန်၊ ကတမေ ဒွေ=အဘယ်နှစ်မျိုးသော အကြောင်းတို့ကိုနည်း၊ [တနည်း-ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ သမ္ပဿမာနာ ။ပ။ န ဘာသန္တိ=သနည်း] (မယံ=ငါတို့သည်) မုသာ=လွဲမှားသော စကားကို၊ မာ စ ဘဏိမှာ=မပြောလည်း မပြောမိကြပါစေကုန်သတည်း၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ မာစ အတ္တစိက္ခိမှာ=မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲမိပါစေကုန်သတည်း။ ဣတိ=ဤအကြောင်း နှစ်မျိုးတို့ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ=တို့ကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒူ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားသဘောတို့ကို၊ အတိတ္တာ=အားရကျေနပ်ခြင်းမရှိသည်၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနော=တွန့်ဆုတ်ပျင်းရိခြင်း မရှိသည်၊ ဝါ=မငြီးငွေ့သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရောတိ=ပြု၏။ ကတမေသံ ဒွိန္ဒူ=အဘယ်နှစ်မျိုးသော တရားသဘောတို့ကိုနည်း၊ မေထုနသမာပတ္တိယာ စ =မေထုန်အကျင့်သို့ရောက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ဝိဇာယနဿ စ=သားသမီးမွေးဖွားခြင်းကို လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒူ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားသဘောတို့ကို ။ပ။

၆၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ အသန္တသန္နိဝါသဉ္စ=သူယုတ်မာတို့၏ အတူတကွ နေထိုင်ကြပုံကိုလည်းကောင်း၊ သန္တသန္နိဝါသဉ္စ=သူတော်ကောင်းတို့၏ အတူတကွ နေထိုင်ကြပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေသေသာမိ=ငါဟောကြားအံ့၊ တံ=ထိုသန္နိဝါသနှစ်မျိုးကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ[စာပိုဒ်-၃၃-ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အသန္တသန္နိဝါသော=ပုံသည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ အသန္တော= သူယုတ်မာတို့သည်၊ သန္နိဝသန္တိ=အတူတကွ နေထိုင်ကြသနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ထေရဿ=ထေရ်ဖြစ်သော၊ (ဆယ်ဝါပြည့်မှီထေရ်ဖြစ်သော) ဝါ=သီတင်းကြီး ရဟန်းဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ= အဘယ်အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=နည်း)ထေရောပိ=သီတင်းကြီး ထေရ်သည်လည်း၊ မံ=ငါ့ကို၊ နဝဒေယျ=မဆိုဆုံးမစေလို၊ မဇ္ဈိမောပိ=(ငါးဝါစပျိုး ကိုးဝါတိုင်မှတ်)

သီတင်းလတ်သည်လည်း၊ မဲ=ငါ့ကို၊ နဝဒေယျ=စေလို၊ နဝေါပိ=(ငါးဝါမကြွယ်)
 သီတင်းငယ်သည်လည်း ။ပ။ အဟံ=ငါသည်၊ ထေရမ္ပိ=ထေရ်ကိုလည်း၊ န
 ဝဒေယျ=မဆိုဆုံးမလို၊ အဟံ=သည်၊ မဇ္ဈိမမ္ပိ=သီတင်းလတ်ကိုလည်း၊ နဝဒေယျ
 =မဆိုဆုံးမလို၊ အဟံ=သည်၊ နဝမ္ပိ=သီတင်းငယ်ကိုလည်း ။ပ။ ထေရော=
 သည်၊ မဲ=ငါ့ကို၊ စေပိ ဝဒေယျ= အကယ်၍မူလည်း ဆုံးမငြားအံ့၊ (ဧဝံသတိ=
 ဤသို့ ဆုံးမသည် ရှိသော်) အဟိတာနုကမ္ပိ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို လိုလား၍၊
 မဲ=ငါ့ကို၊ ဝဒေယျ=ဆိုဆုံးမရာ၏ ။ ဟိတာနုကမ္ပိ=အကျိုးစီးပွားကို လိုလား၍၊
 နော ဝဒေယျ=မဆိုဆုံးမရာ။

(တသ္မာ=ကြောင့်) နောတိ=နောဟူ၍၊ ဝါ=အရှင်ဘုရား၏ စကားကို
 မနာယူနိုင်ဟူ၍၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ ဝဒေယျ=ငါပြောအံ့၊ ဝိဟောဋ္ဌေယျ=(စကားကို
 မနာယူခြင်းဖြင့်)ညှဉ်းဆဲအံ့၊ ပဿမ္ပိ (ပဿန္တောပိ)=(မနာယူလျှင် မသင့်
 လျော်ဟု) သိမြင်သော်လည်း၊ ဝါ=မိမိအပြစ်ကို သိမြင်သော်လည်း၊ အဿ=
 ထိုထေရ်၏၊ (ဝစနံ=စကားကို)နပုဋိကရေယျ=မနာယူအံ့၊ မဇ္ဈိမော=သီတင်း
 လတ်သည် ။ပ။ နဝေါ= သီတင်းငယ်သည် ။ပ။ နောတိ=၍၊ နံ=ထိုသီတင်းငယ်ကို
 ။ပ။ အဿ=ထိုသီတင်းငယ်၏၊ (ဝစနံ=ကို) နပုဋိကရေယျ=အံ့၊ (ဣတိ=
 ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏) [ပြန်စပ်သည်] မဇ္ဈိမဿ=သော၊
 ဘိက္ခုနောပိ=ရဟန်းမှာလည်း၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏
 ။ပ။ နပုဋိကရေယျ=အံ့၊ (ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ)
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အသန္တသန္နိဝါသော=သည်၊
 ဟောတိ=၏၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ အသန္တော=
 တို့သည်၊ သန္နိဝသန္တိ=၏ ။ပ။ ထေရောပိ=လည်း၊ မဲ=ငါ့ကို၊ ဝဒေယျ= ဆို
 ဆုံးမစေလိုပါ၏ ။ပ။ ထေရမ္ပိ=လည်း၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒေယျ=ဆိုဆုံးမလို၏
 ။ပ။ သာဓုတိ=ကောင်းပါပြီဟူ၍၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ ဝဒေယျ=(နှစ်သက် ဝမ်း
 မြောက်စွာ) လျှောက်အံ့၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ န ဝိဟောဋ္ဌေယျ= မညှဉ်းဆဲအံ့၊
 ပဿမ္ပိ (ပဿန္တောပိ) = (မနာယူလျှင် မသင့်လျော်ဟု) သိမြင်သည် အဖြစ်
 ကြောင့်လည်း၊ အဿ=ထိုထေရ်၏၊ (ဝစနံ=ကို) ပုဋိကရေယျ=နာယူအံ့ ။ပ။

၆၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိ အဓိကရဏေ= အကြင် အဓိကရဏ်း၌၊
 ဥဘတော=ငြင်းခုံနေကြသော ရဟန်းနှစ်ဖက်တို့၌၊ ဝစီသံသာရော=အချင်းချင်း
 ဆဲရေးခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပွားနေသော စကားသည်လည်းကောင်း၊ [သံသာရ=
 ဖြစ်ပွားနေသော၊ ဝစီ=စကား၊ သံသာရတိ ပဝတ္တတိတိ သံသာရော၊ ဝစီ စ သာ

သံသာရော စာတိ ဝစီသံသာရော] ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသော=အယုဒ္ဓိဟူသော မှီရာ ရှိသော တန်းတူယှဉ်တူ ဂုဏ်ပြိုင်မှုသည်လည်းကောင်း၊ [ပဋ္ဌာသ=ဂုဏ်တူဂုဏ်ပြိုင် ပြုခြင်း၊ တန်းတူထားခြင်း၊ အသာမပေးခြင်း။ “ဒိဋ္ဌိသန္နိဿယပဋ္ဌာသ” ဟု ဆိုလိုလျက် သန္နိဿယပုဒ်ကိုချေ]ဝါ=အယုဒ္ဓိကို မှီ၍ ကိုယ့်ထက်သာသူ တန်းတူယှဉ်တူ ဂုဏ်ပြိုင်မှုသည်လည်းကောင်း၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဝါ=ကို၊ အာဃာတော= ပြင်းထန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စယော=မနှစ်သက်ခြင်း ဒေါမနဿသည်လည်းကောင်း၊ [န + ပတိ + ဣဓာတ် + အန ပစ္စေတိ ပိတိသောမနဿံ ဧတေနာတိ အပ္ပစ္စယော=ပိတိ သောမနဿ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖြစ်သော မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿသည် လည်းကောင်း-ဟု ဝိဂြိုဟ်နက်ဆို] အနဘိရဒ္ဓိ=မိမိသူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားကို မပြီးစီးစေတတ်သော ဒေါသသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တံ=(နိယကဇ္ဈတ္တ ဖြစ် သော) မိမိစိတ်နှင့် မိမိပရိသတ်၏ စိတ်၌၊ အဝုပသန္တံ=မငြိမ်းအေးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ အဓိကရဏေ=၌။ ။ပ။ [ဇာပိဒံ ၁၅- အတိုင်းဆို] သုဝုပသန္တံ=ကောင်းစွာ ငြိမ်းအေးသည် ။ပ။

(၇) ၂-သုခဝဂ်

၆၅-၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုခါနိ=သုခတို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ= ဤနှစ်မျိုး တို့တည်း။ ။ပ။ ဂိဟိသုခဉ္စ=လူတို့၏ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=လူတို့၏ အလိုရှိ သမျှ အားလုံး ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇိတသုခဉ္စ= ရဟန်းတို့၏ သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ရဟန်းတို့အတွက် ရဟန်းအကျင့် သိက္ခာကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်ငြိမ်းချမ်းမှု သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုခါနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒံ= နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ သုခါနံ=ဤသုခတို့တွင်၊ ယဒိဒံ ပဗ္ဗဇိတသုခံ= အကြင်ရဟန်းသုခသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤရဟန်းသုခသည်၊ အဂ္ဂံ= အမြတ်ဆုံး သုခပေတည်း။ ။ပ။ ကာမသုခဉ္စ=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=တဏှာဖြင့် လိုလားအပ်သမျှ တေဘူမက တရားအားလုံးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ နေက္ခမ္မသုခဉ္စ= အိမ်အနှောင်အဖွဲ့မှ ထွက်မြောက်သော ရဟန်းအဖြစ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း။ ။ပ။

ဥပဓိသုခဉ္စ = ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးဟူသော ဥပဓိ၌မှီတည်နေသော တေဘူမက သုခလည်းကောင်း၊ နိရုပဓိသုခဉ္စ = ဥပဓိသုခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် လောကုတ္တရာ သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ သာသဝသုခဉ္စ = မိမိကို အာရုံပြုသော အာသဝတို့နှင့် တကွဖြစ်သော ဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်း၊ ဝါ = အာသဝတို့၏ အာရုံအကြောင်း ဖြစ်သော ဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်း၊ [ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ပါဝင်သော သုခသည် ဝဋ္ဋသုခမည်၏] အနာသဝသုခဉ္စ = မိမိကို အာရုံပြုသော အာသဝ မရှိသော ဝိဝဋ္ဋသုခ လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ = အာသဝတို့၏ အာရုံ အကြောင်း မဟုတ်သော ဝိဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်းတည်း၊ [ဝိဝဋ္ဋသုခ = ဝဋ်ဒုက္ခမှ ကင်းလွတ် သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော သုခ] ပ။ သာမိသံ = ကိလေသာ အာမိသနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုခဉ္စ = ဝဋ္ဋဂါမိ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ = ဝဋ်ဆင်းရဲသို့ လား ရောက်စေတတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ နိရာမိသံ = ကိလေသာ အာမိသ မရှိသော၊ သုခဉ္စ = မဂ်ပိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။

၇၀၊ ၇၇။ အရိယသုခဉ္စ = အရိယာတို့၏ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ = ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ အနရိယသုခဉ္စ = အရိယာမဟုတ်သူ ပုထုဇဉ်တို့၏ သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ = မည်းညစ် ယုတ်နိမ့်သော သုခ လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ကာယိကံ = ကိုယ်၌ဖြစ်သော၊ သုခဉ္စ = (ကာယဝိညာဏ် စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သုခလည်းကောင်း၊ စေတသိကံ = စိတ်၌ဖြစ်သော၊ သုခဉ္စ = (လောကီလောကုတ္တရာ) သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ သပ္ပိတိကံ = ပီတိနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုခဉ္စ = ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်သုခလည်းကောင်း၊ နိပ္ပိတိကံ = ပီတိမရှိသော၊ သုခဉ္စ = တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန် သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ သာတသုခဉ္စ = (အောက်ဈာန်သုံးပါး၌ ရှိသော) ချိုသာ ကောင်းမြတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာသုခဉ္စ = ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဟူသော စတုတ္ထဈာန် သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ သမာဓိသုခဉ္စ = ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာ သမာဓိနှင့် ယှဉ်သော သုခလည်းကောင်း၊ အသမာဓိ သုခဉ္စ = ဥပစာရ သမာဓိ၊ အပ္ပနာ သမာဓိနှင့် မယှဉ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။

☰

သပ္ပိတိကာရမ္ပထံ = ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်သော အောက်ဈာန် နှစ်ပါး ဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ = သုခလည်းကောင်း။ [ထိုဈာန်နှစ်ပါးကို အာရုံပြု ဆင်ခြင်စဉ်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော သုခတည်း] နိပ္ပိတိကာရမ္ပထံ = ပီတိမရှိသော အထက်ဈာန်နှစ်ပါးဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ = သုခလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ သာတာရမ္ပထံ = ချိုသာကောင်းမြတ်သော အောက်ဈာန်သုံးပါးဟူသော

အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာရမ္ပဏံ=ဥပေက္ခာဝေဒနာ ရှိသော စတုတ္ထဈာန်ဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ=လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ရူပါရမ္ပဏံ =ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်ဟူသော အာရုံရှိသော၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်တတ်သော ရုပ်အားလုံးဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ=လည်းကောင်း။ [ရူပ (ရူပဇ္ဈာန)= ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်ဟူသော၊ (တနည်း) ရူပ=ရုပ်တရားဟူသော +အာရမ္ပဏံ =အာရုံ (ရှိသော)] အရူပါရမ္ပဏံ=အရူပါဝစရ ဈာန်ဟူသော အာရုံရှိသော။ ဝါ=နာမ်တရားဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဉ္စ=လည်းကောင်းတည်း။ ပ။

(၈) ၃-သနိမိတ္တဝဂ်

၇၈၊ ၈၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပကာ=ယုတ်ညံ့ကုန်သော၊ အကုသလာ= အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ သနိမိတ္တာ=အကြောင်း နိမိတ်နှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနိမိတ် ရှိကုန်၍သာလျှင်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏၊ အနိမိတ္တာ=အကြောင်းနိမိတ် မရှိကုန်ဘဲ၊ နော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ= မဖြစ် ကုန်၊ တဿေဝ နိမိတ္တဿ= ထိုအကြောင်း နိမိတ်ကိုသာလျှင်၊ ပဟာနာ= ပယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပါပကာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားသည်၊ န ဟောန္တိ=မဖြစ်နိုင်တော့ကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပကာ ပ။ သနိဒါနာ=အကြောင်း နိဒါန်းနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနိဒါန်း ရှိကုန်၍သာလျှင်။ ပ။ အနိဒါနာ=အကြောင်းနိဒါန်း မရှိကုန်ဘဲ။ ပ။ တဿေဝ နိဒါနဿ=ထို အကြောင်း နိဒါန်းကိုသာလျှင်။ ပ။ သဟေတုကာ=အကြောင်းဟိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=ရှိကုန်၍သာလျှင်။ ပ။ အဟေတုကာ=အကြောင်းဟိတ် မရှိကုန်ဘဲ။ ပ။ တဿေဝ ဟေတုဿ=ထိုအကြောင်းဟိတ်ကိုသာလျှင်။ ပ။ သသင်္ခါရာ=အကျိုးတရားကို စီမံပြုလုပ်တတ်သော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ် ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=လျှင်။ ပ။ တေသံယေဝ သင်္ခါရာနံ=ထိုအကျိုးတရားကို စီမံပြုလုပ်တတ်သော အကြောင်းတို့ကိုသာလျှင်။ ပ။ သပ္ပစ္စယာ=အကြောင်း ပစ္စည်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်။ ပ။ သရူပါ=အကျိုးတရားကို ဖော်ပြ တတ်သော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်။ ပ။ တဿေဝ ရူပဿ =ထိုအကျိုးတရားကို ဖော်ပြတတ်သော အကြောင်းကိုသာလျှင်။ ပ။

[နိမိတ္တမှစ၍ ရူပတိုင်အောင် (၆)ပုဒ်တို့သည် အကြောင်းဟူသော အနက်ကိုဟောသောပရိယာယ်ပုဒ်ချည်းတည်း၊ ထိုတွင် ရူပနှင့် သင်္ခါရ နှစ်ပုဒ်

ကိုသာ ဝိဂြိုဟ်နက် ရေး၏။ စာသင်သားတို့ နားရှုပ်မည်စိုး၍ နိမိတ္တစသော ပုဒ်တို့ကို ဝိဂြိုဟ်နက် မရေးခဲ့]

သဝေဒနာ=ယှဉ်ဘက် အကြောင်းဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ တဿာယေဝ ဝေဒနာယ=ထိုယှဉ်ဘက် အကြောင်း ဝေဒနာကိုသာလျှင်၊ [နောက်သုတ်များ၌ “ယှဉ်ဘက်အကြောင်း သညာ၊ ယှဉ်ဘက်အကြောင်း ဝိညာဏ်”ဟု လဲလှယ်ဆိုပါ] ။ပ။ သင်္ခတာရမ္မဏာ=သင်္ခတ တရားဟူသော အာရုံရှိကုန်လျက်သာလျှင်၊ ဝါ=သင်္ခတ တရားကို အာရုံပြုကုန်လျက်သာလျှင် ။ပ။ အသင်္ခတာရမ္မဏာ=အသင်္ခတ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိကုန်လျက်၊ ဝါ= အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကုန်လျက် ။ပ။ တဿေဝ သင်္ခတဿ=ထိုသင်္ခတ တရားကိုသာလျှင် (ထိုအကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သော စိတ် စေတသိတ် ရုပ်တရားကိုသာလျှင်)[သင်္ခမ္မ သမာဂမ္မ ပစ္စယေဟိ ကတောတိ သင်္ခတော၊ ဤဝစနတ္တံ၌ သင်္ခမ္မပုဒ်၏ အနက်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၃၄၇၌ “သင်္ခမ္မာတိ ပစ္စယသမောဓာနလက္ခဏေန သင်္ခမေန သန္နိပတိတွာ၊ သမာဂမ္မာတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ”ဟု ဖွင့်၏]

(၉) ၄-ဓမ္မဝဂ်

၈၈၊ ၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ= ဤနှစ်ပါးတို့တည်း ။ပ။ စေတောဝိမုတ္တိစ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော လေးပါးသော ဖိုလ်စိတ် သမာဓိလည်းကောင်း၊ [ဖိုလ်လေးပါးတို့၌ ပါဝင်သော သမာဓိဟုဆိုလို၏၊ ပညာဝိမုတ္တိလည်း ထို့အတူပင်တည်း] ပညာဝိမုတ္တိစ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော လေးပါးသော ဖိုလ်ပညာ လည်းကောင်း တည်း ။ပ။ ပဂ္ဂါဟော စ=ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို မြောက်ပင့်အားပေးတတ်သော ဝီရိယလည်းကောင်း၊ အဝိက္ခေပေါ စ=မပျံ့လွင့်တတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ဝါ=စိတ်ကို အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၌ မပစ်လွှင့်တတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပျံ့လွင့်သော ဥဒ္ဓစ္စ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သမာဓိလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ နာမဉ္ဇ=အာရုံသို့ ညွတ်တတ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးလည်းကောင်း၊ ရူပဉ္ဇ= ဖော်ပြန်တတ်သော ရုပ်ခန္ဓာလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝိဇ္ဇာစ=နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်တတ်သော ဖိုလ်ဉာဏ်လည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိစ=ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက် ဖြစ်သော လွတ်မြောက်သော တရားအပေါင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘဝ

ဒိဋ္ဌိ စ=(အသက်ရှင် အတ္တကောင်နှင့် လောကသည်) မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိ၏ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ [ခန္ဓာငါးပါးကိုပင် အတ္တဟုလည်းကောင်း၊ လောကဟုလည်းကောင်း ယူဆကြသည်။ ဘဝတိ အတ္တိ သဗ္ဗကာလံ တိဋ္ဌတိတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ] ဝိဘဝဒိဋ္ဌိစ=(အသက်ရှင် အတ္တကောင်နှင့် လောကသည်) အတည်မမြဲ ပြတ်စဲ၏ဟု ယူဆသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ လည်းကောင်းတည်း၊ [ဝိဘဝတိ ဝိနဿတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိတိ ဝိဘဝေါ- စသည်ပြု] အဟိရိကစသည်ကို စာပိုဒ် ၇ နှင့် ၈ ကြည့်]။ပ။

၉၅-၈။ ဒေါဝစဿတာစ=ဆိုဆုံးမခက်သူ လူရိုင်းစိုင်း၏ မလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာရှိသည်၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပါပမိတ္တတာစ=(သဒ္ဓါတရား မရှိသူစသော) ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ သောဝစဿတာ စ=ဆိုဆုံးမလွယ်ကူသူ လူလိမ္မာ၏ ယဉ်ကျေးလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာရှိသည်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကလျာဏမိတ္တတာ စ=(သဒ္ဓါတရားရှိသူစသော) ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း တည်း။ပ။ ဓာတုကုသလတာ စ=ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့၌ ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင် သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မနသိကာရကုသလတာ စ=(လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်၊ အနိစ္စစသည်အားဖြင့်) ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင် သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ အာပတ္တိကုသလတာ စ=(အာပတ်သင့် ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဝတ္ထုနှင့်တကွ) အာပတ်(၅)မျိုး (၇)မျိုးတို့၌ ခွဲခြားသိမြင်

၁။ ဒေါဝစဿတာ။ ။ ဒုက္ခံ ဝစော ဧတသ္မိံ ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗစော = ခက်ခဲသော ဆိုဆုံးမ စကားရှိသူ (ဆန့်ကျင်ဘက် ကန့်လန့်ပြောတတ်သူ၊ ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သူ) ဒုဗ္ဗစဿ ကမ္မံ (မလေးစားမှု ရိုင်းစိုင်းမှု အပြုအမူ စေတနာ) ဒေါဝစဿံ၊ တဿ ဘာဝေါ (အတ္တိဘာဝေါ) ဒေါဝစဿတာ။ တာပစ္စည်း ဆင့်တားသော်လည်း တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒေါဝစဿ၏ အရ ဖြစ်သော ယခင်စေတနာကိုပင် ရယူ၏။ ထို့ကြောင့် ဆတ္တနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်နိကာ (တ၊ နာ၊ ၁၀၀)၌ တာပစ္စည်းအနက် မရှိနည်းကိုလည်း ပြထားသည်။ ဤနိ၊ နိတို့၏ ဝစနတ္တံ နပုလ္လိင် မနောဝိတံ၊ ဝစောသဒ္ဓါနှင့် လျော်ညီစွာ နပုလ္လိင် ဖြင့်ပင် ရှိသော ဒုက္ခဟူသော ပဌမန္တပုဒ်သည် ကြိယာဝိသေသန မဖြစ်နိုင်၊ ဝစော၏ နာမဝိသေသနသာ ဖြစ်နိုင်၏။ သုန္ဒရံ မနော သုမနောနှင့် နှိုင်းယှဉ် ကြည့်ပါ။

ကျမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသံ၊ ပါစိတ်၊ ပါဠိဒေသနီယ၊ ဒုက္ကဋ်ဟု အာပတ်ငါးမျိုး၊ ထုလ္လစ္စယနှင့် ဒုဗ္ဘာသိတထည့်၍ ခုနစ်မျိုးတည်း]အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ စ=အာပတ်မှ ထမြောက်မှု၌ ခွဲခြား သိမြင် ကျမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ (အာပတ်မှ ထမြောက် စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဒေသနာပြောကြားခြင်းကိစ္စ၊ အဗ္ဘာန ကမ္မဝါစာ၊ တိဏဝတ္ထာရုကကမ္မဝါစာတို့နှင့်တကွ အာပတ်မှ ထမြောက်ခြင်းကိစ္စ၌ ခွဲခြားသိမြင် ကျမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။

(၁၀) ၅-ဗာလဝဂ်

၉၉၊ ၁၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလာ=နားမလည်သူ လူဖျင်းတို့သည် ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနာဂတံ=မိမိထံသို့ မရောက်လာသေးသော၊ ဝါ=မိမိမဆောင်ရွက်သင့်သော၊ ဘာရံ=တာဝန်ကို၊ ဝဟတိ=ဆောင်ရွက်၏။ (သောစ= ထိုပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာဂတံ=မိမိ ထံသို့ ရောက်လာသော၊ ဝါ=မိမိဆောင်ရွက်သင့်သော၊ ဘာရံ=ကို၊ န ဝဟတိ =မဆောင်ရွက်၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိတို့သည် ။ပ။ အကပ္ပိယေ=မအပ်စပ်သော ခြင်္သေ့အသားစသည်၌၊ ကပ္ပိယသည်=အပ်စပ်၏ဟု အမှတ်ရှိ၏။ (သောစ=လည်းကောင်း) ။ပ။ ကပ္ပိယေ=အပ်စပ်သော မိကျောင်းသား စသည်၌၊ အကပ္ပိယသည်=မအပ်စပ်ဟု အမှတ်ရှိ၏။ ။ပ။ အနာပတ္တိယာ= အာပတ်မဟုတ်သည်၌၊ အာပတ္တိသည်= အာပတ်ဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အာပတ္တိယာ=အာပတ်၌၊ အနာပတ္တိသည်=အာပတ် မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အဓမ္မေ=ကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရား၌၊ ဓမ္မသည်=ကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ ဓမ္မေ= ကုသိုလ်တရား၌၊ အဓမ္မသည်=ကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ် တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အဝိနယေ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း မဟုတ်သော အကုသိုလ်တရား၌၊ ဝိနယသည်=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း ကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ ဝိနယေ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း ကုသိုလ်တရား၌၊ အဝိနယသည်=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း မဟုတ်သော အကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။

၁၀၉၊ ၁၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္ဒ=နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ အာသဝါ
 =ကိလေသာ အာသဝတို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=တိုးပွားနေကုန်၏။ ကတမေသံ ဒွိန္ဒ=
 အဘယ်နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ (အာသဝါ=တို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=နည်း) ယော
 =အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေ့တော့မှု ကုက္ကုတ္တ မပြုသင့်
 သည်ကို၊ ဝါ=ယုံမှားသံသယ မဖြစ်နိုင်လောက်သော ဝက်သားစသည်ကို။
 ကုက္ကုတ္တယတိ=ယုံမှားတွေ့တော့မှု ကုက္ကုတ္တပြု၏။ ဝါ=ဝံသားလေလော စသည်
 ဖြင့် တွေးတောကာ မစားဘဲနေ၏။ (တဿစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်းကောင်း)
 ယော=သည်၊ ကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေ့တော့မှု ကုက္ကုတ္တပြုသင့်သည်ကို၊
 ဝါ=ယုံမှား သံသယ ဖြစ်သင့်သော ဝံသား ဆင်သား စသည်ကို၊ နကုက္ကုတ္တယတိ
 =ယုံမှား တွေးတောမှု ကုက္ကုတ္တမပြု၊ ဝါ=ဝက်သားလေလော စသည်ဖြင့်
 မတွေ့တော့ဘဲ စားလိုက်၏။ [ဝက်သားဘဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဝံသားဘဲ ဖြစ်ဖြစ်၊ဖြစ်ချင်ရာ
 ဖြစ်ဟု ဆိုကာ စားချလိုက်၏ဟူလို] (တဿစ=မှာလည်းကောင်း၊ အာသဝါ
 =တို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ ဒွိန္ဒ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊
 အာသဝါ ဝဗ္ဗန္တိ ။ပ။ န ကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေ့တော့မှု ကုက္ကုတ္တ မပြု
 သင့်သည်ကို။ န ကုက္ကုတ္တယတိ=ယုံမှားတွေ့တော့မှု ကုက္ကုတ္တမပြု ။ပ။

ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ် အပေါင်း
 သည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၁။ နကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ ကုက္ကုတ္တယတိ ။ ။ ပုဂ္ဂလပညတ်၌ (၅၅)
 နှင့် ဤသုတ်၌ကား အဖွင့်ကို ထည့်သွင်း၍ အနက်ပေးသည်။ (တနည်း)
 နကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ=ကုက္ကုတ္တ မပြုသင့်သော သံဃာပိုင်လယ်ယာစသည် မစီမံ
 ခြင်းကို၊ [မစီမံကောင်း၍ မစီမံခြင်းကို] ကုက္ကုတ္တယတိ=ကုက္ကုတ္တပြု၏ ။ပ။
 ကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗံ=ကုက္ကုတ္တပြုသင့်သော သံဃာပိုင် လယ်ယာစသည် စီမံခြင်းကို၊
 နကုက္ကုတ္တယတိ=ကုက္ကုတ္တမပြု။

ပစ္စည်းလေးပါးသုံးစွဲဖို့အတွက် အပ်စပ်သော နည်းဖြင့် သံဃာအား
 လှူဒါန်းထားသော လယ်ယာ၊ တဖက်ဆည်ကန်စသည်နှင့် ထိုလယ်ယာတွက်
 ပစ္စည်းမှ ရရှိသော ရွှေငွေ စသည်တို့၌ “ဤရေကန်ထဲမှ ရေကို ဤလယ်ထဲသွင်းပြီး
 ထွန်ကြ၊ စပါးစိုက်ကြ၊ အဲဒီရွှေငွေဖြင့် သင်္ကန်းဝယ်ခဲ့” စသည်ဖြင့် သံဃာပိုင်
 ပစ္စည်းများကို ရဟန်းများ မစီမံကောင်း၊ ထိုကိစ္စမှာ ကုက္ကုတ္တယိတဗ္ဗတည်း။

၃-တတိယပဏ္ဏာသက

(၁၁) ၁-အာသာဒုပ္ပဟောဝဂ်

၁၁၉၊ ၁၂၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဒုပ္ပဟော=ခက်ခဲသဖြင့် ပယ်စွန့်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ပယ်စွန့်နိုင်ခဲ့ကုန်သော၊ အာသာ=ခင်တွယ်တပ်မက် ငဲ့ကွက်တတ်သော တဏှာတို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်း၊ လာဘာသာစ=ပစ္စည်းလာဘ်၌ ခင်တွယ်သော တဏှာလည်းကောင်း၊ ဇိဝိတာသာစ=အသက်၌ ခင်တွယ်သော တဏှာလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုပ္ပဟော=ကုန်သော၊ အာသာ=တို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ဒုလ္လဘာ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲ့ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗကာရီ=ရှေးဦးစွာ ကျေးဇူးပြုတတ်၏၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=သည်၊ ကတညျှ=သူတပါးပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်၏။ ကတဝေဒီ= သူတပါးပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားပြုတတ် ဆပ်ပေးတတ်၏။ (သောစ=လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ တိတ္ထောစ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးတို့ဖြင့် ရောင့်ရဲကုံလုံပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း ။[ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့် မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း] တပွေတာစ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးတို့ဖြင့် သူတပါးကို ရောင့်ရဲကုံလုံ ပြည့်စုံစေသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ [မြတ်စွာဘုရားတည်း]

၁၂၂၊ ၁၃၀။ ဒုတ္တပ္ပယာ=(ဒါယကာတို့က) ခက်ခဲသဖြင့် ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေခြင်းငှာမလွယ်ကူကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ=ရအပ်တိုင်း ရအပ်တိုင်းသော ပစ္စည်းကို၊ နိက္ခိပတိ=မသုံးစွဲဘဲ သိမ်းဆည်းထား၏၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=သည်၊ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ=ကို၊ ဝိဿဇ္ဇေတိ=သူတပါးတို့အား အကုန်လုံး ပေးစွန့်လိုက်၏၊ (သောစ=လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ သုတပ္ပယာ=လွယ်ကူသဖြင့် ကျေနပ်နှစ်သိမ့် စေအပ်ကုန်သော ။ပ။ ရာဂဿ=ရာဂ၏၊ ဥပ္ပါဒါယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ပစ္စယာ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ပ။ သုဘနိမိတ္တူ=ရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တင့်တယ်သော အာရုံလည်းကောင်း၊ [ဧကက

စာပိုဒ်-၁၁-ကြည့်] အယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်သော အားဖြင့်၊ မနုဿိကာရောစ=နှလုံးသွင်းခြင်း လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ပဋိပသနိမိတ္တဉ္စ =ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံ လည်းကောင်း ။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ =မှားယွင်းသော အယူ၏ ။ပ။ ပရတော= မိစ္ဆာအယူရှိသူ အခြားသူထံမှ၊ ယောသောစ=သူယုတ်မာတရားသံ နာခံရခြင်း လည်းကောင်း ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ =မှန်ကန်သော အယူ၏ ။ပ။ ပရတော၊ သမ္မာအယူရှိသူ အခြားသူထံမှ၊ ယောသောစ=သူတော်ကောင်း တရားသံ နာခံရခြင်း လည်း ကောင်း ။ပ။ အာပတ္တိယော=အာပတ်တို့သည် ။ပ။လဟုကာ=အပေါ့စား အသေးစားဖြစ်သော၊ အာပတ္တိစ=အာပတ် လည်းကောင်း၊ ဂရုကာ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိစ= လည်းကောင်းတည်း။ [ဧကကစာပိုဒ် ၁၆၂ ကြည့်] ။ပ။ ဒုဋ္ဌုလ္လာ=ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ။ပ။ သာဝသေသာ=သီလသိက္ခာ အကြွင်းအကျန်ရှိသော ။ပ။ အနဝသေသာ=သီလ သိက္ခာ အကြွင်းအကျန် မရှိတော့သော ။ပ။

(၁၂) ၂-အာယာစနဝဂ်

၁၃၁၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း သည်၊ [အာယာစမာနော အာယာစေယျ-၌စပ်] “သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂုလ္လာနာ= ရှင်သာရိပုတြာ ရှင်မောဂ္ဂုလ္လာန်တို့သည်၊ ယာဒိသာ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင် အပ်ကုန်၏၊ (ပညာနှင့် တန်ခိုးအရာတွင် အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏) အဟမ္မိ=ငါ သည်လည်း၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သူသည်၊ ဝါ= ထိုအရှင်မြတ် နှစ်ပါးကဲ့သို့ ပညာတန်ခိုးကြီးမားသူသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလိ၏” ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာယာစမာနော=တောင့်တသော်သာ၊ ဝါ=တောင့်တမှသာ၊ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ အာယာစေယျ=တောင့်တသည် မည်နိုင်၏၊ [အဋ္ဌကထာ ၌ “အဟမ္မိ တာဒိသော ဟောမိတိ ဧဝံ အာယာစန္ဓော”ဟု ဖွင့်သဖြင့် “တာဒိသော ။ပ။ မောဂ္ဂုလ္လာနာတိ”ဟူသော ပါဠိတော် အာကာရဝါကျသည် အာယာစမာနော၏ အာကာရဝါကျဟု ဆိုလို၏၊ သမ္မာ ပစ္ဆေယျ နာမ-ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပါဠိတော်၌ သမ္မာကို အာယာစေယျ၌ စပ်စေလို၏]ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂုလ္လာနာ=အကြင်သာရိပုတြာ မောဂ္ဂုလ္လာန်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဒေသာ=ဤသာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂုလ္လာန်သည်၊ တုလာ= ချိန်ခွင်ပမာ နှိုင်းချိန်စရာပေတည်း၊ ဧတံ=ဤသာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂုလ္လာန်သည်၊

ပမာဏံ=ချင့်တောင်းပမာ နှိုင်းချင့်ကြောင်း အတိုင်းအတာပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၁၃၂-၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်။ "ခေမာ=ခေမာမည်သော၊ ဘိက္ခုနီစ= ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း [ပညာကြီးသော အရှင်မတည်း] ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=ဥပ္ပလဝဏ်မည်သော၊ ဘိက္ခုနီစ=သည်လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသော အရှင်မတည်း] ယာဒိသီ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်၏။ (အဟမ္မိ=လည်း) တာဒိသီ=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင် အပ်သူသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလို၏" ဣတိ ဧဝံ=သို့၊ အာယာစမာဓာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊မမ=၏၊ သာဝိကာနံ= တပည့်မ ဘိက္ခုနီဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမ တို့တွင်၊ ခေမာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘိက္ခုနီစ= အကြင်ရဟန်းမသည် လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘိက္ခုနီစ=လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သော=ဤခေမာနှင့် ဥပ္ပလဝဏ်သည်၊ တုလာ။ပ။ ဥပါသကော =သီတင်းသည် ဒါယကာသည်၊ စိတ္တော=စိတ္တမည်သော၊ ဂဟပတိစ= အိမ်ရှင် သူကြွယ်သည် လည်းကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဟတ္ထကော=ဟတ္ထက မည်သော၊ အာဠဝကောစ=အာဠဝက မင်းသားသည်လည်းကောင်း [တန်ခိုး ကြီးသူ] ယာဒိသော=အပ်၏ ။ပ။ စိတ္တော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဂဟပတိ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထကော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အာဠဝကော စ=သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ)သော=ဤစိတ္တသူကြွယ်နှင့် ဟတ္ထက မည်သော အာဠဝကမင်းသားသည်၊ တုလာ ။ပ။ ခုဇ္ဈတ္တရာ=ခုဇ္ဈတ္တရာမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ စ=အကြင်သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်လည်း ကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဝေဠုကဏ္ဍကိယာ= ဝေဠုကဏ္ဍကိမြို့သူဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) နန္ဒမာတာ စ=အကြင်နန္ဒ၏ မယ်တော်သည် လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသူ](အတ္ထိ=ရှိ၏)သော=ဤခုဇ္ဈတ္တရာနှင့် နန္ဒမယ်တော်သည် ။ပ။

၁၃၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိဟိ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမ္မာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဗာလော=ဉာဏ်ပညာကင်း လူဖျင်း လူမိုက်ဖြစ်သော၊ အဗျတ္တာ=မလိမ္မာသော၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ ဓတံ=တူးဖြိုထား အပ်ပြီးသော ဝုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဝုဏ်မရှိသော၊ [ခည့်သူတိ ခတာ၊ ခတာ ဝုဏာ ယဿ အတ္တနော သန္တိတိ ခတော၊ သိန္နဝုဏော နိဂ္ဂုဏော အတ္တာ] ဥပဟတံ=ဇွက်ဆီးထားအပ်ပြီးသော ဝုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဝုဏ်မရှိသော၊ [ဥပဟတံ သူတိ ဥပဟတာ စသည်ဖြင့်] အတ္တာနံ=မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပရိဟရတိ= ပြုစု

စောင့်ရှောက်၏။ သာဝဇ္ဇောစ=အပြစ်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညုနံ= ပညာရှိတို့၏။ သာနုဝဇ္ဇောစ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခံရသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံစ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ၏။ ဝါ=ရရှိ၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွိဟိ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ (ခမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္တာဂတော=သော၊ ဗာလော=သော ။ပ။ ပရိဟရတိ=သနည်း ။ပ။ ဟောတိ=သနည်း ။ပ။ ပသဝတိ=သနည်း) အနုပိစ္စ=မသိမူ၍၊ ဝါ=မသိဘဲ၊ ဝါ=အမှားအမှန် မဆုံးဖြတ်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အပရိယောဂါပောတွာ=ညာဏ်ဖြင့် မသက်ဝင်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အဝဏ္ဏာရဟဿ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ပြောဆို ထိုက်သူ၏။ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော တိတ္ထိယဆရာနှင့် တပည့်၏) ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏ ။ပ။ ဝဏ္ဏာရဟဿ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို ပြောဆိုထိုက်သူ၏။ (ချီးမွမ်းထိုက်သော ရတနာသုံးပါး၏) အဝဏ္ဏံ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ကို၊ ဘာသတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ခမ္မေဟိ= ဤတရားတို့နှင့် ။ပ။ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသော၊ ဝိယတ္တော=လိမ္မာသော၊ သပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းသည်၊ အကွံတံ=မတူးဖြိုအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အနုပဟတံ=မဖျက်ဆီးအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော ။ပ။ အနုဝဇ္ဇောစ=အပြစ်မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညုနံ=တို့၏။ အနုနုဝဇ္ဇောစ= ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်း မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။ ဗဟုံ=သော၊ ပုညံစ=ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကိုလည်း ။ပ။ အနုပိစ္စ=သိ၍၊ ဝါ=အမှားအမှန် ဆုံးဖြတ်နိုင်၍ ။ပ။

၁၃၆၊ ၁၄၁။ အပ္ပသာဒနိယေ=မကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ=(မှားယွင်းသော အကျင့်ဟူသော) အကြောင်းအရာ၌၊ ပသာဒံ=ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဥပဒံသေတိ=ဖြစ်စေ၏ ။ပ။ ပသာဒနိယေ=ကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ= (မှန်ကန်သော အကျင့်ဟူသော) အကြောင်းအရာ၌၊ အပ္ပသာဒံ=မကြည်ညိုခြင်းကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိသု=နှစ်မျိုးသော အရာဌာနတို့၌၊ မိစ္ဆာပဋိပစ္စမာနော=လွဲမှားသော အကျင့်ကို ကျင့်သော ။ပ။ ကတမေသု=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွိသု=တို့၌၊ (မိစ္ဆာပဋိပစ္စမာနော ဗာလော ။ပ။ ပသဝတိ=နည်း) မာတရိစ=အမိ၌လည်းကောင်း၊ ပိတရိစ=အဘ၌ လည်းကောင်း၊ (မိစ္ဆာပဋိပစ္စမာနော ။ပ။ ပသဝတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသု ဒွိသု=ဤနှစ်မျိုးသော အရာဌာနတို့၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိသု=တို့၌၊ သမ္မာပဋိပစ္စမာနော=မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ကျင့်သော ။ပ။ တထာဂတေ စ=မြတ်စွာဘုရား၌လည်းကောင်း၊ တထာဂတ

သာဝကောစ=မြတ်စွာဘုရား၏တပည့် သူတော်ကောင်း၌လည်းကောင်း ။ပ။
 သမိတ္တပေါဒါနဉ္စ=မိမိစိတ်၏ ဖြူစင်ကြောင်း သမာပတ်ရှစ်ပါးလည်းကောင်း၊
 လောကေ=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သောရုပ် ဝေဒနာ စသောတရား၌၊
 ဝါ=တွင်၊ ကိဉ္စ=မည်သည့်တရားကိုမျှ၊ (ယံ) နဥပါဒိယတိ=အကြင်မြဲမြဲ ပြင်း
 ထန်စွာ မယူငင်၊ ဝါ=အကြင်မစွဲလန်း၊ (တဉ္စ အနုပါဒါနံ=ထိုမည်သည့်တရားကိုမျှ
 မြဲမြံပြင်းထန်စွာ မယူငင်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ ကောဇောစ= အမျက်
 ထွက်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဥပနာဟောစ= ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊
 ဝါ=ရှေ့ဒေါသကို ဖွဲ့ကပ်ဆက်စပ်တတ်သော နောက်ဒေါသလည်းကောင်းတည်း၊
 [ပုဗ္ဗကာလိကံ ကောဓံ ဥပနယုတိ ဗန္ဓတိတိ (အပရကာလိကော ကောဇော)
 ဥပနာဟော နာမ] ။ပ။ ကောဝေဓိနယော စ=အမျက်ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း
 လည်းကောင်း၊ ဥပနာဟဝိနယော စ= ရန်ငြိုးဖွဲ့မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းလည်း
 ကောင်းတည်း။

(၁၃) ၃-ဒါနဝဂ်

၁၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒါနာနိ=အလှူဒါနတို့သည်၊ [သာမညအနက်
 တည်း] ဝါ=ပေးလှူဖွယ် အရာဝတ္ထုတို့သည်၊ [ဝတ္ထုဒါနတည်း၊ ဒီယတေတိ
 ဒါနံ] ဝါ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာတို့သည်၊ [စေတနာဒါနတည်း၊
 ဒီယတေ အနေနာတိ ဒါနံ] ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း ။ပ။ အာမိသဒါနဉ္စ
 =အာမိသအလှူလည်းကောင်း၊ ဝါ=(ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး)
 လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသဟူသော ပေးလှူဖွယ် ဝတ္ထုလည်းကောင်း၊ ဝါ=
 လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း၊ ဓမ္မ
 ဒါနဉ္စ=တရားအလှူလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မှန်ကန်သော
 အကျင့်တရားဟူသော ပေးလှူဖွယ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း
 မှန်ကန်သော အကျင့်တရားကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာလည်းကောင်းတည်း
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဒါနာနံ=ဤအလှူဒါနတို့တွင်၊
 ယဒိဒံ ဓမ္မဒါနံ=အကြင်တရားအလှူသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေ=ဤတရားအလှူ
 သည်၊ အဂ္ဂံ=အမြတ်ဆုံးပေတည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) [နောက်သုတ်များ၌လည်း
 ဝတ္ထုနှင့် စေတနာ နှစ်ဖြာခွဲ၍ အနက်ဆိုနိုင်၏]

၁၄၃၊ ၁၅၁။ ယာဂါ= ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားတို့သည် ။ပ။
 အာမိသယာဂါစ=လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသဟူသော ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစား

လည်းကောင်း၊ ဓမ္မယာဂေါစ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မှန်ကန်သော အကျင့်တရား ဟူသော ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဒွိန္ဒ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ယာဂါနံ=ဤပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားတို့တွင် ။ပ။ စာဂါ=စွန့်ကြဲခြင်း တို့သည် ။ပ။ အာမိသစာဂေါစ=ပစ္စည်းအာမိသကို စွန့်ကြဲခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မစာဂေါ စ=တရားကို စွန့်ကြဲခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=တရားဟောခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ပရိစ္ဆာဂါ=စွန့်ကြဲခြင်းတို့သည်၊ [စာဂနှင့် အားလုံးတူ၏] ။ပ။ ဘောဂါ=သုံးဆောင်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသဘောဂေါစ =အာမိသကို သုံးဆောင်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဘောဂေါစ=တရားကို သုံးဆောင်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သမ္ဘောဂါ=သုံးဆောင်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ သံဝိဘာဂါ= ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ သင်္ဂဟာ=ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသသင်္ဂဟော စ=အာမိသဖြင့် ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသင်္ဂဟော စ=တရားဖြင့် ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ [အနုဂ္ဂဟာ၌လည်း သင်္ဂဟာအတိုင်း ဆိုပါ] ။ပ။ အနုကမ္မာ=ဥညာ ထောက်ထား သနားခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသာနုကမ္မာ စ=အာမိသဖြင့် ဥညာထောက်ထား သနားခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။

(၁၄) ၄-သန္တာရဝဂ်

၁၅၂-၆။ သန္တာရာ=လောကတံထွာ၊ ပျူငြာဝတ်ပြု၊ ချီးမြှောက်မှုတို့သည်၊ ဝါ=အာမိသ ဓမ္မ၊ မရကြရာ၊ သူငါအကြား၊ ခြားနားပေါက်ပျက်၊ ကွာဟ ချက်များ၊ မထင်ရှားအောင်၊ တသားတည်းကပ်၊ ဆက်စပ်ဖုံးကာ၊ ပျူငြာဝတ်ပြု၊ ချီးမြှောက်မှုတို့သည်၊ [ငြိုကာအဖွင့်အားလုံး ငုံ့မိအောင် အနက်ပြန်ထားသည်၊ သံပုဗ္ဗ ထရဓာတ်၏ မူရင်းသဒ္ဒတ္ထမှာ ပိဒဟန (ဖုံးအုပ်ခြင်း) အနက်တည်း၊ သင်္ဂဟာန(ချီးမြှောက်ခြင်း)အနက်ကား အဓိပ္ပာယ်ထွက်တည်း]။ပ။ အာမိသသန္တာရာ စ=ပစ္စည်းအာမိသဖြင့် လောကတံထွာ ပျူငြာဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှု လည်းကောင်း၊ [မိမိထံ ရောက်လာသော အာဂန္တုက ရဟန်းစသည်တို့အား ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းမှစ၍ တတ်စွမ်းသမျှ ကျွေးမွေးဧည့်ခံခြင်းတည်း] ဓမ္မသန္တာရာ စ=တရားဖြင့် လောကတံထွာ ပျူငြာဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှုလည်းကောင်းတည်း [တပည့်တို့အား စာပေကျမ်းဂန် ပို့ချခြင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးခြင်း၊ ရှင်ရဟန်းပြု ပေးခြင်း စသည်တည်း၊ ပုံဝတ္ထုနှင့်တကွ အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီ ၄၂၆-၌ ကြည့်ပါ] ပဋိသန္တာရပုဒ်သည် ဤသန္တာရပုဒ်နှင့် အနက်တူ၏။ပ။ သေနာ=

ရှာမှီးခြင်းတို့သည်။ပ။ အာမိသေသနာ စ=ပစ္စည်းအာမိသကို ရှာမှီးခြင်း
 လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေသနာ စ= တရားကို ရှာမှီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း။
 [ပရိယေသနာကိုလည်း ဒေသနာအတိုင်းဆို] ။ပ။ ပရိယေဋ္ဌိယော= ထိပ်ဆုံးသို့
 ရောက်သော ရှာမှီးခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသပရိယေဋ္ဌိ စ=ထိပ်ဆုံးသို့
 ရောက်အောင် အာမိသကို ရှာမှီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မပရိယေဋ္ဌိစ=ထိပ်ဆုံးသို့
 ရောက်အောင် တရားရှာမှီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။

၁၅၇၊ ၁၆၃။ ပူဇာ=ပူဇော်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသပူဇာစ=အာမိသဖြင့်
 ပူဇော်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မပူဇာ စ=တရား ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း
 ။ပ။ အာတိထေယျာနိ=ဧည့်သည်တို့အား ပေးကမ်းဖွယ် လက်ဆောင်တို့သည်
 ။ပ။ အာမိသာတိထေယျဉ္စ=အာမိသဟူသော ဧည့်သည်လက်ဆောင်လည်း
 ကောင်း၊ ဓမ္မာတိထေယျဉ္စ=တရားဟူသော ဧည့်သည် လက်ဆောင် လည်း
 ကောင်းတည်း ။ပ။ ဣဒ္ဓိယော=ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသိဒ္ဓိ
 စ=အာမိသဟူသော ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မိဒ္ဓိစ=တရား
 ဟူသော ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝုဒ္ဓိယော=ကြီးပွား
 တိုးတက်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသဝုဒ္ဓိ စ=အာမိသကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း
 လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝုဒ္ဓိ စ=တရားကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း လည်းကောင်း
 တည်း ။ပ။ ရတနာနိ=ရတနာတို့သည်၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော
 အဖိုးတန်ပစ္စည်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသရတနဉ္စ=အာမိသ ဟူသော ရတနာ
 လည်းကောင်း၊ ဝါ=အာမိသဟူသော နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော အဖိုးတန်
 ပစ္စည်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မရတနဉ္စ=တရားဟူသောရတနာလည်းကောင်းတည်း၊
 ဝါ=တည်း။ပ။ သန္နိစယာ=ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းတို့သည်။ပ။အာမိသသန္နိစယော
 စ=အာမိသကို ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မသန္နိစယော စ=တရား
 ကို ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝေပုလ္လာနိ= ပြန့်ပွားသည်
 အဖြစ်တို့သည်။ပ။ အာမိသဝေပုလ္လံ စ=အာမိသ၏ ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်လည်း
 ကောင်း၊ ဓမ္မဝေပုလ္လံ စ=တရား၏ ပြန့်ပွားသည် အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။

(၁၅) ၅-သမာပတ္တိဝဂ်

၁၆၄၊ ၁၇၃။ သမာပတ္တိကုသလတာ စ=သမာပတ် ပင်စားခြင်း၌
 ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [ရှေ့ပိုင်း၌ ပရိကမ္မဘာဝနာ ဖြစ်၏။

နောက်ပိုင်း၌ တဝင်ဖြစ်၏။ အလယ်၌ သမာပတ်ဖြစ်၏ဟု ပရိက္ခမ္မဘာဝနာ နှင့်တကွ အပ္ပနာဈာန် သမာပတ်ကို ခွဲခြားသိမြင်သော ပညာတည်း။ သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ စ=(သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်နာရီအတွင်း) သမာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ အဇ္ဈဝဉ္စ =ဖြောင့်မတ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မဒ္ဒဝဉ္စ=နူးညံ့သူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း တည်း။ပ။ ခန္တီစ=သည်းခံခြင်းလည်းကောင်း၊ သောရဇ္ဈဝဉ္စ=တင့်တယ်သော သုစရိတ်အမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ [ရမတီတိ ရတော၊ သောဘနေ ရတော သူရတော၊ [“သူ”ဟု ဦးဒိဃဖြင့် ရှိသင့်ပုံကို ဆက္က နိပါတ် စာပိုဒ်(၅၂) ခတ္တိယသုတ်၌ ရေးထားပြီ] သူရတဿ ဘာပေါ သောရစ္စံ] ဝါ=မကောင်းမှုမှ ကောင်းစွာ ရှောင်ကြဉ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း တည်း။ [ပါပတော သြရမတိ ဝိရမတီတိ သြရတော။ အဝ+ရမု+တ+။ သုဋ္ဌ၊ သြရတော သောရတော၊ သောရတဿ ဘာပေါ သောရစ္စံ] ။ပ။

သာဓလျဉ္စ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သော စကားရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓာရော စ=အာမိသ၊ ဓမ္မ၊ နှစ်ဌာနဖြင့်၊ လောကဝတ်ပြု၊ ချီးမြှောက်မှု လည်းကောင်းတည်း။ (အာမိသ ဓမ္မာ၊ ဤနှစ်ဖြာဖြင့်၊ သူငါနှစ်ပါး၊ ခြားနား ပေါက်ပျက်၊ ကွာဟချက်ကို၊ ဆက်စပ်ဖုံးကာ၊ ပျူဌာဝတ်ပြု၊ ချီးမြှောက်မှု လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ အဝိဟိသာစ=သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲကြောင်း ကရုဏာလည်းကောင်း၊ [(၁) အပ္ပနာသို့ ရောက်သော ကရုဏာ (၂) ၎င်း၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ကရုဏာ၊ ဤနှစ်မျိုးလုံး ငိုကာ၌ ယူ၏၊ အဋ္ဌကထာ၌ကား (၂) ကိုသာ ပြထား၏] သောဓေယျဉ္စ=သီလစင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [သီလပင်တည်း]ဝါ=စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာလည်းကောင်းတည်း။ [ငိုကာ၌ သောစပျံဟု ပါဠိရှိ၏] ။ပ။

ဣန္ဒြိယေသု =ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ အဂုတ္တဒွါရတာစ=မပိတ်ဆီး အပ်သော ဒွါရရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဘောဇနေ=ဘောဇဉ်၌၊ အမတ္တညတော

၁။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ။ ။ အဂုတ္တဒွါရတာတိ ဝုတ္တေ ကေသု ဒွါရေသုတိ န ပညာယတိတိ “ဣန္ဒြိယေသု” တိ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလင်္ဂိကာ (၅၇)။ အဂုတ္တဒွါရ=မပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရဟု ဆိုရုံမျှဖြင့် မည် သည့် ဒွါရ (အပေါက်) တို့၌ မပိတ်ဆီးသည်ဟု မသိသာ မထင်ရှားသော ကြောင့် “ဣန္ဒြိယေသု”ဟု ဟောတော်မူ၏။ စက္ခုဋ္ဌေ အစရှိသော ဒွါရ

စ=(ခံယူခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်းအတာကို မသိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း ။ပ။ ဂုတ္တဒွါရတာ စ=ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိသူ၏အဖြစ် လည်းကောင်း ။ပ။ မတ္တညုတာ စ=အတိုင်းအတာကို သိသူ၏ အဖြစ် လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ပဋိသင်္ခါနဗလဉ္စ=စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာ ဟူသော (မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော) စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ ဘာဝနာဗလဉ္စ =ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ (ဝီရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဗောဓိပက္ခိယ တရား၊ ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝီရိယတရား အကြီးအကဲ ထား၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဗောဓိပက္ခိတရား၊ ဗောဇ္ဈင်တရား ဟူသော ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားလည်းကောင်း) ။ပ။ [သမထဒုက်ကို ဤဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၂သုတ်၊ သတိဗလံကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၀၇၅ကြည့်]

၁၇၄၊ ၁၈၀။ သီလဝိပတ္တိစ=သီလပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ စ=အယူပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော မိစ္ဆာအယူလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သီလသမ္ပဒါစ= သီလပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါစ=အမြင်မှန် ဉာဏ်ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော အမြင်မှန် ဉာဏ်ပညာလည်းကောင်း တည်း ။[၎င်းပညာငါးမျိုးကို အဋ္ဌကထာ၌ကြည့်] ။ပ။ သီလဝိသုဒ္ဓိစ = သီလ စင်ကြယ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ စသော အထက်ဝိသုဒ္ဓိသို့ ရောက်စေ နိုင်လောက်အောင် သီလစင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်း) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစ=ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ (ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိ

ခြောက်ပေါက်တို့၌ မပိတ်ဆီးဟူလို၊ ဤစကားဖြင့် “အဂုတ္တဒွါရတာ”မှ ဒွါရ နှင့် ဣန္ဒြိယေသုပုဒ်တို့အရ စက္ခုန္ဒြေ (စက္ခုပသာဒ) အစရှိသော ဒွါရခြောက်ပါး ကိုချည်း ယူရကြောင်း သိသာ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ-၂၁) အဋ္ဌသာလိနီ (၄၂၈၊ ၄၂၉) တို့၌ အဓိပ္ပာယ်အကျယ် ဖွင့်ပုံကို ကြည့်လျှင်လည်း ထိုဒွါရနှင့် ဣန္ဒြိယ ပုဒ်တို့ အနက်တူကြောင်း သိသာ၏။

မူလပဏ္ဍာသဋ္ဌ(ပ-၁၅၇) နှင့် ထို၏ ဋီကာ (ပ-၂၅၃) တို့၌ကား ဒွါရအရ စက္ခုဒွါရ စသော ထိုဒွါရခြောက်ပါးကို မယူဘဲ ကမ္မဒွါရ (ကာယ ကမ္မဒွါရ စသည်)ကို ယူပြီးလျှင် ဣန္ဒြိယေသုပုဒ်၌လည်း သတ္တမိဝိဘတ်ကို အာဓာရအနက်ကိုသာမက နိမိတ်အနက် ဟောကြောင်းကိုပါ ဖွင့်ထား၏။

ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိစသော ဉာဏ်အမြင်ငါးမျိုးစင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပရမတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း) [ဤသုတ်ဋီကာစာမူ မသန့်ရှင်း၊ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်ဋီကာ၊ ၁၈၂-သန့်ရှင်း၏] ။၀။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ စ=လည်းကောင်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိဿ=ဝီရိယအား သင့်လျော်သော ကောင်းသော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ [ယထာ အနုရူပါ ဒိဋ္ဌိ ယဿာ တိ ယထာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူ၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေထိုက်သော ဝီရိယအား လျော်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူ၏၊ ဝါ=ဉာဏ် အမြင်အားလျော်စွာဖြစ်သော ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းရှိသူ၏ ။ ဤ နောက်အနက် များမှာ နိက္ခေပကဏ္ဍ မူလဋီကာ (၅၇) မှ ယူထားသော ဤသုတ်ဋီကာ အဖွင့် များတည်း]ပဓာန စ=သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝီရိယလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ အသန္တုဋ္ဌိတာစ =(အရဟတ္တမဂ်သို့ မရောက်မချင်း) အပြည့်အစုံ ရောင့်ရဲကျေနပ်မှု မရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပဓာနသ္မိ=ကုသိုလ်တရားပွားများ အားထုတ်ခြင်း၌၊ အပ္ပဒိုဝါနိတာစ=(အရဟတ္တမဂ် မရောက်မချင်း) နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိ သူ၏အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ မုဋ္ဌဿစ္ဓု=ကင်းလွတ်ပျောက်ပျက်သော သတိရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အသမ္ပညေဉ္ဇ=ကောင်းစွာမသိ ဉာဏ်မရှိ သူ၏အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သတိစ=ကုသိုလ်တရား၌ အမှတ်ရသော သဘောလည်းကောင်း၊ သမ္ပညေဉ္ဇ=ကောင်းစွာ သိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း တည်း ။ပ။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော၊ သမာပတ္တိဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်း အစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၁-ကောဓပေယျာလ

၁၈၁-၆။ [ကောဓကို စာပိုဒ် ၁၄၀-၌ကြည့်] မက္ခောစ=သူတပါး ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း သဘောလည်းကောင်း [ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ ဣတိဂုတ်၊ ၄၇] ပဠာသောစ=ကိုယ့်ထက်သာသူ တန်းတူ ယှဉ်တု ဂုဏ်ပြိုင်မှုလည်းကောင်း၊ [ဝါ=သူတပါးဂုဏ်တို့ကို ကိုက်ဖြတ်၍ မိမိ ဂုဏ်နှင့် ညီမျှအောင် ပြုတတ်သော သဘောလည်းကောင်း-ဟု ဝိဠိဟ်နက်

ဆိုပါ။ တရားကိုယ်မှာ ခေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ ။ပ။ ဣဿာစ=ဣစ္စတတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ မစ္ဆရိယဉ္ဇ= ဝန်တိုလျှို့ဝှက်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မာယာစ=မိမိ၏ မကောင်းမှုအဖြစ်ကို ဖုံးဖိလှည့်စားခြင်း လည်းကောင်း၊ သာဠေယျဉ္ဇ=စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၌ မရှိသော ဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာ ပြောဆိုတတ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [လောဘာမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ချည်းတည်း၊ သဋ္ဌယတိ န သမ္မာ ဘာသတိတိ သဋ္ဌော= မှန်ကန်စွာ မပြောတတ်သူ၊ သဋ္ဌဿ ဘာဝေါ သာဠေယျံ (အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၊ တ၊ ၁၀၇) အဟိရိကပုဒ်ကို စာပိုဒ် (၇၊ ၈) သုတ်ကြည့်]

အက္ခောဓောစ=အမျက်မထွက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ အနုပနာဟောစ =ရန်ငြိုးမဖွဲ့ခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။ ဒွိဟိ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူသည်၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ ဝိဟံရတိ=နေရ၏။ ကတမေဟိ ဒွိဟိ=အဘယ်နှစ်မျိုးသော တရားတို့နှင့်နည်း၊ ကောဓေနစ=စိတ် ဆိုးခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပနာဟေနစ=နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ အပံသီရိဇကနစ =နှင့်လည်းကောင်း၊ အနောတ္တပ္ပေနစ=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ သုခံ= ချမ်းသာစွာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား တို့သည်၊ သေခဿ=ခုနစ်ဦးသော သေကွဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ပရိဟာနာယ =အထက်အထက်ဂုဏ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ အပရိဟာနာယံ=အထက်အထက် ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ ။ပ။

၁၈၇-၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော =ပြည့်စုံသူကို၊ အာဘတံ=တနေရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ= ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ(အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ= အကုသိုလ် ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ ။ပ။ ဧဝံ =တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်)သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော။ပ။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဣမေ=ဤလောက၌၊ ဧကဇ္ဈော=အချို့သောသူသည်၊ ကာယဿ=၏[ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၃၊ ၄၄-ကြည့်] ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ= လား ရောက်၏ ။ပ။ ကောဓပေယျာလံ=ကောဓပုဒ်၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

၂-အကုသလပေယျာလ

၁၉၁၊ ၂၀၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း၊ [ကတမေ ဒွေ? ကောဓော စ

ဥပနာဟောစ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ အကုသလာတိ။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အကုသလာ၊ ကတမေ ဒွေ? မက္ခော စ ပဋ္ဌာသော စ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ အကုသလာတိ။ စသည်ဖြင့် ဖော်ဆိုပါ။ ။ပ။ သာဝဇ္ဇာ = အပြစ်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ ။ပ။ အနဝဇ္ဇာ = အပြစ်မရှိကုန်သော ။ပ။ ဒုက္ခဒြယာ = ဒုက္ခ၏ တိုးပွားခြင်းရှိကုန်သော၊ [ဥပုဗ္ဗ, ဣဇာတ် အပစ္စည်းဖြင့် ဥဒယ၊ ဒကို ဒြပြု၍ ဥဒြယ။ ဒုက္ခဿ ဥဒြယော့, ဝမိံ ဧတေသံ ဓမ္မာနန္တိ ဒုက္ခဒြယာ] ။ပ။ ဒုက္ခဝိပါကာ = ဒုက္ခ ဖြစ်သော အကျိုးရှိကုန်သော၊ ဝါ = အခံရခက်သော အကျိုးရှိကုန်သော ။ပ။ သုခဝိပါကာ = ချမ်းသာ ကောင်းမြတ်သော အကျိုးရှိကုန်သော ။ပ။ သဗျာဓဇ္ဈာ = အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ [တိကနိပေါတ် စာပိုဒ် ၂၃ သုတ် ဋီကာ၌ ပုဒ်ပြီးပုံပြလတ္တံ့.] ။ပ။ အဗျာဓဇ္ဈာ = အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခမရှိကုန်သော ။ပ။ အကုသလပေယျာလံ = အကုသလပုဒ်၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ = ပြီး။

၃-ဝိနယပေယျာလ

၂၀၁။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဒွေ = နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ = ဤအကြောင်းတို့ကို၊ [အတ္ထောယေဝ အတ္ထဝသော။ အတ္ထသဒ္ဓါ အကြောင်းဟော၊ ဝသသဒ္ဓါ အနက်ထူးမရှိ] ဝါ = (သိက္ခာပုဒ် ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ကြီးပွားမှု အကျိုးအာနိသင် အထူးတို့ကို၊ [အတ္ထ(ဝုဒ္ဓိ) = ကြီးပွားမှု + ဝသ = အထူး။ စာပိုဒ်-၃၁-လည်းကြည့်] ပဋိစ္စ = ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ တထာဂတေန = မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝကာနံ = တပည့်ရဟန်းတို့အား၊ သိက္ခာပဒံ = သိက္ခာပုဒ်သီလကို၊ ဝါ = သိက္ခာပုဒ်သီလကို ဖော်ပြသော “ယော ပန ဘိက္ခူ” အစ

၁။ သိက္ခာပဒပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။ ။ သိက္ခာပဒံကို နိဿယခန်း၌ လွယ်ကူအောင် အကျဉ်းချုပ် သာမညမျှ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ = ဖြည့်ကျင့်ထိုက်သော တရား၊ (သီလ, ဝိပဿနာ, ဈာန်, မဂ် ဟူသော ကုသိုလ်တရားများတည်း) ပဇ္ဇတေ ဣမိနာတိ ပဒံ = ရကြောင်း (ရခြင်း၏ အကြောင်း) ဖြစ်သော တရား၊ ဝါ = တည်ရာမှီရာ တရား၊ [မေထုန ဝိရတိ အစရှိသော ဝိရတိစေတသိက်တည်း၊ သို့မဟုတ် (၁) ဝိရတိစေတသိတ် (၂) စေတနာ (၃) စေတနာနှင့် ယှဉ်ဘက်ကုသိုလ်တရားများတည်း] ပဒသဒ္ဓါ၏ တည်ရာမှီရာဟူသော အနက်ကိုလည်း ဖွင့်၏။

ရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို၊ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူ အပ်ပြီ၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ ပဋိစ္စ=၍) ။ပ။ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူအပ်သနည်းဟူမူ) သံဃသုဂ္ဂတဘယ=သံဃာတော်၏ ကောင်းပါပြီဟု လက်ခံကျင့်သုံးသည်အဖြစ် ငှာလည်းကောင်း၊ သံဃဖာသုတဘယ=သံဃာတော်၏ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ သိက္ခာ

သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ=သိက္ခာ၏ ရကြောင်းတရား၊ ဝါ =သိက္ခာ၏ တည်ရာမှီရာတရား၊ ဤဝစနတ္တနှင့်အညီ အနက်ပြန်ဆိုလျှင် “သိက္ခာပဒံ = သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာရရှိကြောင်း ဖြစ်သော (ဝါ = သိက္ခာ ၏ တည်ရာ မှီရာဖြစ်သော) ဝိရတိသီလကို၊ ဝါ=သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်သော ဝိရတိသီလကို ဖော်ပြသော “ယော ပန ဘိက္ခု” အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို၊ ပညတ္တံ = အပ်ပြီ”ဟု အနက်ဆို။

(တနည်း) ပဒသဒ္ဒါကို ကောဋ္ဌာသ အနက်ဟောကြံ၍ “သိက္ခာပဒံ = သီလ ဝိပဿနာဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တဖို့တစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတိ၊ စေတနာ၊ စေတနာ သမ္ပယုတ်ကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို၊ ဝါ = သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တဖို့တစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတိ၊ စေတနာ၊ စေတနာ သမ္ပယုတ် ကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို ဖော်ပြသော “ယော ပန ဘိက္ခု” အစ ရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို”ဟု အနက်ဆို [ပါရာဇိကဏ် ၄၊ ပ-၁၈၇]

သိက္ခာပဒါနီတိ သိက္ခိတဗ္ဗပဒါနိ သိက္ခာကောဋ္ဌာသာတိ အတ္ထော၊ အပိစ ဥပရိ အာဂတာ သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ၊ ပဉ္စသု ပန သီလင်္ဂေသု ယံကိဉ္စိ အင်္ဂံ တာသံ သိက္ခာနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပဒန္တိ သိက္ခာနံ ပဒတ္တာ သိက္ခာပဒါနိ (ဝိဘင်္ဂ ၃၆၅)ကို နည်းမှီး၍--

“သိက္ခာပဒံ = ဖြည့်ကျင့်ထိုက်သော ဝိရတိ၊ စေတနာ၊ စေတနာ သမ္ပယုတ်ဟူသော ကုသိုလ်တရားအစုကို၊ ဝါ = စေတနာ၊ စေတနာသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်တရားဟူသော သိက္ခာတို့၏ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်သော ဝိရတိသီလကို” ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ထိုတွင် မဟာကုသိုလ်ဝိရတိ စေတသိက်ကိုသာ (ပရိယာယ်မဟုတ် မုချအစစ်အားဖြင့်) သိက္ခာပဒဟုခေါ်၍ မဟာကုသိုလ်စေတနာ နှင့် စေတနာသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်တရားတို့ကိုကား ပရိယာယ် (အတု)အားဖြင့် သိက္ခာပဒခေါ်သည်ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။

ပဒံ=ကို၊ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူအပ်(ပြီ) ဒုမ္မက္ခံနံ=သီလ
 မရှိကုန်သော၊ ဝါ=ခက်ခဲသဖြင့် အရှိန်အဝါ မရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေ
 အပ်သော ဒုဿီလ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ နိဂ္ဂဟာယ=
 နိပ်ကွပ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပေသလာနံ=ချစ်အပ်သော သီလရှိကုန်သော၊
 ဝါ=သီလကို ချစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏၊ ဖာသုဝိဟာရာယ= ချမ်း
 သာစွာ နေထိုင်ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ
 =တို့အား၊ သိက္ခာပဒံ=ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ)။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော မျက်မှောက်ဘဝ အတ္တဘောဋ္ဌ
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနံ=ဒုက္ခဘေးရန်တို့ကို၊
 (ပြစ်မှုလွန်ကျူးခြင်းကြောင့် နိပ်စက်သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း၊ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံ
 ရခြင်းစသော ဒုက္ခဘေးရန် အမျိုးမျိုးတို့ကို) သံဝရာယ=ပိတ်ပင်ခြင်းငှာ
 လည်းကောင်း၊ သမ္ပရာယိကာနံ=နောက်ထပ်လားရောက်ရမည့် အနာဂတ်ဘဝ

၁။ ဒုမ္မက္ခံနံ ပုဂ္ဂလာနံ။ ။ “ဒုမ္မက္ခံနာမ ဒုဿီလပုဂ္ဂလာ၊ ယေ
 မက္ခံတံ (နိတ္တေဇတံ) အာပါဒိယမာနာပိ ဒုက္ခေန အာပဇ္ဇန္တိ” ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ
 ဋီကာတို့ ဖွင့်ပြတော်မူကြ၏။ ထိုအဖွင့်၌ မက္ခံသဒ္ဒါ၏ ဓာတ်နက်၊ ပစ္စည်းနက်
 (ဝစနတ္ထ)ကို မပြဘဲ “နိတ္တေဇတံ” ဟုသာ ပြထားသောကြောင့် မက္ခံသဒ္ဒါသည်
 အရှိန်အဝါ မရှိသူ(နိတ္တေဇ) အနက်ကို ဟောသော ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကဟု
 ဆိုရတော့မည် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤနေရာ၌မူ မက္ခံသဒ္ဒါကို ဘာဝပွဇာန
 ကြံပြီးလျှင် အရှိန်အဝါ မရှိသူ၏အဖြစ်၊ အရှိန်အဝါမရှိခြင်း (နိတ္တေဇတာ)ကို
 မဟုတ်ဟူ၍ အနက်ယူကာ ထိုမက္ခံသဒ္ဒါနောင် ဥပစ္စည်းသက်၍ (မူရင်းဥကာရန္တနှင့်
 လျော်သော တဒ္ဓိတ်ဥပစ္စည်းသက်၍) မက္ခံ မက္ခံတံ နိတ္တေဇတံ အာပါဒိယန္တိတိ
 မက္ခံ (တန်ခိုးအရှိန်အဝါ မရှိသူအဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သောသူများ) ဟူ၍
 အာပါဒိယန္တိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုသင့်၏။ ထို့နောက် ဒုက္ခေန မက္ခံ ဒုမ္မက္ခံ
 (ခက်ခဲသဖြင့် အရှိန်အဝါ မရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သော ဒုဿီလများ)
 ဟူ၍ ဋ္ဌဋီ အဖွင့်အတိုင်း အကျင့်ပျက် ဒုဿီလများကို ဒုမ္မက္ခံဟူ၍ အဘိဓေယျတ္ထ
 ဖော်ဆိုအပ်၏။ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ဒု၊ နာ-၂၉၁၊ ၂၉၂-၌မူ မက္ခံပုဒ်ကို
 ဂတိအနက်ဟော မကိဝေတံ၊ ဥပစ္စည်းခွဲ၍ “မက္ခံယန္တိ နိတ္တေဇတံ အာပါဒိယန္တိတိ
 မက္ခံ” ဟူ၍ ဝစနတ္ထ ကြံတော်မူ၏။ ပေသလပုဒ်၏ ရူပသိဒ္ဓိကို ဒသက
 နိပါတ်စာပိုဒ် (၈၉) ကောကာလိကသုတ်၌ ရေးထားပြီ။

အတ္တဘောဋ္ဌိ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနံ= (အပါယ်ဆင်းရဲစသော) ဒုက္ခဘေးရန် တို့ကို၊ ပဋိဃာတာယ=ပယ်ရှားတားမြစ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ သိက္ခာပဒံ=ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ) ။ပ။ ဝေရာနံ=အကုသိုလ်ရန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရန်တို့ကို၊ [ထိုရန်နှစ်မျိုးကို နဝကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၇) ပဌမဝေရသုတ်၌ ရေးထားသည်] သံဝရာယ=ငှာလည်းကောင်း ။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ။ပ။ ဝဇ္ဇာနံ=အပြစ်ဒေါသတို့ကို၊ ဝါ=ရှောင်ရှားအပ်သော ဒုက္ခဘေးရန်တို့ကို၊ [ပြခဲ့သော အာသဝတို့ပင်တည်း] သံဝရာယ= ငှာလည်းကောင်း၊ ။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ။ပ။ ဘယာနံ=စိတ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်းတို့ကို၊ ဝါ=ကြောက်ဖွယ်သောဆိုးဒုက္ခအမျိုးမျိုးတို့ကို ။ပ။

အကုသလာနံ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=မအေးမချမ်း သေးဘျမ်း ဖြစ်ကုန်သော၊ [ကုသလံ ခေမံ သောတ္ထိဘာဝေါ ဟူသော သံဃဘေဒက သိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ထောက်၍ အက္ခေမဋ္ဌေန ဟူသော အဋ္ဌကထာ (သီ၊ သျှာမူ) အတိုင်း အနက်ပေးသည်] ဓမ္မာနံ=ဒုက္ခတရားတို့ကို ။ပ။ ဂိဟီနံ=လူတို့ကို၊ အနုကမ္မာယ=ငဲ့ညှာထောက်ထားသနားခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပါပိစ္ဆာနံ=ယုတ်မာသော အလိုဆိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့၏၊ ပက္ခုပစ္ဆေဒါယ=အသင်းအဖွဲ့ကို ဖြိုဖျက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) အပ္ပသန္နာနံ=မကြည်ညိုသေးသော သူတို့၏၊ ပသာဒါယ=ကြည်ညိုခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပသန္နာနံ=ကြည်ညိုပြီးသောသူတို့၏၊ ဘိယျောဘာဝါယ=တိုးတက်များပြား ကြည်ညိုမှု ဖြစ်ပွားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ=သူတော်ကောင်းတရား၏ ကြာရှည်တည်တံ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယ=(တဒင်္ဂဝိနည်းစသော ငါးပါးသော) ဝိနည်းကို ချီးမြှောက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ။ပ။ ပညတ္တံ=ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

၂၀၂၊ ၂၃၀။ ဘိက္ခဝေ ။ပ။ ပါတိမောက္ခံ=ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ နှစ်လီသော ပါတိမောက်ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ၊ [ကတမေ ဒွေ? သံဃသုဋ္ဌုတာယ၊ သံဃဖာသုတာယ။ ဒုမ္မက္ခံနံ စသည် ဖော်ဆိုပါ] ။ပ။ ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသော=ကိုးမျိုးသော ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသကို ၊ ဝါ=ကိုးမျိုးသော ရုတ်ပြအပ်သော ပါတိမောက်ကို၊ ပညတ္တော=ပြီ။ပ။ ပါတိမောက္ခုပနံ-(အာပတ် သင့်နေသော ရဟန်းအတွက်)

ပါတိမောက်ကြားနာခွင့် ရုပ်ဆိုင်းဟန်တားထားခြင်းကို ။ပ။ ပဝါရဏာ= ပဝါရဏာကို၊ ဝါ=ပြောဆိုဆုံးမဖို့ ဖိတ်မန်ခြင်းကို ။ပ။ ပဝါရဏဋ္ဌပနံ= (အာပတ် သင့်နေသော ရဟန်းအတွက်) ပဝါရဏာ ပြုခွင့်ရုပ်ဆိုင်း ဟန်တားထားခြင်းကို ။ပ။ တဇ္ဇနိယကမ္မံ=တဇ္ဇနိယကံကို၊ ဝါ=ခိုက်ရန်များပြား အငြင်းပွားသော ရဟန်းကို ခြိမ်းခြောက်ကြောင်းဖြစ်သော နိဂ္ဂဟကံကို ။ပ။ နိယဿကမ္မံ= နိယဿကံကို၊ ဝါ=အမြဲမပြတ် အာပတ်သင့်နေသော ဗာလအဗျတ္တရဟန်းကို ဆရာထံ မှီခိုနေစေကြောင်း ဖြစ်သော နိဂ္ဂဟကံကို၊ [နိ+ယသု+ဏျ။ နိယဿတိ ဘဇာပေတိ ဗာလံ အနေန ကမ္မေနာတိ နိယဿံ၊ တမေဝ ကမ္မံ] ။ပ။

ပဗ္ဗာဇနိယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=ကုလဒူသကရဟန်းကို သူ၏ နေထိုင်ရာ ရွာနှင့် ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်ကြောင်း နိဂ္ဂဟကံကို ။ပ။ ပဋိသာရဏိယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=လူဒါယကာကို ဆဲရေးသော ရဟန်းကို ဒါယကာထံ တဖန် ပြန်သွားခိုင်းကာ တောင်းပန်စေကြောင်း ဖြစ်သော နိဂ္ဂဟကံကို၊ [ပဋိသာရေတိ ပုန ဂမာပေတိ ဂန္တံ၊ ခမာပေတိ ဧတေနာတိ ပဋိသာရဏိယံ] ။ပ။ ဥက္ခေပနိယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=(ယုတ်မာသော အယူကို မစွန့်ခြင်း၊ အာပတ်ကို မရှုခြင်း၊ မကုစားခြင်း ကြောင့်) အပေါင်းအသင်း မလုပ် ကြဉ်ဖယ်ထုတ်ကြောင်း နိဂ္ဂဟကံကို ။ပ။ ပရိဝါသဒါနံ= (ဖွင့်ဖော်မပြောကြားဘဲ ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော သံဃာဒီသေသံ အာပတ်အတွက်) ပရိဝါသံပေးခြင်းကိစ္စကို ။ပ။ မူလာယ=အရင်းအစ ပရိဝါသံ ကျင့်သုံးခြင်းသို့၊ ပဋိကံဿနံ=တဖန်ပြန်၍ ဆွဲငင်ခြင်းကို ။ပ။ မာနတ္တဒါနံ= မာနတ်ပေးခြင်းကို ။ပ။ အဗ္ဘာနံ=အဗ္ဘာန်ကို၊ ဝါ=မာနတ်ကျင့်ပြီးသော ရဟန်းကို သံဃာ့ဘောင်သို့ ခေါ်ဆောင်သွတ်သွင်းခြင်းကို ။ပ။ ဩသာရဏိယံ=(ကျင့်ဝတ်ကို ကောင်းစွာ လိုက်နာပြုကျင့်သော ရဟန်းကို)သံဃာ့ဘောင်တွင်း ခေါ်ဆောင် သွင်းခြင်းကို ။ပ။ နိဿာရဏိယံ=(ကျင့်ဝတ်ကို ကောင်းစွာ မကျင့်သော ရဟန်းကို) သံဃာ့ဘောင်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းကို ။ပ။ ဥပသမ္ပဒါ=မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ။ပ။

ဥတ္တိကမ္မံ=ဥတ္တိကံကို၊ ဝါ=သံဃာတော်ကို အသိပေးခြင်းဖြင့် ပြုလုပ် အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ဥပုသ်ပြုခြင်း၊ ပဝါရဏာပြုခြင်း စသော ကိစ္စ များတည်း။ ဥတ္တိယာ ဥပနေန ကတ္တမ္မံ ကမ္မံ ဥတ္တိကမ္မံ] ။ပ။ ဥတ္တိ ဒုတိယကမ္မံ=ဥတ္တိဒုတိယကံကို၊ ဝါ=ဥတ်ဟူသော နှစ်ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မ ဝါစာဖြင့် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ဥတ်တကြိမ်၊ ကမ္မဝါစာတကြိမ်ဟု နှစ်ကြိမ်တိတိ ရွတ်ဖတ်ကြားသိစေလျက် ဆောင်ရွက်

အပ်သော ကိစ္စဟူလို့၊ သိမ်သမုတ်ခြင်း၊ သိမ်နုတ်ခြင်း၊ ကထိန်သင်္ကန်းပေးခြင်း၊ စသည်တည်း။ ဥတ္တိ ဒုတိယာ ဧတိဿာ အနုသုဘဝနာယာတိ ဥတ္တိဒုတိယာ၊ တာယ ကတ္တမ္ပံ ကမ္ပံ ဥတ္တိဒုတိယကမ္ပံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္ပံ=ကို၊ ဝါ=ညာတ်ဟူသော လေးကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္ပဝါစာဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ပရိဝါရပါဠိ၊ ၄၊ ၄၊ ကမ္ပဝင်္ဂဋ္ဌကြည့်] ။ပ။ အပညတ္တော (အပညတ္တံ)= မပညတ်အပ်သေးသော သိက္ခာပုဒ်ကို၊ ပညတ္တံ=(မူလပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) ရှေးဦးအစ ပညတ်အပ်ပြီ။ပ။ ပညတ္တော (ပညတ္တံ)=ပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို အနုပညတ္တံ=(အနုပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) နောက်ထပ်ပညတ်အပ်ပြီ။ပ။ [တနည်း-(သိက္ခာပဒေ=သိက္ခာပုဒ်ကို) အပညတ္တော= မပညတ်အပ်သေးလသော်၊ ပညတ္တံ=(မူလပညတ် အဖြစ်ဖြင့် ရှေးဦးအစ ပညတ်အပ်ပြီ။ (သိက္ခာပဒေ=ကို၊ ပညတ္တော=ပညတ်အပ်ပြီးလသော်၊ အနုပညတ္တံ=(အနုပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) နောက်ထပ် ပညတ်အပ်ပြီ) ။ပ။

သမ္ပုခါဝိနယော=သမ္ပုခါဝိနည်းကို၊ ဝါ=သံဃာ၊ ဓမ္မ ဝိနယ၊ ပုဂ္ဂလတို့၏ မျက်မှောက်၌ အဓိကရုဏ်းလေးပါး ပယ်ရှားခြင်းကို၊ ပညတ္တော=ပညတ်တော် မူအပ်ပြီ။ပ။ သတိဝိနယော=သတိဝိနည်းကို၊ ဝါ=ပြန့်ပွားများပြားသော သတိ ရှိသော ရဟန္တာအား ပေးထိုက်သော စွပ်စွဲမှုပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံကို၊ [သတိဝိပုလဿ ခိဏာသဝဿ ဒါတဗ္ဗော ဝိနယော (စွပ်စွဲမှု ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံသည်) သတိဝိနယော] ။ပ။ အမုဋ္ဌဝိနယော=(ရှေးက ရူးသွပ်ပူး၍ ယခု) မရူးသွပ် မတွေ့ဝေခိုက်ဖြစ်သော ရဟန်းအား ပေးထိုက်သော စွပ်စွဲမှု ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံကို ။ပ။ ပဋိညာတကရဏံ=အာပတ်ကို ဝန်ခံ အပ်ပြီးလသော် စောင့်စည်းခိုင်းမှု၊ ပရိဝါသ်ပေးမှု စသည်ကိုပြုခြင်းကို ။ပ။ ယောဘုယျသိကာ=ယောဘုယျသိကာသမထကို၊ ဝါ=ဓမ္မဝါဒီရဟန်း အရေအတွက် များသည် အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော မဲဆန္ဒယူစေခြင်းကို၊ ဝါ=မဲဆန္ဒ ယူစေခြင်းဖြင့် ဓမ္မဝါဒီရဟန်း အရေအတွက်များပြားမှုကို အမှီပြု၍ ဝိဝါဒါ ဝိကရုဏ်း ငြိမ်းစေခြင်းကို၊ [ယောဘုယျ+ဣက၊ သအာဂုံ၊ ဓမ္မဝါဒီနံ ယောဘုယျဘာဝံ သမ္မာဒိကာ ကိရိယာ ယောဘုယျသိကာ] ။ပ။ တဿပါပိယသိကာ= တဿ ပါပိယသိ ကာကံကို၊ ဝါ=(ဥပဝါဠရဟန်းကဲ့သို့) ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းအတွက် ပြုထိုက်သော နှိပ်ကွပ်မှုကို၊ [တဿ ပါပိယဿ ကတ္တဗ္ဗာ တဿပါပိယသိကာဟု အလုတ္တသမာသံတွဲ] ။ပ။ တိဏဝတ္တာရကော=တိဏဝတ္တာရကံကို၊ ဝါ=မစင်ကို ဖုံးအုပ်ကြောင်း မြက်နှင့် အလားတူ အာပတ္တာဝိကရုဏ်း ဖုံးအုပ်ထားကြောင်း

ဝိနည်းကံကို၊ [ဂူယံ အဝတ္ထရတိ ဇေတန တိဏေနာတိ အဝတ္ထာရကံ၊ တိဏဉ္စ တံ အဝတ္ထာရကဉ္စာတိ တိဏဝတ္ထာရကံ၊ တံ ဝိယာတိ တိဏဝတ္ထာရကော သမထော]

၄-ရာဂပေယျာလ

၂၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ရာဂကို၊ အဘိညာယ=အထူးသိမြင်ခြင်းငှာ၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မာ= တရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၃၂) သုတ် လည်းကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိခြင်းငှာ၊ ဒွေ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြည့်စုံအောင် ဆိုပါ] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ရာဂဿ=၏၊ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်စွန့်ခြင်းငှာ ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ ။ပ။ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ ။ပ။ ဝိရာဂါယ=ကင်းကွာပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ ။ပ။ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ ။ပ။ စာဂါယ=စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=တဖန်စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို ။ပ။ မောဟဿ=မောဟကို ။ပ။ ကောဿ=စိတ်ဆိုးခြင်းကို ။ပ။ ဥပနာဟဿ=ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို ။ပ။ [စာပိုဒ် (၁၈၁)လည်းကြည့်] ထမ္ဘဿ=ကောဓမာနအစွမ်းဖြင့် ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်ခြင်းကို ။ပ။ သာရမ္ဘဿ=သူတပါးထက် နှစ်ဆသုံးဆ စသည်တိုးပွား သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်း ဟူသော မာနကို ။ပ။ မာနဿ= (ကိုးမျိုးသော) မာနကို ။ပ။ အတိမာနဿ=ပိုလွန်၍ မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးသော မာနကို ။ပ။ မဒဿ=မာန်ယစ်ခြင်းကို ။ပ။ ပမာဒဿ=မေ့လျော့ခြင်းကို၊ အဘိညာယ ဒွေ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ ဒွေ ။ပ။ [ဣဒမဝေါစ စသည်ကို ကေက နိပါတ် အဆုံး၌ကြည့်] ရာဂပေယျာလ=ရာဂပုဒ်၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ၊

ဒုကနိပါတပါဠိ=ဒုကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်၊ ဝါ=တရားနှစ်မျိုး နှစ်မျိုး တို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်း ပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ =ပြီးပြီ။

တိကနိပါတ်

၁-ပထမပဏ္ဏာသက

၁-ဗာလဝဂ်၊ ၁-ဘယသုတ်

၁။ (ဘန္တေ = အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ = ဤဘယသုတ်ကို) ဧဝံ = ဤသို့၊
 မေ = တပည့်တော်သည်၊ သုတံ = ပြီ၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁-သုတ်ကြည့်]
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ ယာနိ ကာနိစိ = အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊
 ဘယာနိ - ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းတို့သည်၊ ဥပ္ပန္နိ = ပြစ်လာကုန်၏။ သဗ္ဗာနိ
 တာနိ (ဘယာနိ) = ထိုအားလုံးသော ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းတို့သည်၊
 ဗာလတော = လူမိုက်ကြောင့်၊ ဥပ္ပန္နိ = ဖြစ်ရကုန်၏။ ပဏ္ဍိတတော = ပညာရှိ

၁။ ဘယ၊ ဥပဒ္ဒဝ၊ ဥပသဂ္ဂ။ ။ ဘယန္တိ စိတ္တုတြာသော = စိတ်
 ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းသည် ဘယမည်၏။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အနေကဂ္ဂတာကာရော
 = စိတ်မတည်ကြည် မငြိမ်သက်ခြင်း (တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်း) သဘောသည်
 ဥပဒ္ဒဝ မည်၏။ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဋ္ဌာကာရော၊ တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂနာကာရော
 = ထိုထိုအရပ်၌ စိုက်ပျိုးထိုင်ရခြင်းသည် ဥပသဂ္ဂ မည်၏။ အဋ္ဌကထာ၌
 ဘယ၊ ဥပဒ္ဒဝ၊ ဥပသဂ္ဂ ဟူသော သုံးမျိုးတို့ကို ဤအတိုင်း အကျဉ်းချုပ်
 ဖွင့်ပြပြီးနောက် ထိုသုံးမျိုးတို့၏ ထူးခြားဟန်ကို ဆက်လက် ဖွင့်ပြထားသည်မှာ -
 သင်တို့ရွာကို ဘယ်နေ့ဘယ်ရက်မှာ ငါတို့လာပြီး လုယက်တိုက်ခိုက်
 မည်ဟု ရွာသားများထံသို့ စိုးသားဓားပြတို့က သတင်းပေး အကြောင်းကြား
 လိုက်ခြင်းကြောင့် ထိုသတင်းကို ကြားရသည်မှစ၍ ရွာသားများ ကြောက်ရွံ့
 ထိတ်လန့်ခြင်းသည် စိတ္တုတြာသဘယ မည်၏။

ထိုရွာသားတို့သည် လက်ဖြင့် သယ်ယူနိုင်သမျှ အဖိုးတန် ပစ္စည်း
 ဥစ္စာများကို ယူဆောင်ကာ ကျွဲ နွားစသော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များနှင့်တကွ
 လွတ်ရာကျွတ်ရာ တောထဲသို့ ဝှင်ရောက်ပုန်းအောင်း၍ မြေကြီးပေါ်၌ အိပ်ရခြင်း၊
 ခြင်္သေ့မှတ် အကိုက်ခံရခြင်း၊ ဆူးငြောင့်ခလုတ် နင်းမိတိုက်မိခြင်းတို့ကြောင့်
 မငြိမ်မသက် စိတ်စက်ထွေပြား တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုဖြစ်ကြရ၏။ ယင်းသို့
 ဖြစ်ရခြင်းသည် အနေတဂ္ဂတာကာရ (ဥပဒ္ဒဝ) မည်၏။

သူတော်ကောင်းကြောင့်၊ နော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ရသည် မဟုတ်ကုန်။ ယေ ကေစိ= အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊ ဥပဒ္ဒဝါ=ဘေးဥပဒ်အန္တရာယ်တို့သည်၊ (မငြိမ်မသက် စိတ်စက်ထွေပြား ချောက်ချားကြောင်း ဘေးအန္တရာယ်တို့သည်)

ထို့နောက် ယင်းသို့ သတင်းပေးအကြောင်းကြားထားသော်လည်း ထိုနေ့၌ သူခိုးဓားပြတို့ မလာကြသဖြင့် ရွာသားတို့သည် ပစ္စည်းဥစ္စာ များနှင့်တကွ မိမိတို့ ရွာသို့ ပြန်လာကြ၏။ ထိုအချိန်ကျမှ ဓားပြများ ရောက်လာကြပြီး ရွာကို ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ကာ မီးရှို့လှူသတ်ပြီး ရှိသမျှ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို လုယက်ယူဆောင်သွားကြ၏။ အသက်မသေဘဲ ကျန်နေ ရစ်ခဲ့သော ရွာသားများသည် မီးကို ငြိမ်းသတ်ပြီး ကျီ(ဂိုဒေါင်)၏ အရိပ်၊ နံရံအရိပ် စသည်တို့၌ ခိုကပ်နေထိုင်ကာ ဆုံးရှုံးသမျှကို တွေးတောပူဆွေး ဝမ်းနည်းနေကြ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည် ဥပသဋ္ဌာကာရ လဂ္ဂနာကာရ (ဥပသဂ္ဂ) မည်၏။ (ဤကား အဋ္ဌကထာအဖွင့်)။

ဒီကာအဖွင့်။ ။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အန္တရာယော၊ တဿ ပန ဝိက္ခေပ ကာရဏတ္တာ ဝုတ္တံ “အနေကဂ္ဂတာကာရော”တိ = ဥပဒ္ဒဝသဒ္ဓါသည် ဘေး အန္တရာယ်ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ထိုအန္တရာယ်သည် စိတ်ဓာတ် မငြိမ် သက်ခြင်း (တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်း)၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “အနေ ကဂ္ဂတာကာရော” ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဒီကာ ဖွင့် ၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်း နိဿယခန်း၌ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ကား-

ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဇ္ဇနံ၊ ဒေဝတောပပိဋ္ဌာဒိနာ အပ္ပဒီကာရ ဝိဃာ တာပတ္တိံ = တွယ်ကပ်ခြင်း၊ နတ်ပူးကပ်နှိပ်စက်ခြင်း စသည်ကြောင့် ကုသ၍ မရနိုင်လောက်အောင် ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည် ဥပသဂ္ဂ မည် ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏။ အခြားနေရာများ၌ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပဒ္ဒဝေါ (သာရတ္ထဒီကာ၊ တ-၂၀၈)ဟူ၍ ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို ဥပဒ္ဒဝပုဒ်နှင့် အနက်တူ ဖွင့်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်သာမက ဤသုတ်ဒီကာအဖွင့်နှင့် အလားတူပင် ဖြစ်သော-

ဒေဝတူပသဂ္ဂေါ ဝိယ (ထေရီအဋ္ဌကထာ၊ ၂၅၀)။ ဥပသဂ္ဂေါတိ စ ဒေဝတူပသံဟာရဝသေန ပဝတ္တော ဗျာဓိအာဒိအနတ္တော (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာ ဒီကာ၊ ဒု-၃၉၆)ဟူသော အဖွင့်များကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ဆရာတော် အရှင်

ဥပဇ္ဈိ=ဖြစ်လာကုန်၏။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တော(ဥပဒ္ဒဝါ)=ထိုဘေးဥပဒ် အန္တရာယ်တို့သည်။ ။ပ။ ဥပသဂ္ဂါ=ထိုထိုအရပ် ခိုကပ်မိတင်း ကြေကွဲဖွယ် နေရခြင်းတို့သည်။ ဝါ=စုန်းဘီလူးနတ် ပူးကပ်ညှဉ်းဆဲသဖြင့် ဆင်းရဲညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းခြင်းတို့သည်။ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နဋ္ဌာဂါရာ ဝါ=ကျူးမိုးကျူးကာ အိမ်မှ လည်းကောင်း၊ တိဏာဂါရာ ဝါ=မြက်မိုးမြက်ကာ အိမ်မှလည်းကောင်း၊ မုတ္တော=လွတ်ထွက်လွင့်စင်လာသော၊ အဂ္ဂိ=မီးသည်၊ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာနိ= အတွင်းအပြင် လိမ်းကျံထားအပ်ကုန်သော၊ နိဝါတာနိ=လေမရှိကုန်သော။ ဝါ=လေလုံကုန်သော၊ ဖုသိတဂ္ဂဋ္ဌာနိ=ထိမိစေ့စပ်သော တံခါးရွက် ရှိကုန်သော၊ [ဖုသိတ+အဂ္ဂဋ္ဌ] ပိဟိတဝါတပါနာနိ=ပိတ်အပ်ပြီးသော လေသာပြုတင်း ရှိ ကုန်သော၊ ကုဋ္ဌာဂါရာနိပိ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော အိမ်တို့ကိုပင်လည်း၊ ဥဟတိ သေယျထာပိ=လောင်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းပင်။ ဗာလော =လူမိုက်သည်။ သပ္ပဋိဘယော=ကြောက်ရွံ့ထိတ် လန့်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိ သူတော် ကောင်းသည်။ အပ္ပဋိဘယော=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းမရှိ၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်။ ဗာလော=သည်။ သဥပဒ္ဒဝေါ= ဘေးဥပဒ်နှင့် တကွဖြစ်၏။ ဝါ=ဘေးဥပဒ်ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်။ အနုပဒ္ဒ ဝေါ=ဘေးဥပဒ်မရှိ၊ ဝါ=ဘေးဥပဒ်ကို မဖြစ်စေတတ်။ ဗာလော=သည်။ သဥပ သဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ဝါ=ထိုထိုအရပ်.....ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်။ အနုပသဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ်.....ခြင်း မရှိ၊ ဝါ=ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဍိတတော=ပညာရှိကြောင့်၊

မြတ်များကား ထိုအဖွင့်များအတိုင်း ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို အစွဲ (စုန်းနတ်ပယောဂ)။ ကပ်ငြိတတ်သော အနှောင့်အယှက်။ ပူးကပ်တတ်သော အမှောင့်ပယောဂ။ ဤသို့ မြန်မာပြန်ဆိုတော် မူကြ၏။ THE PRACTICAL မည်သော သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌လည်း possession by an evil spirit (စုန်းဘီလူးနတ် ပူးကပ်ခြင်း)ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုတွေ့ရသမျှ အဖွင့်များသည် ပြခဲ့သော ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ အဖွင့်နှင့် မည်သို့ မည်ပုံ ဆက်စပ်သည်ကို စဉ်းစားကြပါလေ။

ဘယံ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းသည်။ နတ္ထိ=မရှိ၊ ပဏ္ဍိတတော=ကြောင့်၊ ဥပဒ္ဒဝေါ=ဘေးဥပဒ်သည်။ နတ္ထိ=မရှိ ။ပ။ ဥပသဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ် ခြင်းသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ လူမိုက်သည် ဘေးဥပဒ်ကို ဖြစ်စေ၍ ပညာရှိသည် ဘေးဥပဒ်ကို မဖြစ်စေတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်)ဣဟ=ဤ၊ (ဝေါ=တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၇၇ကြည့်] သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ) တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ယေဟိ ဓမ္မေဟိ= အကြင်တရားတို့နှင့်၊ သမဗ္ဗာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ ဗာလော=လူမိုက်ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏။ (မယံ=ငါတို့သည်) တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ တေ ဓမ္မေ= ထိုတရားတို့ကို၊ အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ=ရှောင်ကြဉ်၍၊ [နောက်သုတ်များ၌ ထိုတရားသုံးမျိုးတွေ့လတ္တံ့၊] ။ပ။ ပဏ္ဍိတော=ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏ ။ပ။ သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ ဝတ္တိဿာမ=ဖြစ်စေကုန်အံ့၊ ဝါ=ကျင့်သုံးကုန်အံ့။” ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီး ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-လက္ခဏသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလော=သည်၊ ကမ္မလက္ခဏော =(မိမိ ပြုလုပ် အပ်သော)ကာယကံစသော သိကြောင်းအမှတ်အသား ရှိ၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်၊ ကမ္မလက္ခဏော=၏၊ ပညာ=ပညာသည်၊ အပဒါနသောဘနီ=သတ္တဝါတို့၏ အမှန်အမှား နှစ်မျိုးကွဲပြားသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုဖြင့် ထင်ရှား၏၊^၁ [ဣတိသဒ္ဒါ မလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏၊ ကတမေဟိ =အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမဗ္ဗာဂတော=ကို၊

၁။ အပဒါနသောဘနီ။ ။ အပဒါနပုဒ်၏ အဘိဇေယျတ္ထမှာ အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု အကျင့်စရိုက် ပယောဂတည်း။ ဒါဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ရက္ခဏအနက်၊ ဆေဒနအနက်တို့ကို ဟော၏။ အပဒိယန္တိ ဒေါသာ ဧတေန ရက္ခိယန္တိတိ အပဒါနံ = အပြစ်ဒေါသတို့ကို ထိန်းသိမ်းကြောင်း ဖြစ်သော မှားယွင်းသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု (မိစ္ဆာပဝတ္တပ္ပယောဂ)။ အပဒိယန္တိ လူယန္တိ ဆိဇ္ဇန္တိ ဒေါသာ ဧတေနာတိ အပဒါနံ = အပြစ်ဒေါသတို့ကို ပယ်

ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=နည်း) ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ် နှင့်လည်းကောင်း၊ [ဧကကစာဝိဒ်-၂၈၄-စသည်ကြည့်] ။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန =နှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ကို၊ ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့် ။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူကို ဗာလဟု သိနိုင်၍ သုစရိတ်သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူကို ပဏ္ဍိတဟု သိနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ။ပ။

၃-စိန္တိသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလဿ=လူမိုက်၏၊ ဗာလလက္ခဏာနိ=လူမိုက် အမှတ် လက္ခဏာတို့သည်၊ (လူမိုက်ဟု သိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်) ဗာလနိမိတ္တာနိ=လူမိုက်အမှတ်တံဆိပ်တို့သည်။ ဗာလာပဒါနာနိ=လူမိုက်၏ ထင်ရှားသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုး တို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဗာလော=သည်၊ ဒုစိန္တိတစိန္တိ စ=အဘိဇ္ဈာ စသည်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော အကြံဆိုးကိုသာ ကြံစည်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဒ (ဒုဋ္ဌ)=ဖျက်ဆီးအပ်သော+စိန္တိတ=ကြံစည်အပ်သော အကြံဆိုးကို+စိန္တိ= ကြံစည် တတ်သူ] ဒုဗ္ဘာသိတဘာသိ စ=လောဘစသည်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော မုသာဝါဒစသော ပြောဖွယ်စကားကို ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဘာသိ တ=ပြောဆိုဖွယ်စကား] ဒုက္ကဋကမ္မကာရိ စ=မကောင်းသဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ပါဏာတိပါတ စသော အလုပ်ကိုသာ ပြုလုပ်တတ်သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ဒ=မကောင်းသဖြင့်+ကဋ= ပြုလုပ်အပ်သော+ ကမ္မ=(ပါဏာ တိပါတ စသော) အလုပ်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလော=သည်၊ ဒုစိန္တိတစိန္တိ စ=လည်းကောင်း ။ပ။ [စေဒံ=စေ+ဣဒံ။ ဣဒံအနက်မဲ့] နော စေ အဘဝိဿ=အကယ်၍ မဖြစ်ငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မဖြစ်သည်ရှိသော်) ဧကေန=အဘယ်ကြောင့်၊ နံ=ထိုလူမိုက်ကို၊ “အယံ ဘဝံ=ဤသူကား၊ ဗာလော=လူမိုက်တည်း၊ အသဗ္ဗုရိယော=သူတော်

ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော မှန်ကန်သော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု (သမ္မာပဝတ္တပ္ပ ယောဂ)။

ကောင်း မဟုတ်၊” ဣတိ=ဤသို့၊ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိတို့သည်၊ ဇာနေယျ= သိနိုင်ပါကုန်မည်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စခေါ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ= အကြံကြောင့် ။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ နံ=ထိုလူမိုက်ကို ။ပ။ အသပ္ပရိသော =ဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့=၊ ပဏ္ဍိတာ=တို့သည်၊ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ဗာလဿ=၏ ။ပ။ ဗာလာပဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း ။ပ။ ပဏ္ဍိတဿ=ပညာရှိ၏၊ ပဏ္ဍိတလက္ခဏာနိ=ပညာရှိ အမှတ်လက္ခဏာ တို့သည် ။ပ။ သုစိန္တိ တစိန္တိ စ=(အနဘိဇ္ဈာစသော မနောသုစရိတ် အစွမ်းဖြင့်) ကောင်းသောအကြံအစည်ကိုသာ ကြံစည်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ သုဘာသိတ ဘာသိစ=(အလောဘစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်) ကောင်းသော ပြောဆိုဖွယ် စကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း၊ သုကတကမ္မကာရီစ=ကောင်းစွာ ပြုလုပ်အပ်သော ကာယသုစရိတ် အလုပ်ကိုသာ ပြုလုပ်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ ။ပ။ ကေန=အဘယ့်ကြောင့်၊ နံ=ထိုပညာရှိကို၊ “အယံ ဘဝံ=ကား၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိတည်း၊ သပ္ပရိသော=သူတော်ကောင်းတည်း” ဣတိ=သို့၊ ပဏ္ဍိတာ=တို့သည်၊ ဇာနေယျ=နည်း ။ပ။

၄-အစွယသုတ်

၄။ အစွယံ=မိမိအပြစ်ကို၊ အစွယတော=အပြစ်အနေအားဖြင့်၊ ဝါ = အပြစ်ဟူ၍၊ န ပဿတိ=မမြင် ။ပ။ ဒိသ္မာ=မြင်ပြီး၍လည်း၊ ယထာဓမ္မံ= တရားသဘောအတိုင်း၊ နပ္ပဋိကရောတိ=မကုစား၊ ဝါ=ဒဏ်ထမ်း၍ ဝန်ခံ တောင်းပန်မှု မပြု၊ ပန=ထို့အပြင်၊ အစွယံ=ကို၊ ဒေသေန္တဿ=ဖွင့်ဟဝန်ခံ တောင်းပန်သော၊ (ဖွင့်ဟဝန်ခံကာ ဒဏ်ထမ်းလျက် တောင်းပန်ကန်တော့သော) ပရဿ=သူတပါးအား၊ ယထာဓမ္မံ=တိုင်း၊ နပ္ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်မခံ၊ ဝါ=သည်းမခံ ခွင့်မလွှတ် ။ပ။ ပဋိကရောတိ=ကုစား၏၊ ဝါ=ဒဏ်ထမ်း၍ ဝန်ခံတောင်းပန်မှုပြု၏ ။ပ။ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်ခံ၏၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်၏ ။ပ။

၅-အယောနိသောသုတ်

၅။ အယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ပဉ္စံ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊ ကတ္တာ=ကြံစည်ပြုလုပ် တတ်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဝိဿဇ္ဇေတာ=ဖြေဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ပရဿ =သူတပါးသည်၊ ဝါ=၏၊ ယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊

ဝိသုဒ္ဓိတံ=ဖြေဆိုအပ်သော၊ ပဉ္စ=ကို၊ ပရိမဏ္ဍလေဟိ=ပြည့်ဝညီညာ ပီသစွာ ကုန်သော၊ (သိထိလ၊ ဓနိတ စကာဆယ်လီ အညီပြည့်ဝ ပီပီသသ ပြောဆို အပ်ကုန်သော) သီလိဋ္ဌေဟိ=ပြေပြစ်ညက်ညော ချောမောကုန်သော၊ ဥပဂတေဟိ =အကြောင်းအကျိုးသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ် ကုန်သော၊ ပဒဗျဉ္စနေဟိ=ပုဒ်ဗျည်းတို့ဖြင့်၊ ဝါ=အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ [အတ္ထံ ဗျဉ္စယတိ ပကာသေတီတိ ဗျဉ္စနံ၊ ပဒမေဝ ဗျဉ္စနံ ပဒဗျဉ္စနံ] အတ္တာနုမောဒိတာ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်တတ်သည်၊ နဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။

၆-အကုသလ စသောသုတ်များ

၆၊ ၁၀။ အကုသလေန=အကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန= ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံ သုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီ ဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံလေးပါးနှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ မနော ကမ္မေန=လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံ သုံးပါးနှင့် လည်းကောင်း။ (သမန္နာဂတော=ကို၊ ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏) ။ပ။ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန= နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ အန ဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော= ။ပ။ သဗျာဗဇ္ဈေန=အမျိုးမျိုး နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။ အဗျာဗဇ္ဈေန=အမျိုးမျိုး နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ မရှိသော ။ပ။ [ခတသုတ်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၃၅-ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော=သူကို၊ တယော= သုံးမျိုးကုန်သော၊ မလေ^၁=အညစ်အကြေးတို့ကို၊ [မလေ=အပါယ်ဘုံတို့၌ အပူ မီးတိုက် လောင်မြိုက်တတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=အနံ့ဆိုး

၁။ မလသဒ္ဓါ၏ အနက်များ။ ။ မါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပါရှိပြီးသည့် အတိုင်း ဒုဿိလျ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆေရဟူသော အကုသိုလ် အညစ်အကြေး သုံးမျိုးတို့ကို မလဟုခေါ်၏။ ဘာကြောင့် ထိုသုံးမျိုးတို့ကို မလဟု ခေါ်သနည်း။

(၁) အနဒဟနဋ္ဌ=အပါယ်ဘုံတို့၌ အပူမီးတိုက်လောင်မြိုက်ခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း မလဟု ခေါ်၏။ (၂) ဒုဂ္ဂန္ဓဋ္ဌ=စက်ဆုပ်ဖွယ် အနံ့ဆိုးရှိခြင်း အနက်သဘော။ (၃) ကိလိဋ္ဌကရဏဋ္ဌ=ပူပန်အောင် ပြုခြင်းနှင့် မည်းညစ်မဖွယ် မစင်ကြယ်သော ကာယကံစသည်ရှိအောင်ပြုခြင်း အနက်

ရှိသော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=ပူပန်ညစ်နွမ်းအောင် ပြုတတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=လူ,နတ်,နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော သမ္ပတ္တိတို့ကို ညှိုးနွမ်းစေတတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို] အပ္ပဟာယ=မပယ်မှု၍၊ ဝါ=မပယ်ခြင်းကြောင့်။ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိ ဣတ္တာ ယထာ=သို့၊ [ဒုကစာပိုဒ် ၁၈၇ ကြည့်] ။ပ။ ကတမေဟိ တိဟိ(ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တာ=ချထားအပ်သနည်း) ဒုဿိလော စ=သီလမရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အဿ=ထိုသူသည်၊ ဒုဿိလျမလံ=သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ် အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=သည်၊ အပ္ပဟိနံစ=မပယ်စွန့်အပ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဣဿုကံစ=မနာလို ငြူစုမှု ရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ အဿ=ထိုသူသည်၊ ဣဿာမလံ=မနာလိုမှု အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=သည်၊ အပ္ပဟိနံစ ဟောတိ။ မစ္ဆရီစ=ဝန်တိုလျှို့ဝှက်မှုရှိသည်လည်း ။ပ။ မစ္ဆေရမလံ=ဝန်တိုမှု အညစ်အကြေးကို ။ပ။ ပဟာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ဝါ=ကြောင့် ။ပ။ သီလဝါစ =သီလရှိသည်လည်း ။ပ။ အနိဿုကံစ=မနာလိုခြင်း မရှိသည်လည်း ။ပ။

၂-ရထကာရဝဂ်၊ ၁-ဉာတသုတ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော =ပြည့်စုံသော၊ ဉာတော=ထင်ရှားသော၊ ဝါ=အများသိအပ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဗဟုဇနအဟိတာယ=ငှာ၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၀)ကြည့်] ဗဟုဇနဒုက္ခာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ဆင်းရဲခြင်းငှာ ။ပ။ ဒေဝ မနဿာနံ=တို့၏၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကတ မေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာ ဂတော=သော၊ ဉာတော=သော ။ပ။ ဟောတိ=နည်း) အနုနုလောမိဏေ = သာသနာတော်အား မလျော်သော၊ ဝါ=သာသနာတော်ကို မသင့်လျော်စေသော၊ ကာယကမ္မေ=ကာယကံ၌၊ (ပါဏာတိပါတဝသော ကာယဒုစ္စရိတ် သုံးပါး ဟူသော ကာယကံ၌၊ ဝါ=အရှေ့အနောက်ဝသော အရပ်မျက်နှာတို့ကို ရှိခိုးခြင်း၊ နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသမှု ပြုခြင်းဟူသော ကာယကံ၌) သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ

သဘော။ (၄) မိလာပနဋ္ဌ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ လူနတ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော သမ္ပတ္တိ တို့ကို ညှိုးနွမ်းစေခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း မလဟုခေါ်၏။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာဖွင့်ထားသည်။

နာယုကျင့် သုံးစေ၏။ ။ပ။ ဝစီကမ္မေ=ဝစီကံ၌၊ (မုသာဝါဒစသော ဝစီဒုစွရိတ်
လေးပါးဟူသော ဝစီကံ၌၊ ဝါ=မိမိပစ္စည်းကို မပေးလို၍ “မရှိဘူး”ဟု လှည့်
ပတ် ပြောဆိုမှု ဝစီကံ၌) ။ပ။ အနုလောမိကေသု=သာသနာတော်အား
မလျော်ကန်ကုန်သော၊ ဝါ=သာသနာတော်ကို မသင့်လျော်စေကုန်သော။ ဓမ္မေသု
=မနောက် တံရားတို့၌။ (အဘိဇ္ဈာစသော မနောဒုစွရိတ် သုံးပါးဟူသော
မနောက်တံရားတို့၌၊ ဝါ=မိမိ၏ လွဲမှားစွာ ဟောကြားပြသအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း
ဟူသော မနောက်တံရားတို့၌) ။ပ။ ဗဟုဇနဟိတာယ=ငှာ၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်
(၁၄၀)-ကြည့်] ။ပ။ အနုလောမိကေ= သာသနာတော်အား လျော်သော၊ ဝါ=
သာသနာတော်ကို သင့်လျော်စေသော၊ ကာယကမ္မေ=ကာယကံ၌၊ (ကာယ
ဒွါရ၌ဖြစ်သော ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ စသော ကာယသုစရိတ် သုံးပါး၌)
။ပ။ ဝစီကမ္မေ=၌၊ (ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိစသော ဝစီ
သုစရိတ်လေးပါး၌) ။ပ။ ဓမ္မေသု=မနောက် တံရားတို့၌၊ (မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော
အဘိဇ္ဈာစသော မနောသုစရိတ်သုံးပါးနှင့် မှန်ကန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတံရားတို့၌)
။ပ။

၂-သာရဏီယသုတ်

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ခတ္တိယဿ=အမျိုးအားဖြင့် မင်းဖြစ်သော၊
မုဒ္ဒါဝသိတ္တဿ=(မင်းတို့၏ အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့်) ဦးထိပ်၌ သွန်းဖျန်းအပ်
ပြီးသော၊ ဝါ=ဦးထိပ်၌ အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်ပြီးသော၊ ရညော
=မင်း၏၊ ယာဝဇီဝံ= အသက်ထက်ဆုံး၊ သာရဏီယာနိ=မမေ့ပျောက်အပ်၊
အမှတ်တရ အရပ်တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်၊ ဘဝန္တိ=ဖြစ်
ကုန်၏။ ကတမာနိ တီဏိ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့သည်၊ (ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်း)
ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ ဒေသေ=အကြင်အရပ်၌၊ ခတ္တိယော=သော၊ မုဒ္ဒါဝသိတ္တာ
=သော၊ ရာဇာ=ဘုရင်မင်းသည်၊ ဇာတော=မွေးဖွားသည်၊ ဟောတိ=၏။
ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမွေးဖွားရာအရပ်သည်၊ ခတ္တိယဿ=သော၊ မုဒ္ဒါဝ
သိတ္တဿ=သော၊ ရညော=၏၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ယာဝဇီဝံ=ဆုံး၊ သာရ
ဏီယံ=မမေ့ပျောက်အပ်၊ အမှတ်တရ အရပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ
=တို့၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော သာရဏီယ တမျိုးကား၊ ယသ္မိံ
ပဒေသေ=၌၊ ခတ္တိယော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ မုဒ္ဒါဝသိတ္တာ= အပ်သည်၊ ဝါ
=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်ရာ

အရပ်သည် ။ပ။ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ယာဝဇီဝံ=ဆုံး၊ သာရဏီယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ မုဒ္ဒါဝသိတ္တော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ သင်္ဂါမံ=စစ်ပွဲကို၊ အဘိဝိဇိနိတွာ=အောင်မြင်၍၊ ဝိဇိတသင်္ဂါမော=အောင်မြင်အပ်ပြီးသော စစ်ပွဲ ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) တမေဝ သင်္ဂါမသိသံ=ထိုတိုက်ပွဲ၏ စစ်မြေပြင်စခန်း ကိုပင်၊ အဇ္ဈာဝသတိ=လွမ်းမိုးသိမ်းပိုက်၍ နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ စစ်မြေပြင်စခန်းကို သိမ်းပိုက်ရာအရပ်သည်၊ ဝါ=ဤတိုက်ပွဲအောင်ရာ အရပ်သည် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုဿ=ရဟန်း၏၊ ယာဝဇီဝံ =ဆုံး၊ သာရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ ဘဝန္တိ ။ပ။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ကေသမသယံ=ဆံပင်မှတ်ဆိတ်ကို၊ ဩဟာရေတွာ=ရိတ်ပယ်၍၊ ကာသာယာနိ= ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖန်ရည်ကို သောက်တတ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ= အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို၊ အတ္ထာဒေတွာ=ဝတ်ရုံ၍၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာ တည်ထောင် လှူဆောင်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လှူအဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့) ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက် သည်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂-သုတ်လည်းကြည့်] ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤရဟန်းဖြစ်ရာအရပ်သည်၊ ဘိက္ခုဿ=၏၊ ပဌမံ=သော ။ပ။ ဘိက္ခု= သည်၊ [ပဇာနာတိ၌စပ်] ဣဒံ=သည်သာ၊ ဒုက္ခံ=၏၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၆)၌ ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ=ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနာတိ=ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ၏၊) အယံ=သာ၊ ဒုက္ခသမုဒယော=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (တဏှံ=ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော.....၏) [နောက် ပဇာနာတိနှစ်ပုဒ်ကိုလည်း ဤ အတိုင်းချည်းဆို] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤသစ္စာလေးပါးကိုသိရာ (သော တာပန်ဖြစ်ရာ) အရပ်သည်၊ ဘိက္ခုဿ=၏၊ ဒုတိယံ=သော ။ပ။

ဘိက္ခု=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ဓယာ= ကုန်ခန်း ခြင်းကြောင့်၊ အနာသဝံ=အာသဝမရှိသော၊ စေတောဝိမုတ္တိံ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့ လည်းကောင်း၊ ပညာဝိမုတ္တိံ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု တွေ့ကြုံ နေရသော အတ္တဘော၌ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်လျှင်၊ သယံ= ကိုယ်တိုင်

သာလျှင်၊ အဘိညာ(အဘိညာယ)=သိ၍၊ သန္တိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ [တနည်း-
 -အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးသော ပစ္စေကဏ္ဍကာဉာဏ်ဖြင့်၊ သန္တိကတွာ=၍။
 ပဌမနည်း၌ အဘိညာယ၌ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ “ယ” ကို ချေ၏။ ဒုတိယ
 နည်း၌ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ “ယ” ကိုချေ၏] ဥပသမ္ပုဇ္ဈ=ရောက်၍၊ ဝါ
 =ရ၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအရဟတ္တ
 ဖိုလ်သို့ ရောက်ရာ (ရဟန္တာဖြစ်ရာ) အရပ်သည် ။ပ။ ဘဝန္တိ=၏၊ ဣတိ
 (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-အာသံသသုတ်

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ တယော= သုံးဦး
 ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် [သန္တော၌စပ်] ဝါ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊
 [သံဝိဇ္ဇမာနာ၌စပ်] သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊
 ဝါ=သိမြင်အပ်ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်။ ကတမေ=
 အဘယ်တို့နည်း၊ နိရာသော=မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း မရှိသောပုဂ္ဂိုလ် လည်း
 ကောင်း၊ [နတ္ထိ အာသာ ပတ္တနာ ယဿာတိ နိရာသော] အာသံသော =
 မျှော်လင့်တောင့်တနေသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [အာသံသတိ ပတ္ထေတိတိ
 အာသံသော] ဝိဂတာသော=ကင်းပြတ်ပြီးသော မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နိရာသော=မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း
 မရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမောစ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဣစ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နိစေ=နိမ့်ကျသော၊
 ကုလေ=အမျိုး၌၊ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ယတ္ထ=အကြင်အမျိုး၌၊ [ရှေ့သို့ စာတကြောင်းကျော် လှမ်းကြည့်ပါ]
 ကသိရေန=ခက်ခဲသဖြင့်၊ ဃာသစ္စာဒေါ (ဃာသ+အစ္စာဒေါ) အစား၊ အဝတ်ကို၊
 လတ္တတိ=ရအပ်၏၊ (တာဒိသေ=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော) ဒလိဒ္ဒေ=ဆင်းရဲ
 သော၊ အပ္ပန္နပါနဘောဇနေး=နည်းပါးသော ထမင်းအဖျော်ဘောဇဉ်ရှိသော၊
 [အပ္ပ=နည်းပါးသော+အနွ=ထမင်း+ပါန=အဖျော်] ကသိရဝုတ္တိကေ= ဆင်းရဲ
 သဖြင့် အသက်မွေးရခြင်း ရှိသော၊ စဏ္ဍာလကုလေဝါ=ဒွန်းစဏ္ဍား သူတောင်းစား
 မျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဝေနကုလေဝါ=နှီးအလုပ်သမား အမျိုး၌သော် လည်း
 ကောင်း၊ (ဝါးကြိမ်စသော နှီးတို့ဖြင့် ဖျာ၊ စကော၊ တောင်းစသည် ရက်
 လုပ်သော အမျိုး၌သော်လည်းကောင်း) နေသာဒကုလေဝါ=မုဆိုးတံငါ အမျိုး၌

သော်လည်းကောင်း၊ ရထကာရကုလေဝါ= ရထားသားရေ အလုပ်သမားမျိုး
 ဌ်သော် လည်းကောင်း၊ [ရထေသု စမ္ပေန နဟနံ ကရောတိတိ ရထကာရော
 =ရထားလည်းတို့၌ သားရေဖြင့် ဖွဲ့ပတ်ကွပ်မှုကို ပြုသောသူ၊ သားရေ အလုပ်
 သမား၊ ဖိနပ်ချုပ်သမား] ပုတ္တုသကုလေဝါ=ပန်းမှိုက်သွန် မစင်ကျုံးသမား
 အမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ (ပစ္စာဇာတော=သည်၊ ဟောတိ=၏)

စ=ဤမျှမကသေး၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒုဗ္ဗဇ္ဈော=မတင့်တယ်သော
 အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အရပ်ဆိုးသည်၊ ဒုဒ္ဓသိကော=(မွေးမိခင်ကိုယ်တိုင်ပင်)
 ဆိုးဝါးစွာ မြင်ရခြင်းရှိသည်၊ ဩကောဋိမကော=ပုက္ကသည်၊ ဗတုဗာဇော=
 များသောအနာရောဂါရှိသည်၊ ကာဏောဝါ=မျက်စိကန်းသည်လည်းကောင်း၊
 ကုဏီဝါ=လက်ကောက်ကွေးခြင်း ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ခဇ္ဇောဝါ= ခြေခွင်သည်
 လည်းကောင်း၊ ပက္ခဟတောဝါ=သေနေသော အောက်ပိုင်းကိုယ် ရှိသည်
 လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ [ဟတ=နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးအပ်သော (သေနေသော)
 +ပက္ခ=ကိုယ်တပိုင်း(ရှိသူ)၊ ပိဋ္ဌသပ္ပိ=ထိုင်ခုံကုလားထိုင်ဖြင့် တွန်းဆွဲသွားရသူ၊
 ငဆွံ့] အနုဿ=ခဲဖွယ်စားဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါနဿ=သောက်ဖွယ်အဖျော်
 ကိုလည်းကောင်း၊ ဝတ္ထဿ=အဝတ်ကို လည်းကောင်း၊ ယာနဿ=ယာဉ်ကို
 လည်းကောင်း၊ မာလာ၊ ဂန္ဓ၊ ဝိလေပနဿ=ပန်း၊ နံသာ၊ နံသာပျောင်းကို
 လည်းကောင်း၊ သေယျာ+အာဝသထ+ပဒီပေယျဿ=အိပ်ရာခင်း+ နေရာအိမ်+
 မီးထွန်းစရာ မီးစာ၊ မီးခွက်၊ ဆီကိုလည်းကောင်း၊ [ပဒီပေ= မီးထွန်းခြင်း
 ကိစ္စ၌၊ ဧတဗ္ဗံ နေတဗ္ဗံ=ဆောင်ယူထိုက်သော မီးစာ၊ မီးခွက် ဆီသည်၊ ပဒီ
 ပေယျံ=မည်၏။ ပဒီပနံ ဧယျကို သမာသံတွဲထားသည်၊ ဧယျံ ဣဇာတ်
 ကျ ပစ္စည်း]လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်။

သော=ထိုသူသည်၊ (ထိုဒွန်းစက္ကားစသော နိမ့်ကျသော အမျိုး၌
 ဖြစ်သောသူသည်) သုဏာတိ=ကြားရ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုဏာတိ=
 ကြားရသနည်းဟူမူ) ဣတ္ထနာမော=ဤအမည်ရှိသော၊ ခတ္တိယော=မင်းကို၊
 ခတ္တိယေဟိ=မင်းတို့သည်၊ ခတ္တိယာဘိသေကေန=မင်းတို့၏ အဘိသိက်
 ရေစင်ဖြင့်၊ အဘိသိတ္တော ကိရ=သွန်းဖျန်းအပ်ပြီတဲ့၊ ဝါ အဘိသိက်သွန်း၍
 မင်းမြှောက်အပ်ပြီတဲ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုဏာတိ=ကြားရ၏) တဿ=ထိုသူမှာ၊
 (ထိုနိမ့်ကျသောအမျိုး၌ ဖြစ်သောသူမှာ) ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည် စိတ်ကူးခြင်းသည်၊
 နဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းသည်၊ န ဟောတိ=
 မဖြစ်သနည်းဟူမူ) ကုဒါနာမ=အဘယ်မည်သောအခါ၌၊ [အသု အနက်မရှိ]

မမ္မိ=ငါ့ကိုလည်း၊ ခတ္တိယာ=မင်းတို့သည်၊ ခတ္တိယာဘိသေကေန=ဖြင့်၊ အဘိသိတ္တိသန္တိ=သွန်းဖျန်းကြကုန်လတ္တံ့နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းသည်၊ (န ဟောတိ=မဖြစ်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤနိမ့်ကျသော အမျိုး၌ ဖြစ်သောသူကို၊ နိရာသော= မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း မရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာသံသော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူသည်၊ ကတမောစ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤလောက၌၊ ခတ္တိယဿ= သော၊ မုဒ္ဒါဝသိတ္တဿ=သော၊ ရညော= ၏၊ ဇေဋ္ဌော=အကြီးဆုံးဖြစ်သော၊ ပုတ္တော=သားသည်၊ အဘိသေကော= အဘိသိက်သွန်းထိုက်သည်၊ အနဘိသိတ္တော=အဘိသိက် မသွန်းရသေးသည်၊ အစလပုတ္တော=မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသူအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ (၁၆ နှစ်အရွယ်ရှိ၍ တိုင်းပြည်ကို စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းရှိသဖြင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသူအဖြစ်သို့ ရောက်သည်) ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုဘုရင်သားကြီးသည်။ ။ပ။ တဿ=ထိုဘုရင်သားကြီးမှာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဘုရင်သားကြီးကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=၌၊ ခတ္တိယော=သော၊ မုဒ္ဒါဝသိတ္တော=သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုအဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော မင်းသည် ။ပ။ တဿ=ထိုအဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော မင်းမှာ ။ပ။ တံ=ထိုသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးမှု မဖြစ်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟောတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသွာ) အကြံကြောင့်၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ အနဘိသိတ္တဿ=အဘိသိက် မသွန်းရသေးသော၊ အဿ=ထိုမင်း၏၊ ယာ အဘိသေကာသာ=အကြင်အဘိသိက် သွန်းခြင်း၌ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်၊ (အတ္တိ=ရှိ၏) သာ အဘိသေကာသာ=ထိုအဘိသိက်သွန်းခြင်း၌ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ=ငြိမ်းပျောက်လေပြီ၊ (ဣတိ=ထိုကြောင့်တည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဘုရင်မင်းကို၊ (အဘိသိက်သွန်းခံရပြီးဖြစ်၍ အဘိသိက်သွန်းလိုသော ဆန္ဒ ငြိမ်းပျောက်ပြီးသော ဤဘုရင်မင်းကို) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုသု=ရဟန်းတို့၌၊ တယော=ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဒုဿိလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပ

၁။ ဒုဿိလော ပါပဗ္ဗော။ ။ နတ္ထိ သီလံ ယသ္မာတိ ဒုဿိလော။ ဒုဿဒ္ဓါ အဘာဝအနက်ဟောတည်း။ ဤသုတ်စဉ်ကနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၅၇)တို့၏ နောက်ထပ် အဖွင့်အနက်များမှာ—

ဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်။ အသုစိ=မစင်ကြယ်သော ကာယကံ စသည်ရှိသည်။ သင်္ကဿရသမာစာရော=သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့် အောက်မေ့မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့်ရှိသည်။ ပဋိစ္စနုကမ္မန္တော=ဖုံးကွယ်ထား အပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်။ အဿမကော=ရဟန်းမဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ သမဏ

ဒုဿီလော= သီလမရှိသည်။ ပါပဓမ္မော= ယုတ်မာသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ တရားရှိသည်။ (တနည်း) ဒုဿီလော = ကာယဝါစာ သံဝရဟူသော သီလ မရှိသည်။ ပါပဓမ္မော= မနောသံဝရ၊ သတိသံဝရစသည် ပျက်စီးခြင်းဟူသော ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်။

(တနည်း) ဒုဿီလော= စင်ကြယ်သော ပယောဂဟူသော သီလ မရှိသည်။ ပါပဓမ္မော= ယုတ်ညံ့သော အတွင်းခံ အာသယ သဘောရှိသည် (တနည်း) ဒုဿီလော= ကုသိုလ်သီလ မရှိသည်။ ပါပဓမ္မော= ယုတ်ညံ့သော အကုသိုလ်သီလ ရှိသည်။

၁။ သင်္ကဿရသမာစာရော။ ။ သရိတဗ္ဗောတိ သရော (အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော)၊ သရော သမာစာရော (အကျင့်သည်) ယဿာတိ သရ သမာစာရော (အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့်ရှိသူ)။ သင်္ကာယ (သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့်) သရသမာစာရော သင်္ကဿရသမာ စာရော= “ဟောဒိ မလျော်တဲ့ အလုပ်ဟာ အဲဒီကိုယ်တော်လုပ်တာ ဖြစ်မှာဘဲ” ဟု သူတပါးတို့ တွေးတော ထင်မြင်စရာ အကျင့်ဆိုးရှိသူ။ (တနည်း) အခြားသော ရဟန်းတို့ စုဝေးတိုင်ပင်နေသည်ကို မြင်တိုင်း “ဒီကိုယ်တော်တွေဟာ ငါ လုပ်တဲ့ ကိစ္စတွေ သိလို့၊ ငါအကြောင်း ပြောနေကြတာ ဖြစ်မှာဘဲ” ဟု မိမိ ကိုယ်တိုင် တွေးတော ပူပင်စရာ အကျင့်ဆိုးရှိသူ။

(တနည်း) သရပုဒ်၌ အပစ္စည်းကို ကတ္တာဟောကြံ၍ “သမာစာရံ (သူတပါးတို့ စုဝေးပြောဆို ပြုလုပ်မှုကို) သရတိ အာသင်္ကတိ ဝိဓာဝတိတိ သမာစာရဿရော” ဟု ဆိုလိုလျက် သမာစာရပုဒ်ကို နောက်ထား၍ “သရ သမာစာရော” ဟု ပုဒ်ပြီး၏။ ထို့နောက် “သင်္ကာယ (သင်္ကာမကင်း စိုးရွံ့ခြင်းဖြင့်) သရသမာစာရော သင်္ကဿရသမာစာရော” ဟု သမာသ်တွဲ။ “သင်္ကဿရသ မာစာရော= သူတပါးတို့ စုဝေးပြောဆို ပြုလုပ်မှုကို သင်္ကာမကင်း စိုးရွံ့ခြင်းဖြင့် သို့လော သို့လော တွေးတောထင်မှတ်၊ အကဲခတ်နေသူသည်” ဟု အနက်ဆို။

ပဋိညော=ရဟန်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသည်။ အဗြဟ္မစာရိ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ဗြဟ္မစာရိပဋိညော=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်း ရှိသည်။ အန္တောပူတိ=အတွင်း၌ ညစ်ပုပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်။ ဝါ=ဂုဏ်အနှစ်ကင်းယုတ်၊ အတွင်း၌ ပုပ်သည်။ အဝသု တော=ရာဂစသည်တို့ဖြင့် ရွဲရွဲစိုသည်။ ကသမ္ပုဇာတော=ဖြစ်ပွားနေသော ရာဂ စသော အမှိုက်ရှိသည်။ [ကသမ္ပု=အမှိုက်]ဝါ=စိုစွတ်သော အမှိုက်ပုပ်ရေကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သော=ထိုဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သုဏာတိ= ကြား၏။ (ကိန္တိ=သို့၊ သုဏာတိ=မှ) ဣတ္ထန္တာမော=သော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ ဝိဟရတိ ကိရ= နေသတဲ့၊ ဣတိ=သို့၊ (သုဏာတိ=၏) တဿ=ထိုဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ။ပ။ ဝိဟရိဿာမိ=နေရအံ့နည်း၊ ဣတိ=သည်။ (န ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်။ သီလဝါ =သီလရှိသည်။ ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသောသဘောရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုသီလရှိသော ရဟန်းသည် ။ပ။ တဿ=ထိုသီလရှိသော ရဟန်းမှာ ။ပ။ အယံ=ဤသီလရှိသော ရဟန်းကို ။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ အရဟံ=ကိလေသာ တို့မှ ဝေးကွာသည်။ ခိဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ တံ=ထိုသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးမှု မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ ကိဿ ဟောတု=မှ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗေ=၌၊ အဝိမုတ္တာဿ=ကိလေသာတို့မှ မလွတ် မြောက်သေးသောအဿ=ထိုရဟန်း၏။ ယာ ဝိမုတ္တာဿ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှု၌ လိုလားစောင့်တခြင်းသည်။ (အတ္တိ) သာ(ဝိမုတ္တာဿာ)= ထိုကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှု၌ လိုလားစောင့်တခြင်းသည်။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ =ငြိမ်းပျောက်လေပြီ။ (ဣတိ=ဟို့ကြောင့်ပေတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။

၄-စက္ကဝတ္တိသုတ်

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ဝါ=အာဏာစက်ကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ဓမ္မိကော= ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးရှိသော၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်

တရားဆယ်ပါး ရှိသော၊ ဓမ္မရာဇာ^၂=တရားမင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရားဆယ်ပါးဖြင့် မင်းဖြစ်သော၊ ယောပိ သော ရာဇာ=အကြင်မင်း သည်လည်း၊ (အတ္တိ=ရှိ၏) သောပိ ရာဇာ=ထိုစကြဝတေးမင်း တရားသော်မှ လည်း၊ အရာဇကံ=အခြားသော မှီခိုအားထားရာ ဘုရင်မင်း မရှိဘဲ၊ စက္ကံ= အာဏာစက်ကို၊ ဝါ=စကြာရတနာကို၊ န ဝတ္ထေတိ=မလည်စေနိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ် လသော်၊ အညတရော=တပါးသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ) ဘန္ဓေ=အရှင်ဘုရား၊ စက္ကဝတ္တိဿ=စကြဝတေး ဖြစ်သော၊ ဝါ=အာဏာစက်ကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=သော၊ ဓမ္မိကဿ=သော၊ ဓမ္မရညော=ဘုရင်မင်းတရား ဖြစ်သော၊ ရညော=မင်း၏၊ ရာဇာ=အခြားသော မှီခိုအားထားရာ ဘုရင်မင်းဟူသည်၊ ဧကာ ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ရာဇာ=အခြားသော မှီခိုအားထားရာ ဘုရင်မင်းဟူသည်) ဓမ္မော=ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးတည်း၊ ဣတိ= ဤသို့၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဣဓေ=ဤလောက၌၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ဓမ္မယေဝ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး ကိုသာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီခို၍၊ ဓမ္မဧဝ= ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို

၁။ ဓမ္မရာဇာ။ ။ ဓမ္မရာဇာပုဒ်၌ ဓမ္မအရ အဋ္ဌကထာ၌ စကြဝတေးမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရား ဆယ်ပါးကိုယူ၍ ဋီကာ၌မူ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး ကိုလည်း ယူသေး၏။ ဓမ္မေန ဇာတော ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ (ထိုတရား ဆယ်ပါး ဖြင့် ဖြစ်သောမင်း)ဟု အဋ္ဌကထာ အလို ဝိဂြိုဟ် ပြုပါ၊ ထိုတရား ဆယ်ပါး ဖြင့် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သောမင်းဟု ဆိုလို၏။ (တနည်း) ရဇ္ဇေတိတိ ရာဇာ၊ ဓမ္မေန ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ= ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးဖြင့် (ဝါ =စကြဝတေးမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရား ဆယ်ပါးဖြင့်) တလောကလုံးကို နှစ် သက်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော။ (တနည်း) ဓမ္မေန ဉာယေန လဒ္ဓေါ ရာဇာ ရာဇဘာဝေါ ယဿာတိ ဓမ္မရာဇာ=တရားနည်းလမ်းဖြင့် ရအပ်သော မင်းအဖြစ် ရှိသော၊ ဝါ= တရားနည်းလမ်းဖြင့် မင်းအဖြစ်ကိုရသော။ ဤ သို့လည်း ဝိဂြိုဟ်နက် အမျိုးမျိုး ဆိုနိုင်သေး၏။

သာလျှင်၊ သက္ကရာဇော=ရိသေသမ္ပ ကောင်းစွာပြုလျက်၊ ဓမ္မဇေ=ကိုသာလျှင်၊
 ဂရုံကရာဇော=ကျောက်ထီးတန္တု အလေးဂရုပြုလျက်၊ ဓမ္မဇေ=လျှင်၊ အပစာ
 ယမာနော=ရိသေတုပ်ကွ ဦးနှိမ်ချလျက်၊ ဓမ္မဒ္ဓဇော=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား
 ဆယ်ပါးဟူသော အောင်လံရှိလျက်၊ ဓမ္မကေတု=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား
 ဆယ်ပါးဟူသော တံခွန်ရှိလျက်၊ ဓမ္မာဓိပတေယျော=ကုသိုလ်ပါးဟူသော
 အကြီးအကဲမှ ရောက်လာလျက်၊ [ဓမ္မောယေဝ အဓိပတိ ဓမ္မာဓိပတိ၊ ဓမ္မာ
 ဓိပတိတော အာဂတော ဓမ္မာဓိပတေယျော။ ဤအနက်ဖြင့် ရှေးဘဝတုန်းက
 ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို အကြီးအကဲအရာထားကာ ရိသေစွာ
 ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့သည် အဖြစ်ကိုပြ၏] ဝါ=ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါး
 ဟူသော အကြီးအကဲရှိလျက်၊ [အဓိပတိယေဝ အာဓိပတေယျော၊ ဓမ္မော
 အာဓိပတေယျော ယဿာတိ ဓမ္မာဓိပတေယျော။ ဤအနက်ဖြင့် ရပ်ခြင်းထိုင်ခြင်း
 စသည်တို့၌ ထိုကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါး၌ ညွတ်ယိမ်းကိုင်ရှိုင်းကြောင်း
 ပြ၏] အန္တောဇနသ္မိံ=အတွင်းလူဖြစ်သော သားမယား စသည်၌၊ ဓမ္မိကံ=
 တရားရှိသော၊ ရက္ခာ+အာဝရဏ+ဂုတ္တိံ=အစောင့်အရှောက်တရား+အကာ
 အကွယ် ပေးကမ်းဖွယ်နှင့်+ဘေးဥပဒ် လုံခြုံစေရေးကို၊ [အကျဉ်းချုပ်အနက်သာ
 တည်း၊ ပုဒ်ဖြတ်လက္ခဏာကို ကြည့်၍ သူ့ပုဒ်နှင့် သူ့အနက် တွဲဖက်၍ မှတ်
 ပါ] ဝါ=မျက်မှောက်တမလွန် အကျိုးမဲ့မှ စောင့်ရှောက်တတ်သော သီလ ခန္တီ
 အစရှိသော တရား+အချမ်းအပူ စသည်ကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော
 နေစရာအိမ်၊ အဝတ်အထည်၊ ပန်းနံ့သာ စသည်နှင့်+သူရိုး ဓားပြစသော
 ဘေးဥပဒ်အားလုံးမှ လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=ကောင်းစွာ စီစဉ်၏။
 [သားမယား စသည်တို့ကို သီလခန္တီစသော ကုသိုလ်(ရက္ခာ) တရားတို့၌
 တည်မြဲစေ၏။ နေစရာအိမ်နှင့် အဝတ်အထည် ပန်းနံ့သာ စသည် (အာဝ
 ရဏ)တို့ကိုလည်း ပေး၏။ ဘေးဥပဒ်လုံခြုံရေး (ဂုတ္တိ)ကိုလည်း စီစဉ်ပေး၏
 ဟူလို]

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာဝရဏ
 ဂုတ္တိကား ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျက်၊ ဓတ္တိယေသု=အဘိသိက်ခံပြီးသော
 လက်အောက်ခံ မင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=အစောင့်အရှောက်
 တရား၊ အကာအကွယ် ပေးကမ်းဖွယ်နှင့် ဘေးဥပဒ် လုံခြုံစေရေးကို၊ ဝါ=
 မျက်မှောက်တမလွန် အကျိုးမဲ့မှ စောင့်ရှောက်တတ်သော သီလခန္တီ အစရှိသော
 တရား+သွားလာရေး စသည်တို့၌ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော

အာဇာနည် မြင်း ရတနာ စသည်နှင့်+ဘေးဥပဒ်အားလုံးမှ လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။ [ခတ္တိယေသု ။ပ။ ဟူ၍ ပေယျာလ ရှိသင့်၏။ ပေယျာလကို ဖော်၍ အနက်ပြန်ဆိုမည်] ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာ ဝရဏဂုတ္တိကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ ဓမ္မယေဝ=သာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍ ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျက်၊ အနုယန္တေသု=အဘိသိက်မခံရသော နောက်လိုက်မင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=..... ခြံစေရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+ သွားလာ ရေးစသည်တို့၌ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ယာဉ်ရထား စသည်နှင့် +ဘေးဥပဒ်.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော ။ပ။ ဓမ္မာဓိပ တေယျော=လျက်၊ ဗလကာယသ္မိ=စစ်သည်ဗိုလ်ပါ မှူးမတ်အပေါင်း၌၊ ဓမ္မိကံ =သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ထမင်းရိက္ခာ လစာငွေစသည်နှင့် +ဘေး.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္က ဝတ္တိ=သော။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျက်၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကောသု=ပုဏ္ဏား၊ အိမ်ပိုင်ရှင် လူတန်းစားတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက် ..တရား+စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီး တတ်သော စားဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်၊ အဝတ်၊ မျိုးစပါး၊ ထွန်နွားစသည်နှင့် +ဘေး.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။ [စားသောက်ဖွယ်နှင့် အဝတ်တို့ကား ဗြာဟ္မဏနှင့် ဆိုင်၏။ မျိုးစပါး ထွန်နွားကား ဂဟပတိကနှင့် ဆိုင်၏]

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော ။ပ။ ဓမ္မာဓိပ တေယျော=လျက်၊ နေဂမဇာနပဒေသု=နိဂုံးနေ လူထု၊ ဇနပုဒ်နယ်ပယ်နေ လူထုတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်.....တရား+ စားဝတ်.....ဆီးတတ်သော မျိုးစပါး ထွန်နွားစသည်နှင့်+ဘေး.....စွကို၊ သံဝိဒ ဟတိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ သမဏဗြာဟ္မဏေသု= မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ရဟန်း၊ မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား မျောသွားစေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏ ဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+ရဟန်းတို့ဆိုင်ရာ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ရဟန်းပရိက္ခာရာနှင့်+ ဘေး.....စွကို၊ သံဝိဒ ဟတိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ မိဂပက္ခိသု=သားကောင်နှင့်

ငှက်တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ဘေးဥပဒ်အားလုံးမှ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း၊ လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ သ သော ရာဇာ=ထိုမင်းသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=သာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍ ။ပ။ အန္တောဇနသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=ကောင်းစွာ စီစဉ်၍လည်းကောင်း၊ ဓတ္တိယေသု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=၍လည်းကောင်း၊ အနုယန္တေ သု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=လည်းကောင်း ။ပ။ မိဂပက္ခိသု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေနေဝ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးဖြင့်သာလျှင်၊ စက္ကံ=အာဏာစက်ကို၊ ဝတ္တေတိ=လည်စေ၏။ တံ စက္ကံ=ထိုလည်စေအပ်သော အာဏာစက်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ကေနစိ=တစုံတယောက်သော၊ ဝါ=တဦးဦးသော၊ မနုဿဘူတေန= လူသားဖြစ်သော၊ ပစ္စတ္တိကေန=ရန်သူဖြစ်သော၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်လိုလားသူဖြစ်သော၊ ပါဏိနာ=သတ္တဝါသည်၊ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ=ပြောင်းပြန်မလည်စေနိုင်သည်၊ ဝါ=မဟန့်တား မကန့်ကွက်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်သူတို့ကို ပယ်သတ်တော်မူပြီးသော၊ ဝါ= လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက်ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ၊ သိမြင်တော်မူသော၊ ဓမ္မိကော=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားရှိတော်မူသော၊ ဓမ္မရာဇာ=တရားမင်းဖြစ်တော်မူသော၊ ဝါ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားဖြင့် သတ္တဝါအများကို အားရနှစ်သက်စေတော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားကိုသာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ ဓမ္မဧဝံ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားကိုသာလျှင်၊ သက္ကဏှောန္တော=ရှိသောသမ္မ ကောင်းစွာ ပြုလျက် ။ပ။ ဓမ္မဧဝံ=လျှင်၊ အပစာယမာနော=အရိုအသေပြုလျက်၊ ဓမ္မဒ္ဓဇော=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားဟူသော အောင်လံရှိလျက်၊ ဓမ္မကောတု=ကိုးပါး.....ဟူသော တံခွန်ရှိလျက်၊ ဓမ္မာဓိပတေယျော=ကိုးပါး.....ဟူသော အကြီးအကဲရှိလျက်၊ ဝါ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားကို အကြီးအကဲအရာ၌ထားလျက်၊ “ဧဝရူပံ=ဤသို့ မှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ကာယကမ္မံ=(ကာယသုစရိတ် သုံးပါးဟူသော) ကုသိုလ်ကာယကံကို၊ သေဝိတမ္ပံ=

မှီဝဲရမည်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့ မမှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော။ ကာယကမ္မံ=(ကာယ
 ဒုစ္စရိတ်သုံးပါး ဟူသော) အကုသိုလ်ကာယကံကို၊ နုသေဝိတဗ္ဗံ=မမှီဝဲရ”
 ဣတိ=ဤသို့၊ ကာယကမ္မသ္မိံ=ကာယကံ၌၊ ဓမ္မိကံ=လောကီလောကုတ္တရာ
 တရားကို ပေးတတ်သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=စောင့်ရှောက်တတ်၊ ကာကွယ်တတ်၊
 လုံခြုံစေတတ်သော တရားဒေသနာ အမိန့်အာဏာကို၊ သံဝိဒဟတိံ=စိစဉ်မိန့်မှတ်
 ပညတ်တော်မူ၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာ
 ဝရဏဂုတ္တိကား ။ပ။ ဧဝရူပံ=ဤသို့ မှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ဝစီကမ္မံ=
 (ဝစီသုစရိတ်လေးပါးဟူသော) ကုသိုလ်ဝစီကံကို၊ သေဝိတဗ္ဗံ=ရမည်၊ ဧဝရူပံ=
 ဤသို့ မမှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ဝစီကမ္မံ=(ဝစီဒုစ္စရိတ် လေးပါးဟူသော)
 အကုသိုလ်ဝစီကံကို၊ နုသေဝိတဗ္ဗံ=မမှီဝဲရ” ဣတိ=ဤသို့၊ ဝစီကမ္မသ္မိံ=ဝစီကံ၌၊
 ဓမ္မိကံ=လောကီလောကုတ္တရာတရားကို ပေးတတ်သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=
 ကာကို၊ သံဝိဒဟတိံ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ ဧဝရူပံ=
 သော၊ မနောကမ္မံ=(မနောသုစရိတ်သုံးပါးဟူသော)ကုသိုလ်မနောကံကို၊ သေဝိ
 တဗ္ဗံ=မည်၊ ဧဝရူပံ=သော၊ မနောကမ္မံ=(မနောဒုစ္စရိတ်သုံးပါးဟူသော) အကုသိုလ်
 မနောကံကို၊ နု သေဝိတဗ္ဗံ=ရ၊ ဣတိ=သို့၊ မနောကမ္မသ္မိံ=မနောကံ၌၊ ဓမ္မိကံ
 =သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟတိံ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ အရဟံ=သော ။ပ။ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ သ သော
 တထာဂတော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မယေဝ=လျှင် ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျာ
 =လျှက်၊ ကာယကမ္မသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟိတ္တာ
 =စိစဉ်မိန့်မှတ်၊ ပညတ်တော်မူ၍လည်းကောင်း၊ ဝစီကမ္မသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊
 ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟိတ္တာ=လည်းကောင်း ။ပ။ ဓမ္မေနေဝ=ကိုးပါးသော
 လောကုတ္တရာတရားဖြင့်သာလျှင်၊ အနတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲသာလွန် မွန်မြတ်
 သော ဓမ္မစက် မရှိသော၊ ဝါ=သာလွန်မွန်မြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ ဓမ္မစက္ကံ=ဓမ္မစက်ကို၊
 ဝါ=မြတ်သော တရားဒေသနာ စကြာစက်ဝန်းကို၊ [ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၃၁)
 သုတ်လည်းကြည့်] ပဝတ္တေတိ=အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေတော်မူ၏၊ ဝါ=လည်စေ
 တော်မူ၏၊ တံ စက္ကံ=ထိုဓမ္မစက်ကို၊ ဝါ=သည်၊ သမဏေနဝါ= ရဟန်းသည်
 လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေနဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒေဝေနဝါ =ကာမာ
 ဝစရနတ်သည်လည်းကောင်း၊ မာရေနဝါ=မာရ်နတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာ
 နာဝါ=ဗြဟ္မာသည်လည်းကောင်း၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ဧကေနိ ဝါ=

တယောက်ယောက်သော သူသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ=သည်၊ ဟောတိ
=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်
တည်း။

၅-သစေတနသုတ်

၁၅။ ကေ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊
ဗာရာဏသီယံ=ဗာရာဏသီမြို့၌၊ ဣသိပတနေ= ဣသိပတနမည်သော၊ ဝါ=
ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့ ပေါင်းဆုံစည်းဝေးရာဖြစ်သော၊ မိဂဒါယေ=
(သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ) မိဂဒါဝုန်တော၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံး
နေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုအခါ၌၊ (ဗာရာဏသီမြို့ ဣသိပတနမည်သော
မိဂဒါဝုန်တော၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝါ=ထို
သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ဣသိပတနမည်သော မိဂဒါဝုန်တော၌ ။ပ။ [ဇကက
နိပါတ် ပဌမသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော
အကြောင်းကား၊ [တနည်း-ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းကို၊
အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့] သစေတနော နာမ=သစေတန
မည်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သစေတနော=သစေတနမည်သော၊
ရာဇာ=သည်၊ ရထကာရံ=ရထားလုပ်သော ဆရာကို၊ အာမန္တေသိ=တိုင်ပင်နှိုးနှော
ပြောဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) သမ္ပ ရထကာရ=မိတ်ဆွေရထား
လုပ်ဆရာ။ မေ=ငါ့မှာ၊ ဣတော=ဤနေ့မှ၊ ဆန္တံ မာသာနံ=၆ လတို့၏၊ အစူ
ယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌၊ သင်္ဂါမော=စစ်တိုက်ရခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်
လတ္တံ့။ သမ္ပ ရထကာရ=ရာ၊ (တွံ=သင်သည်) မေ=ငါ့အတွက်၊ နဝံ=အသစ်
ဖြစ်သော၊ စက္ကယုဂံ=ရထားဘီးတစ်စုံကို၊ ကာတံ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာ။ သိက္ခိဿသိ
=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အာမန္တေသိ=ပြီ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ (အဟံ
=ကျွန်တော်မျိုးသည်၊ တေ=အရှင်မင်းမြတ်အတွက်၊ နဝံ=သော၊ စက္ကယုဂံ=ကို၊
ကာတံ=ငှာ)သက္ကောမိ=စွမ်းနိုင်ပါ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ရထကာ
ရော=သည်၊ သစေတနဿ=သစေတနမည်သော၊ ရညော=မင်း၏၊ (ဝစနံ
=စကားကို) ပစ္စသောသိ=ရှေ့ရှုနာယူပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် ဝန်ခံပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=၌၊ ရထကာရော=သည်၊ ဆာရတ္ထုနေဟိ
=၆-ညဉ့်ယုတ်လျော့ကုန်သော၊ [ဆ ရတ္ထိယော ဆာရတ္ထံ၊ ဆာရတ္ထေန ဥိနာ

ဆာရတ္တုနာ၊ တေဟိ] ဆဟိ မာသေဟိ=၆ လတို့ဖြင့်၊ ဧကံ=တဖက်သော၊ စက္ကံ=ရထားဘီးကို၊ နိဋ္ဌာပေသိ=ပြီးစီးစေပြီ။ ပ။ ဆန္တံ ဒိဝသာနံ=၆ နေ့တို့၏ ။ပ။ (တယာ=သင်သည်) နဝံ=သော၊ စက္ကယုဂံ=ကို၊ နိဋ္ဌိတံ= ပြီးစီးစေအပ်ပြီလော၊ ဣတိ(အာမန္တေသိ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ ဆာရတ္တုနေဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ=ဤ ၆-လတို့ဖြင့်၊ (မယာ=အကျွန်ုပ်သည်) ဧကံ=သော၊ စက္ကံ=ကို၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးစေအပ်ပါပြီ။ ဣတိ(အဝေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ) သမ္ပ ရထကာရ=ရာ၊ မေ=ငါ့အတွက်၊ ဆဟိ=၆-ခုကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဒိဝ သေဟိ=ဤနေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ စက္ကံ=ကို၊ နိဋ္ဌာပေတုံ= ပြီးစီးစေခြင်းငှာ၊ (တွံ=သည်) သက္ခိဿသိ ပန=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ သက္ကောမိ=၏၊ [လိုက်သင့်ရာပုဒ်များကို လိုက်ဆိုလိုလျှင်-ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ တေ=အရှင်မင်းမြတ်အတွက်၊ ဆဟိ= ကုန် သော၊ ဣမေဟိ ဒိဝသေဟိ=ဤနေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ စက္ကံ နိဋ္ဌာပေတုံ=ငှာ၊ အဟံ=သည်၊ သက္ကောမိ=၏] ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝတွာ=သံတော်ဦး တင်ပြီး၍) ရထကာရော=သည်၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ=၆ နေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ=သော၊ စက္ကံ=ကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ=ပြီးစီးစေပြီး၍ ။ပ။ အာဒါယ=ယူ၍၊ ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ သစေတနော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=သစေတန မင်းရှိရာ ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသကံမိ=သွား၏၊ ဥပသကံမိတွာ=သွားပြီး၍၊ သစေတနံ=သော၊ ရာဇာနံ=မင်းကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=သံတော်ဦး တင်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=မှ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ တေ=သင်မင်းမြတ်၏၊ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ ဣဒံ စက္ကယုဂံ=ဤရထားဘီးအစုံကို၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီး စေအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

သမ္ပ ရထကာရ=ရာ၊ တေ=သင်သည်၊ ယဉ္ဇ ဣဒံ စက္ကံ=ဤ ရထားဘီးကိုလည်း၊ ဆာရတ္တုနေဟိ=ကုန်သော၊ ဆဟိ မာသေဟိ=၆-လ တို့ဖြင့်။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးစေအပ်ပြီ၊ တေ=သင်သည်၊ ယဉ္ဇ ဣဒံ စက္ကံ=လည်း၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ=၆-နေ့တို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီ၊ ဣမေသံ(စက္ကာနံ)= ဤရထား ဘီးနှစ်ခုတို့၏၊ နာနာကရဏံ=ထူးခြားချက်ကား၊ ကိံ=အဘယ်နည်း၊ [နာနာ ကရိယတိ ဧတေနာတိ နာနာကရဏံ=တသီးတခြားစီ ကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်း ဖြစ်သော ထူးခြားချက်] အဟံ=ငါသည်၊ ဒေသံ=ဤရထားဘီးနှစ်ခုတို့၏၊ [နေသံ=န+ဒေသံ] ကိဉ္စိ=တစုံတခုသော၊ ဝါ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ နာနာကရဏံ= ကို၊ န ပဿာမိ=မမြင်ပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ [အတ္ထေသံ=

အတ္ထိ+ဧသံ] ဧသံ=တို့၏၊ နာနာကရဏံ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ဒေဝေါ=မင်းမြတ်သည်၊ နာနာကရဏံ=ကို၊ ပဿတု=ကြည့်တော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ။ပ။ ယံ တံ စက္ကံ=အကြင်ရထားဘီးကို ။ပ။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီ၊ တံ(စက္ကံ)=ထိုရထားဘီးကို၊ ပဝတ္တေသိ=လိုမ့်လိုက်ပြီ၊ တံ(စက္ကံ)=သည်၊ ပဝတ္တိတံ=လိုမ့်အပ်သည်၊ သမာနံ=ဖြစ်လသော်၊ အဘိသင်္ခါရဿ=ဘီးလိမ့်အောင် ပြုလုပ်အားထုတ်မှု၏၊ ဂတိ=အရှိန်အဟုန်အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ယာဝတိကာ=အကြင်မျှလောက် အတိုင်း အရှည်ရှိ၏၊ တာဝတိကံ=ထိုအရှိန်အဟုန်ရှိသလောက်၊ ဂန္တော=လိမ့်သွားပြီး၍၊ စိဂုံလယိတွာ=ချာချာလည်၍၊ [စိဂုံလဓာတ်၊ စုရာဒိဏယပစ္စည်း] ဘူမိယံ=မြေ၌၊ ပပတိ=လဲကျပြီ၊ ယံ ပန တံ စက္ကံ=အကြင်ရထားဘီးကိုကား၊ ဆာရတ္တုနေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ ။ပ။ ဂန္တော=၍၊ အက္ခာဟတံ မညေ=ဝင်ရိုး၌ သွင်းလျှို တပ်ထားအပ်သကဲ့သို့၊ အဋ္ဌာသိ=(မလဲတိမတ်) ရပ်တည်နေပြီ၊ [အက္ခ=ဝင်ရိုး၌ +အာဟတ]

သမ္ပ ရထကာရ=ရာ၊ (ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်) ယံ ဣဒံ စက္ကံ=အကြင်ရထားဘီးကို၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ ။ပ။ ဘူမိယံ=၌၊ ပပတိ=ပြီ၊ သော ဟေတု=ထိုလဲကျခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ဧကော နုခေါ=အဘယ် ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုလဲကျခြင်း၏အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ဧကော=အဘယ် ပါနည်း၊ [ထို့နောက် “ဧကောပန ။ပ။ အဋ္ဌာသိတိ”ကို အနက်ပေးအံ့] သမ္ပ ရထကာရ=ရာ၊ (ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်) ယံ ဣဒံ စက္ကံ=ကို၊ ဆာ ရတ္တုနေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ ။ပ။ အဋ္ဌာသိ=ပြီ၊ သော ဟေတု =ထိုရပ်တည်နေခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဧကော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ဧကော=နည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ ယံ ဣဒံ စက္ကံ=ကို ။ပ။ တဿ(စက္ကဿ)=ထိုရထားဘီး၏၊ နေမိပိ=အကွပ်သည်လည်း၊ သဝင်္ကာ=အကွေးအကောက်ရှိ၏၊ သဒေါသာ=အဖုအထစ် အပြစ်ရှိ၏ ။ သက သာဝါ=အနှစ်ဆွေး၊ အကာရှိ၏ ။ အရာပိ=အကန့်ဒေါက်တို့သည်လည်း၊ သဝင်္ကာ =အကွေးအကောက် ရှိကုန်၏၊ သဒေါသာ=ရှိကုန်၏ ။ပ။

နာဘိပိ=ပုံတောင်းချက်မသည်လည်း၊ သဝင်္ကာ=ရှိ၏ ။ပ။ တံ=ထို ရထားဘီးသည်၊ နေမိယာပိ=အကွပ်၏ လည်း၊ သဝင်္က္ကာ=အကွေးအကောက် ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဧကဝုဓ်အနက်ဆို] ။ပ။ သကသာဝတ္တာ=ရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ အရာနမ္ပိ=အကန့်တို့၏ လည်း၊ သဝင်္က္ကာ=အကွေးအကောက် ရှိကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဗဟုဝုဓ်အနက်ဆို] ။ပ။ နာဘိယာပိ=၏လည်း၊

သဝကံတ္တာ=ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဧကဝုဇ်] ။ပ။ သကသာဝတ္တာ=ကြောင့်၊
 ပဝတ္တိတံ=လိုမ့်အပ်သည် ။ပ။ ဒေဝ=မြတ်၊ ယံ ပန တံ စက္ကံ=ကိုကား ။ပ။
 နေမိပိ=သည်လည်း၊ အဝကံာ=အကွေးအကောက်မရှိ၊ အဒေါသာ=အဖုအထစ်
 အပြစ်မရှိ။ ပ။ အရာပိ=တို့သည်လည်း၊ အဝကံာ=အကွေးအကောက် မရှိကုန်၊
 အဒေါသာ=ကုန် ။ပ။ နာဘိပိ=သည်လည်း၊ အဝကံာ=မရှိ ။ပ။ တံ=ထို
 ရထားဘီးသည်၊ နေမိယာပိ=၏လည်း၊ အဝကံတ္တာ=အကွေးအကောက်မရှိသည်
 အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ အရာနမ္ပိ=တို့၏လည်း၊ အဝကံတ္တာ=အကွေးအကောက်
 မရှိကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ အဋ္ဌာသိ=ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သိယာ=မချွတ်ဧကန် အမှန်ပင်၊ တုမှာကံ=သင်တို့မှာ၊
 ဧဝံ=ဤသို့ တွေ့တောခြင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပေ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဿ=ဟူမူ)
 တေန သမယေန=ထိုသစေတနမင်း၏ လက်ထက်အချိန်အခါ၌၊ သော ရထ
 ကာရော=ထိုရထားလုပ်သော ဆရာသည်၊ အညော=ငါဘုရားမှ အခြားသော
 သူသည်၊ အဟောသိ နုန=ဖြစ်ခဲ့လေရာ၏၊ ဣတိ=သို့ (အဿ=ဖြစ်နိုင်ပေ၏)
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ တွေးတောနိုင်သော်လည်း၊ ဧတံ=ဤရထားဆရာ၏
 ဘဝဇာတ်ကြောင်းကို၊ ဧဝံ=ဤသင်တို့ တွေးတောသည့်အတိုင်း၊ န ခေါ
 ဒဋ္ဌဗ္ဗံ=မမှတ်သင့်သည်သာ၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ တေန သမယေန=ထိုသစေ
 တနမင်း၏ လက်ထက်အခါ၌၊ သော ရထကာရော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ တဒါ=ထိုရထား ဆရာ ဖြစ်စဉ်အခါ၌၊ ဒါရဝကံာနံ
 =သစ်သားအကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒါရုဒေါသာနံ=သစ်သား၏ အဖုအထစ်
 အပြစ်အနာအဆာ တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒါရုကာသာဝါနံ=သစ်သားအဆွေးအကာ
 တို့၌လည်းကောင်း၊ ကုသလော=ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတရဟိ=ဘုရားဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊ အရဟံ= ကိလေ
 သာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊
 ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ၊ သိမြင်တော်မူသော၊ အဟံ
 =ငါသည်၊ ကာယဝကံာနံ= ကိုယ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယ
 ဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစွရိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ကာယဒေါသာနံ=ကိုယ်
 အပြစ်အနာတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစွရိတ် အပြစ်
 အနာတို့၌လည်းကောင်း၊ ကာယကာသာဝါနံ= ကိုယ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစွရိတ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်းကောင်း၊
 ကုသလော=၏၊ ဝစီဝကံာနံ=နှုတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌

ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစီဒေါသာနံ= နှုတ်အပြစ်
 တို့၌လည်းကောင်း။ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အပြစ်တို့၌လည်းကောင်း၊
 ဝစီကသာဝါနံ=နှုတ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ ဖြစ်သော
 ဒုစ္စရိတ်အဆွေးအကာတို့၌လည်းကောင်း၊ ကုသလော=၏၊ မနောဝင်္ကာနံ=
 စိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အကောက်
 တို့၌လည်းကောင်း၊ မနောဒေါသာနံ= စိတ်အပြစ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=
 မနောဒွါရ.....လည်းကောင်း၊ မနောကသာဝါနံ= စိတ်အဆွေးအကာတို့၌
 လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ ကုသလော=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဿ ကဿစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ဘိက္ခုဿ
 ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ယာယ ကာယစိ= အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊
 [ဘိက္ခုနီနှင့်တူအောင် လိင်ပြင်၍ လိုက်ရသည်] ဘိက္ခုနီယာ ဝါ=ရဟန်းမသည်
 လည်းကောင်း၊ ကာယဝင်္ကော=ကိုယ်အကောက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်း
 ကောင်း၊ ကာယဒေါသော= ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ကာယ
 ကသာဝေါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ အပ္ပဟီနော=မပယ်အပ်သေး
 ။ပ။ မနောကသာဝေါ= စိတ်အဆွေးအကာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်း။
 အပ္ပဟီနော=သေး၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆဟိ=၆-ရက်ကုန်သော၊ ဒိဝသေဟိ= နေ့
 တို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးစေအပ်သော၊ တံ စက္ကံ=ထိုရထားဘီးသည်၊ ပပတိတံ
 သေယျထာပိ=မြေ၌ လဲကျသွားသကဲ့သို့ ဒဝံ=ဤအတူ၊ တေ=ထိုကာယဝင်္ကံ
 စသည်ကို မပယ်ရှားသေးသော ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီတို့သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မ
 ဝိနယာ=(တုတ်ဓားမပါ) တရားဖြင့်သာ ဆုံးမရာ ဤသာသနာတော်မှ၊ ပပ
 တိတာ=(ဂုဏ်သိက္ခာကင်း၊ လဲကျခြင်းဖြင့်) လဲကျကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဿ ကဿစိ ။ပ။ ကာယကသာဝေါ= ကို
 လည်းကောင်း၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီ။ပ။ မနောကသာဝေါ= ကိုလည်းကောင်း၊
 ပဟီနော=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆာရတ္တုနေဟိ=ကုန်သော၊ ဆဟိ မာသေဟိ=၆-
 လတို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌိတံ=သော၊ တံ စက္ကံ=သည်၊ ပတိဋ္ဌိတံ သေယျထာပိ=မကျမလဲ
 တည်မြဲနေသကဲ့သို့၊ ဒဝံ=တူ၊ တေ=ထိုကာယဝင်္ကံစသည်ကို ပယ်ရှားပြီးသော
 ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီတို့သည်၊ ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ=၌၊ ပတိဋ္ဌိတာ=မကျမလဲ
 ဂုဏ်သိက္ခာတို့ဖြင့် တည်မြဲနေကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ
 =ကာယဝင်္ကံစသည်ကို မပယ်နိုင်သူတို့မှာ ဂုဏ်ရောင်ဂုဏ်ဝါ သိက္ခာမမြဲ
 လဲကျပြီးလျှင် ပယ်ရှားနိုင်သူတို့မှာ မကျမလဲ တည်မြဲနေကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်

ပ။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၇)လည်းကြည့်] (မယံ=ငါတို့သည်) ကာယဝင်္ကံ= ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ ကာယကသာဝံ=လည်းကောင်း၊ ပဗေတိဿာမ=ပယ်ရှား ကုန်အံ့ ။ပ။ မနောကသာဝံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ပဗေတိဿာမ=ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤ၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဉ္စမံ= ငါးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၆-အပဏ္ဏကသုတ်

၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ=မလွဲဧကန် မှန်သောအကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဿ= ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ဓယာယ=ကုန်ခန်း ကြောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးမှာ၊ ယောနိစ= အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ= ကိုလည်း၊ အာရဒ္ဓါ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော ။ပ။ အာရဒ္ဓါ=သည်၊ ဟောတိ=နည်း)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဣန္ဒြိယေသု=(စက္ခုစသော) ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ ဂုတ္တ ဒ္ဓါရော=ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်အပ်သော ဒွါရရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘောဇနေ =စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌၊ မတ္တညူ=(ခံယူခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်း

၁။ အာသဝပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်အနက်များ။ ။ အာသဝါနံ= စက္ခုစသော ခြောက်ပါးဒွါရ အမာဝတို့မှ သန့်ရည် ပြည်သွေးပမာ ယိုစီးတတ်သော တရားတို့၏ [အာသဝန္တိ စက္ခာဒိဒွါရတော ယူသံ ဝိယ သန္တန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ အာသဝါ] ဝါ= ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘူတိုင်အောင်၊ ဘုံဌာနအားဖြင့် ဘဝဂ် တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားရောက်ဖြစ်ပွားတတ်သော တရားတို့၏။ [ဓမ္မတော ယာဝဂေါတြဘုံ၊ ဩကာသတော ယာဝဘဝဂုံ သဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ပဝတ္တန္တိတိ အာသဝါ] ဝါ= ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ် စိမ်အပ်သော အရက်နှင့်တူသော တရားတို့၏။ [အာသဝါ ဝိယ စိရပါရိဝါသိယ မဒိရာဒယော ဝိယာတိ အာသဝါ] ဝါ= ရှည်လျားသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခ အသီးကို သီးတတ်သော တရားတို့၏။ [အာယတံ ဝါ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တိတိ အာသဝါ]

အတာ ပမာဏကိုသိသည်။ ဟောတိ=၏။ ဇာဂရိယံ=နိုးကြားသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=နိုးကြားမှုကို၊ အနုယုတ္တော=ကြိုးစားအားထုတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု
 ။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ စက္ခုနာ
 =မျက်စိဖြင့်၊ ဝါ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=အဆင်းရောင်ရူပါရုံကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊
 ဝါ=မြင်လျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=ဣတ္ထိန်မိတ်၊ ပုရိသနိမိတ်၊ သုဘနိမိတ် စသော
 အာရုံနိမိတ်ကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ ဝါ=မိန်းမယောက်ျားပုံ
 သဏ္ဍာန်နှင့် လှပသော အခြင်းအရာစသော ကိလေသာပွားကြောင်း တပေါင်း
 တစုတည်းသော အာရုံကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်
 [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၂၀] အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ=ကိလေသာတို့ကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ထင်ရှား
 ပေါ်ကြွလာစေတတ်သော လက်ခြေသဏ္ဍာန် ပြုံးရယ်ဟန်စသော အသေးစိတ်
 အမှုအရာကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ [အနု
 အနု=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်၊ ဝါ=ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ၊ ဗျဉ္ဇန=ကိလေသာတို့ကို
 ထင်ရှားပေါ်ကြွလာစေတတ်သော အသေးစိတ် အမှုအရာကို+ဂါဟီ= မှတ်ယူ
 လေ့ရှိသူ။ အနု အနု ဗျဉ္ဇယန္တိ ပါကဋဘာဝံ ကရောန္တိတိ အနုဗျဉ္ဇနာ]

ယတွာဓိကရဏံ (ယတော အဓိကရဏံ) =အကြင်စက္ခုန္တို့ကို
 မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ဝါ=အကြင်မပိတ်ဆီး
 မစောင့်ရှောက်အပ်သော စက္ခုန္တို့ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ စက္ခုန္တိယံ
 =စက္ခုန္တို့ကို၊ အသံဝုတံ= (သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့်) မပိတ်ဆီး မစောင့်
 ရှောက်ဘဲ၊ [တပစ္စည်းသည် ကတ္တားဟောဖြစ်၍ စက္ခုန္တိယံသည် အဝုတ္တကံတည်း၊]
 ဝိဟရန္တံ=နေသော၊ ဧနံ(ဘိက္ခု)=ဤရဟန်းကို၊ [ယတွာဓိကရဏမေနမှ ဧနံတည်း၊]
 အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ=အဘိဇ္ဈာ၊ ဒေါမနဿဟူကုန်သော၊ ဝါ=မတရား လို
 ချင်ခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဟူကုန်သော၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ
 =အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အန္ဓာဿဝေယျံ=အစဉ်လိုက်
 ကုန်ရာ၏၊ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကုန်ရာ၏၊ တဿ=ထိုစက္ခုန္တို့ကို၊ သံဝရာယ=(သတိ
 တံခါးရွက်ဖြင့်) ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=ကျင့်၏၊ စက္ခုန္တိယံ
 = စက္ခုန္တို့ကို၊ ရက္ခတိ= စောင့်ရှောက်၏၊ စက္ခုန္တိယေ=၌၊ သံဝရံ=ပိတ်ဆီး
 စောင့်ရှောက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

သောတေန=နားဖြင့်၊ ဝါ=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဓံ=အသံကို၊ ဝါ=
 သဒ္ဓါရုံကို၊ သုတွာ=ကြား၍၊ ဝါ=ကြားရလျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=သည် ။ပ။

ယတွာဓိကရဏံ=အကြင်သောတိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်၊ သောတိန္ဒြေယံ=သောတိန္ဒြေကို၊ အသံဝုတံ=ဘဲ။ပ။ တဿ
 =ထိုသောတိန္ဒြေကို၊ သံဝရာယ=ငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=၏၊ သောတိန္ဒြေယံ=ကို၊ ရက္ခ
 တိ=၏၊ သောတိန္ဒြေယေ=၌၊ သံဝရံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ယာနေန=နာခေါင်းဖြင့်၊
 ဝါ=ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=အနံ့ကို၊ ဝါ=ဂန္ဓာရုံကို၊ ဃာယိတွာ=နမ်း၍။ပ။
 ဇိဝှာယ=လျှာဖြင့်၊ ဝါ=ဇိဝှာဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=အရသာကို၊ ဝါ=ရသာရုံကို၊
 သာယိတွာ=လျက်၍။ပ။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ
 =တွေ့ထိဖွယ်အာရုံကို၊ ဝါ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတွာ=တွေ့ထိ၍။ပ။ မနဿ
 =မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=သဘောဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာယ=သိ၍၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ။ပ။

ယတွာဓိကရဏံ=အကြင်မနိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=အကြင်မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနိန္ဒြေဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်၊ မနိန္ဒြေယံ=မနိန္ဒြေကို။ပ။ တဿ=ထိုမနိန္ဒြေကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့် (ဤသို့
 ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံအစရှိသော အာရုံ(၆)ပါးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရာ အခါတို့၌ နိမိတ္တဂ္ဂါဟ၊
 အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟ မဖြစ်အောင်၊ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿအစရှိသော အကုသိုလ်တို့
 မဝင်လာအောင် စက္ခုစသော ဒွါရခြောက်ပေါက်တို့၌ သတိတံခါးရွက်ဖြင့်
 ပိတ်ဆီးခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု။ပ။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခု=သည်။ ယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်။
 ပဋိသင်္ခါ (ပဋိသင်္ခါယ)=ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍။ အာဟာရံ=အစာအာဟာရကို။
 အာဟာရေတိ=စားမျိုးစုံ၏။ ဒဝါယ=(ကလေးသူငယ်တို့ကဲ့သို့) မြူးတူးပျော်ပါး
 ကစားခြင်းငှာ။ နေဝံ အာဟာရေတိ=စားမျိုးသည်မဟုတ်။ မဒါယ=(လက်စေ့

၁။ အာဟာရေတိပုဒ် စိစစ်ချက်။ ။ အာဟာရေတိတိ ပရိဘုဉ္ဇတိ
 အဇ္ဈောဟရတိ။ အဋ္ဌသာလိနိ (၄၂၉)။ ထို့ပြင် “အာဟာရေယျာတိ ပဝေသေယျ”
 ဟူသော ပါစိတ် ဒန္တပေါနသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့အတိုင်းလည်း
 “အာဟာရေတိ= (ခံတွင်းဝသို့) ဆောင်သွင်း၏”ဟု အနက်ဆိုနိုင်သေး၏။
 ထိုသိက္ခာပုဒ် ပါဠိတော်၌ “အဒိန္နံ မုခဒ္ဓါရံ အာဟာရံ အာဟာရေတိ၊ အာဟ
 ရသိ၊ အာဟာရိဿတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ-၄၃)၌ “ဧဝံ အာဟာ
 ရေ (အာဟာရေ) အာဟာရံ “ဟုလည်းကောင်း၊ ဧပပစ္စည်း၊ အပစ္စည်း (ဟ၌
 ပုဒ္ဓိ ရောက်မရောက်) နှစ်မျိုး တွေ့ရ၏။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာဂေါပိန္နသုတ်

သမား လက်ပန်းသမား စသည်တို့ကဲ့သို့) ခွန်အားမာန်၊ ယောက်ျားမာန်စသည်ဖြင့်
 မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းငှာ။ န အာဟာရေတိ=မဟုတ်။ မဏ္ဍနာယ=
 (နန်းတော်သူ ပြည့်တန်ဆာမတို့ကဲ့သို့) ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ။ န
 အာဟာရေတိ=မဟုတ်။ ဝိဘူသနာယ=(ဂျမ်းသမား၊ ကချေသည်တို့ကဲ့သို့)
 အရေအဆင်း ကြည်လင်ခြင်းငှာ။ န အာဟာရေတိ=ဟုတ်။ ဣမဿ ကာ
 ယဿ=ဤခန္ဓာကိုယ်၏၊ ယာဝဒေဝ ဌိတိယာ=အဆက်မပြတ် ခိုင်မတ် တည်
 တံ့နေရုံအကျိုးငှာသာလည်းကောင်း။ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=ဇီဝိတိန္ဒြေကို
 မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်စေရုံ အကျိုးငှာသာလည်းကောင်း။ [တနည်း-ဣမဿ
 ကာယဿ=၏၊ ယာဝဒေဝ ဌိတိယာ=လည်းကောင်း၊ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ
 =ကာလကြာရှည် တည်နေနိုင်ရုံ အကျိုးငှာသာ လည်းကောင်း၊] ယာဝဒေဝ
 ဝိဟိသုပရတိယာ=ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲကင်းရုံ အကျိုးငှာသာလည်း
 ကောင်း။ [ဝိဟိသာ= ဆင်းရဲ၏+ဥပရတိ= ကင်းပျောက်ခြင်း၊] ယာဝဒေဝ
 ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ=သာသနမဂ္ဂ နှစ်ပါးသော ဗြဟ္မစရိယကို ချီးမြှောက်နိုင်ရုံ

(၁၈၀)၌ “အာဟာရံ အာဟာရေတိ၊ အာဟာရံ အာဟာရယမာနံ” ဟူ၍ ဣ၊
 ဣယနှစ်မျိုး တွေ့ရ၏။

ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဟရဓာတ်၏ စုရာဒီရုပ် မပြသော်လည်း ဤနေရာ၌
 ဘူဝါဒီ စုရာဒီနှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်၏။ အကယ်၍ ဣ၊ ဣယပစ္စည်းဖြင့်
 ရှိရာ၌ စုရာဒီ(ရုဋ္ဌိကာရိတ်)ရုပ် မကြံဘဲ မုချ (အန္တတ္ထ) ကာရိတ်ရုပ် ကြံ
 ခဲ့သော် မူလက ဒွိကမ္မကဖြစ်သော ဟရဓာတ်အတွက် နောက်ထပ် ကံတမျိုး
 ရှာနေရလိမ့်ဦးမည်။ သို့ဖြစ်လျှင် မုခဒ္ဒါရုံ၊ အာဟာရံဟု ကံနှစ်ပုဒ် ရှိထားပြီးသော
 ဒန္တပေါနသိက္ခာပုဒ်၌ အဓိပ္ပာယ် ပျက်သွားနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အန္တတ္ထကာရိတ်
 ရုပ်မဖြစ်သင့်ဟု ယူဆ၏။

၁။ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ ယာပနာယ။ ။ ဌိတိယာတိ
 ပဗန္ဓုတတ္ထံ၊ ယာပနာယာတိ ပဝတ္တိယာ အဝိစ္ဆေဒတ္ထံ၊ စိရကာလဌိတတ္ထံ ဝါ။
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ်(ပ-၃၁)။ တနည်း-ဣမဿ ကာယဿ=ဤခန္ဓာကိုယ်၏။ ဌိတိယာ=
 တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေကို၊ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲ
 ဖြစ်တည်စေရုံ အကျိုးငှာသာလည်းကောင်း၊ [အပိစ ဌိတိတိ ဇီဝိတိန္ဒြေယသေတံ
 အဓိဝစနံ။ပ။ ဧတဿ ကာယဿ ဇီဝိတိန္ဒြေယပဝတ္တာပနတ္ထန္တိပိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ]

အကျိုးငှာသာလည်းကောင်း၊ (အာဟာရေတိ=စားမျှိမှိဝဲ၏) ဣတိ=ဤသို့ အာဟာရကို စားမျှိမှိဝဲခြင်းဖြင့်။ ပုရာဏံ = အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ စ= ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း၊ ဆင်းရဲ ဝေဒနာကိုလည်း။ ပဋိဟဒါမိ= ပယ်ရှား

၁။ “ဣတိ ပုရာဏဉ္စ”စသည်၌ တနည်း အနက်ဖွင့်။ ။ ဣတိ ပုရာဏဉ္စ-စသည်၌ တနည်းအဖွင့်မှာ= အထဝါ ယာ အရနာ အသပ္ပိယာပရိမိတ ဘောဇနံ ။ပ။ န ဥပ္ပါဒေဿာမိ=မိမိနှင့် မသင့်မြတ်သော အစာကို စားခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အလွန်အကျွံ စားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ရောဂါ ဝေဒနာ တခုခုဖြစ်လာလျှင် (ယခုချက်ချင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ဝေဒနာပင် ဖြစ်သော်လည်း) ရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ကံဟောင်းကြောင့် ပေါ်လာ သော ဝေဒနာဖြစ်သောကြောင့် (ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) ပုရာဏဝေဒနာ (ဝေဒနာဟောင်း)ဟုပင် ဆိုရ၏။ မိမိနှင့် သင့်မြတ်သော အစာကိုစားခြင်း နှိုင်းနှိုင်း ချိန်ချိန် စားခြင်းဖြင့် ထိုဝေဒနာဟောင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ထိုအကုသိုလ်ကံဟောင်းကို (အကျိုးပေးခွင့် မရအောင်) ပယ်ရှားပစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကံဟောင်းကို ပယ်ရှားလျက်ပင် “ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟဒါမိ= အကျိုးဝေဒနာဟောင်းကိုလည်း ပယ်ရှားအံ” ဟု ဆိုလို၏။

ထို့ပြင် ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ (ပျော်မြူးနိုင်အောင်၊ ခန္ဓာကိုယ် လှပဝဖြိုးအောင်) အစာအာဟာရကို စားခြင်းသည် အကုသိုလ်ကံ အသစ် ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤ၌ ထိုအကုသိုလ်ကံ အသစ်ကြောင့် နောက်ဘဝ၌ တွေ့ကြုံရမည့် ဒုက္ခဝေဒနာကို နဝဝေဒနာ (ဝေဒနာအသစ်)ဟုခေါ်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်၍ စားလျှင်ကား ထိုအကုသိုလ်ကံ အသစ်မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအကုသိုလ်ကံအသစ် မဖြစ်စေသော အားဖြင့် “နဝဉ္စ ဝေဒနံ နဥပ္ပါဒေဿာမိ= ဝေဒနာအသစ်ကိုလည်း မဖြစ်စေအံ” ဟု ဆိုလို၏။

ဤအဖွင့်အရ အနက်ပေးလျှင်-ဣတိ=ဤသို့ သင့်မြတ်သော အစာကို စားခြင်း၊ နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် စားခြင်းအားဖြင့်၊ ပုရာဏံ= အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးအကုသိုလ်ကံဟောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် အဟောင်းဟုဆိုရသော၊ ဝေဒနဉ္စ=ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်း (မသင့်မြတ်သော အစာကိုစားခြင်း၊ အတိုင်းအဆ မရှိ စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာကိုလည်း) ပဋိဟဒါမိ= အကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကံဟောင်းကို ပယ်ရှားခြင်းဖြင့် ပယ်ရှားအံ၊ ဣတိ=ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာ

တားဆီးအံ့၊ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနဉ္စ=အတိုင်းအဆမရှိ စားမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဝေဒနာကိုလည်း၊ နဉ္စပွါဒေသာမိ=မဖြစ်စေအံ့၊ မေ=ငါ၏၊ ယာတြာစ=ဤကိုယ်ခန္ဓာ ရှည်ကြာကာလ မျှတဖြစ်တည်နေခြင်းသည်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=ဣရိယာပုထ်လေးပါး မပျက်ပြားပဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်နေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ [စိရကာလပွဝတ္တိသင်္ခါတာ သရီရဿ ယာတြာ ယာပနာ ဘဝိဿတိ။ပ။ စတုနန္ဒမ္ပိ ဣရိယာပထာနံ အဝိစ္ဆေဒသင်္ခါတာ ယာပနာ ယာတြာ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၆၀၊ ၆၁] အနဝဇ္ဇတာစ= အပြစ်မရှိသူ၏ အဖြစ် သည်လည်းကောင်း၊ ဖာသုဝိဟာရောစ=ချမ်းသာစွာနေရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်၍၊ (အာဟာရေတိ=၏)

။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒိဝသံ=နေ့အချိန်၌၊ စင်္ဂမေန=စင်္ကြံသွားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ နိသဇ္ဇာယ=ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဝရဏီယေဟိ= ကုသိုလ်စိတ်ကို တားဆီးတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=နိဝရဏတရားတို့မှ၊ စိတ္တံ =စိတ်ကို၊ ပရိသောဓေတိ=သုတ်သင်၏၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏၊ ပဌမံ=ပထမပိုင်း ဖြစ်သော၊ ယာမံ=ယာမ်၌။ပ။ မဇ္ဈိမံ=အလယ်၌ ဖြစ်သော၊ ယာမံ=ယာမ်၌၊ ပါဒေ=လင်္ကာဘက်ခြေပေါ်၌၊ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက်ခြေကို၊ အဇ္ဈာဓာယ (အတိ အာဓာယ)= အနည်းငယ်ပိုလွန်အောင်ထား၍၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို အမှတ်ရနေသည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ သမ္ပဓာနော=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံကို ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သည်၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဥဋ္ဌာနသည် =အိပ်ရာမှထခြင်း၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို၊ ဝါ=အိပ်ရာမှထချိန်ကို ပိုင်း ဖြတ် ကန့်သတ်သော အမှတ်သညာကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌၊ ကရိတွာ= သွင်းပိုက်ထား၍၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍၊ ဒက္ခိဏေန= လင်္ကာဘက်ဖြစ်သော၊ ပဿန=နံပါးဖြင့်၊ သိဟဿယျံ=ခြေသုံးမင်း၏ အိပ်ခြင်းနှင့်တူသော အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ ရတ္တိယာ=၏၊ ပစ္ဆိမံ=နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော၊ ယာမံ=၌၊ ပဇ္ဇ ဋ္ဌာယ=ထ၍။ပ။

ဆင်ခြင်ကာ သင့်လျော်စွာ စားခြင်းဖြင့်၊ [လိက်ခွဲ] နဝံ= အသစ်ဖြစ်သော၊ ဝါ= နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သောကြောင့် အသစ်ဟု ဆိုရသော၊ ဝေဒနဉ္စ= ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်း၊ န ဉ္စပွါဒေသာမိ= အကုသိုလ်ကံ အသစ်ကို မဖြစ်စေ ခြင်းအားဖြင့် မဖြစ်စေအံ့။

၇-အတ္တဗျာဓာသုတ်

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ= ဤတရားတို့သည်၊ အတ္တဗျာဓာဓာယပိ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ပရဗျာဓာဓာယပိ=သူတပါးကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း။ပ။ ၂ဘယဗျာဓာဓာယပိ=မိမိ သူတပါးနှစ်ဦးသားလုံးဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း။၂။ တယော=သုံးပါးသောတရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း၊ ကာယ ဒုစ္စရိတ်=ကာယဒုစ္စရိတ်လည်းကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတ်=မနောဒုစ္စရိတ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ။ပ။ [နေဝ+ အတ္တဗျာဓာဓာယပိ-ဟုပုဒ်ဖြတ်] အတ္တဗျာဓာဓာယပိ=လည်း၊ နေဝ သံဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်၊ ပရဗျာဓာဓာယပိ=လည်း၊ န သံဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်။ပ။ ကာယ သုစ္စရိတ်=ကာယသုစ္စရိတ်လည်းကောင်း။ပ။သတ္တမံ။

၈-ဒေဝလောကသုတ်

၁၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့ကို၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြကုန်သော၊ (ဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသော အယူဝါဒ ရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိပိုဇ်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သစေ ပုစ္ဆေယျ= အကယ်၍ မေးကုန်ရာငြားအံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပုစ္ဆေယျ=မေးကုန်ရာသနည်း) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ (တုမေ=သင်တို့သည်) ဒေဝလောကပပတ္ထိယာ= နတ် ပြည်သို့လားရောက်ခြင်းငှာ၊ သမဏေ ဂေါတမေ=ရဟန်းဂေါတမထံ၌၊ ဗြဟ္မ စရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ဝုဿထ=ကျင့်သုံးကြပါကုန်သလော၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (သစေ ပုစ္ဆေယျ=အံ့) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပုဗ္ဗာ=အမေးခံကြကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) အဋ္ဌိယေယျာထ နန=နှိပ်စက်ခံရသလိုဖြစ်ကုန်ရာသည်မဟုတ်လော၊ ဝါ=နာကြည်းကြကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဟရာယေယျာထ နန=ရှက်ကြကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဇိဂုစ္ဆေ ယျာထ နန=စက်ဆုပ်ကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=မှန်ပါ၏ အရှင်ဘုရား၊ [တနည်း-ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဧဝံ=အနှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်ကြ၊ ရှက်ကြ၊ စက်ဆုပ်ကြသည် မှန်ပါကုန်၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ ဒိဗ္ဗေန=နတ်၌ဖြစ်သော၊ အာယုနာ =အသက်ဖြင့်၊ ဣတိ=အဲဒီလို၊ အဋ္ဌိယထ ကိရ=နှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်ကြပါသည် ဆိုလျှင်၊ ဟရာယထ ကိရ=ရှက်ကြပါသည်ဆိုလျှင်၊ ဇိဂုစ္ဆထ ကိရ= စက်ဆုပ်

ကြပါသည်ဆိုလျှင်၊ ဒိဗ္ဗေန=သော၊ ဝဏ္ဏေန=အဆင်းဖြင့်။ပ။ဒိဗ္ဗေန=သော၊ သုခေန=ချမ်းသာဖြင့်။ပ။ ဒိဗ္ဗေန=သော၊ ယဿေန=အခြံအရံဖြင့်။ပ။ ဒိဗ္ဗေန=သော၊ အာဓိပတေယျေန=အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ=အကြီးအကဲ၏ ဖြစ်ကြောင်း တန်ခိုးတေဇော် အာနုဘော်ဖြင့်၊ ဣတိ=အဲဒီလို၊ အဋ္ဌိယထ ကိရ=လျှင်။ပ။ဇိဂ္ဂစ္ဆထ ကိရ=လျှင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏဝ=ရှေးဦးမဆွ အစကပင်လျှင်၊ တုမေဟိ=သင်တို့သည်၊ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ်ဖြင့်၊ အဋ္ဌိယိတဗ္ဗံ=အနှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်သင့်ပေ၏၊ ဟရာယိတဗ္ဗံ=ရှက်သင့်ပေ၏၊ ဇိဂ္ဂစ္ဆိတဗ္ဗံ=စက်ဆုပ်သင့်ပေ၏၊ ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဖြင့်။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန=ဖြင့်၊ အဋ္ဌိယိတဗ္ဗံ=၏။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမပါပဏိကသုတ်

၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=အကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ပါပဏိကော=ကုန်သည်သည်၊ အနဓိဂတံ=မရအပ်သေးသော၊ ဘောဂံ=စည်းစိမ်ဥစ္စာကို၊ အဓိဂန္တု ဝါ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အဓိဂတံ=ရအပ်ပြီးသော၊ ဘောဂံ=ကို၊ ဖာတိ=တိုးပွားသည်ကို၊ ဝါ=တိုးပွားအောင်၊ ကာတုံ ဝါ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အဘဗ္ဗော=မထိုက်၊ ဝါ=တည်ရာမဟုတ်၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးတို့နှင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ပါပဏိကော=သည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်ပိုင်းအချိန်၌၊ သက္ကဗ္ဗံ=ကောင်းမွန်စွာ၊ ကမ္မန္တံ=အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းကို၊ န အဓိဋ္ဌာတိ=ကြိုးစားအားထုတ် မပြုလုပ်၊မဇ္ဈိကသမယံ=နေ့လည်ပိုင်းအချိန်၌။ပ။ သာယနသမယံ=ညနေပိုင်းအချိန်၌ ။ပ။ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်။ပ။အနဓိဂတံ=သော၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အဓိဂန္တု ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခူ။ပ။သမာဓိနိမိတ္တံ=အကြောင်းဈာန်သမာဓိကို၊ (နောက်၌ဖြစ်သော ဈာန်သမာဓိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးပိုင်း ဈာန်သမာဓိကို) [နိမိတ္တံ=အကြောင်းဖြစ်သော + သမာဓိ=ရှေ့ပိုင်းဈာန်သမာဓိ] နအဓိဋ္ဌာတိ=ကြိုးစားပွားများ မဝင်စား၊ [တနည်း-သမာဓိနိမိတ္တံ=ဈာန်သမာဓိ၏အာရုံကို၊ န အဓိဋ္ဌာတိ=စွဲမြဲပေါ်လွင်မထင်လာစေ]။ပ။ ဘဗ္ဗော=ထိုက်၏။ နဝမံ။

၁၀-ဒုတိယပါပဏိကသုတ်

၂၀။ နစိရဿေဝ=မကြာမြင့်မီပင်လျှင်၊ ဘောဂေသု=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌၊ မဟတ္တံ=ပေါများသူ၏အဖြစ်သို့၊ ဝေပုလ္လတ္တံ=ပြန့်ပွားသူ၏ အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ=ရောက်၏။ပ။ စက္ခုမာ စ=ပညာမျက်စိ ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိဓုရောစ=(ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော) ထူးမြတ်သော ဝိရိယရှိသည်လည်းကောင်း၊ [ဝိသိဋ္ဌ၊ ဥတ္တမ]=ထူးခြားမြင့်မြတ်သော+ ဓုရ=လုံ့လဝိရိယ(ရှိသူ)] နိဿယသမ္ပန္နောစ=မိငြိမ်းအားကိုးရာ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပါပဏိကော=သည်၊ စက္ခုမာ=ပညာမျက်စိရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ။ပ။ ပဏိယံ=ရောင်းစရာ ကုန်ပစ္စည်းကို၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဇာနာတိ=ဟူမူ) ဣဒံ ပဏိယံ=ဤကုန်ပစ္စည်းကို၊ ဧဝံ=ဤဈေးနှုန်းဖြင့်၊ ကိတံ=ဝယ်ယူထားအပ်ပြီ၊ (တသ္မိံ ပဏိယေ=ထိုကုန်ပစ္စည်းကို) ဧဝံ=ဤဈေးနှုန်းဖြင့်၊ ဝိက္ကိယမာနေ=ရောင်းအပ်လသော်။ [မူလံဟူသော ပဌမာကတ္တားနှင့် အရမတူသောကြောင့် သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ရှိရမည်] ဧတ္တကံ=ဤမျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ မူလံ=အရင်းအနှီးသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဧတ္တကော=သော၊ ဥဒယော= အတိုးအပွား အမြတ်အစွန်းသည်၊ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့၊ ဣတိ(ဇာနာတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ ဟောတိ=၏။ပ။ ပါပဏိကော=သည်၊ ပဏိယံ=ကုန်ပစ္စည်းကို၊ ကေတု စ=ဝယ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝိက္ကေတု စ=ရောင်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလော=ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့ ဣစ=ဤသတ္တလောက၌၊ ပါပဏိကံ=ကုန်သည်ကို၊ [ဇာနန္တိ-၌စပ်]အမှာ=မြှုပ်နှံသိမ်းဆည်း ပစ္စည်းဓန ပေါကြွယ်ဝ၍ အစိုးရသူ ဖြစ်ကုန်သော၊ [ဋီကာ၊ ဒု၊ ၃၆၈]မဟဒ္ဒနာ=နေ့စဉ်သုံးစွဲစရာ များစွာသော ဥစ္စာရှိကုန်သော၊ မဟာဘောဂါ=များစွာသော ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံဘဏ္ဍာရှိကုန်သော၊ ယေ တေ ဂဟပတိ ဝါ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ တေ ဂဟပတိပုတ္တာ ဝါ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏ သားတို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ် သားတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဇာနန္တိ=နည်းဟူမူ) အယံ ဘဝံ ပါပဏိကော=ဤအရှင် ကုန်သည်သည်၊ စက္ခုမာစ=ပညာမျက်စိ လည်းရှိ၏၊ ဝိဓုရောစ=(ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော)ထူးမြတ်သော ဝိရိယလည်းရှိ၏။

ပုတ္တဒါရ်=သားမယားကို၊ ပေါသေတုံ စ=ကျွေးမွေးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊
 အမှာကံ=ငါတို့အား၊ ကာလေန ကာလံ=သင့်လျော်သည့်အခါတိုင်း၊ အခါတိုင်း၌၊
 ဝါ=ရံခါရံခါ၌၊ ဝါ=မကြာမကြာ၊ အနုပ္ပဒါတုံစ=အတိုးဆပ်ပေးခြင်းငှာလည်း
 ကောင်း၊ ပဋိဗလော=(ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်းဖြင့်) စွမ်းဆောင်နိုင်၏၊ ဣတိ
 (ဇာနန္ဒိ) တေ=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားတို့သည်၊ နံ=ထိုကုန်သည်ကို၊
 “သမ္ပ ပါပဏိက= မိတ်ဆွေကုန်သည်၊ ဣတော=ဤငါတို့ထံမှ၊ ဘောဂေ=
 ဥစ္စာတို့ကို၊ ဟရိတွာ=ဆောင်ယူ၍၊ ပုတ္တဒါရဉ္စ=သားမယားကိုလည်း၊ ပေါသေ
 ဟိ=ကျွေးမွေးလော့ ။ပ။ အနုပ္ပဒေဟိ=အတိုးဆပ်ပေးလော့” ဣတိ=ဤသို့၊
 ဘောဂေဟိ=ဥစ္စာတို့ဖြင့်၊ နိပတန္တိ=ဖိတ်မန်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ရိသေတုပိက
 ခယစေကြကုန်၏၊ [ဤနောက်အနက်မှာ နိပစ္စကာရကဲ့သို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊
 “နိပတန္တိတိ နိပါတေန္တိ” ဟု ဋီကာ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းသွင်း၍ (ဋ၊ မူကွဲပါဌ်အတိုင်း)
 ဖွင့်၏] ။ပ။ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ မဟတ္တံ
 =သို့ ။ပ။ [ဣဒံ ဒုက္ခံသည်ကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်-၁၂နှင့် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်-
 ၄၆-ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အကုသ
 လာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊
 ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဥပသမ္ပဒါယ=ပြီးစီးစေခြင်းငှာလည်း
 ကောင်း၊ ဝါ=ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော
 ဝီရိယရှိသည်၊ ထာမ ဝါ=ဉာဏ်စွမ်းရှိသည်၊ ဒဋ္ဌပရက္ကမော=ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော
 မြဲမြံသော လုံ့လရှိသည်၊ ကုသလေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ ဝါ=
 တရားတို့ကြောင့်၊ ဝါ=တရားတို့ကိုရဖို့ အကြောင်းကြောင့်၊ [ရဖို့အတွက်ဟု
 ဆိုလို၏၊ ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၇)ပဌမနာထသုတ်ကြည့်ပါလေ] အနိက္ခိတ္တ
 ဓုရော=(အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မရသေးသမျှ) မလျှော့ချအပ်သော ဝီရိယရှိသည်၊
 (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရတိ=နေ၏ ။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ [ဥပသကံမိတွာ စသည်၌
 စပ်] ယေ တေ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာအပ်
 ပြီးသော ဘုရားစကားတော်ရှိကုန်၏၊ အာဂတာဂမာ=ကျေပွန်စွာ နှုတ်၌
 ရောက်လာပြီးသော အာဂုံနိကာယ်ပါဠိရှိကုန်၏၊ ဓမ္မဓရာ=သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ
 တရားကို ဆောင်ကုန်၏ ။ ဝိနယဓရာ=ဝိနည်းပိဋကကိုဆောင်ကုန်၏ ။ မာတိ
 ကာဓရာ=ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာ နှစ်ဖြာသော မာတိကာကိုဆောင်ကုန်၏ ။ ဝါ
 =ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနိ နှစ်လီသော မာတိကာကို ဆောင်ကုန်၏ ။ တေ=ထိုရဟန်းတို့

ထံသို့၊ ကာလေန ကာလံ=၌၊ ဝါ=မကြာမကြာ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားရောက်၍။
 “ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤသဒ္ဓါကား။ ကထံ= အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ
 =အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့် ဤအနက်ကို ဟောရပါသနည်း၊ ဣမဿ=
 ဤတရားတော်၏။ အတ္ထော=အနက် အဓိပ္ပါယ်ကား။ ကော=အဘယ်နည်း”
 ဣတိ=ဤသို့စသည်ဖြင့်၊ ပရိပုစ္ဆတိ=အကျိုးအကြောင်း ဟုတ်မဟုတ်မေးမြန်း၏။
 ပရိပုစ္ဆတိ=မေးသင့်သည့်အကြောင်းအရာကို ကောင်းစွာစိစစ်၏။ တဿ=ထို
 ရဟန်းအား။ တေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်မြတ်တို့သည်။ အဝိဝ ငုဇ္ဇေဝ=လည်း။
 [ဒုက စာပိုဒ် (၄၈) ကြည့်]။ပ။

ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။
 ရထကာရဝဂ္ဂေါ=ရထကာရဝဂ်တည်း။ ပဌမဘာဏဝါရော=ပဌမဘာဏဝါရ
 သည်။ ဝါ=ရွတ်ဆိုဖတ်ကြား တထောက်နားဖို့ ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ပဌမအခန်း
 တရပ်သည်။ နိဋ္ဌိတော=ပြီးပြီ။ [အဋ္ဌကုရာ ဧကံ ပဒံ။ ဧကာ ဂါထာ စတုပ္ပဒံ။
 ဂါထာဒွိသတပညာသံ။ ဘာဏဝါရောတိ ပုစ္ဆတိ။ ဂါထာအားဖြင့် ၂၅၀၊
 အကုရာလုံးရေအားဖြင့် ရှစ်ထောင်သည် ဘာဏဝါရ တခုဖြစ်၏]။

၃-ပုဂ္ဂလဝဂ်၊ ၁-သမိဒ္ဓသုတ်

၂၁။ အထခေါ=၌။ အာယသ္မာ စ သမိဒ္ဓေါ=အရှင်သမိဒ္ဓသည်
 လည်းကောင်း။ အာယသ္မာ စ မဟာကောဋ္ဌိကော= အရှင်မဟာကောဋ္ဌိကသည်
 လည်းကောင်း။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော= အရှင်သာရိ
 ပုတြာသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာ အရပ်၌။ ဝါ
 =သို့။ ဥပသင်္ကမိသု=ရောက်လာကြကုန်၏။ ဥပသင်္က မိတွာ=ရောက်လာကြ
 ပြီး၍။ အာယသ္မတာ သာရိပုတ္တေန=အရှင်သာရိပုတြာနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။
 သမ္မောဒိံသု=ကုန်ပြီ။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၆ကြည့်]။ပ။ နိသီဒိံသု=ကုန်ပြီ ။ပ။
 အာယသ္မန္တံ သမိဒ္ဓံ=အရှင်သမိဒ္ဓကို။ပ။ အာဝုဿော သမိဒ္ဓံ=ငါ့ရှင်သမိဒ္ဓ။ပ။
 ကာယသက္ခိံ=ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉)ကြည့်]
 ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=လည်းကောင်းတည်း။ပ။
 အာဝုဿော=ငါ့ရှင်၊ တိဏ္ဍံ=သုံးယောက်ကုန်တော။ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်
 တို့တွင်။ ကတမော=အဘယ်မည်သော။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အဘိက္ကန္တ
 တရောစ=သာလွန်ကောင်းမွန်လျက် လည်းကောင်း။ ဝါ=သာလွန်ကောင်းမွန်၍
 လည်းကောင်း။ ပဏိတတရောစ=သာလွန်မြင့်မြတ်လျက်လည်းကောင်း။ ဝါ

=၍လည်းကောင်း။ တေ^၁=သင့်အား။ ခမတိ=နှစ်သက်သဘောကျပါသနည်း။ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ) ။ပ။ တိဏ္ဍံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာ=သဒ္ဓါဝိမုတ္တ မည်သော။ ယှာယံ (ယော အယံ)ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တိဏ္ဍံ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤသဒ္ဓါဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ အဘိက္ကန္တ တရောစ=လည်းကောင်း။ ပဏိတတရောစ=လည်းကောင်း။ မေ=တပည့်တော်အား။ ခမတိ=နှစ်သက်သဘောကျပါ၏။ တံ=ထိုသို့ နှစ်သက် သဘောကျခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ အာရသော=ငါ့ရှင်၊ ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ=ဤသဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ =သဒ္ဓိန္ဒြိယသည်၊ အဓိမတ္တံ=လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိပါ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့် ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။

၁။ “တေ ခမတိ”၌ တေပုဒ်၏ ဝိဘတ်အနက်။ ။ “ယဿ ဒါတု ကာမော ရောစတေ”စသော သုတိအရ ကစ္စည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိ၊ သဒ္ဓနိတိတို့အလို “တေ”သည် ရောစနတ္ထဓာတ်၏ယှဉ်ရာ သမ္ပဒါန်တည်း။ မောဂ္ဂလ္လာန် ဒု ကဏ္ဍမှ “တာဒတ္ထေ” (၂၅) သုတ်အလိုမှ “တေ=သင်၏၊ (ဓိတ္ထေ=စိတ်၌) ခမတိ=နှစ်သက်မှုကို ပြုပါသနည်း။ ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေပါသနည်းဟု “တေ”ကို သမ္ပန္နဆဒ္ဓိ အနက်ဆိုရမည်။ [ရုစ္စတိတိ ရစိ ကရောတိ။ ၎င်း ပဋိကာ]

ရှေးမြန်မာ ဆရာတော် အချို့ကမူ ဤဝါကျမျိုးမှ “ခမတိ၊ ရုစ္စတိ”တို့ကို ကမ္မရုပ်ကြံ၍ တေကဲ့သို့သော ပုဒ်ကို အဝုတ္တကတ္တား ကြံတော်မူကြ၏။ [သတ ပဒိက ပုစ္ဆာစသည်] ထိုဆရာတော်တို့အလို “ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ အဘိက္ကန္တ တရောစ=လည်းကောင်း၊ ပဏိတတရောစ=လည်းကောင်း၊ တေ= သင်သည်၊ ခမတိ=နှစ်သက်အပ်ပါသနည်း”ဟု အနက်ဆိုရာ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ခမုဓာတ်နောင် ကံဟောယပစ္စည်းဖြင့် ခမုတိ၊ ခမ္မတိဟု ဆိုလိုလျက် ယနှင့် မတို့ကို ချေ၍ ခမတိရုပ်ပြီးသည်ဟု ကြံရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် သဒ္ဓါကျမ်းတို့၏ ဤနေရာမျိုး၌ တေကဲ့သို့ပုဒ်ကို သမ္ပဒါန်နှင့်သမ္ပန်ဟု အဆိုနှစ်မျိုး ကွဲသော် လည်း ခမတိနှင့် ရုစ္စတိတို့ကိုမူ မည်သည့် သဒ္ဓါကျမ်းမျှ ကမ္မရုပ်ဟု မဆိုကြ။ ထို့ကြောင့် ခမတိမှာ ဘူဝါဒိကတ္ထရုပ်၊ ရုစ္စတိမှာ ဒီဝါဒိကတ္ထရုပ်သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

အထခေါ=ဌ်၊ အာယသွာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ အာယသ္မန္တ ၃ သမိဒ္ဓ
 =အရှင်သမိဒ္ဓကိုလည်းကောင်း၊ အာယသ္မန္တ ၃ မဟာကောဋ္ဌိကံ=ကိုလည်းကောင်း၊
 ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ အဝေါစ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊
 သဗ္ဗပောဝ=အားလုံးစုံပင် ဖြစ်ကုန်သော၊ အမေဟိ=ငါတို့သည်၊ ယထာ
 သကံ=အကြင်ကြင်မိမိကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာအသီးအသီးဖြစ်သော၊
 ပဋိဘာနံ=ဉာဏ်၌ ထင်မြင်လာသောအကြောင်းအရာကို၊ ဗျာကတံ=ပြောကြား
 အပ်ပြီးပေပြီ၊ အာဝုသော=တို့၊ အာယာမ=လာ၊ သွားကြစို့။ပ။ ဥပသကံမိဿာမ
 =သွားကြကုန်အံ့၊ ဥပသကံမိတ္တာ=သွားကြပြီး၍၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား၊
 ဧတံ အတ္ထံ=ဤအကြောင်းကို၊ (ဤအချင်းချင်း အယူအဆ မတူပုံအကြောင်းကို)
 အာရောစေဿာမ=လျှောက်ထားကြကုန်အံ့၊ ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအား
 ဖြင့်၊ နော=ငါတို့အား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗျာကရိဿတိ=ဖြေကြားတော်မူလတ္တံ့၊
 တထာ= ထို(မြတ်စွာဘုရား ဖြေကြားတော်မူတိုင်းသော) အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 နံ=ထိုအနက်သဘောကို၊ ဓာရေဿာမ=မှတ်သားထားကြကုန်အံ့၊ ဣတိ (အဝေါစ
 =မိန့်) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧဝံ=ကောင်းပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့။ပ။ အာယသ္မတော
 သာရိပုတ္တဿ=အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ (ဝစနံ=စကားကို)ပစ္စဿောသံ=ကုန်ပြီ။ပ။
 ဧကမန္တံ=ဌ်၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသွာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ အာ
 ယသ္မတာ စ သမိဒ္ဓေန=အရှင်သမိဒ္ဓနှင့်လည်းကောင်း၊ အာယသ္မတာ စ မဟာ
 ကောဋ္ဌိကေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ ကထာသလ္လာပေါ=ပြောဆို
 ဆွေးနွေးအပ်သော တရားစကားသည်၊ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက်ရှိသည်၊
 အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုပြောဆိုဆွေးနွေးခဲ့သမျှ တရားစကား အားလုံးကို၊
 ဘဂဝတော=အား၊ အာရောစေသိ=လျှောက်ထားပြီ။

သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ တိတ္ထံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊
 အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ၊ အဘိက္ကန္တ တရောစ=သာ၍လည်းကောင်းမွန်၏၊
 ပဏိတတရောစ=သာ၍လည်း မြင့်မြတ်၏၊” ဣတိ=ဤသို့၊ ဧတ္ထံ=ဤ
 အကောင်းမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးကောက်ခြင်းကိစ္စ၌၊ ဧကံသေန (ဧကအံသေန)
 =တခုသော အဖို့အားဖြင့်၊ ဝါ=တဖက်သတ် မူသေအားဖြင့်၊ ဗျာကာတံ=
 ဖြေကြားခြင်းငှာ၊ န သုကရံ=လွယ်ကူသဖြင့် မပြုနိုင်၊ [ထိုသုံးယောက်တို့တွင်
 ဤပုဂ္ဂိုလ်သာ အကောင်းမြတ်ဆုံးဟု တဖက်သတ် ဖြေကြားရမည်မဟုတ်ဟူလို]
 သာရိပုတ္တံ=တြာ၊ ဟိ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ ဧတံ ဌာနံ=ဤဆိုလတ္တံ့သော
 အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=သဒ္ဓါဝိမုတ္တမည်သော၊ ယွာယံ

(ယော အယံ) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [သွာဿ=သော+အဿ] သော
 =ထိုသဒ္ဒါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အရဟတ္တဿ=အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ ပဋိ
 ပန္နော=ကျင့်ဆဲအရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဿ=ဖြစ်နိုင်၏။ ကာယသက္ခိ=
 ကာယသက္ခိမည်သော၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (အတ္ထိ)သော= ထိုကာယသက္ခိ
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သကဒါဂါမိ ဝါ=သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊
 အနာဂါမိ ဝါ=အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ အဿ=ဖြစ်နိုင်၏၊
 ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော=ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တမည်သော၊ ယော စ အယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်
 လည်း၊ (အတ္ထိ)သောပိ=ထိုဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ [သောပိဿ=သောပိ+
 အဿ] ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဂိလာနသုတ်

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ လောကသ္မိံ=၌၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော။ ဣမေ
 ဂိလာနာ=ဤမကျန်းမာသူတို့သည်။ ဝါ=တို့ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ
 ဤလောက၌။ ဧကစ္စော=အချို့သော။ ဂိလာနော=မကျန်းမာသူသည်။ သပ္ပါ
 ယာနိ=သင့်လျော်ကုန်သော။ ဝါ=ကျန်းမာရေးစသည် တိုးတက်ကြောင်း အစွမ်း
 သတ္တိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ=ကျန်းမာစေနိုင်ကုန်သော။ [ပါယတိ
 ဝဒ္ဓတိ ဧတေနာတိ ပါယော၊ သဟ ပါယေန ယာနိ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပါယာနိ]
 ဘောဇနာနိ=ဘောဇဉ်တို့ကို။ လဘန္တော ဝါ=ရသော်လည်းကောင်း။ သပ္ပါယာနိ
 =ကုန်သော။ ဘောဇနာနိ=တို့ကို။ အလဘန္တော ဝါ=မရသော်လည်းကောင်း။ပ။
 ဘောသဇ္ဇာနိ=ဆေးတို့ကို။ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ပတိရူပံ= သင့်
 လျော်သော။ (သူနာပြုဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံ၍ မပျင်းမရိ ဉာဏ်လည်းရှိသော)
 ဥပဋ္ဌာကံ=သူနာပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပတိရူပံ=သော၊
 ဥပဋ္ဌာကံ=ကို၊ အလဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ တမှာ အာဗာဓာ=ထိုအနာ
 ရောဂါမှ၊ နေဝ ဝုဋ္ဌာတိ=မထမြောက် မပျောက်ကင်းနိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန
 =ထိုမှတပါး၊ ဣမေ=ဤလောက၌။ပ။ ဝုဋ္ဌာတိ=ထမြောက်ပျောက်ကင်း၏။ပ။
 ဂိလာနော=သည်၊ သပ္ပါယာနိ ဘောဇနာနိ=တို့ကို၊ (လဘန္တောဝ=ရမုသာ၊
 တမှာ အာဗာဓာ=မှ၊ ဝုဋ္ဌာတိ=၏) [လှမ်းယူပေးသည်] အလဘန္တော=မရလျှင်၊
 (တမှာ အာဗာဓာ=မှ၊ နော ဝုဋ္ဌာတိ=မထမြောက် မပျောက်ကင်းနိုင်) သပ္ပါ
 ယာနိ ဘောသဇ္ဇာနိ လဘန္တောဝ (တမှာ အာဗာဓာ ဝုဋ္ဌာတိ) အလဘန္တော
 (တမှာ အာဗာဓာ နော ဝုဋ္ဌာတိ) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးဦးသော ဂိလာနတို့တွင်၊ ယွာယံ ဂိလာ
 နော အကြင်တတိယဂိလာနသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ဂိလာနံ=ဤ
 တတိယဂိလာနကို၊ (သပ္ပါယဘောဇဉ် ဆေးစသည်ကို ရမှသာ ပျောက်ကင်း
 နိုင်မည့် ဤတတိယ ဂိလာနကို) ပဋိစ္စ=အကြောင်းပြု၍၊ ဂိလာနဘတ္တံ=
 ဂိလာနအား လှူဖွယ်ဆွမ်းကို၊ အနုညာတံ=ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဂိလာနဘော
 သဗ္ဗံ=ဂိလာနအား တိုက်ကျွေးဖွယ်ဆေးကို။ပ။ ဂိလာနပဋ္ဌာကော=ဂိလာနကို
 ပြုစုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အနုညာတော=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့ပြင်၊ ဣမဉ္စ
 ဂိလာနံ=ဤတတိယ ဂိလာနကိုပင်၊ ပဋိစ္စ=၍၊ အညေပိ=အခြားလည်း ဖြစ်
 ကုန်သော၊ ဂိလာနာ=ပဋ္ဌမ၊ ဒုတိယဂိလာနတို့ကို၊ (သပ္ပါယဘောဇဉ်စသည်တို့ကို
 ရသော်လည်းကောင်း၊ မရသော်လည်းကောင်း ရောဂါပျောက်ကင်းတော့မည်
 မဟုတ်သော ပဋ္ဌမဂိလာနနှင့် သပ္ပါယဘောဇဉ် စသည်ကို ရသော်လည်းကောင်း၊
 မရသော်လည်းကောင်း ရောဂါပျောက်ကင်းမည့် ဒုတိယဂိလာနတို့ကို) ဥပဋ္ဌာ
 တဗ္ဗာ=ပြုစုစောင့်ရှောက်သင့်ကုန်၏၊ ဝါ=ပြုစုစောင့်ရှောက်ကြရမည်။ပ။

တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ဂိလာနပမာ=ဂိလာနဟူသော နှိုင်းခိုင်း
 ဖွယ်ရာ ဥပမာရှိကုန်သော၊ ဝါ= ဂိလာနနှင့် ဥပမာနှိုင်း၍ ပြောကြားထိုက်
 ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊
 တထာဂတံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ လဘန္တော ဝါ=
 ရသော်လည်းကောင်း၊ တထာဂတံ=ကို၊ ဒဿနာယ=ငှာ၊ အလဘန္တောဝါ
 =မရသော်လည်းကောင်း၊ တထာဂပုဝေဒိတံ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေ
 တော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယံ=သုတ်၊ အဘိဓမ္မာတရားနှင့် ဝိနည်းကို၊ သဝ
 နာယ=ကြားနာခြင်းငှာ၊ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ သဝနာယ=ငှာ၊
 အလဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ
 သု=တရားတို့တွင်၊ နိယာမံ=မဂ္ဂနိယာမတည်းဟူသော၊ ဝါ=မိမိ၏အခြားမဲ့၌
 အရိယဖိုလ် အကျိုးပေးမှု မချွတ်မလွဲကိန်းသေမြဲသော အရိယမဂ်တည်းဟူသော၊
 သမ္မတ္တံ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော သဘောရှိသော တရားသို့၊ နေဝ ဩက္က
 မတိ=မသက်ရောက်နိုင်။ပ။ တထာဂတံ=ကို၊ ဒဿနာယ=ငှာ၊ လဘန္တောဝံ=
 ရမှသာလျှင်၊ (ကုသလေသု ဓမ္မေသု=တို့တွင်၊ နိယာမံ=သော၊ သမ္မတ္တံ=သို့၊
 ဩက္ကမတိ=သက်ရောက်နိုင်၏) အလဘန္တော=မရလသော်၊ (ကုသလေသု
 ဓမ္မေသု နိယာမံ သမ္မတ္တံ=သို့၊ နော ဩက္ကမတိ=မသက်ရောက်နိုင်) တထာ
 ဂတပုဝေဒိတံ=သော၊ ဓမ္မဝိနယံ=ကို၊ သဝနာယ=ငှာ၊ လဘန္တောဝံ=လျှင်၊

ကုသလေသု ဓမ္မေသု နိယာမံ သမ္ပတ္တံ ဩက္ကမတိ=နိုင်၏။ အလဘန္ဓော=သော်၊
 ကုသလေသု။ပ။ နောဩက္ကမတိ=နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးဦးသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်တတိယပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤတတိယပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဒေသနာ
 တော်ကို၊ အနုညာတာ=ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့အပြင်၊
 ဣမဉ္စ ပုဂ္ဂလံ=ဤတတိယပုဂ္ဂိုလ်ကိုပင်၊ ပဋိစ္စ=၍၊ အညေသမ္ပိ=အခြားသော
 ဒုတိယ၊ တတိယပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဒေသေတဗ္ဗော=
 ဟောကြားသင့်၏၊ ဝါ=ဟောကြားရမည်။ပ။

၃-သင်္ခါရသုတ်

၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော
 =သည်၊ သဗျာဗန္ဓု=ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော၊ (အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်
 ညှဉ်းဆဲတတ်သော ကာယိကစေတသိကဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော) ဝါ=ဒုက္ခကို
 ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယသင်္ခါရံ=ကာယသင်္ခါရကို၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော
 စေတနာအစုအဝေးကို၊ အဘိသင်္ခရောတိ=အားထုတ်စုဆောင်း၏၊ သဗျာဗန္ဓု=
 သော၊ ဝစီသင်္ခါရံ=ဝစီသင်္ခါရကို၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ အစုအဝေး
 ကို။ပ။ မနောသင်္ခါရံ=ကို၊ ဝါ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ အစုအဝေးကို။ပ။
 သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ အဘိသင်္ခရိတွာ=အားထုတ်စုဆောင်းပြီး၍။ပ။ သဗျာ
 ဗန္ဓု=ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောကံ=ဘုံဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏၊
 ဝါ=လားရောက်၏၊ သဗျာဗန္ဓု=သော၊ လောကံ=သို့၊ ဥပပန္နံ=ကပ်ရောက်လျက်၊
 ဝါ=လားရောက်လျက်၊ သမာနံ=ဖြစ်နေသော၊ တမေနံ (တံဇနံ)=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊

၁။ သဗျာဗန္ဓု။ ။ “ဝိ+အာ+ဗာဓောတိ အပစ္စည်းဖြင့် ဗျာဗာဓ၊
 ထို့နောက် သွတ္တ ဣပစ္စည်းဖြင့် ဗျာဗန္ဓု (ဗကို ပစောက်ပြုလျှင် ဗျာပဇ္ဇ)ဟု
 ရုပ်ဖြစ်၏။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အာဗာဓတိတိ ဗျာဗာဓော၊ ဗျာဗာဓောဧဝ
 ဗျာဗန္ဓု=အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ညှဉ်းဆဲတတ်သော ကာယိက
 စေတသိက ဒုက္ခ။ သဟ ဗျာဗန္ဓေန ယော ဝတ္တတိတိ သဗျာဗန္ဓော=ထိုဒုက္ခနှင့်
 တကွဖြစ်သော ကာယသင်္ခါရ စသည်။ ဤ၌ ကာယသင်္ခါရ စသောပုဒ်၏
 ပုလ္လိင်အတိုင်း “သဗျာဗန္ဓော”ဟု ဩကာရန္တဖြင့် ထားသည်။ ဋီကာ၌မူ
 သဗျာဗန္ဓုဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ရုပ်ရှိနေ၏။

သဗျာဗဇ္ဈာ=ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖဿာ=အကျိုးဝိပါက် ဖဿတို့သည်၊
 ဖုသန္တိ=တွေ့ထိကုန်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗျာဗဇ္ဈေဟိ=ကုန်သော၊
 ဖဿေဟိ=တို့သည်၊ ဖုဋ္ဌော=တွေ့ထိအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊
 နေရယိကာ=ငရဲ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ သေယျထာပိ=သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့၊
 (ဧဝံ=ဤအတူ)သဗျာဗဇ္ဈံ= (အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော နောက်နောက်သော)
 ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နောက်နောက် ဒုက္ခတို့ကို ဆက်ကာဆက်ကာ
 ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဧကန္တဒုက္ခံ=ဧကန်စင်စစ် ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခမပါ
 ဒုက္ခချည်းသာဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒယတိ=ခံစားရ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓေ=၌ ။ပ။ အဗျာဗဇ္ဈံ=ဒုက္ခမရှိသော၊
 ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယသင်္ခါရံ။ပ။ အဗျာဗဇ္ဈံ=ဒုက္ခမရှိသော၊
 လောကံ။ပ။ အဗျာဗဇ္ဈာ=ဒုက္ခမရှိကုန်သော၊ ဖဿာ။ပ။ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော
 =သော်၊ သုဘကိဏှာ သုဘကိဏှာဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ သေယျထာပိ=
 ဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ)အဗျာဗဇ္ဈံ=သော၊ ဧကန္တသုခံ=ဧကန်စင်စစ်
 သုခဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒယတိ=၏ ။ပ။ သဗျာဗဇ္ဈမ္ပိ=ဒုက္ခ
 နှင့် အတူတကွလည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို
 ဖြစ်စေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ အဗျာဗဇ္ဈမ္ပိ=ဒုက္ခမရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊
 ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ကာယသင်္ခါရံ။ပ။ ဥပပန္နံ
 =လျက်၊ သမာနံ=သော၊ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော
 =သော်၊ မနုဿာ စ=လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဧကဇ္ဇေ=အချို့ကုန်သော၊
 ဒေဝါ စ=ကာမာဝစရနတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဧကဇ္ဇေ=ကုန်သော၊ ဝိနိ
 ပါတိကာ စ=ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ဝိနိပါတိက ဗြိတ္တာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ
 =ချမ်းသာကြီးပွားရေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ ကျဆင်းခြင်းရှိသော ဗိမာန်ပိုင်ရှင်
 ဗြိတ္တာတို့သည်လည်းကောင်း၊ [သုခသမုဿယတော ဝိရူပံ နိပါတော နိပတနံ
 ဝိနိပါတော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတံ ဝိနိပါတိကာ] သဗျာဗဇ္ဈမ္ပိ=သော၊
 အဗျာဗဇ္ဈမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏ သုခဒုက္ခံ=ရောနှောသော သုခဒုက္ခဖြစ်သော၊
 ဝါ=သုခဒုက္ခ အရောရော အနှောနှောဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒယန္တိ
 သေယျထာပိ=ခံစားကြကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) သဗျာဗဇ္ဈမ္ပိ=သော၊ အဗျာ
 ဗဇ္ဈမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒယတိ=ခံစားရ၏ ။ပ။

၄-ဗဟုကာရသုတ်

၂၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ
 =ဤဆရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပုဂ္ဂလဿ=တပည့်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊
 ဝါ=တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်၊ ဗဟုကာရ=များသော ကျေးဇူးရှိကုန်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ ယံ ပုဂ္ဂလံ=အကြင်ဆရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဂမ္မ=အကြောင်းပြု၍၊
 ပုဂ္ဂလော=တပည့်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗုဒ္ဓံ=သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရားကို၊
 သရဏံ=(ဝဋ်ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက်) ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊
 ဂတော=ဆည်းကပ်သည်၊ ဝါ=သဘောပေါက် သိမြင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊
 ဓမ္မံ=(မဂ်ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ဓမ္မက္ခန်ပရိယတ် ဆယ်ပါးသော) တရားတော်မြတ်ကို။ပ။
 သံဃံ=(ရှစ်ပါးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်းဟူသော) သံဃာတော်မြတ်ကို။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤရတနာသုံးပါး အားထားဆည်းကပ်သူအဖြစ်သို့
 ရောက်စေသော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ဤသရဏဂုံပေးသော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ=ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဗဟုကာရော=များသော ကျေးဇူး
 ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ကျေးဇူးများသော
 ဆရာပုဂ္ဂိုလ်တဦးကား၊ ယံ ပုဂ္ဂလံ=အကြင်ဆရာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဂမ္မ=၍၊
 ပုဂ္ဂလော=တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။[ဣဒံ ဒုက္ခံ-စသည်ကို ဤတိကနိပါတ်စာပိုဒ်
 (၁၂)နှင့် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၆)သုတ်တို့ကိုကြည့်ပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ
 ပုဂ္ဂလော=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သစ္စာလေးပါးတရားကို သိမြင်သော သောတာ
 ပတ္တိမဂ်သို့ ရောက်စေသော ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုနစ
 ပရံ=ကား။ပ။ [အာသဝါနံ ဓယာစသည်ကို ဤတိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၂-
 ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့ အယံပုဂ္ဂလော=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အာသဝတရား
 ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်သို့ ရောက်စေသော ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်)
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ဆက်လက်၍ အထူးဆိုဖွယ်ရှိသည်ကား၊ တိဟိ=
 သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်တို့ထက်၊ ဣမဿ
 ပုဂ္ဂလဿ=ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဝါ=အတွက်၊ ဗဟုကာရော=များသော
 ကျေးဇူးရှိသော၊ အညော=အခြားသော၊ ပုဂ္ဂလော=ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ
 =မရှိတော့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ဤမျှမကသေး၊ တိဏ္ဍံ=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေသံ
 ပုဂ္ဂလာနံ=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေန= ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊

အဘိဝါဒန+ပစ္စုဒ္ဓာန+အဗ္ဗလိကမ္မ+ သာမိစိကမ္မ+စိဝရ+ ပိဏ္ဏပါတ+ သေနာ
 သန+ ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇပရိက္ခာရ+အနုပုဒါနေန =ရှိခိုးခြင်း+ နေရာမှထ၍
 ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း+ လက်အုပ်ချီခြင်း+ အရိုအသေပြုခြင်း+ သင်္ကန်း+ဆွမ်း+
 အိပ်ရာနေရာကျောင်း+ဂိလာန၏ ရောဂါအတွက်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏
 အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အဦဖြစ်သော ဆေးတို့ကို+ လှူဒါန်း
 ခြင်းဖြင့်၊ [ယဒိဒံ အနက်မရှိကြံပါ၊ ဂိလာနပစ္စယ စသည်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂-
 ကြည့်]န သုပ္ပတိကာရံ=လွယ်ကူစွာ အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ
 =နိုင်ဟူ၍၊ (အဟံ)ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ [ယဒိဒံကို အနက်ရှိ ကြံလိုလျှင်-တိဏ္ဍံ
 ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့ကို၊ ယဒိဒံ အဘိဝါဒန...နုပုဒါနံ=အကြင်ရှိခိုးခြင်း
 ..လှူဒါန်းခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန အဘိဝါဒန...နုပုဒါနေန=ထိုရှိခိုး
 ခြင်း.....လှူဒါန်းခြင်းဖြင့်၊ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေန=ဤတပည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ န
 သုပ္ပတိကာရံ=ကို၊ ဝါ=၍၊ ဝဒါမိ=၏။] ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၅-ဝဇီရူပမသုတ်

၂၅။ အရုက္ခပမစိတ္တော=အနာဟောင်း အနာဆွေးဟူသော ဥပမာရှိသော
 စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=အနာဟောင်း အနာဆွေးနှင့်တူသော စိတ်ရှိသော၊ [အရု=
 အနာဆွေး။ အရု ဥပမာ ယဿ စိတ္တဿာတိ အရုက္ခပမံ။ ပဒသန္နိ အကျိုးငှာ
 ကအက္ခရာလာ။ အရုက္ခပမံ စိတ္တံ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ အရုက္ခပမစိတ္တော]
 ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇုပမစိတ္တော=လျှပ်စစ်ဟူသော ဥပမာရှိသော
 စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=လျှပ်စစ်နှင့်တူသော စိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊
 ဝဇီရူပမစိတ္တော=ဝဇီရစိန်လက်နက်ဟူသော ဥပမာရှိသော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=သော၊
 ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရုက္ခပမစိတ္တော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊
 ကတမော စ=အဘယ်နည်း။ပ။ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကောဓနော=စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသည်၊
 ဝါ=ဒေါသကြီးသည်၊ ဥပါယာသဗဟုလော=များသော ပြင်းထန်စွာ စိတ်
 ပင်ပန်းခြင်း ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အပ္ပမ္ဘိ=စကားအနည်းငယ်မျှကိုပင်လည်း၊
 ဝုတ္တော=ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ အဘိသဇ္ဇတိ=ဒေါသဖြင့်
 ငြိတွယ်၏၊ (ဒေါသဖြင့် ဆူးကောက်ကဲ့သို့ ငြိတွယ်၏) ကုပ္ပတိ=စိတ်ဆိုး၏၊
 ဗျာပဇ္ဇတိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ ပတိတ္ထိယတိ=ဒေါသဖြင့် ကြမ်းတမ်း
 ခက်ထန်၏၊ [ပတိရှေးရှိသော ထာဓာတ်,ထေဓာတ် နှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်၏၊

ဓာတွန်သရကို ဣယင်ပြု၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၊ ခါဒိ၊ ၁၃၂ သုတ်] ကောပဉ္စ
 =အားနည်းသော ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဉ္စ=ထို့ထက်အားကြီးသော
 ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စယဉ္စ=မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊
 ဝါ=ပီတိသောမနဿ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ပါတု
 ကရောတိ=ထင်ရှားပြု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဋ္ဌေန ဝါ=ထင်းချောင်း၊ တုတ်ချောင်း
 ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌလာယဝါ=အိုးခြမ်းကွဲဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
 ဃဋ္ဌိတော=တိုက်ခိုက်ပုတ်ခတ်အပ်သော၊ ဒုဋ္ဌာရကော=ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော
 အနာသည်၊ ဝါ=အနာဆွေးသည်၊ မတ္တာယ=အတိုင်းအတာထက်၊ ဘိယျောသော
 =လွန်စွာ၊ အာသဝံ=သန့်ရည်ပြည်သွေးကို၊ ဒေတိ သေယျထာပိ=ပေးသကဲ့သို့၊
 ဝါ=ယိုစီးစေသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 အယံ=ဤဒေါသကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အရုက္ခပမစိတ္တာ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=
 ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ခုမာ=မျက်စိရှိသော၊ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်၊
 ရတ္တန္တကာရတိမိသာယံ=ညဉ့်အခါ မမြင်စမ်းတမ်း ကန်းသည်အဖြစ်ကို ပြု
 တတ်သော အမိုက်မှောင်၌ [ရတ္တိ=ညဉ့်၌+အန္တကာရ=ကန်းသည်အဖြစ်ကို ပြု
 တတ်သော၊ ဝါ=စက္ခုပိညာဏ်ဖြစ်မှုကိုတားဆီးတတ်သော+တိမိသာ= အမိုက်
 မှောင်] ဝိဇ္ဇန္တ ရိကာယ=လျှပ်စစ်ပြက်ဆဲ ခဏ၌၊ [ဝိဇ္ဇယာ =လျှပ်စစ်၏+အန္တ ရိကာ
 နိစ္ဆရဏကုဏော =ပြက်ဆဲခဏသည်၊ ဝိဇ္ဇန္တ ရိကာ။ အန္တ ရိကာသဒ္ဓါ ခဏ
 အနက်ဟော] ရူပါနိ=ရူပါရုံတို့ကို၊ ပဿေယျ သေယျထာပိ=မြင်နိုင်သကဲ့သို့။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သဗ္ဗာလေးပါး တရားသိမြင်သော
 အောက်မဂ် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးကို) ဝိဇ္ဇုပမစိတ္တာ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဇိရဿ=ဝဇိရစိန်ကျောက်၏၊ ဝါ=ဝရစိန်လက်နက်သည်၊
 ကိဉ္စိ=တစ်ခုတစ်ခုသော၊ အဘောဇ္ဇံ= မဖောက်ခွဲနိုင်သော၊ မဏိ ဝါ=ပတ္တမြားတုံးသည်
 လည်းကောင်း၊ ပါသာဏော ဝါ=ကျောက်တုံးသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ
 သေယျထာပိ=မရှိသကဲ့သို့။ပ။အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဤစေတောဝိမုတ္တိသို့
 ရောက်၍နေသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဝဇိရူပမစိတ္တာ။ပ။

၆-သေဝိတဗ္ဗသုတ်

၂၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နသေဝိတဗ္ဗော=မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်သော၊ န
 ဘဇိတဗ္ဗော=မဆည်းကပ်ထိုက်သော၊ န ပယိရူပါသိတဗ္ဗော=(အနီးအပါး၌

နေခြင်းဖြင့်) ထပ်တလဲလဲ မမှီခိုထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေဝိတဗ္ဗော=ချဉ်းကပ်မှီဝဲထိုက်သော၊ ဘဇိတဗ္ဗော=ဆည်းကပ်
 ထိုက်သော၊ ပယိရုပါသိတဗ္ဗော= (အနီးအပါး၌နေခြင်းဖြင့်) ထပ်တလဲလဲ
 မှီခိုထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်။ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သက္ကတ္တာ=
 ကောင်းစွာပြု၍၊ ဂရုံကတ္တာ=အလေးဂရုပြု၍၊ သေဝိတဗ္ဗော။ပ။ အတ္ထိ=၏၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=အဘယ်မည်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ န သေဝိတဗ္ဗော
 =မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်သနည်း၊ နဘဇိတဗ္ဗော=သနည်း၊ န ပယိရုပါ
 သိတဗ္ဗော=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊
 ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=သီလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သမာဓိနာ=သမာဓိ
 အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပညာယ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟီနော=မိမိအောက်
 ယုတ်နိမ့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနုဒ္ဒယာ=အစဉ်မပြတ် စောင့်
 ရှောက်တတ်သော မေတ္တာကို၊ အညတြ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ အနုကမ္ပါ=ငဲ့ညှာ
 ထောက်ထားသနားမှု ကရုဏာကို၊ အညတြ=၍၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊
 (ဤသို့ သီလစသည်ဖြင့် မိမိအောက်ယုတ်နိမ့်ခြင်း သဘောရှိသော) ပုဂ္ဂလော=ကို၊
 နသေဝိတဗ္ဗော=(မိမိအကျိုးစီးပွားအတွက်) မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်၊ န ဘဇိ
 တဗ္ဗော=ထိုက်၊ န ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=ထိုက်။ [ထိုသူ၏ အကျိုးကိုငဲ့၍သာ
 ချဉ်းကပ်ထိုက်၏ဟူလို]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော=
 ချဉ်းကပ်မှီဝဲထိုက်သနည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=ဖြင့်လည်းကောင်း
 ။ပ။ပညာယ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဒိသော=မိမိနှင့်တူညီသည်၊ ဟောတိ=၏၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော
 =ထိုက်၏။ပ။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ချဉ်း
 ကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမှု) သီလသာမည
 ဂတာနံ=သီလအားဖြင့် တူသည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်လျက်၊[သမာနဿ
 ဘာဝေါ သာမညံ၊ သီလေန သာမညံ သီလသာမညံ၊ တံ ဂတာ] သတံ
 (သန္တာနံ)=ဖြစ်ကြကုန်သော၊ နော=ငါတို့၏၊ သီလကထာ စ=သီလနှင့်စပ်သော
 စကားသည်သာလျှင်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ နော=ငါတို့၏၊ သာ=ထိုသီလက
 ထာသည်၊ ပဝတ္တိနိ စ=(ကန့်ကွက်သူကင်းလျက်) အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း
 ရှိသည်လည်း၊ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့၊ နော=ငါတို့၏၊ သာ=ထိုသီလကထာသည်၊
 ဖာသု စ=ချမ်းသာစွာနေရကြောင်း စကားသည်လည်း၊ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့၊

သမာဓိသာမညဂတာနံ=သမာဓိအားဖြင့် တူညီသည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်လျက်
 ။ပ။ သာ=ထိုသမာဓိကထာသည်။ပ။ ပညာသာမညဂတာနံ=ပညာအားဖြင့်
 ...လျက်။ပ။ သာ=ထိုပညာကထာသည်။ပ။ ဖာသု စ=လည်း၊ ဘဝိဿတိ=တ္တံ၊
 ဣတိ=ဤအကြောင်းကြောင့် (သီလကထာ စသည်ဖြင့် ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း
 ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်) တံ=ထိုသို့ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည်အဖြစ်သည်။
 ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [တံ ကိဿ ဟောတုသို့ ပြန်အုပ်သည်။ တသ္မာစသည်ကား
 နိဂုံးဝါကျ] တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ သီလစသည် တူညီသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် သီလကထာ စသည်ကိုသာ အမြဲပြောဆိုနေရခြင်း၊ ထို
 သီလကထာစသည်၏ ချမ်းသာစွာ နေရကြောင်းလည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊
 ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။

ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=ဖြင့်လည်းကောင်း ။ပ။ ပညာယ=ဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ အဓိကော=မိမိထက်သာလွန်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=၏။ ကိဿ ဟောတု
 =ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ အလေးဂရုပြု၍ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်။
 (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ အဟံ=ငါသည်) ဣတိ=ဤသို့အလေးဂရုပြု၍
 ချဉ်းကပ်ခြင်းဖြင့်၊ အပရိပူရံ=မပြည့်စုံ မလုံလောက်သေးသော၊ သီလက္ခန္ဓံ ဝါ
 =သီလအစုကိုလည်း၊ ပရိပူရေဿာမိ=ပြည့်စုံလုံလောက်စေအံ့၊ ပရိပူရံ=ပြည့်စုံ
 လုံလောက်သော၊ သီလက္ခန္ဓံ ဝါ=လည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော
 သီလသိက္ခာအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်၊ (သာလွန်သော သီလကိုမှီ၍ဖြစ်သော
 ပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ [တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေတိ တံတံ
 သိက္ခာကောဋ္ဌာသပဒဋ္ဌာနေ=ဟူသော ဋီကာ၌ ပဒသဒ္ဓါပိုသည်ဟု ယူဆ၏]
 အပရိပူရံ=သော၊ သမာဓိက္ခန္ဓံ ဝါ=သမာဓိအစုကိုလည်း။ပ။တတ္ထ တတ္ထ=
 ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော သမာဓိအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်၊ (သာလွန်သော
 သမာဓိကို မှီ၍ဖြစ်သောပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ (တိုးတက်
 မြင့်မားလာစေအံ့) ။ပ။ ပညာက္ခန္ဓံ ဝါ=ပညာအစုကိုလည်း။ပ။ တတ္ထ တတ္ထ
 =ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော ပညာအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်၊ (သာလွန်သော
 ပညာကိုမှီ၍ဖြစ်သော ပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=အံ့။ ဣတိ=ဤအကြောင်း
 ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ အလေးဂရုပြု၍ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်။
 ဟောတိ=ဖြစ်၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ မပြည့်စုံသေးသော သီလက္ခန္ဓ
 စသည်ကို ပြည့်စုံစေခြင်း၊ ပြည့်စုံသော သီလက္ခန္ဓစသည်ကို တိုးတက်မြင့်မား

လာစေနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ။ပ။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

နိဟိနဿဝိ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) မိမိအောက် ယုတ်နိမ့်သောသူကို မှီခိုဆည်းကပ်သော၊ ပုရိသော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိဟိယတိ=(သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့်) ယုတ်နိမ့်ကျဆင်း၏။ တုလျသေဝိ=သီလစသည်ဖြင့် မိမိနှင့်တန်းတူညီမျှ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုဆည်းကပ်သောသူသည်၊ ကဒါစိ=တရံတခါမျှ၊ ဝါ=မည်သည့်အခါ၌မျှ၊ နစဟာယေထ=မယုတ်နိမ့်နိုင်သည်သာ၊ [ဧထဝိဘတ်ကို သတ္တိအနက်ဟောကြံသည်] သေဋ္ဌ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) မိမိထက်မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဥပနမံ (ဥပနမန္တော)=ကိုင်းရှိုင်းဆည်းကပ်သောသူသည်၊ ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ဥဒေတိ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) တိုးတက်မြင့်မား၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အတ္တနော=မိမိထက်၊ ဥတ္တရိ=သီလစသည်ဖြင့် သာလွန်မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘဇေထ=မှီခိုဆည်းကပ်သင့်၏။ ဝါ=မှီခိုဆည်းကပ်ပါလော၊ [ဤ၌ သတ္တမိ “ဧထ”ဝိဘတ်သည် အရဟအနက်၊ အာဏတ္တိအနက်ဟု အနက်နှစ်မျိုးဟော ဖြစ်နိုင်၏] ဣတိ (အဝေါစ) ဆဋ္ဌ။

၇-ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗသုတ်

၂၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗော=(မစင်ပမာ) ရွံရှာစက်ဆုပ်သင့်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) န သေဝိတဗ္ဗော=သော၊ န ဘဇိတဗ္ဗော=သော၊ န ပယိရူပါသိတဗ္ဗော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဇ္ဈပေက္ခိတဗ္ဗော= လျစ်လျူရှုသင့်သည်၊ (ဟုတွာ)။ပ။ န ပယိရူပါသိတဗ္ဗော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗော=သည်၊ (ဟုတွာ) န သေဝိတဗ္ဗော=ထိုက်သနည်း။ပ။န ပယိရူပါသိတဗ္ဗော=သနည်း၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ်-၁၃-ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗော=သည်၊ (ဟုတွာ)န သေဝိတဗ္ဗော=မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်။ပ။ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ရွံရှာသင့်၍ မချဉ်းကပ်ထိုက်သည်အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒိဋ္ဌာနဂတိ=တွေ့မြင်အပ်သော အပြုအမူကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ ကိဉ္ဇာပိ န အာပဇ္ဇတိ=အကယ်၍ကား မရောက်ပါပေ၊ အထခေါ=ထိုသို့ပင် မရောက်ပါသော်လည်း၊ နံ=ထိုဒုဿီလကိုမှီခိုဆည်းကပ်သောသူ၏၊ ပါပကော=ယုတ်ညံ့သော၊ ကိတ္တိ

သဒ္ဓေါ=ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ= ကျော်လွမ်း ပျံ့နှံ့၍တက်၏။ (ကိန္တိ=သို့၊ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=သနည်းဟူမူ)

(အယံ=ဤသူကား) ပါပမိတ္တော=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသော၊ ပါပသဟာယော=ယုတ်မာသော အဖော်သဟဲရှိသော၊ ပါပသမ္မဝကော= သူ ယုတ်မာတို့၌ ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော=လူသူပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။ ဣတိ=သို့၊ (အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂျထဂတော=မစင်တွင်း၌ ကျ ရောက်သော၊ အဟိ=မြေသည်၊ (လင်းမြေသည်) ကိဉ္ဇာပိ နဒံသတိ= အကယ် ၍ကား မကိုက်ပါပေ၊ အထခေါ=ထိုသို့ပင် မကိုက်ပါသော်လည်း၊ နံ=(မြေကို မစင်တွင်းမှထုတ်ဆယ်သော) ထိုသူ့ကို၊ (အဟိ=မြေသည်) မကွေတိ သေယျ ထာပိ=မစင်ဖြင့် သုတ်လိမ်းသကဲ့သို့။ပ။ ပါပသမ္မဝကော=သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂ လော=တည်း။ ဣတိ (အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဣတိ=ဤ မကောင်းသတင်း ပျံ့နှံ့ ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ရွံရှာသင့်၍ မချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။) [တံ ကိဿ ဟောတုသို့ ပြန်စပ်သည်] တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ဒုဿိလကို ဆည်းကပ်သူ၏ မကောင်းသတင်း ပျံ့နှံ့သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဒုဿိလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။

[အာသဝံ ဒေတံ။ ဝေမေဝံခေါ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ကောဓနော ဟောတိ။ပ။ ပါတုကရောတိ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ တိန္ဒု ကာလာတံ-ဟုပေယျာလဖော်ပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိန္ဒုကာလာတံ=တယ် သားမီးစသည်၊ [တိန္ဒုက=တယ်သား+အလာတ=မီးစ] ကဋ္ဌေန ဝါ=ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌလာယ ဝါ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဃဋ္ဌိတံ=ရိုက်ခတ်အပ်သည်၊ (သမာနံ= ဖြစ်လသော်)မတ္တာယ=ထက်၊ ဘိယျောသော=စွာ၊ စိစ္ဆိဋ္ဌာယတိ သေယျထာပိ=စိစ္ဆိဋ္ဌဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ ဝါ=ဖျစ်ဖျစ်ဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ စိဋ္ဌိဋ္ဌာယတိ သေယျထာပိ=စိဋ္ဌိဋ္ဌဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ ဝါ=ဖျတ်ဖျတ်ဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့။ပ။ ဂျထဂူပေါ= မစင်ကျင်ကြီးဖြင့် ပြည့်သောကျင်းသည်၊ ဝါ=မစင်ကျင်ကြီးပုံသည်။ပ။ ဃဋ္ဌိတော =သည်၊ (သမာနော=သော်)။ပ။ ဒုဂ္ဂဗ္ဗော=မကောင်းသောအနံ့ရှိသည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ပ။ ကိဿ ဟောတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့လျစ်လျူရှုသင့်၍ မဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ =ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ သော=ထိုဒေါသကြီးသောသူသည်) မံ=ငါ့ကို၊ အက္ခော သေယျပိ= ဆဲရေးမှုလည်း ဆဲရေးလေရာ၏၊ မံ=ငါ့ကို၊ ပံရိဘာသေယျပိ=

ခြိမ်းခြောက်မှုလည်း ခြိမ်းခြောက်လေရာ၏။ မဲ=ငါ့ကို၊ အနတ္တံ=အကျိုးစီးပွား
ကင်းမဲ့သူဖြစ်အောင်၊ ကရေယျပိ=ပြုမှုလည်း ပြုလေရာ၏။ ဣတိ= (ဆဲ
ရေးခြင်းစသည်ကို ပြုလေရာသော) ဤအကြောင်းကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့
လျစ်လျူရှုသင့်၍ မဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏)

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်၊ အကျိုးမဲ့ပြုလေရာ
သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ဒေါသကြီးခြင်း သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော
=ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊
ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သီလနှင့်ပြည့်စုံခြင်း သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။
ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆည်းကပ်ထိုက်သည်
အဖြစ်သည် (ဟောတိ=မှု)။ပ။ နံ=ထိုသီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုဆည်းကပ်သူ၏၊
ကလျာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=ချီးမွမ်းပြောဆိုအပ်သောသတင်း
စကားသံသည်။ပ။ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကလျာဏမိတ္တော=ကောင်းသော
မိတ်ဆွေရှိသော၊ ကလျာဏသဟာယော= ကောင်းသော အဖော်သဟဲရှိသော၊
ကလျာဏသမ္ပဝကော=သူတော်ကောင်းတို့၌ ညွတ်ကိုင်းသော၊ ပရိသပုဂ္ဂလော=
ယောက်ျားပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဣတိ (အဗ္ဗဂ္ဂစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤအကြောင်းကြောင့်၊
တံ=ထိုသို့သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ
=၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့သီလရှိသူကို မှီခိုဆည်းကပ်သူ၏ သတင်း
ကောင်း ပျံ့နှံ့သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=
သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။သတ္တမံ။

၈-ဂုဏဘာဏီသုတ်

၂၈။ ဂုဏဘာဏီ=မစင်ကျင်ကြီးကဲ့သို့ အနံ့ဆိုးသော စကားကို
ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ပုပ္ဖဘာဏီ= (စကားဝါ၊မြဲလေးစသော)
ပန်းကဲ့သို့ အနံ့မွှေးသော စကားကို ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း မဓု
ဘာဏီ=ပျားရည်ပမာ နားချိုသာသော စကားကိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း
ကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂုဏဘာဏီ.....ကိုပြောဆိုသော၊ ပုဂ္ဂလော=
ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သဘဂ္ဂတောဝါ
=အစည်းအဝေး၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ပရိသဂ္ဂတော ဝါ =
ရွာသားပရိသတ်၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဉာတိမဇ္ဈဂတော

ဝါ=ဆွေမျိုးတို့အလယ်၌ ရောက်နေသည် သော်လည်းကောင်း၊ ပုဂမဇ္ဈဂတော
 ဝါ=အသင်းအဖွဲ့အလယ်၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ရာဇကုလ
 မဇ္ဈဂတော ဝါ=မင်းမျိုးအလယ် ဝိနိစ္ဆယခုံရုံးကြီး၌ ရောက်နေသည်သော်လည်း
 ကောင်း၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) “အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ ဧဟိ=လာပါ
 လော၊ ယံ=အကြင်အကြောင်းအရာကို၊ ဇာနာသိ=သင်သိ၏၊ တံ=ထိုသင်
 သိအပ်ပြီးသော အကြောင်းအရာကို၊ ဝဒေဟိ=ပြောပါလော”၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 အဘိနိတော=မေးစစ်ခြင်းငှာ ခေါ်ဆောင်အပ်သည်၊ သက္ခိပုဋ္ဌော=သက်သေပြု၍
 မေးစစ်အပ်သည်၊ (သမာနော=သော်) သော=ထိုသူသည်၊ အဇာနံ(အဇာနန္တော)
 ဝါ=မသိဘဲလျက်လည်း၊ ဇာနာမိတိ=ကျွန်ုပ်သိပါ၏ဟု၊ အာဟာ=ပြော၏၊
 ဇာနံ (ဇာနန္တော) ဝါ=သိပါလျက်လည်း၊ န ဇာနာမိတိ=မသိပါဟု၊ အာဟာ=
 ပြော၏။ အပသံ (အပဿန္တော) ဝါ= မမြင်ဘဲလျက်လည်း၊ ပဿာမိတိ=
 မြင်ပါ၏ဟု၊ အာဟာ=၏။ ပသံ (ပဿန္တော) ဝါ=မြင်ပါလျက်လည်း၊ န
 ပဿာမိတိ=မြင်ပါဟု၊ အာဟာ=၏။

ဣတိ=ဤသို့၊ အတ္တဟောတု ဝါ=မိမိ၏ အကြောင်းတခုခုကြောင့်သော်
 လည်းကောင်း၊ (မိမိ၏ လက်ခြေစသည် အဖြတ်ခံရခြင်းနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ
 ရရှိခြင်း၊ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း)
 ပရဟောတုဝါ=(ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ စသော) သူတပါး၏ အကြောင်းကြောင့်သော်
 လည်းကောင်း၊ (သူတပါး၏ လက်ခြေစသည် အဖြတ်ခံရခြင်းနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ
 ရရှိခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း) အာမိသ
 ကိဉ္ဇိက္ခဟောတု ဝါ=အနည်းငယ်မျှသော တံစိုးလက်ဆောင်ဟူသော အကြောင်း
 ကြောင့် သော်လည်းကောင်း [ကိဉ္ဇိက္ခ=အနည်းငယ်မျှသော+အာမိသ=မျက်နှာလှို
 မျက်နှာရ ပေးစရာလာဘ် တံစိုးလက်ဆောင်ပစ္စည်း] သမ္ပဇာနံ (သမ္ပဇာနန္တော)=
 မှားယွင်းနေမှန်း သိပါလျက်၊ [သမ္ပဇာနံ=၌ နိဂ္ဂဟိတံကိုချေ၍ “သမ္ပဇာန”
 ဟုရှိသည်] မုသာ=မှားယွင်းသောစကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုသည်၊ ဟောတိ
 =၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အတ္တ, ပရ, အာမိသကိဉ္ဇိက္ခဟူသော
 အကြောင်းကြောင့် မဟုတ်မှန် ပြောဆိုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဝုထဘာဏီ=သော၊
 ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။

သော=ထိုသူသည်၊ အဇာနံ (အဇာနန္တော) ဝါ=မသိလျှင်လဲပဲ၊
 နဇာနာမိတိ=မသိပါဟု၊ အာဟာ=၏၊ ဇာနံ (ဇာနန္တော) ဝါ=သိလျှင်လဲပဲ၊
 ဇာနာမိတိ=သိပါ၏ဟု၊ အာဟာ=၏။ပ။ မုသာ=ကို၊ ဘာသိတာ=သည်၊ န

ဟောတိ=မဖြစ်။ပ။ ဖရသံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်း
 တမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဝါ=စကား၏ အကြောင်းရင်း
 စေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်၍၊ ဖရသာယ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဝါစာယ=မှ၊
 ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်။ ဟောတိ=၏၊ ယာ သာ ဝါစာ=အကြင်
 စကားသည်၊ နေလာ=အပြစ်မရှိ၊ ကဏ္ဍသုခါ=ကြားရသူတို့၏ နားကို ချမ်းသာ

၁။ နေလာ, ကဏ္ဍသုခါ, ဝေမနိယာ။ ။ နေလာ=န+လော-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။
 “ဗဟုလာယဉ္စ ခေလမိ၊ လော ဒေါသေလ မိရိတံ” ဟူသော အဘိဓာန်ဂါထာ
 (၁၀၁၀)နှင့်အညီ ဣတ္ထိလိင် လော(ဇော) သဒ္ဒါသည် ဖာလာပင်နှင့် တံတွေး
 ဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၍ နပုလ္လိင် လေ (ဇေ)သဒ္ဒါသည် အပြစ်ဒေါသ
 ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ လလေး, ဋ္ဌကြီး နှစ်မျိုးလုံးပင် အသုံးရှိ၏။ ထို
 အနက် သုံးမျိုးတို့တွင် ဤပါဠိတော်၌ “နေလာတိ ဇလံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော” ဟူ၍
 အပြစ်ဒေါသဟူသော အနက်ကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ နာသာ လေန္တိ နေလာ
 နိဒ္ဒေါသာ= အပြစ်မရှိသော စကား။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ မည်သို့မည်ပုံ
 အပြစ်မရှိသည်ကို မဖွင့်ပြ၊ သဒ္ဒါအားဖြင့်လည်းကောင်း, အနက်အားဖြင့်
 လည်းကောင်း အပြစ်မရှိသော စကားဟု ဆရာတော်မြတ်များ မိန့်တော်မူကြ၏။

အဋ္ဌသာလိနိ ဝေဒနာတိကံ အဖွင့်အတိုင်း “သုခယတိတိ သုခါ=
 ချမ်းသာစေတတ်သော စကား” ဟု ဝစနတ္ထပြုသင့်၏။ သုခ၏အကြောင်းဟု
 ဖလူပစာရသော်လည်း ကြံသင့်၏။ ဗျဉ္ဇနမဂုရတာယ=စကားသံ၏ ချို့သာ
 သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [သဒ္ဒါ၏ ချို့မြိန်သော အရသာနှင့်တူသည်အဖြစ်ကြောင့်-
 ဟုလည်း ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏] ကဏ္ဍာနံ သုခါ ကဏ္ဍသုခါ= (ကြားရသူတို့၏)
 နားကို ချမ်းသာစေတတ်သော (နားဝင်ချို့သော) စကား။

“ဈာဒိဟိ မနံ မစတော ဝါ” ဟူသော ကဏ္ဍည်းသဒ္ဒါကြီး ဥဏာဒိကပ္ပ၌
 ပေမသဒ္ဒါကို ပီဇာတ် မနံပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်စီရင်၏၊ ပီယနံ ပေမော (ပီဏနံ
 ပေမော)= ချစ်ခင်ခြင်း၊ ယခုစာအုပ်တို့၌ ပေမနိယာ-ဟု ဤဒီယဖြင့်ချည်း
 တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ပေမပုဒ်နောင် တဒ္ဒိတ် ဤယပစ္စည်းသက်ရမည်ဖြစ်၏။
 ဣယပစ္စည်းသက်၍ “ပေမနိယာ” ဟု ဣရသာဖြင့်လည်း ရုပ်စီရင်တော်မူကြ၏။
 နငယ်လည်းလာရ၏။ အတ္ထမဂုရတာယ= အနက်သဘော ချောညက်ချို့သာသည်
 အဖြစ်ကြောင့်၊ ပေမံ ဇနေတိတိ ပေမနိယာ=ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော
 စကား။

စေနိုင်၏။ ပေမနိယာ=ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဟဒယင်္ဂမာ=(မထိုးမနှက်၊
ချောညက်စွာ) စိတ်နှလုံးသို့ ဝင်ရောက်လာ၏။ ပေါရီ=မြို့ကြီးသူသဖွယ်
နုနယ်သိမ်မွေ့၏။ ဝါ=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌ ဖြစ်၏။
ဝါ=မြို့သူမြို့သားတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းဖြစ်၏။ ဗဟုဇနကန္တာ
=များစွာသော လူအပေါင်းသည် နှစ်သက်အပ်၏။ ဗဟုဇနမနာပါ^၂=များစွာသော

၁။ ပေါရီအဖွင့်သုံးမျိုး။ ။ “ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ပူရေ ဘဝါ ပေါရီ”
ဟု အဋ္ဌကထာ ဝစနတ္ထပြု၏။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ (ဂုဏ်တို့၏ ပြည့်စုံသည်
အဖြစ်ကြောင့်)ဟူသော ဟိတ်ပါဠိနှင့် အညီ ပူရေပုဒ်ကို ဤသုတ်ဒီကာ၌
“ပူရေတိ ဂုဏာနံ ပါရိပူရိယံ”ဟု လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ် (၉၇)
ခိပ္ပနိသန္တိသုတ် ဒီကာ (နှာ-၃၂၁)၌ “ပူရေ ပုဏ္ဏဘာဝေ”ဟုလည်းကောင်း
ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဤပဌမနည်း၌ ဦးဒိဃဖြင့် ပူရေဟုရိုမည် ဖြစ်၏။
ထိုပူရေကိုလည်း ဘာဝပုဓာန (သို့မဟုတ်) ဘာဝလောပ ကြံရ၏။ ပူရေ
(ပူရဘာဝေ)=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌၊ ဘဝါ= ဖြစ်သော
စကားတည်းဟု အနက်ဆိုရ၏။ ဤနည်း၌ ဦးဒိဃဖြင့် ပူရပုဒ်၊ ဏပစ္စည်း၊
ဦကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းသက်၍ ပေါရီဟု ရုပ်ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကထာ ဒုတိယနည်း အဖွင့်၌ မြို့ဟူသော အနက်ကိုဟော၍
ဥရဿဖြင့်ရှိသော ပူရပုဒ်၊ ဏပစ္စည်း ဤပစ္စည်းဖြင့် ပေါရီဟု ဖြစ်၏။ ပူရေ
သံဝမှာ ပေါရီ= မြို့၌ ကြီးပွားသော အမျိုးသမီး၊ ပေါရီ ဝိယာတိ ပေါရီ=
မြို့သူသဖွယ် နုနယ်သိမ်မွေ့သော စကား။

(တနည်း) မြို့ဟူသော အနက်ကိုဟောသော ပုရသဒ္ဓါဖြင့်ပင်-ပုရဿ
သောတိ ပေါရီ= မြို့သူမြို့သားတို့၏ အပြောအဆို အသုံးအနှုန်းဖြစ်သော
စကား၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၊ ပုရသဒ္ဓါသည် မူလက မြို့ဟူသော အနက်ကို
ဟောသော်လည်း ဤနေရာ (ဤတတိယနည်း)၌မူ ဂါမော အာဂတော
(ရွာနေလူစုသည် လာ၏)၌ကဲ့သို့ ဌာနပုဓာရ အသောဒနည်းအားဖြင့် မြို့သူ၊
မြို့သားကို ပူရဟု ဆိုရသည်။

၂။ ဗဟုဇနမနာပါ။ ။ အပဓာတ် ဏပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ အာဒိဃဖြင့်
ရှိသော အာပသဒ္ဓါဖြင့် “မနံ အာပယတိ ဝဗေတိတိ မနာပါ= စိတ်နှလုံးကို
တိုးပွားစေတတ်သောစကား”ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ဒီကာတို့၌ အပဓာတ်နှင့် အနက်
တူသော အပ္ပဓာတ်ဖြင့် “မနံ အပ္ပိယတိ ဝဗေတိတိ မနာပါ”ဟု တွေ့ရ၏။

လူအပေါင်း၏ စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်၏။ တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိ
သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဖရသဝါစာကို ရှောင်၍ နေလ ကဏ္ဍသုခ စသည်ဖြစ်သော
စကားကို ပြောဆိုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-အန္ဓသုတ်

၂၉။ အန္ဓော=မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဧက
စက္ခု=မျက်စိတဖက်သာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဒွိစက္ခု=မျက်စိနှစ်ဖက်
ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အန္ဓော=မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်း
သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤ
လောက၌၊ ဧကစွဿ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ယထာရူပေန=အကြင်
သို့ သဘောရှိသော၊ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိဖြင့်၊ အနိဂတံ=မရအပ်သေးသော၊
ဘောဂံ ဝါ=စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုလည်း၊ အိဂစ္ဆေယျ=ရနိုင်၏၊ အိဂတံ= ရအပ်
ပြီးသော၊ ဘောဂံ ဝါ=လည်း၊ ဖာတိ=တိုးပွားအောင်၊ ကရေယျ=ပြုနိုင်၏၊
တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ စက္ခု=ပညာမျက်စိသည်၊ န ဟောတိ=မရှိ၊
ယထာရူပေန=သော၊ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိဖြင့်၊ ကုသလာကုသလေ=ကုသိုလ်
အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊ သာဝဇ္ဇာန
ဝဇ္ဇေ=အပြစ်ရှိကုန်၊ အပြစ်မရှိကုန်သော ။ပ။ ဟိနပ္ပဏိတေ=ယုတ်ညံ့ကုန်၊
မြင့်မြတ်ကုန်သော ။ပ။ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂေ=မည်းညစ်သောတရား၊ ဖြူ
စင်သော တရားများဖြစ်၍ အချင်းချင်း တားမြစ် ကန့်ကွက် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖို့
ရှိကုန်သော၊ [သဟ+ပဋိဘာဂ။သဟသဒ္ဓါ သံဝိဇ္ဇမာနအနက်ဟော ကြံပါ။
ပဋိ=ဆန့်ကျင်ဘက်+ ဘာဂ=အဖို့၊ သံဝိဇ္ဇမာနော ပဋိဘာဂေါ ယေသန္တိ သပ္ပ
ဋိဘာဂါ] ဓမ္မေ=တို့ကို၊ ဇာနေယျ=၏၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ တထာရူပံ=သော၊
စက္ခုပိ=ပညာမျက်စိသည်လည်း၊ န ဟောတိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=
ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ယခုဘဝအတွက် စီးပွားဥစ္စာ ရရှိတိုးပွားစေနိုင်သော ပညာမျက်စိ
နှင့် တမလွန်ဘဝအတွက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို သိမြင်နိုင်သောပညာမျက်စိ
မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အန္ဓော=ပညာမျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော၊ ပုဂ္ဂလော=
ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဟောတိ=ရှိ၏ ။ပ။ အဿ=မှာ၊ တထာရူပံ=သော၊
စက္ခု ပန=ပညာမျက်စိသည်ကား၊ န ဟောတိ ။ပ။ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊
(ယခုဘဝအတွက် စီးပွားဥစ္စာ ရရှိတိုးပွားစေနိုင်သော ပညာ မျက်စိသာရှိ၍
တမလွန်ဘဝအတွက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို သိမြင်နိုင်သော ပညာမျက်စိ
မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဧကစက္ခု=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ ။ပ။

[ဂါထာအနက်] (အန္ဓဿ=ပညာမျက်စိကန်းသောသူမှာ) တထာရူပါ
 =ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော၊ (သားမယားစသည်တို့နှင့်တကွ မိမိကိုယ်ကို
 ချမ်းသာဖြိုးစေနိုင်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော) ဘောဂါစေဝ=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့
 သည်လည်း၊ နဟောန္တိ=မရှိကုန်၊ (အန္ဓော=ပညာမျက်စိ ကန်းသောသူသည်)
 ပုညာနိ စ=ကုသိုလ်တို့ကိုလည်း၊ နကုဗ္ဗတိ=မပြုလုပ်၊ ဟတစက္ခုနော=ပျက်ဆီး
 အပ်သော ပညာမျက်စိရှိသော၊ အန္ဓဿ=သူကန်းမှာ၊ ဥဘယတ္ထ=မျက်မှောက်၊
 တမလွန် နှစ်တန်သောလောက၌၊ ဝါ=မျက်မှောက် တမလွန်၊ နှစ်တန်သော
 လောကအကျိုးစီးပွား၌၊ [ဥဘယတ္ထာတိ ဥဘယသ္မိံ လောကေ၊ ဥဘယသ္မိံ ဝါ
 အတ္ထေ-ဟူသော ဋီကာအဖွင့် နှစ်နည်းလုံးပင် “ဥဘယတ္ထ” ၌ သတ္တမိဝိဘတ်
 အနက်ဟော ထပစ္စည်းတည်း] ကလိဂ္ဂါဟော=ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုကို သိမ်းယူ
 ပွေ့ပိုက်ထားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) [တနည်း-ဥဘယတ္ထကလိဂ္ဂါဟော=
 မျက်မှောက် တမလွန်၊ နှစ်တန်သော လောက အကျိုးစီးပွားတို့၏ ပျက်စီး
 ဆုံးရှုံးမှုကိုသာ သိမ်းယူပွေ့ပိုက်ထားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဥဘယေသမ္ပိ
 အတ္တာနံ ကလိဂ္ဂါဟော-ဟူသော အဋ္ဌကထာစာသွားအတိုင်း “ဥဘယတ္ထက
 လိဂ္ဂါဟော” ကို သမာသ်ကြံ၍ အနက်ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥဘယ= နှစ်မျိုး
 စုံကုန်သော + အတ္ထ=လောကအကျိုးစီးပွားတို့၏ + ကလိ=ဆုံးရှုံးခြင်း]

အထ=အန္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏ အခြားမဲ့၌၊ အက္ခာတော=ဟောကြားတော်မူအပ်
 သော၊ အပရော=အခြားတဦးသော၊ ဧကစက္ခု=တဖက်သော ပညာမျက်စိရှိသော၊
 အယံ ပုဂ္ဂလောစ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ဓမ္မာဓမ္မေန=ကုသိုလ်ဓမ္မ၊ အကုသိုလ်
 အဓမ္မအားဖြင့်၊ သဋ္ဌော=(ပညာမျက်စိမရှိ၍) စဉ်းလဲကောက်ကျစ်၏၊ [ဓမ္မ၊
 အဓမ္မတို့ကို ခွဲခြားသိသော ပညာမရှိ၍ စဉ်းလဲကောက်ကျစ်၏ ဟူလို] (တသ္မာ
 =တို့ကြောင့်) သော=ထိုဧကစက္ခုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ထေယျေန=ရိုးဝှက်တတ်သူ၏
 ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ [ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ] ကုဋကမ္မေနစ=စဉ်းလဲ
 ကောက်ကျစ်သောအမှုဖြင့်လည်းကောင်း၊ မုသာဝါဒေနစ=မဟုတ်မမှန်သော
 စကားကို ပြောဆိုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယံ (ဥဘယေန)=နှစ်မျိုးစုံဖြင့်၊
 [အဋ္ဌကထာအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်ကား=(၁) ထေယျေန=သော၊ ကုဋကမ္မေန
 စ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထေယျေန=သော၊ (လိုက်ခဲ့) မုသာဝါဒေနစ=ဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ (၂) ကုဋကမ္မေန= စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သော အမှုဖြစ်သော၊
 မုသာဝါဒေန စ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယံ (ဥဘယေန)=ဖြင့်၊ ဤသို့
 အနက်ဆိုပါ။ ဥဘယ အရေအတွက်ကိုလည်း (၁)(၂)ဂဏန်းစဉ်အတိုင်း မှတ်
 ပါ] ဘောဂါနိ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို၊ ပရိယေသတိ=ရှာဖွေ၏၊ ကာမဘောဂီ=
 ကာမစည်းစိမ်ကို ခံစားသော၊ မာနဝေါ=ပညာမျက်စိ တဖက်သာရှိသော

ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗာတုံစ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို စုဆောင်းခြင်းငှာသာလျှင်၊ ကုသ
လော=ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဧကစက္ခု=သော၊ သော=ထိုသူသည်၊
ဣတော=ဤဘဝမှ၊ နိရယံ=ငရဲသို့၊ ဂန္ထာ=သွား၍၊ ဝိဟညတိ=ပင်ပန်းဆင်းရဲ
ရ၏။

ပန=ထိုမှတပါး၊ ဒွိစက္ခု=ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသူဟူ၍၊ အက္ခာတော
=ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ သေဋ္ဌော=မြတ်သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော=
ယောကျ်ားပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=တရားဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ
=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့နှင့်၊ (သမ္မဇ္ဇော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဥဋ္ဌာနာဓိဂတံ=
တက်ကြွသော ဝီရိယဖြင့် ရအပ်သော၊ ဓနံ=ဥစ္စာကို၊ ဒဒါတိ=လှူဒါန်း၏၊
သေဋ္ဌသင်္ကပ္ပေါ=မြတ်သော အကြံအစည်ရှိသော၊ အဗျဂ္ဂမာနသော=ယုံမှား
သံသယကင်းရှင်းသော စိတ်ရှိသော၊ [ဝိဝိဓံ အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ဗျဂ္ဂံ=အမျိုးမျိုးသော
အာရုံ။ နတ္ထိ ဗျဂ္ဂံ ယဿ မာနသဿာတိ အဗျဂ္ဂံ၊ အဗျဂ္ဂံ မာနသံ ယဿ
နရဿာတိ အဗျဂ္ဂမာနသော=အမျိုးမျိုးသော အာရုံမရှိသော စိတ်ရှိသော
ပုဂ္ဂိုလ်၊ မဉ္ဇ ဝုဒ္ဓိဖြင့် မာနသဟု ပါဌ်ရှိ၏၊ သဒ္ဓနိတိ (၃၇၆)သုတ် စသည်တို့၌ကား
ဝုဒ္ဓိမဲ့ဖြင့် မနသဟုရှိ၏] နရော=ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းမြတ်သော၊ ဌာနံ=နတ်ဘုံဌာနသို့၊ ဥပေတိ=ရောက်၏၊ ယတ္ထ
=ယင်းနတ်ဘုံဌာန၌ပင်၊ ဂန္ထာ=ရောက်၍၊ နသောစတိ=မပူဆွေးရ၊ ဝါ=ကြည်
လင် ရွှင်ပျ ဝမ်းမြောက်စွာ နေထိုင်ရ၏။ အန္တဉ္စ=ပညာမျက်စိကန်းသော
သူကိုလည်းကောင်း၊ ဧကစက္ခု စ=ပညာမျက်စိ တဖက်သာရှိသော သူကို
လည်းကောင်း၊ အာရကာ=ဝေးစွာ၊ ပရိဝုဇ္ဇယေ=ရှောင်ကြဉ်ရမည်၊ ဒွိစက္ခု=
ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသော၊ သေဋ္ဌံ=မြတ်သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလံ ပန=ယောကျ်ား
ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကား၊ သေဝေထ=မိမိဆည်းကပ်ရမည်၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်)

၁၀-အဝကုဇ္ဇသုတ်

၃၀။ အဝကုဇ္ဇပညော=မှောက်ထားအပ်သော ပညာရှိသော၊ ဝါ=
မှောက်ထားအပ်သော အိုးနှင့်တူသော ပညာရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်း
ကောင်း၊ ဥစ္စကံပညော=ရင်ခွင်နှင့်တူသော ပညာရှိသော။ပ။ပုထုပညော= ကျယ်
ပြန့်သော ပညာရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊
ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏၊ သန္တိကေ=အထံ၌၊ ဓမ္မဿဝနာယ=တရားနာခြင်းငှာ၊
အဘိက္ခုဏံ=အမြဲမပြတ်၊ အာရာမံ=ကျောင်းတိုက်သို့၊ ဂန္ထာ=သွားတတ်သည်။

ဟောတိ=၏။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဓမ္မ=ပရိယတ္တိ တရားကို။ အာဒိကလျာဏံ=အစပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း (လေးပါဒရှိသော၊ ဂါထာ၌ ပဌမပါဒဟူသော အစပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း) မဇ္ဈကလျာဏံ=အလယ်ပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ (ဒုတိယ၊ တတိယပါဒဟူသော အလယ်ပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း) ပရိယောသာနကလျာဏံ=အဆုံးပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ (စတုတ္ထပါဒဟူသော အဆုံးပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း)

သာတ္ထံ=(သတိပဋ္ဌာန်၊ သမ္ပပ္ပဓာန်စသော) အနက်သဘောနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း။ သဗျဉ္ဇနံ=(သိထိလ၊ ဓနိတစသော) အက္ခရာနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း။ [လျော့လျော့ရွတ်ဆိုရမည့် သိထိလအက္ခရာကို လျော့လျော့ရွတ်ဆို၍လည်းကောင်း၊ ပြင်းပြင်းရွတ်ဆိုရမည့် ဓနိတအက္ခရာကို ပြင်းပြင်းမာမာရွတ်ဆို၍လည်းကောင်း၊ ရှည်ရှည်ဆွဲရွတ်ဆိုရမည့် ဒိဃအက္ခရာကို ရှည်ရှည်ရွတ်ဆို၍လည်းကောင်း၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အက္ခရာကို ပြည့်စုံပီသစွာရွတ်၍ တရားဟောတော်မူ၏ ဟုလို] ကောဝလပရိပုဏ္ဏံ=အားလုံးစုံထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း။ ပရိသုဒ္ဓံ=အသိမခက်၊ ရောယုက်မှုကင်း၊ ရှင်းလင်း ပေါ်လွင်အောင်လည်းကောင်း။ [စာပိုဒ်-၆၄-ဝေနာဂပုရသုတ်၌ကား ပရိသုဒ္ဓံပုဒ်ကို ဤအတိုင်း အနက်မရေးဘဲ၊ ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်းသာ ရေးပါမည်] ဒေသေန္တိ=ဟောတော်မူကြကုန်၏။ (ဧဝံ=ဤသို့ အာဒိကလျာဏံ စသည်ဖြစ်အောင်၊ ဒေသေန္တိာစ=ဟောကြားတော်မူကြလျှင်လည်း) ဗြဟ္မစရိယံ=(သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော) မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို။ ပကာသေန္တိ=ထင်ရှားဖော်ပြကြကုန်၏။

၁။ သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် သွင်းယူအပ်သော ဗြဟ္မစရိယ။ ။ ဗြဟ္မစရိယပုဒ်အရ အရိယမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ယူရန် အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် ခွဲဝေယူလျှင် (၁) သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တံ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသော မဂ္ဂင်သုံးပါးကို သီလသိက္ခာ အဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏။ (၂) သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိဟူသော မဂ္ဂင်သုံးပါးကို သမာဓိသိက္ခာအဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏။ (၃) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော မဂ္ဂင်နှစ်ပါးကို ပညာသိက္ခာအဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏။ ဤသို့အားဖြင့် ထိုမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယသည် သိက္ခာတ္တယသင်္ဂဟိတ (သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် သိမ်းသွင်း ယူငင်အပ်သော) ဗြဟ္မစရိယ ဖြစ်သည်။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တသ္မိံ အာသနေ=တရားနာရာ ထိုနေရာ၌၊
 နိသိန္နော=ထိုင်နေလျက်၊ တဿာ ကထာယ=ထိုတရားစကား၏၊ အာဒိံ =အစ
 ပိုင်းကို၊ နေဝ မနသိကရောတိ=နှလုံးမသွင်း၊ မဇ္ဈံ=အလယ်ပိုင်းကို၊ န မနသိ
 ကရောတိ=နှလုံးမသွင်း၊ ပရိယောသာနံ=အဆုံးပိုင်းနိဂုံးကို။ပ။တမှာ အာသနာ
 =တရားနာရာ ထိုနေရာမှ၊ ဝုဠိတောပိ=ထလျှင်လည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ကုမ္ဘော=အိုးသည်၊ နိကုဇ္ဇော=မှောက်ထား
 အပ်သည်၊ (အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့)တတြ=ထိုအိုး၌။ အာသိတ္တံ=လောင်းထည့်
 အပ်သော၊ ဥဒကံ=ရေသည်၊ ဝိဝဋ္ဋတိ=လျှောဆင်းသွား၏၊ နော သဏ္ဍာတိ =
 အိုး၌မတည်နေ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။

[ဥစ္ဆင်္ဂပညဆိုင်ရာ ဝါကျသို့သွားတော့အံ့] အာဒိမ္မိံ=အစပိုင်းကိုလည်း၊
 မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတိ=ထည့်သွင်းထား၏၊ [တနည်း=မနသိကရောတိ
 နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်၏]။ပ။ တမှာ အာသနာ=မှ၊ ဝုဠိတော စ=ထပြီးလျှင်တော့
 ကား။ပ။ ပုရိသဿ=ယောက်ျား၏၊ ဥစ္ဆင်္ဂေ=ရင်ခွင်၌၊ နာနာခဇ္ဇကာနိ= အမျိုး
 မျိုးသော ခဲဖွယ်တို့ကို၊ တိလာ=နှမ်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တဏှုလာ=ဆန်
 တို့ကိုလည်းကောင်း၊ မောဒကာ=ကတွတ်မုန့်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လျှူး
 မုန့်တို့ကိုလည်းကောင်း [နှမ်းမှုန့်ညက်၊ထောပတ်နှင့် ပဲစသည်တို့ကို ဆုပ်လုံး၍
 ပြုအပ်သော မုန့်လုံးကို လျှူးမုန့်ဟုခေါ်ကြောင်း တောင်ပေါက်အဘိဓာန်နိဿယ
 (၁၁၁၄ ဂါထာ)၌မိန့်၏။ ဟိန္ဒိဘာသာအားဖြင့် “လျှူး”ဟု ခေါ်သတတ်]
 ဗဒရာ=ဆီးသီးတို့ကိုလည်းကောင်း။ အာကိဏ္ဏာနိ=ရောနှောထည့်ထားအပ်ကုန်
 သည်၊ (ဘဝေယျံ=ဖြစ်ကုန်အံ့)သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တမှာ အာသနာ=
 ထိုထိုင်နေရာမှ၊ ဝုဠဟန္တော=ထလသော်။ သတိသမ္ပောသာ=သတိကင်းလွတ်
 ခြင်းကြောင့်၊ ပကိရေယျ=ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကျဲချမိလေရာ၏။ပ။ ကုမ္ဘော=အိုးသည်၊
 ဥက္ကုဇ္ဇော=လှန်ထားအပ်သည်၊ (အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့)။ပ။ သဏ္ဍာတိ= အိုး၌
 တည်နေ၏၊ နော ဝိဝဋ္ဋတိ=လျှောဆင်းမသွား။ပ။

[ဂါထာ] အဝကုဇ္ဇပညော=သော၊ ဒုမ္မေဓော=ပညာမရှိသော။ အဝိ
 စက္ခဏော=ထိုထိုကိစ္စ တွေးဆမမြင် မစိစဉ်တတ်သော၊ ပုရိသော=ယောက်ျား
 သည်၊ ဘိက္ခူနံ=တို့၏၊ သန္တိကေ=၌၊ အဘိက္ခကံ=အမြဲမပြတ်၊ ဂန္ထာ=သွား
 တတ်သည်၊ ဝါ=သွားလေ့သွားထရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊
 (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်

အပ်သောသူသည်၊ ကထာယ=တရားစကား၏၊ အာဒိ စ=ကိုလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂဟေတု=မှတ်ယူခြင်းငှာ၊ နသက္ကောတိ=မစွမ်းနိုင်၊ (ကသွာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်း) ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ အဿ=ထိုယောက်ျားမှာ၊ ပညာ=ပညာသည်၊ န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ (တသွာ=ထိုကြောင့်တည်း) ဥထ္တံပညော=သော၊ ပုရိသော=ကို၊ ဧတေန=ထိုအဝကုဇ္ဇပညပုဂ္ဂိုလ်ထက်၊ သေယျော=သာလွန်မြင့်မြတ်၏ဟူ၍၊ ဝုဇ္ဇတိ=ဆိုအပ်၏၊ တာဒိသော=သည်၊ ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ သန္တိကေ=၌၊ အဘိက္ခဏံ=မပြတ်၊ ဂန္တာ=သည်၊ စေ ဟောတိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိပိ) ကထာယ=၏၊ အာဒိ စ=ကိုလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနဉ္စ=လည်းကောင်း။ တသ္မိ အာသနေ=တရားနာရာ ထိုနေရာ၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေလျက်၊ ဗျဉ္ဇနံ=တရားဒေသနာတော်သဒ္ဓါအစဉ်ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ=နှလုံးသွင်းမှတ်ယူပြီး၍၊ ဝုဇ္ဇိတော=ထိုင်ရာမှထပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) နပ္ပဓာနာတိ=မသိတော့၊ (ကသွာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်း) ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ အဿ=ထိုသူမှာ၊ ဂဟိတံ=မှတ်ယူထားအပ်သော တရားတော်သည်၊ မုဿတိ=မေ့ပျောက်သွား၏၊ (တသွာ=တည်း)

ပုထုပညော=သော၊ ပုရိသော=ကိုကား၊ ဧတေဟိ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်တို့ထက်၊ သေယျော=၍၊ ဝုဇ္ဇတိ=၏၊ တာဒိသော=သည်၊ ဘိက္ခုနံ=တို့၏၊ သန္တိကေ=၌၊ အဘိက္ခဏမ္ပိ=အမြဲမပြတ်ပင်လည်း၊ ဂန္တာ=သည်၊ စေ ဟောတိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လျက်၊ ဝါ=ဤသို့သွားလျက်)။ပ။ ဗျဉ္ဇနံ=ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ=၍၊ ဓာရေတိ=နှုတ်တက်ဆောင်ထား မှတ်သား၏၊ သေဋ္ဌသင်္ကပ္ပေါ=သော၊ အဗျဂ္ဂမာနသော=သော၊ နရော=ပုထုပညပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအား လျော်သော သီလအစထားရှေ့ပိုင်းအကျင့် တရားကို ကျင့်လျက်၊ [ဓမ္မ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအား+အနု=လျော်သော+ဓမ္မ=အရိယမဂ်ကို ရစေနိုင်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိစသော ရှေ့ပိုင်းအကျင့် (အရိယမဂ်၏ ရှေ့ကအကျင့်)တရားကို+ပဋိပန္နု=ကျင့်သူ၊] ဒုက္ခဿ=တောဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တကရော= အဆုံးကိုပြုသည်၊ သိယာ=စင်စစ်မသွေ ဖြစ်နိုင်ပေ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ။

၄-ဒေဝဒူတဝဂ်၊ ၁-သဗြဟ္မကသုတ်

၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ)=အကြင်အမျိုးတို့၏၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့သည်၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့ကို၊ [ပုဇိတာ၌စပ်]ဝါ=တို့သည်၊

[ဟောန္တိဋ္ဌိစပ်] အဇ္ဈာဂါရေ=မိမိအိမ်၌၊ ပူဇိတာ=ပူဇော်စောင့်ရှောက်ထားအပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ တာနိ ကုလာနိ=ထိုအမျိုးတို့သည်။ (မိဘတို့ကို ပူဇော်စောင့်ရှောက်တတ်သော သားသမီးရှိသော ထိုအမျိုးတို့သည်) သဗြဟ္မကာနိ=ဗြဟ္မာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝါ=မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ)=တို့၏။ ပုတ္တာနံ=တို့သည်။ပ။ ပူဇိတာ=ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ကုန်၏။ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်။ သပုဗ္ဗာစရိယကာနိ=လက်ဦးဆရာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ။ပ။ ပူဇိတာဟောန္တိ၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်။ သာဟုနေယျာနိ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူပေးကမ်းအပ်သမျှ ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ် စသည်ကို လက်ခံထိုက်သူတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ [အာ=အဝေးမှ ဆောင်ယူ၍+ဟုန=အထူးတလည် စီမံပြုလုပ်အပ်သော ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းကို+ဧယျ=လက်ခံသုံးစွဲထိုက်သော မိဘများ။ သဟ အာဟုနေယျဟိ ယာနိ ကုလာနိ ဝတ္တန္တိတိ သာဟုနေယျာနိ။ စာပိုဒ် (၇၁) သုတ်လည်းကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြဟ္မာတိ ဧတံ=ဗြဟ္မာဟူသော ဤအမည်သည်။ မာတာပိတူနံ=မိဘတို့၏။ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗာစရိယာတိ ဧတံ=လက်ဦးဆရာဟူသော ဤအမည်သည်။ပ။ အာဟုနေယျာတိ ဧတံ=အာဟုနေယျဟူသော ဤနာမည်သည်။ ဝါ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးကမ်းအပ်သမျှ ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ်စသည်ကို လက်ခံထိုက်သူဟူသော ဤနာမည်သည်။ မာတာပိတူနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ=တည်း။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်။ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့အား၊ ဗဟုကာရာ=များသော ကျေးဇူးရှိကုန်၏။ (ပုတ္တာနံ=တို့ကို) အာပါဒကာ=အသက်ရှည်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်ကုန်၏။ ပေါသကာ=နို့ချို တိုက်ကျွေး မွေးမြူတတ်ကုန်၏။ ဣမဿ လောကဿ=ဤလောကကို၊ ဝါ=ဤလောကမှ အာရုံကောင်းဆိုး အမျိုးမျိုးကို၊ ဒဿေတာရော=ပြတတ်ကုန်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

မာတာပိတရော=တို့ကို၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့၏။ ဗြဟ္မာတိ= ဗြဟ္မာဟူ၍လည်းကောင်း (ပဋိသန္ဓေ တည်နေသည်မှစ၍ ချိန်ခါရွယ်ရောက် လူလားမြောက်သဖြင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြား၍ အိုးအိမ်သစ်ထူထောင်ကာ အတည်တကျ

နေထိုင်သည်တိုင်အောင် မေတ္တာစသော ဗြဟ္မဝိဟာရတရား လေးပါးဖြင့် အသက်အရွယ်အားလျော်စွာ ပွားများ စောင့်ရှောက်တတ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဗြဟ္မာမခြား အလားတူပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊) ပုဗ္ဗာစရိယာတိ=လက်ဦးဆရာ တို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပုတ္တာနံ=တို့၏၊ အာဟုနေယျာတိ စ=အဝေးမှ ထိုက်သူတို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စရေ=ဆိုအပ်ကုန်၏၊ (မာတာပိတရော= တို့သည်) ပဇာယ=သားသမီးကို၊ အနုကမ္မကာ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနား တတ်ကုန်၏။

တသ္မာ ဟိ=ထိုကြောင့်ပင်၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသားသမီးကောင်းသည်၊ နေ=ထိုမိဘတို့ကို၊ နမသေယျ စ=ရှိခိုးလည်း ရှိခိုးထိုက်၏၊ အန္ဓေန စ= ခဲ ဖွယ် ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အထ=ထိုမှတပါး၊ ပါနေန စ=သောက်ဖွယ် အဖျော်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထေနစ=အဝတ်အထည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သယ နေနစ=အိပ်ရာဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာဒနေနစ=နံ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျ ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှာပနေနစ = ရေချိုးပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဒါနံ= ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနေနစ= ရေဆေးပေးခြင်း၊ ဆီလိမ်းပေးခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ သက္ကရေယျစ=ကောင်းစွာပြုစုလည်း ပြုစုထိုက်၏။

မာတာပိတူသု=မိဘတို့၌၊ [နံ အနက်မရှိ] တာယ ပါရိစရိယာယ=ထိုသို့ ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်းကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နံ= ထိုပြုစုလုပ်ကျွေးသော သားသမီးကို၊ ဣဓေဝ=ဤမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ ပသံ သန္တိ=ချီးကျူးကြကုန်၏၊ (သော=ထိုသားသမီးသည်) ပေစွ=တမလွန်ဘဝသို့ သွားရောက်၍၊ [ပ+ဣ+တွာ]သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ ပမောဒတိ=ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝါ=နတ်စည်းစိမ်တို့ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်း ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရ၏။ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-အာနန္ဒသုတ်

၃၂။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်-၁၆-နှင့်-၁၈-ကြည့်] ဘန္ဓေ=အရှင်ဘုရား၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘေန)=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်း ကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ=ဝိညာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမသ္မိံ ကာယေ= (မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသား၏) ဤခန္ဓာကိုယ်၌လည်း၊ အဟင်္ကာရ+မမင်္ကာရ+ မာနာနုသယာ=ငါ,ငါ့ကောင်ဟု အယူမှားမှု ပြုလုပ်တတ်သော ဒိဋ္ဌိ+ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု တွယ်တာမှုပြုတတ်သော တဏှာ+မာနတည်းဟူသော အနုသယ

ဓာတ်ခံ တရားတို့သည်၊ န အဿု=မဖြစ်ကုန်ရာ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ=(ခန္ဓာကိုယ်၏) အပြင်၌လည်း၊ သဗ္ဗနိမိတ္တေသု=(ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံစသော) ကိလေသာ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း နိမိတ်အားလုံးတို့၌။ပ။ န အဿု=ရာ၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ တထာရူပေါ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုအဟင်္ဂါရစသည်တို့ မဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော)သမာဓိပဋိလာဘော=အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိကို ရခြင်းသည်၊ သိယာ နုခေါ=ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိ သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ပညာဝိမုတ္တိ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပန္န=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝိဟရေတော=နေသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။ န ဟောန္တိ =မဖြစ်တော့ကုန်၊ တဉ္စ စေတောဝိမုတ္တိ=သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ တဉ္စ ပညာဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ [ထိုအဟင်္ဂါရစသည်တို့ မဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်း ပညာဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်းဟူလို] ဥပသမ္ပန္န=၍၊ ဝိဟရေယျ နုခေါ=နေနိုင်ပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘောန)= အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်းကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ။ပ။ န အဿု=ရာ၊ ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=သည်၊ သိယာ= ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း။ပ။ ဝိဟ ရေယျ=နေနိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=သို့(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘောန)=ကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ။ပ။ န အဿု=ရာ၊ ယထာ ကထံ ပန=အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာ ရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=သည်၊ သိယာ=ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း၊ စ= ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ ယံ ပညာဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း

။ပ။ န ဟောန္တိ =မဖြစ်တော့ကုန်၊ (ယထာ ကထံ ပန=အဘယ်အကြောင်းဖြင့်) [လိုက်ပေးသည်] တဉ္စ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ တဉ္စ ပညာဝိမုတ္တိ= လည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပန္န=၍၊ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်ပါသနည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=န္ဒာ၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ =ဤသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ ဝါ=ဤသို့နိဗ္ဗာန်ကို အရုံပြုနေခြင်းသည်၊

ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ယဒိဒံ (ယောအယံ) သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော=အကြင်အားလုံးသော သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သဗ္ဗပဓိပဋိနိဿယော=အကြင်အားလုံးသော ဥပဓိတို့ကို စွန့်ပယ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) တဏှာက္ခယော= အကြင်တဏှာကုန်ခန်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဝိရာဂေါ= အကြင်ကိလေသာရာဂ အားလုံး ပျက်သုဉ်းရာနိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) နိရောဓော=အကြင်ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယံ ဣဒံ) နိဗ္ဗာနံ အကြင်တဏှာဝါန မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဝါ=အကြင် တဏှာဝါနမှ ထွက်မြောက်သော နိဗ္ဗာန်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤနိဗ္ဗာန် သည်၊ သန္တံ=ငြိမ်းအေးလှပေ၏။ ဧတံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်၊ ပဏီတံ=မွန်မြတ်လှ ပေ၏။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ ဝါ=ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်း သည်၊ (ဟောတိ=၏)

အနန္တ=န္တာ၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘောန)=ကြောင့်၊ သဝိညာ ဇာကော။ပ။ န အသု=ရာ၊ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်၊ (ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို “သန္တံ ပဏီတံ”ဟု အာရုံပြု နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်) ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာ ရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်းသည်၊ ဝါ =အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားခြင်းသည်၊ သိယာ=ဖြစ်နိုင်၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိံ=လည်းကောင်း။ပ။ န ဟောန္တိ=ကုန်၊ (ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံး သွင်းခြင်းဖြင့်) တဉ္စ စေတောဝိမုတ္တိံ=လည်းကောင်း၊ တဉ္စ ပညာဝိမုတ္တိံ= လည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်၏၊ [ဣတိသဒ္ဓါမလိုသေး၊] အနန္တ=န္တာ၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣဒဉ္စ=ဤအရဟတ္တဖလသမာပတ်ကိုပင်၊ (ဤနိဗ္ဗာန်ကို သန္တံပဏီတံသည်ဖြင့် အာရုံပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ် ဝင်စားနေခြင်းကိုပင်) သန္တာယ=ရည်ရွယ်၍၊ မေ=ငါသည်၊ ပါရာယနေ=ပါရာ ယနတရားတော်အပေါင်း၌၊ ဝါ=ဧရာမရဏ၏ ဟိုမှာဘက်ကမ်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းဆိုက်ရောက်ကြောင်း ဒေသနာတော်အပေါင်း၌၊ ဝါ=တွင်၊ [ဧရာမရဏဿ ပါရံ အယတံ ဂစ္ဆတိ ဧတေန ဓမ္မပရိယာယဇာတေနာတိ ပါရာယနံ] ပုဏ္ဏ ကပဉ္စေ=ပုဏ္ဏကလုလင်၏ အမေးပုစ္ဆာခန်း၌၊ “သင်္ခါယ လောကသ္မိံ။ပ။ ဗြုမိတိ=သင်္ခါယ လောကသ္မိံ။ပ။ ဗြုမိဟူသော၊ဧတံ=ဤတရားကို၊ ဘာသိတံ =ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ။

လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ပရောပရာနိ(ပရ+ဩပရာနိ)=မြတ်ကုန်

ယုတ်ကုန်သော သူတပါးအတ္တဘော၊ မိမိအတ္တဘောတို့ကို၊ သင်္ခါယ= ဝိပဿနာ ဉာဏ်၊မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍၊ ဝါ=ဖြင့်သိခြင်းကြောင့်၊ ယဿ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် မှာ၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ကုဟိဋ္ဌိ=မည်သည့်အာရုံ တစ်ခုတစ်ခုမျှလည်း၊ ဣဋ္ဌိတံ=လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ဖြစ်တတ်သော ရာဂဒေါသစသော အကုသိုလ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ သော=ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သန္တော=ကိလေသာဟူ အပူခပ်သိမ်း ငြိမ်းပြီးသည်၊ ဝိစုမော=ဒုစွရိတ်ဟူသော ပူလောင်သော အခိုးအငွေ့ မရှိသည်၊ အနိဿော (နက္ခိယော)=ရာဂစသော အကုသိုလ်မရှိသည်၊ နိရာသော=တောင့်တ တွယ်တာတတ်သော တဏှာမရှိသည်(ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဇာတိဇရံ=ပဋိသန္ဓနေခြင်း၊ အိုခြင်းကို၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေ အိုနာသေရေး ဒုက္ခဘေးကို၊ အတာရိ=ကျော်လွန် တော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဗြူမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃-သာရိပုတ္တသုတ်

၃၃။ သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ အဟံ=ငါသည်၊ သံခိတ္တေနပိ=အကျဉ်း ခေါင်းစဉ်ထားခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေယျံ=ဟောကြားလို၏၊ [ပရဒါရံ န ဂစ္ဆေယျံကဲ့သို့ “ဓယျံ”ဝိဘတ်ကို ပတ္တနာ အနက်ဟောကြံသည်] သာရိပုတ္တ=တြာ၊ အဟံ=သည်၊ ဝိတ္တာရေနပိ=(အကျဉ်းခေါင်းစဉ်ကို) အကျယ် ဝေဖန်ခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေယျံ=၏။ပ။ သံခိတ္တဝိတ္တာရေနပိ =ရံခါအကျဉ်းခေါင်းစဉ်ထားခြင်း၊ ရံခါအကျယ်ဝေဖန်ခြင်းအားဖြင့်လည်း။ပ။ စ=ထိုသို့ပင် ဟောကြားလိုပါသော်လည်း၊ အညာတာရော=သိနိုင်ကျင့်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒုလ္လဘာ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည် [ယံ ဘဂဝါမှ ဘဂဝါကို အနက်ပေးသည်] သံခိတ္တေနပိ=လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို။ ယံ ဒေသေယျံ=အကြင် ဟောကြားတော်မူလိုငြားအံ့၊ ဝိတ္တာရေနပိ=လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ယံ ဒေသေယျံ=အံ့။ပ။ ယံ ဒေသေယျံ=အံ့၊ ဘဂဝါ=ရွှေဘုန်းတော်သခင် ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၊ ဧတဿ =ဤတရား ဟောကြားတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=အချိန်အခါပါတည်း၊ သုဂတ =ကောင်းသောစကားကို ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတဿ= ဤ တရားဟောတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=တည်း၊ဓမ္မဿ=တရားတော်ကို၊ အညာ တာရော=သိနိုင်ကျင့်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=ရှိပါကုန်လိမ့်မည်၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ တသွာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့သိနိုင်ကျင့်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) သိက္ခိတဗ္ဗ =ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗ=ဟူမူ) သဝိညာဏကေ=သော၊ ဣမသို့ စ ကာယေ။ပ။ န ဘဝိဿန္တိ=မဖြစ်ကုန်လတ်

။ပ။ဝိဟရိဿာမ=နေရကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗ=ရမည်) သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗ=မည်၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ စ=ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကား၊ ယတော=အကြံကြောင့်၊ ဝါ=အကြံ အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော=မှာ။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ (တတော= ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုအခါ၌) အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို (အဟင်္ဂါရစသည် မဖြစ် မှု၍ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ၊ ပညာသို့ ရောက်၍နေသော ဤရဟန်းကို) တဏှံ=တဏှာကို၊ အစ္စစ္ဆိ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်စားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်ပြီးသူဟူ၍ လည်း ကောင်း၊ သံယောဇနံ=သံယောဇနံဆယ်ပါးကို၊ ဝိဝတ္တယိ=(အမြစ်အရင်းနှင့် တကွ) ဆွဲနုတ်စွန့်ပစ်ပြီးသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝါ=မှန်ကန်သောအကျင့်ဖြင့်၊ မာနာဘိသမယာ=ကိုးပါးသော မာနကို ပယ်ရှား ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ကိုးပါးသော မာနကို သိမြင်ခြင်းကြောင့်။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ=အဆုံးကို၊ အကာသိ=ပြုပြီးသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=ထို့ပြင်၊ ဣဒဉ္စ=ဤ(လေသမာပတ်ကိုပင်၊ သန္ဓာယ=၍၊ မေ=သည်၊ ပါရာယနေ=၌၊ ဥဒယပဉ္စေ=ဥဒယပုဏ္ဏား၏ အမေးပုစ္ဆာ၌၊ “ပဟာနံ= ။ပ။ ပဘောဒန္တိ=ပဟာနံ။ပ။ ပဘောဒနံ” ဟူသော၊ ဧတံ=ဤတရားကို၊ ဘာသိတံ=ပြီ၊

ကာမသညာနံ စ=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်တို့ကို လိုလားတတ်သော လောဘသဟ ဂုဏ်စိတ်ရှစ်ပါးနှင့် ယှဉ်သော သညာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿာနံစ =ဒေါမနဿ ဓာနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘယံ(ဥဘယေသံ)=ဤနှစ်မျိုးသော အကုသိုလ်တို့ကို၊ ပဟာနံ=(ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ပယ်သတ်တတ်သော၊ [အရဟတ္တဖလ်ဟူသော ပါဌသေသ၌စပ်] ထိနဿစ=ထိနကိုလည်း၊ ပနုဒနံ =(ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ပယ်နုတ်တတ်သော၊ ဝါ=ပယ်နုတ်တတ်သော အရဟတ္တမဂ်အဆုံး၌ဖြစ်သော [ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ပနုဒတိတိ ပနုဒနံ ဟုပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်] ကုက္ကုဇ္ဇာနံ စ=ကုက္ကုဇ္ဇ အကုသိုလ်တို့ကိုလည်း၊ နိဝါရဏံ= (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) တားဆီးတတ်သော၊ ဥပေက္ခာသတိ

သံသုဒ္ဓံ =(စတုတ္ထဈာန်အရဟတ္တဖိုလ်၌ဖြစ်သော) ဥပေက္ခာသတိတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ ဓမ္မ+တက္က+ပုရေဇဝံ=သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို+ ကြံစည်စဉ်းစားတတ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ဟူသော+ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွားရှိသော၊ အဝိဇ္ဇာယ=အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုကို၊ ပဘောဒနံ= (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ဝါ=ဖျက်ဆီးရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော၊ (အရဟတ္တဖလံ=အရဟတ္တဖိုလ်ကို) အညာဝိမောက္ခံ=အညာဝိမောက္ခမည်၏ ဟူ၍၊ ဝါ=အညိန္ဒြေ၏ အဆုံး၌ဖြစ်သော လွတ်မြောက်သော တရားဟူ၍၊ ဝါ=ပိုင်းခြားသိတတ်သော ပညာဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသောတရားဟူ၍၊ ပဗြုမိ=ဟောကြားတော်မူ၏။

၄-နိဒါနသုတ်

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝင့်ဆင်းရဲသို့ လားရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=အားထုတ်စုဆောင်းခြင်းငှာ၊ နိဒါနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ လောဘော=လောဘဟူသော၊ ဝါ=လိုချင်တပ်မက်ခြင်း သဘောဟူသော၊ နိ

၁။ အညာဝိမောက္ခံ။ပ။ပဘောဒနံ။ ။ “(ပဋိပုဿဒ္ဓိဝသေန) ပဘိန္ဒုတိတိ ပဘောဒနံ (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့် ဖျက်ဆီးတတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်)ဟု ဝစနတ္ထံပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်။ (တနည်း) ပဘိန္ဒုတိ ဧတ္တ နိဗ္ဗာနေတိ ပဘောဒနံ (ဖျက်ဆီးရာနိဗ္ဗာန်)ဟု ပြု၍ နိဗ္ဗာန်ကိုအရ ကောက်ပြီးနောက် အာရုံအကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၏ ပဘောဒနဟူသော နာမည်ကို အာရမ္မဏိက အကျိုးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်၌ တင်စားသော ကာရဏူပစာရအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်ရသည်။ အညာဝိမောက္ခံ၌ “အညာယ အညိန္ဒြေယဿ ပရိယောသာနံ အညာ”ဟု ပရိယောသာနပုဒ် အကျေကြ်ပြီးနောက် အညာယ ဥပ္ပန္နော ဝိမောက္ခော အညာဝိမောက္ခော=အညိန္ဒြေ၏အဆုံး၌ဖြစ်သော လွတ်မြောက်သောတရား။ (တနည်း) အာဇာနာတိတိ အညာ၊ အညာယ ဝိမောက္ခော အညာဝိမောက္ခော=ပိုင်းခြားသိတတ်သောပညာဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသောတရား။

ဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ ဒေါသော=ဒေါသဟူသော၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးမှန်းတီးခြင်း သဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=လည်းကောင်း။ပ။ မောဟော=သော၊ ဝါ=အမှန်အတိုင်းမသိခြင်း တွေ့စေခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=အကြင်ကံသည်၊ လောဘပကတံ=လောဘသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=လောဘဖိစီး၊လောဘကြီး၍ ပြုလုပ်အပ်၏။ ဘောဘဇံ= လောဘကြောင့်ဖြစ်၏၊ လောဘနိဒါနံ=လောဘဟူသော အကြောင်းရှိ၏။ လောဘသမုဒယံ= လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိ၏။

ယတ္ထ=အကြင်ဘဝဟူသောဌာန၌၊ အဿ=ထိုလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အတ္တဘာဝေါ= ခန္ဓာအတ္တဘောသည်၊ နိဗ္ဗတ္တတိ=ထင်ရှားဖြစ်၏၊ တတ္ထ=ထိုဘဝခန္ဓာတို့၌၊ တံ ကမ္မံ=(လောဘကြောင့်ဖြစ်သော) ထိုကံသည်၊ ဝိပစ္စတိ=ရင့်ကျက်၏၊ ဝါ=အကျိုးပေး၏၊ ယတ္ထ=အကြင်ဘဝခန္ဓာတို့၌။ပ။ တတ္ထ=ထိုဘဝခန္ဓာတို့၌၊ ဝါ=တို့တွင်၊ တဿ ကမ္မဿ=ထိုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ဒိဋ္ဌေ ခမ္မေ ဝါ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော ဘဝခန္ဓာ၌သော်လည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစားရ၏၊ ဥပပဇ္ဇ ဝါ=ယခုဘဝ၏ အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝသို့ ရောက်၍သော်လည်း [ရောက်မှသော်လည်း]ပဋိသံဝေဒေတိ=၏၊ အပရေ=(ယခုဘဝနှင့် ဒုတိယဘဝမှ) အခြားတပါးသော၊ ပရိယာယေဝါ=အကျိုးပေးတို့ အလှည့်ကျသော ဘဝခန္ဓာ၌သော်လည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=၏ [ဤပါဠိတော်ကို ကြည့်၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံ၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံ၊ အပရပရိယာယဝေဒနိယကံဟု ကံသုံးမျိုးခွဲရသည်၊ အဘိဓမ္မတ္ထသဂြိုဟ်၌မူ အပရာပရိယဟုပါဠိရှိသည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ဒေါသပကတံ=ဒေါသသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=ဒေါသဖိစီး ဒေါသကြီး၍ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဒေါသဇံ=ဒေါသကြောင့် ဖြစ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ အဓဏ္ဍာနိ=မကျိုးမပြတ်ကုန်သော၊ အပူတိနိ=မပုပ်ဆွေးကုန်သော၊ အဝါတာတပဟတာနိ=(အဆီဩဇာ ခန်းခြောက်အောင်) လေနေပူတို့ မဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သော၊ [န+ဝါတ= လေ+အာတပ=နေပူ+ဟတ] သာရာဒါနိ=အနှစ်အဆန်ကို ယူကုန်သော၊ ဝါ=အနှစ်အဆန် ရှိကုန်သော၊ [သာရံ အာဒိယန္တိ ဂဏ္ဍန္တိတိ သာရာဒါနိ] သုခသယိတာနိ=ဂိုဒေါင်၌ ကောင်းစွာတည်နေရကုန်သော၊ ဝါ=ဂိုဒေါင်၌ ကောင်းစွာ သိုလှောင်ထားအပ်ကုန်သော၊ ဝိဇာနိ=မျိုးစေ့တို့ကို၊ သုခေတ္ထေ=(မြေဩဇာရှိ၍) ကောင်းသော

လယ်ယာ၌၊ သုပရိကမ္မကတာယ=ကောင်းစွာထွန်ယက် ပြုလုပ်အပ်သော၊
 ဘူမိယာ=မြေ၌၊ နိက္ခိတ္တာနိ=ကြံချစ်စိုက်ပျိုးအပ်ကုန်ငြားအံ့၊ ဒေဝေါ စ= မိုး
 သည်လည်း၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဓာရံ=ရေအယဉ်ကို၊ အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ=ရွာသွန်း
 ချငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းဖြစ်ခဲ့သော်၊ [ဧဝံ+အသု။ အသု
 အနက်မရှိ] တာနိ ဝိဇာနိ=ထိုမျိုးစေတို့သည်၊ ဝုဒ္ဓိံ=အညှောက်ပေါ်ထွက် တိုး
 တက်ခြင်းသို့၊ ဝိရုဋ္ဌိံ=အမြစ်သက်ဆင်း စည်ပင်ခြင်းသို့၊ ဝေပုလ္လံ=အကိုင်း
 အခက်ဖြန့်ကား ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇေယျ=ရောက်ကုန်ရာ၏။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ နိဒါ
 နာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ တိဏိံ=တို့တည်း။ [နိဂုံးဝါကျ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲကင်းရာ
 နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ
 =ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိံ။ပ။ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ
 =တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ အလောဘော=အလောဘတည်းဟူသော၊ ဝါ=
 လောဘ ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း
 ။ပ။ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အလောဘပကတံ=အလောဘသည်
 ပြုအပ်၏ ။ပ။ လောဘော=လောဘသည်၊ ဝိဂတေ=(အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့်)
 ကင်းကွာပြီးလသော်၊ ဧဝံ=ဤသို့လောဘကင်းကွာခြင်းဖြင့်၊ တံ ကမ္မံ= ထို
 လောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ပဟိနံ=ပယ်အပ်ပြီးတော့သည်။ ဥစ္ဆိန္နမူလံ
 =အရဟတ္တမဂ်ခားဖြင့်ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတဏှာ အရင်းအမြစ်ရှိသည်၊
 တာလာဝတ္ထုကတံ-(လည်ဆစ်ပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်
 နေရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ [တာလ+အဝတ္ထု+ကတ။
 အဝတ္ထု=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်နေရာမဟုတ်သော + တာလ=
 ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့+ကတ=ပြုအပ်ပြီးသောကံ။ စာပိုဒ်-၃၅-၌လည်းကြည့်]
 အနဘာဝံကတံ= နောက်၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အာယတိံ=
 နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မံ= ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသည်။ ဟောတိံ=၏။ပ။

သုခသယိတာနိ=ကုန်သော၊ ဝိဇာနိ=တို့သည်၊ (ဘဝေယျံ=ရှိကုန်ရာ၏)
 တာနိ=ထိုမျိုးစေတို့ကို၊ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်၊ အဂ္ဂိနာ=မီးဖြင့်၊ ဥပော
 ယျ=တိုက်ရာ၏။ အဂ္ဂိနာ=မီးဖြင့်၊ ဥပဟိတွာ=တိုက်ပြီး၍၊ မသိံ=မီးသွေးကို၊
 ကရေယျ=ပြုရာ၏၊ မသိံ=ကို၊ ကရိတွာ=ပြုပြီး၍၊ မဟာဝါဏေ ဝါ=ကြီးမား
 ပြင်းထန်သော လေ၌သော်လည်း၊ ဩဖုဏေယျ=လွှင့်ရာ၏၊ သီဃသောတာယ

=လျင်မြန်သောအယဉ်ရှိသော။ နဒိယာဝါ=မြစ်၌သော်လည်း၊ ပဝါဟေယျ
 =မျောရာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်ခြင်းဖြင့်၊ တာနိ
 ဝိဇာနိ=ထိုမျိုးစေ့တို့သည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာနိ=ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အမြစ်အရင်း
 ရှိကုန်သည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာနိ=ကုန်သည်၊ အဿု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ [ဒေဝဿု၌
 အဿုတည်း]

အဝိဒ္ဓသု=ပညာကင်းမဲ့သူလူမိုက်သည်၊ လောဘာဇံစ=လောဘကြောင့်
 ဖြစ်သောကံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဇံစေဝ= ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သောကံကို
 လည်းကောင်း၊ မောဟဇံ စာပိ=လည်းကောင်း၊ (ကရောတိ=ပြု၏) တေန=
 ထိုပညာကင်းမဲ့သူလူမိုက်သည်၊ အပ္ပံ ဝါ=အနည်းငယ်သော်လည်းဖြစ်သော၊
 ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ ဗဟံဝါ=အများအပြားသော်လည်းဖြစ်သော၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်
 ကံကို၊ ပကတံ=ပြုလုပ်အပ်ပြီ၊ (တေန=ထိုလူမိုက်သည်) တံ ကမ္မံ= ထိုမိမိ
 ပြုအပ်သောကံကို၊ ဣဓေဝ=ဤခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောဉ်သာလျှင်၊ ဝေဒနီယံ^၁
 =အကျိုးခံစားအပ်၏(ဝေဒနတ္ထာယ=ထိုကံအကျိုးခံစားခြင်းငှာ) အညံ= မိမိခန္ဓာ
 အတ္တဘောမှ တပါး အခြားသော၊ ဝတ္ထု = သူတပါးခန္ဓာအတ္တဘော ဟူသော
 တည်ရာသည်၊ န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ မိမိပြုခဲ့သော ကံ၏ မိမိခန္ဓာအတ္တဘော
 ၌သာ အကျိုးခံစားရသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိဒ္ဓသု=ကြောင်းကျိုးမြင်သိပညာရှိသော၊
 (ယော ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန္တာရဟန်းသည်) လောဘဉ္စ=လောဘဟူသော
 အကြောင်းရှိသော ကံကိုလည်းကောင်း၊ [“လောဘော တေဿ ကမ္မဿ

၁။ ဣဓေဝ တံ ဝေဒနီယံ။ ။ “တံ ဝေဒနီယံ=ထိုကံကို ခံစား
 အပ်၏” ဟူရာ၌ ကံကို ခံစားသည်မဟုတ်၊ ကံ၏အကျိုးကိုသာ ခံစား၏။
 ထို့ကြောင့် ဝေဒနီယသဒ္ဓါသည် အကျိုးဝိပါက်၏ အမည်ကို အကြောင်းကံ၌
 တင်စားသော ဖလူပစာရတည်း။ “ထိုကံသည် အကျိုးပေးရန် ရင့်သန်၏၊
 အကျိုးပေး၏” ဟု အဖြောင့်မှချ အဓိပ္ပာယ်ယူပါ။ နိဿယခန်း၌ကား မှတ်လွယ်
 အောင် “ဝေဒနီယံ=အကျိုးခံစားအပ်၏” ဟု ပြီးစလွယ် အနက်ပေးထားလိုက်
 သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဤသုတ်ဋီကာဝယ် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ၌ ဝေဒနီယံကို
 ဝေဒိတဗ္ဗဖလံဟု ယခင်က ဖွင့်ခဲ့၏။ ထိုအတိုင်းပင် “တံ ကမ္မံ=ထိုမိမိ ပြုအပ်
 ခဲ့သော ကံသည်၊ ဣဓေဝ=လျှင်၊ ဝေဒနီယံ=ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိ၏” ဟု
 သော်လည်း အနက်ဆိုပါ။

အတ္တိတိ လောဘံ” ဟု အဿတ္တိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု] ဝါ=လောဘကြောင့်ဖြစ်သော
ကံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဥ္စ=ဒေါသဟူသော အကြောင်းရှိသောကံကိုလည်း
ကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ မောဟဇ္ဇောပိ=မောဟကြောင့်ဖြစ်သော ကံကို
လည်းကောင်း၊ (နကရောတိ=မပြု)

သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန္တာရဟန်းသည်၊ ဝိဇ္ဇံ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို။
ဥပ္ပါဒယံ(ဥပ္ပါဒယိတွာ)=ဖြစ်စေပြီး၍၊ [ဥ+ပဒ+ဏယ+တွာ။ ဤ၌ အနာပုစ္ဆံ
ဝါ ပက္ကမေယျ၌ကဲ့သို့ တွာကိုချေ၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာ] (တနည်း) ဥပ္ပါဒယံ (ဥပ္ပါ
ဒယန္တော)=ဖြစ်စေလျက်၊ [ဥ+ပဒ+ဏယ+အန္တ] သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊
ဒုဂ္ဂတိယော=ဒုဂ္ဂတိဘဝတို့ကို၊ ဝါ=ဒုဂ္ဂတိဘဝ, သုဂတိဘဝတို့ကို၊ ဝါ=သင်္ခါရ
ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ ကာမ ရူပ အရူပဘဝဟူသမျှတို့ကို၊ ဧဟေ(ဧဟတိ)= ပယ်
စွန့်တော်မူ၏၊ [ဒုက္ခဿ သင်္ခါရဒုက္ခဿ ဂတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဒုဂ္ဂတိ] ဣတိ(အဝေါစ)

၅-ဟတ္ထကသုတ်

၃၅။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤဟတ္ထကသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊
မေ=သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့။ သုတံ=ဟူမူ) ဧကံ=တပါးသော၊
သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ အာဠဝိယံ=အာဠဝိတိုင်း၌၊ ဂေါမဂ္ဂေ=နွားတို့
သွားရာ လမ်းခရီးအနီး၌၊ သိသပါဝနေ=သင်းဘောပိတောက်ပင်တော၌၊
[ရှေးက “သိသပါ=ယင်းတိုက်ပင်” ဟု အနက်ပေးကြ၏၊ စိစစ်ချက်ကို အဘိ
ဓာန် နိဿယသစ်(၅၇၁-ဂါထာ)၌ကြည့်] ပဏ္ဍသန္တာရေ=သစ်ရွက်အခင်းပေါ်၌
(အလိုလိုကြွေကျသော သစ်ရွက်တို့ကို စုရုံး၍ ပြုလုပ်အပ်သော အခင်းပေါ်၌)
ဝိဟရတိ=သိတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ အထံ=သိတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊

၁။ အထသဒ္ဓါ၏ အဝိဇ္ဇာဒ အနက် ။ ။ ဤနေရာ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့
၌ အထသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို အထူးတလည် ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ
အနက်ရှည်ရှည် ပြန်ဆိုလိုလျှင်-အထ=ယင်းသို့ အာဠဝိတိုင်းပြည် နွားလမ်းခရီး
အနီးရှိ သင်းဘောပိတောက်ပင်တောဝယ် သစ်ရွက်အခင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား
ထိုင်နေတော်မူလသော်၊ ဝါ=ထိုသင်းဘောပိတောက်ပင် တောဝယ် သစ်ရွက်
အခင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား ထိုင်နေတော်မူခြင်းကိစ္စ မပြီးဆုံးသေးမီမှာပင်။
ဤသို့အနက်ဆိုပါ၊ အထာတိ အဝိဇ္ဇာဒတ္ထေ နိပါတော။ တတ္ထ ဘဂဝတော
နိသဇ္ဇာယ အဝိဇ္ဇိန္ဒာယ ဧဝါတိ အတ္ထော။ တေနာဟ “ဧဝ” န္တိအာဒိ။ ဋီကာ။

ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ (အာဠဝကဘီလူး၏လက်မှ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်တော်စသည်သို့ အဆင့်ဆင့်ကူးပြောင်းရောက်သွားတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဟတ္ထကမည်သော) အာဠဝကော=အာဠဝကမင်းသားသည်၊ ဇယံ ဝိဟာရံ=ခြေသလုံး မြင်းခေါင်း၊ အညောင်းဖြေဖျောက်၊ လမ်းလျှောက်ခြင်းကို၊ အနုစကံမမာနော=ထိုမှကျိရောက် လျှောက်လသော်၊ အနုဝိစရမာနော=ထိုထို ဤဤ လှည့်လည်လသော်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဂေါမဂ္ဂေ။ပ။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေတော်မူသည်ကို၊ အဒ္ဓသ=မြင်ပြီ၊ ဒိသွာ=မြင်ပြီး၍။ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ [တနည်း-ကစ္စိ ဘန္တေ=ဘယ်နှယ်ပါလဲ အရှင်ဘုရား] ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ အသယိတ္ထံ=ကျိန်းစက်တော်မူရပါ၏လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ

၁။ ဇယံဝိဟာရံ အနုစကံမမာနော။ ။ ဇယံဝိဟာရံပုဒ်ကို ဤအတိုင်း ကံအနက်ပေးလျှင် ဝိဟာရဏကြိယာနှင့် အနုစကံမနကြိယာတို့ မကွဲပြားဘဲ ကွဲပြားသကဲ့သို့ဆိုသောကြောင့် (စာရိကံ စရမာနောကဲ့သို့) အဘေဒဘေဒပ စာရတည်း (တနည်း) “ဇယံဝိဟာရံ-ခြေသလုံး.....ခြင်းငှာ” ဟုသော်လည်း အနက်ဆို၊ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိဒိ၊ အလဂဒ္ဓပရိယေသနံ စရမာနောတို့၌ကဲ့သို့ အံဝိဘတ်ကို တဒတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်၌သက်။

(တနည်း) “ဇယံဝိဟာရံ=ခြေသလုံး.....ခြင်းဖြင့်” ဟု ကြိယာဝိသေသန အနက်လည်း ဆိုနိုင်၏။ ဇယံယ ဟိတော ဝိဟာရော သဉ္ဇာရော ဇယံဝိဟာရော =ခြေသလုံး မြင်းခေါင်း၏ အစီးအပွားဖြစ်သော လမ်းလျှောက်သွားလာခြင်း။ ဇယံသုဝါ ဥပ္ပန္နကိလမထဝိနောဒနတ္ထော ဝိဟာရော ဇယံဝိဟာရော=ခြေသလုံး မြင်းခေါင်းတို့၌ဖြစ်သော ညောင်းညာမှုကို ဖြေဖျောက်ခြင်း အကျိုးရှိသော လမ်းလျှောက်ခြင်း။ [ဤ၌သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုပင် ဝိဟာရဟုဆိုသည်]

၂။ အသယိတ္ထံ၊ အသယိတ္ထံ။ ။ “ကစ္စိ ဘန္တေ ဘဂဝါ သုခမသယိတ္ထံ” ဟုသော ဝါကျဝယ် “အသယိတ္ထံ”၌ အဇ္ဇတ္တနိ အာဝိဘတ်တည်း။ [အဇ္ဇတ် အာမှာ ဒွေဘာ ဣပြု] “ဧဝံ ကုမာရ သုခမသယိတ္ထံ တသွာဟံ သုခ မသယိတ္ထံ”ဟုသော ဝါကျတို့၌ကား “အသယိတ္ထံ”ကို အဇ္ဇတ္တနိ ဣဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးစေရမည်ဖြစ်၏။ သီဇာတ်နောင် ဣဝိဘတ်ကို ထွံပြု၍ “အသယိတ္ထံ”ဟု ရုပ်စီရင်ထားသည်ကို သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ မတွေ့ရ။ “လဘသွာ ဤဣနံ ထွတ္ထံ” သုတ်ဝယ် “ဤဣနံ ထွတ္ထံ”ဟုသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဣဝိဘတ်ကို ထွံပြု ဟု ဆိုသင့်၏။

=မေးလျှောက်(ပြီ) ကုမာရ=မင်းသား၊ ဧဝံ=အေးဟုတ်ပါ၏၊ [တနည်း-ဧဝံ ကုမာရ=ဟုတ်တယ်မင်းသား] (အဟံ=ငါသည်) သုခံ=စွာ၊ အသယိတ္ထံ=ကျိန်းစက်ရပါ၏၊ စပန=အမှန်တကယ်အားဖြင့်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သုခံ=စွာ၊ သေန္တိ=ကျိန်းစက်ကြကုန်၏၊ တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အဟံ=ငါသည်။ အညတရော=တဦး အပါအဝင်တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘန္တေ=ရား၊ ဟေမန္တိကာ=ဆောင်းဥတု၌ဖြစ်သော၊ ရတ္တိ=ည၌သည်၊ သိတာ=အေးလှပါ၏၊ အန္တရဋ္ဌကော=တပို့တွဲလ၊ တပေါင်းလတို့၏ အကြား၌

၁။ အန္တရဋ္ဌက ဖြစ်သင့်သောရက်များ။ ။ အဋ္ဌ ပရိမာဏာနိ ယဿ သမယဿာတိ အဋ္ဌကော=ရှစ်ခု အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော နေ့ရက် အချိန်ကာလ။ အန္တရေ=တပို့တွဲလ၊ တပေါင်းလတို့၏ အကြားကာလ၌၊ အဋ္ဌကော= ရှစ်ခုသော နေ့ရက် အချိန်ကာလသည်၊ အန္တရဋ္ဌကော= အန္တရဋ္ဌက မည်၏။ တပို့တွဲလ၏ နောက်ဆုံးလေးရက်နှင့် တပေါင်းလ၏ အဦးအစပဌမဆုံး လေးရက်အားဖြင့် ရက်ပေါင်းရှစ်ရက်ကို အန္တရဋ္ဌက ခေါ်သည်ဟု ဤသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဝါစီဝရက္ခန္ဓက အဋ္ဌကထာ (၄၀၉)တို့၌ ဖွင့်ထား၏။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုထားရာ၌ မြန်မာပြည်မှာ သတ်မှတ်ထားအပ်သော ရက်လအတိုင်း တပို့တွဲလဆုတ် (၁၁)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက် ကို အန္တရဋ္ဌကဟု မဆိုသင့်ကြောင်းနှင့် တပို့တွဲလဆန်း (၁၂)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကိုသာ အန္တရဋ္ဌကဟု ဆိုသင့်ကြောင်း ကို ဤနိဿယ ပဌမအကြိမ်ရိုက်၌ အကျဉ်းချုပ်မျှ ရေးသားခဲ့၏။ ယခု ထို့ထက် ပြည့်စုံအောင် အနည်းငယ် ချဲ့ထွင်ရေးပါဦးမည်။

ရက်လသတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုး ။ ။ ပိဋကကျမ်းဂန်တို့၌ မာယ(တပို့တွဲလ), ဖဂ္ဂဏ (တပေါင်းလ)စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းထားရာ၌ ထိုလများ၏ ကုန်ဆုံးသောနေ့ရက် သတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်း ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုသတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုးမှာ-

(၁)ယခုမြန်မာပြည်မှာ အသုံးပြုသော ပြက္ခဒိန်အတိုင်း လဆန်းတရက် နေ့မှစ၍ တရက်, နှစ်ရက်စသည် ရေတွက်ပြီးလျှင် ကောင်းကင်မှ လဝန်းကြီး ကွယ်ပျောက်သွားသောနေ့ (လကွယ်နေ့) အရောက်တွင် ရက်ပေါင်း (၃၀) သို့မဟုတ် (၂၉)ရက် ပြည့်၍ လကုန်သည်, တလပြည့်သည်ဟု ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်

ရှစ်ရက်အတိုင်းအရှည်ရှိသော အခါကာလသည်၊ ဟိမပါတသမယော= ဆီးနှင်းကျရာ အခါပါတည်း၊ ဘူမိ=မြေသည်၊ ဂေါကဏုကဟတာ=နွားခွာအကြား၊ လွှသွားဆူးချွန်၊ ရွံ့ညွန်ခြောက်တို့သည် ဖျက်ဆီးထားအပ်သည်။ ဝါ=နွားခွာ

ထားခြင်းလည်း ရှိ၏။ ထိုသတ်မှတ်ချက် အတိုင်းပင် ပုဗ္ဗကတ္တိကမာသဿ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဒသော= သီတင်းကျွတ်လဆုတ် (၁၄)ရက် (ကင်္ခါ၊ နှာ-၈၆) စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ထိုအသုံးအနှုန်းကို မြန်မာနှင့် သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ) အသုံးအနှုန်းဟု ဆရာတော် အရှင်မြတ်များ မိန့်တော်မူကြ၏။

(၂) ကောင်းကင်မှ လဝန်းကြီး ပြည့်သောနေ့ (လပြည့်နေ့)တွင် လဝန်းကြီး ပြည့်သလို ရက်(၃၀)တလပြည့်၍၊ သို့မဟုတ် (၂၉)ရက် တလပြည့်၍ လကုန်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း ရှိ၏။ ထိုခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်ချက် အတိုင်းဆိုလျှင် တပို့တွဲလပြည့်နေ့ ရောက်လျှင် တပို့တွဲလကုန်၏။ လပြည့်ကျော်တရက်နေ့ကစ၍ တပို့တွဲလ မဟုတ်တော့၊ တပေါင်းလဘက်သို့ ရောက်သွားလေပြီ။ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် မြန်မာပြည်အနေအားဖြင့် အတော်ထူးဆန်းသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း ပိဋကကျမ်းဂန်တို့၌ကား တော်တော်များများ တွေ့နိုင်၍ အထူးအဆန်း မဟုတ်တော့ပါ။ နမူနာ သာဓက အနည်းငယ်မျှ ထုတ်ပြရသော်-

ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယံ ပဝါရေတွာ မာဂသိရမာသဿ ပဌမဒီဝသေ (ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၁၆၄)။ ဤ၌ သီရိလင်္ကာခေါ် သီဟိုဠ်ကျွန်းနှင့် မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သော တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ကို မာဂသိရမာသဿ ပဌမဒီဝသေ (နတ္တော်လ၏ ပဌမနေ့)ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်ဟု သာရတ္ထဒီကာ (ပ-၄၅၃)၌ မိန့်ဆို၏။ ထိုအခေါ်အဝေါ်သည် စန္ဒမာသ အခေါ်အဝေါ် ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဝိမတိဒီကာ (ပ-၉၆) မိန့်၏။

ကတ္တိကမာသဿ ပစ္စိမဒီဝသော နာမ ပစ္စိမကတ္တိကမာသဿ ပုဏ္ဏမာ= တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့သည် တန်ဆောင်မုန်းလ၏ နောက်ဆုံးနေ့မည်၏။ (ဝဿိကသာဒီကာသိက္ခာပုဒ် ကင်္ခါဒီကာသစ်-၃၃၃)။ တဒဟုပေါသထေ ပန္နရသေ ကောမုဒိယာ စာတုမာသိနိယာ ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယ ရတ္တိယာ (သီလကွန်ပါဠိတော်၊ သာမညဗလသုတ်-၄၅)။ ဤပါဠိတော်၌လည်း တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့သည် ရက်ပေါင်း (၂၉)ရက် တလပြည့်၍ ပုဏ္ဏ

အကြား၊ ဆူးချွန်များသည် ပိုင်းခြားဖျက်ဆီးထားအပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ခရာ=ကြမ်းတမ်းလှပါ၏။ ပဏ္ဍသန္တာရော=သစ်ရွက်အခင်းသည်။ တနုကော =ပါးလှပ်နေပါ၏။ ရုက္ခဿ=သစ်ပင်၏။ ပတ္တာနိ=အရွက်တို့သည်။ ဝိရဋ္ဌာနိ=

မည်၏ဟု ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာဒီကာတို့၌ မိန့်ဆိုထား၏။ ပုရိမပုဏ္ဏမိတော ဟိ ပဋ္ဌာယ ယာဝ အပရာ ပုဏ္ဏမိ၊ တာဝ ဧကော မာသောတိ တတ္ထ ဝေါဟာ ရော=ရှေ့လပြည့်မှစ၍ နောက်လပြည့်အထိ တလဟူ၍ ထိုမဇ္ဈိမဒေသ အိန္ဒိယ၌ ခေါ်ဝေါ် သတ်မှတ်သည်။ (သီလက္ခန်ဒီကာသစ်၊ ဒု-၁၂၀)

ယခုအိန္ဒိယ ပြက္ခဒိန် ။ ။ ထို့အပြင် ယခု အိန္ဒိယပြည်၌ ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေသော ပြက္ခဒိန်များ၌လည်း လဆုတ်တရက်နေ့မှ စ၍ တရက်၊ နှစ် ရက်စသည် ရေတွက်ပြီး လပြည့်နေ့အရောက်တွင် ရက်ပေါင်း(၃၀)တလ၊ (၂၉)ရက် တလ သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် မြန်မာပြည်နှင့် မတူကြောင်း စုံစမ်းသိရှိရသည်သာ မက မြန်မာပြည်အတွင်းမှာပင် ဟိန္ဒူအသင်းဖြစ်သော သနန္တ နမ္မပါလက အဖွဲ့ချုပ်မှ ထုတ်ဝေသော ပြက္ခဒိန်၌လည်း မြန်မာအခေါ် အဝေါ် ဖြစ်သော ပြာသိုလဆုတ်တရက်ကို မာယကဏှ (တပို့တွဲလဆုတ်) တရက်ဟုလည်းကောင်း၊ မြန်မာလို တပို့တွဲလဆုတ် တရက်ကို ဖဂ္ဂုဏကဏှ (တပေါင်းလဆုတ်) တရက်ဟုလည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် ရက်စွဲရိုက်နှိပ် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ အိန္ဒိယပြည်၏ ထိုရက်လ သတ်မှတ်ချက်သည် ဘုရားမပွင့်မီကစ၍ ယခုအချိန်အထိ အပြောင်းအလဲ မရှိသော သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ဤအင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နှင့် ဝိနည်းမဟာဝါစိဝရက္ခန္ဓက ပါဠိတော် (၄၀၁)၌ ပါရှိသော အန္တရဋ္ဌကရက်ကိုလည်း ထိုအိန္ဒိယပြည်အတိုင်းသာ ယူသင့်သောကြောင့် တပို့တွဲလဆန်း (၁၂)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေ တွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကိုသာ အန္တရဋ္ဌက (တပို့တွဲလ၊ တပေါင်းလတို့၏ အကြား ရက်ရှစ်ရက်)ဟု ခေါ်ဆိုသင့်၏။ ရာသီဥတု အခြေအနေ အားဖြင့် ဆိုလျှင်လည်း—

ထိုရှစ်ရက်သည် အလွန်အေးသော ရက်များဖြစ်နိုင်၏။ တပို့တွဲလဆုတ် (၁၁)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကား မြန်မာလို အန္တရဋ္ဌကရက်ဟု ဆိုဖွယ်ရှိသော်လည်း ဆောင်းဥတုကုန်ခါနီး၍ အအေး ပေါ့သွားပြီ ဖြစ်သဖြင့် “သီတာ ဘန္တေ ဟေမန္တိကာ ရတ္တိ”ဟူသော ပါဠိတော် နှင့် မကိုက်ညီတော့ပေ။

ကျီးတိုးကျဲတဲ ဖြစ်နေပါကုန်၏။ ကာသာယာနိ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ=အဝတ်သင်္ကန်းတို့သည်၊ သီတာနိ=အေးစက်နေပါကုန်၏။ သီတော=အေးသော၊ ဝေရမ္ဘော=ဝေရမ္ဘလေနှင့်တူသော၊ ဝါတောစ= (အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာသော) လေသည်လည်း၊ ဝါယတိ=တိုက်ခတ်နေပါ၏။ [ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းကို ကြာရွက်လောက်မျှ မြင်ရတော့သည်အထိ မြင့်မားလှစွာသော ကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်သောလေကို ဝေရမ္ဘလေဟုခေါ်သတတ်၊ သံယုတ်ဋ္ဌ၊ ဒု၊ ၁၉၂ (ဝေရမ္ဘသုတ်)။ ဤ၌ကား ထိုဝေရမ္ဘလေနှင့်တူသော အရပ်လေးမျက်နှာမှလာသော လေတည်း]၊ အထ စပန=ထိုသို့ဖြစ်နေပါလျက်၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ “ဧဝံ ကုမာရ။ပ။ အညတရောတိ=ဧဝံ ကုမာရ။ပ။ အညတရော”ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟာ=မိန့်တော်မူ၏။

ကုမာရ=မင်းသား၊ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ=ထိုသို့ “သုခမသယိတ္ထံ” စသော ငါ့စကား၌ သင်အပြစ်တင်နေခြင်းကြောင့်၊ ဧတ္ထ=သုခမသယိတ္ထံ စသော ဤစကား၌၊ ဤစကားနှင့် စပ်၍ဟူလို] တံဧဝံ=သင့်ကိုသာလျှင်၊

ဂေါကဏုကဟတာ။ ။ ဂါဝိနံ ကဏုကာ ဂေါကဏုကာ=နွားမတို့၏ ဆူးများ (နွားခြေရာခွက်ဆူးများ)။ မိုးရွာပြီးစ အခါဝယ် နွားခြေထောက်များဖြင့် ဖိနင်းသွားသော နေရာတိုင်း၌ နွားတို့၏ ခွါအကြားမှ ထွက်လာသော ရွံ့ညံ့သည် ခြောက်သွေ့လာသောအခါ လွှဲသွားကဲ့သို့ ချွန်ထက်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုချွန်ထက်နေသော ရွံ့ညံ့ခြောက်ကို ဂေါကဏုက (နွားတို့၏ဆူး)ဟု ခေါ်၏။ ဂေါကဏုကဟိ ဟတာ ဂေါကဏုကဟတာ=နွားခြေရာခွက် ဆူးတည်းဟူသော ရွံ့ညံ့ခြောက်တို့သည် ပိုင်းဖြတ်ဖျက်ဆီးထားအပ်သော၊ ဘူမိ=မြေကြီး။

တနည်းအားဖြင့်ကား ထိုရွံ့နွံ့ခြောက်ကို ဂေါကဏုကဟု မခေါ်ဘဲ နွားတို့၏ ခွာနှစ်ခြမ်းအကြား အရပ် (ခုရန္တရ)ကို ဂေါကဏုက (နွားတို့၏ဆူး) ဟု ခေါ်၍ ထိုဂေါကဏုကဟု ခေါ်သော နွားခွာအကြား အရပ်ဟူသော ဆူးတို့က ပိုင်းဖြတ် ဖျက်ဆီးထားအပ်သော ဘူမိကို ဂေါကဏုကဟတာ-ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဤပုဒ်ကို နှစ်နည်းဖွင့်ထားသည်။

ဂေါကဏုကဟတာတိ နဝဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဂါဝိနံ အက္ကန္တက္ကန္တဌာနေ ခုရန္တရေဟိ ကဒ္ဒမော ဥဂ္ဂန္တော တိဋ္ဌတိ၊ သော ဝါတာတပေန သုက္ခော ကကစ ဒန္တသဒိသော ဟောတိ ဒုက္ခသမ္ပဿော၊ တံ သန္ဓာယာဟ “ဂေါကဏုကဟတာ ဘူမိ”တိ။ ဂုန္တံ ခုရန္တရေဟိ ဆိန္ဒူတိပိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာ။

ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ=ပြန်၍မေးပါအံ့ (အတ္ထော=ငါမေးအပ်သော အနက်သဘောသည်)
 ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အကြင်သို့သောနည်းဖြင့်၊ (ဗျာက
 ရောက္ခဿ=ဖြေဆိုသော) တေ=သင်အား၊ ခမေယျ=နှစ်သက်သဘောကျရာ၏၊
 ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေရာ၏၊ [တနည်း-တွေ=သင်၏၊ စိတ္တေ=စိတ်၌၊
 ခမေယျ=၏] တထာ=ထိုနှစ်သက်သဘောကျသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နံ=
 ထိုငါမေးမြန်းအပ်သော အနက်သဘောကို၊ (တွံ=သင်သည်) ဗျာကရေယျာသိ=
 ဖြေဆိုလော၊ [သင်ကြိုက်သလို ဖြေပါဟူလို] ကုမာရ=မင်းသား၊ တံ=ထို
 ငါပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ (တွံ=သင်သည်) ကိံ မညသိ=အဘယ်သို့ ထင်
 မြင်သနည်း၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဂဟပတိဿ ဝါ=အိမ်ပိုင်ရှင် သူကြွယ်၏
 သော်လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ=အိမ်ပိုင်ရှင် သူကြွယ်သား၏သော်
 လည်းကောင်း၊ ကုဏ္ဍဂါရံ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော အိမ်သည်၊ ဥဇ္ဈိတ္တာ
 ဝလိတ္တံ=အတွင်း၌ လိမ်းသုတ်ထားအပ် အပြင်၌ လိမ်းသုတ်ထားအပ်သည်၊
 နိဝါတံ=လေမတိုက်သည်၊ ဖုသိတဂ္ဂဋ္ဌံ=ထိမိစေ့စပ်သော တံခါးရွက်ရှိသည်၊
 ပိဟိတဝါတပါနံ=ပိတ်အပ်ပြီးသော လေသောက်ပြတင်းရှိသည်။ အဿ=
 ဖြစ်ရာ၏၊ ဝါ=ဖြစ်သည် ဆိုပါစို့၊ [ဣဓဿ၌ အဿတည်း]

တတြ=ထိုအထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သောအိမ်၌၊ ဂေါနကတ္ထတော=
 လက်လေးသစ်ထက်ရှည်သော အမွှေးရှိသော ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့်သော်လည်း
 ခင်းထားအပ်သော၊ [ဂေါနက=ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့်+ အတ္ထတော= ခင်းထား
 အပ်သော] ပဋိကတ္ထတော=အဖြူရောင် သားမွှေးအခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထား
 အပ်သော၊ ပဋုလိကတ္ထတော=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်ခြယ်အပ်သော သားမွှေး
 အခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော၊ ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏော=
 ဝံပိုင်မည်သော သားကောင်၏ အရေဖြင့်ပြီးသော မြတ်သော အခင်းဖြင့်သော်
 လည်း ခင်းထားအပ်သော [ကဒလိ=ဝံပိုင်+မိဂ= သားကောင်(၏အရေဖြင့်
 ပြီးသော)+ပဝရ=မြတ်သော+ ပစ္စတ္ထရဏ=အခင်း(ဖြင့် ခင်းထားအပ်သော)]
 သဥတ္တရစ္ဆဒေါ=နိမြန်းသော အိပ်ရာအပေါ်လွှမ်းအခင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊

၁။ ဥတ္တရစ္ဆဒနှင့် ဝိတာနပုဒ်နက် စီစစ်ချက်။ ။ ဥတ္တရံ ဥပရိဘာဂံ
 ဆာဒေတိတိ ဥတ္တရစ္ဆဒေါ ဝိတာနံ (အိပ်ရာ၏ အထက်ဘက်ကို ဖုံးအုပ်တတ်သော
 အဝတ်အထည်၊ အိပ်ရာလွှမ်းအခင်း) သာရတ္ထဋီကာ၊ ၂၉၅။ သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒန
 ယော ပလ္လုကော ဝတ္တတိတိ သဥတ္တရစ္ဆဒေါ= ဥတ္တရစ္ဆဒနှင့် တကွဖြစ်သော

ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနော= ခြေရင်းခေါင်းရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နိမြန်းသော
ခြေအုံးခေါင်းအုံး နှစ်လုံးလည်းရှိသော၊ [ဥဘတော=နှစ်ဖက်တို့၌+လောဟိတက=
နိမြန်းသော+ဥပဓာန=ခြေအုံးခေါင်းအုံး (ရှိသော)] ပလ္လင်္ကော=အိပ်ခုတင်သည်၊
အဿ=ရှိရာ၏။

ဧတ္ထ=ဤအိမ်အတွင်း၌၊ တောလပ္ပဒီပေါစ=ဆီမီးရောင်သည်လည်း၊
ဈာယေယျ=ထိန်ထိန်လင်းနေရာ၏၊ စတဿော=လေးယောက်ကုန်သော၊ မနာပါ
=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ပဗေပတိယောစ=မယားတို့သည်လည်း၊

(ပလ္လင်္ကော=အိပ်ခုတင်)ဟု ပလ္လင်္ကံကို အရကောကံရသော (ပလ္လင်္ကော၏ ဝိသေ
သနဖြစ်သော) ဗဟုဗ္ဗိဟိဝစနတ္ထပြု။

ထောမနိဓိ၌ ဥတ္တရစ္ဆဒပုဒ်ကို သေယျာယ ဥပရိယာတ္ထရဏေ ဝတ္ထေ
(အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လွှမ်းအပ်ခင်းအပ်သော အဝတ်ထည်)ဟု ဖွင့်၏။ သက္ကတ
အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌လည်း “a bed covering, covering (in
general)” ဟု အလားတူပင် ဖွင့်၏။

ဝိတာနပုဒ်ကို cushion (ကူရှင်၊ ဖုံအခင်း)ဟု လည်းဖွင့်၏။ ထို့
ကြောင့် ဥပရိပဒ္ဒေန ရတ္တဝိတာနေန ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ ဝိတာနပုဒ်၏
အနက်သည် အိပ်ရာလွှမ်း အခင်းပင် ဖြစ်သင့်၏။ အကယ်၍ အများရေးရိုးအတိုင်း
“ဝိတာန=မျက်နှာကြက်”ဟု အနက်ပြန်ဆိုလျှင်လည်း အိပ်ရာကြမ်းခင်းမှ
အထက်သို့မော်၍ ကြည့်ရသော အမိုးမျက်နှာကြက် (မြူမှုန်စသည် မကျအောင်
ကာကွယ်သော အဝတ်) ကိုမယူဘဲ အိပ်ရာ မျက်နှာပြင်ပေါ်၊ အိပ်ရာခင်းပေါ်၌
ဖြန့်ကြက်လွှမ်းအုပ် ခင်းထားအပ်သော အခင်းကိုသာ ယူသင့်၏။

ထိုဥတ္တရစ္ဆဒမည်သော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းကို အောက်ခံအခင်း (ပစ္စတ္ထ
ရဏ)၏ အပေါ်၌ လွှမ်း၍ခင်း၍ အသုံးပြုကြောင်းကို “သေတဝိတာနမ္ပိ
ဟေဋ္ဌာ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏေ သတိ န ဝဋ္ဋတိ၊ ရတ္တဝိတာနဿ ဟေဋ္ဌာ
ကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏေ သတိပိ န ဝဋ္ဋတိ ဧဝ”ဟူသော (ဝိနည်းမဟာဝါ
စမ္ပက္ခန္ဓက အဋ္ဌကထာ၊ ၃၇၀။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာဟောင်း၊ နှာ-၁၄၉နှင့် ဂါထာ၊
၁၈၇-၉) စကားဖြင့် သိသာ၏။ ဤသုတ်၌မူ “သဥတ္တရစ္ဆဒေါ”သည်
“ပလ္လင်္ကော”၏ ဝိသေသန ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဥတ္တရစ္ဆဒမည်သော အိပ်ရာလွှမ်း
အခင်းကို အိပ်ခုတင် (ပလ္လင်္ကံ) အပေါ်၌ ခင်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိသာ
ထင်ရှား၏။ စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်လည်း ကြည့်လေ။

မနာပေန=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော ပြုစုယုယမှုဖြင့်၊ ပစ္စုပဋိတာ=ပြုစု
 ယုယကြကုန်သည်၊ အသု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ ကုမာရ=မင်းသား၊ တံ=ထိုငါ
 ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ (တွံ=သင်သည်) ကိံ မညသိ=နည်း၊ သော=ထို
 အိမ်ရှင်သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ သယေယျ ဝါ=
 အိပ်ရပါသလော၊ နော (သယေယျ) ဝါ=မအိပ်ရပါသလော၊ ဧတ္ထ=ဤ ငါ
 မေးအပ်သော ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=အဘယ်သို့မူလည်း၊ တေ=သင်၏၊ (မတိ
 =အယူအဆသည်) ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဘန္တေ=ရား၊
 သော=ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ သုခံ=စွာ၊ သယေယျ=အိပ်
 ရပါ၏ ။ပ။ သော=ထိုအိမ်ရှင် သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ အညတရော
 =တည်း၊ ဣတိ. (အဝေါစ)

ကုမာရ=သား၊ တံ=ကိုး ကိံ မညသိ=နည်း၊ [ယေဟိ-စသော အနိ
 ယမ ဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးမည်] သော=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်
 သားသည်၊ ရာဂဇေဟိ=ရာဂကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေဟိ ပရိဋ္ဌာဟေဟိ=
 အကြင်ပူလောင်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အကြင်အပူမီးတို့သည်၊ ပရိဋ္ဌယုမာနော=
 လောင်အပ်သည်၊ ဝါ=အလောင်ခံရသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊
 သယေယျ=အိပ်ရလေရာ၏၊ တဿ ဂဟပတိဿ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်မှာ
 သော်လည်းကောင်း၊ တဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ကာယိကာဝါ
 = ပဉ္စဒွါရသို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော ဝိညာဏ်အပေါင်းကို တုန်လှုပ်ချောက်ချား
 စေတတ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ [ကာယ=ဝိညာဏ်အပေါင်း+ ဣက =
 ချောက်ချားစေသော] စေတသိကာ ဝါ=မနောဒွါရကို တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေ
 တတ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=မနောဒွါရိက စိတ်၌ မှီတည်သည်လည်း
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ရာဂဇာ=ကုန်သော၊ တေ ပရိဋ္ဌာဟာ=ထိုပူလောင်ခြင်းတို့သည်၊
 ဥပ္ပဇ္ဇေယံ အပိန=ဖြစ်နိုင်ကုန်ရာပါသလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)
 ဘန္တေ=ရား၊ ဧဝံ=ဖြစ်နိုင်ကုန်ရာပါ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

☞ ကုမာရ=သား၊ သော ဂဟပတိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ သော ဂဟ
 ပတိပုတ္တော ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ ရာဂဇေဟိ=ကုန်သော၊ ဟေဟိ ပရိဋ္ဌာဟေ
 ဟိ=တို့သည်။ပ။ သယေယျ=ရာ၏၊ (တောသံ ပရိဋ္ဌာဟာနံ=ထိုပူလောင်ခြင်းတို့ကို၊
 ဧနကော=ဖြစ်စေတတ်သော) သော ရာဂေါ=ထိုသူကြွယ်၏ ရာဂနှင့် အလားတူ
 ရာဂကို၊ ဝါ=သည်၊ တထာဂတဿ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားမှာ။
 ပဟိနော=ပယ်အပ်ပြီ၊ [တနည်း-သော ရာဂေါ=သည်၊ တထာဂတဿ=၏၊

(စိတ္တသန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှ) ပဟိနော=ကင်းကွာပြီ၊ ဥစ္ဆိန္နမူလော= (အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာအမြစ်အရင်းရှိ၏။ တာလာဝတ္ထုကတော= (လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီ၊ ဝါ=ထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာစိတ်အစဉ်ရှိ၏။ အနဘာဝံကတော= နောက်၌ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီ၊ အာယတီ=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒေ မ္ဗော=ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရာဂကို ပယ်သတ်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့်) အဟံ=ငါသည်၊ သုခံ=စွာ၊ အသယိတ္ထံ=ကျိန်းစက်ရပြီ။ ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါထာ] ပရိနိဗ္ဗုတော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းတော်မူသော၊ သီတိဘူတော=ကိလေသာဟူ အပူမသန်း အေးချမ်းခြင်းသို့ ရောက်တော်မူသော၊ နိရူပဓိ=ကိလေသာဟူသော ဥပဓိရှိတော်မမူသော၊ ယော ဗြာဟ္မဏော=အကြင်မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော

၁။ တာလာဝတ္ထုကတော။ ။ အဝတ္ထုဘူတော တာလော အဝတ္ထုတာလော (အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်) အဝတ္ထုတာလော ဝိယ ကတောတိ အဝတ္ထုတာလကတော (အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော ရာဂ) ဟု ဆိုလိုလျက် ဝိသေသနပုဒ်ကို နောက်ထား၍ တာလာဝတ္ထုကတောဟု ဆိုသည်။

ဝိမတိဒီကာ၊ (ပ-၆၈) အလိုအားဖြင့် “တာလောယေဝ အဝတ္ထုတိ တာလာဝတ္ထု။ တံ ဝိယ ယဿ(ရာဂဿ) ဝတ္ထု (စိတ္တသန္တာနံ) ကတန္တိ တာလာဝတ္ထုကတော” ဟူ၍ ဝတ္ထုတပုဒ်ကျေသော ဗဟုဗွိဟိပြု၍ “တာလာဝတ္ထုကတော=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာ မဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသောတည်ရာ စိတ်အစဉ်ရှိ၏” ဟု အနက်ဆို။

တနည်း---တာလ=ထန်းပင်၏+ဝတ္ထု=တည်ရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့+ဝတ္ထုကတ= ပြုအပ်ပြီးသောတည်ရာ စိတ်အစဉ်ရှိသော (ရာဂ)။ တာလဿ ဝတ္ထု တာလာဝတ္ထု၊ (လ၏အကို ဒီဃပြုသည်) တာလာဝတ္ထု ဝိယ ယဿ ရာဂဿ ဝတ္ထု(စိတ္တသန္တာနံ) ကတန္တိ တာလာဝတ္ထုကတော (ဝတ္ထုတပုဒ်ကျေ၏) အဋ္ဌကအင်္ဂုတ္တိုရ် ဝေရဉ္စသုတ်နိဿယလည်းကြည့်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကာမေသု= ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမတို့၌၊ နလိမ္မတိ= သုတ်လိမ်းဖွယ်ရာ တဏှာဒိဋ္ဌိ အညစ်အကြေးတို့ဖြင့် သုတ်လိမ်းတော်မမူသော ဗြာဟ္မဏော=ထိုမကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား မျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ထိုပရိနိဗ္ဗာတ, သီတိဘူတစသည် ဖြစ်တော်မူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝေ=ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ သေတိ=ကျိန်းစက်တော်မူရ၏။

(သော ဗြာဟ္မဏော=သည်) သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ အာသတ္တိယော=အာရုံ ငါးပါးတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော တဏှာတို့ကို၊ ဆေတွာ=ပယ်ဖြတ်ပြီး၍။ ဟဒယေ=စိတ်နှလုံး၌၊ ဒရံ=ကိလေသာအပူကို၊ ဝိနေယျ=ငြိမ်းသတ်ပြီး၍၊ စေတသော=စိတ်၏၊ သန္တိ=ကိလေသာအပူငြိမ်းခြင်းသို့၊ [တနည်း-စေတသော=စိတ်ဖြင့်၊ သန္တိ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့] ပပ္ပုယျ=ရောက်ပြီး၍၊ ဥပသန္တော=ငြိမ်းအေးလျက်၊ သုခံ=စွာ၊ သေတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၆-ဒေဝဒူတာနိ

၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေဝဒူတာနိ=သေမင်း၏ အမိန့်နာခံ စေတမန် နှင့်တူသောသူတို့သည်။ ဝါ=နတ်နှင့်မခြား၊ ပြောစကားအတည်, ယုံကြည် ထိုက်သော စေတမန်တို့သည်။ ဝါ=ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာ ရဟန္တာတို့၏ စေတမန်

၁။ ဒေဝဒူတာနိ။ ။ ဒေဝဒူတာပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ (၃)နည်းဖွင့်ပြ၏။ ထိုတွင် “ဒေဝေါတိ မဇ္ဈ” ဟူသော အဖွင့်နှင့်အညီ ဤနေရာ၌ ဒေဝသဒ္ဓါသည် မဇ္ဈ(မဇ္ဈရာဇာ)=သေခြင်း (သေမင်း)ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ သေခြင်း သဘောတရားတည်းဟူသော မဇ္ဈကိုပင် မဇ္ဈရာဇာ(သေမင်း)ဟု တင်စားသုံးနှုန်း ထား၏။ နဂိုမူလကမူ ဒေဝသဒ္ဓါသည် နတ်ဟူသော အနက်ကိုပင် ဟော၏။ နတ်သည် သတ္တဝါတို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးသကဲ့သို့ ထိုအတူ သေမင်းသည်လည်း သတ္တဝါတို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာ မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေ၏။ ထို့ကြောင့် သေမင်းသည် နတ်နှင့်တူသည်ဖြစ်ရကား ဤနေရာ၌ “ဒေဝေါ ဝိယာတိ ဒေဝေါ” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ သေမင်းကို ဒေဝဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အမိန့်နာခံသော စေတမန်ကို ဒူတာဟု ခေါ်၏။ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား ထိုပကတိရိုးရိုး စေတမန်ကို ဒူတာဟု မဆိုလို၊ သူအို, သူနာ, သူသေဟူသော

တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးဦးတို့တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ
လောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယ
ဒွါရဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ စရတိ=ပြုကျင့်၏၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊
ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်။ပ။ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်။ပ။ သော=ထိုသူသည်။ပ။

ပုဂ္ဂိုလ် သုံးဦးကို ဒူတဟု ဆိုလို၏။ ထိုသုံးဦးတို့သည် ပင်ကိုသဘာဝအားဖြင့်ပင်
မြင်ရသူလူအပေါင်းကို ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်-

“မောင်မင်း...အသင်သည် ယခုပင် သေမင်းထံမှောက်သို့ ငါတို့နှင့်
အတူလိုက်ခဲ့ ရမည်ဟူ၍ တွေ့သမျှ လူအပေါင်းကို အထိတ်တလန့်ဖြစ်အောင်
ထိုသုံးဦးတို့သည် သတိပေး နှိုးဆော်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေကုန်၏။ ဟိုလူကို
ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ရအောင် ငါလာခဲ့မည်၊ အသင်က အဲဒီလူကို ဘယ်ကိုမျှ
ရုန်းကန် ထွက်ပြေးနိုင်အောင် သူ့ဆံပင်ကို မြဲမြံပမ်းဆွဲထားလိုက်ဟူ၍
သေမင်းက ထိုသုံးဦးကို အမိန့်ပေး၏။ ထိုသုံးဦးကလည်း သေမင်း၏ အမိန့်
အာဏာကို တသဝေမတိမ်း လိုက်နာပြုလုပ်၏။ ထို့ကြောင့်-

“မစ္စုဒေဝဿ အာဏာကရာ ဒူတာ ဝိယာတိ ဟိ ဒူတာတိ ဝုစ္စန္တိ”
ဟူသော ဋီကာနှင့် အညီ “ဒူတာ ဝိယာတိ ဒူတာ (စေတမန်နှင့် တူသော
သူများ)”ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်ကာ “ဒေဝဿ ဒူတာ ဒေဝဒူတာ”ဟု ဝစ
နတ္ထပြု၍ သေမင်း (ဒေဝ)၏ အမိန့်နာခံ စေတမန်နှင့်တူသော သူအို၊ သူနာ၊
သူသေဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးတို့ကို ဒေဝဒူတဟု ခေါ်သည်။ ဤတိုင်အောင်
အဋ္ဌကထာအဖွင့် ပဌမနည်း ဖြစ်၏။

ဒုတိယနည်း။ ။ နတ်ဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသော နတ်တဦးဦးက
ကောင်းကင်မှာရပ်ပြီး “အသင်ဟာ နက်ဖြန်မှာ သေလိမ့်မည်”ဟု ပြောလျှင်
ထိုနတ်၏ စကားသည် အမှန်တကယ် ယုံကြည်ဖွယ် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအတူ
သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ သုံးဦးတို့သည်လည်း တိတ်လန့်ဖွယ် အသွင်ကို ပြကာ
“အသင်လဲပဲ ငါလိုသေရမည့်သူ၊ သေခြင်းသဘောရှိသူ ဖြစ်သည်ဟု သတိပေး
နှိုးဆော် သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထိုသုံးဦးတို့၏ သတိပေး နှိုးဆော်စကားသည်လည်း
နတ်ကပြောသော စကားကဲ့သို့ပင် မလွဲကောက်မှန်၍ တကယ်ယုံကြည်ရမည့်
စကားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသုံးဦးတို့သည် နတ်နှင့်တူရကား “ဒေဝါ ဝိယ
ဒူတာတိ ဒေဝဒူတာ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ဒေဝါ ဝိယာတိ ဒေဝါ
(နတ်နှင့်တူသောသူများ)၊ ဒေဝါ စ တေ ဒူတာ စာတိ ဒေဝဒူတာ (နတ်နှင့်

စရိတွာ=ပြုကျင့်ပြီး၍။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ [ဧကက စာပိုဒ်- ၄၃-
 ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုငရဲသို့ လားရောက်သောသူကို၊ နိရယပါလာ
 =ငရဲထိန်းတို့သည်၊ နာနာဗာဟာသု=အမျိုးမျိုးသော လက်မောင်းတို့၌၊ ဂဟေ
 တွာ=ဆွဲကိုင်၍၊ ယမဿ=ယမမည်သော၊ (သတ္တဝါတို့ကို မိမိတို့ ဆည်းပူး
 အားထုတ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ စီစဉ်သတ်မှတ် သတ်ရစေတတ်သည်
 အဖြစ်ကြောင့် ယမမည်သော) ရညော=ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ပြိတ္တာမင်းကို၊ ဒဿန္တိ
 =မြင်စေကြကုန်၏၊ ဝါ=ပြုကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ သံတော်ဦးတင်၍၊
 ဒဿန္တိ=ဟူမူ)

ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ အယံ ပုရိသော=ဤယောက်ျားသည်၊ အမတ္ထေယျော

မခြား ပြောစကားအတည် ယုံကြည်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦး)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍
 သူအို၊ သူနာ၊ သူသေဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးကို ဒေဝဒူတဟု ခေါ်သည်။

တတိယနည်း။ ။တနည်းအားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဖြစ်သော ရဟန္တာဗြဟ္မာကြီး
 များကို ဒေဝဟု ခေါ်၏။ ပစ္စိမဘဝိက (ဘုရားဖြစ်မည့် နောက်ဆုံးဘဝသို့
 ရောက်နေကြသော) ဘုရားအလောင်းတော်တို့ကို ထိုဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာကြီး
 များသည် သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ရဟန်းအသွင် ဖန်ဆင်း ပြုကြ၏။ ယင်းသို့
 ဖန်ဆင်းပြုအပ်သော ထိုသူအိုစသည်ကို မြင်ကြရသဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော်
 တို့သည် သံဝေဂဉာဏ်ဖြစ်ပွား၍ ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို စွန့်ခွာပြီး ရဟန်းပြုတော်မူ
 ကြ၏။ ထိုဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာကြီးများသည် ဘုရားအလောင်းတော်တို့မှ လွဲ၍
 အခြားဘယ်သူ့ကိုမျှ ယင်းသို့ ဖန်ဆင်း မပြုကြပါ။ သို့သော် ဘုရားအလောင်း
 တော်ကို ဖန်ဆင်းပြုခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ယခုမျက်မြင် သူအို၊ သူနာ၊
 သူသေသုံးဦးတို့ကိုလည်း ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာတို့က ဖန်ဆင်းပြုလိုက်သော စေတမန်
 ဒေဝဒူတ အဖြစ်ဖြင့် ပရိယာယ်သဘော တင်စား၍ ဒေဝဒူတဟု ခေါ်ဝေါ်
 သုံးနှုန်းထားသည်။ ဒေဝါနံ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဒူတာ ဒေဝဒူတာ= ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာ
 ရဟန္တာတို့၏ စေတမန်များ။

ပါဠိတော်၌မူ “ဒေဝဒူတာနိ”ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိ၏။ ဒေဝဒူတာ-ဟု
 ပုလ္လိင်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်းအားဖြင့် ပုလ္လိင်မှ နပုလ္လိင်သို့
 ကူးပြောင်း၍ ဒေဝဒူတာနိ-ဟု ဟောတော်မူသည်ဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်၏။
 တနည်းအားဖြင့် ဒူတာသဒ္ဓါသည် ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်နှစ်မျိုး ရှိနိုင်သော ပုဒ်ဖြစ်သည်
 ဟုလည်း ဋီကာမိန့်ဆို၏။

=မိခင်၏အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=မိခင်၌ ရက်စက်စော်ကား ပြစ်မှားသူတည်း၊ [မာတု+ဏေယျ။ မာတု ဟိတော မတ္တေယျော၊ န မတ္တေယျော] အပေတ္တေယျော=ဘခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ အသာမညော=မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ [သမဏ+ဏျ] အဗြဟ္မညော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ [ဗြာဟ္မဏ+ဏျ] ကုလေ=အမျိုး၌၊ နဒေဋ္ဌာပစာယိ=ကြီးသောသူတို့ကို ရိုသေတတ်သူမဟုတ်၊ ဒေဝေါ=မင်းမြတ်သည်၊ ဣမဿ=ဤယောက်ျားအား၊ ဒဏ္ဍံ=ပြစ်ဒဏ်ကို၊ ပဏေတု=ချမှတ်တော်မူပါ။ ဣတိ=ဤသို့ သံတော်ဦးတင်၍၊ (ဒဿန္တိ=ကုန်၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုယောက်ျားကို၊ ယမော=ယမမည်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဒေဝဒူတံ=သေမင်း၏ စေတမန်ကို၊ ဝါ=သေမင်းစေတမန်၏ အကြောင်းအရာကို၊ သမနယုဉ္ဇတိ=အဖြေပေးအောင် စစ်ဆေးမေးမြန်း၏။ (မေးမြန်းရာ၌ လိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ်ကို လိုက်နာစေလျက် စစ်ဆေးမေးမြန်း၏) သမနဂါဟတိ=(အယူအဆကို မပြောင်းမလဲ တည်မြဲစေကာ) နှိုက်ယူမေးမြန်း၏။ သမနဘာသတိ=(အကြောင်းယုတ္တိ အမှန်သဘော ပေါ်အောင်) မေးမြန်း၏။ “အဗ္ဗော ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ တံ=သင်သည်၊ မနုဿသု=လူတို့၌၊ ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဒေဝဒူတံ=သေမင်းတမန်ကို၊ ပါတုဘူတံ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို၊ န အဒ္ဓသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ=ဤသို့ (သမနယုဉ္ဇတိ=၏၊ သမနဂါဟတိ=၏။ သမနဘာသတိ=၏) “န အဒ္ဓသံ ဘန္တေ=မမြင်ခဲ့ဖူးပါအရှင်” ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ အာဟာ=ဖြေဆို၏။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟာ=မေးမြန်း၏ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟာ=မူ)

အဗ္ဗော ပုရိသ=ကျား၊ တံ=သင်သည်၊ မနုဿသု=လူတို့၌၊ ဇာတိယာ=အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားချိန်မှစ၍၊ အာသိတိကံ ဝါ=နှစ်ပေါင်းရှစ်ဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ နာဂုတိကံဝါ=နှစ်ပေါင်းကိုးဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဝဿသတိကံ ဝါ=နှစ်ပေါင်းတရာ အသက်အရွယ် ရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ နိဋ္ဌံ=ဧရာစီးနင်း အိုမင်းနေသော၊ ဂေါပါနသိဝကံ=အခြင်ရနယ်အကောက်ကဲ့သို့

ကောက်သော၊ ဘောဂ္ဂံ^၁=အလွန်ခါးကုန်းနေသော၊ (ချိုးထားအပ်သကဲ့သို့ ခါး၌ ကောက်ကွေးနေသော ကိုယ်ရှိသော) ဒဏ္ဍပရာယဏံ=တောင်စူးချည်းသာ ထောက်ကာရပ်သွား အားထားစရာရှိသော၊ ပဝေခမာနံ=တုန်လှုပ်လျက်၊ ဂစ္ဆန္တံ =သွားနေရသော၊ အာတုရံ=အိုမင်းမစွမ်း ပင်ပန်းနွမ်းနယ်နေသော၊ ဂတယောဗ္ဗနံ =ကျော်လွန်ပြီးသော ပျို့မျစ်နုနယ် ငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ရှိသော၊ [ယုဝ+ဏ။ နလာ၊ ယုဝဿ ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ] ဝါ=ကျော်လွန်ပြီးသော ပဌမ၊ ဒုတိယ အရွယ်ရှိသော၊ ခဏ္ဍဒန္တံ=ကျိုးသောသွားရှိသော၊ ပလိတကေသံ=ဖြူဖွေးသော ဆံပင်ရှိသော၊ ဝိလူနံ=ဆံပင်တို့ကို ဆွဲနုတ်ထားအပ်သကဲ့သို့ ပြောင်နေသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ခလ္လိဒုသိရံ=(ဆံပင်အားလုံး ဝိုးကိုက်ဖြတ်ထား အပ်သကဲ့သို့) များစွာပြောင်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဝလိတံ=တကိုယ်လုံး၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော

၁။ ဘောဂ္ဂံ၊ ဒဏ္ဍပရာယဏံ-စသည်။ ။ ဘောဂ္ဂံ၌ ဘုဇ+တ။ ဘုဇတိ ကုဋ်လော (ကုဋိလာ ဝါ) ဘဝတိတိ ဘောဂ္ဂေါ ဘောဂ္ဂါ ဝါ (ကောက်ကွေးသော သူ) ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဘောဂ္ဂန္တိ အတိ ဝိယ ဝကံတာယ ဘောဂ္ဂံ၊ တာဒိသံ ပန သရိရံ ဘဂ္ဂံ ဝိယ ဟောတိတိ အာဟာ “ဘဂ္ဂ”န္တိ။ မူလပဏ်ဒီ၊ ဒု၊ ၄၅။

ဒဏ္ဍပရံ ဒဏ္ဍဂ္ဂဟဏပရံ (အလွန်အကဲ တောင်စူး ကိုင်ဆောင်ရခြင်း ရှိသော)အယနံ ဂမနံ ဧတဿာ (ဧတိဿာ ဝါ)တိ ဒဏ္ဍပရာယဏော၊ ဒဏ္ဍ ပရာယဏာ ဝါ= အကွန်အကဲ တောင်စူးကိုင်ဆောင် အားပြုသွားရခြင်းရှိသော။ (တနည်း) အယတိ ဧတေနာတိ အယနံ၊ ပရံ အယနံ ပရာယဏံ= အလွန် အကဲ ကိုင်စွဲသွားရကြောင်းဖြစ်သော (တောင်စူး)။ ဒဏ္ဍော ပရာယဏံ ဧတဿာတိ ဒဏ္ဍပရာယဏော= အလွန်အကဲ ကိုင်စွဲသွားရကြောင်း တောင်စူး ရှိသော။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဒီ (၄၅)ကို နည်းမှီးသည်။

ဝိပုဗ္ဗ လူဇာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ၎င်းတပစ္စည်းကို နပြု။ ဝိလူယန္တေ ကေသာ လုဉ္ဇိတွာ ဝိယ ဂယုန္တေ ဧတ္ထ သိဿ တိ ဝိလူနံ။ ဝိလူနံ (သိသံ) ဧတဿ (ဧတိဿာ ဝါ) အတ္ထိတိ ဝိလူနော၊ ဝိလူနာ ဝါ။ သက္ကတ အဘိဓာန် တို့၌ “ဆံပင်ကျွတ်၍ ဦးခေါင်းပြောင်သူ”ဟူသော အနက်ကို ဟောရာ၌ “ခလတိ၊ ခလ္လိဒု၊ ခလ္လိဒု၊ ခလ္လောဒု”ဟု လေးပုဒ် တွေ့ရ၏။ ခလိတဟုကား မတွေ့ရ၊ ထိုတွင် ခလ္လောဒုပုဒ်မှ အသံတူအက္ခရာပြောင်းလျှင် ပါဠိ၌ ခလ္လောဒုဟု ဖြစ်၏။ ဝလိ=အရေတွန့်။ ဝလိ သဉ္ဇာတာ ယဿာတိ ဝလိတော၊ ဣတ ပစ္စည်း။ မူလပဏ်ဒှ၊ ပ-၃၆၅၌ကား “ဝလိန”ဟု နပစ္စည်းဖြင့် ရှိ၏။

အရေတွက်ရှိသော၊ တိလကာဟတဂတ္တံ =အဖြူပြောက်၊ အမဲပြောက် စွဲရောက်
 အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ [တိလက=အဖြူပြောက်၊ အမဲပြောက်တို့+ အာဟတ=
 စွဲကပ်အပ်သော+ဂတ္တံ=ကိုယ်] ဣတ္ထိံဝါ=အဘွားကြီးအိုကိုလည်းကောင်း၊ ပုရိသံ
 ဝါ=အဘိုးကြီးအိုကို လည်းကောင်း၊ န အဒ္ဓသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ(အာဟ=
 မေးမြန်း၏)၊ အဒ္ဓသံ ဘန္တေ=မြင်ခဲ့ဖူးပါ၏အရှင်၊ ဣတိဝေံ=ဤသို့၊ သော=
 ထိုယောက်ျားသည်၊ အာဟ=ဖြေဆို၏။

☸ ။ပ။ အဗ္ဗော ပုရိသ=ကျား၊ ဟဿ တေ=ထိုသင်သည်၊ ဝိညုဿ
 =သိနားလည်သော၊ မဟလ္လကဿ=အသက်အရွယ်ကြီးသူသည်၊ သတော=
 ဖြစ်နေစဉ်၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ န အဟောသိ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊
 (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ န အဟောသိ=မမြင်ခဲ့ဖူးသနည်းဟူမူ)
 အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ၊ ဧရာဓမ္မော=အိုခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဧရံ=အိုခြင်းသဘောကို၊
 အနတိတော=မကျော်လွန်နိုင်သည်၊ အမ္ပိ=ဖြစ်၏၊ ဟန္တု=ယခု၊ အဟံ=ငါသည်၊
 ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနသာ=
 စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကလျာဏံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ကရောမိ=ပြုအံ့၊
 ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ န အဟောသိ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ=သို့၊
 (အာဟ=မေး၏) နာသက္ခိသံ ဘန္တေ=ကုသိုလ်ပြုရန် မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါအရှင်၊
 ပမာဒသံ ဘန္တေ=မေ့လျော့နေခဲ့ပါသည်အရှင်၊ ဣတိဝေံ=သို့၊ သော=သည်၊
 အာဟ=၏ ။ပ။

အဗ္ဗော ပုရိသ=ကျား၊ (တွံ=သည်) ပမာဒတာယ=မေ့လျော့နေသည်
 အဖြစ်ကြောင့်၊ ကာယေန=လည်းကောင်း။ပ။ မနသာ=လည်းကောင်း၊ ကလျာ
 ဏံ=ကို၊ န အကာသိ=မပြုလုပ်ခဲ့၊ အဗ္ဗော ပုရိသ=ကျား၊ တဏှ=အမှန်တကယ်ပင်၊
 ပမတ္တံ=မေ့လျော့သူကို၊ ကရောန္တိ ယထာ=အပြစ်ပေးမှု ပြုကြကုန်သကဲ့သို့၊
 တထာ=ထို့အတူ၊ တွံ=သင့်ကို၊ ကရိဿန္တိ=အပြစ်ပေးမှု ပြုကြကုန်လတ္တံ့၊
 [ယထာ တံ၌ တံကား အနက်မရှိ] တေ=သင်၏၊ တံ ဧတံ ပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်း
 မှုကို၊ မာတရာ=အမိသည်၊ နေဝ ကတံ=ပြုအပ်သည်မဟုတ်၊ ပိတရာ=အဘသည်၊
 နကတံ=ပြုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဘာတရာ=ညီနှင့်အကိုသည် ။ပ။ ဘဂိနိယာ=အမ၊
 နမသည် ။ပ။ မိတ္တာမစ္စေဟိ=မိတ်ဆွေ၊ သူငယ်ချင်းတို့သည်၊ [အမာ သဟ
 ဝတ္တန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ကိစ္စေတိ အမစ္စာ=ထိုထိုကိစ္စ၌ အတူတကွ ဖြစ်ဖက်
 သူငယ်ချင်း]။ပ။ ဉာတိသာလောဟိတေဟိ= ဆွေမျိုး၊ ဆွေးသားတော်စပ်သူ
 တို့သည်၊ [လောဟိတေန သမ္ပန္နာ သာလောဟိတာ] ဝါ=ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည်

☸

။ပ။ ဒေဝတာဟိ=နတ်တို့သည် ။ပ။ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ= ရဟန်း၊ သူတော်
 ကောင်းတို့သည်၊ န ကတံ =ဟုတ်၊ အထခေါ=အဟုတ်သော်ကား၊ တယာဝ=
 သင်သည်သာ၊ ဧတံ ပါပကမ္မံ=ကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ခဲ့ပြီ။ တံ ဒေဝ=သင်သည်
 သာလျှင်၊ ဧတဿ=ဤမကောင်းမှုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဋိသံဝေဒီဿ
 သိ=ခံစားရလိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ (အာဟာ=ပြော၏)

။ပ။ ဒေဝဒူတံ=ကို၊ သမနုယုဒ္ဓိတွာ=အဖြေပေးအောင် စစ်ဆေးမေးမြန်း
 ပြီး၍၊ သမနုဂါဟိတွာ=အယူအဆ မပြောင်းမလဲ တည်မြဲစေကာ နှိုက်ယူ မေး
 မြန်းပြီး၍၊ သမနုဘာသိတွာ=အကြောင်းယုတ္တိ အမှန်သဘောပေါ်လာအောင်
 မေးမြန်းပြီး၍၊ ဒုတိယံ=နှစ်ဦးမြောက်သော ။ပ။ အဗ္ဗော ပုရိသ=ကျား၊ တံ=
 သည်၊ မနုဿေသု=တို့၌။ အာဗာဓိကံ=အနာရောဂါ စွဲကပ်နေသော၊ ဒုက္ခိတံ=
 အလွန်ဖြစ်သော ဒုက္ခရှိသော၊ [ဒုက္ခံ သဉ္ဇာတံ ယဿာတိ ဒုက္ခိတော] ဝါ=
 ဒုက္ခရောက်နေသော၊ [ဒုက္ခံ ဣတော ဂတော ပတ္တောတိ ဒုက္ခိတော] ဗာဠ
 ဂိလာနံ=အပြင်းအထန် မကျန်းမာနေသော၊ သကေ=မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ မုတ္တ
 ကရီသေ=ကျင်ငယ် ကျင်ကြီး၌၊ ပလိပန္နံ= ပေကျံလူးကပ်အပ်လျက်၊ သေမာနံ
 =အိပ်နေသော၊ အညေဟိ=အခြားသောသူတို့က၊ ဝုဠာပိယမာနံ=ထံစေအပ်သော၊
 ဝါ=ထုံပေးအပ်သော၊ အညေဟိ=တို့က၊ သံဝေသိယမာနံ=အိပ်စေအပ်သော၊ ဝါ
 =သိပ်ပေးအပ်သော၊ ဣတ္ထိံ ဝါ= မိန်းမကို လည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=ယောက်ျား
 ကိုလည်းကောင်း၊ န အဒ္ဒသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ (အာဟာ) ။ပ။

ဗျာဓိဓမ္မော=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဗျာဓိံ=နာခြင်း
 သဘောကို၊ အနုတိတော=သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏ ။ပ။ ဧကာဟမတံဝါ=သေပြီး၍
 တရက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒွိဟမတံဝါ=သေပြီး၍ နှစ်ရက်ရှိသည်လည်း
 ဖြစ်သော၊ တိဟမတံဝါ=သေပြီး၍ သုံးရက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥဒ္ဓုမာတကံ
 =သေပြီးသည့်အထက် နောင်နောက်ရက်၌ ကြွတက်ဖူးရောင် စက်ဆုပ်ဖွယ်
 အသေကောင်လည်းဖြစ်သော၊ [ဧကကနိပါတ် ဇာပိဒံ ၄၆၃-ကြည့်] ဝိနိ
 လကံ=ဖြူနီရောယုက် ညှိနက်မဲပုပ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဆောင် အသေကောင်လည်း
 ဖြစ်သော၊ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ=ပြည်သွေးယိုကာ ရွံဖွယ်ရာမသွေ ဖြစ်၍နေသော
 အသေကောင်လည်း ဖြစ်သော၊ [ဝိဿန္တမာနော ပုဗ္ဗော ယဿာတိ ဝိပုဗ္ဗော၊
 ကုစ္ဆိတော ဝိပုဗ္ဗော ဝိပုဗ္ဗကော၊ ဝိပုဗ္ဗကော ဟုတွာ ဇာတော ဝိပုဗ္ဗကဇာတော]
 ဣတ္ထိံ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ န အဒ္ဒသ=လော၊
 ဣတိ(အာဟာ) ။ပ။ မရဏဓမ္မော=သေခြင်း သဘောရှိသည်၊ မရဏံ=သေခြင်း

သဘောကို ။ပ။ တုဏှိ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခုဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုယောက်ျားကို၊ နိရယပါလာ=တို့သည်၊ ပဉ္စဝိဗေန္တနံ နာမ=ငါးမျိုး အပြားရှိသော ချုပ်နှောင်ခြင်းမည်သော။ ကာရဏံ=ညှင်းဆဲခြင်းကို၊ ကရောန္တိ =ပြုကြကုန်၏ ။ တတ္ထံ=ပူလောင်လှစွာသော၊ အယောခိလံ(ထန်းပင်လုံးလောက် ရှိသော) သံချွန်တံကျင်ကြီးကို၊ ဟတ္ထေ=ယာဘက်လက်၌၊ ဂမေန္တိ=ထိုးစိုက် ရိုက်သွင်းကြကုန်၏ ။ပ။ ဒုတိယသ္မိံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဟတ္ထေ=ဝဲဘက်လက်၌ ။ပ။ ပါဒေ=ယာဘက်ခြေ၌ ။ပ။ မဇ္ဈေ=အလည်တည့်တည့်ဖြစ်သော၊ ဥရသ္မိံ =ရင်ဘတ်၌ ။ပ။ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တတ္ထံ=ထိုင်ရုံ၌၊ ဒုက္ခာ=ခဲယဉ်း သဖြင့် သည်းခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲကုန်သော၊ တိဗ္ဗာ=ထူထပ် ကုန်သော၊ ခရာ=ကြမ်းတမ်းကုန်သော၊ ကဠုကာ= ထက်မြက်စူးရှကုန်သော၊ ဝါ=ခါးစပ်သောအရသာနှင့် တူကုန်သော၊ ဝေဒနာ=ဒုက္ခဝေဒနာတို့ကို၊ ဝေဒိ ယတိ=ခံစားနေရ၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ တံပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်းမှုကံသည်၊ န ဗျန္တိဟောတိ= ကင်းသောအဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသည် မဖြစ်သေး၊ ဝါ=မကုန်သေး၊ [ဗျန္တိ = ဝိ+အန္တိ ။ ဝိဂတော အန္တော ယဿ ပါပကမ္မဿာတိ ဗျန္တိ၊ ထို့နောက် ဤ လာ၍ “ဗျန္တိဟောတိ”ဟု ဖြစ်၏ ။ သဒ္ဒနိတိ ၁၃၃၈-သုတ်]၊ တာဝ=ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး၊ ကာလံ=သေဆုံးခြင်းကို၊ န ကရောတိ=မပြု ။ပ။ သံဝေ သေတွာ=အိပ်စေ၍၊ (ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံမြေပြင်ပေါ်၌ အိပ်စေ၍) ကုဋ္ဌာရိဟိ=ပုဆိန်ကြီးတို့ဖြင့်၊ (အိမ်၏အမိုး တခြမ်းလောက်ရှိသော ပုဆိန်ကြီးတို့ဖြင့်) တစ္ဆန္တိ=ခုတ်ရွေကြကုန်၏ ။

။ပ။ ဥဒ္ဓံပါဒံ=အထက်၌ခြေထောက်ရှိအောင်၊ [ဥဒ္ဓံ ပါဒေါ ယဿာတိ ဥဒ္ဓံပါဒေါ တံ] ဝါ=ခြေထောက်မိုးမျှော်၊ အခောသိရံ=အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိအောင်၊ ဝါ=ဦးခေါင်းစောက်ထိုး၊ ဂဟေတွာ=ဆွဲကိုင်ကြကုန်၍၊ ဝါသီဟိ= (ဗန်းစကော လောက်ရှိသော) ပဲခွပ်ကြီးတို့ဖြင့် ။ပ။ ရထေ=ရထား၌ (မီးလျှံကြွတက် တဝင်းဝင်းလက်နေသော ရထား၌) ယောဇေတွာ=တပ်၌၊ အာဒိတ္တာယ= မီး အဆင်းရောင် ဝင်းဝင်းပြောင်နေသော၊ [အဂ္ဂိဝဏ္ဏေန အာဒိပ္ပတိ ပဇ္ဇလတီတိ အာဒိတ္တာ] သမ္ပဇ္ဇလိတာယ=ဝန်းကျင်ပတ်ရံ၊ မီးလျှံကြွတက် ဝင်းဝင်းလက်နေ သော၊ [သမန္တတော ပဇ္ဇလတီတိ သမ္ပဇ္ဇလိတာ] သဇောတိဘူတာယ= မီးလျှံအရောင်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ (မီးတောက်မီးလျှံ၊ ပတ်ပတ် ရံဝင်း၊ တဆက်တည်းသော အရောင်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ဖြစ်သော)

ဘူမိယာ=မြေပြင်၌၊ သာရေန္တိပိ=ပြေးသွားလည်း ပြေးသွားစေကြကုန်၏။
 ဝါ= မောင်းနှင်လည်း မောင်းနှင်ကြကုန်၏။ ပစ္စာသာရေန္တိပိ= တဖန်ပြေးလာ
 လည်း ပြေးလာစေကြကုန်၏။ ဝါ=ပြန်၍လည်း မောင်းနှင်လာကြကုန်၏။
 [သော တတ္ထ ဒုက္ခာ ။ပ။ ဗျန္တိဟောတိ ဟုပေယျာလဖော်ပါ]

မဟန္တံ=(ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိ အထွတ်တပ်အိမ်ကြီးလောက်) ကြီးမားလှစွာ
 သော၊ အာဒိတ္တံ=မီးအဆင်းရောင် ဝင်းဝင်းပြောင်နေသော၊ သမ္ပဇ္ဇလိတံ=သော၊
 သဇောတိဘူတံ=သော၊ အင်္ဂါ ရပဗ္ဗတံ=မီးကျိုးတောင်ပေါ်သို့၊ အာရောပေန္တိပိ=
 တက်လည်းတက်စေကြကုန်၏။ သြရောပေန္တိပိ=ဆင်းလည်း ဆင်းစေကြကုန်၏
 ။ပ။ တတ္တာယ=ပူလောင်လှစွာသော၊ အာဒိတ္တာယ=သော ။ပ။ သဇောတိ
 ဘူတာယ= သော၊ လောဟကုမ္ဘိယာ=သံအိုးကြီးထဲ၌၊ ပက္ခိပန္တိ=ပစ်ချထည့်သွင်း
 ကြကုန်၏။ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တတ္ထ=ထိုသံအိုးကြီးထဲ၌၊ ဖေဏုဒ္ဓေဟကံ
 =အမြှုပ်တစ်စိထစေလျက်၊ ပစ္စမာနော=ကျက်နေစဉ်၊ သင်္ကမ္ပိ=တကြိမ်လည်း၊
 ဥဒ္ဓံ=အထက်သို့၊ ဂစ္ဆတိ= ပေါ်တက်လာ၏။ သင်္ကမ္ပိ=လည်း၊ အခော=အောက်သို့၊
 ဂစ္ဆတိ=နစ်မြုပ်သွား၏။ သင်္ကမ္ပိ=လည်း၊ တိရိယံ=ဖိလာအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=သွား၏
 ။ပ။ မဟာနိရယော=အဝီစိငရဲကြီး၌၊ ပက္ခိပန္တိ =ပစ်ချကြကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 သော မဟာနိရယော=ထိုအဝီစိငရဲကြီးသည်၊ ဝါ=ကို။

စတုက္ကဏ္ဍော=(လေးထောင့်သေတ္တာကဲ့သို့) လေးခုသောထောင့်ရှိ၏။
 စတုဒ္ဓါရော=(အရပ်လေးမျက်နှာ ရှိသည့်အလျောက်) လေးပေါက်သော တံခါး
 ရှိ၏။ ဝိဘတ္တော=(လေးဘက်တံခါး၊ အညီထား၍) နယ်မြေပိုင်းခြား ကန့်
 သတ်ထားအပ်၏။ ဘာဂသော=ငရဲခံသတ္တဝါ အုပ်စုတို့ကို၊ (ဌပေတွာ=တံခါး
 နှင့်လမ်း၊ ဖြောင့်တန်းကိုက်ညီ၊ တသန့်စီထား၍) မိတော=(သတ္တဝါတို့၏
 သဘောတူရာ ကံကြမ္မာဖြင့်) တိုင်းတာခွဲခြားထားအပ်၏။ အယောပါကာရ
 ပရိယန္တော=သံတံတိုင်းဟူသော အကာအရံ အပိုင်းအခြားရှိ၏။ အယသာ=
 (ကိုးယူနောရှိသော) သံပြားကြီးဖြင့်၊ ပဒိုကုဇ္ဇိတော=ဖုံးအုပ်ထားအပ်၏။
 တဿ=ထိုအဝီစိငရဲကြီး၏၊ ဘူမိ=မြေပြင်သည်၊ အယောမယာ=သံဖြင့်ပြီး၏။
 တေသော=(ဝန်းကျင်ပတ်ရံ အလျှံပြောင်ညီး) လောင်မီးကြီးနှင့်၊ ယုတာ=
 အစဉ်အမြဲယှဉ်တွဲနေ၍၊ ဇလိတာ=ထိန်ထိန်ဝင်းဝင်း အလင်းကြီးလင်းလျက်၊
 သဗ္ဗဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ သမန္တာ=ပတ်ပတ်လည်၌၊ ယောနေသတံ=ယူနောတရာ
 တိုင်အောင်၊ ဖရိတွာ=ဖြန့်၍၊ တိဋ္ဌတိ=တည်ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) [ဤ

သုတ်ဋ္ဌ၊ ဋီနှင့်တကွ ပေတဝတ္ထုဋ္ဌ (၄၈)မဟာနိဒ္ဒေသဋ္ဌ (၃၇၅)ဇာတ် ၄(မ-၂၈၉၊ သံကိစ္စဇာတ်)စသည်တို့ကို ကြည့်၍ အနက်ပေးသည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းဝတ္ထုကား၊ ယမဿ=ယမမည်သော၊ ရညော=မင်းမှာ၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ဖူးပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အဟောသိ=မူ) ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ပါပကာနိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ ကမ္မာနိ=အကုသိုလ် အမှုတို့ကို၊ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသူတို့ကို၊ ဧဝရူပါ (ဧဝရူပါယ) =ဤအလွန်အမင်း ရက်စက်ခြင်းသဘောရှိသော၊ ဝိဝိဓာ (ဝိဝိဓာယ)= အထူး ထူးအဖုံဖုံ နည်းမျိုးစုံရှိသော၊ ကမ္မကာရဏာ (ကမ္မကာရဏာယ)= ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းအမှုဖြင့်၊ ကရိယန္တိ ကိရ သော=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်ကုန်လေတ္တဟရုံ၊ [အကယ်၍ ကံရဇာတ်ကို ဒွိကမ္မကဟု ယူဆလျှင်ကား ဧဝရူပါစသော သုံးပုဒ်၌ ပဌမာယောဝိဘတ်ချည်းသာတည်း၊ ကိရ၏ အနက်ကို စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၃-ကြည့်] အဟံ=ငါသည်၊ မနုဿတ္ထံ=လူ့အဖြစ်ကို၊ လဘောယျံ= ရပါမူကား၊ အဟောဝတ= ငြော်ကောင်းလေစွ၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်ဘေး ကင်းဝေးတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော= မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ စ=ပွင့်ထွန်းလည်း ပွင့် ထွန်းလာပါမူကား (အဟော ဝတ=စွ) အဟံ=ငါသည်၊ တံ ဘဂဝန္တံ= ထို မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပယိရူပါသေယျံ စ=ဆည်းကပ်လည်း ဆည်းကပ်ရပါမူကား၊ (အဟော ဝတ)

သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေဿယျံ စ=ဟောကြားလည်း ဟောကြားပါမူကား၊ (အဟော ဝတ) အဟံ =ငါသည်၊ တဿ ဘဂဝတော=ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မံ=ကို၊ အာဇာနေယျံ စ=သိလည်းသိပါမူကား၊ (အဟော ဝတ) ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ယုံကြည်ဖွယ်ရာအကြောင်း ထပ်လောင်း၍ ပြောရလျှင်ကား၊ အဟံ=ငါသည်၊ တံ=ထိုအကြောင်းအရာကို၊ (ငရဲနှင့် စပ်သမျှသော ထိုအဖြစ်သနစ်ကို) အညဿ=ငါဘုရားမှတစ်ပါး တခြားသော၊ သမဏဿ ဝါ=ရဟန်း၏လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏဿဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော် ကောင်း၏ လည်းကောင်း (ဝစနံ=စကားကို) သုတွာ=တဆင့်ကြားရ၍၊ ဧဝံ= ဤသို့၊ နဝဒါမိ=ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပိစ ခေါ=

အဟုတ်အမှန်ကား၊ ယံ=အကြင်အကြောင်းအရာကို၊ မေ=ငါသည်၊ သာမံ
 ဧဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဉာတံ=သိအပ်ပြီ၊ သာမံဧဝ=လျှင်၊ ဒိဋ္ဌံ=မြင်အပ်ပြီ၊
 သာမံဧဝ=လျှင်၊ ဝိဒိတံ=ထင်ရှားသိအပ်ပြီ၊ တံ ဧဝ=ထိုကိုယ်တိုင် သိမြင်အပ်သော
 အကြောင်းအရာကိုသာလျှင်၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ
 (အဝေါစ=မိန့်)

☸ ယေ မာဏဝါ=အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ဒေဝဒူတေဟိ=(သူအို၊ နာ၊
 သေ၊ သုံးထွေသော) သေမင်းစေတမန်တို့သည်၊ စောဒိတာ=တိုက်တွန်းဟောပြု
 ဆုံးမအပ်ပါကုန်လျက်၊ ပမဇ္ဇန္တိ=မေ့လျော့ပေါ့ဆ နေကြကုန်၏။ နရာ=ဗာလ
 မည်တွင် ပုထုဇဉ်ဖြစ်ကြကုန်သော၊ တေ မာဏဝါ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ ဟိနု
 ကာယူပဂါ=ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါအပေါင်းသို့ လားရောက်ကြကုန်လျက်၊
 ဝါ=ယုတ်ညံ့သော ကိုယ်ခန္ဓာအတ္တဘောသို့ လားရောက်ကြကုန်လျက်။ ဒိဃ
 ရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ သောစန္တိ=ဝမ်းနည်းပူဆွေးနေကြရ
 ကုန်၏၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ သန္တော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးတော်
 မှုကြကုန်သော၊ ယေစ သပ္ပရိသာ=အကြင်သူတော်ကောင်းတို့သည်ကား၊
 ဒေဝဒူတေဟိ=တို့သည်၊ စောဒိတာ=တိုက်တွန်းဟောပြု ဆုံးမအပ်ကုန်သည်၊
 (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍၊ ဝါ=ဖြစ်ကြခြင်းကြောင့်) အရိယမေဗ္ဗေ= အရိယာ သူတော်
 ကောင်းတို့၏ တရား၌၊ ကုဒါစနံ=အဘယ်အခါမျှ၊ န ပမဇ္ဇန္တိ=မေ့လျော့ကြကုန်။

(တေ သပ္ပရိသာ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်) ဇာတိမရဏသမ္ဘဝေ=
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဥပါဒါနေ=ဥပါဒါန်
 တရားလေးပါး၌၊ ဝါ=ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ ဖမ်းယူတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတရား၌၊
 ဘယံ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးကို၊ ဒိသွာ=တွေ့မြင်ကြ၍၊ အနုပါဒါ (အနုပါဒါယ)=
 ဥပါဒါန်လေးပါးတို့ဖြင့် တစုံတခုသော အာရုံကို ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ မဖမ်းယူကြ
 ကုန်၍၊ ဝါ=ဥပါဒါန်.....မဖမ်းယူကြခြင်းကြောင့်၊ ဇာတိမရဏသင်္ခယေ=
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်၌၊ ဝိမုဇ္ဈန္တိ=လွတ်လွတ်ကင်းကင်း
 နှလုံးသွင်းသက်ဝင်ကြကုန်၏။ အပ္ပမတ္တာ=မေ့လျော့ကြကုန်သော၊ တေ
 (သပ္ပရိသာ)=တို့သည်၊ သုခိနော=လောကုတ္တရာ ချမ်းသာရှိကြကုန်လျက်၊
 ဒိဋ္ဌမ္မာဘိနိဗ္ဗုတာ=ယခုမျက်မှောက် အတ္တဘော၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်း
 ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းအေးကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗဝေရဘယာတိတာ=အားလုံးသော ရန်
 ဆားကို ကျော်လွှားကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗဒုက္ခံ=အားလုံးသော ဝဋ်ဆင်းရဲကို၊
 ဥပစူရံ=လွန်မြောက်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၇-စတုမဟာရာဇသုတ်

၃၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပက္ခဿ=လဆန်းရက်ပိုင်း၊ လဆုတ်ရက်ပိုင်း၏။ အဋ္ဌမိယံ=ရှစ်ရက်မြောက်ဥပုသ်နေ့၌၊ စတုနံ=လေးယောက်ကုန်သော၊ မဟာရာဇာနံ=နတ်မင်းကြီးတို့၏။ ပါရိသဇ္ဇာ=အခြေအရံ နတ်ပရိသတ်တွင် အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော၊ အမစ္စာ=အပါးတော်မြဲနတ်ကြီးတို့သည်၊ ဣမံ လောကံ=ဤလူ့လောကကို၊ အနုဝိစရန္တိ=လှည့်လည်စုံစမ်းကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်ကို သိလို၍၊ အနုဝိစရန္တိ=မှ) ကစ္စိ=အဘယ်သို့လေနည်း၊ ဗဟူ=များစွာ ကုန်သော၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ မနုဿာသု=လူတို့၌၊ မတ္တေယျာ=မိခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်ကုန်သည်၊ ပေတ္တေယျာ=ဘခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်ကုန်သည်၊ သာမညာ=ရဟန်းတို့၏ အကျိုး...ကုန်သည်၊ ဗြဟ္မညာ=ရဟန္တာတို့၏ အကျိုး...ကုန်သည်၊ ကုလေ=အမျိုး၌၊ ဇေဋ္ဌာပစာယိနော=ကြီးသောသူတို့ကို ရိုသေကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကြပါကုန်၏လော) ဥပေါသထံ= ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသန္တိ = စောင့်ထိန်းကြပါကုန်၏လော၊ ပဋိဇာဂရောန္တိ =ဥပုသ်အကြိုအပိုဆင့်ပွား နိုးနိုးကြားကြား စောင့်ထိန်းကြပါကုန်၏လော၊ ပုညာနိ=တခြားသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကရောန္တိ=ပြုကြပါကုန်၏လော၊ ဣတိ=ဤအကြောင်းကို သိလို၍၊ (အနုဝိစရန္တိ =၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပက္ခဿ=၏။ စာတုဒ္ဒသိ=၁၄-ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့၌ ။ပ။ ပုတ္တာ=သားတို့သည်

၁။ ပဋိဇာဂရောန္တိ။ ။ ပဋိ ပဋိ=ထပ်ကာ ထပ်ကာ+ဇာဂရောန္တိ= နိုးနိုးကြားကြား ဥပုသ်စောင့်ကုန်၏။ ပဉ္စမိ၊ အဋ္ဌမိ၊ စာတုဒ္ဒသိ၊ ပန္နရသီဟူ၍ လဆန်းပိုင်း၌ လေးဥပုသ်၊ လဆုတ်ပိုင်း၌ လေးဥပုသ်ဟု တလတလ၌ မူလဥပုသ် ရှစ်ရက်စီ ရှိ၏။ (ရက်မစုံလ၌ကား ပန္နရသီဥပုသ် တရက်လျော့၏) ထိုမူလဥပုသ်၏ ပဋိဇာဂရ (အကြိုအပို) ဥပုသ်လည်း ရှိသေး၏။ လေးရက်နေ့သည် ပဉ္စမိဥပုသ်၏ အကြို (ပဋိဇာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်၍ (၆)ရက်နေ့သည် အပို(ပဋိဇာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်၏။

ဤနည်းအားဖြင့် (၇)ရက်နေ့နှင့် (၉)ရက်နေ့ကိုလည်းကောင်း၊ ၁၃-ရက်နေ့နှင့် လပြည့်ကျော်တရက် လဆန်းတရက်ကို လည်းကောင်း အကြိုအပို (ပဋိဇာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်ပုံကို သိပါ။ ပန္နရသီဥပုသ်နေ့မှန်သမျှ အကြိုဥပုသ် မရှိသကဲ့သို့ ရက်စုံလဆုတ်၏ စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်မှာလည်း အပိုဆင့်ပွား ဥပုသ်မရှိဟု မှတ်ပါ။

၂၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန္နရသေ=၁၅-ရက်မြောက်သော၊ ဥပေါသထေ= ဥပုသ်
ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့၌၊ စတ္တာရော=လေးယောက်ကုန်သော၊ မဟာရာဇာ
နော=နတ်မင်းကြီးတို့သည်၊ သာမံ ဝေ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပကာ=အနည်းငယ်မျှလောက်ကုန်သော၊ မနုဿာ=
လူတို့သည် ။ပ။ ဇေဋ္ဌာပစာယိနော=ကုန်သည်၊ သစေ ဟောန္တိ=အကယ်၍
ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဥပေါသထံ=ကို၊ သစေ ဥပဝသန္တိ=အကယ်၍ စောင့်ထိန်းကုန်အံ့၊
သစေ ပဋိဇာဂရောန္တိ=အံ့၊ ပုညာနိ=တို့ကို၊ သစေ ကရောန္တိ=အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
(ဝေံ သန္တေသု=ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လသော်) တမေနံ=ထိုအကြောင်းကို၊ စတ္တာ
ရော=ကုန်သော၊ မဟာရာဇာနော=တို့သည်၊ သုဓမ္မာယ=သုဓမ္မာမည်သော၊
သဘာယ=နတ်သဘင်၌၊ ဝါ=စည်းဝေးရာ ခန်းမဆောင်၌၊ သန္နိသိန္နာနံ=
ပေါင်းစုထိုင်နေကြကုန်သော၊ သန္နိပတိတာနံ=တစုတဝေးတည်း ရောက်နေကြ
ကုန်သော၊ တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=နတ်
တို့အား၊ အာရောစေန္တိ=ပြောကြားကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာရော
စေန္တိ=ဟူမူ) မာရိသာ=ဒုက္ခကင်းငြား အချင်းနတ်သားတို့၊ အပ္ပကာ=ကုန်သော၊
မနုဿာ။ပ။ ကရောန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အာရောစေန္တိ=ကုန်၏)၊ ဘိက္ခဝေ
=တို့၊ တေနံ=ထိုသို့ ပြောကြားခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသော
လူတို့နည်းပါးကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ တာဝတိံသာ=တာဝတိံသာဘုံ၌ ဖြစ်
ကုန်သော၊ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်၊ “ဘော= အိုနတ်သားတို့၊ ဒိဗ္ဗာ=နတ်ပြည်၌
ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာယာ=နတ်အပေါင်းတို့သည်၊ ပရိဟာယ်သန္တိ ဝတ=ယုတ်
လျော့နည်း ပါးကုန်တော့မည်တကား၊ အသုရကာယာ=အပါယ်လေးဘုံသား
သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည်၊ ပရိပူရိသန္တိ ဝတ=အရေအတွက် တိုးပွားများပြား
ကုန်တော့မည်တကား၊” ဣတိ=ဤသို့၊ အနတ္တမနာ=ပီတိသောမနဿတို့
ယူအပ်သော စိတ်မရှိကုန်သည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်းသာကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်
ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ မဟုတ်မူ၍၊ ဗဟူ=ကုန်သော၊ မနုဿာ
။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေနံ=ထိုသို့ပြောကြားခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကုသိုလ်
ကောင်းမှုပြုသော လူတို့များပြားကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္တမနာ=ပီတိသော
မနဿတို့ ယူအပ်သော စိတ်ရှိကြကုန်သည်၊ ဝါ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ကြကုန်
သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းဝတ္ထုကား၊
ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ ဣန္ဒြော=အစိုးရသူ နတ်ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သက္ကော=သကြား

မင်းသည်၊ တာဝတိံသေ=တာဝတိံသာဘုံသာ၊ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝေ=နတ်တို့ကို၊ အနုနယမာနော=ဟောပြောသိစေလေသော်၊ တာယံ လောယံ=ဟောပြောသိစေရာ ထိုအခါ၌၊ ဣမံ ဂါထံ=ဤဂါထာကဗျာကို၊ အဘာသိ=သိဆိုပြီ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဘာသိ=သနည်းဟူမူ)

ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=ငါကဲ့သို့သော သိကြားမင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်လျှင်၊ သော(နရော) ပိ=ထိုငါကဲ့သို့ သိကြားမင်းဖြစ်သော သူသည်လည်း၊ [တနည်း--ယော နရော=သည်၊ မာဒိသော=ငါကဲ့သို့သော စည်းစိမ်ရှင်သကြားမင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်လိုငြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်ချင်လျှင်၊ သော နရောပိ=ထိုငါကဲ့သို့ သကြားမင်းဖြစ် ချင်သူသည်လည်း]၊ ပက္ခဿ=လဆန်းရက်ပိုင်း၊ လဆုတ်ရက်ပိုင်း၏၊ စာတုဒ္ဒသိ=၁၄-ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံး လည်းကောင်း၊ ပဉ္စဒသိ=၁၅-ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ [အစ္စန္ဒသံယောဂေစေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ မိတ္တာထေရိဂါထာ အဋ္ဌကထာ၊ ၃၉] ပက္ခဿ=၏၊ 'ယာ အဋ္ဌမိ=အကြင်ရှစ်ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တံ အဋ္ဌမိ စ=ထိုရှစ်ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံးလည်းကောင်း)၊ ပါဠိဟာရိယပက္ခဿိ=ရက်ရှည်မပြတ် စောင့်ထိန်းအပ်သည့်

၁။ ပါဠိဟာရိယပက္ခဿိ။ ။ နိဗ္ဗဉ္စဥပေါသထ (အဆက်မပြတ် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ)ကို ပါဠိဟာရိယပက္ခဿဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆို၏။ ထိုဥပုသ်သီလ သုံးမျိုးကား---

(၁) ဝါတွင်းသုံးလတိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ။ (၂) ထိုသုံးလ မစွမ်းနိုင်ခဲ့သော် သီတင်းကျွတ်လပြည့် ပဌမပဝါရဏာနေ့နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ဒုတိယပဝါရဏာနေ့တို့၏အကြား တလတိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ။ (၃) ထိုတလမစွမ်းနိုင်ခဲ့သော် ပဌမပဝါရဏာနေ့မှစ၍ ၁၅-ရက်တိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလဟူသော သုံးမျိုးတည်း။ [သံယုတ်ဋ္ဌ (ပ-၂၈၁)၌ကား ယခင်ပဋိဇာဂဇာပုသ်၌ ပြခဲ့သော အဋ္ဌမိ၊ စာတုဒ္ဒသိ၊ ပန္နရသီတို့၏ အကြိုအပို ဥပုသ်နှင့် အမှတ်(၃) ဥပုသ်ကို ပါဠိဟာရိယပက္ခဿဟု ဖွင့်ဆို၏။]

ဟရိတဗ္ဗော ပုဝတ္ထေတဗ္ဗောတိ ဟာရိယော= ဖြစ်စေသင့် (စောင့်ထိန်းသင့်)သော ဥပုသ်သီလ။ ပဋိပဋိ (ထပ်ကာထပ်ကာ) ဟာရိယော ပဋိဟာရိယော၊ သော ဧဝ ပါဠိဟာရိယော။ ပက္ခဿ=ဘက်၊ အုပ်စု။ ပါဠိဟာရိယော

အကျင့်မြတ်သုံးဖြာ ဥပုသ်အချိန်အခါ ကာလပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကံသု
 သမာဂတံ=(ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိစသော) ရှစ်ပါးသော ဥပုသ်ဂုဏ်အင်္ဂါ
 တို့နှင့် ကောင်းစွာပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသေယျ=
 စောင့်ထိန်းထိုက်၏၊ ဝါ=စောင့်ထိန်းရမည်၊ [ဇေယျဝိဘတ်ကို အရဟအနက်နှင့်
 အာဏတ္တိအနက်ဟောကြံသည်] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဘာသိ=သိဆိုပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ သိဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊
 ဣန္ဒေန=သော၊ သက္ကေန=သည်၊ သာ ဒသာ ဂါထာ=ထိုဂါထာကို၊ ဒုဂ္ဂိတာ
 =မကောင်းသဖြင့် သိဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ=မထိုက်မတန် သိဆိုအပ်ပြီ၊ န သုဂိတာ
 =ကောင်းစွာ သိဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ သိဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊
 ဒုဗ္ဘာသိတာ=မကောင်းသဖြင့် ရွတ်ဆိုပြောပြအပ်ပြီ၊ နသုဘာသိတာ=ကောင်းမွန်
 မှန်ကန်စွာ ရွတ်ဆိုပြောပြအပ်သည်မဟုတ်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်း
 ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် သိဆိုခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း
 ဟူမှ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ ဣန္ဒော=သော၊
 သက္ကော=သည်၊ အဝိတရာဂေါ=မကင်းရှင်းသော ရာဂရှိ၏ ။ပ။ အဝိတမော
 ဟော=ရှိ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် သိဆိုခြင်းသည်၊
 ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=အစစ်အမှန်အားဖြင့်၊ ယော သော ဘိက္ခု
 =အကြင်ရဟန်းသည်၊ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာ၏၊ ခိဏာသဝေါ=
 ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိ၏၊ ဝုသိတဝါ=မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံး
 ပြီးဖြစ်၏၊ ဗြဟ္မစရိယော=မြတ်သောအကျင့်ရှိ၏၊ ဤပါဠိမှာ အပိုသက်သက်သာ
 တည်း။ နောက်သုတ်နှင့် ဆက္ကအင်္ဂုတ္တိုရ်-၃၁၅-၌လည်းမပါ။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း
 မဖွင့်၊ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်၊ ၆၈၊ ၈၀-စသည်နှင့် မူလပဏ္ဏာသ၊ ၅၊ ၁၉၄-စသော
 အခြားပါဠိတော် များစွာတို့၌လည်း ဤပါဠိမရှိ၊ “ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော” နှင့်
 ဆင်တူယိုးမှားဖြစ်ပြီး ပါနေဟန် တူ၏]

ကတကရဏိယော=ပြုအပ်ပြီးသော ပရိညာစသော မဂ်ကိစ္စရှိ၏၊ ဝါ

ပက္ခော ပါဠိဟာရိယပက္ခော=အမြဲမပြတ် ထုပ်ကာထုပ်ကာ စောင့်ထိန်းသင့်သော
 ဥပုသ်သီလအစု။ ဤ၌ကား ထိုပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်သီလစောင့်ထိန်းရာ
 နေ့ရက်ကာလကို ဌာနျုပစာရအားဖြင့် ပါဠိဟာရိယပက္ခဟု ယူရ၏။ သို့
 မဟုတ် “ပါဠိဟာရိယဿ ပက္ခော (ပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်သီလ၏ ရက်ပိုင်း
 ကာလ)ဟု ဆဋ္ဌိတပျုရိသ် ကြံပါ။

=မင်္ဂလေးပါးဖြင့် ပြုသင့်သော ပရိညာ၊ ပဟာနု၊ ဘာဝနာ၊ သန္တိကိရိယာဟူသော ကိစ္စကို ပြုပြီးလေပြီ။ ဩဟိတဘာရော=စွန့်ချအပ်ပြီးသော ခန္ဓာစသော ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးရှိ၏။ ဝါ=ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကဲ့သို့ လွှမ်းမိုးဖိစီးတတ်သော ခန္ဓာ၊ ကိလေသာ အဘိသင်္ခါရတို့ကို စွန့်ပစ်ပယ်ချပြီးလေပြီ။ အနုပ္ပတ္တသဒတ္တော=ရောက်အပ်ရအပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားရှိ၏။ [သဒတ္တ=သက+အတ္တ=မိမိကိုယ်ပိုင် အကျိုး] ပရိက္ခိဏဘာဝသံယောဇနော=ကုန်ခန်းပြီးသော အဝအနှောင်အဖွဲ့ ရှိ၏။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်၊ နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ အညာ(အညာယ)=ဝိပဿနာပညာ၊ မင်္ဂပညာဖြင့်သိ၍၊ ဝိမုတ္တော=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်လေပြီ။ ဝါ=နိဗ္ဗာန်၌ ညွှတ်ကိုင်လေပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ ဘိက္ခုနော=အာသဝကုန်ခန်း ထိုရဟန်းအား၊ “စာတုဒ္ဒသိ ။ပ။ မာဒိသော နရော” တိ=“စာတုဒ္ဒသိ ။ပ။ မာဒိသော နရော” ဟူသော၊ ဇတံ=ဤဂါထာစကားကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝစနာယ=သိဆိုခြင်းငှာ၊ ကလ္လံ=သင့်လျော်၏။

ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=အာသဝကုန်ခန်း ငါကဲ့သို့သောရဟန်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့၊ သော နရောပိ=ထိုအာသဝကုန်ခန်း ငါကဲ့သို့သော ရဟန်းသည်လည်း၊ [တနည်း-ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=ငါကဲ့သို့ အရဟတ္တဖိုလ်စည်းစိမ် ရရှိပြီးသော ရဟန်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်လိုငြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်ချင်လျှင်၊ သော နရောပိ=အရဟတ္တဖိုလ် စည်းစိမ် ရရှိလိုသော ထိုရဟန်းသည်လည်း] စာတုဒ္ဒသိ=လည်းကောင်း [စသည်ဆိုပါ] ။ပ။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့သိဆိုသင့်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=မူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=အကြင်ကြောင့်၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဝိတရာဂေါ=ကင်းပြီးသော ရာဂရှိ၏ ။ပ။ ဝိတမောဟော=ရှိ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့သိဆိုသင့်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏) ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)

၃၈(စာပိုဒ်)။ ၈-ဒုတိယစတုမဟာရာဇသုတ်။ ။ ဤသုတ်၌ ထူးသော ပုဒ်နက်ကား-ဇာတိယာ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဘာဝအသစ် ထပ်ကာဖြစ်ရခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ဇရာယ=အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ မရဏေန=သေခြင်းမှလည်းကောင်း၊ သောကေဟိ=ဝမ်းနည်းခြင်း တို့မှ လည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲ တို့မှလည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿေဟိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဥပါယာသေဟိ=ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ အပရိမုတ္တော=မလွတ်မြောက်သေး၊ ဒုက္ခသ္မာ=ဝင့်ဒုက္ခအားလုံးမှ၊ အပရိမုတ္တော=သေး၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏ ။ပ။ ပရိမုတ္တော=လွတ်မြောက်ပြီ။

၉-သုခုမာလသုတ်

၃၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ သုခုမာလော= ဆင်းရဲကင်းကွာ
 ချမ်းသာလှပေ၏။ ပရမသုခုမာလော= အလွန်အမင်း ဆင်းရဲကင်းကွာ ချမ်းသာ
 လှပေ၏။ အစ္စန္တသုခုမာလော= အမြဲမသွေ ချမ်းသာလှပေ၏။ [“နယံပယံ
 အဆုံးကို ကျော်လွန်အောင် ချမ်းသာလှပေ၏၊” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 [သုဒံ အနက်မရှိ] မမ=ငါ၏။ ပိတုနိဝေသနေ= ခမည်းတော်၏ နန်းတော်၌၊
 ယာဝဒေဝ မမတ္ထာယ= ငါ့အကျိုးငှါသာလျှင်၊ ပေါက္ခရဏိယော= ရေကန်တို့ကို၊
 ကာရိတာ= တူးဖော်ပြုလုပ်စေအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ယာဝဒေဝ မမတ္ထာယ= ငါ့အကျိုးငှါသာလျှင်၊ ဧကတ္ထ=တခုသော ရေကန်၌၊
 ဥပ္ပလံ=ကြာညိုကို၊ ဝပ္ပတိ-စိုက်ပျိုးအပ်၏။ ဧကတ္ထ=၌၊ ပဒုမံ= ပဒုမာကြာဖြူကို၊
 (ဝပ္ပတိ=၏) ဧကတ္ထ=၌၊ ပုဏ္ဏရိကံ=ပဒုမာကြာနီကို၊ (ဝပ္ပတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 အဟံ=သည်၊ [ခေါပနဿ အနက်မရှိ၊ နိပါတ်သာ] အကာသိကံ=ကာသိတိုင်းဖြစ်
 အဝတ်ထည်တမျှ ချောညက်လှသည် မဟုတ်သော၊ စန္ဒနံ=စန္ဒကူးကို၊ န
 ဇာရေမိ= ဆောင်သည်မဟုတ်၊ ဝါ=သုံးစွဲသည် မဟုတ်၊ [အလွန်ချောညက်၍၊
 အဘိုးများစွာ ထိုက်တန်သော ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်ထည်ကို “ကာသိက”ဟု
 ခေါ်တွင်သုံးနှုန်းပြီးလျှင် ထိုအဝတ်ထည်ကဲ့သို့ ချောညက်သော အခြားအရာ
 ဝတ္ထုကိုလည်း သဒ္ဒိသုပစာရ၊ ရုဋ္ဌိနည်းအားဖြင့် “ကာသိက”ဟု သုံးနှုန်း၏ဟု
 ဋီကာ၌ ဖွင့်၏။]

☞ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ= ငါ၏၊ ဝေဋ္ဌနံ= ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်းသည်၊ ကာ
 သိကံ=ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်ထည်တမျှ ချောညက်လှသည်။ ဟောတိ=၏။
 [သုနုဒံ အနက်မရှိ] (မမ=ငါ၏) ကဉ္စုကာ=အင်္ကျီသည်၊ ကာသိကာ=သည်၊
 နိဝါသနံ=ခါးဝတ်ပုဆိုးသည်၊ ကာသိကံ=သည်၊ ဥတ္တရာသင်္ဂါ=အပေါ်ရံခြံထည်
 သည်၊ ကာသိကော=သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ “သီတံ ဝါ=
 အအေးသည်လည်းကောင်း၊ ဥဏံ ဝါ=အပူသည်လည်းကောင်း၊ တိဏံ ဝါ=
 မြက်သည် လည်းကောင်း၊ ရဇော ဝါ=မြို့မှုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဥဿာဝေါ
 ဝါ=ဆီနှင်းသည်လည်းကောင်း၊ နံ=ထိုဘုရားအလောင်း မင်းသားကို၊ မာဖုသိ=
 မထိရောက်စေသတည်း” ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ရတ္တိန္ဒိဝံ=နေ့ရော
 ညဉ့်ပါ ချိန်ခါမပြတ်၊ မမ=ငါ့အား၊ သေတစ္ဆတ္တံ=ထိးဖြူကို၊ ဇာရိယတိ=
 ဆောင်းမိုးအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တဿ မယံ= ထိုငါ့မှာ၊ ဟေမန္တိကော= ဆောင်းဥတု၌

နေထိုင်ထိုက်သော၊ [နေဘို့ သင့်လျော်သော] ဧကော=ကိုးထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ ဂိမ္မိကော=နေ့ဥတု၌ နေထိုင်ထိုက်သော၊ ဧကော= ငါးထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ ဝဿိကော=မိုးဥတု၌ နေထိုင်ထိုက်သော၊ ဧကော= (၇)ထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) တယော=သုံးဆောင်ကုန်သော၊ ပါသာဒါ=ပြာသာဒ်တို့သည်၊ အဟောသံ=ရှိကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော အဟံ= ထိုငါသည်၊ ဝဿိကော= မိုးဥတု၌ နေထိုင်ထိုက်သော၊ ပါသာဒေ=၌၊ ဝဿိကော= မိုးဥတု၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးခုကုန်သော၊ မာသေ= လတို့ပတ်လုံး၊ နိပ္ပုရိသေဟိ= ယောက်ျား အတီးသမား မပါကုန်သော၊ တူရိယေဟိ= (မိန်းမချည်းသာ တီးအပ်သော) တူရိယာတို့ဖြင့်၊ ပရိစာရယမာနော=မြူးရွှင်ပျော်ပါး ကစားနေသည်၊ (ဟုတ္တာ =ဖြစ်၍) ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ=ပြာသာဒ်၏ အောက်သို့၊ န ဩရောဟာမိ=မသက် ဆင်းတော့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယထာ=အကြင် သို့သော ပေး ကမ်းရိုး ထုံးတမ်းစဉ်လာအားဖြင့်၊ အညေသံ=အခြားသော သူတို့၏၊ နိဝေသနေ =အိမ်၌၊ ဒါသ+ ကမ္မကရ+ ပေါရိသဿ= ကျွန်+အခကြေးစား အလုပ်သမား+ မှီခိုအသက်မွေးသူ လူအပေါင်းအား၊ ဝိလင်္ဂဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် ပုံးရည်ဟင်းသာ ပါရှိသော၊ ဝါ= ပုံးရည် ဟင်းတခွက်သာ တွဲဖက်ပါသော၊ ကဏာဇကံ=ဆန်ကွဲ ထမင်းဟူသော၊ ဘောဇနံ=ဘောဇဉ်ကို၊ ဒိယတိ=ပေးအပ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤသို့သော ပေးကမ်းရိုးထုံးတမ်း စဉ်လာအတိုင်းပင်၊ မေ=ငါ၏၊ ပိတုနိဝေသနေ=ခမည်းတော်၏ စံနန်းတော်၌၊ ဒါသကမ္မကရပေါရိသဿ=အား၊ သာလိမံသောဒနော=သလေးဆန် သားပြွမ်းထမင်းကို၊ ဒိယတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝူပါယ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဣဒ္ဓိယာ စ=ကောင်းမှု ကုသိုလ် တန်ခိုးနှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ= ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ ပြီးစီးထမြောက် ခြင်းနှင့် လည်းလောင်း၊ ဧဝူပေန=ဤသို့သဘော ရှိသော၊ သုခုမာလေန စ=ဆင်းရဲကင်းကွာ ချမ်းသာသည်အဖြစ်နှင့် လည်းကောင်း၊ [ဘာဝပ္ပဓာန်ကြံပါ] သမနာဂတဿ= ပြည့်စုံသော၊ တဿ မယံ= ထိုငါ့မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစား မိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဟူမူ) အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊ ဝါ= အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတ မရှိသော၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်-၅၁ ကြည့်] ပုထုဇ္ဇနော= အနုပုထုဇဉ်သည်၊ အတ္တနာ=ကိုယ်တိုင်၊ ဧရာဓမ္မော=အိုခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဧရံ=အိုခြင်းသဘောကို၊ အနတိတော=မကျော်လွန်နိုင်သည်၊ သမာနော=

ဖြစ်နေပါလျက်၊ ဇိဏ္ဏံ=အိုမင်းကြီးရင့်သော၊ ပရံ=အခြားသောသူကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်လျှင်၊ အတ္တာနံ ယေဝ= မိမိကိုယ်ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ အိုရဦးမည့် အရေးကိုပင်၊ အတိသိတွာ=မစဉ်းမစား ကျော်လွန်သွား၍၊ အဋ္ဌိယတိ= အနှိပ် စက်ခံရသလို ဖြစ်နေဘိ၏။ ဟရာယတိ= ရှက်နေဘိ၏၊ ဇိဂုစ္ဆတိ= မစင်ပမာ ရွံရှာနေဘိ၏၊ [မိမိ၏ အိုရမည့်အရေးကို မတွေးတောဘဲ အခြားလူအိုကို စက်ဆုပ်ရွံရှာနေဘိ၏ ဟူလို]

အဟမ္ပိ=ငါလဲဘဲ၊ ဇရာဓမ္မော=သည်၊ ဇရံ=ကို၊ အနတိတော=သည်၊ အမိ=ဖြစ်၏၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဇရာဓမ္မော=သည်၊ ဇရံ=ကို၊ အနတိတော=သည်၊ သမာနော=လျက်၊ ဇိဏ္ဏံ=သော၊ ပရံ=ကို၊ ဒိသ္မာ=၍၊ ဝါ=လျှင်၊ စေ အဋ္ဌိယေ ယျံ=အကယ်၍ နှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်နေငြားအံ့၊ စေဟရာယေယျံ=အကယ်၍ ရှက်ငြားအံ့၊ စေ ဇိဂုစ္ဆေယျံ=အကယ်၍ ရွံရှာငြားအံ့၊ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ဖြစ်နေ ချေလသော်)၊ တံ=ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ထိုသို့ အနှိပ်စက်ခံရသလိုဖြစ်ခြင်း၊ ရှက်ခြင်း၊ ရွံရှာခြင်းသည်၊ မေ=ငါအား၊ န ပတိရူပံ=မသင့်လျော်သည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတော=စဉ်းစားဆင်ခြင်သော၊ တဿ မယျံ=ထိုငါ၏၊ ယောဗ္ဗနေ=ပျိုမျစ် နုနယ် ငယ်ရွယ်သူ၏အဖြစ်၌၊ ယော ယောဗ္ဗနမဒေါ=အကြင်ငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ကို မှီ၍ မာန်တက် ထောင်လွှား ဝင့်ကြွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)သော (ယောဗ္ဗန မဒေါ)=ထိုငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းကို၊ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံ အကုန်အစင်၊ ပဟိယိ=ပယ်အပ်ပြီ။ပ။

[စာပိုဒ် (၃၆) ဒေဝဒူတသုတ်လည်း ကြည့်] ဗျာဓိတံ=အသည်းအသန် ဖြစ်နေသော နာခြင်းဆင်းရဲရှိသော။ ဝါ=မကျန်းမမာ ရောဂါဖြစ်နေသော၊ ပရံ=အခြားသော သူကို၊ [ဝိဝိဓံ ဒုက္ခံ အာဒေဝတိ ဗျာဓိ=အမျိုးမျိုးသော ဒုက္ခကို ဆောင်ထားတတ်သော မကျန်းမမာနာခြင်းဆင်းရဲ။ ဝိ+အာ+ဓာ+ ဣ။ ဗျာဓိ သဉ္စာတော ယဿာတိ ဗျာဓိတော] ။ပ။ အတ္တာနံယေဝ=မိမိ ကိုယ်ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ နာခြင်းဆင်းရဲကိုပင်၊ အတိသိတွာ ။ပ။ အာရောဂျေ =အနာရောဂါ မရှိသူ၏ အဖြစ်၌၊ ယော အာရောဂျမဒေါ=အကြင်အနာရောဂါ မရှိသူ၏အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)သော (အာရောဂျ မဒေါ)=ကို ။ပ။ မတံ=သေပြီးသော၊ ပရံ=အခြားသော သူကို ။ပ။ အတ္တာနံ ယေဝ=ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ သေရဦးမည့် အရေးကိုပင် ။ပ။ ဇိဝိတော=အသက်ရှင်

ခြင်း၌၊ ယော ဇီဝိတမဒေါ=အကြင် အသက်ရှင်ခြင်းကို မှီ၍ မာန်တက် ဝင့်ကြွားခြင်းသည် ။ပ။ ပဟိယိ=ပြီ၊ [ဣတိမလိုဟု ယုဆ၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဒါ=မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းတို့သည်၊ ဣမေ တယော ။ပ။ ယောဗ္ဗနမဒေါ=ခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။ ဇီဝိတမဒေါ=ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တော=ပျိုမွန်နုနယ် ငယ်ရွယ်သူ အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ခြင်းဖြင့် မာန်တက်ဝင့်ကြွားသော၊ အသုတဝါ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနောဝါ=ပုထုဇဉ်သည်လည်း။ပ။ အာရောဂျမဒမတ္တော=အနာရောဂါ မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို မှီ၍မာန်တက်ခြင်းဖြင့် မာန်တက် ဝင့်ကြွားသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တော=သော၊ ဘိက္ခု ဝါ=ရဟန်းသည်လည်း၊ သိက္ခံ=(ကောင်းစွာ ခံယူ ကျင့်သုံးအပ်မြဲ ဖြစ်သော) ရဟန်းသီလ သိက္ခာကို၊ ပစ္စက္ခာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ဟိနာယ=ယုတ်ညံ့သော လူအဖြစ်ငှါ၊ အာဝတ္တတိ= ပြန်လည်သွား၏ ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

[ဂါထာ] ဗျာဓိဓမ္မာ=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ဇရာဓမ္မာ=အိုခြင်းသဘောရှိကုန်သော၊ အထော=ထိုမှ တပါး၊ မရဏဓမ္မိနော= သေခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ပုထုဇ္ဇနာ= ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ယထာ ဓမ္မာ=အကြင်သို့သော အိုနာသေခြင်း သဘောရှိကုန်၏။ တထာသန္တာ=ထို အိုနာသေခြင်းသဘောတို့ဖြင့် မလွဲစင်စစ် ဧကန်ဖြစ်နေကြရပါကုန်လျက်သာလျှင်၊ ဇိဂုစ္ဆန္တိ=သူတပါးကို စက်ဆုပ်ရွံရှာကြကုန်၏။ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံဓမ္မေသု=ဤသို့ အိုနာသေခြင်းသဘောရှိကုန်သော၊ ပါဏီသု=သတ္တဝါတို့၌၊ တံ=ထိုအိုနာသေသူ အခြားလူကို၊ စေ ဇိဂုစ္ဆယျံ=အကယ်၍ စက်ဆုပ်ရွံရှာငြားအံ့၊ ဧဝံဝိဟာရိနော= ဤသို့ ဝင့်ဒုက္ခအားလုံးကိုပင် စက်ဆုပ်ရွံရှာစွာ နေလေ့ရှိသော၊ မမ=ငါ့အား၊ ဧတံ=ဤသူတပါးကို စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းသည်၊ [နမေတံ=န+တံ]န ပတိရူပံ= မသင့်လျော်သည်၊ အသသ=ဖြစ်ရာ၏။

ဧဝံ=ဤသို့ သူတပါးကို မရွံရှာဘဲ၊ ဝိဟရန္တော=ကရုဏာဖြင့်နေသော၊ [ဒီကာအတိုင်း “ပရံ အဇိဂုစ္ဆမာနော”ဟု အဋ္ဌကထာပါ၌ ရှိရမည်။ တနည်း- ဧဝံ=ဤသို့ ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်ကာနေခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တော=နေသော] သော အဟံ= ထိုငါသည်၊ နိရူပဓိ=ခန္ဓာစသော ဥပဓိအားလုံးမရှိသော၊ ဓမ္မံ= နိဗ္ဗာန် တရားကို၊ ဥက္ခာ=သိ၍၊ အာရောဂေ စ=ရောဂါကင်းသူ၏ အဖြစ်၌လည်းကောင်း၊ ယောဗ္ဗနသိံ စ=ပျိုရွယ်သူ၏ အဖြစ်၌လည်းကောင်း၊ ဇီဝိတသိံ စ=အသက်ရှင် ခြင်း၌ လည်းကောင်း၊ ယေ မဒါ=အကြင်မာန်တက် ထောင်လွှား ဝင့်ကြွားခြင်း

တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)၊ အဟံ=ငါသည်၊ နေက္ခမ္မေ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ ထွက်
 မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၌၊ ခေမတံ-ဘေးကင်းသည် အဖြစ်ကို၊ ဒဋ္ဌံ=မြင်၍၊ [တုံပစ္စည်း
 သည် တွာပစ္စည်း၏အနက်ကို ဟော၏။ မူကွဲပါ၌ “နေက္ခမ္မံ=ဝဋ် ဒုက္ခအားလုံးမှ
 ထွက်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ခေမတော=ဘေးကင်း၏ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌံ= မြင်၍” ဟုအနက်ဆို
 သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ မဒေ=ထိုသုံးမျိုးသော မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းတို့ကို၊
 အဘိဘောမိ=လွမ်းမိုးကျော်လွန်ပြီးပြီ။

နိဗ္ဗာန်=နိဗ္ဗာန်ကို၊ အဘိပဿတော=မြင်ရသော၊ တဿ မေ= ထိုငါ့မှာ၊
 ဥဿာဟော=တက်တက်ကြွကြွ ဝီရိယသည်၊(အင်္ဂါလေးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ဝီရိယနှင့်
 လေးပါးသော သမ္ပပုဇာန် ဝီရိယသည်) အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတရဟိ=
 ယခုအခါ၌၊ ကာမာနိ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ပဋိသေဝိ
 တံ=မှီဝဲ ခြင်းငှာ၊ န ဘဗ္ဗော=မထိုက်၊ အနိဝတ္တိ=(ရဟန်းအဖြစ်နှင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှ)
 ဆုတ်နှစ်ခြင်းမရှိသည်၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ဟူသော
 မှီခိုအားထားရာ ရှိသည်၊ ဘဝိဿာမိ= ဖြစ်ပေတော့အံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၁၀-အာဓိပတေယျသုတ်

၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဓိပတေယျာနိ=အကြီးအကဲမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော
 ဂုဏ်တို့သည်၊ ဝါ=အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သောဂုဏ်တို့သည်၊
 ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ ပ။ အတ္တာဓိပတေယျံ=မိမိဟူသော အကြီးအကဲမှ
 ဖြစ်ပေါ်လာသောဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍
 ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ လောကာဓိပတေယျံ-သတ္တလောကဟူ
 သော အကြီးအကဲမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သတ္တလောကကို
 အကြီးအကဲအရာ၌ထား၍ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မာဓိပတေယျံ

၁။ အဘိဘောမိ။ ။ ယခုစာမူများ၌ “အဘိဘောသို့” ဟုပါ၌ရှိနေ၏။ “အဘိ
 ဘော=လွမ်းမိုးကျော်လွန်သည်၊ အသို့=ဖြစ်၏” ဟူ၍လည်းပါ၌ရှိသည့်အတိုင်း ယခင်က
 အနက်ပြန်ဆိုခဲ့၏။ သို့သော် “အဘိဘ” ဟု ရုပ်မရှိနိုင်သောကြောင့် သိဝိဘတ်ဖြင့်
 “အဘိဘော” ဟု ပုရိသာဒိဂိုဏ်းရုပ်မရှိနိုင်၊ အမှန်အားဖြင့်ကား-အနု၊အဘိရှေးရှိသော
 ဘူဇာတိ တိဝိဘတ်ဖြင့် “အနုဘောတိ၊အဘိဘောတိ” ဟု ရုပ်ရှိသကဲ့သို့ ဤပါဠိတော်
 ၌ “အဘိဘောမိ” ဟုရုပ်ရှိသင့်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “အဘိဘဝိ သမတိက္ကမိ” ဟူ၍
 အတိတ်ဘိဘတ်ဖြင့်ဖွင့်သောကြောင့် “အဘိဘောမိ” ၌ မိဝိဘတ်သည် အတိတကာလိက
 ဖြစ်သည်ဟု သိနိုင်၏။ ရှေးနိဿယ၌ “အတိတော =လွန်မြောက်သည်၊ အသို့=
 ဖြစ်၏” ဟုပါ၌တမျိုးဖြင့်အနက်ပေးပြီးလျှင် ဋီကာဆရာ အလိုအားဖြင့်ကား “အဘိဘော
 သို့” ဟုရှိလို၏။ “အဘိဘော=နှိပ်စက်အပ်သည်၊ အသို့= ဖြစ်၏” ဤသို့သမ္ပန်ဟု
 မိန့်ဆိုထား၏။ ထိုရှေးနိဿယအတိုင်း “အတိတောသို့” ဟုရှိလျှင်လည်း ကောင်း၏။

=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးဟူသော အကြီးအကဲမှဖြစ်ပေါ်လာသောဂုဏ်လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို...လည်းကောင်းတည်း။ [ဓမ္မပုဒ်အရ လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကိုသာ အဋ္ဌကထာ၌ ယူထားသည်မှာ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသဟု ဋီကာမိန့်၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တာဓိပတေယျ=အတ္တာဓိပတေယျဟူသည်၊ ကတမဉ္ဇ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အရညဂတော ဝါ=တောအရပ်သို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ ရုက္ခမူလဂတော ဝါ=သစ်ပင်အနီးသို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ သုညာဂါရဂတော ဝါ=ဆိတ်ငြိမ်သောနေရာကျောင်းသို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသန္ဓိကွတိ=ဆင်ခြင်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသန္ဓိကွတိ=ဟူမူ)

အဟံ=ငါသည်၊ စိဝရဟေတု=သင်္ကန်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာတည်ထောင်လှူဘောင်မှ(နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာခဲ့၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လှူအဆင့်အတန်းမြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်၊ နွားမွေး၊ ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာရဟန်းအဖြစ်သို့) န ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက်လာသည် မဟုတ်၊ ပိဏ္ဏပါတဟေတု=ဆွမ်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရသ္မာ နိက္ခမိတွာ အနဂါရိယံ န ပဗ္ဗဇိတော=မဟုတ်) သေနာသနဟေတု=အိမ်ရာနေရာကျောင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရသ္မာ။ပ။န ပဗ္ဗဇိတော)ဣတိ ဘဝါဘဝဟေတု=ဤသို့သော သမ္ပတ္တိဘဝငယ်၊ ဤသို့သော သမ္ပတ္တိဘဝကြီးဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုထိုနောင်ဘဝ ကြီးပွားချမ်းသာရေးဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရသ္မာ။ပ။ န ပဗ္ဗဇိတော) [ဣတိ+ဘဝ+အဘဝ။ ဣတိ=ဤသို့သော+ဘဝ= အငယ်စားသမ္ပတ္တိဘဝ+အဘဝ=အကြီးစား သမ္ပတ္တိဘဝ။ ဋီကာ၊ ဒု၊ ၂၂၈ (စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်-၉)နှင့် ဥပရိပဏ်ဋီကာ(၂၃၈)စသည်တို့၌ အဘဝပုဒ်မှ အကို ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော ဖွင့်၏။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ဣတိ ဘဝေါ ဣတိ အဘဝေါ”ဟု ပါဠိရှိလျှင် ကောင်းမည်]

အပိစ ခေါ=အဟုတ်အမှန်ကား၊ ဇာတိယာ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဇရာယ=သည်လည်းကောင်း။ ပ။ [စာပိုဒ်-၃၈-သုတ်ကြည့်] ဥပါယာ သေဟိ =တို့သည်လည်းကောင်း။ ဩတိဇ္ဈော=ဝင်ရောက်အပ်သည်၊ ဒုက္ခောတိဇ္ဈော=ဒုက္ခသည် ဝင်ရောက်အပ်သည်၊ ဒုက္ခပရေတော=ဒုက္ခသည် အစဉ်လိုက်အပ်သည်၊ အမှီ=ဖြစ်၏။ [အပိစ ခေါမှီတုန်းက “အမှီ” တည်း၊] ကေဝလဿ=အားလုံးသော၊ ဣမဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ=ဤဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏၊ အန္တကိရိယာ=အဆုံးစွန်ကို ပြုခြင်းသည်၊ အပ္ပေဝ နာမ ပညာယေထ=ထင်ရှားတန်ကောင်းရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ (ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်လာခဲ့၏) ပန=တို့ပြင်း အဟံ=ငါသည်၊ ယာဒိသကေ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရကုန်သော၊ ဣမေ=ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို၊ ဩဟာယ =

ပယ်စွန့်၍ ။ပ။ ပဗ္ဗဇိတော=ရောက်လာခဲ့၏။ တာဒိသကော=ထိုကဲ့သို့ပင်
 တွေ့ကြုံခံစားရဦးမည် ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမေဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တတော
 = ထိုခံစားခဲ့သော ကာမဂုဏ်အာရုံ တို့အောက်၊ ပါပိဋ္ဌတရေ=သာ၍ ယုတ်ညံ့
 ကုန်သော၊ (ကာမေဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း)၊ စေ ပရိယေသေယျံ=အကယ်၍
 ရှာဖွေနေလေရာ ငြားအံ့၊ တံ=ထိုသို့ ရှာဖွေနေခြင်းသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ န
 ပတိရူပံ=မသင့်လျော်၊ ဣတိ=သို့ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဣတိ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိ
 သဒ္ဓိကွတိ=မှ) မေ=ငါ၏၊ ဝါ=ငါသည်၊ ဝီရိယံ=ဝီရိယသည်၊ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်
 အပ်ပြီးသည်၊ ဝါ= ပြီးစီးစေအပ်သည်၊ [“အာရဒ္ဓတ္တာ= အားထုတ်အပ်ပြီးသည်
 အဖြစ်ကြောင့်” ဟု ဟိတ်ပါဌ်ပြင်၍ လိုက်ဆိုလိုက ဆိုပါ၊ နောက်၌လည်း ဤ
 နည်းအတိုင်းပင်] အသလ္လီနံ=မတွန့်ဆုတ်သည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ သတိ
 =သတိသည်၊ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည် (ဥပဋ္ဌိတာတ္တာ=အာရုံ၌
 စွဲကပ်တည်နေသည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသမ္ပဋ္ဌာ=မကင်းလွတ်သည်၊ (ဘဝိဿ
 တိ=တ္တံ့)ကာယော=ရူပကာယ၊ နာမကာယသည်၊ ပဿဒ္ဓေါ=အပူခပ်သိမ်း
 ကင်းငြိမ်းသည်၊ (ပဿဒ္ဓတ္တာ= အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်)
 အသာရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်း မရှိသည်၊ (ဘဝိဿတိ) စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သံမာ
 ဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သည်၊ (သမာဟိတာတ္တာ=
 ကြောင့်ပင်) ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည် ငြိမ်သက်
 သည်၊ (ဘဝိဿတိ) ဣတိ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အတ္တာနံယေဝ=မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင်၊ အဓိပတိ
 =အကြီးအကဲကို၊ ကရိတ္တာ=ပြု၍၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို၊ ပဗောတိ=ပယ်
 စွန့်၏၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ သာဝဇ္ဇံ= အပြစ်ရှိသော
 အကုသိုလ်ကို၊ ပဗောတိ=၏၊ အနဝဇ္ဇံ=အပြစ်မရှိသော ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ
 =၏၊ သုဒ္ဓံ= (ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေး ကင်းဝေး) စင်ကြယ်အောင်၊
 အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဣဒံ=ဤမိမိကိုယ်ကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ်ပယ်ရှား ကုသိုလ်
 ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို၊ အတ္တာဓိပတေယျံ=အတ္တာဓိပတေယျ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏
 ။ပ။ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင် အားထုတ်လို
 သော ဆန္ဒဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်၊ သမာနော=
 ဖြစ်ပါလျက်၊ ကာမဝိတတ္တံ ဝါ=ကာမဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်

ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ စေ ဝိတက္ကေယျံ=အကယ်၍ကြံစည်နေငြားအံ့၊ ဗျာပါဒ ဝိတက္ကံ ဝါ=ဗျာပါဒဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည် ကိုလည်း၊ စေ ဝိတက္ကေယျံ=အံ့၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်ဆဲမှု ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ စေ ဝိတက္ကေယျံ=အံ့၊ အယံ လောကသန္နိဝါသော=ဤသတ္တဝါတို့ ပေါင်းစုနေထိုင်ရာ လောကကြီးသည်၊ [သင်္ဂမ္မ နိဝသန္တိ သတ္တာ ဧတ္တာတိ သန္နိဝါသော၊ လောကော စဝ သန္နိဝါသော] မဟာ=ကြီးမား ကျယ်ဝန်းလှ၏။

မဟန္တသ္မိံ=ကြီးမားကျယ်ဝန်းလှသော၊ လောကသန္နိဝါသေ=ကြီး၌၊ ဣဒ္ဓိမန္တော=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရှိ ကုန်သော၊ ဝါ=နတ်မျက်စိကဲ့သို့ တောင်နံရံခြားကွယ်သော ရူပါရုံနှင့် ဝေးကွာ လှစွာ၊ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်စွမ်းနိုင်သော အဘိညာဉ်မျက်စိ ရှိ ကုန်သော၊ ပရစိတ္တဝိဒုနော=သူတပါးစိတ်ကို သိနိုင်ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ =ရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်း၊ သူတော် ကောင်းတို့သည်၊ ဒုရတောပိ= အဝေးမှလည်း၊ ပဿန္တိ=ငါ့ကို မြင်နိုင်ကုန်၏။ အာသန္နာ=ငါ၏ အနီးအပါးမှာပင်နေကုန်သည်၊ (သမာနာပိ=ဖြစ်ပါကုန်သော် လည်း၊ တေ=ထိုရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့ကို) န ဒိဿန္တိ=ငါကမမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်၊ (တေ=ထိုရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့သည်) စေတသာပိ=သူတို့၏ စိတ်ဖြင့်လည်း၊ စိတ္တံ=အခြားသူ၏ စိတ်ကို၊ ပဇာနန္တိ=ကွဲကွဲပြားပြား သိကြ ကုန်၏။

တေပိ=ထိုရဟန်းသူတော်ကောင်း တို့သည်လည်း၊ မံ=ငါ့ကို၊ “ဘော= အိုအချင်းတို့။ ဣမံ ကုလပုတ္တံ=ဤအမျိုးကောင်း သားကို၊ ပဿထ=ကြည့်ကြ ကုန်လော၊ (အယံ ကုလပုတ္တော=ဤအမျိုးကောင်းသားသည်) သဒ္ဓါ (သဒ္ဓါယ) =သဒ္ဓါတရားဖြင့် (ရတနာသုံးတန်၊ ကံနှင့် ကံအကျိုးကို ယုံကြည်သော သဒ္ဓါ တရားဖြင့်) [သဒ္ဓါယ-၌ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ယအက္ခရာကိုချေထား သည်။ တနည်း-သဒ္ဓါ(သဒ္ဓါယ)=ရတနာသုံးတန်၊ ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍၊ ဝါ=ယုံကြည်ခြင်းကြောင့်။ ဤနည်း၌ သဒ္ဓါပုဒ်သည် တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်တည်း၊ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ“ယ”ကို ချေထားသည်။ ပ။ ပဗ္ဗဇိတော =ရောက်လာသည်၊ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်၊ ပါပကေဟိ= ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့ဖြင့်၊ ဝေါကိဏ္ဍော

=ရောပြွမ်းလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေထိုင်၏။ ဣတိဝေဝ=ဤသို့၊ ဇာနေယျ= သိကြ
 လေကုန်ရာ၏။ ဣဒ္ဓိမန္တိနိယော=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ=
 နတ် ပြည်၌ဖြစ်သော မျက်စိရှိကုန်သော၊ ပရစိတ္တဝိဒုနိယော=သူတပါးစိတ်ကို
 သိနိုင် ကုန်သော၊ ဒေဝတာပိ=နတ်တို့သည်လည်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ တာ=ထိုနတ်
 တို့သည် ။ပ။ အာသန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာပိ=လည်း၊ တာ=ထိုနတ်တို့ကို)
 န ဒိဿန္တိ=ကုန်၊ (တာ=ထိုနတ်တို့သည်) စေတသာပိ ။ပ။ တာပိ=ထိုနတ်တို့
 သည်လည်း ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ လောကံယေဝ=သတ္တလောကကို
 သာလျှင်။ပ။ ဣဒံ=ဤသတ္တလောကကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ်
 ပယ်ရှား ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို။ပ။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မော
 =တရားတော်မြတ်ကို၊ သွာက္ခာတော= ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်၏။

၁။ သွာက္ခာတော၊ သန္တိဋ္ဌိကော—စသည် ။ ။ သွာက္ခာတောစသော
 တရားဂုဏ်တော်တို့ကို နိဿယခန်း၌ သာမညမျှသာ အနက်ပေးခဲ့၏။ ဝိသုဒ္ဓိ
 မဂ်၌ ဂုဏ်တော်တပုဒ် တပုဒ်အတွက် တရားအမျိုးမျိုး ခွဲယူ၍ နည်းအမျိုးမျိုး
 ဖွင့်ပြထား၏။ ဤ၌ တနည်းလောက်မျှကိုသာယူ၍ သူ့ပုဒ်နှင့် သူ့ဆိုင်ရာ
 တရားတော်ကို အသီးအသီး တွဲဖက်ကာ အနက်ပေးပြဦးမည်---

ဘဂဝတာ=သည်၊ ဓမ္မော=ပရိယတ္တိ တရားတော်ကို၊ သွာက္ခာတော=
 အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး၊ သုံးပါးလုံးစုံ၊ ကောင်းခြင်းဂုဏ်နှင့်၊ ပြည့်စုံသေချာ၊
 ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပါပေ၏။ ဓမ္မော=မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော
 တရားတော်မြတ်သည်၊ သန္တိဋ္ဌိကော=တဆင့်စကား၊ အားမထားဘဲ၊ ဘုရား
 တပည့်၊ အရိယာအရှင်၊ သူတော်စင်တို့၊ ဆင်ခြင်ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ ဉာဏ်ပညာဖြင့်၊
 အသင့်ကိုယ်တိုင်၊ သိမြင်နိုင်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဓမ္မော= မဂ်လေးပါး
 တရားတော်သည်၊ အကာလိကော= တည်း၊ [နိဿယခန်းက အတိုင်းဆိုပါ]

ဓမ္မော=မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော တရားတော်မြတ်သည်၊ ဧဟိ
 ပဿိကော=တည်း၊ ဓမ္မော= မဂ်ဖိုလ်ရှစ်ရပ် တရားတော်မြတ်သည်၊ ဩပနေ
 ယျိကော=အဝတ်၊ ဥသျှောင်၊ မီးစွဲလောင်လည်း၊ ငြိမ်းအောင်သတ်ရေး၊ မပြု
 သေးဘဲ၊ အရေးတကြီး၊ ပြီးစီးသင့်ရာ၊ ဘာဝနာအနေ၊ မသွေအမြဲ၊ စိတ်မှာ
 စွဲအောင်၊ ဆွဲကပ်ဆောင်လင့်၊ ဖြစ်စေသင့်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဓမ္မော
 =မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော တရားတော်မြတ်ကို၊ ဝိညျဟိ=တို့သည်၊
 ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိမြင်ခံစား ထိုက်ပါပေ၏။

(ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်သည်) သန္တိဋ္ဌိကော=ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် သိမြင် နိုင်သော တရားတော်ပေတည်း။ အကာလိကော=အကျိုးပေးခွင့် ဆိုင်းငံ့သင့်ရာ အချိန်အခါမရှိသော တရားတော်ပေတည်း။ ဝါ= ယခုချက်ချင်း မယွင်းတိကျ

သန္တိဋ္ဌိကော ။ ။ သွာက္ခာတောပုဒ်အရ ပရိယတ္တိတရားကိုယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုသည်။ သန္တိဋ္ဌိကောစသည်၌-သံ(သယံ) ဒဠဗ္ဗာတိ သန္တိဋ္ဌိ= ကိုယ်တိုင်သိမြင်ထိုက်သောတရား။ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားတည်း)။ သန္တိဋ္ဌိ ဧဝ သန္တိဋ္ဌိကော။ အရိယသာဝကသည် မဂ်ဖိုလ်ကို သိမြင်ရာ၌ သူတပါးထံမှ တဆင့်စကားအားထားယုံကြည်၍ သိမြင်ရသည် မဟုတ်။ အရိယသာဝက ကိုယ်တိုင်ပင် ဆင်ခြင်ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် သိမြင်၏။ ယင်းသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ သိမြင်ရ သိမြင်နိုင်သော လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို သန္တိဋ္ဌိကဟု ဆိုလို၏။

အကာလိကော။ ။ အကာလ=(ဆိုင်းငံ့ထားရမည့်) အချိန်အခါမရှိသော အရိယမဂ်တရား။ နတ္ထိ (အာဂမေတဗ္ဗော) ကာလော ယဿာတိ အကာလော၊ အကာလော ဧဝ အကာလိကော။ လောကီကုသိုလ်တရားတို့သည် ငါးရက် (၇)ရက်စသည် အချိန်ကြာမြင့်မှ သော်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယဘဝ တတိယဘဝ စသည်သို့ ရောက်မှသော်လည်းကောင်း အကျိုးပေး၏။ အရိယမဂ်တရား များကား အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးကို ပေးဖို့အတွက် ယင်းသို့အချိန်ကြာမြင့်စွာ စောင့်ဆိုင်းနေရသည်မဟုတ်။ မဂ္ဂဝိထိဖြစ်စဉ်အတိုင်း အရိယမဂ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီး သည်နှင့် တပြိုင်နက် အရိယဖိုလ် အကျိုးတရား ပေါ်လာ၏။ ယင်းသို့ ယခု ချက်ချင်း မယွင်းတိကျ အရိယဖိုလ် အကျိုးကိုပေးသော အရိယမဂ်လေးပါး တရားကို အကာလိကဟု ခေါ်၏။

ဧဟိပဿိကော ။ ။ ဧဟိ=လာပါ+ပဿ=ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါ။ ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြည့်စမ်းပါ+ (ဣတိ=ဤသို့ ဖိတ်ခေါ်ပြသမှုကို)+ဣက= ထိုက်သော(သင့်လျော်သော) လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါး။ ဧဟိ ပဿ ဣတိ အရဟတီတိ ဧဟိပဿိကော။ လက်ထဲမှာ ဘာမျှမရှိဘဲ လက်သီးကိုသာ ဆုတ်ပြပြီး “ဟောဒီ လက်သီးဆုပ်ထဲမှာ ရွှေရှိတယ်၊ ငွေရှိတယ်၊ လာကြပါ။ ကြည့်လှည့်ကြစမ်းပါ” ဟူ၍ ဖိတ်ခေါ်ပြရန် မဖြစ်နိုင်၊ အကယ်၍ လက်သီးဆုပ် ထဲမှာ ပစ္စည်းတခုခု ရှိနေစေကာမူ ထိုပစ္စည်းက မစင်မကြယ်ရှုံ့စဖွယ် ကျင့် ကြီး စသည် ဖြစ်နေပြန်လျှင်လည်း ယင်းသို့ဖိတ်ခေါ်ပြသရန် မဖြစ်နိုင်။

အရိယဖိုလ် အကျိုးကိုပေးသော တရားတော်ပေတည်း။ ဧဟိ ပဿိကော = လိုက်ခဲ့စမ်းပါ၊ ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြထိုက်သော တရားတော် ပေတည်း။ သြပနေယျိကော = မိမိစိတ်မှာ မက္ခာစွဲအောင် ဆွဲကပ် ဆောင်လင့်

လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည်ကား အစစ်အမှန်ပရမတ်သဘော အနေအားဖြင့်လည်း တကယ်ရှိသောတရား (ဝိဇ္ဇမာနတရား)ဖြစ်၏။ တိမ်တိုက် ကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ကောင်းကင်ပြင်က လပြည့်ဝန်းကြီးနှင့် အများ မြင်သာအောင် ချပြထားအပ်သော အဖိုးတန် တွင်းထွက်ပတ္တမြား ရတနာကဲ့သို့ အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော တရား (ပရိသုဒ္ဓတရား)လည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ထိုလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ယင်းသို့ အမှန် တကယ်လည်းရှိ၍ အလွန်လည်း သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော တရားဖြစ်သောကြောင့် “ဧဟိ=လာပါ၊ လိုက်ခဲ့ပါ၊ ပဿ=ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါ” ဟူ၍ ဖိတ်ခေါ် ပြသ ထိုက်သော တရားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ပြချက်အတိုင်း ထို လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို ဧဟိပဿိကဟု ခေါ်သည်။

သြပနေယျိကော။ ။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဥပနေယျော = ဆွဲကပ်ဆောင်ယူ ထိုက်သော တရား (တရားဘာဝနာတမျိုး အနေအားဖြင့် မိမိစိတ်ထဲ၌ ဖြစ် ပေါ်လာစေထိုက်သော မဂ်ဖိုလ်တရား)၊ ဥပနေယျော ဧဝ သြပနေယျိကော။ ဤလောက၌ အမှန်တကယ် အရေးကြီးဆုံး အလုပ်ကိစ္စကို ညွှန်ပြစမ်းပါဟု ဆိုလျှင် မဂ်ဖိုလ်တရားထူး ရအောင် အားထုတ်ခြင်း အလုပ်ကိစ္စကိုသာ ညွှန် ပြရမည် ဖြစ်၏။ အပါယ်ဘေးဒုက္ခ တွေ့ကြုံခံစားရခြင်း၊ အိုနာသေ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာဒုက္ခ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေခြင်း (ဘဝသံသရာ ကျင်လည်နေရခြင်း)တို့သည် ထိုမဂ်ဖိုလ် တရားထူးကို မရခြင်းကြောင့်သာ (သစ္စာလေးပါးကို မသိမြင်ရ ခြင်းကြောင့်သာ) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်တရားထူးရအောင် အားထုတ်ခြင်း အလုပ်ကိစ္စထက် အရေးကြီးသော အလုပ်ကိစ္စဟူ၍ မရှိတော့ပေ။

မီးကုန်ယမ်းကုန် အစွမ်းကုန် ပြောရလျှင် မိမိကိုယ်မှာ ဝတ်ဆင်ထား သော အဝတ်ကို (သို့မဟုတ်) ဦးခေါင်းဆံဥသျှောင်ကို မီးစွဲလောင်နေလျှင် သော်မှပင် ထိုမီးကို ငြိမ်းသတ်မှု မပြုသေးဘဲ ထို့ထက်အရေးကြီးသော မဂ် ဖိုလ် တရားထူး ရဖို့ကိစ္စကိုသာ အားထုတ်ရမည်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရန် အလို့ငှါ ယင်းသို့ အရေးတကြီး အားထုတ်၍ မိမိစိတ်ထဲမှာ ဖြစ်ပေါ်လာစေထိုက်သော မဂ်ဖိုလ် လေးပါးကို သြပနေယျိကဟု ခေါ်၏။

ဖြစ်စေသင့်သော တရားတော်ပေတည်း။ ဝိညူဟိ= (သစ္စာလေးပါး တရားမြင်သိ) အရိယာပညာရှိတို့သည်။ ပစ္စတ္တံ=မိမိ မိမိသန္တာန်၌၊ ဝါ= မိမိ ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ ဝါ= ကိုယ်စီကိုယ်စီ အသီးအသီး၊ ဝေဒိတဗ္ဗော = သိမြင် ခံစားထိုက်သော တရားတော်ပေတည်း။ [ဣတိသဒ္ဓါ မလိုသေး]

မေ=ငါ၏။ သဗြဟ္မစာရီ=အတူတကွ မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်ကြံ ကုန်သော ရဟန်းတို့သည်။ ဝါ=သီတင်းသုံးဖော်တို့သည်။ သန္တိခေါ= ရှိကြ ကုန်သည်သာ။ (တေ=ထိုသဗြဟ္မစာရီ ရဟန်းတို့သည်) တံ ဓမ္မံ=ထိုတရားတော်ကို၊ (ထိုသွားကွာတတာ၊ သန္တိဋ္ဌိကတာစသော ဂုဏ်တော်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော တရားတော်ကို) ဇာနံ(ဇာနန္ဒာ)=သိကြကုန်လျက်၊ ပသံ(ပဿန္တာ)=မြင်ကြ

ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ ။ ။ သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင်သော ဥဋ္ဌဋီတညူစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဤနေရာ၌ “ဝိညူ” ဟု ဆိုလို၏။ ဤ နေရာမှ ပစ္စတ္တံပုဒ်ကို ဝိစ္ဆာတ္ထအဗျယိဘောသမာသ်ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့ နာမည် ပေး၍ “အတ္တာနံ အတ္တာနံ ပတိ ပစ္စတ္တံ=မိမိ မိမိ၌၊ (ကိုယ်စီကိုယ်စီ အသီး အသီး)” ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ “ကိုယ့်မဂ်၊ ကိုယ့်ဖိုလ်၊ ကိုယ့်နိဗ္ဗာန်နှင့်ကိုယ် အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ” ဟူသော အနက်သဘောကို ပစ္စတ္တံပုဒ်က ဖော်ပြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

ဆရာသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော အရိယမဂ်သည် ဆရာသန္တာန်မှာ ရှိသော ကိလေသာတို့ကိုသာ ပယ်၏။ တပည့်မှာရှိသော ကိလေသာတို့ကို မပယ်။ ဆရာမှာရှိသော ဖလသမာပတ်ဖြင့်လည်း ဆရာအတွက်သာ ချမ်းသာစွာ နေခြင်းဖြစ်နိုင်၏။ တပည့်အတွက် မဖြစ်နိုင်။ ထို့အတူ ဆရာမျက်မှောက်ပြု အပ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း တပည့်က မျက်မှောက် မပြုနိုင်။ ဥပမာအားဖြင့် သူတပါးဦးခေါင်းမှာ ဆင်ယင်ထားသော တန်ဆာကို ကြည့်ရှုမြင်တွေ့လို့ ရသကဲ့သို့ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် တရားများကား ထို့နည်းအလားတူ ကြည့်ရှုမြင်တွေ့လို့ ရနိုင်သောတရားများ မဟုတ်။ ငါသည် မဂ်ကို ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီ၊ ဖိုလ်ကိုရအပ်ပြီ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီဟူ၍ အရိယာပညာရှိတို့ ကိုယ့်မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့် ကိုယ် အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ မိမိစိတ်၌သာ (မိမိကိုယ်တိုင်သာ)တွေ့မြင် သိရှိ ခံစားရသည်ဟု “ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ” ဟူသော ဂုဏ်တော်ဝါကျက ဆိုလိုသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်အတိုင်း ဤဂုဏ်တော်သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူ သော လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် သက်ဆိုင်၏။

ကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏ [တနည်း-မေ=ငါ၏၊ ယေ သဗြဟ္မစာရိ= အကြင်သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့သည်၊ တံ ဓမ္မံ=ကို၊ ဇာနံ=ကုန်လျက်၊ ပသံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏၊ မေ=၏၊ တေ သဗြဟ္မစာရိ=ထိုသီတင်းသုံး ဖော်ရဟန်းတို့သည်၊ သန္တိခေါ=သာ။ (တနည်း) တံ ဓမ္မံ=ကို၊ ဇာနံ=ကုန်လျက်၊ ပသံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်သော၊ မေ=၏၊ သဗြဟ္မစာရိ=တို့သည်၊ သန္တိခေါ=သာ] အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သွာက္ခာတေ=ကောင်းစွာ ဟော ကြားတော်မူ အပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=(တုတ်, ဓားမပါ) တရားဖြင့် ဆုံးမရာ သာသနာတော်၌၊ ပဗ္ဗဇိတော= ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာသည်၊ သမာနော= ဖြစ်ပါလျက်၊ ကုသိတော=ပျင်းရိလျက်၊ ပမတ္တော=မေ့လျော့လျက်၊ စေ ဝိဟ ရေယျံ=အကယ်၍နေငြားအံ့၊ တံ=ထိုသို့ နေခြင်းသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ ပတိရူပံ =သင့်လျော်သည်၊ နအဿ=မဖြစ်ရာ၊ ဣတိ (ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏) သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဣတိ=သို့၊ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား ပြန်၏။ ။
 ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို သာလျှင် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤလောကုတ္တရာ တရားကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ်ပယ်ရှား ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို ။ပ။

[ဂါထာ] ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ (ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ ကမ္မံ =အသင်ပြုလုပ်အပ်သော လုပ်ငန်းကို) သစ္စံ ဝါ=ဟုတ်မှန်သော လုပ်ငန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ မုသာ ဝါ=မှားယွင်းသော လုပ်ငန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တေ=သင်၏၊ အတ္တာ=မိမိကိုယ်တိုင်သည်သာလျှင်၊ ဇာနာတိ= သိ၏၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) လောကေ=လောက၌၊ ပါပကမ္မံ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို၊ ပကုဗ္ဗတော=ပြုလုပ်သောသူ မှာ၊ ရဟော နာမ= ဆိတ်ကွယ်ရာ ဌာနမည်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေဒိတမ္ပံ=သိနိုင်၏)

☞ ဘော=အိုအမောင်ယောက်ျား၊ ယော(တွံ) အကြင်သင်သည်၊ ဝတေ= အမှန်တကယ်ပင်၊ ကလျာဏံ=ကောင်းသော၊ သက္ခိ(သက္ခိံ) =မျက်မြင်သက်သေ ဖြစ်သော၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ အတိမညသိ (မျက်မြင်သက်သေ မဟုတ်ဟု) ကျော်လွန်၍ အောက်မေ့မှတ်ထင်၏။ ဝါ= မထေမဲ့မြင် ပြု၏။ အတ္တနိ=မိမိ၌၊ သန္တံ=အမှန်တကယ် ရှိနေသော၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်တိုင်ပင် မသိအောင်၊ ပရိဂူဟသိ=ဖုံးအုပ်၏။ ဝါ=ဖုံးအုပ်မည်ဟု ကြီးစား၏။ [အတ္တာနံ ပရိဂူဟသိတိ ယထာ မေ အတ္တာပိ န ဇာနာတိ၊ ဧဝံ နံ (ပါပံ) ပရိဂူဟာမိတိ ဝါယမသိ ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ပရိဂူဟသိအတွက် ပါပံဟူသော

ကံပုဒ်ရှိနေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တာနံဟူသော ဒြပ်ဟောပုဒ်ကို ကြိယာ ဝိသေသန အနက်ပေးရ၏။ အတ္တာနံအရ မိမိကိုယ်တိုင်ကိုသာ မက မိမိကိုယ်တိုင် မသိခြင်း ကြိယာတိုင်အောင် ဋ္ဌာနုပစာရ အားဖြင့်ယူပါ။

လောကသ္မိံ=လောက၌၊ ဝိသမံ=မညီမမျှ၊ ဝါ=မတရားသဖြင့်၊ စရန္တံ= ပြုကျင့်သော၊ ဗာလံ=မိုက်မဲသော၊ (တံ တုဝံ=ထိုသင့်ကို) ဒေဝါ စ=နတ်တို့ သည်လည်းကောင်း၊ တထာဂတာ စ= မြတ်စွာဘုရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ပဿန္တိ=တွေ့မြင်ကြကုန်၏။ တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ အတ္တာဓိပတေယျကော စ=မိမိဟူသော အကြီးအကဲ ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အကြီး အကဲ တင်မြောက်ထားသည်လည်းဖြစ်သော၊ လောကာဓိပေါ စ=သတ္တလောက ဟူသော အကြီးအကဲရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=သော၊ နိပကော စ=ပညာရှိ လည်းဖြစ်သော၊ ပြဋ္ဌိပက္ခံ နိပယတိ ဝိသောသေတိတိ နိပကော=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို ခြောက်သွေ့စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပညာရှိ။ နိ+ပေ+အ=နိပယ၊ ယကိုကပြု၍ ဈာယိ စ=ကိလေသာတို့ကို ခွံ့မြှိုက် ဖျက်ဆီးတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဓမ္မာဓိပေါ စ=လောကုတ္တရာ တရားဟူသော အကြီးအကဲ ရှိသည် လည်းဖြစ်သော၊ အနုဓမ္မစာရီ စ=လောကုတ္တရာတရားအား လျော်သော ကုသိုလ်တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ သစ္စပရက္ကမော စ=ခိုင်မြဲကန် မှန်သောစိရိယရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ မုနိ=ရဟန်းသည်၊ န ဟိယတိ=ပညာ အစရှိသောဂုဏ်မှ မဆုတ်ယုတ်၊

ပဓာနဝါ=လုံ့လစိရိယရှိသော၊ ယော မုနိ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရံ=ကိလေသမာရ်ကို၊ ပဿယု=လွမ်းမိုးနှိပ်စက်၍၊ အန္တကံ=ကုသိုလ်တရား ဆုံးပါးဖျက်စီးအောင် ပြုတတ်သော ကိလေသမာရ်ကို၊ အဘိဘုယျ=လွမ်းမိုး၍၊ ဇာတိက္ခယံ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ဖုသိ=ရောက်ပြီ၊ တာဒိသော=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ လောကဝိဒ္ဓု=လောကသုံးပါးကို ထင်ရှားစွာ သိတတ်သော၊ သုမေဓသော=ကောင်းသောပညာရှိသော၊ သဗ္ဗေသု=အားလုံး ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တောဘူမကတရားတို့၌၊ အတမ္ပယော=ထိုတဏှာဖြင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=ထိုတဏှာ၏အလိုသို့ မလိုက်သော၊ သော မုနိ=ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ န ဟိယတိ=ပညာအစရှိသော ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်။ [“တမ္ပ ယော”၌ တသဒ္ဓါနောင် မယ ပစ္စည်းသက်။ တာယ (တဏှာယ) နိဗ္ဗတ္တော တမ္ပယော၊ န တမ္ပယော အတမ္ပယော]

၅-စူဠဝဂ်၊ ၁-သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝသုတ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဍံ=သုံးမျိုးသုံးစားတို့၏၊ သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝါ= မျက်မှောက်၌ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ [သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဝတိ ယေန သော သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝေါ=မျက်မှောက်ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ထင်ရှားဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ ဋီကာဝိဂြိုဟ်] သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ကုလပုတ္တော=အမျိုးကောင်းသားသည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ ပုညံ=ဒါနကုသိုလ်ကို၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ=ရရှိ၏၊ ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဏ္ဍံ=သုံးမျိုးသုံးစားတို့၏၊ (သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝါ=ကြောင့်၊ သဒ္ဓေါ ကုလပုတ္တော ဗဟုံ ပုညံ ပသဝတိ=သနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါယ=သဒ္ဓါတရား၏။ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေယျဓမ္မဿ=လူဖွယ်ဝတ္ထု၏။ပ။ ဒက္ခိဏေယျာနံ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ=ဤသုံးမျိုးတို့၏။ပ။ ပဌမံ။

၂-တိဋ္ဌာနသုတ်

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဋ္ဌာနေဟိ=အကြောင်း တို့ဖြင့်၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသူဟူ၍၊ ပသန္နော=ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညို သူဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ =ကုန်သော၊ (ဋ္ဌာနေဟိ။ပ။ဝေဒိတဗ္ဗော=နည်း) သီလဝန္တာနံ=သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သဒ္ဓမ္မံ=(မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော) သူတော်ကောင်းတရားကို၊ သောတုကာမော=ကြားနာခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝိဂတမလ မစ္ဆေရေန=ကင်းသောဝန်တို့မှ အညစ်အကြေးရှိသော၊ [“မစ္ဆေရ=ဝန်တို့မှ ဟူသော+မလ=အညစ်အကြေး”ဟု အတ္ထက္ခမဖြစ်၏] စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ မုတ္တစာဂေါ=လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်ကြဲမှုရှိလျက်၊ ပယတပါဏိ=ဆေးကြော အပ်ပြီးသော လက်ရှိလျက်၊ ဝေါသဂ္ဂရတော=စွန့်လွတ်လှူဒါန်းခြင်း၌ ဓမ္မလျော် လျက်၊ ယာစယောဂေါ=တောင်းရမ်းအလှူခံခြင်းငှာ သင့်လျော်လျက်၊ ဝါ= တောင်းရမ်းအလှူခံသူတို့နှင့် ယှဉ်တွဲမှုရှိလျက်၊ ဒါနသံဝိဘာဂရတော=ပေးလှူခြင်း၊ ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း၌ ဓမ္မလျော်လျက်၊ အဂါရံ=အိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ဣမေဟိ ဋ္ဌာနေဟိ။ပ။

(ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သီလဝတံ=သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏၊ သဒ္ဓမ္မံ=ကို၊ သောတု=နာယူခြင်းငှာ၊

ဣစ္ဆတိ=အလိုရှိ၏၊ မစ္ဆေရမလံ=ဝန်တိုမှုအညစ်အကြေးကို၊ ဝိနယေ (ဝိနယတိ)
=ပယ်ဖျောက်၏၊ သ(သော)=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝေ=အမှန်စင်စစ်၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါ
တရားရှိသူဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)ဒုတိယံ။

၃-အတ္ထဝသသုတ်

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်း
တို့ကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၁၊ ၂၀၁၌ကြည့်] သမ္ပဿမာနေန= ကောင်းစွာ
မြော်မြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရေသံ=သူတပါးတို့အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေ
သေတံ=ဟောခြင်းငှာ၊ အလံ ဧဝ=သင့်လျော်သည်သာ၊ ကတမေ=အဘယ်မည်
ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ။ပ။ အလံ=သင့်လျော်သနည်း)
ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မံ=သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ ဒေသေတိ=ဟော၏၊
သော=ထိုဟောသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထပ္ပဋိသံဝေဒီစ=ပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်
ကို အသီးအသီး သိမြင်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ [အတ္ထ=အဋ္ဌကထာဟူသော
အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို+ပဋိ=အသီးအသီး၊ ဝါ=အသေးစိတ်+
သံဝေဒီ=(ဤကား ဤပါဠိ၏အနက်ဖြစ်၏ဟု) အကျယ်ဖွင့်ပြတတ်သော ဉာဏ်
ဖြင့် သိမြင်သည့်အလေ့အလာ ဓာတ်ခံရှိသည်]၊ ဓမ္မပ္ပဋိသံဝေဒီစ=ပါဠိအသွားကို
အသီးအသီး သိမြင်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ယော=အကြင်
ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မံ=သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ သုဏ္ဍာတိ=နာယူ၏၊ သော=ထိုနာ
ယူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ယောဧဝ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ပ။ ယော စ
=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ပ။ တေ ဥဘော=ထိုဟောသူ နာသူ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦး
တို့သည်၊ အတ္ထပ္ပဋိသံဝေဒီနောစ=လေ့ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ပ။ နောက်
သုတ်၌-ကထာ=တရားစကားသည်။ ပဝတ္ထိ=အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းရှိသည်။ပ။
စတုတ္ထံ။

၅-ပဏ္ဍိတသုတ်

၄၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့ကို၊ ပဏ္ဍိတပညတ္တာနိ
= (ကောင်းမြတ်သော တရားဟု) ပညာရှိတို့ ရှေးဦးပဌမ ဟောပြောချီးကျူး
အပ်ကုန်၏၊ သပ္ပုရိသပညတ္တာနိ= (ကောင်းမြတ်သော တရားဟု) ဘုရား
အလောင်း သူတော်ကောင်းတို့ ရှေးဦးပဌမ ဟောပြောချီးကျူးအပ်ကုန်၏၊
ကတမာနိ တိဏိ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့ကို၊ (ပဏ္ဍိတပညတ္တာနိ=အပ်ကုန်သနည်း။

သပ္ပုရိသပညတ္တာနိ=နည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒါနံ=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းကို၊
 ပဏ္ဍိတပညတ္တံ=အပ်၏။ သပ္ပုရိသပညတ္တံ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ= ရှင်
 ရဟန်းအဖြစ်ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတုနံ=မိဘတို့ကို၊ ဥပဋ္ဌာနံ= ပြုစု
 စောင့်ရှောက်ခြင်းကို။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)

[ဂါထာ] ဒါနံ=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဟိံသာ=
 သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲကြောင်း ကရုဏာကိုလည်းကောင်း၊ (သတ္တဝါတို့ကို
 မညှဉ်းဆဲကြောင်း စေတောဝိမုတ္တိ ကရုဏာဈာန်နှင့် ၎င်း၏ ရှေ့ပိုင်း ဥပစာရ
 ကရုဏာကိုလည်းကောင်း၊) သံယမော=သီလ စောင့်ထိန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊
 ဒမော=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့ကို ထိန်းချုပ်ဆုံးမခြင်းကိုလည်းကောင်း၊
 ဝါ=ဥပုသ်ဇောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် စိတ်ကိုဆုံးမခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒေါသ
 စသည်တို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော ခန္တိတရားကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=
 ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မစာရိနံ=
 မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိကုန်သော၊ သန္တာနံ=မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊
 မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ=မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သမ္ဘိ=
 သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဥပညတ္တံ=ကောင်းမြတ်သောတရားဟု လက်ဦးပဌမ
 ဟောပြောမျိုးကျူးအပ်၏။

တောနိ=ဤဒါနစသော တရားသုံးပါးတို့သည်၊ [ဒါန, ပဗ္ဗဇ္ဇာ,
 မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနဟူသော တရားသုံးပါးတည်း] ဝါ=ဤမိဘတို့ကို ပြုစု
 စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့သည်၊ သတံ=မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဋ္ဌာနာနိ=
 အကြောင်းတရားတို့ပေတည်း၊ ယာနိ=ယင်းသို့သော အကြောင်းတရားတို့ကို၊
 အရိယော=(ဒါနစသော အကြောင်းတရားတို့ကို ကြိုးစားကျင့်တတ်) သူတော်
 သူမြတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=(မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်တတ်) သူတော်သူမြတ်ဖြစ်သော၊
 ဒဿနသမ္ပန္နော=(ဒါနစသော အကြောင်းတရားတို့ကို ပြုလုပ်တတ်သော)
 ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဝါ=(မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်တတ်သော)
 ဉာဏ်အမြင်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ယော ပဏ္ဍိတော=အကြင်ပညာရှိသည်၊ သေဝေထ
 =မှီဝဲသုံးစွဲ၏၊ သ(သော ပဏ္ဍိတော)=ထိုပညာရှိသည်၊ သိဝံ=ဘေးရန်ကုန်ခန်း
 အေးချမ်းသော၊ လောကံ=နတ်ပြည်သို့၊ ဘဇတေ=လားရောက်၏၊ ဣတိ
 (အဝေါစ) ပဉ္စမံ။

၆-သီလဝန္တသုတ်

၄၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝန္တော=သီလရှိကုန်သော၊ ပဗ္ဗဓိတာ=ရဟန်းတို့သည်၊ ယံ ဂါမံ ဝါ=အကြင်ရွာကိုလည်းကောင်း၊ ယံ နိဂမံ ဝါ=အကြင်နိဂုံးကိုလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿာယ=မှီခို၍၊ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌၊ မနဿာ=လူတို့သည်၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ဗဟု=များစွာသော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ပသဝန္တိ=ဖြစ်ပွားစေကြကုန်၏၊ ဝါ=ရရှိကုန်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့်နည်း၊ ကာယေန ဝါ=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ ဝါ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနဿာ ဝါ=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်းတည်း။

၇-သင်္ခတလက္ခဏသုတ်

၄၇။ ၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သင်္ခတဿ=သင်္ခတတရား၏၊ ဝါ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ ပြုလုပ်စီမံအပ်သော တေဘူမကတရား၏၊ သင်္ခတလက္ခဏာနိ=သင်္ခတတရားဟု သိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်းကို၊ (အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်ကို) ပညာယတိ=သိအပ်၏၊ ဝယော=ပျက်စီးခြင်းကို၊ ပညာယတိ=၏၊ ဌိတဿ=တည်တံ့သော သင်္ခတတရား၏၊ ဝါ=ဥပါဒ်မှနောက် ဌိခဏသို့ရောက်သော သင်္ခတတရား၏၊ အညထတ္တံ=တမျိုးတဖုံဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ရင့်ခြင်းကို။ပ။ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း။ပ။ အသင်္ခတဿ=အသင်္ခတတရား၏၊ ဝါ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ ပြုလုပ်စီမံအပ်သည်မဟုတ်သော တရား၏၊ အသင်္ခတ လက္ခဏာနိ=အသင်္ခတ တရားဟုသိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း။ပ။ ဥပ္ပါဒေါ=ကို၊ န ပညာယတိ=မသိအပ်။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဗ္ဗတရာသုတ်

၄၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိမဝန္တံ=ဟိမဝန္တ မည်သော၊ ပဗ္ဗတရာဇံ=တောင်ဘုရင်မင်းကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ မဟာသာလာ=ကြီးစွာသော သစ်ပင်တို့သည်၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဝမိဟိ=ကြီးပွားခြင်းတို့ဖြင့်၊ ဝမန္တိ=ကြီးပွားကုန်၏၊

ကတမာဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးမျိုးကုန်သော၊ (ဝမိဟိ=တို့ဖြင့်၊ ဝမုန္တိ=သနည်း) သာခါပတ္တပလာသေန=အကိုင်းအခက်၊ စိမ်းလန်းသော သစ်ရွက်ဖြင့်၊ [ပလာသ=စိမ်းလန်းသော+ပတ္တ=အရွက်။ အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ တ-၂၂ (ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်-၄၀)၌ကား ထိုနှစ်ပုဒ်ကို အနက်တူ ပရိယာယ်ပြု၍ဖွင့်၏။ ဝမုန္တိ=ကုန်၏။

တစပပဋိကာယ=အခွံအပွေးဖြင့်။ပ။ ဖေဂ္ဂုသာရေန=အကာ၊ အနှစ်ဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ သဒ္ဓံ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ကုလပတိ=အမျိုး၌ အရှင်သခင် အကြီးအကဲပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ အန္တောဇနော=သားမယားစသော အတွင်းသူ လူအပေါင်းသည်။ပ။ ဝမုတိ=ကြီးပွား၏။ပ။ သဒ္ဓါယ= သဒ္ဓါတရားဖြင့်၊ ဝမုတိ=၏၊ သီလေန=သီလဖြင့်။ပ။ ပညာယ= ပညာဖြင့်။ပ။ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမာဟိ ဝမိဟိ=တို့ဖြင့်။ပ။

အရညသ္မိံ=တောအရပ်တည်းဟူသော၊ ဝနေ=တောအုပ်၌၊ ဗြဟ္မာ=ကြီးမားသော၊ သေလော=ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော၊ ပဗ္ဗတော=တောင်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ=ထိုကျောက်တောင်ကြီးကို၊ ဥပနိဿာယ=မှီ၍၊ ဝနပ္ပတိ=တော၌ အရှင်သခင်အကြီးအကဲ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=တောကိုလွမ်းမိုး၊ တောစိုးဖြစ်ကုန်သော၊ ဧာ ရုက္ခာ=ထိုသစ်ပင်ကြီးတို့သည်၊ ဝမုန္တေ ယထာ=ကြီးပွားကုန်သကဲ့သို့၊ တထေဝ=ထို့အတူပင်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ သီလသမ္ပန္နံ=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သဒ္ဓံ=သော၊ ကုလပတိ=ကို၊ ဥပနိဿာယ=မှီခိုကြကုန်၍၊ ပုတ္တဒါရာ စ=သားမယားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝန္တဝါ=သားချင်းတော်စပ်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အမစ္စာ=အပေါင်းအသင်း သူငယ်ချင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဉာတိသံဃာစ=ဆွေမျိုးအပေါင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ အဿ(ကုလပတိနော)=ထိုအမျိုး၌ အရှင်သခင်အကြီးအကဲ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အနုဇိဝိနော=မှီခို၍ အသက်မွေးသူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧာ စ=ထိုမှီခို၍ အသက်မွေးသူတို့သည်လည်းကောင်း) ဝမုန္တိ=ကြီးပွားကြကုန်၏။

အတ္တမတ္ထံ=မိမိအကျိုးကို၊ ဝိစက္ခဏာ=စဉ်းစားဆင်ခြင် မြော်မြင်ကြကုန်သော၊ ဧာ=ထိုသားမယားတို့သည်၊ [တျာဿ=ဧာ+အဿ] သီလဝတော=သီလရှိသော၊ အဿ (ကုလပတိနော)=၏၊ သီလံ=သီလကိုလည်းကောင်း၊ စာဂံ= စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်းကို လည်းကောင်း၊ သုစရိတာနိစ=ကောင်းသော အကျင့်စရိုက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿမာနာ=တွေ့မြင်ကြရကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုကုဗ္ဗန္တိ=အတုလိုက်၍ ပြုကျင့်ကြကုန်၏၊ (ဧာ=ထိုအတုလိုက်၍ ပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ဣဓ=ဤလူ့ပြည်၌၊ သုဂတိဂါမိနံ=ကောင်းသော

ဘဝသို့ သွားကြောင်းဖြစ်သော၊ မဂ္ဂံ=လမ်းခရီးဟူသော၊ ခမ္မံ=အကျင့်တရားကို၊ စရိတွာန=ကျင့်ကြံပြီး၍၊ ဒေဝလောကသို့=နတ်ပြည်၌၊ နန္ဒိနော=နှစ်သက် ရွှင်လန်းကြကုန်လျက်၊ ကာမကာမိနော= ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို လိုတိုင်းရ ကုန်လျက်၊ မောဒန္တိ=ဝမ်းမြောက်ကြရကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-အာတပွကရဏီယသုတ်

၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်း တို့ကြောင့်၊ အာတပွံ=ပြင်းထန်သော လုံ့လဝီရိယကို၊ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝီရိယကို) ကရဏီယံ=ပြုသင့်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ=တို့ကြောင့်၊ အာတပွံ ကရဏီယံ= ပြုသင့်သနည်း) [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်-၃၉၄-လည်းကြည့်]။ပ။ အနုပ္ပါဒါယ=ငှာ၊ အာတပွံ=ကို၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်၏။ပ။ ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ သာရိရိကာနံ=ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲကပ်နေကုန်သော၊ ဒုက္ခာနံ=ခဲယဉ်းသဖြင့် သည်း ခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲ့ကုန်သော၊ [ဒက္ခေန ခမိတဗ္ဗာတိ ဒုက္ခာ၊ ဒု+ခမု+က္ခိ] တိဗ္ဗာနံ= ထူထပ်ကုန်သော၊ (အဆက်မပြတ် တရစပ်ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ထူထပ်ကုန်သော) ဝါ= (ပူပြင်းဆင်းရဲစေခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော၊ ဓရာနံ=ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ကုန်သော၊ ကဋ္ဌကာနံ=ထက်မြက်စူးရှကုန်သော၊ ဝါ=ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူကုန်သော၊ အသာတာနံ=ချိုသာခံချင်ဖွယ် မကောင်းကုန်သော၊ အမနာပါနံ=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဏဟရာနံ=အသက်ကိုဆောင်ယူပယ်ရှား နိုင်ကုန်သော၊ ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့ကို၊ အဓိဝါသနာယ=သည်းခံခြင်းငှာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့ (တတော=ထိုအခါ၌) အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ သမ္မာ=နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဒုက္ခဿ=ဝင့်ဒုက္ခ၏၊ အန္တကိရိယာယ=အဆုံးကိုပြုခြင်းငှာ၊ အာတာပိ=ပြင်းထန် သော ဝီရိယ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ နိပကော=ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ သတော= ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ အမြဲမပြတ် အမှတ်ရနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒသမံ။

၁၁-မဟာစောရသုတ်

၅၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ= အကြောင်း အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ မဟာစောရော=အင်အားကောင်းသော

ခိုးသားဓားပြကြီးသည်။ (ခန္ဓာကိုယ်အင်အားကြီးမား၍ နောက်လိုက် အခြံအရံ များပြားလျက် 'အကြီးအကျယ် လုယက်တိုက်ခိုက်မှုကို ပြုစွမ်းနိုင်သော ခိုးသားဓားပြဗိုလ်ကြီးသည်) သန္ဓိမ္မိ=အိမ်နံရံအစပ်ကိုလည်း၊ ဆိန္ဒတိ=ဖောက်ဖြတ်၏။ နိလ္လောပမ္မိ=အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် လုယက်ခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဝါ=...လုယက်၍လည်း၊ ဟရတိ=ဆောင်ယူသွား၏။ [နိရဝသေသော လောပေါဝိလုမ္မနံ နိလ္လောပေါ။ ၎င်းကို ကြိယာဝိသေသန အနက်ပြန်ဆိုသည်။ "နိလ္လောပံ=ယက်ခြင်းကို၊ ကတွာပိ=ပြု၍လည်း၊ ဟရတိ=၏" ဟု ကတွာပုဒ် ထည့်သော်လည်း ဆိုနိုင်၏] ဧကာဂါရိကမ္မိ= တအိမ်တည်း၌သာ ဝိုင်းရံလုယူခြင်းကိုလည်း၊ ကရောတိ=ပြု၏။ [ဧကာဂါရေ နိယုတ္တော ဝိလောပေါ ဧကာဂါရိကော] ပရိပန္နေပိ=လူသွားလမ်းခရီး၌လည်း၊ တိဋ္ဌတိ=လုယူခြင်းငှာတည်နေ၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော။ပ။ တိဋ္ဌတိ=သနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ မဟာစောရော=သည်။ ဝိသမနိဿိတော စ=မညီညာသော နေရာကို မှီခို ပုန်းအောင်းနေသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဂဟနနိဿိတောစ=ရှုပ်ထွေးထူထပ်သော အရပ်ကို မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဗလဝနိဿိတောစ=တန်ခိုးစွမ်းအားကြီးမားသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုအားထားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မဟာစောရော=သည်။ ဝိသမနိဿိတော=မညီညာသောနေရာကို မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ မဟာစောရော=သည်။ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ ဝါ=ခက်ခဲစွာ သွားရသော မြစ်အလယ်ကျွန်းကို သော်လည်းကောင်း၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်-၃၂၂-သုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗတဝိသမံ ဝါ=မညီညာသော တောင်ကြား အရပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ နိဿိတော=မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ တိဏဂဟနံ ဝါ=ရှုပ်ထွေးထူထပ်သော မြက်တောကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရုက္ခဂဟနံဝါ=ရှုပ်ထွေးထူထပ်သောသစ်တောကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရောဓံ=အကိုင်းအခက်၊ ရောယုက်ပူးကပ်၊ သစ်ပင်ချင်းစပ်၍ ထူထပ်လှသော၊ မဟာဝနသဏ္ဍံ ဝါ=ကြီးစွာသော တောအုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ [အဋ္ဌကထာ၌ ရောဓံကို မဟာဝနသဏ္ဍံ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ထားသောကြောင့် မဟာဝနသဏ္ဍံမှ ဝါသဒ္ဓါပို၏] နိဿိတော= မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။

မဟာစောရော=သည်၊ ရာဇာနံ ဝါ=မင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရာဇမဟာမတ္တာနံ ဝါ=မင်း၏ အမတ်ကြီးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ [ဤနှစ်ပုဒ်၌ နံ ဝိဘတ်ကို ဒုတိယာအနက်ဟောကြံပါ။ သို့မဟုတ် “ရာဇာနံ ဝါ ရာဇမဟာမတ္တံ ဝါ” ဟူ၍ ဧကဝုဗ္ဗအံဝိဘတ်ဖြင့်ချည်း သော်လည်း ရှိသင့်၏] နိဿိတော= မှီခိုအားထားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဿ=ထိုသူခိုးကြီးမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ် အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ ကောစိ=တယောက်ယောက်သောသူသည်၊ ကိဉ္စိ=ငါ၏ပြစ်မှု တခုခုကို၊ သစေ ဝက္ခတိ=အကယ်၍ ပြောဆိုလတ္တံ့ငြားအံ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြောဆိုလတ္တံ့သည် ဖြစ်လသော်) မေ=ငါ၏၊ ဣမေ ရာဇာနော ဝါ=ဤမင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမေ ရာဇမဟာမတ္တာ ဝါ= ဤမင်း အမတ်ကြီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ပရိယောဓာယ=ငါ၏အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထား၍၊ အတ္ထံ=ငါ၏အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=ပြောကြကုန်လိမ့်မည်၊ [တနည်း-ပရိယော ဓာယ=ထိုထိုအကြောင်း ယုတ္တိကို ကြံဖန်ထည့်သွင်းကြကုန်၍၊ (မဟန္တံ=ကြီးမားလှသော၊ ဒေါသမ္ပိ=အပြစ်ကိုသော်မှလည်း၊ ဟရန္တာ=ဖယ်ရှား ကုန်လျက်၊) အတ္ထံ=ငါ၏အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=မည်] ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ (ဟောတိ=၏)

နံ=ထိုသူခိုးခားပြုကြီးကို၊ ကောစိ=သည်၊ ကိဉ္စိ=ပြစ်မှုတခုခုကို၊ သစေ အာဟာ=အကယ်၍ ပြောဆိုငြားအံ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြောဆိုသည် ဖြစ်လသော်) [တျာဿ=တေ+အဿ] အဿ=ထိုသူခိုးကြီး၏၊ တေ ရာဇာနော ဝါ=ထိုမင်း တို့သည်လည်းကောင်း၊ တေ ရာဇမဟာမတ္တာ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပရိယော ဓာယ=ခိုးသူကြီး၏ အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထားကြ၍၊ အတ္ထံ=ခိုးသူကြီး၏ အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=ပြောဆိုကြကုန်၏၊ [တနည်း-ပရိယောဓာယ=ထိုထိုအကြောင်းယုတ္တိကို ကြံဖန်ထည့်သွင်းကြကုန်၍၊ (မဟန္တံ=သော၊ ဒေါသမ္ပိ=လည်း၊ ဟရန္တာ= ကုန်လျက်) အတ္ထံ=ခိုးသူကြီး၏ အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=၏] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့် [“ဣမေ ခေါ” ဟူ၍ “ဟိ” ကျနေ၏၊ ထို့နောက် ခတံ ဥပဟတံ စသည်ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်-၁၃၅-ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝေ=ဤသာသနာတော်၌၊ ပါပဘိက္ခု =ယုတ်မာသောရဟန်းသည်၊ ဝိသမနိဿိတော စ=မညီညာသော အကုသိုလ်ကို မှီသည်လည်းကောင်း၊ ဂဟနနိဿိတောစ=ရှုပ်ထွေးသော အကုသိုလ်ကို မှီသည် လည်းကောင်း၊ ဗလဝနိဿိတောစ=တန်ခိုးစွမ်းအား ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုအားထားသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ။

ဘိက္ခုဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ ဝိသမနိဿိတော= မညီညာသော အကုသိုလ်ကိုမှီသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ ဝိသမေန မညီညာသော၊ ဝါ=မပြေမညီ သွေဖီမှားယွင်း၊ ချွတ်ချော်ခြင်းရှိသော၊ ကာယ ကမ္မေန=ကာယကံနှင့်၊ [ဤတိကနိပါတ်စာပိုဒ်-၆-သုတ်လည်းကြည့်] သမန္နာ

၉၀၀ ဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော= မှားယွင်းသောအယူရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အန္တဂ္ဂါဟိကာယ=သဿတနှင့် ဥစ္ဆေဒဟူသော အဖို့အစွန်း တဖက်ဖက်ကို ဆုပ်ကိုင်ယူငင်တတ်သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ= မိစ္ဆာအယူနှင့် ။ပ။ တဿ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ ကောစိ=သည်။ပ။ နံ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းကို၊ ကောစိ=သည်၊ ကိဉ္စိ= ပြစ်မှုတခုခုကို၊ သစေ အာဟာ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) အဿ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်း၏၊ တေ ရာဇာနောဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ပရိယောဓာယ=ယုတ်မာသော ရဟန်းအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထားကြ၍၊ အတ္ထံ=ယုတ်မာသောရဟန်း၏ အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=၏ ။ပ။ ဧကာဒသမံ=၁၁ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဉ္စမော=ငါးခု မြောက်သော၊ စူဠဝဂ္ဂေါ=စူဠဝဂ်တည်း ။ပ။

ပဉ္စမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်တစုသည်၊ သမတ္ထော=ပြီးပြီ။

၂- ဒုတိယပဏ္ဍိတသကာ

(၆) ၁- ဗြာဟ္မဏဝဂ်

၁- ပဌမဒွေဗြာဟ္မဏသုတ်

၅၂။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဇိဏ္ဏာ=ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉)သုတ်ကြည့်]။ပ။ ဝယောအနုပုတ္တော=ကုန်သော၊ ဇာတိယာ= မွေးဖွားခြင်းအားဖြင့်၊ (မွေးဖွားချိန်မှစ၍) ဝိသဝဿသတိကာ=နှစ်ပေါင်း(၁၂၀) အသက်အရွယ်ရှိကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့သည်။ပ။ ဥပသင်္ကမိသု=ကုန်၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၁)ကြည့်]။ပ။ ဧကမန္တံ=ဤ၊ နိသိန္ဒာ=ထိုင်နေကြကုန်ပြီးသော၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ= ထိုပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ= လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုံ=ဟူမူ)ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ [အဿု အနက်မရှိ နိပါတ်]ဇိဏ္ဏာ= ကုန်သော။ပ။ ဇာတိယာ=ဖြင့်၊ ဝိသဝဿသတိကာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ= ပုဏ္ဏားတို့ပါတည်း။ စ=ထိုအပြင်၊ ဝါ= ပြီးတော့၊ တေ(မယံ)=ထိုအကျွန်ုပ်တို့သည်၊ အကတကလျာဏာ= မပြုအပ်သေးသော ကောင်းမှုရှိကုန်သည်၊ အကတကုသလာ= မပြုအပ်သေးသော ကုသိုလ်ရှိကုန်သည်၊ အကတဘိရုတ္တာဏာ= မပြုအပ်သေးသော ဒုဂ္ဂတိဘေး ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ= ဒုဂ္ဂတိဘေး ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ကို မပြုရသေးကုန်သည်၊ [ဘိရု=ဒုဂ္ဂတိဘေး+တာဏာ=ကာကွယ်ရေးကုသိုလ်] အမှာ= ဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမသည်၊ နော=အကျွန်ုပ်တို့ကို၊ ဩဝဒတု= ဆုံးမတော်မူပါ၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ နော=တို့ကို၊ အနသာသတု= သွန်သင်တော်မူပါ၊ ဝါ= ကံမြစ်တော်မူပါ၊ ယံ=ယင်းသို့ဆုံးမသွန်သင်ခြင်းသည်၊ အမှာကံ= အကျွန်ုပ်တို့၏၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဟိတာယ= စီးပွားအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ တဋ္ဌ=အမှန်တကယ်ပင်၊ [တနည်း-ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ တဋ္ဌ=သင်တို့စကားကို ငါလက်ခံပါ၏၊ တုမေ=သင်တို့သည်]ဇိဏ္ဏာ=ဧရာစီးနင်း အိုမင်းကြကုန်၏၊ ဝုဒ္ဓါ=ကုန်၏။ပ။ ဇာတိယာ=ဖြင့်၊ ဝိသဝဿသတိကာ=ကုန်၏။စ=ထိုအပြင်၊ တေ(တုမေ)= ထိုသင်တို့သည်၊ အကတကလျာဏာ=ကုန်သည်။ပ။အကတဘိရုတ္တာဏာ=

ကုန်သည်၊ အတ္တ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ အယံ လောကော=ဤ သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဇရာယ=အိုခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိနာ= မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ မရဏေန=သေခြင်း သဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဥပနိယတိ=အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်အပ်၏၊ [ဇာတိ သည် ဇရာထံသို့လည်းကောင်း၊ ဇရာသည် ဗျာဓိထံသို့လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိသည် မရဏထံသို့လည်းကောင်း၊ မရဏသည် ဇာတိထံသို့လည်းကောင်း သတ္တဝါတို့ကို အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်သွား၏ဟူလို။]

ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ လောကော=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဇရာယ= သည်လည်း ကောင်း၊ ဗျာဓိနာ= လည်းကောင်း၊ မရဏေန=လည်းကောင်း။ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဥပနိယမာနေ= အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်အပ်လသော်၊ ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=အကြင်စောင့်စည်း မှု ကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=လည်းကောင်း၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ= ထိုစောင့်စည်းမှု ကုသိုလ်သည်၊ တဿ ပေတဿ=ထိုတမလွန်ဘဝသို့ ပြောင်းသွားသောသူ၏၊ တာဏဉ္စ= အကာအကွယ် အစောင့်အရှောက်သည်လည်းကောင်း၊ လေဏဉ္စ= ခိုအောင်းရာသည်လည်းကောင်း၊ ဒီပဉ္စ=တည်နေရာဌာနသည်လည်းကောင်း၊ သရဏဉ္စ=မှီခို အားထားရာသည်လည်းကောင်း၊ ပရာယဏဉ္စ=မြတ်သော လားရောက်အပ်သော ဂတိသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=၏)ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဇီဝိတံ=အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကို၊ (ဇရာယ=ဇရာသည်) ဥပနိယတိ= မရဏထံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားအပ်၏။ အာယု= သက်တမ်း ပမာဏသည်။

၁။ ဥပနိယတိ ဇီဝိတံ။ ။ ဤဂါထာကို ဤသုတ်၌ဒီအထူးမဖွင့်။ ဒေဝတာသံယုတ်အဋ္ဌကထာ(၂၀)၌ ဥပနိယတိကို“ဇရာယ မရဏသန္တိကံ ဥပနိယတိ” ဟု ကမ္မရုပ်ဖွင့်သည့်နည်းအတိုင်း အနက်ပေးသည်။ ဥပနိယတိတိ ပရိက္ခိယတိ နိရုဇ္ဈတိ(ဝိနယတိတိ အတ္ထော)ဟု ဖွင့်သည့်နည်းအလို “ဇီဝိတံ= ဇီဝိတိန္ဒြေသည်။ ဥပနိယတိ=ကုန်ခန်းပျက်စီး၏” ဟု ကတ္တာအနက်ဆိုပါ။

ဥပနိယတိတိ ဝါ သရသေနေဝ ဇီဝိတဿ မရဏူပဂမနံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ“ဥပဂစ္ဆတိ ဝါ အနုပုဗ္ဗေန မရဏံ ဥပေတိတိ အတ္ထော” တိ- ဟူသော ထို ၌၊ ဒီအဖွင့်အလို“ဇီဝိတံ=သည်။ ဥပနိယတိ=မိမိသဘောအလျောက် မရဏသို့ အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၏” ဟုဆို။ ဤအလို ဥပနိယတိသည် “သယံ ကရိယတေ ကဇော”၌ကဲ့သို့ ကမ္မကတ္တရုပ်တည်း။

ဝါ=ဇီဝိတိန္ဒြေသည်။ အပွဲ=တိုတောင်းလှ၏။ [သတ္တဝါတို့၏သက်တမ်းသည် အလွန်ဆုံး တစ်ရာ၊ တစ်ရာကျော်မျှသာဖြစ်၍ တိုတောင်းလှ၏။ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်း စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက်ခန့်မျှသာ အသက်ရှည်သောကြောင့် တိုတောင်း လှ၏] ဇရူပနိတဿ=ဇရာသည် မရဏထံသို့ ခေါ်ဆောင်အပ်သောသူမှာ၊ ဝါ=အိုခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သောသူမှာ၊ တာဏာ= ကယ်ဆယ်စောင့်ရှောက်နိုင်သူတို့သည်။ န သန္တိ=မရှိတော့ကုန်၊ မရဏေ= သေခြင်း၌၊ ဧတံ ဘယံ= ဤကြောက်ဖွယ်ဘေးကို၊ [ဇီဝိတိန္ဒြေကို မရဏထံသို့ ဇရာကဆွဲခေါ်သွားခြင်း၊ အာယု၏တိုတောင်းလှခြင်း၊ ဇရူပနိတ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကယ်နိုင်မည့်သူမရှိခြင်းဟူသော ဘေးသုံးမျိုးတည်း] ပေက္ခမာနော= ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျက်၊ သုခါဝဟာနိ= ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင် ကုန်သော၊ ပုညာနိ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကယိရာထ= ပြုသင့်ပြုထိုက်၏။ [သတ္တမိ ထေဝိဘတ်ကို အရဟအနက်ဟောကြံ]

ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ [ယောဓ=ယော+ဣဓ]ကာယေန=ကာယဒွါရဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=ဝစိဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ=ထိုမှတပါး၊ စေတဿာ=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယော သံယမော=အကြင်စောင့်စည်းမှု ကုသိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဇီဝမာနော= အသက်ရှင်စဉ်မှာပင်၊ ယံ ပုညံ=အကြင်ကုသိုလ်ကို၊ ပကရောတိ=ကြီးစားပြု လုပ်၏။ တံ=ထိုကုသိုလ်သည်၊ (ထိုသံယမ၊ ပုညကုသိုလ်သည်)တဿ ပေတဿ=၏၊ သုခါယ=ငှါ၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-ဒုတိယဒွေဗြာဟ္မဏသုတ်

☸ ၅၃။ [“အာဒိတ္တော ခေါ အယံ ဗြာဟ္မဏာ” စသော ဝါကျသို့သွားအံ့] ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ အယံ လောကော=ဤသတ္တလောကကို၊ ဇရာယ= ဇရာမီးသည် လည်းကောင်း၊ ဗျာခိနာ=ဗျာခိမီးသည်လည်းကောင်း၊ မရဏေန= မရဏမီးသည်လည်းကောင်း၊ အာဒိတ္တော=လောင်အပ်၏၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇရာယ=သည်လည်းကောင်း။ ပ။ မရဏေန=လည်းကောင်း၊ အာဒိတ္တော= လောင်အပ်သော၊ လောကေ= သတ္တလောက၌၊ ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ ယော သံယမော။ ပ။

[ဂါထာ] အာဒိတ္တသ္မိံ = မီးလောင် အပ်သော၊ အဂါရသ္မိံ = အိမ်၌၊ ယံ ဘာဇနံ=အကြင်ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ နိဟရတိ=ဆွဲထုတ်ယူငင်၏၊ တံ(ဘာဇနံ)= ထိုဆွဲထုတ်ယူငင်အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည်သာ၊ တဿ= ထိုအိမ်ရှင်၏၊ အတ္တာယ= အကျိုးငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တတ္ထ=ထိုအိမ်၌၊ ယံ(ဘာဇနံ)= ကို၊ ခုယုတိ=မီးလောင်အပ်၏၊ (တံ ဘာဇနံ=ထိုမီးလောင်အပ်သော ပစ္စည်း ဥစ္စာသည်ကား၊ တဿ= ထိုအိမ်ရှင်၏၊ အတ္တာယ=ငှာ)နော စ ဟောတိ=

မဖြစ်တော့သည်သာ၊ [နော စ ယံ တတ္ထ ဝုယုတီတိ ယံ ပန တတ္ထ ဝုယုတိ၊ အန္တမသော တိဏသန္တာရောပိ၊ သမ္ပံ တဿ အနုပကရဏမေဝ ဟောတိ- ဟူသော ဇာတ်အဋ္ဌကထာ(တ၊ ၄၄၇)အဖွင့်အတိုင်း နောသည် ဝုယုတိ၏ ပဋိသေခ မဟုတ်ဟုမှတ်]

ဧဝံ=ဤအတူ၊ လောကော=သတ္တလောကကို၊ ဇရာယ=ဇရာမီးသည် လည်းကောင်း၊ မရဏေနစ=လည်းကောင်း၊ အာဒိတ္တော=၏၊ [ဤသုတ်၌ ဇရာစသော-မီးသုံးမျိုးကိုသာ ခေါင်းတပ်၍ ဟောထား၏၊ ရာဂစသော မီး ၁၁-မျိုးလုံး ပါဝင်နိုင်သည်ပင်]ဒါနေန=လှူဒါန်းပေးကမ်းကြောင်း ဒါန စေတနာဖြင့်၊ (လောကာ=တဆယ့်တသီး မီးလောင်အပ်သော သတ္တလောကမှ) နိဟရေထေဝ(နိဟရေထ ဧဝ)=လှူဖွယ်ပစ္စည်းကို ဆွဲထုတ်ယူငင်သင့်သည်သာ၊ ဒိန္နံ=(နည်းများမဟူ)ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည်သာ၊ သုနိဟတံ= ကောင်းစွာ ဆွဲထုတ်ယူငင်အပ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဒုတိယံ။

၃-အညတရဗြာဟ္မဏသုတ်

၅၄။ အထ ခေါ=၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊ ဗြာဟ္မဏော= ပုဏ္ဏားသည်။ပ။ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ သော ဗြာဟ္မဏော= သည်၊ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ==လျှောက်ထားပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားသနည်းဟူမှု)ဘော ဂေါတမ= အရှင်ဂေါတမ၊ “သန္တိဋ္ဌိကော=ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်သိမြင်နိုင်သော၊ ဓမ္မော= မဂ်တရား၊ သန္တိဋ္ဌိကော=သော၊ ဓမ္မော=မဂ်တရား၊”ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ= ဆိုအပ်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှလောက်အတိုင်းအရှည် ရှိသော အကျင့်ဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်မျှလောက်ကျင့်ခြင်းဖြင့်၊ သန္တိဋ္ဌိကော=သော၊ အကာလိကော=အကျိုးပေးခွင့် ----ခါမရှိသော၊ [စာပိုဒ် ၄၀-ကြည့်] ဧဟိပဿိကော= ----ပြတိုက်သော၊ ဩပနေယျိကော=စေသင့်သော၊ ဝိညူဟိ= တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝါ=လျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိမြင်ခံစားထိုက်သော၊ ဓမ္မော= မဂ်တရားသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ထင်ရှားဖြစ်ပါသနည်း။ဣတိ= ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ ရတ္တော=တပ်မက်သောသူသည်၊ ရာဂေန=ရာဂသည်၊ အဘိဘူတော=လွမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ ယူငင်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်အပ်သောစိတ်ရှိသည်၊

(ဟုတွာ=ဖြစ်၍)အတ္တဗျာဓာယပိ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊
 စေတေတိ=ကြံစည်အားထုတ်၏။ ပရဗျာဓာယပိ=သူတပါးကို ဆင်းရဲစေခြင်း
 ငှာလည်း၊ စေတေတိ=၏။ ဥဘယဗျာဓာယပိ=နှစ်ဦးလုံးဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊
 စေတေတိ=၏။ စေတသိကံ=စိတ်၌ဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဒေါမနဿမ္ပိ=
 နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿဝေဒနာကိုလည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစားရ၏၊
 ရာဂေ=ရာဂကို၊ ပဟိနေ=ပယ်အပ်ပြီးလသော်၊ ဒေတ္တဗျာဓာယပိ= လည်း၊
 နေဝ စေတေတိ=မကြံစည် အားမထုတ်၊ ပရဗျာဓာယပိ=လည်း၊ န စေတေတိ=
 မကြံစည် အားမထုတ်။ ပ။ ဒေါမနဿံ=ကို၊ န ပဋိသံဝေဒေတိ= မခံစားရ၊
 ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ရတ္တော=သည်၊ [ပေယျာလ ဖော်ဆိုမည်]ရာဂေန=သည်၊
 အဘိဘူတော=သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သည်၊ (ဟုတွာ)ကာယေန=ဖြင့်၊
 ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁-သုတ်ကြည့်] စရတိ=ကျင့်၏။ ပ။ ရာဂေ=ကို၊
 ပဟိနေ=သော်၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ နေဝ စရတိ=မကျင့်တော့။ ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ရတ္တော=သည်။ ရာဂေန အဘိဘူတော ပရိယာ
 ဒိန္နစိတ္တော (ဟုတွာ) အတ္တတ္ထမ္ပိ=မိမိ၏အကျိုးကိုလည်း၊ (မိမိ၏ မျက်မှောက်
 ဘဝ၌ ဖြစ်သော အကျိုး၊ တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်သောအကျိုး၊ လောကီ
 လောကုတ္တရာ ရောနှောသောအကျိုးကိုလည်း) ယထာဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊
 နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ပရတ္တမ္ပိ=သူတပါးအကျိုးကိုလည်း၊ (သူတပါး၏
 မျက်မှောက် ---ကိုလည်း)။ ပ။ ဥဘယတ္ထမ္ပိ=နှစ်ဦးလုံး၏အကျိုးကိုလည်း၊
 (နှစ်ဦးလုံး၏ မျက် ---လည်း)။ ပ။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊
 ဧဝမ္ပိ= ဤသို့ရာဂကို ပယ်သတ်ခြင်းအကျင့်ဖြင့်လည်း၊ သန္နိဋ္ဌိကော=သော၊
 အကာလိကော=သော ။ ပ။ ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝါ=လျှင်၊
 ဝေဒိတဗ္ဗော=သော၊ ဓမ္မော=မဂ်တရားသည်၊ ဟောတိ=ထင်ရှားဖြစ်၏။
 ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သောသူသည်၊ ဝါ=
 ဒေါသကြီးသောသူသည်၊ ဒေါသေန= ဒေါသသည်။ ပ။ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့ဒေါသကို
 ပယ်သတ်ခြင်းအကျင့်ဖြင့်လည်း။ ပ။ မူဋ္ဌော=တွေဝေသောသူသည်၊ ဝါ= မောဟ
 ကြီးသောသူသည်။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့မောဟကို ပယ်သတ်
 ခြင်းဖြင့်လည်း။ ပ။ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)
 [အဘိက္ကန္တစသည်ကို ဒုကစာပိုဒ်(၁၆)ကြည့်] ပရိဗ္ဗာဇကသုတ်၌- ဗြာဟ္မဏ
 ပရိဗ္ဗာဇကော=ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော ပရိဗိုဇ်သည်။ ပ။

၅-နိဗ္ဗာတသုတ်

၅၆။ အထ ခေါ=၌၊ ဇာဏုသောဏိ= ဇာဏုသောဏိမည်သော၊
 [ဒုကစာပိုဒ်(၁၇)ကြည့်] ဗြာဟ္မဏော=သည်။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ။
 “သန္နိဋ္ဌိကံ=သော၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်၊ သန္နိဋ္ဌိကံ=သော၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်” ဣတိ=သို့၊
 ဝုစ္စတိ=၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ကိတ္တာဝတာ=ဖြင့်၊ သန္နိဋ္ဌိကံ=သော၊
 အကာလိကံ=ဆိုင်းငဲ့မျှော်လင့်၊ အချိန်ကြာမြင့်မှ ဉာဏ်ဖြင့်ဆိုက်ရောက်
 မျက်မှောက်ပြုထိုက်သည်မဟုတ်သော၊ ဝါ= သစ္စာလေးဖြာ သိမြင်ရာအခါ၌ပင်
 ဉာဏ်ဖြင့်ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော၊ [နိဗ္ဗာန်ကိုယူရမည်ဖြစ်၍
 နိဗ္ဗာန်နှင့် လျော်အောင် အနက်ဖွင့်ရသည်] ဧဟိပဿိကံ=သော၊ သြပနေယျိကံ=
 မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ထိုက်သော၊ ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝါ=လျှင်၊
 ဝေဒိတဗ္ဗံ=သော၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဟောတိ=ဉာဏ်၌ပေါ်ထင်
 မြင်လာပါသနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်)။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 အနဝသေသံ=အကြွင်းအကျန် မရှိအောင်၊ ရာဂက္ခယံ=ရာဂကုန်ရာ အရဟတ္တ
 ဖိုလ်ချမ်းသာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစား၏၊ အနဝသေသံ=အောင်၊ ဒေါသက္ခယံ=
 ဒေါသကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို။ပ။မောဟက္ခယံ=ကို။ပဋိသံဝေဒေတိ=
 ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ (တတော=ထိုအခါ၌) ဧဝံ=ဤသို့ ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ
 ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်းဖြင့်၊ သန္နိဋ္ဌိကံ=သော၊ ။ပ။
 ဝေဒိတဗ္ဗံ=သော၊ နိဗ္ဗာနံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)[ရာဂ ပဟိနေ
 စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့်
 မဂ်ဉာဏ်၌ နိဗ္ဗာန်အာရုံထင်လာပုံကိုပြ၍ ယတော ခေါ စသောဝါကျတို့ဖြင့်
 အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်းဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်၌ နိဗ္ဗာန်အာရုံ
 ထင်လာပုံကိုပြသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်စဉ်းစားမိ၏၊ အနဝသေသံဟု ဟောတော်မူ
 ခြင်းကြောင့် အောက်ဖိုလ်ကိုမယူဘဲ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာယူသည်]

၆-ပလောကသုတ်

၅၇။ အထ ခေါ=၌၊ အညတရော=သော၊ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော=
 များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားသည်။ပ။သော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော=
 ထိုများသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားသည်။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ ပုဗ္ဗကာနံ=
 ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝုဒ္ဓါနံ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးကုန်သော၊ မဟလ္လကာနံ=

အမိုးကြီးအိုဖြစ်ကုန်သော၊ အာစရိယ+ပါစရိယာနံ=မိမိတို့ ဆရာနှင့်+မိမိတို့ ဆရာ၏ ဆရာဖြစ်ကုန်သော။ ဘာသမာနာနံ=ရှေးဟောင်းနှောင်းဖြစ်ကို ပြောဆိုကြကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သုတံ=ဟူမူ)ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ [သုခံ အနက်မရှိ]အယံ လောကော=ဤလောကသည်၊ အဝီစိ မညေ=အဝီစိ ငရဲကြီးကဲ့သို့၊ မနုဿေဟိ=လူတို့ဖြင့်၊ ဖုဇ္ဇော=ပြည့်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ် ပြီ။ [တနည်း-အဝီစိ= အဝီစိငရဲကြီးသည်၊ ဖုဇ္ဇော မညေ=ငရဲဘုံသား သတ္တဝါ များဖြင့် ထိစပ်ပြည့်ကြပ်နေသကဲ့သို့၊ တထာ=ထိုအတူ၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ အယံ လောကော=သည်၊ မနုဿေဟိ=လူတို့ဖြင့်၊ ဖုဇ္ဇော=ပြည့်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ ဤသို့လည်း ဥပမာန၊ ဥပမေယျ ခွဲပေးလိုကပေးပါ]

ဂါမ၊ နိဂမ၊ ရာဇောနိယော=ရွာ၊ နိဂုံး၊ မင်းနေပြည်တော်တို့သည်၊ ကုက္ကုဋ္ဌသံပါတိကာ=ကြက်ပျံတကျ စည်ကားကုန်၏၊ ဝါ=တရွာ၏ အိမ် အမိုးမှ ပျံတက်သွားသောကြက်၏ အခြားရွာအိမ်အပေါ်၌ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်း ရှိကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ)ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယေန= အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ [ယေနတရဟိမှ “ယေန”တည်း]ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ မနုဿာနံ=လူတို့၏၊ ခယော=ကုန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တနုတ္တံ=နည်းပါး ကုန်သည်အဖြစ်သည်၊ ပညာယတိ=ထင်ရှား၏၊ ဂါမာပိ= ရှေးက ရွာတို့ သည်လည်း၊ အဂါမာ=(ယခုအခါ)ရွာမဟုတ်တော့ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ နိဂမာပိ=ရှေးက နိဂုံးတို့သည်လည်း၊ အနိဂမာ=(ယခုအခါ) နိဂုံးမဟုတ်တော့ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ နဂရာပိ=ရှေးက မြို့တို့သည်လည်း၊ အနဂရာ=ကုန်သည်။ ပ။ ဇနပဒါပိ=ရှေးက ဇနပဒ်တို့သည်လည်း၊ အဇနပဒါ= ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ သော ဟောတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ထိုလူတို့ နည်းပါးခြင်း၏အကြောင်းဟိတ်သည်) ကောနုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ကော= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)

၁။ ။ ကုက္ကုဋ္ဌသံပါတိကာ။ ။ မြန်မာဝေါဟာရ၌ “ကြက်ပျံမကျ စည်ကားသည်” ဟုလည်းအသုံးရှိ၏။ ကုက္ကုဋ္ဌာနံ သံပါတော ကုက္ကုဋ္ဌသံပါတော= ပျံတက်သောကြက်တို့၏ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ သော ဧတာသု အတ္ထိတိ ကုက္ကုဋ္ဌသံပါတိကာ=ပျံတက်သောကြက်တို့ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်းရှိရာ ဒေသ ဖြစ်သော ရွာ၊ နိဂုံး၊ မင်းနေပြည်များ။ (တနည်း) သံပါဒေါ= ခြေဖြင့် သွားနိုင်ခြင်း။ ကုက္ကုဋ္ဌ သံပါဒေါ ဧတာသု အတ္ထိတိ ကုက္ကုဋ္ဌသံပါဒိကာ= ကြက်တို့ခြေဖြင့် သွားနိုင်ခြင်းရှိကုန်၏-ဟုလည်း အဋ္ဌကထာ၌ ပါဠိတမျိုး ဖွင့်သေး၏။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာ=(သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာတို့၌) မတရားတပ်မက်ခြင်းဖြင့် တပ်မက်ကုန်သည်၊ ဝိသမလောဘာဘိဘူတာ=(သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို လိုချင် တပ်မက်သဖြင့်)မညီမျှသော လောဘသည် လွမ်းမိုးအပ်ကုန်သည်၊ မိစ္ဆာဓမ္မ ပရေတာ=(ရာဂ မဖြစ်သင့်ရာဝတ္ထုတို့၌) ဖောက်ပြန်မှားယွင်း မှီဝဲခြင်းအကျင့်ဆိုး တို့ အစဉ်မပြတ် စွဲကပ်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏) တေ= ထိုလူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာ=ကုန်သည်။ပ။ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ= ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)တိဏှာနိ=အစွမ်းထက်မြက်ကုန်သော၊ သတ္တာနိ= လက်နက် တို့ကို၊ ဂဟေတွာ=ဆွဲကိုင်ကြကုန်၍၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ဇီဝိတာ= ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဇီဝိန်မှ၊ ဝေါရောပေန္တိ=ပယ်ခွင်းကြကုန်၏၊ တေန= ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဇီဝိန်ပယ်ခွင်း သတ်ဖြတ်ကြခြင်းကြောင့်)ဗဟူ=များစွာ ကုန်သော၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဧတရဟိ=၌၊ မနုဿာနံ ခယော။ပ။အဇနပဒါ ဟောန္တိ=၏၊ အယမ္ဗိ=ဤသို့ အဓမ္မရာဂဖြင့် တပ်မက် ကြသောလူတို့ အချင်းချင်းသတ်၍ သေကြေပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း၊ သော ဟေတု=ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ဟောတိ) အယမ္ဗိ= ဤသို့ အဓမ္မရာဂဖြင့် တပ်မက်ကြသောလူတို့ အချင်းချင်းသတ်၍ သေကြေ ပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း[ပိသဒ္ဓါလိုက်ဆို] သော ပစ္စယော= ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊(ဟောတိ)

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အကြောင်း တမျိုးကား၊ [တနည်း-ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ ပုန စ=နောက်ထပ်တဖန်လည်း၊ အပရံ=အခြားအကြောင်းတမျိုးကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ= ဟောတော်မူဦးအံ့]ဧတရဟိ=၌၊ မနုဿာ။ပ။မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)တေသံ=ထိုလူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာနံ=ကုန်သည်။ပ။မိစ္ဆာဓမ္မ ပရေတာနံ=ကုန်သည်၊(သမာနာနံ=ဖြစ်ကုန်လသော်)ဒေဝေါ=မိုးသည်၊ သမ္မာ= ကောင်းစွာ၊ ဝါ=ရွာသင့်ရာအခါ၌၊ ဓာရံ=မိုးရေအယဉ်ကို၊ န အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ= မရွာသွန်း၊ တေန=ထိုသို့ကောင်းစွာ မိုးမရွာသွန်းခြင်းကြောင့်၊(တံ ဌာနံ= ထိုကောင်းစွာ မိုးမရွာသွန်းရာအရပ်သည်)ဒုမ္ဘိက္ခံ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်သော ထမင်းရှိသည်၊ ဝါ=ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး အစာရှားသည်၊ [ဒုက္ခေန လဒ္ဓါ တိက္ခာ ယတ္တာတိ ဒုမ္ဘိက္ခံ]ဒုဿသံ= မပြည့်စုံသော ကောက်စပါးရှိသည်၊

ဝါ=မိုးခေါင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော
 ကောက်စပါးရှိသည်၊ [အသမ္ပန္နံ(ပစ္စယဒုသေန ဝါ ဒုသိတံ)သသံ ယတ္ထာတိ
 ဒုဿသံ]သေတဋ္ဌိကံ^၁=ဖွေးဖွေးဖြူအောင် နှိပ်စက်တတ်သော ကောက်ရောဂါ
 ရှိသည်။ သလာကာဝုတ္တံ=ကောက်ပင်အားလုံး ရိုးတံချည်းသာ ပြီးစီးရာဌာနသည်။
 ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တေန=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ငတ်မွတ် ခေါင်းပါးအစာရှားသည်
 အဖြစ်ကြောင့်)။ ပ။ ကရောန္တိ=ပြုကုန်၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဧတရဟိ=ဦး၊
 မနုဿာနံ။ ပ။ အဇနပဒါ ဟောန္တိ=၏။ အယမ္ဗိ=ဤသို့ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၍
 လူတို့သေကြေပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း၊ သော ဟောတု=ထိုလူတို့နည်းပါး
 ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ) အယမ္ဗိ= ဤသို့ငတ်မွတ်----လည်း၊ သော
 ပစ္စယော=သည်၊ (ဟောတိ)။ ပ။ အဓမ္မရာဂရတ္တာနံ ---ဖြင့်တပ် မက်ကုန်သော
 ။ ပ။ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာနံ= ကုန်သော၊ တေသံ=ထိုလူတို့၏၊ (ပထေ= သွားရာ
 လမ်းခရီး၌)ယက္ခာ= ဘီလူးအကြီးအကဲတို့သည်၊ ဝါဠေ=ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော၊
 အမနုဿေ= ဘီလူးတို့ကို၊ ဩဿန္တန္တိ=စေလွှတ်ကုန်၏။ တေန=
 ထိုသို့စေလွှတ်ခြင်း ကြောင့်။ ပ။ အယမ္ဗိ=ဤဘီလူးအစားခံရ၍ လူတို့သေကြေ
 ပျက်စီးကြခြင်း သည်လည်း၊ သော ဟောတု=သည်၊ (ဟောတိ)အယမ္ဗိ=ဤဘီလူး
 ---လည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊
 (ဟောတိ)ဣတိ(အဝေါစ)

၁။ ။ သေတဋ္ဌိကံ သလာကာဝုတ္တံ။ ။ သေတဋ္ဌိကပုဒ်၏ ယခုပြန်
 ဆိုထားသော အနက်မျိုးအတွက် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “သေတဋ္ဌိကာတိပိ
 ပါဠော” စသည်ဖြင့် မူကွဲပါ၍ပြောဖွင့်၏။ ဤ၌မူ “သေတဋ္ဌိကံ” ဟုချည်း ပါ၍ရှိ၏။
 ထို့ကြောင့် “သေတာ အဋ္ဌိ(သဿရောဂေါ)ယတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကံ” ဟု
 ဖြစ်ပြီးနောက် (အဘိဓာန်ဒီကာ၊ ၄၅၄-ဂါထာ၌ကဲ့သို့) ဣတိ ဋ္ဌပြုဟုကြံရပေ
 လိမ့်မည်။ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ သာမညမျှသာဖွင့်၏။ ပါရာဇိကဏ်
 အဋ္ဌကထာ၌ကဲ့သို့ အသေးစိတ် မဖွင့်။ အဋ္ဌကံနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁) ဂေါတမီသုတ်၌
 လည်းကြည့်ပါလေ။

တနည်းအားဖြင့် သာလိသီသ(စပါးနံ)စသည်ကို အဋ္ဌိ(အရိုး)ဟု ဆိုပြီး
 လျှင် “သေတာနိ အဋ္ဌိနိ ယတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကံ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “သေတ
 ဋ္ဌိကံ=(ပိုးကိုက်ခြင်းကြောင့်)ဖြူဖွေးသော စပါးနံဟူသော အရိုးရှိသည်” ဟုသော်
 လည်း အနက်ကြံရာ၏။ ဝပိတံ ဝပိတံ သသံ သလာကာမတ္တံမေဝ ဝုတ္တံ နိပ္ပုတ္တံ
 ယတ္ထာတိ သလာကာဝုတ္တံ။ ဤ၌ ဝုတ္တသဒ္ဓါ နိပ္ပုတ္တိ အနက်ဟောတည်း။

၇-ဝစ္ဆဂေါတ္တသုတ်

☸ ၅၈။ ။အထ ခေါ=ဌ်၊ ဝစ္ဆဂေါတ္တာ=ဝစ္ဆဂေါတ္တမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာ
 ဇကော= ပရိဗိုဇ်သည်။ပ။ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ မေ=အကျွန်ုပ်သည်၊
 ဧတံ= ဤအကြောင်းကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=မှ)
 သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊ “မယုမေဝ=ငါ့အားသာလျှင်၊
 ဒါနံ=အလှူကို၊(လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို)ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူသင့်၏၊ အညေသံ=အခြားသော
 သူတို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ န ဒါတဗ္ဗံ=မပေးလှူသင့်၊ မယံ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ
 ဧဝ=တပည့်တို့အားသာလျှင်၊ ဒါနံ=ကို၊ ဒါတဗ္ဗံ=၏၊ အညေသံ=အခြားသောသူ
 တို့၏၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ န ဒါတဗ္ဗံ=သင့်၊ မယုမေဝ=ငါ့အား
 သာလျှင်၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်းစေတနာသည်၊ မဟပ္ပလံ=များသောအကျိုး
 ရှိ၏၊ အညေသံ=တို့အား၊ ဒိန္နံ=သည်၊ န မဟပ္ပလံ=များသောအကျိုးမရှိ။ပ။
 ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=ပြောဟော၏၊(ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူး
 ပါပြီ)၊[မဟပ္ပလန္တိ=မဟပ္ပလံ+ဣတိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣတိသဒ္ဒါနှစ်လုံး
 ရှိသင့်ရာတွင် နောက်တလုံးကို ချေထားသည်၊ ထိုတွင် ပဌမ“ဣတိ”ကို
 ဧဝမာဟ၌ ဧဝံနှင့်တွဲ၍ အနက်ဆိုရ၏၊ ချေထားသော ဒုတိယ“ဣတိ”ကို
 သုတမေတံသို့ ပြန်လှည့်စပ်ရသည်။]

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊
 အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်ပြီ၊(ကိန္တိ အာဟံသု)သမဏော ဂေါတမော=သည်၊
 မယုမေဝ=လျှင်၊ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ပ။အညေသံ=တို့၏၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊
 ဒိန္နံ=သည်၊ န မဟပ္ပလံ=များသောအကျိုးမရှိ၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=
 ပြောဟော၏၊(ဣတိ=သို့၊ အာဟံသု=ပြီ)ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ=ဘယ်
 နယ်ပါလဲ၊ တေ=ထိုသူတို့သည်၊ ဘောတော ဂေါတမဿ=အရှင်ဂေါတမ၏၊
 ဝါ=သည်၊ ဝုတ္တဝါဒိနော=ပြောဟောအပ်သော တရားစကားကိုပင် ထပ်မံ
 ပြောဟောသူတို့သည်၊(ဟောန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏လော)[အရှင်ဂေါတမ ပြောဟော
 သည့်အတိုင်းပင် ထပ်မံပြောဟောတာမှ ဟုတ်ပါ၏လောဟူလို။ ဝုတ္တံ=
 ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားကို+ဝဒန္တိတိ ဝါဒိနော=ထပ်မံပြောဟော
 ကြသောသူများ၊] ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်
 သော စကားဖြင့်၊ န စ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွမ်းမိုးဖိစီး၍ မပြောလည်း မပြောကြ
 ပါကုန်၏လော၊ ဝါ= မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲကြပါကုန်၏လော၊ ဓမ္မဿ^၁=

၁။ ။ဓမ္မဿ စ အနုဓမ္မံ။ ။“ဓမ္မော နာမ ကထိတကထာ=ပြော
 ဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားသည် ဓမ္မမည်၏” ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ

အရှင်ဂေါတမ ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားကို၊ အနုဓမ္မံ= အစဉ်လိုက်သောတရားစကားကို၊ ဝါ=နောက်ထပ်တဆင့် ပြောဟော ခြင်းကို၊ ဗျာကရောန္တိ စ=ပြောဟောလည်း ပြောဟောကြပါကုန်၏လော။

သဟဓမ္မိကော=အကြောင်းယုတ္တိနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါဒါနုပါတော= အရှင်ဂေါတမစကား၏ နောက်၌ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်၌ဖြစ်လာသော အရှင်ဂေါတမစကားသည်၊ [တနည်း--ဝါဒါနုပါတော=သူတပါးတို့စကား၏ နောက်ထပ်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်ထပ်ဆင့်ပွား သူတပါးတို့ပြောစကား သည်၊]ကောစိ=စိုစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ ဂါရယံ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော၊ ဌာနံ= အကြောင်းသို့၊ န စ အာဂစ္ဆတိ=မရောက်လည်း မရောက်ပါ၏လော၊ [သဟ ဓမ္မေန ကာရဏေန ယော ဝတ္တတိတိ သဟဓမ္မော၊ သော ဧဝ သဟဓမ္မိကော၊ အနုပစ္စာ ပတနံ ပဝတ္တိ အနုပါတော၊ ဝါဒဿ ဝစနဿ အနုပါတော ဝါဒါနုပါတော]ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ အနုပ္ပက္ခာတုကာမာ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောဆိုခြင်းငှါ အလိုမရှိ ပါကုန်၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းငှာ အလိုမရှိပါကုန်၊ ဣတိ(အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်။ ပ။ တေ=ထိုသူတို့သည်၊ မေ= ငါ၏၊ ဝါ=ငါသည်၊ ဝုတ္တဝါဒီနော=ကုန်သည်၊ န(ဟောန္တိ)မဟုတ်ကြကုန်၊ စ ပန=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ အသတာ(အသန္တေန)= ထင်ရှားမရှိသော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ မံ= ငါ့ကို၊ အပ္ပာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောကြကုန်၏၊ ဝါ=စွပ်စွဲကြကုန်၏၊ ဝစ္ဆ= ဝစ္ဆ၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ ဒါနံ=အလှူကို၊ ဒဒန္တံ=ပေးလှူနေသော၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ ဝါရေတိ=(မလှူနဲ့ဟု)တားမြစ်အံ့၊ သော=ထိုသူသည်၊ တိဏ္ဍံ=

ဖွင့်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားဟူသော အနက်ကိုဟောသည်ဟုသိရ၏၊ ထို့ကြောင့် အတ္ထံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ ဓမ္မော(အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို စီမံတတ်သော တရားစကား) ဟု ဋီကာ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။

“အနုဓမ္မော နာမ ကထိတဿ ပဋိကထနံ=ထိုပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကား(ဓမ္မ)ကို ထပ်မံပြောဟောခြင်းသည် အနုဓမ္မမည်၏” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုရှု၍ “အနုဂတော ဓမ္မော အနုဓမ္မော= (ပြောဟောအပ် ပြီးသော တရားစကားသို့)အစဉ်လိုက်သောစကား၊ ဝါ=အစဉ်လိုက်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း(ပြောပြီးစကားကို ထပ်မံပြောဆိုခြင်း)။ အနုဓမ္မပုဒ်အရ စကားကိုသာမက ယင်းစကားကို ပြောဆိုခြင်းတိုင်အောင် ဌာနုပစာရ အားဖြင့်ယူပါ။

သုံးမျိုးတို့၏၊ အန္တရာယကရော=အန္တရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ တိဏ္ဍံ= တို့၏၊ ပါရိပန္နိကော=လမ်းခရီး၌ ချောင်းမြောင်းတည်နေလျက် လုယက်သူ မည်သည်၊ ဝါ=လမ်းခရီးစားပြုမည်သည်၊ [ပါရိပန္နိကော မဂ္ဂေ တိဋ္ဌတီတိ ပါရိပန္နိကော] ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမေသံ တိဏ္ဍံ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့၏၊ (အန္တရာယကရော= သည်၊ ပါရိပန္နိကော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဒါယကဿ=ပေးလှူသောအလှူရှင်၏၊ ပုညန္တရာယကရော=ကုသိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် တို့၏၊ လာဘန္တရာယကရော=ပစ္စည်းလာဘ်လာဘ၏ အန္တရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပန=ထို့ပြင်၊ ပုဗ္ဗေဝ=ရှေးဦးအစကပင်လျှင်၊ (သူတပါးတို့အတွက် ပုညန္တရာယ၊ လာဘန္တရာယ မပြုလုပ်မီ ရှေးဦးအစက ပင်လျှင်)အဿ=အန္တရာယ်ပြုသော ထိုသူသည်၊ အတ္တာ=မိမိကိုယ်ကို[ခတော၊ ဥပဟတော၌စပ်]ဝါ=မိမိကိုယ်သည်၊ [ဟောတိ၌စပ်]ခတော စ=(ဂုဏ်ကိုတူးဖြို ခြင်းအားဖြင့်)တူးဖြိုအပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပဟတော စ=(ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းအားဖြင့်)ဖျက်ဆီးအပ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ=ဤသုံးမျိုးတို့၏ ။ပ။ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ=တို့၏၊ ပါရိပန္နိကော= သည်၊ ဟောတိ=၏၊

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ ခေါ ပန=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒါမိ=ပြောဟော၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒါမိ=မူ)စန္ဒနိကာယံ ဝါ=မစင်ညွန့်ပုပ်တွင်း ၌လည်းကောင်း၊ ဩလိဂလ္လေ ဝါ=မစင်ညွန့်ပုပ် လွတ်ထုတ်ရာမြောင်း၌ လည်းကောင်း၊ ယေ တေ ပါဏာ=အကြင်ပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ (သန္တိ= ရှိကုန်၏) [ဟိကား နိပါတ်မျှ]တကြပိ=ထိုပိုးမွှားသတ္တဝါတို့၌သော်မှလည်း၊ ယော= အကြင်သူသည်၊ ထာလိဓောဝနံ ဝါ=အိုးဆေးရေကိုလည်းကောင်း၊ သရာဝဓောဝနံ ဝါ=ခွက်ဆေးရေကိုလည်းကောင်း၊ ဆဇ္ဇေတိ=စွန့်ပြားအံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ကြံရွယ်၍၊ ဆဇ္ဇေတိ=စွန့်သနည်းဟူမူ)တတ္ထ= ထိုမစင် ညွန့်ပုပ်တွင်းမြောင်း၌၊ ယေ ပါဏာ=အကြင်ပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)တေ(ပါဏာ)=ထိုပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ တေန= ထိုအိုးခွက် ဆေးရေဖြင့်၊ ယာပေန္တု=စားသောက်မျှတ နေနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်၍၊ (ဆဇ္ဇေတိ=စွန့်အံ့)

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ တတောနိဒါနမ္ပိ=ထိုအိုးခွက်ဆေးရေစွန့်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့်သော်မှလည်း၊ ပုညဿ=ကုသိုလ်၏၊ အာဂမံ=ဖြစ်ခြင်းကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ပြောဟော၏၊ မနုဿဘူတေ=လူဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ဝါ= လူဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလှူဒါန်းခြင်း၌၊ ဝါဒေါ=ကုသိုလ်ဖြစ်၏ဟု အထူး

ပြောဆိုဖွယ်သည်။ ကော ပန(အတ္ထိ)=အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း။ ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ အပိစ= အမှန်စင်စစ် ကား။ သီလဝတော=သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဒိန္နံ= ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာကို၊ မဟပွလံ=များသောအကျိုးရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ= ငါသည်။ ဝဒါမိ=၏။ ဒုသီလသ=သီလမရှိသူအား(ဒိန္နံ=ကို)တထာ= ထိုသီလ ရှိသူနှင့် ထပ်တူညီမျှပင်။ (မဟပွလံ=၍)နော(ဝဒါမိ)=မပြောဟော၊ သော စ= ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ ပဉ္စင်္ဂဝိပုဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသော ငါးပါးသော အကြောင်း အင်္ဂါရှိသည်။ ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတော=ငါးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ရသေး၏။

ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂါနိ= အကြောင်းအင်္ဂါတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်။ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်။ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ကာမစ္ဆန္နော=ကာမစ္ဆန္နကို၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ လိုချင်သော လောဘကို၊ ဝါ=သည်။ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဗျာပါဒေါ=ဗျာပါဒကို၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသကို၊ ဝါ=သည်။ ပထိန၊ မိဒ္ဓံ=ထိနနှင့်မိဒ္ဓကို၊ ဝါ=စိတ်၏လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းနှင့် စေတသိက်၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို။ ပ။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ=ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကို၊ ဝါ=စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းနှင့် နောင်တတံဖန် ပူပန်ခြင်းသဘောကို။ ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ= ဝိစိကိစ္ဆာကို၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ၊ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သည်။ ပ။ ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ အင်္ဂါနိ=ဤအကြောင်း အင်္ဂါတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်။ ဝိပုဟီနာနိ= ပယ်အပ်ပြီး ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ပဉ္စဟိ=ငါးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂါဟိ= ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=နည်း။ အသေက္ခေနာ= ရဟန္တာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါ= ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော။

၁။ ။ အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေန။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ဣတရာနိ သိက္ခာ ပရိယောသာနပုတ္တတာယ သယမ္ပိ အသေက္ခာနေဝ” ဟု ဖွင့်သေး၏။ ထိုအဖွင့် အလို-- “အသေက္ခေန= (အပြီးအစီးဖြည့်ကျင့်ပြီးသဖြင့်)ဖြည့်ကျင့်ဆဲ ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသော တရားမဟုတ်သော” ဟု လည်းကောင်း၊ အအက္ခရာကို ဝုဒ္ဓိအနက်ဟောကြံ၍ “ဝါ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသော တရားဖြစ်သော” ဟု လည်းကောင်း အနက်ဆိုပါ။

သို့သော် ထိုအနက်သည် လောကုတ္တရာတရားများဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ စသော တရားလေးမျိုးနှင့်သာဆိုင်၏။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓ (ပစ္စဝေက္ခဏာ

သီလက္ခန္ဓေန=သီလအစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=သီလဂုဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော= သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ သမာဓိက္ခန္ဓေန= သမာဓိ အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=သမာဓိ ဂုဏ်နှင့်။ ပ။ ပညာက္ခန္ဓေန= ပညာအစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=ပညာဂုဏ်နှင့်။ ပ။ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေန= အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသောဂုဏ်နှင့်။ ပ။ ဝိမုတ္တိဉာဏ ဒဿနက္ခန္ဓေန= အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ= ဇာဉာဏ် ဟူသောဂုဏ်နှင့်။ ပ။ ပဉ္စဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ= ဤဂုဏ် အင်္ဂါတို့နှင့်။ ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဉ္စဂံဝိပ္ပဟိနေ= ပယ်အပ်ပြီးသော ငါးပါးသော အကြောင်းအင်္ဂါရှိသော၊ ပဉ္စဂံသမန္နာဂတေ= ငါးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော (ပုဂ္ဂလေ= ပုဂ္ဂိုလ်အား)ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း၊ ဒါနစေတနာကို၊ မဟပ္ပလန္တိ= များသော အကျိုးရှိ၏ဟူ၍၊ ဝဒါမိ= ပြောဟော၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)

ဣတိ=ဤသို့ဤပုံ အမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ကဏှာသု=မည်းနက်ကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ = နွားမတို့၌ သော်လည်းကောင်း၊ သေတာသု = ဖြူကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=နွားမတို့၌သော်လည်းကောင်း၊ ရောဟိဏိသု=နီကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဟရိသု=ရွှေဝါရောင် အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ= လည်းကောင်း၊ [ဟရိသဒ္ဓါသည် အစိမ်းရောင်ဟူသောအနက်နှင့် ရွှေ(သုဝဏ္ဏ) ဟူသောအနက်တို့ကိုဟော၏။ ဤ၌စိမ်းသောအဆင်းရှိသော နွားဟု ဆိုသင့် မဆိုသင့်(၎င်းနွားရှိမရှိ)စဉ်းစားပါ] ကမ္မာသာသု=ပြောက်ကျားသော အဆင်းရှိ ကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ သရူပါသု=မိမိ၏သားငယ်နှင့်တူသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပါရေဝတာသု= ခိုပြာရောင် အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ယာသု ကာသုစိ= အမှတ်မရှိ တမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ဧတာသု=ဤနွားမတို့၌၊ ဒန္တော= လိမ္မာယဉ်ကျေးသော၊ ဧဝရယော=ဝန်ကိုဆောင်နိုင်သော၊ [ဓရံ ဝဟတိတိ ဧဝရယော၊ ဓရပုဒ် ယုဏ်ပစ္စည်း]ဗလသမ္ပန္နော=ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ကလျာဏ ဇေနိက္ကမော=

ဉာဏ်)နှင့်မဆိုင်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် လောကီတရားဖြစ်သောကြောင့် မိမိသဘာဝအတိုင်း အသေကွဟူသော နာမည်ကို တိုက်ရိုက်မရနိုင်၊ အသေကွဿ ပဝတ္တတ္တာ အသေကွံ ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း “အသေကွဿ ဣဒံ အသေကွံ” ဟု တဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ “အသေကွမည်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကြောင့်သာ(ဝါ=ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သောကြောင့်သာ) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် သည် အသေကွဟူသော နာမည်ကိုရသည်။ ဤနေရာမျိုး၌ သံယုတ်ဋ္ဌ(ပ- ၁၅၂)၌ တမျိုးဖွင့်ထား၏။

ကောင်းမွန်ဖြောင့်မတ်သော အရှိန်အဟုန်ဖြင့် သွားတတ်သော၊ [ဇေ= အရှိန် အဟုန်+နိက္ကမ=သွားတတ်]ပုဂံဝေါ=ဥသဘန္ဓားလားသည်၊ ဇာယတိ= ဖြစ်ထွန်း ပေါက်ဖွားအံ့၊ တမေဝ=ထိုဥသဘန္ဓားလားကိုသာလျှင်၊ ဘာရေ= ရွက်ဆောင် သည်ပိုးအပ်သောဝန်၌၊ ယုဉ္ဇန္တိ=ပူးယုဉ်ဖွဲ့စပ် တပ်ထားကြကုန်၏။ အဿ=ထိုဥသဘန္ဓားလား၏၊ ဝဏ္ဏံ=အသွေးအရောင် ကို၊ န ပရိက္ခရေ=မစူးစမ်း မစစ်ဆေးကြတော့ကုန်။

ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ ယသ္မိံ ကသ္မိံစိ=တဦးဦး သော၊ ဇာတိယေ=အမျိုး၌၊ [ဇာတိံ နိဗ္ဗတ္တိံ ယာတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဇာတိယော= ဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သော အမျိုး]ခတ္တိယေ=မင်းမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေ=ပုဏ္ဏားမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဝေဿေ=ကုန်သည် လယ်လုပ် လူတန်းစားမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ စဏ္ဍာလ+ပုက္ကုဿေ=ဒွန်းစဏ္ဍားနှင့်+ ပန်းမှိုက်သွန် မစင်ကျုံးသမားဖြစ်သော၊ သုဒ္ဓေ=လူဆင်းရဲမျိုး၌ သော်လည်း ကောင်း၊ ယံသု ကာသုစိ=တဦးဦးကုန်သော၊ ဧတာသု=ဤအမျိုးတို့၌၊ ဒန္တော=ယဉ်ကျေးသော၊ သုဗ္ဗတော=ကောင်းသောအကျင့်ရှိသော၊ ဓမ္မဋ္ဌော= တရား၌တည်သော၊ သီလသမ္မန္တော=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန် သော စကားကိုသာ ပြောလေ့ရှိသော၊ ဟိရိမနော=မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ် ခြင်းသဘောနှင့် ယှဉ်တွဲသောစိတ်ရှိသော၊ ပဟိနဇာတိမရဏော= ပယ်အပ်ပြီး သော ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းရှိသော၊ ဗြဟ္မစရိယဿ= မြတ်သောအရိယမဂ် အကျင့်၏၊ ကေဝလီ=အားလုံးပြည့်စုံသည် အဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=အားလုံး အပြည့်အစုံ ကျင့်သုံးပြီးသော၊ [မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယလေးပါးလုံးကို ပြည့်စုံကုန်စင်အောင် ကျင့်သုံးပြီးသောဟူလို၊ ကေဝလံ သကလဘာဝေါ ဗြဟ္မစရိယဿ ပရိပုဏ္ဏ ဘာဝေါ အဿ အတ္တိတိ ကေဝလီ။]

ပန္နဘာရော=စွန့်ချပစ်ပယ်အပ်ပြီးသော ခန္ဓာစသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးရှိ သော၊ ဝါ=(ခန္ဓာဝန်၊ ကိလေသာဝန်၊ ကာမဂုဏ်ဝန်ဟူသော)ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ကို စွန့်ချပစ်ပယ်ပြီးသော၊ ဝိသံယုတ္တော= ယောဂလေးပါးတို့နှင့် ကင်းကွာပြီးသော၊ ကတကိစ္စော=မဂ်လေးပါးတို့ဖြင့် ပြုအပ်ပြီးသောကိစ္စရှိသော၊ အနာသဝေါ= အာသဝကိလေသာမရှိသော၊ သဗ္ဗဓမ္မာနံ=အားလုံးသော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တရားတို့၏၊ ပါရဂူ= အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သော၊ (အဘိညာ အစထား၊ ခြောက်ပါးပြီးမြောက်၊ အဆုံးသို့ ရောက်သော)၊ [ဒီကာ၊ ဒု(၂၄၈) အဖွင့်အတိုင်း စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၂) ဒုတိယဥရဝေလသုတ်၌ ရေးထားသည်ကိုကြည့်လေ] အနုပါဒါယ= တစ် တစ်ခုသော သင်္ခတတရားကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမှု၍၊ နိဗ္ဗုတော= ကိလေသာဟု အပူမသန်းအေးချမ်းပြီးသော၊ (ဒိဏာသဝေါ= ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဇာယတိ=

ဖြစ်ထွန်းပေါက်ဖွား၏။ ဝိရဇေ=ကင်းရှင်းသော ရာဂစသောမြူရှိသော၊ တသ္မိယေဝ ခေတ္တေ= ထိုလယ်ယာမြေကောင်းပမာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌သာလျှင်၊ ဒကိဏာ= ဒါနကုသိုလ်မျိုးစေ့သည်၊ ဝိပုလာ=အကျိုးတရားအားဖြင့် စည်ပင်ဖွံ့ထား ကြီးမားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဝိဇာနန္တာ= မသိ နားမလည် ကြသော၊ (ဒါနမျိုးစေ့၏စည်ပင်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းကို မသိကြကုန်သော) ဒုမ္မေဓာ= ပညာမရှိကုန်သော၊ အသုတာဝိနော= (လယ်ယာမြေကောင်း အဆုံးအဖြတ်ကို) မကြားဖူးကုန်သော၊ ဗာလာ စ=လူဖျင်းလူအတို့သည်ကား၊ ဗဟိဒ္ဓါ= ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ၌၊ ဒါနာနိ=လူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို၊ ဒေန္တိ= ပေးလှူကြကုန်၏၊ သန္တေ=ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ကို၊ န ဥပါသရေ= မဆည်းကပ်ကြကုန်။

ယေ စ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ သပ္ပညေ=ပညာနှင့် တကွဖြစ် ကုန်သော၊ ဝိရသမ္ပတေ=ပညာရှိတို့ချီးကျူးသမှု အသိအမှတ်ပြုအပ်ကုန်သော၊ သန္တေ=တို့ကို၊ ဥပါသန္တိ=ဆည်းကပ်ကြကုန်၏၊ နေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားသည်၊ သုဂတေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ မူလဇာတာ=ဖြစ်ပွား သော အမြစ်ရှိ၏၊ ပတိဋ္ဌိတာ=စွဲမြဲတည်တံ့၏၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဒေဝလောကဉ္စ=နတ်ပြည်သို့လည်း၊ ယန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=သို့မဟုတ်၊ ဣဓ=ဤလူပြည်၌၊ ကုလေ=မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ ကုန်သည်၊ လယ်သမားမျိုး၌၊ ဇာယရေ=ဖြစ်ကြကုန်၏၊ တေ ပဏ္ဍိတာ=ထိုပညာရှိတို့သည်၊ (ပူရေတွာ=သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်တို့ကို ပြည့်စုံစေကြကုန်ပြီး၍)အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်၊ နိဗ္ဗာနံ= နိဗ္ဗာန်သို့၊ အဓိဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)သတ္တမံ=(၇)ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၈- တိကဏ္ဍသုတ်

၅၉။ အထ ခေါ=၌၊ တိကဏ္ဍော=တိကဏ္ဍမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော= ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန ။ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္ဗုခါ=ရှေ့တော် မှောက်၌၊ (နိသီဒိတွာ=ထိုင်၍) တေဝိဇ္ဇာနံ=သုံးမျိုးသော ဝိဇ္ဇာရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ [သုဒံကားနိပါတ်မျှ] ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ= ချီးမွမ်းပြောဆို၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဘာသတိ=မှ)တေဝိဇ္ဇာ=သုံးမျိုးသောဝိဇ္ဇာ ရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့ဤပုံ ပညာ၊ဝိရိယ စသည်နှင့် ပြည့်စုံကြပါပေကုန်၏၊ တေဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဣတိပိ= ဤရှေ့ဤမျှသော အကြောင်းကြောင့် ပညာ၊ဝိရိယစသည်နှင့် ပြည့်စုံကြပါ ပေကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဘာသတိ=ချီးမွမ်းပြောဆို၏) [တနည်း-တေ ဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့ဤပုံလည်း၊ ပဏ္ဍိတာ=

ပညာရှိသူ ဖြစ်ပါပေကုန်၏။ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့ဤပုံလည်း၊ ဓီရာ=လုံ့လဝီရိယရှိသူ ဖြစ်ပါပေကုန်၏။ ဧဝမ္ပိ=လည်း၊ ဗျတ္တာ=သူတပါးဝါဒ၊ ပယ်ချလွှမ်းဖိ၊ သတ္တိ ကံလွန်၊ လူရည်ချွန်ဖြစ်ကြပေကုန်၏။ ဧဝမ္ပိ=လည်း၊ ဗဟုသုတား=မြောက်မြား လှစွာ၊ ကြားနာသင်မှတ် ကျမ်းဂန်တတ်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြပေကုန်၏။ ဧဝမ္ပိ= လည်း၊ ဝါဒိနော=အယူဝါဒဟောပြောသူများ ဖြစ်ကြပေကုန်၏။ ဝါ=အယူဝါဒ၊ လမ်းပြတီထွင်၊ ကျမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြပေကုန်၏။ ဧဝမ္ပိ=လည်း၊ သမ္မတာ= များစွာသောလူအပေါင်းတို့က သူတော်ကောင်းဟု အသိအမှတ်ပြုခံရသူများ ဖြစ်ကြပေကုန်၏။ တေဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဣတိပိ= ဤရွေ့ဤမျှသော အကြောင်းကြောင့်လည်း။ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိသူဖြစ်ကြပါပေ ကုန်၏။ ဣတိပိ=လည်း၊ ဓီရာ=ကုန်၏။ ဣတိပိ=လည်း၊ ဗျတ္တာ=ကုန်၏။ ပ။ ဣတိပိ=လည်း၊ သမ္မတာ=ကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ ဘာသတိ=ချီးမွမ်းပြောဆို၏။]

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ ကထံ=အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့်၊ ဗြာဟ္မဏာ= ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားထူးချွန် လူရည်မွန်တဦးကို၊ တေဝိဇ္ဇာ= ဝိဇ္ဇာသုံးပါးရှိသူဟူ၍၊ ဝါ=တေဝိဇ္ဇာပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ=ပြောဆိုသတ်မှတ်၊ ပညတ်ကြကုန်သနည်း၊ [ဤ၌ ယထာ ကထံမှ ယထာကို အနက်ပေးရဦးမည်၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း^၁ ပါဌသေသများစွာ ထည့်ပေးမှ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံမည် ဖြစ်၍ ထိုအတိုင်းအနက်ပေးမည်] ယထာ=အကြင်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဧတံ=ဤတေဝိဇ္ဇာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပညတ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ကို၊ မယာ=ငါသည်၊ ဇာနိတံ= သိခြင်းငှာ၊ သက္ကာ=စွမ်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တထာ(တံ ကာရဏံ)= ထိုအကြောင်းကို၊ (ထိုတေဝိဇ္ဇာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပညတ်ခြင်း၏အကြောင်းကို)ဝဒေဟိ= ပြောပြစမ်းပါလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) [ဤ၌ ဧတံပုဒ်သည် သက္ကာ ဟောတိတို့၏ ဝုတ္တကတ္တာဖြစ်သော ပဌမာဝိဘတျန္တပုဒ်တည်း၊ ၎င်းကို အဓိပ္ပါယ်ရရုံမျှ ရည်ရွယ်၍ ဇာနိတံ၌လည်း စပ်နိုင်အောင် နောက်ထပ် ကံအနက်ပေးထားသည်]

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဗြာဟ္မဏော= ပုဏ္ဏားသည်၊ မဒဿိတောစ=အမိဘက်မှလည်းကောင်း၊ ပိတိတောစ=အဖဘက်မှ လည်းကောင်း၊ ဥဘတော= နှစ်ဖက်လုံးတို့မှ၊ သုဇာတော=(မျိုးရိုးသန့်စင်) ကောင်းစွာဖွားမြင်သည်၊ ဝါ=မျိုးကွဲမစပ် သန့်ရှင်းသောဇာတ်ရှိသည်၊ သတ္တမာ=

၁။ အဋ္ဌကထာအဖွင့်။ ။ တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရန် အဋ္ဌကထာဖွင့်ဝါကျကား- ယထာ ကထံ ပန ဗြာဟ္မဏာတိ ဧတ္ထ ယထာတိ ကာရဏာဝစနံ၊ ကထံ ပနာတိ ပုစ္ဆာဝစနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-ကထံ ပန ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏာ တေဝိဇ္ဇာ ပညာပေန္တိ၊ ယထာ ဧတံ သက္ကာ ဟောတိ ဇာနိတံ၊ တံ ကာရဏံ ဝဒေဟိတိ။

ခုနစ်ဆက်မြောက်သော၊ ယာဝ ပိတာမဟယုဂါ^၁=အဘိုးအဘွားတို့၏ အစုံအစုံ
 တိုင်အောင်၊ ဝါ=အဘိုးအဘွားတို့၏ အသက်တမ်း ပမာဏတိုင်အောင်၊
 သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော=စင်ကြယ်သော အမိဝမ်းတိုက်ရှိသည်၊ ဇာတိဝါဒေန=
 ဇာတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့စကားကြောင့်၊ အက္ခိတ္တော=
 မပစ်ပယ်အပ်သည်၊ ဝါ=ထုတ်ပယ်မခံရသည်၊ အနုပက္ကုဋ္ဌော=မဆဲရေးအပ်သည်။

၁။ပိတာမဟယုဂါ။ ။ “ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ” ဟူသော
 ပုဒ်တို့သည် သံသုဒ္ဓဂဟဏိကောဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌လည်းကောင်း၊ အက္ခိတ္တော
 အနုပက္ကုဋ္ဌောဟူသော နောက်ပုဒ်တို့၌လည်းကောင်း စပ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်
 “သတ္တမာ=သော၊ ယာဝ ပိတာမဟယုဂါ=အောင်၊ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော =
 သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သတ္တမာ=သော။ယာဝ ပိတာမဟယုဂါ=အောင်၊
 ဇာတိဝါဒေန=ကြောင့်၊ အက္ခိတ္တော=အပ်သည်၊ အနုပက္ကုဋ္ဌော=သည်၊
 ဟောတိ=၏” ဟု ကာကောလောကနည်းပေါ်လွင်အောင် ၎င်းပုဒ်တို့ကို
 နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်သည်။

ပိတာ စ မာတာ စ ပိတရော(အဖေ,အမေတို့)။ ပိတုနံ ပိတရော
 ပိတာမဟာ (အဖေ၏အဖေနှင့် အမေ၏အဖေဟူသော အဘိုးများ)
 ပိတုသဒ္ဓါနောင် ပိတုအနက်၌ အာမဟပစ္စည်းသက်၍ ပိတာမဟဟု ရုပ်ပြီး၏။
 ပိတာမဟသဒ္ဓါဖြင့် မာတာမဟ(အဘွား)ကိုပါယူဟု သီလက္ခန်ဋီကာ(၃၁၄)၌
 ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် အဖဘက်က ဘိုးဘွားတစ်စုံနှင့် အမိဘက်က ဘိုးဘွား
 တစ်စုံအားဖြင့် နှစ်စုံလုံးယူနိုင်အောင် “ယုဂေါ စ ယုဂေါ စ ယုဂေါ”ဟု
 ဧကသေသ်ပြုပြီး၊ ပိတာမဟာနံ ယုဂေါ ပိတာမဟယုဂေါ=အဘိုးအဘွားတို့၏
 အစုံအစုံ(အဖဘက်အစုံနှင့် အမိဘက်အစုံ)ဟု ဝစနတ္ထပြုပါ။ [ဋီကာတို့၌ ယုဂေါ
 ဟု ပုလ္လိင်ဩကာရန္တ နှင့် တွေ့ရသော်လည်း အဘိဓာန်တို့၌ နပုလ္လိင်သာပြသည်]

ဤ၌ သတ္တမာဟုဆိုထားသောကြောင့် “ဘ၊ ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင်
 ဘောင်၊ ဘော”ဟု အထက်ဆွေမျိုး(၇)ဆက်ရှိရာတွင် နောက်ဆုံး
 (၇)ဆက်မြောက် “ဘောယောကျ်ားနှင့်ဘောမိန်းမ”တို့သာ သတ္တမ
 ပိတာမဟယုဂ ဖြစ်သည်။ ပိတာမဟယုဂပုဒ် အဖွင့်ကို ဋီကာအတိုင်း
 ရေးထားသည်၊ ဋီကာတို့၌ ယုဂသဒ္ဓါကို ဒွန္ဒ(အစုံ) ဟူသော အနက်ဟော
 အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ထား၏။ အဋ္ဌကထာ၌မူ “ယုဂန္တိ အာယုပ္ပမာဏံ ဝုစ္စတိ=
 အသက်တမ်း ပမာဏ (အသက်အပိုင်းအခြား) ကို ယုဂဟု ခေါ်ဆိုသည်”ဟု
 ဖွင့်သည်။

ဝါ=ဆဲရေးကဲ့ရဲ့မခံရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဇ္ဈာယကော=ဝေဒကျမ်းတို့ကို ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်တတ်၏၊ မန္တ ဓရော= ဝေဒကျမ်းတို့ကို စိတ်၌ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်၏၊ သနိဃဏ္ဍကေဋ္ဌဘာနံ=နိဃဏ္ဍမည်သော အဘိဓာန်ကျမ်း၊ ကေဋ္ဌဘမည်သော ကဗျာအလင်္ကာကျမ်းတို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ သာက္ခရပ္ပဘောဒါနံ^၁ = (ဌာန်၊ကရုဏ်း၊ဝိဂြိုဟ်စသည်ဖြင့်) အက္ခရာ ပုဒ်ပါဠိတို့ကို ခွဲခြမ်းပြုကြောင်းဖြစ်သော သိက္ခာကျမ်း၊ နိရုတ္တိကျမ်းတို့နှင့် တကွဖြစ် ကုန်သော၊ ဣတိဟာသပုဉ္ဇမာနံ=ဣတိဟာသကျမ်းဟူသော ငါးကျမ်းမြောက် ရှိကုန်သော၊ ဝါ=ငါးကျမ်းမြောက်ဖြစ်သော ဣတိဟာသကျမ်း အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော၊ တိဏ္ဍံ=(ဣရု၊ ယဇ၊ သာမအားဖြင့်)သုံးပုံကုန်သော၊ ဝေဒါနံ= ဝေဒကျမ်းတို့၏၊ ပါရဂျု=ပြီးစီးထုတ်ချောက် ဆုံးခန်းရောက်၏၊ (သဘော အနက်တွင်၊ မသက်ဝင်ဘဲ၊ နှုတ်တွင်မပြတ်၊ ရွတ်ဖတ်အံတည်း၊ သင်ယူနည်းဖြင့်၊ ပြီးစီးထုတ်ချောက်၊ ဆုံးခန်းရောက်၏) [ဋီကာ၌ “န အတ္ထာဝဓာရဏဝသေန” ဟူ၍ (သီလကွန်ဋီကာ၊ ၂၉၁-ကဲ့သို့) ပဋိသေခ န အက္ခရာပါစေရမည်]

၁။ သာက္ခရပ္ပဘောဒါနံ။ ။အက္ခရာတို့ကို ဌာန်ကရိုဏ်းစသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းပြသော ကျမ်းကို သိက္ခာကျမ်းဟု ခေါ်၏။ အက္ခရာလာခြင်း၊ အက္ခရာရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း၊ ချေခြင်းစသော လက္ခဏာငါးမျိုးတို့ဖြင့် သဒ္ဒါ၏အနက်(ဝစနတ္ထ)ကို ပြသောကျမ်းကို နိရုတ္တိကျမ်းဟုခေါ်၏။ ဌာနကရဏာဒိဝိဘာဂတော နိဗ္ဗစနဝိဘာဂတော စ အက္ခရာ ပဘောဒီယန္တိ ဧတေဟိတိ အက္ခရပ္ပဘောဒါ=ဌာန်ကရိုဏ်းစသည်ကို ခွဲခြမ်းပြခြင်း၊ နိဗ္ဗစန(ဝစနတ္ထ)ကို ခွဲခြမ်းပြခြင်းအားဖြင့် အက္ခရာပုဒ်ပါဠိတို့ကို ခွဲခြမ်း ပြကြောင်းဖြစ်သော သိက္ခာကျမ်း၊ နိရုတ္တိကျမ်းများ။ သဟ အက္ခရပ္ပဘောဒေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သက္ခရပ္ပဘောဒါ=ထိုနှစ်ကျမ်းတို့နှင့်တကွဖြစ်သော ဝေဒသုံးမျိုး တို့တည်း။

ဣရုဝေဒ၊ ယဇဝေဒ၊ သာမဝေဒဟူသော ဝေဒသုံးမျိုး၌ အာထဗ္ဗဏဝေဒကို ထည့်လျှင် ဝေဒလေးမျိုးဖြစ်၏။ ထိုနောက် ပဉ္စမနေရာ၌ ဣတိဟာသကျမ်းကို ထည့်ခြင်းကြောင့် ဣတိဟာသပုဉ္ဇမဟု ဆို၏။ “ဣတိဟ အာသ=ဤလိုဖြစ်ဖူးသတဲ့၊ ဣတိဟ အာသ=ဤလိုဖြစ်ဖူးသတဲ့” ဟူ၍ ရှေးဟောင်း နှောင်းဖြစ်ကို ပြသော ကျမ်းများကို ဣတိဟာသကျမ်းဟု ခေါ်သည်။

ပဒကော^၁=ဗျာကရုဏ်းကျမ်းလာ ပုဒ်ဝါကျကို သင်အံပို့ချတတ်၏၊
(ဗျာကရုဏ်းကျမ်း၌ပါသော နာမ်အာချာတ်စသောပုဒ်နှင့် ဝါကျကို သင်အံ

၁။ပဒကော ဝေယျာကရဏော။ ။ပါနိဏိကျမ်း၊ စန္ဒြိကျမ်းစသော
ယခုထိအောင်ရှိသေးသော ရှေးခေတ်က သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းတို့ကို ဗျာကရုဏ်း
ကျမ်းဟု ခေါ်၏။ ကစ္စည်း၊ သဒ္ဒနိတိ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်စသော ပါဠိသဒ္ဒါဗျာကရုဏ်း
ကျမ်းများကား တိကဏ္ဍပုဏ္ဏား၏လက်ထက်၌ မရှိသေးသောကြောင့်
ဤနေရာနှင့် မဆိုင်။ “ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓိယတိ ဝေဒေတိ
စာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော”ဟူ၍ ပဒကောနှင့် ဝေယျာကရဏော
ဟူသောနှစ်ပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ဝါကျတစ်ခုစီခွဲ၍ မဖွင့်ပြဘဲ တခုတည်းပေါင်း၍
အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြ၏။

ထိုဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌ မဇ္ဈိမပဏ်၊ ဗြဟ္မာယုသုတ်အဋ္ဌကထာ (၂၄၉)၌
“ပဒဉ္စ တဒဝသေသဉ္စ” ဟု စသဒ္ဒါနှစ်လုံးပါ၏။ ထိုတွင် ပဒဉ္စဖြင့်
ပုဒ်ကိုယူထားသောကြောင့် တဒဝသေသဉ္စဖြင့် ဝါကျကိုယူရ၏။ ပဒဉ္စ
တဒဝသေသဉ္စဖြင့် ပုဒ်ဝါကျဟူသော သဒ္ဒဗျာကရုဏ်းကိုပြဆို၍ ဗျာကရဏံဖြင့်
အနက်အဓိပ္ပာယ်ဟူသော အတ္ထဗျာကရုဏ်းကို ပြဆို၏။ [တဒဝသေသဉ္စ
ဝုတ္တာဝသေသံ ဝါကျ။ ဧတ္တာဝတာ သဒ္ဒဗျာကရဏံ ဝတွာ ပုန “ဗျာကရဏဉ္စ”
အတ္ထဗျာကရဏမာဟ။ဋီကာ]

ဤဋီကာစကားကို ထောက်၍ ပဒဉ္စ တဒဝသေသဉ္စ ဟူသော
အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် ပါဠိတော်မှ “ပဒကော”တပုဒ်တည်း၏ အဖွင့်
ဖြစ်ကြောင်း သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒကော၌ ပဒဖြင့် ပုဒ်ကိုသာမက
ဝါကျကိုလည်းယူရ၏။ သီလက္ခနဋီကာသစ် (ဒု၊၂၂၄)၌ကား တဒဝသေသံကို
ဗျာကရဏံ၏ ဝိသေသနပြုလုပ် ပြီးလျှင် ထို တဒဝသေသံဖြင့် ဝါကျကို
မယူဘဲ ပုဒ်မှကြွင်းကျန်သော ပကတိပစ္စည်းစသော သဒ္ဒလက္ခဏာကိုယူထား၏။
ဤအင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာနှင့် မကိုက်ညီချေ။

ပဒံ ကာယတီတိ ပဒကော (ပုဒ်ဝါကျကို သင်အံပို့ချသူ) ထိုပုဒ်ဝါကျ
ဟူသည်လည်း ဗျာကရုဏ်းကျမ်း၌ပါရှိသော နာမ်၊ အာချာတ်၊ ဥပသာရ၊
နိပါတ်ဟူသောပုဒ်များနှင့် ဗျာကရုဏ်းကျမ်းမှ ဝါကျများတည်း။ ဤ၌
ပဒကော၊ ဝေယျာကရဏောဟူသော နှစ်ပါဠိလုံးဖြင့်ပင် ဗျာကရုဏ်း
ကျမ်းကို သင်အံပို့ချသူဟုချည်း ဆိုလိုသောကြောင့် အဓိပ္ပာယ်
ထပ်တူဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒကောဖြင့် သဒ္ဒဗျာကရုဏ်း၌ ကျမ်းကျင်

ပို့ချတတ်၏။ ဝါ=ဝေဒကျမ်းတို့ကို ပုဒ်ဝါကျအားဖြင့် သင်အံ ပို့ချတတ်၏။
ဝေယျာကရဏော=ဗျာကရဏ်းကျမ်း၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သင်အံ
ပို့ချတတ်၏။ လောကာယတ၊ မဟာပုရိသလက္ခဏေသု=လောကာယတကျမ်း၊
မဟာပုရိသလက္ခဏာကျမ်းတို့၌၊ ဝါ=အနာဂတ်စီးပွား ကုသိုလ်တရားကို

ပုံကိုပြ၍ ဝေယျာကရဏောဖြင့် အတ္ထဗျာကရဏ်း၌ ကျမ်းကျင့်ပုံကို ပြသည်ဟု
ထိုနှစ်ပုဒ်၏ ထူးခြားချက်ကို ဤသုတ်ဋီကာကို နည်းမှီး၍ သိရသည်။

ဋီကာတို့၌ “ဏေ ဧဝ ဝေဒေ ပဒသော ကာယတီတိ ပဒကော” ဟု
တနည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏။ ထိုအလို “ပဒကော=ဝေဒကျမ်းတို့ကို
ပုဒ်ဝါကျအားဖြင့် သင်အံ ပို့ချသူ” ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် ဝေယျာကရဏောနှင့်
အဓိပ္ပာယ်မထပ်တော့ပေ။ သီလက္ခန္ဓ်ဋီကာသစ်၌ကား “ပဒသောတိ
ဂဗ္ဗပန္နပဗ္ဗပန္နပဒေန=စုဏ္ဍိယအဖွဲ့ပုဒ်၊ ဂါထာအဖွဲ့ပုဒ်အားဖြင့်” ဟု ဖွင့်လေ၏။

ယခုပြခဲ့သော ဋီကာတို့အလို ပဒကောသည်(ဇာတကံပုဒ်ကဲ့သို့)
ပဒသဒ္ဒါပပဒ၊ ကေဓာတ်၊ အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကိတန္တသမာသ်ပုဒ်တည်း။
မောဂ္ဂလ္လာန် ၄-ကဏ္ဍ၊ ၁၄-သုတ်အလို ပဒပုဒ် ကပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော
တဒ္ဒိတ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ၎င်းသုတ် ပဋိကာ၌ “ကမပဒသဒ္ဒေဟိ ဝေဒဂံဝိသေသာ
ကထိယန္တိ” ဟုလည်းကောင်း၊ ၎င်းနိဿိ၌ “ပဒကော=ပဒကျမ်းကို
သင်သူ၊ သိသူ” ဟု အနက်ပေးပြီးလျှင် ကမ ပဒတို့လည်း ဝေဒ၌ အကျုံးဝင်သော
ဂန္ထဝိသေသတို့တည်း” ဟုလည်းကောင်း မိန့်ဆို၏။

ဤနေရာ၌ ဆရာတို့ကား “တမဓိတေ တံ ဇာနာတိ” ဟူသော
မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်မှ ဇာနာတိနှင့် ကိုက်ညီအောင် “အဓိယတိ၊ ဝေဒေတိ” ဟူသော
အဋ္ဌကထာမှ ဝုဒ္ဓိနှင့်တကွသော ဝေဒေတိဟူသော ပါဠိကို ဝုဒ္ဓိမဲ့ဖြင့် “ဝိဒတိ” ဟု
ပြင်တော်မူကြ၏။ သို့သော် ဗြဟ္မာယုသုတ်၌ ပဝေဒေတိဟု ပဥပသာရပင်
အပိုပါလျက်ရှိသောကြောင့် မပြင်သင့်ဟု ယူဆ၏။ အဓိရှေးရှိသော ဣဓာတ်၌
ဣကို ဧပြု၊ ဧကို အယပြုလျှင် အဓိယတိဟု ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် အဓိတေဟု
ရှိလျှင် ကောင်း၏။

၁။ လောကာယတကျမ်း။ ။ လောကာယတကျမ်းဟူသည် ကုသိုလ်
ကောင်းမှုပြုလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်မလာစေနိုင်သောကျမ်းတည်း။ ကျီးကန်းက ဖြူတယ်၊
ဘာကြောင့်လဲ? အရိုးဖြူလို့ပေါ့၊ ဗျိုင်းက နီတယ်၊ သွေးနီလို့၊ ဤသို့စသည်ဖြင့်
အကျိုးမရှိသော အကြောင်းအရာများကို ရေးသားထားသော တိတ္ထိယတို့
ကျမ်းဂန်ဖြစ်၏ဟု ဝိနည်းစူဠဝါ အဋ္ဌကထာ(၅၆)စသည်၌ဖွင့်၏။

သတ္တဝါအပေါင်း အားမထုတ်ကြောင်း ကျမ်းဂန်နှင့် ဘုရား အစရှိသော
 ယောက်ျားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာတော်တို့ကို ဖော်ပြသော ကျမ်းဂန်တို့၌၊
 အနဝယော^၁=အပြည့်အစုံ သင်ကြားတတ်မြောက်ပြီးသည်၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ
 အပြည့်အစုံ ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်သည်၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံ
 ရွတ်ဆို ပြောပြနိုင်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)[ဣတိသဒ္ဓါမလိ] ဘော ဂေါတမ
 =မ။ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြောင်းဖြင့်။ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့သည်၊
 ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားထူးချွန် လူရည်မွန်တစ်ဦးကို၊ တေဝိဇ္ဇံ=ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ=
 ပြောဆိုသတ်မှတ် ပညတ်ကြပါကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အညထာ=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်၊
 (မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် မတူ ကွဲပြား
 ခြားနားသောအကြောင်းဖြင့်) ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ တေဝိဇ္ဇံ=
 သုံးပါးသောဝိဇ္ဇာရှိသူဟူ၍၊ ဝါ=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏၊
 အညထာ စ ပန=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ (ပုဏ္ဏားတို့လေ့
 ထုံးဟောင်း၌ တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့်မတူ ကွဲပြားခြားနားသော အကြောင်း
 ဖြင့်သာလျှင်)အနိယဿ=အနိယာ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊

၂။အနဝယော။ ။န+အ+ဝယော ဟုဖြတ်၊ ဝယော၌ ဝယဓာတ်
 အပစ္စည်းဟုကြံ။ဝယတီတိ ဝယော=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံဆောင်ထား
 မှတ်သားနိုင်သူ၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံရွတ်ဆိုပြောပြနိုင်သူ၊ န
 ဝယော အဝယော=ထိုကဲ့သို့မှတ်သားနိုင်၊ မရွတ်ဆိုမပြောပြနိုင်သူ၊ န အဝယော
 အနဝယော=ထိုကဲ့သို့မှတ်သားနိုင်၊ မရွတ်ဆိုမပြောပြနိုင်သည် မဟုတ်သော
 သူ၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်၊ ရွတ်ဆိုပြောပြ
 နိုင်သူ။ ပဋိသေဓ နှစ်ချက်ဆင့်ထားသောကြောင့် မူရင်း “ဝယ” ၏အနက်ကိုပင်
 ပြန်ယူရသည်။

ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဒုတိယပါရာဇိက ဓနိယဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌ ကဲ့သို့
 အနဝယော ကို “အန+အဝယော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဒုတိယနည်းဖွင့်သေး၏၊
 ထိုအလို ဝယ၌ “ဝိ+အယ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အယနံ အယော=ဖြစ်ခြင်း၊
 န အယော ဝယော=မဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ=ယုတ်လျော့ခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်း၊ နတ္ထိ
 ဝယော ဧတဿာတိ အဝယော= ယုတ်လျော့ခြင်းမရှိသူ၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော
 အတတ်ရှိသူ၊ အနု အနု(သိသင့်သိအပ် အရပ်ရပ်၌) အဝယော အနဝယော။
 ဤအလို “အနဝယော=သိသင့်သိအပ် နှ့စပ် ကုံလုံပြည့်စုံသော အတတ်ရှိသည်”
 ဟု အနက်ဆို။

ဝိနယေ=ဆုံးမရာ သာသနာတော်၌၊ ဝါ=အဆုံးအမတရားတော်၌၊ တေဝိဇ္ဇော= သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) သော ဂေါတမ=မ၊ ကထံ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ= ၏။ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်ပါသည်။ [နောက်၌ သာဓု မေ စသော ဝါကျရှိနေသောကြောင့် ဤနေရာ၌ “ယထာ ကထံ”မှ ယထာကို အနက်မရှိ နိပါတ်ကြံပါ] သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏၊ ယထာ= အကြင်အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တထာ=ထိုအကြောင်းဖြင့်၊ (ထိုတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြင့်) ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတု= ဟောတော်မူပါ၊ ဣတိ=(အဝေါစ=လျှောက်) [တေန ဟိ စသည်ကို ဒုကစာပိုဒ် ၁၇-သုတ်ကြည့်] ။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [ဝိဝိဇ္ဇေဝစသည်ကို ဒုကစာပိုဒ် ၁၃-၌ကြည့်]။ပ။ သော=ထိုစတုတ္ထဈာန် ရရှိပြီးသော ရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစီအစဉ်အတိုင်း၊ ဝါ=ဤပဌမဈာန်ရခြင်းစသော အစဉ်အားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကို ရပြီး၍၊ [ဣမိနာ ပဌမဈာနာဓိဂမာဒိနာ ကမေန စတုတ္ထဈာနံ ပဋိလဘိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ဒု၊ ၅] စိတ္တော=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ သမာဟိတေ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်လသော်၊ ပရိသုဒ္ဓေ= ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်လသော်၊ ပရိယောဒါတေ=ထက်ဝန်းကျင်မှ

၁။ သမာဟိတေ စိတ္တော ပရိသုဒ္ဓေ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စသည်တို့ ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဖြည့်စုံစွာ အနက်ပေးလိုလျှင်-- စိတ္တော=အဘိညာဉ် ၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ ဝါ=ကို၊ သမာဟိတေ=စတုတ္ထဈာန် သမာဓိဖြင့် အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်လသော်၊ ဝါ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်လသော်၊ [တနည်း--သမာဟိတေ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်သော၊ စိတ္တော=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်] ပရိသုဒ္ဓေ=ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ စင်ကြယ်ခြင်းဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်လသော်၊ (ပရိသုဒ္ဓတ္တာဝေ= ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်) ပရိယောဒါတေ= သော်၊ အနက်ဏေ= သော်၊ (အနက်ဏတ္တာ ဧဝံ=ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေး မရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်) ဝိဂတူပက္ကိလေသေ=စိတ်ကိုပူးကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်၊ ပူပန်စေတတ်သော ရာဂဒေါသမှ ကင်းပြီးလသော်။

ဖြူစင်လသော်၊ အနင်္ဂဏေ=ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေး မရှိလသော်၊
ဝိဂတုပက္ခိလေသေ=စိတ်ကို ပူးကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂဒေါသ ကင်းကွာပြီး

[“စိတ္တံ ဥပဂန္ဓာ ကိလိဿတိ ဝိဗာဓိယတိ ဥပတာပိယတိ ယေဟိ
ရာဂါဒိဟိတိ ဥပက္ခိလေသာ” ဟု အဝုတ္တကတ္တုသာနေသော်လည်းကောင်း၊ “စိတ္တံ
ဥပဂန္ဓာ ကိလိဿန္တိ ဝိဗာဓန္တိ ဥပတာပေန္တိတိ ဥပက္ခိလေသာ” ဟု
ဝုတ္တကတ္တုသာနေသော်လည်းကောင်း ဝစနတ္ထပြု၍ စိတ်ကို ပူးကပ်၍
နှိပ်စက်တတ်၊ ပူပန်စေတတ်ကုန်သော ရာဂ ဒေါသ တို့ကို “ဥပက္ခိလေသ” ဟု
ခေါ်ဆိုပြီးလျှင် “ဝိဂတာ ဥပက္ခိလေသာ ယတော စိတ္တတောတိ ဝိဂတုပက္ခိလေသံ
(ကင်းပြီးသော ဥပက္ခိလေသရှိသောစိတ်) ဟူ၍ ဖဉ္စမိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံတွဲပါ]

မုဒုဘူတေ=ကျေပြန်စွာ ဖြစ်ပွားစေမှု အလေ့အလာပြုအပ်ပြီးဖြစ်၍
နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊ ဝါ=လိုတိုင်းပြီးမြောက် ဝသီဘော်သို့ရောက်ခြင်းအားဖြင့်
နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊ (မုဒုဘူတတ္တာ ဝေ=နူးညံ့စွာဖြစ်သည် အဖြစ်ကြောင့်
သာလျှင်) ကမ္မနိယေ=သော်၊ ဌိတေ=ဆိုအပ်ပြီးသော ထက်ဝန်းကျင်
စင်ကြယ်ခြင်းစသော သဘောတို့၌ ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်လသော်၊ (ဌိတတ္တာ
ဝေ=ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်) အာနေဉ္စပ္ပတ္တေ=
သော်၊ [တနည်း--ဌိတေ=မုဒုဘူတ၊ ကမ္မနိယဖြစ်ခြင်းကြောင့် မိမိအလိုကျ
ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်၊ အာနေဉ္စပ္ပတ္တေ= အဿဒ္ဓိယစသော အကုသိုလ်တို့ကြောင့်
တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည် အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်]

တနည်း--စိတ္တေ=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊
သမာဟိတေ=သော်၊ ပရိသုဒ္ဓေ=နိဝရဏအညစ်အကြေးတို့မှ ထက်ဝန်းကျင်
ကင်းဝေးစင်ကြယ်လသော်၊ ပရိယောဒါတေ=ဝိတက်စသော အောက်အောက်
ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် ထက်ဝန်းကျင်မှဖြူစင်
လသော်၊ အနင်္ဂဏေ=ဈာန်ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာတတ်သော မာန၊ မာယာ၊
သာဠေယျစသော ယုတ်မာသော အလိုဆိုး အညစ်အကြေးမရှိလသော်၊
ဝိဂတုပက္ခိလေသေ=စိတ်ကိုပူးကပ် နှိပ်စက်တတ်၊ ပူပန်စေတတ်သော အဘိဇ္ဈာ
စသည် ကင်းကွာလသော်၊ မုဒုဘူတေ=လိုတိုင်းပြီးမြောက် ဝသီဘော်သို့
ရောက်ခြင်း အားဖြင့် နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊ ကမ္မနိယေ=တန်ခိုး၏ နိးကပ်သော
အခြေခံအကြောင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းအမှု၌
ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်လသော်၊ အာနေဉ္စပ္ပတ္တေ=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည်အဖြစ်သို့
ရောက်လောက်အောင်၊ ဌိတေ=ဘာဝနာဈာန် ပြည့်စုံလုံလောက်၍ မြင့်မြတ်သည်
အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်။ [ဤနောက်နည်း၌
“အာနေဉ္စပ္ပတ္တေ” ပုဒ်သည် “ဌိတေ” ၏ ဝိသေသန]

လသော်၊ မုဒုဘူတေ=နူးညံ့စွာ ဖြစ်လသော်၊ ကမ္မနိယေ=တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်လသော်၊ ဌိတေ=ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်၊ အာနေဉ္ဇပုတ္တေ=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည် အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ= ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ရှေးဘဝက နေခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ မိမိစိတ်၊ သူတပါးစိတ်ဖြင့် တွေ့ကြုံအာရုံပြုနေအပ်၊ ခွဲခြားသိမြင်အပ်သော တရားတို့ကို အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို။ ဝါ= ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စီစဉ် ပြုလုပ်တတ်သော စိတ်ကို၊ အဘိနိန္ဒာမေတိ= ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ရှုညွတ်စေ၏၊ [ပရိကမ်စိတ်ဟူသည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုတင် စီစဉ်ပြုလုပ်သော ကာမာဝစရံမဟာကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တည်း၊ ထိုပရိကမ်စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသ (ရှေးဘဝ)ဆီသို့ ပို့လိုက်၊ နှင်လိုက်၊ ဦးလှည့်လိုက်မှသာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ခန်းအတွက် အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြသင့်သော တချို့အဖွင့်များကို အဋ္ဌကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၁)ဝေရဉ္စသုတ်နိဿယ၌ ဆက်လက် ကြည့်ကြပါကုန်]

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (ပရိကမ်စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ရှု ညွတ်စေသော ထိုရဟန်းသည်) အနေကဝိဟိတံ=များသောအပြားရှိသော၊ (ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ စသည်ဖြင့် များသောအမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော) ဝါ=အမည်၊အနွယ်စသော များသောအမျိုးအစား အကွဲအပြားတို့နှင့်တကွ ချဲ့ထွင် ဖွင့်ပြအပ်သော၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်နှင့်တကွ ထိုခန္ဓာအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သော အမည် အနွယ်စသည်ကို၊ အနုဿရတိ=အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏၊ သေယျထိဒံ=အဘယ်သို့သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ (အနုဿရတိ=နည်းဟူမှု) ဧကမ္ပိ ဇာတိံ=တခုသော ဘဝကိုလည်းကောင်း၊ ဒွေပိ ဇာတိယော=နှစ်ခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တိဿောပိ ဇာတိယော=သုံးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတဿောပိ ဇာတိယော= လေးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဉ္စပိ ဇာတိယော=ငါးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒသပိ ဇာတိယော=ဆယ်ခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိသမ္ပိ ဇာတိယော=၂၀-သော ဘဝတို့ကို လည်းကောင်း၊ တိံသမ္ပိ ဇာတိယော=၃၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတ္တာရိသမ္ပိ ဇာတိယော=၄၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပညာသမ္ပိ

ဇာတိယော=၅၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသတမ္ပိ= ဘဝအရာကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသဟဿမ္ပိ=ဘဝအထောင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသတ သဟဿမ္ပိ= ဘဝအသိန်းကို လည်းကောင်း၊ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ = များစွာကုန်သော သံဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာကုန်သော ပျက်စီးဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနေကေပိ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ=များစွာကုန်သော ဝိဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာကုန်သော ဖြစ်ပွားဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ = များစွာကုန်သော သံဝဋ္ဋကပ်၊ ဝိဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ (အနုဿရတိ= အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အနုဿရတိ=နည်းဟူမူ)

(အဟံ=ငါသည်)အမုတြံ =ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်၊ ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၌၊ ဧဝံနာမော=ဤသို့သော နာမည်ရှိသူသည်၊ ဧဝံဂေါတ္တော=ဤသို့သော အနွယ်ရှိသူသည်၊ ဧဝံဝဇ္ဇော=ဤသို့သော အဆင်းရှိသူသည်၊ ဧဝမာဟာရော= ဤသို့သော အစာအာဟာရ ရှိသူသည်၊ ဧဝံသုခ ဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ= ဤသို့သော သုခဒုက္ခတို့ကို ခံစားခြင်း ရှိသူသည်၊ ဧဝမာယုပရိယန္တော=ဤသို့သော အသက်အပိုင်းအခြား ရှိသူသည်၊ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ သော(အဟံ)= ထိုငါသည်၊ တတော=ထိုဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိမှ၊ (ထိုဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသ၊ သတ္တနိကာယမှ) စုတော=ရွှေ့လျောစုတော သေလွန်ခဲ့သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အမုတြံ=ထိုမည်သော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၌၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ တတြာပိ= ထိုဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၌လည်း၊ (အဟံ=ငါသည်) ဧဝံနာမော=သည်၊ ။ပ။ ဧဝမာယုပရိယန္တော=သည်၊ အသိ=ဖြစ်ခဲ့ဘူးပြီ၊ သော (အဟံ)= သည်၊ တတော=ထိုဘဝယောနိဂတိမှ၊ စုတော=သည်(ဟုတွာ)ဣဓ=ဤယခုဘဝ၊ ဤမည်

၁။အမုတြံသဒ္ဓါ၏အနက်(၂)နည်း။ ။“အမုတြံ=ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်ဝယ် ထိုမည်သောဘဝ၊ ထိုမည်သောယောနိ၊ ထိုမည်သောဂတိ၌” စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုလို၏။ များစွာသောသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် များစွာသောဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိစသည်တို့ကို တခုတည်းပေါင်းစုကာ အမုတြံသဒ္ဓါတခုတည်းဖြင့် သာမညမျှ ညွှန်ပြလိုက်ခြင်းတည်း၊(တနည်း)အမုတြံ=ထိုမည် ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်ဝယ် ထိုမည်ထိုမည်သောဘဝ၊ ထိုမည်ထိုမည်သောယောနိ၊ ထိုမည်ထိုမည်သောဂတိ၌ ဟုအနက်ဆို၊ အမုတြံ အမုတြံ အာသိ ဟုဆိုလိုလျက် အမုတြံတပုဒ်ချေထားခြင်း (ဝိစ္ဆာလောပ)တည်း။

သော အမျိုးအနွယ်၌၊ ဥပပန္နော=ဖြစ်ရပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အနုဿရတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ သာကာရံ=(ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရစသော) အခြင်းအရာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=မြင်ရုံမျှဖြင့် မည်သူမည်ဝါဟု သိနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရ စသည်တို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ [အာကရိယတိ ဒိသ္မာဝ သတ္တော ဝိညာယတိ ဧတေဟိတိ အာကာရာ ဟုဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၍ ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရ၊ သုခဒုက္ခပဋိသံဝေဒန၊ အာယုပရိယန္တ တို့ကို အာကာရဟုခေါ်၏၊ ထို့နောက်- သဟ အာကာရေဟိ ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသော ဝတ္တတိတိ သာကာရော] သဥဒ္ဒေသံ=ညွှန်ပြ ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော နာမ၊ ဂေါတ္တနှင့်တကွဖြစ်သော၊ [ဥဒ္ဓိသိယတိ သတ္တော ဧတေနာတိ ဥဒ္ဒေသော=သတ္တဝါ တဦးတယောက်ကို မြင်ရုံမျှဖြင့် မသိနိုင်၍ သိအောင် ညွှန်ပြပြောဆိုကြောင်း အမည်၊ အနွယ်တည်း၊ သဟ ဥဒ္ဒေသေန ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသော ဝတ္တတိတိ သဥဒ္ဒေသော] အနေကဝိဟိတံ=သော၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ကို၊ အနုဿရတိ=၏၊ အဿ=ထိုရဟန်း သည်၊ ဝါ= ထိုရဟန်းမှာ၊ ပဌမာ=ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သောဉာဏ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ အဝိဂတာ= ရအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [“ယထာ တံ။ပ။ ဝိဟရတော”ဟူသော ဥပမာနဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးပြီးမှ “အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ပ။ ဥပ္ပန္နော”ဟူသော ဥပမေယျဝါကျကို အနက်ပေးမည်၊ ထို၌လည်း ဥပမေယျဝါကျမှ ဝိဟတာကို ဝိဟညေယျဟု လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပန္နောကို ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟုလည်းကောင်း အာချာတ်ကြိယာ ပြောင်းလဲကာ ဥပမာန ဝါကျတက်သို့ ဆောင်ယူ၍ အနက်ပေးမည်၊ ယသ္မာ၊ တသ္မာ၊ ဧဝမေဝံ၊ တဿ တို့ကား အသစ်ထည့်စွက်ပေးရသော ပါဠိတို့တည်း]

အပ္ပမတ္တဿ=မမေ့လျော့ဘဲ၊ အာတာပိနော=ကိလေသာတို့ကို ပူပန် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝီရိယရှိလျက်၊ ပဟိတတ္တဿ=ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ကိုရခြင်းငှာ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သောစိတ်ရှိလျက်) [ပဟိတ=စေလွှတ်အပ်သော+အတ္တာ=စိတ် (ရှိသူ)] ဝိဟရတော=နေသောပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးမှာ၊ ယသ္မာ=အကြံနှင့်ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ= အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=ဖျက်ဆီးအပ်ရာသကဲ့သို့၊ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးရာသကဲ့သို့၊ ယသ္မာ= ကြောင့်၊ အာလောကော=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်အရောင်အလင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ= ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ တမော=အဝိဇ္ဇာ

အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဝါ=ကဲ့သို့
[“ယထာ တံ”မှ တံ အနက်မရှိ]

ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ တဿ=ထိုပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသော
ရဟန်းမှာ၊ [ယခုအခါ၌ “အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ပ။ဥပ္ပန္နော” ဟူသော ဥပမေယျဝါကျ
တို့ကို အနက်ပေးမည်၊ အကြောင်းအကျိုး ပေါ်လွင်အောင် ဝါကျကို
ရှေ့နောက်ပြန်ပြီး ယသ္မာ တသ္မာ ထည့်စွက်၍ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း
အနက်ပေးမည်] ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သော
ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊
ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတာ=
ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ။ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးပြီ၊ [“အဝိဇ္ဇာကို+ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ”
ဟုလည်းကောင်း၊ “အဝိဇ္ဇာသည်+ကင်းကွာပျက်စီးပြီ” ဟုလည်းကောင်း
ဆက်စပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ယူပါ။ ဝိဟတာကို အဋ္ဌကထာ၌ ဝိနဋ္ဌာဟု ကတ္တားအနက်
ဖွင့်၍ ဋီကာ၌ ဝိဒ္ဓတ္တာဟု ကံအနက်ဖွင့်၏] ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော=
ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်၊ ဥပ္ပန္နော= ဖြစ်ပေါ်လာပြီ၊
တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတော=
ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးပြီ။

သော=စတုတ္ထဈာန်ရပြီးသော ထိုရဟန်းသည်၊ ဝေဝံ=တိုင်း၊ ဝါ=၍။ပ။
သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ စုတူပပါတဉာဏာယ=စုတိပဋိသန္ဓေကို သိမြင်သော
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=စုတေခါနီးနှင့် ပဋိသန္ဓေနေပြီးစ သတ္တဝါတို့ကို
သိမြင်တတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ [စုတိ စ ဥပပါတော စ စုတူပ
ပါတံ=စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေ၊ တသ္မိ ဉာဏံ စုတူပပါတဉာဏံ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဉာဏ်ကိုပင် စုတူပပါတဉာဏ်ဟု ခေါ်၏] စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို၊ ဝါ=ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဉာဏ်၏ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စိစဉ်ပြုလုပ်သော စိတ်ကို၊ အဘိနိဇ္ဇာမေ
တိ=စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှု ညွှတ်စေ၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (ပရိကမ်စိတ်ကို စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှုညွှတ်
စေသော ထိုရဟန်းသည်)၊ ဒိဗ္ဗေနံ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပဿာဒစက္ခုနှင့်

၁။ဒိဗ္ဗသဒ္ဓါ၏အနက်ဖွင့်များ။ ။ ဒိဝိ ဘဝံ ဒိဗ္ဗံ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော
ပဿာဒစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗံ ဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ=၎င်းနှင့်တူသောအဘိညာဉ်စက္ခု။
(တနည်း)ဒိဗ္ဗေနံ=ဒိဗ္ဗဝိဟာရဖြစ်သော ရူပဈာန်လေးပါးတို့၏အစွမ်းဖြင့်
ရအပ်သော၊ [အကြောင်းရူပဈာန်လေးပါးကို ဒိဗ္ဗဟုခေါ်၏၊ သို့သော် ဤ၌မူ
အကျိုးအဘိညာဉ်စက္ခုတိုင်အောင် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဆွဲယူ၍
(အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း) အနက်ပေးသည်] ဝါ= ပါဒကဈာန်ဖြစ်သော

တူသော၊ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ (စုတိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးလုံးကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိဟူသော အယူမှားတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော) ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော တစ်ဆယ့် တပါးသော အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တ မာနုသကေနာ=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ မြင်နိုင်သော၊ [ရိုးရိုး လူတို့မြင်နိုင်သော အဆင်းရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ်ရူပါရုံနှင့် နံရံ၊ တောင်ခြားကွယ်နေသော ရူပါရုံ၊ ဝေးကွာလှစွာ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်သော] စက္ခုနာ=အဘိညာဉ်မျက်စိဖြင့်၊ စဝမာနေ=စုတေခါနီးကုန်သော၊ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပပဇ္ဇမာနေ=ပဋိသန္ဓေ နေပြီးခါစ ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟိနေ= ယုတ်နိမ့် အောက်ကျကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ပဏီတေ=မြင့်မြတ်ကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ သုဝတ္ထေ=ကောင်းသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဆင်းလှကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ဒုဗ္ဗတ္ထေ=မကောင်းသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဆင်းမလှကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ သုဂတေ=ကောင်းသောဘဝသို့ လားရောက်နေကြသော၊ [သုန္ဒရံ ဂတိံ ဂတာ သုဂတာ] ဝါ= (ဥစ္စာနေ၊ ပေါကြွယ်ဝ၍) သုခသို့ရောက်နေကြကုန်သော၊ [သုခံ ဂတာ သုဂတာ] သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတေ=ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော၊ [ဒုက္ခံ ဂတိံ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ] ဝါ=ဥစ္စာမဲ့မဲ့

ဒိဗ္ဗဝိဟာရကို မှီသော၊ [မှီရာဌာန ပါဒကဈာန်၏ ဒိဗ္ဗဟူသော နာမည်ကို ဌာနီအဘိညာဉ်စက္ခု၌ တင်စားသော ဌာနူပစာရတည်း] ဝါ=ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ဈာန်လေးပါး၌ ပါဝင်သော နိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော ယှဉ်ဘက်ရူပါဝစရစတုတ္ထ ဈာန်ကို မှီသော၊ [ဌာနူပစာရပင်] ဝါ=ထွန်းလင်း တောက်ပတတ်သော၊ [ဒိဗ္ဗတိ ဇောတယတီတိ ဒိဗ္ဗံ။ ဒိဝု+ဈျ] ဝါ=နံရံနှင့် တောင်စသည်တို့ကို မငြိမကပ်၊ ထုတ်ချင်းခတ်လျက် ဖြစ်တတ် မြင်တတ်သော၊ [ဒိဗ္ဗတိ ဂစ္ဆတိ အသဇ္ဇမာန ပဝတ္တတီတိ ဒိဗ္ဗံ]

၁။ အတိက္ကန္တ မာနုသကေန။ ။ မနုဿာနံ ဣဒန္တိ မာနုသကံ= လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ရူပါရုံ၊ ဝါ=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံ။ မာနုသကံ=လူတို့ ဥစ္စာဖြစ်သော ရူပါရုံကို၊ ဝါ=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို၊ အတိက္ကန္တံ= ကျော်လွန်သော (ကျော်လွန်၍ မြင်နိုင်သော) အဘိညာဉ်စက္ခု။ (တနည်း) မာနုသကံ=လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မံသစက္ခုကို၊ ဝါ=ယင်းစက္ခု၏ မြင်နိုင်ခြင်းကို၊ အတိက္ကန္တံ=ကျော်လွန်သော အဘိညာဉ်စက္ခု။ မာနုသကာတိက္ကန္တံ ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့နောက်ပြန်၍ အတိက္ကန္တ မာနုသကံ ဟုဆိုသည်။

ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်နေကြကုန်သော၊ [ဒုက္ခံ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ]သတ္တေ=သတ္တဝါ
တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿတိ=မြင်ရ၏။ [ဤနေရာ၌ အကျယ်ဖွင့် အနက်များနှင့်
ရှင်းလင်းချက်တို့ကို အဋ္ဌကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၁) ဝေရဉ္စသုတ်ကြည့်]

ယထာကမ္မုပဂေ=မိမိတို့ ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီးသီး
ကြောင့် ထိုထိုဘုံဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော၊ [ယထာကမ္မ=မိမိတို့
ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီးသီးကြောင့်၊ ဥပဂ=လားရောက်
နေကြသော] သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်း၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=
အဘယ်သို့၊ ပဇာနာတိ=သိသနည်းဟူမူ) ဘောန္တော=အိုအချင်းတို့၊ ဝတ=
ဖြစ်မှဖြစ်ရလေခြင်း၊ [ဝတသဒ္ဓါကို ခေဒအနက်ဟောကြံ] ဣမေ သတ္တာ=
ဤသတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်နှင့်၊
[ဇကကစာပိုဒ် ၂၈၄ စသည် ကြည့်] သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကြကုန်၏။ ပ။
မနောဒုစ္စရိတေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတာ= ကုန်၏၊ အရိယာနံ=ဘုရားအစရှိသော
အရိယာသုတော်ကောင်းတို့ကို၊ ဥပဝါဒကာ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲ ဆဲရေးကြကုန်၏၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ=လွဲမှားဖောက်ပြန်သော အယူရှိကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ=
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းစွာ လက်ခံကျင့်သုံးအပ်သော ကံအမျိုးမျိုး
ရှိကုန်၏၊ [သမာဒါန= ကောင်းစွာလက်ခံ ကျင့်သုံးအပ်သော+ကမ္မ=ကံအမျိုးမျိုး]
ဝါ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို လက်ခံ
ကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည် ။ပ။ နိရယံ=သို့၊
ဥပပန္နာ=ကပ်ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=လားရောက်ကြကုန်၏၊ (တနည်း)

၁။ အပါယံ။ ပ။ နိရယံ ဥပပန္နာ။ ။ (တနည်း) အပါယံ=သုဂတိဘဝမှကင်း
ကွာသော ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ် လေးသွယ်သော ဘဝသို့လည်း
ကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ ငရဲ၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ် သုံးသွယ်သော
ဘဝသို့လည်းကောင်း၊ ဝိနိပါတံ=စည်းစိမ်ချမ်းသာအပေါင်းမှ ပျက်စီးလျက်
ကျရောက်ရာ ငရဲ၊ အသုရကာယ် နှစ်သွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း၊
နိရယံ= သာယာဘွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှမရှိရာ အဝိစိစသော ငရဲသို့
လည်းကောင်း၊ ဥပပန္နာ=လားရောက်ကြကုန်၏။

ဤနည်း၌ အပါယမ္ပ အယသဒ္ဓါသည် သုဂတိအနက်ဟောတည်း၊
တေ ပဝတ္တတိ သုခံ ဧတ္တာတိ အယော=သုခ၏ ဖြစ်ရာဘဝ(သုဂတိဘဝ)။
သဗ္ဗသမုဿယေဟိ ဝိနိပတန္တိ ဧတ္တာတိ ဝိနိပါတော=အားလုံးသော ချမ်းသာ
စည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ် သမ္ပတ္တိ အစုအဝေးတို့မှ ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဘဝ။

ကမ္မပ္ပဝစနီယဖြစ်သင့်မသင့်။ ။ ဤနေရာ၌ ဥပပန္နာမှ ဥပသဒ္ဓါကို
ကမ္မပ္ပဝစနီယဟု မိန့်ဆိုတော်မူလိုကြ၏။ သို့သော် အကယ်၍ ကမ္မပ္ပဝစနီယ

နိရယံ=ဤ၊ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြကုန်၏။ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၃)လည်းကြည့်]
 ဘောဇ္ဇော=အိုအချင်းတို့၊ ဣမေ ဝါ ပန သတ္တာ=ဤသတ္တဝါတို့သည်
 ကား၊ ကာယသုစရိတေန=ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်နှင့်၊ [ဧကကစာပိုဒ် ၂၈၇
 စသည်ကြည့်]။ပ။အနုပဝါဒကာ=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲ မဆဲရေးကြကုန်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ=
 မှန်ကန်သော အယူရှိကြကုန်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်း
 ဖြင့် ကောင်းစွာခံယူ ကျင့်သုံးအပ်သော ကံအမျိုးမျိုး ရှိကုန်၏။ ဝါ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏
 အစွမ်းဖြင့် ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို ကောင်းစွာခံယူ ကျင့်သုံးစေ
 ကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ပ။သုဂတိ=ကောင်းသော လားရောက်ရာ
 ဖြစ်သော၊ လောကံ=လူ့ဘုံဘဝသို့လည်းကောင်း၊ သုဂတိ=ကောင်းသော
 လားရောက်ရာဖြစ်သော၊ [လိုက်ခဲ့] သဂ္ဂံ=ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ဖြင့် လွန်စွာ
 မြင့်မြတ်သော၊ လောကံ=နတ်ဘုံဘဝသို့ လည်းကောင်း၊ ဥပပန္နာ=
 လားရောက်ကြကုန်၏။ [လူ့ဘဝသည် သုဂတိသာ ဖြစ်၏၊ သဂ္ဂမဖြစ်၊
 နတ်ဘဝကား သုဂတိ၊ သဂ္ဂ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်၏၊ ဤအခန်းဆိုင်ရာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
 စသည် ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်ပေးခြင်း ဖြစ်၏။ ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၄၊
 ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၁ သုမနသုတ်နှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ] ဣတိ=
 ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏။ [ယထာကမ္မူပဂေ သတ္တေ ပဇာနာတိ သို့ပြန်စပ်သည်]
 ဣတိ=ဤသို့၊ ဒိဗ္ဗေန။ပ။ ပဇာနာတိ=၏။

အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဒုတိယာ=နှစ်ကြိမ်မြောက် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊

ဖြစ်သည်မှန်လျှင် ထိုဥပသဒ္ဓါသည် လက္ခဏာ၊ ဣတ္ထမ္မူတာရာနစသော
 အနက်တို့တွင် မည်သည့်အနက်ကိုထွန်းပြသနည်းဟု စဉ်းစားရန်ရှိ၏။ ပါဠိသဒ္ဓါ
 ကျမ်းတို့၌ ကမ္မပ္ပဝစနိယအမည်စာရင်းမှာပင် ဥပသဒ္ဓါကို မထည့်သွင်းကြ၊
 အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ဥပပန္နာတိ ဥပဂတာ”ဟု ဖွင့်ပြီးနောက် ‘သတ္တမိအနက်
 အတွက်ကိုမူ’ တတ္ထ အဘိနိဗ္ဗတ္တာတိ အဓိပ္ပာယော”ဟု အဓိပ္ပာယ်မျှသာဖွင့်၏။
 ဤအင်္ဂုတ္တိုရ်၌၊ ဒု(၃၃၂)၌လည်း “သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိတိ သဟဘာဝံ ဂစ္ဆတိ
 (ဥပဂစ္ဆတိ)တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော”ဟု အလားတူပင်ဖွင့်၏။ တနည်း
 အားဖြင့်မူ ယင်းသို့အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဟုမကြံဘဲ “ဥပပန္နာ”၌ ဥပသဒ္ဓါကို
 ဓာတွတ္တာနုပတ္တကကြံ၍ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို သတ္တမိအနက်ဟောကြံနိုင်၏။
 ဤသို့အားဖြင့် ဥပပန္နာ၌ ဥပသည် ကမ္မပ္ပဝစနိယ မဖြစ်သင့်ရကား ထိုဥပသဒ္ဓါ
 နှင့် အပါယံစသောပုဒ်တို့ကို တွဲ၍ “အပါယံဥပ=ဤ၊ ပန္နာ=ဖြစ်ကြကုန်၏”ဟူ၍
 အနက် မပြန်ဆိုသင့်။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၃)နန္ဒမာတာသုတ် “ယက္ခယောနိ
 ဥပပန္နာ”၌လည်း ရေးထားပါသေးသည်။

အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤစုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဝါ=ဤစုတိပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သည်။ ဝါ=ကို၊ အဓိကတာ=သည်။ ဟောတိ=၏။ အပ္ပမတ္တဿ=ဘဲ။ အာတာပိနော=လျက်။ ပဟိတတ္တဿ=ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ် ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်။ (ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကိုရခြင်းငှာ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်) ဝိဟရတော= နေသောပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးမှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ= စုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ= စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိအောင် ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော= စုတူပ ပါတဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော= အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့။ ဧဝမေဝံ= ပင်။ တဿ=ထိုစုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသော ရဟန်းမှာ၊ ယသ္မာ= ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=စုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဝါ= စုတိ ပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သည်။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ။ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ= အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိအောင် ဖုံးကွယ် တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်။ ဝိဟတာ=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=သည်။ ဥပ္ပန္နော= ပြီ။ တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော=ကို၊ ဝါ=သည်။ ဝိဟတော=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။

သော=သည်။ ဧဝံ=တိုင်း၊ ဝါ=၍၊ စိတ္တော=ဝိပဿနာ၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်။ သမာဟိတော=သော်။ ပ။ ကမ္မနိယေ=ဝိပဿနာအမှု၌ နိုင်ခံလျောက်ပတ်လသော်။ ပ။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏။ ခယဉာဏာယ= အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ= ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အဘိနိဇ္ဇာမေတိ= (အာသဝက္ခယဉာဏ်သို့) ရှေ့ရှုညွတ်စေ၏။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ [ထို့နောက် ဤတိကစာပိုဒ် ၁၂- နှင့် ဒုကစာပိုဒ် ၄၆ ကြည့်]။ ပ။ ဣမေ=ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ၊ အာသဝါ= အာသဝတို့မည်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာသဝေ=အာသဝတရားတို့ကို) ယထာဘူတံ= စွာ၊ ပဇာနာတိ=ထိုထွင်း၍သိ၏။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ၏) အယံ=ဤတဏှာသည်သာ၊ အာသဝသမုဒယော= အာသဝတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာမည်၏။ ဣတိ=သို့။ (တဏှံ= အာသဝတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ=စွာ။ ပ။ အယံ= ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ အာသဝနိရောဓော= အာသဝတို့၏ချုပ်ကြောင်း၊ နိရောဓ သစ္စာမည်၏။ ဣတိ=သို့။ (နိဗ္ဗာန်=အာသဝနှင့် သမုဒယတို့မဖြစ်ကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကို) ပ။ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ အာသဝနိရောဓဂါမိနိ= အာသဝတို့၏

ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ= အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။ ဣတိ=သို့၊ (အရိယမဂ္ဂ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော-----၏) ဧဝံ= ဤသို့၊ ဇာနတော= သစ္စာလေးပါးကိုသိသော၊ ဧဝံ=သို့၊ ပဿတော=သစ္စာလေးပါးကို မြင်သော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ၊ [တနည်း--တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနတော=သစ္စာလေးပါးကို သိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ=သို့၊ ပဿတော=အဖြစ်ကြောင့်] ကာမာသဝါပိ=ကာမာသဝမှလည်း၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်ကင်း၏၊ ဘဝါသဝါပိ=ဘဝါသဝမှလည်း။ ပ။ အဝိဇ္ဇာသဝါပိ=အဝိဇ္ဇာသဝမှလည်း။ ပ။ ဝိမုတ္တသ္မိံ=အာသဝ ကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီးသောစိတ်၌၊ (စိတ္တံ=ငါ၏ စိတ်သည်) ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ လွတ်ကင်းပြီး၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ [တနည်း--(စိတ္တံ=စိတ်သည်) ဝိမုတ္တသ္မိံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ ကင်းလွတ်ပြီးလျှင်၊ (စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်) ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ ကင်းလွတ်ပြီး၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ဟောတိ=၏]

ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခိဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော မဂ် အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့် ပြုထိုက်သော(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ ၁၆-ပါး ကွဲပြားသောမဂ်ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ဤထူးထွေ ကွဲပြားခြားနားသော ကိလေသာ ကုန်ခန်းစေခြင်းကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော

၁။ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စ။ ။ မဂ်လေးပါးတို့တွင် တပါးတပါးဖြင့် ပြုရမည့် ကိစ္စသည် လေးပါးစီရှိ၏။ (၁) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော ပရိညာကိစ္စ။ (၂) သမုဒယသစ္စာကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော ပဟာနကိစ္စ။ (၃) နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော သမ္ဘိကိရိယာကိစ္စ။ (၄) မဂ္ဂသစ္စာ ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ဘာဝနာကိစ္စတို့တည်း။ မဂ်တပါး၌ လေးကိစ္စဖြစ်၍ မဂ်လေးပါး၌ (၁၆)ပါးဖြစ်၏။ ၎င်းတို့ကို မဂ်ကိစ္စ(၁၆)ပါး ဟုခေါ်သည်။

၂။ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ။ ။ ဣမေ ပကာရာ ဣတ္ထံ= ဤ(၁၆)ပါး ကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စတို့၊ ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္ထံ=ဤ(၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဂ်ကိစ္စဇာတ်။ [မနုဿတ္ထံ(လူ၏ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ လူအမျိုးဇာတ်)၌ကဲ့သို့ ဇာတိသဒ္ဓါကြံ၍ မဂ်ကိစ္စဇာတ်ဟုဆိုသည်] ဤ၌ ဣတ္ထံအရ ဤမည်သော(၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စဟု

အကျိုးငှာ၊ အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်။
န(အတ္တိ)=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ [တနည်း-

အထူးညွှန်ပြအပ်သော မဂ်ကိစ္စဝိသေသကိုယူရ၏။ ဘာဝပစ္စည်း သက်ထားသော
“ဣတ္ထတ္ထံ” အရကား ထို(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော
မဂ်ကိစ္စဇာတ်(ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော(၁၆)ပါးသော
မဂ်ကိစ္စအမျိုးအစား)ကိုယူရ၏။ ဤသို့ယူရာ၌ ဣတ္ထံအရ မဂ်ကိစ္စဝိသေသကို
လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထတ္ထံအရ မဂ်ကိစ္စဇာတ်(မဂ်ကိစ္စသာမည)ကိုလည်းကောင်း
ယူရသဖြင့် အရကောက်မတူဟု ဆိုဖွယ်ရှိသော်လည်း ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးအရ
(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စချည်းသာဖြစ်၍ သိပ်ထူးခြားလှသည်မဟုတ်။

ဤနည်းအရ “နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ” ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ “ဤသို့သော(၁၆)ပါး
သော မဂ်ကိစ္စမျိုး(ဒီလိုမဂ်ကိစ္စမျိုး)ပြုလုပ်ဘို့အတွက် ငါ့မှာ နောက်ထပ်
မဂ်ဖြစ်ပွားစေဖွယ်မလိုတော့ပြီ” ဟူလို။ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ပုန
ဣတ္ထံဘာဝါယ၊ ဧဝံသောဠသဝိဂေဟိဘာဝါယ ကိလေသက္ခယာယ ဝါ
မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စံ မေ နတ္ထိ။

သီလက္ခန္ဓာသစ်၌ပြထားသော သဒ္ဓဝိဒူတို့အလိုအားဖြင့်-ဣမေ
ပကာရာ အဿတ္ထိတိ ဣတ္ထံ=ဤ(၁၆)ပါး အပြားရှိသော မဂ်ကိစ္စဟူသော
ပကာရဝန္တတည်း၊ ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္ထံ=ဤ(၁၆)ပါး အပြားရှိသော
မဂ်ကိစ္စ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ၁၆-ပါးအပြား(မဂ်ကိစ္စ၏ ၁၆-ပါးသော
အပြားဟူသော ပကာရ)တည်း၊ ဤသို့ ပကာရဝန္တနှင့် ပကာရဟု ခွဲခြားကောက်
ရ၏။ ဒဗ္ဗသဒ္ဓါဖြစ်သော ဒဏ္ဍိပုဒ်၌ ဘာဝပစ္စည်းဆင့်ထားသော ဒဏ္ဍိတ္ထံပုဒ်၏
အရကောက်ပုံမျိုးတည်း။

ဤနေရာ၌ သတိပြုဖွယ်ရှိသည်မှာ သဒ္ဓထုံးစံအတိုင်း သဒ္ဓပွဝတ္တိနိမိတ်
ဖြစ်သော အကြောင်းသာလျှင် ဘာဝပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်၏။ အခြားသော
ရိုးရာအကြောင်းတို့မှာ ဘာဝပစ္စည်း၏ အနက်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဘာဝပစ္စည်း၏
အရ ရိုးရာအကြောင်းတို့ကို မကောက်ယူမီရန် သတိထားသင့်၏။

ဥပမာအားဖြင့် မနုဿဿ ဘာဝေါ မနုဿတ္ထံ=လူ၏ဖြစ်ကြောင်း။
ဤ၌ လူဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ ရှေးကုသိုလ်ကံသာတည်း။ သို့သော် ထိုကုသိုလ်
ကံမှာ ရိုးရာအကြောင်းမျှသာဖြစ်၍ မနုဿတ္ထံပုဒ်နှင့်မဆိုင်။ ထို့ကြောင့်
လူဇာတ်ဖြစ်သော သဒ္ဓပွဝတ္တိနိမိတ်အကြောင်းကိုသာ မနုဿတ္ထံအရ ကောက်ယူ
ရသည်။ ထို့အတူ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စဖြစ်ခြင်း၏ ရိုးရာအကြောင်းမှာ
ဝိပဿနာမဂ်တို့တည်း။ ထိုဝိပဿနာနှင့် မဂ်တို့သည် သဒ္ဓပွဝတ္တိနိမိတ်

ဣတ္ထတ္တာယ=ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၏ အမြစ်မှ၊
အပရံ=နောက်ထပ်တခြားသော အနာဂတ်ခန္ဓာအစဉ်သည်၊ န(အတ္ထိ)=ငါ့မှာ

အကြောင်းမဟုတ်သောကြောင့် ဤဣတ္ထတ္တပုဒ်၏ အနက်၌ မပါဝင်နိုင်။

သီလက္ခန်ပါဠိတော်နိဿယသစ်၌ကား “ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ ၁၆-ပါးသော မင်္ဂကိစ္စအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မင်္ဂအကျိုးငှာ” ဟု ရိုးရာမင်္ဂအကြောင်းကို ယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ ထိုသို့ပြန်ဆိုခြင်းကြောင့် “နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ= မင်္ဂအကျိုးငှာ မင်္ဂကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စမရှိတော့ပြီ” ဟု မဆီလျော်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ပေါ်ထွက်လာ၏။

အချို့ဆရာတော်တို့ကမူ “ပဉ္စမော=ငါးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း” ဟုရာ၌ ငါးခုမြောက် နောက်ဆုံးအရာဝတ္ထုသည် ငါးခုပြည့်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ (၁၆) ပါးသော မင်္ဂကိစ္စဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ (၁၆) ပါး မပြည့်သေး၍ နောက်ဆုံးဖြည့်စွက်ရမည်ဖြစ်သော အရဟတ္တမင်္ဂကိစ္စလေးပါး ဖြစ်၏ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူ၍ ထိုအရဟတ္တမင်္ဂ ကိစ္စလေးပါးကိုသာ ဣတ္ထတ္တာယအရ ကောက်ယူတော်မူကြ၏။

သို့သော် ယင်းသို့ကောက်ယူခြင်းမှာ ဣတ္ထံသဒ္ဒါ၏ ပဝတ္တိနိမိတ်ကို သတိမထားပဲ အလွတ်ကောက်ယူခြင်းသာ ဖြစ်သည့်အပြင် ဤ၌ အရဟတ္တမင်္ဂ ကိစ္စလေးပါးသည် မင်္ဂကိစ္စ (၁၆)ပါး အရေအတွက် ပြည့်ခြင်း၏အကြောင်းသာ ဖြစ်နိုင်၍ မင်္ဂကိစ္စ (၁၆)ပါး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား မဖြစ်နိုင်၊ ထို့အပြင် မင်္ဂကိစ္စ (၁၆)ပါးတွင် အရဟတ္တမင်္ဂကိစ္စလေးပါးလည်း ပါဝင်နေ သောကြောင့် အရဟတ္တမင်္ဂကိစ္စလေးပါး သည်ပင်လျှင် အရဟတ္တမင်္ဂကိစ္စလေးပါး ဖြစ်ပေါ် လာခြင်း၏အကြောင်း (သူသည်ပင် သူ၏အကြောင်း)မှာ သာ၍ပင် မဖြစ်နိုင်။ ဤတိုင်အောင် စကားများသည် ဣတ္ထတ္တာယပုဒ်ကို အနက်သုံးနည်း ပေးရာတွင် ပဌမအနက်အတွက် ရှင်းလင်းချက်တည်း။

ဒုတိယအနက်ကို “ကိလေသက္ခယာယ ဝါ” ဟူသော ဒုတိယ အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုထား၏။ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ=ဤကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေခြင်းဟူသော ထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပဟာနကိစ္စ (ဤမည်သော ပဟာနကိစ္စဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သဖြင့် တသီးတခြား ကွဲပြားသော ပဟာနကိစ္စဝိသေသတည်း) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ယင်းပဟာနကိစ္စ ဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပဟာနကိစ္စအမျိုးဇာတ် (ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော ပဟာနကိစ္စအမျိုးအစားတည်း)။

မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏] အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ တတိယာ= သုံးကြိမ်မြောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အယံဝိဇ္ဇာ=ဤအရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=ဤသစ္စာလေးပါးကိုသိတတ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ ဝါ= သည်၊ အဓိဂတာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အပ္ပမတ္တဿ=ဘဲ၊ အာတာပိနော=လျက်၊ ပဟိတတ္တဿ=လျက်၊ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရခြင်းငှါ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်) ဝိဟရတော=မှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏။

ဤ၌လည်း ဣတ္ထံနှင့် ဣတ္ထတ္တံတို့အရ ပဟာနကိစ္စဝိသေသနှင့် ပဟာန ကိစ္စသာမညလောကံသာ ထူးခြား၍ ပဟာနကိစ္စချည်း ယူရခြင်း အားဖြင့်ကား တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ကိလေသက္ခယာယ ဟုလည်းကောင်း၊ သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ၌ ကိလေသက္ခယဘာဝါယ ဟုလည်းကောင်း ဘာဝပုဒ် ပါခြင်းမပါခြင်းအတွက် အနက်အရ မထူးခြားလှတော့ပေ။ ဤနည်း၌ ၁၆- ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံးကို မယူဘဲ ပဟာနကိစ္စတပါးမျှကိုသာ ယူထား၏။ အကြောင်းကား ထို ၁၆-ပါးတို့တွင် ပဟာနကိစ္စသာ ပဓာနဖြစ်၍ ကျန်မဂ်ကိစ္စ တို့မှာ ပဟာနကိစ္စ၏ အကျိုးတရား အပဓာနများသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

တတိယအနက်ကို အထဝါ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာဝတော၊ ဣမသ္မာ ဧဝံပကာရာ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနက္ခန္ဓသန္တာနာ အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ မယု နတ္ထိ ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုထား၏။ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ= ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၊ (ဤမည်သော ခန္ဓာအစဉ် ဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သဖြင့် တသီးတခြား ကွဲပြားသော ယခုဖြစ်ဆဲ ခန္ဓာအစဉ်ဝိသေသတည်း) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်အမျိုးဇာတ်၊ (အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်အမျိုးအစား တည်း) ဤနည်း၌ ဣတ္ထတ္တာယမု သဝိဘတ်ကို အပါဒါန်အနက်၌သက်။

သီလက္ခန်ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာနိဿယသစ်၌ကား “ဣတ္ထတ္တာယ ကို “ဣတ္ထံ+ အတ္တာယ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်သင့်၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဣတ္ထဘာဝတော ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါဠိ၌လည်း “ဣတ္ထံအတ္တဘာဝတော” ဟု ရှိသင့်၏ ဟု လည်းကောင်းကြံတော်မူ၏။ သို့သော် ဤတတိယနည်းမှာ “အာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တံ” စသည်တို့၌ ဖွင့်ပုံနှင့် သိပ်မထူးခြားသော ဖွင့်ရိုးဖွင့်စဉ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ မကြံသင့်ပါ။ ဒုကစာပိုဒ် ၃၇-သုတ်နှင့် စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၇၁- သုတ်၌လည်းကြည့်။

တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးကို မသိမြင်အောင်
 ဖုံးကွယ်ထားတတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊
 ဝါ=သို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် အရောင်
 အလင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို၊
 ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ တဿ=
 ထိုအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသောရဟန်းမှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=
 အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=
 ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတာ=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော=သည်၊
 ဥပ္ပဇ္ဇော=ပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတော=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

အနုစ္စာဝစသီလဿ=ရံခါတိုးမြှင့်၍ ရံခါယုတ်လျော့နိမ့်ကျသွားသော
 သီလရှိသူ မဟုတ်သော၊ ဝါ=ဧကန်မြင့်မား တိုးပွားသော သီလရှိသော၊
 [ဥစ္စ=မြင့်သော+အဝစ=နိမ့်ကျသော၊ ဥစ္စာဝစံ သီလံ ယဿာတိ ဥစ္စာဝစ
 သီလော၊ န ဥစ္စာဝစသီလော အနုစ္စာဝစသီလော]နိပကဿ=ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်
 ဖြစ်သော၊ စာယိနော=စျန်ဝင်စားလေ့ရှိသော၊ ဝါ=ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံ၊
 အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာနှင့် နိဗ္ဗာန်အာရုံတို့ကို စူးစိုက်စွာရှုတတ်သော၊
 ယဿ=အကြင် ဂေါတမရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏၊ ဝါ=အကြင် မြတ်စွာဘုရား
 တပည့်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ [ဤဂါထာတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ မြတ်စွာ
 ဘုရားအနေအားဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ဘုရားတပည့် ရဟန္တာအနေဖြင့်လည်း
 ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝသေန ဂါထာနံ အတ္ထံ ဝတွာ
 စသည်ဖြင့် ဋီကာမိန့်ဆို၏]စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဝသီဘူတံ=ဝသီတော်သို့
 ရောက်သည်၊ ဝါ=လိုတိုင်းပြီးမြောက်သိဒ္ဓိပေါက်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊
 ဝါ=စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ [စတုက္ကစာပိုဒ်-၅-သုတ်ကြည့်]
 ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၊ သုသမာဟိတံ=(အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိဖြင့်)
 တခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားအပ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)

ဝေ=စင်စစ်အားဖြင့်၊ တမောနဒံ=အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို ပယ်နုတ်တော်
 မူသော၊ ဝိရံ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိရိယရှိတော်မူသော။ တေဝိဇ္ဇံ=သုံးပါးသော
 ဝိဇ္ဇာရှိတော်မူသော၊ မစ္စုဟာယိနံ=သေခြင်းတရားကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော၊
 သဗ္ဗပ္ပဟာယိနံ=အားလုံးသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော၊
 တံ=ထိုဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကို၊ ဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားတပည့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊
 ဒေဝမနုဿာနံ၊ နတ်လူတို့၏၊ ဟိတံ=အစီးအပွားဟူ၍၊ ဝါ=အစီးအပွားကို

ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အာဟု= ပညာရှိတို့ဆိုကြကုန်၏။

တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဟိ=ဝိဇ္ဇာတို့နှင့်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နဿတိ ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ အာသဝက္ခယဉာဏ်ဝိဇ္ဇာတို့နှင့်) သမ္ပန္နံ= ပြည့်စုံတော်မူသော၊ အသမ္မုဋ္ဌဝိဟာရိနံ=မတွေ့မဝေ ဉာဏ်ပညာဖြင့် နေလေ့ရှိတော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓံ=သစ္စာလေးပါးကို သိတော်မူသော၊ အန္တိမဒေဟိနံ= နောက်ဆုံးဘဝ၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တော်မူသော၊ တံ- ဂေါတမံ= ထိုဂေါတမနွယ်ဖွား မြတ်စွာဘုရားကို၊ [ဂေါတမေ ဂေါတမဂေါတ္တေ ဇာတော ဂေါတမော] ဝါ=အနွယ်အားဖြင့် ဂေါတမမည်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၊ နမဿန္တိ=(တပည့်သာဝကတို့က) ရှိခိုးကြကုန်၏၊ (တနည်း) တံ ဂေါတမံ= ထိုဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ နမဿန္တိ= (နတ်လူတို့က) ရှိခိုးကြကုန်၏၊ [ဂေါတမဿ အပစ္စံ ဂေါတမော]

☸ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အဝေဒီ=ထင်ရှားစွာသိပြီး၊ [အဝရှေးရှိသော ဣဇာတ်ဖြင့် အဝေတိဟု ပါဠိရှိမှု “အဝေတိ=ထင်ရှားစွာသိ၏”ဟု ပစ္စုပ္ပန်အနက်ဆို] သဂ္ဂါပါယဉ္ဇ=နတ်ဗြဟ္မာဘုံ၊ အပါယ်ဘုံကိုလည်း၊ ပဿတိ= ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်ဖြင့်မြင်၏၊ အထော=ထိုမှတစ်ပါး၊ ဇာတိက္ခယံ=ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတ္တော=ရောက်၏၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)= သစ္စာလေးပါး တရားကို သိ၍၊ ဝေါသိတော= ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးခြင်းဖြင့် ပြီးဆုံးသော၊ မုနိ=မောနေယျတရားနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [မောနေယျတရားတို့ကို စာပိုဒ် ၁၂၃-မောနေယျသုတ်၌ကြည့်]

တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ တောဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ=ဤဝိဇ္ဇာတို့ဖြင့်၊ တေ ဝိဇ္ဇော=သုံးပါးသောဝိဇ္ဇာရှိသည်၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား

၁။ဝေါသိတော။ ။ဝေါသိတောသည် သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်[ဝိ+အဝ+ သာ+ တ] ၎င်း၏ကတ္တာမှာ ဂါထာ၌ တိုက်ရိုက်ရှိသော “ယော”လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ တိုက်ရိုက်မရှိသော “မဂ်ကိစ္စ”လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြီးဆုံး၏။ ၁၆-ပါးသောမဂ်ကိစ္စသည် ပြီးဆုံး၏”ဟု ပြီးဆုံးခြင်းကြိယာ တခုတည်း၌ ကတ္တာနှစ်ခုထပ်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုကဲ့သို့ မထပ်ရအောင် မဂ်ကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးမှုကို ကြိယာဝိသေသနပြု၍ “ကိစ္စဝေါသာနေန ဝေါသိတော”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ထိုအတိုင်းအနက်ပေးရ၏။ “ဝေါသိတော= ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးပြီးသော”ဟု ပြီးစလွယ်အနက်လည်းဆိုနိုင်ပါ၏။

မျောသွားစေပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိဉာဏ်စသော ဝိဇ္ဇာသုံးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင်) တေဝိဇ္ဇံ=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ အညံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှ တပါးသော၊ လပိတလာပနံ^၁ =သူတပါးတို့ ပြောဆို အပ်သော စကားမျှကိုသာ တဆင့်ပြောတတ်သောသူကို၊ (ဝိဇ္ဇာသုံးပါးကို ကိုယ်တိုင်မသိဘဲ သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ်သော ဝိဇ္ဇာသုံးပါး အကြောင်းအရာ ကိုသာ တဆင့်ပြောတတ်သောသူကို) ဝါ=အဋ္ဌက၊ ဝါမက စသော ရသေ့တို့ရွတ်ဆိုအပ်သော ဗေဒင်မန္တန်ကိုသာ လိုက်၍ ရွတ်ဆိုတတ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးကို၊ ဝါ=ဗေဒင်မန္တန်ကို ကိုယ်တိုင်လည်း ရွတ်ဆိုတတ်၊ သူတပါးကိုလည်းရွတ်ဆိုစေတတ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးလောက်မျှကို၊ တေဝိဇ္ဇံ= တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ န ဝဒါမိ= ဟောတော်မူ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား။ ဝေံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ=၏။ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အညထာ=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ အညထာ စ ပန=လျှင်။ ပ။ ဟောတိ=၏။ ဘော ဂေါတမ=မ။ စ ပန=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးကို နှိုင်းယှဉ်၍ ပြောရလျှင်ကား၊ အရိယဿ=၏။ ဝိနယေ=အဆုံးအမ တရားတော်၌၊ (အဆုံးအမတရားတော်က) ဣမဿ တေဝိဇ္ဇဿ=ဤတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်၏။ သောဠသိ^၂=၁၆-ခုမြောက်သော၊ ကလံ=အစိတ်တစိတ်ကို၊ [တနည်း-သောဠသိ^၂ ကလံ=၁၆-စိတ်၊ စိတ်၍ တစိတ်လောက်မျှကို] ဗြာဟ္မဏာနံ=တို့၏၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသူသည်၊ န အဂ္ဂတိ=မထိုက်တန်တော့ပါ။

၁။လပိတလာပနံ။ ။လပွတေတိ လပိတံ= သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ် သော စကား၊ ဝါ=အဋ္ဌက၊ ဝါမကစသော ရသေ့တို့ ရွတ်ဆိုအပ်သော ဗေဒင် မန္တန်၊ လပိတမေဝ လပတိတိ လပိတလာပနောဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ(၂၉၇၊ ၃၀၂)၌ကား ဤသုတ်အဋ္ဌကထာအတိုင်း မဖွင့်ဘဲ တမျိုး ဖွင့်ထား၏။ နောက်အနက်နှစ်မျိုးမှာ ထိုဣတိဝုတ်ဋ္ဌ အဖွင့်အနက်တို့တည်း။ နောက်ဆုံးအနက်၌ သယံ လပတိတိ လပိတော=ကိုယ်တိုင်လည်း ဗေဒင် မန္တန်ကို ရွတ်ဆိုတတ်သူ၊ လာပေတိတိ လာပနော= သူတပါးတို့ကိုလည်း ရွတ်ဆိုနိုင်တတ်၊ ပို့ချဟောပြောတတ်သူ။လပိတော စ သော လာပနောစာတိ လပိတလာပနော-ဟု ဝစနတ္ထပြု။

၉-ဇာဏုသေသာဏီသုတ်

၆၈။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ယဿ=အကြင်သူမှာ၊ ယညောဝါ=ယဇ်ပူဇော်လှူဒါန်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုသည်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓံ ဝါ=သေလွန်ပြီးသော မိဘတို့ကိုရည်စူး၍ ပေးလှူအပ်သော ထမင်းသည်လည်းကောင်း၊ ထာလီပါကောဝါ=(ထူးမြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူသင့်သော) ထမင်းချက်အိုးသည်လည်းကောင်း၊ ဒေယျဓမ္မံ ဝါ=(ယညစသည် တို့မှ) အခြားသော ပေးလှူဖွယ်ဝတ္ထု ဟူသမျှသည်လည်းကောင်း၊ အဿု=ရိက္ခန်၏၊ ဧတံ ဒါနံ=(ယည၊ သဒ္ဓစသော) ထိုပေးလှူဖွယ် ဝတ္ထုဟူသမျှ အားလုံးကို၊ တေဝိဇ္ဇေသု=သုံးမျိုးသော ဝိဇ္ဇာရိက္ခန်သော၊ ဗြာဟ္မဏေသု=ပုဏ္ဏားတို့၌သာလျှင်၊ ဝါ=ပုဏ္ဏားတို့အားသာလျှင်၊ ဒဒေယျ=ပေးလှူသင့်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။[ယခင်သုတ်အတိုင်းဆိုပါ] ☸

☸ [ဂါထာ] ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သီလဗ္ဗတသမ္ပန္နော=သီလ၊ အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံ၏၊ ပဟိတတ္ထော=(အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်းငှါ) ရဲဝံစွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိ၏၊ သမာဟိတော=စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားတတ်၏၊ ဝါ=တည်ကြည်၏၊ [အရမ္မဏေ စိတ္တံ သုဋ္ဌ၊ အာဒဓာတိ ဌပေတိတိ သမာဟိတော-ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထုပြု။ တနည်း--အရမ္မဏေ သုဋ္ဌ၊ အာဓိယတေ ဌပိယတေတိ သမာဟိတံ(စိတ္တံ)ဟု-ကမ္မသာဓနပြုပြီးနောက် “သမာဟိတံ ယဿ အတ္တိတိ သမာဟိတော” ဟူ၍-

၁။ထာလီပါကော။ ။ထာလီပါကောတိ ဝရပုရိသာနံ ဒါတဗ္ဗယုတ္တံ ဘတ္တံ -ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌လည်း “ဘာသာရေးနှင့် စပ်၍ အထူး တလည် ချက်ပြုတ်လှူဒါန်းအပ်သော နို့ထမင်းကို ထာလီပါက” ဟုဆို၏။ ထာလီယံ ပါကော_ ထာလီပါကော(အိုး၌ ချက်အပ်သောထမင်း)ဟု ထောမနိမိ အတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ သို့သော် ထိုထမင်းကို ပုဂံထဲသို့ ခူးခပ်မထည့်တော့ဘဲ အိုးနှင့်တကွပေးလှူအပ်သောကြောင့် “ထာလီပါက=ထမင်းချက်အိုး” ဟု အနက်ပေးထားသည်။

(တနည်း)ပစိယိတ္တာတိ ပါကော=ချက်အပ်ပြီးခွမ်းထမင်း၊ ပါကဿ ထာလီ ထာလီပါကော=ချက်ပြီးထမင်း၏အိုး(ထမင်းချက်အိုး) (တနည်း)ပစ္စတေ ဘတ္တံ ဧတ္တာတိ ပါကော၊ ထာလီ စ သာ ပါကော စာတိ ထာလီပါကော=ထမင်းချက်ရာအိုး(ထမင်းချက်အိုး)။ အိုးတည်းဟူသော ဌာနကိုဆိုသဖြင့် ထမင်းတည်းဟူသော ဌာနကိုလည်းယူရသော ဌာနပစ္စာရ၊ နာနာန္တ ရိက္ခနည်း ဟုကြံ၊ ပါရာဇိကဏ် သုဒိန္နကဏ္ဍမှ “သဋ္ဌိမတ္တေ ထာလီပါကေ” နှင့်တူ၏။

အဿတ္တိဆင့်၍ “သမာဟိတော=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သော စိတ်ရှိ၏။ ဝါ=တည်ကြည်သောစိတ်ရှိ၏” ဟုအနက်ဆို] ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ပ။

၁၀-သင်္ဂါရဝသုတ်

၆၁။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သင်္ဂါရဝေါ=သင်္ဂါရဝမည်သော။ပ။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဗြာဟ္မဏာ နာမ=ပုဏ္ဏားမည်ကုန်သော၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ [အဿု အနက်မရှိ]၊ ယညံ=ယဇ်အလှူဒါနကို၊ [ခြေနှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ၊ ခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါစသည်တို့တွင် တမျိုးတမျိုး၌ လေးကောင်စီ၊ ရှစ်ကောင်စီ စသည်သတ်ဖြတ်၍ ပေးလှူပူဇော်အပ်သော အလှူဒါနကို ဆိုလို၏] ယဇာမပိ=ကိုယ်တိုင်လည်း ပေးလှူပူဇော်ပါကုန်၏၊ ယဇာပေမပိ= သူတပါးကိုလည်း ပေးလှူပူဇော်စေပါကုန်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ တတြ=ထိုသို့ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကိစ္စ၌၊ ယော စေဝ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ယဇေတိ= ကိုယ်တိုင်ပေးလှူပူဇော်၏၊ ယော စ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ယဇာပေတိ= သူတပါးကိုပေးလှူပူဇော်စေ၏၊ သံဗ္ဗေ တေ=အားလုံးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ [ပဋိပန္နာ ဟောန္တိ၌စပ်] ယညာဓိကရဏံ=ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ ယဇ်ပူဇော်စေခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ယာ ဒေသာ ပုညပ္ပဋိပဒါ)= အကြင်ကုသိုလ် အကျင့်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အနေကသာရီရိကံ= များစွာသော ခန္ဓာကိုယ်၌ ဖြစ်သော၊ ဝါ=များစွာသော သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွား အတွက်ဖြစ်သော၊ တံ ပုညပ္ပဋိပဒံ=ထိုကုသိုလ်အကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နာ= ကျင့်ကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ပါကုန်၏။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယော ပန အယံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ယဿ ဝါ တဿ ဝါ=အမှတ်မရှိ တဦးဦးသော၊ ကုလာ=အမျိုးမှ၊ [ယဿ၊ တဿတို့၌ သာမီဝိဘတ်ကို အပါဒါန်အနက်၌သက်] အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွါ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌ နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်၊ နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့)[ဒုကစာပိုဒ် ၂-သုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက်လျက်၊ ဧကံ=တဦးတယောက်တည်းသော၊ အတ္တာနံ= မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင်၊ [တနည်း--ဧကံ အတ္တာနံ=မိမိတကိုယ်တည်းကိုသာလျှင်] ဒမေတိ=(ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းအားဖြင့်) ဆုံးမ၏၊ ဧကံ=သော၊ အတ္တာနံ= လျှင်၊ သမေတိ=(ရာဂစသည်ကို ကင်းငြိမ်းစေခြင်းအားဖြင့်) ကင်းငြိမ်းစေ၏၊ ဧကံ=သော၊ အတ္တာနံ=လျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာပေတိ=(ရာဂစသည်ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်း အားဖြင့်) ချုပ်ငြိမ်းစေ၏၊ [ဝေမသာယံ= ဝေံ+အဿု+အယံ ဟုဖြတ်၊

အသုအနက်မရှိ] ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (ဤသို့ဆုံးမမှု၊ ငြိမ်းစေမှု ပြုပါသော်လည်း) အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဓိကရဏံ= ရဟန်းပြုခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ယာ ဒော ပုညပ္ပဋိပဒါ)= သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဧကသာရီရိကံ=တခုတည်းသော ခန္ဓာကိုယ်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိတကိုယ်တည်းအတွက်သာဖြစ်သော၊ တံ ပုညပ္ပဋိပဒံ=ကို၊ ပဋိပန္နော= ကျင့်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ တေန ဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ=ထိုသို့ ရဟန်းပြုခြင်းဖြင့် ဧကသာရီရိက ကုသိုလ်အကျင့်ကိုသာ ကျင့်သည်မည်၏ဟု သင်ပြောဆို ခြင်းကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤသင်ပြောဆိုအပ်သော စကား၌၊ တံ ဧဝံ=သင့်ကိုပင်၊ ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ=အံ့[စာပိုဒ် ၃၅-သုတ်ကြည့်] (အတ္ထော=သည်) ယထာ=ဖြင့်၊ (ဗျာကရောန္တဿ=သော) တေ=သင့်အား၊ ခမေယျ=၏၊ တထာ=ဖြင့်၊ နံ=ကို၊ (တံ=သည်) ဗျာကရေယျာသိ=လော၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ တံ=ကို၊ (တံ=သည်) ဝိ မညသိ=နည်း၊ ဣစ လောကေ=ဤသတ္တလောက၌၊ အရဟံ= ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး၊ စရဏ(၁၅)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ ဝါ=အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ အကျင့်စရဏတို့နှင့် ပြည့်စုံတော် မူသော၊ သုဂတော=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း၊ နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော် မူသော၊ ဝါ=(အကျိုးရှိ၊ ဟုတ်မှန်၊ ကြားနာခံခက်၊ မခံခက်ဟု၊ နှစ်ချက် ပေါင်းစပ်)ကောင်းမြတ်သော စကားကိုသာ ဆိုသင့်ရာအခါ၌ မိန့်ဆိုတော်မူသော၊ လောကဝိဒူ=(သတ္တလောက၊ သင်္ခါရလောက၊ သြကာသလောက တည်းဟူ သော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူသော။

အနုတ္တရော=သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာစသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သောသူ ရှိတော်မမူသော၊ ဝါ=သီလ----- တို့ဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူသော၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူသော၊ [တနည်း--“အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထိ=ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင်ဆုံးမတော်မူရာ၌ တန်းတူရည်တူ မှီသူကင်းအောင် စွမ်းဆောင်တော်မူသော” ဟုလည်း ပေါင်း၍ဆိုနိုင်၏] ဒေဝမနုဿာနံ= နတ်လူတို့၏၊ သတ္တာ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးတရားကို ကိုယ်တိုင်လည်းသိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့်သိစေတော်မူသော၊ ဘဂဝါ=(ဣဿရိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ သိရီ၊ ကာမ၊ ပယတ္တဟူသော)

ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ တထာဂတော= မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာတော်မူ၏။

သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ၊ တုမှေ=သင်တို့သည်) ဧထ=လာကြကုန်လော၊ အယံ=ဤသည်ကား၊ (ဤဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်သည်ကား) မဂ္ဂေါ=အကျင့်လမ်းစဉ်ပေတည်း၊ အယံ=ဤသည်ကား၊ (ဤဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်သည်ကား) ပဋိပဒါ=အကျင့်ပေတည်း၊ ယထာ=ယင်းသို့သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သွားပြီးသော၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ အနတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးချွန် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယောဂဓံ= အရဟတ္တမဂ်ဟူသော မြတ်သော အကျင့်၏ မူရင်းအခြေခံတည်မှီရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ [သြဂဓ= မူရင်းအခြေခံ တည်မှီရာနိဗ္ဗာန်] သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ= ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ (ထူးသော မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သိ၍) သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ပဝေဒေမိ=သိစေတော်မူ၏၊ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော်မူ၏၊ ဧထ=လာကြကုန်လော၊ ယထာ= အကြင်သို့သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်။ ပဋိပန္နော=ကျင့်သွားကြမည်ဖြစ်ကုန်သော၊ တုမှေပိ= သင်တို့သည်လည်း။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝိဟရိဿထ= နေကြရကုန်လတ္တံ့၊ တုမှေပိ=လည်း၊ တထာ=ထိုအကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်၊ (ထိုဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်လမ်းစဉ်ဖြင့်) ပဋိပဇ္ဇထ=ကျင့်သွားကြကုန်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အာဟ= မိန့်တော်မူ၏) ဣတိ=ဤသို့ မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း၊ အယံ ဧဝံ သတ္တာ=ဤဆရာသခင် မြတ်စွာဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်သည်လည်း၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတိ=ဟောတော်မူ၏၊ ပရေ စ=(မြတ်စွာဘုရားမှ) တပါးတခြားသော တရားနာကြား တပည့်သားတို့သည်လည်း၊ တထတ္ထာယ (တထာ+အတ္ထာယ)=ထိုနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ= ကျင့်ကြကုန်၏။

တာနိ ခေါ ပန=(နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းအကျိုးငှါ ကျင့်ကြ ကုန်သော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ အနေကာနိပိ သတာနိ=များစွာသော အရာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရာပေါင်းများစွာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနေကာနိပိ သဟဿာနိ=များစွာသော အထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထောင်ပေါင်းများစွာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနေကာနိပိ သတသဟ သာနိ=များစွာသော အသိန်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ပ။ ဧဝံ သန္တေ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား

ဟောတော်မူအပ်သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ ကျင့်ကြသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိန်းပေါင်းများစွာ ရှိကုန်လသော်) ပဗ္ဗဇ္ဇာဓိကရဏံ=ကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ပုညပုဋိပဒါ)=အကြင်ကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ (ဟောတိ)ဣစ္စာယံ (ဣတိ အယံ ပုညပုဋိပဒါ)=ဤကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ ဧကသာရီရိကာ=သော၊ ပုညပုဋိပဒါ ဝါ=ကုသိုလ်အကျင့်သည်သော်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သလော၊ အနေကသာရီရိကာ=သော၊ ပုညပုဋိပဒါ ဝါ=လည်း၊ ဟောတိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပုစ္ဆိ=မေးတော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဧဝံ သန္တေ=သော်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဓိကရဏံ=ကြောင့်၊ ယဒိဒံ ပုညပုဋိပဒါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣစ္စာယမ္ပိ(ဣတိ အယမ္ပိ ပုညပုဋိပဒါ)=သည်လည်း၊ အနေကသာရီရိကာ=သော၊ ပုညပုဋိပဒါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=သင်္ဂါရဝပုဏ္ဏားက လျှောက်ထားအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ သင်္ဂါရဝံ=သင်္ဂါရဝမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မူ)

ဗြာဟ္မဏံ=ဏ္ဍား၊ ဒွိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ=ဤကုသိုလ်အကျင့်တို့တွင်၊ (ဤယဇ်ပူဇော်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်အကျင့်၊ ရဟန်းပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်အကျင့်တို့တွင်) ကတမာ ပဋိပဒါ=အဘယ်ကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ အပ္ပတ္တတရာစ= သာလွန်၍ နည်းပါးသော အလုပ်သမားနှင့် အသုံးအဆောင်တို့ဖြင့် ပြုဖွယ်ကိစ္စရှိသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာသောအလုပ်သမားနှင့် အသုံးအဆောင်တို့မပါဘဲ ပြီးစီးနိုင်သည် လည်းကောင်း၊ [အပ္ပေဟိ ဝေယျာဝစ္စကရေဟိ ဝါ ဥပကရဏေဟိ ဝါ အတ္ထော ကိစ္စံ ဧတိဿာ ပဋိပဒါယာတိ အပ္ပတ္တာ၊ ဝိသေသေန အပ္ပတ္တာ အပ္ပတ္တတရာ။ ဒီကာဋ္ဌိတ္တကို ဋ္ဌ ပြု၍ အပ္ပတ္တတရာဟု ရှိ၏] အပ္ပသမာရမ္ဘတရာ စ=လူသူအများကို သာလွန်၍ နည်းပါးသော ညှဉ်းဆဲမှုရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လူသူအများကို လုပ်ငန်းကိစ္စ ပျက်ကွက်လစ်ဟင်းစေခြင်းအားဖြင့် ညှဉ်းဆဲမှု မရှိသည်လည်းကောင်း၊ [သမာရမ္ဘ=ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အပ္ပေါ သမာရမ္ဘော ဧတိဿာတိ အပ္ပသမာရမ္ဘာ၊ ဝိသေသေန အပ္ပသမာရမ္ဘာ အပ္ပသမာရမ္ဘတရာ] မဟာပွလတရာ စ=သာလွန်၍များသော အရင်းခံအကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း၊ မဟာနိသံသတရာစ=သာလွန်၍ များသော အကျိုးဆက်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) တေ=သင့်အား၊ ခမတိ=နှစ်သက်ပါသနည်း [တနည်း-တ တေ=သင်၏၊ စိတ္တေ=စိတ်၌၊ ခမတိ=နှစ်သက်မှုကိုဖြစ်စေပါသနည်း] ဣတိ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အရှင်အာနန္ဒာက မေးမြန်းအပ်လသော် ။ပ။

အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ=အရှင်အာနန္ဒာကို ။ပ။ သေယျထာပိ ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ သေယျထာပိ ဘဝံ စ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဧတေ= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်၏၊ ပုဇ္ဇာ=ပူဇော်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါတည်း။ [ပုဇ+ဏျ]ဧတေ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မေ=၏၊ ပါသံသာ=ချီးမွမ်းထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါတည်း၊ ဣတိ=(အဝေါစ=လျှောက်) ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ ဧတံ=ကို၊ အဝေါစ (ကိန္တိ အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧဝါ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း၊ တေ=သင်၏၊ ပုဇ္ဇာ=ပူဇော်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါနည်း၊ ဧဝါ=လည်း၊ တေ=၏၊ ပါသံသာ=ဂ္ဂိုလ်တို့ပါနည်း၊ ဣတိဧဝံ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ တေ=သင့်အား၊ [တျာဟံ=တေ+အဟံ]န ခေါ ပုဏ္ဏမိ=မေးမြန်းနေသည်မဟုတ်၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=သည်၊ တေ= သင့်အား၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့သာလျှင်၊ ပုဏ္ဏမိ=မေးပါ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပုဏ္ဏမိ=နည်းဟူမူ) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ ဒွိန္တံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ ။ပ။ မဟာနိသံသတရာ စ=သည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတွာ=၍) တေ= သင့်အား၊ ခမတိ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (ပုဏ္ဏမိ=မေးပါ၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=မိန့်ပြီ) [ဣတိတလံး အကျေကြ်ရ၏၊ တိုက်ရိုက်ရှိသော ဣတိဖြင့် ပုဏ္ဏမိသို့လည်းကောင်း၊ ကျေသောဣတိဖြင့် ဗြာဟ္မဏံ ဧတဒဝေါစ သို့လည်းကောင်း ပြန်လှည့်၍ စပ်ရ၏] ။ပ။ တတိယမ္ပိ= သုံးကြိမ်မြောက် လည်း။ပ။

☞

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားမှာ၊ ဧတံ=ဤအကြံအစည် တော်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်အကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ= ဟူမူ) ယာဝတတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်တိုင်အောင်သော်မှလည်း၊ သင်္ဂါရဝေါ=သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ အာနန္ဒေန=အာနန္ဒာက၊ သဟဓမ္မိကံ=အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နည်းလမ်းကျသော၊ ပဉ္စ=မေးခွန်းကို၊ ပုဏ္ဏော=မေးမြန်းအပ်ပါလျက်၊ သံသာဒေတိ=ဆုတ်နစ်စေ၏၊ [ဆက်လက်၍ မေးမြန်းခြင်းမပြုနိုင်လောက်အောင် ပြဿနာကို ရုပ်တန်သွားစေ၏။အဆက်ပြတ်သွားစေ၏ဟုလို] နော ဝိဿဇ္ဇေတိ=မဖြေဆို၊ အဟံ=ငါသည်၊ (ဧတေ ဥဘောပိ=ဤနှစ်ဦးလုံးတို့ကိုပင်) ယံနုနု ပရိမောစေယျံ=(အချင်းချင်းညှဉ်းပန်းနေခြင်းမှ) လွတ်မြောက်စေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်တော်သည်၊ (အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ)။ပ။

[ကာန္တုဇ္ဇ-ကာ+နု+အဇ္ဇ]ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဇ္ဇ=ယနေ၊ ရာဇန္တေ ပုရေ= မင်းနန်းတော်အတွင်း၌၊ ရာဇပုရိသာနံ=မင်းစော၊ ယောကျ်ားတို့သည်။

သန္တိသိန္နာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြစဉ်၊ သန္တိပတိတာနံ= တစုတဝေးတည်း
 ရောက်နေကြစဉ်၊ အန္တရာ=အခြားစကား၏ ကြီးကြားကြီးကြား ကာလ၌၊
 ကာ=အဘယ်မည်သော၊ ကထာ=စကားသည်၊ ဥဒပါဒိ= ဖြစ်လာခဲ့သနည်း၊
 ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)[ခွဇ္ဇ=ခေါ+အဇ္ဇ]ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဇ္ဇ=ယနေ၊ ရာဇန္တေ
 ပုရေ=ဌံ။ပ။သန္တိပတိတာနံ=စဉ်၊ အန္တရာ=ဌံ၊ “ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ ဘိက္ခု=
 ရဟန်းတို့သည်၊ အပ္ပတရာစေဝ=အရေအတွက် အထူးနည်းပါးကုန်သည်
 သာလျှင်၊ အဟေသံ=ဖြစ်ခဲ့ပေကုန်ပြီ။ စ= သို့သော်လည်း၊ ဗဟုတရာ=
 အရေအတွက်အထူးများပြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ မနုဿဓမ္မာ=လူတို့၏
 ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးထက်၊ ဥတ္တရိ= သာလွန်သော၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာ
 ရိယံ=တန်ခိုးပြာဋိဟာကို၊ ဒသေသံ=ပြခဲ့ကုန်ပြီ။ တေရဟိ ပန=ယခုအခါ၌ကား၊
 ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗဟုတရာ စေဝ= အရေအတွက် အထူးများပြား
 ကုန်သည်သာလျှင်၊(ဟောန္တိ= ဖြစ်ပေကုန်၏) စ=သို့သော်လည်း၊ အပ္ပတရာ=
 အရေအတွက် အထူးနည်းပါးသော ရဟန်းတို့သာလျှင်၊ မနုဿဓမ္မာ=ထက်၊
 ဥတ္တရိ=သော၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ=ကို၊ ဒသေန္တိ၊ ပြကြကုန်၏။ ဣတိ=
 ဤသို့သော၊ အယံ ကထာ=ဤစကားသည်၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ။ ဘော
 ဂေါတမ=မ၊ အဇ္ဇ=ယနေ၊ ရာဇန္တေပုရေ=ဌံ၊ ရာပေရိသာနံ။ပ။အန္တရာ=ဌံ၊
 အယံ ကထာ= သည်၊ ဥဒပါဒိ=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ပါဋိဟာရိယာနိ=ပြာဋိဟာတို့သည်၊ ဝါ=
 မြတ်စွာဘုရားနှင့် သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တိတ္ထိယတို့ကို
 ပယ်ရှားတတ်သော သဘောတရားတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ= ဤသုံးမျိုး

၁။ပါဋိဟာရိယာနိ။ ။ဘဂဝတော စ သာသနဿ စ ပဋိပက္ခေ
 တိတ္ထိယေ ဟရတိ အပနေတီတိ ပဋိဟာရိယံ၊ ပဋိဟာရိယမေဝ
 ပါဋိဟာရိယံ။(တနည်း)ပဋိပက္ခေ ဝေနေယျဂတေ ကိလေသေ ဟရတိ
 အပနေတီတိ ပဋိဟာရိယံ၊ တမေဝ ပါဋိဟာရိယံ=ဝေနေယျသတ္တဝါတို့
 သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်တတ်သော
 တရားသဘော။ (တနည်း)ဟရိတဗ္ဗံ ပဝတ္ထေတဗ္ဗန္တိ ဟာရိယံ၊(ဝိဂတူပက္ခိလေ
 သေန ကတကိစ္စေန စ သတ္တဟိတတ္ထံ) ပစ္စာ ဟာရိယံ ပဋိဟာရိယံ၊ တမေဝ
 ပါဋိဟာရိယံ=(ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းဝေး၍ ၁၆-ပါးသော
 မဂ်ကိစ္စကိုပြုပြီးသော ဘုရား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တဝါတို့အကျိုးစီးပွား
 အလို့ငှါ)နောက်ထပ်ဖြစ်စေထိုက်သော တရားသဘော။ ဤသို့စသည်ဖြင့်
 ဤသုတ်ဒီကာနှင့် ဥဒါနဋ္ဌကထာ(၉)စသည်တို့၌ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ထား၏။

တို့တည်း။ တီဏိ= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ= အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ၊
 ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ= တန်ခိုးဟူသော ဗြာဋိဟာ လည်းကောင်း၊ အာဒေသနာ
 ပါဋိဟာရိယံ=အာဒေသနာ ဗြာဋိဟာလည်းကောင်း၊ ဝါ= သူတပါးစိတ်ကို
 သိ၍ ပြောပြခြင်းဟူသော ဗြာဋိဟာလည်းကောင်း၊ အနုသာသနီ
 ပါဋိဟာရိယံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ= မြတ်စွာဘုရားနှင့် သာဝကတို့ အမြဲမပြတ်
 ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရားဒေသနာဟူသော ဗြာဋိဟာ
 လည်းကောင်းတည်း။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ= ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ
 ဟူသည်။ ကတမံ စ=အဘယ်နည်း၊ ဗြာဟ္မဏ= ဣန္ဒြား၊ ဣစ= ဤလောက၌၊
 ဧကဇ္ဇော= အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနေကဗိဟိတံ= များသော အပြားရှိသော၊
 ဣဒ္ဓိဝိဓံ= တန်ခိုးအဖို့ကို၊ ဝါ= တန်ခိုးအမျိုးအစားကို၊ ပစ္စနဘောတိ=
 ခံစားသုံးစွဲ၏၊ ဝါ= ကိုယ်တွေ့ထိရောက် မျက်မှောက်ပြု၏၊ ဧကော=
 ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းသည်၊ ဟုတွာပိ=ဖြစ်၍လည်း၊ ဝါ= ဖြစ်ပါလျက်လည်း၊
 ဗဟုဇာ= ရာထောင်စသား ပုဂ္ဂိုလ်များပြားလာသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊
 ဗဟုဇာ=သည်၊ ဟုတွာပိ= ဖြစ်ပြီး၍လည်း၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးမှလည်း၊ ဧကော=
 ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သွားပြန်၏၊ အဝိဘာဝံ=
 အထင်အရှားမြင်သာသည်အဖြစ်ကို၊ (ကရောတိ=ပြု၏) တိရောဘာဝံ=
 ကွယ်ပျောက်သည် အဖြစ်ကို၊ (ကရောတိ=၏) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၃၊ ၁၈]

တိရောကုဋ္ဌံ= နံရံ၏ တဖက်သို့လည်းကောင်း၊ တိရောပါကာရံ=
 တံတိုင်း၏ တဖက်သို့ လည်းကောင်း၊ တိရောပဗ္ဗတံ= တောင်၏ တဖက်သို့
 လည်းကောင်း၊ သေယျထာပိ အာကာသေ= ဟင်းလင်းပြင် ကောင်းကင်၌ကဲ့သို့၊
 အသဇ္ဇမာနော= ငြိတွယ်မနေဘဲ၊ ဂစ္ဆတိ= သွားနိုင်၏၊ ပထဝိယာပိ=မြေ၌လည်း၊
 သေယျထာပိ ဥဒကော= ရေ၌ကဲ့သို့၊ ဥမ္မုဇ္ဇ+နိမုဇ္ဇံ=ပေါ်ခြင်း+ ငုတ်ခြင်းကို၊
 ကရောတိ=ပြု၏၊ သေယျထာပိ ပထဝိယံ=မြေပြင်၌ကဲ့သို့၊ ဥဒကောပိ=
 ရေပြင်၌လည်း၊ အဘိဇ္ဇမာနေ= မကွဲမပျက်အောင်၊ ဂစ္ဆတိ=သွားနိုင်၏၊
 [ကျွန်ုပ်တို့ဝင်သွားခြင်း မရှိသဖြင့် မကွဲမပျက်အောင်သွားနိုင်၏ဟူလို]
 အာကာသေပိ= ကောင်းကင်၌လည်း၊ ပလ္လင်္ကနံ=တင်ပျဉ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေခြင်းဖြင့်၊
 ပက္ခိ= အတောင်ရှိသော၊ သကုဏော သေယျထာပိ=ငှက်ကဲ့သို့၊ ကမတိ=
 သွားနိုင်၏၊ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော= ဤသို့ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဧဝံ
 မဟာနဘာဝေ= ဤသို့ ကြီးသော အစွမ်းအာနုဘော်ရှိကုန်သော၊ ဣမေပိ
 စန္ဒိမသုရိယေ= ဤလနေတို့ကိုပင်လည်း၊ ပါဏိနာ=လက်ဖြင့်၊ ပရာမသတိ=
 သုံးသပ်နိုင်၏၊ ပရိမဇ္ဇတိ= ပွတ်တိုက်နိုင်၏၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာပိ=ဗြဟ္မာ့ပြည်
 တိုင်အောင်လည်း၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝသံ= မိမိအလိုသို့၊ ဝတ္တေတိ=လိုက်စေ

နိုင်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဣဒံ=ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းက ရာထောင်
 စသား ပုဂ္ဂိုလ်တိုးပွားလာခြင်းစသော တန်ခိုးကို၊ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ=
 ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏။ [ဣဇ္ဈတိတံ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိ ဧဝ
 ပါဠိဟာရိယံ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ= တန်ခိုးဟူသော ပြာဠိဟာ၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်
 တို့ကို ပယ်ရှားတတ်သော တန်ခိုး]

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယံ=အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ
 ဟူသည်၊ ကတမဉ္ဇ=နည်း၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊
 နိမိတ္တေန= ကောက်ယူအပ်သော အတိတ်နိမိတ် အမှတ်အသားဖြင့်၊ (တစုံတခု
 ရောက်လာခြင်း၊ လွန်သွားခြင်း၊ မိမိအနီး၌ တည်ရှိနေခြင်းဖြင့် ကောက်ယူ
 အပ်သော အတိတ်နိမိတ်ဖြင့်)၊ အာဒိသတိ=(တပ်အပ်သေချာ) ပြောဟော၏။
 (ကိန္တိ=သို့၊ အာဒိသတိ=မှ) ဧဝမ္ပိ=ဤသို့သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်လည်း၊
 တေ=သင်၏၊ မနော=စိတ်သည်၊ (သောမနဿ၊ ဒေါမနဿ၊ ကာမဝိတက်
 စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော စိတ်သည်) ပဝတ္တတိ=ဖြစ်နေ၏။
 ဣတ္ထမ္ပိ= ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ တေ=သင်၏၊ မနော=
 စိတ်သည်၊ (ပဝတ္တတိ=၏) ဣတိပိ=ဤသို့ ဤပုံလည်း၊ ဝါ=ဤမည်
 ဤမည်သော အကြောင်းအရာကိုကြံစည်လျက်လည်း၊ တေ=၏၊ စိတ္တံ=
 စိတ်သည်၊ (ပဝတ္တတိ=ဖြစ်နေ၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဒိသတိ=ပြောဟော၏)၊
 သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗဟုံ^၁ များစွာ၊ ဝါ=များစွာသော စိတ်ကို၊ ဝါ=စိတ်နှင့်

၁။ဗဟုံ စေပိ အာဒိသတိ။ ။အဋ္ဌကထာမှ ပုံဝတ္တု၌ ရှင်ဘုရင်၏လက်ထဲ
 ဝှက်ထားသော အရာဝတ္တုမှာ ပုလဲသုံးလုံးဖြစ်၏ဟု ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားက
 (အတိတ်နိမိတ်ကောက်၍)မလွဲတမ်းပြောလိုက်ခြင်းမှာ(သူတပါး၏စိတ်ကို
 ပြောဟောခြင်း မဟုတ်သော်လည်း) အာဒေသနာပါဠိဟာရိယပင်ဖြစ်၏။
 ထို့ကြောင့်“ဧဝမ္ပိ တေ မနော”စသည်ဖြင့် သူတပါး၏စိတ်ကို ပြောဟောခြင်း
 တမျိုးကိုသာ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ အဖြစ်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်
 ပြထားခြင်းသည် နိဒဿနနည်းမျှ(နမူနာလောက်မျှ)သာ ပြထားခြင်းဖြစ်၏
 ဟု ဒီ၊ ပါထိကဝင်္ဂဒီကာ(၆၇)၌ မိန့်ဆို၏။

ပဋိသန္တိဒါမင်္ဂအဋ္ဌကထာ(ဒု၊ ၃၀၉)၌ကား“ဗဟုံ စေပိ အာဒိသတိ”၌
 သူတပါးစိတ်မှတစ်ပါး အခြားသောအကြောင်းအရာများကို ပြောဟောခြင်းကိုပါ
 ယူ၍ဖွင့်ထား၏။(ဗဟုံ၏ နောက်ဆုံးအနက်ကို သတိပြုပါ)ထိုအဋ္ဌကထာအလို
 သူတပါးစိတ်ကိုသာမက အခြားအကြောင်းအရာများကို ပြောဟောခြင်းကိုလည်း
 ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပြရာရောက်ပါ၏။

တကွ များပြားလှသော အခြားအကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးကို၊ စေပီ အာဒိသတိ= အကယ်၍ပင် ပြောဟောစေကာမူ၊ တံ=ထိုပြောဟောသမျှ အားလုံးစုံသည်၊ တထေဝ=ပြောဟောသည့်အတိုင်း မလွဲဇကန် မှန်သည်သာ၊ ဟောတိ=၏၊ အညထာ= တမျိုးတခြား အလွဲအမှားအားဖြင့်၊ နော(ဟောတိ)= မဖြစ်။

☸ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပန=ထိုအပြင်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကဇ္ဇော=သည်၊ နိမိတ္တေန=ဖြင့်၊ နဟေဝ အာဒိသတိ=မပြောဟောသေး၊ [အတိတ်နိမိတ် ကောက်တတ်သော်လည်း ထိုအတိတ်နိမိတ်လောက်မျှဖြင့် မပြောဟောသေး]အပိ စခေါ=စင်စစ်သော်ကား၊ မနုဿာနံ ဝါ=လူတို့၏လည်းကောင်း၊ အမနုဿာနံ ဝါ=ဘီလူး တစ္ဆေစသည်တို့၏လည်းကောင်း၊ ဒေဝတာနံ ဝါ=စတုမဟာရာဇ် စသော နတ်တို့၏လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓံ=အသံကို၊(သူတပါးစိတ်ကိုသိ၍ ပြောဆိုသံကို)သုတွာ=ကြားရ၍၊ အာဒိသတိ=၏၊(ကိန္တိ အာဒိသတိ)။ပ။ နဟေဝ အာဒိသတိ=သေး၊ မနုဿာနံ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။သဒ္ဓံ=ကို၊ သုတွာပိ=ကြားရ၍လည်း၊ န အာဒိသတိ=မပြောဟောသေး၊ အပိစ ခေါ= ကား၊ ဝိတက္ကယတော=ကြံစည်သောသူ၏၊ ဝိစာရယတော=ဆင်ခြင်သုံးသပ် သောသူ၏၊ ဝိတက္ကဝိပ္ပိရသဒ္ဓံ =ကြံစည်မှုအရှိန်အဟုန်ကြောင့်ဖြစ်သော အသံကို၊ သုတွာ=ကြားရ၍။ပ။ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပန=ထိုအပြင်၊ ဣဓ=ဤ၊ ဧကဇ္ဇော= (စေတောပရိယဉာဏ်ကိုရသော)အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ပရိစ္စ ဇာနာတိ တိုင်အောင် လှမ်းစပ်]နိမိတ္တေန=ဖြင့်။ပ။သုတွာပိ=လည်း၊ န အာဒိသတိ=သေး၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ အဝိတက္ကံ=ဝိတက်လည်းမရှိသော၊ အဝိစာရံ=ဝိစာရလည်းမရှိသော၊ သမာဓိံ =ဈာန်သမာဓိသို့၊ ဝါ=ကို၊ သမာပန္နဿ=ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်ဝင်စား နေသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦး၏၊ စေတော=စိတ်ကို၊ စေတသာ=မိမိ၏စိတ်ဖြင့်၊

၁။ဝိတက္ကဝိပ္ပိရသဒ္ဓံ။ ဝိတက္ကဝိပ္ပိရသဒ္ဓံ သုတွာတိ ဝိတက္ကဝေဂဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဝိပ္ပလပန္နာနံ သုတ္တပမတ္တာဒိနံ ကုဇနသဒ္ဓံ သုတွာ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ။ ဝိတက္ကဿ ဝိပ္ပိရော(ကြံစည်မှုဝိတက်၏ ပျံ့နှံ့သော အရှိန်အဟုန်) ဝိတက္ကဝိပ္ပိရေန ဥပ္ပန္နော သဒ္ဓေါ ဝိတက္ကဝိပ္ပိရသဒ္ဓေါ။

(၁)အိပ်ပျော်နေသူ၊ မူးမေ့နေသူ၊ ရောဂါဒဏ်ခံနေရသူ စသည်တို့၏ ယောင်ယမ်းပြောဆိုသံနှင့် ညည်းညူသံ။(၂)ဤအကြောင်းအရာကိုပြောမည်၊ ဤလိုပြောမည်စသည်ဖြင့် ကြံစည်စိတ်ကူးရင်း တယောက်ထီးတည်း ပြောဆိုအပ်သောအသံတို့ကို ဝိတက္ကဝိပ္ပိရသဒ္ဓံ ဟုခေါ်၏။ အလွန်တိုးတိုး တိတ်တိတ်မဟုတ်လျှင် ထိုအသံကို နီးနီးကပ်ကပ် နေသူများကြားနိုင်၏။ အဋ္ဌကထာ၏ ဝတ္ထုကြောင်းများကိုကြည့်ပါ

ပရိစ္ဆ=ပိုင်းခြား၍၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=ဟူမူ)

ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဣမဿ ဘောတော= ဤအရှင်သည်၊ မနောသင်္ခါရာ=မနောသင်္ခါရတို့ကို၊ ဝါ=စိတ်သည် စီမံပြုလုပ် အပ်သော ဝေဒနာ၊ သညာတို့ကို၊ ပဏိဟိတာ=ကောင်းစွာ ထားအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ထားအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=ဖြစ်စေအပ်ကုန်ပြီ၊ (တထာ= ထိုမနောသင်္ခါရတို့ကို ကောင်းစွာထားခြင်းဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=မနောသင်္ခါရတို့ကို ကောင်းစွာထားခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်) ဣမဿ စိတ္တဿ=ဤဈာန်စိတ်၏၊ အနန္တရာ=အခြားမဲ့၌၊ ဝါ=အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဈာန်မှ ထရာအခါ၌၊ အမံ နာမ ဝိတက္ကံ=ထိုမည်သော အကြံအစည်ကို၊ ဝိတက္ကေဿတိ=ကြံစည်လိမ့်လတ္တံ့၊ ဝါ=ဖြစ်စေလိမ့်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဇာနာတိ=၏)၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ထိုစေတောပရိယညာဏ်ရသော

၁။ယထာ ဣမဿ။ပ။ဝိတက္ကေဿတိတိ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ - စေတော ပရိယအဘိညာဉ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်ဝင်စားနေသော အခြားပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦး၏ သမာပတ်အတွင်းမှ ဈာန်စိတ်အခြေအနေကို ကြည့်ပြီးလျှင် “ဤဈာန်ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤနည်း ဤပုံ ဈာန်စိတ်(မနောသင်္ခါရ)တို့ကို ဖြစ်စေသောကြောင့် ဈာန်မှထသောအခါ ဤမည်သော အကြံကိုကြံစည်လိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် သူ၏ ဈာန်သမာဓိသည် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးသွားလိမ့်မည်၊ သို့မဟုတ် မတိုးတက်ဘဲ ရပ်တန့်နေလိမ့်မည်၊ သို့မဟုတ် သူသည် အထက်ဈာန် တရားထူးကို တိုးတက်ရရှိလိမ့်မည်၊ မဂ်ဖိုလ်ကိုရလိမ့်မည်။ အဘိညာဉ်ကို ဖြစ်စေလိမ့်မည်” ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတပါး စိတ်ကိုသိသည်ဟူလို။

မနသာ သင်္ခရိယန္တိတိ မနောသင်္ခါရာ၊ ဝေဒနာ သညာ။ ပဏိဟိတာတိ ပုရိမပရိဗန္ဓဝိနယေန(ရှေး၌ဖြစ်သော နိဝရဏကိလေသာ ဘေးရန်အတားအဆီး တို့ကို ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်)ပဓာနဘာဝေန နိဟိတာ ဌပိတာ၊ တေနာဟ “စိတ္တသင်္ခါရာ သုဌပိတာ” တိ။ ပါထိကဝဂ်ဒီကာ၊ ၆၈။

ဤ၌ မနောသင်္ခါရအရ ဝေဒနာသညာ တရားနှစ်ပါးကိုသာ ယူထားခြင်း မှာ ပဓာနဘာဝေန နိဟိတာနှင့်အညီ ပဓာနအကျဆုံး၊ အရေးပါဆုံးတရားများ ဖြစ်သောကြောင့်ဟု ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် “အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိ” ဟူသော ဤသုတ်ပါဠိတော်နှင့် အညီ ဝိတက်၊ ဝိစာရနှစ်ပါးကို ချန်လှပ်၍ ကျန်သော ဈာန်စိတ်စေတသိက်အားလုံးကိုပင် မနောသင်္ခါရဟု ဆိုသင့်၏။ “သညာ စ ဝေဒနာ စ စိတ္တသင်္ခါရော၊ ဌပေတွာ ဝိတက္ကဝိစာရေ သဗ္ဗေပိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ စိတ္တသင်္ခါရော” ဟူသော သင်္ခါရယမိုက် ပါဠိတော် ကိုလည်း သတိပြုလေ။

ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဗဟုံ=များစွာ၊ ဝါ=များစွာသော သရာဂစသော(၁၆)ပါးသော စိတ်ကို၊ စေပိ အာဒိသတိ=မူ [ဤနေရာ၌ကား စေတောပရိယဉာဏ်၏ အရာဖြစ်သောကြောင့် ဗဟုံအရ စိတ်မှတစ်ပါး တခြားသော အကြောင်းအရာများ မပါဝင်နိုင်၊ စေတောပရိယဉာဏ်သည် စိတ်စေတသိက်တို့ကိုသာ အာရုံပြုသောကြောင့် သရာဂစသော စိတ် (၁၆)ပါးတို့သာ ပါဝင်နိုင်ကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌၊ ဒု၊၃၁၀-၌ဖွင့်၏]။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဣဒံ= ဤသူတစ်ပါး စိတ်ကို သိ၍ ပြောပြခြင်းကို။ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယံ=ယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [ပရဿ စိတ္တံ ဥတ္တာ အာဒိသနံ ကထနံ အာဒေသနာ၊ အာဒေသနာ စ သာ ပါဠိဟာရိယဉာတိ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယံ]

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ=အနုသာသနီပါဠိဟာရိယ ဟူသည်၊ ကဏမဉ္ဇ=နည်း။ပ။ ဧကဇ္ဇော=အချို့သောသူသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အနုသာသတိ=ဟောပြောညွှန်ပြဆုံးမ၏၊ (ကိန္တိ အနုသာသတိ) ဧဝံ= ဤနေကွမ္ပပိတက်စသည်တို့ကို၊ ဝိတက္ကေထ=ကြံစည်ကြကုန်လော၊ ဝါ= ဖြစ်စေကြကုန်လော၊ ဧဝံ=ဤကာမဝိတက်စသည်တို့ကို၊ မာ ဝိတက္ကယိတ္ထ= မကြံစည်ကြကုန်လင့်၊ ဧဝံ=ဤအနိစ္စသညာစသည်တို့ကို၊ ဝါ=ဤသို့ အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊အနတ္တ၊အသုဘဟူ၍၊ မနသိကရောထ= နှလုံးသွင်းကြကုန်လော၊ ဧဝံ=ဤနိစ္စသညာစသည်တို့ကို၊ ဝါ=နိစ္စ၊သုခ၊အတ္တ၊ သုဘဟူ၍၊ မာ မနသိ အကတ္ထ=နှလုံးမသွင်းကြကုန်လင့်၊ ဣဒံ=ဤ ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ တပ်မက်သော ရာဂကို၊ ပဗောထ=ပယ်စွန့်ကြကုန်လော၊ ဣဒံ=ဤမဂ်တရားသို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရထ=နေကြကုန်လော၊ ဣတိ (အနုသာသတိ=၏) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဣဒံ=ဤမြတ်စွာဘုရားနှင့် သာဝကတို့ စဉ်လာမပြတ် ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရားဒေသနာတော်ကို၊ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ=ယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [သာဝကာနဉ္စ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ သတတံ ဓမ္မဒေသနာ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ။ သီလက္ခန္ဓံ၊ ၃၂၂။ သတတံ ဓမ္မဒေသနာတိ သဗ္ဗကာလံ ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဒေသနာ၊ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၉၀။ အနုသာသိယတေတိ အနုသာသနီ=သွန်သင်ညွှန်ပြ ဟောကြားအပ်သော တရားတော်၊ အနုသာသနီ စ သာ ပါဠိဟာရိယဉာတိ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ] ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပါဠိဟာရိယာနိ=ပြာဋိဟာတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ တိတ္ထံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ပါဠိဟာရိယာနံ= ဤပြာဋိဟာတို့တွင်၊ ကတမံ ပါဠိဟာရိယံ=အဘယ်ပြာဋိဟာသည်၊ အဘိက္ကန္တ တရဉ္စ=သာလွန်ကောင်းမွန်လျက်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မွန်၍ လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရဉ္စ= သာလွန်မြင့်မြတ်လျက်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြတ်၍

လည်းကောင်း၊ တေ=သင့်အား၊ ဝါ=သင်၏စိတ်၌၊ ခမတိ= နှစ်သက်ပါသနည်း၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ= မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပြာဋိဟာတို့တွင်၊ ယဒိံ ပါဋိဟာရိယံ=အကြင်ပြာဋိဟာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော။ပ။ ဝတ္တေတိ=၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ=ဤဣဒံပြာဋိဟာသည်၊ (အတ္ထိ)ယော= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ဧဝ-အနက်မရှိ]နံ=ထိုဣဒံပြာဋိဟာကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ သော ဧဝ=(ဣဒံပြာဋိဟာကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ နံ=ထိုဣဒံပြာဋိဟာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစားရ၏၊ ယော=သည်။ပ။ တဿေဝ=(ဣဒံပြာဋိဟာကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာလျှင်၊ တံ= ထိုဣဒံပြာဋိဟာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ=ဤဣဒံပြာဋိဟာသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ မာယာသဟဓမ္မရူပံ ဝိယ= မျက်လှည့်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘောရှိသကဲ့သို့၊ [မျက်လှည့်နှင့် တူသကဲ့သို့ ဟုပင်ဆိုလို၏]ဟုတွာ=ဖြစ်၍၊ ခါယတိ= ထင်မြင်လာပါ၏၊ [သဟ သမာနော ဓမ္မော ကာရဏံ သဟဓမ္မော၊ သဟဓမ္မော ရူပံ(သဘော) သဟဓမ္မရူပံ၊ မာယာယ သဟဓမ္မရူပံ ယဿ ပါဋိဟာရိယဿာတိ မာယာသဟဓမ္မရူပံ]

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယဒိံ ပါဋိဟာရိယံ=အကြင်ပြာဋိဟာသည်လည်း၊ (အတ္ထိ)ဣဓ။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ=ဤအာဒေသနာ ပြာဋိဟာသည်လည်း(အတ္ထိ)ယော=သည်၊ နံ= ထိုအာဒေသနာပြာဋိဟာကို၊ ကရောတိ= ၏၊ သောဝ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ နံ=ထိုအာဒေသနာ ပြာဋိဟာကို။ပ။ တဿေဝ=(အာဒေသနာပြာဋိဟာကို ပြုသော)ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် သာလျှင်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ= ဤအာဒေသနာပြာဋိဟာသည်လည်း၊ မာယာသဟဓမ္မရူပံ ဝိယ=စိန္တာမဏီ မည်သော မာယာအတတ်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘောရှိသကဲ့သို့၊ ဝါ=သူတပါး စိတ်အကြံကို သိကြောင်းအတတ်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘော ရှိသကဲ့သို့၊(ဟုတွာ)မေ= အား၊ ခါယတိ=၏၊ [ပရေသံ စိန္တံ မနတိ ဝိဇာနာတိ တောယာတိ စိန္တာမဏီ] ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယဉ္စ ခေါ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ= အကြင်ပြာဋိဟာသည်လည်း၊ (အတ္ထိ)ဣဓ=၌။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ တိဏ္ဍံ= ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပါဋိဟာရိယာနံ=တို့တွင်၊ ဣဒမေဝ ပါဋိဟာရိယံ= ဤအနုသာသနီပြာဋိဟာသည်သာလျှင်၊ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ= လည်းကောင်း။ ပဏီတတရဉ္စ=လည်းကောင်း၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဝါ= အကျွန်ုပ်၏စိတ်၌= ခမတိ=နှစ်သက်ပါ၏၊ ဝါ=၏။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ အတ္တရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံချီးထိုက်ပါပေစွ၊
 ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်စဖူး၊ အသစ်အထူးဖြစ်ပါပေစွ၊ ဘောတာ
 ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ယာဝ=အလွန်အကဲသာလျှင်၊
 ဣဒံ=ဤတရားစကားကို၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပါပြီ၊
 မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ တီဟိံ=
 သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဠိဟာရိယေဟိ=ဤပြာဋိဟာတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ
 စ=ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေမ=သိမြင်မှတ်သားနားလည်ပါကုန်၏၊
 ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ပ။ ဝတ္တေတိ=၏၊
 ဟိ=ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ အဝိတက္ကံ။ ပ။ ဝိဟရထ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (အနုသာသတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ အဒ္ဓါ
 ခေါ=ကေနစင်စစ်အားဖြင့်ပင်၊ တေ=သင်သည်၊ အာသဇ္ဇ=ငါ့ဂုဏ်တို့ကို
 မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်တိုက်ခတ်၍၊ ဥပနိယ=ငါ့ဂုဏ်တို့၏ အနီးသို့
 ကပ်ဆောင်၍၊ အယံ ဝါစာ=ဤစကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုအပ်ပြီ၊
 အပိစ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ အဟံ=ငါကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ တေ=သင့်အား၊
 ဗျာကရိသာမိ=ပြောဆိုပေအံ့၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊
 အဟံ=ငါသည်။ ပ။ ဝိဟရထ=နေကြကုန်လော၊ ဣတိ(အနုသာသာမိ=
 ဟောပြောညွှန်ပြ ဆုံးမတော်မူ၏၊ ဣတိ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမကို၊
 အညတြ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ ယော=အကြင်ရဟန်းသည်၊ တီဟိံ= သုံးမျိုး
 ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဠိဟာရိယေဟိ=ဤပြာဋိဟာတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=
 ပြည့်စုံ၏၊ အညော=အရှင်ဂေါတမမှ တပါးတခြားသော၊ သော
 ဧကဘိက္ခုပိ=(ပြာဋိဟာသုံးမျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော) ထိုတပါးတလေသော
 ရဟန်းသည်လည်း၊ အတ္ထိ ပန=ရှိပါသေးသလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)
 ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧကံယေဝ သတံ=ရဟန်း တရာတည်းသာလျှင်၊
 န(အတ္ထိ)=ရှိသည်မဟုတ်၊ ဒွေ(ဧဝ)သတာနိ=ရဟန်းနှစ်ရာတို့သာလျှင်၊
 န(အတ္ထိ)=ရှိကုန်သည်မဟုတ်၊ တိဏိ(ဧဝ)သတာနိ=ရဟန်းသုံးရာတို့သာလျှင်၊
 န အတ္ထိ=ရှိကုန်သည်မဟုတ်၊ စတ္တာရိ ဧဝ သတာနိ=ရဟန်းလေးရာတို့သာလျှင်၊
 န အတ္ထိ=ဟုတ်၊ ပဉ္စ ဧဝ သတာနိ=ရဟန်းငါးရာတို့သာလျှင်၊ န အတ္ထိ=ဟုတ်၊
 အထ ခေါ=အဟုတ်သော်ကား၊ ယေ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊
 တီဟိံ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဠိဟာရိယေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတာ=
 ပြည့်စုံကုန်၏၊ (တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်) ဘိယျာဝ=ထို့ထက်မက
 များလှကုန်သည်သာတည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဧတရဟိ=

ယခုအခါ၌၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုပြာဋိဟာသုံးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းတို့သည်၊
 ကဟံ=အဘယ်အရပ်၌၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)
 ဗြာဟ္မဏ=ဣစ္ဆာ၊ (တေ ဘိက္ခု=တို့သည်) ဣမသ္မိံ ယေဝ ဘိက္ခုသံဃေ= ဤရဟန်း
 အပေါင်း၌သာလျှင်၊ (ဝိဟရန္တိ=နေပါကုန်၏) ဣတိ(အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)
 [အဘိက္ကန္တံ စသည်ကို ဒုကစာပိုဒ် ၁၆-သုတ်၌ကြည့်] ပဌမော=သော၊ ဗြာဟ္မဏ
 ဝံဂေါ= တည်း။

(၇)၂-မဟာဝဂ်

၁-တိတ္ထာယတနသုတ်

၆၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တိတ္ထာယတနာနိ^၁=မှားယွင်းသော အယူရှိသူ
 တို့၏ ပေါက်ဖွားရာ မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ= ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊
 ယာနိ=ယင်းမိစ္ဆာအယူသုံးမျိုးတို့သည်၊ [သဏ္ဍာဟန္တိ၌စပ်] ဝါ=တို့ကို၊ [သမနုယုဉ္ဇိ
 ယမာနာနိ စသည်၌စပ်] ပဏ္ဍိတေဟိ=ပညာရှိတို့က၊ သမနုယုဉ္ဇိယမာနာနိ^၂=
 စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဂါဟိယမာနာနိ=နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်း
 အပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဘာသိယမာနာနိ=ကောင်းစွာဆွေးနွေး မေးမြန်းအပ်
 ကုန်လသော်၊ ပရံ=ရှေးဟောင်း၊ အဆက်ဆက်သို့၊ (ဆရာအဆက်ဆက်၊
 အယူဝါဒအဆက်ဆက်၊ အတ္တဘောအဆက်ဆက်တို့တွင် တမျိုးမျိုးသော

၁။ တိတ္ထာယတနာနိ။ ။ “အာယတန=မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့၏
 ပေါက်ဖွားရာ၊ ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ ဌာနဖြစ်သော+တိတ္ထိ= မိစ္ဆာအယူ” ဟု
 အလွယ်အနက်မှတ်ပါ။ တရန္တိ ဥပ္ပိလဝန္တိ သတ္တာ ဧတ္တာတိ တိတ္ထံ=သတ္တဝါတို့
 ၎တ်ချီပေါ်ချီဖြစ်ရာ မိစ္ဆာအယူ၊ တိတ္ထဘူတနိ အာယတနာနိ
 တိတ္ထာယတနာနိ=မိစ္ဆာအယူဟူသော ပေါက်ဖွားရာ၊ စုဝေးရာဌာန။ (တနည်း)
 တိတ္ထိယ=မှားယွင်းသော အယူရှိသောသူ။ တိတ္ထိယာနံ အာယတနာနိ ကာရဏာနိ
 တိတ္ထိယာယတနာနိ(မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော
 မိစ္ဆာအယူတို့)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဣယကိုချေလျှင် တိတ္ထာယတန-ဟုဖြစ်၏။

၂။ သမနုယုဉ္ဇိယမာနာနိ။ ။ “သမနုယုဉ္ဇိယမာနာနိ” စသော သုံးပုဒ်
 လုံးပင် “စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း” အနက်ကိုဟောသော ပရိယာယ်ပုဒ်များ ဖြစ်၏။
 (တနည်း) သမနုယုဉ္ဇိယမာနာနိ=(ထိုမိစ္ဆာအယူတို့ဟူသည် အဘယ်နည်းဟု)
 စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဂါဟိယမာနာနိ=(အဘယ်ကြောင့်
 ထိုမိစ္ဆာအယူများ ဖြစ်သနည်းဟု) နှိုက်ယူမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဘာ
 သိယမာနာနိ= (ထိုမိစ္ဆာအယူတို့ကို စွန့်ပစ်ဘို့ရန်) ကောင်းစွာသွန်သင်
 ဆုံးမအပ်ကုန်လသော်။

ရှေးဟောင်းအဆက်ဆက်သို့)၊ ဂန္ဓာပိ=ရှည်ဝေးစွာ လိုက်သွားပြီး၍လည်း၊
 ဝါ=ရှည်ဝေးစွာ လိုက်သွားပါသော်လည်း၊ အင်္ဂါရိယာယ=မတီထွင် မပြုလုပ်ခြင်း
 သဘောမျှ၌သာလျှင်၊ (မိစ္ဆာအယူနှင့် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ကို တီထွင်ပြုလုပ်
 မွေးထုတ်လိုက်သူ တရားခံ လက်သည် မထင်ပေါ်ခြင်းသဘော၌သာလျှင်)
 သဏ္ဍဟန္တိ=ရပ်တန့်နေကုန်၏၊ တီဏိ=သုံးမျိုးသော မိစ္ဆာအယူတို့ဟူသည်၊
 ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤသတ္တဝါဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 ယံကိဉ္စိ=တစ်ခုတစ်ခုသော၊ သုခံ ဝါ=သုခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ
 ဝါ=ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ=ဒုက္ခလည်းမဟုတ်၊
 သုခလည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=
 ခံစား၏၊ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်လာသည်ကိုသိ၏၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊
 တံ=ထိုဝေဒနာကို၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ရှေးဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်
 အကုသိုလ်ကံ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏)
 ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော=
 ဤသို့သောအယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်သော၊ ဧကေ=အချို့ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ=
 သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=
 သည်၊ ယံကိဉ္စိ=သော၊ သုခံ ဝါ။ပ။ သဗ္ဗံ=သော၊ တံ=ကို၊ ဣဿရနိဗ္ဗာနဟေတု=
 တလောကလုံးကိုအစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာ၏ ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း
 ကြောင့်သာလျှင်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏) ဣတိ= သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ကုန်သော၊
 ဧဝံဒိဋ္ဌိနော=ကုန်သော၊ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သန္တိ ။ပ။ အဟေတု=
 အကြောင်းမဲ့သက်သက်သာလျှင်၊ အပ္ပစ္စယာ= အကြောင်းမရှိဘဲသာလျှင်၊
 (ပဋိသံဝေဒေတိ) ဣတိ=သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=။ပ။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့တွင်၊ ယေ
 တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=အကြင်သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ အယံ ပုရိသ
 ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ယံ ကိဉ္စိ။ပ။ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ကြောင့်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ)
 ဣတိ=သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကုန်၏၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော=
 ဤသို့သော အယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်၏၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ တေ=(ပုဗ္ဗေကတ
 ဝါဒိဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွား၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊
 ဝဒါမိ=မေးမြန်းပြောဆို၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒါမိ=ဟူမူ) အာယသ္မန္တော=အရှင်တို့၊
 အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်၊ ယံကိဉ္စိ။ပ။ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ကြောင့်၊
 (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧဝံဝါဒိနော
 ကိရ= ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကြကုန်သတဲ့၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော ကိရ=သတဲ့၊

(ဣတိ=ဤသို့ငါကြားရသောစကားသည်) သစ္စ=မှန်ပါသလော၊ ဣတိ=သို့၊
 (ဝဒါမိ=မေးမြန်းပြောဆို၏) တေ စ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်း၊
 မေ= ငါဘုရားက၊ ဧဝံ ပုဋ္ဌာ=ဤသို့ မေးမြန်းအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ=
 ဖြစ်ကုန်လသော်) အာမ=မှန်ပါ၏၊ (ပုဗ္ဗေကတအယူရှိ၏ဟုဆိုသည်မှာ မှန်ပါ၏)
 ဣတိ=သို့၊ ပဋိဇာနန္တိ=ဝန်ခံကြကုန်၏။

အဟံ=ငါသည်၊ တေ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝဒါမိ=၏၊
 (ကိန္တိ ဝဒါမိ) အာယသ္မန္တော=တို့၊ (ဧဝံ သန္တေ=ဤသင်တို့စကားအတိုင်း
 အမှန်ဖြစ်ခဲ့သော်) တေန=ထိုသင်တို့အယူဝါဒအားဖြင့်၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=
 ကြောင့်၊ ပါဏာတိပါတိနော= သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုသတ်သော သူတို့သည်၊
 [စာပိုဒ် ၇၁-၌ကြည့်] ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကြကုန်တော့လတ္တံ့၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=
 ကြောင့်၊ အဒိန္နာဒါယိနော=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကို
 ခိုးယူလုယက်သူတို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=တ္တံ။ပ။ အဗြဟ္မစာရိနော= မမြတ်သော
 မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်သောသူတို့သည်။ပ။ မုသာဝါဒီနော= မဟုတ်မမှန်သော
 စကားကို ပြောသောသူတို့သည်။ပ။ ပိသုဏဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကားကို
 ပြောဆိုသူတို့သည်[စာပိုဒ်(၁၁၈)သတ်ကြည့်]။ပ။ ဖရသဝါစာ=ကြမ်းတမ်းသော
 စကားကို ပြောဆိုသူတို့သည်။ပ။ သပ္ပပ္ပလာပိနော=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို
 ပြောဆိုသူတို့သည်။ပ။ အဘိဇ္ဈာလုနော=များသော အဘိဇ္ဈာရှိသော သူတို့သည်
 ။ပ။ ဗျာပနုစိတ္တာ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသူ တို့သည်။ပ။
 မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ= မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗေကတံ=ရှေးဘဝ၌ပြုခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်
 ကံကိုသာလျှင်သာရတော=အနှစ်သာရအားဖြင့်၊ ပစ္စာဂစ္ဆတံ=လက်ခံနေသူတို့မှာ၊
 ဣဒံ=ဤကုသိုလ်သုစရိတ်ကို၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ ဣတိ ဝါ=
 ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤသို့ပြုသင့်သော ကုသိုလ်သုစရိတ်ကို ပြုကျင့်ခြင်းငှာ
 လည်းကောင်း၊ ဣဒံ=ဤအကုသိုလ်ဒုစရိတ်ကို၊ အကရဏီယံ=မပြုသင့် မပြုထိုက်၊
 ဣတိဝါ=ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤသို့ မပြုသင့်သော အကုသိုလ်ဒုစရိတ်ကို
 မပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဆန္ဒော ဝါ=လိုလားသောသဘောသည်လည်းကောင်း၊
 ဝါယာမော ဝါ=ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ န ဟောတိ=မရှိတော့၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 ကရဏီယာကရဏီယေ=ပြုသင့်သောကုသိုလ်သုစရိတ်၊ မပြုသင့်သော
 အကုသိုလ် ဒုစရိတ်ကို၊ သစ္စတော=အမှန်အကန်အားဖြင့်၊ ထေတတော=
 ခိုင်မြဲသောအားဖြင့်၊ အနုပလတ္တိယမာနေ=မရအပ်၊ မသိအပ်လသော်၊
 မုဋ္ဌဿတိနံ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိကုန်၍၊ အနာရက္ခာနံ=ဒွါရခြောက်ပါးတို့၌
 စောင့်ရှောက်ခြင်းမရှိကုန်ဘဲ၊ ဝိဟရတံ=နေကုန်သောသူတို့မှာ၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိမိ၌၊

ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ သဟဓမ္မိကော=(ခိုင်လုံသော) အကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သမဏဝါဒေါ=ငါသမဏဟု ပြောဆိုခြင်းသည်၊ နဟောတိ= မဖြစ်နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဝါဒီသု= ဤသို့ ပုဗ္ဗေကတ အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိသု=ဤသို့ ပုဗ္ဗေကတ အယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်သော၊ တောသု သမဏဗြာဟ္မဏောသု= ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့၌၊ ဓမ္မ=ငါ၏၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သဟဓမ္မိကော= သော၊ အယံ နိဂ္ဂဟော= ဤနှိပ်ကွပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။

အဟံ=သည်၊တေ(ဣဿရနိဗ္ဗာနဝါဒိဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ တို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ။ပ။ အာမ=(ဣဿရနိဗ္ဗာန အယူရှိ၏ဟု ဆိုသည်မှာ) မှန်ပါ၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဿရနိဗ္ဗာနံ=အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာ၏ ဖန်ဆင်းခြင်းကိုသာလျှင်၊ သာရတော။ပ။ဧဝံဝါဒီသု=ဤသို့ ဣဿရနိဗ္ဗာန အယူဝါဒရှိကုန်သော။ပ။ဒု တိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။ အဟံ= သည်၊တေ=(အဟောတု အပ္ပစ္စယဝါဒိဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ တို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ။ပ။အာမ=မှန်ပါ၏၊ (အဟောတု အပ္ပစ္စယအယူရှိ၏ဟု ဆိုသည်မှာ မှန်ပါ၏)။ပ။အဟောတု=သာလျှင်၊ အပ္ပစ္စယာ=လျှင်၊ ပါဏာတိပါတိနော= တို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=တ္တံ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟောတု=အကြောင်းကင်းသည် အဖြစ်ကို၊ အပ္ပစ္စယံ=အကြောင်းမရှိသည်အဖြစ်ကို၊ သာရတော=ဖြင့်၊ ပစ္စာဂစ္ဆတံ=မှာ။ပ။ဧဝံဝါဒီသု=ဤသို့၊ အဟောတု အပ္ပစ္စယအယူဝါဒ ရှိကုန်သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မယာ=ငါသည်၊ ဒေသိတော=ဟောတော်မူအပ်သော၊ အယံ ခေါ် ပန ဓမ္မော=ဤတရားကိုကား၊ ဝါ=ဤတရားသည်ကား၊ အနိဂ္ဂဟိတော=အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်တို့က မနှိပ်ကွပ်နိုင်သည်၊ အသင်္ကလိဋ္ဌော= ညစ်နွမ်းသော ကိလေသာမရှိသည်၊ ဝါ=အခြားသူတို့က မညစ်နွမ်းစေနိုင်သည်၊ ဝိညူဟိ=ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏောဟိ= သမဏ သူတော်ကောင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏောဟိ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနပဝဇ္ဇော=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲအပ်သည်၊ အပ္ပဋိကုဋ္ဌော= မပယ်ရှားမတားမြစ် အပ်သည်၊ ဝါ=မဆဲရေးအပ်သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မယာ=သည်၊ ဒေသိတော=သော၊ ကတမော= အဘယ်မည်သော၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဝါ=သည်၊ အနိဂ္ဂဟိတော= သည်။ပ။အပ္ပဋိကုဋ္ဌော=သည်၊ (ဟောတိ=နည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓာတုယော=ဓာတ်သဘောတို့သည်၊ ဝါ=အသက်ကောင်၊ သတ္တဝါကောင် မဟုတ်သော အစစ်အမှန် ပရမတ်သဘောတို့သည်၊ ဣမာ စ=ဤခြောက်မျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ မယာ=သည်၊ ဒေသိတော=သော၊ ဓမ္မော=ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။အပ္ပဋိကုဋ္ဌော=သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ဖဿာယတနာနိ=ဝိပါက်ဖဿတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနတို့သည်။ [အာယတန= ဖြစ်ရာဌာန]ဣမာနိ ဆ=ဤခြောက်မျိုးတို့တည်း။ ဣတိ=သို့။ မယာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မနောပဝိစာရာ=ထိုထိုအာရုံသို့ ကပ်ရောက်၍ စိတ်၏ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံဖြစ်ခြင်းသဘောတို့သည်။ [မန=စိတ်၏+ဥပ=ထိုထိုအာရုံသို့ ကပ်ရောက်၍+ဝိ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ+စာရ= ဖြစ်ခြင်း]ဣမေ အဋ္ဌာရသ=ဤ ၁၈-ပါးတို့တည်း။ပ။အရိယသစ္စာနိ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော အမှန်သဘောတို့သည်။[“အရိယဘာဝကရသစ္စ”၌ ဘာဝကရကိုချေ] ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိအပ်သော အမှန်သဘောတို့သည်။ [အရိယ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စ=၌ ပဋိဝိဒ္ဓကိုချေ]ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးပါးတို့တည်း။

“ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ ဝိညုဟီတိ=ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ဝိညုဟီ” ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ(ဝစနံ)=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ(ဝစနံ)=ဤစကားကို၊ ကိံ=အဘယ်အနက်သဘောကို၊ ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓာတုယော=တို့သည်၊ ပထဝီဓာတု=မြေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=တည်ရာ ဖြစ်ခြင်းသဘောလည်းကောင်း၊ (မိမိမှ ကြွင်းသော တကွဖြစ်ဘက် မဟာဘုတ် သုံးပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ တည်ရာမှီရာ၏ အဖြစ်ဟူသော ခက်မာခြင်း ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း) အာပေါဓာတု=ရေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘောလည်းကောင်း၊(မိမိမှကြွင်းသော တကွဖြစ်ဖက် မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းခြင်းဟူသော အရည်ဓာတ် သဘောလည်းကောင်း) တေဇောဓာတု=အပူငွေ့၊ အအေးငွေ့ ဓါတ်သဘော လည်းကောင်း၊ ဝါ=တကွဖြစ်ဘက် ရုပ်တို့ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း ဟူသော အငွေ့ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း၊ ဝါယောဓာတု=လေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=တကွဖြစ်ဖက်ရုပ်တို့ကို ထောက်ကန်ခြင်း၊ တောင့်တင်းလာစေခြင်းသဘော လည်းကောင်း၊ အာကာသဓာတု=ဟင်းလင်းကွက်လပ် ဓာတ်သဘော လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရုပ်ကလပ်နှစ်ရပ် မထိစပ်အောင်၊ ပိုင်းခြားကန့်သတ်၊ ကွက်လပ်ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏဓာတု=အာရုံကိုသိခြင်း သဘောလည်းကောင်း၊(သညာ၏ မှတ်သိမှုထက် ထူးခြားစွာ အာရုံကို ရခြင်းသိခြင်း သဘောလည်းကောင်း)ဣတိ=ဤသို့၊ ဣမာ ဆ=ဤ(၆)မျိုး တို့တည်း။[ဆယိမာ=ဆ+ဣမာ]“ဣမာ ဆ ဓာတုယော ။ပ။ဝိညုဟီတိ=ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ဝိညုဟီ” ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံတံ=အကြင်စကားကို၊ (မယာ=သည်)ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤပထဝီစသော ဓာတ်(၆) ပါးကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

“ဣမာနိ ဆပပဝိညုဟိတိ=ဣမာနိ ဆပပဝိညုဟိ”ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ=ကို၊ ကိ=ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဖဿာယတနာနိ=တို့သည်၊ စက္ခု=စက္ခုပသာဒဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=ဝိပါက်ဖဿ၏ဖြစ်ရာဌာနလည်းကောင်း၊ သောတံ=သောတပသာဒဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=လည်းကောင်း၊ ဃာနံ=ဃာနပသာဒဟူသောပပဇိဝါ=ဇိဝါပသာဒဟူသောပပကာယော=ကာယပသာဒဟူသောပပမနော=စိတ်ဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=လည်းကောင်း(ဣတိ=ဤသို့)ဣမာနိ ဆ=ဤ-၆-ပါးတို့တည်း၊ “ဣမာနိ ဆပပဝိညုဟိတိ=ဣမာနိ ဆပပဝိညုဟိ”ဟူ၍၊ ဣတိ=သော၊ ယံတံပပဣဒံ=ဤစက္ခုပသာဒစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။ “ဣမေ အဋ္ဌာရသပပဝိညုဟိတိ=ဣမေ အဋ္ဌာရသပပဝိညုဟိ”ဟူ၍၊ ဣတိ=သော၊ ဧတံ=ကိုပပစက္ခုနာ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=ရူပါရုံကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်ရ၍၊ သောမနဿဋ္ဌာနိယံ=သောမနဿ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပါရုံကို၊ ဥပဝိစရတိ=စွဲကပ်၍ဖြစ်၏၊ ဒေါမနဿဋ္ဌာနိယံ=ဒေါမနဿ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သောပပဥပေက္ခာဋ္ဌာနိယံ=ဥပေက္ခာ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သောပပသောတေန=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဓံ= သဒ္ဓါရုံကို၊ သုတွာ=ကြားရ၍၊ သောမနဿဋ္ဌာနိယံ=သော၊ ရူပံ=ကို၊ ဥပဝိစရတိ=၏၊ [စသည်ဖြင့်ဖော်ဆို] ဃာနေန=ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=ဂန္ဓာရုံကို၊ ဃာယိတွာ=နမ်း၍ပပဇိဝါယ=ဇိဝါဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=ရသာရုံကို၊ သာယိတွာ=လျက်၍ပပကာယေန=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗံ=ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတွာ=တွေ့ထိ၍ပပမနသာ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=ဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာယ=သိ၍ပပ “ဣမေ အဋ္ဌာရသပပဝိညုဟိတိ=ဣမေ အဋ္ဌာရသပပဝိညုဟိ-ဟူ၍၊ ဣတိ=သောပပဣဒံ=ဤသောမနဿဋ္ဌာနိယ မနောပဝိစာရစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

“ဣမာနိပပဝိညုဟိတိ=ဣမာနိပပဝိညုဟိ”ဟူ၍၊ ဣတိ=သောပပဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆန္ဒံ=၆-ပါးကုန်သော၊ ဓာတုနံ=ဓာတ်တို့ကို၊ (ပဋိသန္ဓေနေမည်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၏ ပထဝီအစရှိသောဓာတ်တို့ကို) ဥပါဒါယံ=အကြောင်းပြု၍၊ ဂမ္ဘဿ= သန္ဓေသား လူသတ္တဝါကလေး၏၊ အဝက္ကန္တိ=(အမိဝမ်းတွင်း၌) သက်ရောက်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဩက္ကန္တိယာ= သက်ရောက်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ နာမရူပံ=နာမ်ရုပ်သည်၊ (ကာမဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနှင့် ကာယ၊ ဘာဝ၊ ဝတ္ထုဒသကဟူသော ရုပ်ကလာပ် သုံးစည်းသည်)ဟောတိ=၏၊ နာမရူပပစ္စယာ=နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်း ကြောင့်၊ သဋ္ဌာယတနံ=၆-ပါးသော

အာယတနသည်၊(စက္ခုစသော- ၆-ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတနသည်)
 ဟောတိ=၏၊ သဠာယတနပစ္စယာ= ၆-ပါးသော အာယတနဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်၊ (စက္ခုစသော ၆-ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတနနှင့်
 ရူပါရုံစသော ၆-ပါးသော ဗာဟိရာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်)
 ဖဿော=ဖဿသည်၊ (ကာမဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿသည်)
 ဟောတိ=၏။

ဖဿပစ္စယာ=ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည်၊
 (ကာမဝိပါက်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်)ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 အဟံ=ငါသည်၊ ဝေဒိယမာနဿ=သိနိုင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်အားသာလျှင်၊ “ဣဒံ=
 ဤတဏှာမှတစ်ပါး တခြားသော တေဘူမကခန္ဓာငါးပါးသည်သာလျှင်၊ ဒုက္ခံ=
 ဒုက္ခသစ္စာမည်၏” ဣတိ=ဤသို့၊ ပညပေမိ=သိစေတော်မူ၏၊ ဝါ=သိအောင်
 ဟောကြားတော်မူ၏။ “အယံ=ဤရှေးဘဝက’ ဖြစ်ခဲ့သော တဏှာသည်
 သာလျှင်၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ မည်၏၊
 ဣတိ=သို့၊ ပညပေမိ=၏၊ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=
 ဒုက္ခနှင့် တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ [ဒုက္ခသဒ္ဓါဖြင့်
 တဏှာကိုလည်းယူရ၏]။ပ။အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ=
 ဒုက္ခနှင့် တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊
 ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူသည်၊
 ကတမဉ္ဇ=နည်း၊ ဇာတိပိ=ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဦးစွာပဌမ ဖြစ်ရခြင်းသည်လည်း၊
 ဒုက္ခာ=ဆင်းရဲတည်း၊ ဝါ=ဆင်းရဲဒုက္ခ၏အကြောင်းတည်း၊ ဇရာပိ= ခန္ဓာ
 ဟောင်းမြင်း၊ ရင့်ရော်ခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခာ=တည်း၊ မရဏမ္ပိ= ခန္ဓာ
 ပျက်ယွင်းသေရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ သောက+ပရိဒေဝ+ ဒုက္ခ+
 ဒေါမနဿ+ ဥပါယာသာပိ=ပူဆွေးဝမ်းနည်းခြင်း+ ဝိကြွေး မြည်တမ်းခြင်း+
 ကိုယ် ဆင်းရဲခြင်း+ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း+ ပြင်းထန်စွာပင်ပန်းခြင်းတို့သည်လည်း၊
 ဒုက္ခာ= ဆင်းရဲတို့တည်း၊ ဝါ=တည်း၊ အပ္ပိယေဟိ=မိမိ မချစ်ခင်အပ်၊ ရွံ့မုန်းအပ်
 သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့နှင့်၊ သမ္ပယောဂေါ=အတူယှဉ်တွဲ နေရခြင်း
 သည်လည်း၊ ဒုက္ခော=တည်း၊ ပိယေဟိ=မိမိ ချစ်ခင်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊
 ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့နှင့်၊ ဝိပွယောဂေါ=ခွဲခွါနေရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခော=တည်း၊

ယမ္ပိ (ယေနပိ) အကြင်လိုချင်တောင့်တမှု တဏှာဖြင့်လည်း၊
 ဣန္ဒြိယ(ဣန္ဒြိယန္တော)=မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို အလိုရှိလသော်၊ န လဘာတိ=မရ၊
 တမ္ပိ=ထိုမရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို လိုချင်မှု တဏှာသည်လည်း။

ဝါ=ထိုမရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို လိုချင်ကြောင်းတဏှာသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ [တနည်း-ဣစ္ဆံ=အလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုကို၊ ယံ န လဘတိ=အကြင်မရ၊ တမ္ပိ=ထိုအလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုကို မရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ တနည်း-ယမ္ပိစ္ဆံ=အကြင်လိုချင်ခြင်းကို၊ န လဘတိ=လိုချင်သည့်အတိုင်းမရ၊ တမ္ပိ=ထိုမရနိုင်သောလိုချင်ခြင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ထိုမရနိုင်သည်ကို လိုချင်ခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း]၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ=ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်၊ ဒုက္ခာ=တို့တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဇာတိစသော တရားအပေါင်းကို၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခသမုဒယမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ=အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးစသည်တို့၌ မသိခြင်း မောဟ ဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ=(၂၉-ပါးသော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စေတနာဟူသော) သင်္ခါရတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ [ထို ၂၉-ပါးကိုပင် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနန္ဓာဘိသင်္ခါရ ဟုလည်းကောင်း၊ ကာယသင်္ခါရစသည်ဖြင့်လည်းကောင်း အသီးအသီး ခွဲခြားဟောတော်မူ၏၊] သင်္ခါရပစ္စယာ=သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝိညာဏံ=(၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက်စိတ်ဟူသော) ဝိညာဏ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ=ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏပစ္စယာ=ဝိညာဏ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ= ၂၉-ပါးသော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်နှင့် ၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက် ဝိညာဏ် ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ [လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ (စေတနာ) ၂၉-ပါးနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်ဟုလည်းကောင်း၊ ကမ္မဝိညာဏ်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏၊] နာမရူပံ=နာမ်တရား၊ ရုပ်တရား၊ နာမ်ရုပ်တရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ နာမရူပပစ္စယာ=နာမ်တရား၊ ရုပ်တရား၊ နာမ်ရုပ်တရားဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သဠာယတနံ=သဠာယတနသည်၊ ဝါ=၆-ခုမြောက် မနာယတနနှင့် ၆-ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတနသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏။

သဠာယတနပစ္စယာ=သဠာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=၆-ခုမြောက် မနာယတန၊ ၆-ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ ၆-ပါးသော ဗာဟိရာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဖဿော= (၃၂-ပါး သော လောကီဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဖဿသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏[ထိုဖဿကို

စက္ခုသမ္ပဿ၊ ဘောတသမ္ပဿစသည်ဖြင့် ခွဲခြားဟောတော်မူ၏] ဖဿပစ္စယာ= ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာ=(၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက် စိတ်နှင့်ယှဉ်သော)ဝေဒနာသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ [ထိုဝေဒနာကို စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာစသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏] ဝေဒနာပစ္စယာ= ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တဏှာ=၁၀၈-ပါးသော တဏှာသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏ [ရူပတဏှာ၊ သဒ္ဒတဏှာစသည်ဖြင့် ခွဲခြားဟောတော်မူ၏] တဏှာပစ္စယာ= တဏှာ ဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဥပါဒါနံ=(မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော)ဥပါဒါနံသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ= ဥပါဒါနံဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝေါ=ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏။

[၂၉-ပါးသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် မုချအားဖြင့် ကမ္မဘဝမည်၏။ ထိုစေတနာနှင့်ယှဉ်သော အဘိဇ္ဈာစသည်တို့သည်လည်း (အာစယဂါမိဖြစ်သောကြောင့်) ပရိယာယ်အားဖြင့် ကမ္မဘဝမည်၏။ လောကီ ဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်၊ ကမ္မဇရပ်သည် ဥပပတ္တိဘဝမည်၏]

ဘဝပစ္စယာ=ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇာတိ=ဘဝအသစ် ထပ်၍ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ ဇာတိပစ္စယာ=ဘဝအသစ် ထပ်၍ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ= အိုခြင်းသေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သောက----- ယာသာ=ပူဆွေးဝမ်းနည်းခြင်း-----ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤအဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင်၊ ကေဝလဿ=အားလုံးစုံသော၊ ဝါ=သုခမဖက် သက်သက်သော၊ ဝါ=သတ္တဝါကောင်၊ အသက်ကောင်မဖက် သက်သက်သော၊ တေဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ=ဤဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏၊ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ သုတ္တန္တ ဘာဇနိယ အဖွင့်ကို ယူ၍ အနက်ရေးသည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤတဏှာကို၊ (ဤဆိုအပ် ခဲ့ပြီးသော ဥပါဒါနံစသည်၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာကို) ဒုက္ခသမုဒယော= ဒုက္ခသမုဒယမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခနိရောဓမည်သော၊ အရိယသစ္စံ= ဟူသည်၊ ကတမဉ္ဇ=နည်း၊ အဝိဇ္ဇာယ တု ဧဝံ=အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင်၊ အသေသ ဝိရာဂနိရောဓာ=အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးခြင်း၊ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့် [ဝိရာဂ= ပျက်စီးခြင်း] ဝါ=သင်္ခါရတရားတို့ကို မတပ်မက်ကြောင်း၊ ရှံ့မှန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ [ဝိရာဂ=မတပ်မက်ကြောင်း

အရဟတ္တမဂ်]သင်္ခါရနိရောဓော=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊
 သင်္ခါရနိရောဓာ=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိညာဏနိရောဓော=
 ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝိညာဏနိရောဓာ= ဝိညာဏ်၏
 ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ နာမရူပနိရောဓော=နာမ်ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊
 နာမရူပနိရောဓာ=ကြောင့်၊ သဠာယတနနိရောဓော= သဠာယတန၏
 ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သဠာယတနနိရောဓာ=ကြောင့်၊ ဖဿနိရောဓော=
 ဖဿ၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဝေဒနာနိရောဓော= ဝေဒနာ၏
 ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ တဏှာနိရောဓော=တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ ဥပါဒါန
 နိရောဓော=ဥပါဒါန်၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ ဘဝနိရောဓော= ဘဝ၏
 ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ ဇာတိနိရောဓော=ဇာတိ၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဇာတိ
 နိရောဓာ=ကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ= သည်လည်းကောင်း။ပ။ နိရုဇ္ဈန္တိ= ချုပ်ကုန်၏၊
 ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ= ဤအဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သာလျှင်။ပ။
 နိရောဓော=ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤအဝိဇ္ဇာ
 အစရှိသော ဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏ အပြီးသတ်ချုပ်ခြင်းကို၊ ဝါ= ဤအဝိဇ္ဇာ--
 ပြီးသတ်ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခနိရောဓ မည်သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ=ဒုက္ခနှင့်တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာ
 နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော၊ အရိယသစ္စံ=
 ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ အရိယော=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသော၊
 ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ အဋ္ဌင်္ဂိ ကော=ရှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်း
 ရှိသော၊ အယမေဝ မဂ္ဂေါ=ဤမဂ်ပင်တည်း၊ သေယျထိဒံ= ထိုအဋ္ဌင်္ဂိ ကမဂ်
 ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်နည်း၊ [တနည်း-ဣဒံ အယံ မဂ္ဂေါ=
 ဤအဋ္ဌင်္ဂိ ကမဂ်ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်နည်း၊] သမ္မာဒိဋ္ဌိ= မှန်ကန်စွာ
 သိတတ်သော ပညာလည်းကောင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ= မှန်ကန်စွာကြံစည်
 တတ်သော သဘောတရားလည်းကောင်း။ပ။[ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၁၉)ကြည့်]
 သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာ-----တရားလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊
 ဣဒံ= ဤမဂ္ဂင်္ဂါရှစ်ပါးကို။ပ။ “ဣမာနိ စတ္တာရိ။ပ။ဝိညူဟိတိ=ဣမာနိ စတ္တာရိ။ပ။
 ဝိညူဟိ” ဟူ၍၊ ဣတိ=သော။ပ။ဣဒံ=ဤဒုက္ခသစ္စာစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ= ဤ၊
 ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၂-ဘယသုတ်

၆၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=(ယခုဟောတော်မူမည့်) ဤသုံးမျိုးတို့ကို

အမာတာပုတ္တိကာနိ=အချင်းချင်း ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သား
 မရှိရာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အမိနှင့်သား အချင်းချင်းအကူအညီ မပေးနိုင်
 လောက်အောင် ကြီးမားဆိုးရွားလှကုန်သော၊ ဘယာနိတိ=ဘေးတို့ဟူ၍၊
 အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၅၁ကြည့်]
 ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့
 ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(ယသ္မိံ သမယေ)
 အကြင် အခါ၌၊ မဟာအဂ္ဂိဉာဟော=ကြီးမားသော မီးစွဲလောင်ခြင်းသည်၊
 ဝုဋ္ဌာတိ= အံ့ကြွဖြစ်လာ၏၊ သော သမယော=ထိုအခါသည်၊ (ကြီးစွာသော
 မီးစွဲလောင်မှု အံ့ကြွဖြစ်လာရာ ထိုအခါသည်) ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာအဂ္ဂိဉာဟော=သည်၊ ဝုဋ္ဌိတေ=အံ့ကြွဖြစ်လာလသော်၊
 တေန=ထိုမီးကြီးသည်၊ ဂါမာပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဝုယုန္တိ=လောင်အပ်ကုန်၏၊
 နိဂမာပိ=နိဂုံးတို့ကိုလည်း၊ ဝုယုန္တိ=၏၊ နဂရာပိ=မြို့တို့ကိုလည်း၊ ဝုယုန္တိ=၏၊
 ဂါမေသုပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဝုယုမာနေသု=လောင်အပ်ကုန်လသော်၊
 နိဂမေသုပိ=နိဂုံးတို့ကိုလည်း။ပ။ တတ္ထ= ထိုမီးစွဲလောင်ရာ မြို့ရွာနိဂုံး၌၊
 ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုမီးဘေးကြောင့်၊ မာတာပိ=မိခင်သည်လည်း၊
 ပုတ္တံ=သားသမီးကို၊ (ပသိတံ=တွေ့မြင်ခြင်းငှါ၊ ဝါ=တွေ့မြင်နိုင်ခွင့်ကို)
 နပ္ပဋိလဘတိ=မရ၊ ပုတ္တောပိ=သားသမီးသည်လည်း၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊
 (ပသိတံ=ငှါ၊ ဝါ=ကို) နပ္ပဋိလဘတိ=မရ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊
 ဣဒံ=ဤကြီးမားသော မီးဘေးကို၊ အမာတာပုတ္တိကံ= အချင်းချင်း
 ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သား မရှိရာဖြစ်သော၊ ဝါ= အမိနှင့်သား
 အချင်းချင်း အကူအညီ မပေးနိုင်လောက်အောင် ကြီးမား ဆိုးရွားသော၊
 ဘယန္တိ=ဘေးဟူ၍။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဘေးတမျိုးကား၊
 ယံ(ယသ္မိံ သမယေ)=၌၊ မဟာမေယော=ကြီးစွာသောမီးသည်၊ ဝုဋ္ဌာတိ=
 တက်လာ၏၊ သော သမယော=မီးကြီးတက်လာရာ ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=
 ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာမေယော=သည်၊ ဝုဋ္ဌိတေ=တက်လာလသော်၊
 မဟာဥဒကဝါဟကော=(မြစ်ကမ်းပြည့်မျှ)ကြီးမားလှသော ရေအယဉ်သည်၊
 သဗ္ဗာယတိ=ဖြစ်လာ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာဥဒကဝါဟကော=သည်၊
 သဗ္ဗာယန္တေ=ဖြစ်လသော်၊ တေန=ထိုကြီးစွာသော ရေအယဉ်သည်၊
 ဂါမာပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဝုယုန္တိ=မျှောအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ရိုက်ခတ်သယ်ဆောင်
 သွားအပ်ကုန်၏။ပ။ ဝုယုမာနေသု=မျှောအပ်ကုန်လသော်။ပ။ တတ္ထ=ထိုရေမျှောရာ
 ဌာန၌၊ ဝါ=ထိုရေဘေးကြီးကြောင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊

ဣဒံ=ဤဘေးကြီးကို။ပ။ယံ(ယသို့ သမယေ)၌၊ အဋ္ဌဝိသင်္ကောပေါ =တောပုန်း
 ဓားပြ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဘယံ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊
 ဟောတိ=ဖြစ်၏။စက္ကသမာရဋ္ဌာ^၂ =ဣရိယာပုထ်စက်၊ ယာဉ်ရထားစက်ကို
 တက်စီးကြကုန်လျက်၊ ဇာနပဒါ=ဇနပဒ်နယ်ပယ်နေ လူတို့သည်၊ ပရိယာ
 ယန္တိ=ဝန်းကျင်ပတ်လည် ထိုဤရပ်ခြား ပြေးသွားကြကုန်၏၊ သော
 သမယော=(တောပုန်းဓားပြတို့ကြောင့် ကြောက်လန့်လျက် ထွက်ပြေး
 ကြရာ)ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဋ္ဌဝိသင်္ကောပေ=
 သော၊ ဘယေ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ စက္ကသမာရဋ္ဌေသု=
 ကုန်လျက်၊ ဇာနပဒေသု=တို့သည်၊ ပရိယာယန္တေသု=ဝန်းကျင်ပတ်လည်
 ထိုဤရပ်ခြား ပြေးသွားကြကုန်လသော်၊ တတ္ထ=ထိုပြေးသွားကြရာအရပ်၌၊
 ဝါ=ထိုတောပုန်းဓားပြဘေးကြောင့်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်
 သော၊ ဣဒံ=ဤတောပုန်းဓားပြဘေးကို။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=
 ဤဘေးသုံးမျိုးတို့ကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနိယေဝ=
 အချင်းချင်း ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သားရှိသည်သာဖြစ်ကုန်သော၊
 ဝါ=အမိနှင့်သားအချင်းချင်း အကူအညီ ပေးနိုင်လောက်သေးသည်သာ
 ဖြစ်ကုန်သော၊ တာနိ ဣမာနိ ဘယာနိ= ထိုဘေးတို့ကို၊ အမာတာပုတ္တိကာနိ=
 ကုန်သောဘယာနိတိ=ဘေးတို့ဟူ၍။ပ။နဂဇေသုပိ=တို့ကိုလည်း၊ဗျယုမာနေသု=သော်၊

၁။အဋ္ဌဝိသင်္ကောပေါ။ ။အဋ္ဌဝိယာ=တော၏၊ ဝါ=တောပုန်းဓားပြ၏၊
 သင်္ကောပေါ=ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း။ ဤ၌မူ ထကြွ သောင်းကျန်းခြင်း
 ကြောင့်ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း တိုင်အောင် ကာရဏုပစာရအားဖြင့်ယူပါ။

၂။စက္ကသမာရဋ္ဌာ။ ။စက္က=စက်ဘီးကို+သမာရဋ္ဌ=တက်စီးသူ။ ဤ၌
 “စက္က”အရ ရပ်ခြင်းသွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်တည်းဟူသော ဘီး
 (ဣရိယာပထစက္က)ကိုလည်းကောင်း၊ ရထားလည်းစသော ဘီးတပ်ယာဉ်
 (ယာနစက္က)ကိုလည်းကောင်းယူရ၏။ ဘေးအန္တရာယ်နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ
 ထိုယာဉ်ရှိသူတို့က ယာဉ်ပေါ်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာကိုတင်၍ ထိုယာဉ်ဖြင့်
 ထွက်ပြေးကြ၏။ယာဉ်မရှိသူတို့ကမူ ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ရပ်ခြင်းသွားခြင်းစသော
 ဣရိယာပုထ်ဟူသော ဘီးကိုသာ အားကိုးလျက် ပစ္စည်းများကို ထမ်းပိုးဖြင့်ထမ်း၍
 လည်းကောင်း၊ ဦးခေါင်းဖြင့်ရုတ်၍လည်းကောင်း ထွက်ပြေးကြ၏။
 ထိုယာနစက္က၊ ဣရိယာပထစက္ကကို တက်စီးသူများကို “စက္ကသမာရဋ္ဌ”ဟု
 ခေါ်၏။

ယံ(ယသ္မိံ သမယေ)=ဤ၊ ကဒါစိ ကရဟစိ=တခါတရံ တခါတရံ၊
 မာတာပိ=လည်း၊ ပုတ္တံ=ကို၊(ပသိတံ) ပဋိလဘတိ=ရနိုင်သေး၏
 ။ပ။ပဋိလဘတိ=၏၊ သော သမယော=(သားအမိနှစ်ဦး တွေ့မြင်ခွင့် ရနိုင်
 လောက်ရာ)ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ရှိပါသေး၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမံ=သော၊
 သမာတာပုတ္တိကံယေဝ= သည်သာဖြစ်သော၊ ဣဒံ ဘယံ=ဤဘေးကို။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဏိ= ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနိယေဝ=ကုန်သော၊
 ဣမာနိ ဘယာနိ= ဤဘေးတို့ကို။ပ။ဘာသတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ
 တီဏိ= (ယခုဟောတော်မူမည့်)ဤသုံးမျိုးတို့သည်ကား၊ အမာတာ
 ပုတ္တိကာနိ=ကုန်သော၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့တည်း။ပ။ဇရာဘယံ=ဇရာ
 ဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=အိုခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊
 ဗျာဓိဘယံ=ဗျာဓိဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=မကျမ်းမမာ နာခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော
 ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ မရဏဘယံ=မရဏဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=သေ
 ခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သောကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာ=မိခင်သည်၊ ဇီရမာနံ=အိုမင်းကြီးရင့်နေသော၊
 ပုတ္တံ=သားကို၊အဟံ=ငါသည်သာ၊ ဇီရာမိ=(သား၏ကိုယ်စား)အိုချင်ပါ၏။
 မေ=ငါ၏၊ ပုတ္တော=သားသည်၊ မာ ဇီရိတိ=မအိုပါစေသတည်း ဟူ၍၊
 ဧဝံ=ဤသို့တောင့်တ၍၊(ပရိတ္တာတံ=အိုဘေးမှ ကယ်တင်စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ၊
 ဝါ=-----နိုင်ခွင့်ကို)န လဘတိ=မရ၊ ဝါ ပန=သို့မဟုတ်၊ ပုတ္တော=သားသည်၊
 ဇီရမာနံ=သော၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊ အဟံ=ငါသည်သာ၊ ဇီရာမိ=(မိခင်၏
 ကိုယ်စား)အိုချင်ပါ၏။ မေ=ငါ၏၊ မာတာ=သည်၊ မာဇီရိတိ=ဟူ၍၊ ဧဝံ=၍
 (ပရိတ္တာတံ) နလဘတိ= မရ ။ပ။ ဗျာဓိယမာနံ= မကျမ်းမမာနာနေသော၊
 ပုတ္တံ=သားကို၊ အဟံ=သည်၊ ဗျာဓိယာမိ ဝိ နာချင်ပါ၏။ပ။မာ ဗျာဓိယိတိ=
 မနာပါစေသတည်းဟူ၍၊ ဧဝံ=၍၊(ပရိတ္တာတံ=နာဘေးမှ ကယ်တင်စောင့်ရှောက်
 ခြင်းငှါ၊ ဝါ=ခွင့်ကို)န လဘတိ=မရ။ပ။မိယမာနံ=သေနေသော။ပ။မိယာမိ=
 သေချင်ပါ၏။ မာ မိယိတိ=မသေပါစေသတည်းဟူ၍။ဧဝံ=၍၊(ပရိတ္တာတံ)

၁။ဗျာဓိယာမိပုဒ် ရုပ်ပြီး။ ။ဗျာဓိ ဘဝတိ(မကျမ်းမမာ နာခြင်းဆင်းရဲ
 ဖြစ်၏)ဟူသော အနက်၌(ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဣယော စ-ဟူသော
 ကစ္စည်းသုတ်ဖြင့်)ဗျာဓိဟူသော နာမပုဒ်နောင် ဣယပစ္စည်းသက်၍(သို့မဟုတ်-
 ဓာတုတ္ထေ နာမသ္မိ-ဟူသော မောဂ္ဂလာန် ၅-ခါဒိကဏ္ဍ၊ ၁၂-သုတ်ဖြင့်
 ဣပစ္စည်းသက်၊ ထိုဣကို ဧပြု၊ ဧကိုလည်း အယပြု၍) ဗျာဓိယ-ဟု
 နာမဓာတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မာနပစ္စည်း၊ မိဝိဘတ်တို့ဖြင့်“ဗျာဓိယမာနံ
 ဗျာဓိယာမိ”ဟုရုပ်ပြီးပုံ ကြံသင့်သည်။

န လဘတိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်။ပ။ ဘယာနိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့(ယော မဂ္ဂေါ=အကြင်လမ်းစဉ်သည်၊ ယာ ပဋိပဒါ=အကြင် အကျင့်သည်)တိဏ္ဍံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ စ ဘယာနံ=ဤဘေးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တိဏ္ဍံ=ကုန်သော၊ အမာတာ ပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ စ ဘယာနံ=လည်းကောင်း၊ ပဟာနာယ= ပယ်ခွါခြင်းငှါ၊ သမတိက္ကမာယ=ကျော်လွန်ခြင်းငှါ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ သော မဂ္ဂေါ=(ပယ်ခွါကျော်လွန်ကြောင်းဖြစ်သော)ထိုလမ်းစဉ်သည်၊ အတ္ထိ= ရှိ၏၊ သာ ပဋိပဒါ=(ပယ်ခွါကျော်လွန်ကြောင်းဖြစ်သော) ထိုအကျင့်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊(ယော မဂ္ဂေါ=သည်၊ ယာ ပဋိပဒါ=သည်)တိဏ္ဍံ= ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော။ပ။သမတိက္ကမာယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ= ၏၊ သော မဂ္ဂေါ=ထိုလမ်းစဉ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်း၊ သာ ပဋိ ပဒါ=ထိုအကျင့်ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း၊ အရိယော=သော၊ အဋ္ဌဂီ ကော= သော၊ အယမေဝ မဂ္ဂေါ=တည်း။ပ။[ယခင်သုတ်ကြည့်]ဘိက္ခဝေ=တို့၊(ယော မဂ္ဂေါ ယာ ပဋိပဒါ)တိဏ္ဍံ=ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ။ပ။ သံဝတ္တတိ= ၏၊ သော မဂ္ဂေါ=ဟူသည်၊ အယံ ခေါ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ သာ ပဋိပဒါ=သည်၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ ဣတိ=သို့၊(အဝေါစ=မိန့်)ဒုတိယံ= ၂-ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၃-ဝေနာဂပုရသုတ်

၆၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မဟတာ=အရေအတွက်အားဖြင့် များစွာသော၊ ဝါ=(အပို့စွတာစသော) ဂုဏ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော၊ ဘိက္ခုသံဃေန=ရဟန်းအပေါင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ= အတူတကွ၊ ကောသလေသု^၁=ကောသလမည်သော ဇနပုဒ်၌၊ ဝါ=ကောသလ

၁။ “ကောသလေသု”၌ ဗဟုဂုဏ်ဝိဘတ်၏ ဧကဂုဏ်အနက်ဖွင့်။ ။ကောသလ ဇနပုဒ်သည် တခုတည်းသာရှိ၏။ သို့သော် ထိုဇနပုဒ်ကို ပိုင်ဆိုင်ကြသော မင်းသားများစွာတို့၏ နေရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် တခုတည်းသော ဇနပုဒ် ကိုပင်(ရုဋ်သဒ္ဓါဖြစ်၍)ကောသလေသု-ဟု ဗဟုဂုဏ်ဖြင့်ဆိုကြောင်း ဌ၊ ဋီတို့ဖွင့် ကြသည်။ အနက်ပေးသောအခါ၌လည်း “ကောသလေသုတိ ဧဝံနာမကေ ဇနပဒေ”ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ဧကဂုဏ်အနက်ပေးရသည်။

ကောသလေသု-ဟူသော အာဓာရပုဒ်၌ ဇနပုဒ်အနက်ဟောယူ၍ ဧကဂုဏ် အနက်ကိုသာ ပေးရသော်လည်း ကောသလာနံ ဗြာဟ္မဏဂါမော-၌ကား

မည်သော တိုင်းနယ်ပယ်၌၊ စာရိကံ=ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊
 ဝါ=ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းဖြင့်၊ စရမာနော=(ဖြည်းဖြည်းသက်သာ)
 ကြွသွားတော်မူလသော်၊ ငြိ၊ ဋီတို့ဖြင့်သည့်အတိုင်း “စရမာနော=တနေ့ တယူဇနာ၊
 ယူဇနာဝက်ထား၊ ရပ်ကာနား၍ကြွသွားတော်မူလသော်၊ ဝါ= တနေ့ တယူဇနာ၊
 နှစ်ယူဇနာနှုန်းထား၊ ရပ်ကာနား၍ ကြွသွားတော်မူလသော်”ဟု အနက်
 ဆိုနိုင်၏] ယေန(ပဒေသေန)=အကြင်အရပ်၌၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ= ဝေနာဂပုရ
 မည်သော၊ ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသားတို့၏၊ ဝါ= ကောသလတိုင်း
 နယ်ပယ်၏၊ ဗြဟ္မဏဂါမော=ပုဏ္ဏားရွာသည်၊(အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ(ပဒေသံ)=
 ထိုအရပ်သို့၊(ထိုဝေနာဂပုရမည်သော ပုဏ္ဏားရွာရှိရာ အရပ်သို့) အဝသရိ=
 ရောက်တော်မူပြီ၊[တနည်း-ယေန (ဒိသာဘာဂေန)= အကြင်အရပ်
 မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ=သော၊ ကောသလာနံ=တို့၏၊ ဗြဟ္မဏ
 ဂါမော= သို့၊ အဝသရိတဗ္ဗော=ရောက်အပ်ရောက်နိုင်၏၊ တံ(ဇောန ဒိသာ
 ဘာဂေန)= ထိုအရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ=သော၊ ကောသလာနံ=
 တို့၏၊ ဝါ=၏၊ ဗြဟ္မဏဂါမံ=သို့၊ အဝသရိ=ရောက်ပြီ]

ဝေနာဂပုရိကာ=ဝေနာဂပုရရွာသား ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဗြဟ္မဏ
 ဂဟပတိကာ=ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့သည်၊ အသောသံ ခေါ်=ကြားသိကြကုန်ပြီး
 သည်သာ၊ [ခေါသဒ္ဓါ အဝဓာရဏအနက်ဟောတည်း။ တနည်း-အသောသံ=
 ကြားသိကြကုန်ပြီ။ ခေါသဒ္ဓါ အနက်မရှိ၊(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အသောသံ=
 ကြားသိကြကုန်ပြီးသနည်းဟူမူ)ဘော=အိုအမောင်တို့၊ သကျပုဏ္ဏော=သင်္ကီဝင်
 သုဒ္ဓေါဒနမင်း၏ သားတော်ဖြစ်သော၊ သကျကုလာ=သင်္ကီဝင်မင်းမျိုးမှ၊
 (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွါ၍) ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ဂေါတမော=
 ဂေါတမနွယ်ဖွား ဖြစ်တော်မူသော၊ သမဏော=ရဟန်းတော်မြတ်သည်၊
 ဝေနာဂပုရံ=ဝေနာဂပုရရွာသို့၊ အနုပ္ပတ္တော ခလု=ရောက်လာတော်မူသတံ၊

ရာဇ ကုမာရအနက်ကိုလည်းယူ၍ “ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသား တို့၏”
 ဟု ဗဟုဝစ်အနက်လည်း ပေးရသေး၏။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရန်ကား -

ဝဇ္ဇိဂါမန္တိ ဝဇ္ဇိနံ ဂါမံ၊ ဝဇ္ဇိသု ဝါ ဂါမံ။ ပါရာဇိကဏ်ဌ၊ ပ-၁၇၂။
 ဝဇ္ဇိနန္တိ ရာဇာနော အပေက္ခိတွာ သာမိဝစနံ ကတံ၊ ဝဇ္ဇိရာဇုနန္တိ အတ္ထော၊
 ဇနပဒသဒ္ဓဿ တန္တိဝါသီသုပိ ပဝတ္တနတော။ “ဝဇ္ဇိသု”တိ ဇနပဒါပေက္ခိ
 ဘုမ္မဝစနံ၊ ဝဇ္ဇိနာမကေ ဇနပဒေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ဒု၊ ၆။ ဤဇနရာဇံ
 ကောသလေသုနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ ဒု၊ ၄-ဏာဒိကဏ္ဍ၊
 ၁၉-သုတ်နှင့်၊ ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၊ “ဏ ရာဂါ တသေဒမညတ္ထေသု
 စ”သုတ်၌ကြည့်ကြပါကုန်။

တံ ခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခု ပြောပြမည့်အတိုင်း၊ ကလျာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=ချီးကျူးအံ့ဩ ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်သတင်းသည်၊ ဝါ=ချီးကျူးခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ကျော်စောသံသည်၊ [ကိတ္တိယတေ အဘိတ္ထဝိယတေတိ ကိတ္တိ= ချီးကျူးအပ်သောဂုဏ်။ သဒ္ဓိယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ သဒ္ဓေါ= ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်၊ ကိတ္တိ ဧဝ သဒ္ဓေါ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ။ တနည်း-ကိတ္တိနံ အဘိတ္ထဝနံ ကိတ္တိ၊ ကိတ္တိဝသေန ထုတိဝသေန ပဝတ္တော သဒ္ဓေါ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ]အဗျဂ္ဂတော^၁ = နတ်နှင့်တကွ၊ လောကအားလုံး၊ လွမ်းခြုံဖုံးလျက်၊ ပျံ့နှံ့တက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဗျဂ္ဂတော=ဟူမူ)

၁။ အဗျဂ္ဂတော-၌ အဘိသဒ္ဓါ၏အနက်။ ။အဘိ=လွမ်းမိုးပျံ့နှံ့လျက်+ ဥဂ္ဂတော=တတ်ပြီ။ အဋ္ဌကထာ၌ “တံ ခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ” ၌ ဒုတိယာ ဂိကတ်သည် ဣတ္ထမ္မုတာချာန အနက်၌ဖြစ်၏ဟုဖွင့်၏။ သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း တို့ အလိုအားဖြင့် ဣတ္ထမ္မုတာချာနဇောတကဖြစ်သော အဘိသဒ္ဓါသည် ကမ္မပ္ပဝစနိယဖြစ်သောကြောင့် အဘိဘဝန၊ အဇ္ဈောတ္ထရဏကြိယာကို မဟောနိုင်။

သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ကား “အဗျဂ္ဂတောတိ သဒေဝကံ လောကံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဥဂ္ဂတော” ဟု အဘိသဒ္ဓါ၏ အဇ္ဈောတ္ထရဏအနက်ကို ဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့ အဆိုနှင့်လည်းကောင်း ကိုက်ညီအောင် “တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ” နှင့် တွဲစပ်ရသော ဣတ္ထမ္မုတာချာန ဇောတကဖြစ်သော ကမ္မပ္ပဝစနိယ အမည်ရသော “အဘိ” သဒ္ဓါတခုနှင့် ကမ္မပ္ပဝစနိယအမည် မရသော (အဇ္ဈောတ္ထရဏကြိယာကို ဟောသော) ဥပသဂ္ဂဖြစ်သော “အဘိ” သဒ္ဓါတခုဟူ၍ အဘိသဒ္ဓါနှစ်ခုရှိသင့်ရာတွင် တခုကိုချေ၍ အဗျဂ္ဂတောဟု ဆိုထားသည်ဟု ဆရာတို့ကြံတော်မူကြ၏။ “[မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျသစ်။ ၂-သျာဒိကဏ္ဍ။ ၈-သုတ်]

ထိုဆရာတော်တို့သည် အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်ပြထားသော အဇ္ဈောတ္ထရဏ အနက်ကို ကမ္မပ္ပဝစနိယ မဟုတ်သော အဘိဥပသာရ၏ အနက်ဟုဆိုလို၏။ ထိုအလို “တံခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ အဘိ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏၊ ဧဝံ= သို့၊ ကလျာဏော=သော၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်၊ အဗျဂ္ဂတော=နတ်နှင့်တကွ----- ပျံ့နှံ့တတ်ပြီ” ဟု အနက်ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ သို့သော် “သီလသမ္ပန္နဿ ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဓေါ အဗျဂ္ဂစ္ဆတိ” ဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနိယနှင့် မဆိုင်သော ရိုးရိုးဝါကျ၌ကဲ့သို့ အနက်ပေးခြင်းသာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ယူဆ၏။

သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည်အဖြစ်တည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အရဟံ=အရဟံမည်တော်မူ၏။ [ထို့နောက် “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ”ကို ဂုဏ်တော်ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်းသို့ လိုက်၍အနက်ပေးရဦးမည်။ ဋီကာ၌ကား“သောဘဂဝါ”ဟူသော နိဿယ၏ ရှည်လျားသော အနိဿမဝါကျ အသစ်ထည့်၍ ဖွင့်ထားသေး၏] သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စေထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး စရဏ ၁၅-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူခြင်း တည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သုဂတော=သုဂတမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=(သတ္တလောက၊ သင်္ခါရလောက၊ ဩကာသလောက တည်းဟူသော)လောကသုံးပါးကို သိတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ လောကဝိဒ္ဓ=လောကဝိဒ္ဓ မည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာစသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အနုတ္တရော= အနုတ္တရမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ပုရိသဒမ္မသာရထိ မည်တော်မူ၏။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၃၈၀)လည်းကြည့်] သောဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် လည်း၊ ဝါ=ခေါင်းဆောင်ဦးစီး၊ ကုန်သည်ကြီးပမာ၊ သတ္တဝါငယ်သား၊ နောက်ပါများကို၊ ဆိုးဝါးသန္ဓေ၊ အိုနာသေလမ်း၊ ခရီးကြမ်းမှ၊ အေးချမ်းမြေ့၊ ပြည်နိဗ္ဗာသို့၊ ဆောင်ယူကယ်တတ်၊ ဤအကြောင်းရပ်ကြောင့်လည်း၊ သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ= သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=သစ္စာလေးပါးတရားကို ကိုယ်တော်တိုင်သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါ တို့ကိုလည်း တဆင့်သိအောင် ဟောကြားတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ ဗုဒ္ဓေါ=ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=(ဣဿရိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ သီရိ၊ ကာမ၊ ပယတ္တ ဟူသော) ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါ= ဘဂဝါမည်တော်မူ၏။ [ဘဂဝန္တုမည်တော်မူ၏။]

သောဘဂဝါ=သည်၊ သဒေဝကံ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည် ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သမာရကံ= မာရ်မင်း အမှူးထား၊ ဝသဝတ္တိဘုံသားနတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ= နှစ်ဆယ်သော ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= ဤဩကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ [သဒေဝကံ စသော သုံးပုဒ်တို့၌ပါသော ဒေဝ, မာရ, ဗြဟ္မတို့ဖြင့် သတ္တလောကကို ယူပြီးဖြစ်ရကား “ဣမံ လောကံ=(ထိုဒေဝ, မာရ, ဗြဟ္မဟူသော သတ္တလောကနှင့် တကွဖြစ်သော) ဤဩကာသလောကကိုလည်းကောင်း” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ပြည့်စုံပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဣမံ လောကံ=ဤဩကာသလောက, သတ္တလောကကို လည်းကောင်း” ဟု သတ္တလောကကို နောက်ထပ်ထည့်စွက် အနက်ပေးဖွယ်မလို] သဿမဏ ဗြာဟ္မဏိ” = သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်း

၁။ သဿမဏဗြာဟ္မဏိ”ပဇံ သဒေဝမနုဿ။ ။(က)ဤမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရဟန်းပုဏ္ဏား။(ခ)ပါပါနိ သမယိတ္တာတိ သမဏော=မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ။ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဝါဟယိတ္တာတိ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှား မျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်း။ဤ(က)(ခ)အားလုံးကို ဤ၌ “သမဏ ဗြာဟ္မဏ” ဟုဆိုသည်။ သဟ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ ယာ ပဇာ ဝတ္တတီတိ သဿမဏဗြာဟ္မဏိ။

သဒေဝမနုဿ၌ သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းကို ဒေဝဟုဆိုလို၏။ ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူအားလုံးကို မနုဿဟု ခေါ်၏။ သဟ ဒေဝမနုဿေဟိ ယာ ပဇာ ဝတ္တတီတိ သဒေဝမနုဿာ။ထို့အပြင် သဒေဝကံ၌ ဒေဝအရ အောက်ကာမာဝစရနတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းကို ယူရပုံနှင့် သမာရကံ သဗြဟ္မကံတို့၌ မာရ, ဗြဟ္မပုဒ်တို့ အရကောက်ပုံကို နိသျှခန်းအနက်ပေးထားသည့်အတိုင်း သိနိုင်၏။ ယခုတဖန် အဋ္ဌကထာ၌ နောက်ထပ်အမျိုးမျိုး အရကောက်ပြသည့်အတိုင်း အနက်ပေး ပြဦးမည်။

သော(ဘဂဝါ)=သည်၊ သဒေဝကံ=အရူပါဝစရဗြဟ္မာတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကံ=မာရ်မင်း၏ အာဏာပျံ့နှံ့ရာ ကာမာဝစရနတ်ပြည် ခြောက်ထပ် နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ=ရူပါဝစရဗြဟ္မာ အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ=ဤဩကာသလောကကို လည်းကောင်း။ သဿမဏဗြာဟ္မဏိ”=ရဟန်းပရိသတ်, ပုဏ္ဏားပရိသတ် တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ရဟန်းပရိသတ်နှင့် တကွဖြစ်သော

တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ဤ သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရဟန်း ပုဏ္ဏား၊ မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသောရဟန္တာ၊ မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား

ပုဏ္ဏားပရိသတ်လည်းဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းပရိသတ်၊ အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိပရိသတ်တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းပရိသတ်နှင့်တကွဖြစ်သော အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိပရိသတ်လည်းဖြစ်သော၊ ပဇံ=(ပရိသတ်လေးဖြာ)လူသတ္တဝါ အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ [သဿမဏဗြာဟ္မဏာဒိဂ္ဂဟဏေန စတုပရိသဝသေန မနုဿလောကော (ဂဟိတော)။အဋ္ဌကထာ]

ဤနည်း၌ ဝိမတိဒီကာ၊ ပ-၆၃-အလို“သဟ သမဏေဟိ ယာ(ဗြာဟ္မဏံ ပဇာ)ဝတ္တတီတိ သဿမဏာ၊ သဿမဏာ စ သာ ဗြာဟ္မဏံ စာတိ သဿမဏဗြာဟ္မဏံ၊ သဟ ဒေဝေဟိ ယာ(မနုဿာ ပဇာ)ဝတ္တတီတိ သဒေဝါ၊ သဒေဝါ စ သာ မနုဿာ စာတိ သဒေဝမနုဿာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု သို့သော် ဝိမတိနောက် မလိုက်ဘဲ ရှေးကအတိုင်းပင် ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ သဿမဏ ဗြာဟ္မဏံနှင့် သဒေဝမနုဿာဟူသော ဝိသေသနပုဒ်တို့အရ သူ့ပုဒ်ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပရိသတ် လောက်မျှကို ယူပြီးလျှင် ပဇံဟူသောဝိသေသပုဒ်အရ အားလုံးပေါင်း ပရိသတ်လေးပါးလုံးကို ယူလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။

တနည်း -သဿမဏဗြာဟ္မဏံ=ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားလူမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ရဟန်းနှင့် တကွဖြစ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးလည်းဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုး၊ အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိမျိုး၊ လူဆင်းရဲသုဒ္ဓမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ= သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော ဂဟပတိမျိုး၊ သုဒ္ဓမျိုးလည်းဖြစ်သော၊ (ပဇံ=အမျိုးလေးဖြာ)လူသတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ [သမ္မုတိ ဒေဝေဟိ ဝါ သဟ မနုဿလောကော] တနည်း-သဿမဏဗြာဟ္မဏံ=ရဟန်းပရိသတ်၊ ပုဏ္ဏားပရိသတ် တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ= သမ္မုတိနတ် ဟူသော မင်းပရိသတ်၊ ဂဟပတိပရိသတ်တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=ကြွင်းသော လူဆင်းရဲ သုဒ္ဓမျိုးနှင့် နဂါး၊ ဂဠုန်၊ ငရဲသားစသော သတ္တဝါအပေါင်းကို လည်းကောင်း။ [စတုပရိသဝသေန အဝသေသသဗ္ဗ သတ္တလောကော ဝါ]

တနည်း-သဿမဏဗြာဟ္မဏံ=ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုး၊ ဂဟပတိမျိုး၊ သုဒ္ဓမျိုးတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=ကြွင်းသော နဂါး၊ ဂဠုန်၊

မျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။
 သဒေဝမနုဿံ=သမ္ဗုတိနတ် တည်းဟူသော လူမင်း၊ ထိုလူမင်းနှင့် သမဏ
 ဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=သတ္တဝါ
 အပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ သယံ=ကိုယ်တော်တိုင်၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=
 ထူးချွန်လွန်ကဲသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊
 ပဝေဒေတိ=ဟောကြားသိစေတော်မူ၏။

သော (ဘဂဝါ)=သည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ်တရားတော်ကို၊ အာဒိကလျာဏံ=
 အောင်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ် (၃၀) အဝကုဇ္ဇသုတ်ကြည့်]။ပ။ ကေဝလ

ငရဲသားစသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း[သမ္ဗုတိဒေဝေဟိ ဝါ သဟ
 အဝသေသသဗ္ဗသတ္တလောကော ဝါ]

တနည်း-သဒေဝကံ=အရူပါဝစရ ဗြဟ္မာတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊
 သမာရကံ=ခြောက်ဘုံကာမ၊ ဒေဝလွမ်းမိုး၊ အုပ်စိုးပိုင်နင်း၊ မာရ်နတ်မင်းနှင့်
 လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ=လက်ချောင်းဆယ်လီ၊ တခုစီဖြင့်၊
 စုံညီစက္ကဝါ၊ တထောင်ကွာသို့၊ ရောင်ဝါလွမ်းဖြာ၊ ဈာန်ချမ်းသာမိုး၊
 မဟာဗြဟ္မာကြီးနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= ဤသြကာသ
 လောကကိုလည်းကောင်း၊ သဿမဏဗြာဟ္မဏီ= ဤသာသနာတော်၏
 ဆန့်ကျင်ဘက် ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=
 သမ္ဗုတိနတ် တည်းဟူသော လူမင်း၊ ထိုလူမင်းတို့နှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ
 ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=သတ္တဝါအပေါင်းကို
 လည်းကောင်း။ [ဤနည်းမှာ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ မပါချေ၊ ပါရာဇိကဏ်
 အဋ္ဌကထာ စသည်၌ “အပိစေတ္ထ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။]

တနည်း-သဒေဝကံ=နတ်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ=
 ဤကြွင်းသော သတ္တလောကနှင့် သြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊
 သမာရကံ=မာရ်မင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ=ဤကြွင်းသော
 သတ္တလောကနှင့် သြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ သဗြဟ္မကံ=(၂၀)သော
 ဗြဟ္မာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= လည်းကောင်း။ သဿမဏ
 ဗြာဟ္မဏီ=ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့နှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဇံ=ကြွင်းသော သတ္တဝါ
 အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ သဒေဝမနုဿံ= သမ္ဗုတိနတ် ဟူသော လူမင်း၊
 ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းသော လူတို့နှင့် တကွဖြစ်သော။
 ပဇံ=ကြွင်းသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ [ပေါရာဏာဟု စသော
 အဖွင့်]

ပရိပုဏ္ဏံ=လည်းကောင်း၊ ပရိသုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်
 လည်းကောင်း၊(ပစ္စည်းလောက်မျိုး၊ မမျှော်ကိုးဘဲ၊အကျိုးလိုလား၊မေတ္တာပွားယှဉ်၊
 ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်လည်းကောင်း) [အဝကုဇ္ဇသုတ်၌ကား
 ထိုသုတ်အဖွင့်အတိုင်း “ပရိသုဒ္ဓံ=အသိမခက်၊ ရောယုက်မှုကင်း၊ ရှင်းလင်း
 ပေါ်လွင်အောင် လည်းကောင်း”ဟု အနက်ပေးခဲ့သည်။] ဒေသေတိ=
 ဟောတော်မူ၏။ (ဒေဝံ= အောင်၊ ဒေသေန္တော စ=ဟောကြားတော်မူလျှင်လည်း)
 ဗြဟ္မစရိယံ= (သိက္ခာ သုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော) မြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော
 သာသနာ တော်ကို၊ ဝါ=မြတ်သော ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏
 သိက္ခာ သုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော အကျင့်ဖြစ်သော သာသနာတော်ကို၊
 ပကာသေတိ= ထင်ရှားပြတော်မူ၏။ (ဣတိ=ဤသို့၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်၊
 အဗ္ဘဂ္ဂတော=ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ အသောသံခေါ=ကြားသိကြရကုန်ပြီးသည်သာ”)

၁။ “အဗ္ဘဂ္ဂတော၊ အသောသံ ”တို့၏ အာကာရနယ်ပယ်
 သာရတ္ထဋီကာ(ပ-၃၃၆)ဝိမတိ(ပ-၆၆)စသည်တို့နှင့် ရှေးဆရာတော်တို့သည်
 အဗ္ဘဂ္ဂတောနှင့် အသောသံတို့၏ အာကာရနယ်ပယ်သတ်မှတ်ပုံ အယူအဆ
 မျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိ၏။ ဒဿနမတ္တမ္ပိ သာဓု ဟောတီတိ ဧဝမဇ္ဈာသယံ
 ကတွာဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ “ဒဿနံ ဟောတီတိ”ဟူသော ပါဠိတော်မှ
 ဣတိ၏စပ်ရာကို “ဧဝမဇ္ဈာသယံ ကတွာ”ဟု အသစ်ထည့်ဖွင့်ထား၏။
 ထို့ကြောင့် သာရတ္ထ၌လည်းကောင်း၊ ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ(ကမ္မပ္ပဝစနိယယုတ္တေသုတ်)
 ၌လည်းကောင်း ထိုအာကာရ၏ နယ်ပယ်ကို “ဒဿနံ ဟောတီ”တိုင်အောင်
 မသတ်မှတ်တော့ဘဲ “ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ” မှာပင် သတ်မှတ်ကာ ထိုနေရာ၌
 ဣတိပုဒ်ကို ဆောင်ယူ၍ အဗ္ဘဂ္ဂတောသို့ ပြန်လှည့်စပ်တော်မူကြ၏။

ဝိမတိဋီကာ၌ကား အဗ္ဘဂ္ဂမနာကာရ၏နယ်ပယ်ကို သစ္စိကတွာ
 ပဝေဒေတိ၌ သတ်မှတ်၏။ သဝနာကာရ၏ နယ်ပယ်ကိုကား ဒဿနံ
 ဟောတီရောက်မှ အဆုံးသတ်၏။ ပါရာဇိကဏ်ဂဏ္ဍိသစ်၌မူ ဒဿနံ ဟောတီ၌
 အဗ္ဘဂ္ဂမနာကာရကို လည်းကောင်း၊ ထိုအဗ္ဘဂ္ဂမနာကာရ၏ အဆုံး၌
 သဝနာကာရကိုလည်းကောင်း သတ်မှတ်တော်မူ၏။ ဤနိဿယခန်း၌
 သာရတ္ထနှင့် ထိုဂဏ္ဍိသစ်နည်းအားဖြင့် နှစ်နည်းအနက်ပေးထားသည်။

ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ(ပ-၉၈)၌ သဒေဝကံ သမာရက်စသည်
 တို့ကိုလည်း အဗ္ဘဂ္ဂမနာကာရအတွင်း၌ ထည့်သွင်းကြောင်းကို “အပိစေတ္ထံ။ပ။
 သဒေဝမနုဿန္တိ အဗ္ဘဂ္ဂတော”ဟူသောစကားဖြင့် ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်
 “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ။ပ။ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”ဟူသော ဂုဏ်တော်ကိုးပါး

တထာရူပါနံ=ထိုအရှင်ဂေါတမကဲ့သို့ သဘောရှိကုန်သော၊ အရဟတံ= ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနံ=ဖူးမြင်ရခြင်းမျှသည်လည်း၊ ဝါ=ဖူးမြင်ရရုံ ကလေးမျှသော်မှလည်း၊ သာဓု ခေါ် ပန=ကောင်းလှပေသည်သာ၊ (မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ တဖန် ပရမတ် နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဟု၊ သုံးရပ်စီးပွား၊ ချမ်းသာများအောင်၊ ဆောင်နိုင်ပေတတ်၊ ကောင်းမြတ်လှပေသည်သာ၊) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဇ္ဈာသယံ=အလိုဆန္ဒကို၊ ကတွာ=ပြု၍၊) [အဋ္ဌကထာအတိုင်း ထိုနှစ်ပုဒ်ထည့်၍ အနက်ပေးသည်၊ ၎င်းကို ဥပသင်္ကမိသုဉ္စပိပါ။]

[တနည်း-ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ ပကာသေတိ=၏၊ တထာရူပါနံ=ကုန်သော၊ အရဟတံ=တို့ကို၊ ဒဿနံ=လည်း၊ သာဓု ခေါ် ပန=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်၊ အဗ္ဗဂ္ဂတော = ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ အသောသံ ခေါ်=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ သုတွာ=ကြားကြကုန်ပြီး၍၊ တထာရူပါနံ=ကုန်သော၊ အရဟတံ= တို့ကို၊ ဒဿနံ=လည်း၊ သာဓု ခေါ် ပန=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ အဇ္ဈာသယံ=ကို၊ ကတွာ=ပြုပြီး၍။]

အထ ခေါ်=ကြားသိကြပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဝေနာဂပုရိကာ= ဝေနာဂပုရ ရွာသားဖြစ်ကုန်သော၊ ဗြဟ္မဏဂဟံပတိကာ=တို့သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊

အဆုံး၌ အဗ္ဗဂ္ဂမနာကာရ မကုန်ဆုံးသေးကြောင်းနှင့် ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိဟု ဣတိသဒ္ဓါမရှိသင့်သည်မှာ သတိပြုစရာဖြစ်၏။ သို့သော် ဤသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာနှင့် မူလပဏ္ဍာသအဋ္ဌကထာ၊ ၃-၂၂၈(သာလေယျကသုတ်အဖွင့်) တို့၌ကား “အဗ္ဗဂ္ဂတောတိ သဒေဝကံ လောကံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဥဂ္ဂတော၊ ကိန္တိ? ဣတိပိ သော ဘဂဝါ။ပ။ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ” ဟူ၍ ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင်ကား ပါဠိတော်ဝယ် “ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”ဟူသော ဂုဏ်တော်ပုဒ်များအဆုံး၌ အဗ္ဗဂ္ဂမနာကာရကုန်ဆုံး၍ “ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ”ဟု ဣတိသဒ္ဓါ တိုက်ရိုက် ရှိရမည်ကဲ့သို့ဖြစ်နေလေ၏။ သို့သော် ထိုနေရာ၌ အဗ္ဗဂ္ဂမနာကာရ မကုန် ဆုံးသေး၍ ဣတိသဒ္ဓါလည်း တိုက်ရိုက်မရှိသင့်သည် မှန်သော်လည်း အဗ္ဗဂ္ဂမနာကာရ ဝါကျ တချို့တဝက်သို့ ရောက်နေသော “ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”၏ နောက်၌ ဣတိသဒ္ဓါကိုဆောင်ယူထည့်စွက်၍ နမူနာအနေဖြင့် အနက်ပြန်ဆို ပြလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ ယင်းသို့ဖွင့်ထားသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် အဋ္ဌကထာမှ ထိုဣတိသဒ္ဓါကို အာဒိအနက်ဟောကြံပြီးလျှင် “ဘဂဝါ= ဘဂဝါ(ဘဂဝန္တု)မည်တော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့အစရှိသည်ဖြင့်၊ အဗ္ဗဂ္ဂတော= နတ်နှင့်တကွလောကအားလုံး လွမ်းခြုံဖုံးလျက် ပျံ့နှံ့တက်ပြီ”ဟူ၍ ထိုအဋ္ဌကထာကို အနက်ပြန်ဆိုသင့်၏။

ဘဂဝါ=သည်။ (အတ္ထိ) [ဒုကံစာပိဒံ ၁၆-ကြည့်]။ပ။ဥပသကံမိသု= ရောက်လာကြကုန်၏။ ဝါ=သွားကြကုန်၏။ ဥပသကံမိတွာ= ရောက်လာကြ ပြီး၍။ ဝါ=သွားကြပြီး၍။ အပေကဇ္ဇေ=အချို့သောသူတို့သည်။ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=ဌံ။ နိသိဒိသု= ထိုင်နေကြကုန်ပြီ။ပ။သမ္မောဒိသု=ကုန်ပြီ။ပ။ အပေကဇ္ဇေ=တို့သည်။ ယေန= အကြင် အရပ်၌။ ဘဂဝါ=သည်။ (အတ္ထိ) တေန=မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ အဇ္ဈလိ=လက်အုပ်ကို။ ပဏာမေတွာ= မြှောက်ချီ၍။ပ။ နာမဂေါတ္ထံ= အမည်အနွယ်ကို။ သာဝေတွာ=ကြားသိစေကြပြီး၍။ ဝါ= လျှောက်ထား ကြပြီး၍။ပ။တုဏှိဘူတာ=တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြကုန်လျက် ။ပ။ နိသိန္နော= ထိုင်နေပြီးသော။ ဝေနာဂပုရိကော= ဝေနာဂပုရရွာသားဖြစ်သော။ ဝစ္ဆဂေါတ္ထော= ဝစ္ဆဂေါတ္တမည်သော။ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်။ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အတ္ထရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချိုးထိုက်ပါ ပေစွ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အပ္ပတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစွ၊ ဘောတော ဂေါတမဿ= အရှင်ဂေါတမ၏။ ဣန္ဒြိယာနိ=စက္ခုအစရှိသော ခြောက်ပါးသော ဣန္ဒြေတို့သည်။ ယာဝဠိဒံ=အလွန်အကဲပင်။ [ဤပုဒ်ကို နိပါတသမုဒါယဟု ဖွင့်၏။ ဧကကစာပိဒံ ၄၈-၌မူ ဣဒန္တိ နိပါတမတ္တံဟုဖွင့်ခဲ့သည်] ဝိပ္ပသန္နာနိ=အထူးကြည်လင်နေပါကုန်၏။ ဆဝိဝဇ္ဇော=အရေ အဆင်းရောင် သည်။ ပရိယုဒ္ဓေါ=ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်နေပါ၏။ ပရိယောဒါတော=ထက်ဝန်းကျင် ဖြူစင်နေပါ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ သာရဒံ=သရဒရာသီ တန်ဆောင်မုန်းလ၌ ဖြစ်သော။ ဗဒရပဏ္ဏု= (ဖြူဝါရောင် ရောနှော၍) ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော ရွမ်းပြင်းဆီးသီးသည်။ ပရိယုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သည်။ ပရိယောဒါတံ= ထက်ဝန်းကျင်ဖြူစင်သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဧဝမေဝံ= ဤအတူပင်။ ဘောတော ဂေါတမဿ=၏။ ဣန္ဒြိယာနိ=တို့သည်။ ဝိပ္ပသန္နာနိ= ကုန်၏။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ သမ္ပတိ= ယခုချက်ချင်းပင်။ ဗန္ဓနာ=အညှာမှ၊ ပမုတ္တံ=ကြွေကျသော။ တာလပက္ကံ=ထန်းသီးမှည့်သည်။ ပရိယုဒ္ဓံ=သည်။ ပရိယောဒါတံ=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့။ပ။

ဘော ဂေါတမ = မ၊ ဒက္ခ+ ကမ္မာရပုတ္တံ+ သုပရိကမ္မကတံ= လိမ်မာ ကျမ်းကျင်သော+ရွှေပန်းထိမ်ဆရာ၏ သားသည်+ကောင်းစွာပြုအပ်ပြီးသော+ ပြေပြစ်ညက်ညောအချောသမှုရှိသော၊ [သု(သုဋ္ဌ)=ကောင်းစွာ+ ကတ=ပြုအပ်

ပြီးသော+ပရိကမ္မ=ပြေပြစ်ညက်ညော အချောသမှု] ဥက္ကာမုခေ= မီးဖိုဝဋ်၊ သုကုသလ သမ္ပဟဋ္ဌ=အလွန်ကျွမ်းကျင်သော ရွှေပန်းထိန်ဆရာသည် ကောင်းစွာရွှင်ပျ အရောင် မြူးကြွစေအပ်သော၊ [သုကုသလ=အလွန် ကျွမ်းကျင်သော ရွှေပန်းထိန် ဆရာသည်+သံ=ကောင်းစွာ+ပဟဋ္ဌ= (ထုခတ်ပွတ်သ, အရောင်မြူးကြွ စေခြင်းဖြင့်)ရွှင်ပြစေအပ်သော] ပဏ္ဏာကမ္မလေ= နိမြန်းသော ကမ္မလာအခင်းပေါ်၌၊ နိက္ခိတ္တံ=ချထားအပ်သော၊ နေက္ခံ=တနိက္ခ အလေးချိန်ရှိသော၊ ဇမ္ဗောနဒံ= ဇမ္ဗူရစ် ရွှေတုံးရွှေခဲသည်၊ [ဇမ္ဗူယာ=သပြေပင် ကိုင်းကြီးများ သွားရာဌာန၌၊ နဒံ=စီးသွားသောမြစ်သည်၊ ဇမ္ဗောနဒံ=ဇမ္ဗော နဒံမည်၏၊ ဇမ္ဗောနဒံယံ နိဗ္ဗတ္တံ ဇမ္ဗောနဒံ=ထိုမြစ်၌ ဖြစ်သောရွှေ]ဝါ= ဇမ္ဗူရစ်ရွှေဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော အဆင်တန်ဆာရတနာသည်၊ ဘာသတေ စ သေယျထာပိ=ထွန်းလင်းလည်း ထွန်းလင်းသကဲ့သို့၊ တပတေ စ သေယျထာပိ= အမှောင်ပယ်ဖျောက် အရောင်လည်း တောက်သကဲ့သို့၊ ဝိရောစတိ စ သေယျထာပိ=တင့်တယ်လည်း တင့်တယ် သကဲ့သို့။ပ။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယာနိ တာနိ ဥစ္စာသယန, မဟာသယနာနိ=အကြင် (သတ်မှတ်ချက်ထက်) မြင့်သောနေရာ, အလျားအနံကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ် သော အိမ်ရာခင်းတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) [ဥစ္စာ=မြင့်သော၊ သယန= နေရာ(ညောင်စောင်း အိပ်ခုတင် အင်းပျဉ်)+မဟာ= ကြီးမားခမ်းနားသော၊ သယန=အိပ်ယာခင်း] သေယျထိဒံ=ထိုဥစ္စာသယန, မဟာသယနတို့ ဟူသည်အဘယ်နည်းဟူမူ၊ အာသန္တိ= မြတ်စွာဘုရား လက်ရှစ်သစ်ထက် ရှည်သောခြေထောက်ရှိသော ညောင်စောင်း ခုတင် အင်းပျဉ်လည်းကောင်း၊ ပလ္လင်္ကော=ခြေထောက်တို့၌ (ခြင်္သေ့, သစ်, ကျားစသော) သားကောင် အရပ်ပါရှိသော ညောင်စောင်းခုတင် အင်းပျဉ် လည်းကောင်း၊ [အသန္တိနှင့် ပလ္လင်္ကတို့သည် ဥစ္စာသယနဖြစ်၍ ကျန်သော ဂေါနကစသည်တို့ကား မဟာသယနဖြစ်၏၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (၂၆၅၈)ဂါထာနှင့် ခုဒ္ဒသိက္ခာဒီကာ (၁၈၇) ဂါထာ]ဂေါနကော=လက်လေးသစ်ထက်ရှည်သောအမွှေးရှိသော ကောဇောနက်ကြီး လည်းကောင်း၊ စိတ္တကော= အကွက်ဖော်လျက်ချုပ်ရက်ခြင်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော

၁။စိတ္တကော ၌ အဖွင့်ပါ၌အမျိုးမျိုး။ ။ စိတ္တကောတိ ဝါနစိတ္တံ ဥက္ကာမယတ္ထရဏံ”ဟူသောအဋ္ဌကထာအဖွင့်၌-ဝါနစိတ္တန္တိ ဘိတ္တိစ္ဆဒါဒိဝသေန

သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ဝါ=အကွက်ဖော်ကာရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော
 သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ပဋိကာ= အဖြူရောင်သားမွေးအခင်း
 လည်းကောင်း၊ ပဋုလိကာ=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်ခြယ်အပ်သော သားမွေး
 အခင်းလည်းကောင်း၊ တူလိကာ=(သစ်လဲ၊ နွယ်လဲ၊ မြက်လဲတို့တွင်
 တမျိုးမျိုးသော)လဲဖြင့်ပြည့်သော ဘုံလျှိုမွေရာ အခင်းလည်းကောင်း၊
 ဝိကတိကာ= ခြင်္သေ့ သစ် ကျားစသော အရုပ်များဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ
 ရက်လုပ်အပ်သော သားမွေးအခင်း လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဒလောမီ^၁=မျက်နှာ
 နှစ်ဖက်တို့မှပေါ်ထွက်သော အမွေးအဆာရှိသော သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း။

ဝါနေန (သိဗ္ဗနေန)ဝိစိတြိ။ သီလက္ခန္ဓီကာ၊၁၂၈။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ကား၊
 ဝါနစိတ္တံဟု မရှိဘဲ ရတနစိတြိဟု ရှိပြီး “ရတနစိတြိန္ဒြိ ဘိတ္တိစ္ဆေဒါဒိဝသေန
 ရတန စိတြိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ(၄၅၂) ၌လည်း
 “စိတ္တကောတိ ရတနစိတြဥဏ္ဍာမယတ္ထရကော”ဟုလည်းကောင်းဖွင့်၏။

နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဥဏ္ဍာမံယသုတ္တေဟိ ဘိတ္တိစ္ဆေဒါဒိဝသေန ဝါယံတွာ
 ကတစိတ္တတ္ထရကော-ဟူသော ဝိမတိဋီကာ၊ ဒု၊ ၁၈၄-အလို“စိတ္တကော=
 အပြောက်အကွက်ဖော်လျက် ချုပ်ရက်အပ်သဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ရောင်စုံ
 သားမွေးအခင်းလည်းကောင်းဟု အနက်ဆို။ အဘိဓာန်(၃၁၂-ဂါထာ)
 နိဿယသစ်စသည်တို့၌ ဘိတ္တိဆိဒ္ဓဟု ပါ၌ရှိပြီး “နံရံအပေါက်၊ နံရံ
 အပြောက်အကွက်”ဟု ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။

၁။ဥဒ္ဒလောမီ ဧကန္တ လောမီ။ ။ ဥဒိတ=ပေါ်ထွက်သော+လောမ=အမွေး။
 ဥဒိတ၌ တကိုချေ၊ ဣကို အပြု၊ ဒလာ၍ “ဥဒ္ဒ”ဟုရုပ်ပြီး၏။[သီလက္ခန္ဓီကာ
 သစ်၊ ပ-၃၆၃]ဥဒ္ဒလောမံ ယဿ အတ္ထိတိ ဥဒ္ဒလောမီ။ ဧက=တခုသော+
 အန္တ =အဖို့=ဘက်။ဧကန္တတော ဥဂ္ဂတံ လောမံ ဧကန္တလောမံ။ တံ ယဿ
 အတ္ထိတိ ဧကန္တလောမီ။(တနည်း)အန္တေဟိ ဥဂ္ဂတံ လောမံ အန္တလောမံ၊ ဧကံ
 သဒိသံ အန္တလောမံ ဧကန္တလောမံ(ထပ်တူညီမျှ မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့မှ
 ပေါ်ထွက်သော အမွေးပန်းပွင့်)စသည်ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ကဋိဿပုဒ်အဖွင့်။ ။ဝိမတိဋီကာ၌ ရွှေချည်ကို ကဋိဿဟုလည်းကောင်း၊
 ကသဋ္ဌဟုလည်း ကောင်း ခေါ်ကြောင်းဖွင့်၏။ အဘိဓာန်ဋီကာ(၃၁၅ဂါထာ)
 ၌ကား “ ကဋိဿ ဝါက=ကဋိဿမည်သော လျှော်ချည်ဟု ဖွင့်၏။
 ကောသေယျဉ္စ ကဋိဿဉ္စ ကဋိဿာနိ(ဝိဂ္ဂပေကသေသံ)၊ တေဟိ ပကတံ
 အတ္ထရဏံ ကဋိဿံ။ အဘိဓာန်ဋီကာ။

ဝါ=မျက်နှာတဖက်မှ ပေါ်ထွက်သော အမွှေးပန်းပွင့်ရှိသော သားမွှေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဧကန္တလောမီ=မျက်နှာတဖက်မှ ပေါ်ထွက်သော အမွှေးအဆာရှိသော သားမွှေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့မှ ပေါ်ထွက်သော အမွှေးပန်းပွင့်ရှိသော သားမွှေးအခင်း လည်းကောင်း။

ကဋ္ဌိသံ=ပိုးချည်အတွင်း ရွှေချည်သွင်း၍ ရက်လျက် ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုးချည်၊ လျှော်ချည်တို့ဖြင့်ရက်၍ ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ကောသေယျ=ရတနာချည်တို့ဖြင့်ချုပ်အပ်သော ပိုးချည်အခင်းလည်းကောင်း၊ ကုတ္တကံ=တကျိပ်ခြောက်ယောက်သော ကချေသည်မတို့ ရပ်၍ကလောက်သော သားမွှေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဟတ္ထတ္ထရံ=ဆင်ကျောကုန်းပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ [ဟတ္ထိ + အတ္ထ ရ] ဝါ=ဆင်ရပ်အမှတ်အသားဖြင့် ဆန်းပြားစွာချုပ်ရက်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ အဿတ္ထရံ=မြင်းကျောကုန်းပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=မြင်းရပ်အမှတ်အသားဖြင့် ဆန်းပြားစွာ ချုပ်ရက်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ရထတ္ထရံ=ရထားပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ အဇိနပ္ပဝေဏီ=(ခုတင်ညောင်စောင်းနှင့် ကိုက်ညီအောင်) သားကောင်အရေ အထပ်ထပ်ချုပ်စပ်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အထပ်ထပ်သော သားရေအခင်းလည်းကောင်း၊ ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏံ= ဝံပိုင်အရေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော

၁။အဇိနသဒ္ဓါ၏ အနက်စိစစ်ချက်။ ။ အဇိနမိ ဟညတေ ဒီပိ(အရေကြောင့် သစ်ကို သတ်အပ်၏)နာဂေါ ဒန္တေဟိ ဟညတေ။မဟာနိပါတ် သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်။ ဓမ္မတု အဇိနံပျထ။ အဘိဓာန်၊ ၄၄၂-ဂါထာ။ The(hair) skin of a tiger, lion, elephant &c.,especially of a black antelope (ကျား၊ ခြင်္သေ့၊ ဆင်စသော သားကောင်တို့၏အရေ။ အထူးအားဖြင့် မည်းနက်သော သားကောင်အရေ)။သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။

ဤသို့အားဖြင့်ပိဋက ကျမ်းဂန်တို့နှင့် အဘိဓာန်တို့၌ အဇိနသဒ္ဓါကို သားကောင်အရေဟူသော အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့်သာ တွေ့ရပြီး သစ်နက်မည်သော သားကောင်အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် မတွေ့ရပေ။ (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ပ-တွဲ၊ ပ-ပိုင်း၊ ဂီ-၌လည်း ကျယ်ဝန်းစွာ စိစစ်ထား၏) ထို့ကြောင့်“အဇိနာနိတိ အဇိနမိဂစမ္မာနိ”ဟူသော ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၂၁-၌“အဇိန+

မြတ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ် ၃၅-လည်းကြည့်] သဥတ္တရစ္ဆဒံ = နိမြန်းသော အိပ်ရာလွမ်းအခင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ = နိမြန်းသော အိပ်ရာ

မိဂစမ္မာနိ” ဟု ပုဒ်ခွဲပြီးလျှင် မိဂစမ္မဟူသော နောက်ပုဒ်ဖြင့် အဇိနဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ “သားကောင် အရေ” ဟူသော အနက်ဟောကြောင်းကို သိစေသည်ဟု ကြံရာ၏။ ဣတိ စိတ္တမနော ဟူသော တတိယ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်ပါဠိ၌ မနသဒ္ဓါဖြင့် စိတ္တသဒ္ဓါ၏ စိတ်အနက်ဟောကြောင်း သိစေသကဲ့သို့တည်း။ ပဝေဏီ = အထပ်ထပ် အလွှာလွှာ ဖြစ်သောအခင်း၊ အဇိနေဟိ အဇိနစမ္မေဟိ (အဇိနဟုခေါ်အပ်သော သားရေ တို့ဖြင့်) ကတာ ပဝေဏီ အဇိနပ္ပဝေဏီ။

၁။ သဥတ္တရစ္ဆဒံ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ။ ။ သဥတ္တရစ္ဆဒံ၌ ဥတ္တရစ္ဆဒ ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သောအနက် အဆုံးအဖြတ်ကို စာပိုဒ်-၃၅-ဟတ္ထကသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ ဤဝေနာဂပုရသုတ်၌ မဟာသယနရေတွက်သောအခါ နိဿယ ခန်း၌ အနက်ပေးခဲ့သည့်အတိုင်း ဥတ္တရစ္ဆဒ(နိမြန်းသော အိပ်ရာလွမ်းအခင်း) ကို မဟာသယနတခုအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လောဟိတကူပဓာန(နိမြန်းသော ခေါင်းအုံး ခြေအုံးနှစ်လုံး)ကို မဟာသယနတခု အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရေတွက်ပါ။ ထိုခေါင်းအုံး ခြေအုံးသည်လည်း ဦးခေါင်းနှင့် ခြေထောက်၏ အောက်၌ ခုရ၊ ခံရ၊ ခင်းရသောကြောင့် မဟာသယနပင်ဖြစ်၏။ ဤနေရာဝယ် ထိုသဥတ္တရစ္ဆဒပုဒ်နှင့် ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနပုဒ်တို့ကို အနက်ပေး ကြရာ၌ စိစစ်ဖွယ် ရှိသေး၏။

ဟေဋ္ဌာ ရတ္တဝိတာနဿ၊ ဒွိဓာရတ္တုပဓာနကံ။

အကပ္ပိယမိဒံသဗ္ဗံ၊ ဒုတ္တံပရိဘုဉ္ဇတော။ (ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ၂၆၆၁-ဂါထာ) ရတ္တဝိတာနဿ = ဝတ်ပန်း စသည်တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်သော ဗိတာန်နီ (အိပ်ရာ လွမ်းအခင်းနီ) ၏၊ ဟေဋ္ဌာ = အောက်၌၊ (အတ္တတံ = အပ်စပ်သော အခင်းတို့ဖြင့် ခင်းအပ်သော၊ သယနာသနဉ္စ = အိပ်ရာထိုင်နေရာ ညောင်စောင်း၊ ခုတင်၊ အင်းပျဉ်သည်လည်းကောင်း စသည်ဖြင့် ဂါထာအနက်ဆိုပါ။

ဤဂါထာနှင့် ၎င်း၏ဋီကာကိုနည်းမှီး၍ အနက်ပေးလျှင် “သဥတ္တရစ္ဆဒံ = နိမြန်းသော အိပ်ရာလွမ်းအခင်းနှင့် တကွဖြစ်သော အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်း လည်းကောင်း” ဟု အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်းကို ပဓာန အဘိဓေယျတ္ထယူ၍ အနက်ပေးရပေလိမ့်မည်။ ထို့အတူ “ဒွိဓာရတ္တုပဓာနကန္တိ သီသပသေ ပါဒပသေ စာတိ ဥဘတောပသေ ပညတ္တရတ္တဗိမ္မောဟနဝန္တဉ္စ သယနာသနံ” ဟူသော ၎င်းဂါထာဋီကာ အဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် “ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ = ခေါင်းရင်း ခြေရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နိမြန်းသောခေါင်းအုံး

လွမ်းအခင်းအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ [မဟာသယနတခု အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သောဟူလို] ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ = ခေါင်းရင်း၊ ခြေရင်းနှစ်ဖက်တို့၌ နိမြန်းသော

ခြေအုံးရှိသော အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်းလည်းကောင်း” ဟု အနက်ပေးရလိမ့်မည်။ သီလက္ခန္ဓံ ပါဠိတော်နိဿယသစ်(နှာ-၆၀)၌လည်း “သဥတ္တရစ္ဆဒံ = အထက်၌ ကြက်အပ်သော ဗိတာန်နီနှင့်တကွဖြစ်သော အခင်းလည်းကောင်း” စသည်ဖြင့် ထိုနှစ်ပုဒ်အရ အခင်းကိုယူ၍အနက်ပေးထား၏။

ထိုပြင်သော အနက်များအတိုင်းဆိုလျှင် ဥတ္တရစ္ဆဒံနှင့် အိပ်ရာထိုင်ခင်း ဟူသော ပစ္စည်းနှစ်မျိုးသည်လည်းကောင်း၊ လောဟိတကူပဓာနနှင့် အိပ်ရာ ထိုင်ခင်းဟူသော ပစ္စည်းနှစ်မျိုးသည်လည်းကောင်း(ဤသို့သော ပစ္စည်းနှစ်မျိုး၊ နှစ်မျိုးသည်)မဟာသယနဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသကဲ့သို့ ဖြစ်နေလေ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဥတ္တရစ္ဆဒံ(နိမြန်းသော အိပ်ရာလွမ်းအခင်း)၊ လောဟိတကူပဓာန(နိမြန်းသောအုံး နှစ်လုံး)တို့နှင့် တွဲဖက်၍ ခင်းရမည့် ထိုအိပ်ရာထိုင်ခင်းတို့ဟူသည် ဘယ်ဟာ ဘယ်ဟာတွေနည်း။ ထိုအိပ်ရာထိုင်ခင်းတို့သည် ဥတ္တရစ္ဆဒံ လောဟိတ ကူပဓာနတို့နှင့် တွဲဖက်၍ သုံးစွဲသည့်အခါကျမှသာ မဟာသယန ဖြစ်သလော။ မတွဲဖက်ဘဲ သူတို့ချည်းဆိုလျှင် မဟာသယနမဟုတ်ဘူးလော စသည်ဖြင့် လောပေါင်းများစွာ မသေမချာ ဇဝေဇဝါတွေ ဖြစ်လာနိုင်၏။

ထို့အပြင် ဝိနည်းမဟာဝါ စမ္မက္ခန္ဓကအဋ္ဌကထာ(၃၆၉)သီလက္ခန္ဓ(၈၄) အင်္ဂုတ္တိရ်ဋ္ဌ(၃ ၁၁၆၊ ၁၇၁)စသည်တို့၌ ဂေါနက၊ စိတ္တကစသည်တို့၌သာ အခင်းကိုယူဘို့ရာ “မဟာကောဇဝေါ။ ဥဏ္ဍာမယတ္ထရကော၊ ပစ္စတ္ထရဏံ” စသည် ဖြင့် ဖွင့်ပြ၍ သဥတ္တရစ္ဆဒံနှင့် ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနဟူသော နောက်ဆုံး နှစ်ပုဒ်၌ကား ထိုကဲ့သို့မဖွင့်ပြပါ။ သေတဝိတာနမ္ပိ ဟောဋ္ဌာ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏံ သတိ နဝဋ္ဌတိ။ အသတိ ပန ဝဋ္ဌတိ-ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည်လည်း သဥတ္တရစ္ဆဒံ၏ မူရင်းပုဒ်နက်(အဘိဓေယျတ္ထ)ကို ဖွင့်သော စကားမဟုတ်။ မူရင်းပုဒ်နက်ထက် ပိုလွန်၍ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုယူ၍ ဖွင့်ပြသော စကားသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထိုစကားနှင့်အလားတူ ဂါထာစိထားသော “ဟောဋ္ဌာ ရတ္တဝိတာနဿ” ဟူသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယကိုကြည့်၍ သဥတ္တရစ္ဆဒံပုဒ်ကို အနက်မပေးသင့်ပါ။

ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းနိဿယခန်း၌ ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာအဖွင့်အတိုင်း သဥတ္တရစ္ဆဒံပုဒ်ကို ဥဘတောလောဟိတကူပဓာန၏ ဝိသေသနပြုလုပ်၍ အနက်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဝိဂြိုဟ်ကိုလည်း “သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန ယံ ဥပဓာနံ ဝတ္တတိတိ သဥတ္တရစ္ဆဒံ” ဟုပြု။ လောဟိတကံ ဥပဓာနံ လောဟိတကူပဓာနံ။

ခေါင်းအုံးခြေအုံး နှစ်လုံး လည်းကောင်း၊ (ဣတိ= ဤသည်တို့တည်း)ဘဝ
ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမ သည်၊ ဝေရူပါနံ= ဤသို့သဘောရှိကုန်သော၊

ထို့နောက် ဥဘတော ဥဘယတ္ထ ဌာနေသုလောဟိတိကူပဓာနံ ဥဘတောလောဟိ
တကူပဓာနံ ဟု အလုတ္တတပျူရိသ်သမာသ်တွဲပါ။ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တွဲဖို့
နှင့် သယနာသန(ညောင်စောင်း၊ ခုတင်၊ အိပ်ရာခင်း)ကို အရကောကံဖို့
မလိုတော့ပါ။

သလောဟိတဝိတာနဉ္စ၊ ဘတောရတ္တုပဓာနကံ။ [ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁၈၉ ဂါထာ]
ဤဂါထာ၌ သဥတ္တရစ္ဆဒ်၏ နေရာ၌ သလောဟိတဝိတာနံဟု အနက်တူ
ပါဠိသုံးနှုန်းထားခြင်းမျှသာ ထူး၏။ သလောဟိတဝိတာနန္တိ ဧတံ “ဥဘတော
ရတ္တုပဓာနကံ” နှိမဿ ဝိသေသနံ၊ လောဟိတဝိတာနေန သဟ ဝတ္တမာနန္တိ
သမာသော။ ပ။ ရတ္တံ ဥပဓာနံ သိသုပဓာနံ ပါဒူပဓာနဉ္စ ရတ္တုပဓာနကံ၊
ဥဘတော မဉ္စဿ သိသပါဒနိက္ခိပနဋ္ဌာနေ ရတ္တုပဓာနကန္တိ အလောပ
သမာသော။ ၎င်းဋီကာသစ်။

ပြခဲ့သော စိစစ်ချက်များ ပို၍ခိုင်လုံအောင် ထပ်မံ၍စိစစ်ဦးအံ့--
အာသန္တိ ပလ္လင်္ကောစသော ရှေးရှေးပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးရာ၌ “အာသန္တိ=
လည်းကောင်း၊ ပလ္လင်္ကော=လည်းကောင်းစသည်ဖြင့် “လည်းကောင်း” ဟု
အဆုံးသတ်သကဲ့သို့ပင် သီလက္ခန်နိဿယစသည်တို့၌ သဥတ္တရစ္ဆဒ်ကို
အနက်ပေးသောအခါ “သဥတ္တရစ္ဆဒ်=လည်းကောင်း” ဟု အဆုံးသတ်၍
အနက်ပေးထား၏။ သို့သော် “သဝိတက္ကာ ဓမ္မာ” ဟူသော ပါဠိတော်၌
သဝိတက္ကာပုဒ်ကဲ့သို့ပင် သဥတ္တရစ္ဆဒ်ပုဒ် သည်လည်း ဝိသေသနပုဒ်ဖြစ်သည်
သာမက သူ၏ဝိသေသပုဒ်လည်း တိုက်ရိုက်ပါရှိနေသောကြောင့် “သဥတ္တရစ္ဆဒ်=
လည်းကောင်း” ဟု အဆုံးမသတ်သင့်သေးပါ။ “သဥတ္တရစ္ဆဒ်=နိမြန်းသော
အိပ်ရာလွမ်းအခင်းနှင့်တကွဖြစ်သော” ဟု ဝိသေသန အနက်ပေးကာ
သူ၏ဝိသေသပုဒ်သို့ လွမ်းမျှော်ကြည့် လိုက်ရဦးမည်ဖြစ်၏။ သူ၏ဝိသေသ
(အဘိဓေယျတ္ထ) မှာလည်း သိသာပေါ်လွင်နေပြီး ဖြစ်သောကြောင့်
အဋ္ဌကထာတို့၌ အဘိဓေယျတ္ထကို အထူးမဖွင့်တော့ဘဲ “သဥတ္တရစ္ဆဒ်
သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန၊ ဥပရိ ဗဒ္ဒေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော” ဟုသာ
ဖွင့်ပြတော့၏။ ထိုသဥတ္တရစ္ဆဒ်၏ ဝိသေသ(အဘိဓေယျတ္ထ) မှာ
ဖော်ပြလတ္တံ့သော ပါဠိတော်များအတိုင်း အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲလျက်ရှိ၏။

(၁)သေယျထိဒံ ? အာသန္တိ ပလ္လင်္ကော(အာသန္တိ ပလ္လင်္ကံ)စသည်ဖြင့်
ဥစ္စာသယန၊ မဟာသယန အရေအတွက်ကို ပေါ်လွင်အောင် ထုတ်ပြသော
ဤဆရာကပုရသုတ်နှင့် ဝိနည်းမဟာပါပါဠိတော်(နှာ၊ ၂၈)သီလက္ခန် ပါဠိတော်(၇)

ဥစ္စာသယနံ၊ မဟာသယနာနံ= မြင့်သောနေရာ၊ အလျားအနံကြီးမား
 ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းတို့ကို၊ နိကာမလာဘီ= အလိုရှိတိုင်း
 ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ အကိစ္စလာဘီ=အခက်အခဲမရှိ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊
 အကသိရလာဘီ=မနည်းမရှားများပြားစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ
 နုနု=ဖြစ်သည်ထင်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။)

စသည်တို့၌ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံဟူသော အနီးကပ်ဆုံးသော
 နောက်ပုဒ်သည် ထိုသဥတ္တရစ္ဆဒပုဒ်၏ ဝိသေသဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
 ယင်းပါဠိတော်၌ “သဥတ္တရစ္ဆဒံ=ဥတ္တရစ္ဆဒံနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=(မဟာသယန
 တခု အဖြစ်ဖြင့်)ဥတ္တရစ္ဆဒံ အပါအဝင်ဖြစ်သော၊ ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ=
 ခေါင်းရင်း၊ ခြေရင်းနှစ်ဖက်တို့၌ နိမြန်းသော ခေါင်းအုံးခြေအုံး နှစ်လုံး
 လည်းကောင်း”ဟု အနက်ဆိုရ၏။

(၂)မဟာသယန အရေအတွက်ကို ပဓာနမထားသော တိကနိပါတ်စာပိုဒ်
 (၃၅)ဟတ္ထကသုတ်၌လည်းကောင်း၊ စတုရာသီတိပလ္လင်္ဂသဟဿာနိ
 အဟေသံ။ပ။သဥတ္တရစ္ဆဒါနိ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနာနိ ဟူသော ဒီ၊
 မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်၊ မဟာသုဒဿနသုတ်(၁၅၃)၌လည်းကောင်း သဥတ္တရစ္ဆဒပုဒ်၊
 ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနပုဒ်ဟူသော နှစ်ပုဒ်လုံးပင် ဝိသေသနပုဒ်များဖြစ်၍
 ထိုနှစ်ပုဒ်လုံး၏ ဝိသေသများမှာ ပလ္လင်္ဂော၊ စတုရာသီတိပလ္လင်္ဂသဟ
 သာနိပုဒ်တို့ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှား၏။ ထိုဟတ္ထကသုတ်နှင့်
 မဟာသုဒဿနသုတ်လိုနေရာမျိုး၌သာ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနပုဒ်ကို
 ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တွဲစပ်ရ၏။ အရကောက်ယူသောအခါ၌လည်း အခင်းကို
 မယူဘဲ ပလ္လင်္ဂကိုယူရ၏။

ဤသို့အားဖြင့် ယခုပြခဲ့သော စိစစ်ချက်များအရ ဥစ္စာသယနမဟာသယန
 အရေအတွက်ကို သိသာပေါ်လွင်စေရသော ဤဝေဒနာဂပုရသုတ်စသော(၁)ပါဠိ
 တော်ကဲ့သို့သော နေရာမျိုး၌ ဥတ္တရစ္ဆဒ(နိမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအင်း)
 လောဟိတကူပဓာန(နိမြန်းသော အုံးနှစ်လုံး)တို့ကိုသာ မူရင်းပဓာန အကပ္ပိယ
 ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် သရုပ်(အဘိဓေယျတ္ထ)ထုတ်ပြ သင့်ပါလျက် မထုတ်ပြမှု၍
 ထိုဥတ္တရစ္ဆဒ၊ လောဟိတကူပဓာနတို့နှင့် တွဲဖက်သုံးစွဲရသော အိပ်ရာထိုင်ခင်း
 တို့ကိုသာ ပဓာန အကပ္ပိယပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် သရုပ်ထုတ်ပြထားသော
 ထိုဆိုင်ရာ နိဿယအနက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘတောလောဟိတ
 ကူပဓာနပုဒ်အတွက် “ဗိဇ္ဇောဟနဝန္တံ သယနာသနံ”ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံဖွင့်ပြ၍
 သယနာသနကို ပဓာနအရကောက်ပြထားသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဒီကာ
 အဖွင့်ကိုလည်းကောင်း ဝေဖန်စဉ်းစားကြပါကုန်။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ယာနိ တာနိ ဥစ္စာသယန၊ မဟာသယနာနိ=တို့သည်၊
 (သန္တိ)။ပ။(ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း) တာနိ=ထိုဥစ္စာသယန၊ မဟာသယန
 တို့ကို၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဒုလ္လဘာနိ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏။
 ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်၏။ လဒ္ဓါ စ ပန=ရပြီး၍လည်း၊ ဝါ=ရပြီးလျှင်လဲဘဲ၊ နကပ္ပန္နိ=
 (သုံးစွဲခြင်းငှာ) မအပ်ကုန်၊ ဝါ=မသုံးစွဲကောင်းကုန်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ယေသံ
 (ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနံ)=အကြင်မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမားခမ်းနား
 ဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းတို့ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊
 နိကာမလာဘီ=အလိုရှိတိုင်းရနိုင်ခြင်းရှိ၏။ပ။ အကသိရလာဘီ=၏။ တာနိ
 ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနိ=ထိုမြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသော
 အိပ်ရာခင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း၊ တိဏိ= သုံးမျိုးတို့
 ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဒိဗ္ဗံ ဒိဗ္ဗမည်သော၊ (ဒိဗ္ဗဝိဟာရ

၁။ဒိဗ္ဗံ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ ။ “အာသန္တိ ပလ္လင်္ဂော ဂေါနကော”
 စသည်ဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းကိုသာ ဥစ္စာသယန မဟာသယန အဖြစ်ဖြင့်
 ယခင်ပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ ဖော်ပြခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ဥစ္စာသယနမဟာသယန
 သုံးမျိုးကို အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်မှာတိကာအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြသော
 ဤနေရာ၌လည်း ထိုယခင်ပါဠိတော်ဝါကျတို့နှင့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်အောင်
 “ဒိဗ္ဗံ=ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမားခမ်းနား
 ဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းလည်းကောင်း” စသည်ဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းကိုသာ
 ဥစ္စာသယနမဟာသယနပုဒ်၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် မြန်မာပြန်ဆိုရေးသားထား
 ပါသည်။ သို့သော် အကျယ်တဝင့်ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဝိတ္ထာရ
 ပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ကား “ဿယျံ ကပ္ပေမိ၊ ဒိဗ္ဗံ မေ။ပ။ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ
 ဟောတိ” ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ထိုဝိတ္ထာရပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ ပါရှိသော
 ဥစ္စာသယနမဟာသယနပုဒ်ကို အနက်မြန်မာပြန်ဆိုသောအခါ ဥစ္စာသယန
 မဟာသယနမည်သော နေရာထိုင်ခင်းကိုသာမက ထိုနေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌
 လျောင်းစက်ခြင်းဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် ဌာနပုစာရအားဖြင့် ယူ၍
 အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရ၏။ [နောက်၌လည်းထပ်၍ပြဆိုဦးမည်]

ထိုဝိတ္ထာရပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ စကြိုသွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို “ဒိဗ္ဗော
 မေ ။ပ။စက်မော ဟောတိ” ဟုလည်းကောင်း၊ ရပ်ခြင်းဣရိယာပုထ်ကို “ဒိဗ္ဗံ
 မေ။ပ။ ဌာနံ ဟောတိ” ဟု လည်းကောင်း၊ ထိုင်ခြင်းဣရိယာပုထ်ကို “ဒိဗ္ဗံ
 မေ။ပ။ အာသနံ ဟောတိ” ဟုလည်းကောင်း၊ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို

မည်သော)၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဥစ္စာသယန
မဟာသယနံ= မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသောအိပ်ရာခင်း

“ဒိဗ္ဗံ မေ ။ပ။ဥစ္စာသယနမဟာသယနံဟောတိ” ဟုလည်းကောင်း ဟောတော်
မူသည်။ ထိုဣရိယာပုထ်လေးမျိုးတို့တွင် ဒိဗ္ဗစက်မဏ္ဍရိယာပုထ်အတွက်
ငိုကာဖွင့်ထားသည်မှာ -

စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟတ္တာ ဒိဗ္ဗဝိဟာရာ နာမ
ဟောန္တိတိ တဒါသန္တပုဝတ္တစက်မောပိ တဒုပစာရတော ဒိဗ္ဗော နာမဟောတိတိ
အာဟ “စတ္တာရိ ဟိ ရူပဇ္ဈာနာနိ” တိအာဒိ။ဤသို့စသည်ဖြစ်၏။

ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ ဒိဗ္ဗပုဒ်ကို “ဒိဝ+ဏျ” ဟုခွဲ၍ ဒိဝိ ဘဝေါ ဒိဗ္ဗော=ဗြဟ္မာ
ပြည်၌ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်(ဗြဟ္မာ)။ထို့နောက် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဏပစ္စည်းဆင့်၍ ဒိဗ္ဗသ
ဘာဝေါ ဒိဗ္ဗံ=ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်(ဗြဟ္မာဘဝ)။ထို့နောက် ဒိဗ္ဗံ အာဝဟတိတိ
ဒိဗ္ဗော(ဒိဗ္ဗံ)=ဗြဟ္မာဘဝသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော ရူပဈာန်လေးပါး။[ဏပစ္စည်း
ထပ်ဆင့်သည်။သို့မဟုတ် “ဒိဗ္ဗာဝဟ” ဟုဆိုလိုလျက် အာဝဟပုဒ်ကို ချေထား
သည်ဟုကြံပါ] ဝိဟာရဏံ ဝိဟာရော=နေခြင်းသဘောတရား၊(တနည်း) ဝိဟာရတိ
ဧတေနာတိ ဝိဟာရော=နေကြောင်းသဘောတရား၊ ဒိဗ္ဗော ဝိဟာရော
ဒိဗ္ဗဝိဟာရော=ဗြဟ္မာဘဝသို့ပို့ဆောင်တတ်သော ရူပဈာန်လေးပါးတည်းဟူသော
နေခြင်း(ဝါ=နေကြောင်း)သဘောတရား။ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပဈာန်လေးပါးကို
ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟုခေါ်၏။ ဒိဗ္ဗဟုလည်းခေါ်၏။ [ဤသုတ်၌ ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း
ရူပဈာန်လေးပါးကိုသာ ယူခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားနေရာ၌ကား အရူပသမာပတ်
များကိုလည်း ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟုခေါ်၏]

သို့သော် “သောစေ အဟံ ဗြဟ္မဏ၊ ဧဝံဘူတော စက်မာမိ” စသည်ဖြင့်
မြတ်စွာဘုရားသည် ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပဈာန်လေးပါးကို ဝင်စားအပြီးတွင်
စကြိုကြွသွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းစက်ခြင်း၊ ဣရိယာပုထ်တို့ကို
ပြုတော်မူသည်ဟု ဟောထားသောကြောင့် “ဒိဗ္ဗော မေ။ပ။စက်မော၊ဌာနံ၊အာသနံ၊
ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ဟောတိ” တို့၌ ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပဈာန်လေးပါး
ကိုသာ ဒိဗ္ဗဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုဈာန်လေးပါး နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော
စကြိုကြွသွားခြင်းအစရှိသော ဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် သမိပ္ပုပစာရအားဖြင့်
ဒိဗ္ဗဟုခေါ်ဆိုရ၏။[ရူပဈာန်နှင့်နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ကို သမိပ
(ရူပဈာန်၏အနီး)ဟုယူ၍ ရူပဈာန်ကို သမိပိ(အနီးရှိသောဈာန်)ဟုယူကာ
သမိပ္ပုပစာရဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်]

ဥစ္စာသယန မဟာသယနပုဒ်၌ ဥပစာအမျိုးမျိုး ။ ။ “ဒိဗ္ဗ
ဝိဟာရ” ၌ ဝိဟာရပုဒ်ကို ဖြုတ်၍ ထိုဝိဟာရပုဒ်နေရာ၌ စက်မ

လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မမည်သော၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရမည်သော)၊ ဝါ=မြတ်သော၊ ဥစ္စာသယနံ မဟာသယနံ=လည်းကောင်း၊ အရိယံ=အရိယမည်သော၊ (အရိယဝိဟာရမည်သော)၊ ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊

အစရှိသော ပုဒ်များကိုသွင်း၍ “ဒိဗ္ဗော စက်မော၊ ဒိဗ္ဗံ ဌာနံ၊ ဒိဗ္ဗံ အာသနံ၊ ဒိဗ္ဗံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ” ဟုဟောတော်မူသည်။ ထိုပုဒ်များတွင် မြင့်သော ထိုင်စရာ အိပ်စရာ ခုတင်ညောင်စောင်းနှင့် အိပ်ရာခင်းကြီးများကိုသာ ဥစ္စာသယနမဟာသယန ခေါ်သည်မဟုတ်ဘဲ ထိုထိုင်စရာ အိပ်စရာ ဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ် တိုင်အောင် ဌာနုပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယန မဟာသယနဟု ခေါ်ဆိုရမည် ဟု ယခင်ကပြဆိုခဲ့၏။ သို့ရာတွင်ဤနေရာ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ပုဏ္ဏား၏ စကားစဉ်ကိုလိုက်၍ ပုဏ္ဏား၏စကားနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်အောင် ဥစ္စာသယနမဟာသယန ဟူသောစကားကို သုံးနှုန်းဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား -

“ဒုလ္လဘာနိ တာနိ ပဗ္ဗဇိတာနံ၊ လဒ္ဓါ စ ပန န ကပ္ပန္တိ” ဟူ၍ ဥစ္စာသယန မဟာသယနဖြစ်သော နေရာထိုင်ခင်းများကို ရဟန်းများအသုံးမပြု ကောင်းကြောင်းကို ပုဏ္ဏားအား မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်းပင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယနဖြစ်သော နေရာထိုင်ခင်း ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား လျောင်းစက်တော်မူသည်မဟုတ်ပါ။ “သော စေ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ဧဝံဘူတော သေယျံ ကပ္ပေမိ” စသည်ဖြင့် အကျယ်တဝင့်ဟောတော် မူသောကြောင့် ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပဈာန်သမာပတ်ကိုဝင်စားအပြီး သမာပတ်မှထချိန်တွင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယန နေရာထိုင်ခင်းမဟုတ်သော ရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက် အခင်းပေါ်၌သာ မြတ်စွာဘုရားလျောင်းစက်တော်မူပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ရူပဈာန်သမာပတ်မှထ၍ ထိုရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက် နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို “ဒိဗ္ဗံ မေ ဧတံ တသ္မိံ သမယေ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ဟောတီ” ဟု ဟောတော်မူသည်။

ယင်းသို့ဟောတော်မူရာ၌ ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပဈာန်လေးပါးကို သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းဟု ခေါ်ဆိုပြီးလျှင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းနှင့်တူသော ရူပဈာန်လေးပါးကို ဝင်စားအပြီးတွင် ရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက်နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း သမိပ္ပုပစာရ၊ ဌာနုပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယန မဟာသယနဟုပင် ခေါ်သည်ဟုကြံသင့်ပါသည်။

[အရိယာနံ ဣဒံ အရိယံ] ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ=လည်းကောင်းတည်း၊
 ဗြာဟ္မဏ=ဣဒံ၊ ယေသံ(ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနံ)=တို့ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊
 ဧတရဟိ။ပ။ တာနိ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ
 တိဏိ=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ ဗြဟ္မာ စကံမော။ ။ဗြဟ္မာနော=မြင့်မြတ်ကုန်သော၊
 (မြင့်မြတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်ဖြစ်ကုန်သော)ဝိဟာရာ=နေခြင်းသဘောတရား
 (ဝါ=နေကြောင်းသဘောတရား)တို့တည်း၊ ဗြဟ္မဝိဟာရာ=တရားတို့၊ ဤသို့
 ဝစနတ္ထပြု၍ မေတ္တာဈာန်၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာဈာန်ဟူသော
 အပ္ပမညာဈာန်လေးပါးကို ဗြဟ္မဝိဟာရဟုခေါ်၏။ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား
 ယခင် ဒိဗ္ဗပုဒ်တုန်းက ရေးခဲ့သည့်အတိုင်း “ဗြဟ္မာ စကံမော၊ဗြဟ္မံ ဌာနံ၊ ဗြဟ္မံ
 အာသနံ၊ ဗြဟ္မံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ” တို့၌ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်လေးပါး
 ကိုသာ “ဗြဟ္မ” ဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်လေးပါး
 ဝင်စားအပြီးတွင် စကြိုကြွသွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းစက်ခြင်း
 ဣရိယာပုထ်တို့ကိုပြုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရ
 ဈာန်လေးပါးနှင့်နီးကပ်ဆက်စပ်သော ထိုဣရိယာပုထ်လေးပါးတိုင်အောင်
 သမိပ္ပူပစာရအားဖြင့် ဗြဟ္မဟုဆိုလိုသည်။

အရိယဝိဟာရ၊ အရိယော စကံမော။ ။အရိယာနံ ဝိဟာရာ အရိယ
 ဝိဟာရာ=(ပုထုဇဉ်နှင့်မသက်ဆိုင်သော)အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နေခြင်း(ဝါ=
 နေကြောင်း)သဘောတရားများ။(တနည်း)အရိယာ ဥတ္တမာ ဝိဟာရာ အရိယ
 ဝိဟာရာ=မြင့်မြတ်သော ဖလသမာပတ်လေးပါးဟူသော နေခြင်း(နေကြောင်း)
 သဘောတရားများ။(တနည်း)အရိယာနံ ဧတေ အရိယာ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
 ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော ဖလသမာပတ်တရားများ၊ အရိယာ ဝိဟာရာ
 အရိယဝိဟာရာ=ထိုဖလသမာပတ်တည်းဟူသော နေခြင်း သဘောတရားများ၊
 ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ဖလသမာပတ်လေးပါးကို အရိယဝိဟာရဟုခေါ်၏။ သို့သော်
 ဤသုတ်၌ကား မြတ်စွာဘုရား၏ အရဟတ္တဖလ သမာပတ်ကိုသာ
 အရိယဝိဟာရဟု ဆိုလို၏။ ဤ၌လည်း ယခင်ကရေးခဲ့သည့်အတိုင်းပင်
 “အရိယော စကံမော၊ အရိယံ ဌာနံ၊ အရိယံ အာသနံ၊ အရိယံ
 ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ” တို့၌ ထိုအရိယဝိဟာရမည်သော အရဟတ္တ
 ဖလသမာပတ်ကိုသာ အရိယဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုအရိယဝိဟာရ
 အရဟတ္တဖလသမာပတ်နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော စကြိုကြွသွားခြင်း စသော
 ဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် သမိပ္ပူပစာရအားဖြင့် အရိယဟုဆိုလိုသည်။

ဘောဂေါတမ=မ၊ ယဿ=အကြင်ဒီဗ္ဗမည်သော ဥစ္စာသယန မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဧတရဟိ=ဤပ။ အကသိရလာဘီ=၏၊ ဒီဗ္ဗံ=သော၊ တံ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ= ထိုမြင့်သော နေရာ၊ ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ= ပုဏ္ဏား၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောက၌၊ အဟံ=ငါသည်၊ ယံ ဂါမံ ဝါ= အကြင်ရွာကို လည်းကောင်း၊ ယံ နိဂမံ ဝါ=အကြင်နိဂုံးကိုလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿာယ=မှီ၍၊ ဝိဟရာမိ=နေ၏၊ သော(အဟံ)=ထိုငါသည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ= နံနက်အခါ၌၊ နိဝါသေတွာ= သင်းပိုင်ကို ကောင်းမွန်ညီညာစွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစိဝရံ= သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင် ခြံရံ၍၊ တမေဝ ဂါမံ ဝါ= ထိုရွာကို ပင်လျှင်လည်းကောင်း၊ တမေဝ နိဂမံ ဝါ= ထိုနိဂုံးကိုပင်လျှင် လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဏာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှါ၊ ပဝိသာမိ=ဝင်၏၊ သော=ထိုငါသည်၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ=ဆွမ်းစားပြီးရာကာလမှ နောက်၌၊ [ရှေးက ရွာတွင်း၌ ဆွမ်းစားဇရပ် ရှိတတ်၏၊ ထိုဆွမ်းစားဇရပ်၌ ဆွမ်းစားပြီးသည်မှ နောက်၌ဟူလို] ပိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရွာမှ ဖဲခွါခဲ့သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ဝနန္တ မေဝ=တောသို့သာလျှင်၊ [ဝနမေဝ ဝနန္တံ] ပဝိသာမိ=ဝင်၏။

သော=ထိုငါသည်၊ တတ္ထ=ထိုတော၌၊ ယံ (ယာနိ) တိဏာနိ ဝါ= အကြင်မြက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ [ယဒေဝ=ယံ+ဒေဝ။ ထိုတွင် ယံကား ဝစနဝိပလ္လာသ၊ ဒေဝကို တာနိနှင့် တွဲလိမ့်မည်] ယံ (ယာနိ) ပဏ္ဏာနိ ဝါ= အကြင်သစ်ရွက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တာနိဒေဝ= ထိုမြက်သစ်ရွက်တို့ကိုပင်၊ ဧကဇ္ဈံ=တပေါင်းတည်း၊ သယ်ရိတွာ=ပေါင်းစု၍၊ ပလ္လင်္ကံ=ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေခြင်းကို၊ ဝါ=တင်ပျဉ်ခွေခြင်းကို၊ ဝါ=ပတ်ပတ်လည်

၁။ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ။ ။“ပရိ+အက်” ၌ ရကို လပြု။ဣကို အပြု။ လဒွေဘော်လာ၍ ပလ္လင်္ကံဟု ဖြစ်၏။ ပရိ သမန္တတော= ထက်ဝန်းကျင် ပတ်ပတ်လည်၌။အက်နံ အာသနံ=ပေါင်နှစ်ဖက်တို့ကို ဖွဲ့ယှက်နေခြင်းတည်း။ ပလ္လင်္ကံ=ခြင်း။“အာဘုဇိတွာ=ဖွဲ့ခွေ၍” ဟုဆိုရာ၌ အဘယ်သို့ ဖွဲ့ခွေသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍“ပလ္လင်္ကံ” ဟု မိန့်ဆိုရ၏။“ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ=တင်ပျဉ်ဖွဲ့ခွေခြင်း ဟူသော ဖွဲ့ခွေမှုပြု၍” ဟူလို။

ပေါင်နှစ်ဖက် ဖွဲယှက်နေခြင်းဟူသော ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိတွာ=ဖွဲခွေ၍၊
 ကာယံ=အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို၊ ဥဇံ=ဖြောင့်မတ်စွာ၊ (၁၈-ချောင်းသော
 ကျောက်ကုန်း ဆူးရိုးတို့ကို အချင်းချင်း ထိစေခြင်းဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့်စန့်စန့်)
 ပဏိဓာယ=ထား၍၊ သတိံ=သတိကို၊ ပရိမုခံ=ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ရှေ့ရှု၊ [အဘိမုခံနှင့်
 အနက်တူ၏] ဝါ=ပါးစပ်ပေါက်၏ အနီးဖြစ်သော နှာသီးဖျားနှင့် အထက်
 နှုတ်ခမ်းအလယ်၌၊ ဥပဋ္ဌပေတွာ=ထား၍၊ နိသီဒါမိ=ထိုင်နေ၏၊ (တနည်း)
 ပရိမုခံ=အသမ္မောသ တရားကို သိမ်းယူလျက် ဆန့်ကျင်ဘက် သမ္မောသမှ
 ထွက်မြောက်တတ်သော၊ ဝါ=အသမ္မောသတရားကို သိမ်းယူလျက် ဆန့်ကျင်
 ဘက် သမ္မောသမှ ထွက်မြောက်အောင်၊ သတိံ= သတိကို၊ ဥပဋ္ဌပေတွာ=
 ဖြစ်စေ၍၊ နိသီဒါမိ=၏၊ သော=ထိုင်သည်၊ ကာမေဟိ=တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စဇေ=လျှင်၊
 [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်-၁၃ ကြည့်]။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဈား၊ သော အဟံ၊ ထိုင်သည်၊ ဧဝံဘူတော= ဤရူပဈာန်
 လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ဝင်စားသူဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ပြီး၍) စေ
 စက်မာမိ= အကယ်၍ စကြိုသွားအံ့၊ (ဧဝံ သတိံ=ဤသို့ စကြိုသွားသည်
 ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=(ရူပဈာန်တပါးပါး ဝင်စားပြီး၍ စကြိုသွားရာ)
 ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧသော စက်မော=ဤစကြိုသွားခြင်းသည်၊ ဒိဗ္ဗော=
 ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဝါ=ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ရူပဈာန်လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော

၂။ပရိမုခံပုဒ်၏ နောက်အနက်ဖွင့်နှစ်မျိုး။။ဤဒုတိယနည်း၌ မုခသ
 သမိပံ ပရိမုခံ (ပါးစပ်ပေါက်၏အနီး)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ အထက်နှုတ်ခမ်း၏
 အလယ်အရပ်ကို မုခနိမိတ္တဟုခေါ်၏(ဈာနုဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၊ ၃၅၂)ထိုမုခ
 နိမိတ္တနှင့် နှာသီးဖျားကို ပရိမုခ(ပါးစပ်ပေါက်၏အနီး)ဟု ခေါ်သည်။

တတိယနည်း၌- ပရိ(ပရိဂ္ဂဟိတ)=မမေ့ပျောက်မှုဟူသော အသမ္မောသကို
 သိမ်းယူတတ်သော သတိတရား+မုခ(မောက္ခ=နိယျာန)=မေ့ပျောက်မှု
 သမ္မောသမှ ထွက်မြောက်သော သတိတရား။ အသမ္မောသံ ပရိဂ္ဂဏှာတိတိ
 ပရိဂ္ဂဟိတံ။ ပရိဂ္ဂဟိတံ မုခံ ပရိမုခံဟု ဝိဂ္ဂိဟိပြု။ ပရိဂ္ဂဟိတံ=မမေ့
 ပျောက်ခြင်းသဘောဟူသော အသမ္မောသကို ယူငင်သိမ်းပိုက်လျက်၊
 မုခံ(မောက္ခ=နိယျာနံ)=မေ့ပျောက်ခြင်းသဘောဟူသော သမ္မောသမှ
 ထွက်ခွါလွတ်မြောက်သော သတိတည်း-ဟု အနက်ဆို၊ ပရိမုခံပုဒ်၌ မုခသဒ္ဒါကို
 မောက္ခသဒ္ဒါ၊ နိယျာနသဒ္ဒါတို့နှင့် အနက်တူ ပရိယာယ်ဟုကြံပါ။ သို့မဟုတ်
 မောက္ခမှ သြကို ဥပြန်၊ ကကိုချေ၍“မုခ”ဟုရုပ်ပြီးသည်ဟုသော်လည်းကြံပါ။

ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ စက်မော=စကြိုသွားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။
 စေ တိဋ္ဌာမိ= အကယ်၍ရပ်နေအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ရပ်နေသည်ရှိသော်)
 တသ္မိံ သမယေ=(ရူပဈာန်တပါးပါးဝင်စားပြီး၍ ရပ်နေရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=၏၊
 ဧတံ ဋ္ဌာနံ=ဤရပ်နေခြင်းသည်၊ ဒိဗ္ဗံ=ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဝါ= ဒိဗ္ဗဝိဟာရရူပဈာန်
 လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ ဋ္ဌာနံ=ရပ်ခြင်းသည်၊
 ဟောတိ=၏။ပ။ စေ နိသီဒါမိ=အကယ်၍ ထိုင်နေအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=
 ဤသို့ထိုင်နေသည်ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧတံ
 အာသနံ= ဤထိုင်နေခြင်းသည်၊ ဒိဗ္ဗံ=သော၊ ဝါ=သော၊ အာသနံ=သည်၊
 ဟောတိ=၏။ပ။

သေယျံ=လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ စေ ကပ္ပေမိ=အကယ်၍ ပြုငြားအံ့၊
 (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ လျောင်းစက်နေသည်ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=၌၊ မေ=
 ၏၊ ဧတံ သယနံ=ဤလျောင်းစက်နေခြင်းသည်၊ ဒိဗ္ဗံ=သော၊ ဝါ=သော၊
 ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမားမိန်းနား ဆန်းပြားသော
 အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဈား၊
 ယဿ=အကြင်ဒိဗ္ဗဥစ္စာသယနမဟာသယနကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဧတရဟိ=၌
 ။ပ။အကသိရလာဘိ=၏၊ ဒိဗ္ဗံ=ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့
 ပို့ဆောင်တတ်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ထိုမြင့်---ရာခင်းဟူသည်၊
 ဣဒံ=ဤဒိဗ္ဗဝိဟာရရူပဈာန်လေးပါးပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။ ဘောတာ
 ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမကို၊ အညတြ= ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ အညော=
 အရှင်ဂေါတမမှ တပါးတခြားသော၊ ကော= အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝရူပဿ=
 ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဒိဗ္ဗဿ=ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့
 ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနဿ= မြင့်-----ရာခင်းကို၊
 နိကာမလာဘိ=အလိုရှိတိုင်းရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ပ။ အကသိရလာဘိ= သည်၊
 ဘဝိဿတိ=ဖြစ်နိုင်ပါလတ္တံ့နည်း၊ (န ဘဝတိ ဧဝ=မဖြစ်နိုင်သည် သာတည်း)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယဿ=အကြင် ဗြဟ္မမည်သော ဥစ္စာသယန
 မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ပ။ အကသိရလာဘိ=၏၊ ဗြဟ္မံ=
 ဗြဟ္မမည်သော၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရမည်သော) တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=
 ရာခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန=နည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။ပ။သော=ထိုငါသည်၊
 မေတ္တာသဟဂတေန=မေတ္တာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊
 ဧကံ=တခုသော၊ ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကို၊ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌နေသော သတ္တဝါ
 အပေါင်းကို၊ ဖရိတွာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရာမိ=နေ၏၊ တထာ=ထို့အတူ၊
 ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကိုလည်း။ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌

နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်း၊ ဖရိတွာ=၍၊ ဝိဟရာမိ=၏၊) တထာ=တူ၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=လည်း၊ ဝါ=လည်း၊ ဖရိတွာ=၍၊ ဝိဟရာမိ=၏) တထာ=တူ၊ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရာမိ) ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဝါ=ဤအရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်၊ အရပ်လေးမျက်နှာတို့၌ ဖြန့်သည့်နည်းတူပင်၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်အရပ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=အထက်အရပ်၌နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ အမော=အောက်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တိရိယံ= အထောင့်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (ဖရိတွာ ဝိဟရာမိ) [ဤတိုင်အောင် ဩဓိသော မေတ္တာဖရဏာ (အရပ်မျက်နှာ သတ္တဝါတို့ကို ပိုင်းခြားကန့်သတ်၍ မေတ္တာဖြန့်ပုံ) ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ယင်းသို့ မကန့်သတ်သော အနောဓိသော မေတ္တာဖရဏာကို ပြလို၍ သဗ္ဗဓိစသည်ဖြင့်ဟောတော်မူ၏]

သဗ္ဗဓိ=အားလုံးသော အရပ်မျက်နှာတို့၌၊ သဗ္ဗတ္တတာယ^၁=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၌ မိမိကိုယ်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးသောသတ္တဝါတို့၌ မိမိနှင့်တန်းတူညီမျှသည်အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ=ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ တခြားပြင်ပအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်ဘဲ အားလုံးသောစိတ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗာဝန္တံ=အားလုံးသော သတ္တဝါအပေါင်းရှိသော၊ လောကံ=သတ္တလောကကို၊ မေတ္တာသဟဂတေန= သော၊ ဝိပုလေန=ကျယ်ပြန့်သော၊ ဝါ=ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်တတ် အာရုံ ပြုတတ်သော၊ [အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း စသည်တို့၌ကဲ့သို့ အာရုံ၏တစိတ်တဖို့ တချို့မျှကိုသာမက သတ္တဝါအာရုံ၌ အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်၍ အာရုံပြုသောဟူလို] မဟဂ္ဂတေန=(ဘုံအားဖြင့်) မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိလေသာပယ်ခွါနိုင်ခြင်းစသော ဂုဏ်အားဖြင့် မြတ်သည်အဖြစ်သို့

၁။ သဗ္ဗတ္တတာ။ ။ အတ္တနော ဘာဝေါ အတ္တတာ။ သဗ္ဗေသု သတ္တေသု အတ္တတာ သဗ္ဗတ္တတာ=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၌ မိမိကိုယ်၏(ဝါ=မိမိကိုယ် နှင့် တန်းတူညီမျှသည်၏)အဖြစ်။ (တနည်း)သဗ္ဗာ အတ္တတာ သဗ္ဗတ္တတာ= အားလုံးသောစိတ်၏ အဖြစ်။ အားလုံးသောစိတ်အနေအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံမှ တပါးသော ပြင်ပအာရုံသို့ အနည်းငယ်မျှ မပျံ့လွင့်ဘဲ၊ ဖရိတွာ ဝိဟရာမိ=ဖြန့်၍နေ၏ဟူလို။ (အပ္ပမညာဝိဘင်းဋ္ဌ၊ ၃၆၁)။ ဤဒုတိယနည်း၌ “စိတ္တဘာဝေန” ၏နေရာ၌ စိတ္တဘာဝေနဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၃၀၂ ၌ ဂငယ် ဖြင့်ရှိ၏။

ရောက်သော၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော ဆန္ဒ၊စိတ်၊ဝီရိယ၊ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့-
 သွားအပ်၊ကျင့်အပ်သော၊ အပ္ပမာဏေန=အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော၊
 ကြိမ်းဖန်များစွာ စီးဖြန်းပွားများခြင်းကြောင့် မေတ္တာစိတ်သည် ဤရွှေဤမျှရှိ၏ဟု
 အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှ၏ဟူလို] ဝါ=အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှသော
 သတ္တဝါတို့ကို အာရုံပြုသော၊ [ဤနည်း၌ အပ္ပမာဏာရမ္မဏေနဟု ဆိုလိုလျက်
 အာရမ္မဏပုဒ်ကို ချေ၍ အပ္ပမာဏေနဟု ဆိုသည်ဟုကြံပါ] အဝေရေန=
 ဒေါသရန်မရှိသော၊ ဝါ=ဒေါသရန်မရှိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊
 အဗျာဗဇ္ဇေန= စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒေါမနဿ မရှိသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊
 ဖရိတွာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရာမိ=နေ၏။

ကရုဏာသဟဂတေန=ကရုဏာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊
 ဧကံ=သော၊ ဒိသံ=ကို၊ ဖရိတွာ။ပ။ အဗျာဗဇ္ဇေန=သော၊ စေတသာ=ဖြင့်၊
 ဖရိတွာ=၍၊ ဝိဟရာမိ=၏၊ မုဒိတာသဟဂတေန=မုဒိတာနှင့် တကွဖြစ်သော။ပ။
 ဥပေက္ခာသဟဂတေန= ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ= ဣန္ဒြား၊
 သော အဟံ=ထိုငါသည်၊ ဧဝံဘူတော=ဤဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်လေးပါးတို့တွင်
 တပါးပါးကိုဝင်စားသူဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ပြီး၍) စေစကံမာမိ=အံ့၊ (ဧဝံ
 သတိ=သော်) တသ္မိံ သမယေ=(ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်တပါးပါးဝင်စားပြီး၍
 စကြိုသွားရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧသော စကံမော=သည်၊ ဗြဟ္မာ=
 ဗြဟ္မမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်
 ဖြစ်သော၊ စကံမော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဧဝံ ဘူတော= ဤဗြဟ္မဝိဟာရ
 ဈာန်တပါးပါး ဝင်စားသည်၊ (ဟုတွာ=၍) သေယျံ=ကို၊ စေ ကပ္ပေမိ=အံ့၊
 (ဧဝံ သတိ=သော်) တသ္မိံ သမယေ=(ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်တပါးပါး ဝင်စားပြီး၍
 လျောင်းစက်ရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=၏၊ ဧတံ သယနံ= ဤ လျောင်းစက်ခြင်းသည်၊
 ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော
 ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးမား
 ခမ်းနားဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊
 ဟောတိ=၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ အဟံ=သည်၊ ယဿ=အကြင်ဗြဟ္မမည်သော
 ဥစ္စာသယန မဟာသယနကို၊ ဧတရဟိ။ပ။ အကသိရလာဘီ=၏၊
 ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မမည်သော၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရမည်သော) တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=
 ထိုမြင့်---အိပ်ရာခင်းဟူသည်၊ ဣဒံ=ဤမေတ္တာဈာန်စသော ဗြဟ္မဝိဟာရ
 ဈာန်လေးပါးပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ။ပ။ ဧဝရူပဿ=သော၊ ဗြဟ္မဿ=
 ဗြဟ္မမည်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနဿ=ခင်းကို။ပ။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယဿ=အကြင်အရိယမည်သော ဥစ္စာသယန

မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ ဧတရဟိံ။ပ။ အရိယံ=အရိယ
မည်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန=နည်း၊
ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။သော=ထိုငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဇာနာမိ= စဉ်းစား
ဆင်ခြင်သိမြင်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာမိ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါ့မှာ၊
ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ဝါ=ရာဂသည်၊ ပဟိနော=ပယ်အပ်ပြီ [တနည်း-ရာဂေါ=
ရာဂသည်၊ မေ=ငါ၏၊ (စိတ္တသန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှာ)ပဟိနော=ကင်းကွာပြီ]
။ပ။ [စာပိုဒ် ၃၅-ကြည့်] အနုပ္ပါဒဓမ္မော=မရှိ၊ မေ=သည်၊ ဝါ=မှာ၊
ဒေါသော=ဒေါသကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ မေ=သည်၊ ဝါ=မှာ၊ မောဟော=မောဟကို၊
ဝါ=သည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မော=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဇာနာမိ=စဉ်းစား
ဆင်ခြင်သိမြင်၏)ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ သော အဟံ=သည်၊ ဧဝံဘူတော=ဤသို့
(ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားပြီးဖြစ်ကြောင်းကို) စဉ်းစားဆင်ခြင်သိမြင်သူဖြစ်သည်၊
(ဟုတွာ=ဖြစ်၍) စေ စင်္ဂမာမိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) တသ္မိံသမယေ=
ထိုအခါ၌၊ (အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားပြီးလျှင် ရာဂစသည်ကို
ပယ်ရှားပြီးကြောင်း ဆင်ခြင်စဉ်းစားလျက် စင်္ကြံသွားရာ ထိုအခါ၌) မေ=၏၊
ဧသော စင်္ဂမော=သည်၊ အရိယော= အရိယမည်သော၊ ဝါ=အရိယဝိဟာရ
မည်သော ဖလသမာပတ်နှင့် နီးကပ် ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊
စင်္ဂမော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဧတံ=ဤလျောင်းစက်ခြင်းသည်၊
အရိယံ=အရိယမည်သော၊ ဝါ= အရိယဝိဟာရ မည်သော ဖလသမာပတ်နှင့်
နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ် ဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=
မြင့်---လျောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား၊ အဟံ=သည်၊ ယသ=အကြင် အရိယမည်သော
ဥစ္စာသယနမဟာသယနကို၊ ဧတရဟိံ။ပ။အကသိရလာဘိ=၏၊ အရိယံ=
အရိယမည်သော(အရိယဝိဟာရမည်သော)ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်
ဥစ္စာဖြစ်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ထိုမြင့်---အိပ်ရာခင်း ဟူသည်၊
ဣဒံ=ဤဖလသမာပတ်ပင်တည်း။ပ။အရိယသ=မည်သော၊ ဝါ= အရိယာ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနသ= ခင်းကို။ပ။
[အဘိက္ကန္တံ စသည်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၆-ကြည့်၊ ဤ၌ ဝုန်မတူသော
ပုဒ်တို့ကိုသာ အနက်ပေး တော့အံ့] ဧတေ မယံ=ထိုအကျွန်ုပ် တို့သည် ။ပ။
ဂစ္ဆာမ= ဆည်းကပ်ပါကုန်၏။ပ။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=၍၊ ပါဏုပေတေ= အသက်တို့ဖြင့်
ဆည်းကပ်ကြကုန်လျက်၊ ဝါ=လျက်၊ သရဏံ=၍၊ ဂတေ=သဘောပေါက်သိမြင်
ကြကုန်သော၊ ဥပါသကေ=ဥပါသကာတို့ဟူ၍၊ ဝါ=၍၊ နော= အကျွန်ုပ်တို့ကို။ပ။

၄-သရဘသုတ်

၆၅။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤသရဘသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=နာယုမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ) ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ရာဇဂဟေ= ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏အနီး၌၊ ဂိဇ္ဈကုဋေ=ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော၊ (လင်းတနှင့် တူသော အထွတ်ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော၊ ဝါ= အထွတ်တို့၌ လင်းတတို့ တည်ရှိကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော) ပဗ္ဗတေ=တောင်၌၊ ဝါ= တောင်ပေါ်ကျောင်း၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော် မူ၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=(ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီးရှိ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ သရဘော နာမ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော= ပရိဗိုဇ်သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=ဤမြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတရား တည်းဟူသော သာသနာတော်မှ၊ အစိရပက္ကန္တော=ထွက်ခွာသွား၍ မကြာမြင့် သေးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုသံရဘပရိဗိုဇ်သည်၊ ရာဇဂဟေ= ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ပရိသတိ=ပရိသတ်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသတိ= ပြောဆို၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဘာသတိ=ဟူမူ) မယာ=ငါသည်၊ သကျပုတ္တိကာနံ= သာကီဝင်မင်းသား ရှင်ဂေါတမ၏ တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏာနံ= ရဟန်းတို့၏၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ အညာတော=သိအပ်ခဲ့ပါပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ သကျပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အညာယ စ=သိပြီး၍သာလျှင်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခုသင်တို့ မျက်မြင် အတိုင်းပင်၊ အဟံ=ငါသည်၊ တသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=ထိုရှင်ဂေါတမ၏ အဆုံးအမ တရားတည်းဟူသော သာသနာမှ၊ အပက္ကန္တော=ခွဲခွါလာခဲ့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဘာသတိ=ပြောဆို၏။)

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သမ္မဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ ဘိက္ခု= တောနေရဟန်းတို့သည်။ပ။ ရာဇဂဟံ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်း အကျိုးငှာ၊ ပဝိသိသု=ဝင်ကြကုန်ပြီ၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ရာဇဂဟေ=၌၊ ပရိသတိ=၌၊ “အညာတော။ပ။ အပက္ကန္တော”တိ= “အညာတော ။ပ။ အပက္ကန္တော”ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသမာနဿ= ပြောဆိုသော၊ သရဘဿ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကဿ= ပရိဗိုဇ်၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) အသောသံ ခေါ=ကြားသိခဲ့ကြကုန်သည်သာ၊ အထ

ခေါ=ဦး၊ တေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ=ဦး၊ ပိဏ္ဍာယ=ငှာ၊ စရိတွာ=လှည့်လည်ကြပြီး၍၊ ပစ္စာဘံတ္တံ=ဦး၊ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ=ဆွမ်းခံရွာမှ ဖဲခွါခဲကြကုန်ပြီးသည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်)။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစံ=ဟူမူ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ သရဘော နာမ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=မှ၊ အစိရပက္ကန္တော=ထွက်ခွါသွား၍ မကြာမြင့်သေးပါ၊ သော=ထိုသရဘပရိဗိုဇ်သည်။ပ။ ဝါစံ=ကို၊ ဘာသတိ=၏၊ (ကိန္တိ ဘာသတိ) မယာ=ငါသည်။ပ။အပက္ကန္တော=ပြီ၊ ဣတိ(ဘာသတိ) ဘန္တေ=ရား၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ သိပ္ပိနိကာတီရံ=သိပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်းသည်၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမော=ပရိဗိုဇ်တို့၏ အာရာမ်သည်၊ ဝါ=ပရိဗိုဇ်ကျောင်းတိုက်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ သရဘော=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=ပရိဗိုဇ်သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ (ထိုသိပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်း ပရိဗိုဇ် အာရာမ်၊ သရဘပရိဗိုဇ်ရှိရာ အရပ်သို့) အနုကမ္ပံ=ငဲ့ညှာ ထောက်ထား သနားခြင်းကို၊ ဥပါဒါယ=အကြောင်းပြု၍၊ ဥပသင်္ကမတု=ကြွသွားတော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ) ဘဂဝါ=သည်၊ တုဏှိဘာဝေန= ဆိတ်ဆိတ် နေတော်မူသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ အဓိဝါသေသိ=လက်ခံတော်မူပြီ။

အထ ခေါ=ဦး၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သာယနသမယံ=ညနေချမ်းအခါ၌၊ ပဋိသလ္လာနာ=အာရုံများစွာ စိတ်ကိုခွါလျက်၊ ငြိမ်သက်ကိန်းဝပ်၊ ဖလသမာပတ်မှ၊ ဝါ=သင်္ခါရသတ္တဝါ၊ ဖဲခွါကင်းဆိတ်၊ ကိယံစိတ်ရှင်းလင်း၊ ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်းမှ၊ ဝုဋ္ဌိတော=ထတော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ပ။ ဥပ သင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူ၏၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ နိသဇ္ဇေ= ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သရဘံ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=

၁။ပဋိသလ္လာနာ။ ။ပဋိ(ပဋိသံဟရိတွာ)=အာရုံများစွာမှ စိတ်ကို ခွဲခွာ ရုပ်သိမ်း၍+သလ္လာနံ= ငြိမ်သက်စွာ ကိန်းအောင်းတော်မူခြင်း(ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်း)အဋ္ဌကထာ။

ထိုထို တပည့်ဒါယကာစသော သတ္တဝါတို့မှလည်းကောင်း အခြားသော ရူပါရုံစသော သင်္ခါရတို့မှလည်းကောင်း၊ ပဋိနိဝတ္တေတွာ အပသက္ကိတွာ=ဆုတ် ခွာရှောင်ရှား၍၊ နိလီယနံ ဝိဝေစနံ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ထိုသတ္တဝါသင်္ခါရတို့မှ ကင်းဆိတ်ရှင်းလင်း ငြိမ်သက်စွာ ကိန်းအောင်းတော်မူခြင်း(ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်း)ဋီကာ။

ကို၊ စတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ပြီ(ကိန္တိ အဝေါစ)သရဘ= သရဘ၊
 “အညာတော မယာ။ပ။အပက္ကန္တော” တိ= “အညာတော မယာ။ပ။ အပက္ကန္တော”
 ဟူ၍၊ စဝံ=ဤသို့၊ တံ=သင်သည်၊ ဝဒေသိ=ပြောဆို၏ဟူ၍၊ ဝါ=၏ဟူသော၊
 ကိရ=ငါတဆင့်ကြားရသော စကားသည်၊ သစ္စံ=မှန်သလော၊ ဣတိ (အဝေါစ)

စဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရားက မေးမြန်းတော်မူအပ်လသော်။ပ။
 တုဏှိ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း
 ။ပ။သရဘ=သရဘ၊ ဝဒေဟိ=ပြောပါလော၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ တေ=သင်သည်၊
 သကျပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ဓမ္မော=ကို၊ အညာတော=
 သိအပ်ခဲ့ပါသနည်း၊ တေ=သင်၏၊ (ဝစနံ=စကားသည်) အပရိပူရံ= မပြည့်စုံ
 သည်၊ သစေ ဘဝိဿတိ=အကယ်၍ ဖြစ်နေအံ့၊ (စဝံ သတိ=ဤသို့မပြည့်မစုံ
 ဖြစ်နေလသော်) အဟံ=ငါသည်၊ ပရိပူရေဿာမိ=ပြည့်စုံစေပါအံ့၊ ဝါ=ဖြည့်စွက်
 ပါအံ့၊ ပန=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ တေ=သင်၏၊ (ဝစနံ=သည်) ပရိပူရံ=ပြည့်စုံသည်၊
 သစေ ဘဝိဿတိ=အံ့၊ (စဝံ သတိ=ဤသို့ ပြည့်စုံသည်ဖြစ်လသော်)အဟံ=
 ငါသည်၊ အနုမောဒိဿာမိ=ဝမ်းမြောက်နုမော် သာဓုခေါ်ပါအံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ)
 ။ပ။တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ သရဘ=သရဘ၊ သကျပုတ္တိကာနံ=
 ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ယော ဓမ္မော=အကြင်တရားကို၊ (တယံ=
 သင်သည်)ပညာယတိ=ထင်ရှားစွာသိအပ်၏၊ သရဘ=သရဘ၊ (တံဓမ္မံ=
 အသင်ထင်ရှားစွာသိအပ်သော ထိုတရားကို) ဝဒေဟိ=ပြောပြ စမ်းလော။ပ။

အထ ခေါ်=ဦး၊ တံ ပရိဗ္ဗာဇကော=စုဝေးနေကြသော ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်
 ။ပ။အာဝုသော သရဘ=ငါ့ရှင်သရဘ၊ ယဒေဝ (ဓမ္မံ) (အသင် သိထား
 အပ်ပြီးသော) အကြင်တရားကိုသာလျှင်၊ တံ=သင်သည်၊ သမဏံ ဂေါတမံ=
 ရှင်ရဟန်းဂေါတမကို၊ ယာစေယျာသိ=နှုတ်ဖြင့်တောင်းဆို၊ စိတ်ဖြင့်လည်း
 လိုလား၏၊ တဒေဝ (ဓမ္မံ)=ထိုတရားကိုသာလျှင်၊ ဝါ=ထိုတရားဖြင့်သာလျှင်၊
 တေ=သင်အား၊ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊ ပဝါရေတိ=
 ဖိတ်မန်နေပါ၏၊ အာဝုသောသရဘ=ဘ၊ ဝဒေဟိ=ပြောပါလော။ပ။အနုမောဒိဿတိ=
 ဝမ်းမြောက်နုမော် သာဓုခေါ်ပါလိမ့်မည်၊ ဣတိ (အဝေါစံ= ပြောကြကုန်ပြီ)
 စဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အခြားပရိဗိုဇ်တို့က ပြောဆိုအပ်လသော်။ပ။ တုဏှိဘူတော=
 ဆိတ်ဆိတ်နေသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ မင်္ဂတူတော= အရှိန်အဝါမရှိသည်အဖြစ်သို့
 ရောက်သည်၊ ပတ္တက္ခန္ဓော= ငိုက်ဆိုက်ကျသော လည်ဂုတ်ရှိသည်၊ အစောမုခေါ်=
 အောက်သို့ငုံ့သော မျက်နှာရှိသည်၊ ပဇ္ဈာယန္တော=ကြံတွေးငေးမှီင်နေသည်၊
 အပ္ပဋိတာနော=ပြောဆိုတို့ရန် ရှေ့ရှုထင်ပေါ်သော ဉာဏ်မရှိသည်၊ ဝါ=
 အကြံဉာဏ်တုံးနေသည်၊ (ဟုတွာ= ဖြစ်၍)၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ အထ ခေါ်=

ဦး၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သရဘံ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=ကို၊ တုဏှိဘူတံ=၍ဖြစ်သည်ကို၊ မကံဘူတံ=သို့ရောက်သည်ကို ။ပ။ အပ္ပဋိဘာနံ=သည်ကို၊ ဝိဒိတွာ=သိတော်မူ၍၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကော= ထိုပရိဗိုဇ်တို့ကို။ပ။

ပရိဗ္ဗာဇကော=ပရိဗိုဇ်တို့၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုငြားအံ့၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ= အမှားမပါ , မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်၏ဟူ၍၊ ပဋိဇာနတော=ဝန်ခံသော၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤမည်သော တရားတို့ကို၊ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ= မသိအပ်, မသိနိုင်ပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=ပြောဆိုငြားအံ့) အဟံ= ငါသည်၊ တံ=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တတ္ထ=မသိနိုင်ပါဟု ပြောဆိုအပ်သော ထိုတရားတို့၌၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သမနုယုဇ္ဇေယျံ=စစ်ဆေးမေးမြန်းရမည်၊ သမနုဂါဟေယျံ=နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်းရမည်၊ သမနုဘာသေယျံ= ကောင်းစွာ ဆွေးနွေး မေးမြန်းရမည်၊ ဝတ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ သော=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ မယာ=ငါက၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သမနုယုဇ္ဇိယမာနော= စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်သည်၊ သမနုဂါဟိယမာနော= နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်း အပ်သည်၊ သမနုဘာသိယမာနော=ကောင်းစွာဆွေးနွေးမေးမြန်းအပ်သည်၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်ငြားအံ့) [“ယံ သော တိဏ္ဏံ” ဟူ၍ နောက်ထပ်(သော) တပုဒ် ပါနေသောကြောင့် “သော ဝတ”မှ (သော)၏ စပ်ရာ “ဘဝေယျ” ဟူသော ကြိယာအသစ်ထည့်ပေးရသည်။]

ယံ (ယေန ဌာနေန) = အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)=အကြင်အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ သော=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (၁) အညေန ဝါ=အခြားသော စကားတမျိုးဖြင့်သော်လည်း၊ အညံ=အခြားသော စကားကို၊ ပဋိစရိဿတိ=ဖုံးကွယ်ခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဝါ=ဖုံးကွယ်ထားလတ္တံ့၊ [သူ၏အပြစ် ပေါ်လောပေါ်လာစေနိုင်သော/အမေး စကားကို အခြားစကားဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားလတ္တံ့ဟူလို] (အာဂန္တုကကထံ= အခြားစကားအသစ်ကို၊ အာဟရန္တော=မစပ်ဆိုင်ဘဲ ဆောင်ယူပြောဆိုလျက်) ကထံ=နဂိုမူလစကားကို၊ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပသို့၊ အပနာမေဿတိ= ဖယ်ရှား ပစ်လွှဲ၊ [စာပိုဒ် ၆၈-သုတ် အဖွင့်နှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ထားသည်၊] (၂) ကောပဉ္စ= အားနည်းသော အမျက်ဒေါသကို လည်းကောင်း၊ ဒေါသဉ္စ= အားကြီးသော အမျက်ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ အပစ္စယဉ္စ=နှစ်သက် ဝမ်းမြောက် မှုမဖြစ်ကြောင်း ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ပါတုကရိဿတိ= ထင်ရှား ပြုလတ္တံ့၊ (၃) သရဘော=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော သေယျထာပိ=ပရိဗိုဇ်ကဲ့သို့၊

တုဏှိဘူတော=ဖြစ်သည်။ပ။ အပ္ပဋ္ဌိဘာနော=သည်။ (ဟုတွာ)နိသိဒိဿတိ= ထိုင်နေလတ္တံ့၊ (ဣတိ=ဤသို့) တိဏှံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနာနံ=အကြောင်း တို့တွင်၊ [သုံးမျိုးကို ဂဏန်းစဉ်အတိုင်းသိပါ] အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဌာနံ=အကြောင်းသို့၊ န နိဂစ္ဆေယျ=မရောက်နိုင်ရာ၊ ဧတံ (ဌာနံ)=ဤမရောက်နိုင် ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းသည်။ အဌာနံ=မရအပ် မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း။ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း။ [ဧကကစာပိုဒ် ၂၆၈-ကြည့်] ဧသော(အဝကာသော)=ဤမရောက်နိုင်ခြင်း ဟူသော အခွင့် အလမ်းသည်။ အနဝကာသော=မရအပ် မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း။ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း။ [ဤသုံးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင် တမျိုးမျိုးသို့ မရောက်ဘို့ရန် အကြောင်း အခွင့်အလမ်းမရှိ၊ ဧကန်ရောက်မည်သာဟူလို]။ပ။ ခိဏာသဝဿ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသူ ဟူ၍၊ ပဋိဇာနတော= သော၊ တေ=အရှင်ဂေါတမမှာ၊ ဣမေ အာသဝါ= ဤမည်သော အာသဝတို့သည်။ အပရိက္ခိဏာ=မကုန်ခန်းသေးပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=အံ့) အဟံ=ငါသည်။ တံ=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တတ္ထ= မကုန်ခန်းသေးပါဟု ပြောဆိုအပ်သော ထိုအာသဝတို့၌။ပ။ ယဿ အတ္ထာယ= အကြင်မဂ်ဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဓမ္မော= သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ ဒေသိတော=ဟောကြားအပ်ပြီ၊ သော=ထိုသစ္စာလေးပါး တရားသည်။ သမ္မာ= အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ တက္ကရဿ=ထိုသစ္စာလေးပါး တရားကို လိုက်နာပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့်၊ [ဋီကာအတိုင်း “သမ္မာ”ကို တက္ကရဿဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌စပ်၍ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခက္ခယာယဟူသော နောက်ပုဒ်၌စပ်၍ လည်းကောင်း နှစ်ထပ် အနက်ပြန်ဆိုသည်]။ ဒုက္ခက္ခယာယ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးခြင်းငှာ၊ (တံ အတ္ထံ=ထိုမဂ်ဖိုလ် အကျိုးကို) န နိယျာတိ=မဖြစ်စေနိုင်ပါ။ ဝါ= မပြီးစီးစေနိုင်ပါ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=အံ့)၊ အဟံ=ငါသည်။ တံ=ကို၊ တတ္ထ=ထိုအနိယျာနိက တရား၌၊ (မဂ်ဖိုလ်ဟူသောအကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆပြောဆိုအပ်သော ထိုသစ္စာလေးပါးတရား၌)

[တနည်း-ယဿ အတ္ထာယ=အကြင်ရာဂ ဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်း စသော အကျိုးငှာ၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဓမ္မော=အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မေတ္တာဘာဝနာ စသောတရားကို၊ ဒေသိတော=ပြီ၊ သော=ထိုအသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မေတ္တာဘာဝနာစသောတရားသည်။ သမ္မာ=ဖြင့်၊ တက္ကရဿ=(အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မေတ္တာဘာဝနာစသော) ထိုတရားကို လိုက်နာပြုကျင့်သော

ပုဂ္ဂိုလ်၏။ သမ္မာ=ဖြင့်၊ ဒုက္ခက္ခယာယ=ငှာ၊ တံ အတ္ထံ=ထိုရာဂဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းစသော အကျိုးကို၊ နနိယျာတိ=ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=အံ့၊ အဟံ=သည်၊ တံ=ကို၊ တတ္ထံ=ထိုအနိယျာနိကတရား၌၊ (ရာဂဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းစသော အကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆ ပြောဆိုအပ်သော ထိုအသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မေတ္တာဘာဝနာအစရှိသော တရား၌) ။ပ။ ဧသော (အဝကာသော)သည်၊ အနဝကာသော=တည်း၊ ဣတိ= (အဝေါစ=မိန့်) အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သိပ္ပိနိကာတီရေ=၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာဇမေ=၌၊ တိက္ခတ္ထု=သုံးကြိမ်၊ သီဟနာဒံ=မြင့်မြတ်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ ဝါ= ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့ ရဲတင်းစွာ မိန့်မြွက်အပ်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ ဝါ= တစုံတယောက်က မကန့်ကွက်နိုင် မပယ်ဖျက် နိုင်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ [စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် ၈-သုတ်၌လည်းကြည့်] နဒိတွာ=မိန့်မြွက်တော်မူပြီး၍၊ ဝေဟာသံ=ကောင်းကင်သို့၊ ပက္ကာမိ= ပျံတက်ကြွသွားတော်မူပြီ။

အထ 'ခေါ=၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည်၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အစိရပက္ကန္တဿ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍ မကြာမြင့်မီပင်၊ သရဘံ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=ကို၊ သမန္တတော=ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ ဝါစာယသန္နိ တောဒကေနာနံ =စကားတည်းဟူသော ကောင်းစွာ ထိုးနှက်နှိပ်စက်ကြောင်း

၁။ဝါစာယသန္နိတောဒကေနာနံ ။သမန္တတော နိဂ္ဂဏှနဝသေန တောဒနံ ဝိဇ္ဈနံ သန္နိတောဒကံ၊ သမ္မာ ဝါ နိတုဒန္တိ ပိဋေန္တိ ဧတေနာတိ သန္နိ တောဒကံ၊ ဝါစာယာတိ စ ပစ္စတ္တေ ကရဏာဝစနံ(ဤသုတ်ဋီကာ)။ ဝါစာယ သန္နိ တောဒကေနာတိ ဝစနသင်္ခါတေန သမန္တတော နိစ္စံ ကတွာ ဥပတုဒနတော သန္နိတုဒကေန၊ ဝိဘတ္တိအလောပေန သော နိဒ္ဒေသော၊ တေနာဟ “ဝစနပတောဒေနာ”တိ။သံယုတ်ဋီကာ၊ ဒု၊ ၁၉၇။

ဤ၌ “ဝါစာယ+သန္နိတောဒကေနာနံ”ဟု နှစ်ပုဒ်ခွဲခြင်း(ဝါကျယူခြင်း) မပြုမူ၍ သံယုတ်ဋီကာအတိုင်း ဝါစာယ၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ် မကျေသော အလုတ္တကမ္မဓာရယသမာသံအဖြစ်ဖြင့် “ဝါစာယသန္နိတောဒကေနာနံ” ဟု တပုဒ် တည်းယူမှသာ ဝါစာယ-၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်သည် ပဌမာအနက်ဟောဖြစ်နိုင်၍ ဤသုတ်ဋီကာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီ၏။ ထိုကရိုဏ်းဝိဘတ်၏ ပဌမာအနက်ဟော ဖြစ်ကြောင်းကို စာသင်သားတို့မျက်စိ၌ပို၍ထင်ရှားအောင် “ဝါစာယ သန္နိတောဒကံ=စကားတည်းဟူသော ကောင်းစွာထိုးနှက်ကြောင်း နှင်တံ ချွန်သည်၊ ဝါစာယသန္နိတောဒကေနာနိ=စကား-----ချွန်တို့သည်”ဟူ၍ ပဌမာဝိဘတျန္တပုဒ် ပြောင်းလဲကြည့်ပါ။

နှင့်တံချွန်ဖြင့်၊ ဝါ=စကားတည်းဟူသော ပတ်ပတ်လည်မှ ဝိုင်းအုံနှိပ်ကွပ်
 ထိုးသတ်ခြင်းဖြင့်၊ [တနည်း-ဝါစာယ=စကားတည်းဟူသော နှင်တံချွန်ဖြင့်၊
 သန္နိတောဒကေန=ပတ်ပတ်လည်မှဝိုင်းအုံနှိပ်ကွပ် ထိုးသတ်ခြင်းဖြင့်
 (တနည်း)သန္နိတောဒကေန=ကောင်းစွာထိုးနှက် နှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော၊
 ဝါစာယ=စကားတည်းဟူသော နှင်တံချွန်ဖြင့်] သဉ္စမ္ဘရိ^၂=ထက်ဝန်းကျင်မှ

ဝါစာယပုဒ်၌ ယ အက္ခရာမပါဘဲ “ဝါစာသန္နိတောဒကေန” ဟူသော
 ပါဠိသည်လည်း ဒိုကာအဖွင့်ပါဠိ မဟုတ်သော်လည်း ယုတ္တုပါဠိဖြစ်သည်သာ၊
 နိဿယခန်းဝယ် ထောင့်ကွင်းအတွင်း၌ ဝါစာယပုဒ်နှင့် သန္နိတောဒကေန
 ပုဒ်တို့ကို တခြားစီခွဲကာ ဝါကျပြုလုပ်၍ အနက်ပေးထားခြင်းမှာ စာသင်သား
 တို့အတွက် ပို၍လွယ်ကူစေလိုသောကြောင့် ဖြစ်၏။

၂။ သဉ္စမ္ဘရိမကံသု။ ။ The Pali Text Society (P.T.S) အဘိဓာန်
 နှင့် မော်နီယာဝီလျံအဘိဓာန်တို့၌ “သဉ္စမ္ဘရိ” ဟူသော ပါဠိပုဒ်ကိုလည်းကောင်း၊
 “ဗဒ္ဓိ ရိ” ဟူသော ဝေဒိကသက္ကတပုဒ်ကိုလည်းကောင်း ထုတ်ပြုပြီးလျှင်
 ထိုပုဒ်၌လည်း Reduplicated ဟူ၍ ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားကြောင်းကို
 ပြဆိုထား၏။ ထိုပြဆိုထားချက်ကို နည်းမှီပြီးလျှင် “ဘရဓာတ် ဣပစ္စည်း” ဟုခွဲ၍
 ဓာတုဒွေ ဘော်ပြုလျှင် “ဘရိ ဘရိ+ဣ=ဘဒ္ဓိ ရိ= ဗဒ္ဓိ ရိ” ဟု အဆင့်ဆင့်
 ဖြစ်ပြီးနောက် ဗဒ္ဓိရိဟုဖြစ်စေ၊ ပါဠိတော်အတိုင်း ဗဒ္ဓိရိ(ထို့နောက်
 သံဥပသာရဖြင့်)သဉ္စမ္ဘရိ ဟုဖြစ်စေ ရုပ်ပြီးစေသင့်၏။

ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားသော ရုပ်များစွာရှိရာတွင်လည်း တိတိကွတိ၌
 “တိတိ” ဟုဒွေဘော်ပြုထားသော်လည်း “သည်းခံ၏” ဟူသော အနက်ထက်
 ဘာမျှမပိုလွန်နိုင်၊ စက်မတိ၌ကား ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားသည့်အတွက် သွားခြင်း
 ရိုးရိုးမျှသာ မကတော့ဘဲ “လူးလာခေါက်ပြန် စကြိုသွား ၏” ဟုအနက်ပိုလွန်
 လာ၏၊ မောမူဟပုဒ်၌လည်း သာမန်ရိုးရိုး တွေဝေရုံမျှ မကတော့ဘဲ
 “အတိသယေန မုယုန=အလွန်တွေဝေသောတရား” ဟု အနက်ပိုလွန်းလာ၏။
 ဤသဉ္စမ္ဘရိပုဒ်၌လည်း ဓာတုဒွေဘော်သည် တိတိကွတိ၌ကဲ့သို့ အနက်ထူး
 မရှိသည်မဟုတ်၊ စက်မတိ၊ မောမူဟပုဒ်တို့၌ကဲ့သို့ အတိသယ=
 သုဘ=ပုနပ္ပုန (=Intensive) အနက်ကိုဟောနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်
 ယင်းဓာတုဒွေဘော်၏ ဘုသအနက်လည်း ပါဝင်အောင် “သမန္တတော ဘုသံ
 ဘရိတံ” ဟု သီလက္ခန်ဒိုကာဟောင်း(၃၇၆) ၌ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု ကြံသင့်၏။

ဤနေရာ၌ ဘနှင့် အသည် ဆင်တူရိုးများဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ထိုဒိုကာ
 ဟောင်း၌ အရိတံဟု(အစ၌ အသရဖြင့်)ပါဠိပျက်နေ၏။ ဤသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်
 ၄၊ ဒိုတို့မှ “သဉ္စမ္ဘရိတံ” ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်လျှင် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ
 အရိတံဟု မရှိသင့်ကြောင်း သိသာပါသည်။ သီလက္ခန် ဒိုကာသစ်၌ကား

လွန်ကဲစွာပြည့်နှက်နေသည်ကို၊ ဝါ=သူ၏အထက်၌ ထိုးနှက်နှိပ်စက်အပ်သည်ကို၊
 အကံသု=ပြုကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အကံသု=ပြုကြကုန်သနည်းဟူမူ)
 အဝုသော သရဘ=ငါ့ရှင်သရဘ၊ ဗြဟ္မာရညေ=ကြီးစွာသော တော၌၊
 ရေသိင်္ဂါလော=မြေခွေးအိုသည်၊ သိဟနာဒံ=ခြင်္သေ့၏ဟောက်သံကို၊
 နဒိဿာမိတိ=ဟောက်လိုက်မည်ဟု၊ (အာရဘန္တော=ကြိုးစားအားထုတ်လသော်)
 သိင်္ဂါလကံယေဝ=မြေခွေးအူသံကိုသာလျှင်၊ နဒတိသေယျထာပိ= အူလိုက်
 လေသကဲ့သို့၊ ဘောရဏ္ဏကံယေဝ=မြေခွေးအူသံကိုသာလျှင်၊ ဝါ= ဘောရဏ္ဏ
 မည်သော ငှက်အသံကဲ့သို့ ဆိုးဝါးကွဲအက် မနှစ်သက်ဖွယ်အသံကို သာလျှင်၊
 နဒတိ သေယျထာပိ=သို့၊ အဝုသော သရဘ=ဘ၊ ဧဝမေဝ= ဤအတူပင်လျှင်၊
 တံ=သင်သည်၊ သမထေန ဂေါတမေန=ရှင်ရဟန်းဂေါတမကို၊ အညတြဇေ=
 မတွေ့မမြင်၊ အဝေးကကြဉ်ဖယ်နေရ၍သာလျှင်၊ [ရှင်ရဟန်း ဂေါတမ၏
 ကွယ်ရာ၌သာလျှင် ဟူလို] သိဟနာဒံ=ခြင်္သေ့ဟောက်သံကို။ပ။ သိင်္ဂါလ
 ကံယေဝ=လျှင်၊ နဒသိ=အူလိုက်လေ၏။ပ။

သဇ္ဈတ္တရီ၊ သဇ္ဈတ္တရီတံကို အမှန်ယူ၍ သမဓိဘရိတန္တိ ပဒစ္စေဒေါ(ရှေးမူဟောင်း)
 ဟု ဖွင့်ခြင်းဖြစ်ရာ၏။ သို့သော် အဓိသဒ္ဓါဖြင့် ဓာတုဒွေဘော်၏
 ဘုသတ္တကိုပြလျက် သဇ္ဈတ္တရီဖါဠ်ကိုပင် ဖွင့်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသေး၏။ သဇ္ဈတ္တ
 ရီတံကို အမှန်ယူကြသော နောက်ဆရာတို့ကား ထိုရှေးမူဟောင်းဋီကာသစ်
 ပါဠိကို ပယ်ဖျက်၍ “သံ၊ အဓိ၊ အဘိ၊ အရိတန္တိ ပဒစ္စေဒေါ” ဟု ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ
 ထိုဋီကာသစ်(၃၉၀)၌ ပြင်ဆင်ထားကြလေ၏။

ထို့အပြင် အချို့ဆရာတို့သည် သဇ္ဈတ္တရီ(သဇ္ဈတ္တရီ)ပုဒ်၌ ဣပစ္စည်းကို
 ဘောဟောကြိကြ၏။ သို့သော် သဇ္ဈတ္တရီပုဒ်သည် သရဘံ ပရိဗ္ဗာဏံ ဟူသော
 ပကတိကံနှင့် အရတူ ပိကတိကံ ဖြစ်သောကြောင့် “သမန္တတော ဘုသံ
 ဘရတိ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌော ဟောတိတိ သဇ္ဈတ္တရီ” ဟု ကတ္ထုသာဓကစနတ္ထ
 ကြိရမည်ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ဘောဟောကြလျှင်ကား အကံသု၌ ဒွိကမ္မကမဟုတ်
 သော ကရဓာတ်အတွက် အရမတူသော ကံပုဒ်နှစ်ခုထပ်နေသောကြောင့်
 သဒ္ဓစည်းကမ်းပျက်၏။ ဤနိဿယခန်း၌ “သူ၏အထက်၌ ထိုးနှက်နှိပ်စက်
 အပ်သည်ကို” ဟူသော ဒုတိယအနက်ကား “ဥပရိ ဝိဇ္ဈိ သူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ”
 ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ဝါစာယသန္တိတောဒကေန ဟူသော ကရိဏ်းနှင့်
 ဆီလျော်အောင် ပြန်ဆိုထားသော အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။

ထို့အပြင် အဋ္ဌကထာမှ “ဖုဋ္ဌ” သဒ္ဓါကိုလည်း ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်း
 (ဘောဒန)အနက်ဟောမကြံစည်သင့်ပါ။ အဝီစိ မညေ ဖုဋ္ဌော။ပ။ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌော
 နေရယိကသတ္တောဟိ ပရိပုဏ္ဏော ဟူသော တိကစာပိုဒ်(၅၇)သုတ်၌ကဲ့သို့ ပရိ
 ပုဏ္ဏအနက်ဟော(ဖရဓာတ်၊ တပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော) ဖုဋ္ဌသဒ္ဓါသာဖြစ်သင့်ပါသည်။

အဗ္ဗကမဗ္ဗရီ = ကြက်မငယ်သည်။ ပုရိသက+ရဝိတံ = ကြက်ဖ၏ + တွန်သံကို။ ရဝိဿာမိတိ = တွန်လိုက်မည်ဟု။ (အာရဘန္တော = သော်) အဗ္ဗကမဗ္ဗရီရဝိတံယေဝ = ကြက်မငယ်၏ မပီမသ တွန်သံကိုသာလျှင်၊ ရဝတိ သေယျထာပိ = တွန်လိုက်လေသကဲ့သို့။ ပ။ ရဝသိ = တွန်လိုက်လေ၏။ ပ။ ဥသဘော = နွားတကောင်သည်။ သုညာယ = ခေါင်းဆောင်ဦးစီး နွားကြီး ဆိတ်သုန်းသော၊ ဂေါသာလာယ = နွားခြံ၌၊ ဂမ္ဘိရံ = လေးနက်မြည်ဟီးနွားသံ ကြီးကို၊ နဒိတဗ္ဗံ = မြည်ဟီးစေသင့်သည်ဟု။ မညတိ သေယျထာပိ = မှတ်ထင်နေ သကဲ့သို့။ ပ။ မညသိ = မှတ်ထင်နေ၏။ ဣတိ = ဤသို့။ (သဗ္ဗမ္ဘရီ = ကို၊ အကံသု = ပြုကြကုန်ပြီ) အထ ခေါ = ၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကော = တို့သည်။ ပ။ သဗ္ဗမ္ဘရီ = ကို၊ အကံသု = ပြီ၊ ဣတိ = ဤတွင်အပြီးတံည်း။ စတုတ္ထံ = တည်း။

၅-ကောသမုတ္တိသုတ်

၆၆။ [တချို့ကိုစာပိုဒ် ၆၄-၌ကြည့်] ယေန = အကြင်အရပ်၌၊ ကောသမုတ္တိ နာမ = ကောသမုတ္တိ မည်သော၊ ကာလာမာနံ = ကာလာမမင်းတို့၏၊ နိဂမော = နိဂုံးသည်။ (အတ္ထိ = ရှိ၏) တံ = ထိုကောသမုတ္တိနိဂုံးရှိရာ အရပ်သို့၊ အဝသရိ = ရောက်တော်မူပြီ၊ ကောသမုတ္တိယာ = ကောသမုတ္တိနိဂုံးသား ဖြစ်ကြသော၊ ကာလာမာ = ကာလာမမင်းတို့သည်၊ အသောသံ ခေါ = ကြားသိကြကုန် ပြီးသည်သာ၊ (ကိန္တိ = သို့၊ အသောသံ = ဟူမူ)။ ပ။ ဘန္တေ = အရှင်ဘုရား၊ သန္တိ = ယခုဖြစ်နေကြသည်မှာ၊ ဝါ = ယခုရှိနေကြသည်မှာ၊ ဇကော = အချို့ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ = သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏတို့သည်။ (သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏအမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ကောသမုတ္တိ = ကောသမုတ္တိနိဂုံးသို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ = လာကြပါကုန်၏၊ တေ = ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ သကံ = မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါဒံဝေ = အယူဝါဒကိုသာလျှင်၊ ဒီပေန္တိ = ပြောပြကြပါကုန်၏၊ ဇောတေန္တိ = ထင်ရှား တောက်ပြောင်စေကြပါကုန်၏၊ ပရပ္ပဝါဒံ ပန = သူတပါးတို့ အယူဝါဒကိုကား၊

၁။ အဗ္ဗကမဗ္ဗရီ။ ။ ဤ၌လည်း စာမူအမျိုးမျိုးရှိနေ၏။ အတ္တနောမတိ ဖြင့် ဓာတ်ပစ္စည်းပုဒ်ပါ၌ကြိရန် လွယ်ကူသော်လည်း မည်သည့်ပါဠိ မှန်ကန်ကြောင်း ခိုင်လုံသောကျမ်းဂန်သာကောဖြင့် တိတိကျကျဆုံးဖြတ်ရန် ကား ခဲယဉ်း၏။ စည်ရှင်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်၌မူ “အဗ္ဗကမဗ္ဗရီ” ဟု ရှိသင့်ကြောင်း မိန့်ဆို၏။ အဗ္ဗကာယ = အမသတ္တဝါ၏၊ မဗ္ဗရော(မရူရော) = မရ် မရ်ဟူသောအသံ(မပီသသောအသံ)၊ အဗ္ဗကမဗ္ဗရော ဧတိဿာ အတ္ထိတိ အဗ္ဗကမဗ္ဗရီ = အမသတ္တဝါ၏ မရ်မရ်ဟူသော မပီမသ တွန်သံရှိသော သတ္တဝါမ၊ ဝါ = ကြက်မငယ်၊ ဤသို့ ဝစနတ္တပြုတော်မူ၏။

ခုံသေန္တိ=ပုတ်ခတ်ကြပါကုန်၏။ ဝဗ္ဗေန္တိ=အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ် ပြုကြပါကုန်၏။ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ကြပါကုန်၏။ ပရိဘဝန္တိ=အယုတ်စား အညံ့စား သဘောထားကြပါကုန်၏။ ဝါ=ရှုတ်ချကြပါကုန်၏။ ဩမက္ခိံ=မြောက်ပင့် ချေပျက်အပ်သည်ကို။ ကရောန္တိ=ပြုကြပါကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား၊ အပရေပိ=နောက်ထပ် တမျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧကေ=ကုန်သော။ပ။ တေပိ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ တေသံ အမှောက်=ထိုတပည့်တော်တို့မှာ၊ [နောကား နိပါတမတ္တ] ကင်္ခါ= ယုံမှားသံသယသည်၊ ဟောတိ ဧဝ=ဖြစ်ပါတော့သည်သာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ= သို့လောသို့လော တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=သမဏဗြာဟ္မဏ ဖြစ်ကြ ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဘဝတံ=ဤအရှင်ဆရာကြီးတို့တွင်၊ ကော နာမ= အဘယ်မည်သော ဆရာကြီးသည်၊ သစ္စံ=မှန်သောအယူ ဝါဒကို၊ အဟ=ပြောလေသနည်း၊ ကော=အဘယ်ဆရာကြီးသည်၊ မုသာ=လွဲမှားသော ဝါဒကို၊ အဟ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (ကင်္ခါ=သည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ) ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ ဝေါ= သင်တို့အား၊ ကင်္ခိတံ=ယုံမှားခြင်းငှာ၊ အလံ=သင့်ပါပေ၏၊ ဝိစိကိစ္ဆိတံ= သို့လောသို့လောတွေးတောခြင်းငှာ၊ အလံ=၏၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဝေါ=သင်တို့မှာ၊ ကင်္ခိနိဿေ=ယုံမှားသင့်သော၊ ဌာနေ ဧဝ=အရာဌာန၌သာလျှင်၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပါ၏။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ ဧထ=သိနားလည် ထားကြကုန်လော၊ အနဿဝေန=အဆင့်ဆင့်ပြောစကား ကြားရုံမျှဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏိတ္ထ=(ဟုတ်လှပြီဟု) အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်၊ ပရမ္ပရာယ=မိဘဘိုးဘွားအဆက်ဆက် ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ(ဂဏိတ္ထ)= လင့်၊ ဣတိကိရာယ=အဲဒါဒီလိုတဲ့ဟု မသေမချာ ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ (ဂဏိတ္ထ)=လင့်၊ [ဣတိ ကိရ ဧတန္တိ ပဝတ္တာ ကထာ ဣတိကိရာ] ပိဋကသမ္ပဒါနေန=ကျမ်းဂန်ကို သင်ပြပေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း၊ [“ပိဋကံ ဂဇ္ဇော သမ္ပဒိယတိ ဧတသ္မာတိ ပိဋကသမ္ပဒါနံ” ဟူသော ဋီကာဝိဂ္ဂိုဟ် အနက်တည်း] ဝါ=မိမိကိုယ်ကို ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူထားသော ကျမ်းတတ် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးအနေထား၍လည်း၊ မာ(ဂဏိတ္ထ)=(မိမိတို့ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီ၏ဟု) အတည်အမြဲစွဲမှတ် မထားကြကုန်လင့်၊ [ဤစကား၊ ဤအယူ ဝါဒသည် ငါတို့ သင်ယူထားသော ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီ သည်ဟု အတည်အမြဲ စွဲမှတ် မထားကြကုန်လင့်]၊ တတ္ထဟေတု=(ဤအတိုင်းသာ ဖြစ်လောက်ရာ၏ဟု)

ကြိဆယူခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏိတ္ထ= (ဤအကြံအတိုင်း ဟုတ်ပြီဟု) အတည်မယူကြကုန်လင့်၊

နယဟေတု=နည်းလမ်းယုတ္တိချိန်ဆယူခြင်းဟူသော အကြောင်း ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=နည်းယူခြင်း၊ နည်းမှီးခြင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏိတ္ထ= အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ အာကာရပရိဝိတက္ကေန=အကြောင်းကို ကြိဆခြင်း ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=မိမိကြံစည်အပ်သော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာဂဏိတ္ထ= (အကြောင်းခိုင်လုံသည်ဟူ၍) အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ= တွေးကြံစဉ်းစား၍ကြေနပ်နှစ်သက် လက်ခံထားအပ်သော မိမိအယူအဆ ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=တွေးကြံ---အဆနှင့် ကိုက်ညီသဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏိတ္ထ= အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ [နိဇ္ဈာနေန=တွေးကြံစဉ်းစားခြင်းဖြင့်၊ ခန္တိ= ကြေနပ် နှစ်သက်သော၊ ဝါ=ကြေနပ်နှစ်သက်၍ လက်ခံထားအပ်သော၊ ဒိဋ္ဌိ=အယူအဆ၊ ဘဗ္ဗရူပတာယ=စကားကိုနာယူထိုက်သော သဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် အားဖြင့်လည်း၊မာဂဏိတ္ထ=(ဤပုဂ္ဂိုလ်ပြောစကား မမှားဒေကန်မှန်၏ဟု) အတည် မယူကြကုန်လင့်၊ နော=ငါတို့၏၊ ဂရ=ဆရာဖြစ်သော၊ သမဏော= ရဟန်းပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့အားကိုးတခု အခိုင်အမာပြု၍လည်း၊ မာ ဂဏိတ္ထ=အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ “ဣမေ ဓမ္မာ= ဤတရားတို့သည်၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်တို့ဟည်း၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သာဝဇ္ဇာ=အပြစ်ရှိကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို၊ ဝိညဂရဟိတာ= ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သမတ္တာ=ပြည့်စုံကုန်သည်၊ သမာဒိန္ဒာ=စွဲမြဲစွာ ယူအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ=ဆောက်တည်အပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) အဟိတာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှာ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဇာနေယျာထ=သိကုန်ငြားအံ့၊ ကာလာမာ=တို့၊ အထ=ထိုသို့သိရာအခါ၌၊ တုမေ= သင်တို့သည်၊ (ဣမေ ဓမ္မာ=တို့ကို) ပဗောယျာထ=ပယ်စွန့် ကြကုန်လော၊ ကာလာမာ=တို့၊ တံ=ထိုငါဆိုမည့်စကားကို၊ (တုမေ= သင်တို့သည်) ကိမညထ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ လောဘော= လောဘသည်၊ ပုရိသဿ=ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော= ဖြစ်လသော်၊ ဟိတာယ ဝါ=အကျိုးစီးပွား အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= ဖြစ်သလောအဟိတာယ ဝါ=အကျိုးမဲ့ အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= လော၊ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)ဘန္ဓေ =ရား၊အဟိတာယ= ငှာ၊

(ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစံ= လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ကာလာမာ=တို့၊ လုဒ္ဓေါ=တပ်မက်သော၊ ဝါ=လောဘကြီးသော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤသတ္တဝါဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောဘေန=လောဘသည်၊ အဘိဘူတော=လွမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ် ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ပါဏမ္ပိ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုလည်း၊ ဟနတိ= သတ်၏၊ အဒိန္နမ္ပိ=ပိုင်ရှင်က မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကိုလည်း၊ အဒိယတိ= ခိုးယူလုယက်၏၊ ပရဒါရမ္ပိ=သူတပါးမယားကိုလည်း၊ ဂစ္ဆတိ=မေထုန်ပျော်ပါး သွားလာလွန်ကျူး၏၊ မုသာပိ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကိုလည်း၊ ဘဏတိ= ပြောဆို၏၊ ပရမ္ပိ=သူတပါးကိုလည်း၊ တထတ္တာယ (တထာ+တ္တာယ) ထိုနည်းမခြား မိမိအလားတူပြုကျင့်သူ၏ အဖြစ်မှာ၊ သမာဒပေတိ= ကောင်းစွာ နာယူစေ၏၊ ဝါ=ဟောပြောတိုက်တွန်း၏၊ ယံ=ယင်းသို့သတ်ဖြတ် ခိုးယူခြင်း စသော အကုသိုလ်အကြောင်းတရားသည်၊ [ယံဿ=ယံ+အဿ] အဿ= (သတ်ဖြတ်ခိုးယူခြင်းစသော အကုသိုလ်ကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒီဃရတ္တံ= ရှည်မြင့်ကြာသော ညဉ့်နေ့ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ဟောတိ= ဖြစ်နိုင်သလော၊ ဣတိ(အဝေါစံ=မေးပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏ ဘုရား၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစံ=လျှောက်ကုန်ပြီ)။ပ။

ဒေါသော = ဒေါသသည် ။ပ။ ဒုဋ္ဌော= ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဝါ=ဒေါသထွက်သော ။ပ။ မောဟော=မောဟသည်။ပ။ မုဋ္ဌော=မောဟဖြင့် တွေဝေသော၊ ဝါ=အမှန်မသိ အမှားသိသော။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ= ကုသိုလ်တို့လော၊ အကုသလာ ဝါ=အကုသိုလ်တို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစံ= မေးပြီ) အကုသလာ ဘန္တေ= အကုသိုလ်တို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစံ= ဖြေကြားလျှောက်ထားကုန်ပြီ) သာဝဇ္ဇာ ဝါ=အပြစ်ရှိသော တရား တို့လော၊ အနဝဇ္ဇာ ဝါ=အပြစ်မရှိသော တရားတို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစံ=မေး) သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ=အပြစ်ရှိသော တရားတို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစံ=ဖြေ) ဝိညုဂရဟိတာ ဝါ= ပညာရှိတို့ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့လော၊ ဝိညုပ္ပသတ္တာ ဝါ=ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်သော တရားတို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစံ=မေး) ဝိညုဂရဟိတာ ဘန္တေ=ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ အဝေါစံ=ဖြေ) ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘစသောတရားတို့သည်၊ သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ) အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ ဝါ=ဖြစ်ကုန်သလော၊ နော (သံဝတ္တန္တိ) ဝါ=မဖြစ်ကုန်သလော၊ ဧတ္ထ=

ဤအဟိတ၊ ဒုက္ခအကျိုးငှာဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်း၊ ပြဿနာ၌၊ ကထံ
 ဝါ=အဘယ်သို့မူလည်း၊ ဝေါ=သင်တို့၏၊ (မတိ= ထင်မြင်ယူဆမှုသည်)
 ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဘန္တေ=ရား၊ (ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်)
 သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ) ။ပ။သံဝတ္တန္တိ=
 ဖြစ်ပါကုန်၏၊ [ဣတိ-မလိုသေး]ဇတ္ထ=ဤအဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း
 မဖြစ်ခြင်း၌၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းသာ (ဤအဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ကုန်၏
 ဟူ၍သာ) နော=တပည့်တော်တို့၏၊ (မတိ=သည်) ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ
 (အဝေါစံ)

ကာလာမာ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ (မယံ=
 ငါတို့သည်) အဝေါစုမှာ=ဆိုခဲ့ကြကုန်ပြီ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုမှာ=
 ဆိုခဲ့ကြကုန်သနည်းဟူမူ) ကာလာမာ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧထ=လော။ပ။
 ပဇဟေယျာထ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစုမှာ=ပြီ) ဣတိ=ဤသို့သော၊
 ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်ခဲ့ပြီ၊
 ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (လောဘာစသောအကုသိုလ်
 တရားတို့၏ သာဝဇ္ဇစသည်ဖြစ်ခြင်း၊ အဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော
 ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်ပြီ။ပ။ ဣမေ
 ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်၊ ကုသလာ= ကုသိုလ်တို့တည်း။ပ။ အနဝဇ္ဇာ=
 အပြစ်မရှိကုန်၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဝိညုပ္ပသတ္တာ= ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်
 ကုန်၏ ။ပ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလိုငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=
 ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ တုမှေ အတ္တနာဝ ဇာနေယျာထ=ငြားအံ၊ ကာလာမာ=တို့၊
 အထ=ထိုသို့ သိရာအခါ၌၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ (ဣမေ ဓမ္မေ=
 ဤတရားတို့ကို) ဥပသမ္ပန္န=ပြည့်စုံစေကုန်၍၊ ဝိဟရေယျာထ= နေကြကုန်လော
 ။ပ။ အလောဘော=အလောဘသည်၊ ဝါ= လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
 တရားသည် ။ပ။ အလုဒ္ဓေါ=မတပ်မက် မခင်တွယ် သော။ပ။ အနဘိဘူတော=
 မလွမ်းမိုး မနှိပ်စက်အပ်သည်၊ အပရိယာဒိန္နစိတ္တော= ထက်ဝန်းကျင်မှ
 မသိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ= မကုန်ခန်း စေအပ်သော
 ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=၍) ပါဏံ=ကို၊ နေဝ ဟနတိ= မသတ်။ပ။
 ယံ=ယင်းသို့ မသတ်ဖြတ် မခိုးယူခြင်းစသော ကုသိုလ်အကြောင်း တရားသည်၊
 အဿ=ထိုကုသိုလ်ကို ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ပ။ အဒေါသော= အဒေါသသည်၊
 ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်။ပ။

[ပေယျာလအတွင်းမှ ထူးသော ပုဒ်နက်များမှာ-အဒုဇ္ဈော=ဒေါသသည်
 မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ အမောဟော=

အမောဟသည်၊ ဝါ=မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားသည်။ပ။ အမူဇ္ဇော= မောဟဖြင့် မတွေ့ဝေသော၊ ဝါ=တွေ့ဝေကင်းသိ ပညာရှိသော]

ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘစသော တရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ= ကုသိုလ်တို့လော။ပ။ဇတ္ထ=ဤဟိတ၊ သုခအကျိုးငှာဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း၊ ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=လည်း၊ ဝေါ=သင်တို့၏၊ (မတိ=သည်)ဟောတိ=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးပြီ) ဘန္တေ=ရား (ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘ စသော တရား တို့သည်) သမတ္တာ။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဇတ္ထ=ဤဟိတသုခ အကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း ပြဿနာ၌၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းသာ၊ (ဤသို့ ဟိတသုခအကျိုးငှာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍သာ) နော=တို့၏၊ (မတိ=သည်) ဟောတိ= ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစံလျှောက်ကုန်ပြီ)။ပ။ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက် သဘောကို၊ (အလောဘစသော တရားတို့၏ အနုဝဇ္ဇစသည်ဖြစ်ခြင်း၊ ဟိတသုခ အကျိုးငှာဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ သ သော အရိယသာဝကော= ထိုအရိယာ ဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဝါ=အရိယာသခင် ဘုရားရှင်၏ တပည့်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤပြဆိုခဲ့သော လောဘစသည်ကို မဖြစ်စေခြင်းဖြင့်၊ ဝိဂတာ တိဇ္ဈော= ကင်းရှင်းသော အဘိဇ္ဈာ လောဘရှိသည်၊ ဝိဂတာ ဗျာပါဒေါ= ကင်းရှင်းသော ဒေါသရှိသည်၊ အသမ္ပုဇ္ဈော=ပြင်းထန်စွာ မတွေ့ဝေသည်၊ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာခွဲခြား သိမြင်သည်၊ ဝါ=သမ္ပဇေညာဏ် ပညာရှိသည်၊ ပတိဿတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို ထပ်ကာမပြတ်အမှတ်ရနေသည်၊ (ဟုတွာ= ဖြစ်၍) မေတ္တာသဟဂတေန။ပ။ [ဇာပိဒံ ၆၄-ကြည့်] ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ= ဤသို့ပါဏာတိပါတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့်၊ အဝေရစိတ္တော= ရန်ကင်းသောစိတ်ရှိ၏၊ (ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ငါးမျိုးသောအကုသိုလ် ရန်နှင့် ရန်သူပုဂ္ဂိုလ် ကင်းရှင်းသောစိတ်ရှိ၏) ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ အဗျာဗဇ္ဈ စိတ္တော=အမျက်ဒေါသဟူသော စိတ်ဒုက္ခ ကင်းရှင်းသောစိတ်ရှိ၏၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော=စိတ်ကို နှိပ်စက်တတ်၊ ပူလောင်စေတတ်သော ဥဒ္ဓစ္စစသော ကိလေသာ ကင်းကွာသောစိတ်ရှိ၏၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော=ကိလေသာ အညစ်အကြေး ကင်းဝေး စင်ကြယ်သောစိတ်ရှိ၏၊ တဿ=ထိုအရိယ သာဝကသည်၊ ဝါ=မှာ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုမျက်မှောက် ဘဝ၌ပင်လျှင်၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ အဿာသာ=မှီခို အားထား ရာတို့ကို၊ ဝါ=ရွသာရှိက်သာ သက်သာရာတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဓိဂတာ= ရအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ပရော=ယခုပစ္စုပ္ပန်လောကမှတစ်ပါး တခြားသော၊ လောကော=နောင်

တမလွန်လောကသည်၊ သစေ အတ္ထိ=အကယ်၍ရှိကြားအံ့၊ သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ=
 ကောင်းစွာပြုအပ်၊ မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကုသိုလ်ကံ၊
 အကုသိုလ်ကံတို့၏၊ ဖလံ=အကြောင်းကံနှင့် မတူသော အကျိုး အာနိသင်သည်
 လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထပ်ဆင့်တိုးတက်အကျိုးဆက်သည် လည်းကောင်း၊
 ဝိပါကော= အကြောင်းကံနှင့်တူသော အကျိုးသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=
 ကံတူမှုရင်း၊ အကျိုးသည်လည်းကောင်း၊ သစေ အတ္ထိ=အကယ်၍ ရှိကြားအံ့၊
 အထ= ထိုသို့ရှိလသော်၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ [ဇကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၄၃၊ ၄၄-
 ကြည့်] ဥပပဇ္ဇိဿာမိ=လားရောက်ရပေလိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ပဌမော=
 ရှေးဦးစွာသော၊ အယံ အဿာသော=ဤမှီခိုအားထားရာကို၊ အဿ=
 ထိုအရိယသာဝကသည်၊ အဓိဂတော=ရအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပရော=
 သော၊ လောကော=သည်၊ သစေ နတ္ထိ=အကယ်၍ မရှိကြားအံ့၊ သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ=
 ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဖလံ=လည်းကောင်း၊ ဝိပါကော=လည်းကောင်း၊
 သစေ နတ္ထိ=အံ့၊ အထ=ထိုသို့မရှိလသော်၊ အဟံ=သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=လျှင်၊
 အဝေရံ=ရန်မရှိအောင်၊ အဗျာပဇ္ဇံ=ဒေါသ ဗျာပါဒမရှိအောင်၊ အနိဗ္ဗံ=ဆင်းရဲဒုက္ခ
 မရှိအောင်၊ သုခိံ=ချမ်းသာမှုရှိအောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရာမိ=
 သုတ်သင် စောင့်ရှောက်ရပေ၏၊ ဣတိ=သော၊ ဒုတိယော= နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။

ကရောတော=မကောင်းမှုကို ပြုလသော်၊ ဝါ=ပြုလျှင်၊ ပါပံ= မကောင်းမှု
 ကို၊ သစေ ကရိယတိ=အကယ်၍ ပြုအပ်သည် မည်ကြားအံ့၊ ဝါ=ပြုအပ်ရာ
 ရောက်ကြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) အဟံ=ငါသည်၊ ကဿစိ=
 မည်သည်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အပေါ်၌မျှ၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို၊ [တနည်း-ကဿစိ
 (ကိဉ္စိ)=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှသော၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို] န စေတေမိ=
 ကြိုစားအားထုတ် ပြုလုပ်နေသည် မဟုတ်၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာ ညစ်ကျူ
 မကောင်းမှုကို၊ အကရောန္တံ=မပြုလုပ်သော၊ မံ=ငါ့ကို၊ ကုတော= အဘယ်ကြောင့်၊
 ဝါ=အဘယ်မှာလျှင်၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲသည်၊ ဖုဿိဿတိ=တွေ့ကြုံနိပ်စက် ထိုးနှက်
 လတ္တံ့နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော ။ပ။
 ကရောတော=မကောင်းမှုကို ပြုနေပါလျက်၊ ပါပံ=ကို၊ သစေ န ကရိယတိ=
 အကယ်၍ပြုအပ်သည်မမည်အံ့၊ ဝါ=အံ့၊ အထ=ထိုသို့ဖြစ်လသော်၊ အဟံ=
 ငါသည်၊ ဥဘယေနော=နှစ်မျိုးစုံအားဖြင့်ပင်၊ (မကောင်းမှုကို မပြုခြင်း၊
 ပြုသော်လည်း ပြုရာမရောက်ခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးစုံအားဖြင့်ပင်) ဝိသုဒ္ဓံ=
 အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ သမနုပဿာမိ=တွေ့မြင်နေ
 ရ၏၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အယံ
 အဿာသော=ကို၊ အဿ=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ အဓိဂတော=သည်၊

ဟောတိ=၏။ပ။ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ အဿာသာ= ဤမှီခိုအားထားရာ တို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဓိဂတာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ) ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=ဤစကားတော်သည်၊ ဧဝံ= မိန့်တော်မူတိုင်း မှန်ပါ၏။ သုဂတ=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=သည်၊ ဧဝံ=၏။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ သ သော အရိယသာဝကော=သည်။ပ။

၆-သာဋ္ဌသုတ်

၆၇။ အာယသ္မာ နန္ဒကော=အရှင်နန္ဒကသည်။ပ။ [ဒုကစာပိုဒ် ၃၇- ကြည့်] အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ မိဂါရနတ္တာ=မိဂါရသူဌေး၏ မြေးဖြစ်သော၊ သာဋ္ဌောစ=သာဋ္ဌသည်လည်းကောင်း၊ သေခုနိယနတ္တာ=သေခုနိယသူဌေး၏ မြေးဖြစ်သော၊ သာဏောစ=သာဏသည်လည်းကောင်း။ပ။ သာဋ္ဌာ=သာဋ္ဌတို့၊ ဧထ=လော။ပ။ လောဘော=လိုချင်တပ်မက်မှုလောဘသည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=ရှိပါသည်အရှင်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကြကုန်ပြီ) သာဋ္ဌာ=သာဋ္ဌတို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတံ အတ္ထံ=ဤလောဘဟူသော အနက်သဘောကို၊ အဘိဇ္ဈာတိ=အလွန်လိုချင်တတ်သော တဏှာဟူ၍၊ ဝါ=သူတပါးစည်းစိမ်ကို တပ်မက်သောအားဖြင့် ရှေ့ရှုကြံစည်တတ်သော တဏှာဟူ၍၊ ဝဒါမိ=ဆို၏။ သာဋ္ဌာ=သာဋ္ဌတို့၊ လုဒ္ဓေါ=သော၊ အဘိဇ္ဈာလု=များသောအဘိဇ္ဈာရှိသော၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပါဏမ္ဗိ။ပ။ ဒေါသော=အမျက်ဒေါသသည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါသလော။ပ။ သာဋ္ဌာ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတံ အတ္ထံ=ဤဒေါသ ဟူသော အနက်သဘောကို၊ ဗျာပါဒေါတိ=ဗျာပါဒဟူ၍၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝဒါမိ=၏။ သာဋ္ဌာ=တို့၊ ဒုဋ္ဌော=သော၊ ဗျာပန္နစိတ္တော= ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသော၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ မောဟော=မသိမှု အသိမှားမှု မောဟသည်၊ အတ္ထိ=လော။ပ။ ဧတံ အတ္ထံ= ဤမောဟဟူသော အနက်သဘောကို၊ အဝိဇ္ဇာတိ=အဝိဇ္ဇာဟူ၍၊ ဝါ=အမှန် သဘောကို ဖုံးကွယ်တတ်သော တရားဟူ၍။ပ။ မူဋ္ဌော=သော၊ အဝိဇ္ဇာဂတော= အဝိဇ္ဇာသည် စွဲကပ်အပ်သော၊ [အဝိဇ္ဇာယ ဂတော ဥပဂတောတိ အဝိဇ္ဇာဂတော] ဝါ=ဖြစ်ပွားသော အဝိဇ္ဇာရှိသော၊ [အဝိဇ္ဇာ ဂတာ ပဝတ္တာ ယဿာတိ အဝိဇ္ဇာဂတော] အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘစသော တရားတို့သည်။ပ။

အလောဘော=အလောဘသည်။ ဝါ=လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားသည်။ အတ္ထိ=ရှိသလော။ပ။ဧတံ အတ္ထံ= ဤအလောဘဟူသော အနက်သဘောကို၊ အနဘိဇ္ဈာတိ=အဘိဇ္ဈာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူ၍။ပ။ အလုဒ္ဓေါ=သော၊ အနဘိဇ္ဈာလု=များသောအဘိဇ္ဈာရှိသူမဟုတ်သော၊ အယံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဧတံ အတ္ထံ=ဤအဒေါသအနက်သဘောကို၊အဗျာပါဒေါတိ= ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူ၍။ပ။ အဒုဋ္ဌော= ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ အဗျာပန္နစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်မရှိသော၊ အယံ=သည်။ပ။ အမောဟော= အမောဟသည်။ ဝါ=မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်။ပ။ ဧတံ အတ္ထံ=ဤအမောဟအနက် သဘောကို၊ ဝိဇ္ဇာတိ=ဉာဏ်ပညာဟူ၍။ပ။ အမူဋ္ဌော=မောဟဖြင့် မတွေ့ဝေသော၊ ဝိဇ္ဇာဂတော=ဉာဏ်ပညာသည် စွဲကပ်အပ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာ ရှိသော၊ အယံ=သည်။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘအစရှိသော တရားတို့သည်။ပ။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ (ဗြဟ္မဝိဟာရတရား လေးပါးတို့ကို ဖြစ်ပွားစေပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည်) ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=ခွဲခြားသိ၏၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရသမာပတ်မှထ၍ ဝိပဿနာအားထုတ် သောအခါ ခွဲခြားသိ၏) (ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=ခွဲခြားသိသနည်းဟူမှ) ဣဒံ=ဤခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဟိနံ=ယုတ်ညံ့သော တဏှာသမုဒယသစ္စာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ပဏီတံ=မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂသစ္စာသည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဣမသံ သညာဂတဿ=ဤဝိပဿနာသညာ၏၊ [ဂတသဒ္ဓါ တဗ္ဗော] ဥတ္တရိ=နောက်၌၊ နိဿရဏံ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဣတိ (ပဇာနာတိ)[ထို့နောက် စာပိုဒ် ၅၉-တိကဏ္ဍသုတ်ကြည့်] သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (ကိန္တိ ပဇာ နာတိ) ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ (မေ=ငါ့မှာ)လောဘော= လောဘသည်၊ အဟု=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ [တဒဟု-တံ+အဟု]တံ=ထိုလောဘသည်၊ အကုသလံ= အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ [တနည်း-တဒဟု=တဒါ+အဟု။ တဒါ= ထိုရှေးအခါ၌။ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ခဲ့ပြီ] သော=ထိုလောဘ အကုသိုလ် သည်၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ နတ္ထိ=ငါ့မှာမရှိတော့၊ ဝါ= မဖြစ်တော့၊ ဣစ္စေတံ (ဣတိ ဧတံ)=ဤလောဘအကုသိုလ်မရှိခြင်းသည်၊ ကုသလံ=သားရန် ကင်းကြောင်း ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌၊ (မေ=ငါ့မှာ) ဒေါသော= ဒေါသသည်၊ အဟု=ပြီ။ တံ=ထိုဒေါသသည်၊ အကုသလံ= အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ [“တဒါ+အဟု”ဟုပုဒ်ဖြတ်၍လည်း ဆိုလိုကဆိုပါ] သော= ထိုဒေါသအကုသိုလ်သည်၊ ဧတရဟိ=၌၊ နတ္ထိ=တော့၊ ဣစ္စေတံ=ဤဒေါသ

အကုသိုလ်မရှိခြင်းသည်၊ ကုသလံ=ဘေးရန်ကင်းကြောင်းကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ပုဗ္ဗေ=ဦး၊ (မေ=ငါ့မှာ)မောဟော=သည်၊ အဟု=ပြီ။ ပ။ ကုသလံ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (ပဇာနာတိ)သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ= ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ နိစ္ဆာတော=ဆာလောင်ကြောင်းတဏှာမရှိသည်၊ နိဗ္ဗတော=ကိလေသာဟု မီးပူကင်းဝေး ငြိမ်းအေးသည်၊ သီတိဘူတော= ကိလေသာဟု အပူမသန်း အေးချမ်းသူဖြစ်သည်၊ သုဗ္ဗဋ္ဌိသံဝေဒီ=ကိုယ်စိတ် နှစ်ဖြာချမ်းသာကို ခံစားရသည်၊ ဝါ=မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သောချမ်းသာကို ခံစားရသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)ဗြဟ္မဘူတေန=မြတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=ကိုယ်စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၇-ကထာဝတ္ထုသုတ်

၆၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထာဝတ္ထုနိ=စကား၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဝါ=စကားပြောဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိတံ=အတိတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အချိန်ကာလကို၊ ဝါ=အကြင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အရဗ္ဘ=အကြောင်းပြု၍၊ “အတိတံ=အတိတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနံ=အခါကာလ၌၊ ဝါ=အခါကာလတုန်းက၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အဟောသိ= ဖြစ်ခဲ့ဘူးပြီ” ဣတိ=ဤသို့၊ ကထံ=စကားကို၊ ကထေယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုအတိတ်ဖြစ်သော အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုအတိတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားလည်းကောင်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနာဂတံ=အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=နောင်လာလတ္တံ့သော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အခါကာလကို၊ ဝါ=အကြင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အရဗ္ဘ=၍၊ “အနာဂတံ=သော၊ အဒ္ဓါနံ=အခါကာလ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့” ဣတိ=သို့၊ ကထံ=စကားကို၊ ကထေယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုအနာဂတ်အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုအနာဂတ်ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတရားလည်းကောင်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ=ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်တုန်းဆဲဆဲဖြစ်သော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အခါကာလကို၊ ဝါ=အကြင်ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အာရဗ္ဘ=၍၊ “ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ဝါ=ယခုဖြစ်သော၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ=သော၊ အဒ္ဓါနံ=အခါကာလ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏” ဣတိ=ဤသို့၊ ကထံ=ကို၊ ကထေယျ=၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုပစ္စုပ္ပန်အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရား လည်းကောင်းတည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထာသမ္ပယောဂေန=စကားအားဖြင့် ပေါင်းဆုံ
ယှဉ်တွဲခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=အတူတကွ စကားနှိုးနှောပြောဆိုခြင်းဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=
ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်ကို၊ ယဒိ ဝါ ကစ္ဆောတိ=အတူတကွ စကား နှိုးနှော
ပြောဆိုသင့်သောသူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဝါ အကစ္ဆောတိ=
အတူတကွ စကားနှိုးနှော မပြောသင့်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=
သိနိုင်၏၊ [ကထေတဗ္ဗော ကထေတုံ ယုတ္တောတိ ကစ္ဆော။ ကထ+ဗျ]
ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဉ္စ=အမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာကို၊
ပုဋ္ဌော=မေးအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဧကံသဗျာကရဏီယံ=
တခုတည်းသောအဖို့အားဖြင့်သာလျှင် ဖြေဆိုသင့်သော၊ ဝါ=မခွဲဝေဘဲ
တမျိုးတည်းဧကန်ပုံသေ ဖြေဆိုရမည်ဖြစ်သော၊ ပဉ္စ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊
ဧကံသေန=တခုတည်းသောအဖို့အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=တမျိုးတည်းဧကန်
ပုံသေအားဖြင့် သာလျှင်၊ သစေ န ဗျာကရောတိ=အကယ်၍ မဖြေဆိုငြားအံ့၊
ဝိဘဇ္ဇ ဗျာကရဏီယံ=အမျိုးမျိုးခွဲဝေ၍ ဖြေဆိုသင့်သော၊ ပဉ္စ=ကို၊ ဝိဘဇ္ဇ=
အမျိုးမျိုးခွဲဝေ၍၊ သစေ န ဗျာကရောတိ=အံ့၊ ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏီယံ=
ပြန်၍မေးမြန်းကာ ဖြေဆိုသင့်သော၊ ပဉ္စ=ကို၊ ပဋိပုစ္ဆာ=ပြန်၍မေးမြန်း၍၊
သစေ န ဗျာကရောတိ=အံ့၊ ဌပနီယံ=မဖြေဆိုဘဲထားသင့်သော၊ ပဉ္စ=ကို၊
သစေ န ဌပတိ=အကယ်၍မဖြေဆိုဘဲ မထားအံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ ဖြေဆို
နေငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ သန္တေ=ဤသို့ဖြစ်နေလသော်၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=
ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အကစ္ဆော=အတူတကွစကားနှိုးနှော မပြောဆိုသင့်သည်၊
ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။
ဧကံသေန=ဖြင့်၊ သစေ ဗျာကရောတိ=အကယ်၍ဖြေဆိုငြားအံ့ ။ပ။ဌပနီယံ=
သော၊ ပဉ္စ=ကို၊ သစေ ဌပတိ=အကယ်၍ မဖြေဆိုဘဲထားငြားအံ့။ပ။
ကစ္ဆော=အတူတကွ စကားနှိုးနှော ပြောဆိုသင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။

။ပ။ဌာနာဌာနေ=သင့်လျော်သော အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်း
မဟုတ်သည်၌၊ သစေ န သဏ္ဍာတိ=အကယ်၍မရပ်တည်အံ့၊ ပရိကပ္ပေ=
မပြောင်းမလဲ ခိုင်မြဲစွာကြံစည်၍ မေးခြင်းဖြေခြင်းသဘော၌၊ သစေ န
သဏ္ဍာတိ=အံ့၊ အညာတဝါဒေ=မိမိသိထားအပ်ပြီးသော အယူဝါဒ၌၊ သစေ
နသဏ္ဍာတိ=အကယ်၍ သံသယကင်း၊ ရှင်းလင်းစွာ မရပ်တည်နိုင်အံ့၊ ပဋိ
ပဒါယ=မေးမြန်းသင့်ရာအခါဝယ် ခွင့်တောင်း၍မေးမြန်းခြင်း ကျင့်ဝတ်၌၊
သစေ နသဏ္ဍာတိ=အကယ်၍ မရပ်တည်ငြားအံ့။ပ။အညေန=အခြားသော
စကားတမျိုးဖြင့်၊ အညံ=အခြားစကားကို၊ သစေ ပဋိစရတိ=အကယ်၍
ဖုံးကွယ်ထားအံ့၊ [စာပိုဒ်-၆၅ကြည့်] (အာဂန္တုက ကထံ=အခြားစကား အသစ်ကို၊

ဩတာရေန္တော=မစပ်ဆိုင်ဘဲ ထည့်သွင်းပြောဆိုလျက်)ကထံ=နဂိုမူရင်း စကားကို၊ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပသို့၊ သစေ . အပနာမေတိ=အကယ်၍ ဖယ်ရှားပစ်ငြားအံ့။ပ။ သစေ ပါတုကရောတိ=အကယ်၍ ထင်ရှားပြုငြားအံ့။ပ။ သစေ န ပဋိစရတိ=အကယ်၍ ဖုံးကွယ်မထားအံ့။ပ။သစေ အဘိဟရတိ= အကယ်၍ ထိုထိုပိဋကကျမ်းဂန်ပါဠိကိုဆောင်ပြု၍ လွှမ်းမီငြားအံ့၊ သစေ အဘိမဒ္ဒတိ= အကယ်၍ အကြောင်းယုတ္တိကိုဆောင်ပြုလျက် ချေဖျက်ပစ်ငြားအံ့၊ သစေ အနုပဇ္ဇတိ=အကယ်၍ ကျယ်လောင်စွာရယ်ငြားအံ့၊ (ပြဿနာမေးသူ ဖြေသည့် ဧဝေဝေါဖြစ်လာအောင် လက်ခုပ်တီးလျက် ကျယ်လောင်စွာရယ်ငြားအံ့) ခလိတံ=အနည်းငယ်မျှနှုတ်ချွတ်ချော်မှုကိုပင်၊ ဝါ=မပြောပလောက်သော အရွတ်အဖတ် ချွတ်ယွင်းနေခြင်းမျှကိုပင်၊ သစေ ဂဏှာတိ=(ကြီးစွာသော ချွတ်ယွင်းချက်အနေထားလျက်) အကယ်၍ ဖမ်းချုပ်ဆုပ်ကိုင်ထားငြားအံ့၊ [ဖမ်းချုပ်ကာ ကဲ့ရဲ့နေငြားအံ့ဟူလို]။ပ။သစေ နာဘိဟရတိ=အကယ်၍ ထိုထို ပိဋကကျမ်းဂန်ပါဠိဖြင့် မလွှမ်းမီငြားအံ့။ပ။ခလိတံ=ကို၊ သစေ န ဂဏှာတိ= အံ့။ပ။

☞ ယဒိ ဝါ သဥပနိသောတိ=မိုးရာအခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိုးရာအခြေခံ အကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဝါ အနုပနိသောတိ= မိုးရာအခြေခံအကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ် မရှိသူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနောဟိတသောတော=(တရားနာခြင်းငှာ) စွင့်ထောင်ထားအပ်သောနား မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုပနိသော=မိုး--- ဉာဏ်မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဩဟိတသောတော=(တရားနာခြင်းငှာ) စွင့်ထောင်ထားအပ်သော နားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဥပနိသော=မိုး--- ဉာဏ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဥပနိသော=ရှိသည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဧကံ=တမျိုးသော၊ ဓမ္မံ=အရိယမဂ်ကုသိုလ်တရားကို၊ အဘိဇာနာတိ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၏၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=ဒုက္ခသစ္စာတရားကို၊ ပရိဇာနာတိ=ပိုင်းခြား၍သိ၏၊ (ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသော တိရဏာ ပရိညာဖြင့် ပိုင်းခြားသိ၏) ဧကံ=တမျိုးတစားသော၊ ဓမ္မံ= အကုသိုလ်တရား အားလုံးကို၊ ပဟေတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရဟတ္တဖိုလ်တရားကို၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်တရားကို၊ သစ္စိကရောတိ= မျက်မှောက်ပြု၏၊

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရိယမဂ်တရားကို၊ အဘိဇာနန္တော=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိလျက်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=ဒုက္ခသစ္စာတရား ကို၊ ပရိဇာနန္တော=ပိုင်းခြားသိလျက်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အကုသိုလ်တရား အားလုံးကို၊ ပဟေန္တော=ပယ်စွန့်လျက်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရဟတ္တဖိုလ်တရားကို၊

ဝါ=နိဗ္ဗာန်တရားကို၊ သစ္စိကရောန္တော=မျက်မှောက်ပြုလျက်၊ သမ္မာ= အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ ဖုသတိ= ဉာဏ်ဖဿဖြင့်တွေ့ထိ၏၊ (ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော အတွေ့ဖဿဖြင့်တွေ့ထိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [နောက်ဆုံးဝါကျသို့သွားအံ့] အနုပါဒါ=လေးပါးသောဥပါဒါန် တို့ဖြင့်မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမှု၍လည်း၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ယဒိဒံ(ယောအယံ) ဝိမောက္ခော=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမောက္ခသည်၊ ဝါ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ကထာ= တရားစကား ပြောကြားဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထာ=ဤအရဟတ္တဖိုလ် ဝိမောက္ခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်ဝိမောက္ခဟူသော တည်ရာမှီရာရှိ၏၊ မန္တနာ= တိုင်ပင်နှီးနှော တရားစကားပြောခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထာ=၏၊ ဥပနိဿာ= မှီရာအခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဧတဒတ္ထာ=၏၊ သောတာဝဓာနံ= (တရားနာခြင်းငှာ) နားကိုစွင့်ထောင်ထားခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထံ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ ဝိရဒ္ဓါ=ဒေါသအမျက်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြကုန်လျက်၊ ဝိနိဝိဋ္ဌာ=(ငါ့)စကားသာ အမှန်ဟု ထူးကဲစွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်း သက်ဝင်နေကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ငါ့စကားသာအမှန်ဟု အစွဲကြီးစွဲလမ်းနေကြ ကုန်လျက်၊ သမုဿိတာ=မာနတရားဖြင့် မောက်ကြွားနေကြကုန်လျက်၊ အညောညဝိဝရေသိနော=အချင်းချင်း၏ လွဲမှားပြစ်ချက် လစ်ဟာကွက်ကို ရှာဖွေနေကြကုန်လျက်၊ [ဝိဝရ=အပေါက်၊ လစ်ဟာကွက်၊ အပြစ် + ဒေသိ= ရှာဖွေသူ] အနရိယဂုဏံ=ယုတ်နိမ့်အောက်ကျသောဂုဏ်နှင့် စပ်သော စကားကို၊ ဝါ=အရိယာမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်တို့၏ ဂုဏ်နှင့်စပ်သော စကားကို၊ [န အရိယာ= မမြတ်သော၊ ယုတ်နိမ့်သော၊ ဝါ=အရိယာမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်+ဂုဏာ=ဂုဏ်၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့်စပ်သော စကား] အာသဇ္ဇာ=သူတပါးဂုဏ်ကို ထိခိုက်ကြကုန်၍၊ သလ္လပန္တိ=ပြောဆိုငြင်းခုံနေကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုသူတို့သည်) အညောညဿ= အချင်းချင်း၏၊ ဒုဗ္ဘာသိတံ=မကောင်းသဖြင့်ပြောဆိုအပ်သော စကားကို လည်းကောင်း၊ ဝိက္ခလိတံ=အနည်းငယ်မျှ အရွတ်အဖတ် ချွတ်လွဲနေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ သမ္မမောဟံ=လွန်စွာတွေ့စေနေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ပရာဇယံ= ရုံးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဘိနန္ဒန္တိ=နှစ်သက်ကြကုန်၏၊ အရိယော=အရိယာ သူတော်ကောင်းသည်၊ တံ ကထံ=ထိုသို့သောစကားကို၊ (ထိုကဲ့သို့ အကုသိုလ် တရား တိုးပွားစေသော စကားကို) န အာစရေ=မပြောဆို။

ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည်၊ ကထာကာမော=တရားစကား ပြောကြားဆွေးနွေးခြင်းကို အလိုရှိသည်၊ သစေ အဿ=အကယ်၍ဖြစ်ငြားအံ့၊

(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) ကာလံ=ဆွေးနွေးသင့်ရာ အချိန်အခါကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မဋ္ဌပဋိသံယုတ္တာ=တရား၌တည်၍ တရားနှင့်ယှဉ်စပ် သက်ဆိုင်သော၊ အရိယစရိတာ=အရိယာသူတော်ကောင်း တို့သည် ပြောဆို ဆွေးနွေးအပ်သော၊ ယာ ကထာ=အကြင်စကားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ ကထံ=ထိုစကားကို၊ ဓိရော=ပညာရှိသည်၊ အဝိရဒ္ဓေါ=ဒေါသ အမျက်ဖြင့် မဆန့်ကျင်ဘဲ၊ အနုသယိတော=မာနတရားဖြင့်မမောက်ကြွားဘဲ၊ အပဋ္ဌာသော= တန်းတူယှဉ်တူဂုဏ်ပြိုင်မှုမရှိဘဲ၊ အသာဟာသော= နိုင်ထက်စီးနင်းပြုမှုခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=နိုင်ထက်စီးနင်း ပြုတတ်သော ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟမရှိဘဲ၊ အနန္တတေန (န+ဥန္တတေန)=မမောက်မကြွား မထောင်လွှားသော၊ မနသာ= စိတ်ဖြင့်၊ ကထယေ=ပြောဆိုဆွေးနွေးရာ၏၊ အနုယုယာယမာနော= ငြူစုမှုမပြုတတ်သော၊ သော=ထိုပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဝါ= နည်းမှန်လမ်းမှန်အားဖြင့်၊ အညာယ=သိ၍၊ ဘာသတိ=ပြောဆို ဆွေးနွေး၏၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ အနုမောဒေယျ= ဝမ်းမြောက်ရာ၏၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက်သင့်၏၊ ဒုဗ္ဘဋ္ဌေ=မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုမိအပ် လသော်၊ ဝါ=လွဲမှားစွာ ပြောဆိုမိလျှင်၊ [ဒုဗ္ဗု ဘာသိတန္တိ ဒုဗ္ဘဋ္ဌံ၊ တသ္မိ ဒုဗ္ဘဋ္ဌေ] န အပသာဒယေ= မကြိမ်းမောင်း မငေါက်ငမ်းရာ။ ဝါ=မကြိမ်းမောင်း မငေါက်ငမ်းသင့်၊

ဥပါရမ္ဘံ=သူထက်ထူးချွန် သာလွန်အောင် ပြုတတ်သော မာနတရားကို၊ [သာရမ္ဘနှင့် အတူတူဖွင့်၏] န သိက္ခေယျ=မကျင့်သုံးရာ၊ ဓလိတဇ္ဇ= အနည်းငယ်မျှ နှုတ်ချွတ်ချော်မှုကိုလည်း၊ န ဂါဟယေ=(ကြီးမားသော ပြစ်ချက်အနေထား၍) မဖမ်းချုပ်မဆုပ်ကိုင်ရာ၊ န အဘိဟရေ= ထိုထိုကျမ်းဂန် ပါဠိဖြင့် မလွှမ်းမီရာ၊ န အဘိမဒ္ဓေ=အကြောင်းယုတ္တိ၊ ဖြည့်စွက်ထည့်လျက် မချေဖျက်ရာ၊ ပယုတံ= အမှန်လည်းပါ၊ အမှားလည်းဖက် ရောယှက် ယှဉ်တွဲနေသော၊ ဝါစံ= စကားကို၊ နဘဏေ=မပြောဆိုရာ၊ ဝေ=စင်စစ်အားဖြင့်၊ အညာတတ္ထံ=သိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပသာဒတ္ထံ= ကြည်လင်ရွှင်ပျ စေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သတံ=သူတော်ကောင်းတို့၏၊ မန္တနာ= တရားစကား ပြောကြား ဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဧဝံခေါ=ဤနှစ်မျိုးသော အကျိုးအတွက်သာလျှင်၊ အရိယာ=အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ မန္တန္တိ= ပြောဆိုဆွေးနွေးကြကုန်၏၊ သော=ဤသို့ဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ အရိယာနံ= အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏၊ မန္တနာ=ဆွေးနွေးခြင်းပေတည်း၊ မေဓာဝီ= ပညာရှိသည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ (ဤသို့သူတော်ကောင်းတို့ တရားစကား ဆွေးနွေးပုံအကြောင်းကို) အညာယ=သိ၍၊ နသမုသောယျ= မာနတရားဖြင့်

မထောင်လွှားရာ (အနုဿိတောဝ=မာနတရားဖြင့် မထောင်လွှား ဘဲသာလျှင်) မန္တယေ=ပြောဆိုဆွေးနွေးရာ၏၊ ဝါ=ပြောဆိုဆွေးနွေးသင့်၏၊ ဝါ=ပြောဆိုဆွေးနွေးပါလေ၊ ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တမံ။

၈-အညတိတ္ထိယသုတ်

၆၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားအဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသောအယူဝါဒရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဏော=ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သစေ ပုစ္ဆေယျံ=အကယ်၍မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပုစ္ဆေယျံ= မေးမြန်းကြကုန်ရာသနည်းဟူမူ) အဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘော တို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တယော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ရာဂေါ=ရာဂလည်းကောင်း၊ ဒေါသော=ဒေါသလည်းကောင်း၊ မောဟော=မောဟလည်းကောင်းတည်း၊ အဝုသော=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ တယော=တည်း၊ အဝုသော=တို့၊ တိတ္ထံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၏၊ ဝိသေသော=ထူးခြားချက်ကား၊ ကော=အဘယ်နည်း၊ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာအားထုတ်ကြောင်းအပြုအမူသည်၊ ကော=နည်း၊ [အဓိကံ ပယသတိ ပယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော။ အဓိ+ပ+ယသု+ဏ] နာနာကရဏံ=တသီးတခြားကွဲပြားအောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားချက်သည်၊ ကိံ=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သစေ ပုစ္ဆေယျံ=ငြားအံ့)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပုဋ္ဌာ=မေးမြန်းခံကြရကုန်သော၊ တုမေ=သင်တို့သည်၊ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော၊ တေသံ ပရိဗ္ဗာဏောနံ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့အား၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဗျာကရေယျာထ=ဖြေဆိုကြကုန်မည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ နော=တပည့်တော်တို့၏၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဘဂဝံမူလကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပင်ရင်းမူလပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏၊ ဘဂဝံနေတ္ထိကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏၊ ဘဂဝံပဋိသရဏာ =မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော

၁။ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ။ပဋိသရန္တိ ဩသရန္တိ သမောသရန္တိ ဧတ္တာတိ ပဋိသရဏံ=ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ = မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော တရားတော်များ။ ဆိုလိုသည်မှာ-ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်

ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏။ ဘန္တေ = ရား၊ ဝတ = အမှန်စင်စစ်၊ ဝါ = ကြံစည်တွေးခေါ် အရှည်မျှော်၍၊ သာဓု = တောင်းပန်ပါကုန်၏။ ဘာသိတဿ = ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဧတဿ = ဤတရား၏၊ အတ္ထော = အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဘဂဝန္တံ ယေဝ = မြတ်စွာဘုရား၏သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု = အဖို့တွက်တာ ဖြစ်ပါစေလော၊ ဘဂဝတော = မြတ်စွာဘုရား၏၊ (သမ္မုခါ = မျက်မှောက်တော်၌) သုတ္တာ = ကြားနာကြရကုန်၍၊ ဘိက္ခု = ရဟန်းတို့သည်၊ ဓာရေဿန္တိ = နှုတ်တက် ဆောင်ထားမှတ်သားကြပါကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ = ဤသို့၊ (အဝေါစုံ = လျှောက်ကြ ကုန်ပြီ) ဘိက္ခဝေ = တို့၊ တေနဟိ = ထိုသို့ အသင်တို့ တောင်းပန်ကြခြင်းကြောင့်၊ (တုမှေ = သင်တို့သည်၊ ဣမံ ဓမ္မံ = ဤတရားကို) သာဓုကံ = ကောင်းစွာ၊

(ဖဿ,ဝေဒနာ)အစရှိသော စတုဘူမကတရားတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၌ ပေါင်းဆုံစုဝေး ထင်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုစတုဘူမကတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ် (ဗဟိုဌာန) ဖြစ်တော်မူ၏ဟု ဆိုလိုသည်။

(တနည်း) ပဋိသရဏံ သဘာဝသမ္ပဋိဝေဓဝသေန ပစ္စေကံ ဥပဂစ္ဆတိတိ ပဋိသရဏံ = သဘောမှန်ကို ထိုးထွင်းသိသောအားဖြင့် သဘောတရားတို့သို့ အသီးအသီး ချဉ်းကပ်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (တနည်း) ပဋိသရဏံ ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ ပဋိသရဏံ = သဘောတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဤသို့လည်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုရှု၍ ဋီကာဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏။ ထိုဋ္ဌ ဋီ အဖွင့်အတိုင်း “ဘဂဝံပဋိသရဏာ = သဘောမှန်ကို ထိုးထွင်းသိသောအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား တည်းဟူသော အသီးအသီး ချဉ်းကပ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ရှိပါကုန်၏။ ဝါ = မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထိုးထွင်းသိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏” ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်နက် ဆိုနိုင်သေး၏။ ဘဂဝံမူလကာစသောပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒါကျမ်းဆရာတို့ ရုပ်စီရင်ပုံကို ဤသုတ်နိဿယ ပထမအကြိမ်ရိုက်နှိပ်စဉ်က မရေးခဲ့မိသောကြောင့် စတုတ္ထတွဲ အဋ္ဌကနိပါတ်နိဿယ စာပိုဒ် (၆) ဒုတိယလောကဓမ္မသုတ်ရောက်မှ ရေးထားသည်။

၁။ ပဋိဘာတုပုဒ်အဖွင့်လေးမျိုး။ ။ ပဋိဘာတုတိ စ ဘာဂေါ ဟောတု၊ (ဋီကာ)။ တနည်း - ဘဂဝန္တံ ယေဝ = ၏သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု = ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်လာပါစေလော၊ [ဥပဋ္ဌာတုတိ ဉာဏဿ ပစ္စုပတိဋ္ဌတု] ဝါ = ဉာဏ်ဖြင့် ထင်မြင်ပါစေလော၊ [ဉာဏေန ဒိဿတု] တနည်း - ဘာသိတဿ = သော၊ ဧတဿ = ၏၊ အတ္ထော = ကို၊ ဘဂဝန္တံ ယေဝ = ၏သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု = ဉာဏ်တော်သည် ဟောပြုတော်မူအပ်ပါလော [ဒေသိယတုတိ ဝါ အတ္ထော] ဤနောက်ဆုံးနည်း၌ ပဋိဘာတုပုဒ်ကို ကမ္မရုပ်ကြိရလိမ့်မည်။

သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောထ= သွင်းပိုက်ထား
 ကြကုန်လော၊ ဘာသိဿာမိ= ငါဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=
 မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ= ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရား၊ ဣတိခေါ=
 ဤသို့လျှင်၊ [ဒုကစာပိုဒ် ၁၇-သုတ်ကြည့်]။ပ။ပရိဗ္ဗာဏောနံ=တို့အား၊ ဧဝံ=
 ဤသို့၊ ဗျာကရေယျာထ= ဖြေဆိုကြကုန်လော၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊
 ဗျာကရေယျာထ= ဖြေဆိုကြရကုန်မည်နည်းဟူမူ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊
 ရာဂေါ=ရာဂသည်၊ ဝါ=တပ်မက်ခြင်း သဘောဖြစ်သော တဏှာ လောဘသည်၊
 အပ္ပသာဝဇ္ဇော= နည်းသောအပြစ်ရှိ၏၊ (လောကကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်နှင့်
 အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်သော အကျိုးဝိပါက်အပြစ်အားဖြင့် နည်းသောအပြစ်ရှိ၏)
 ဒန္တဝိရာဂီ=နှေးကွေးသော ချုပ်ပျောက်ပျက်ပြယ်ခြင်း သဘောရှိ၏၊ ဒေါသော=
 ဒေါသသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော=ကြီးမားသောအပြစ်ရှိ၏၊ ခိပ္ပဝိရာဂီ=
 လျင်မြန်သော ချုပ်ပျောက် ပျက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ မောဟော= မောဟသည်။
 ပ။ဒန္တဝိရာဂီ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဗျာကရေယျာထ=လော)

အာဝုသော=တို့၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=မဖြစ်
 သေးသော၊ [ဒုကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၁-သုတ်၌လည်းကြည့်] ရာဂေါ ဝါ=ရာဂ
 သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏၊ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ရာဂေါ ဝါ=
 ရာဂသည်လည်း၊ ဘိယျောဘာဝါယ=ထပ်ကာထပ်ကာတိုး၍ဖြစ်ခြင်းငှာ၊
 ဝေပုလ္လာယ=ပြန့်ပွားများပြားသည် အဖြစ်ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ သော
 ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည် (ထိုမဖြစ်သေးသောရာဂ၏ ဖြစ်လာခြင်း၊
 ဖြစ်ပြီးသောရာဂ၏ တိုးတက်များပြားဖြစ်ပွား လာခြင်း၏အကြောင်းသည်)
 ကော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုမဖြစ်-
 --ဖြစ်ပွားလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း။ဣတိ=
 ဤသို့။ (သုစေ ပုစ္ဆေယျ= အကယ်၍ ပရိမိဇ်တို့က မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအံ့။
 ဧဝံ ပုဋ္ဌေဟိ= ဤသို့မေးမြန်းခံကြရကုန်သော၊ တုမေဟိ=သင်တို့သည်။သော
 ဟေတု= ထိုအကြောင်းသည်) သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ပါတည်း။
 ဝါ=တင့်တယ်လှပ၏ ဟု ယူဆအပ်သော ရူပါရုံစသော အာရုံအကြောင်းတရား
 ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝစနိယံ=ဖြေဆိုအပ်သည်။ ဝါ=ဖြေဆိုရမည်။
 အဿ=ဖြစ်၏။ သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ကို၊ ဝါ=ကို။ အယောနိသော=
 ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်။ မနသိ ကရောတော=
 စိတ်နှလုံး၌သွင်း ပိုက်ထားသော။ ဝါ=စိတ်နှလုံး၌ ထင်ပေါ် လာစေသော၊
 တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အနုပ္ပန္နော။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ အဝုသော=တို့၊ ယေန=
 အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါဝါ=ရာဂသည်လည်း၊
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။

(ထိုမဖြစ်..... အကြောင်းသည်) အယံ= ဤသုဘနိမိတ်ပါတည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းသည်။ အယံ= ဤသုဘနိမိတ်ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဗျာကရေယျာထ=ဖြေဆိုကြကုန်လော)

။ပ။ဝေပုလ္လာယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ=၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုမဖြစ်သေးသော ဒေါသဖြစ်လာခြင်း၊ဖြစ်ပြီးသော ဒေါသ၏ တိုးတက်များပြား ဖြစ်ပွားလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော ပန=နည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းသည်။ ကော=နည်း။ ဣတိ=သို့ (သစေ ပုစ္ဆေယျ=အကယ်၍ ပရိပိုဇ်တို့က မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအံ့၊ ဧဝံ ပုဋ္ဌေဟိ=ဤသို့၊မေးမြန်းခံကြရကုန်သော။ တုမေဟိ=သင်တို့သည်။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်)ပဋိဃနိမိတ္တံ=ပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း။ ဝါ=ဒေါသ၏အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံပါတည်း။ဣတိ=သို့၊ ဝစနိယံ=သည်။အဿ=ဖြစ်၏၊ ပဋိဃနိ မိတ္တံ=ကို။အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိ ကရောတော=သော။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။ ဝေပုလ္လာယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ အာဝုသော=တို့၊ ယေန=ကြောင့်၊

အနုပ္ပန္နော ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်။ အယံ=ဤပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း။သော ပစ္စယော=သည်။ အယံ=ဤပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဗျာကရေယျာထ=ဖြေဆိုကြကုန်လော)။ပ။ဝေပုလ္လာယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်။ကော ပန=နည်း။သော ပစ္စယော=သည်။ကော=နည်း။ ဣတိ= ဤသို့။(သစေ ပုစ္ဆေယျ=အံ့၊ သော ဟေတု=သည်) အယောနိသော=အားဖြင့်၊မနသိကာရော=နှလုံးသွင်းခြင်းပါတည်း။(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊အတ္တ သုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းပါတည်း) ဣတိ=ဤသို့ ၊ ဝစနိယံ= သည်။အဿ=၏၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိ ကရောတော=သော၊ တဿ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။သော ဟေတု=သည်။ အယံ=ဤအယောနိသောမနသိကာရပါတည်း။ပ။

ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါစေဝ=ရာဂသည်လည်း၊ နုပ္ပန္နတိ=မဖြစ်၊ ဥပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါစ=ရာဂကိုလည်း၊ ပဟိယတိ=ပယ်ရှားအပ်၏။သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုမဖြစ်သေးသောရာဂ၏ မဖြစ်ခြင်း၊ဖြစ်ပြီးသောရာဂကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကောပန=နည်း။ပ။အသုဘနိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ်ပါတည်း။ ဝါ=အသုဘစွာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတကစသော အာရုံပါတည်း။ ဣတိ=သို့၊ ဝစနိယံ=သည်။ အဿ=၏။ပ။ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်။ပ။ (သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်) စေတောဝိမုတ္တိံ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏတို့မှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ မေတ္တာ=မေတ္တာစွာရောက်ပါတည်း။ဣတိ=သို့၊ ဝစနိယံ=သည်။ အဿ=ဖြစ်၏။

စေတောဝိမုတ္တိံ = သော၊ မေတ္တာ = မေတ္တာစွာစုန်ကို၊ ယောနိသော = ကုသိုလ်
 ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်။ မနသိ = စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတော = သွင်းပိုက်ထား
 သော၊ ဝါ = ဖြစ်ပေါ်လာစေသော၊ တဿ = ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ အာဂုသော = တို့၊
 ယေန = အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော = သော၊ ဒေါသောစေ။ပ။
 ဒေါသောစ = လည်း၊ ပဟိယတိ = ၏၊ သော ဟေတု = သည်၊ အယံ = ဤမေတ္တာ
 စေတောဝိမုတ္တိံပါတည်း၊ သော ပစ္စယော = သည်၊ အယံ = ဤမေတ္တာ စေတော
 ဝိမုတ္တိံပါတည်း၊ ဣတိ = သို့၊ (ဗျာကရေယျာထ) [ဧကကနိပါတ် နိဝရဏပွဟာ
 နဝဂ်ပြန်ကြည့်ပါ]

၉ - အကုသလမူလသုတ်

၇၀။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ အကုသလမူလာနိ = အကုသိုလ်၏
 အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဝါ = အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ
 ကိကိ = ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ ကိကိ = သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကကမာနိ = အကယ်ကို
 နည်းဟူမူ၊ လောဘော = လောဘဟူသော၊ အကုသလမူလံ = အကုသိုလ်တို့၏
 အကြောင်းရင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ = အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းလည်း
 ကောင်း၊ ဒေါသော = ဒေါသဟူသော၊ အကုသလမူလံ = လည်းကောင်း၊ မောဟော =
 မောဟဟူသော၊ အကုသလမူလံ = လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ = တို့။
 ယဒပိ (ယောအပိ) လောဘော = အကြင်လောဘသည်လည်း။ (အတ္ထိ = ရှိ၏)
 တဒပိ (တံအပိ) = ထိုလောဘသည်လည်း [ဤ၌ “တဒပိ (သောအပိ လောဘော) =
 ထိုလောဘသည်လည်း” ဟု ပုလ္လိင်ပြင်၍လည်းဆိုနိုင်၏] အကုသလမူလံ =
 အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းမည်၏။ ဝါ = အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်း
 ရင်းမည်၏၊ လုဒ္ဓေါ = ဝံပိမက်လျက်၊ ဝါ = လောဘကြီး၍၊ ကာယေန = ကိုယ်ဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ ဝါ = ကာယဝိညတ်ဟူသော ကာယဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း။
 ဝါစာယ = နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ = ဝစီဝိညတ်ဟူသော ဝစီဒွါရဖြင့်လည်း
 ကောင်း၊ မနသာ = စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ = မနောဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊
 (ကမ္မံ = အကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်းကို) ယဒပိ (ယံအပိ) အဘိသင်္ခရောတိ = အကြင်
 ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်အံ့။ တဒပိ (တံအပိ) = ထိုပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်
 ခြင်းသည်လည်း (ထိုလောဘကြီး၍ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဖြင့် အကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်း
 ကို ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်းသည်လည်း) အကုသလံ = အကုသိုလ်မည်၏။

လုဒ္ဓေါ = လျက်။ ဝါ = ၍။ လောဘေန = လောဘသည်။ အဘိဘူတော =
 လွမ်းမိုးအပ်သည်။ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော = ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်
 စိတ်ရှိသည်။ ဝါ = ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ = ဖြစ်၍)

ပရဿ=သူတပါးကို။ အသတာ=အစစ်အမှန် မဟုတ်သော အကြောင်းအရာဖြင့်။ (ဒေါသံ=အပြစ်ကို။ ဝတ္တာ=ပြောဆို၍) ဝဓေန ဝါ=သတ်ဖြတ်ညှင်းဆဲခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ဗန္ဓုနေန ဝါ=ချုပ်နှောင်ခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ဇာနိယာ ဝါ=ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုံးရှုံးစေခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ဂရဟာယ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ပဗ္ဗာဇနာယ ဝါ=မြို့ရွာနိုင်ငံမှ နှင်ထုတ်ခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲကို။ ယဒပိ ဥပ္ပါဒယတိ= အကြင်ဖြစ်စေအံ့။ (အဟံ=ငါသည်) ဗလဝါ=အင်အားကြီးမားသူသည်။ ဗလတ္ထော=အင်အား၌ ရပ်တည်သူသည်။ အမှိ=ဖြစ်၏။ ဣတိပိ=ဤသို့လည်း။ ယဒပိ (ဝဒတိ)= အကြင် အင်အားကြီးမားကြောင်း ပြောဆိုအံ့။ [ဗလေ ထာတိ တိဋ္ဌတိတိ ဗလတ္ထော။ တနည်း (အဟံ=ငါသည်) ဗလဝါ=သည်။ အမှိ=၏။ (မေ=ငါ့မှာ) ဗလတ္ထော=ခွန်အားဖြင့် အလိုဆန္ဒသည်။ ဝါ=ခွန်အားဖြင့် ပြုဖွယ်ကိစ္စသည်။ အတ္ထိ=ရှိ၏။ ဣတိပိ=လည်း။ ယဒပိ ဝဒတိ=အံ့။ ဗလေန အတ္ထော ဗလတ္ထော] တဒပိ= ထိုသူတပါးကို ဒုက္ခဖြစ်စေခြင်း၊ အင်အားကြီးမားကြောင်း ပြောဆိုခြင်း သည်လည်း။ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏။

[ဣတိဿမေ=ဣတိ+အဿ+ဣမေ] ဣတိ=ဤသို့လျှင်။ အဿ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ (သန္တာနေ=ခန္ဓာအစဉ်၌) လောဘဇာ=လောဘကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ လောဘနိဒါနာ=လောဘဟူသော အကြောင်းရင်းရှိကုန်သော၊ လောဘသမုဒယာ=လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သော၊ လောဘပစ္စယာ= လောဘဟူသော အကြောင်းရှိကုန်သော၊ အနေကေ=တပါးမကများပြားလှကုန် သော၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ပ။ ဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည်ဖျက် ဆီးအပ်လျက်၊ ဝါ=ဒေါသထွက်၍၊ ကာယေန=လည်းကောင်း။ ပ။ မနသာ= လည်းကောင်း။ (ကမ္မံ=ကို) ယဒပိ (ယံအပိ) အဘိသင်္ခရောတိ=အံ့။ ပ။ ဒုဋ္ဌော= လျက်၊ ဝါ=၍၊ ဒေါသေန=သည်။ အဘိဘူတော။ ပ။ မုဋ္ဌော=တွေဝေလျက်၊ ဝါ=ပညာမရှိမသိ၍။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အကာလဝါဒီတိပိ=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌ မပြောဆို တတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌ ပြောဆိုသော သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဘူတဝါဒီတိပိ=တကယ်အစစ် အဖြစ်မှန်ကို မပြောဆို တတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မမှန်ကန်သော ဖြစ်ရပ်ကိုပြောဆိုတတ် သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တဝါဒီတိပိ=အကြောင်းကို မပြောဆိုတတ်သော သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြောင်းကင်းဘိ အကျိုးမရှိသော စကားကိုပြော ဆိုတတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဓမ္မဝါဒီတိပိ=အမှန်သဘောကို မပြောဆို

တတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဝိနယဝါဒီတိပိ=(သီလ,သတိစသော) သံဝရဝိနည်းကိုမပြောဆိုတတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=သံဝရဝိနည်းနှင့် စပ်သောစကားကို မပြောဆိုတတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=သောအယံ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ အကာလဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း။ပ။ အဝိနယဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုထာဟိ=ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ (ထိုသို့ အကာလဝါဒီစသည် ဖြစ်သောကြောင့်သာလျှင်)အယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ပဗ္ဗာဇနာယဝါ=လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ=ကို၊ ဥပ္ပါဒယတိ=ဖြစ်စေ၏။ပ။ ဣတိပိ=လည်း၊(ဝဒတိ=ပြောဆို၏) ပန=ထိုမှတပါး၊ ဘူတေန=တကယ်အစစ်အဖြစ်မှန်ဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနော=ပြောဆိုအပ်လသော်၊ အဝဇာနာတိ=ငြင်းပယ်၏၊ နောပဋိဇာနာတိ=ဝန်မခံ၊ အဘူတေန=တကယ်အစစ်၊ အမှန်မဖြစ်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနော=သော်၊ “ဣတိပိ=ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာသည်၊ အတစ္ဆံ=မမှန်ကန်၊ ဣတိပိ=ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဧတံ=သည်၊ အဘူတံ=မဟုတ်မှန်၊ ဝါ=တကယ်အစစ်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်းအရာမဟုတ်၊” ဣတိ=ဤသို့။ တဿ=ထိုမဟုတ်မမှန်သောအကြောင်းအရာကို၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌနာယ=ဖြေရှင်းခြင်းငှါ၊ အာတပွံ=လုံ့လဝီရိယကို၊ နကရောတိ=ကြိုးစားအားထုတ်မပြုလုပ်၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်(ထိုသို့ လုံ့လဝီရိယ မစိုက်ထုတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောဘဇေဟိ=လောဘကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကေဟိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့သည်၊ အဘိဘူတော=သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သည်၊ (ဟုတွာ=၍)ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌လည်း၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ သဝိဃာတံ=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်နှင့်တကွ၊ သဥပါယာသံ=ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းနှင့်တကွ၊ သပရိဋ္ဌာဟံ= ကိုယ်စိတ်ပူလောင်ခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝိဟရတိ=နေထိုင်ရ၏၊ (ဧဝရူပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=၏)ကာယဿ=ဥပါဒိန္န ကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘောဒါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံစ=နောက်၌လည်း၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌လည်း၊ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌လည်း၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခဖြစ်ရာ ငရဲစသော ဘဝကို၊ ပါဋိကန္တိ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=မချွတ်ကေန်သွားရောက်ရ၏။ပ။ ဒေါသဇေဟိ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကေဟိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ။ပ။

မောဟဇေဟိ=မောဟကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကောဟိ အကုသလေဟိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာလော ဝါ=အင်ကြင်းပင်သည်လည်းကောင်း၊ ဓဝေါ ဝါ=မျောက်ငိုပင်သည်လည်းကောင်း၊ ဖန္ဒနော ဝါ=ကြို့ပင်သည်လည်းကောင်း၊ တီဟိ=သုံးပင်ကုန်သော၊ မာလုဝလတာဟိ=ခွေးတောက်နွယ်ဟိုသည်၊ ဥဒ္ဓန္ဓော =အထက်၌ ဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ ပရိယောနဒ္ဓေါ=ထက်ဝန်းကျင်၌ ရစ်ပတ်အပ် သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အနယံ=မကြီးပွားခြင်းသို့၊ [န+အယ။ ပုညကမ္မတော ဧတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အယော=ကောင်းမှုကံကြောင့်ဖြစ်သော ကြီးပွားခြင်း၊ န အယော အနယော=မကြီးပွားခြင်း] အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=ရောက်သကဲ့သို့၊ ဗျသနံ=ပျက်စီးခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=သို့၊ အနယဗျသနံ=မကြီး ပွားခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအံတူပင်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလမူလာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကုသလမူလာနိ=ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းတို့ သည်၊ ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤ သုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ အလောဘော=အလောဘဟူသော၊ ကုသလမူလံ=ကုသိုလ် တို့၏ အကြောင်းရင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်း လည်းကောင်း။ အဒေါသော=သော၊ ကုသလမူလံ=လည်းကောင်း၊ အမောဟော= အမောဟဟူသော၊ ကုသလမူလံ=လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒပိ (ယောအပိ)အလောဘော=အကြင်အလောဘသည်လည်း (အတ္ထိ=ရှိ၏) တဒပိ (တံအပိ)=ထိုအလောဘသည်လည်း၊ ကုသလမူလံ=ကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်း ရင်းမည်၏၊ ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းမည်၏။ အလုဒ္ဓေါ=မတပ်မက် သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ကာယေန=လည်းကောင်း။ ဝါစာယ=လည်းကောင်း။ မနသာ=လည်းကောင်း။ (ကမ္မံ=ကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်းကို) ယဒပိ အဘိသင်္ခရော တိ=အကြင်ပေါင်းစုပြုလုပ်အားထုတ်အံ့၊ တဒပိ=ထိုပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်း သည်လည်း၊ (ထိုလောဘမဖြစ် မတပ်မက်ဘဲ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဖြင့် ကုသိုလ်အမှု ကို ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်းသည်လည်း) ကုသလံ=ကုသိုလ်မည်၏။

အလုဒ္ဓေါ=သည်၊ လောဘေန=လောဘသည်။ အနဘိဘူတော= မလွမ်းမိုးအပ်သည်။ အပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ် မရှိသည်။(ဟုတွာ)ပရဿ=ကို။ပ။ယဒပိ နဥပ္ပါဒယတိ=အကြင်မဖြစ်စေအံ့။ပ။ ဣတိပိ=လည်း။ ယဒပိ နဝဒတိ=အကြင်အင်အားကြီးမားကြောင်း မပြောဆိုအံ့၊ တဒပိ=ထိုသူတပါးကို ဒုက္ခမဖြစ်စေခြင်း၊ အင်အားကြီးမားကြောင်း မပြော ဆိုခြင်းသည်လည်း၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်မည်၏။ ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ အဿ=

ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သန္တာနေ=ခန္ဓာအစဉ်၌) အလောဘဇာ=အလောဘကြောင့်ဖြစ်
 ကုန်သော။ပ။အဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ ဝါ=ဒေါသထွက်
 သည်။ပ။အမူဋ္ဌော=မတွေ့ဝေသည်၊ ဝါ=ပညာဖြင့်သိသည်။ပ။ကာလဝါဒီတိ
 ပိ=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌သာ ပြောဆိုတတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘူတ
 ဝါဒီတိပိ=တကယ်အစစ် အဖြစ်မှန်ကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်း
 ကောင်း၊ အတ္ထဝါဒီတိပိ=အကြောင်းကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ=အကြောင်းမှီစပ် အကျိုးအမြတ်ရှိသော စကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်
 သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝါဒီတိပိ=အမှန်သဘောကိုသာ ပြောဆိုတတ်
 သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိနယဝါဒီတိပိ=(သီလ,သတိ စသော) သံဝရ
 ဝိနည်းကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=၏။

။ပ။ပရဿ=ကို။ အသတာ။ပ။ပဗ္ဗာနောယဝါ=လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ=ကို၊
 နဥပ္ပါဒယတိ=မဖြစ်စေ။ပ။ဣတိပိ=လည်း၊ (န ဝဒတိ=မပြောဆို)ပန=ထိုမှတ
 ပါး။ ဘူတေန=ဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနော=သော်၊ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံ၏။နော အဝဇာနာတိ=
 မငြင်းပယ်။ပ။အာတပွံ=ကို၊ ကရောတိ=ကြိုးစားအားထုတ်ပြုလုပ်၏၊ တသ္မာ=
 ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့လုံ့လဝီရိယစိုက်ထုတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဧဝရူပေါ=
 သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ဝိနယဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=
 တို့၊ ဧဝရူပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ လောဘဇာ=
 လောဘကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော။ပ။ဓမ္မာ=တရားတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ ပဟိနာ=
 ပယ်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဥစ္ဆန္ဒမူလာ=ရှိကုန်၏၊ [စာပိုဒ်-၃၅-သုတ်ကြည့်] ။ပ။
 အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိကုန်၏။(ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=၌
 ပင်။ သုခံ=ချမ်းသာစွာ။ အဝိဃာတံ=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော သေးရန်
 မရှိဘဲ။အနုပါယာသံ=ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းမရှိဘဲ၊ အပရိတ္တာဟံ=ကိုယ်စိတ် ပူလောင်
 ခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ပင်။ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ကိလေသာဟူ
 အပူကင်းဝေး ငြိမ်းအေး၏၊ ဒေါသဇာ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်ကုန် သော၊ ပါပကာ=
 ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ ပဟိနာ။ပ။

☰

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ သာလော ဝါ=
 လည်းကောင်း။ပ။ပရိယောနဒ္ဓေါ=သည်၊ (အဿ=ဖြစ်ရာ၏)အထ=ထိုအခါ
 ၌၊ ပုရိသော= ယောက်ျားတယောက်သည်၊ ကုဒါလ+ပိဋကံ=ပေါက်တူး+ခြင်း
 တောင်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ အာဂစ္ဆေယျ=လာရာ၏၊(လာတယ်ဆိုပါစို့)သော=
 ထိုယောက်ျားသည်၊ တံ မာလုဝလတံ=ထိုခွေးတောက်နွယ်ကို၊ မူလေ=အရင်း
 ၌၊ ဆိန္ဓေယျ=ဖြတ်ရာ၏၊ မူလေ=၌၊ ဆေတွာ=ဖြတ်ပြီး၍၊ ပလိခဏေယျ=
 ထက်ဝန်းကျင်မှ တူးရာ၏၊ ပလိခဏိတွာ=ထက်ဝန်းကျင်မှတူးပြီး၍၊ မူလာ

နိ=အမြစ်တို့ကို၊ ဥဒ္ဓရေယျ=ဆွဲနုတ်ရာ၏။ 'အန္တမသော=အောက်ထစ်ဆုံး အားဖြင့်၊ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိပိ' =ပန်းရင်းရိုးတံ အရွယ်အစားရှိသော သေးငယ်သော အမြစ်တို့ကိုသော်မှလည်း။ ဥဒ္ဓရေယျ=၏။ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တံ မာလုဝလတံ=ကို၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ=အပိုင်းအပိုင်း။ပ။ ဖာလေယျ=ခွဲရာ၏။ ဖာလေတွာ=ခွဲပြီး၍၊ သကလိကံ သကလိကံ=အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာဖြစ်အောင်၊ ကရေယျ=ပြုရာ၏။ပ။ ကရိတွာ=ပြုပြီး၍၊ ဝါတာတပေ=လေနေပူ၌၊ ဝိသောသေယျ= ခြောက်သွေ့စေရာ၏။ ဝါတာတပေ=၌၊ ဝိသောသေတွာ= ခြောက်သွေ့စေပြီး၍၊ အဂ္ဂိနာ= မီးဖြင့်၊ ဒုဟေယျ=တိုက်ရာ၏။ပ။ [စာပိုဒ်- ၃၄-သုတ်ကြည့်၊ "ဧဝမဿ သာ" ဟု ကတ္တာနှင့် ကြိယာကို ရှေ့နောက် ဧကဝုစညီစေသင့်၏] ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်ခြင်းဖြင့်၊ သာ မာလုဝလတာ=ထိုခွေးတောက်နွယ်သည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီး သော အမြစ်အရင်းရှိသည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိသည်၊ အဿ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဓမ္မာ=တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်၊ ပဟိနာ=အပ်ကုန်ပြီ။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိကုန်၏။ပ။

၁၀-ဥပေါသထသုတ်

၇၁။ အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌၊ မိဂါရမာတာ=မိဂါရ၏ မိခင်ဖြစ်သော။ [ဧကကစာပိုဒ်- ၂၅၉-ကြည့်] ဝိသာခါ=ဝိသာခါသည်၊ ဥပေါသထေ=ဥပုသ်နေ့ ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့၌၊ [တံ ဧဝ အဟော တဒဟော၊ တသ္မိံ တဒဟု။ သ္မိံ ဝိဘတ်ကို ဥပြု]။ပ။ နိသိန္နံ =ထိုင်နေပြီးသော၊ မိဂါရမာတရံ=မိဂါရ၏ မိခင်ဖြစ်သော၊ ဝိသာခံ=ဝိသာခါကို၊ ဘဂဝါ။ပ။ ဟန္တု=ယခု၊ [ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလျော်စွာ "ဟန္တု=ဟလို၊ ဪ၊ ဟင်" စသည်ဖြင့် သင့်လျော်သလို အနက်ဆိုရာ၏] ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ တံ=သင်သည်၊ ဒိဝဿ=နေ့၏၊ ဒိဝါ= (မွန်းမတ်မတ်တည့်ရာ) နေ့လည်အခါ၌၊ [ဒီကာ၌ ဤပုဒ်၏ အဖွင့် စာနေ မသန်ရှင်း] ကုတော= အဘယ်အရပ်မှ၊ ဝါ=အဘယ်ကြောင့်၊ အာဂစ္ဆသိ နု=လာသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဥပေါသထာ=ဥပုသ်သီလရှိပါ၏၊ အဇ္ဇ=ယနေ့၊

၁။ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိပိ ။ ။ ဗြိတ်မြက် (မြက်မွေး)၏ အမြစ်သည် ဥသီရ (ပန်းရင်း)မည်၏။ (အဘိဓာန်ဂါထာ၊ ၆၀၁) ဥသီရဿ နာဠိ ဥသီရနာဠိ= ပန်းရင်း၏ရိုးတံ၊ ဥသီရနာဠိယာ မတ္တာ ပမာဏံ ဧသေသံ မူလာနန္တိ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိ=ပန်းရင်းရိုးတံ၏ အရွယ်ပမာဏရှိသော အမြစ်များ။

ဥပဝသာမိ=သီလနှင့်ပြည့်စုံလျက် နေထိုင်ပါ၏။ ဝါ=ဥပုသ်စောင့်ပါ၏
 ဣတိ=သို့၊(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)“အဇ္ဇ=ယနေ၊ ဥပေါသထော=ဥပုသ်နေပါ
 တည်း။”ဟုအနက်ပေးလျှင် အဓိပ္ပါယ်ကောင်းသလိုလို ရှိသော်လည်း သဒ္ဒါ
 စည်းကမ်းပျက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဥပေါသထော ယဿာ မေ အတ္တိတံ
 ဥပေါသထာ”ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ တဝါကျတည်းဖြစ်သောကြောင့် “အဇ္ဈပေါသ
 ထော ပန္နရသော”ဟူသော ဥပေါသထဥတ် ပါဠိနှင့် မတူဟုမှတ်ပါ။

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ဥပေါသထာ=ဥပုသ်သီလတို့သည်၊ ဣမေ တယော=
 ဤသုံးမျိုးတို့၊ ဟေတည်း၊ တယော=သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့
 နည်းဟူမူ၊ ဂေါပါလကုပေါသထော=နွားကျောင်းသားတို့နှင့်အတူ နှိုင်းခိုင်း
 အပ်သော ဥပုသ်သီလလည်းကောင်း၊ ဝါ=နွားကျောင်းသားဥပုသ်လည်းကောင်း၊
 နိဂဏ္ဍုပေါသထော=တက္ကတွန်းတို့၊ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလလည်း
 ကောင်း၊ အရိယုပေါသထော=အရိယာတို့ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ
 လည်းကောင်းတည်း။

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဂေါ
 ပါလကုပေါသထော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ခါ၊
 သေယျထာပိ=ဥပမာပြရလျှင်ကား၊ ဂေါပါလကော=နွားကျောင်းသားသည်၊
 သာယနသမယေ=ညနေချမ်းအခါ၌၊ သာမိကာနံ=နွားပိုင်ရှင်တို့အား၊ ဂါဝေါ=
 နွားတို့ကို၊ နိယျာတေတွာ=အပ်နှင်းပြီး၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=
 ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဟူမူ) အဇ္ဇ=ယနေ၊ ဂါဝေါ=
 နွားတို့သည်၊ အမုကသ္မိံစ ပဒေသေ=ထိုမည်သော အရပ်၌လည်းကောင်း၊
 အမုကသ္မိံ စ ပဒေသေ=၌လည်းကောင်း၊ စရိသု=လှည့်လည်ကျက်စားခဲ့ကြကုန်
 ပြီ။ပ။ ပါနိယာနိ=သောက်ရေတို့ကို၊ ပိဝိသု=သောက်ခဲ့ကြကုန်ပြီ။ သွေ=
 နက်ဖြန်၌၊ ဂါဝေါ=နွားတို့သည်၊[ဒါနိအနက်မရှိ] ။ပ။ စရိဿန္တိ=လှည့်လည်
 ကျက်စားကြကုန်လတ္တံ့။ပ။ ပိဝိဿန္တိ=သောက်ကြကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ=သို့၊
 (ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=၏)။

ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကဇ္ဇော=
 အချို့သော၊ ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်သူသည်၊ ဣတိ=သို့။ ပဋိသဉ္စိက္ခ
 တိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဟူမူ) အဟံ= ငါသည်၊ အဇ္ဇ=ယနေ၊
 ဣဒဉ္စ ခါဒနိယံ=ဤမည်သော ခဲဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣဒဉ္စ ခါဒနိယံ=
 ကိုလည်းကောင်း၊ ခါဒိံ=ခဲစားပြီးပြီ၊ ဣဒဉ္စ ဘောဇနိယံ=ဤဘောဇဉ်ကို
 လည်းကောင်း၊ ဣဒဉ္စ ဘောဇနိယံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဘုဒ္ဓိံ=စားပြီးပြီ၊ သွေ=၌။
 အဟံ=ငါသည်။ပ။ ခါဒိဿာမိ=ခဲအံ့။ပ။ ဘုဒ္ဓိဿာမိ=စားအံ့။ ဣတိ=သို့။

(ပဋိသန္ဓိကွတိ=၏) သော= ထိုဥပုသ်စောင့်သူသည်။ အဘိဇ္ဈာသဟဂတေန= အဘိဇ္ဈာတဏှာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ တေန စေတသာ=ထိုစိတ်ဖြင့်။ ဒိဝသံ= နေ့အချိန်ကို။ အတိနာမေတိ=ကုန်လွန်စေ၏။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်၊ ဂေါပါလကုပေါသထော=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဖြင့်။ ဥပဝုတ္တော=စောင့်ထိန်းအပ်သော။ ဂေါပါလကုပေါသထော= နွားကျောင်းသားဥပုသ်သည်။ မဟပ္ပလော=များသော ကံတူမူရင်း အကျိုးရှိ သည်။ [စာပိုဒ်(၆၆)မှ ဖလံ ဝိပါကောနှင့်ယှဉ်ကြည့်] န ဟောတိ=မဖြစ်၊ မဟာနိသံသော=များသော ဆင့်ပွားအကျိုးအာနိသင်ရှိသည်။ န ဟောတိ= မဖြစ်၊ မဟာဇုတိကော=များစွာသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ မဟာဝိပ္ပါရော=များစွာသော ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးရှိသည်။ န ဟောတိ။

ဝိသာခေ=ခါ၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ နိဂဏ္ဌုပေါသထော=တက္ကတွန်းဥပုသ်သည်။ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ နိဂဏ္ဌာ နာမ=နိဂဏ္ဌတို့မည်သော၊ ဝါ= တက္ကတွန်းတို့မည်သော၊ [ဂဏ္ဌ=ကိလေသာ အထုံးအဖွဲ့+နိ=မရှိသူ၊ မရှိဟုဆိုသူ] သမဏဇာတိကာ=ရဟန်းအမျိုးအစားတို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏၊ တေ=ထို တက္ကတွန်းတို့သည်၊ သာဝကံ=မိမိတို့တပည့်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သမာဒပေန္တိ= ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သမာဒပေန္တိ=ဟူမူ) အတ္ထော ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ တံ=သင်သည်၊ ဧဟိ=လာပါလော၊ ပုရတ္ထိ မာယ=အရှေ့ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ=အရပ်မျက်နှာ၌၊ ပရံယောဇနသတံ= ယူဇနာတရာ၏ ဟိုဘက်၌၊ [တနည်း=ယောဇနသတံ=ယူဇနာတရာကို၊ အတိက္ကမိတွာ=ကျော်လွန်၍၊ တတော=ထိုယူဇနာ တရာမှ၊ ဝါ=ထိုယူဇနာ တရာ၏၊ ပရံ=ဟိုဘက်၌] ယေ ပါဏာ=အကြင်သတ္တဝါ တို့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိကုန်၏) တေသု=ထိုသတ္တဝါတို့၌၊ (ယူဇနာတရာ၏ ဟိုဘက်မှာရှိသော ထိုသတ္တဝါတို့၌) ဒဏ္ဍံ=တုတ်လက်နက်ကို၊ နိက္ခိပါဟိ=ချထားပါလော၊ [မညင်းဆဲ မသတ် ဖြတ်ပါနဲ့ဟုလို]ပစ္ဆိမာယ=အနောက်ဘက်ဖြစ်သော။ပ။ ဥတ္တရာယ=မြောက်ဘက်ဖြစ်သော။ပ။ ဒက္ခိဏာယ=တောင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ= ဌံ၊ ပရံယော ဇနသတံ=၌၊ ယေ ပါဏာ=တို့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိကုန်၏) တေသု=တို့၌၊ ဒဏ္ဍံ=ကို၊ နိက္ခိပါဟိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏) ဣတိ= ဤသို့၊ ဧကစွာနံ=အချို့ကုန်သော။ ပါဏာနံ=သတ္တဝါတို့ကို၊ အနုဒ္ဒယာယ= သနားခြင်းဖြင့်၊ အနုကမ္မာယ=ဥညာထောက်ထားခြင်းဖြင့်၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏၊ ဧကစွာနံ=ကုန်သော၊ ပါဏာနံ=တို့ကို၊ နာနုဒ္ဒယာယ=မသနားခြင်းဖြင့်၊ နာနုကမ္မာယ=မဥညာမထောက်ထားခြင်းဖြင့်၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏။

တေ=ထိုတက္ကတွန်းတို့သည်။ ဥပေါသံထေ=ဖြစ်သော၊ တဒဟု= ထိုနေ့၌။ပ။ အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ တံ=သင်သည်၊ ဧဟိ=လာပါ လော၊ သဗ္ဗစေလာနိ=အားလုံးသော ကိုယ်အဝတ်အထည်တို့ကို၊ နိက္ခိပိတွာ= ချွတ်ထားပြီး၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေဟိ=ဆိုပါလော၊ “အဟံ=ငါသည်၊ ကုစနိ= မည်သည့်နေရာ ဌာန၊ မည်သည့်ကာလ၌မျှ၊ ကဿစိ= အခြားတစ်ခု တယောက် ၏မျှ။ ဝါ=မည်သူ၏မျှ၊ ကိဉ္ဇနတသ္မိ’=ငဲ့ကွက်ဖွယ်ပလိဗောဓ၏ အဖြစ်၌၊ န(ဟောတိ)=မဖြစ် [မည်သူ၏သား၊ မည်သူ၏လင်၊ သခင် စသည်ဖြင့် အခြားတစ်ခုတယောက်၏ ငဲ့ကွက်ဖွယ်ရာ၊ ကြောင့်ကြဖွယ်ရာ ပလိဗောဓ ဖြစ်နေကြရာတွင် ငါသည် အခြားမည်သူ တဦးတယောက်၏မျှ ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓမဟုတ်၊ မည်သူ၏မျှ သားမဟုတ်၊ မည်သည့်မိန်းမ၏မျှ လင်မဟုတ်၊ မည်သူနှင့်မျှ၊ မည်သို့မျှ မဆက်စပ်၊ မပတ်သက်ဟူလို] စ=ထိုမျှမကသေး၊ မမ=ငါ၏လည်း၊ ကုစနိ=အတွင်းပြင်ပ တနေရာရာဌာန၌၊ ကတ္တစိ=မည်သည့် ပစ္စည်းအသုံး အဆောင်၌မျှ၊ ကိဉ္ဇနတာ=ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓ၏အဖြစ်သည်၊ န အတ္ထိ=မရှိ၊ [ငါ့မှာ ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓ မရှိ၊ ပလိဗောဓ ပြတ်ပြီဟူလို။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စတုက္ကောဒိကသုညတာ ဒဿနကို လွဲမှားစွာ ယူဆ ပြောဆိုနေခြင်းတည်း၊ စတုက္ကစာပိဒံ ၁၈၅-သုတ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေဟိ=ဆိုပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏)

ပန=ထိုသို့ပင်၊ နာယုကျင့်သုံးစေကြပါကုန်သော်လည်း၊ အဿ=ထိုနိဂဏ္ဌ သာဝက၏။ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်၊ “အယံ=ဤသူသည်၊ အမှာကံ= ငါတို့၏၊ ပုတ္တော=သားတည်း” ဣတိ=သို့၊ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ သောပိ= ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်လည်း၊ “ဣမေ=ဤသူတို့သည်၊ မယံ=ငါ၏၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့တည်း” ဣတိ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ အဿ= ထိုနိဂဏ္ဌသာဝက၏၊ ပုတ္တဒါရော=သားမယားသည်၊ “အယံ=ဤသူသည်၊ မယံ=ငါ၏၊ ဘတ္တာ=လင်ယောက်ျားတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ သောပိ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်လည်း၊ အယံ=ဤမိန်းမသည်။ မယံ=၏၊ ပုတ္တဒါရော=သားမယားတည်း” ဣတိ=သို့။ ဇာနာတိ=၏။ အဿ=ထိုနိ ဂဏ္ဌသာဝက၏၊ ဒါသ+ကမ္မကရ+ပေါရိသာ=ကျွန်+အခကြေးစား အလုပ် သမား+မိမိအသက်မွေးသူတို့သည်။ “အယံ=ဤသူသည်။ အမှာကံ=ငါတို့၏၊ အယျော=အရှင်သခင်တည်း” ဣတိ ဇာနန္တိ=၏၊ သောပိ=လည်း၊ ဣမေ= ဤသူတို့သည်၊ မယံ=၏၊ ဒါသကမ္မကရပေါရိသာ=တို့တည်း” ဣတိ ဇာနာတိ=၏။

ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ ယသ္မိံသမယေ=အကြင်အခါ၌၊ (သာဝကာ=

တပည့်တို့ကို) သစ္စေ=မှန်ကန်သောစကားကိုပြောဆိုခြင်း၌၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=
 ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေသင့်ကုန်၏။ တသ္မိံသမယေ=ထိုအခါ၌၊ (သာဝကေ=
 တပည့်တို့ကို) မုသာဝါဒေ=လွဲမှားစွာယူဆပြောဆိုခြင်း၌၊ (အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
 ဉာဏ်အမြင်ဖြစ်သော "နာဟံ ကစ္စနိ။ပ။ ကိဉ္ဇနတတ္ထိ" ဟူသော စတုက္ကောဋီက
 သုညတာဒဿနကို လွဲမှားစွာယူဆပြောဆိုခြင်း၌) သမာဒပေန္တိ =ကောင်းစွာ
 နာယူကျင့်သုံးစေကုန်၏။ ဣဒံ=ဤလွဲမှားစွာ ယူဆပြောဆိုခြင်းကို၊ တဿ=
 ထိုနိဂဏ္ဌသာဝက၏၊ မုသာဝါဒသ္မိံ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုပြောဆိုခြင်း
 ဟူ၍၊ (အဟံ=ငါဘုရားသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ [မုသာ ဝါဒသ္မိံ၌ သ္မိံဝိဘတ်ကို
 ပဌမာအနက်၌သက်] သော=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်၊ တဿာ ရတ္တိယာ=
 ထိုညဉ့်၏၊ အစ္စယေန=ကျော်လွန်ရာအခါ၌၊ ဘောဂေ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို၊
 (ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်း၊ ယာဂုထမင်းစသော ပစ္စည်း ဥစ္စာတို့ကို) အဒိန္နယေဝ=
 သူတပါးက မပေးအပ်ဘဲသာလျှင်၊ ဝါ=သူတပါးကပေးသည်အထိ
 မစောင့်ဆိုင်းဘဲသာလျှင်၊ ပရိဘုဉ္ဇတိ= ယူငင်သုံးစွဲ၏၊ ဣဒံ=ဤသို့ သူတပါးက
 မပေးဘဲ ယူငင်သုံးစွဲခြင်းကို၊ အဒိန္နာဒါနသ္မိံ=အဒိန္နာဒါနဟူ၍၊ ဝဒါမိ=၏၊
 ဝိသာဓေ=ဝိသာခါ၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ နိဂဏ္ဌပေါသထော=တက္က
 တွန်းဥပုသ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဝိသာဓေ=ဝိသာခါ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဿ=
 ညစ်နွမ်းသော၊ စိတ္တဿ=စိတ်ကို၊ ဥပက္ကမေန=လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်းဖြင့်၊
 ဝါ=လုံ့လစိုက်ထုတ်ကြောင်း နည်းလမ်းဥပါယ်ဖြင့်၊ ပရိယောဒပနာ= စင်ကြယ်
 စေခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဝိသာဓေ=ခါ၊ ကထဉ္ဇ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ပ။ဟောတိ=ဖြစ်
 သနည်းဟူမူ၊ ဝိသာဓေ=ခါ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော=
 အရိယာဖြစ်သော တပည့်သည်၊ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားဂုဏ်တော်ကို၊
 အနုဿရတိ=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အနုဿရတိ=ဟူမူ)
 [ဣတိပိ သော ဘဂဝါစသည်ကို စာပိုဒ်-၆၄သုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘဂဝါ=
 ဘဂဝန္တုမည်တော်မူ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အနုဿရတိ=၏) တထာဂတံ=ကို၊
 အနုဿရတော= ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော၊ တဿ=ထိုအရိယသာဝက၏၊
 စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသိဒတိ=ကြည်လင်၏၊ ပါမောဇ္ဇံ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း
 သဘောသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ယေ ဥပက္ကိလေသာ=
 အကြင် ပူလောင်စေတတ်သော နိဝရဏအညစ်အကြေးတို့သည်၊ (သန္တိ=
 ရှိကုန်၏)တေ ဥပက္ကိလေသာ=ထိုပူလောင်စေတတ်သော နိဝရဏစသော
 အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ပဟိယန္တိ=ပယ်အပ်ကုန်၏၊ ဝိသာဓေ=ခါ၊ ဥပက္ကိလိ
 ဋ္ဌဿ=သော၊ သိသဿ =ဦးခေါင်းကို၊ ဥပက္ကမေန=လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်းဖြင့်၊

☞

ပရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

။ပ။ကက္ကဉ္စ=သျှိသျှားသီးမှုန်ကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ မတ္တိကဉ္စ=မြေညက်
ကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ဥဒကဉ္စ=ရေကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ပုရိသဿ=ယောက်ျား
၏။ တဇ္ဇံ=ထိုစင်ကြယ်စေခြင်းအားလျော်သော၊ [တဿာ ပရိယောဒပနာယ
အနုတ္တဝိကော တဇ္ဇော၊ တံ]ဝါ=စင်ကြယ်စေနိုင်သော၊ ဝါယာမဉ္စ=လုံ့လကိုလည်း။
(သျှိသျှားသီးမှုန်ဖြင့် သုတ်လိမ်းပွတ်တိုက် ဆေးကြောခြင်းဟူသော
လုံ့လဝီရိယကိုလည်း)ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ (ပရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ=၏)
ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝံ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဿ=သော၊ သီသဿ=ကို၊
ဥပက္ကမေန=ဖြင့်၊ ပရိယောဒပနာ=သည်။ ဟောတိ=၏၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝ
မေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ဝိသာခေ=ခါ။ အယံ အရိယသာဝကော=ဤအရိယာ
သာဝကကို။ ဗြဟ္မာပေါသထံ= ဗြဟ္မာဥပုသ်ကို။ ဝါ=ဗြဟ္မာမည်ငြား မြတ်ဘုရား
ဂုဏ် အာရုံပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သောဥပုသ်ကို၊ [ဗြဟ္မံ အာရဗ္ဗ ဥပဝုတ္ထော
ဥပေါသထော ဗြဟ္မာပေါသထော] ဥပဝသတိ=စောင့်ထိန်း၏ဟူ၍။ ဗြဟ္မနာ=
ဗြဟ္မာမည်ငြား မြတ်ဘုရားနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ သံဝသတိ နေထိုင်၏
ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အဿ=ထိုအရိယသာဝက၏၊
စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မာမည်ငြား မြတ်ဘုရားကို၊ အာရဗ္ဗ=အာရုံပြု၍။
ပသီဒတိ=ကြည်လင်၏။ပ။ ဧဝံ=ဤနည်းအားဖြင့်။ပ။

အရိယသာဝကော=သည်၊ ဓမ္မံ=တရားတော်ကို၊ (ပါဠိဓမ္မက္ခန်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ဖိုလ်၊
မဂ်၊ ဆယ်ချက်မှတ်သား မြတ်တရားကို)အနုဿရတိ=၏ (ကိန္တိ အနုဿရတိ)
[စာပိုဒ်-၄၀-သုတ်၌ တရားဂုဏ်တော် နက်များရေးခဲ့ပြီ]။ပ။ကာယဿ=ခန္ဓာ
ကိုယ်ကို၊ ဥပက္ကမေန=ဖြင့်။ပ။သောတ္တိဉ္စ=ချေးတွန်းကျောက်လုံး ပုတီးကုံးကို
လည်း၊ (ချိတ်ဖြင့်ရော်စပ်လုံးခဲအပ်သော၊ ကုရုဝိန္ဒက၊ ကျောက်မှုန် အလုံး
ချေးတွန်း ပုတီးကုံးကိုလည်း) ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ [ထိုပုတီးကုန်း၏ အစွန်းနှစ်ဖက်ကို
ဆွဲကိုင်၍ ကျောက်ကုန်းကို ပွတ်တိုက်ကြ၏။ အဘိဓာန်တို့၌ 'ကုရုဝိန္ဒပုဒ်ကို
“ပဒ္ဒရာဂမဏိ=ကျောက်နီ၊ Rubyပတ္တမြားနီ၊ ပန်းရေကျောက်” ဟုဖွင့်၏။
ရှေးကမူ “မှတ်ကျောက်”ဟု မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏] စုက္ခဉ္စ= ဆပ်ပြာမှုန်ကိုလည်း
။ပ။ ဝါယာမဉ္စ=ပွတ်တိုက် 'ဆေးကြောခြင်း လုံ့လကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=၍၊
(ပရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ) ။ပ။ ဓမ္မပေါသထံ=တရားဥပုသ်ကို၊ ဝါ=
ဆယ်ပါးသော တရားတော်ကို အာရုံပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ် သီလ
ကို၊ ဥပဝသတိ=၍၊ ဓမ္မေန=တရားတော်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ=ကွ၊ သံဝသတိ=၍၊
ဝုစ္စတိ=၏၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အဿ=ထိုအရိယသာဝက၏၊ စိတ္တံ=သည်။ ဓမ္မံ=
တရားကို၊ အာရဗ္ဗ=၍ ပသီဒတိ=၏။ပ။

☰ သံဃံ=ရှစ်ပါးအရိယာ သံဃာဂုဏ်တော်ကို၊ အနုဿရတိ(ကိန္တိ အနုဿရတိ) ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာဝကသံဃော=တပည့်အရိယာ သံဃာတော်အပေါင်းသည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော=အဆုံးအမတရား လေးစားလိုက်နာကောင်းစွာကျင့်တော်မူပါပေ၏၊ ဘဂဝတော=၏၊ သာဝကသံဃော=သည်၊ ဥဇုပ္ပဋိပန္နော=ဖြောင့်မတ်စွာကျင့်တော်မူပါပေ၏။ပ။ ဉာယပ္ပဋိပန္နော=နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ သာမိဓိပ္ပဋိပန္နော=အရိုအသေပြုမှုနှင့် ထိုက်တန်အောင် ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ပ။ စတ္တာရိ=(သူ့ဖိုလ်၊ သူ့မဂ် တွဲဖက်ထားတုန်)လေးပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ(ယာနိ ဣမာနိ) ပုရိသယုဂါနိ=အကြင်ယောက်ျားမြတ်အစုံတို့သည်၊ အဋ္ဌ=(တွဲဖက်မထား တသီးတခြားစီ အားဖြင့်) ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) ပုရိသပုဂ္ဂလာ=အကြင် ယောက်ျားမြတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

ဘဂဝတော=၏၊ ဒေသ(ဒေသော) သာဝကသံဃော=(တွဲလျက်လေးပါး၊ ခွဲထားရှစ်ဖော်)ဤတပည့် အရိယာသံဃာတော်သည်၊ အာဟုနေယျာ^၁=လေးစား

၁။အာဟုနေယျော ။ ။ နူရတောပိ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ သီလရှိသူတို့အား ပေးလှူထိုက်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု(ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ပစ္စည်းလေးပါး)။ အာဟုနံ အရဟံ(ပဋိဂ္ဂဟေတု ယုတ္တော)တိ အာဟုနေယျော=ထိုပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော အရိယာ သံဃာတော်။ [အာဟုန+ဧကယျ]

ပါဟုနေယျော ။ ။ “ပုမေ အတိထိ အာဂန္တု ပါဟုနာဝေသိကာပျထ” ဟူသော အဘိဓာန်(၄၂၄)ဂါထာ၌ ဧည့်သည် အာဂန္တုအနက်ဟော ပရိယာယ်လေးပုဒ်တွင် ပါဟုနသဒ္ဒါပါ၏။ ထိုအဘိဓာန်နှင့်အညီ ဤ၌လည်း အရပ်တပါးမှ ရောက်လာသော ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ ဧည့်သည်ကို ပါဟုန ဟုခေါ်၏။ ထို့နောက် “ပါဟုနံ ဝုစ္စတိ ဒိသာဝိဒိသတော အာဂတာနံ ပိယမနာပါန ဉာတိမိတ္တာနမတ္တာယ သက္ကာရေန ပဋိယတ္တံ အာဂန္တုကဒါနံ(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၂၁၃)။ ပါဟုနေယျောတိ ပါဟုနက ဘတ္တဿ အနုစ္ဆဝိကော (တိကနိပါတ် စာပိုဒ်-၉၇-သုတ် အဋ္ဌကထာ)တို့ကို ရှု၍-

ပါဟုနာနံ အာဂန္တုကာနံ အတ္ထာယ ပဋိယတ္တံ ဒါနံ - ပါဟုနံ=ဧည့်သည်တို့ဘို့ စီစဉ်ထားအပ်သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထု။ (သို့မဟုတ်) ပါဟုနာနံ အတ္ထာယ ပဋိယတ္တံ ဘတ္တံ ပါဟုနံ=ဧည့်သည်တို့ဘို့ စီစဉ်ထားအပ်သော စားဖွယ်ထမင်း၊ “ပါဟုနဒါနံ (သို့မဟုတ်)ပါဟုနဘတ္တံ” ဟုဆိုလိုလျက် ဒါနပုဒ် (ဘတ္တပုဒ်)ကို ချေထားသည်

ကြည်ဖြူ၊ အဝေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်
မူထိုက်ပါပေ၏။ ပါဟုနေယျာ=ဝေးနယ်ရပ်ခြား၊ ဧည့်သည်များဘို့၊ သီးခြားစီမံ
ထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပင် ပေးလှူခြင်း၊ ခံယူခြင်းငှါ သင့်လျော်
ပါပေ၏။ ဒက္ခိဏေယျာ=တမလွန်ဘဝအကျိုးကို မျှော်ကိုးယုံကြည်၍
ပေးလှူအပ်သောပစ္စည်း ဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်ပါပေ၏။ အဉ္စလိကရဏီ
ယော= လက်အုပ်ချီးမိုး ရှိခိုးသမှု ပြုထိုက်ပါပေ၏။ လောကဿ=သတ္တဝါ
အပေါင်း၏။ အနတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲ သာလွန် မြင့်မြတ်သောသူ မရှိသော၊
ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု၊ မျိုးစေ့စု၏၊
ကြီးထုမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်း အတူဖြစ်တော်မူ
ပါပေ၏။ ဣတိ=သို့ (အနုဿရတိ) ။ပ။ဝတ္ထဿ=အဝတ်ကို။ပ။

ဥသ္မဉ္စ=အပူငွေ့ကိုလည်း၊(နှစ်ကြိမ်၊ သုံးကြိမ်ပြုတ်ပေါင်းသဖြင့် ပူနွေးသော
အပူငွေ့ကိုလည်း) ။ပ။ ခါရဉ္စ=ပြာကိုလည်း။ပ။ ဂေါမယဉ္စ=နွားချေးကိုလည်း။
[အဋ္ဌကထာ၌ “ဂေါမယန္တိ ဂေါမုတ္တံ ဝါ အလေဇ္ဇိကာ ဝါ” ဟုနွားကျင်ငယ်နှင့်

ဟုကြံပါ။ ပါဟုနံ အဿ ဒါတံ ယုတ္တန္တိ ပါဟုနေယျာ=ဧည့်သည်တို့ဘို့
စီစဉ်ထားသော စားသောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူထိုက်သော
အရိယာသံဃာတော်၊ ပါဟုနဉ္စ ပဋိဂ္ဂဟေတံ ယုတ္တောတိ ပါဟုနေယျာ=
ထိုပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူခြင်းငှါသင့်လျော်သော သံဃာတော်။ ဆိုလိုသည်မှာ-
ဤလောက၌ သူသူငါငါ ရိုးရာမိတ်ဆွေ ဆွေမျိုးဧည့်သည်များကား
တွေ့ဘို့ဆုံဘို့လွယ်ကူပါ၏။ နှစ်ပေါင်းမရေတွက်နိုင်အောင်(သို့မဟုတ်) ကမ္ဘာ
ပေါင်း မရေတွက်နိုင်အောင် အသင်္ချေအနန္တကြာမြင့်မှ ပွင့်တော်မူလာသော
မြတ်စွာဘုရားတဆူ၏ သာသနာတော် ခေတ်အခါအတွင်း၌သာ ပေါ်ထွန်းလာ
သော အရိယာသံဃာတော်ဟူသော ဧည့်သည်များကား အလွန်ပင် ဖူးမြင်ရခဲ
တွေ့ကြုံရခဲလှ၏။ ထို့ကြောင့် ဧည့်သည်ဘို့ရည်ရွယ်၍ စီမံထားသော
စားသောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ်မှန်သမျှကို ထိုရိုးရာဧည့်သည်တို့ကို မပေးတော့ဘဲ
အရိယာသံဃာ ဧည့်သည်တော်များကိုသာ ပေးလှူထိုက်သည်။ ထိုအရိယာ
သံဃာဧည့်သည်တော် များသည်သာ အလှူခံထိုက်ပါသည်ဟူလို။

ဒက္ခိဏေယျာ ။ ဒက္ခိဏေယျာ ။ ဒက္ခိဏေယျာ ။ ဒက္ခိဏေယျာ ။ ဒက္ခိဏေယျာ ။
ဖြင့် “ဒက္ခိဏာ” ဟု ဖြစ်၏။ ဒက္ခိဏိ တောယ သတ္တာ ယထာဓိပေတဟိ
သမ္ပတ္တိဟိ ဝပန္တိတိ ဒက္ခိဏာ=အလိုရှိအပ်သမျှ ဘဝစည်းစိမ် သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့်
သတ္တဝါတို့ကြီးပွားကြောင်းဖြစ်သော အလှူဒါန(တမလွန်ဘဝအကျိုးကို ယုံကြည်
၍ပေးလှူအပ်သော အလှူဒါနတည်း)၊ ဒက္ခိဏံ အရဟတိတိ ဒက္ခိဏေယျာ။

ဆိတ်ချေးတို့ကိုယူထား၏။ ဖြစ်သင့်၍ ထည့်သွင်းထားခြင်းတည်း။။ပ။
 ဝါယာမဉ္ဇ=ပွတ်တိုက်ဖွပ်လျှော်ခြင်း လုံ့လကိုလည်း။ပ။ သံဃုပေါသထံ=
 သံဃာဥပုသ်ကို၊ ဝါ=ရှစ်ပါးသော အရိယာသံဃာတော်၏ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍
 စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလကို။ပ။သံဃေန=အရိယာ သံဃာတော်နှင့်
 ။ပ။သံဃံ=အရိယာသံဃာတော်ကို။ပ။အတ္တနော=မိမိ၏။ အဓဏ္ဍာနိ^၁=
 အကျိုးအပြတ်မရှိကုန်သော၊ အစ္ဆိဒ္ဓါနိ=အပေါက်မရှိကုန်သော၊ အသဗလ္လာနိ=
 အကွက်အကြား မရှိကုန်သော၊ အကမ္မာသာနိ=အပြောက်အစက် မရှိကုန်သော၊
 ဘုဇိဿာနိ=တဏှာ၏ ကျွန်၊ တာဝန်မစပ်၊ လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်ကို
 ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝိညုပ္ပသတ္တာနိ=ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့သည်
 ချီးမွမ်းအပ်ကုန်သော၊ အပရာမတ္တာနိ= တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် မှားသောအားဖြင့်
 မသုံးသပ် မဆွဲကိုင်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သီလဝိပတ္တိအပြစ်ဖြင့် မည်သူကမျှ
 မစွပ်စွဲ မသုံးသပ်အပ်ကုန်သော၊ သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ= (ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ
 နှစ်ဖြာသော) သမာဓိကိုဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=မဂ်ဖိုလ်သမာဓိကို
 ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ သီလာနိ= သီလတို့ကို၊ အနုဿရတိ=၏၊ သီလံ=
 မိမိ၏သီလကို၊ (အဓဏ္ဍတာ၊ အစ္ဆိဒ္ဓတာစသောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော မိမိသီလကို)

၁။ အဓဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဓါနိ အသဗလ္လာနိ ။ ။ ၎င်းပုဒ်တို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
 (ပ-၂၁၅)နှင့် ဤအင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ (တ-နာ ၉၄)အဖွင့်အတိုင်း
 အကျယ်တဝင့် အနက်ပေးလိုလျှင် “အဓဏ္ဍာနိ=အဝတ်အနားဝယ်၊
 ပြတ်သည့်နှယ်သို့၊ အစဝယ် ပျက်စီး၊အဆုံးလည်းတရပ်၊အကျိုးအပြတ်
 မရှိကုန်သော၊ [အဝတ်၏ အစွန်းအနား ပြတ်နေသကဲ့သို့ ဆောက်ကည်ထား
 အပ်သော သီလတို့တွင် အစဘက် သီလလည်းမကျိုးပြတ်၊ အဆုံးဘက်
 သီလလည်း မကျိုးပြတ်ဟူလို] အစ္ဆိဒ္ဓါနိ=အဝတ်အလယ်၊ ‘ပေါက်သည့်
 နှယ်သို့၊အလယ်ဖောက်ဘိ၊ အပေါက်မရှိကုန်သော၊ အသဗလ္လာနိ=နွားကျားပုံးမှီး၊
 တဆက်တည်းဖြင့်၊ ပျက်စီးနှစ်ထွေ၊သုံးထွေ ပျက်ပြား၊ အကွက်အကြား
 မရှိကုန်သော၊ အကမ္မာသာနိ=ဝါစေ့ ပြောက်နွား၊ ပုံအလားသို့၊ ကြိုးကြား
 ပေါက်လျက် အပြောက်အစက် မရှိကုန်သော” ဟုအနက်ဆိုပါ။

ကျွန်မဟုတ်သူ၊ ကျွန်ဘဝမှ လွတ်မြောက်သူကို ဘုဇိဿဟုခေါ်၏။
 ဤ၌ကား “ဘုဇိဿံ ကရောန္တိတိ ဘုဇိဿကရာနိ”ဟု ဝစနတ္ထပြု၍
 (ကရပုဒ်ကိုလည်းချေ၍) “တဏှာ၏ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်သူဖြစ်အောင်
 (လောကီ အာရုံ မစုံမမက် ဝဋ်မှထွက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေသူဖြစ်အောင်)
 ပြုတတ်သော သီလတို့ကို ဘုဇိဿ ဟုခေါ်သည်။

အနုဿရတော=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့သော၊ တဿ=ထိုအရိယသာဝက၏
 ။ပ။အာဒါသဿ=ကြေးမုံကို၊ ဝါ=မှန်ကို။ပ။ တေလဉ္စ=ဆီကိုလည်း။ပ။
 ဆာရိကဉ္စ=ပြာကိုလည်း။ပ။ ဝါလဏ္ဍုပကဉ္စ=မြင်းမြီး ချေးပွတ်ခွေကိုလည်း၊
 ဝါ=သင်ပေါင်းလျှော်ချည် စသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်အုပ်သော ချေးပွတ်ခွေကိုလည်း။
 [ဝါလေဟိ ကတံ အဏ္ဍုပကံ ဝါလဏ္ဍုပကံ] ။ပ။ ဝါယာမဉ္စ=ပွတ်တိုက်ခြင်း
 လုံ့လကိုလည်း။ပ။ သီလုပေါသထံ=သီလဥပုသ်ကို၊ ဝါ=မိမိသီလကို
 ထပ်တလဲလဲဆင်ခြင်လျက် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်ကို။ပ။သီလေန=
 သီလနှင့်။ပ။

ဒေဝတာ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ ဝါ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေအရာ၌
 ထား၍ ဆင်ခြင်အောက်မေ့သင့်သော မိမိ၏သဒ္ဓါစသော ဂုဏ်တို့ကို၊ အနုဿရ
 တိ=၏ (ကိန္တိ အနုဿရတိ) စာတုမဟာရာဇိကာ=စာတုမဟာရာဇ်ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ဝါ=လေးယောက်သော နတ်မင်းကြီးရှိကုန်သော၊ [ဝိဂြိုဟ်နက်တည်း၊
 ဒုကနိပါတ်ဋီကာ၊ နာ-၃၁-နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၂၈၄]ဒေဝါ=နတ်တို့သည်၊
 သန္တိ=ရှိကုန်၏။တာဝတိ သာ=တာဝတိ သာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=၃၃ယောက်
 သော ကောင်းမှုပြုဖက် 'ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဖြစ်ရာဘုံဟူသော နေရာရှိကုန်သော၊
 ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကြကုန်၏၊ယာမာ=ယာမာဖြစ်ကြကုန်သော၊
 ဝါ=ဒုက္ခမှကင်းကွာကုန်သော။ပ။ တုသိတာ=တုသိတာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=
 မိမိ၏ဂုဏ်ကျက်သရေ ပြည့်စုံမှုကို နှစ်သက်ကျေနပ်ခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်
 နေကြကုန်သော၊ဝါ=နှစ်သက်မှုပီတိသည် ကပ်ရောက်အပ်ကုန်သော။ပ။
 နိမ္မာနရတိနော=နိမ္မာနရတိ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=စည်းစိမ်တို့ကို ဖန်ဆင်းခြင်း၌
 မွေ့လျော်မှုရှိကုန်သော။ပ။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနော=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ ဖြစ်
 ကုန်သော၊ ဝါ=သူတပါး ဖန်ဆင်းပေးအပ်သော စည်းစိမ်တို့၌ မိမိအလိုအတိုင်း
 ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဒေဝါ= နတ်တို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ ဗြဟ္မကာယိကာ=
 ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ=
 ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္တိ=၏၊ တတော=ထိုပဌမဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာတို့မှ၊ ဥတ္တရိ=
 အထက်ပရိတ္တာဘာ စသည်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္တိ=၏၊

ယထာရူပါယ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ သဒ္ဓါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့်၊
 (အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါတရားနှင့်) သမနာဂတာ=
 ပြည့်စုံကုန်သော၊တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ဣတော=ဤလူ့ဘဝမှ၊
 စုတာ=ရွေ့လျောစုတေ သေလွန်ကြကုန်၍၊ တတ္ထ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း၌၊

ဥပပနာ=ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ မယုမ္မိ=ငါ့မှာလည်း၊ တထာရူပါ=ထိုသို့ သဘောရှိသော၊
 (ထိုနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း သဘောရှိသော) သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရား
 သည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။ ယထာရူပေန=အကြင်သို့ သဘောရှိသော၊ သီလေန=
 သီလနှင့်၊ (အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သီလနှင့်) သမန္နာ
 ဂတာ=ကုန်သော။ပ။ တထာရူပံ=ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ သီလံ=သီလသည်၊
 သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ယထာရူပေန=သော၊ သုတေန=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတနှင့်၊ ဝါ=
 ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားနှင့်၊ [သတ္တက
 နိပါတ်စာပိုဒ်-၆- ဝိတ္ထတနေသုတ်၊ နာ-၃၃၉-ကြည့်]။ပ။ စာဂေန=စွန့်ကြဲပေး
 ကမ်းလှူဒါန်းခြင်းနှင့်။ပ။ ပညာယ=ပညာနှင့်။ပ။ တထာရူပါ=သော၊ ပညာ=
 ပညာသည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အနုဿရတိ=ထပ်တလဲလဲ
 အောက်မေ့အမှတ်ရနေ၏) အတ္တနောစ=မိမိ၏လည်းကောင်း၊ တာသံ
 ဒေဝတာနဉ္စ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့၏လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓဉ္စ=သဒ္ဓါတရားကိုလည်း
 ကောင်း၊ သီလဉ္စ=သီလကိုလည်းကောင်း၊ သုတဉ္စ=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော
 သုတကိုလည်းကောင်း၊ စာဂဉ္စ=စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊
 ပညဉ္စ=ပညာကိုလည်းကောင်း၊ အနုဿရတော=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့အမှတ်
 ရနေသော၊ တာဿ=ထိုအရိယသာဝက၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသီဒတိ=၏။ပ။
 ဇာတရူပဿ=ရွှေကို။ပ။ ဥက္ကဉ္စ=မီးဖိုကိုလည်း၊ [ဥက္ကဉ္စိ ဥဒ္ဓနံ-ဟု ဖွင့်ခြင်းကြောင့်
 ပန်းထိမ်သည်တို့၏ မီးဖို(ကမ္မာရဒ္ဓန)ကိုသာယူရမည်၊ မုသာ (မိုက်ခွက်=
 လုံ)ကိုမယူရ၊ ပဋိစ္စ= စွဲ၍၊ လောဏဉ္စ=ဆားငံမြေညက်ကိုလည်း။ပ။ ဂေရုကဉ္စ=
 ငွေ၊နီမှုန် ကိုလည်း။ပ။ နာဠိက၊ သဏ္ဍာသဉ္စ=မီးမှုတ်ဖို၊ ပြောင်းနှင့် လှန်လှော
 ဖို၊ညှပ်ကိုလည်း။ပ။ ဝါယာမဉ္စ=လုံလကိုလည်း၊ (မီးဖို၌ရွှေကိုထည့်ခြင်း၊
 မီးမှုတ်ခြင်း၊ ညှပ် ဖြင့်လှန်လှောပေးခြင်း စသော လုံလကိုလည်း) ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊
 (ပရိယောဒပနာ=သည်၊ဟောတိ)။ပ။ ဒေဝတုပေါသထံ=နတ်ဥပုသ်ကို၊ ဝါ=
 နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေအရာ၌ထား၍ မိမိ၏သဒ္ဓါစသောဂုဏ်တို့ကို
 ဆင်ခြင်အောက်မေ့လျက် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလကို။ပ။ ဒေဝတာ
 ဟိ=နတ်ဗြဟ္မာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ =အတူတကွ၊ သံဝသတိ=၍၊ဝုစ္စတိ=၏ (အဿ=
 ထိုအရိယသာဝက၏)စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဒေဝတာ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ အာရဗ္ဗ=၍၊
 ပသီဒတိ=၏။ပ။

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ သ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာဖြစ်သော
 တပည့်သည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=စဉ်းစားဆင်ခြင်၏၊ (ကိန္တိ=

အဘယ်သို့၊ ပဋိသန္ဓိကွတိ=စဉ်းစားဆင်ခြင်သနည်းဟူမူ) ယာဝဇိဝံ=အသက်ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင်၊ အရဟန္တာ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပါဏာတိပါတံ =

၁။ ပါဏာတိပါတံ။ ။ပါဏ+အတိပါတံ။ ဤ၌ ပညတ်အားဖြင့် သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ (ရုပ်အသက်နှင့် နာမ်အသက်) ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဏဟုခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပညတ် ပရမတ်အခေါ်အဝေါ်နှစ်မျိုးလုံးပါဝင်အောင် “သတ္တဝါ၊အသက်”ဟု အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ (သတ္တဝါ၏ အသက်ဟုအဓိပ္ပါယ်မယူရ)

အတိ=လျင်မြန်စွာ၊ ဝါ=ဓားလက်နက်စသည်တို့ဖြင့် လွမ်းဖိနှိပ်စက် ရိုက်နှက်၍၊ ပါတန=လျောကျစေခြင်း (လျော့ချခြင်း၊ သတ်ခြင်း) လျောကျစေခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါသသမ္ပယုတ် စေတနာ စေတသိက် တည်း။ ၎င်းကို ဒုဿီလျစေတနာ (သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း စေတနာ)ဟုဆိုသည်။ အဟိဝ (သိသံ)ပါတနံ အဟိပါဟော၊ အတိက္ကမ္မ ဝါ သတ္တာဒိဟိ အတိဘဝိတွာ ပါတနံ အတိပါတော။ သီလကွန်ဋိကာ၊ ၁၁၀။

ပဟာယနှင့် ပဋိဝိရတထူးခြားချက်။ ။ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ (ပါဏာတိပါတကို ပယ်ပြီးသည်မှစ၍) ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတာ (ပါဏာတိပါတမှ အမြဲအစဉ် တသမတ်တည်း ရှောင်ကြဉ်၍သာနေကြ၏။ အဘယ်အခါမျှ ပါဏာတိပါတအမှုကို မပြုကြတော့ဟူလို)

ဤ၌ “ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ပဋိဝိရတ=ရှောင်ကြဉ်၏”ဟုဆိုသဖြင့် “ရှေးဦးစွာပယ်သည်၊ ထို့နောက်မှရှောင်ကြဉ်သည်”ဟုအဓိပ္ပါယ်သက်ရောက် သော်လည်း ပယ်ခြင်းနှင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို တိတိကျကျ ရှေ့နောက်ခွဲခြား၍ မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော် အကြောင်းနှင့်အကျိုး အတူတကွ တပြိုင်နက်(သဟဇာတ) ဖြစ်ရာ၌ပင် အကြောင်းကြိယာကို ရှေ့ကြိယာ(ပုဗ္ဗကာလကြိယာ)ဟု လည်းကောင်း၊ အကျိုးကြိယာကို နောက်ကြိယာ(အပရကာလကြိယာ)ဟု လည်းကောင်း ခွဲခြား ယူနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် (၁) ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးမှ တပါးသော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်ငါးပါးကို သဟဇာတအကြောင်း ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း (၂) သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တံ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဝိရတိ မဂ္ဂင်သုံးပါးကို သဟဇာတအကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ဤသို့ အကြောင်း၊အကျိုး (ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်) ခွဲခြားပြီးလျှင် ပဟာယပုဒ်အရ သဟဇာတအကြောင်း ပစ္စည်းဖြစ်သော (၁)မဂ္ဂင်ငါးပါးကိုယူ၍ ထိုငါးပါးဖြင့်

သတ္တဝါ၊အသက်ကိုသတ်ခြင်းကို၊ ဝါ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို လျင်မြန်စွာလျောကျ
စေခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို ဓားလက်နက် စသည်

ပါဏာတိပါတကို ပယ်ခြင်းကို ပုဗ္ဗကာလကြိယာဟု ဆိုရ၏။ ပဋိဝိရတပုဒ်အရ
သဟဇာတအကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော (၂)မဂ္ဂင်သုံးပါးကိုယူ၍ ထိုသုံးပါးဖြင့်
ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို အပရကာလကြိယာဟုဆိုရ၏။ ဤသို့
စသည်ဖြင့် ဋီကာတို့၌ ပဟာယနှင့် ပဋိဝိရတတို့၏ ထူးခြားပုံကို (၃)နည်း
ဖွင့်ပြကြ၏။ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးပုံမှာ-

ပါဏာတိပါတံ=ကို၊ ပဟာယ=သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ
စသော မဂ္ဂင်ငါးပါးဖြင့်ပယ်ပြီး၍၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=သဟဇာတ
ပစ္စယုပ္ပန် ဖြစ်သော သမ္မာဝါစာ စသော ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ကုန်
လျက် (တနည်း)ပါဏာတိပါတံ=ကို၊ ပဟာယ=မဂ်ဖြင့် သမုစ္ဆေဒအစွမ်းဖြင့်
ပယ်ပြီး၍၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=ဖိုလ်ဖြင့် ပဋိပုဿမ္ဘနအစွမ်းဖြင့်
ရှောင်ကြဉ် ကုန်လျက် (တနည်း) ပါဏာတိပါတံ=သတ္တဝါ၊အသက်ကို
လျင်မြန်စွာ လျောကျစေကြောင်းဖြစ်သော အဟိရိက၊အနောတ္တပ္ပ၊
ဒေါသ၊မောဟ၊ ဝိဟိံသာစသော ကိလေသာအပေါင်းကို၊ ပဟာယ=
အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်ပြီး၍၊ပါဏာ တိပါတာ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုလျင်မြန်စွာ
လျောကျ စေခြင်းဟူသော ဒုဿီလျ စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတာ= အမြဲအစဉ်
ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်လျက်” ဟု အနက်ဆိုပါ။ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ စသည်တို့၌
လည်း ဤနည်းမှီး၍အနက် (၃)နည်းဆိုလေ။

ပဋိဝိရတပုဒ်နက် စိစစ်ချက် ။ ။ ဤ၌ “ပဋိ,ဝိ” ဥပသာရတို့သည်
ရမုဇာတ် ၏ မွေ့လျော်ခြင်းအနက်ကို တားမြစ်သော ဓာတွတ္တဗာဓကတို့တည်း။
သီလက္ခန္ဓ ဋီကာသစ် (ပ-၃၂၅)၌ကား “ပတိ(အဘိမုခ)= ရှေ့ရှု+ဝိ(ဝိသေသ)=
အထူးအားဖြင့်+ရတ=ရှောင်ကြဉ်၏” ဟူ၍ အနက်တနည်းဖွင့်ထား၏။ သို့သော်
ရတပုဒ်ချည်း သက်သက်မှာ “ရှောင်ကြဉ်၏” ဟူ၍ အနက် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်
“ပဋိဝိရတ=(ပါဏာတိပါတမှ) ရှေ့ရှုအထူးအားဖြင့် မွေ့လျော်၏” ဟူ၍
မဆီမလျော် အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်လာနိုင်၏။

ထိုကြောင့် ပဋိဝိရတာ၌ အနက်တနည်းဖွင့်လိုလျှင် အဋ္ဌသာလိနီ(၂၆၃)
အတိုင်း “ပဋိ=ပဋိနိဝတ္တ=(ပါဏာတိပါတစသည်တို့မှ) ဆုတ်ခွာပြီး၍+ဝိ=ဝိနာ=
(ထိုပါဏာတိပါတ စသည်တို့နှင့်) ကင်းရှင်းစွာ+ရတ=မွေ့လျော်သူ” ဟု
အနက်ဖွင့်သင့်၏။ “ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ပဋိနိဝတ္တာ ဟုတွာ တေဟိ ဝိနာ
ရမန္တိတိ ပဋိဝိရတာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြပါ။

တို့ဖြင့် လွမ်းဖိနှိပ်စက်၍ လျောကျစေခြင်းဟူသော စေတနာကို၊
 ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို ဓားလက်နက်စသည်တို့ဖြင့် လွမ်းဖိနှိပ်စက်၍
 လျောကျစေကြောင်းဖြစ်သော စေတနာကို၊ [လျောကျစေခြင်းဟူသည်
 သတ်ခြင်းပင်တည်း] ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍၊ ပါဏာတိ
 ပါတာ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ၊ ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို လျင်မြန်စွာ
 လျောကျစေခြင်းဟူသော စေတနာမှ၊ ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=အမြဲအစဉ်ရှောင်
 ကြဉ်ကုန်လျက်၊ ဝါ=ဆုတ်ခွာပြီးကာ၊ ကင်းရှင်းစွာ ပျော်မွေ့ကြကုန်လျက်၊
 နိဟိတဒဏ္ဍာ=ချထားအပ်သော တုတ်ရှိကုန်လျက်၊ ဝါ=သူတပါးကို ညှင်းဆဲ
 သတ်ဖြတ်ခြင်းငှါ တုတ်မကိုင်ဆောင်ကြဘဲ၊ နိဟိတသတ္တော=ချထားအပ်သော
 အခြားလက်နက်ရှိကုန်လျက်၊ ဝါ=ဘဲ၊ လဇ္ဇိ=မကောင်းမှုမှ ရှက်ကုန်လျက်၊
 ဒယာပန္နာ=သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မေတ္တာသို့ ဆိုက်ရောက်
 ကုန်လျက်၊ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္မိ^၁=အားလုံးသော သတ္တဝါမှန်သမျှတို့ကို
 အစီးအပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြ
 ကုန်၏။

အဟံပိ=ငါလဲဘဲ၊ အဇ္ဇ=ယနေ၊ ဣမဉ္ဇ ရတ္ထိ=ဤညဉ့်၌လည်းကောင်း၊
 ဝါ=ဤညဉ့်ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ ဣမဉ္ဇ ဒီဝသံ=ဤနေ့၌လည်းကောင်း၊
 ဝါ=ဤနေ့ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ ပ။ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်လျက်၊ နိဟိတ
 ဒဏ္ဍာ= ချထားအပ်သောတုတ်ရှိလျက်၊ နိဟိတသတ္တော=ရှိလျက်၊ [ဧကဝုဇ်
 အနက်ဆိုပါ] လဇ္ဇိ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်မှရှက်လျက်။ ဒယာပန္နာ=.....သို့
 ဆိုက်ရောက်လျက်၊ သဗ္ဗပါဏ ဘူတဟိတာနုကမ္မိ=....သနားလျက်၊ ဝိဟရာမိ=

၁။ ပါဏဘူတပုဒ်နက် စိစစ်ချက် ။ ။ “ပါဏဘူတေတိ ပါဏဇာတေ”
 ဟုသာ ဋီကာ ဖွင့်ရကား မနုဿဘူတပုဒ်ကဲ့သို့ပင်” ပါဏာ ဟုတွာ ဘူတာ
 ပါဏဘူတာ (သတ္တဝါဖြစ်၍ ဖြစ်သူများ၊ သတ္တဝါ ဖြစ်သူမှန်သမျှ)ဟု ဝစနတ္ထ
 ကြံပါ၊ ဇာတဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကြောင့် ဘူတအတွက် အနက်ထူးထူးထွေထွေ
 ကြိုဆိုမလိုပါ။ သဗ္ဗေ သတ္တာ၊ သဗ္ဗေ ပါဏာ၊ သဗ္ဗေ ဘူတာစသည်ဖြင့်
 သတ္တဝါ အနက်ဟောပရိယာယ်ပုဒ် များစွာပါသော မေတ္တာပို့ ဝါကျ၌သာ
 တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အသံထွက်မတူအောင် ဝိဂြိုဟ်နက်ပြန်ဆိုဆိုလိုပါသည်။
 သို့သော် သီလက္ခန်ဋီကာ သစ်(ပ-၃၂၈) အဖွင့်အတိုင်း အနက်ဆိုလျှင်ကား
 “ပါဏဘူတ=ဖြစ်သော ရုပ်သက်နာမ်သက် ဇီဝိတိန္ဒြေရှိသော သတ္တဝါ၊
 ဝါ=ဖြစ်သောထွက်လေ ဝင်လေရှိသောသတ္တဝါ၊ ဝါ=ရုပ်သက်နာမ်သက်ရှိ၍
 ထိုထိုကံအားလျော်စွာဖြစ်သော သတ္တဝါ”ဟု ဆိုရပေလိမ့်မည်။

နေထိုင်ပါ၏။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=ဤဂုဏ်အင်္ဂါအားဖြင့်လည်း၊ အရဟတံ=ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လည်း၊ အနုကရောမိ=နောက်လိုက်အတုပြုလုပ်ပါ၏ (ဧဝံကရောန္တေန=
ဤသို့နောက်လိုက်အတုပြုလုပ်သော) မေ=ငါသည်၊ ဥပေါသထောစ=
ဥပုသ်ကိုလည်း၊ ဥပဝုတ္တော=စောင့်ထိန်းအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ= ဖြစ်လတ္တံ့။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ အဒိန္နာဒါနံ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်
သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းကို၊ ဝါ=ပိုင်ရှင်..... ခိုးယူ
လုယက်ခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ဝါ=ပိုင်ရှင် ခိုးယူလုယက်ကြောင်း
စေတနာကို။ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍၊ အဒိန္နာဒါနာ=မှ၊
ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်။ [ဒုတိယ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၌ လူ၏ ဥစ္စာခိုးယူခြင်းသာ
အဒိန္နာဒါနဖြစ်၏။ ဤ၌ကားလူ၏ဥစ္စာသာမက တိရစ္ဆာန်၏ဥစ္စာကိုခိုးခြင်း
လည်း အဒိန္နာဒါနဖြစ်၏။ သီလက္ခန်ပါဠိတော် နိဿယသစ် (၃၇)၌ကား
“လူဇာတ်ရှိသော တပါးသောသူတို့၏ ဥစ္စာကိုခိုးယူခြင်း”ဟု အနက်ပေး
ထား၏။ ဒိန္နာဒါယိ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာယူကုန်လျက်။ ဒိန္နပါ
ဋီကဓီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ အလိုရှိကုန်လျက်။ အထေနေန=
မခိုးမဝှက်တတ်သော။ (အထေနေတ္တာ=မခိုးမဝှက်တတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်)
သုစိဘူတေန=စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=အတ္တဘောဖြင့်၊
ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏။ ပ။ ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်လျက်၊
ဒိန္နာဒါယိ=ယူလျက်၊ [ဧကဝုဇ်အနက်ဆိုပါ]။ ပ။

အဗြဟ္မစရိယံ=မမြင့်မြတ်သော သူတို့၏ မေထုန်အကျင့်ကို၊
ဝါ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို
ကျင့်ခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=၍၊ ဗြဟ္မစာရီ=
(မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်တော်မူကြကုန်၏၊
အာရာစာရီ=မေထုန်မှဝေးစွာ ကျင့်တော်မူကြကုန်၏၊ ဂါမဓမ္မာ=ရွာသူ
ရွာသားတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော၊ မေထုနာ=မေထုန်အကျင့်မှ၊ ဝါ=ရာဂထလာ၊
ညီညာတူကြ၊ အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်မှ၊ ဝိရတာ=
ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ ပ။ ဗြဟ္မစာရီ=ကိုကျင့်ပါ၏၊
အာရာစာရီ=စွာကျင့်ပါ၏။ ပ။ ဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ ပ။
မုသာဝါဒံ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုပြောဆိုခြင်းကို၊ ဝါ=သူတပါး

၁။ မုသာဝါဒ။ ။ ဤပုဒ်ကို သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌
နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ထိုနှစ်နည်းမှာ -

ကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကိုသိစေကြောင်း စေတနာကို၊
ဝါ=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကို ဖြစ်စေကြောင်း

(၁) မုသာ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ ဧတာယာတိ
မုသာဝါဒေါ။ ဧတာယ=ဤစေတနာဖြင့်၊ မုသာ (ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီ
ပယောဂံ)=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ် လုံ့လပယောဂကို၊
ဝဒတိ ဝိညာပေတိ=သိစေတတ်၏။ ဝါ=သိအောင်ပြောဆိုတတ်၏။ ဝါ=တနည်း၊
ဝဒတိ သမုဋ္ဌာပေတိ=ဖြစ်စေတတ်၏။ ဝါ=ဖြစ်အောင် ပြောဆိုတတ်၏။
ဣတိ= ထိုကြောင့်၊ သာ=ထိုစေတနာသည်၊ မုသာဝါဒေါ=မုသာဝါဒမည်၏။
မုသာကား နိပါတ်ပုဒ်။

(၂) မုသာ ဝဒီယတိ ဝုစ္စတိ ဧတာယာတိ မုသာဝါဒေါ။ ဧတာယ=ဤစေ
တနာဖြင့်၊ မုသာ(အဘူတဝတ္ထု)=မဟုတ်မမှန်သော ' အကြောင်းအရာကို၊
ဝဒီယတိ ဝုစ္စတိ =(ဟုတ် မှန် သည့် အနေအားဖြင့်)ပြောဆို အပ် ၏။
ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ သာ= ထိုစေတနာသည်၊ မုသာဝါဒေါ=မည်၏။ နိဿယခန်း၌
ဤ ဝိဂြိုဟ်နက် နှစ်မျိုးလုံးရေးထားသည်။ ထိုဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုးတို့တွင်
ပဋ္ဌမဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌ စိစစ်ဖွယ် ရှိသေးသည်ကား-

ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂဘူတံ မုသာ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ၊
သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ ဧတာယာတိ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ (သီလက္ခန္ဓီကာဟောင်း
(၁၁၈) ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ။ ဤဝိဂြိုဟ် ဝါကျသာ အဋ္ဌကထာဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီ၍
ကောင်း၏။

ဝိဂြိုဟ်စိစစ်။ ။သီလက္ခန္ဓီကာသစ်(ပ-၃၃၅)၌ကား "မုသာသင်္ခါတေန
ကာယဝစီပယောဂေန၊ မုသာသင်္ခါတံ ဝါ ကာယဝစီပယောဂံ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ၊
သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ ဧတေနာတိ မုသာဝါဒေါ" ဟု ဋီကာဟောင်းထက်ပိုလွန်၍
ဝိဂြိုဟ်ပြုလျက် "ကာယဝစီပယောဂ" ကို ကရိုဏ်းအရာ၌ ထည့်သွင်းထား၏။
သို့သော် ယင်းသို့ ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းကြောင့် (ဧတေန ပုဒ်၏ အရဖြစ်သော
စေတနာဟူသော ကရိုဏ်းရှိပြီးဖြစ်၍) ကရိုဏ်းနှစ်ခုထပ်နေပြီးလျှင်
ဝိညာပေတိ၌ကား ဉာဓာတ်၏ ကံမရှိတော့ပေ။ အမှန်အားဖြင့်ကား ထိုကာယ
ဝစီပယောဂသည် ဝိညာပေတိ၏ ကရိုဏ်းမဖြစ်နိုင်၊ ဉာဓာတ်၏ကံသာ
ဖြစ်နိုင်၏။ သမုဋ္ဌာပေတိ၌ကား ကာရိတ်ကံ ဖြစ်၏။ ရင်းပြဦးအံ့ - -

"ဝိညာပေတိ=သိ+စေ+၏" ဟုသုံးပုဒ်ခွဲ၍(၁)သိ၏၊ (၂)စေ၏(သိစေ၏၊
အသိပေး၏) ဟုကြိယာနှစ်မျိုးတွဲစပ်ပြီးနောက် - - လိမ်လည်သောသူသည်
မကောင်းသော စေတနာဖြင့် သူတပါးကိုသိစေ၏။ ထိုသို့ သိစေခြင်းကြောင့်

စေတနာကို၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သောအကြောင်းအရာကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် ပြောဆိုကြောင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ မုသာဝါဒါ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူကြကုန်၏။ သစ္စသန္တာ=မှန်ကန်သော ရှေ့စကားနှင့် မှန်ကန်သော နောက်စကားကို အကြားမလပ်ဆက်စပ်တော်မူကြကုန်၏။ [တခါတရံမျှ ကြီးကြားကြီးကြား မမှန်သောစကားကို မပြောကြဟူလို]ထေတာ=စကားအား ဖြင့် ခိုင်မြဲတည်တံ့ကုန်၏။ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သော စကားရှိတော်မူကုန်၏။ ပစ္စယိကာ=ယုံကြည်သင့်ယုံကြည်ထိုက်ကုန်၏။ [အပရပစ္စယ-ပုဒ်မှ ပစ္စယ သဒ္ဒါကဲ့သို့ပင် “ပစ္စေတဗ္ဗာတိ ပစ္စယာ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ပစ္စယာဇေ ပစ္စယိကာ]

သူတပါးသည် (အလိမ်ခံရသူသည်) သိ၏။ ဘာကိုသိသနည်း? လိမ်လည်သော သူ၏ ကာယဝစီပယောဂကို (ကိုယ်နှုတ်လုံ့လ ပယောဂကို) သိ၏။

ဤသို့ရှင်းလင်းလိုက်လျှင် ဉာဓာတ်၏ (သိခြင်းကြိယာ၏) ကံမှာ ကာယ ဝစီပယောဂသာဖြစ်ကြောင်းနှင့် ကရိုဏ်းမှာ စေတနာသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါ သည်။ ထိုကာယဝစီပယောဂသည် သမုဋ္ဌာပေတီ၏ ကရိုဏ်းမဟုတ်ဘဲ ကာရိတ်ကံသာ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဤနည်းမှီ၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ [အဋ္ဌကထာ၌ မုသာဝါဒပုဒ်ကို နှစ်နည်းဖွင့်ပြရာတွင် ဤပဋ္ဌမနည်း၌ မုသာအရ ကာယဝစီ ပယောဂကိုသာယူ၍ အဘူတဝတ္ထု (မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာ)ကို မယူသေး။ ထို့ကြောင့် ဤပဋ္ဌမနည်း၌ အဘူတဝတ္ထုသည် ဉာဓာတ်၏ ကံမဖြစ်နိုင်သေး]

ထို့အပြင် သီလက္ခန်နိဿယတို့၌ “ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မဟုတ်မမှန် သော ကာယဝစီပယောဂ” ဟု စကားသုံးနှုန်းကြ၏။ ထိုစကားအသုံးအနှုန်း၌ “ကာယဝစီ , ပယောဂသည် ချွတ်ယွင်းသည်။ မှားသည်ဟု အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်၏။ သို့သော် ဤ၌ ကာယဝစီပယောဂ၏ မှားသည် မှန်သည်ကိုဆိုလိုသည်မဟုတ်ပါ။ လိမ်ညာသောသူ၏ ထိုကာယဝစီပယောဂ ကြောင့် အလိမ်ခံရသောသူ၏ အလွဲလွဲ အမှားမှားဖြစ်သွားခြင်းကိုသာ ဆိုလိုပါသည်။ [ကာယဝစီပယောဂသည် မဟုတ်မမှန်သော, လွဲမှားသော အရာမဟုတ်၊ လွဲမှားစေသော (အလွဲလွဲအမှားမှား ဖြစ်သွား စေသော) အရာတည်း။ အလိမ်ခံရသောသူသည် လွဲမှားသွားသော (အလွဲလွဲ အမှားမှား ဖြစ်သွားရရှာသော) အရာတည်း]

ထို့ကြောင့် “ပရဝိသံဝါဒက ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ” ဟူသော သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ(၇၁)နှင့်အညီ “သူတပါးကို လွဲမှားစေတတ်သော ကာယပယောဂ, ဝစီပယောဂ” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အဝိသံဝါဒကော=မလွဲချော် စေတတ်ကုန်။ပ။
 ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သောစကားကိုသာပြောဆို
 ပါ၏၊ သစ္စသန္ဓော....ဆက်စပ်ပါ၏၊ ထေတော=တုံပါ၏၊ ဝါ=၏၊
 ပစ္စယိကော=ထိုက်ပါ၏၊ လောကဿ=ကို၊အဝိသံဝါဒကော=မလွဲချော်စေ
 တတ်ပါ။ပ။

သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနံ=မေုလျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်
 သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ကြောင်းစေတနာ
 ကို၊ [ပမာဒဿ ဋ္ဌာနံ ပမာဒဋ္ဌာနံ=မေုလျော့ခြင်း၏တည်ရာအကြောင်းဖြစ်
 သော+ပိဝန္တံ မဒယတီတိ မန္တံ=သောက်သောသူကို မူးယစ်စေတတ်သော+
 သုရာ,မေရယ=သေရည်,အရက်။ ဤ၌ကား ၎င်းကိုသောက်ကြောင်း စေတနာ
 တိုင်အောင် ဋ္ဌာနုပစာရ, ကာရဏုပစာရအားဖြင့်ယူပါ] ဝါ=မူးယစ်စေ
 တတ်သော သေရည်အရက်၌ မေုလျော့ခြင်း၏တည်ရာအကြောင်း ရင်းဖြစ်သော
 သောက်ကြောင်းစေတနာကို [သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနံ=မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်
 အရက်၌+ပမာဒဋ္ဌာနံ=မေုလျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော
 သောက်ကြောင်းစေတနာ] ပဟာယ=၍၊ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ=
 စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ပ။

ဧကဘတ္တိကာ=တထပ်တည်းသော နံနက်စာဆွမ်း ရှိတော်မူကြကုန်၏။

၁။ ဧကဘတ္တိကာ ရတ္တုပရတာ ။ ။ ဧကံ ဘတ္တံ ဧကဘတ္တံ၊ ဧကဘတ္တံ
 ဧတေသံ အတ္တိတိ ဧကဘတ္တိကာ= တထပ်တည်းသောဆွမ်းရှိတော်မူကြသော
 ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ။ တနေ၌ တကြိမ်သာ (တထပ်သာ)ဘုဉ်းပေးတော်မူ
 ကြသောရဟန္တာအရှင်မြတ်များ။ သို့ဖြစ်လျှင် ဤဧကဘတ္တိကာဟူသော
 စကားဖြင့် မည်သည့်အချိန်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိရကား ညဉ့်အချိန်နှင့်
 မွန်လွဲချိန်တို့၌ တထပ်တည်းဘုဉ်းပေးလျှင်လည်း ဧကဘတ္တိကာ
 ဖြစ်နိုင်လေသလောဟု ယုံမှား တွေးတောဖွယ်ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် “ရတ္တုပရတာ၊
 ဝိရတာ ဝိကာလဘောဇနာ” ဟူသော စကားနှစ်ရပ်ကို မိန့်တော်မူ၏။

အရုဏ်တက်ချိန်မှစ၍ နေမွန်းမလွဲမီအချိန်သည် ဘုရားအစရှိသော
 အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အလေ့အကျင့် ထူးတမ်းစဉ်လာဖြစ်သော
 ဆွမ်းဘုဉ်း ပေးချိန်ဖြစ်၏။ ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည် ကျန်သောအချိန်များ၌
 ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြသည်ဟု ထိုစကားနှစ်ရပ်ဖြင့်
 ဖော်ပြထားသည်။ ရတ္တိယာ ဘောဇနံ ရတ္တိ= ညဉ့်အချိန်၌စားခြင်း၊
 ရတ္တိဘောဇနံ-ဟုဆိုလိုလျက် ဘောဇနဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေထားသည်။

ဝါ=နေမွန်းမလွဲမီအတွင်း နံနက်ဆွမ်း တထပ်သာ ဘုဉ်းပေးတော်မူကြကုန်၏။ ရတ္တုပရတာ=ညဉ့်၌စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ် တော်မူကြကုန်၏။ [ရတ္တိ+ဥပရတာ]

ရတ္တိယာ ဥပရတာ ရတ္တုပရတာ=ညဉ့်၌ဘုဉ်းပေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တော် မူကြသော အရှင်မြတ်များ။

၁။ နစ္စဂီတဝါဒီတ.....ဋ္ဌာနာ ။ ။ နစ္စနံ နစ္စံ=ကိုယ်တိုင်ကခြင်း၊ နစ္စာပနံ နစ္စံ=သူတပါးကို ကစေခြင်း(အကခိုင်းခြင်း) ဤနည်းအားဖြင့် နစ္စသဒ္ဓါ နှစ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် “ကိုယ်တိုင်ကခြင်း သူတပါးကို အကခိုင်းခြင်း” ဟု အနက်လည်း နှစ်မျိုးဆိုရ၏။ သို့သော် ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးပင် နစ္စ သဒ္ဓါချည်းဖြစ်၍ သဒ္ဓါချင်းတူသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း (တူရာ ပေါင်းနည်း)အားဖြင့် ပါဠိတော်၌ နစ္စသဒ္ဓါ တပုဒ်တည်းသာဟောထားသည် (တနည်း) နစ္စန္ဓ နစ္စန္ဓ နစ္စံ-ဟု သရူပေကသေသ်သော်လည်းပြု။ ထို့အတူ ဂါယနံ ဂီတံ=ကိုယ်တိုင် သီချင်းဆိုခြင်း၊ ဂါယာပနံ ဂီတံ= သူတပါးကို သီချင်း ဆိုခိုင်းခြင်း၊ ဂီတန္ဓ ဂီတန္ဓ ဂီတံ။ ဝါဒနံ ဝါဒီတံ=ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း၊ ဝါဒါပနံ ဝါဒီတံ=သူတပါးကို တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း၊ ဝါဒီတန္ဓ ဝါဒီတန္ဓ ဝါဒီတံ။ ဤသို့အားဖြင့် ဂီတနှင့် ဝါဒီတ သဒ္ဓါတို့သည်လည်း အနက်နှစ်မျိုးစီရှိသောကြောင့် သဒ္ဓါလည်း နှစ်ပုဒ်စီပင် ရှိရမည်ဖြစ်သော်လည်း သာမညနိဒ္ဒေသနည်း၊ ဧကသေသ နည်းအားဖြင့် တပုဒ်စီသာ ပါဠိတော်၌ ရှိပါသည်။

ဝိသုကဒဿနံ၌ ဒဿနအရ ကြည့်ရှုခြင်းကိုသာမက (ဒဿနန္ဓ သဝနန္ဓ ဒဿနံဟု ဝိရူပေကသေသ်ပြု၍)နားထောင်ခြင်း(သဝန) ကိုလည်းယူရ၏။ ထိုကပြ၊ သီဆို၊ တီးမှုတ်မှုတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဆူးငြောင့်တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းကို “ဝိသုကဒဿန” ဟု မိန့်ဆိုသည် [ဝိသုက=ဆူးငြောင့် တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်သော+ဒဿန= ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း] ထို့နောက် “နစ္စန္ဓ ဂီတန္ဓ ဝါဒီတန္ဓ ဝိသုကဒဿနန္ဓ နစ္စဂီတဝါဒီတဝိသုကဒဿနံ” ဟု သမာဟာရ ဒွန်တွဲပါ။

ထိုပုဒ်များတွင် နစ္စ,ဂီတ,ဝါဒီတ-ဟူသော သုံးပုဒ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကပြ သီဆို တီးမှုတ်ခြင်းနှင့် သူတပါးတို့ကို ကပြသီဆိုတီးမှုတ်ရန်စေခိုင်းခြင်းတို့ကို ဆိုလို ကြောင်းကိုလည်းကောင်း,ဝိသုကဒဿနဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင် မစေခိုင်း ရဘဲ သူတို့သဘောအတိုင်း ကပြ သီဆို တီးမှုတ်သော ဇာတ်ပွဲအငြိမ့်ပွဲ စသည်တို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းကို ဆိုလိုကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိပါလေ။ ဤသို့သော သဒ္ဓါနည်းနှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို သဘောပေါက်ထားပြီးသော

ဝိကာလဘောဇနာ=နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းမှ၊ (နေမဝင်မီအတွင်း
နေမွန်းလွဲချိန်၌ ယာဝကာလိက ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စားခြင်းမှ) ဝိရတာ=

ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လူတွေကို သီလပေးသောအခါ “နစ္စ+ဂီတ+ဝါဒီတ+
ဝိသုကဒဿန”ဟု လေးဖြတ်ရွတ်ဆိုကြရန်နှင့် “ဝိသုက+ဒဿန”ဟု
မဖြတ်မိကြရန် သတိပြုသင့်ပါသည်။

ဤနေရာ၌ ဝိသုကသဒ္ဒါသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုက (ဒိဋ္ဌိဟူသော ဆူးငြောင့်)၌
ဝိသုကနှင့် အနက်တူ၏။ သံယုတ်ဋီကာ (ဒု။၈၀)၌ “ဝိသုကမိဝါတိ
ကဏ္ဍကော ဝိယ”ဟုလည်းကောင်း၊ သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ (ပ-၉၅)၌
တာနိ ဟိ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုကဋ္ဌေန ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိလောမဋ္ဌေနစ
ဝိသုကာနိ-ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏။ ထိုအလို “ဝိ+သုစ+ဏ”ဟုကြံသင့်၏။

သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ တာလုဇ “သ” နှင့် သုကသဒ္ဒါကို သုဏတိဓိဏဂ္ဂ
(သေးငယ်ရွှန်ထက်သော အဖျား)ဟူသော အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုကြ
၏။ သဿသုကံ= စပါးအသီး၏ ရွှန်ထက်သောအဖျား၊ စပါးမြီး၊ စပါးမွှေး
(အမရကောသ၊၁၉-ဝဂ်၊ ၂၁၊ ၂၃-ဂါထာ) သာလိသုက ယဝသုက
(ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်-၄၂ သုတ်။) ထိုတာလုဇသနှင့်တကွသော သုကသဒ္ဒါကို
ထောမနိဓိ၌ သောဓာတ်၊ ဥိကက်ပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးစေ၏။

ဒန္တဇ “သ” နှင့်တကွသော သုကသဒ္ဒါသည် (၁)မြားငြောင့် (၂)လေး
(၃) ကြာဟူသော အနက်တို့ကိုဟော၏။ ပေရုဏအနက်ဟော သုဓာတ်၊ ကိဝိပ်
ပစ္စည်း၊ သုတ္တကန် ပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးစေ၏။ ထိုသုကသဒ္ဒါအားလုံး ဥိဒီဃနှင့်
ချည်းတည်း၊ ဥရဿနှင့် သုကသဒ္ဒါ၌ကား ဤနေရာနှင့် သင့်လျော်သော
အနက်ကို မော်နီယာဝိလျံစသော ကျယ်ဝန်းသော သက္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်
တို့၌ပင် မတွေ့ရ။

ဤသုတ်အဋ္ဌကထာစသည်၌ “ဝိသုကံ ပဋာဏီဘူတံ”ဟု ဖွင့်၏။ ပဋိ
(ပဋိမုခ)= သတ္တဝါတဦးဦးဆီသို့ ရှေ့ရှုတည့်တည့် ဦးချွန်လှည့်နေသော+အာဏီ=
စို၊ သတ်၊ ဆူးငြောင့်၊ တံကျင်။ ထိုအာဏီ သဒ္ဒါသည် သုခုမာယ အာဏီယာ
ဩဠာရိကံ အာဏီ အဘိဟနေယျ (မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ ၁၆၈)၌ ကိလ(စို၊
သတ်)ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ဒသကနိပါတ်၊ ကဏ္ဍဒီပါယနဇာတ်
အဋ္ဌကထာ(စ၊ ၃၀) ၌ တံကျင်အလျှိုခံရသော မဏ္ဍဗျရသေ့ကို အာဏီမဏ္ဍဗျ
ဟုခေါ်ရာ၌ သူလ (တံကျင်)ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ထိုအနက်အားလုံး
ဤနေရာနှင့်လျော်၏။

မာလာ=ပန်း။ ဂန္ဓ=နံ့သာမှုန့်၊ နံ့သာအခိုးအထုံ ရေမွှေးစသော

ရှောင်ကြဉ်တော်မူ ကြကုန်၏။ပ။ဧကဘတ္တိကော= ဆွမ်းရှိပါ၏။ပ။ နစ္စဂီတ...
 ဋ္ဌာနာ=ကိုယ်တိုင် ကခြင်း၊ သူတပါးကို အကခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်သီချင်းဆိုခြင်း၊
 သူတပါးကို သီချင်းဆိုခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း၊ သူတပါးကို
 တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း၊ သူတပါးတို့ အလိုအလျောက် ကပြသီဆိုတီးမှုတ်မှုတို့ကို
 မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဆူးငြောင့်
 တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်သော ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း၊ ပန်းပန်ခြင်း၊ နဲ့သာနှင့်
 နဲ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အသားအရေ
 လှပမွှေးကြိုင်အောင် လိမ်းကျံ ခြယ်လှယ်ခြင်းတို့၏ အကြောင်းရင်း
 စေတနာမှ၊ [အဓိပ္ပါယ်ခန်းမှ ရှင်းလင်းချက်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ]
 ပဋိဝိရတာ=ကုန်၏။ပ။ ဥစ္စာသယန၊ မဟာသယန= (တထောင်ထွာထက်
 ခြေထောက်ရှည်၍) မြင့်သောနေရာနှင့် အလျားအနံ ကြီးမား
 ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းကို၊ ဝါ=မြင့်သောနေရာ၊ အလျား
 အနံ ကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းနှင့်၊ ၎င်းတို့အပေါ်၌

နဲ့သာမျိုး။ ဝိလေပန=အသားအရေလှပအောင် လိမ်းတို့ရာ ကြိတ်ထားအပ်သော
 သနပ်ခါးနှစ်စသော အရောင်တင် နဲ့သာပျောင်း။ ထို“မာလာ၊ ဂန္ဓ၊
 ဝိလေပန”ဟူသော ကာရက သုံးပုဒ်ကို “ဓာရဏ၊မဏ္ဍန၊ဝိဘူသန”ဟူသော
 ကြိယာသုံးပုဒ်နှင့် ပြုလတ္တံ့အတိုင်း ဖြစ်သင့်သလို တွဲစပ်၍အနက်ပြန်ဆိုရမည်-

- ..(၁) မာလာ=ပန်းကို+ဓာရဏ=ပန်ဆင်ခြင်း
- (၂) ဂန္ဓ(နဲ့သာ)ဝိလေပန(နဲ့သာပျောင်း)တို့ဖြင့်+မဏ္ဍန=(ကျောက်
 ပေါက်ခွက်စသော) နိမ့်သောနေရာ၌ ဖို့သိပ်ပြင်ဆင်ခြင်း။
- (၃)ထိုဂန္ဓ၊ဝိလေပနတို့ဖြင့်ပင်+ဝိဘူသန=လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်း။
 (ဂန္ဓဖြင့် အနံ့မွှေးအောင်၊ ဝိလေပနဖြင့် အသားအရေ လှပအောင် လိမ်းကျံခြယ်
 လှယ်ခြင်းတည်း)

ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယန္တော ဝိဘူသေတိ နာမ-ဟု
 အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့် ဝိဘူသနကြိယာကို ဂန္ဓ၊ဝိလေပန နှစ်ပုဒ်လုံးဖြင့်
 တွဲစပ်စေလိုသည်မှာ ထင်ရှား၏။ မဏ္ဍနကြိယာကိုကား ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးဖြင့်ပင်
 တွဲစပ်ရမည် (သို့မဟုတ်)တပုဒ်ဖြင့်သာ တွဲစပ်ရမည်ဟု သိသာအောင် တိတိ
 ကျကျမဖွင့်ပြတော့ဘဲ “ဥနဋ္ဌာနံ ပူရေန္တော မဏ္ဍေတိ နာမ” ဟူ၍သာဖွင့်ဆို၏။
 သို့သော် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ်ရာ၌ ဂန္ဓ၊ ဝိလေပန နှစ်မျိုးလုံးဖြင့်ရောစပ်ဖို့
 သိပ်နိုင်သောကြောင့် မဏ္ဍနကြိယာကိုလည်း ဂန္ဓ၊ ဝိလေပနနှစ်မျိုး လုံးဖြင့်
 တွဲစပ်၍ အနက်ပြန်ဆိုပါသည်။ [သာရတ္ထဒီကာ၊ တ-၂၅၃ ကို နည်းမှီသည်]

ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ ပဟာယ=၍၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ=မှ၊
 ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်၊ နိစသေယျ=နိမ့်သောနေရာ၌ အိပ်ခြင်းကို၊
 မဉ္ဇကေ ဝါ=ညောင်စောင်းငယ်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ တိဏသန္တာရေ
 ဝါ=မြက်အခင်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ သေယျ=အိပ်ခြင်းကို၊ ပါ=ထိုင်ခြင်း
 လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေန္တိ=ပြုတော်မူကြကုန်၏။ပ။ ပဋိဝိရတာ=
 ရှောင်ကြဉ်လျက်။ပ။ ကပ္ပေမိ=ပြုပါ၏။ပ။

ကိဝမဟာပုလော=အဘယ်မျှလောက်များသော ကံတူမှုရင်းအကျိုးရှိသည်၊
 ကိဝမဟာနိသံသော=အဘယ်မျှလောက်များသော ဆင့်ပွားအကျိုးအာနိသင်
 ရှိသည်၊ ကိဝမဟာဇုတိကော=အဘယ်မျှလောက်များသော တောက်ပြောင်သော
 အကျိုးရှိသည်၊ ကိဝမဟာဝိပ္ပါရော=အဘယ်မျှလောက်များသော ကျယ်ပြန့်သော
 အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ သေယျထာ
 ပိ=ဥပမာပြောရလျှင်ကား၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဟူတာရတ္ထ ရတနာ
 နိ=များစွာသော တပ်မက်ဖွယ် ရတနာရှိကုန်သော၊ သောဠသန္တံ=၁၆-ခုကုန်
 သော၊ ဣမေသံ မဟာဇနပဒါနံ=ဤကြီးစွာသောဇနပုဒ်တို့၏၊ ဝါ=ဤကြီးစွာ
 သောတိုင်းပြည်တို့၏၊ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=အစိုးရသူ၏အဖြစ်၊ အကြီးအကဲ၏

၁။ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ။ ။ ဤပုဒ်၏ ဒုတိယအနက်ပြန်ဆိုနည်း၌
 “ဥစ္စာသယန မဟာသယနဉ္စ ဥစ္စာသယနမဟာသယနသယနဉ္စ ဥစ္စာသယန
 မဟာသယနံ” ဟူ၍ နောက်ပုဒ်ကိုချေသော ဧကသေသံပြုပါ၊ ဤနည်းအရ
 “ဥစ္စာသယန မဟာသယနကိုလည်းကောင်း၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနပေါ်၌
 ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍” ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ်
 မှတ်ပါ၊ ဤ၌ထိုင်ခြင်း အနက်ဟော “အာသန” သဒ္ဒါ မပါသော်လည်း
 ထိုင်ပြီးမှ အိပ်ရသောကြောင့် အိပ်ခြင်းအနက်ဟော သယနသဒ္ဒါဖြင့်ပင်
 အာသနကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏၊ ဤနောက်နည်း အဖွင့်ဋီကာ၌
 ဥစ္စာသယနာသန မဟာသယနာသနာ-ဟုပါဠိပျက်၏၊ “အာသန ကိရိယာ
 ပုဗ္ဗကတ္တာ ဝါ” ဟုလည်း ဝါသဒ္ဒါ မပါသင့်။

၂။ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရန္တံ ကာရေယျ ။ ။ ဣဿရိယာဓိပစ္စန္တိ
 ဣဿရတာဝေါ ဣဿရိယံ၊ အဓိပတိတာဝေါ အာဓိပစ္စံ၊ ဣဿရိယံ
 အာဓိပစ္စံ ဧတသ္မိံ ရဇ္ဇေ န ဆေဒနဘောဒနန္တိ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ။ သံယုတ်ဋ္ဌ
 (တ၊ ၃၀၇)။ ဣဿရိယာဓိပစ္စန္တိ ဣဿရတာဝေန စ အဓိပတိတာဝေန စ
 သမန္နာဂတံ၊ ရဇ္ဇန္တိ ရာဘောဝံ၊ ရညာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ဝါ။ ဝိနည်းမဟာဝါအဋ္ဌကထာ
 (၁၆၄)။ ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၌ကား စာပျက်စာကျ၏။

အဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်အကြီးအကဲပြုလုပ်ခြင်းရှိသော၊ ရန္တံ=(စကြဝတေး)မင်း၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်း၏ရာထူးကို၊ ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏၊ ဝါ=တင်မြှောက်ခိုင်းရာ၏။

သေယျထိဒံ=အဘယ်နေပုဒ်ကြီး(၁၆)ခုတို့၏၊ (ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=သော၊ ရန္တံ=ကို၊ ကာရေယျ=ရာသနည်းဟူမူ) အင်္ဂါနံ=အင်္ဂါနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ [ဧကဝုဏ်အနက်ဆိုရသည်] မဂဓာနံ=မဂဓနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ကာသီနံ=ကာသီနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ကောသလနံ=ကောသလနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇီနံ=ဝဇ္ဇီနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ မလ္လာနံ=မလ္လာနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ စေတီနံ=စေတီနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ဝင်္ဂီနံ=ဝင်္ဂီနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ကုရုနံ=ကုရုနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ပဉ္စာလာနံ=ပဉ္စာလာနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ မစ္ဆာနံ=မစ္ဆာနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ သူရသေနာနံ=သူရသေနနေပုဒ်၏လည်းကောင်း။ အဿကာနံ=အဿကာနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ အဝန္တီနံ=အဝန္တီနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ဂန္ဓာရာနံ=ဂန္ဓာရာနေပုဒ်၏လည်းကောင်း၊ ကမ္မောဇာနံ=ကမ္မောဇနေပုဒ်၏လည်းကောင်း (ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=သော၊ ရန္တံ=ကို၊ ကာရေယျ=ရာ၏) ဧတံ=ဤနေပုဒ်ကြီး (၁၆)ခုတို့၏ မင်းအဖြစ်ပြုလုပ်ခြင်းသည်၊ အဋ္ဌင်္ဂသမန္ဓာဂတာဿ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထဿ=(တရက်တညဉ့်စောင့်ထိန်းအပ်သော) ဥပုသ်သီလ၏၊ သောဋ္ဌသီ =၁၆-ခုမြှောက်သော၊ ကလံ=

ဤနေရာ၌ သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ(၃၈၈)အလို ရန္တံ ကာရေယျဉ္စ ကာရေယျ သည် ကာရိတ်ရုပ်တည်း။ “ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေ၏” ဉ္စ “ပြုလုပ်+စေ+၏” ဟု သုံးပုဒ်ခွဲပြီးလျှင် (၁)ပြုလုပ်၏၊ (၂)စေ၏ (စေခိုင်း၏) ဟု ကြိယာနှစ်မျိုး တွဲစပ်လိုက်ပါ။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် “ပြုလုပ်၏” ဟူသည် လူအများက ဝိုင်းဝန်း၍ (အဘိသိက်သွန်းကာ ဘုရင်မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်မှုကို) ပြုလုပ်၏ဟုဆိုလို၏။ “စေ၏၊ စေခိုင်း၏” ဟူသည် ငါ့ကို ဘုရင်မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်ကြပါဟု ရှင်ဘုရင်က လူအများကို စေခိုင်း၏ဟုဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် ကာရိတ်ကံထည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာလိုလျှင်-

ရန္တံ=(စကြဝတေး)ဘုရင်မင်း၏အဖြစ်ကို၊ (ဘုရင်မင်းရာထူးကို) (မဟာဇနေန=များစွာသော လူအပေါင်းကို) ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏၊ ဝါ=တင်မြှောက်ခိုင်းရာ၏၊ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ။ အကယ်၍ မောဂ္ဂလ္လာန်, ၅ (ခါဒီ)ကဏ္ဍ၊ ၁၅- သုတ်အလို ကာရေယျကို သုဒ္ဓရုပ်ကြံလျှင်ကား “ရန္တံ=ဘုရင်မင်းသည် ပြုလုပ်သင့်သမျှ ကိစ္စအဝဝကို၊ ကာရေယျ=ပြုလုပ်ရာ၏” ဟုအနက်ဆိုပါ။

အစိတ်တစိတ်ကိုပင်။ န အတ္တတိ=မထိုက်တန်၊ တံ=ထိုသို့(၁၆)စိတ်စိတ်၍
 တစိတ်မျှပင် မထိုက်တန်ခြင်းသည်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်
 နည်းဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ မာနုသကံ=လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ရန္တံ=
 မင်းအဖြစ်သည်၊ ဒိဗ္ဗံ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော၊ သုခံ=ချမ်းသာကို၊ ဥပနိဓာယ=
 ထောက်ဆ၍၊ ဝါ=ထောက်ဆလျှင်၊ ကပဏံ=မပြောလောက်ဖွယ် အနည်း
 ငယ်မျှသာတည်း။ (ဣတိ=ထိုကြောင့်ပေတည်း)

ဝိသာခေ=ခါ၊ မာနုသကာနိ=လူ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ယာနိ ပညာသဝဿာ
 နိ=အကြင်အနှစ်ငါးဆယ်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဒေသော=ဤလူတို့
 အနှစ်ငါးဆယ်သည်။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=စာတုမဟာရာဇ် မည်ကုန်သော၊
 ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ ဧကော=တခုသာဖြစ်သော၊ ရတ္တိန္ဒြိဝေါ=ညဉ့်နေ့တည်း။
 တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်ဖြင့်၊ (ထိုစာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ ညဉ့်ဖြင့်)
 တံသရတ္တိယော= ၃၀-သောညဉ့်တို့သည်။ မာသော=တလတည်း။ တေန မာသေ
 န=ထိုလဖြင့်။ ဒွါဒသမာသိယော=၁၂-လတို့သည်။ သံဝစ္ဆရော=တနှစ်တည်း။
 တေန သံဝစ္ဆရေန=ထိုနှစ်ဖြင့်၊ ဒိဗ္ဗာနိ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စဝဿ
 သတာနိ=အနှစ်ငါးရာတို့သည်။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=
 နတ်တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏပေတည်း။ ဝိသာခေ=ခါ၊
 ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊
 ဧကဏှော=အချို့သော၊ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသော
 ဝါ=ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့်
 ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသိတွာ=စောင့်ထိန်းပြီး၍၊
 ကာယဿ=၏။ ပ။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ သဟဗျတံ=အတူတကွ ဖြစ်ဖက်
 အဖေါ်သဟဲ၏အဖြစ်သို့ [သဟ ဗျယတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ သဟဗျော။
 သဟ+ဗျ+အ။ သဟဗျဿ ဘာဝေါ သဟဗျတာ] ဥပပဇ္ဇေယျ=
 လားရောက်ရာ၏၊ ဧတံ ဌာနံ= ဤလားရောက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းသည်၊
 ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ ဣဒံ=ဤလားရောက်ခြင်း ဟူသောအကြောင်းကို၊
 သန္တာယ=ရည်ရွယ်၍ “ဒိဗ္ဗံ=သော၊ သုခံ=ကို၊ ဥပနိဓာယ= ၍၊ မာနုသကံ=သော၊
 ရန္တံ=သည်၊ ကပဏံ=တည်း” (ဣတိ= ဤသို့သော) ဧတံ=ဤစကားကို၊
 (မယာ=ငါသည်) ဘာသိတံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ။

☞ ဝိသာခေ=ခါ၊ မာနုသကံ=လူ၌ဖြစ်သော၊ ယံ ဝဿသတံ=အကြင်အနှစ်
 တရာသည်၊ (အတ္တိ=ရှိ၏) ဒေသော=ဤလူတို့အနှစ်တရာသည်၊ တာဝတိံသာနံ=
 တာဝတိံသာမည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ ဧကော=သော၊ ရတ္တိန္ဒြိဝေါ=
 တည်း။ တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်ဖြင့်၊ (ထိုတာဝတိံသာနတ်တို့၏ ညဉ့်ဖြင့်)

။ပ။ဒိဗ္ဗံ=နတ်၌ဖြစ်သော၊ ဝဿသဟဿံ=အနှစ်တထောင်သည်၊ တာဝတိံသာနံ။ပ။မာနသကာနိ=ကုန်သော၊ ယာနိ ဒွေဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်နှစ်ရာတို့သည်၊ (သန္တိ) ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်နှစ်ရာသည်၊ ယာမာနံ=ယာမာမည်ကုန်သော။ပ။ ဒွေဝဿသဟဿာနိ= အနှစ်နှစ်ထောင်တို့သည်၊ ယာမာနံ။ပ။ယာနိ စတ္တာရိ ဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်လေးရာတို့သည်၊ (သန္တိ) ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်လေးရာသည်၊ တုသိတာနံ= တုသိတာမည်ကုန်သော။ပ။စတ္တာရိ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်လေးထောင်တို့သည်၊ တုသိတာနံ။ပ။ယာနိ အဋ္ဌဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်ရှစ်ရာတို့သည်၊ (သန္တိ) ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်ရှစ်ရာသည်၊ နိဗ္ဗာနရတီနံ =နိဗ္ဗာနရတီ မည်ကုန်သော။ပ။
 အဋ္ဌဝဿသဟဿာနိ= အနှစ်ရှစ်ထောင်တို့သည်၊ နိဗ္ဗာနရတီနံ။ပ။ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ မာနသကာနိ=ကုန်သော၊ သောဠသ=(၁၆)ခုကုန်သော၊ ယာနိ ဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်အရာတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) [တနည်း-ယာနိ သောဠသဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ် တထောင့် ခြောက်ရာတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏] ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်တထောင့်ခြောက်ရာသည်၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ မည်ကုန်သော။ပ။ ဒိဗ္ဗာနိ=ကုန်သော၊ သောဠသ=(၁၆)ခုကုန်သော၊ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်အထောင်တို့သည်။ [တနည်း-သောဠသဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်တသောင်းခြောက်ထောင်တို့သည်] ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=တည်း။ပ။ ဘာသိတံ= ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ပါဏံ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို၊ န ဟညေ=မသတ်ရ၊ ဝါ=မသတ်သင့် မသတ်ထိုက်၊ [ဇယျဝိဘတ်ကို အာဏတ္တိအနက်နှင့် အရဟအနက်ဟောကြသည်] အာဒိန္နံ စ= ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကိုလည်း၊ န အာဒိယေ=မခိုးယူ မလုယက်ရ၊ မုသာ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို၊ န ဘာသေ=မပြောဆိုရ၊ မဇ္ဇပေါ စ=သေရည်အရက် သောက်သောသူသည်လည်း၊ န သိယာ=မဖြစ်ရ၊ ဝါ=မဖြစ်သင့်၊ အဗြဟ္မစရိယာ=မမြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော၊ မေထုနာ=မေထုန်မှ၊ ဝါ=ရာဂထလာ၊ ညီညာတူကြ၊ အဖိအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်မှ၊ ဝိရမေယျ=ရှောင်ကြဉ်ရမည်၊ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်သင့်၏၊ (ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်သောသူသည်) ရတ္တိံ =ညဉ့်၌စားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ [ရတ္တိဘောဇနံဟု ဆိုလိုလျက် ဘောဇနပုဒ်ကိုချေ)ဝိကာလဘောဇနံ=နေမဝင်မီအတွင်း နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ န ဘုဠေယျ=မစားရ၊ “စားခြင်းကို မစားရ”ဟူ၍ ‘ကံနှင့်ကြိယာ နှစ်ခုမကွဲပြားဘဲ ကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားသော အဘောဒဘောဒူပစာရ တည်း] မာလံ=ပန်းကို၊ န ဓာရေ=မပန်ဆင်ရ၊ ဂန္ဓစ=

နံသာလိမ္မိကံခြင်းကိုလည်း၊ န အာစရေ=မပြုကျင့်ရ၊ မဇ္ဈဝါ=(တောင်ဆုပ်မျှ ရှည်လျားသော ခြေထောက်ရှိသော) အပ်စပ်သော ညောင်စောင်း၊ ခုတင်ပေါ်၌ သော်လည်းကောင်း၊ ဆမာယံ ဝါ= (အင်္ဂုတေ သမံတလင်း ခင်းထားအပ်သော) မြေပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ သန္တတေ ဝါ=မြက်သစ်ရွက် ကောက်ရိုးအခင်း ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ သယေထ=အိပ်ရမည်၊ ဟိ=ထိုစကားမှန်၏။ ဒုက္ခန္တိ ဂုနာ=ဝင်ဒုက္ခ၏ အဆုံးနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တော်မူသော၊ [ဒုက္ခဿ အန္တော ဒုက္ခန္တော၊ ဒုက္ခန္တံ ဂစ္ဆတီတိ ဒုက္ခန္တံ ဂျ] ဗုဒ္ဓေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပကာသိတံ= ထင်ရှားဟောပြုတော်မူအပ်သော၊ ဧတံ ဥပေါသထံ=(ပါဏာတိ ပါတစသည်ကို မပြုကျင့်ဘဲ စောင့်ထိန်းအပ်သော) ဤဥပုသသီလကို။ အဋ္ဌင်္ဂီ ကံ= ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိဟူ၍၊ အာဟု=သူတော်ကောင်းတို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

စန္ဒော စ=လသည်လည်းကောင်း၊ သူရိယော စ=နေသည်လည်းကောင်း၊ ဥဘော=နှစ်စင်းလုံးတို့သည်၊ သုဒဿနာ=သူငါထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်ကုန် လျက်၊ [ဩဘာသယံ=ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်လျက်၊ [ဩဘာသယန္တံ ဟူသော ဗဟုဝုစံမှ ဧကဝုစံသို့ ပြောင်းလဲထားသော ဝစနဝိပလ္လာသ သဒ္ဓါတည်း] ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက်အရပ်တိုင်အောင်၊ အနုပရိယန္တိ=လှည့်ပတ်သွား လာနေကုန်၏၊ တမောနဒါ=အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ကုန်လျက်။ အန္တလိက္ခဂါ=ကောင်းကင်၌သွားကြကုန်သော၊ တေ=ထိုလနေတို့သည်၊ ဒိသာ ဝိရောစနာ=အရပ်မျက်နှာအားလုံးတို့၌ တင့်တယ်တောက်ပကြကုန်လျက်၊ နဘော= ကောင်းကင်၌၊ ပဘာသန္တိ= အရောင်တဝင့်ဝင့် ထုတ်လွင့်ကြကုန်၏။ ဝါ= အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်၏။ [သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်တည်း။ တနည်း- တေ=ထိုနေလတို့သည်၊ နဘော=ကောင်းကင်၌၊ ဝိရောစမာနာ=တင့်တယ် တောက်ပကုန်လျက်၊ (ဒိသာဟိ=အရပ်မျက်နှာတို့မှ) ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့ သို့၊ ပဘာသန္တိ=အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်၏။ ဤနည်း၌ ကံပုဒ်လာ နိုင်အောင် ပဘာသန္တိကို ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေသော ကာရိတ်ရုပ်ကြံပါ၊ စာပိဒ- ရာ-သုတ်လည်းကြည့်။

ဧတသ္မိံ အန္တရေ=ဤလနေနှစ်စင်း ထွန်းလင်းလှည့်လည်ရာ ဌာနအ တွင်း၌၊ ယံ ဓနံ=အကြင်ဥစ္စာသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ မုတ္တာ=ပုလဲသည်လည်းကောင်း၊ မဏိ=ပတ္တမြားသည်လည်းကောင်း၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော၊ ဝေဠုရိယဉ္စ=ပတ္တမြား ကြောင်မျက်ရွဲသည်လည်းကောင်း၊ သိင်္ဂီ သုဝဏ္ဏံ=(နွားဦးချိုနှင့်တူစွာ ဖြစ်ပေါ် လာသောကြောင့်) သိင်္ဂီ မည်သော ရွှေသည်လည်းကောင်း၊ အထ=ထိုမှတပါး၊ ကဉ္စနံ ဝါပိ=တောင်ခြေ၌ဖြစ်သော ကဉ္စနမည်သောရွှေသည် လည်းကောင်း၊ ယံ=အကြင်ရွှေကို၊ ဇာတရူပန္တိ=မြတ်စွာဘုရား အဆင်းနှင့်တူသော ဇာတရူပ

ရွှေဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဟဋကန္တိ=ခြေသတ္တဝါတို့၊ ထုတ်နုတ်ချီယူအပ်သော ဟဋက၊ ရွှေဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ (တံ= ထိုရွှေသည် လည်းကောင်း၊ ဝိစ္စတိ=ရှိ၏)

☸ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တာရာဂဏာ=ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့၊ သည်။ စန္ဒပဘာ=လရောင်၏၊ (သောဠသိ =၁၆-ခုမြောက်သော၊ ကလံ= အစိတ်တစ်စိတ်ကို၊ န အနဘာဝန္တိ ဣဝ=မမိကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ=ထိုအတူ) [တာရာဂဏာဝ=တာရာဂဏာ+ဣဝ။ ဤ၌ တာလုဇ“စ”နှင့် မရှိသင့်] တေ= ထိုပုလဲ၊ ပတ္တမြားစသော ဥစ္စာတို့သည်၊ အဋ္ဌဂုံပေတဿ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါ နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထဿ=ဥပုသ်သီလ၏၊ သောဠသိ' =သော၊ ကလံ=ကို၊ န အနဘာဝန္တိ=မမိကုန်၊ တသ္မာဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ နာရီစ=မိန်းမသည်လည်း ကောင်း၊ နရောစ=ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း၊ သီလဝါ=သီလရှိလျက်၊ အဋ္ဌဂုံပေတံ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ =ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝဿ=စောင့်ထိန်း၍။ သုခုဒြယာနိ= သုခအကျိုးပွားတိုးကြောင်း ဖြစ်ကုန် သော၊ ပုညာနိ=ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကတွာန=ပြုကြ၍၊ အနိန္ဒိတာ=မကဲ့ရဲ့အပ်ကုန် ဘဲ၊ ဝါ=ချီးမွမ်းခံကြရကုန်လျက်၊ သဂ္ဂံ=နတ်ပြည်တည်းဟူသော၊ ဌာနံ=ဘုံ ဌာနသို့၊ ဥပေန္တိ=လားရောက်ကြရကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ =မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ=၁၀-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ မဟာဝဂ္ဂေါ= မဟာဝဂ်တည်း။

(ဂ) ၃-အာနန္ဒဝဂ်၊ ၁-ဆန္ဒသုတ်

၇၂။ ဆန္ဒော=ဆန္ဒမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗိုဇ် သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [ဒုကစာပိဒ်-၁၆-သုတ်လည်းကြည့်]။ ပ။ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန= အရှင်အာနန္ဒာနှင့်။ ပ။ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ဧတံ=ဤစကား ကို၊ အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) အာဝုသော အာနန္ဒ=ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ၊ တုမှေပိ=သင်တို့သည်လည်း၊ ရာဂဿ= ရာဂကို။ ပဟာနံ=ပယ်ခြင်းကို၊ ပညာပေထ=သိစေကြပါကုန်သလော၊ ဝါ= သိအောင် ဟောပြောကြပါကုန်သလော၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို။ ပ။ မောဟဿ= ကို။ ပ။ ပညာပေထ=လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ မယံခေါ= ငါတို့သည်သာ။ ပ။ ပညာပေမ=သိစေကြပါကုန်၏၊ ဝါ=သိအောင် ဟောပြော ကြပါကုန်၏။ ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) [“မယံခေါ”၌ ခေါသံခွါ၏ အဝဓာရ ဏအနက်ပါအောင်ဆိုရသည်။ ခေါတိ အဝဓာရဏတ္ထေ နိပါတော၊ မယမေဝ

ပညာပေမာတိ အတ္ထော။အဋ္ဌကထာ] အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ တုမှေ= သင်တို့သည်၊ ရာဂေ=ရာဂ၌၊ ကိ အာဒိနဝံ=အဘယ်အပြစ်ကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်ခြင်းကြောင့်၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနံ=ကို၊ ပညာပေထ=ကုန်သနည်း၊ ဒေါသေ=ဒေါသ၌၊ ကိ အာဒိနဝံ=ကို။ပ။ဣတိ(အဝေါစ) [ထို့နောက် စာပိုဒ်-၅၄-သုတ်၌ကြည့်]

အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ရာဂေါ=ရာဂသည်။ အန္တကရဏော=ပညာစက္ခုကန်းအောင်ပြုတတ်၏။ အစက္ခုကရဏော=ပညာစက္ခုကို မပြုတတ်၊ အညာဏကရဏော=ညာဏ်ပညာကို မပြုတတ်၊ ပညာနိရောဓိကော=ပညာကို ချုပ်ပျောက်ကွယ်ပစေတတ်၏။ ဝိဃာတပက္ခိကော=ညှင်းပန်း နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏ အသင်းအပင်း၌ဖြစ်၏။ အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော=ကိလေသာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုမဖြစ်စေတတ်၊ ဝါ=ကိလေသာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းရာ အသင်္ခတ

၁။ ပညာနိရောဓိကော ။ ။ ပညာနိရောဓိကော=ကမ္မဿကတာပညာ၊ ဈာနပညာ၊ ဝိပဿနာပညာဟူသော ပညာသုံးမျိုးတို့ကို ဖြစ်ခွင့်မပေးသောအားဖြင့် ချုပ်ပျောက် ကွယ်ပစေတတ်၏။ ဝါ=မဖြစ်သေးသောပညာကို မဖြစ်စေခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသောပညာကို ယုတ်လျော့စေခြင်းအားဖြင့် ပညာကိုချုပ်ပျောက် ကွယ်ပစေတတ်၏။ (မဖြစ်သေးသော လောကီလောကုတ္တရာပညာကို ဖြစ်ခွင့်မပေးခြင်း၊ လောကီပညာကိုကား သမာပတ်ရစ်ပါး၊ အဘိညာဉ်ငါးပါး အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာစေကာမူ ပယ်ဖြတ်ပစ်လွှင့်ခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ပျောက်ကွယ်ပစေတတ်၏)။ ဤသို့အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏။

ကမ္မဿကတာပညာ ဈာနပညာ ဝိပဿနာပညာတိ ဣမာ တိသော ပညာ အပ္ပဝတ္တိကရဏေန နိရောဓေတိတိ ပညာနိရောဓိကော (အဋ္ဌကထာ)။

ပညာနိရောဓိကောတိ အနုပ္ပန္နာယ လောကီယလောကုတ္တရာယ ပညာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ န ဒေတိ၊ လောကီယပညံ ပန အဋ္ဌသမာပတ္တိပဉ္စာဘိညာဝသေန ဥပ္ပန္နမိ သမုစ္ဆန္တိတွာ ခိပတိတိ ပညာနိရောဓိကောတိ ဧဝမ္မေတ္ထံ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုပ္ပန္နာနုပ္ပါဒ ဥပ္ပန္နပရိဟာနိ နိမိတ္တတာယ ဟိ ပညံ နိရောဓေတိတိ ပညာနိရောဓိကော (ဋီကာ)။

၂။ ဝိဃာတပက္ခိကော။ ။ ဝိဟနတိ ဝိဗာဓေတိတိ ဝိဃာတော= ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၊ ဝိဃာတဿ ပက္ခော ဝိဃာတပက္ခော=ဒုက္ခ၏အသင်းအပင်း(အကုသိုလ်တရားအပေါင်း)။ ဝိဃာတပက္ခေ ဝတ္တတိတိ ဝိဃာတပက္ခိကော=(မလိုလားအပ်သော အကျိုးကိုပေးတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဒုက္ခ၏ အသင်းအပင်း အကုသိုလ်အုပ်စု၌ ဖြစ်တတ်သော တရား(ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ)။

နိဗ္ဗာန်ကို မဲဖြစ်စေတတ်။ပ။အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊မယံ=ငါတို့သည်၊ ရာဂေ= ရာဂ၌၊ ဣဒံ အာဒိနဝံ=ဤအပြစ်ကို၊ ဒိသွာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်။ပ။ ပညာပေမ= ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧတဿ=ဤသို့သော၊ ရာဂ သာ=ရာဂကို လည်းကောင်း၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ မောဟ သာ=မောဟကိုလည်းကောင်း၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှါ၊ မဂ္ဂေါ=လမ်းစဉ်သည်၊ အတ္ထိပန=ရှိပါသလော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်သည်၊ အတ္ထိ= ရှိပါသလော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးပြီ)

အာဝုသော=ရှင်၊ဧတဿ=ဤသို့သော၊ ရာဂဿ=လည်းကောင်း။ပ။ ပဟာနာယ=ငှာ၊မဂ္ဂေါ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ပဋိပဒါ=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ဣတိ (အဝေါစ=ဖြေဆိုပြီ) အာဝုသော=ရှင်၊ ဧတဿ=သော၊ ရာဂဿ=ကိုလည်း ကောင်း ။ပ။ ပဟာနာယ=ငှာ၊ မဂ္ဂေါ=သည်၊ ကတမော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ ပဋိပဒါ=သည်။ ကတမာ=နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးပြီး) [ထို့ နောက် စာပိုဒ်-၆၂-သုတ်ကြည့်]။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=လည်းကောင်း (ဣတိ= ဤသည်ပင် တည်း)အာဝုသော=ရှင်၊ဧတဿ=သော၊ ရာဂဿ=လည်းကောင်း။ ပ။ပဟာနာယ=ငှာ၊ မဂ္ဂေါ=လမ်းစဉ်ဟူသည်၊ အယံခေါ= ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ ပဋိပဒါ =အကျင့်ဟူသည်၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း။ ဣတိ (အဝေါစ= ဖြေကြားပြီ) အာဝုသော=ရှင်၊ ဧတဿ=သော၊ရာဂဿ=လည်းကောင်း။ပ။ ပဟာနာယ=ငှါ၊ မဂ္ဂေါ= သည်၊ ဘဒ္ဒကော=ကောင်းမြတ်လှပါ၏၊ ပဋိပဒါ= သည်၊ဘဒ္ဒိကာ =ကောင်းမြတ်လှပါ၏၊ အာဝုသော အာနန္ဒ = ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ အပ္ပမာဒါယ=မမေ့လျော့ခြင်းငှါ၊ အလံ စ ပန=သင့်လျော်လှပေသည်သာ၊ ဣတိ(အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ)

၂-အာဇီဝကသုတ်

၇၃။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော= အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ကောသမ္ဗိယံ=ကောသမ္ဗိမြို့အနီး၌၊ ယောသိတာရာမေ= ယောသိတကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ယောသိတသူဌေး၏အာရာမ၌၊ဝိဟရတိ= နေတော်မူ၏၊ အထခေါ=ထိုအချိန်၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊အာဇိ ဝကသာဝကော= တက္ကတွန်း၏တပည့်ဖြစ်သော။ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ် သည်။ပ။ဘန္တေ အာနန္ဒ=အရှင်အာနန္ဒာ၊ ကေသံ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ဝါ= အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဝါ=တရားသည်၊ သွာက္ခာတော= ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သည် မည်သည်၊ (ဟောတိနော=ဖြစ်ပါသနည်း) ကေ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌။ သုပ္ပဋိပနာ= ကောင်းစွာကျင့်သူတို့ပါနည်း။ ကေ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ လောကေ=

၌၊ သုကတာ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့ပါနည်း။ [သုကတာ၌ တပစ္စည်း ကတ္တားဟောတည်း] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ တေန ဟိ=ထိုသို့ သင်မေးမြန်းခြင်းကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤသင်၏မေးခွန်း၌၊ တံ ဧဝ=သင့်ကိုပင်၊ [တညေဝ=တံ+ဧဝ] ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ=အံ့၊ [စာပိုဒ်-၃၅-ဟတ္ထကသုတ်ကြည့်]။ပ။ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ရာဂဿ=ရာဂကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေန္တိ=ဟောကြားကုန်၏။ပ။တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝါ=တို့သည်၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဝါ=သည်၊ သွာက္ခာတော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ ဝါ=ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ နော ဟောတိ ဝါ=မဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ ဧတ္ထ=ဤ သွာက္ခာတဓမ္မ ဖြစ်မဖြစ် ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=အဘယ်သို့မူလည်း၊ တေ =သင့်၏၊ (မတိ=ထင်မြင်ယူဆမှုသည်)ဟောတိ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးပြီ) ဘန္တေ =အရှင်ဘုရား၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ရာဂဿ။ပ။ သွာက္ခာတော=မည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဧတ္ထ=ဤ သွာက္ခာတဓမ္မ ဖြစ်မဖြစ်ပြဿနာ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့သွာက္ခာတ ဓမ္မဖြစ်၏ဟူ၍၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ (မတိ=သည်)ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

။ပ။ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နာ=ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။ပ။ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=၌၊ သုပ္ပဋိပန္နာ=ကောင်းစွာကျင့်သူတို့မည်သည်၊ ဟောန္တိ ဝါ=ဖြစ်ပါကုန်သလော၊ နော ဟောန္တိ ဝါ=မဖြစ်ပါကုန်သလော၊ ဧတ္ထ=ဤသုပ္ပဋိပန္န ဖြစ်မဖြစ် ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=လည်း။ပ။ လောကေ=၌၊ သုပ္ပဋိပန္နာ=တို့မည်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏) ဧတ္ထ=ဤသုပ္ပဋိပန္န ဖြစ်မဖြစ်ပြဿနာ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့သုပ္ပဋိပန္န ဖြစ်၏ဟူ၍၊ မေ=၏၊ (မတိ=သည်) ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။ ယေသံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ဝါ=သည်၊ [ပဟိနော စသည်ကို စာပိုဒ်-၃၅-ကြည့်]။ပ။တေ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=၌၊ သုကတာ ဝါ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့ မည်ပါသလော၊ နော သုကတာ ဝါ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့ မမည်ပါသလော၊ ဧတ္ထ=ဤသုကတမည် မမည်ပြဿနာ၌ ။ပ။ လောကေ=၌၊ သုကတာ=သူတို့မည်ပါ၏။ ဧတ္ထ=ဤသုကတမည်မမည်ပြဿနာ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့ သုကတမည်၏ဟူ၍။ပ။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ။ဣတိ=ဤသို့၊ ဝါ=အဲဒီလို၊ တယာဝ=သင်ကိုယ် တိုင်ပင်လျှင်။ ဧတံ=ဤမေးခွန်းကို၊ “ယေ ဘန္တေ ။ပ။ သွာက္ခာတောတိ=ယေ ဘန္တေ ။ပ။သွာက္ခာတော” ဟူ၍၊ ဗျာကတံ=ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊ တယာဝ=ပင်၊ ဧတံ=ဤမေးခွန်းကို၊ “ယေ ဘန္တေ ။ပ။ လောကေ သုပ္ပဋိပန္နာတိ=

☞

ယေ ဘန္တေ။ပ။လောကေ သုပ္ပဋိပနာ”ဟူ၍၊ ဗျာကတံ=ပြီ၊ တယာဝ=ပင်၊ စတံ=ကို၊ “ယေသံ ဘန္တေ။ပ။သုကတာတံ=ယေသံ ဘန္တေ။ပ။ သုကတာဟူ၍၊ ဗျာကတံ=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အစ္စရိယံ=လက်ဖျစ်တီး၍ ချီးကျူးထိုက်ပါပေစွ၊ ဘန္တေ=ရား၊ အဗ္ဗတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစွ၊ သမ္မေက္ခံသနာစေဝ=မိမိ အယူဝါဒကို ချီးမြှောက်ခြင်းသည်လည်း၊ န ဘဝိဿတိ နာမ=မဖြစ်ပါပေစွ၊ [သ=မိမိ၏ +ဓမ္မ=အယူဝါဒတရားကို+ဥက္ကံသနာ=ချီးမြှောက်ခြင်း] ပရမ္မော ပသာဒနာ စ=သူတပါးအယူဝါဒကို ကဲ့ရဲ့ပုတ်ခတ်ခြင်းသည်လည်း၊ နဘဝိဿတိ နာမ= မဖြစ်ပါပေစွ၊ အာယတနေဝ (အာယတနေဝ)=သင့်မြတ်လျော်ကန် အကြောင်းမှန်၌သာလျှင်၊ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဟောတော်မူခြင်းသည်၊ (ဟောတံ=ဖြစ်ပါပေ၏) အတ္ထောစ=တပည့်တော်မေးအပ်သော ပြဿနာ၏ အနက် သဘောကိုလည်း၊ ဝုတ္တော= ဟောပြောတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ အတ္ထောစ=မိမိ ကိုယ်ကိုလည်း။ အနုပနီတော (န ဥပနီတော) ဂုဏ်သို့ မဆွဲကပ်မဆောင်ယူ အပ်ပါပေစွ၊ ဝါ=ဂုဏ်ယူမြှောက်စား မမောက်ကြွား အပ်ပါပေစွ၊ ဘန္တေ အာနန္ဒ= အရှင်အာနန္ဒာ၊ တုမှေ=အရှင်ဘုရားတို့သည်။ပ။ဒေသေထ= ဟောတော်မူကြ ပါပေကုန်၏။ပ။ ဘန္တေ အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ တုမှာကံ=အရှင်ဘုရားတို့သည်၊ ဓမ္မော= တရားကို၊ သွာက္ခာတော=(ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟပယ်ကြောင်း) ကောင်းစွာဟော ကြားအပ်ပါပေ၏။ပ။ပဋိပနာ=ကျင့်ပါပေကုန်၏။ပ။လောကေ=၌၊ သုပ္ပဋိပနာ =ကောင်းစွာကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပါတည်း။ပ။ တုမှာကံ=တို့သည်၊ ရာဂေါ= ရာဂကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ သုကတာ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပါတည်း။ပ။အယျေန အာနန္ဒေန=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ပ။တံ ဘဂဝန္တံ= ထိုမြတ်စွာ ဘုရားကို။ပ။အယျာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။[အပြည့်အစုံကို ဒုက နိပါတ် စာပိုဒ်-၁၆-ကြည့်]

၃-မဟာနာမသက္ကသုတ်

၇၄။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သက္ကေသု=သက္ကဇနပုဒ်၌၊ ဝါ= သက္ကတိုင်းပြည်၌၊ ကပိလဝတ္ထုသ္မိ=ကပိလဝတ်မြို့တော်အနီး၌၊ နိဂြောဓာ ရာမေ=နိဂြောဓကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ (နိဂြောဓကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်း သုံးနေတော်မူရာထိုအခါ၌) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဂိလာနာ=မကျန်းမာ

၁။ ဂိလာနာ ဝုဒ္ဓိတော ။ ။ ဂိလာနာဟု ပဉ္စမိဝိဘတျန္တု ပါဠိရှိသည့်အတိုင်း ဝါကျပြုလုပ်၍ အနက်ပေးသည်။ ဤအလို ဂိလာနပုဒ်ကို ဘာဝပဗ္ဗဓာနကြီးရ၏။

သူ၏အဖြစ်မှ၊(မကျန်းမာသူ၏ဖြစ်ကြောင်း ရောဂါဝေဒနာမှ) ဝုဋ္ဌိတော= ပျောက်ကင်းကျန်းမာ ထူထလာတော်မူပြီးသည်၊ ဂေလညာ=မကျန်းမာသူ၏ အဖြစ်မှ၊ အစိရဝုဋ္ဌိတော=ထူထတော်မူပြီး၍ မကြာမြင့်သေးသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ [အစိရံ ဝုဋ္ဌိတဿ အဿ ဘဂဝတောတိ အစိရဝုဋ္ဌိတော=နာလန်ထ တော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ ကြာမြင့်သောကာလ မရှိသေးသည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကော=သင်္ကာဝင် မင်းသည်။ပ။ ဘန္တေ =ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဒိဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဒေသိတံ= ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အာဇာနာမိ=သိပါ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဇာနာမိ=သိသနည်းဟူမူ)သမာဟိတဿ=တခုတည်းသောအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားသော သူမှာသာလျှင်၊ ဝါ=သမာဓိရှိသူမှာသာလျှင်၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အသမာဟိတဿ=တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ မထားသောသူမှာ၊ ဝါ=သမာဓိမရှိသော သူမှာ၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ နောဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အာဇာနာမိ= သိပါ၏) ဘန္တေ =အရှင်ဘုရား၊ သမာဓိ=သမာဓိသည်၊ ပုဗ္ဗေ=ဉာဏ်၏ ရှေ့၌၊ ဝါ=ဉာဏ်၏ရှေးဦးစွာ၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသလော၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ ပစ္စာ=သမာဓိ၏နောက်၌၊ ဟောတိနုခေါ=လော၊ ဥဒါဟု=ထိုသို့မဟုတ်၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ ပုဗ္ဗေ=သမာဓိ၏ရှေ့၌၊ ဝါ=စွာ၊ ဟောတိ နုခေါ=လော၊ သမာဓိ=သမာဓိသည်၊ ပစ္စာ=ဉာဏ်၏နောက်၌၊ ဟောတိ နုခေါ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=အရှင်အာနန္ဒမှာ၊ ဧတံ=ဤအကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့)အဟော သိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘဂဝါ=သည်၊ ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော=သည်၊ ဂေလညာ=မှ၊ အစိရဝုဋ္ဌိတော=သည်၊ (ဟောတိ=၏) မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊

ထို့ကြောင့် ဂိလာနပုဒ်အရ မကျန်းမာသော ပုဂ္ဂိုလ်မျှကိုသာ မယူဘဲ ထိုမကျန်းမာ သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဖျားနာခြင်းစသော (ယခုဖြစ်ဆဲ) ရောဂါ တမျိုးမျိုးကိုယူရ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “ဂိလာနဝုဋ္ဌိတောတိ ဂိလာနော ဟုတွာ ဝုဋ္ဌိတော” ဟုဖွင့်၏။ ထိုအလို “ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော=မကျန်းမာတော်မူပြီး၍ နာလန် ထတော်မူပြီးသည်” ဟု ကမ္မဓာရယသမာသ်ကြံ၍ အနက်ဆိုသင့်၏။ ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၆-နကုလပိတုသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (တ၊ နှာ- ၉၇)၌ကား ထိုအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်အနက်ဖွင့်မျှသာဟု မိန့်ဆို၏။

အယံမိ သက္ကော=ဤသာကီဝင်မင်းသည်လည်း၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊
 အတိဂမ္ဘိရံ=အလွန်လေးနက်သော၊ ပဉ္စံ=ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆတိ=မေးနေလေ၏၊
 အဟံ=ငါသည်၊ မဟာနာမံ=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကံ=ကို၊ ဧကမန္တံ= တခုသော
 နေရာ၌၊ အပနေတွာ=ခေါ်ဆောင်၍၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ယံနုနု ဒေသေယျံ=
 ဟောရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံသည်၊ (အဟောသိ=ပြီ)
 ။ပ။ ဗာဟာယံ=လက်မောင်း၌၊ ဂဟေတွာ=လက်မဖြင့်တို့၍၊ (လက်တို့၍)
 ဧကမန္တံ=၌၊ အပနေတွာ=ခေါ်ဆောင်၍။ပ။ မဟာနာမံ=မဟာနာမ်၊ သေခံ=
 သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သီလမ္ပိ=သီလကိုလည်း၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ အသေခံ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
 ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သီလမ္ပိ=လည်း။ပ။ သေခေါ်=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။
 သမာဓိပိ=သမာဓိကိုလည်း၊ ဘဂဝတာ=သည်၊ ဝုတ္တော=ဟောတော်မူအပ်ပြီ
 ။ပ။ အသေခေါ်=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပညာပိ=ပညာကိုလည်း။ပ။

☸ မဟာနာမံ=နာမ်၊ သေခံ=သော၊ သီလံ=သီလဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်
 နည်းဟူမူ၊ မဟာနာမံ=နာမ်၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ [ထိုနောက် ဒုက စာပိုဒ်-
 ၃၇-ကြည့်]။ပ။ မဟာနာမံ=နာမ်၊ ဣဒံ=ဤပါတိမောက္ခ သံဝရသီလကို၊ သေခံ=
 သော၊ သီလံ=သီလဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။ သေခေါ်=သော၊ သမာဓိ=
 သမာဓိဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ [ဒုက စာပိုဒ်(၁၃) ကြည့်]
 အယံ=ဤလေးပါးသော ဈာန်သမာဓိကို။ပ။ [ဣဒံ ဒုက္ခံ စသည်ကို တိက
 စာပိုဒ်(၁၂)ကြည့်] အယံ=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော ဝိပဿနာ
 ပညာ၊ မဂ်ပညာကို၊ သေခေါ်=သော၊ ပညာ=ပညာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ မဟာနာမံ=
 နာမ်၊ သ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာတပည့်သည်၊ ဧဝံ သီလသမ္ပန္နော=
 ဤသို့သော ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ ဧဝံ သမာဓိသမ္ပန္နော=
 ဤသို့သော ဈာန်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဧဝံ ပညာသမ္ပန္နော=ဤသို့သော
 ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတွာ =ဖြစ်၍)။ပ။ [တိကစာပိုဒ်
 ၁၂-ပင်ကြည့်] မဟာနာမံ=နာမ်၊ ဧဝံ ခေါ်=ဤသို့ပင်။ပ။ °

၁။ မဟာနာမ်၏အမေးနှင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏အဖြေ ။ ။ သမာဓိနှင့်
 ဉာဏ်တို့တွင် အဘယ်တရားက ရှေးဦးစွာဖြစ်၍ အဘယ်တရားက
 နောက်မှဖြစ်ပါသနည်းဟု မဟာနာမ်က မေး၏[ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်
 ပါပြီးတည်း] ထိုအမေးကို အရှင်အာနန္ဒာက ဖြေဆိုဟောကြားတော်မူရာ၌
 “သီလဝါ ဟောတိ” စသည်ဖြင့် သေခပုဂ္ဂိုလ်(၇)ဦးတို့၏ သီလကို
 လည်းကောင်း၊ “ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိ” စသည်ဖြင့် ထို(၇)ဦးတို့၏ သမာဓိကို

၄-နိဂဏ္ဌသုတ်

၇၅။ ကေ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော= အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလိမြို့အနီး၌၊ မဟာဝနေ=မဟာဝုန်

လည်းကောင်း၊ “ဣဒံ ဒုက္ခံ” စသည်ဖြင့် ထို(၇)ဦးတို့၏ ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဟောတော်မူပြီးနောက် “အာသဝါနံ ခယာ” စသည်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ် အဆင့်ဖြစ်သော အသေခသီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ဟောတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဟောတော်မူခြင်းအားဖြင့် ‘သေခသမာဓိ ဖြစ်ပြီးနောက်မှ သေခ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အသေခဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်သည်။ သေခ ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပြီးနောက်မှ အသေခဖိုလ်သမာဓိဖြစ်သည်ဟူသော ဆိုလိုရင်းအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို အရှင်အာနန္ဒာပြတော်မူသည်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြထား၏။

ရှေ့နောက်ဖြစ်ပုံထပ်မံစဉ်းစား ။ ။ ထိုအဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို တဖန်ပြန် စဉ်းစားကြည့်လျှင်(၁)အစ၌ သေခသမာဓိ။ (၂)အလယ်၌ သေခဝိပဿနာဉာဏ် နှင့် အသေခဖိုလ်ဉာဏ်။ (၃)အဆုံး၌ အသေခဖိုလ်သမာဓိဟူ၍ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး သုံးမျိုးစဉ်တန်းလျက်ပြထားသောကြောင့် အစပိုင်း သေခသမာဓိနှင့် အလယ်ပိုင်း ဉာဏ်နှစ်မျိုးဖြစ်ပုံကို ထောက်ရှုလျှင် သမာဓိကရှေးဦးစွာဖြစ်၍ ဉာဏ်ကနောက်မှ ဖြစ်သည်ဟုဆိုလို၏။ ထို့နောက်တဖန် အလယ်ပိုင်း သေခဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် အဆုံးပိုင်း အသေခဖိုလ်သမာဓိဖြစ်ပုံကို ထောက်ရှုလိုက်လျှင် ဉာဏ်ကရှေးဦးစွာ ဖြစ်၍ သမာဓိကနောက်မှဖြစ်သည်ဟုဆိုလို၏။

ပြိုင်တူလည်းဖြစ် ။ ။ ယင်းသို့ ရှေ့နောက်ခွဲခြားခြင်းမှာ စိတ္တုပ္ပါဒ်မတူ ရာ၌သာဖြစ်နိုင်၏။ စိတ္တုပ္ပါဒ်တူရာ၌ကား “ယာနိ ပန သမ္ပယုတ္တာနိ သမာဓိ ဉာဏာနိ၊ တေသံ အပစ္စာ အပုရေ ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ သေခသမာဓိဖြစ်ခိုက်၌ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော သေခဉာဏ်လည်း အတူပါလာသေး၏။ ထို့အတူ သေခဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ခိုက်၌လည်း ထိုဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် သေခဝိပဿနာသမာဓိလည်း အတူပါလာသေး၏။ ထိုသမာဓိနှင့်ဉာဏ်တို့ကား အဘယ်တရားကရှေ့၊ အဘယ်တရားကနောက်ဟု ခွဲခြားမရစကောင်းသောတရား၊ တပြိုင်နက် အတူဖြစ်သောတရားများဖြစ်၏။ ထို့အပြင် “အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ၊ ပညာဝိမုတ္တိံ” စသောပါဠိတော်၌ စေတောဝိမုတ္တိဟူသည် အသေခဖိုလ်သမာဓိပင်ဖြစ်၍ ပညာဝိမုတ္တိဟူသည် အသေခဖိုလ်ဉာဏ်ပင်ဖြစ်၏။ ထိုအသေခဖိုလ်သမာဓိနှင့် အသေခ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့လည်း ဘယ်ဟာကရှေ့၊ ဘယ်ဟာကနောက်ဟု ခွဲခြားမရ၊ တပြိုင်နက်ဖြစ်ကြသော တရားများသာတည်း။

တော၌၊ ဝါ=ကြီးစွာသောတော၌၊ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ=အထွတ်တပ်ဆင်
 ထားအပ်သော ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်၌၊ ဝါ=ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်၌၊
 ဝိဟရတိ=၏၊ အထခေါ=၌၊ အဘယော=အဘယမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ စ=လိစ္ဆဝိ
 သည်လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတကုမာရကော=ပဏ္ဍိတကုမာရကံမည်သော၊
 လိစ္ဆဝိ စ=သည်လည်းကောင်း။ ပ။ ၂ ပသကံမိ သု=ရောက်လာကြကုန်ပြီ။ ပ။
 ဘန္တေ =အရှင်ဘုရား၊ နာဋပုတ္တော=နာဋပုတ္တမည်သော၊ နိဂဏ္ဌော=
 တက္ကတွန်းသည်၊ သဗ္ဗညု=အားလုံးစုံအကုန်အစင်သိ၏၊ သဗ္ဗဒဿာဝိ=
 အလုံးစုံအကုန်အစင်မြင် ၏၊ အပရိသေသံ=အကြွင်းအကျန် မရှိအောင်၊ [နတ္ထိ
 ဧတဿ ဉာဏဒဿနဿ ပရိသေသန္တိ အပရိသေသံ] ဉာဏဒဿနံ=သိနိုင်ခြင်း
 မြင်နိုင်ခြင်းကို၊ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံ၏၊ [တနည်း- “အပရိသေသံ= အကြွင်းအကျန်
 မရှိ တရားအားလုံးကိုသိနိုင်သော၊ ဉာဏဒဿနံ=ဉာဏ်အမြင်ကို၊ ပဋိဇာနာတိ=
 ၏” ဟု အနက်ဆို။ နတ္ထိ ပရိသေသော ဧတဿ ဓမ္မဿာတိ အပရိသေသော၊
 အပရိသေသံ ဇာနာတိတိ အပရိသေသံ] (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိဇာနာတိ=ဟူမူ)
 မေ=ငါသည်၊ စရတောစ=သွားနေစဉ်လည်းကောင်း၊ တိဋ္ဌတောစ=ရပ်နေစဉ်
 လည်းကောင်း၊ သုတ္တဿ စ=အိပ်ပျော်နေစဉ်လည်းကောင်း၊ ဇာဂရဿစ=
 နိုးနေစဉ်လည်းကောင်း၊ သတတံ=အမြဲ၊ သမိတံ=မပြတ်၊ ဉာဏဒဿနံ=
 ဉာဏ်အမြင်သည်၊ ပစ္စုပဋိတံ=ရှေ့ရှုစဉ်ကာ ထင်ပေါ်လာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (ပဋိဇာနာတိ=၏)

သော=ထိုနာဋပုတ္တသည်၊ ပုရာဏာနံ=အဟောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=
 ရှေးကပြုလုပ်အပ်ခဲ့ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကံတို့၏၊ တပသာ=ဆင်းရဲစွာ ကျင့်
 အပ်သောအကျင့်ဖြင့်၊ ဗျန္တိဘာဝံ=ကင်းသော အပိုင်းအခြားရှိကုန်သည် အဖြစ်ကို၊
 ဝါ=ကုန်ခန်းခြင်းကို၊ ပညာပေတိ=ဟောကြားမြွက်ခြေ သိစေ၏၊ နဝါနံ=
 အသစ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အသစ်ယခု ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=
 ကံတို့ကို၊ အကရဏာ=မပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်၊ သေတုဿာတော= အကြောင်းကံကို
 ပယ်သတ်ခြင်းကို၊ (ပညာပေတိ=၏) ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ (ကံအဟောင်းကို
 ကုန်စေခြင်း၊ ကံအသစ် မပြုလုပ်ခြင်းဟူသော ဤနည်းအားဖြင့်) ကမ္မက္ခယာ=
 ကမ္မဝင်၏ကုန်ခြင်းကြောင့်၊ ဒုက္ခက္ခယော=ဒုက္ခဝင်၏ကုန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=
 ဖြစ်၏) ဒုက္ခက္ခယာ=ဒုက္ခဝင်၏ကုန်ခြင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာက္ခယော =ဝေဒနာ
 ဝင်၏ကုန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ) ဝေဒနာက္ခယာ= ခြင်းကြောင့်၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံ
 သော၊ ဒုက္ခံ=ဝင်ဆင်းရဲသည်၊ နိဇ္ဇိဏ္ဏံ=ဆွေးမြေ့ပျက်စီးသည်၊ ဘဝိဿတိ=
 ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤဝင်ဒုက္ခအားလုံး ဆွေးမြေ့ ပျက်စီးခြင်းဖြင့်
 သန္တိကာယ=ကိုယ်တိုင်တွေ့မြင်အပ်သော၊ နိဇ္ဇရာယ=ကိလေသာတို့ ဆွေးမြေ့

ပျက်စီးစေတတ်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ=စင်ကြယ်သော၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ စင်ကြယ်
 ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဧတိဿာ(ပဋိပဒါယ)=ဤအကျင့်ဖြင့်၊ [နာသ္မာသ္မိံ ဣဇ္ဇေ
 တာနိ သေဝ၊ ဟူသော သဒ္ဓနီတိ (၃၆၆)သုတ်ဖြင့် ဧတိဿာကို နာဝိဘတ်ဖြင့်
 ရုပ်စီရင်လေ] သမတိက္ကမော=ဝင့်ဆင်းရဲအားလုံးကို ကျော်လွန်ခြင်းသည်၊
 ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘန္တေ=အရှင် ဘုရား၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဇ=
 ဤနိဂဏ္ဌအကျင့်၌၊ ကိ=အဘယ်ကို၊ အာဟာ=ဟောတော်မူပါသည်၊ ဣတိ
 (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အဘယ=အဘယ၊ ဇာနတာ=အနာဝရဏဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူသော၊
 ပဿတာ=သမန္တ စက္ခုဖြင့်မြင်တော်မူသော၊ အရဟတာ=ပူဇော်အထူးကို
 ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊
 ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တေန
 ဘဂဝတာ=ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့ကို၊
 ဝိသုဒ္ဓိယာ=ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်စေခြင်းငှာ
 လည်းကောင်း၊ သောကပရိဒေဝါနံ=ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို၊
 သမတိက္ကမာယ=ပယ်ရှားကျော်လွှားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ=
 ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့၏။ အတ္တင်္ဂမာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့
 ရောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဉာယဿ=ဝိပဿနာ၊ အရိယမဂ်ကို၊ [ဉာယတိ
 နိစ္ဆယေန ကမတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဝါ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဉာယော=
 ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော ဝိပဿနာ၊ အရိယမဂ်၊
 ဝါ=နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်း ဝိပဿနာ၊ အရိယမဂ်။ ဋီကာဝိဂြိဟ်]
 အဓိကမာယ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနဿ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ (နောက်ထပ်
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်ကင်းသော
 အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို) သစ္စိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း၊
 သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ အက္ခာတာ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သော၊ နိဇ္ဇရာ=
 ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့ပျက်စီးစေတတ်ကုန်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယော=
 စင်ကြယ်ကုန်သော၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊
 (ပဋိပဒါအကျင့်တို့သည်)ဣမာ တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း)

တိဿော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဘယ=
 အဘယ၊ ဣဇ=ဤသာသနာတော်၌။ ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ နဝံ=အသစ်
 ဖြစ်သော၊ ဝါ=အသစ်ယခုပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သော၊ ကမ္မမ္ပိ=ကံကိုလည်း၊ န
 ကရောတိ= မပြုလုပ်၊ ပုရာဏံ=အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးကပြုလုပ်အပ်ခဲ့
 သော၊ ကမ္မမ္ပိ=ကံကိုလည်း၊ ဖုဿ ဖုဿ=ဝိပါဏ်ဖဿသို့ ထိရောက်၍ထိရောက်

၍[ကံ၏အကျိုးကို ခံစားတွေ့ရောက်၍ တွေ့ရောက်၍ဟူလို]ဗျန္တိကရောတိ= ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြု၏။ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၏။ [စာပိုဒ် ၃၆-သုတ်မှ ဗျန္တိဟောတိနှင့် ရုပ်ပြီးပုံတူ၏](တဿ=ထိုရဟန်းမှာ)သန္တိဋ္ဌိကာ= မိမိကိုယ်တိုင်သိမြင်နိုင်သော၊ အကာလိကာ=ကာလကွာဝေးမှ မိမိကိစ္စကို ပြုတတ်သည်မဟုတ်သော၊ ဝါ=ယခုချက်ချင်း၊ မယွင်းတိကျ၊ မိမိကိစ္စကို ပြုတတ်သော၊ ဧဟိပဿိကာ=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ၊ ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြု ထိုက်သော၊ ဩပနေယျိကာ=မိမိစိတ်မှာ၊ မကွာစွဲအောင်၊ ဆွဲကပ်ဆောင်လင့်၊ ဖြစ်စေသင့်သော၊ ဝိညူဟိ=အရိယာပညာရှိတို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိ မိမိသန္တာန် ဌ်သာလျှင်၊ ဝါ=ကိုယ်စီကိုယ်ငအသီးအသီးသာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ=သိမြင် ခံစားထိုက်သော၊ နိဇ္ဇရာ=ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့ပျက်စီးစေတတ်သော၊ ပဋိပဒါ=သီလအကျင့်သည်၊ (သီလနှင့်စပ် နှစ်ရပ်စီသော အောက်မဂ်ဖိုလ် အကျင့်သည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ဣတိ မပါသင့်) ၊

အဘယ=အဘယ၊ ဧဝံ သီလသမ္ပန္နော=ဤသို့သော ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ဗျန္တိကရောတိ=၏။ (တဿ=ထိုရဟန်းမှာ) သန္တိဋ္ဌိကာ=သော။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗာ=သော၊ နိဇ္ဇရာ= သော၊ ပဋိပဒါ=သမာဓိအကျင့်သည်၊ (သုံးရပ်သော အောက်မဂ်ဖိုလ် သမာဓိ အကျင့်သည်) ဟောတိ=၏။ အဘယ=အဘယ၊ ဧဝံသမာဓိသမ္ပန္နော=ဤသို့သော ဈာန်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ နိဇ္ဇရာ= သော၊ ပဋိပဒါ=အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိပညာအကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။ အဘယ=ယ၊ ဇာနတာ=သော၊ ပဿတာ=သော။ပ။ သစ္စိကိရိယာယ=ငှါ၊ တိံသော=ကုန်သော၊ နိဇ္ဇရာ=ကုန်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယော= ကုန်သော၊ ဣမာ (ပဋိပဒါ) =ဤအကျင့်တို့ကို၊ သမ္မာ=စွာ၊ အက္ခာတာ=ကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ-မိန့်ဆိုပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တော=အရှင်အာနန္ဒာက မိန့်ဆိုအပ်လသော်၊ ပဏ္ဍိတ ကုမာရကော=သော၊ လိစ္ဆဝိ=လိစ္ဆဝိသည်၊ အဘယံ=အဘယမည်သော။ လိစ္ဆဝိ=လိစ္ဆဝိကို၊ “သမ္ပ အဘယ=မိတ်ဆွေ အဘယ၊ ကိ=အဘယ့်ကြောင့်၊ တံ=သင်သည်၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=အရှင်အာနန္ဒ၏၊ ဝါ=သည်၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားစကားကို၊ သုဘာသိ တတော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားစကား၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ န အပ္ပနမောဒသိ=ဝမ်းမမြောက်သနည်း၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက်နုမော် သာဓုမခေါ် သနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧဝံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ သမ္ပ ပဏ္ဍိတကုမာရက=မိတ်ဆွေ ပဏ္ဍိတကုမာရက၊ ကိ=အဘယ့်ကြောင့်၊ အဟံ=

ငါသည်။ပ။ န အတ္တနုမောဒိဿာမိ=ဝမ်းမမြောက်ဘဲ နေနိုင်ပါမည်နည်း၊
 ယော=အကြင်သူသည်၊ အာယသ္မတော အနန္တဿ=၏၊ သုဘာသိတံ=ကို၊
 သုဘာသိတတော=ဖြင့်၊ န အတ္တနုမောဒေယျ=ဝမ်းမမြောက်ငြားအံ့၊ ဝါ=
 ဝမ်းမြောက်ကြောင်း ထုတ်ဖော်မပြောကြားငြားအံ့၊ တဿ=ထိုသူ၏၊ မုဒ္ဒါပိ=
 ဦးခေါင်းသည်သော်လည်း၊ ဝိပတေယျ=မြေ၌ပြတ်ကျေ ကျလေရာ၏၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=ဆိုပြီ) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၅-နိဝေသကသုတ်

၇၆။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ (တုမေ=သင်တို့သည်) ယေ (မိတ္တာ ဝါ)=
 အကြင်မိတ်ဆွေတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယေ (အမစ္စ ဝါ)=အကြင် သူငယ်ချင်း
 တို့ကို လည်းကောင်း၊ ယေ (ဉာတိ ဝါ)= အကြင် ဆွေမျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊
 (အကြင်ယောက္ခမယောကျ်ား၊ ယောက္ခမမိန်းမဘက်က ဆွေမျိုးတို့ကို
 လည်းကောင်း) ယေ (သာလောဟိတာ ဝါ)= (ညီ အကို၊ အမ နှမစသော)
 အကြင်သွေးသားတော်စပ်သူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် သားချင်းတို့ကို
 လည်းကောင်း၊ [မိတ္တာ စသော ပဌမာဝိဘတုန္တ ပုဒ်တို့ကို ဒုတိယာဝိဘတုန္တ ပုဒ်
 ပြင်၍ ဤ၌ ဆောင်ယူပေးသည်] အနုကမ္မေယျာထ= ငဲ့ညှာထောက်ထားသနား
 ကုန်ငြားအံ့၊ စ=ထိုအပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယေ မိတ္တာ ဝါ=အကြင်မိတ်ဆွေတို့
 သည်လည်းကောင်း၊ ယေ အမစ္စာ ဝါ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ယေ ဉာတိ
 ဝါ=လည်းကောင်း၊ ယေ သာလောဟိတာ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (တုမှာကံ=
 သင်တို့၏၊ ဝစနံ=စကားကို) သောတဗ္ဗံ=နာယူထိုက်၏ဟူ၍၊ မညေယျံ=
 ထင်မြင်မှတ်သား သဘောထား ကုန်ငြားအံ့၊ အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊
 တေ=ထိုမိတ်ဆွေ၊ သူငယ်ချင်း၊ ဆွေမျိုး၊ သားချင်းတို့ကို၊ [တနည်း-
 “ဝေါ=သင်တို့သည်၊ တေ မိတ္တာ ဝါ= တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တေ အမစ္စာ
 ဝါ=လည်းကောင်း၊ တေ ဉာတိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ တေ သာလောဟိတာ
 ဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း” ဟု သော်လည်း တပုဒ်စီတွဲစပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏]
 တီသု=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေသု= အရာဌာနတို့၌၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကောင်းစွာ
 နာယူစေထိုက်ကုန်၏ ။ နိဝေသတဗ္ဗာ=စွဲမြဲသက်ဝင်စေထိုက်ကုန်၏၊
 ပတိဌာပေတဗ္ဗာ=တည်မြဲ စေထိုက်ကုန်၏။

ကတမေသု တီသု=အဘယ်သုံးမျိုးကုန်သော ဌာနတို့၌ (သမာဒပေ
 တဗ္ဗာ=ထိုက်ကုန်သနည်း၊ နိဝေသတဗ္ဗာ=သနည်း၊ ပတိဌာပေတဗ္ဗာ=သနည်း)
 ဗုဒ္ဓေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေ=ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိ၍
 ခိုင်မြဲစွာ ကြည်ညိုခြင်း၌၊ [အဝေစ္စ(အဝ+ဣ+တွာ)=သိ၍+ပသာဒ=ကြည်ညိုခြင်း]

သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ နိဝေသေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။
(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်သနည်း။ နိဝေသေတဗ္ဗာ=နည်း၊
ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=နည်း) သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=လည်း။ [စာပိုဒ် (၆၄)
ဝေဇာဂပုရ သုတ်ကြည့်] ။ပ။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=လည်း။
ဘဂဝါ= ဘဂဝန္တု မည်တော်မူ၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။
နိဝေသေတဗ္ဗာ=၏။ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=၏) ဓမ္မေ=တရားတော်၌၊
အဝေစ္စပ္ပသာဒေ=၌၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏ ။ပ။ (ကိန္တိ=သို့၊
သမာဒပေတဗ္ဗာ=သနည်း။ပ။) ဘဂဝတာ=သည်။ ဓမ္မော=ကို၊ သွာက္ခာတော=၏။
[စာပိုဒ်(၄၀)အာဓိပတေယျသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဝိညူဟိ=တို့သည်။ ပစ္စတ္တံ=၌၊
ဝေဒိတဗ္ဗော=တည်း။ ဣတိ=သို့၊ (သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏ ။ပ။)
သံဃေ=အရိယာသံဃာတော်မြတ်၌။ပ။ [“သုပ္ပဋိပန္နော” စသည်ကို စာပိုဒ်(၇၁)
ဥပေါသထသုတ်ကြည့်]

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ စတုန္ဒ=လေးပါးကုန်သော၊ မဟာဘူတာနံ= မဟာဘုတ်
တို့၏။ ဝါ=ကြီးကြီးမှားမှား ထင်ရှားသော ရုပ်တို့၏။ အညထတ္တံ=
(ဓာတ်သဘော၏) တမျိုးတဖုံ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်သည်။
ပထဝီဓာတုယာ=ပထဝီဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ [အကျယ်တဝင့် အနက်ကို
စာပိုဒ်(၆၂)တိတ္ထာယတနသုတ်ကြည့်] အပေါဓာတုယာ=အာပေါဓာတ်၏
လည်းကောင်း၊ တေဇော ဓာတုယာ=တေဇောဓာတ်၏လည်းကောင်း၊
ဝါယောဓာတုယာ=၏ လည်းကောင်း၊ အညထတ္တံ=သည်။ သိယာ=ဖြစ်လေရာ
သေး၏။ ဗုဒ္ဓေ= မြတ်စွာဘုရား၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတဿ=
ပြည့်စုံသော၊ အရိယသာဝကဿ=အရိယာတပည့်၏ ။ အညထတ္တံ=(ကြည်ညိုမှု
နှင့် လားရာဂတိ၏) တမျိုးတဖုံ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်၏အဖြစ်သည်။
နတွေဝ သိယာ=မဖြစ်နိုင်တော့သည်သာ။

တတြ=ထို“နတွေဝ”စသော ငါ့စကား၌၊ ဣဒံ=ဤသည်ကား၊
အညထတ္တံ=(လားရာဂတိ၏) တမျိုးတဖုံဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်တည်း။
အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဗုဒ္ဓေ=၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊
သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာတပည့်သည်။
နိရယံ ဝါ=ငရဲညိုသော်လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာနယောနိံ ဝါ=တိရစ္ဆာန်တို့၏ဘဝ၊
ဘုံဌာနသို့သော်လည်းကောင်း။ ပေတ္တိဝိသယံ ဝါ=ပြိတ္တာတို့၏ ဖြစ်ရာ
ဘဝ၊ ဘုံဌာနသို့သော်လည်းကောင်း။ ယံ ဥပပဋိဿတိ=အကြင်လားရောက်လတ္တံ့၊
ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ ဌာနံ=ဤလားရောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။
န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်။ပ။

-၆-ပဌမဘဝသုတ်.

၇၇။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဘဝေါ ဘဝေါတိ = ဘဝ,ဘဝဟူ၍၊
 ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘန္တေ = ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှလောက်အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော အကြောင်းတရားဖြင့်၊ ဘဝေါ=ဘဝသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=
 ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊
 ကာမဓာတုဝေပက္ကံ=ကာမဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော၊ ကမ္မံ=ကံစေတနာသည်၊
 န အဘဝိဿ=မဖြစ်လေရာငြားအံ့၊ ကာမဘဝေါ= ကာမဥပပတ္တိဘဝသည်၊
 ပညာယေထ အပိနု=ထင်ရှားပါဦးမည်လော၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=
 မေးတော်မူပြီ)

ဘန္တေ = ရား၊ ဧတံ=ဤကာမဥပပတ္တိဘဝ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊
 နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=န္ဒာ၊
 ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကာမဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော ကံမဖြစ်လျှင်
 ကာမဥပပတ္တိဘဝ မထင်ရှားသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ကမ္မံ=ကုသိုလ်,အကုသိုလ်ကံ
 သည်၊ ခေတ္တံ=ဝိညာဏ်မျိုးစေ့၏ စည်ပင်ပေါက်ပွားရာ လယ်မြေတည်း၊
 ဝိညာဏံ=ကံနှင့်တကွဖြစ်ဖက် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်၊ ဝီဇံ=စည်ပင်
 ပေါက်ပွားသော မျိုးစေ့တည်း၊ [အဘိသင်္ခါရ=ဘဝအသစ်ဖြစ်အောင် စီမံပြုလုပ်
 တတ်သော+ဝိညာဏ=စိတ်ဝိညာဏ်] တဏှာ=တပ်မက်တွယ်တာသော
 တဏှာသည်၊ သေဟော=ရေအစိုအစေးမည်၏၊ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏာနံ=အဝိဇ္ဇာသည်
 တားဆီးအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာဟူသောအဆီးအတားရှိကုန်သော၊
 တဏှာသံယောဇနာနံ=တဏှာသည် ဖွဲ့တုပ် ချည်နှောင်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ=
 တဏှာဟူသောနှောင်ကြိုးရှိကုန်သော၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ ဝိညာဏံ=
 အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်၊ ဟိနာယ=ယုတ်နိမ့်သော၊ ဓာတုယာ=ကာမဘဝ၌၊
 ပတိဋ္ဌိတံ=တည်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်၊ အာယတိံ=နှောင်အခါ၌၊
 ပုနုဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိံ=နောက်ထပ်ဘဝသစ် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

အာနန္ဒ=န္ဒာ၊ ရူပဓာတုဝေပက္ကံ=ရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော၊
 ကမ္မံ=ရူပကုသိုလ်ကံစေတနာသည်။ပ။ ရူပဘဝေါ=ရူပဥပပတ္တိဘဝသည်၊
 ပညာယေထ အပိနု=လော၊ ဣတိ(အဝေါစ)ဘန္တေ = ရား၊ ဧတံ=ဤရူပဥပပတ္တိ
 ဘဝ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ)အာနန္ဒ=န္ဒာ၊
 ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံမရှိလျှင်
 ရူပဥပပတ္တိဘဝ မထင်ရှားသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ကမ္မံ=ရူပကုသိုလ်ကံသည်၊
 ခေတ္တံ=တည်း။ပ။ မဇ္ဈိမာယ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ ဓာတုယာ=ရူပဘဝ၌
 ။ပ။အရူပဓာတုဝေပက္ကံ = အရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော၊

ကမ္ပံ=အရူပကုသိုလ်ကံစေတနာသည်။ပ။အရူပဘဝေါ=အရူပဥပပတ္တိတဝသည်။ပ။
 ကမ္ပံ=အရူပကုသိုလ်ကံသည်။ခေတ္တံ=တည်း။ပ။ ပဏီတာယ=မြတ်သော၊
 ဓာတုယာ=အရူပဘဝ၌။ပ။ပတိဋ္ဌိတံ=တည်၏။ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်၊
 အာယတီ=ဌ်။ပ။ အာနန္ဒ=နွာ၊ ဧဝံ=ဤအဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော
 တရားအပေါင်းဖြင့်၊ ဘဝေါ=ဘဝသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊
 (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

☞ ၇၈(ဇာပိဒ်)။ ၇-ဒုတိယဘဝသုတ်။ စေတနာ=ကံဟူသော စေတနာ
 သည်၊ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏။ ပတ္တနာ=ကံဟူသော တောင့်တတတ်သော
 တရားသည်၊ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏။ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်။ပ။

၈-သီလဗ္ဗတသုတ်

၇၉။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ ဇီဝိတံ=အသက်ကို
 မငဲ့ကွက်ဘဲ ခက်ခဲဆင်းရဲစွာကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းတည်းဟူသော၊ သီလဗ္ဗတံ=
 အလေ့အကျင့်သည်လည်းကောင်း၊ [ဇီဝိတပုဒ်၏ “အသက်”ဟူသော
 အနက်ထက် ပိုလွန်၍ ဌာနုပစာရ၊ ကာရဏုပစာရအားဖြင့် ဆွဲယူပြန်ဆိုရသော
 အနက်တည်း] ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
 ဥပဋ္ဌာနသာရံ=စိတ်အထင်အားဖြင့် ကောင်းမြတ်သော တရားသည်
 လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်းမြတ်၏ဟု စိတ်၌ထင်ပေါ်လာသော တရားသည်
 လည်းကောင်း၊ သဖလံ=အကျိုးရှိသည်၊ ဝါ=တိုးတက်ကြီးပွား အကျိုးများသည်၊
 ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)
 ဘန္တေ = အရှင်ဘုရား၊ ဧတ္ထံ=ဤအမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာ၌၊ ဧကံသေန=တခုသော
 အဖို့အားဖြင့်၊ ဝါ=တဖက်သတ်အားဖြင့်၊ န ခေါ=(ဗျာကာတဗ္ဗံ)=မဖြေဆိုသင့်ပါ၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=နွာ၊ တေန ဟိ=ထိုသို့
 တဖက်သတ် မဖြေဆိုသင့်လျှင်၊ ဝိဘဿု=ခွဲခြားဝေဖန်ဖြေဆိုပါလော၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဇီဝိတံ=သော၊ ယံ သီလဗ္ဗတံ=အကြင်အလေ့
 အကျင့်ကို လည်းကောင်း၊ ယံ ဗြဟ္မစရိယံ=အကြင် မြတ်သော အကျင့်ကို
 ကျင့်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=ကိုလည်းကောင်း၊ သေဝတော=
 မှီဝဲသော၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ အကုသလာ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊
 ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အဘိဝဗုဒ္ဓိ=တိုးပွားကုန်အံ့၊ ကုသလာ=ကုသိုလ်
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ပရိဟာယန္တိ=ဆုတ်ယုတ်ကုန်အံ့၊ ဧဝရူပံ=
 ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဇီဝိတံ=သော၊ သီလဗ္ဗတံ=သည်လည်းကောင်း။ ☞

ဗြဟ္မစရိယံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=သည်လည်းကောင်း၊ အဖလံ၊
 ကောင်းသောအကျိုးမရှိပါ။ ဘန္တေ = ရား၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ဇီဝိတံ=သော၊
 ယံ သီလဗ္ဗတံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဗြဟ္မစရိယံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ
 ဥပဋ္ဌာနသာရံ=အကြင် စိတ်အထင်အားဖြင့် ကောင်းမြတ်သော တရားကို
 လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ သေဝတော=သော၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ
 ။ပ။ သဖလံ=ကောင်းသောအကျိုးရှိပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊
 အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ၊ သတ္တာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမနုညော=
 ကောင်းစွာခွင့်ပြုတော်မူခြင်းရှိသည်၊ ဝါ=သဘောတူတော်မူသည်၊ အဟောသိ=
 ဖြစ်ပြီ၊ [အနုဇာနနံ အနုညာ၊ သမ္မာ အနုညာ ယသာတိ သမနုညော]။ပ။
 မေ=ငါ့အား၊ သတ္တာ=သည်၊ သမနုညော=မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစား၍၊
 အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊
 အဘိဝါဒေတွာ=အလွန်ရှိသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို၊ ကတွာ=
 ပြု၍၊ ပက္ကာမိ=ဖဲသွားပြီ၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အစိရပက္ကန္တေ=ဖဲခွာသွား၍
 မကြာမြင့်မီ၊ “ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အာနန္ဒော=အာနန္ဒာသည်၊ သေခေါ=
 သေကပ္ပပုဂ္ဂိုလ်မျှသာတည်း၊ ဝါ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်မျှသာတည်း၊
 ပန=သို့သော်လည်း၊ အဿ=ထိုအာနန္ဒာ၏၊ ပညာယ= ပညာအားဖြင့်၊
 သမသမော=ထပ်တူညီမျှပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နစ သုလဘရူပေါ=လွယ်ကူစွာ ရနိုင်ခြင်း
 သဘော မရှိပါ၊ [ရဘို့မလွယ်ပါဟူလို] ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)။

၉-ဂန္ဓဇာတာသုတ်

၈၀။ ဘန္တေ =မြတ်စွာဘုရား၊ ယေသံ (ဂန္ဓဇာတာနံ)=အကြင်နံ့သာမျိုး
 တို့၏၊ ဝါ=အကြင်မွှေးကြိုင်သော အနံ့ရှိသော အရာဝတ္ထုတို့၏၊ ဂန္ဓော=
 အနံ့သည်၊ အနုဝါတံယေဝ=လေစုံသို့သာလျှင်၊ ဝါ= လေအောက်သို့သာလျှင်၊
 ဂစ္ဆတိ=သွား၏၊ ပဋိဝါတံ=လေညာသို့၊ နော (ဂစ္ဆတိ)=မသွား၊ (တာနိ)
 ဂန္ဓဇာတာနိ=ထိုနံ့သာမျိုးတို့သည်၊ ဝါ=ထိုမွှေးကြိုင်သော အနံ့ရှိသော အရာဝတ္ထု
 တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊
 ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ မူလဂန္ဓော=အမြစ်၏အနံ့လည်းကောင်း၊
 ဝါ=အမြစ်၌ရှိသော အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနံ့နှင့်ပြည့်စုံသော အမြစ်
 လည်းကောင်း၊ သာရဂန္ဓော=အနှစ်၏ အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနံ့နှင့်
 ပြည့်စုံသော အနှစ်လည်းကောင်း၊ ပုပ္ဖဂန္ဓော=အပွင့်၏ အနံ့လည်းကောင်း၊
 ဝါ=အနံ့နှင့်ပြည့်စုံသော အပွင့်လည်းကောင်းတည်း။

ဘန္တေ = ရား၊ ယေသံ (ဂန္ဓဇာတာနံ) = တို့၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတံယေဝ = လျှင်၊ ဂစ္ဆတိ = သွား၏၊ ပဋိဝါတံ = သို့၊ နော (ဂစ္ဆတိ) = မသွား၊ တာနိ ဂန္ဓဇာတာနိ = တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ = တည်း၊ ဘန္တေ = ရား၊ ယဿ (ဂန္ဓဇာတဿ) = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ = သို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ ပဋိဝါတမ္ပိ = လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ = လေအောက်၊ လေညာ နှစ်နေရာသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = ၏၊ ကိဉ္စိ = တစ်ခုတစ်ခုသော၊ တံ ဂန္ဓဇာတံ = ထိုနဲ့သာမျိုးသည်၊ (ထိုလေအောက်၊ လေညာ နှစ်နေရာလုံးသို့ သွားသော နဲ့သာမျိုးသည်) အတ္ထိ နုခေါ = ရှိပါသလော၊ ဣတိ = ဤသို့၊ (အဝေါစ = မေးလျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ = နွာ၊ ယဿ (ဂန္ဓဇာတဿ) = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ = သို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = ၏ ။ ပ။ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ = လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = ၏၊ ကိဉ္စိ = သော၊ တံ ဂန္ဓဇာတံ = သည်၊ အတ္ထိ = ရှိပါ၏၊ ဣတိ = သို့ (အဝေါစ = မိန့်ပြီ) ဘန္တေ = ရား၊ ယဿ (ဂန္ဓဇာတဿ) = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ ။ ပ။ တံ ဂန္ဓဇာတံ = သည်၊ ကတမဉ္စ ပန = အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ)

အာနန္ဒ = နွာ၊ ဣဓ = ဤလောက၌၊ ယသ္မိ ဂါမေ ဝါ = အကြင်ရွာ၌ လည်းကောင်း၊ ယသ္မိ နိဂမေ ဝါ = အကြင်နိဂုံး၌လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထိ ဝါ = မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသော ဝါ = ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓံ = မြတ်စွာဘုရားကို၊ သရဏံ = ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊ ဂတော = ဆည်းကပ်သည်၊ ဝါ = သဘောပေါက်သိမြင်သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏၊ ဓမ္မံ = တရားတော်ကို ။ ပ။ သံဃံ = အရိယာသံဃာတော်ကို ။ ပ။ ပါဏာတိပါတာ = ခြင်းမှ၊ [ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ပဋိဝိရတော = ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ = ၏ ။ ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ = ကာမဂုဏ်မေထုန်အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်ခြင်းမှ ။ ပ။ သီလဝါ = သီလရှိသည်၊ ကလျာဏဓမ္မော = ကောင်းသောအကျင့်တရားရှိသည်၊ ဟောတိ = ၏၊ [ထို့နောက်စာပိုဒ် (၄၂) တိဋ္ဌာနသုတ်ကြည့်] ။ ပ။ ဒိသာသု = အရပ်မျက်နှာတို့၌၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ = ရဟန်း၊ သူတော်ကောင်း တို့သည်၊ တဿ = ထိုယောက်ျားမိန်းမ၏၊ ဝဏ္ဏံ = ဂုဏ်ကို၊ ဘာသန္တိ = ချီးမွမ်းပြောဆိုကြကုန်၏ ။ (ကိန္တိ = အဘယ်သို့၊ ဘာသန္တိ = ချီးမွမ်းပြောဆိုကြကုန်သနည်းဟူမူ) အမုကသ္မိ နာမ = ထိုမည်သော၊ ဂါမေ ဝါ = ရွာ၌လည်းကောင်း၊ နိဂမေ ဝါ = နိဂုံး၌လည်းကောင်း ။ ပ။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော = ၏၊ ဣတိ (ဘာသန္တိ = ကုန်၏) ဒေဝတာပိ = နတ်တို့သည်လည်း၊ အဿ = ထိုယောက်ျားမိန်းမ၏ ။ ပ။ အာနန္ဒ = နွာ၊ ယဿ (ဂန္ဓဇာတဿ) = ၏၊ ဂန္ဓော = သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ = လည်း၊ ဂစ္ဆတိ = သွား၏၊ (ဂုဏ်ကိုချီးကျူးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်သွား၏) ။ ပ။ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ = လည်း။

☰

ဂစ္ဆတိ=၏။ တံ ဂန္ဓဇာတံ=ထိုနံသာမျိုးသည်။ (ထိုလေအောက်လေညာ နှစ်နေရာ လုံးသို့သွားသော နံသာမျိုးသည်) ဣဒံ ခေါ=ဤသရဏဂုံ၊ သီလံ၊ ဒါနပင်တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ပုပ္ဖဂန္ဓော=ပန်းအနံ့သည်။ ပဋိဝါတံ=လေညာသို့။ န ဇတိ=မသွား။ စန္ဒနံ ဝါ=စန္ဒကူးအနံ့သည်လည်းကောင်း။ တဂရ၊ မလ္လိကာ ဝါ=တောင်လေပ်ပန်း။ စပယ်ပန်းတို့၏ အနံ့သည်လည်းကောင်း။ (ပဋိဝါတံ=သို့။ န ဇတိ=မသွား) သတံ=(ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အစရှိသော) သူတော်ကောင်းတို့၏။ ဂန္ဓော စ= သီလစသော ဂုဏ်ရနံ့သည်ကား။ ပဋိဝါတံ=သို့။ ဇတိ=သွား၏။ သပ္ပုရိသော= သူတော်ကောင်းသည်။ သဗ္ဗာ=အားလုံးစုံကုန်သော။ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့သို့။ ပဝါယတိ=သီလစသောဂုဏ်ရနံ့ဖြင့် ပျံ့နှံ့ကြိုင်လှိုင်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ= မိန့်) နဝမံ။

၁၀-စူဠနိကာသုတ်

၈၁။ ဘန္ဓေ =အရှင်ဘုရား။ မေ=တပည့်တော်သည်။ ဇတံ= ဤစကားတော်ကို။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ သမ္ဗုခါ= အထံတော် မှောက်၌။ သုတံ=ကြားနာအပ်ဖူးပါပြီ။ သမ္ဗုခါ=၌။ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=နာယူအပ်ဖူးပါပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ သုတံ=နည်းဟူမူ၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=နည်းဟူမူ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာသိခိဿ= သိခိမည်တော်မူသော။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ အဘိဘူ နာမ=အဘိဘူ မည်သော။ သာဝကော=တပည့်ရဟန်းသည်။ ဗြဟ္မလောကေ=ဗြဟ္မာ့ပြည်၌။ ဋ္ဌိတော=တည်နေလျက်။ သဟဿိလောကဓာတု=တထောင်သော စကြဝဠာကို။ သရေန=အသံဖြင့်။ ဝိညာပေသိ=ကြားသိစေဖူးပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (သုတံ=ပြီ။ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=ပြီ) ဘန္ဓေ =ရား။ အရဟံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော။ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်စပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ၊ သိမြင်တော်မူသော။ ဘဂဝါ ပန=မြတ်စွာဘုရားသည်ကား။ ကီဝတကံ=အဘယ်မျှလောက်သော လောကဓာတ်တိုင်အောင်။ သရေန=ဖြင့်။ ဝိညာပေတု=ကြားသိစေခြင်းငှာ။ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်တော်မူပါသနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ) အာနန္ဒ=နာ၊ သော=ထိုအဘိဘူမည်သော ရဟန်းသည်။ သာဝကော= မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်မျှသာတည်း။ တထာဂတာ=မြတ်စွာဘုရား တို့သည်ကား။ အပ္ပမေယျာ=(ကြားသိစေခြင်းငှာ) မရေတွက် မမှန်းဆနိုင်သော စွမ်းအားရှိတော်မူကြကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ ။ပ။ တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ ။ပ။

အာနန္ဒ=နာ၊ တေ=သင်သည်။ သဟဿိ=တထောင်အုပ်စုဖြစ်သော။ စူဠနိကာ=ကျားမြောင်းသေးသူယ် အငယ်စားမည်သော။ လောကဓာတု=

စကြဝဠာကို၊ သုတာ=ကြားအပ်ဖူးပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ [ယံ ဘဂဝါသို့သွားသည်] ယံ ဘာသေယျ=အကြင် ဟောတော်မူလိုငြားအံ့၊ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား၊ ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၊ ဧတဿ= ထိုဟောတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=အချိန်အခါပါတည်း၊ သုဂတ= ကောင်းသော စကားကိုဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတဿ=ထိုဟောတော် မူခြင်း၏၊ ကာလော=တည်း၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဓမ္မံ= တရားတော်ကို) သုတွာ=ကြားနာကြ၍၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်၊ ဓာရေသန္တိ= နှုတ်တက်ဆောင်ထားမှတ်သားကြပါကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ)အာနန္ဒ=နွာ၊ တေန ဟိ = ထိုသို့အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်၊ [တနည်း-တေန ဟိ=ငါတိုက်တွန်း၏၊] (တွံ=သင်သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာဟိ= နာယူလော၊ မနသိ= စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော၊ (အဟံ= ငါသည်) ဘာသိဿာမိ= ဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)။ပ။

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက်သော လောကဓာတ် အရပ် တခုလုံးတိုင်အောင်၊ စန္ဒိမသုရိယာ=လနေတို့သည်၊ ပရိဟရန္တိ= (မြင့်မီရံတောင်ကို) လက်ျာရစ်လှည့်ပတ်သွားလာကြကုန်၏၊ ဝိရောစနာ=မိမိတို့ အရောင်ဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာအားလုံးတို့ကို၊ ဘန္တိ=ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်၏၊ တာဝ=ထို လနေတို့ ထွန်းတောက်လှည့်လည်အပ်သော လောကဓာတ် အရေအတွက် အားဖြင့်၊ သဟဿဓာ=တထောင်အရေအတွက်များပြားသော၊ ယော လောကော=အကြင် လောကဓာတ်စကြဝဠာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သဟဿဓာ=တထောင်အရေအတွက်များပြားသော၊ တသ္မိံ လောကေ=ထို

၁။ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ။ ။ “ဘန္တိ” ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်း အကျေ ကြံပါ။(တနည်း) “ဝိရောစနာ=ထိုလနေတို့ဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်နေကုန် သော၊ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့သည်၊ ဘန္တိ=အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းနေ ကုန်၏” ဟု အနက်ဆိုပါ။ ဤနည်း၌ကား ကာရိတ်ပစ္စည်း အကျေကြီးဖွယ်မလို၊ သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်သာတည်း။ စာပိုဒ် (၇၁)ဥပေါသထသုတ် တတိယဂါထာမှ “ပဘာသန္တိ” လည်းကြည့်။

ဤဒုတိယနည်း၌ မူလပံဏ်ဌ (ဒ၊ ၃၀၄) အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးသည်၊ ထို၌ ဒိသာပုဒ်မှ ပဌမာဝိဘတ်ကို သတ္တမိအနက်လည်း ဖွင့်သေး၏၊ ဤအဖွင့်များနှင့် အနည်းငယ်မျှ ထူးခြားသော သာရတ္ထဒီကာ (ပ-၂၄၂) ဝိမတိဒီကာ (ပ-၅၂) အဖွင့်များလည်း ရှိသေး၏။

လောကဓာတ် စကြဝဠာ၌၊ စန္ဒာနံ=လတို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည်
 လည်းကောင်း၊ သူရိယာနံ=နေတို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည်လည်းကောင်း၊
 သိနေရပဗ္ဗတရာဇာနံ=မြင့်မိုရ်တောင်မင်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊
 ဇေယျဒီပါနံ=သပြေကျွန်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း။ အပရဂေါယာနာနံ=
 အနောက်ကျွန်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊ ဥတ္တရကုရူနံ=မြောက်ကျွန်း
 တို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗဝိဒေဟာနံ = အရှေ့ကျွန်းတို့၏၊
 သဟဿံ=လည်းကောင်း။ စတ္တာရိ မဟာသမုဒ္ဒသဟဿာနိ= သမုဒ္ဒရာကြီး
 လေးထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ စတ္တာရိ မဟာရာဇသဟဿာနိ=
 နတ်မင်းကြီးလေးထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=
 စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်တို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည် လည်းကောင်း၊
 တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာနတ်ပြည်တို့၏၊ သဟဿံ= လည်းကောင်း၊
 ယာမာနံ=ယာမာနတ်ပြည်တို့၏။ပ။ တုသိတာနံ=တုသိတာ နတ်ပြည်တို့၏။ပ။
 နိမ္မာနရတီနံ=နိမ္မာနရတီ နတ်ပြည်တို့၏။ပ။ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနံ=ပရနိမ္မိတ
 ဝသဝတ္တီနတ်ပြည်တို့၏။ပ။ ဗြဟ္မလောကာနံ= ဗြဟ္မပြည် တို့၏၊ သဟဿံ=
 တထောင်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏) အာနန္ဒ = အာနန္ဒာ၊
 အယံ=(လနေစသည် တထောင်စီ စသည်ရှိသော) ဤတထောင်သော
 လောကဓာတ်ကို၊ သဟဿံ=တထောင်အုပ်စု ဖြစ်သော၊ စူဠနိကာ=ကျဉ်းမြောင်း
 သေးသွယ် အငယ်စားမည်သော၊ လောကဓာတု= စကြဝဠာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=
 ဆိုအပ်၏။

☸ အာနန္ဒ=နွာ၊ သဟဿံ=သော၊ စူဠနိကာ=သော၊ လောကဓာတု=
 စကြဝဠာသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရေအတွက်ရှိ၏၊
 (စကြဝဠာပေါင်းတထောင် အရေအတွက်ရှိ၏) တာဝ=ထိုသဟဿံစူဠနိကာ
 စကြဝဠာ အရေအတွက်ရှိသလောက်၊ သဟဿဓာ=တထောင်မြောက်ပွား
 ခွဲဝေသောအားဖြင့်၊ ယော လောကော=အကြင်တသန်းသော စကြဝဠာ
 လောကဓာတ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အာနန္ဒ=နွာ၊ အယံ=ဤတသန်းသော
 စကြဝဠာလောကဓာတ်ကို [စူဠနိကာမည်သော စကြဝဠာလောကဓာတ်
 အုပ်စုတခု၌ စကြဝဠာအရေအတွက် တထောင်ရှိရကား ထိုတထောင်ကို
 နောက်ထပ် စကြဝဠာတထောင်ဖြင့် မြှောက်လျှင် စကြဝဠာပေါင်း တသန်း
 ဖြစ်၏၊ ထိုတသန်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်တည်း] ဒွိသဟဿံ^၁=

၁။ ဒွိသဟဿံ မဇ္ဈိမိကာ လောကဓာတု။ ။သဟဿံ စူဠနိကာမည်သော
 စကြဝဠာလောကဓာတ် အုပ်စုတခု၌ စကြဝဠာပေါင်း တထောင်ရှိကြောင်းကို
 ဟောတော်မူခဲ့ပြီ၊ ထိုသဟဿံ စူဠနိကာ၏ သဟဿံ(စကြဝဠာတထောင်)ကို
 ဒုတိယဖြစ်သော သဟဿံ(စကြဝဠာတထောင်)ဖြင့် မြှောက်လျှင်

ဒွိသဟဿီမည်သော၊ ဝါ=ထောင်ကိုထောင်ဖြင့်၊ မြောက်လင့် ကိန်းခန်း၊ တသန်း အရေအတွက်ရှိသော၊ မဇ္ဈိမိကာ=အလတ်စားမည်သော လောကဓာတု=စကြဝဠာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

အာနန္ဒ=နွာ၊ ဒွိသဟဿီ=မည်သော၊ မဇ္ဈိမိကာ=သော၊ လောကဓာတု=စကြဝဠာသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရေအတွက်ရှိ၏၊ (စကြဝဠာ တသန်း အရေအတွက်ရှိ၏) တာဝ=ထိုဒွိသဟဿီ မဇ္ဈိမိကာ လောကဓာတ် အရေအတွက်ရှိသလောက်၊ သဟဿဓာ=စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စု၊ တထောင် ပြုဆင့်ငြား၊ မြောက်ပွားသောအားဖြင့်၊ ဝါ=တထောင်နှစ်ကြိမ်ဖြင့် ထပ်ဆင့် မြောက်ပွား ခွဲဝေသောအားဖြင့်၊ ယော လောကော= အကြင်ကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာ လောကဓာတ်သည်၊ (ဟောတိ=၏) အာနန္ဒ=နွာ၊ အယံ=ဤကုဋေ တသိန်းသော စကြဝဠာ လောကဓာတ်ကို၊ [မဇ္ဈိမိကာ မည်သော စကြဝဠာ အုပ်စုတခု၌ စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စုပေါင်း တထောင် (ဝါ=စကြဝဠာပေါင်း တသန်း) ရှိ၏၊ ၎င်းကို နောက်ထပ် စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စုပေါင်း တထောင်ဖြင့်မြောက်လျှင် (ဝါ=နောက်ထပ် စကြဝဠာပေါင်း တသန်းဖြင့် မြောက်လျှင်) သန်းပေါင်း တသန်း (ဝါ= ကုဋေတသိန်း) ဖြစ်၏၊ ထိုကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်ကို ဆိုလို၏၊ တသန်းကို တထောင်ဖြင့် နှစ်ကြိမ်မြောက်လျှင်လည်း ဤနည်းတူ ပင်တည်း၊ တိသဟဿီ^၁ = တိသဟဿီ မည်သော၊ ဝါ= သန်းနှစ်လီ မြောက်ပွား၊ ရငြားတွက်ကိန်း၊ ကုဋေတသိန်းသော၊ ဝါ=တထောင်ကိုတည်၊ ထောင်သုံးလီဖြင့်၊ ဆင့်၍မြောက်အပ်၊ ရလဒ်တွက်ကိန်း၊ ကုဋေတသိန်းသော၊ မဟာသဟဿီ=

တသန်းဖြစ်၏၊ ထိုတသန်းသော စကြဝဠာအုပ်စုတခုသည် ဒွိသဟဿီ မဇ္ဈိမိကာမည်သော လောကဓာတ်တခု ဖြစ်၏။

ထိုဒွိသဟဿီပုဒ်၌ သဟဿီယာ ဂုဏိတာ သဟဿီ သဟဿီ သဟဿီ (တထောင်ဖြင့် မြောက်အပ်သော တထောင်၊ ဝါ=တသန်း) ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “သဟဿီ သဟဿီ” ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့သဟဿီကိုချေသဖြင့် သဟဿီတပုဒ်သာ ရှိသည်ဟု ကြံပါ။ ဤသို့ ကြံခြင်းကြောင့် ထိုသဟဿီပုဒ်က တသန်းဟူသော အနက်ဟောကြောင်းကိုလည်းသိလေ၊ ထိုသဟဿီသည်လည်း စူဠနိကာ၏ သဟဿီကိုထောက်လျှင် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒုတိယာ သဟဿီ ဒွိသဟဿီ (နှစ်ခုမြောက် စကြဝဠာတသန်းအုပ်စု)ဟု ဝစနတ္ထကြံပါ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဒုတိယကို ဒွိပြု၏။

၂။ တိသဟဿီ မဟာသဟဿီလောကဓာတု။ ။ ပြခဲ့သော “ဒွိသဟဿီ”

မဟာသဟဿီမည်သော၊ ဝါ=ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ကုဋေတသိန်းအုပ်စုဖြစ်သော၊ လောကဓာတု=ဟူ၍၊ ဂုဇ္ဈတိ=၏။

အာနန္ဒ=နွား၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာကဓံမာနော= (အသံဖြင့် ကြားသိစေခြင်းငှာ)အလိုရှိတော်မူလသော်၊ တိသဟဿီ မဟာသဟဿီလောကဓာတု=တိသဟဿီ မဟာသဟဿီမည်သော လောကဓာတ်ကို၊

၌ သဟဿီ (တသန်း)ကို ဒုတိယဖြစ်သော သဟဿီ (တသန်း) ဖြင့် မြှောက်လျှင် သန်းပေါင်းတသန်း(သို့မဟုတ် ကုဋေတသိန်း) ဖြစ်၏။ [နိဿယခန်း၌လည်း ရေးခဲ့ပြီ] တနည်းအားဖြင့် တထောင်ကို တထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် တသန်းဖြစ်၏။ ထိုတသန်းကို ဒုတိယ တထောင်ဖြင့် မြှောက်လျှင် သန်းပေါင်းတထောင် (သို့မဟုတ် ကုဋေတရာ)ဖြစ်၏။ ၎င်းကို တတိယ တထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် ကုဋေတသိန်း ဖြစ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် တထောင်ကိုတည်၍ တထောင်ဖြင့် သုံးကြိမ်ဆင့်၍ သော်လည်းမြှောက်ပါ။

ထိုကုဋေတသိန်းကို ဂဏန်းဖြင့်ရေးလျှင် တစ်ဂဏန်း၏နောက်၌ သုည (၁၂)လုံးရေးရမည်။ ထိုကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာအုပ်စုတခုသည် တိသဟဿီ မဟာသဟဿီမည်သော လောကဓာတ်တခုဖြစ်၏။

ဤ၌လည်း သဟဿီယာ ဂုဏိတာ သဟဿီ သဟဿီသဟဿီ (တသန်းဖြင့် မြှောက်အပ်သော တသန်း၊ ဝါ=သန်းပေါင်းတသန်း၊ ဝါ=ကုဋေ တသိန်း)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ တပုဒ်ကိုချေသဖြင့် သဟဿီတပုဒ်သာ ရှိသည်ဟု ကြံပါ။ ထိုသို့ကြံခြင်းကြောင့် ထိုကြွင်းကျန်သော သဟဿီပုဒ်က ကုဋေတသိန်း ဟူသော အနက်ကို ဟောကြောင်းကိုလည်း သိပါလေ။

ထို့နောက် “သဟဿီတော ပဋ္ဌာယ (စုဋ္ဌနိကာသဟဿီမှစ၍) တတိယာတိ တိသဟဿီ”ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း ဤ “တိသဟဿီ”သည် ရှေးစုဋ္ဌနိကာနှင့် မဇ္ဈိမိကာတို့၏ သဟဿီကို ထောက်လျှင် သုံးခုမြောက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တတိယာ သဟဿီ တိသဟဿီ (သုံးခုမြောက် စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်းအုပ်စု)ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် တတိယာကို တိပြု၊ မဟန္တေဟိ သဟဿေဟိ ဂဏိတာ သဟဿီ မဟာသဟဿီ (ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်းအုပ်စု)၊ ထို့နောက် သမာသံ ဖြစ်လျှင် တိသဟဿီ စ သာ မဟာသဟဿီ စာတိ တိသဟဿီ မဟာသဟဿီ ဟူပြု။ သမာသံပြီးသောအခါ “တိသဟဿီ”ဟူ၍ သမာသမဇ္ဈ ဣရဿဖြင့် ရှိရ၏။ အကယ်၍ လောကဓာတုပုဒ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ သမာသံတွဲလျှင် မဟာသဟဿီဟုလည်း ဣရဿဖြင့်ပင် ရှိစေရ၏။

ဝါ=ကုဋေတသိန်းအုပ်စုဖြစ်သော မဟာသဟဿီမည်သော လောကဓာတ်ကို၊
ဝါ=သန်းနှစ်လီမြောက်ပွား၊ ရငြားတွက်ရေ၊ ကုဋေတသိန်း ကိန်းနှင့်လျော်ညီ၊
မဟာသဟဿီမည်မှတ်၊ လောကဓာတ်ကို၊ ဝါ=တထောင်ကို တည်၊
ထောင်သုံးလီဖြင့်၊ မြောက်ဆင့်ပွားရေ၊ ကုဋေတသိန်း၊ တွက်ကိန်း လျော်ညီ၊
မဟာသဟဿီမည်မှတ်၊ လောကဓာတ်ကို၊ သရေန = အသံဖြင့်၊
ဝိညာပေယျ=ကြားသိစေတော်မူနိုင်၏၊ ပန=ထိုထက်ပိုလွန်၍လည်း၊ ယာဝတာ=
အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိသော လောကဓာတ်တိုင်အောင်၊ အာကဓိယျ=
(အသံဖြင့်ကြားသိစေခြင်းငှာ) အလိုရှိတော်မူငြားအံ့၊ (တာဝတာ=ထိုအလိုရှိသမျှ
ပမာဏရှိသော လောကဓာတ်တိုင်အောင်၊ သရေန=ဖြင့်၊ ဝိညာပေယျ=
ကြားသိစေတော်မူနိုင်၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ကထံ=အဘယ်သို့သောနည်းဖြင့် [ယထာ
အနက်မရှိ] ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ပ။ ဝိညာပေယျ=ကြားသိစေတော်မူပါ
မည်နည်း၊ ပန=ထိုထက်ပိုလွန်၍လည်း၊ ယာဝတာ=တိုင်အောင်၊ အာကဓိယျ=အံ့၊
(တာဝတာ=အောင်၊ သရေန=ဖြင့်၊ ဝိညာပေယျ=မည်နည်း) ဣတိ (အဝေါစ)
အာနန္ဒ=နွာ၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ တထာဂတော=သည်။ပ။ ဩဘာသေန=
အရောင်အလင်းဖြင့်၊ ဖရေယျ=ဖြန့်တော်မူရမည်၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊
တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ တံ အာလောကံ=ထိုအရောင်အလင်းကို၊
သဗ္ဗာနေယျံ=ကောင်းစွာသိနိုင်ကြကုန်၏၊ အထ=ထိုအခါ၌၊ တထာဂတော=
သည်၊ ယောသံ=တရားနာရန်ကြွေးကြော်သံကို၊ ကရေယျ=ပြုတော်မူရမည်၊
သဒ္ဓံ=တရားသံကို၊ အနုဿာဝေယျ=ကြားသိစေတော်မူရမည်၊ အာနန္ဒ=နွာ၊
ဧဝံ=ဤသို့သောနည်းအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ကုဋေတသိန်းသော လောကဓာတ်ကို
အရောင်အလင်းဖြန့်ခြင်း၊ သတ္တဝါတို့ ထိုအရောင်အလင်းကို သိကြရာအခါ၌
တရားဟောခြင်းဟူသောနည်းအားဖြင့်) တထာဂတော=သည်။ပ။ ဝိညာပေယျ=
ကြားသိစေတော်မူရမည်၊ ပန=လည်း၊ ယာဝတာ=အောင်။ပ။

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ဆိုတော်မူအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ
အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အာယသ္မန္တံ ဥဒါယိံ=အရှင်လာဠုဒါယီကို၊
ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) ယဿ
မေ=အကြင်ငါ၏၊ သတ္တာ=ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော= ဤ၍
ဤမျှ ကြီးမားလှသော တန်ခိုးရှိတော်မူ၏၊ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ=ဤ၍
ဤမျှကြီးမားလှသော အစွမ်းအာနုဘော် ရှိတော်မူ၏၊ တဿ မေ=ထိုငါ့မှာ၊
လာဘာ=လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အရတော်ခြင်း
တို့သည်၊ ဟောန္တိ ဝတ=ဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=ထိုငါသည်၊

သုလဒ္ဓံ ဝတံ = (လာဘ်ကောင်းလာဘ်မြတ်ကို) ကောင်းစွာရအပ်ပါပေစွတကား။
ဝါ = အရတော်ပါပေစွတကား။ ဣတိ = ဤသို့၊ (အဝေါစ = ဆိုပြီ)

ဧဝံ = ဤသို့၊ ဝုတ္တေ = အရှင်အာနန္ဒာက ပြောဆိုအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ
ဥဒါယိ = အရှင်ဥဒါယိသည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ = အရှင်အာနန္ဒာကို။ ပ။ အာဝုသော
အာနန္ဒံ = ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ တေ = သင်၏၊ သတ္တာ = ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ
မဟိဒ္ဓိကော = ရှိသည်၊ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ = ရှိသည်၊ ယဒိ (သိယာ) = အကယ်၍
ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဧတ္ထံ = ဤသို့ဖြစ်ရာ၌၊ ဝါ = ဤသို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (ဤသို့
မဟိဒ္ဓိက၊ မဟာနုဘာဝဖြစ်ခြင်းကြောင့်) တုယံ = သင့်အား၊ ကိံ = အဘယ်
မည်သော ကောင်းကျိုးချမ်းသာသည်၊ (သိယာ = ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း) ဣတိ
(အဝေါစ = ဆိုပြီ)

ဧဝံ = ဤသို့၊ ဝုတ္တေ = အရှင်လာဠုဒါယိက ပြောဆိုအပ်လသော်။ ပ။
ဥဒါယိ = ဥဒါယိ၊ (တွံ = သင်သည်) ဧဝံ = ဤသို့၊ မာ (အဝစ) = မပြောဆိုပါလင့်၊
ဥဒါယိ = ဥဒါယိ၊ (တွံ) ဧဝံ = သို့၊ မာ (အဝစ) = လင့်၊ ဥဒါယိ = ဥဒါယိ၊ အာနန္ဒော =
အာနန္ဒာသည်၊ အဝိတရာဂေါ = မကင်းရှင်းသေးသော ရာဂရှိလျက်၊ ကာလံ =
ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ သစေ ကရေယျ = အကယ်၍ပြုငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ = ဤသို့
ပြုသည်ရှိသော်) တေန စိတ္တပ္ပသာဒေန = ထို(သီဟနာဒ ဒေသနာတော်၌)
စိတ်၏ ကြည်ညိုခြင်းကြောင့်၊ သတ္တကုတ္တံ = ခုနစ်ကြိမ်၊ ဒေဝေသု = နတ်တို့၌၊
ဒေဝရန္တံ = နတ်မင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ = ပြစေရာ၏၊ သတ္တကုတ္တံ = ကြိမ်၊
ဣမသ္မိံ ယေဝ ဇမ္မဒိပေ = ဤဇမ္မုကျွန်း၌ပင်၊ မဟာရန္တံ = ကြီးစွာသော စကြဝတေး
မင်း၏အဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ = ၏၊ ဥဒါယိ = ယိ၊ အပိစ = သို့သော်လည်း၊
အာနန္ဒော = သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ = ယခုမျက်မှောက် အတ္တဘော၌သာလျှင်၊
ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ = ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့၊ ဝါ = နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်ကင်းသော ခန္ဓာ ဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့်

၁။ လာဘာ ဝတ မေ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ ။ ။ တဿ မေ = ထိုငါ့မှာ၊
လာဘာ = ဤသို့ မဟိဒ္ဓိက၊ မဟာနုဘာဝဖြစ်သော ဆရာမြတ်စွာဘုရားဟူသော
လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ = ဤသို့ မဟိဒ္ဓိက၊
မဟာနုဘာဝ ဖြစ်တော်မူသော ဆရာမြတ်စွာဘုရား၏ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်
ပြုစု၍ တရားဓမ္မ ကြားနာရခြင်းတည်းဟူသော လာဘ်ကောင်းလာဘ်မြတ်ကို
ရခြင်းတို့သည်၊ ဇောန္တိ ဝတ = တကား၊ ဤသို့ အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏။
“သုလဒ္ဓံ ဝတ” ၌လည်း ဤနည်းမှီး၍ဆိုပါ။

ချုပ်ငြိမ်းလတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။ တတိယော= သုံးခုမြောက်သော၊ အာနန္ဒဝဂ္ဂေါ= အာနန္ဒဝဂ်တည်း။

(၉) ၄-သမဏဝဂ်၊ ၁-သမဏသုတ်

၈၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သမဏဿ=ရဟန်း၏၊ သမဏိယာနိ= ရဟန်း၏ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏကရဏိယာနိ=ရဟန်းသည် ပြုကျင့် ထိုက်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ= အဓိသီလသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= အဆင့်ဆင့်သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာသီလအကျင့်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာသမာဒါနံ= အဓိစိတ္တသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ်အကျင့်ကို ကောင်းစွာခံယူ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနံ=အဓိပညာသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာပညာ အကျင့်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဖြည့်ကျင့် ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမဏဿ=၏၊ သမဏိယာနိ= ကုန်သော၊ သမဏကရဏိယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသုံးမျိုးတို့မှာ ရဟန်းတို့ ပြုကျင့်ထိုက်သောကိစ္စတို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) ဧဝံ=ဤသို့နလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံ အားထုတ် ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့နလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ် ရမည်နည်းဟူမူ) အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊ နော=ငါတို့၏၊ တိဗ္ဗော= အားကောင်းသော၊ ဆန္ဒော=ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်၊ ဘဝိဿတိ= ဖြစ်လတ္တံ့၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ နော=တို့၏၊ တိဗ္ဗော=သော၊ ဆန္ဒော=သည်၊ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=၍၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော် မူပြီ)ပဌမံ။

၂-ဂဗြာသုတ်

၈၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ဂဗြဘော= မြည်းသည်၊ အဟမ္ပိ=ငါလဲဘဲ၊ ဒဗ္ဗော=စွားပျိုစွားပေါက်ပါတည်း၊ ဝါ=ဆုံးမ

လောကံသော နွားပါတည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဒမ္မော=တည်း၊ ဣတိ= ဤသို့
 ဆော်မြည်၍၊ ဂေါဂဏံ=နွားအုပ်စုသို့၊ [အနုဗန္ဓောဋ္ဌစပ်၊ သာဗျတ္တ ကြံဘွယ်မလို၊
 အနုကိုလည်း ကမ္မပ္ပဝစနိယ မကြံသင့်] ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော=နောက်က၊
 နောက်က၊ အနုဗန္ဓော=အစဉ်တစိုက် လိုက်သွားသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊
 ဂုန္တံ=နွားတို့၏၊ ဝဇ္ဇော သေယျထာပိ=အသွေးအရောင်ကဲ့သို့၊ (တထာ=
 ထို့အတူ)တဿ=ထိုမြည်း၏၊ တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊
 ဝဇ္ဇော=အသွေးအရောင်သည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂုန္တံ=နွားတို့၏၊ သရော
 သေယျထာပိ=အသံကဲ့သို့၊ (တထာ=တူ) တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင်
 တွေ့မြင်အပ်သော၊ သရော=အသံသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂုန္တံ=နွားတို့၏၊
 ပဒံ သေယျထာပိ=ခြေကဲ့သို့၊ (တထာ=တူ) တာဒိသံ= ထိုနည်းတူပင်
 တွေ့မြင်အပ်သော၊ ပဒံ=ခြေသည်၊ န ဟောတိ။ သော= ထိုမြည်းသည်၊
 အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဒမ္မော=တည်း။ပ။ ဂေါဂဏံယေဝ= နွားအုပ်စုသို့ သာလျှင်၊
 ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဣဓေ=ဤသာသနာတော်၌၊
 ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ “အဟမ္မိ=ငါလဲဘဲ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း
 ကောင်းပါတည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းကောင်းပါတည်း” ဣတိ=ဤသို့
 ပြောဆို၍၊ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းအပေါင်းသို့၊ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော=နောက်က၊
 နောက်က၊ အနုဗန္ဓော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အညေသံ=အခြားကုန်သော၊
 ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းကောင်းတို့မှာ၊ (အဓိသီလ သိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊ ဆန္ဒော=
 ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်) ဟောတိ သေယျထာပိ=ရှိသကဲ့သို့၊
 (တထာ=ထို့အတူ)တဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ အဓိသီလ သိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊
 တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ (ထိုရဟန်းကောင်းတို့ ဆန္ဒအသွင်
 တွေ့မြင်အပ်သော) ဆန္ဒော=ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်၊ န
 ဟောတိ=မရှိ၊ အညေသံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ=တို့မှာ၊ (အဓိစိတ္တ
 သိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ ဆန္ဒော=သည်) ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့၊ (တထာ=တူ၊
 တဿ=ထိုရဟန်းမှာ) အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ တာဒိသော=သော၊
 ဆန္ဒော=သည်၊ န ဟောတိ=မရှိ။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊ “အဟမ္မိ=ဘဲ၊
 ဘိက္ခု=တည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဘိက္ခု=တည်း” ဣတိ=ဤသို့ပြောဆို၍၊
 ဘိက္ခုသံဃံယေဝ=ရဟန်းအပေါင်းသို့သာလျှင်။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊
 ဝါ=ထိုသို့ရဟန်းကောင်းတို့နောက်မှ လိုက်နေသော ရဟန်းမှာ သိက္ခာသုံးဖြာ
 ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒ မရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်။ပ။

၃-ခေတ္တသုတ်

၈၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကဿကဿ=လယ်သမားဖြစ်သော၊
 ဂဟပတိဿ=အိမ်ပိုင်ရှင်ယောက်ျား၏၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦးအစဉ်၊ ကရဏီယာနိ=
 ကေနပြုသင့်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ကဿကော=သော၊ ဂဟပတိ=သည်၊
 ပဋိကစ္စေဝ=ရှေးဦးအစကသာလျှင်၊ ခေတ္တံ=လယ်ကို၊ သုကဋ္ဌံ=ကောင်းစွာ
 ထွန်အပ်သည်ကို၊ သုမတိကတံ^၁=မြေညှိထွန်တုံးဖြင့် ကောင်းစွာအညီ ညှိအပ်
 သည်ကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ ပဋိကစ္စေဝ=လျှင်၊ ခေတ္တံ=ကို၊ သုကဋ္ဌံ=ကို၊
 သုမတိကတံ=ကို၊ ကရိတွာ=ပြုပြီး၍၊ ကာလေန=စိုက်ပျိုးသင့်ရာအခါ၌၊
 ဝိဇာနိ=မျိုးစေ့တို့ကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ=မြေ၌တည်နေစေ၏၊ ဝါ=စိုက်ပျိုး၏။ပ။
 ပတိဋ္ဌာပေတွာ=မြေ၌တည်နေစေပြီး၍၊ ဝါ=စိုက်ပျိုးပြီး၍၊ သမယေန=သင့်လျော်
 သောအခါ၌၊ ဥဒကံ=ရေကို၊ အဘိနေတိပိ=သွင်းလည်းသွင်းယူ၏၊ အပနေတိပိ=
 ထုတ်လည်းထုတ်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=သော။ပ။ ကရဏီယာနိ=
 တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း။ပ။ဘိက္ခုဿ=ရဟန်း၏၊ ပုဗ္ဗေ=ဦး၊
 ကရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=
 ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသုံးမျိုးတို့မှာ ရဟန်းတို့ ရှေးဦးအစ ပြုကျင့်ထိုက်သော
 ကိစ္စတို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ပ။

၁။ သုမတိကတံ။ ။မတိ (မတျ)=မြေညှိထွန်တုံးဖြင့်+သု=ကောင်းစွာ+
 ကတ=အညီညှိအပ်သည်။ မတိယာ သုဋ္ဌု သမိကတံ (၄)။ P.T.S နှင့်
 မော်နီယာဝိလျမ်စသော အဘိဓာန်တို့၌ ထွန်အနက်ဟောသော နပုံလိင်
 “မတျ” သဒ္ဒါဖြင့် သမာသံတွဲသောအခါ အလယ်၌ ဤဒီဃဖြင့် “မတိ
 ကရောတိ၊ မတိကရတံ” ဟု သက္ကတပြယုဂ်ထုတ်ပြန်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ
 ဝယ် “မတိယာ” ဟူသော ပါဠိနေရာ၌ (နာဝိဘတ်ကို အာပြု၍) “မတျာ” ဟု
 ရှိသင့်သည်ဟု ယူဆ၏။

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ အောက်ခြေ မှတ်ချက်၌ကား “သက္ကတ အဘိဓာန်
 ကျမ်းများ၌ မတိသဒ္ဒါ ဒါရုဘဏ္ဍ အနက်ဟောပါရှိ၏” ဟုဆို၏။ သို့သော်
 ဣတ္ထိလိင် ဣကာရန္တဖြစ်သော မတိသဒ္ဒါ၏ ဒါရုဘဏ္ဍ (ထွန်)အနက်
 ဟောကြောင်းကို ကျယ်ဝန်းလှစွာသော ထိုပါဠိသက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်
 ကျမ်းကြီးများ၌ပင် မတွေ့ရပါ။

၄-ဝဇ္ဇိပုတ္တသုတ်

၈၅။ [စာပိုဒ်(၇၅)ကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အညတရော= အမည်မထင်ရှား တပါးသော၊ ဝဇ္ဇိပုတ္တကော=ဝဇ္ဇိမင်းမျိုး၏ သားဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။။ပ။နိဿိန္ဒော=ထိုင်နေပြီးသော၊ ဝဇ္ဇိပုတ္တကော=သော၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။။ပ။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ သာမိကံ=အပိုအလွန်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣဒံ ဒိယဗုဒ္ဓိသိက္ခာပဒသတံ=ဤထက်ဝက်နှင့်ပါ၊ နှစ်ရာသော သိက္ခာပုဒ်သည်၊ ဝါ=ဤတရားငါးဆယ်သော သိက္ခာပုဒ်သည်၊ အန္တဒ္ဓမာသံ= လခွဲတိုင်း၊ လခွဲတိုင်း၊ ဥဒ္ဓေသံ=ရွတ်ပြအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ အာဂစ္ဆတိ= ရောက်ပါ၏၊ [ထိုအချိန်က ပညတ်ထားပြီးသော သိက္ခာပုဒ်မှာ (၃၅၀)ကျော်မျှသာ ရှိသေး၏၊]ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဧတ္ထ=ဤ(၁၅၀)ကျော်သော သိက္ခာပုဒ်တို့၌၊ သိက္ခိတုံ=ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှာ၊ န သက္ကောမိ=မစွမ်းနိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တံ=သင်သည်၊ တီသု=သုံးပါးကုန်သော၊ သိက္ခာသု= သိက္ခာတို့၌၊ ဝါ=အကျင့်တို့၌၊ အဓိသီလသိက္ခာယ=အဓိသီလသိက္ခာ၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ သီလအကျင့်၌လည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ=၌လည်းကောင်း၊ ဝါ= အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ် အကျင့်၌ လည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာယ=လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာပညာ အကျင့်၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခိတုံ=ငှာ၊ သက္ခိဿသိ ပန=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ တီသု။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာယ= ၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခိတုံ=ငှာ၊ သက္ကောမိ=စွမ်းနိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=(အဝေါစ= လျှောက်) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့သိက္ခာသုံးဖြာ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှာ အသင်စွမ်းနိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ=သင်သည်၊ တီသု။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာယ=၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခာသု=ဖြည့်ကျင့်လော။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တံ=သင်သည်၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အဓိသီလမ္ပိ= အဓိသီလသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီ လောကုတ္တရာသီလကိုလည်း၊ သိက္ခိဿသိ=ဖြည့်ကျင့်လတ္တံ့၊ အဓိစိတ္တမ္ပိ= အဓိစိတ္တသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီ လောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်း။ပ။ အဓိပညာမ္ပိ=အဓိပညာသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ= အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ ပညာကိုလည်း၊ သိက္ခိဿသိ=လတ္တံ့၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (တတော=ထိုအခါ၌) တဿ တုယံ= ထို

သင်သည်။ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတော=ဖြည့်ကျင့်နေစဉ်။ပ။
အဓိပညမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတော=စဉ်၊ ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ပဟိယိဿတိ=
ပယ်အပ်လတ္တံ့၊ ဒေါသော=ဒေါသကို။ပ။

သော တံ=ထိုသင်သည်၊ ရာဂဿ=ရာဂကို၊ ပဟာနာ=ပယ်ခြင်းကြောင့်
လည်းကောင်း။ပ။မောဟဿ=မောဟကို၊ ပဟာနာ=ကြောင့်လည်းကောင်း၊
ယံ အကုသလံ=အကြင်အကုသိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ အကုသလံ=ထို
အကုသိုလ်ကို၊ န ကရိဿသိ=မပြုတော့လတ္တံ့၊ ယံ ပါပံ=အကြင် မကောင်းမှု
သည်၊ (အတ္ထိ) တံ ပါပံ=ကို၊ န သေဝိဿသိ=မမှီဝဲတော့လတ္တံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ=
မိန့်)အထ ခေါ=၌၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ အပရေန=တပါးသော၊
သမယေန=အခါ၌၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခိ=ဖြည့်ကျင့်ပြီ။ပ။ တဿ=
ထိုရဟန်းသည်၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတော=ဖြည့်ကျင့်စဉ်။ပ။ ပဟိယိ=
ပယ်စွန့်အပ်ပြီ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ န အကာသိ=မပြုပြီ။ပ။ န
သေဝိ= မမှီဝဲတော့ပြီ။ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း။ စတုတ္ထံ။

၅-သေက္ခသုတ် ၊

၈၆။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ သေခေါ သေခေါတိ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်
သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်
မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အကြောင်းဂုဏ်ရည်ဖြင့်၊ သေခေါ=
သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ
=မေးလျှောက်ပြီ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သိက္ခတိ=
ဖြည့်ကျင့်၏၊ ဣတိ တသ္မာ=ထိုသို့ဖြည့်ကျင့်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော=
ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) သေခေါတိ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ကိဉ္ဇ=အဘယ်ကို၊
သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်သနည်း၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ပ။
အဓိပညမ္ပိ=လည်း၊ သိက္ခတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)
သိက္ခတိ=၏၊ ဣတိ တသ္မာ=ကြောင့်။ပ။ ဝုစ္စတိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ)။

သိက္ခမာနဿ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲဖြစ်သော၊ ဥဓမ္မဂ္ဂါနု
သာရိနော=ဖြောင့်မတ်သော အရိယမဂ်လမ်းသို့ အစဉ်တစိုက် လိုက်သွားသော၊
သေဓဿ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ခယသ္မိံ=ကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေတတ်သော
အရိယမဂ်၌၊ ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဉာဏံ=ယှဉ်ဘက်အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်။

[သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဟူသော ဉာဏ်တည်း] ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏။ တတော=ထိုအရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်မှ။ အနန္တရာ=အခြားမဲ့၌။ အညာ=အရဟတ္တဖိုလ်သည်။ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏) တတော=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်မှ(အနန္တရာ=၌) အညာဝိမုတ္တဿ=အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော။ တာဒိနော=ကောင်းဆိုး အာရုံ၊ တွေ့ကြုံနှစ်ရပ်၊ တထပ်တည်းပြု၊ တန်းတူရှုတော်မူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ မေ=ငါ၏။ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိသည်။ အကုပ္ပါ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကြောင့် မဖောက်ပြန်မပျက်စီးသည်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာ တို့က မဖောက်ပြန် မပျက်စီးစေနိုင်သည်။ (ဟောတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့။ ဘဝသံယောဇနက္ခယေ=ဘဝအနေောင်အဖွဲ့၏ ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်၌။ ဉာဏံ=ပြန်၍ဆင်ခြင်သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်သည်။ ဝေ=စင်စစ်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ပဉ္စမံ။

၆-ပဌမသိက္ခာသုတ်

၈၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သာဓိကံ=သော။ပ။ အာဂစ္ဆတိ=၏။ ယတ္ထ=ယင်းသိက္ခာပုဒ်တို့၌။ အတ္တကာမာ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားကြ ကုန်သော။ ကုလပုတ္တာ=အမျိုးကောင်းသားတို့သည်။ သိက္ခန္တိ=ဖြည့်ကျင့်ကြ ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သိက္ခာ=အကျင့်သိက္ခာတို့သည်။ ဣမာ တိဿော= ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း။ ယတ္ထ=ယင်းသိက္ခာသုံးပါးတို့၌။ ဧတံ သဗ္ဗံ= ဤတရားငါးဆယ်ကျော်သော သိက္ခာပုဒ်အားလုံးသည်။ သမောဓာနံ=ပေါင်းစု သွင်းယူအပ်သည်အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။ တိဿော=သုံးပါးသော သိက္ခာတို့ဟူသည်။ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမှ။ အဓိသီလသိက္ခာ= အဓိသီလသိက္ခာလည်းကောင်း။ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာ= လည်းကောင်းတည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သီလေသု=သီလတို့၌။ ပရိပူရကာရီ=ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်ကျင့်မှု ပြုလေ့ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ သမာဓိသ္မိံ=သမာဓိ၌။ မတ္တသော=အတိုင်းအတာ အကန့်အသတ် အားဖြင့်။ ကာရီ=ဖြည့်ကျင့်မှုပြုလေ့ရှိသည်။ ပညာယ=ပညာ၌။ မတ္တသော=ဖြင့်။ ကာရီ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ= သေးငယ်ကုန်၊ သာဠိသေးငယ်ကုန်သော။ ယာနိ တာနိ သိက္ခာပဒါနိ= အကြင်သိက္ခာပုဒ်တို့သည်။ ဝါ=အကြင်သိက္ခာပုဒ်ဟူသော အရင်းခံအကြောင်း

ရှိသော အာပတ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တာနိ သိက္ခာပဒါနိ= ထိုသိက္ခာပုဒ်တို့သို့၊ ဝါ=ထိုသိက္ခာပုဒ်ဟူသော အရင်းခံအကြောင်းရှိသော အာပတ်တို့သို့၊ အာပဇ္ဇတိပိ=လွန်ကျူးသင့်ရောက်လည်း သင့်ရောက်၏၊ (တေဟိ သိက္ခာပဒေဟိ=တို့မှ၊ ဝါ=မှ) ဝုဇ္ဇာတိပိ=ကုစား၍ ကင်းစင် ထံမြောက်လည်း ထံမြောက်၏၊ [ဤ၌ သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်တို့ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် သိက္ခာပဒဟု ဆိုသည်ဟု ကြံပါ]။ တံ=ထိုသို့ သင့်ရောက်ခြင်း၊ ကင်းစင်ထံမြောက်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသွာ)=အကြောင့်ကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကသိက္ခာပုဒ်တို့၌၊ (အရိယပုဂ္ဂလဿ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အား) အဘဗ္ဗတာ=အာပတ်သင့်ခြင်း၊ အာပတ်မှ ထံမြောက်ခြင်းငှာ မထိုက်သည်အဖြစ်ကို (မေ=ငါဘုရားသည်)န ဝုတ္တာ=ဟောတော်မမူအပ်၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း)စ=ထို့အပြင်၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနိ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်ကုန်သော၊ ဗြဟ္မစရိယ သာရပွါနိ=လေးပါးသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်အား သင့်လျော်လျောက်ပတ် ကုန်သော၊ ယာနိ တာနိ သိက္ခာပဒါနိ=အကြင်ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်လေးပါး တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်) တတ္ထ=ထိုပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်လေးပါးတို့၌၊ ဓုဝသီလော စ=နိုင်မြဲသော သီလရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဌိတသီလော စ=တည်တံ့သော သီလရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်(တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထိုသိက္ခာပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏၊

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တိတ္ထံ=သုံးပါးကုန်သော၊ (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော) သံယောဇနာနံ= သံယောဇဉ်တို့၏၊ ဝါ=အနှောင်အဖွဲ့တို့၏၊ ပရိက္ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊ သောတာပဇ္ဇော=သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ သွန်ချ စွန့်ပစ်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်သို့ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ပဋိပက္ခဓမ္မေ အနဝသေသတော သဝတိ ပဂ္ဂရတိတိ သောတော အရိယမဂ္ဂေါ၊ သောတေန ဖလံ အာပဇ္ဇောတိ သောတာပဇ္ဇော] အဝိနိပါတဓမ္မော^၁=မိမိကိုယ်ကို အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖောက်ပြန်စွာကျရောက်

၁။အဝိနိပါတဓမ္မော။ ။ဝိ(ဝိရူပံ)=ဖောက်ပြန်စွာ(ဒုက္ခ၊ ဥပါယာသနှင့် တကွဖြစ်၍ ဖောက်ပြန်စွာ) နိပါတ=အပါယ်လေးပါးတို့၌ ကျရောက်စေတတ် (ပစ်ချတတ်)သော၊ ဓမ္မ=သဘော၊ ဝါ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အစရှိသော အကုသိုလ်

စေတတ်သော သဘောမရှိသူသည်၊ ဝါ=အပါယ်လေးပါးတို့၌ဖြစ်ခြင်း သဘော
 မရှိသူသည်၊ နိယတော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော ဓမ္မနိယာမဖြင့်
 ကိန်းသေမြဲသောသူသည်၊ (သောတာပတ္တိမဂ်ဟူသော နိယာမတရားဖြင့်
 အထက်မဂ်ရရန် ကိန်းသေမုချ မြဲသောသူသည်) ဝါ=အောက်ထစ်ဆုံး
 ခုနစ်ဘဝမှ နောက်၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် မြဲသောသူသည်၊
 သမ္မောဓိပရာယဏော°=အထက်မဂ်သုံးပါးဟူသော နောက်ထပ်လားရောက်
 အပ်သော တရားထူးရှိသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

တရား၊ ဝိနိပါတေတိ ဝိရူပံ သဒကံ သဥပါယာသံ နိပါတေတိတိ
 ဝိနိပါတော၊ (တနည်း)ဝိနိပတနံ ဝိနိပါတော=ဖေါတ်ပြန်စွာ ကျရောက်ခြင်း၊
 ဝါ=ဖြစ်ခြင်း။ ဝိနိပါတော ဓမ္မော ဝိနိပါတဓမ္မော၊ နာဿ ဝိနိပါတဓမ္မောတိ
 အဝိနိပါတဓမ္မော=ဖေါက်ပြန်စွာကျရောက်စေတတ်သောသဘော(ဝါ=
 ဖေါက်ပြန်စွာ ကျရောက်ခြင်း သဘော)မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်(သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်)

၁။သမ္မောဓိပရာယဏော။ ။သမ္မောဓိ=အထက်မဂ်သုံးပါးတည်းဟူသော+
 ပရ=နောက်ထပ် တမျိုးသော+အယန(ဂတိ)=လားရောက်အပ်သော တရားထူး၊
 သမ္မုဇ္ဈတိတိ သမ္မောဓိ=သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော အရိယမဂ်။ ဤ၌ကား
 မဂ်လေးပါးလုံးကို မယူရ၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် နောက်ထပ် ရလတ္တံ့သော
 အထက်မဂ်သုံးပါးကိုသာ သမ္မောဓိပုဒ်အရ ယူရ၏။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတာ
 သမ္မောဓိ ပရံ အယနံ ပရာ ဂတိ အဿာတိ သမ္မောဓိပရာယဏော=အထက်မဂ်
 သုံးပါးတည်းဟူသော နောက်ထပ် အခြားသော လားရောက်အပ်သော
 တရားထူးရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဤ၌ ငိုကာတို့ထက်ကျော်လွန်၍ “သမ္မုဇ္ဈိဿတိတိ သမ္မောဓိ”ဟု
 အနာဂတ်ဝိဂြိုဟ် ဆိုကြသေး၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ဘဝမှ ထောက်လျှင်
 အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို သိလတ္တံ့ဖြစ်သည်ဟု အကြံလွန်ကြ
 ဟန်တူ၏။ သမ္မောဓိပုဒ်အရ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူခဲ့သော် အနာဂတ်
 ဝိဂြိုဟ်ဖြစ်နိုင်စရာရှိသော်လည်း အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဓမ္မကို အရကောက်
 ယူရာ၌ကား ထိုအနာဂတ်ဝိဂြိုဟ်မဖြစ်နိုင်ပါ။ မဂ်လေးပါးလုံးပင် သူတို့ဖြစ်ဆဲ
 အခိုက်အတန့်နှင့် လျော်ညီစွာ သစ္စာလေးပါးကို သိဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရည်းသာ
 ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလပညတ် ၄ (၄၆) မူလဒီ(၃၇)တို့၌ သမ္မောဓိအရ သောတာပတ္တိမဂ်ကို
 ယူ၍ လည်းကောင်း၊ အယနသဒ္ဒါအတွက် ဂတိအနက်ကိုသာမက

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုအပြင်၊ ဣဓ=ဤ။ ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ရာဂဒေါသမောဟာနံ=ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့၏။ တနုတ္တာ=နည်းပါးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ သကဒါဂါမိ=သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=တကြိမ်တခါသာ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာရောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သကိဒေဝ= တကြိမ်သာလျှင်၊ ဣမံ လောကံ=ဤလူ့ပြည်သို့၊ အာဂန္တာ=ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာ၍၊ ဒုက္ခဿ=ဝင့်ဒုက္ခ၏။ အန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားကို၊ ကံရောတိ= ပြု၏။ ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ပဉ္စန္ဒံ=ငါးမျိုးကုန်သော၊ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ= အောက်ကာမဓာတ်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက် ကာမဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေ စေတတ် ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၇-သုတ်လည်းကြည့်] သံယောဇနာနံ=တို့၏။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ဩပပါတိကော= (သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌) ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ ပရိနိဗ္ဗာယိ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်၊ ဝါ=ခန္ဓာဓာတ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းသည်၊ [တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိတိ တတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသလောကေ ပရိနိဗ္ဗာယိတာ။ ပုဂ္ဂလပညတ် ၄၊ ၄၈] တသ္မာ လောကာ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ပြည်မှ၊ အနာဝတ္တိဓမ္မော= ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာခြင်းသဘော မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။ [အာသဝါနံ ဓယာ စသည်ကို စာပိုဒ် (၁၂)သာရဏီယသုတ်ကြည့်]။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်းပင်၊ ပဒေသကာရိ=(သီလက္ခန္ဓ စသည် ပြည့်စုံလုံလောက်ရန်) အချို့အဝက်တရား အောက်မဂ်သုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်မှုပြုသော အောက်ဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးသည်၊ ပဒေသံ=အချို့အဝက်တရား အောက်ဖိုလ် သုံးပါးကို၊ အာရာဇေတိ=ပြီးစီးစေ၏။ ပရိပူရကာရိ=(သီလက္ခန္ဓ၊ သဒ္ဓါန္တ စသည်တို့ဖြင့်) ဝန်းကျင်ဥသံ ပြည့်စုံသော အရဟတ္တမဂ်ကို ဖြည့်ကျင့်မှုပြုသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရိပူရံ= ဝန်းကျင်ဥသံပြည့်စုံသော အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အာရာဇေတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ သိက္ခာပဒါနိ=သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၊ အဝဉ္ဇာနိ ဣတိ ဧဝ=အကျိုးမပြီး

နိဿယ(ဖြစ်ရာမှီရာ)အနက်ကိုယူ၍လည်းကောင်း၊ ဖွင့်သေး၏။ ထိုအလို “သမ္မောဓိပရာယဏော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော မြတ်သော ဖြစ်ရာမှီရာရှိသော သူသည်”ဟု အနက်ဆိုပါ။ ပရသဒ္ဓါကို ဥတ္တမ အနက်ဟောကြံသည်။

အချည်းနီး မဟုတ်ကုန်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=အစဉ်တိုးပွား များသောအကျိုး ရှိကုန်၏ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌ။

၇-ဒုတိယသိက္ခာသုတ်

၈၈။ ။ပ။ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ သတ္တက္ခတ္တုပရမော=သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ခုနစ်ကြိမ်သာ အလွန်ဆုံး ဘဝအသစ် ဖြစ်ရခြင်း ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သတ္တက္ခတ္တုပရမံ= ခုနစ်ကြိမ် ဟူသော အလွန်ဆုံးသော ဘဝပတ်လုံးသာလျှင်၊ ဝါ=အလွန်ဆုံး ဘဝခုနစ်ကြိမ်သာလျှင်၊ [ပါဠိ ရှိသည့်အတိုင်းသာ အနက်ပေးခြင်းတည်း၊ ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော် (၁၁၈)၌ “သတ္တက္ခတ္တု ဒေဝေ စ မနုဿေ စ”ဟု ရှိ၏။ ။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ၌လည်း သတ္တက္ခတ္တုန္တိ သတ္တဝါရေ ဟု ဖွင့်၏။] ဒေဝေ စ=နတ်ဘဝတို့သို့လည်းကောင်း၊ မနုဿေစ=လူ့ဘဝတို့သို့လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဝိတွာ=(ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဖြင့်) ထပ်ကာ ထပ်ကာ ပြေးသွားပြီး၍၊ သံသရိတွာ=(ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) ထပ်ကာ ထပ်ကာ ကျင်လည်ပြီး၍။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ ကောလံကောလော=ကောလံကောလ သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော ဘဝတခုမှ မြင့်မြတ်သော ဘဝတခုသို့ ပြောင်းသွားတတ်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော အမျိုးတခုမှ မြင့်မြတ်သော အမျိုးတခုသို့ ပြောင်းသွားတတ်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒွေ=နှစ်ခုကုန်သော၊ ကုလာနိဝါ=ဘဝတို့သို့ သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော အမျိုးတို့သို့သော်လည်းကောင်း၊ တိဏိ=သုံးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ [ဤ၌ ဝါသဒ္ဓါ ဝိကပ်အနက်ဟောတည်း၊ “စတ္တာရိ=လေးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ ပဉ္စ=ငါးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဆ=ခြောက်ခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း”ဟု ထည့်ဆိုနိုင်၏၊ ၆-ဘဝသည် ကောလံကောလ သောတာပန်၏ အလွန်ဆုံး သတ်မှတ်ချက်တည်း၊] သန္ဓာဝိတွာ။ပ။

☸ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ဧကပိဇီ=ဧကပိဇီ သောတာပန်သည်၊ ဝါ=တဘဝအတွက်သာ ခန္ဓာမျိုးစေ့ရှိသော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (တဘဝအတွက်သာ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာမျိုးစေ့ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဟောတိ=၏၊ ဧကံယေဝ=တခုသာဖြစ်သော၊ မာနုသကံ=လူ၌ဖြစ်သော၊ ဘဝံ=ဘဝကို၊ နိဗ္ဗတ္တေတွာ=ဖြစ်စေပြီး၍။ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ဥဒ္ဓံ သောတော=အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ပို့ဆောင် တတ်သော တဏှာအယဉ်၊ ဝဋ်ဒုက္ခအယဉ်ရှိသော၊ ဝါ=အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့

သွားရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ် အယဉ်ရှိသော၊ အကနိဋ္ဌဂါမီ^၁ = အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ သွားရောက်တတ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟောတိ=၏)။ သော=ထို ရဟန်းသည်။ ပ။ သသင်္ခါရ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ခြင်းနှင့်တကွအားဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ အသင်္ခါရ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲ လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ခြင်း မရှိဘဲ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ = သက်တမ်း ထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီး၍ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ = သေခါနီးသို့ ရောက်၍ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ^၂ = သက်တမ်းထက်ဝက်ကို မကျော်လွန်မီအကြား၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

၁။ ဥဒ္ဓံ သောတအကနိဋ္ဌဂါမီ - စသည်။ ။ ဥဒ္ဓံ = (မိမိဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ) အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌၊ ဝါ = ထိုအထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဝါ = ထိုအထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ သွားရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော + သောတ = အယဉ် (ရှိသော)။ သသင်္ခါရေန = (ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်အောင် ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ) အားထုတ်ခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝါ = ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ခြင်းရှိသော ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းလတ္တံ့ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဥပဟစ္စ(အတိတ္တမိတ္တာ) = သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီးမှ၊ (တနည်း) ဥပဟစ္စ(ဥပဂန္တာ) = သေခါနီးရောက်တော့မှ၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဂ္ဂိုလ်၊ အန္တ ရာ = (သက်တမ်းထက်ဝက်ကို မကျော်လွန်သေးမီ) အကြား၌၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဂ္ဂိုလ်။

၂။ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ။ ။ (၁) သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ရောက်ပြီးကာစ၌ လည်းကောင်း၊ (၂) ရောက်ပြီးနောက် ထိုဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်သို့ မရောက်သေးမီ၌ လည်းကောင်း၊ (၃) သက်တမ်းထက်ဝက်ရောက်ဆဲ အချိန်၌ လည်းကောင်း၊ ကိလေသာချုပ်ငြိမ်း၍ ရဟန္တာဖြစ်မည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ သုံးယောက်ဖြစ်၏။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) အနိစ္စာနုပဿီသုတ်လည်းကြည့်။

၈၉ (ဇာပိဒ်)။ ၈-တတိယသိက္ခာသုတ်။ ။ [“တံ ဝါ ပန” စသည်မျှသာ ထူး၏။] ဝါ ပန=ထိုမှတပါး။ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အနဘိသမ္ဘဝံ (အနဘိသမ္ဘဝန္တော)=မရောက်မီနိုင်သေးလသော်၊ အပ္ပင်္ဂိုဝိဇ္ဇံ (အပ္ပင်္ဂိုဝိဇ္ဇန္တော)=ထွင်းဖောက်မသိနိုင်သေးလသော်။ ပ။ ဥဒ္ဓံသောတော=သော၊ အကနိဋ္ဌဂါမိ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

၉-ပဌမသိက္ခာတ္ထယသုတ်

၉၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သိက္ခာ=သိက္ခာတို့သည်၊ ဝါ=အကျင့် တရားတို့သည်၊ ဣမာ တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ တိဿော= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဓိသီလသိက္ခာ= အဓိသီလသိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန်ထူးကဲသော သီလအကျင့် လည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ=အဓိစိတ္တသိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန် ထူးကဲသော စိတ်အကျင့်လည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာ=အဓိပညာ သိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန်ထူးကဲသော ပညာအကျင့်လည်းကောင်း တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဓိသီလသိက္ခာ=အဓိသီလသိက္ခာဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပါတိမောက္ခ သံဝရသီလကို၊ အဓိသီလသိက္ခာ=အဓိသီလသိက္ခာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ပ။ အယံ=ဤလေးပါးသော ဈာန်သမာဓိစိတ်ကို၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ= ကွာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ အယံ=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို၊ အဓိပညာသိက္ခာ=ကွာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ပ။

၁၀-ဒုတိယသိက္ခာတ္ထယသုတ်

၉၁။ အယံ=ဤအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ အဓိပညာသိက္ခာ=ကွာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ပ။

[ဂါထာ] (ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်) ဝိရိယဝါ=လုံ့လဝိရိယရှိသည်၊ ထာမ ဝါ=ဉာဏ်စွမ်းသတ္တိရှိသည်၊ ဓိတိမာ=တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသည်၊ ဈာယိ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သည်၊ ဝါ= ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိသည်၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို မြဲစွာ စွဲကပ်အမှတ်ရ နေသည်၊ ဝါ=အမြဲသတိရှိသည်၊ ဂုတ္တိန္ဒြိယော=လုံခြုံစွာ ပိတ်ဆီး စောင့်ရှောက် အပ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေရှိသည်(ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အဓိသီလံ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာသီလကိုလည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တံ= အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဓိပညာ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ ပညာကို

လည်းကောင်း စရေ=ဖြည့်ကျင့်၏။ (သော=ထိုရဟန်းသည်)ပုရေ=ရှေးဦးအစ၌၊
 တီသု သိက္ခာသု=သုံးပါးကုန်သော သိက္ခာတို့၌၊ သိက္ခတိ ယထာ=
 ဖြည့်ကျင့်သကဲ့သို့၊ တထာ= ထိုအတူ၊ ပစ္ဆာ=နောက်၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊
 သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ [အဋ္ဌကထာအတိုင်း ပါဠိအသစ် ထည့်စွက်
 ပေးထားသည်]ပစ္ဆာ=နောက်၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊ သိက္ခတိ ယထာ=ကဲ့သို့၊
 တထာ=တူ၊ ပုရေ=ရှေး၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊ သိက္ခတိ=၏။
 အဓော=အောက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပဿတိ ယထာ=အသုဘဟု ရှုသကဲ့သို့၊
 တထာ=တူ၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပဿတိ=အသုဘဟုရှု၏။ ဥဒ္ဓံ=ကို၊
 ပဿတိ ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊ အဓော=ကို၊ ပဿတိ=၏။

ဒိဝါ=နေ၌၊ တိဿော သိက္ခာ=သုံးပါးသော သိက္ခာတို့ကို၊ သိက္ခတိ
 ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊ ရတ္တိ=ည၌၊ တိဿော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ=
 ၏။ ရတ္တိ=၌၊ တိဿော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊
 ဒိဝါ=၌၊ တိဿော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ=၏။(သော တိက္ခာ=ထိုရဟန်းသည်)
 သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့ကို၊ အဘိဘုယျ=
 (အာရုံပြုသောအားဖြင့်)လွမ်းမိုးပြီး၍၊ အပ္ပမာဏသမာဓိနာ=အပ္ပမာဏ
 တရားဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိဖြင့်၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ အကျင့်ဂုဏ်
 သိက္ခာ ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာမရှိသော အရဟတ္တမဂ်
 သမာဓိဖြင့်၊(ဝိဟရတိ=နေ၏)[ရတ္တိ ဒိဝါပုဒ်တို့ကြောင့် အပ္ပမာဏသမာဓိနာ
 ပုဒ်ကို သိက္ခတိ၌ မစပ်သင့်၍ ဝိဟရတိပုဒ် ထည့်စပ်သည်။ စိတ္တက္ခဏ
 တချက်မျှသာရှိသော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိသည် နေ့ရောညပါ မဖြစ်နိုင်]
 သေခံ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲဖြစ်သော၊ တံ=ထိုရဟန်းကို၊
 ပဋိပဒံ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ် ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အထော=
 ထိုမှတစ်ပါး၊ သံသုဒ္ဓစာရိယံ=စင်ကြယ်သော အကျင့်သီလရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊
 အာဟု=ပညာရှိတို့ ဆိုကြကုန်၏။

တံ=ထိုရဟန်းကို၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ သမ္ပုဒ္ဓံ=သစ္စာလေးပါးကို
 သိသောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓိရံ=ခန္ဓာ၊ အာယတနအရာ ဉာဏ်ပညာ
 ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပဋိပဒန္တံ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်၏ အဆုံးစွန်သို့
 ရောက်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ [ပဋိပဒါ+အန္တ+ဝု] အာဟု=ကုန်၏။
 [မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၊ နာ ၃၄-၌ ဓိရ၊ ဓိတိမာ၊ ဓိတိသမ္ပန္နပုဒ်အားလုံးသည်
 ပဏ္ဍိတ၏ ပရိယာယ်ချည်းတည်း] တဏှာက္ခယဝိမုတ္တိနော=တဏှာကုန်ရာ
 နိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိရှိသော ရဟန်း၏။ ဝိညာဏဿ=

နောက်ဆုံးစုတိ ဝိညာဏ်၏။ နိရောဓေန=ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ပဇ္ဇောတဿ=ဆီမီး၏။ နိဗ္ဗာနံ ဣဝ=ငြိမ်းခြင်းကဲ့သို့၊ (တထာ=ထိုအတူ) စေတသော=စိတ်၏။ ဝိမောက္ခော=လွတ်မြောက်ချုပ်ကင်း မဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ) [ပဇ္ဇောတဿေဝ=ပဇ္ဇောတဿ+ဣဝ] ဒသမံ၊

၁၁-သင်္ကဝါသုတ်

၉၂။[စာပိုဒ် (၆၄)ဝေနာဂပုရသုတ်လည်းကြည့်]ယေန(ပဒေသေန)=၌၊ သင်္ကဝါနာမ= သင်္ကဝါမည်သော၊ ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသားတို့၏။ နိဂမော= နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တတြ သင်္ကဝါယံ= ထိုသင်္ကဝါမည်သောနိဂုံး၌၊ [သုဒံအနက်မရှိ] ဝိဟရတိ=၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန=(သင်္ကဝါနိဂုံး၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ)ထိုအခါ၌၊ ကဿပဂေါတ္တော နာမ=ကဿပဂေါတ္တမည်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သင်္ကဝါယံ=သင်္ကဝါနိဂုံး၌၊ အာဝါသိကော=ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးသည် (ကျောင်းအသစ်ဆောက်ခြင်း၊ ကျောင်းအဟောင်းပြင်ခြင်းစသော ကျောင်း တာဝန်ဆောင်ဘုန်းကြီးသည်) ဟောတိ=၏။ တတြ=ထိုသင်္ကဝါနိဂုံး၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယ^၁ =သိက္ခာသုံးပါး အကျင့်တရား တည်းဟူသော ရသင့်ရကြောင်း ကုသိုလ်အပေါင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော၊ ဝါ= သိက္ခာသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော၊ ကထာယ=စကားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို၊ သန္တဿေတိ=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် ကောင်းစွာမြင်စေတော်မူ၏။ သမာဒပေတိ=(သိက္ခာသုံးပါး တရားတို့ကို)ကောင်းစွာလက်ခံ နာယူစေတော်မူ၏။ သမုတ္တေဇေတိ=(နာယူစေအပ်ပြီးသော တရားတို့၌) ကောင်းစွာ အားတက် ထက်မြက်စေတော်မူ၏။ [ဋီကာ၌မူ သမာဓိမိ ဟု အာဇာရတွေ့ရ၏]သမ္ပဟံသေတိ=(ရပြီးဂုဏ်ထူးချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေတော်မူ၏။

၁။ သိက္ခာပဒသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ။ ။ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယကို နိဿယခန်း၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အနက်ပေးခြင်းကြောင့် ဤနေရာ၌ “သိက္ခာပဒ”အရ သိက္ခာပုဒ်သီလကိုချည်း မဆိုလိုကြောင်း သိပါလေ။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ=ဖြည့်ကျင့်သင့်သော အကျင့်တရား၊ ပဋိတဗ္ဗာနိတိ ပဒါနိ=ရောက်သင့်၊ ရသင့်သောကုသိုလ်များ၊ (တနည်း) ပဇ္ဇန္တိ ဧတေဟိတိ ပဒါနိ=အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် တရားတို့ကို ရကြောင်း ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်များ၊ သိက္ခာ ဧဝ ပဒါနိ သိက္ခာပဒါနိ။ သိက္ခာပဒေဟိ ပဋိသံယုတ္တာ

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ကဿပဂေါတ္တဿ=ကဿပဂေါတ္တမည်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ [အဟုဒေဝ အက္ခန္တိ စသည်၌စပ်] ဘဂဝတိ= မြတ်စွာဘုရားသည်။ပ။ သန္တဿန္တေ=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်စေတော်မူလသော်။ပ။ သမ္ပဟံသန္တေ=သော်၊ “အယံ သမဏော=ဤရဟန်းသည်၊ အဓိသလ္လိခတေဝ=လွန်ကဲလှစွာ၊ ပါးလွှာလှီးရိတ်၊ အသေးစိတ် ပြောဟောနေလေဘိ၏” [“ကတ်ကတ်သတ်သတ် ရှာရှာဖွေဖွေ ပြောနေပလေတယ်” ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏] ဣတိ=ဤသို့၊ အက္ခန္တိ=သည်းမခံ နိုင်ခြင်းသည်၊ အဟု ဒေဝ=မဖြစ်မနေ ဖြစ်ချေလေပြီ၊ အပ္ပစ္စယော= မနှစ်မြို့ခြင်းသည်၊ ဝါ=ပိုတိသောမနဿ မဖြစ်ကြောင်း ဒေါမနဿသည်၊ အဟု ဒေဝ=ပြီ။ပ။ ယထာဘိရန္တံ=အလိုဆန္ဒအားလျော်စွာ၊ ဝါ=အလိုတော်ရှိ သလောက်၊ ဝိဟရိတွာ=သီတင်းသုံးနေတော်မူပြီး၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့ရှိရာအရပ်၌၊ စာရိကံ=ဒေသစာရီ လှည့်လည်ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ပက္ကာမိ=ကြွသွားတော် မူပြီ၊ အနုပ္ပဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်၊ စာရိကံ=ကို၊ စရမာနော=ကြွသွားတော် မူလသော်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ။ပ။ ဘဂဝါ=သည်၊ တတြ ရာဇဂဟေ=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ဝိဟရတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခုနော=မှာ၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အံစိရပက္ကန္တဿ= ကြွသွားတော်မူ၍ မကြာမြင့်သေးမီ၊ ကုက္ကုစ္စံ=နောင်တရမူ စက်ဆုပ်ဖွယ် အပြုအမူသည်၊ အဟု ဒေဝ=မဖြစ်မနေ ဖြစ်ချေလေပြီ၊ [ကရဏံ ကတံ၊ ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံ၊ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စံ] ဝိပ္ပဋိသာရော=မိမိပြစ်မှု အစွဲပြုကာ ဖောက်ပြန်စွာ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်းသာ ခြင်းသည်၊ အဟု ဒေဝ=ပြီ၊ [သရဏံ စိန္တနံ သာရော၊ အတ္တနာ ကတံ အဇ္ဈာစာရံ ပဋိစ္စ သာရော ပဋိသာရော၊ ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပ္ပဋိသာရော] (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အံဟု=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) [“အလာဘာ ဝတ” စသည်ကို နောက်မှဆိုရမည်] ယဿ မေ=အကြင်ငါ့မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်။ပ။ အပ္ပစ္စယော= သည်၊ အဟု ဒေဝ=ပြီ၊ တဿ မေ=ထိုငါ၏၊ ဝါ=ထိုငါ့မှာ၊ အလာဘာ=(ဓမ္မဿဝန ကုသိုလ်ဟူသော)လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်တို့ကို မရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ= အရမတော်ခြင်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ ဝတ=ဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=၏၊ ဝါ=မှာ၊ လာဘာ=(ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဟူသော) လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်တို့ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အရတော်ခြင်းတို့သည်၊ န ဟောန္တိ ဝတ=မဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=ထိုငါသည်၊ ဒုလ္လဒ္ဓံ ဝတ=(မြတ်စွာဘုရားဖူးခွင့်ကို) မကောင်းသဖြင့် ရအပ်ပါပေစွတကား၊

ဝါ=မထိုက်မတန် ရအပ်ပါပေစွတကား၊ တဿ မေ=သည်၊ န သုလဒ္ဓံ ဝတ= (မြတ်စွာဘုရားဖူးခွင့်ကို) ကောင်းမွန်ထိုက်တန်စွာ ရအပ်သည် မမည်ပါပေစွ တကား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ကုက္ကုစ္စံ=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ ဝိပုဋိသာရော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ)။

အဟံ=ငါသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ)တေန= ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ယံနုပု ဥပသင်္ကမေယျံ=သွားရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကေ= အထံတော်၌၊ အစွယံ=မိမိအပြစ်ကို၊ အစွယတော=အပြစ်အနေအားဖြင့်၊ ဝါ=အပြစ်ဟူ၍၊ ယံနုပု ဒေသေယျံ=ဝန်ခံလျှောက်ထားရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ဝါ=ဖွင့်ဟ ဝန်ခံ တောင်းပန်ကန်တော့ရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) အထ ခေါ=၌၊ ကဿပဂေါတ္တာ= မည်သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာကို၊ သံသာမေတွာ= သိုမှီးသိမ်းဆည်း၍၊ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍။ပ။ အနုပုဗ္ဗေန=ဖြင့်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ=သည်၊ (အတ္ထိ) ယေန=၌၊ ဂိဇ္ဈကုဋော=ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော၊ ပဗ္ဗတော=တောင်သည်၊ (အတ္ထိ) ယေန=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၊ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၊ မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ= သွားပြီး၍။ပ။

[တနည်း--“အနုပုဗ္ဗေန=ဖြင့်၊ ယေန=၌၊ ရာဇဂဟံ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍၊ ယေန=၌၊ ဂိဇ္ဈကုဋော=သော၊ ပဗ္ဗတော=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုဂိဇ္ဈကုဋ်တောင် ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=ပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍၊ ယေန=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုမြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ အရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=ပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍”ဟုသော်လည်းဆို]

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သင်္ကဝါယံ=သင်္ကဝါနိဂုံး၌၊ သင်္ကဝါ နာမ=သင်္ကဝါမည်သော၊ ကောသလာနံ=တို့၏၊ ယော နိဂမော=အကြင်နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တတ္ထ=ထိုနိဂုံး၌) ဝိဟရတိ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ တတြ=ထိုသင်္ကဝါနိဂုံး၌။ပ။ တဿ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ တဿ မယံ=မှာ။ပ။ [“အစွယော မံ ဘန္တေ”စသော ဝါကျများကို အနက်ပေးမည်၊ ထို၌လည်း “ယဿ မေ ”ကစ၍ အနက်ပေးရမည်] ဘန္တေ=ရား၊ ယဿ မေ=အကြင်တပည့်တော်မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်၊ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယ

။ပ။အပ္ပစ္စယော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ ယထာဗာလံ=မိုက်သည့်အလျောက်၊
 ယထာမုဋ္ဌံ=တွေဝေသည့်အလျောက်၊ ဝါ=မသိနားမလည်သည့်အလျောက်၊
 ယထာအကုသလံ= မလိမ္မာသည့်အလျောက်၊ တံ မံ=ထိုတပည့်တော်ကို၊
 အစ္စယော= အပြစ်သည်၊ အစ္စဂမာ=လွမ်းမိုးဖိစီး၍ ဖြစ်လာပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရား၊
 အာယတိံ=နောင်အခါ၌၊ သံဝရာယ=စောင့်စည်းခြင်းငှာ၊ ဘဂဝါ=သည်၊
 တဿ မေ=ထိုတပည့်တော်၏၊ အစ္စယံ=အပြစ်ကို၊ အစ္စယတော=ဖြင့်၊
 ဝါ=၍၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု=ခံယူတော်မူပါ၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်တော်မူပါ၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အခေါစ=လျှောက်ပြီ)

ကဿပ=ကဿပ၊ ယဿ တေ=အကြင်သင့်မှာ၊ မယိ=ငါဘုရားသည်၊
 သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယ။ပ။ အပ္ပစ္စယော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ တဂ္ဂ=
 အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ ယထာဗာလံ=လျောက်။ပ။ ယထာအကုသလံ= လျောက်၊
 တံ တံ=ထိုသင့်ကို၊ အစ္စယော=သည်၊ အစ္စဂမာ=ပြီ၊ ကဿပ=ကဿပ၊
 စ=သို့သော်လည်း၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ တံ=သင်သည်၊ အစ္စယံ=ကို၊
 အစ္စယတော=ဖြင့်၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ ယထာဓမ္မံ=တရားနည်းလမ်းအတိုင်း၊
 ပဋိဂ္ဂဏှာသိ=ကုစား၏၊ ဝါ=ဝန်ချ၍ကန်တော့တောင်းပန်၏၊ (တတော=
 ထို့ကြောင့်)မယိ=ငါတို့သည်၊ တေ=သင်၏၊ တံ=ထိုအပြစ်ကို၊ ပဋိဂ္ဂဏှာမ=
 ခံယူပါကုန်၏၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်ပါကုန်၏၊ ကဿပ=ကဿပ၊ ယော=
 အကြင်သူသည်၊ အစ္စယံ=ကို၊ အစ္စယတော။ပ။ အာယတိံ=၌၊ သံဝရံ=
 စောင့်စည်းခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိံ=ရောက်၏၊ (တဿ=ထိုသူ၏)ဧသာ=
 ဤတရားနည်းလမ်းအတိုင်း ကုစားခြင်း၊ နောင်အခါ၌ စောင့်စည်းခြင်းသည်၊
 အရိယဿ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ သူတော်ကောင်း၏၊ ဝါ=နတ်နှင့်တကွသော
 လောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏၊
 [သဒေဝကေန လောကေန သရဏန္တိ အရိယတေ ဥပဂမ္ပတေတိ အရိယော]
 ဝိနယေ=အဆုံးအမ တရားဟူသော သာသနာတော်၌၊ ဝုဒ္ဓိံ=ကြီးပွားကြောင်း
 ပေတည်း၊ [ဝုဒ္ဓိံဟေသာ=ဝုဒ္ဓိံ+ဧသာ၊ ဟအာဂုမံ၊ (တနည်း) ဝုဒ္ဓိံ+ဟိ+ဧသာ။
 ဟိနိပါတ်ဗျသာ] ကဿပ=ကဿပ၊ ထေရော=ထေရ်ဖြစ်သော(ဆယ်ဝါ
 ပြည့်မှီ ထေရ်ဖြစ်သော)ဘိက္ခု=သည်၊ န သိက္ခာကာမော=သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို
 အလိုမရှိသူသည်၊ သိက္ခာသမာဒါနဿ=သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို
 ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏၊ န ဝဏ္ဏဝါဒီ=ဂုဏ်ကိုချီးကျူးပြောဆိုလေ့မရှိ
 သူသည်၊ စေပိ ဟောတိ= အကယ်၍မူလည်း ဖြစ်ငြားအံ့၊ စ=ထိုမှတပါး၊
 အညေ=မိမိမှတပါးတခြား ကုန်သော၊ ယေ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊
 နသိက္ခာကာမာ=သိက္ခာသုံးပါးကို အလိုမရှိကုန်၊ တေစ(ဘိက္ခု)=ထိုရဟန်း

တို့ကိုလည်း၊ သိက္ခာယ=သိက္ခာသုံးပါး၌၊ စေ န သမာဒပေတိ= အကယ်၍ ကောင်းစွာခံယူ မပြည့်ကျင့် စေခြားအံ့၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အညေ=အခြားကုန်သော၊ ယေ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ သိက္ခာကာမာ= သိက္ခာသုံးပါးကို အလိုရှိကုန်၏၊ တေသံ(ဘိက္ခုနံ)=ထိုရဟန်းတို့၏၊ ဝဏ္ဏဉ္စ=ဂုဏ်ကိုလည်း၊ ဘူတံ=ထင်ရှား ရှိသည်ကို၊ တစ္ဆံ=ဟုတ်မှန်သည်ကို၊ ကာလေန=ချီးကျူး ပြောဆိုသင့်ရာ အခါ၌၊ စေ န ဘဏတိ=အကယ်၍ ချီးကျူး မပြောဆိုအံ့၊ ကဿပ=ကဿပ၊ (ဧဝံ သတိ=ဤအတိုင်း ဖြစ်နေလသော်)အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ထေရဿ=ထေရ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ န ဘဏာမိ=ချီးကျူးမပြောဆို။

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ချီးကျူးမပြော ဆိုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ သတ္တာ= ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘဏတိ=ချီးကျူးပြောဆို၏၊ ဣတိ=ဤသို့ အောက်မေ့၍၊ အညေ ဘိက္ခု= အခြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်းကို၊ ဘဇေယျံ= ဆည်းကပ်ကြကုန်ရာ၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်းကို၊ ဘဇေယျံ=၏ [တျာဿ=တေ+အဿ]တေ=ထိုဆည်းကပ်သော ရဟန်းတို့သည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=မိမိတို့ တွေ့မြင်အပ်သော အမှုအကျင့်ကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇေယျံ=ရောက် ကုန်ရာ၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=သို့၊ အာပဇ္ဇေယျံ=၏၊ တေသံ=တိုရဟန်းတို့၏၊ တံ=ထိုဒိဋ္ဌာနု ဂတိသို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ ဒိဃရတ္တံ=ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလိုငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ထေရ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏)

ကဿပ=ကဿပ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ကဿပ= ကဿပ၊ မဇ္ဈိမော=သီတင်းလတ်ဖြစ်သော၊ (ငါးဝါစပျိုး၊ ကိုးဝါတိုင်မှတ်၊ သီတင်းလတ်ဖြစ်သော) ဘိက္ခု=သည်။ပ။နဝေါ=သီတင်းငယ်ဖြစ်သော၊ (ငါးဝါမကြွယ်၊ သီတင်းငယ်ဖြစ်သော)။ပ။အဟံ=သည်၊ ဧဝရူပဿ=သော၊ နဝဿ=သီတင်းငယ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=၏။ပ။ဟိ(ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ သတ္တာ=သည်၊ အဿ=ထိုသီတင်းငယ်ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ။ပ။နံ=ထိုသီတင်းငယ် ရဟန်းကို၊ ဘဇေယျံ။ပ။ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ အဿ=၏၊ ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ သီတင်းငယ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ)။ပ။ ဒိဃရတ္တံ=လုံး။

သီတင်းငယ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ)။ပ။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။
ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှါ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှါ၊ အဿ= ဖြစ်ရာ၏၊
ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ ထေရ်ရဟန်း၏ဂုဏ်ကို ချီးကျူး ခြင်းသည်၊
ဟောတိ=၏) ကဿပ=ကဿပ၊ တသ္မာ=ထိုကြောင့်၊ အဟံ=သည်၊ ဝေရူပဿ=
သော၊ ထေရဿ=သော၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ ဝဏ္ဏံ=ကို၊ ဘဏာမိ=ချီးကျူးပြောဆို၏
။ပ။ဘဏာမိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧကာဒသမံ=၁၁-ခုမြောက်
သုတ်တည်း၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ သမဏဝဂ္ဂေါ=သမဏဝဂ်တည်း။

(၁၀) ၅-လောဏကပလ္လဝဂ်
၁-အစွာယိကသုတ်

၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=လယ်သမားဖြစ်သော၊ ဂဟပတိဿ=
အိမ်ပိုင်ရှင်ယောက်ျား၏၊ အစွာယိကာနိ=အလျင်အမြန် ဖြစ်စေသင့်ကုန်သော၊
ကရဏီယာနိ=ကေနပြုသင့်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုး
တို့တည်း။ပ။[စာပိုဒ်(၈၄)ခေတ္တသုတ်လည်းကြည့်]သီဃံ သီဃံ=လျင်မြန်စွာ
လျင်မြန်စွာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=သော၊ တဿ ဂဟပတိဿ=
ထိုအိမ်ပိုင်ရှင် ယောက်ျားမှာ၊ [တံ အနက်မရှိ]“ အဇ္ဇ ဝေ=ယနေ့ ယခုပင်လျှင်၊
မေ=ငါ၏၊ ခညာနိ=စပါးတို့သည်၊ ဇာယန္တု=အပင်ပေါက်စေကုန်သတည်း၊
သေ့ ဝေ= နက်ဖြန်၌ပင်၊ ဂတ္တိနိ=အဖုံးအလုံးရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တု=ဖြစ်စေကုန်
သတည်း၊ ဥတ္တရသေ့ ဝေ=နောက်တတိယနေ့၌ပင်၊ ဝါ=သန်ဘက်ခါ၌ပင်၊
ပစ္စန္တု= မှည့်ရင့်ပါစေကုန်သတည်း” ဣတိ=ဤသို့ မိမိလိုရာ ပြီးစီးစေနိုင်သော၊
သာ ဣဒ္ဓိ ဝါ=ထိုတန်ခိုးသည်လည်းကောင်း၊ သော အာနုဘာဝေါ ဝါ=
ထိုအစွမ်းသတ္တိ သည်လည်းကောင်း။ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=
စင်စစ်သော်ကား၊ ယံ(သမယံ)=အကြင်အခါ၌၊ ကဿကဿ=သော၊ တဿ
ဂဟပတိဿ=၏၊ တာနိ ခညာနိ=ထိုစပါးတို့သည်၊ ဥတုပရိဏာမိနိ=
အအေး အပူ ဥတု၏ ပြောင်းလဲမှု ရရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကုန်၍)
ဇာယန္တိပိ=အပင်လည်း ပေါက်ကုန်၏၊ ဂတ္တိနိ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိပိ=
ဖြစ်လည်းဖြစ်ကုန်၏၊ ပစ္စန္တိပိ= မှည့်ရင့်လည်း မှည့်ရင့်ကုန်၏၊ သော
သမယော=ထိုအချိန်အခါသည်၊ (ထိုအပင်ပေါက်သင့်ရာ၊ အဖုံးအလုံးရှိသင့်ရာ၊
မှည့်ရင့်သင့်ရာ ရက်လ အချိန်အခါသည်)ဟောတိ=ရှိရသေး၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုဿ=ရဟန်း၏၊
အစွာယိကာနိ=ကုန်သော၊ ကရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တဿ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်းမှာ၊ “အဇ္ဇ ဝေ=ပင်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုအားဖြင့် တစုံတခုသော သင်္ခတတရားကို မယူမူ၍၊ ဝါ=လွတ်မြောက်ခဲ့ခွာရာ ကိလေသာတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်ကိုမျှ မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ ဝိမုစ္စတု=လွတ်မြောက်ပါစေသတည်း၊ သွေ ဝါ = နက်ဖြန်၌သော်လည်း (ဝိမုစ္စတု=သတည်း)ဥတ္တရသွေ ဝါ=နောက် တတိယနေ့၌သော်လည်း(ဝိမုစ္စတု) [တနည်း-အဇ္ဇဝ=ပင်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရား တို့သည်၊ အနုပါဒါယ=အာရုံပြုသောအားဖြင့် မယူမူ၍၊ ဝိမုစ္စတု= လွတ်အပ်ပါစေသတည်း၊ သွေ ဝါ=လည်း၊ (ဝိမုစ္စတု) ဥတ္တရသွေ ဝါ= လည်း၊(ဝိမုစ္စတု)။စာပိုဒ်(၁၃၁)ဒုတိယ အနုရုဒ္ဓသုတ်လည်းကြည့်]ဣတိ=ဤသို့ မိမိလိုရာ ပြီးစီးစေနိုင်သော၊ သာ ဣဒ္ဓိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ သော အာနုဘာဝေါ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ ခေါ=ကား၊ ယံ(သမယံ)=၌၊ တဿ ဘိက္ခုနော= ထိုရဟန်းသည်၊ အဓိသီလမ္ပိ=အဓိသီလသိက္ခာကိုလည်း၊ သိက္ခတော= ဖြည့်ကျင့်လသော်။ပ။အဓိပညမ္ပိ=အဓိပညာသိက္ခာကိုလည်း၊ သိက္ခတော=သော်၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=၍၊အာသဝေဟိ=တို့မှ၊ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏၊ သော သမယော=ထိုအချိန်အခါသည်၊ (ထိုသိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ရာ အခါသည်) ဟောတိ=ရှိရသေး၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သိက္ခာ သုံးပါး ဖြည့်ကျင့်မှု၏ ရဟန်းအတွက် အလျင်အမြန် ဧကန် ပြုသင့်သော ကိစ္စဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ပ။

၂- ပဝိဝေကသုတ်

၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသော အယူရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကော=ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ တိဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ပဝိဝေကာနိ= ဤကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းတို့ကို၊ ပညာပေန္တိ= ခွဲခြားသိစေကုန်၏။ဝါ=ဟောပြောသတ်မှတ် ပညတ်ကုန်၏။ပ။ စိဝရပဝိဝေကံ= သင်္ကန်းကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝိဏ္ဏပါတပဝိဝေကံ=ဆွမ်းကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းလည်းကောင်း၊ သေနာသန ပဝိဝေကံ=အိပ်ရာ နေရာ ကျောင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်း လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပဝိဝေကတို့တွင်၊ အညတိတ္ထိယာ= ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည်၊ ဣဒံ စိဝရပဝိဝေကသ္မိံ=ဤသင်္ကန်းကို မှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းကို၊ ပညာပေန္တိ= ကုန်၏၊ [စိဝရပဝိဝေကသ္မိံ၌ သ္မိံဝိဘတ်ကို ဒုတိယာ အနက်၌သက်၊ သို့မဟုတ် ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသသော်လည်းကြပါ] (အညတိတ္ထိယာ=ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ= တို့သည်) သာဏာနိပိ=ပိုက်ဆံလျှော်ချည် အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ=ဆောင် ကုန်၏၊ ဝါ=ဝတ်ရုံကုန်၏၊ မသာဏာနိပိ=အခြားချည်တို့ဖြင့် ရောနှောသော ပိုက်ဆံလျှော်ချည်အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ=ကုန်၏၊ [“မိဿကသာဏ” ဟုဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် သမကကိုချေ၊ ဣကို အပြု၍ “မသာဏ” ဟုရုပ်ပြီး၏] ဆဝဒုဿာနိပိ=သူသေကောင်မှ ခွါပစ်အပ်သော အဝတ် တို့ကိုလည်း [ဆဝ=သူသေကောင်] ဝါ=ပြိန်းမြက် စသည်တို့ဖြင့် သီကုံးပြုလုပ် အပ်သော ယုတ်ညံ့သော အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ [ဆဝ(လာမက)=ယုတ်ညံ့သော+ ဒုဿ=အဝတ်]။ပ။

ပံသုကူလာနိပိ=ပံသုကူအဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=မြေကြီးပေါ်၌ စွန့်ပစ် ထားအပ်သော အဝတ်စ အဝတ်ပိုင်းတို့ကိုလည်း။ပ။ တိရီဋ္ဌာနိပိ=သစ်ခေါက် အဝတ်တို့ကိုလည်း။ပ။ အဇိနမ္ပိ=သားရေကိုလည်း၊ [ဇာပိဒံ (၆၄)ဝေနာဂပုရ သုတ်လည်း ကြည့်]။ပ။ အဇိနက္ခိပမ္ပိ=အလယ်၌ ခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း၊ ဝါ=ခွါပါ ရှိ၍ အလယ်၌ ခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း၊ [ခိပ(ဖာလိတ)အလယ်၌ ခွဲအပ်သော+အဇိန=သားကောင်အရေ] ကုသစီရမ္ပိ=သမန်းမြက် သင်္ကန်း ကိုလည်း။ပ။ [စီရ=သင်္ကန်း]။ပ။ ဝါကစီရမ္ပိ=လျှော်တေသင်္ကန်းကိုလည်း။ပ။ ဖလကစီရမ္ပိ=ပျဉ်ချပ် သင်္ကန်းကိုလည်း။ပ။ ကေသကမ္ပလမ္ပိ=လူဆံပင်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္ပလာ(သကလပ်)ကိုလည်း။ပ။ ဝါလကမ္ပလမ္ပိ= မြင်းမြီးစသည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္ပလာကိုလည်း။ပ။ ဥလူကပက္ခိကမ္ပိ=ခင်ပုပ်ငှက်တောင် အဝတ်ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ=ကုန်၏၊ [ဥလူကပက္ခိကမ္ပိ ကတံ ဥလူကပက္ခိကံ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ= ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ= တို့သည်၊ ဣဒံ စိဝရပဝိဝေကသ္မိံ=ကို၊ ပညာပေန္တိ= ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပဝိဝေကတို့တွင်။ပ။ ဣဒံ ပိဏ္ဍပါတ ပဝိဝေကသ္မိံ=ကို၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏၊ သာကဘက္ခာပိ=ဟင်းရွက်စိမ်းကို စားကုန်သည်လည်း [ဝါ=ဟင်းရွက်စိမ်းဟူသော အစာရှိကုန်သည်လည်း] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သာမာကဘက္ခာပိ=လမန်းမြက်သီးဆန်ကို စားကုန် သည်လည်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ နိဝါရာဘက္ခာပိ=ကျိတ်စပါးကို စားကုန်သည် လည်း။ပ။ ဒဒ္ဒုလဘက္ခာပိ=သားရေဖတ် အစအနကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။

ဟဒုဘက္ခာပိ=မှော်သစ်စေးကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။ကဏဘက္ခာပိ=ဆန်ကွဲကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။အာစာမဘက္ခာပိ= ထမင်းချိုးကို စားကုန်သည်လည်း။ ဝါ=ထမင်းရည်ကို သောက်ကုန်သည် လည်း။ပ။ပိညာက ဘက္ခာပိ=နှမ်းမှုန့်ညက် (နှမ်းထောင်း)ကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။

တိဏဘက္ခာပိ=မြက်ကိုစားကုန်သည်လည်း။ပ။ဂေါမယဘက္ခာပိ= နွားချေးကိုစားကုန်သည်လည်း။ပ။ဝနမူလဖလာဟာရာ=တောသစ်မြစ် သစ်သီး ဟူသော အစာအာဟာရရှိကုန်သည်(ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)ပဝတ္ထဖလဘောဇိ= အလိုလိုကြွေကျသော သစ်သီးကိုစားကုန်လျက်၊ ယာပေန္တိ=မျှတတည်နေ နိုင်ကြကုန်၏။ပ။အရညံ=(မြို့ရွာမှ ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန်ငါးရာဝေးကွာ သော)တောကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=တောကိုမှီ၍ဖြစ်သော ကိလေသာကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ [ဤလိုပုဒ်မျိုးကို ဌာနုပစာရဟု သော်လည်းကောင်း၊ “အရညပဝိဝေက”ဟု ဆိုလိုလျက် ပဝိဝေကပုဒ် ကျေသည်ဟုသော်လည်းကောင်း၊ ကြံရသည်]ရက္ခမူလံ=သစ်ပင်အနီးကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=သစ်ပင်အနီးကို မှီ၍ဖြစ်သော ကိလေသာကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သုသာနံ=သုသာန် သင်္ချိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဝနပတ္ထံ=လူသူအရောက်နည်းသော တောကြီးကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ [ဒုကစာပိဒိ ၃၁-ကြည့်]အတ္တောကာသံ= ဟင်းလင်းပြင်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပလာလပုဉ္ဇံ= ကောက်ရိုးပုံ လိုင်ခေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဘုသာဂါရံ= ကောက်ရိုးအိမ် (ကောက်ရိုးတဲ)ကိုလည်းကောင်း၊ [ဒိ၊ မဟာဝဂ်၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် ဒီကာ။ ၁၇၁] ပညာပေန္တိ=ကုန်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=ဤတရားဖြင့် ဆုံးမရာ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ပဝိဝေကာနိ=ကိလေသာ တို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓေ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ စ=စတု ပါရိသုဒ္ဓိသီလရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အဿ=ထိုရဟန်းသည်၊ ဒုဿီလျံ= သီလမရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်သည်၊ ဝါ=ကို၊(သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ပါဏာတိပါတ စသော ငါးမျိုးသော အကုသိုလ်စေတနာသည်၊ ဝါ=ကို) ပဟီနဉ္စ=ပယ်အပ်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ တေန=ထိုဒုဿီလျ အကုသိုလ်မှ။ ဝိဝိတ္တော စ=ကင်းကွာဆိတ်သုန်းသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော စ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်ပညာရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အဿ=ထိုရဟန်းသည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=မှားယွင်းသော အမြင်သည်၊ ဝါ=ကို။ ပဟီနာ စ=ပယ်အပ်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ တာယ=ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ၊ ဝိဝိတ္တော စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။

နိဏာသဝေါ စ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=
 ၏။ အဿ=ထိုရဟန်းသည်။ အာသဝါ=အသဝလေးပါးတို့သည်။ ဝါ=တို့ကို၊
 ပဟိနာ စ=ပယ်အပ်ကုန်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ တေဟိ=
 ထိုအာသဝတို့မှ၊ ဝိဝိတ္တာ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဘိက္ခု=သည်။ သီလဝါ စ=သည်လည်းကောင်း
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (တတော=ထို့ကြောင့်)အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊
 အဂ္ဂပ္ပတ္တာ=သီလအားဖြင့် မြင့်မြတ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊
 ဝါ=သီလ၏အထွတ်အထိပ် အဆင့်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊ သာရပ္ပတ္တာ=
 သီလအဆီအနှစ်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊ သုဒ္ဓေါ= သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သူဟူ၍၊
 သာရေ=သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်ရည် အဆီအနှစ်၌၊ ပတိဋ္ဌိတော=
 တည်သောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုလျှင်ကား၊ ကဿကဿ=
 သော၊ ကဟပတိဿ=၏။ သမ္ပန္နံ=မှည့်ရင့်သော သလေးစပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊
 သာလိကေတ္တံ =သလေးစပါးခင်းသည်၊ (အဿ=ရှိ ရှာ၏) တံ ဇနံ =
 ထိုသလေးစပါးခင်းကို၊ ကဿကော=သော၊ ကဟပတိ=သည်။ သီဃံ သီဃံ=
 လျင်မြန်စွာ လျင်မြန်စွာ၊ လဝါပေယျ=ရိတ်စေရာ၏။ပ။ လဝါပေတွာ=
 ရိတ်စေပြီး၍။ပ။ သဃံရာပေယျ=စုစည်းစေရာ၏ ။ပ။ သဃံရာပေတွာ=
 စုစည်းစေပြီး၍၊ “စေ” ဟူသော ကာရိတ်သံ ပါစေရမည်။ပ။ ဥဗ္ဗာဟာပေယျ=
 ကောက်နယ်တလင်းသို့ သယ်ယူပို့ဆောင်စေရာ၏ ။ပ။ ပုဋ္ဌံ=အစုအပုံကို၊
 ကာရာပေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏။ပ။ မဒ္ဓါပေယျ= နယ်စေရာ၏ ။ပ။ ပလာလာနိ=
 ကောက်ရိုးတို့ကို၊ ဥဒ္ဓရာပေယျ=ဖယ်ထုတ် စေရာ၏ ။ပ။

ဘုသိကံ=စပါးဖျင်း အနုပိအဖွဲကို။ပ။ သြပုနာပေယျ=စင်ကြယ်အောင်
 ပြုလုပ်စေရာ၏ ။ပ။ အတိဟာရာပေယျ=စပါးကိုအတွင်း ဆောင်သွင်းစေရာ၏
 ။ပ။ ကောဋ္ဌာပေယျ=ထောင်းထုစေရာ၏ ။ပ။ ထုသာနိ=စပါးအခွံတို့ကို၊
 ဝါ=ဖွဲတို့ကို၊ ဥဒ္ဓရာပေယျ=ဖယ်ထုတ်စေရာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့
 ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့်၊ ကဿကဿ=သော၊ ကဟပတိဿ=၏။ တာနိ ညောနိ=ထိုစပါး
 တို့သည်၊ အဂ္ဂပ္ပတ္တာနိ=ကောင်းမြတ် ဖြူစင်သော ဆန်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သည်၊
 သာရပ္ပတ္တာနိ=အနှစ်အဆန်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ကုန်သည်၊ သုဒ္ဓါနိ= သန့်ရှင်း
 ကုန်သည်၊ သာရေ=အနှစ်အဆန်၏ အဖြစ်၌၊ ပတိဋ္ဌိတာနိ=တည်ကုန်သည်၊
 အဿု=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ ဒုတိယံ။

၃-သရဒသုတ်

၉၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သရဒသမယေ=
 တန်ဆောင်မုန်းလ သရဒရာသီအခါ၌၊ ဒေဝေ=ကောင်းကင်သည်၊ ဝိဒ္ဓေ=

မိုးတိမ်ကင်းကွာ ဟာလာဟင်းလင်း ထုတ်ချင်းထွင်းလသော်၊ ဝါ=မိုးတိမ်ကင်း ပြတ် ဝေးရပ်အသွင် ထင်လာလသော်။ ဝိဂတဝလာဟကေ=ကင်းရှင်းပြီးသော တိမ်တိုက်ရှိလသော်၊ အာဒိစ္စော=ထွက်သစ်စ နေလုလင်သည်၊ နဘံ=ကောင်းကင်သို့၊ အဗ္ဘုဿက္ကမာနော=ရှေ့ရှုပေါ်ထွက် ခုံတက်လာလျက်၊ သဗ္ဗ=အားလုံးစုံသော၊ အာကာသဂတံ=ကောင်းကင်ပြင်၌ ရောက်ရှိနေသော၊ တမဂတံ=အမိုက်မှောက်ထုကို၊ [တမောဇဝ တမဂတံ] အဘိဝိဟစ္စ=လွမ်းမိုး ဖြိုခွင်း ရှင်းလင်း၍၊ ဘာသတေ စ=ထွန်းလည်း ထွန်းလင်း၏၊ တပတေ စ=တောက်လည်း တောက်ပ၏၊ ဝိရောစတိ စ=တင့်တယ်ဝင်းလက် အဆင်း ထွက်လည်းထွက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အရိယသာဝကဿ=အရိယာတပည့်၏၊ (သန္တာနော=စိတ်အစဉ်၌)ဝိရဇံ=ရာဂအစရှိသော မြူကင်းသော၊ ဝိတမလံ=ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးကင်းသော၊ ဓမ္မစက္ခု=သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို ခွဲခြားယူငင် သိမြင် တတ်သော သောတာပတ္တိ ဉာဏ်မျက်စိသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (တတော=ထိုအခါ၌)ဒဿနုပ္ပါဒါ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့်၊ သဟ=တပြိုင်နက်၊ အရိယသာဝကဿ=သည်၊ [ပဟိယန္တိ၌စပ်] သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ ဝါ=အစစ်အမှန်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးအပေါင်း၌ အတ္တကောင်ဟု မှားယွင်းစွာယူဆမှုလည်းကောင်း၊ [သ=သန္တ=ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော+ကာယ=ခန္ဓာငါးဝကိုယ်ကာယ၌+ဒိဋ္ဌိ=အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင်ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုး] ဝိစိကိစ္ဆာ=ဝိစိကိစ္ဆာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း သဘောလည်းကောင်း၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသော=နွားခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ကြောင်း အကျင့်ဟုမှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ယူဆခြင်း သဘောသည်လည်းကောင်း၊ [သီလ၊ ဝတ=အလေ့၊ အကျင့်ကို+ပရာမာသ=မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ယူဆခြင်း၊ ကိလေသာမှစင်ကြယ်ကြောင်း၊ ဒုက္ခစပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းကြောင်း အလေ့အကျင့်ဟု ယူဆခြင်း] ဣတိ=ဤသို့၊ တိဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ပဟိယန္တိ= ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

အထ=ထိုမှတပါး၊ အပရံ=နောက်ထပ်တဖန်၊ အဘိဇ္ဈာယ စ= အဘိဇ္ဈာလောဘမှလည်းကောင်း၊ ဝါ=အလွန်လိုချင် မက်မောတတ်သော ဝိသမလောဘမှလည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒေန စ = ဒေါသဗျာပါဒမှလည်းကောင်း၊ ဒွိဟိ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့မှ၊ နိယျာတိ=ထွက်မြောက်၏။

သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ ပ။ [ဒုကဏပိဒိံ ၁၃-ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=(ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍နေရာ) ထိုအခါ၌၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ကာလံ= ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ စေ ကရေယျ=အကယ်၍ပြုငြားအံ့။ (ဝေ သတိ=ဤသို့ ပြုသည်ရှိသော်) ယေန သံယောဇနေန=အကြင် သံယောဇဉ်နှင့်။ သံယုတ္တော=ယှဉ်တွဲနေသော၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်၊ ဣမံ လောကံ=ဤကာမ ဘုံသို့၊ အာဂစ္ဆေယျ=ပဋိသန္ဓေတည်နေလာရာ၏။ တံ သံယောဇနံ=ထိုသံယောဇဉ်သည်။ (ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေ လာကြောင်းဖြစ်သော ထိုဩရဗ္ဗာဂိယ သံယောဇဉ်နှင့်တကွ ဥဒ္ဓမ္မာဂိယ သံယောဇဉ်သည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ။

၄-ပရိသာသုတ်

၉၆။ [ဒုကနိပါတ် ပရိသဝဂ် စာပိုဒ် ၄၄၊ ၄၅ တို့၌ မပါသော ဝါကျတို့ကိုသာ အနက်ရေးမည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခု=တို့သည်။ ပ။ ဝိဟရန္တိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=(ညီညီ ညွတ်ညွတ် နေထိုင်ကြရာ) ထိုအခါ၌၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗဟံ=များစွာသော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကို၊ ပသဝန္တိ=ဖြစ်ပွားစေကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ စေတောဝိမုတ္တိယာ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့မှ စိတ်၏လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ မုဒိတာယ=(အပ္ပနာသို့ ရောက်သော) မုဒိတာဖြင့်၊ ဗြဟံ=မြတ်သော။ ဝိဟာရံ=နေထိုင်ခြင်းကို။ ဝါ= နေထိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တိ=နေထိုင်ကြကုန်၏။

[ဤနည်း၌ ယဒိဒံ အနက်မရှိ။ တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=၌၊ စေတောဝိမုတ္တိ=သော၊ ယဒိဒံ(ယာ အယံ) မုဒိတာ=အကြင်အပ္ပနာသို့ ရောက်သော မုဒိတာသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) စေတောဝိမုတ္တိယာ=သော၊ တာယ မုဒိတာယ=ထိုအပ္ပနာသို့ရောက်သော မုဒိတာဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်၊ ဗြဟံ=မြတ်သော၊ ဝိဟာရံ=နေထိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ=နေထိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တိ= နေထိုင်ကြကုန်၏။]။

ပမုဒိတဿ=ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်သောသူမှာ၊ ပီတိ=(ငါးမျိုးသော) ပီတိသည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏။ ပီတိမနဿ=ပီတိဖြင့် ရွှင်လန်းနှစ်သက်သော စိတ်ရှိသောသူ၏၊ ကာယော=ရူပကာယ၊ နာမကာယသည်၊ ပဿမ္ဘတိ= ငြိမ်းအေး၏၊ ပဿဒ္ဓကာယော=ငြိမ်းအေးသော ရူပကာယ၊ နာမကာယ ရှိသောသူသည်၊ သုခံ=ကာယိက စေတသိကသုခနှစ်မျိုးကို၊ ဝေဒိယတိ=ခံစား၏၊ သုခိနော=သုခရှိသူသည်၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ သမာဓိယတိ=အာရုံ၌ကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ ထားအပ်ထားနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဥပရိပဗ္ဗတေ=တောင်၏အထက်၌၊
 ဝါ=တောင်ပေါ်၌၊ ထုလ္လုဖုသိတကော=ကြီးသောမိုးပေါက်ရှိသော[ထုလ=ထုလ္လု=
 ကြီးသော]ဒေဝေ=မိုးသည်၊ ဝဿန္တေ=ရွာလသော်၊ တံ ဥဒကံ=ထိုမိုးရေသည်၊
 ယထာနိန္ဒံ=အကြင်အကြင် အနိမ့်ပိုင်းအရပ်သို့၊ ဝါ=နိမ့်ရာနိမ့်ရာ အရပ်တိုင်း
 သို့၊ ပဝတ္တုမာနံ=စီးဆင်းလျက်၊ ပဗ္ဗတ+ကန္တရ+ပဒရ+သာခါ= တောင်ပေါ်နှင့်+
 ရေအယဉ်တိုက်စား ထွင်းဖောက်ထားအပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့+
 ကွဲအက်သောမြေကြီး+မြောင်းငယ်လက်တက်တို့ကို၊ ပရိပူရေတိ=ပြည့်စေ၏၊
 [ကေန ဥဒကေန ဒရော ဒါရိတောတိ ကန္တရော= ရေတိုက်စားထွင်းဖောက်
 အပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့။ “ပဒရ=ရေဝဲမြစ်” ဟုသော်လည်း ဋီကာအတိုင်း
 အနက်ဆိုနိုင်သေး၏။] ပဗ္ဗတ၊ ကန္တရ၊ ပဒရ၊ သာခါ=တို့သည်၊ ပရိပူရာ=
 ပြည့်ကုန်သည်၊(ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)ကုသောဗ္ဘေ=တွင်းငယ်ကျင်းငယ် တို့ကို၊
 ပရိပူရေန္တိ=ပြည့်စေကုန်၏၊ ကုသောဗ္ဘာ=တွင်းငယ်ကျင်းငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ=
 ပြည့်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=၍)မဟာသောဗ္ဘေ=တွင်းကြီးကျင်းကြီးတို့ကို။ပ။ကုန္တ
 ဒိယော=မြစ်ငယ်တို့ကို။ပ။ကုန္တဒိယော=မြစ်ငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ(ဟုတွာ)
 မဟာနဒိယော=မြစ်ကြီးတို့ကို။ပ။သမုဒ္ဒံ=သမုဒ္ဒရာကို၊ ပရိပူရေန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=
 တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမအာဇာနီယသုတ်

၉၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါ
 တို့နှင့်။သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ရညော=မင်း၏၊ ဘဒြော=ကောင်းသော၊
 အဿာဇာနီယော=မြင်းအာဇာနည်သည်။ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်း
 မဟုတ်သည်ကိုသိသော မြင်းလိမ္မာသည်၊ [ကာရဏာ ကာရဏံ အာဇာနာတိတိ
 အာဇာနီယော]ရာဇာရဟော=မင်းအား ထိုက်တန်သည်၊ ရာဇဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏
 အသုံးအဆောင်သည်၊ ဝါ=မင်း၏အသုံးတော်ခံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ရညော=
 မင်း၏၊ အင်္ဂန္တေဝ(အင်္ဂံ +ဣတိ+ဧဝ)=ခြေလက်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့်တူ၏
 ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါဟူ၍သာလျှင်၊ သရံ=ထည့်သွင်းရေတွက်
 အပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ခေါ်ဆိုအပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊
 (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ရညော=၏၊ ဘဒြောပ။သရံ=
 သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ရညော=
 ၏၊ ဘဒြော=ကောင်းသော၊ အဿာဇာနီယော=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော

စ=ကိုယ်ခန္ဓာ အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နောစ= ကိုယ်ခန္ဓာခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဧဝသမ္ပန္နော စ=ကိုယ်၏ အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန် သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။ ပ။ ဂစ္ဆတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာဟုနေယျော=လေးစား --- မူထိုက်သည်လည်းကောင်း၊ [ဇာပိဒ် (၇၁) ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ပါဟုနေယျော=ဝေးနယ် --- - - - - - ငှါသင့်လျော်သည်လည်းကောင်း။ ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ= တော်မူသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု။ ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော စ=ဂုဏ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နော စ=ဝီရိယခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဧဝသမ္ပန္နော စ=ဉာဏ်အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့လျှင်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော= ဂုဏ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ [ထို့နောက် ဒုက ဇာပိဒ် ၃၇-နှင့် ဤတိက ဇာပိဒ် ၁၂၊ ၂၀-ကြည့်]။ ပ။ ဧဝံခေါ=ဤသို့လျှင်။

၈-ပေါတ္တကသုတ်

၁၀၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ နဝေါ=ရက်သစ်စဖြစ်သော၊ ပေါတ္တကောပိ= လျှော်ချည် အဝတ်သည်လည်း၊ ဒုဗ္ဗတ္ထော စ = ပေါက်ပြန်ချွတ်ယွင်းသော အဆင်းရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင်းမလှသည်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသမ္ပယော စ = အခံခက်သော အတွေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ကြမ်းတမ်းသော အတွေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ [ဒုက္ခေ ဓမ္မိတဗ္ဗောတိ ဒုက္ခော။ ဒု+ဓမ္မ+ကို] အပ္ပတ္တော စ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမော=မဟောင်းမသစ် အလယ်အလတ် ဖြစ်သော၊ ဝါ=အသုံးပြုခဲ့ရာ အလယ်ပိုင်း အချိန်အခါ၌ ဖြစ်သော၊ [မဇ္ဈေ ပရိဘောဂကာလေ ပဝတ္တော မဇ္ဈိမော] ပေါတ္တကောပိ= သည်လည်း။ ပ။ ဇိတ္ထော=အသုံးပြု၍ဟောင်းနွမ်းသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇိတ္တံ=ဟောင်းနွမ်း သော၊ ပေါတ္တကမ္ပိ=ကိုလည်း၊ ဥက္ကလိပရိမဇ္ဇနံ ဝါ=ထမင်းအိုး ပွတ်သုတ်၊ လက်နှီးစုတ်ကိုလည်း၊ ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ သင်္ကာရကုဋေ ဝါ=အမှိုက်ပုံ၌သော်လည်း၊ နံ=ထိုလျှော်ချည်အဝတ်နွမ်းကို။ ဆဇ္ဇန္တိ= စွန့်ပစ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ နဝေါ=ငါးဝါမကြွယ် သီတင်းငယ်ဖြစ်သော၊
 ဘိက္ခု=သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော
 အကျင့်တရားရှိသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍မူလည်းဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံ
 သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) ဣဒံ =ဤသီလမရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အဿ=
 ထိုသီတင်းငယ် ရဟန်း၏၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာယ=ဖောက်ပြန် ချွတ်ယွင်းသော
 ကိုယ်အဆင်း၊ ဂုဏ်အဆင်းရှိသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ (အဟံ=ငါဘုရားသည်) ဝဒါမိ=
 ဟောတော်မူ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ပေါတ္တကော=ထိုလျှော်ချည်အဝတ်သည်၊
 ဒုဗ္ဗဏ္ဏော သေယျထာပိ=အဆင်းမလှသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=
 ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအဆင်းမလှသော လျှော်ချည်အဝတ်၊
 မချွတ်တူစွာ၊ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ပန=ဒုက္ခသမ္ပဿဖြစ်ပုံကား၊ အဿ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ယေ=အကြင်
 အလုပ်အကျွေး ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ စသူတို့သည်၊ (ဧတံ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို)
 သေဝန္တိ=မှီခိုကုန်၏၊ ဘဇန္တိ=ဆည်းကပ်ကုန်၏၊ ပယိရပါသန္တိ=သွားလာ
 ချဉ်းကပ်ကုန်၏။ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ =မိမိတို့တွေ့မြင်အပ်သော ဆရာအမှုအကျင့်ကို
 အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ တေသံ=ထိုအလုပ်အကျွေး
 ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေစသူတို့၏၊ တံ=ထိုမှီခိုဆည်းကပ်ခြင်းသည်၊ ဒိဃရတ္တံ=လုံး၊
 အဟိတာယ=ငှါ၊ ဒုက္ခာယ=ငှါ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣဒံ=ဤအဟိတ၊
 ဒုက္ခဖြစ်ခြင်းကို၊ အဿ=ထိုဒုဿီလရဟန်း၏၊ ဒုက္ခသမ္ပဿတာယ=ကြမ်း
 တမ်းသော အတွေ့ရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ (အဟံ=သည်) ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 သော ပေါတ္တကော=သည်၊ ဒုက္ခသမ္ပဿော သေယျထာပိ=ကြမ်းတမ်းသော
 အတွေ့ရှိသကဲ့သို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအတွေ့
 ကြမ်းသော လျှော်ချည်အဝတ်၊ မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊
 ဝဒါမိ=၏။

ပန=အပ္ပဏ္ဍဖြစ်ပုံကား၊ သော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယေသံ=အကြင်
 ဒါယကာတို့၏၊ စိဝရ+ပိဏ္ဏပါတ+သေနာသန+ ဂိလာနပ္ပစ္စယ ဘောသဇ္ဇ
 ပရိက္ခာရံ=သင်္ကန်း+ဆွမ်း+အိပ်ရာ နေရာ ကျောင်း+လူမမာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်
 တက် ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အဦ ဖြစ်သော
 ဆေးကို၊ [ဒုကစာပိဒံ ၂-သုတ်ကြည့်] ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=ခံယူ၏။ တေသံ=
 ထိုဒါယကာတို့၏၊ တံ=ထိုအလှူဒါနသည်၊ မဟပ္ပလံ=များသော တမလွန်
 အကျိုးရှိသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ မဟာနိသံသံ=များသော တမလွန်အကျိုးဆက်
 အာနိသင်ရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣဒံ=ဤများသော တမလွန်အကျိုး
 အာနိသင် မရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အဿ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏။

အပ္ပဋ္ဌတာယ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။
အပ္ပဋ္ဌေါ သေယျထာပိ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သကဲ့သို့။ပ။တထူပမံ=
ထိုတန်ဘိုးနည်းသော လျှော်ချည်အဝတ်၊ မရွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊
အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမော=(ငါးဝါစပျိုး၊ ကိုးဝါတိုင်မှတ်)
သီတင်းလတ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ဒုဿိလော=သည်၊ ပါပဓမ္မော=
သည်၊ ဧပိ ဟောတိ=အံ့။ပ။ထေရော=(ဆယ်ဝါပြည့်မှီ) ထေရ်ဖြစ်သော။ပ။(ဧဝံ
သတိ=သော်)၊ ဣဒံ=ဤသီလမရှိသည်အဖြစ်ကို။အဿ= ထိုထေရ်ဖြစ်သော
ရဟန်း၏။ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာယ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ ဧဝရူပေါ=ဤသီလမရှိခြင်းသဘော
ရှိသော၊ ထေရော=ထေရ်ဖြစ်သော၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းသည်၊ သံဃမဇ္ဈေ=
သံဃအလယ်၌၊ ဘဏတိ=စကားပြောငြားအံ့၊ တံ ဧနံ=ထိုထေရ်ရဟန်းကို၊
ဘိက္ခု=အခြားရဟန်းတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်၏၊
(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်သနည်းဟူမူ)ဗာလဿ=
နားမလည်သူဖြစ်သော၊ အဗျတ္တဿ=မလိမ္မာ မနှံ့စပ် မပါးနပ်သော၊ တုယံ=
သင့်အား၊[ကိ နုခေါ၌စပ်]ဝါ=သင်၏၊ ဝါ=သင်သည်၊[ဘဏိတေန ၌စပ်]ဘဏိ
တေန=ပြောဆိုအပ်သောစကားဖြင့်၊ ဝါ=စကားပြောဆိုနေခြင်းဖြင့်၊ ကိ နုခေါ=
အဘယ်အကျိုးရှိမည်နည်း၊ တုမ္မိ=သင်လိုလူကပင်လျက်လည်း၊ ဘဏိတဗ္ဗံ=
စကားပြောဆိုသင့်၏ဟူ၍။ မညသိ နာမ=မှတ်ထင်နေလေဘိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊
(အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်၏)။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ကုပိတော=
စိတ်ဆိုးသည်၊ အနတ္တမနော=မိမိပင်ကိုယ်စိတ်ကောင်းမရှိသည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်း
သာသည်၊(ဟုတွာ=ဖြစ်၍)သင်္ကာရကုဋေ=၌၊ နံ ပေါတ္တကံ=ထိုလျှော်ချည်
အဝတ်ကို၊ ဥက္ခိပတိ ဣဝ=စွန့်ပစ်သကဲ့သို့၊[သင်္ကာရကုဋေ+ ဣဝ]တထာ=
ထို့အတူ၊ ယထာရူပါယ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ ဝါစာယ=စကားကြောင့်၊
သံဃော=သံဃာသည်၊ တံ=ထိုရဟန်းကို၊ ဥက္ခိပတိ=(ဥက္ခေပနိယကံဖြင့်)
စွန့်ပစ်ကြဉ်ဖယ်၏၊ တထာရူပိ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊(ထိုသို့ ဥက္ခေပနိယကံဖြင့်
စွန့်ပစ်ကြဉ်ဖယ် ခံရကြောင်းဖြစ်သော)ဝါစံ=စကားကို၊ နိစ္ဆာရေတိ=ပြောဆို၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နဝံ=ရက်သစ်စဖြစ်သော၊ ကာသိကံ=ကာသိတိုင်း၌
ဖြစ်သော၊ ဝတ္တံပိ=အဝတ်သည်လည်း၊ ဝဏ္ဏဝန္တ ညေဝ=တင့်တယ်လှပသော
အဆင်းရှိသည်လည်းကောင်း၊ သုခသမ္ပဿဉ္စ=ကောင်းသော အတွေ့ရှိသည်
လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဂဉ္စ=အဘိုးများစွာ ထိုက်တန်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=
၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမံ=မဟောင်း မသစ် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော။ပ။
ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇိဏ္ဍံ=ဟောင်းနွမ်းသော၊ ကာသိကံ=သော၊ ဝတ္တံပိ=သည်လည်း။

ဝဏ္ဏဝန္တဉ္ဇေဝ။ပ။ ဝတ္ထံပိ=အဝတ်ကိုလည်း၊ ရတနပလိဝေဌနံ ဝါ=ရွှေ ငွေ စသော ရတနာကို ထုပ်ချည်ရစ်ပတ်ကြောင်း ပုဝါ(ရတနာထုပ်ပုဝါ) ကိုသော်လည်း၊ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ ဂန္ဓကရဏ္ဍကေ ဝါ=နံ့သာကြုတ်၌ သော်လည်း၊ နံ=ထိုကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်ကို၊ ပက္ခိပန္တိ=ထည့်ကြကုန်၏။ပ။

သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသော အကျင့်တရား ရှိသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အံ့(ဧဝံ သတိ=သော်)ဣဒံ=ဤသီလ ရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အဿ=ထိုသီတင်းငယ်ရဟန်း၏၊ သုဝဏ္ဏတာယ=တင့်တယ်လှပသော ကိုယ်အဆင်း၊ ဂုဏ်အဆင်းရှိသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာသိကံ=သော၊ တံ ဝတ္ထံ=ထိုအဝတ်သည်၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ သေယျထာပိ=တင့်တယ် လှပသော အဆင်းရှိသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအဆင်းလှသော ကာသိတိုင်းအဝတ်၊ မဇ္ဈိတူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ပန=သုခသမ္မဿဖြစ်ပုံကား၊ အဿ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ယေ=တို့သည်၊(ဧတံ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို)သေဝန္တိ။ပ။တေသံ=တို့၏၊ တံ=ထိုမိမိဆည်းကပ်ခြင်းသည်၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှါလည်းကောင်း၊ သုခါယ= ချမ်းသာခြင်းငှါလည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဣဒံ=ဤဟိတသုခဖြစ်ခြင်းကို၊ အဿ=ထိုသီလရှိသော ရဟန်း၏၊ သုခသမ္မဿတာယ=ကောင်းသော အတွေ့ရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။သုခသမ္မဿံ သေယျထာပိ= ကောင်းသောအတွေ့ရှိသကဲ့သို့။ပ။ တထူပမံ=ထိုကောင်းသော အတွေ့ရှိသော ကာသိတိုင်းအဝတ်၊ မဇ္ဈိတူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ပ။

ပန=မဟာဠုဖြစ်ပုံကား၊ သော=ထိုသီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယေသံ= အကြင်ဒါယကာတို့၏။ပ။မဟာပူလံ=သည်၊ မဟာနိသံသံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣဒံ=ဤများသော တမလွန်အကျိုး အာနိသင်ရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အဿ=ထိုသီလ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ မဟာဠုတာယ=အဘိုးများစွာထိုက်တန်သည် အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။မဟာဠု သေယျထာပိ=ထိုအဘိုးများစွာထိုက်တန်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤသီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=အဘိုးများစွာ ထိုက်တန် သော ကာသိတိုင်းအဝတ် မဇ္ဈိတူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ပ။ဝေရူပေါ= ဤသို့သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသဘောရှိသော။ပ။တမေန=(သီလရှိသော) ထိုထေရ်ရဟန်းကို။ဘိက္ခူ= အခြားရဟန်းတို့သည်၊ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု= ပြောဆိုကြကုန်၏။(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြ ကုန်သနည်းဟူမူ) အာယသ္မန္တော=အရှင်ဘုရားတို့၊ (တုမေ=အရှင်တို့သည်) အပ္ပသဒ္ဒါ= ကျယ်လောင်သောအသံမရှိကုန်သည်၊ ဟောထ=ဖြစ်ပါကုန်လော၊ ထေရော=

ထေရ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဓမ္မဉ္ဇ=သုတ်အဘိဓမ္မာတရားကိုလည်းကောင်း၊
ဝိနယဉ္ဇ=ဝိနည်းကိုလည်းကောင်း၊ ဘဏတိ=ရွတ်ဆို ဟောပြောနေပါ၏၊
ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟံသု=၏)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့
လျှော်ချည်အဝတ်၊ ကာသိတိုင်းအဝတ်၊ မချွတ်တူငြား၊ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ပါးရှိသည်
အဖြစ်ကြောင့်။ပ။ (မယံ=ငါတို့သည်)ကာသိကဝတ္ထုပမာ=ကာသိတိုင်းအဝတ်၊
မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ပေါတ္တကူပမာ=
လျှော်ချည်အဝတ်၊ မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိကုန်သည်၊ န ဘဝိဿာမ=
မဖြစ်ကုန်အံ့။ပ။အဋ္ဌမံ။

၉- လောဏကပလ္လသုတ်

၁၀၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=
ပြောဆိုရာငြားအံ့၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ)ယထာ ယထာ=
အကြင်အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အယံ ပုရိသော=ဤယောက်ျားသည်၊
ဝါ=ဤသတ္တဝါသည်၊ ကမ္မံ=(ပါဏာတိပါတစသော)အကုသိုလ်ကံကို၊
ကရောတိ=ပြု၏၊ တထာ တထာ=ထိုထို ပြုလုပ်အပ်သမျှတိုင်းသော အခြင်းအရာ
အားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုထိုပြုလုပ်အပ်သမျှ လုံးဝဥသံ့ အကုန်အစင်အားဖြင့်၊ တံ=
ထိုအကုသိုလ်ကံကို၊ ဝါ=ထိုအကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို၊ ပဋိသံဝေဒိယတိ=
မလွဲစကန် ခံစားအပ်သည်သာ၊ [မိမိပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံကို မည်သည့်
နည်းနဲ့မျှ ရှောင်လွှဲ၍မရနိုင်၊ ပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကို
အကုန်အစင် စကန်မုချ ခံစားရတော့သည်ဟူလို]ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=
ပြောဆိုရာငြားအံ့)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ သန္တံ(ဧဝံ သန္တေ)=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊
ဝါ=ဤသို့ပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံအကျိုးကို အကုန်အစင် ခံစားရမည်
စကန်ဖြစ်ချေ လသော်၊(တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ)ဗြဟ္မစရိယဝါသော=
(ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံကို ကုန်စေနိုင်သော)မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို
ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမည်သည်။ ဝါ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို
ကျင့်သုံးသော်လည်း ကျင့်သုံးရာ ရောက်သည်မည်သည်၊ န ဟောတိ=
မဖြစ်တော့ပေ၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်။ ဒုက္ခဿ=
ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တကိရိယာယ=အဆုံးကို ပြုခြင်းငှါ၊ ဩကာသော=
အခွင့်အလမ်းသည်၊ န ပညာယတိ=မထင်ပေါ် လာနိုင်တော့ပေ။

☰

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမှတပါး၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=သို့၊
ဝဒေယျ=အံ့၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=မူ)ယထာ ယထာ=အကြင်အကြင်
အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=မျက်မှောက်ဘဝ၊ ဒုတိယဘဝစသော ဆိုင်ရာ
ဆိုင်ရာဘဝ၌ အကျိုးပေးခြင်းဟူသော အကြင်အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊

ဝေဒနီယံ=ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ ဝါ=ခံစားဘို့ရာ အကျိုးပေးခွင့်ရရှိသော၊
 ကမ္မံ=ကံကို၊(ပဋ္ဌမဇောစေတနာ၊ သတ္တမဇောစေတနာ စသောကံကို)အယံ
 ပုရိသော=သည်၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ တထာ တထာ=ထိုထို ကံပြုလုပ်ခဲ့
 တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=ထိုထိုကံပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း
 မျက်မှောက်ဘဝစသည်တို့၌ အကျိုးပေးခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
 သာလျှင်၊[ကံပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာလျှင်ဟူလို]အဿ=
 ထိုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဋိသံဝေဒီယတိ=ခံစားအပ်၏။ဝါ=ခံစားနိုင်၏။
 [ပဋ္ဌမဇောစေတနာ၊ သတ္တမဇောစေတနာ စသော ကံများကို ပြုလုပ်ခဲ့စဉ်က
 အောင်မြင်စွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း(အကျိုးပေးချိန်ဖြစ်သော မျက်မှောက်ဘဝ၊
 ဒုတိယဘဝ စသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာဘဝ၌) ထိုကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာလျှင်
 အကျိုးခံစားရသည်၊ အကျိုးပေးခွင့်မရလျှင် ထိုကံများသည် အချည်းနှီး
 အဟောသိကံ ဖြစ်သွားကြသည်ဟူလို]ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝေဒယျ=အံ)ဘိက္ခဝေ=
 တို့၊ ဧဝံ သန္တံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ဝါ=ဤသို့ ပဋ္ဌမဇောစေတနာ စသော
 ကံပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာ အကျိုးခံစားရသည် ဖြစ်လသော်၊(တဿ=
 ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ)။ပ။ပညာယတိ=ထင်ပေါ်လာနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စဿ=အချို့သော၊
 ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္မိ=အနည်းငယ်မျှသော်လည်းဖြစ်သော၊
 ယံ ပါပကမ္မံ=အကြင်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကို၊ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်ခဲ့ပြီ၊(တံ
 ပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်) တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို(မကောင်း
 မှု ပြုလုပ်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)နိရယံ=ငရဲသို့၊ ဥပနေတိ=ဆောင်ပို့၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်[ကတံ၊
 ဝေဒနီယံတို့၌စပ်ပါ]ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ [ခါယတိ၌စပ်]တာဒိသံယေဝ=ထိုနှယ်မခြား
 အလားတူပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာဖြစ်သော၊ အပ္ပမတ္တကံ=အနည်းငယ်မျှ
 လောက်ပင်၊ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်သော၊ ပါပကမ္မံ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်၊
 ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ခံစားအပ်သည်၊ ဝါ=ယခုမျက်မှောက်
 ဘဝ၌ အကျိုးပေးခွင့်ရသည်၊ ဟောတိ=၏ (ဒုတိယေ=ဒုတိယဘဝ အတ္တဘော၌)
 အဏုပိ=အဏုမြူပမာဏ အနည်းငယ်မျှပင်လည်း၊ န ခါယတိ=အကျိုးမထင်
 ပေါ်လာ၊ ဝါ=အကျိုးမပေး၊ ဗဟုဒေဝ=မြောက်မြားလှစွာကား၊ ကိံ=အဘယ်
 ကြောင့်၊(ခါယတိ=အကျိုးထင်တော့အံ့နည်း၊ ဝါ=အကျိုးပေးတော့အံ့နည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပဿ=အဘယ်သို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဿ=
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္မိ=သော၊ ယံ ပါပကမ္မံ=ကို၊ ကတံ=ပြီ၊ (တံ
 ပါပကမ္မံ= သည်)တမေနံ=ကို၊ နိရယံ=သို့။ဥပနေတိ=သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ပန=ထိုမေးခွန်း၏အဖြေကား[ဤ“ပန”ကဲ့သို့သော နိပါတ်ပုဒ်တို့ကို သင့်သလို အနက်ပေးရ၏။ အနက်မပေးဘဲလည်း ချန်ထားနိုင်၏] ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘာဝိတကာယော= ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ကာယာနုပဿနာ ဘာဝနာမရှိသည်၊ အဘာဝိတသီလော= ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာအလေ့အလာမရှိသည်၊ အဘာဝိတစိတ္တော=ဖြစ်ပွား စေအပ်သော ဘာဝနာစိတ်မရှိသည်၊ အဘာဝိတပညော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာပညာ မရှိသည်၊ ပရိတ္တော=နည်းပါးသေးသိမ်သော အကျင့်ဂုဏ်ရှိသည်၊ အပ္ပါတုမော=အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့် သေးငယ်သော အတ္တဘောရှိသည်၊ [အပ္ပ+ အာတုမ]အပ္ပဒုက္ခဝိဟာရီ=အနည်းငယ်မျှသော အကုသိုလ်ကြောင့်ပင်လျှင် ဆင်းရဲစွာ နေထိုင်ရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်။ ပ။ ဥပနေတိ=ဆောင်ပို့၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်၊ ဝါ=အား။ ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ (ဒုတိယေ=၌)အဏုပိ=လည်း၊ န ခါယတိ=သနည်း၊ ဗဟုဒေဝ=ကား၊ ကိ=အဘယ်ကြောင့်၊ ခါယတိ= အကျိုးထင်ပေါ်လာတော့အံ့နည်း၊ ဝါ=အကျိုးပေးတော့အံ့နည်း။ ပ။ ဘာဝိတကာယော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ကာယာနုပဿနာ ဘာဝနာရှိသည်၊ ဘာဝိတသီလော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာ အလေ့အလာရှိသည်၊ [တနည်း-ဘာဝိတကာယော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော စက္ခု စသား ဒွါရငါးပါး အပေါင်း၌ဖြစ်သော ဘာဝနာရှိသည်၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဣန္ဒြိယသံဝရ သီလရှိသည်၊ ဘာဝိတသီလော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ပစ္စယသန္နိသိတ သီလရှိသည်]

ဘာဝိတစိတ္တော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာစိတ်ရှိသည်၊ ဘာဝိတပညော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာပညာရှိသည်၊ အပရိတ္တော= နည်းပါးသေးသိမ်သော အကျင့်ဂုဏ်ရှိသူ မဟုတ်သည်၊ မဟတ္တော=ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမားသော အတ္တဘောရှိသည်၊ [မဟန္တော အတ္တာ အတ္တဘာဝေါ ယဿာတိ မဟတ္တော]အပ္ပမာဏဝိဟာရီ =သတ္တဝါတို့၏ အကျင့်ဂုဏ်ပမာဏကို ဖော်ပြ

၁။ အပ္ပမာဏဝိဟာရီ။ ။ပမာဏ(ပမာဏကရ)=အတိုင်းအတာ ပမာဏကို ပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာ(သူတို့၏ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ သတ္တဝါ တို့၏ အကျင့်ဂုဏ်သိက္ခာ အတိမ်အနက် အရည်အချင်းပမာဏကို ဖော်ပြ ပြုလုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ရာဂစသော ကိလေသာ)။ပမာဏံ ကရောန္တိတိ ပမာဏာ၊ နတ္ထိ ပမာဏာ ကိလေသာ ယဿ ခိဏာသဝဿာတိ အပ္ပမာဏော၊ အပ္ပမာဏော ဟုတွာ ဝိဟာရီ အပ္ပမာဏဝိဟာရီ။

ပြုလုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ကိလေသာမရှိဘဲ နေလေ့ရှိသည်။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရူပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်။ ဝါ=အား။ပ။
 ဟောတိ=၏ (ဒုတိယေ=၌)အဏုပိ=လည်း၊ န ခါယတိ=အကျိုးမထင်ပေါ်လာ၊
 ဗဟုဒေဝ=ကား၊ ကိ=အဘယ်ကြောင့်၊ ခါယတိ=အကျိုးထင်ပေါ်လာတော့
 အံနည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ပုရိသော=ယောကျ်ား
 တယောက်သည်၊ လောဏကပလ္လံ=ဆားခွက်ကို၊ ပရိတ္တေ=သေးငယ်သော၊
 ဥဒကမလ္လကေ=ရေသောက်ခွက်၌၊ ပက္ခိပေယျ=ထည့်ငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 တံ=ထိုငါပြောဆိုအပ်သော အကြောင်းအရာကို(တုမှေ=သင်တို့သည်)ကိ
 မညထ=အဘယ်သို့ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ ပရိတ္တံ=အနည်းငယ်သော၊ တံ=
 ဥဒကံ=ထိုရေသည်၊ အမုနာ ကောဏကပလ္လေန=ထိုဆားခွက်ကြောင့်၊ အပေယျံ=
 မသောက်နိုင်လောက်သော၊ လောဏံ=ဆားငံရည်သည်၊ အဿ အပိနု=
 ဖြစ်နိုင်ရာပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)ဝေ ဘန္တေ =
 ဆားငံရည်ဖြစ်နိုင်ပါသည် အရှင်ဘုရား၊တံ=ထိုသို့ မသောက်နိုင်သော ဆားငံရည်
 ဖြစ်သွားခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊
 ဘန္တေ=ရား၊ ဟိ=အကြင်ကြောင့်၊ ဥဒကမလ္လကေ=ရေသောက်ခွက်၌၊ ဝါ=
 ရေသောက်ခွက်ထဲက၊ အံ ဥဒကံ=ထိုရေသည်၊ ပရိတ္တံ=နည်းပါးလှ၏၊(ဣတိ=
 ထို့ကြောင့်)တံ=ထိုအနည်းငယ်သောရေသည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန=
 ကြောင့်၊ အပေယျံ=သော၊ လောဏံ=သည်၊ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဣတိ=
 ဤသို့၊(အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ပုရိသော=သည်၊ လောဏကပလ္လံ=
 ကို၊ ဂင်္ဂါယ=ဂင်္ဂါမည်သော၊ နဒီယာ=မြစ်၌၊ ပက္ခိပေယျ=ထည့်ရာ၏။ပ။ဂင်္ဂါ=
 ဂင်္ဂါမည်သော၊ သာ နဒီ=ထိုမြစ်သည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန=ကြောင့်၊
 အပေယျာ=မသောက်နိုင်သော၊ လောဏာ=ဆားငံရည်သည်၊ အဿ အပိနု=
 လော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေး)ဘန္တေ =ရား၊ ဝေ=ဤ ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဆားငံရည်
 ဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မသင့်ပါ၊ တံ=ထိုသို့ ဆားငံရည်မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊
 ကိဿ ဟေတု=ဟူမူ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဟိ=ကြောင့်၊ ဂင်္ဂါယ=သော၊ နဒီယာ=မြစ်၌၊
 အသု ဥဒကက္ခန္ဓော=ထိုရေထုထယ်သည်၊ မဟာ=ကြီးမားများပြားလှပါ၏၊
 (ဣတိ=ထို့ကြောင့်)သော=ထိုရေထုထယ်ကြီးသည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန=
 ကြောင့်၊ အပေယျာ=မသောက်နိုင်သော၊ လောဏော= ဆားငံရည်သည်၊
 နအဿ=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ) [ဣဓေ
 ကစ္စဿ=ဣဓ+ကစ္စဿ]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ အမုကဟာ
ပဏေနပိ=တကျပ်ထက်ဝက် ငါးမူးကို ခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဗန္ဓနံ=
ချုပ်နှောင်ခံရသူအဖြစ်သို့၊ နိဂစ္ဆတိ=ရောက်၏၊ ကဟာပဏေနပိ=
တကျပ်ကိုခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း။ပ။ ကဟာပဏသတေနပိ=ကျပ်တရာကို
ခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဗန္ဓနံ=သို့၊ နိဂစ္ဆတိ=၏။ပ။ဗန္ဓနံ=သို့၊ န
နိဂစ္ဆတိ=မရောက်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပေါ= အဘယ်သို့သဘောရှိသော
သူသည် ။ပ။နိဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်း၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ဒလိဒ္ဒေါ=
လူဆင်းရဲသည်၊ အပ္ပဿကော=နည်းသော ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်။သက=
ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ]အပ္ပဘောဂေါ=နည်းသော စည်းစိမ် အသုံးအဆောင်ရှိသည်၊
ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော လူဆင်းရဲသည်။ပ။
ဧကစ္စော=သည်၊ အဖော=ဥစ္စာကြွယ်ဝ အစိုးရသည်၊ မဟဒ္ဒနော=များစွာသော
ဥစ္စာရှိသည်၊ မဟာဘောဂေါ=များသော စည်းစိမ်အသုံးအဆောင်ရှိသည်၊

ဟောတိ=၏။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကာ၊ ဩရုဗ္ဗိကော ဝါ=
သိုးပိုင်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ ဥရုဗ္ဗဃာတကော ဝါ=သိုးသတ်သမားသည်
လည်းကောင်း၊ ဥရုဗ္ဗံ=သိုးကို၊ အဒိန္နံ=မိမိကမပေးအပ်ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ=
ခိုးယူသော၊ အပ္ပေကစ္စံ=အချို့သောသူခိုးကို၊ ဟန္တု ဝါ=သတ်ခြင်းငှါ
သော်လည်းကောင်း၊ ဗန္ဓိတုံ ဝါ=ချုပ်နှောင်ခြင်းငှါသော်လည်းကောင်း၊ ဧပေတုံ
ဝါ=ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုံးရှုံးစေခြင်းငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယထာပစ္စယံ=
မိမိပြုလုပ်လိုသော အကြောင်းအားလျော်စွာ၊ ကာတုံ ဝါ=ပြုခြင်းငှါ
သော်လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်၏၊ ဥရုဗ္ဗံ=ကို၊ အဒိန္နံ=ဘဲ၊
အာဒိယမာနံ=သော၊ အပ္ပေကစ္စံ= အချို့သောသူခိုးကို၊ ဟန္တု
ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကာတုံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နပ္ပဟောတိ=မစွမ်းနိုင်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဩရုဗ္ဗိကော ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ ဥရုဗ္ဗဃာတကော
ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဥရုဗ္ဗံ=ကို၊ အဒိန္နံ=ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ=ခိုးယူသော၊
ကထံရူပံ=အဘယ်သို့သဘောရှိသော သူခိုးကို၊ ဟန္တု ဝါ=သော်လည်းကောင်း၊
ဗန္ဓိတုံ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကာတုံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်
သနည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဩရုဗ္ဗိကော ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ အဒိန္နံ=ဘဲ၊
အာဒိယမာနံ=သော၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော လူဆင်းရဲ သူခိုးကို၊
ဟန္တု ဝါ=ငှာသော်လည်းကောင်း။ပ။ယထာပစ္စယံ=စွာ၊ ကာတုံ ဝါ=
သော်လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်၏။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=
သည်၊ အဖော=သည်၊ မဟဒ္ဒနော=သည်၊ မဟာဘောဂေါ=သည်၊ ရာဇာ
ဝါ=ဘုရင်မင်းသည်လည်းကောင်း၊ ရာဇမဟာမတ္တော ဝါ=မင်း၏
အမတ်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဩရုဗ္ဗိကော

၂

ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ပ။အာဒိယမာနံ=ခိုးယူသော၊ ဧဝရူပံ= ဤသို့သဘော ရှိသောမင်းနှင့် အမတ်ကြီးကို၊ ဟန္တံ ဝါ။ပ။ ကာတံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နပုဟောတိ=မစွမ်းနိုင်၊ အညဒတ္ထု=စင်စစ်၊ ပဉ္စလိကောဝ=ချီမြောက်အပ်သော လက်အုပ်ရှိလျက်သာလျှင်၊ ဝါ=လက်အုပ်ချီ၍သာလျှင်၊ “မာရိသ=အိုအရှင်သခင်၊ မေ=ကျွန်တော်မျိုး၏၊ ဝါ=အား၊ ဥရတ္တံ ဝါ=သိုးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဥရတ္တဓနံ ဝါ= သိုး၏တန်ဖိုးဥစ္စာကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒေဟိ=ပြန်ပေးတော်မူပါ” ဣတိ= ဤသို့၊ နံ=ထိုသူခိုးကို၊ (မိမိ၏ သိုးကို ခိုးယူသော မင်းနှင့် အမတ်ကြီးကို) ယာစတိ= တောင်းပန်နေရ၏။ပ။နဝမံ။

၁၀-ပံသုဇောဝကသုတ်

၁၀၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇာတရူပဿ=ရွှေ၏၊ ဩဠာရိကာ=အကြမ်းစား အကြီးစားဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=မည်းညစ်ကြောင်း အညစ်အကြေး ဖြစ်ကုန်သော၊ ပံသု၊ ဝါလုကာ=မြူမှုန့် သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သက္ခရာ၊ ကဋ္ဌလာ=ကျောက်စရစ်၊ အိုးခြမ်းကွဲတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တံ ဇနံ=ထိုမြူမှုန့် သဲမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ပံသုဇော ဝကော ဝါ=မြူမှုန့်အညစ်အကြေး ဆေးသောဆရာသည် သော်လည်းကောင်း၊ ပံသုဇောဝကန္တေဝါသိဝါ=မြူမှုန့် အညစ်အကြေး ဆေးသော ဆရာ၏ တပည့်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒေါဏိယံ= ရေလှောင်စည်ပုံး၌၊ အာကိရိတွာ= လောင်းထည့်၍၊ ဇောဝတိ=ဆေးကြော၏၊ သဇ္ဇောဝတိ=အထပ်ထပ်အခါခါ ကောင်းစွာဆေးကြော၏၊ နိဒ္ဒေါဝတိ= ပွတ်တိုက်ဆေးကြော၏။

တသ္မိံ=ထိုမြူမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ပဟိဇနေ= ပယ်ရှားသုတ်သင်အပ်ပြီးလသော်၊ တသ္မိံ=ထိုမြူမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ဗုန္တိကတေ=ကင်းရှင်းသော အဆုံးသတ် ကိစ္စရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ ဝါ=အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ ဇာတရူပဿ=ရွှေ၏၊ မဇ္ဈိမသဟဂတာ=အလယ်အလတ်စား၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ [“မဇ္ဈိမဘာဝသဟဂတာ”ပုဒ်မှ ဘာဝပုဒ် အကျေကြ်၊ အလတ်စားအဖြစ်၊ အလတ်စားသဘော] ဝါ=အလတ်စား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ သုခုမသက္ခရာ=အနုစား ကျောက်စရစ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထူလဝါလုကာ=ကြီးသော သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထို ကျောက်စရစ် အနုစသော အလတ်စား အညစ်အကြေးကို။ပ။

တသ္မိံ=ထိုကျောက်စရစ် အနုစသော အလတ်စားအညစ်အကြေးကို၊

ပဟိနေ=သော်၊ တသ္မိ=ထိုကျောက်စရစ်အနုစသော အလတ်စားအညစ်အကြေးကို၊ ဗျန္တိကတေ=သော်၊ ဇာတရူပဿ=၏၊ သုခမသဟဂတာ=အနုစားအသေးစား၏ အဖြစ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အနုစားအသေးစားဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ သုခမဝါလုကာ=အနုစား သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကာဠုလ္လိကာ=မည်းနက်သော မြူအညစ်အကြေးတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေန=ထိုသဲမှုန့်အနုစသော အသေးစား အညစ်အကြေးကို ။ပ။တသ္မိ=ထိုသဲမှုန့် အနုစသော အသေးစားအညစ်အကြေးကို၊ ပဟိနေ ။ပ။အထာပရံ=အညစ်အကြေး ကင်းစင်ပြီးသည်မှ နောက်၌၊ သုဝဏ္ဏသိကတာ= ရွှေမှုန့်တို့သည်၊ အဝသိဿန္တိ=ကြွင်းကျန်ကုန်၏။

တမေန ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို၊(အညစ်အကြေး ကင်းစင်ပြီးသော ထိုရွှေကို)သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ=ရွှေပန်းထိမ်ဆရာသည်သော်လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏကာရန္တေ ဝါသိ ဝါ=ရွှေပန်းထိမ်ဆရာ၏ တပည့်သည် သော်လည်းကောင်း၊ မူသာယံ ° = မိုက်ခွက်၌၊ ပက္ခိပိတွာ=ထည့်၍၊ မေတိ=(မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့်)မှုတ်၏၊ သန္ဓမတိ=အထပ်ထပ် အခါခါ ကောင်းစွာမှုတ်၏၊ နိဒ္ဒမတိ=အားစိုက် ဖိနှိပ်၍ မှုတ်၏၊ ခန္တံ = မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ သန္ဓန္တံ=အထပ်ထပ်အခါခါ ကောင်းစွာ မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ နိဒ္ဒန္တံ=အားစိုက်ဖိနှိပ်၍ မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေသည်၊ အနိဒ္ဒန္တ ကသာဝံ=မမှုတ်ထုတ် အပ်သေးသော အညစ်အကြေးရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။မုဒုစေဝ= နူးညံ့ပျော့ပြောင်းသည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်သေး၊ ကမ္မနိယံ စ= ထုနက်ခြင်းအမှု၌ သင့်လျော်နိုင်ခဲ့ သည်လည်း၊ န ဟောတိ= မဖြစ်သေး၊ ပဘဿရံ စ=တလက်လက်ထွက်သော အရောင်ရှိသည်လည်း၊ န ဟောတိ=သေး၊ ပဘာဂံ စ=ကျိုးပဲ့ပျက်စီးတတ်သည်လည်း၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ ကမ္မာယ စ=အဆင်တန်ဆာ ပြုလုပ်ခြင်းအမှုသို့လည်း၊ သမ္မာ= ကောင်းစွာ၊ န ဥပေတိ= မရောက်၊ [အပေါ့ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ၌ကဲ့သို့

၁။ မူသာဟူသော ဝေါဟာရ။ ။မီးအရှိန်ဖြင့် ပူ၍ ရွှေကိုပျော့ပြောင်း လာစေရာ၌ အသုံးပြုသော ရွှေလှော်“မိုက်ခွက်၊ လုံ”ကို မူသာဟု ခေါ်၏။ သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌လည်း မူသာကို Crucible(သံရည်ကြိုခွက်) ဟုဆို၏။ မြန်မာတို့ ရေထဲ၌ ရွှေကျင်သောအခါ အသုံးပြုသော ခွက်ကိုလည်း မိုက်ခွက်ဟု ခေါ်သေးသတတ်၊ သို့သော် ပါဠိ၌ သုဝဏ္ဏကာရာနံ မူသာ(ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့၏ မိုက်ခွက်)ဟူသာ အသုံးတွေ့ရ၍ ရေထဲ ရွှေကျင်သူတို့၏ မိုက်ခွက်ဟု မတွေ့ရ၊ မူသာ ဟူသော ပါဠိအတိုင်း “မိုသ်”ဟု ရေးသင့်၏။ နောက်သုတ်၌လည်း တွေ့ဦးလတ္တံ့။

“ဂတျတ္ထကမ္မနိ” ဟူသော ကစွည်းကျမ်းနှင့်အညီ ဂတိအနက်ရှိသော ဓါတ်တို့၏ယှဉ်ရာဝယ် ကံအနက်၌ သမ္ပဒါန်ဝိဘတ်သက်၊ အာယုပြု၍ “ကမ္မာယ” ဟုဖြစ်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(သမယံ)=အကြင်အခါ၌၊ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ= သည်လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏကာရန္တေ ဝါသီ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို။ပ။ သန္တန္တံ=သော၊ နိဒ္ဒန္တံ=သော၊ တံ ဇာတရူပံ=သည်၊ နိဒ္ဒန္တံ ကသာဝံ=မှတ်ထုတ် အပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မုဒုစ=နှူးညံ့ပျော့ပြောင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိယဉ္ဇ=သည်လည်းကောင်း၊ ပဘဿရဉ္ဇ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ပဘာဂံ စ=သည်လည်း၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ကမ္မာယ=သို့၊ သမ္မာ=စွာ၊ ဥပေတိ=ရောက်၏ ။ စ=ထိုအပြင်၊ ယဿာ ယဿာ ပိလန္တနပိကတိယာ=အကြင် အကြင် တန်ဆာအထူး အကျိုးငှါ၊ [ပိကတိ=အထူးတလည် ပြုလုပ်အပ်သော+ပိလန္တန=တန်ဆာ] အာကင်္ခတိ=အလိုရှိအံ့၊ ယဒိ ပဋိကာယ=(သင်းကျစ်ပြားစသော)ရွှေပြားတန်ဆာ အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ကုဏ္ဍလာယ=နားချောင်း အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဂိဝေယျကာယ=လည်ဆွဲတန်ဆာအကျိုးငှါ သော်လည်းကောင်း၊ [ဥပရိပဏံ၊ ၂၈၇ ၌ ဂိဝေယျကာယ ဟု ရှိ၏] ယဒိ သုဝဏ္ဏမာလာယ=ရွှေပန်းကုံး အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း၊ အာကင်္ခတိ=အံ့၊ အဿ=ထိုရွှေပန်းထိမ်ဆရာ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ=ထိုတန်ဆာ အထူးဟူသော အကျိုးကိုလည်း၊ အနုဘောတိ=ပြီးစီးစေ၏ [တနည်း-အဿ=ထိုရွှေ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ=ထိုတန်ဆာအထူးဟူသော အကျိုးသို့လည်း၊ (သုဝဏ္ဏကာရော= ရွှေပန်းထိမ်ဆရာသည်)အနုဘောတိ=ရောက်၏။ ဝိဘင်းမူလဒီကာ(၁၅၁) စသည်]သော သမယော=ထိုအခါသည်၊ ဟောထိ=ရှိ၏ ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အင်္ဂိစိတ္တံ^၁ = ထူးချွန်လွန်ကဲ သော သမထ၊ ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အနုယုတ္တဿ=ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစား အားထုတ်သော၊ (မဖြစ်သေးသည်ကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသည်ကို ထပ်၍ဖြစ်ပွား စေခြင်း အားဖြင့် ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်သော)ဝါ=ဖြစ်ပွားစေသော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ဩဠာရိကာ=ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊

၁။ အင်္ဂိစိတ္တံ။ ။အင်္ဂိ(အင်္ဂိကံ)=(ရိုးရိုးစိတ်ထက်)ထူးချွန်လွန်ကဲ သော၊ စိတ္တံ=စိတ်။ ဝိပဿနာ၏အခြေခံဖြစ်သော ရှစ်ပါးသော သမာပတ်စိတ်နှင့် ဝိပဿနာစိတ်ကို အင်္ဂိစိတ္တဟု ခေါ်၏။ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး အနေဖြင့်ဖြစ်သော စိတ်ကား အင်္ဂိစိတ္တမဟုတ်၊ ရိုးရိုးစိတ်သာတည်း။

ကာယဒုစ္စရိတ်=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝစီဒုစ္စရိတ်= ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ မနောဒုစ္စရိတ်=မနောဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထိုအကြမ်းစားဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ သစေတသော=သမထ ဝိပဿနာစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=သမထ ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဒဗ္ဗဇာတိကော=ပညာရှိ၏ သဘောတရားရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ဝိနောဒေတိ= ထုတ်ပစ်၏၊ ဗျန္တိကရောတိ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြု၏၊ ဝါ=ဘင်ခဏမျှပင် မကျန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပယ်ရှား၏၊ အနဘာဝံ(အနု+ အဘာဝံ)=ထပ်တလဲလဲ မဖြစ်ခြင်းသို့၊ ဝါ=မတိုးပွားခြင်းသို့၊ ဂမေတိ=- ရောက်စေ၏။

တသ္မိံ=ထိုအကြမ်းစား ဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ ပဟိနေ=သော်၊ တသ္မိံ=ထိုအကြမ်းစား ဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ ဗျန္တိကတေ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ အဓိစိတ္တံ=ကို၊ အနုယုတ္တဿ= သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ မဇ္ဈိမ သဟဂတာ=ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ= ကုန်သော၊ ကာမဝိတက္ကော=ကာမဝိတက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝတ္ထု ကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒ ဝိတက္ကော=ဗျာပါဒဝိတက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည် တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝိဟိံသာ ဝိတက္ကော= သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သတ္တဝါ တို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြောင်း၊ ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထိုအလတ်စားဝိတက် အညစ်အကြေးကို။ပ။ ဂမေတိ=၏။

☸ တသ္မိံ=ထိုအလတ်စား ဝိတက်အညစ်အကြေးကို၊ ပဟိနေ=သော်။ပ။ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ ဉာတိဝိတက္ကော=ဆွေမျိုးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဇနပဒဝိတက္ကော= နယ်ပယ်ဇနပုဒ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်း သည်လည်းကောင်း၊ အနဝညတ္တိ ပဋိသံယုတ္တော=သူတပါးတို့၏ အထင်မသေး လေးစားခံလိုခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော၊ ဝိတက္ကော=ကြံစည်တွေးတောခြင်း သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ [အဝဇာနနံ အဝညတ္တိ=အောက်တန်းချ၍ အံသီအမှတ်ပြုခြင်း၊ အထင်သေးခြင်း၊ မလေးစားခြင်း၊ န အဝညတ္တိ အနဝညတ္တိ= အထင်မသေးခြင်း၊ လေးစားခြင်း]တမေနံ=ထိုအသေးစား ဝိတက် အညစ်အကြေးကို၊ သစေတသော။ပ။ တသ္မိံ=ထိုအသေးစား ဝိတက်အညစ်အကြေးကို ။ပ။ အထာပရံ= ထိုမှ နောက်၌၊

ဓမ္မဝိတက္ကာ=ဓမ္မဝိတက်တို့သည်။ ဝါ=ဩဘာသစသော ဝိပဿနာ
ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်း
တို့သည်။ အဝသိဿန္တိ=ကြွင်းကျန်ကုန်၏။

သော သမာဓိ=ထိုဝိပဿနာသမာဓိသည်။(ဓမ္မဝိတက် အကြွင်းအကျန်
ရှိသေးသော ထိုဝိပဿနာသမာဓိသည်) န စေဝ သန္တော=(ကိလေသာ
မကင်းဝေး)မငြိမ်းအေးသည်လည်းကောင်း၊ န စ ပဏီတော=မွန်မြတ်ထူးကဲ
မရောင်ရဲစေနိုင်သည် မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊
နပ္ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းခြင်းကြောင့် ရအပ်သည် မဟုတ်သည်၊
န ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသောစိတ်၏
ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာ အဆင့်အတန်းသို့ မရောက်သေးသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်
သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာ အဆင့်အတန်းသို့ မရောက်သေးသည်၊
[ဧက=မြတ်သည်ဖြစ်၍+ဥဒိ=မြင့် တက်လာသောစိတ်၏ (ဧကောဒိ=
တည်ကြည်သောစိတ်၏)+ဘာဝ=ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာအဆင့်အတန်းသို့+
အဓိဂတ=ရောက်သောဝိပဿနာသမာဓိ]သသင်္ခါရနိဂ္ဂယုဝါရိတဂတော=
လုံ့လစိုက်ထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍
ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို လုံ့လစိုက်ထုတ် နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍
ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

[သသင်္ခါရ=လုံ့လစိုက်ထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝါ=လုံ့လ စိုက်ထုတ်
ရခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်+နိဂ္ဂယု=နှိပ်ကွပ်၍+ဝါရိတ=
တားဆီးလျက်+ဂတ=ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာသမာဓိ။ အဋ္ဌကထာ၌
ဝါရေတွာ ဝါရိတော ဟု စာရှိ၏။ ဝါရိတောနေရာ၌ ဌပိတော ဟု
သော်လည်းကောင်း၊ အဓိဂတော ဟု သော်လည်းကောင်း၊ ဌိတော ဟု
သော်လည်းကောင်း ရှိသင့်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(သမယံ)=အကြင်အခါ၌၊ (ဥတုသပ္ပါယစသော
သပ္ပါယငါးမျိုးကို ရရှိရာ အကြင်အခါ၌)တံ စိတ္တံ=ထိုဝိပဿနာ စိတ်သည်၊
အဇ္ဈတ္တံယေဝ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌သာလျှင်၊[နိယကဇ္ဈတ္တကိုဆိုလိုသည်]ဝါ=
နိဗ္ဗာန် အာရုံဟူသော ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၌သာလျှင်၊ သန္တိဋ္ဌတိ=ကောင်းစွာတည်၏၊
သန္တိသိဒတိ= ကောင်းစွာနေ၏၊(သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို
ငြိမ်ဝပ်စေကာ ကောင်းစွာနေ၏)ဧကောဒိ=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသည်၊
ဝါ=တည်ကြည် ငြိမ်သက်သည်၊ဟောတိ=၏၊သမာဓိယတိ= (တခုတည်းသော
အာရုံ၌)ကောင်းစွာ တိမတ်ရပ်တည်နေ၏၊ သော သမယော= ထိုအခါသည်၊
ဝါ=သပ္ပါယငါးမျိုး ရရှိသဖြင့် ဝိပဿနာစိတ်၏ အဇ္ဈတ္တတရား၌သာ

ကောင်းစွာတည်လျက် ငြိမ်သက်နေရာ ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (တသ္မိ
 သမယေ=ထိုအခါ၌) သော သမာဓိ=ထိုသမာဓိသည်၊ သန္တော=ကိလေသာ
 ကင်းဝေး ငြိမ်းအေးသည်၊ ပဏီတော=မွန်မြတ်ထူးကဲ မရောင့်ရဲစေနိုင်သည်၊
 ပဋိပုဿဒ္ဓိလဒ္ဓေါ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းခြင်းကြောင့် ရအပ်သည်၊
 ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသော စိတ်၏ဖြစ်ကြောင်း
 ဧကဂ္ဂတာအဆင့်သို့ရောက်သည်၊ ဝါ=တည်ကြည်သော စိတ်၏ဖြစ်ကြောင်း
 ဧကဂ္ဂတာအဆင့်သို့ရောက်သည်၊ န သသင်္ခါရနိဂ္ဂယုဝါရိတဂတော=လုံ့လ
 စိုက်ထုတ်ခြင်းနှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍ ဖြစ်ပေါ်
 လာရသည် မဟုတ်သည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို လုံ့လစိုက်ထုတ်နှိပ်ကွပ်
 တားဆီးမှု မပြုရဘဲ ကိလေသာပယ်ဖြတ် အရဟတ္တမဂ်အဆုံး၌ လွယ်ကူစွာ
 ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

စ=ထိုမှတစ်ပါး၊ [အဘိညာ သစ္စိကိရိယာယ-ဟူသော တဒတ္ထ သမ္ပဒါနံ
 ပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးမည်] အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးကဲစွာ သိ၍၊
 ဝါ=ဣဒ္ဓိဝိစ စသော ထူးကဲသော ဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္စိကိရိယာယ=မျက်မှောက်
 ပြုခြင်းငှာ၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးကဲစွာသိ၍၊ ဝါ=ဣဒ္ဓိဝိစ အစရှိသော
 ထူးကဲသောဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္စိကရဏီယဿ=မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော၊ ယဿ
 ယဿ ဓမ္မဿ=အကြင်အကြင်တရားသို့၊ (အကြင်အကြင် တန်ခိုးအမျိုးမျိုး
 ဖန်ဆင်းခြင်း အစရှိသော တရားသဘောသို့) စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အဘိနိန္ဒာမေတိ=
 ရှေ့ရှုညွတ်စေ၏၊ အာယတနေ=အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝက
 အဘိညာဉ်ရခြင်းငှာ အလွန်အကဲ အားထုတ်ခဲ့ဘူးခြင်းဟူသော အကြောင်းနှင့်
 ယခုဘဝ၌ ရရှိသင့်သော အဘိညာဉ်နှင့် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ ပါဒကဗျာန်
 အစရှိသော အကြောင်းတရားသည်) သတိ သတိ=ရှိလသော် ရှိလသော်။
 ဝါ=ရှိတိုင်း ရှိတိုင်း၊ တတြ တတြ ဧဝ= ထိုထို မျက်မှောက် ပြုထိုက်သော
 သဘောတရား၌ပင် (ထိုထို မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တန်ခိုးအမျိုးမျိုး
 ဖန်ဆင်းခြင်းစသော သဘော၌ပင်)(သက္ခိ ဘဗ္ဗတံ^၁=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့

၁။ သက္ခိဘဗ္ဗတံ။ ။သက္ခိ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ပုဂ္ဂိုလ်+ဘဗ္ဗတာ=
 ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်၊ သက္ခိနော ဘဗ္ဗတာ သက္ခိဘဗ္ဗတာ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့
 ဖြစ်ခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်းစသည်။

(တနည်း)ဘဗ္ဗ=တန်ခိုးအမျိုးမျိုးစသည်ကို ထိုက်တန်၍+သက္ခိ=
 ထိုတန်ခိုး အမျိုးမျိုးစသည်တို့၌ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်သူ၊ ကိုယ်တိုင်
 တန်ခိုးဖန်ဆင်း ခြင်းစသည်ကို ပြုသောသူ၊ သက္ခိ စ သော ဘဗ္ဗော စာတိ

ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း စသည်သို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=ရောက်၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ သစေ အာကခံတိ=အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ကိစ္ဆိ=

သက္ခိဘဗ္ဗော။ ဤနည်းအလို“သက္ခိဘဗ္ဗတံ=တန်ခိုးအမျိုးမျိုး စသည်ကို ထိုက်တန်၍ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့”ဟု အနက်ဆို။

သတိ သတိ အာယတနေ။ ။ဤနေရာ၌“သတိ သတိ အာယတနေ”ဟူသော ပါဠိသည် ဋ္ဌ၊ ဋီ မြောက်မြားစွာတို့မှ အာယတနသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရတိုင်း၌ပင် ပါရှိ၍ ထိုပါဠိအနက်ကို ရှေးမြန်မာ ဆရာတော်တို့ အမျိုးမျိုး ဆုံးဖြတ်တော်မူကြ၏။ ဤ၌ နောက်ဆုံး မဟာစည်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာနိဿယ(ဒ၊ ၁၉၅)အဆုံးအဖြတ်သည် ပါဠိတော်အလိုကျ၍ ဋီကာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ယူဆသဖြင့် ထိုအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ ထိုဝါကျမှာ“ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ(ကာလရွေ့ လျောလသော်၊ ရွေ့လျောလသော်)” နှင့်တူ၏။

သတိ သတိ အာယတနေတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ပုဗ္ဗဟေတုအာဒိကော ကာရဏေ သတိ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ(ပ-၃၀၄)။ပါဠိတော်၌ လက္ခဏကြိယာကို “သတိ သတိ”ဟု ဝိတ္ထာထား၍ မဟာဋီကာ၌ အာယတနေ ဟူသော လက္ခဏဝန္တ ကတ္တားကို တသ္မိံ တသ္မိံ ဟု ဝိတ္ထာထားခြင်းမျှသာထူး၏။

ရှေးဆရာတော်တချို့ကား“သတိ သတိ အာယတနေ=ထိုထို အကြောင်းသည် ၊ သတိ=ရှိသော်”ဟု မဟာဋီကာ၏ “တသ္မိံ တသ္မိံ”ပါဠိသို့ သံယောင်လိုက်၍ အနက်ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ တချို့လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ အဋ္ဌသာလိနီ ပြည်နိဿယနှင့် အလားတူပင်“သတိ=ရှေးဘဝ၌ ထင်ရှားရှိသော အာယတနေ=အဘိညာဉ်ရခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ သတိ=ရှိသော်”ဟု အနက်ပေးကြ၏။

သတိ သတိ အာယတနေတိ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေ အဘိညာဓိဂမဿ ကာရဏေ ဝိဇ္ဇမာနေ(၎င်း ဋီ၊ ၄၆၀)။ ဤ၌ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေသည် နောက်“သတိ” ၏ အဖွင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသည် ရှေ့“သတိ”၏ အဖွင့်ဟု ပြည်နိဿယ၌ဆို၏။ သို့သော် ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေသည် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာမှ ပုဗ္ဗဟေတုသင်္ခါတေနှင့် အတူတူဖြစ်သောကြောင့်“ပုဗ္ဗဟေတုသင်္ခါတေ”စသည်နှင့်“ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေ” ပါဠိတို့ဖြင့် အာယတနေပုဒ်ကို အထူးတလည်ဖွင့်ပြနေသကဲ့သို့ နောက် “သတိ”ပုဒ်ကို အထူးတလည် ဖွင့်ပြနေသည်မဟုတ်တန်ရာ၊ သီလက္ခန်ဋီကာသစ် (ပ-၄၆၁)၌ သတိ အာယတနေကု သမာသ်ပုဒ်ကြံ၍“သတိသင်္ခါတေ ကာရဏေ ဝိဇ္ဇမာနေ”ဟု ဖွင့်ထားသည်မှာ ဋ္ဌ၊ ဋီတို့နှင့် လုံးဝဆန့်ကျင်လျက်ရှိ၏။

အဘယ်သို့၊ အာကခံတိ=အလိုရှိသနည်းဟူမူ(အဟံ=ငါသည်) အနေကဝိဟိတံ=
သော၊[စာပိုဒ်(၆၁)သင်္ဂါရဝသုတ်ကြည့်]ဣဒ္ဓိဝိဓံ=ကို၊ ပစ္စနဘဝေယျံ=
ခံစားသုံးစွဲလို၏ ။ပ။အသံ=ဖြစ်လို၏။ပ။အာဝိဘာဝံ=ကို၊ (ကရေယျံ=
ပြုလို၏)တိရောဘာဝံ=ကို၊ (ကရေယျံ=၏) ။ပ။ဂစ္ဆေယျံ=သွားလို၏
။ပ။ဥမ္မုဒ္ဓနိမုဒ္ဓံ=ကို၊ ကရေယျံ=ပြုလို၏ ။ပ။ကမေယျံ=သွားလို၏ ။
ပ။ပရာမသေယျံ=သုံးသပ် ကိုင်တွယ်လို၏၊ ပရိမဇ္ဇေယျံ=ပွတ်တိုက်
လို၏ ။ပ။ဝတ္တေယျံ=လိုက်စေလို၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(သစေ အာကခံတိ=အံ၊
ဧဝံ သတိ=ဤသို့၊ အလိုရှိသည် ဖြစ်လသော်) အာယတနေ=
အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝ---ပါဒကဗျာန်ဟူသော အကြောင်း
တရားသည်) သတိ သတိ=ရှိလသော် ရှိလသော်၊ ဝါ=ရှိတိုင်းရှိတိုင်း၊ တတြ
တတြ ဧဝံ=ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်
ပြုထိုက်သော တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း သဘောတရား၌ပင်လျှင်)
သက္ခိ ဘဗ္ဗတံ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်သို့၊
ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်းသို့၊[ဤနေရာ၌
“ဖန်ဆင်းခြင်းစသည်သို့”ဟု (စသည်) မပါရ] ပါပုဏာတိ=ရောက်၏။

သော=သည်၊ သစေ အာကခံတိ=အံ၊(ကိန္တိ=သို့၊ အာကခံတိ=မူ)
အဟံ=သည်၊ ဒိဗ္ဗာယ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒသောတနှင့်တူသော၊
ဝိသုဒ္ဓါယ=နိဝရဏစသော အညစ်အကြေး ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊
အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ=လူတို့ဥစ္စာဖြစ်သော မံသသောတကို ကျော်လွန်သော၊
ဝါ=ရိုးရိုးလူတို့နားထက်သာလွန်၍ နတ်တို့အသံနှင့် ဝေးကွာလှစွာ
သိမ်မွေ့စွာသော အသံကို ကြားစွမ်းနိုင်သော၊[စာပိုဒ်-၅၉ တိကဏ္ဍသုတ်
လည်းကြည့်] သောတဓာတုယာ=အဘိညာဉ်နားဓာတ်သဘောဖြင့်၊ (အသံ
ကိုလည်း ကြားနိုင်၍၊ သတ္တဇီဝလည်း မဟုတ်သော ဓာတ်သဘောဖြစ်သော
အဘိညာဉ်ဖြင့်)ဒိဗ္ဗေ စ=နတ်တို့ အသံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ မာနသေစ=
လူတို့အသံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဥဘော=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ သဒ္ဓေ=အသံတို့ကို၊
သုဏေယျံ=ကြားလို၏။

ဒုရေ=အဝေး၌၊(အခြားသော စကြဝဠာအထိ ဝေးလှစွာသော အရပ်က)
ယေ သဒ္ဓါ စ=အကြင်အသံတို့သည်လည်းကောင်း၊သန္တိကေ=အနီး၌၊ (မိမိခန္ဓာ
ကိုယ်ပေါ်အထိ နီးနီးကပ်ကပ် အရပ်က) ယေ သဒ္ဓါ စ=အကြင်
(ပိုးကောင်ငယ်တို့၏ သေးငယ်သိမ်မွေ့လှစွာသော) အသံတို့သည်လည်းကောင်း၊
သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ (ဥဘော=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ တေ သဒ္ဓေ= ထိုအသံတို့ကို၊
သုဏေယျံ=ကြားလို၏) ဣတိ=ဤသို့၊(သစေ အာကခံတိ=အံ၊ ဧဝံ
သတိ=သော်)အာယတနေ= အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝ---

ပါဒကဗျာန်ဟူသော အကြောင်း တရားသည်) သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တကြ တကြေ=ထိုထို မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်လျှင် (ထိုထိုမျက်မှောက် ပြုထိုက်သော နတ်တို့အသံနှင့် ဝေးနီးအသံ အမျိုးမျိုးကြားရခြင်း သဘောတရား၌ပင်လျှင်) -ခကွိ ဘဗ္ဗတံ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ ဖြစ်ထိုက်သူ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ ဒိဗ္ဗသဒ္ဓစသော အသံအမျိုးမျိုး ကြားရခြင်းသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=၏။။ပ။

☸ (အဟံ=ငါသည်) ပရသတ္တာနံ=ငါမှတပါး တခြားသော သတ္တဝါ တို့၏၊ ပရပုဂ္ဂလာနံ=ငါမှတပါး တခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ စေတော=စိတ်ကို၊ စေတသာ=ငါ၏ စိတ်ဖြင့်၊ ပရိစ္ဆ=ခွဲခြား၍၊ ပဇာနေယျံ=(သရာဂစသည်ဖြင့်) အမျိုးမျိုးအစားစား သိလို၏၊ 'သရာဂံ=ရာဂနှင့် အတူတကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(လောဘသဟဂုတ်စိတ် ရှစ်ပါးကိုလည်း)သရာဂံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=ခွဲခြားသိလို၏၊ ဝိတရာဂံ=ကင်းသော ရာဂရှိသော စိတ္တံဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(ကုသိုလ် အဗျာကတစိတ် အားလုံးကိုလည်း) ဝိတရာဂံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ= ခွဲခြားသိလို၏၊ သဒေါသံ=ဒေါသနှင့် တကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံဝါ=ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ်နှစ်ပါးကိုလည်း။ပ။ ဝိတဒေါသံ=ကင်းသော ဒေါသရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=ကုသိုလ်အဗျာကတ စိတ်အားလုံးကိုလည်း။ပ။ သမောဟံ=မောဟနှင့်သာ အတူတကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်နှစ်ပါးကိုလည်း၊ သမောဟံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=၏၊[သဟ မောဟေန ဇဝ ယံ ဝတ္တတိတိ သမောဟံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု။ မောဟနှင့်သာ အတူတကွဖြစ်သည်၊ လောဘ ဒေါသတို့နှင့် အဘယ်အခါမျှ အတူတကွ မဖြစ်ဟူလို။ တနည်း- -သမောဟံ=မောဟနှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝါ=မောဟနှင့်ကင်း၍ အဘယ်အခါမျှ မဖြစ်နိုင်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးကိုလည်း၊ သမောဟံ=မောဟနှင့်အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=၏။ ဤနည်း၌ကား "သဟ ဇေ မောဟေန ယံ ဝတ္တတိတိ သမောဟံ"ဟုပြု]

ဝိတမောဟံ=ကင်းသောမောဟရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=အကုသိုလ်စိတ်မှ ကြွင်းသော စိတ်အားလုံးကိုလည်း၊ ဝိတမောဟံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍ ။ပ။သံခိတ္တံ=အာရုံ၌ တွန့်ဆုတ်ကျွံဝင်တတ်သော၊ ဝါ=တွန့်ဆုတ်ပျင်းရိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(ထိနမိဒ္ဓသဟဂုတ် သသင်္ခါရိက အကုသိုလ်စိတ် ငါးပါးကိုလည်း)။ပ။ဝိက္ခိတ္တံ=ပျံ့လွင့်ပြေးသွားသော၊ ဝါ=အထူးထူးသော အာရုံ၌ ပစ်လွှင့်အပ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်ကိုလည်း။ပ။မဟဂ္ဂတံ=မဟဂ္ဂတံ

ဖြစ်သော၊ ဝါ=မြတ်သည် အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ ဝါ=ကြီးမြတ်သော ဆန္ဒ၊
ဝီရိယ၊ စိတ်၊ ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ ကျင့်ကြံသွားရောက်အပ်သော၊
စိတ္တံ ဝါ=ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ စိတ်ကိုလည်း။ပ။အမဟဂ္ဂတံ=မဟဂ္ဂုတ်
မဟုတ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=မဟဂ္ဂုတ်မှ ကြွင်းသောစိတ်အားလုံးကိုလည်း။ပ။

သဥတ္တရံ=မိမိထက်သာလွန်သောစိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ
ဝါ=လောကီစိတ်အားလုံးကိုလည်း၊ သဥတ္တရံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍။ပ။
အနုတ္တရံ=မိမိထက်သာလွန်သော စိတ်မရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=လောကုတ္တရာ
စိတ်ကိုလည်း။ပ။သမာဟိတံ=ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိတို့သည်
ကောင်းစွာအာရုံ၌ ထားအပ်သော၊ ဝါ=တည်ကြည်သော၊ စိတ္တံ
ဝါ=စိတ်ကိုလည်း[ကာမ မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကြိယာစိတ်နှင့် လောကုတ္တရာ
စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏]။ပ။အသမာဟိတံ=ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော
သမာဓိတို့သည် ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ အာရုံ၌ မထားအပ်သော၊ ဝါ=မတည်
ကြည်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ [အကုသိုလ်စိတ်၊ အဟိတ်စိတ်နှင့်
ကျန်သော လောကီဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏] ။ပ။ဝိမုတ္တံ=လွတ်မြောက်သော၊
(တဒဂ်၊ ဝိက္ခမ္ဘန၊ သမုဇ္ဈေဒ၊ ပဋိပ္ပဿန္တိ၊ နိဿရဏဟူသော ငါးမျိုးဖြင့်
ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော) စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ (မဟာ
ကုသိုလ်စိတ်နှင့် မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်း) ။ပ။အဝိမုတ္တံ=
မလွတ်မြောက်သော၊(ထိုငါးမျိုးဖြင့် ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သော)
စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ [ကြွင်းသောစိတ်များတည်း]အဝိမုတ္တံ=သော၊စိတ္တန္တိ=
စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ၊ ဧဝံ
သတိ=သော်)၊ အာယတနေ=သည်၊ သတိ သတိ=သော်၊ဝါ=တိုင်း၊ တတြ
တတြေဝ=ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်
ပြုထိုက်သော သူတပါးစိတ်ကို ခွဲခြားသိခြင်းတရား သဘော၌ပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=
ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ
သူတပါးစိတ်ကို သိရခြင်းသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=ရောက်၏။

။ပ။[ယခင် တိကဏ္ဍသုတ်ကြည့်] အနုဿရေယျံ=အစဉ်လျှောက်၍
အောက်မေ့လို၏၊ သေယျထိဒံ=ကို၊(အနုဿရေယျံ=နည်းဟူမူ) ။ပ။
အနုဿရေယျံ=၏၊ ဣတိ=သို့၊(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ၊ ဧဝံ သတိ=သော်)
အာယတနေ=သည်၊ သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြေဝ=ထိုထို
မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော
ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ခြင်းသဘောတရား၌ပင်)
သက္ခိဘဗ္ဗတံ=ဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အစဉ်လျှောက်၍

အောက်မေ့ခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ=၏။ ပ။ ပသေသံယျံ=မြင်လို၏။ ပ။ ပဇာနေယျံ= ခွဲခြားသိလို၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဇာနေယျံ=မူ)။ ပ။ လောကံ=သို့၊ ဥပပနာ=ကုန်၏။ ဣတိ (ပဇာနေယျံ=၏)။ ဣတိ=သို့၊ ဒိဗ္ဗေန။ ပ။ ပဇာနေယျံ=၏။ ဣတိ(သစေ အာကခံတိ=အံ၊ ဧဝံ သတိ=သော်) အာယတနေ=သည်။ သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြေဝ=ဥပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော စဝမာန၊ ဥပပဇ္ဇမာန၊ ဟိန၊ ပဏီတ စသော သတ္တဝါတို့ကို မြင်ခြင်း သဘောတရားဥပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဖြင့် မြင်ရခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ=၏။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရေယျံ=နေလို၏။ ဣတိ=သို့၊ (သစေ အာကခံတိ=အံ၊ ဧဝံ သတိ=သော်) အာယတနေ=အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးရှေးအရဟတ္တဖိုလ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဝိပဿနာဟူသော အကြောင်းတရားသည်) သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြေဝ= ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရားဥပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေခြင်း သဘောတရားဥပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် အရဟတ္တ ဖလသမာပတ် ဝင်စားနိုင်ခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့(အခေါ်စ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

၁၁။ နိမိတ္တသုတ်

၁၀၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အဓိစိတ္တံ=ထူးချွန်လွန်ကဲသော သမထ ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အနယုတ္တေန=ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေလိုသော၊ ဘိက္ခုနာ=ရဟန်းသည်၊ တီဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ နိမိတ္တာနိ=အကြောင်းတရားတို့ကို၊ ကာလေန ကာလံ=ရံခါရံခါ၌၊ ဝါ= သင့်လျော်သောအခါတိုင်း အခါတိုင်း၌၊ [ကာလေနကာ သတ္တမိအနက်၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်ဖြစ်၍ ကာလံကာ သတ္တမိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်တည်း] မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကာတဗ္ဗာနိ=ပြုသင့်၊ ဖြစ်စေသင့်ကုန်၏၊ ကာလေနကာလံ= ခြံ့၊ သမာဓိနိမိတ္တံ =သမာဓိဟူသော အကြောင်းတရားကို၊ မနသိ=၌၊ ကာတဗ္ဗံ=

၁။ သမာဓိနိမိတ္တံ၊ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ၊ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ။ «သမာဓိနိမိတ္တံ= သမာဓိ၏အကြောင်းအာရုံကို၊ မနသိကာတဗ္ဗံ=ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းထိုက်၏၊ ဤသို့လည်း ဝိဘင်းမူလဒီကာ(၁၅၁) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဒီကာ(ပ-၃၀၃)၌ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအတိုင်းပင်“ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ=ဝိရိယ၏ အကြောင်းအာရုံကို၊ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ= ဥပေက္ခာ၏ အကြောင်းအာရုံကို”ဟုလည်း အနက်ဆိုပါ။

ပြုသင့်ဖြစ်စေသင့်၏။ပ။ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ=ဝီရိယဟူသော အကြောင်းတရားကို၊
[သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ပဂ္ဂဏှာတိတိ ပဂ္ဂဟော=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အားပေးချီမ
မြောက်ပင့်တတ်သော ဝီရိယ] ။ပ။ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ=ဥပေက္ခာဟူသော
အကြောင်းတရားကို၊ ဝါ=သင့်တင့်ညီမျှစွာရှုခြင်း သဘောဟူသော အကြောင်း
တရားကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဓိစိတ္တံ=ကို၊ အနုယုတ္တော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊
ဧကန္တံ=တဆက်တည်း၊ သမာဓိနိမိတ္တံယေဝ=သမာဓိဟူသော အကြောင်းတရား
ကိုသာလျှင်၊ မနသိ=၌၊ သစေ ကရေယျ=အကယ်၍ ပြုလုပ်ငြာအံ့၊
ဝါ=ဖြစ်စေငြားအံ့၊(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ယေန ဌာနေန=အကြင်
အကြောင်းကြောင့်)တံ စိတ္တံ=ထိုဘာဝနာစိတ်သည်၊ ဝါ=ထိုနည်းသွင်းသော
စိတ်သည်၊ ကောသဇ္ဇာယ=ပျင်းရိသည်အဖြစ်မှာ၊ သံဝတ္တေယျ=ဖြစ်လေရာ၏၊
တံဌာနံ=ထိုကောသဇ္ဇဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။ယေန
ဌာနေန=ကြောင့်၊ တံ စိတ္တံ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဥဒ္ဓစ္စာယ=ပျံ့လွင့်သည်အဖြစ်မှာ၊
သံဝတ္တေယျ=၏၊ တံ ဌာနံ=ထိုဥဒ္ဓစ္စဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)
။ပ။ယေန ဌာနေန=ကြောင့်။တံ စိတ္တံ=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊
ဓယာယ=ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးမှာ၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ န
သမာဓိယေယျ=အာရုံ၌ မတည်တံ့လေရာ။ တံ ဌာနံ=ထိုဘာဝနာစိတ်
မတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝါ=ထိုနည်းသွင်းသောစိတ် မတည်တံ့ခြင်း၏
အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊
ယတော=အကြင်ကြောင့်။ပ။မနသိ=၌၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေ၏
။ပ။(တတော=ထိုကြောင့်)တံ စိတ္တံ=ထိုဘာဝနာစိတ်သည်၊ ဝါ=ထိုနည်းသွင်း
စိတ်သည်၊ မုဒု စ=နှူးညံ့သည် လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိယဉ္ဇ=ဘာဝနာလုပ်ငန်း၌
ခိုင်ခံ့သည်လည်းကောင်း၊ ပဘာဿရဉ္ဇ=တလက်လက်ထွက်သော အရောင်
ရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်းသည်လည်းကောင်း၊
န စ ပဘာဂံ=မပျက်စီး သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အာသဝါနံ=တို့၏၊
ဓယာယ=မှာ၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ သမာဓိယတိ=အာရုံ၌တည်တံ့၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား။ပ။ဥက္ကံ=မီးကျိုးအိုးကို၊ ဗန္ဓေယျ=

၁။ဥက္ကံ ဗန္ဓေယျ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌“ဥက္ကံ ဗန္ဓေယျာတိ အင်္ဂါရ
ကပလ္လံ သန္ဓေယျ”ဟု ဖွင့်၏။ဤနေရာနှင့် အလားတူ ပိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (ပ-
၃၀၃)၌မူ“ဥက္ကံ” ဗန္ဓတိတိ မုသံ သမ္မာဒေတိ”ဟုဖွင့်၏။ဤသုတ်၌ပင်“ဥက္ကာ
မုခေ ပက္ခိပေယျာတိ အင်္ဂါရေ ဝိယူဟိတွာ အင်္ဂါရမတ္တကေ ဝါ ဌပေယျ။

စီစဉ်ပြင်ဆင်ရာ၏။(မီးကျိုးအိုး၌ ထည့်ထားအပ်သော ရွှေကို ပူလာအောင် စီစဉ်ရာ၏) ဥက္ကာ=ကို၊ ဗန္ဓိတွာ=စီစဉ်ပြင်ဆင်ပြီး၍၊ ဥက္ကာမုခံ=မီးကျိုးအိုးအဝကို၊ အာလိမ္မေယျ=မီးစွဲလောင်စေရာ၏။(မီးကျိုးအိုး၌ မီးသွေးထည့်၍ မီးညှိပြီးလျှင် မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့် မှုတ်၍ မီးစွဲလောင်စေရာ၏ ဟူလို) ဥက္ကာမုခံ=ကို၊ အာလိမ္မေတွာ=မီးစွဲလောင်စေပြီး၍၊ သဏ္ဍာသေန=ညှပ်ဖြင့်၊ ဇာတရူပံ=ရွှေကို၊ ဂဟေတွာ=ညှပ်ယူ၍၊ ဥက္ကာမုခေ=မီးကျိုးအိုးအဝ၌၊ ဝါ=မိုက်ခွက်အဝ၌၊ (မီးကျိုးအိုးအဝနှင့် မိုက်ခွက်မှ မီးကျိုးခဲပေါ်၌) ပက္ခိပေယျ=ထည့်ရာ၏။ပ။ အဘိဓမတီ=(မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့်) မီးမှုတ်၏။ပ။ ဥဒကေန=ရေဖြင့်၊ ပရိပ္ပေါသေတိ=ဖျန်း၏၊ ကာလေန ကာလံ=၌၊ ဝါ=၌၊ အဇ္ဈပေက္ခတိ=လုံ့လမပြု လျစ်လျူရှု၏၊ ဝါ=ကျက်မကျက်ကို စူးစမ်းနေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို၊ ဒကန္တံ=တဆက်တည်း၊ သစေ အဘိဓမေယျ=အကယ်၍ မီးမှုတ်နေငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မီးမှုတ်နေသည်ရှိသော်၊ ယေန ဌာနေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်) တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို၊ ခဟေယျ=လောင်ကျွမ်းသွားရာ၏၊ ထံ ဌာနံ=ထိုလောင်ကျွမ်းခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။

သစေ ပရိပ္ပေါသေယျ=အကယ်၍ ပက်ဖျန်းနေငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ပက်ဖျန်းနေသည်ရှိသော်၊ ယေန ဌာနေန=ကြောင့်) တံ ဇာတရူပံ=သည်၊ နိဗ္ဗာယေယျ=အေးငြိမ်းသွားရာ၏၊ [နိ+ဝါ+ယ+ဧယျတည်း၊ ကာရိတ်မလို] တံ ဌာနံ=ထိုအေးငြိမ်းသွားခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ)။ပ။ သစေ အဇ္ဈပေက္ခယျ=အကယ်၍ လုံ့လမပြု လျစ်လျူရှုနေငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်၊ ယေန ဌာနေန=ကြောင့်) တံ ဇာတရူပံ=သည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ပရိပါကံ=ကျက်ခြင်းသို့၊ န ဂစ္ဆေယျ=မရောက်ရာ၊ တံ ဌာနံ=ထိုမကျက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယတော=

 မူသာယ ဝါ ပက္ခိပေယျ” ဟု ဖွင့်၏။ မူလပဏ်ဋ(ပ-၁၇၉)၌ကား “သဏ္ဍာသေန ဇာတရူပံ ဂဟေတွာ ဥက္ကာမုခေ ပက္ခိပတီတိ အာဂတဌာနေသု သုဝဏ္ဏကာရာနံ မူသာ “ဥက္ကာ” တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟု ဖွင့်၏။

ထို့ကြောင့် အင်္ဂါရကပလ္လ(မီးကျိုးအိုး)နှင့် ယခင်သုတ်တုန်းက ရေးခဲ့ပြီးသော မူသာ(မိုက်ခွက်, လုံ)တို့သည် ဥက္ကာ သဒ္ဒါ၏ ဟောနက်များချည်း ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း, ထိုပစ္စည်းများသည် ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့ ရွှေကို မီးဖြင့် ပျောပြောင်းစေရာ(ရွှေလှော်ရာ)၌ ထပ်တူညီမျှ အသုံးချနိုင်သော ပစ္စည်းများဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိနိုင်၏။

အကြင်ကြောင့်။ပ။အဇ္ဈပေက္ခာတိ=၏ (တတော=ထို့ကြောင့်)တံ ဇာတရူပံ=သည်၊
မုဒုဉ္ဇ=သည်လည်းကောင်း၊[ယခင်သုတ်အတိုင်းဆိုပါ]။ပ။ ဆ=ခြောက်ပါး
ကုန်သော၊ အဘိညာ=အဘိညာဉ်တို့ကို၊ ဝိတ္တာရေတဗ္ဗာ= ရဲ့ထွင်သင့်ကုန်၏၊
ဝါ=ရဲ့ထွင် ဆိုကြရမည်။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧကာဒသမံ=၁၁-
ခုမြောက်သုတ်တည်း။ပ။

ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ် ငါးဆယ်အပေါင်း
အစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

တတိယပဏ္ဏာသက

(၁၁) ၁-သမ္မောဓဝဂ်

၁-ပုဗ္ဗေဝသမ္မောဓသုတ်

☞ ၁၀၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မေ=ငါဘုရားသည်၊ [သတောဋ္ဌစပ်] ဝါ =ငါဘုရားမှာ၊ [ဧတံဋ္ဌစပ်] သမ္မောဓာ=အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးမှ၊ (ကိုယ်တိုင် စထွင် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးမှ) ဝါ= အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးသို့ရောက်ရာအခါမှ၊ ပုဗ္ဗေဝ=ရှေးဦးပင်လျှင်၊ အနဘိ သမ္ပုဒ္ဓဿ=သစ္စာလေးပါးတရားကို တိုးထွင်းမသိသေးသော၊ ဗောဓိသတ္တဿ ဧဝံ=ဘုရားအလောင်းတော်သည်သာလျှင်၊ သတော=ဖြစ်စဉ်၊ ဝါ=ဖြစ်ခိုက်။ ဧတံ=ဤသို့သော ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) လောကေ=သင်္ခါရလောက၌၊ အဿာ ဒေါ=သာယာဖွယ်ဟူသည်၊ ဧကော နုခေါ=အဘယ်နည်း၊ အာဒိနဝေါ=မနှစ်သက် ဖွယ် အပြစ်ဟူသည်၊ ဧကော=အဘယ်နည်း၊ နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်းတရား ဟူသည်၊ ကိ=အဘယ်နည်း၊ [အစ္စန္တ ပဟာနဝသေန နိဿရတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ။ သံယုတ်ဋီ၊ ဒု၊ ၁၄/၂] ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တဿ မယံ=ထိုငါဘုရားမှာ၊ ဧတံ =ဤသို့ စဉ်းစားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစား ခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။

၁။ ဗောဓိသတ္တပုဒ် ဝစနတ္ထ။ ။ ဗောဓိသတ္တဿေဝ=ဘုရားအလောင်း တော်သည်သာလျှင်၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါး၊ အားလုံးသောတရားတို့ကို ဧကန် သိတော်မူလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ [ဗုဒ္ဓိဿတိတိ ဗောဓိ၊ ဗောဓိ စ သော သတ္တော စာတိ ဗောဓိသတ္တော] ဝါ=မဂ်ဉာဏ်လေးပါး ဗောဓိတရား၌ စွဲမက်တွယ်တာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ [ဗောဓိယံ သတ္တော လဂ္ဂေါတိ ဗောဓိသတ္တော] ဝါ=တိုးထွင်းမြင်သိ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် [ဗောဓိမာ ပညဝါ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော။ ဤနောက်ဆုံးနည်း၌ “ဗောဓိမန္တုသတ္တ”ပုဒ်မှ မန္တုပစ္စည်းကိုချေ]

လောကံ=သင်္ခါရလောကကို၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ယံ သုခံ=(ကိုယ်ချမ်းသာမှု) အကြင် သုခဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ယံ သောမနဿံ=(စိတ်ချမ်းသာမှု) အကြင်သောမနဿဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပုဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ အယံ=ဤ သုခ၊ သောမနဿသည်၊ လောကေ=သင်္ခါရလောက၌၊ အဿာဒေါ=သာယာဖွယ် မည်၏။ ယံ(ယေန အာကာရေန)=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ လောကော =သင်္ခါရလောကသည်၊ အနိစ္စော=မမြဲ၊ ဒုက္ခော=ဆင်းရဲ၏။ ဝိပရိဏာမ ဓမ္မော=(ဇရာမရဏနှစ်မျိုးအားဖြင့်) ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းသဘောရှိ၏။ အယံ(အာကာရော)=ဤမမြဲခြင်းစသော အခြင်းအရာသည်၊ လောကေ= သင်္ခါရ လောက၌၊ အာဒိနဝေါ=မနှစ်သက်ဖွယ် အပြစ်မည်၏၊ လောကေ=၌၊ ယော ဆန္ဒရာဂဝိနယော=အကြင် လိုချင်တပ်မက်တတ်သော လောဘကို နှိပ်ကွပ် ဖျက်ဆီးအပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယံ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ= အကြင်လိုချင်တပ်မက်သော လောဘကို ပယ်သတ်အပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤဆန္ဒရာဂကို နှိပ်ကွပ်ပယ်သတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ လောကနိဿရဏံ=သင်္ခါရလောကမှ ထွက်ခွာ ကြောင်းတရားမည်၏၊ [အဋ္ဌကထာ၌ “လောကနိဿရဏံ” ဟုပါဌ်ရှိပြီး ပဉ္စမိ တပျူရိသံသမာသံဖွင့်၏] ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယာဝကီဝဉ္စ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလ ပတ်လုံး၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း၊ လောကဿ =သင်္ခါရလောက၏၊ အဿာဒံ=သာယာဖွယ်ကို၊ အဿာဒတော စ=သာယာ ဖွယ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဒိနဝံ=အပြစ်ကို၊ အာဒိနဝတော စ =အပြစ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (အပြစ်အနေအားဖြင့်လည်းကောင်း) နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို၊ နိဿရဏတော စ=ထွက်ခွာကြောင်း၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယဏဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ န အပ္ပညာသိ=ထူးခြား သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မသိရသေး၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တာဝ= ထိုမသိရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊ အဟံ=ငါသည်၊ သဒေဝကေ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည် ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ [စာပိုဒ် (၆၄) ဝေဒနာဂုရ သုတ်၌လည်းကြည့်] သမာရဏေ=မာရ်မင်းအမှူးထား၊ ဝသဝတ္တိဘုံသား နတ် အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကေ=နှစ်ဆယ်သော ဗြဟ္မာအပေါင်း နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ လောကေ=ဩကာသ လောက၌လည်းကောင်း။

သဿမဏဗြာဟ္မဏိယာ=သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ် သော၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား။

မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ၊ မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျော
 သွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဒေဝ မနုဿာယ
 *သမ္ပုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်း၊ ထိုလူမင်းနှင့်သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်း
 ကျန်သော လူတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်း၌လည်း
 ကောင်း၊ အနတ္တရုံ=မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်
 ဆုံးတရား ဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ=အမှန်ချည်းသာ ဆရာမရှိ ကိုယ်တိုင်
 သိသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်း
 သိတော်မူပြီ၊ ဝါ=ရတော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ နေဝ ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော်မမူသေး။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော စ=အကြင်အခါ၌ကား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ
 =တိုင်း။ပ။ အပ္ပညာသိ=ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူပြီ၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ=သိတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊
 ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော်မူပြီ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ မေ=ငါဘုရားမှာ၊ ဒဿနံ=ရရှိပြီး
 တရားထူးတို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိမြင်နိုင်သော၊ ဉာဏဉ္စ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်
 သည်လည်း၊ ဝါ=ပြန်၍ဆင်ခြင်သိမြင်သော ဉာဏ်သည်လည်း၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ၊
 (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)မေ=ငါ၏၊ ဝိမုတ္တိ= အရဟတ္တ
 ဖိုလ်ဝိမုတ္တိသည်၊ အကုပ္ပိ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့က မပျက်စီးစေနိုင်သည်၊
 ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကြောင့် မပျက်စီးသည်၊ (ဟောတိ =ဖြစ်၏)
 [ပဋိပက္ခေဟိ နကောပေတဗ္ဗာ နကုပ္ပတိတိ ဝါ အကုပ္ပိ] အယံ=ဤယခု
 ဘဝသည်၊ အန္တိမာ=နောက်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဇာတိ=ဘဝပေတည်း၊ ဒါနိ=ယခု၊
 ပုနတ္တဝေါ=နောက်ထပ်ဖြစ်မည့် ဘဝသစ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဣတိသဒ္ဓါ တလုံး
 ကျေသည်ဟု ကြံပါ] ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-ပဌမအဿာဒသုတ်

၁၀၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ လောကဿ= သင်္ခါရ
 လောက၏၊ အဿာဒပရိယေသနံ=သာယာဖွယ် သုခ၊ သောမနဿကိုရှာမှီးခြင်း
 ဝှာ၊ အစရိ=ဉာဏ်ဖြင့်လှည့်လည်လာခဲ့ပြီ၊ လောကေ=သင်္ခါရလောက၌၊ ယော
 အဿာဒေါ=အကြင်သာယာဖွယ် သုခ၊ သောမနဿသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ
 အဿာဒံ=ထိုသာယာဖွယ် သုခသောမနဿကို၊ အဇ္ဈဂမံ=ရရှိပြီ၊ လောကေ=၌၊

အဿာဒေါ=သာယာဖွယ်သည်။ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက်ရှိ၏။ သော
=ထိုမျှလောက်ရှိသော သာယာဖွယ်ကို၊ မေ=ငါသည်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ၊
မဂ်ပညာဖြင့်၊ သုဒိဋ္ဌာ=ကောင်းစွာတွေ့မြင်အပ်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=ငါသည်။ လောကဿ=၏။ အာဒိနဝပရိယေ
သနံ=မမြဲခြင်းစသော အပြစ်ကို ရှာမှီးခြင်းငှါ၊ အစရိ=ပြီ၊ လောကေ=၌။
ယော အာဒိနဝေါ=အကြင်အပြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ အာဒိနဝံ=ထိုအပြစ်ကို၊
အဇ္ဈဂမံ=ပြီ။ နိဿရဏ ပရိယသနံ=ထွက်ခွာကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကိုရှာမှီးခြင်းငှာ
။ပ။ လောကေ=၌၊ ယံ နိဿရဏံ=အကြင်ထွက်ခွာကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်၊
(အတ္ထိ) တံ နိဿရဏံ=ထိုထွက်ခွာကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို၊ အဇ္ဈဂမံ=ပြီ၊ လောကေ=၌၊
နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယာဝတကံ=အကြင်မျှလောက်ရှိ၏။
တံ=ထိုမျှလောက်ရှိသောထွက်ခွာကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို၊ မေ=ငါသည်၊ ပညာယ=
မဂ်ပညာဖြင့်၊ သုဒိဋ္ဌံ=ကောင်းစွာတွေ့မြင်အပ်ပြီ ။ပ။ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သုတ်
တည်း။

၃-ဒုတိယအဿာဒသုတ်

၁၀၆။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ လောကေ=သင်္ခါရလောက၌၊ အဿာဒေါ
=သည်၊ နော စေ အဘဝိဿ=အကယ်၍ မရှိငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မရှိသည်
ဖြစ်လသော်) [ဣဒံ အနက်မရှိ] သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ လောကေ=၌၊ န
သာရဇ္ဇေယျံ=ပြင်းထန်စွာ မတပ်မက်ကုန်ရာ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ခေါ=ထိုသို့
မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ လောကေ=၌၊ အဿာဒေါ=သည်၊
(အတ္ထိ=ရှိ၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ပ။ သာရဇ္ဇန္တိ=ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ကုန်၏။ပ။
န နိဗ္ဗိန္ဒေယျံ=မငြီးငွေ့ကုန်ရာ။ပ။ နိဗ္ဗိန္ဒန္တိ=ငြီးငွေ့ကုန်၏။ပ။ လောကမ္မာ=သင်္ခါရ
လောကမှ၊ န နိဿရေယျံ=မထွက်ခွာကုန်ရာ။ပ။ နိဿရန္တိ=ထွက်ခွာကုန်၏။ပ။
န အပ္ပညာသုံ=ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မသိကြသေးကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တာဝ=ထိုမသိကြသေးသမျှကာလပတ်လုံး၊ သတ္တာ=
သတ္တဝါတို့သည်၊ သဒေဝကာ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိနတ်
အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သမာရကာ=သော၊ သဗြဟ္မကာ=သော၊
လောကာ=ဩကာသလောကမှလည်းကောင်း ။ပ။ ပဇာယ=မှလည်းကောင်း၊
နေဝ နိဿဋ္ဌာ=မထွက်ခွာနိုင်ကြသေးကုန်။ နေဝ ဝိသံယုတ္တာ=မခွဲခွာနိုင်ကြ

သေးကုန်၊ နေဝဝိပ္ပမုတ္တာ=မလွတ်မြောက်နိုင်ကြသေးကုန်၊ ဝိမရိယာဒီကတေန^၁
 = ဝဋ်ဒုက္ခ, ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော အပိုင်းအကန့် မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသော၊
 စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ နေဝ ဝိဟရိသု=မနေကြရသေးကုန်။ပ။ အဗ္ဘညာသုံး
 ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိကြကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ=သိကြရာ
 ထိုအခါ၌၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်။ပ။ပဇာယ=မှလည်းကောင်း၊ နိဿဋ္ဌာ=
 ထွက်ခွာကြရကုန်ပြီ၊ ဝိသံယုတ္တာ=ခွဲခွာကြရကုန်ပြီ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာ=လွတ်မြောက်ကြ
 ရကုန်ပြီ။ပ။ ဝိဟရန္တိ=နေကြရကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)
 တတိယံ=သုံးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄-သမဏဗြာဟ္မဏသုတ်

၁၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ ကေစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊
 သမဏာ ဝါ=သမဏမည်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ=ဗြာဟ္မဏ
 မည်သူတို့သည်လည်းကောင်း ။ပ။ နပ္ပဇာနန္တိ=မသိကြကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 တေ သမဏာ ဝါ=ထိုသမဏမည်သူတို့ကိုလည်းကောင်း။ တေ ဗြာဟ္မဏာ
 ဝါ=ထိုဗြာဟ္မဏမည်သူ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ မေ=ငါဘုရား၏၊ သမဏေသု
 ဝါ=သမဏ သူတော်ကောင်းတို့၌လည်း၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော
 ရဟန်းတို့၌လည်း၊ န သမဏသမ္ပတာ=သမဏ သူတော်ကောင်းဟု မခေါ်ဝေါ်
 မသမုတ်အပ်ကုန်၊ ဗြာဟ္မဏေသု ဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းတို့၌လည်း၊
 ဝါ=မင်္ဂကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့၌
 လည်း၊ န ဗြာဟ္မဏသမ္ပတာ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းဟု မသမုတ်အပ်ကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ တေ အာယသ္မန္တော= ထိုအရှင်
 တို့သည်၊ သာမညတ္ထံ ဝါ=သာမညမည်သော အရိယမဂ်လေးပါး တရားထူးဖြင့်

၁။ ဝိမရိယာဒီကတေန။ ။ မရိယာဒါ=အပိုင်းအကန့် (ဝဋ်ဆင်းရဲအပိုင်း
 အကန့်နှင့် ကိလေသာအပိုင်းအကန့်) နတ္ထိ မရိယာဒါ ယဿ စိတ္တဿာတိ
 ဝိမရိယာဒံ=အပိုင်းအကန့်မရှိသောစိတ်။ ကရိယိတ္တာတိ ကတံ၊ ဝိမရိယာဒံ
 ကတံ ဝိမရိယာဒီကတံ(အပိုင်းအကန့်မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသောစိတ်)ဟု ကြံပါ။
 ဤသုတ်နှင့် စာသွားချင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ချင်း တူသော နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ် စာပိုဒ်
 (၁၁၇) နောစေဒံသုတ် (နာ၊ ၃၈၁) ၏ သံယုတ် ၄၊ ၃၊ ၁၄၄ အဖွင့်နှင့်အညီ
 ကြံခြင်းဖြစ်၏။ ဤသုတ် ၄၊ ၄၊ ၅၅ ဤပုဒ်အဖွင့် ဝါကျမပါ။

ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာမည မည်သော အရိယမဂ်လေးပါးဟူသော ဆိုက်ရောက်သင့်သော တရားထူးကို လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မညတ္ထံ ဝါ=ဗြာဟ္မဏမည်သော အရိယမဂ်လေးပါး တရားထူးဖြင့်ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌေဝံ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော မျက်မှောက်အတ္တဘောဋ္ဌိပင်လျှင်၊ ဝါ= ယခုဘဝဋ္ဌိပင်လျှင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အဘိညာ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ နဝိဟရန္တိ= မနေနိုင်ကြကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယေ ကေစိ။ပ။ ပဇာ နန္တိ=သိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ သမဏာ ဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း။ပ။ သမဏ သမ္ပတာ=သမဏ သူတော် ကောင်းဟု သမုတ်အပ်ကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏေသု ဝါ=တို့၌လည်း၊ ဗြာဟ္မဏ သမ္ပတာ=ကုန်၏၊ စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ တေ အာယသ္မန္တော=တို့သည်။ပ။ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၅-ရုဏ္ဏသုတ်

၁၀၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ဂီတံ=အကြင်သီချင်းဆိုခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤသီချင်းဆိုခြင်းသည်၊ အရိယဿ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ

၁။ သာမညတ္ထံ ဗြာဟ္မညတ္ထံ။ ။ ပါပါနိ သမေတီတိ သမဏော =မကောင်းမှု ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေသောပုဂ္ဂိုလ်။ သမဏဿ ဘာဝေါ သာမညံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်။ အရဏီယံ ဥပဂန္တ ဗုဒ္ဓိ အတ္ထံ= ဆိုက်ရောက်သင့်သောတရား။ သာမညေန အတ္ထံ သာမညတ္ထံ=မကောင်းမှု တို့ကို ငြိမ်းစေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်ဖြင့် ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါး။ (တနည်း) သာမညမေဝ ဝါ အတ္ထံ သာမညတ္ထံ=မကောင်း မှုတို့ကို ငြိမ်းစေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော ဆိုက်ရောက် သင့်သော တရားထူး။

ပါပါနိ ဝါဟေတီတိ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွား စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဗြာဟ္မဏဿ ဘာဝေါ ဗြာဟ္မညံ၊ ဗြာဟ္မညေန အတ္ထံ ဗြာဟ္မညတ္ထံ=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်လေးပါးဖြင့် ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါး။

သူတော်ကောင်း၏။ ဝါ=နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သင့်သော မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝိနယေ=အဆုံးအမတရားတော်၌၊ ဝါ=အဆုံးအမတရားတော်အလိုအားဖြင့်၊ ရုက္ခံ=ငိုကြွေးခြင်းသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ နန္ဒံ=အကြင်ကခြင်းသည်၊ (အတ္တိ) ဣဒံ=ဤကခြင်းသည်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဥမ္မတ္တကံ=ရူးသောသူတို့၏ အပြုအမူသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိဝေလံ= အချိန်ကုန်လွန်အောင်၊ ယဒိဒံ ဒန္တဝိဒံသကဟသိတံ=အကြင်သွားတို့ကို ထင်ပေါ်စေ၍ လက်ခုပ်တီးကာ ကျယ်လောင်စွာ ရယ်ခြင်းသည်၊ (အတ္တိ) [ဒန္တံ=သွားတို့ကို+ဝိဒံသကံ=ထင်ပေါ်စေ၍+ဟသိတံ=ရယ်ခြင်း] ဣဒံ=ဤသွားပေါ်အောင် ပါးစပ်ကြီးဟလျက် လက်ခုပ်တီးကာ ကျယ်လောင်စွာ ရယ်ခြင်းသည်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ကောမာရကံ=လူပျိုကာလသားတို့ ပြုလုပ်ဖွယ်ရာကိစ္စသာတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဣဟ=ဤငါ့ဘုရားသာသနာတော်၌၊ ဂိတေ=သီချင်းဆိုခြင်း၌၊ (ဝေါ=သင်တို့၏) သေတုဃာတော=အကြောင်းရင်းကိလေသာကိုပယ်သတ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတု=ဖြစ်ပါစေလော) [သေတု (ပစ္စယ) =အကြောင်းရင်းကိလေသာ] နစ္စေ=ကခြင်း၌၊ (ဝေါ=သင်တို့၏) သေတုဃာတော=သည်၊ (ဟောတု=လော) ဓမ္မပ္ပမောဒိတာနံ=အကြောင်းတခုခုကြောင့် ဝမ်းမြောက်ကြကုန်သည်၊ သတံ (သန္တာနံ)=ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ ဝါ=သင်တို့၏၊ သိတံ=ပြုံးရယ်ခြင်းသည်၊ သိတမတ္တာယ=သွားအဖျားပေါ်ရုံမျှ ပြုံးရယ်ခြင်းငှာသာ၊ အလံ=သင့်လျော်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဉ္စမံ၊ [“ဓမ္မပ္ပမောဒိတာနံ”၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ကာရဏ(အကြောင်း) အနက်ဟောတည်း။ ဓမ္မော ဝုစ္စတိ ကာရဏံ၊ အဋ္ဌကထာ။ “သတံ (သန္တာနံ)”ကို သူတော်ကောင်းဟု အနက်မပေးဘဲ စာပိုဒ် (၁၀၄)သုတ်မှ “ဗောဓိသတ္တဿေဝ သတော” နှင့် အလားတူပင် အနက်ပေးသည်။]

၆-အတိတ္ထိသုတ်

၁၀၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိတ္ထံ=သုံးမျိုးသော အရာတို့ကို၊ ပဋိဿေဝနာယ=မှီဝဲခြင်း၌၊ တိတ္ထိ=ရောင့်ရဲခြင်းသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ကတမေသံ တိတ္ထံ=အဘယ်သုံးမျိုးသော အရာတို့ကို၊ (ပဋိဿေဝနာယ=၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ = မရှိသနည်းဟူမှ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သောပ္ပဿ=အိပ်ခြင်းကို၊ ပဋိဿေဝနာယ=

မှီဝဲခြင်း၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုရာမေရယပါနဿ=
 ဆေးရည်၊ အရက်ကိုသောက်ခြင်းကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ
 =မေထုန်အကျင့်သို့ ရောက်ခြင်းကို၊ ဝါ=ဖိုမနစ်ဦး ကူးလူးဆိုက်ရောက်အပ်သော
 မေထုန်အကျင့်ကို၊ ပဋိသေဝနာယ=၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ဣမေသံ တိတ္ထံ=ဤသုံးမျိုးတို့ကို၊ ပဋိသေဝနာယ=၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊
 ဣတိ(အဝေါစ)

၇-အရက္ခိတသုတ်

၁၁၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်
 မည်သော၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=
 မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ ၏) တေန=(မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ)
 ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဝါ=သွား၏၊ ဥပ
 သင်္ကမိတွာ=ရောက်လာပြီး၍၊ ဝါ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊
 အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသောစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့်တခုသောနေရာ၌
 [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၆)လည်းကြည့်] နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသီန္တံ
 =ထိုင်နေပြီးသော၊ အနာထပိဏ္ဍိကံ=အနာထပိဏ်မည်သော၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်
 သူကြွယ်ကို၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=
 မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

ပဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ စိတ္တေ=စိတ်ကို၊ အရက္ခိတေ=မစောင့်
 ရှောက်အပ်လသော်၊ ကာယကမ္မမ္ပိ=ကာယကံသည်လည်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်
 ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံသုံးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ
 =မစောင့်ရှောက်အပ်တော့သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝစိကမ္မမ္ပိ=ဝစိကံသည်လည်း၊
 ဝါ=ဝစိဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံလေးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊
 အရက္ခိတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ မနောကမ္မမ္ပိ=မနောကံသည်လည်း၊ ဝါ=မနော
 ဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊
 အရက္ခိတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အရက္ခိတကာယကမ္မန္တဿ=မစောင့်ရှောက်
 အပ်သော ကာယကံရှိသော၊ ဝါ=ကာယကံကို မစောင့်ရှောက်သော၊ အရက္ခိတ
 ဝစိကမ္မန္တဿ=မစောင့်ရှောက်အပ်သော ဝစိကံရှိသော၊ ဝါ=သော၊ အရက္ခိတ
 မနောကမ္မန္တဿ=မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနောကံရှိသော၊ တဿ=ထိုသူ၏၊

ကာယကမ္မမ္ဘိ= ကာယကံသည်လည်း၊ အဝဿုတံ=ကိလေသာဖြင့် စိုစွတ်သည်၊
ဟောတိ=၏။ ဝစိကမ္မမ္ဘိ=သည်လည်း၊ အဝဿုတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

အဝဿုတကာယကမ္မန္တဿ=စိုစွတ်သော ကာယကံရှိသော။ပ။ အဝဿု
တမနောကမ္မန္တဿ=စိုစွတ်သော မနောကံရှိသော၊ တဿ=ထိုသူ၏။ ကာယ
ကမ္မမ္ဘိ=သည်လည်း၊ ပူတိကံ=ပုပ်ဆွေးသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပူတိကာယ
ကမ္မန္တဿ=ပုပ်ဆွေးသော ကာယကံရှိသော။ပ။ ပူတိမနောကမ္မန္တဿ=ပုပ်ဆွေး
သော မနောကံရှိသော၊ တဿ=ထိုသူမှာ၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော၊ မရဏံ=သေ
ခြင်းသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဘဒ္ဒိကာ=ကောင်းသော၊ ကာလကိရိယာ=
ကွယ်လွန်ခြင်းသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုလျှင်ကား၊ ကုဋာ
ဂါရေ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သောအိမ်ကို၊ ဒုစ္ဆန္ဓေ=မကောင်းသဖြင့် မိုးအပ်
လသော်၊ ကုဋမ္ဘိ=အထွတ်သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ=မစောင့်ရှောက်
အပ်တော့သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဂေါပါနသိယောပိ=အခြင်ယနယ်တို့သည်လည်း၊
ဝါ=တို့ကိုလည်း၊ အရက္ခိတာ=မစောင့်ရှောက်အပ်ကုန်တော့သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်
ကုန်၏။ ဘိတ္တိပိ=နံရံသည်လည်း၊ အရက္ခိတာ=သည်။ပ။ ကုဋမ္ဘိ=သည်လည်း၊
အဝဿုတံ=မိုးစိုသည်။ပ။ ဂေါပါနသိယောပိ=တို့သည်လည်း၊ အဝဿုတာ=
မိုးစိုကုန်သည်။ပ။ ကုဋမ္ဘိ=သည်လည်း၊ ပူတိကံ=ပုပ်ဆွေးသည်။ပ။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဂဟပတိ=ကာ၊
စိတ္တေ=စိတ်ကို၊ ရက္ခိတေ=စောင့်ရှောက်အပ်လသော်၊ ကာယကမ္မမ္ဘိ=သည်လည်း၊
ဝါ=ကိုလည်း၊ ရက္ခိတံ=စောင့်ရှောက်အပ်သည်။ပ။ ရက္ခိတကာယကမ္မန္တဿ=
စောင့်ရှောက်အပ်သော ကာယကံရှိသော။ပ။ အနဝဿုတံ=ကိလေသာဖြင့်
မစိုစွတ်သည်။ပ။ အနဝဿုတကာယကမ္မန္တဿ=မစိုစွတ်သော ကာယကံရှိသော
။ပ။ အပူတိကံ=မပုပ်ဆွေးသည်။ပ။ အပူတိကာယကမ္မန္တဿ=မပုပ်ဆွေးသော
ကာယကံရှိသော။ပ။ သုစ္ဆန္ဓေ=ကောင်းမွာမိုးအပ်လသော်။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)
သတ္တမံ=၇-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၁ (စာပိုဒ်)။ စ-ဗျာပန္နသုတ်။ ။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊
စိတ္တေ=စိတ်သည်၊ ဗျာပန္နေ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်လသော်၊ ဝါ=ပျက်စီး
လသော်၊ ကာယကမ္မမ္ဘိ=သည်လည်း၊ ဗျာပန္နံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သည်၊
ဝါ=ပျက်စီးသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဗျာပန္နကာယကမ္မန္တဿ=ဖောက်ပြန်ခြင်း
သို့ရောက်သော ကာယကံရှိသော။ပ။ ဗျာပန္နမနောကမ္မန္တဿ=သော၊ တဿ=

ထိုသူမှာ၊ ဘဒ္ဒကံ။ပ။ ကုဋ္ဌမ္ပိ=သည်လည်း၊ ဗျာပနံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သည်၊ ဝါ=ပျက်စီးသည်။ပ။ အဗျာပနံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်လသော်၊ ဝါ=မပျက်စီးလသော်။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမနိဒါနသုတ်

၁၁၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲသို့လားရောက်စေသော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=အားထုတ်စုဆောင်းခြင်းငှာ၊ နိဒါနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ လောဘော=လောဘဟူသော၊ ဝါ=လိုချင်ခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ ဒေါသော=ဒေါသဟူသော၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးမှန်းတီးခြင်း သဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ မောဟော=မောဟဟူသော၊ ဝါ=အမှန်မသိခြင်းတွေဝေခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ =လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=အကြင်ကံသည်၊ လောဘပကတံ=လောဘသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=လောဘဖိစီး လောဘကြီး၍ ပြုလုပ်အပ်၏၊ လောဘဇံ=လောဘကြောင့်ဖြစ်၏၊ လောဘနိဒါနံ=လောဘဟူသော အကြောင်းရှိ၏၊ လောဘသမုဒယံ=လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိ၏၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ သာဝဇ္ဇံ=အပြစ်ရှိ၏၊ တံကမ္မံ=သည်၊ ဒုက္ခဝိပါကံ=ဒုက္ခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ=ဒုက္ခအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏၊ တံကမ္မံ=သည်၊ ကမ္မသမုဒယာယ= အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ= အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ချုပ်ခြင်းငှာ၊ န သံဝတ္တတိ=မဖြစ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ ဒေါသပကတံ=ဒေါသသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=၏၊ ဒေါသဇံ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်၏။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုဒေါသကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုဒေါသကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ သာဝဇ္ဇံ=၏။ပ။ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊

ဝါ=သည်၊ မောဟပကတံ=၏။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုမောဟကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ=အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ချုပ်ခြင်းငှာ၊ န သံဝတ္တတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း၊ [နိဝုံးဝါကျ]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ္ဋဆင်းရဲကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=ဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ အလောဘော=အလောဘဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အလောဘပကတံ=အလောဘ သည် ပြုလုပ်အပ်၏။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ အနဝဇ္ဇံ=အပြစ်မရှိ၊ တံ ကမ္မံ=သည်၊ သုခဝိပါကံ=သုခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ= သုခအကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်၏၊ တံ ကမ္မံ=သည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ=ဝဋ္ဋဂါမိကံ တို့၏ ချုပ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ တံကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သော ကံသည်၊ ကမ္မသမုဒယာယ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ န သံဝတ္တတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အဒေါသပကတံ=အဒေါသ သည် ပြုလုပ်အပ်၏။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုအဒေါသကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ ကုသလံ =တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)နဝမံ။

၁၀-ဒုတိယနိဒါနသုတ်

၁၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ [ဝဋ္ဋ=ဝဋ္ဋဆင်းရဲသို့+ ဂါမိ=လားရောက်စေတတ်သောကံ] ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိတေ=အတိတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်သော၊ ဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယေ=ဆန္ဒရာဂ၏တည်ရာအကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ [ဆန္ဒ= လိုချင် ခြင်း + ရာဂ=တပ်မက်ခြင်း] ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ အာရပ္ပံ=အကြောင်းပြု၍၊ ဆန္ဒော=လိုချင်မှုတဏှာသည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနာဂတေ= အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=နောင်ဖြစ်လတ္တံ့ကုန်သော၊ [န+အာဂတ=ရောက်ပြီး

ရောက်ဆဲ၊ ဖြစ်ပြီးဖြစ်ဆဲမဟုတ်သော၊ ဝါ=ရောက်လတ္တံ့သော။ ပ။ ပစ္စုပ္ပန်= ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယခုဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဋ္ဌ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ပ။ ဇာယတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ပ။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အနုပိတက္ကတိ=ထပ် တလဲလဲ ကြံစည်၏။ အနုပိတရေတိ=ထပ်တလဲလဲ ဆင်ခြင် သုံးသပ်၏။ အတီတေ=ကုန်သော ။ ပ။ အနုပိတက္ကယတော=ထပ်တလဲလဲကြံစည်သော၊ အနုပိတရယတော=ထပ်တလဲလဲ ဆင်ခြင်သုံးသပ်သော၊ တဿ=ထိုသူမှာ၊ ဆန္ဒော=လိုချင်မှုတဏှာသည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏။ ဆန္ဒဇာတော=ဖြစ်သော လို ချင်မှုတဏှာရှိသောသူသည်၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ=ထိုဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယတရားတို့နှင့်၊ သံယုတ္တော=ယှဉ်တွဲသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတသာ=စိတ်၏ ။ ယော သာရာဂေါ=အကြင်ပြင်းထန်စွာတပ်မက်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ =ဤပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ခြင်းကို၊ အဟံ=ငါသည်။ သံယောဇနံ=အနှောင်အဖွဲ့ ဟူ၍၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အတိတ်ဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယ တရားတို့ကို ထပ်တလဲလဲကြံစည်စဉ်းစား၍ ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ကာ သံယောဇနံဖြစ်ပွားနေခြင်းဖြင့်) အတီတေ ။ ပ။ ဇာယတိ=ဖြစ်၏ ။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဌဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ။ ပ။ နဇာယတိ=မဖြစ်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတီတာနံ=အတိတ်ဖြစ် ကုန်သော၊ ဝါ=လွန်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကုန်သော။ ဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ =တရားတို့၏၊ အာယတိ=နှောင်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဇာ နာတိ=သိ၏ ။ ပ။ ဝိဒိတွာ=သိပြီး၍၊ တံ=ထိုအကျိုးကို၊ ဝါ=ထိုဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယ တရားတို့နှင့် ထိုတရားတို့၏အကျိုးကို၊ အဘိနိဝတ္တေတိ=(ဝိပဿနာဖြင့်) လွမ်းဖိ၍ ဆုတ်နစ်စေ၏၊ တံ=ထိုအကျိုးကို၊ ဝါ=ကို၊ အဘိနိဝတ္တေတွာ=(မဂ်ဖြင့်) လွမ်းဖိဆုတ်နစ်စေပြီး၍၊ စေတသာ=မဂ်စိတ်ဖြင့်၊ အဘိနိဝိဇ္ဇိတွာ=(ကိလေသာ တို့ကို) လွမ်းဖိထိုးဖောက်၍၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့်၊ အတိဝိဇ္ဇ= ကိလေသာတို့ကို ထွင်းဖောက်၍၊ ပဿတိ=နိဗ္ဗာန်ကို ထင်ရှားစွာ မြင်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ဆန္ဒရာဂဋ္ဌာနိယ တရားတို့၏ အနာဂတ်အကျိုးကိုသိ၍၊ လွမ်းဖိဆုတ်နစ်စေလျက် ကိလေသာတို့ကို ထိုးဖောက်ဖျက်ဆီးကာ နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်ခြင်းအားဖြင့်) အတီတေ။ ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=သယ်ဆွဲမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သမ္မောဓ ဝဂ္ဂေါ= သမ္မောဓဝဂ်တည်း။

(၁၂)၂-အာပါယိကဝဂ်၊

၁-အာပါယိကသုတ်

၁၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ=ဤပြဆိုလတ္တံ့သော မကောင်းမှု သုံးမျိုးကို၊ အပ္ပဟာယ=မပယ်စွန့်နိုင်ကြ၍၊ အာပါယိကာ=အပါယ်သို့ သွားရောက် မည့်သူတို့သည်၊ နေရယိကာ=ငရဲသို့သွားရောက်ရမည့်သူတို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးဦးတို့တည်း၊ တယော=သုံးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ် တို့နည်းဟူမူ၊ ယော စ=အကြင်သူသည်လည်း၊ အဗြဟ္မစာရီ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ဗြဟ္မစာရီပဋိညော=မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံမှုရှိသည်၊ (မြတ်သောအကျင့်ရှိဟန်ဆောင်နေခြင်းကြောင့် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံမှုရှိသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ ဝါ=ဥပုသ် ပဝါရဏာစသည်တို့တွင် ပါဝင်လျက် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု အတိအလင်း ဖွင့်ဟဝန်ခံမှုရှိသည်)၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ယောစ=အကြင်သူသည်လည်း၊ သုဒ္ဓံ=စင်ကြယ်သော၊ ဝါ=စင်ကြယ်စွာ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရန္တံ=ကျင့်နေသော ရဟန်းကို၊ အမူလ ကေန=အခြေအမြစ်မရှိသော၊ အဗြဟ္မစရိယေန=မမြတ်သောမေထုန်စသော အကျင့်ဖြင့်၊ အနုဒ္ဓံသေတိ=ဆဲဆိုကြိမ်းမောင်း စွပ်စွဲ၏၊ ယောစ အယံ=အကြင် သူသည်လည်း၊ “ကာမေသု=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ ဝါ=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့ကို ကိလေသကာမဖြင့် သုံးဆောင်မှီဝဲခြင်းကြောင့်၊ ဒေါသော=အပြစ် အန္တရာယ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ” ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤအတိုင်း ပြောဆိုလေ့ ရှိ၏။ ဧဝံဒိဋ္ဌိ=ဤအတိုင်း အယူအဆရှိ၏။ သော=ထိုသူသည်၊ တာယ= ထို အယူအဆဖြင့်၊ ကာမေသု=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ ပါတံဗျတံ=အလိုရှိတိုင်း သောက်သုံးခံစားသူ၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤဆိုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုသုံးမျိုးကို၊ အပ္ပဟာယ=၍၊ အာပါယိကာ=တို့သည်၊ နေရယိကာ=တို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးဦးတို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ဒုလ္လဘသုတ်

၁၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဍံ=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ပါတုဘာ ဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို၊ လောကသ္မိံ=သတ္တုလောက၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ=ရရှိနိုင်ခဲ၏၊ ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဏ္ဍံ=သုံးဦးသော

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ လောကသ္မိ=၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အရဟတော=ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင် စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတဿ= မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဝိပဿီစသား၊ ရှေးဘုရားတို့နှင့် မခြားတမူ၊ အလားတူ ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏) ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ လောကသ္မိ=၌၊ ဒုလ္လဘော=၏၊ တထာဂတပွေဒိတဿ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဟောကြားထုတ်ဖော်၊ သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယဿ=သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို၊ ဒေသေတပ= ဟောကြားတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ လောကသ္မိ=၌၊ ဒုလ္လဘော=၏၊ ကတညျ=သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်သော၊ ကတဝေဒိ= သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားဖော်ပြဆပ်ပေးတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော =ကို၊ လောကသ္မိ=၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏။ ဝါ=ရနိုင်ခဲ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ=ဤသုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ။ပ။ ဒုလ္လဘော=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃-အပ္ပမေယျသုတ်

၁၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလော= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌၊ သန္တော =ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သုပ္ပမေယျာ=(အကျင့်ဂုဏ် အားဖြင့်) လွယ်ကူသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဒုပ္ပမေ ယျာ=(အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့်) ခက်ခဲသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကောင်း၊ အပ္ပမေယျာ=(အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့်) မတိုင်းတာအပ်၊ မတိုင်းတာ နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုပ္ပမေယျာ=လွယ်ကူသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမေ စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဥဒ္ဓတော=ပျံလွင့် သည်၊ ဝါ=ပျံလွင့်လှုပ်ကြွ ဥဒ္ဓစ္စသဘောရှိသည်၊ ဥဒ္ဓမ္မော=မြင့်တက်လွင့်လှ ကျရှုံးနှင့်တူသော မာနရှိသည်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃)၌လည်း ကြည့်] စပလော=လျှပ်ပေါ်လော်လီသည်၊ မုခရော=ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သော နှုတ်ခွန်း

စကား ရှိသည်။ ဝိကိဏ္ဍဝါစော=ဖရိုဖရဲ ဖွာကြသောစကားရှိသည်။ (နှုတ်စောင့် စည်းမှု မရှိဘဲ ဟောင်ဖွာဟောင်ဖွာ ပြောချင်ရာ ပြောနေသည်) မုဋ္ဌဿတိ= လွတ်ကင်းသော သတိရှိသည်။ အသမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင် မသိမြင်သည်။ အသမာဟိတော=တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ မထားနိုင်သည်။ ဝါ=မတည်ကြည်သည်။ ဝိဗ္ဗန္တ စိတ္တော=အာရုံအများ လှည့်လည် သွားလာနေသော စိတ်ရှိသည်။ ပါကတိန္ဒြိယော=လူ၏အသွင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သုပ္ပမေ ယျော=အပ်သော၊ ပုဂ္ဂလော၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။

ပုဂ္ဂလော=သည်။ အနုဒ္ဓတော=မပျံ့လွင့်သည် ။ပ။ အစပလော= မလျှပ်ပေါ် မလော်လီသည်။ အမုခရော.....စကားမရှိသည် ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ =(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိသည်။ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာ ဆင်ခြင်သိမြင်သည်။ သမာဟိတော=တခုတည်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားသည်။ ဧကဂ္ဂစိတ္တော=တခုတည်းသော အာရုံရှိသော စိတ်ရှိသည်။ သံဝုတိန္ဒြိယော=စောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိသည်။ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ အရဟံ =ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသည်။ ခိဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝတရား ရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤခိဏာသဝရဟန်းကို၊ အပ္ပမေယျော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=၌၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ ဝါ=တို့ကို၊ သန္တော=ကုန်၏။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) တတိယံ။

၄-အာနေဉ္စသုတ်

၁၁၇။ [“သဗ္ဗသော ရူပသညာနံ” စသော အရူပဈာန်ဆိုင်ရာ ပုဒ်တို့၏ အနက်နှင့် ရှင်းလင်းချက်ကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃၅)၌ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်။ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ ရူပသညာနံ=တို့ကို ။ပ။ ဥပ သမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယ တနဈာန်ကို။ အဿာဒေတိ=သာယာ၏။ တံ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို၊ နိကာမေတိ= လိုလားတောင့်တ၏။ တေန စ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန် ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိံ=နှစ်သက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။ တတြ=ထိုအာကာသာ

နဉ္ဇာယတနဈာန်၌၊ ဌိတော=တည်နေလျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထိုအာကာသာ
 နဉ္ဇာယတနဈာန်၌ ညွတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=ထိုအာကာသာနဉ္ဇာယတနဈာန်သို့
 စိတ်ကို စေလွှတ်လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရိ= ထိုအာကာသာ နဉ္ဇာယတနဈာန်ဖြင့်
 ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟိနော=ထိုဈာန်မှ မယုတ်လျောကျဘဲ၊
 ကာလံ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ ကုရုမာနော=ပြုလသော်၊ အာကာသာနဉ္ဇာယတ
 နူပဂါနံ=အာကာသာနဉ္ဇာယတနဘုံ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟ
 ဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာကာသာနဉ္ဇာယတနူပဂါနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊
 အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏသည်၊ ဝိသတိကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ်
 နှစ်သောင်းတို့တည်း [တနည်း-ဝိသတိ=၂၀သော၊ ကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ်
 အထောင်တို့တည်း]

တတ္ထ=ထိုအာကာသာနဉ္ဇာယတနဗြဟ္မာတို့၌၊ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ ယာဝတာယုကံ=အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး၊ ဌတော=တည်နေ၍၊
 တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုအာကာသာနဉ္ဇာယတန ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊
 ယာဝတာကံ=အကြင်မျှလောက် အပိုင်းအခြားရှိ၏၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုအားလုံးသော
 အသက်အပိုင်းအခြားကို၊ ခေပေတွာ=ကုန်စေပြီး၍၊ နိရယမ္ပိ=ငရဲသို့လည်း၊
 ဂစ္ဆတိ=သွားရောက်ရ၏၊ (လူ့ပြည်နတ်ပြည်မှ တဆင့် သွားရောက်ရတတ်၏)
 တိရစ္ဆာနယောနိမ္ပိ=တိရစ္ဆာန်ဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပေတ္တိဝိသယမ္ပိ= ပြိတ္တာ
 တို့၏ ဖြစ်ရာဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပန=ထူးခြားချက်ကား၊ ဘဂဝတော=
 မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာဝကော=အောက်ဖိုလ် အရိယာတပည့်သည်၊ တတ္ထ=ထို
 အာကာသာနဉ္ဇာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုအရူပဗြဟ္မာ
 ဘဝ၌ပင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏ ။ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏အကြောင်း
 ဖြစ်သော တဏှာစသည်မှ ကင်းသော ခန္ဓာဇာတ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့်
 ချုပ်ငြိမ်း၏၊ [အောက် ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ မနေလာတော့ဟူလို]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံခေါ=ဤသည်ပင်လျှင်၊ (ဤသို့ အောက်ဖိုလ်
 အရိယသာဝက၏ အရူပဗြဟ္မာဘဝ၌ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏
 ငရဲစသည်သို့ သွားရောက်ရခြင်းသည်ပင်လျှင်) သုတဝတော=အကြားအမြင်
 သုတရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတ ရှိသော [၎င်း၏ အကျယ်ကို
 ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁)ကြည့်] အရိယသာဝကဿ=အောက်ဖိုလ်အရိယာ
 တပည့်၏၊ အသုတဝတာ=အကြားအမြင်သုတမရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=ပုထုဇဉ်

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊ ဂတိယာ=လားရောက်အပ်သော ဘဝအားဖြင့်၊ ဥပပတ္တိယာ= ဘဝ
 ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်၊ ဝိသေသော=ထူးခြားချက်တည်း၊ [ယဒိံ အနက်မရှိကြံပါ]
 အယံ=ဤသည်ပင်၊ (ဤသို့ အောက်ဖိုလ်အရိယသာဝက၏ အရူပဗြဟ္မာဘဝ
 ၌ပင်လျှင်ပရိနိ.....ပင်လျှင်) သုတဝတော=သော၊ အရိယသာဝကဿ=၏၊
 အဿုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ ဂတိယာ=ဖြင့်၊ ဥပပတ္တိယာ=ဖြင့်၊
 အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်း အပြုအမူတည်း၊ ဣဒံ=ဤသည်
 ပင်လျှင် (ဤသို့ အောက်ဖိုလ်အရိယ.....လျှင်) သုတဝတော=သော၊ အရိယ
 သာဝကဿ=၏၊ အဿုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ ဂတိယာ=ဖြင့်၊
 ဥပပတ္တိယာ=ဖြင့်၊ နာနာကရဏံ= တသီးတခြားစီကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်း
 ဖြစ်သော ထူးခြားချက်တည်း၊ ဤကား ဤသုတ်ပါဠိရှိသည့်အတိုင်း အနက်
 ပေးခြင်းတည်း၊ စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၂၃)၌လည်း ကြည့်ပါ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တဦး
 ကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သံဗ္ဗသော=အားဖြင့်၊ ဝါ=
 အားလုံးစုံသော၊ အာကာသာဓနဉ္စာယတနံ=ကို ။ပ။ ဝိဟရတိ=၏၊ သော= ထို
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏၊ တံ=ထို
 ဝိညာ.....ဈာန်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုဝိညာ..... ဈာန်ဖြင့်လည်း၊
 ဝိတ္တိ=သို့ ။ပ။ တကြ=ထိုဝိညာ.....ဈာန်၌၊ ဌိတော=လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော =
 ထိုဈာန်၌ ညွတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရိ=ထိုဈာန်ဖြင့် ကြိမ်
 ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟိနော=ဘဲ။ပ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနုပဂါနံ=
 ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ စတ္တာရိသံ
 ကပ္ပသဟဿာနိ=မဟာကပ်လေးသောင်းတို့တည်း၊ [တနည်း-စတ္တာရိသံ=
 လေးဆယ်သော၊ ကပ္ပသဟဿာနိ=မဟာကပ်အထောင် တို့တည်း] တတ္ထ=ထို
 ဝိညာဏဉ္စာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုဝိညာဏဉ္စာယတန
 ဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ တတ္ထ=ထိုဝိညာဏဉ္စာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တသ္မိယေဝ
 ဘဝေ=ထိုအရူပဗြဟ္မာဘဝ၌ပင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=၏ ။ပ။ အာကိဉ္စညာယတနံ=သို့၊
 ဝါ=ကို၊ ဥပသံဗ္ဗဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုအာကိဉ္စ
 ဉ္စာယတနဈာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုအာကိ.....ဈာန်ကို၊ နိကာ
 မေတိ=၏ ။ပ။ အာကိဉ္စညာယတနုပဂါနံ=အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာကိဉ္စညာယတနုပဂါနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊
 အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ သဋ္ဌိကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ် ခြောက်သောင်းတို့

တည်း၊ တတ္ထ=ထိုအာကိဉ္ဇညာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ= ထိုအာကိဉ္ဇညာယတန ဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ဝိပတ္တိသမ္ပဒါသုတ်

၁၁၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဝိပတ္တိယော=ပျက်စီးခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဿော= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ စိတ္တ ဝိပတ္တိ=စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ=အယူ၏ ပျက်စီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော အယူလည်းကောင်း တည်း၊ [“ဝိပပတ္တိ”ဟု မဖတ်နဲ့] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်း ဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ပါဏာတိပါတ်=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို သတ်သူ သည်၊ ဝါ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျော့ကျစေသူသည်၊ [ကျန် အနက်တို့ကို စာပိုဒ်-၇၁-ဥပေါသထသုတ်၌ကြည့်] ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဒိန္နာ ဒါယိ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းကို ခိုးယူလုယက်သူသည်၊ ဟောတိ =၏၊ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရီ=မေထုန်ကာမအကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်သူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မုသာဝါဒီ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုသူသည် ။ပ။

ပိသုဏဝါစော=ကုန်းတိုက်စကားကို ပြောဆိုသူသည် [အလွယ်အနက် တည်း] ဝါ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော ကုန်း တိုက်စကားရှိသူသည်၊ [သမဂ္ဂေ သတ္တေ ပိသတိ ဝဂ္ဂေ ဘိန္နေ ကရောတီတိ

၁။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရီ ။ ။ ကာမိယန္တီတိ ကာမာ=(သတ္တဝါတို့) လိုလားတပ်မက်အပ်သော မေထုန်အကျင့်၊ ဝါ=လိုလားတပ်မက်အပ်သော မေထုန်၏တည်ရာ ပိုမသတ္တဝါများ၊ မိစ္ဆာ လာမကတော စရတီတိ မိစ္ဆာစာရီ =ယုတ်မာစွာ ကျင့်သောသူ၊ ကာမေသု မေထုနသမာစာရေသု မေထုနဝတ္ထုသု ဝါ မိစ္ဆာစာရီ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရီ=မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ (ဝါ=မေထုန် အကျင့်၏တည်ရာ ပိုမသတ္တဝါတို့၌) ယုတ်မာစွာကျင့်သောသူ။

(တနည်း) ဝတ္ထုကာမေသု (ကိလေသကာမေန)စရတီတိ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရီ=ဝတ္ထုကာမတို့၌ (ကိလေသာကာမဖြင့်) ယုတ်မာစွာ ကျင့်သောသူ။ “ကာမေသု”၌ သုဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တတပျူရိသ် သမာသ်တည်း။

ပိသုဏာ၊ ပိသုဏာ ဝါစာ အဿာတိ ပိသုဏဝါစော] ဝါ=မိမိကို ချစ်မြတ်နိုး ခံရအောင်၊ သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သည်း အမှန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော ကုန်းတိုက်စကားရှိသူသည်။ [ပိယ=ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်+သုည=အချစ် ဆိတ် သည်းအောင်+ ကရဏာ=ပြုကြောင်းဖြစ်သော+ဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကား။ ပိယ သုညကရဏံ “ယ,ည,က,ရ”တို့ကို ချေ၍ ပိသုဏာဟု ရုပ်ပြီး၏] ။ပ။ ဖရသဝါစော=ကြမ်းတမ်းသောစကားရှိသူသည်။ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်း စကားရှိသူသည် ။ပ။

သမ္ပပ္ပလာပီ=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုသူသည်။ [အလွယ်ပေးသော အနက်တည်း] ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုသူသည်။ [သံ သုခံ ဟိတဉ္စ ဖလတိ ဝိနာသေတိတိ သမ္ပံ။ သံသဒ္ဓုပပဒ, ဖလဓာတ်, ကိပစ္စည်း၊ သံသဒ္ဓါသည် ဟိတ, သုခအနက်ကို ဟော၏။ သမ္ပံ (တကယ် အစစ်အမှန် မရှိသော အကြောင်းအရာကို) ပလပတိတိ သမ္ပပ္ပလာပီ] ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ခုနစ်ပါးကို၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်း ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။ အဘိဇ္ဈာလု=များသော အဘိဇ္ဈာလောဘရှိသည်၊ ဗျာပနုစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ =၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအဘိဇ္ဈာအားကြီးခြင်း စသည်ကို ။ပ။

ကေစ္စော=သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=လွဲမှားသောအယူရှိသည်၊ ဝိပရိတာဒဿ နော=ဖောက်ပြန်သော အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဒိန္နံ=လူဖွယ်ဝတ္ထုပေးလှူရခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ [ဒိန္နုပုဒ်ဖြင့် လူဖွယ်ဝတ္ထုကိုသာ ခေါင်းတပ်ပြထားသော်လည်း ဤ၌ ၎င်းကို ပေးလှူရခြင်း၏ (ဒါနစေတနာ၏) အကျိုးတိုင်အောင် ယူရ၏] ဝါ=ပေးလှူ ကြောင်း ဒါနစေတနာ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ယိဋ္ဌံ=ပူဇော်ဖွယ်ပစ္စည်းဝတ္ထု ကို အကြီးအကျယ် ပေးလှူပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ ဝါ=အကြီးအကျယ် ပေးလှူပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဟုတံ=ညွှန်သည် တို့အား ကောင်းနိုးရာရာ ပစ္စည်းဝတ္ထုပေးကမ်းပြုစုရခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ သုကတ, ဒုတ္တဋ္ဌာနံ=ကောင်းစွာပြုအပ်, မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ် ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့၏၊ ဖလံ=ထပ်ဆင့်တိုးတက် အကျိုးဆက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝိပါကော=ကံတူမူရင်း အကျိုးသည်လည်း ကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

အယံ လောကော=ဤယခုပစ္စုပ္ပန်လောကသည်၊ (ကံတရားဖြင့် ဟိုဘက်ဘဝမှ သေပြီးပြောင်းရွှေ့လာရောက်အပ်သော ဤဘက်ဘဝဟူသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ပရော လောကော=ဟိုဘက်တမလွန်လောကသည်၊ (ဤဘက်ဘဝမှ သေပြီး၍ ပြောင်းရွှေ့သွား ရမည့် ဟိုဘက်ဘဝဟူသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ မာတာ=အမိ၌ ရိသေ့စွာ ပြုစုခြင်း၊ ရိုင်းစိုင်းစွာ ပြုမှုခြင်း၏ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးသည်၊ နတ္ထိ။ ပိတာ=အဘ၌ ရိသေ့၊ မရိသေ့ ပြုကျင့်ခြင်း၏ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးသည်၊ နတ္ထိ။ ဩပပါတိကာ=သေပြီးမှနောက်၊ ကပ်ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ နတ္ထိ=မရှိကုန်။ [ဤသုတ်ဋီကာ၌ န စဝနပုဗ္ဗကောဟု ပါဠိပျက်၏။ အခြားဋီကာများအတိုင်း န စဝိတွာ အာဂမနပုဗ္ဗကော ဟု ရှိရမည်။ ပုရိမဘဝတော ပစ္စိမဘဝေ ဥပပတနံ ဥပပါတော၊ သော ယေသံ သီလန္တိ ဩပပါတိကာ(ရှေးဘဝမှ နောက်ဘဝ၌ ဆက်စပ်ဖြစ်ခြင်း အလေ့ ရှိကုန်သော) ဟုဝိဂြိုဟ်ပြု။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာ ။၁၇၆။]

ယေ (သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏာ)=အကြင်ရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဣမဉ္ဇ လောကံ=ဤယခုမျက်မြင်လောကကို လည်းကောင်း၊ ပရဉ္စ လောကံ= အခြားသော မျက်ကွယ်လောကကိုလည်းကောင်း၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ= ထူးခြားသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူကြ၍၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက် ပြုကြကုန်၍၊ ဝါ=ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် သိရှိကြကုန်၍၊ ပဝေဒေန္တိ =ဟောပြော သိစေတော်မူကြကုန်၏၊ သမ္မဂ္ဂတာ=သီလစသော နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းသို့ ဖြောင့်မှန်စွာ ကြွသွားတော်မူကြကုန်သော၊ သမ္မာပဋိပန္နာ=သီလစသော အကျင့်ကို ကောင်းစွာကျင့်တော်မူကြကုန်သော၊ တေ သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏာ=ထိုရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ လောကော=လောက၌၊ နတ္ထိ=မရှိပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝိပရိတဒဿနော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အယံ=ဤဆို အပ်ပြီးသော မိစ္ဆာအယူကို၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝိပတ္တိဟောတု ဝါ = သီလပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ် ခန္ဓာ၏၊ ဘောဒါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌၊ ဝါ=နောက် ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊ အပါယံ=သုခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကုသိုလ်မှကင်းသော၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာတည်ရာ ဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတံ= မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ နိရယံ=သာယာ

ဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရရော ငရဲသို့၊ ဥပပစ္ဆန္နိ = လားရောက်ကြကုန်၏၊
 [နောက်တနည်း အနက်များကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃)နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ်
 (၅၉)တို့၌ကြည့်] ဘိက္ခဝေ = တို့၊ စိတ္တဝိပတ္တိဟေတု ဝါ = စိတ်ဖောက်ပြန် ပျက်
 စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ။ပ။ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိဟေတု ဝါ = အယူ
 ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊
 ဝိပတ္တိယော = တို့သည်၊ ဣမာ တိဿော = တို့တည်း။ ဣတိ (အခေါစ)

ဘိက္ခဝေ = တို့၊ သမ္ပဒါ = ပြည့်စုံခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိဿော = တို့တည်း
 ။ပ။ သီလသမ္ပဒါ = သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ = ပြည့်စုံသောသီလ
 လည်းကောင်း၊ စိတ္တသမ္ပဒါ = စိတ်၏ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ = ပြည့်စုံသော
 စိတ်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ = အယူ၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ =
 ပြည့်စုံသောအယူလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ သီလသမ္ပဒါ = သီလ
 ပြည့်စုံခြင်းဟူသည်၊ ကတမာ စ = အဘယ်နည်း ။ပ။ ဧကစ္ဆော = သည်၊ ပါဏာ
 တိပါတာ = သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ၊ [စာပိုဒ် (၇၁)သုတ်၌လည်းကြည့်]
 ပဋိဝိရတော = ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ = ၏၊ အဒိန္နာဒါနာ = ပိုင်ရှင် မပေး
 အပ်သော သူတပါးပစ္စည်းကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းမှ ။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ =
 မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်ခြင်းမှ ။ပ။ မုသာဝါဒါ = မဟုတ်
 မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ။ပ။

ပိသုဏာယ = ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေတတ်သော၊ ဝါ =
 မိမိကို ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်၊ သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရအောင်
 ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ = ကုန်းတိုက်စကားမှ၊ ဝါ = ကုန်းတိုက်စကား၏
 အကြောင်းရင်းစေတနာမှ ။ပ။ ဖရုသာယ = ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ = မိမိနှင့် သူ
 တပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ = စကားမှ၊ ဝါ =
 စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ ။ပ။ သမ္ပပ္ပလာပါ = ပြန်ဖျင်းသော စကားမှ၊
 [အလွယ်အနက်တည်း] ဝါ = စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်
 အဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်းစေတနာမှ၊ ပဋိ
 ဝိရတော = ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ = ၏၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အယံ = ဤပါဏာတိ
 ပါတ အစရှိသော ဒုစွရိတ်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ သီလသမ္ပဒါ = သီလ၏
 ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ = ၏ ။ပ။

အနဘိဇ္ဈာလု = အားကြီးသော အဘိဇ္ဈာလောဘမရှိသည်၊ အဗျာပနု
 စိတ္တော = ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်မရှိသည်၊ ဟောတိ = ၏၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအဘိဇ္ဈာကင်းခြင်းစသည်ကို ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော= မှန်ကန်သောအယူရှိသည်၊ အဝိပရိတဒဿနော=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဟူမူ) ဒိန္နံ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏ ။ပ။ လောကေ=၌၊ အတ္ထိ=ရှိပါကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝိ ပရိတဒဿနော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိကို၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလသမ္ပဒါဟေတု ဝါ= သီလ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သတ္တာ=တို့သည် ။ပ။ ပရံ=၌၊ သုဂတိ=သုခ၏ဖြစ်ရာ ဘုံဘဝဖြစ်သော၊ သဂ္ဂံ=ရူပါရုံအစရှိသော သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာ မြင့်မြတ်သော၊ လောကံ=နတ်ပြည်နတ်ဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=လားရောက် ကြကုန်၏။ [အခြားနည်းများကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၄)နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉) ၌ကြည့်] ပဉ္စမံ။

၆-အပဏ္ဏကသုတ်

၁၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ အပဏ္ဏ ကော=မချွတ်မလွဲ အထိုင်မြဲသော၊ မဏိ=မျက်နှာပြင် ခြောက်ဖက်ရှိသော အံစာလုံးသည်၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်သို့၊ ခိတ္တော=ပစ်အပ်ပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ် လသော်) ယေန ယေန=အကြင်အကြင် အောက်သို့ ကျရာမျက်နှာပြင်ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌာတိ=ထိုင်အံ့၊ (တေန တေန ဧဝ=ထိုထိုအောက်သို့ကျရာ မျက်နှာပြင် ဖြင့်သာလျှင်) သုပ္ပတိဋ္ဌိတံယေဝ=မယိုင်မလဲ အထိုင်မြဲလျက်သာလျှင်၊ ပတိဋ္ဌာတိ =ထိုင်နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ကမ္မန္တသုတ်

၁၂၀။ ကမ္မန္တဝိပတ္တိ=(ကာယကံ, ဝစီကံဟူသော) ကိုယ်နှုတ်အမှု၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ အာဇီဝဝိပတ္တိ= အသက်မွေးမှု၏ ပျက်စီးခြင်း လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤပါဏာတိပါတစသော ဒုစ္စရိတ် ခုနစ်ပါးကို၊ ကမ္မန္တဝိပတ္တိတိ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။ မိစ္ဆာဇီဝေါ=မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မိစ္ဆာအာဇီဝေန=မှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့်၊ ဇီဝိကံ =အသက်မွေးခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းကို ။ပ။ ကမ္မန္တသမ္ပဒါ=(ကာယကံ, ဝစီကံဟူသော) ကိုယ်နှုတ်

အမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ အာဇီဝသမ္ပဒါ=အသက်မွေးမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အယံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ဒုစ္စရိတ်ခုနစ်မျိုးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကမ္မန္တ သမ္ပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ သမ္မာအာဇီဝေါ=မှန်ကန်သော အသက်မွေးမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာအာဇီဝေန=မှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်းဖြင့် ။ပ။ အယံ=ဤမှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်းကို ။ပ။ သတ္တမံ။

၈-ပဌမသောစေယျသုတ်

၁၂၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သောစေယျာနိ=ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ ကာယသောစေယျံ=ကာယဒွါရ၌ စင်ကြယ်သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်လည်းကောင်း၊ ဝစီသောစေယျံ=ဝစီဒွါရ၌ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်လည်းကောင်း၊ မနောသောစေယျံ= မနောဒွါရ၌ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယသောစေယျံ= အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း ။ပ။ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ကာယဒုစ္စရိတ်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကာယသောစေယျံ=ကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤဝိသုဏဝါစာစသော ဝစီဒုစ္စရိတ်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ဝစီသောစေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ အနဘိဇ္ဈာလု=သည်၊ အဗျာပန္န စိတ္တော=သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သောအယူရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤအဘိဇ္ဈာကင်းခြင်းစသည်ကို ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ဒုတိယသောစေယျသုတ်

၁၂၂။ အဗြဟ္မစရိယာ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓေ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သန္တံ=(အမြဲဖြစ်နေခြင်းအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိသော၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်က၊ ကာမစ္ဆန္တံ ဝါ=ကာမစ္ဆန္တံ နိဝရဏကိုလည်း၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁)လည်းကြည့်] “မေ=ငါ၏၊ အဇ္ဈတ္တံ=၌၊ ကာမစ္ဆန္တော=ကာမစ္ဆန္တံ နိဝရဏသည်၊ အတ္ထိ=ဖြစ်နေ၏” ဣတိ=ဤသို့၊ ပဓာနာတိ=သိ၏၊ အသန္တံ=ထင်ရှားမရှိသော၊ (မဖြစ်သေးခြင်း၊ ပယ်

ပြီးခြင်းကြောင့် ထင်ရှားမရှိသော) အဇ္ဈတ္တံ=ဌ၊ ဝါ=က၊ ကာမစ္ဆန္တံ ဝါ=ကိုလည်း၊
“မေ=ငါ၏၊ အဇ္ဈတ္တံ=ဌ၊ ကာမစ္ဆန္တော= သည်၊ နတ္ထိ=မဖြစ်” ဣတိ=ဤသို့၊
ပဇာနာတိ=သိ၏။

စ=ထိုမျှမကသေး၊ အနုပ္ပန္နဿ=မဖြစ်သေးသော၊ ကာမစ္ဆန္တဿ=၏။
ယထာ=(အယောနိသော မနသိကာရဟူသော) အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊
ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဉ္စ=ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ (ထို
မဖြစ်သေးသော ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၏ဖြစ်ကြောင်း အယောနိသောမနသိကာရ
ဟူသော အကြောင်းကိုလည်း) ပဇာနာတိ=၏၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ ဥပ္ပန္နဿ
=ဖြစ်လာသော၊ ကာမစ္ဆန္တဿ=ကို၊ ယထာ=အကြင်အကြောင်းဖြင့်၊ (အကြင်
ယောနိသောမနသိကာရတည်းဟူသော သမထဝိပဿနာဖြစ်သော အကြောင်း
ဖြင့်) ပဟာနံ=ပယ်သတ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တဉ္စ=ထိုအကြောင်း
ကိုလည်း၊ (ထိုဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏကို ပယ်သတ်ကြောင်း
ယောနိသောမနသိကာရတည်းဟူသော သမထဝိပဿနာအကြောင်းကိုလည်း)
ပဇာနာတိ=၏။

စ=သေး၊ ပဟိနဿ=ပယ်သတ်အပ်ပြီးသော၊ ကာမစ္ဆန္တဿ=၏။
ယထာ=(အရိယမဂ်ဟူသော) အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အာယတိံ=နောင်
အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒေါ=မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဉ္စ= ထိုအကြောင်း
ကိုလည်း၊ (ထိုပယ်သတ်အပ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၏ နောက်ထပ် မဖြစ်
ကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော အကြောင်းကိုလည်း) ပဇာနာတိ=၏၊ သန္တံ=
(အမြဲဖြစ်နေခြင်းအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိနေသော၊ အဇ္ဈတ္တံ=ဌ၊ ဝါ=က၊ ဗျာပါဒံ
ဝါ=ဗျာပါဒနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဗျာပါဒေါ=ဗျာပါဒနိ ဝရဏသည်၊ အတ္ထိ=၏
။ပ။ အဇ္ဈတ္တံ=ဌ၊ ထိနမိဒ္ဓံ ဝါ=ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ထိန မိဒ္ဓံ=သည်
။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စံ=သည်၊
အတ္ထိ ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆံ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊
အတ္ထိ ။ပ။ အနုပ္ပန္နာယ=မဖြစ်သေးသော၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ=ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ၏၊
ယထာ=ကြောင့် ။ပ။ ဥပ္ပန္နာယ=ဖြစ်လာသော ။ပ။ သိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမိမိ၌
နိဝရဏတို့ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း စသည်ကို သိခြင်းကို၊ မနောသောစေယျံ=
ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

[ဂါထာ] ကာယသုစိံ=ကာယဒွါရ၌လည်း 'စင်ကြယ်သော၊ (ကာယ
ဒုစ္စရိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးခြင်းကြောင့် ကာယဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်

သော) ဝါ=ကာယဒွါရအားဖြင့်လည်း စင်ကြယ်သော၊ ဝစီသုစိ=ဝစီဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်သော၊ (ဝစီဒုစွရိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးခြင်းကြောင့် ဝစီဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်သော) ဝါ=ဝစီဒွါရအားဖြင့်လည်း စင်ကြယ်သော၊ စေတောသုစိ=မနောဒွါရဟူသော စိတ်၌လည်း စင်ကြယ်သော (မနောဒုစွရိတ်ကို.....သော) ဝါ=မနောဒွါရဟူသော စိတ်အားဖြင့် လည်း စင်ကြယ်သော၊ အနာသဝံ=အာသဝလည်း မရှိသော၊ သုစိ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ သောစေယျသမ္ပန္နံ=(ကိလေသာပယ်ခွင်း) သန့်ရှင်းသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ နိနာတပါပကံ=အရဟတ္တမဂ်ရေစင်ဖြင့် ဆေးကြောသုတ်သင်အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=အရဟတ္တမဂ်ရေစင်ဖြင့် မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ဆေးကြောသုတ်သင်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဟု=ပညာရှိတို့ ချီးကျူးပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) [နိနာတ=ဆေးကြောအပ်ပြီးသော] နဝမံ။

၁၀-မောနေယျသုတ်

၁၂၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မောနေယျာနိ=ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်တရားတို့သည်၊ ဝါ=ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်တရားတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ ဩယဟိတေ မုနာတိတိ မုနိ=မျက်မှောက်၊ တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝအကျိုးစီးပွားတို့ကို သိတတ်သော ပညာရှိသူတော်ကောင်း၊ မုနိနော ဘာဝါ မောနေယျာနိ၊ မုနိနော ဝါ ဧတာနိ မောနေယျာနိ] ။ပ။ ကာယမောနေယျံ =ကာယဒွါရ၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်း၊ ဝစီမောနေယျံ=ဝစီဒွါရ၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်း၊ မနောမောနေယျံ=မနောဒွါရ၌ ပညာရှိ သူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဣဒံ=ဤ ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကာယမောနေယျံ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤမုသာဝါဒစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ဝစီမောနေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်စေတောဝိမုတ္တိကို မျက်မှောက်ပြု ဝင်စားနေခြင်းကို၊ မနောမောနေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ကာယမုနိ=ကာယဒွါရ၌ မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ကာယဒွါရအားဖြင့် မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်းဖြစ်သော၊ ဝစီမုနိ=

ဝစိဒ္ဓါရဋ္ဌိ မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဝစိဒ္ဓါရအားဖြင့်
သော၊ စေတောမုနိ=စိတ်ဟူသောမနောဒ္ဓါရဋ္ဌိ မြင့်.....သော၊ ဝါ=သော၊
 အနာသဝံ=သော၊ မုနိ=မျက်မှောက်၊ တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝအကျိုးစီးပွားကို
 မမှားသိမြင် ပညာရှင်ဖြစ်သော၊ မောနေယျသမ္ပန္နံ=မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်၏
 ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်ကောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သဗ္ဗပ္ပဟာယိနံ=အားလုံးသော
 ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဟု=ပညာရှိ
 သူတော်ကောင်းတို့ ချီးကျူးပြောဆိုကြကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒသမံ=ဆယ်ခု
 မြောက်သုတ်တည်း၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အာပါယိကဝဂ္ဂေါ=အာပါ
 ယိကဝဂ်တည်း။

(၁၃) ၃-ကုသိနာရဝဂ်

၁-ကုသိနာရသုတ်

၁၂၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 ကုသိနာရာယံ=ကုသိနာရုံမြို့အနီး၌၊ ဗလိဟရဏေ=ဗလိဟရဏမည်သော၊
 ဝါ=နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသခြင်းငှာ ဗလိနတ်စာ ပို့ဆောင်ရာဌာနဖြစ်သော၊
 ဝနသဏ္ဍေ=တောအုပ်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ=(ဗလိ
 ဟရဏတောအုပ်၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံး နေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ ဝါ=
 ထိုဗလိဟရဏတောအုပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို၊ “ဘိက္ခဝေါ
 =ရဟန်းတို့၊” ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ “ဘဒန္တေ=
 မြတ်စွာဘုရား” ဣတိ=ဤသို့၊ ဧတ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော=
 မြတ်စွာဘုရား၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်စကားတော်ကို)
 ပစ္စသောသု=ရှေ့ရွာမှာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ
 =သည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ (ကိန္တိ=
 အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အည
 တရံ=တခုခုသော၊ ဂါမံ ဝါ=ရွာကိုသော်လည်းကောင်း၊ နိဂမံ ဝါ=နိဂုံးကို
 သော်လည်းကောင်း၊ ဥပနိသာယ=(ဂေါစရဂါမ်အဖြစ်ဖြင့်) မှီခို၍၊ ဝိဟရတိ
 =နေ၏၊ တမေနံ=ထိုရဟန်းကို၊ ဂဟပတိ ဝါ=အိမ်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊
 ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ=အိမ်ရှင်၏သားသည်လည်းကောင်း၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=
 လာရောက်၍၊ သွာတနာယ=နက်ဖြန်ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းငှာ [သွေ ဘဝေါ

ဘတ္တပရိဘောဂေါ သွာတနော] ဘတ္တေန=ဆွမ်းဖြင့်၊ နိမန္တေ တိ=ပင့်ဖိတ်၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာကဓံမာနော=(လက်ခံခြင်းငှာ) အလိုရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း
 သည်၊ အဓိဝါသေတိ=လက်ခံ၏၊ သော= ထိုရဟန်းသည်၊ တဿာ ရတ္တိယာ=
 ထိုညဉ့်၏၊ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်ပိုင်းအချိန်၌၊
 နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကိုကောင်းမွန်စွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊
 အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြံရံ၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ တဿ
 ဂဟပတိဿ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်၏လည်းကောင်း၊ တဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ
 ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သား၏ လည်းကောင်း၊ နိဝေသနံ=အိမ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)
 တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသကံမိ=ကြွသွား၏၊ ဥပသကံမိတွာ=
 ကြွသွားပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒတိ=
 ထိုင်နေ၏။

တမေနံ=ထိုရဟန်းကို၊ သော ဂဟပတိ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သည်လည်း
 ကောင်း၊ သော ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သားသည် လည်းကောင်း၊
 ပဏီတေန=မွန်မြတ်သော၊ ခါဒနီယေန=ခဲဖွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘောဇနီ
 ယေန=ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဟတ္တာ=မိမိလက်ဖြင့်၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်၊
 သန္တပ္ပေတိ=ကောင်းစွာရောင့်ရဲနှစ်သက်စေ၏။ ဝါ=စားလိုသမျှ အဝကျွေး
 လိုက်၏၊ သမ္ပဝါရေတိ=(တော်ပါပြီဟု) ကောင်းစွာငြင်းပယ်စေ၏၊ ဝါ=
 တော်ပါပြီဟု ငြင်းပယ်ရလောက်အောင် ကောင်းစွာ ကျွေးလိုက်၏။ အဿ=
 ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊
 (ကိန္တိ=အဘယ်စိတ်အကြံသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ) [‘ဗျာယံ’ဟု
 ပါဠိရှိနေ၏။ “သာဓု ဝတ မာယန္တိ သာဓု ဝတ မံ အယံ”ဟူသော အဋ္ဌ
 ကထာအတိုင်း ‘တမေနံ’ ကဲ့သို့ သန္တပ္ပေတိပုဒ်၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် ‘မံ’ဟု
 ဒုတိယန္တဖြင့် ရှိသင့်၏။] သာဓု ဝတ=ကောင်းပါပေစွတကား၊ မံ=ငါ့ကိုအယံ
 ဂဟပတိ ဝါ=ဤအိမ်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ အယံ ဂဟပတိပုတ္တောဝါ=ဤ
 အိမ်ရှင်၏သားသည်လည်းကောင်း ။ပ။ သန္တပ္ပေတိ=ကောင်းစွာ ရောင့်ရဲနှစ်သက်
 စေလိုက်ပါပေ၏။ သမ္ပဝါရေတိ=တော်ပါပြီဟု ကောင်းစွာငြင်းပယ် စေလိုက်
 ပါပေ၏။ ဝါ=တော်ပါပြီဟု ငြင်းပယ်ရလောက်အောင် ကောင်းစွာ ကျွေးလိုက်
 ပါပေ၏။ ဣတိ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်၊ (ဟောတိ=၏) [ဗျာယံ
 ဟူသော ပါဠိအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင် “မေ=ငါ၏၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ=
 လည်းကောင်း”ဟုဆိုလေ]

အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝမ္ပိ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်စိတ်အကြံသည်လည်း၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း ။ပ။ အာယတိမ္ပိ=နောင်အခါ၌လည်း၊ ဧဝရူပေန=ဤသို့ သဘောရှိသော ။ပ။ သန္တပွေယျ=ကောင်းစွာရောင့်ရဲနှစ်သက် စေပါမူကား၊ သမ္ပဝါရေယျ=တော်ပါပြီဟု ကောင်းစွာ ငြင်းပယ်စေပါမူကား၊ အဟော ဝတ=ဪကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ (ဟော တိ=၏) သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ ပိဏ္ဍပါတံ=ထိုဆွမ်းကို၊ [ဘုဉ္ဇတိ-၌စပ်ပါ] ဂထိတော=တဏှာသည် ချုပ်နှောင်အပ်လျက်၊ ဝါ=တဏှာ၏ ချုပ်နှောင်မှုကို ခံရလျက်၊ မုစ္ဆိတော=တဏှာဖြင့် တွေ့စေမေ့မြောနေလျက်၊ အဇ္ဈောပနော=တဏှာ သည် အလွန်အကဲ ဖိစီးလွှမ်းမိုးအပ်လျက်၊ ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုချ၍ အညွန့်တုံး အဆုံးသတ်လျက်၊ [ကုသိုလ်တရား မဖြစ်ပွားနိုင်တော့ဘဲ ဝုတ်ကနဲ မျိုချလိုက် သကဲ့သို့ တဏှာဖြင့်သာ အဆုံးသတ်လျက်ဟူလို။ ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉) လည်းကြည့်] အနာဒိနဝဒဿာဝီ=(ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားခြင်း၌) အပြစ်ကို မမြင်ဘဲ၊ အနိဿရုဏပညော=(အာဟာရ၌ တပ်မက်သော) ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းပညာမရှိဘဲ၊ ပရိဘုဉ္ဇတိ=စား၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌၊ ကာမဝိတက္ကမ္ပိ=ကာမ ဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကတိ=ကြံစည်၏၊ ဗျာပါဒဝိတက္ကမ္ပိ=ဗျာပါဒဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည် ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကတိ=၏၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကမ္ပိ=ဝိဟိံသာဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ =သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲကြောင်း ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းအား၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာသည်၊ နမဟပွလံ=များသော အကျိုးမရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်။ ဝဒါမိ= မိန့်ဆို၏၊ တံ=ထိုသို့အကျိုးမများခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟောတု=အဘယ်အကြောင်း ကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=အကြံကြောင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပမတ္တော =မေ့လျော့လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်တည်း)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌။ပ။ သမ္ပဝါရေတိ=၏၊ တဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်စိတ်အကြံသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်သနည်းဟူမူ) သာဓု ဝတ=

ကောင်းပါပေစွတကား။ မံ=ငါ့ကို၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ သမ္ပဝါရေတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ (န ဟောတိ=မဖြစ်) အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝမိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တိ=သည်လည်း၊ နဟောတိ=ဟူမူ)။ပ။ အဂထိတော=တဏှာသည် မချုပ်နှောင်အပ်ဘဲ၊ အမုစ္ဆိတော=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြော မနေဘဲ၊ အနဇ္ဈောပန္နော=တဏှာသည် အလွန်အကဲ မဖိစီးအပ်ဘဲ၊ ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုချ၍ အညွန့်တုံးအဆုံးမသတ်ဘဲ၊ အာဒိနဝဒဿာဝီ=အပြစ်ကိုမြင်လျက်၊ နိဿရဏပညော=ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ပညာရှိလျက်၊ ပရိဘူတိ=ဘုဉ်းပေး၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌၊ နေက္ခမ္ပဝိတက္ကမ္ပိ=နေက္ခမ္ပဝိတက်ကိုလည်း။ ဝါ=အကုသိုလ်မှ ထွက်မြောက်သော ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အကြံကိုလည်း ။ပ။ အဗျာပါဒဝိတက္ကမ္ပိ=လည်း၊ ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောအကြံကိုလည်း။ပ။ အဝိဟိသာဝိတက္ကမ္ပိ=လည်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကိုညှဉ်းဆဲမှု ဒေါသစသော အကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကရုဏာနှင့်ယှဉ်သော အကြံကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏ ။ပ။ အပမတ္တော=မမေ့လျော့ဘဲ၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-ဘဏ္ဍနသုတ်

၁၂၅၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဿ ဒိသာယံ=အကြင်အရပ် မျက်နှာ၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်၊ ဘဏ္ဍနဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားကြောင်း ကြိမ်းမောင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည်ရှိကုန်လျက်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၄)လည်းကြည့်] ကလဟဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားမှုရှိကုန်လျက်၊ ဝိဝါဒါပန္နာ=ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ မုခသတ္တိဟိ=နှုတ်ခွန်းစကားဟူသော လှံတို့ဖြင့်၊ ဝိတုဒန္တာ=ထိုးကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မေ=ငါ့အား၊ သော ဒိသာ=ဤအရပ်မျက်နှာသည်၊ မနသိကာတုမ္ပိ=သွားဘို့နှလုံးသွင်းစိတ်ကူးခြင်းငှာသော်မှပင်၊ ဖာသု=ချမ်းသာရာဌာနသည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂန္တု=သွားခြင်းငှာကား၊ ပဂေဝ=ရှေးဦးမဆွ အစကပင်၊ (ဖာသု=သည်၊ န ဟောတိ=မဖြစ်)။ ဧတ္ထ=ဤခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားနေကြရာ၌၊ (အဟံ=ငါသည်) နိဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆာမိ=ရောက်၏၊ အဒ္ဓါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ တေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်တို့သည်၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ ပဖေဟိသု=ပယ်ဖွန့်နေ

ကြကုန်၏။ [ပစ္စုပ္ပန်အနက်ဆိုပါ]။ ပ။ ဗဟုလံ=ကြိမ်ဖန်များစွာ၊ အကံသု= ပြုနေကြကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည် ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တို့ကို၊ ပဇဟိသု=ပယ်စွန့်နေကြကုန်သနည်းဟူမူ၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကံ=ကို လည်းကောင်း။ ပ။ အဝိဟိသာဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း၊ (ပဇဟိသု=ပယ်စွန့် နေကြကုန်၏) တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မေ=ဤတရားတို့ကို၊ ပဇဟိသု=၏။ ကတမေ။ ပ။ အကံသု=ပြုနေကြသနည်းဟူမူ၊ ကာမဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ ဝိဟိသာဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း။ (ဗဟုလံ=စွာ၊ အကံသု=၏) တယော= ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မေ။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယသံ ဒိသာယံ=၌၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ သမဂ္ဂါ=စည်းလုံးညီညွတ်ကြကုန်လျက်။ (တပေါင်းတည်း သံဃကံကို ပြုခြင်း၊ တပေါင်းတည်း ပါတိမောက်ရွတ်ပြုခြင်း၊ သိက္ခာပုဒ်ကို အညီအမျှ ဖြည့်ကျင့်ခြင်း ဖြင့် ညီညွတ်ကြကုန်လျက်) သဗ္ဗောဒမာနာ=ဝမ်းမြောက်ကြကုန်လျက်၊ အဝိဝဒမာ နာ=ဆန့်ကျင်ဘက် မပြောကြကုန်ဘဲ၊ ဝါ=မငြင်းခုန်ကြကုန်ဘဲ၊ ဒီရောဒကီ ဘူတာ=နို့ရည်နှင့် ရေကဲ့သို့ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ဝါ=နို့ရည်နှင့် ရေအလား တသား တည်း ရောနှောကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ဝိယစက္ခုဟိ=အချစ်မျက်လုံး တို့ဖြင့်၊ ဝါ=ချစ်ခင်သူဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကောင်းကို ဖော်ပြသော မျက်လုံးတို့ဖြင့် [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၄)ကြည့်] သမ္ပဿန္တာ=ကြည့်ရှုကြ ကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ဒိသာ=သည်၊ ဂန္ထုမ္ပိ=သွားခြင်းငှာသော်မှပင်၊ မေ=ငါ့အား၊ ဖာသု=ချမ်းသာရာဌာနသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မနသိကာတံ=ငှာကား၊ ပဂေဝ=ပင်၊ (ဖာသု=သည်၊ ဟောတိ=၏) စတ္ထ=ဤဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ညီညွတ်စွာ နေကြရာ၌၊ (အဟံ=ငါသည်) နိဋ္ဌ =သို့၊ ဂစ္ဆာမိ=၏။ ပ။ ဒုတိယံ။

၃-ဂေါတမကစေတီယသုတ်

၁၂၆၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဝေသာလီယံ =ဝေသာလီမြို့အနီး၌၊ ဂေါတမကေ=ဂေါတမက မည်သော၊ ဝါ=ဂေါတမက နတ်ဘီလူး ပိုင်ဆိုင်သော၊ စေတီယေ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်း၌၊ ဝါ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတော်၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ = (ဂေါတမက စေတီဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ)ထိုအခါ၌။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ အဘိညာယ=(ခန္ဓာ အာယတန စသောတရား အမျိုးမျိုးကို)

ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်းသိတော်မူ၍သာလျှင်၊ ဓမ္မ=တရားကို၊ ဒေသေမိ=ဟော
 တော်မူ၏၊ အနဘိညာယ=ကိုယ်တိုင်ထိုးထွင်းမသိဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=ဟောတော်
 မူသည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ သနိဒါနံ=အကြောင်းနှင့်တကွ
 ဖြစ်အောင်သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းလုံလောက်စွာသာလျှင်၊ (ဝေနေယျ သတ္တဝါ
 တို့၏ ဓာတ်ခံအဇ္ဈာသယနှင့် မေးခွန်းပုစ္ဆာ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိဟူသောအကြောင်း၊
 နိမိတ်၊ ဟိတ်၊ ဥဒါဟရဏ်ပြည့်စုံစွာသာလျှင်) ဓမ္မ=ကို၊ ဒေသေမိ=၏၊ အနိ
 ဒါနံ=အကြောင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=အကြောင်းမလုံလောက်ဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=ဟုတ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ သပ္ပါဠိဟာရိယံ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေ
 သာတို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်နိုင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်အောင်သာလျှင်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်
 ...တားမြစ်နိုင်အောင်သာလျှင် [ဤပုဒ်၏ အကျယ်တဝင့်ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်
 ကို အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၀)ဘူမိစာလသုတ်၌ ရေးထားသည်။] ဓမ္မ=ကို၊ ဒေ
 သေမိ=၏၊ အပ္ပါဠိဟာရိယံ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်
 နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=ဆန့်...တားမြစ်နိုင်အောင်မဟုတ်ဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=
 ဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဘိညာယ=၍သာလျှင်၊ ဓမ္မ=ကို၊ ဒေသယတော=
 ဟောတော်မူသော၊ အနဘိညာယ=ဘဲ၊ နော ဒေသယတော=ဟောတော်မူသည်
 မဟုတ်သော၊ သနိဒါနံ =လျှင်၊ ဓမ္မ=ကို၊ ဒေသယတော=သော၊ အနိဒါနံ=ဘဲ၊
 နော ဒေသယတော=သော၊ သပ္ပါဠိဟာရိယံ=လျှင်၊ ဓမ္မ=ကို၊ ဒေသယတော
 =သော၊ အပ္ပါဠိဟာရိယံ=ဘဲ၊ နော ဒေသယတော=သော၊ တဿ မယံ=ထို
 ငါဘုရားသည်၊ သြဝါဒေါ=အဆုံး အမကို၊ ကရဏိယော=ပြုတော်မူအပ်၏၊
 အနုသာသနိ=သွန်သင်ညွှန်ပြမှုကို၊ ကရဏိယာ=ပြုတော်မူအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ “ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှား
 မပါ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင် စထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ၊ သိမြင်
 တော်မူပါပေ၏။ (ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်) ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်ကို၊
 သွာက္ခာတော=(ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟပယ်ခွင်း ဒုက္ခ ကင်းကြောင်း) ကောင်း
 စွာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ သံဃော=အရိယာသံဃာတော် အပေါင်း
 သည်၊ သုပ္ပဋိပဇ္ဇော=အဆုံးအမတရား၊ လေးစားလိုက်နာ၊ ကောင်းစွာကျင့်
 တော်မူပါပေ၏” ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ [အလံ၌စပ်] ဝါ=သင်တို့၏၊
 ဝါ=သင်တို့မှာ၊ စ ပန=အမှန်တကယ်ပင်။ တုဋ္ဌိယာ=ကြည်နူးနှစ်သက် ခြင်း
 ဝှာ၊ အလံ=သင့်လျော်၏၊ အတ္တမနတာယ=ပီတိ သောမနဿတို့ ယူအပ်သော
 စိတ်ရှိသူတို့၏ အဖြစ်ဝှာ၊ ဝါ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိသူတို့၏အဖြစ်

၎င်း၊ အလံ=၏၊ သောမနဿာယ=ကောင်းသော စိတ်ရှိသူတို့၏ အဖြစ်၎င်း၊ ဝါ
=ဝမ်းမြောက်ခြင်း၎င်း၊ အလံ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂဝါ=သည်၊ ဣဒံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ တေ
ဘိက္ခု=ထိုတရားနာရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တမနာ=ပီတိသောမနဿတို့ ယူအပ်
သောစိတ် ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိကြကုန်လျက်၊
ဝါ=ပြည့်စုံသောစိတ်အကြံရှိကုန်လျက်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=သည်၊
ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကားကို၊ အဘိနန္ဒံ=ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ
လက်ခံနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ) စ
ပန=ထူးခြားချက်ကား၊ ဣမသ္မိံ ဝေယျာကရဏသ္မိံ=ဤဂေါတမက စေတီယ
ယုတ်တော်ကို၊ ဘညမာနေ=ဟောတော်မူအပ်ပြီးစ ဖြစ်လသော်၊ သဟဿိလောက
ဓာတု=တထောင်သော လောကဓာတ်သည်၊ အကမ္မိတ္ထံ=တုန်လှုပ်လေပြီ၊ ဣတိ=
ဤတွင်အပြီးတည်း။ တတိယံ။

၄-ဘရဏ္ဍုကာလာမသုတ်

၁၂၇။ ဧကံ=သော၊ သမယံ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧကာသလေသု=
ဧကာသလမည်သော ဇနပုဒ်၌၊ ဝါ=ဧကာသလတိုင်းနယ်ပယ်၌၊ စာရိကံ=
ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=ခြင်းဖြင့်၊ စရမာနော=ကြွသွား
တော်မူလသော်၊ [စာပိုဒ်- ၆၄-ကြည့်] ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ကပိလဝတ္ထု=
ကပိလဝတ်မြို့တော်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ=ထိုကပိလဝတ်မြို့ရှိရာအရပ်သို့၊
အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ၊ မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကော=
သာကီဝင်မင်းသည်၊ “ဘဂဝါ=သည်၊ ကပိလဝတ္ထု=ကပိလဝတ်မြို့တော်သို့၊
အနုပ္ပတ္တော ကိရ=ကြွလာတော်မူသတဲ့” ဣတိ=ဤသို့၊ အသောသိခေါ=ကြား
သိရပြီးသည်သာ၊ အထခေါ=ကြားသိပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ [စာပိုဒ်-၁၁၀-
ကြည့်] အဋ္ဌာသိ=ရပ်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဌိတံ=ရပ်နေသော၊ မဟာနာမံ=
မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကံ=သာကီဝင်မင်းကို။ပ။

မဟာနာမံ=မဟာနာမ်၊ ဂစ္ဆ=သွားချေပါလော၊ ယတ္ထ=အကြင်အိမ်၌၊
အဇ္ဇ=ယနေ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊ ဧကရတ္ထိံ=တညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဝိဟရေယျာမ=
သီတင်းသုံးနေသင့်ကုန်၏၊ ဝါ=သီတင်းသုံးနေရန် သင့်လျော်ကုန်၏၊ ကပိလ
ဝတ္ထုသ္မိံ=ကပိလဝတ်မြို့တော်၌၊ တထာဂ္ဂပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုသို့

တညဉ်မျှ သိတင်းသုံးနေသင့်ခြင်းသဘောရှိသော) အာဝသထံ=အိမ်ကို၊ ဇာန
 =သိပါလော၊ ဝါ=သိအောင် စုံးစမ်းပါချေလော။ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=
 မိန့်တော်မူပြီ၊ ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ မဟာ နာမော=
 သော၊ သက္ကော=သည်၊ ဘဂဝတော=၏၊ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပဋိဿုတွာ
 =စကားတုန့်ပြန်နာခံပြီး၍၊ ကပိလဝတ္ထု=ကပိလဝတ်မြို့သို့၊ ပဝိသိတွာ=ဝင်ပြီး၍၊
 ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင် [နောက်သုတ်ကြည့်] ကပိလ
 ဝတ္ထု=ကို၊ အဗ္ဗာဟိဏ္ဏန္တော=စဉ်ကာဆက်ကာ လှည့်လည်လသော်၊ ယတ္ထ=
 အကြင်အိမ်၌၊ အဇ္ဇ= ယနေ့၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧကရတ္တိ=လုံး၊ ဝိဟရေယျ=၏၊
 ကပိလဝတ္ထုသို့=၌၊ တထာရူပံ=သော၊ အာဝသထံ=ကို၊ န အဒ္ဓသ=မတွေ့မြင်ခဲ့။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊
 (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊
 ယတ္ထ=၌၊ အဇ္ဇ။ပ။ ဝိဟရေယျ=၏၊ ကပိလဝတ္ထုသို့=၌၊ တထာရူပေါ= ထိုသို့
 သဘောရှိသော၊ အာဝသထော=အိမ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိပါ။ ဘန္တေ=ရား၊ ဘရဏ္ဍု
 =ဘရဏ္ဍုမည်သော။ အယံ ကာလာမော= ဤကာလာမအနွယ်ဝင် ရသေ့သည်၊
 ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရာဏသဗြဟ္မစာရိ=ရှေးအခါကာလ အတူတကွ
 မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခဲ့သူဖြစ်ပါ၏၊ ဝါ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ဖော်
 ကျင့်ဘက် မိတ်ဆွေဟောင်းကြီးဖြစ်ပါ၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ အဇ္ဇ=ယနေ့၊
 တဿ=ထိုဘရဏ္ဍု၏၊ အဿမေ=သခံမ်းကျောင်း၌၊ ဧကရတ္တိ=လုံး၊ ဝိဟ
 ရတု=သိတင်းသုံးတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ ဂစ္ဆ=သွားချေပါလော၊ သန္တ ရံ=ခင်းသင့်သော
 နေရာဌာနကို [“န္တ”ဟု ရဿဖြင့် ပါဠိရှိသည်] ပညာပေဟိ=ခင်းချေပါလော၊
 ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘရဏ္ဍုဿ=ဘရဏ္ဍုမည်သော၊
 ကာလာမဿ=ကာလာမအနွယ်ဝင်ရသေ့၏၊ အဿမော=သခံမ်းကျောင်းသည်။
 (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတွာ
 =သွားပြီး၍၊ သန္တ ရံ=ခင်းသင့်သောနေရာဌာနကို၊ ပညာပေတွာ=ခင်းပြီး၍၊
 [တနည်း=ကပ္ပိယမဇ္ဇကေ=အပ်စပ်သောညောင်စောင်း၌၊ (ထည့်ပါ) သန္တ ရံ=
 အခင်းကို၊ ပညာပေတွာ=ခင်းပြီး၍] ပါဒါနံ=ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနာယ= ဆေး
 ကြောခြင်းငှာ၊ ဥဒကံ=ခြေဆေးရေကို၊ ဌပေတွာ=တည်ထားပြီး၍။ပ။ ဘန္တေ=ရား
 (မယာ=တပည့်တော်သည်) သန္တာရော=အခင်းကို၊ [ဤ၌မူ “န္တာ”ဟု ဒိဃဖြင့်
 ရှိသည်] သန္တတော=ခင်းအပ်ပြီးပါပြီ၊ ပါဒါနံ=ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနာယ=ငှာ၊

☞

ဥဒကံ=ကို၊ ဌပိတံ=တည်ထားအပ်ပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဒါနိ=ယခု၊
ယဿ=အကြင်ကြွသွားတော်မူခြင်း၏၊ ကာလံ=အချိန်ကို၊ မညတိ=သိတော်မူ၏၊
(တံ=ထိုကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကရောတု=အလိုဆန္ဒတော်
အတိုင်း ပြုတော်မူပါ) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ပ။ ဥပသကံမိတွာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ
=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ဘဂဝါ=သည်၊
နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ပါဒေ=ခြေတော်တို့ကို၊ ပက္ခာလေသိ=ဆေးတော်မူပြီ၊
အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ မဟာနာမဿ=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကဿ=သာကီ
ဝင်မင်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊
(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဟောသိ=ဟူမူ) အဇ္ဇ=ယနေ့ကား၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ
ဘုရားကို၊ ပယိရုပါသိတံ=ဆည်းကပ်ခြင်းငှာ၊ အကာလော=အချိန်အခါမဟုတ်၊
ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကိလန္တော=ပင်ပန်းတော်မူ၏၊ သွေ=နက်ဖြန်၌၊
[ဒါနိ အနက်မရှိ] အဟံ=ငါသည်၊ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ပယိရုပါသိဿာမိ=ဆည်းကပ်အံ့၊
ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစား၍)
ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=
အရိုအသေကို၊ ကတွာ=ပြုပြီး၍ ပက္ခာမိ=ပြန်သွားပြီ။ပ။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ သတ္ထာရော
=ဤဆရာတို့သည်၊ [သန္တော၌စပ်]ဝါ=ဤဆရာတို့ကို။ [သံဝိဇ္ဇမာနာ၌စပ်]
လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်
ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ မဟာနာမ
=နာမ်၊ ဣမေ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ သတ္ထာ=ဆရာသည်၊ ကာ
မာနံ=ကာမတို့ကို (ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမတို့ကို) ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်
မြောက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော
ပဌမဈာန်ကို၊ ပညာပေတိ=ဟောကြားသိစေနိုင်၏၊ ရူပါနံ=ရူပဈာန်နှင့် ဇာသိုဏ်း
ရုပ်တို့ကို၊ ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းဖြင့်ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာ
လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အရူပဈာန်သမာပတ်ကို၊ န ပညာပေတိ=
မဟောကြား မသိစေနိုင်၊ ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့ကို၊ ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်
ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ န ပညာ
ပေတိ=နိုင်၊ မဟာနာမ=နာမ်၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣမေ=၌၊ ဧကစ္စော။ပ။ မဟာ
နာမ=နာမ်၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ သတ္ထာရော။ပ။

မဟာနာမ=နာမ်၊ တိဏ္ဍံ=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေသံ သတ္တာရာနံ=ဤ ဆရာတို့၏၊ နိဋ္ဌာ=ပြီးစီးထမြောက်မှုသည်၊ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက် တရားထူးသို့ ရောက်ရှိမှုသည်၊ ဧကာ=မကွဲမပြား တမျိုးတစားတည်းသည်၊ (ဟောတိ= ဖြစ်သလော) ဥဒါဟု=ထိုသို့မဟုတ်၊ နိဋ္ဌာ=သည်၊ ပုထု=ထူးထွေကွဲပြား တခြားစီသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သလော) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရားမေးတော်မူအပ်လသော်၊ ဘရဏ္ဍု=သော၊ ကာလာမော=သည်။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်၊ ဧကာတိ=မကွဲမပြား တမျိုးတစား တည်းဟူ၍၊ ဝဒေဟိ=လျှောက်လိုက်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြောပြီ)ဧဝံ= ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=ဘရဏ္ဍုက ပြောဆိုအပ်လသော်။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်၊ နာနာတိ= ထူးထွေကွဲပြား တခြားစီဟူ၍၊ ဝဒေဟိ=လျှောက်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ= မိန့်ဆိုပြီ) ဒုတိယမ္ဗိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ တတိယမ္ဗိ=သုံးကြိမ်မြောက် လည်း။ပ။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘရဏ္ဍုကာလာမဿ=ဘရဏ္ဍု မည်သော ကာလာမအနွယ်ဝင် ရသေ့မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ မဟောသက္ခဿ=ကြီးမားသော တန်ခိုးအာဏာအရှိန်အဝါရှိသော၊ [ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဤသော=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ။ မဟန္တော ဤသော မဟောသော၊ မဟောသောတိ အက္ခာတဗ္ဗောတိ မဟောသက္ခော=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော အစိုးရ သူဟု ပြောဆိုထိုက်သူ] မဟာနာမဿ=သော၊ သက္ကဿ=၏၊ သမ္ပုခါ=ရှေ့ မှောက်၌၊ သမဏေန=ရဟန်းဖြစ်သော၊ ဂေါတမေန=ဂေါတမသည်၊ ယာဝ တတိယံ=သုံးကြိမ်တိုင်အောင်၊ အဟံ=ငါကို၊ ဝါ=ငါသည်၊ အပသာဒိတော= ကြိမ်းမောင်းပြောဆိုခံရသည်၊ အမိ ဝတ=ဖြစ်မှဖြစ်ရလေခြင်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကပိလဝတ္ထုမှာ=ကပိလဝတ်မြို့တော်မှ၊ ယံနုန ပက္ကမေယျံ=ထွက်ခွာသွားရပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) အထ ခေါ=စဉ်းစားပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဝါ=စဉ်းစားပြီးသည်မှနောက်၌။ပ။ ပက္ကာမိ =ထွက်ခွာသွားပြီ၊ ယံ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ ပက္ကာမိ=ပြီ၊ တထာ =ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပက္ကန္တောဝ=အပြီးအပြတ် ထွက်ခွာသွားတော့သည်သာ၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ပုန=နောက်ထပ်၊ န ပစ္စာဂစ္ဆိ=ပြန်မလာတော့ပြီ။ ဣတိ= ဤတွင်အပြီးတည်း၊ စတုတ္ထံ။

၅-ဟတ္ထကသုတ်

၁၂၈။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ ဇေတဝနေ=ဇေတဝန်မည်သော။ ဝါ=ဇေတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်တော်ဖြစ်သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ်သူဌေး၏၊ အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ [ဧကကနိပါတ် ပဌမသုတ်လည်းကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တော=နတ်သားသည်၊ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်၊ အဘိက္ကန္တယ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော၊ ဝါ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်သန်းခေါင်၌၊ ဝါ=ညဉ့်အလယ်ပိုင်း မဇ္ဈိမယာမ်၌၊ အဘိက္ကန္တ

၁။ အဘိက္ကန္တယ ရတ္တိယာ။ ။ အဘိက္ကန္တယ ရတ္တိယာတိ ရတ္တိယာ ပဌမယာမံ အဘိက္ကမ္မ မဇ္ဈိမယာမေ သမ္ပတ္တေ။ (အင်္ဂုတ္တိုရ် ၄၊ တ၊ ၉၉)။ ယသ္မာ မဇ္ဈိမယာမေ ဧဝ ဒေဝတာ သတ္တာရံ ဥပသကံမိတံ အဝသရံ လဘန္တိ။ တသ္မာ “ဧကကောဋ္ဌာသံ အတိတာယာ”တိ ဝုတ္တံ။ (ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂိုကာ၊ ၂၁၈)။ အဘိက္ကန္တယ ရတ္တိယာတိ ပရိက္ခိဏာယ ရတ္တိယာ၊ မဇ္ဈိမယာမေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန်း ၄၊ ၁၅၇။

ဤ ၄၊ ၄ တို့ အဖွင့်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စကိုပြသော အင်္ဂုတ္တိုရ် ၄(ပ-၅၀) သီလက္ခန္ဓ(၄၈) စသည်တို့နှင့် ကိုက်ညီ၏။ ထို့ကြောင့် သန်းခေါင်ယာမ် (မဇ္ဈိမယာမ်)သည် မြတ်စွာဘုရားထံ နတ်တို့ ဆည်းကပ်ရာ အချိန်ဟု သိသာ၏။ သို့သော် သံယုတ် ၄ (ပ-၁၃) စသည်တို့၌ကား “နိယာမော ဟိ ကိရေသ ဒေဝတာနံ၊ ယဒိဒံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ (အာဂစ္ဆန္တိယော?) မဇ္ဈိမယာမသမနန္တ ရေယေဝ အာဂစ္ဆန္တိ”ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထို၌ “မဇ္ဈိမယာမ်၏ အခြားမဲ့၌”ဟု အနက်ယူလျှင် နောက်ဆုံး ပစ္စိမယာမ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ပြခဲ့သော ၄၊ ၄ တို့နှင့် ဆန့်ကျင်၏။ ထို့ကြောင့် “ပုရိမယာမသမနန္တ ရေယေဝ”ဟုသော်လည်းကောင်း၊ သမနန္တရကို ဖြုတ်၍ မဇ္ဈိမယာမေယေဝ ဟုသော်လည်းကောင်း ပါ၌ရှိသင့်၏။ သို့မဟုတ် “မဇ္ဈိမယာမသမနန္တ ရေယေဝ=ပုရိမယာမ်၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော မဇ္ဈိမယာမ်၌

ဝဏ္ဏော = အလွန်နှစ်သက်ဖွယ် တင့်တယ်သော ကိုယ်အရေအဆင်းရောင်ရှိသည်။
 (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင်၊ [ဤနည်း၌
 ကပ္ပသဒ္ဓါ သမန္တဘာဝ(ထက်ဝန်းကျင်၏ အဖြစ်ဟူသော) အနက်ဟောတည်း။]
 ဝါ=အားလုံးလောက်နီးပါးဖြစ်သော၊ [ဤနည်း၌ ဤသံဠိန (အနည်းငယ် ယုတ်
 လျော့သည် အဖြစ်ဟူသော) အနက်ဟော ကပ္ပပစ္စည်းဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့ဆို၏။
 ဋီကာများ၌လည်းဖွင့်၏။] ဧတဝနံ=ဧတဝနံကျောင်းတိုက်ကို၊ ဩဘာသေတွာ
 =(ကိုယ်အရောင်၊ တန်ဆာရောင်တို့ဖြင့်) ထွန်လင်းစေ၍။ပ။ ဥပသင်္ကမိ=
 ရောက်လာ၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ရောက်လာပြီး၍။

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပုရတော=ရှေ့တော်မှောက်၌၊ ဌဿာမိ
 =ရပ်အုံ။ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်၍ (တိဋ္ဌန္တောပိ=ရပ်ပါသော်လည်း) ဩသီဒ
 တိမေဝ=အောက်သို့ နစ်ဝင်သွားတော့သည်သာတည်း။ သံသီဒတိမေဝ=အောက်
 သို့ စိမ့်ဝင်သွားတော့သည်သာတည်း။ သဏ္ဍာတံ=မနစ်ဝင်ဘဲ ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည်
 ခြင်းငှာ၊ န သဏ္ဍာတိ=မစွမ်းနိုင်၊ သေယျထာပိ နာမ=ဥပမာမည်သည်ကား၊
 သပိ ဝါ=ထောပတ်သည်လည်းကောင်း၊ တေလံ ဝါ=ဆီသည်လည်းကောင်း၊
 ဝါလုကာယ=သဲ၌၊ အာသိတ္တံ=သွန်းလောင်းအပ်သည်၊ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်)
 ဩသီဒတိမေဝ=တည်း။ သံသီဒတိမေဝ=တည်း။ နသဏ္ဍာတိ= မနစ်ဝင်ဘဲ
 မတည်တံ့နိုင်၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဟတ္ထကံ=ဟတ္ထကမည်သော၊ ဒေဝ
 ပုတ္တံ=ဗြဟ္မာကို၊ “ဟတ္ထကံ=ဟတ္ထက၊ ဩဠာရိကံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ အတ္တဘာဝံ
 =ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို၊ အဘိနိမ္မိနာဟိ=ဖန်ဆင်းလော” ဣတိ=ဤသို့သော၊
 ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ပ။ အဘိနိမ္မိနိတွာ=ဖန်ဆင်းပြီး၍။ပ။

ဟတ္ထကံ=ဟတ္ထက၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘဝ၌၊ မနုဿဘူတဿ=လူဖြစ်၍
 ဖြစ်ခဲ့စဉ်၊ ဝါ=လူဖြစ်ခဲ့သော၊ တေ=သင်၏၊ (ဇိဂါဂ္ဂေ=လျှာဖျား၌) ယေ ဓမ္မာ
 =အကြင်ပရိယတ္တိတရားတို့သည်၊ ပဝတ္တိနော=ကျေကျေညက်ညက် နှုတ်တက်
 ဖြစ်လာကုန်သည်၊ အဟောသံ=ဖြစ်ခဲ့ကုန်ပြီ၊ ဧတရဟိ=ဗြဟ္မာဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊
 တေ=သင်၏၊ (ဇိဂါဂ္ဂေ=လျှာဖျား၌) တေ ဓမ္မာ=ထိုပရိယတ္တိတရားတို့သည်၊
 ပဝတ္တိနော= ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ အပိနု=ဖြစ်ကုန်သေး၏လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (အဝေါစ =မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ပုဗ္ဗေ=၌၊ မနုဿဘူတဿ=စဉ်။

သာလျှင်” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရသော ဝိသေသန ပရနိပါတသမာသ်သော်လည်း
 ကြံရာ၏။

ဝါ =သော၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ (ဇိဝှါဂ္ဂေ=၌) ယေ စ ဓမ္မာ=အကြင်ပရိယတ္တိ
 တရားတော်တို့သည်လည်း၊ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ အဟေသံ=ပြီ၊ ဧတရဟိ=
 ဗြဟ္မာဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊ မေ=၏(ဇိဝှါဂ္ဂေ=၌) တေ စ ဓမ္မာ=ထိုပရိယတ္တိ
 တရားတို့သည်လည်း၊ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) ဘန္တေ
 =ရား။ပ။ နပဝတ္တိနော=ကျေကျေညက်ညက် နှုတ်တက်ဖြစ်မလာကုန်သည်၊
 အဟေသံ=ပြီ။ပ။ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=၏)။

ဘန္တေ=ရား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ဘိက္ခုဟိ=
 ရဟန်းတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုနီဟိ=ရဟန်းမတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါသ
 ကေဟိ=သီတင်းသည် ဒါယကာတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါသိကာဟိ=သီတင်း
 သည် ဒါယိကာမတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ရာဇုဟိ=မင်းတို့နှင့်လည်းကောင်း၊
 ရာဇမဟာမတ္တေဟိ=မင်း၏အမတ်ကြီးတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ တိတ္ထိယေဟိ=
 ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူရှိသူ တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ (ဘုရားအဆုံးအမအယူဝါဒမှ
 အပြင်အပ အယူဝါဒရှိသူ တို့နှင့်လည်းကောင်း၊) တိတ္ထိယ သာဝကေဟိ=ဗုဒ္ဓ
 သာသနာပအယူဝါဒရှိသူတို့၏ တပည့်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ အာကိဇ္ဈော=ရော
 နောလျက်၊ ဝိဟရတိ သေယျထာပိ=နေတော်မူသကဲ့သို့၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဧဝ
 မေဝံ=ဤအတူပင်၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဒေဝပုတ္တေဟိ=နတ်သားတို့နှင့်၊
 အာကိဇ္ဈော=လျက်၊ ဝိဟရာမိ= နေရ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဒူရတောပိ= အဝေး
 မှပင်လည်း၊ ဒေဝပုတ္တာ=နတ်သားတို့သည်။ (မယံ=ငါတို့သည်) ဟတ္ထကဿ=
 ဟတ္ထကမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တဿ=နတ်သား၏၊ သန္တိကေ=အထံ၌၊ ဓမ္မံ=တရား
 ကို၊ သောဿာမ=နာယူကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်ကြကုန်၍၊ အာဂစ္ဆန္တိ=
 လာကြကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ တိဏ္ဍံ=သုံးပါးကုန်သော၊
 ဓမ္မာနံ =တရားတို့၌၊ အတိဇ္ဈော=အားရတင်းတိမ်ခြင်း မရှိဘဲ၊ အပ္ပဋိဝါနော=
 တွန့်ဆုတ် ပျင်းရိခြင်း မရှိဘဲ၊ ကာလကံတော=လူ့ဘဝက ကွယ်လွန်ခဲ့ပါပြီ၊
 ကတမေသံ တိဏ္ဍံ=အဘယ်သုံးမျိုးသော တရားတို့၌၊ (အတိဇ္ဈော=ဘဲ၊ အပ္ပ
 ဋိဝါနော=ဘဲ၊ ကာလကံတော=ကွယ်လွန်ခဲ့သနည်းဟူမူ) ဘန္တေ =ရား၊ အဟံ=
 တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနဿ=ဖူးမြင်ခြင်း၌။ပ။
 ကာလကံတော=ပြီ၊ ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=သည်၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနဿ=သူတော်ကောင်း
 တရားကိုကြားနာခြင်း၌။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=သည်၊ သံဃဿ=သံဃာ
 တော်အား၊ ဝါ=ကို၊ ဥပဋ္ဌာနဿ= (ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့်) ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း၌၊

အတိတ္ထော=ဘဲ၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနော=ဘဲ၊ ကာလကံတော=ပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ
=သည်၊ တိဏ္ဍံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၌။ပ။ ကာလကံတော
=ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=ကို၊ ဒဿနဿ=ဖူးမြင်ခြင်း၌
လည်းကောင်း၊ သံဃဿ=သံဃာတော်အား၊ ဝါ=ကို၊ ဥပဋ္ဌာနဿ= ၌လည်း
ကောင်း၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနဿ စ=၌လည်းကောင်း၊ ကုဒါစနံ=အဘယ်အခါမျှ၊
တိတ္ထိံ=အားရတင်းတိမ်ခြင်းကို၊ န အဇ္ဈဂါ=မရခဲ့ပါ၊ အဓိသီလံ=ငါးပါးသီလ
ထက် သာလွန်သော ဆယ်ပါးသီလကို၊ သိက္ခမာနော = ဖြည့်ကျင့်လျက်၊
သဒ္ဓမ္မဿဝနေ=သူတော်ကောင်းတရားကိုကြားနာခြင်း၌၊ ရတော=မွေ့လျော်
လျက်၊ တိဏ္ဍံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့၌၊ အတိတ္ထော=ဘဲ၊ ဟတ္ထကော=
ဟတ္ထကမည်သော တပည့်တော်သည်၊ အဝိဟံ=အဝိဟာမြဟ္မာ့ပြည်သို့။ ဂတော
=လားရောက်ပါပြီ။ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ပဉ္စမံ။

၆-ကဋ္ဌဝိယသုတ်

၁၂၉။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊
ဗာရာဏသီယံ=ဗာရာဏသီမြို့၌၊ ဣသိပတနေ=ဣသိပတနမည်သော၊ ဝါ=
ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့ ပေါင်းဆုံစည်းဝေးရာဖြစ်သော၊ မိဂဒါယေ
=သားကောင်တို့အား ဆေးမဲ့ပေးရာ မိဂဒါဝုန်တော၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေ
တော်မူ၏၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၂၄)ကြည့်]
ဗာရာဏသီ=ဗာရာဏသီမြို့ကို၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ ပါဝိသိ=ဝင်တော်
မူပြီ။

ဘဂဝါ=သည်၊ ဂေါယောဂပိလက္ခသ္မိံ=နွားမတို့ကို ရောင်းဝယ်ရာ
ဌာန၌ပေါက်သော ညောင်ပင်အနီး၌၊ [အဋ္ဌကထာအတိုင်းအလွယ်အနက်
ပေးခြင်းတည်း။ ယောဂေါ=ယှဉ်ခြင်း၊ ရောနှောခြင်း၊ ဂါဝိနံ ကယဝိက္ကယဝသေန
ယောဂေါ ဧတ္ထာတိ ဂေါယောဂေါ=နွားမအများ (ရောင်းဝယ်ခြင်းအားဖြင့်)
ပူးပေါင်းရောနှောမှုရှိရာ ဌာန။ (တနည်း) ယုဇ္ဈန္တိ ဧတ္ထာတိ ယောဂေါ=ရောနှော
ပေါင်းဆုံရာဌာန၊ ကယဝိက္ကယံ ကရောန္တာနံ ဂါဝိဟိ ယောဂေါ ဧတ္ထာတိ ဂေါ
ယောဂေါ=(ရောင်းဝယ်မှု ပြုကြသောလူတို့၏) နွားမတို့နှင့် ရောနှောပေါင်းဆုံ
ရာ ဌာန။ ဂေါယောဂေ=ဌာန၌၊ ဇာတော=ပေါက်သော၊ ပိလက္ခော=ညောင်
ကြတ်ပင် ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ စရမာနော=လှည့်လည်လ

သော်၊ ရိတ္တဿာဒံ=(စုန်ချမ်းသာမရှိဘဲ) အချည်းနှီးသာယာ နှစ်သက်နေခြင်း ရှိသော၊ ဗာဟိရဿာဒံ=အပြင် အပ ကာမချမ်းသာ၌ သာယာ နှစ်သက်နေခြင်း ရှိသော၊ မုဋ္ဌဿတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိသော၊ အသမ္ပဇာနံ=ကောင်းစွာ ဆင်ခြင် မသိမြင်သော၊ ဝါ=သမ္ပဇေညဏ် မရှိသော၊ အသမာဟိတံ=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ မထားသော၊ ဝါ=မတည်ကြည်သော၊ ပိဗ္ဗန္တိ ပိတ္တံ=အာရုံအများသို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်သောစိတ်ရှိသော၊ ပါကတိန္ဒြိယံ= လူ၏ အသွင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ အညတရံ=မထင်မရှားတပါးသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းကို၊ အဒ္ဓသ=မြင်တော်မူပြီ၊ ဒိသ္မာ=မြင်တော်မူပြီး၍၊ တံ ဘိက္ခု =ထိုရဟန်းကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တံ=သင်သည်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ကဠုဝိယံ= ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာကို၊ ဝါ=ထွေးအန် စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာဖြစ်အောင်၊ ပါ=ထွေး အန်ပတ်ဖြစ်အောင်။ မာ အကာသိ=မပြုလင့်၊ [ကဠုဝိယသဒ္ဓါသည် ဥစ္ဆိဋ္ဌ အနက်ကို ဟောသော ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါတည်း] ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဝတ=အမှန်စင်စစ်၊ ကဠုဝိယကတံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ် အပြုခံရ၍၊ အာမဂန္ဓေန=စိမ်းညိုသော အနံ့ဖြင့်၊ အဝဿုတံ=စိုစွတ်နေသော၊ တံ အတ္တာနံ=ထိုမိမိကိုယ်ကို၊ မက္ခိကာ =ယင်မှက်တို့သည်။ နအနုပတိဿန္တိ=အံ့ကြွ၍ အစဉ်တစိုက် မလိုက်ကုန်လတ္တံ့၊ နအနွာဿဝိဿန္တိ=အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ မကိုက်ခဲကုန်လတ္တံ့၊ [အနု+အာ+ သုဓာတ်၊ အနုဗန္ဓနဟူသော ဂတိအနက်ဟောတည်း။ ကိုက်ခဲခြင်းအနက်ကား အတ္တာတိသယအားဖြင့် အပိုထည့်ရသော အနက်ဖြစ်၏] ဣတိ ဧတံ ဌာနံ= ဤ အစဉ်မလိုက် မကိုက်ခဲခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သော ဘိက္ခု= ထိုရဟန်းသည်၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣမိနာ ဩဝါဒေန=ဤ အဆုံးအမဖြင့်၊ ဩဝဒိတော=ဆုံးမအပ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) သံဝေဂံ=ထိတ် လန့်ခြင်းသို့၊ ဝါ=ထိတ်လန့်ကြောင်း သောတာပတ္တိမဂ်သို့၊ အာပါဒိ=ရောက်ပြီ။

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗာရာဏသိယံ=ဗာရာဏသီမြို့၌၊ ပိဏ္ဏာ ယ=ငှာ၊ စရိတွာ=လှည့်လည်ပြီး၍၊ ပစ္စာတတ္တံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးရာ ကာလမှ နောက်၌၊ ပိဏ္ဏပါတ ပဋိက္ကန္တာ=ဆွမ်းခံရာမှ ဖွဲ့တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣစ=ဤအရပ်၌၊ အဟံ=ငါသည်။ ပါ၊ ပါဝိသိ=ဝင်ခဲ့ပြီ၊ ဘိက္ခ

ဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ ပါကတိန္ဒြိယံ=သော၊ အညတရံ=သော၊ ဘိက္ခု=ကို၊
 အဒ္ဓသံ=မြင်တော်မူခဲ့ပြီ။ပ။ မယာ=ငါသည်၊ ဣမိနာ ဩဝါဒေန=ဖြင့်။ပ။
 ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူအပ်လသော်၊ အညတရော=
 မထင်မရှား တပါးသော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဘဂဝန္တံ =မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤ
 စကားကို၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) ဘန္တေ =
 အရှင်ဘုရား၊ ကဠုဝိယံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာဟူသည်၊ ဝါ=ထွေးအန်ဖတ်
 ဟူသည်၊ ကိ နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ အာမဂန္ဓော=စိမ်းညှိသော အနံ့ဟူသည်၊
 ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့ဟူသည်၊ ကာ=အဘယ်တို့ပါနည်း၊
 ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ အဘိဇ္ဈာ=အလွန်တပ်မက်သော
 ဝိသမလောဘသည်၊ ကဠုဝိယံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာမည်၏၊ ဗျာပါဒေါ=
 ဒေါသဗျာပါဒသည်၊ အာမဂန္ဓော=နံ့မည်၏၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊
 အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိတက္ကာ=ထွေးတောကြံစည်ခြင်းတို့သည်၊
 မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့မည်၏ ။ပ။ န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

စက္ခုသောတသ္မိံ=စက္ခုဒွါရ၊ သောတဒ္ဓါရဋ္ဌံ၊ ဝါ=မျက်စိအပေါက်၊
 နားအပေါက်၌၊ အဂုတ္တံ=သတိဖြင့် လုံခြုံအောင် မပိတ်ဆီးသော၊ ဣန္ဒြိယေသု=
 စက္ခုစသား၊ ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ အသံဝုတံ=မစောင့်ထိန်းသော၊ (ဘိက္ခု
 =ရဟန်းကို) ရာဂနိဿိတာ=ရာဂကို မှီတွယ်ပူးကပ်နေကုန်သော၊ သင်္ကပ္ပါ=
 အကုသိုလ် အကြံအစည်တည်းဟူကုန်သော၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့သည်၊
 အနုပတိဿန္တိ=အစဉ်တစိုက် ဝိုင်းအုံလိုက်ကုန်လတ္တံ့၊ ကဠုဝိယကတော=
 (မိမိကိုယ်ကို အဘိဇ္ဈာဟူသော) ထွေးအန်ဖတ်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော၊ [ဤ
 ၌ ကတပုဒ်မှ တပစ္စည်းသည် ဘိက္ခုနှင့်အရတူသောကြောင့် ကတ္တားဟောတည်း၊
 ရှေးစုတ္တိယဝါကျ၌ကား အတ္တာနံနှင့် အရတူ ကံဟောတည်း၊] အာမဂန္ဓော=
 (ဒေါသဟူသော) စိမ်းညှိသောအနံ့ဖြင့်၊ [ကရိုဏ်းအနက်၌ သို့ဝိဘတ်ဟုကြံပါ]
 အဝဿုတော=စွတ်စိုသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ နိဗ္ဗာနာ=နိဗ္ဗာန်မှ၊ အာရကာ=
 ဝေးကွာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝိဃာတဿ ဧဝံ=အထူးထူး အထွေထွေ
 နိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏သာလျှင်၊ ဘာဂဝါ=အဖို့ရှိ၏။

ဂါမေ ဝါ=ရွာ၌သော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ အရညေ ဝါ
 =တော၌သော်လည်းကောင်း၊ အတ္တနော=စိတ်၏၊ သမထံ=ငြိမ်သက် တည်
 ကြည်မှုကို၊ အလဒ္ဓါ=မရ၍၊ မက္ခိကာဟိ=ကိလေသာယင်ကောင်တို့သည်၊
 ဝုရက္ခတော=ရှေ့သွားပြုအပ်လျက်၊ ဝါ=ဝိုင်းရံအပ်လျက်၊ ဒုမ္ပေဓော= ပညာမရှိ

သော၊ ဗာလော=လူ့မိုက်သည်၊ ပရေတိ=လှည့်လည်သွားလာနေ၏၊ ယေ စ= အကြင် သူတော်ကောင်းတို့သည်ကား၊ သီလေန=သီလနှင့်လည်းကောင်း၊ ပညာယ=ပညာနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပန္နာ=ပြည့်စုံကုန်၏၊ ဥပသမေ=စိတ်၏ ငြိမ်သက်မှု၌၊ ရတာ=မွေ့လျော်ကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်) မက္ခိကာ= ကိလေသာ ယင်ကောင်တို့ကို၊ နာသယိတွာန=သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီး ကုန်ပြီး၍၊ ဥပသန္တာ=ငြိမ်းချမ်းကုန်လျက်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ ဆန္တိ=နေထိုင်ကြ ရကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌ။

၇-ပဌမ အနုရုဒ္ဓသုတ်

၁၃၀။ အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်၊ ယေန=၌ ။ပ။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဣစ=ဤအရပ်၌၊ ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့်တူသော၊ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ် ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဝိုစိကိစ္ဆာအစရှိသော (၁၁)ပါးသော အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တ မာနုသကေန=လူတို့ဥစ္စာဖြစ်သော ရူပါရုံ ကိုကျော်လွန်သော၊ ဝါ=ရိုးရိုးလူတို့ မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ် တို့ရူပါရုံနှင့် တောင်နံရံခြားကွယ်သော ရူပါရုံ၊ ဝေးကွာလှစွာ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကိုမြင်နိုင်သော [စာပိုဒ် ၅၉-တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်] စက္ခုနာ=အဘိ ညာဉ်မျက်စိဖြင့်၊ [ပဿာမိဋ္ဌိစပ်] ယေဘုယျေန=များသောအားဖြင့်၊ မာတုဂါမိ =မိန်းမကို၊ ကာယဿ=၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်-၁၁၈-ကြည့်] နိရယံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇ မာနံ=လားရောက်နေသည်ကို၊ ပဿာမိ=မြင်ရ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကတိဟိ= အဘယ်မျှလောက်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ သော၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည် ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်ပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ = အဘယ်သုံးမျိုးသောတရားတို့နှင့် (သမန္နာဂတော=သော၊ မာတုဂါမော=သည် ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်သနည်းဟူမူ) အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ ဣစ=ဤလောက၌၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌၊ မစ္ဆေရမလပရိယုဋ္ဌိ တေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော ဝန်တို့မှ အညစ်အကြေး ရှိသော၊ [ပရိယုဋ္ဌိတ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော+ မစ္ဆေရ=

ဝန်တို့မှုဟူသော+မလ=အညစ်အကြေး] ဝါ=ဝန်တို့မှုအညစ်အကြေးသည်
 အုပ်စီးတည်နေအပ်သော၊ [ပရိယုဋ္ဌိတ=အုပ်စီးတည်နေအပ်သော] စေတသာ=
 စိတ်ဖြင့်၊ အဂါရ်=အိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတိ=နေ၏။ မဇ္ဈနိကာသမယံ=နေ့လယ်အချိန်၌၊
 ဣဿာပရိယုဋ္ဌိတေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော ငြူစူမှုရှိသော၊
 ဝါ=ငြူစူမှုသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော ။ပ။ သာယန္တသမယံ=ညနေချမ်း
 အခါ၌၊ ကာမရာဂပရိယုဋ္ဌိတေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော
 ကာမရာဂရှိသော၊ ဝါ=ကာမရာဂသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော ။ပ။ အဇ္ဈာ
 ဝသတိ=၏။ အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤ
 တရားတို့နှင့် ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=
 မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယအနုရုဒ္ဓသုတ်

၁၃၁။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ ယေန=
 အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)
 တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွား၏၊
 ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားပြီး၍၊ အာယသ္မတာ သာရိပုတ္တေန=အရှင်သာရိပုတြာနှင့်၊
 သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ သမ္မောဒိံ=တညီတညွတ်တည်း နှီးနှောမိပြီ၊ (ကျန်းမာသာရေး
 စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြောနှီးနှောမိပြီ) သမ္မောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်သင့်
 ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော၊ သာရဏိယံ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော၊
 ကထံ=စကားကို၊ ဝိတိသာရေတွာ=ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆)
 ၌ သမ္မောဒနိယံစသည်ကို ရေးခဲ့ပြီ] ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊
 နိသိဒိံ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္ဒော=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မာ အနု
 ရုဒ္ဓေါ=သည်၊ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ=အရှင်သာရိပုတြာကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊
 အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိုန္တိံ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)

အာဝုသော သာရိပုတ္တံ=အရှင် သာရိပုတြာ၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊
 ဣဓ=ဤအရပ်၌၊ ဒိဗ္ဗေန=သော၊ ဝိသုဒ္ဓေန=သော၊ အတိက္ကန္တမာနုသကေန
 =သော၊ စက္ခုနာ=ဖြင့်၊ သဟသံ=တထောင်သော၊ လောကံ=လောကဓာတ်ကို၊
 ဩလောကေမိ=ကြည့်၏၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ ဝါ=တပည့်တော်သည်၊ ဝိရိယံ
 =ဝိရိယကို၊ ဝါ=သည်၊ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဝါ=ပြီးစီးစေအပ်ပြီးသည်၊
 [“အာရဒ္ဓတ္တာ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်အဖြစ်ကြောင့်” ဟု ဟိတ်ပါဠိပြင်၍ ထည့်

ဆိုလိုကဆိုပါ။ နောက်၌လည်း ဤအတိုင်းပင်] အသလ္လိနံ=မတွန့်ဆုတ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) သတိ=သတိသည်၊ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌စွဲကပ်တည်နေသည်၊ (ဥပဋ္ဌိတတ္တာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသမ္ပတ္တာ=မလွတ်ကင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)။

ကာယော=ရူပကာယ၊ နာမကာယသည်၊ ပဿဒ္ဓေါ= အပူခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်းသည်၊ (ပဿဒ္ဓတ္တာ=အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသာရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်း မရှိသည်၊ (ဟောတိ=၏) စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သမာဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သည်၊ ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်၊ (ဟောတိ=၏) အထ စ ပန=ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက်၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အလိုအားဖြင့် တစုံသောတခုသော သင်္ခတတရားကို မယူမူ၍၊ ဝါ=လွတ်မြောက်ခဲ့ရာ ကိလေသာတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်မျှ မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ န ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

၁။ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ ။ ။ ဤဝါကျကို နိဿယခန်းက အနက်ပြန်ဆိုထားသည့်နည်းအတိုင်း ရှေးဦးစွာ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းရမည်။ သို့သော် “နာနုပါဒါယ”မှ ပဋိသေခ (န)ကို ဖြုတ်၍ “အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ (ဝိမုစ္စိ)”ဟူသော ဝါကျအတိုင်း အဓိပ္ပာယ် ရေးမည်။

အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မဖြစ်ပေါ်လာမီတုန်းက အာသဝ, ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသောစိတ်သည် တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ လောကီအာရုံ, လောကီသင်္ခတတရားတို့ကို ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းဖမ်းယူ၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ကား ထိုစိတ်သည် ယင်းကဲ့သို့ မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမူ၍ ထိုအာသဝ, ကိလေသာ အားလုံးတို့မှ လွတ်မြောက်၏ (လွတ်မြောက်ပြီ)ဟု ဆိုလို၏။

(သို့မဟုတ်) ထိုစိတ်သည် သူ၏ လွတ်မြောက်ခဲ့ရာ (ခွဲခွာခဲ့ရာ) အာသဝ, ကိလေသာ အားလုံးတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်မျှ ယူမသွားတော့ပဲ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ကင်းကွာလွတ်မြောက်၏ (လွတ်မြောက်ပြီ)ဟုဆိုလို၏။ ဤပဌမနည်းအလို ပါဠိတော်၌ “ဝိမုစ္စတိ”သည် ကတ္တုရုပ်။ “စိတ္တံ” သည်

အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ=ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ၊ ယံ(ယေန)=အကြင် တရား
သဘောဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ
=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊
ဒိဗ္ဗေန။ပ။ ဩလောကေမိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ
=၏) တေ=သင်၏၊ ဣဒံ (အယံ)=ဤသို့တွေးတောကြောင်း တရားသဘော
သည်၊ မာနသ္မိံ=မာနတည်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးမှုတည်း၊ [ပဌမာအနက်၌
သတ္တမိဝိဘတ်သက်] အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ၊ ပိ=ဤမျှမကသေး၊ ယံ(ယေန)
=အကြင်တရားသဘောဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်း
သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မေ=ငါ၏၊ ဝါ=ငါသည်၊
ဝိရိယံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ အာရဒ္ဓံ=သည်။ပ။ ဧကဂ္ဂံ=သည်။ (ဟောတိ=၏)
ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) တေ=သင်၏၊
ဣဒံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောကြောင်း တရားသဘောသည်၊ ဥဒ္ဓစ္စသ္မိံ= စိတ်
ပျံ့လွင့်ခြင်းတည်း။

ပိ=ဤမျှ မကသေး၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယံ(ယေန)=ဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊
ဧဝံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=မူ)အထ စ ပန=ထိုသို့ဖြစ်ပါ

ဝုတ္တကတ္တာ: “အာသဝေဟိ”၌ ဟိဝိဘတ်သည် အပါဒါန်အနက်ဟောတည်း။
အနုပါဒါယာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုကျအားဖြင့်)
ကဉ္စိ ဓမ္မံ (သင်္ခတဓမ္မံ) အဂ္ဂဟေတွာ၊ ယေဟိ ဝါ ကိလေသေဟိ သဗ္ဗေဟိ
ဝိမုစ္စတိ၊ တေသံ လေသမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။

(တနည်း) စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့သည်၊
(အာသဝတရားတို့က) အနုပါဒါယ=အာရုံပြုသောအားဖြင့် မယူမူ၍၊ ဝိမုစ္စတိ
=လွတ်အပ်၏။ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ၊ ဤဒုတိယနည်း၌-

အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မဖြစ်ပေါ်မီတုန်းက အာသဝတရားတို့သည် စိတ်ကို
ဖမ်းချုပ်သိမ်းပိုက် ယူငင်ထားကြ၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်
အခါ၌ကား ထိုကဲ့သို့ မဖမ်းချုပ် မယူငင်နိုင်တော့ဘဲ အာသဝ ကိလေသာတို့သည်
စိတ်ကို လွတ်လိုက်ကြရတော့သည်ဟု ဆိုလို၏။

ဤဒုတိယနည်းအလို “ဝိမုစ္စတိ”သည် ကမ္မရုပ်၊ အာသဝေဟိသည်
အဝုတ္တတတိယာ ကတ္တာ၊ စိတ္တံသည် ဝုတ္တကံ။ ပါရာမီကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-
၁၅၆။ သာရတ္ထဋီကာ။ ပ-၅၈။ ၄၄၇-၈။ ဝိမတိဋီကာ၊ ပ-၉၄။

လျက်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ။ပ။ န ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံစည် တွေး
 တောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)တေ=သင်၏၊ ဣဒံ=ဤကြံစည်တွေးတောကြောင်း
 တရားသဘောသည်၊ ကုက္ကုစ္စသ္မိ=နောင်တတဖန် စိတ်ပူပန်ခြင်းပင်တည်း၊
 သာဓု=တိုက်တွန်းပါ၏၊ ဝတ=စင်စစ်၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ တယော
 =သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မေ=ဤတရားတို့ကို၊ (မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စဟူသော
 ဤတရားတို့ကို) ပဟာယ=ပယ်၍၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မေ=တို့ကို၊
 အမနသိကတွာ=နှလုံးမသွင်းမူ၍၊ အမတာယ=သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊
 ဝါ=အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊ ဓာတုယာ=ဓာတ်သဘောအကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊
 ဥပသံဟရတု=(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့) ဆွဲကပ်ဆောင်ပို့ပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊
 (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)။

။ပ။ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌။ပ။ ဥပသံဟရိ =
 (ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့) ဆွဲကပ်ဆောင်ပို့ပြီ၊ အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=
 သည်၊ ဧကော=တပါးတည်းသည်။ ဝုပကတ္တော=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာနှစ်ဖြာသော
 ကာမတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်၊ အပ္ပမတ္တော =ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌
 မမေ့လျော့သည်၊ အာတာပီ= ပြင်းထန် သောလုံ့လဝီရိယရှိသည် (ကိလေသာ
 တို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းခြောက်ခန်းစေတတ်သော ဝီရိယရှိသည်) ပဟိတတ္တော
 =(ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရဲဝံ့စွန့်စားစွန့်လွှတ်ထားအပ်သော
 စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရန္တော=နေလသော်၊ နစိရသေဝ=မကြာ
 မြင့်မီသာလျှင်၊ [သစ္စိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ တို့၌စပ်] ယဿ= အကြင်
 အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ ဝါ=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ။
 ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သမ္ပဒေဝ=
 အကြောင်းမှန်၊ နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာ
 တည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာကြကုန်၍) အနဂါရိယံ=
 ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကို၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွား
 ရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေး မရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊
 ဝါ=အဖြစ်ကို) ပဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက် ကြကုန်၏၊ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏၊ [ဒုက
 နိပါတ်စာပိုဒ်(၂)သုတ်(၅)သုတ်တို့လည်း ကြည့်]။

အနုတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးချွန်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=
 အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏
 အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဝါ=သို့။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု

တွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဋ္ဌပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဗ္ဗ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟာသိ=နေပြီ၊ ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခိဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို၊ ကံတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ၊ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ (၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စ၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ [စာပိုဒ်(၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်] အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်း ကိစ္စသည်၊ န (အတ္တိ)=ငါ့မှာမရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အတ္တညာသိ=သိပြီ၊ ပန=ဤမျှမကသေး၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ အရဟတံ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အညတရော စ=တပါးအပါအဝင်သည်လည်း၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း၊ အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၉-ပဋိစ္စနုသုတ်

၁၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်၊ ပဋိစ္စနုနိ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်ကုန်မှသာ၊ အာဝဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့တားမြစ်မှုကို ထုတ်ဆောင်ဖယ်ရှားနိုင်ကုန်၏။ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို ဆောင်နိုင်ကုန်၏၊ ဝိဝဋ္ဌာနိ=ဖွင့်လှစ်ဖော်ပြအပ်ကုန်လသော်၊ နော အာဝဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ တားမြစ်မှုကို မထုတ်ဆောင်မဖယ်ရှားနိုင်ကုန်၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို မဆောင်နိုင်ကုန်၊ [ဝဟန္တိတိ ယန္တိနိယန္တိ၊ နိန္ဒံ ဝါ ပဋိက္ခောသံ ဝါ န လဘန္တိ။ ပရိဝါအဋ္ဌကထာ၊ ၁၆၄] တိဏိ=သုံးမျိုး တို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ပဋိစ္စနုနော=ဖုံးကွယ်ထားအပ်မှသာ။ အာဝဟတိ=ကဲ့ရဲ့တားမြစ်မှုကို ထုတ်ဆောင်ဖယ်ရှားနိုင်၏၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို ဆောင်နိုင်၏၊ ဝိဝဋ္ဌာ=ဖွင့်လှစ် ဖော်ပြအပ်လသော်၊ နော အာဝဟတိ=ကဲ့ရဲ့ တားမြစ်မှုကို မထုတ်ဆောင် မဖယ်ရှားနိုင်၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို မဆောင်နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ မန္တာ=ဗေဒင်မန္တန်တို့သည်၊ ပဋိစ္စနုနော=ကုန်မှသာ ။ပ။ ဝိဝဋ္ဌာ=အပ်ကုန်လသော် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=မှားသော အယူသည်၊ ပဋိစ္စနုနော=အပ်မှသာ ။ပ။ ဝိဝဋ္ဌာ=အပ်လသော် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့သည်၊ ပဋိစ္စနုနိ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့သည်၊ ဝိဝဋ္ဌာနိ=အပ်ကုန်မှသာ၊
 ဝိရောစန္တိ=တင့်တယ်ကုန်၏၊ ပဋိစ္ဆန္တာနိ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်ကုန်လသော်၊ နော
 ဝိရောစန္တိ=မတင့်တယ်ကုန် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ=လပြည့်ဝန်းသည်၊
 ဝိဝဋ္ဌံ=ဖွင့်လှစ်ဖော်ပြထားအပ်မှသာ၊ ဝိရောစတိ=တင့်တယ်၏၊ ပဋိစ္ဆန္တံ=(ဆီးနှင်း
 မြူတိမ်တို့) ဖုံးကွယ်ထားအပ်လသော်၊ နော ဝိရောစတိ=မတင့်တယ်၊ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ သူရိယမဏ္ဍလံ=နေဝန်းသံည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတပူဇော်ဒီတော
 =မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယော=သုတ်
 အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းသည်၊ ဝိဝဋ္ဌော=မှသာ ။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-လေခသုတ်

၁၃၃။ [စာပိုဒ်(၁၇၇)လည်းကြည့်] ပါသာဏလေခပမော^၁=ကျောက်ပျာ
 ပေါ်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိသော၊ ပါ=ကျောက်
 ပျာပေါ်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းနှင့် တူသော ဒေါသအစင်းကြောင်း
 ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ပထဝိလေခပမော=မြေကြီး၌ ရေးခြစ်
 အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသောဥပမာရှိသော၊ ဝါ= မြေကြီး၌ ရေးခြစ်အပ်သော
 အစင်းကြောင်းနှင့်တူသော ဒေါသအစင်းကြောင်း ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်း
 ကောင်း၊ ဥဒကလေခပမော=ရေပြင်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသော
 ဥပမာရှိသော၊ ဝါ=ရေပြင်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းနှင့်တူသော
 ဒေါသအစင်းကြောင်းရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါသာဏလေခပမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊
 ကတမော စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊
 ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိဏ္ဍံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဇ္ဈတိ

၁။ ပါသာဏလေခပမော ။ ။ ဤပုဒ်၏ နောက်အနက်မှာ ဤသုတ်
 ဋီကာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ (၄)အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုအပ်သော အနက်
 တည်း၊ ဤနောက်နည်းအလို “ပါသာဏေ လေခါ ပါသာဏလေခါ၊ သာ
 ဥပမာ ယဿာ ကောစလေခါယာတိ ပါသာဏလေခပမော=ကျောက်ပျာပေါ်က
 အစင်းကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိသော (ဝါ=ထိုအစင်းကြောင်းနှင့် တူသော)
 ဒေါသ အစင်းကြောင်း၊ ပါသာဏလေခပမော ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထိတိ
 ပါသာဏလေခပမော=ကျောက်ပျာ.....ဒေါသ အစင်းကြောင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။”

=စိတ်ဆိုးနေ၏။ စ=ထို့အပြင်၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ သော ကောဓော=ထိုအမျက်
 ဒေါသသည်။ ဒိဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အနုသေတိ=
 ကိန်းအောင်းနေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါသာဏေ=ကျောက်ဖျာပေါ်၌၊ ဝါ=
 ကျောက်ဖျာပေါ်က၊ လေခါ=အစင်းကြောင်းသည်။ ဝါတေန ဝါ=လေကြောင့်
 လည်းကောင်း၊ ဥဒကေန ဝါ=ရေကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာ၊ န
 လုဇ္ဈတိ သေယျထာပိ=မပျက်စီးသကဲ့သို့၊ စိရဋ္ဌိတိကာ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်း
 ရှိသည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤ
 အတူပင်၊ ဣဓေ=၌၊ ဧကစ္စော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပါသာ
 ဏလေခုပမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။

အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဇ္ဈတိ=၏၊ စ=သို့သော်လည်း၊ အဿ=
 ထိုသူ၏ ။ သော ကောဓော=သည်၊ ဒိဃရတ္တံ=လုံး၊ န အနုသေတိ=မကိန်းအောင်း။
 ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပထဝိယာ=မြေပေါ်၌။ လေခါ=သည်၊ ဝါတေန ဝါ=လည်းကောင်း၊
 ဥဒကေန ဝါ=လည်းကောင်း၊ ခိပ္ပံ=စွာ၊ လုဇ္ဈတိ သေယျထာပိ=ပျက်စီးသကဲ့သို့၊
 စိရဋ္ဌိတိကာ=သည်၊ န ဟောတိ သေယျထာပိ=မဖြစ်သကဲ့သို့ ။ပ။ အာဂါဋ္ဌေန=
 ကြမ်းတမ်းသောစကားဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနောပိ=ဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဖရသေန=
 ရိုင်းစိုင်းခက်ထန်သော စကားဖြင့်။ ဝုစ္စမာနောပိ=လည်း၊ အမနာပေန=စိတ်
 နှလုံးကို မတိုးပွားစေသော စကားဖြင့်၊ ဝါ=မနှစ်သက်ဖွယ်စကားဖြင့်။ ဝုစ္စမာ
 နောပိ=လည်း၊ သန္တိယတိမေဝံ = ဆက်သွယ်မြဲ ဆက်သွယ်နေသည်သာ။

၁။ “သန္တိယတိမေဝံ” စသည်၏ အနက်တမျိုး။ ။ သန္တိယတိမေဝံ=
 လျောင်း ထိုင် ရပ်သွား ကိုယ်မှုဆိုင်ရာများ၌ နှမ်းဆန်ပမာ ကိုယ်အားဖြင့်
 ရောနှောဆက်သွယ်နေသည်သာ၊ သံသန္တတိမေဝံ=စိတ်မှုဆိုင်ရာများ၌ နှိနှင့်
 ရေပမာ စိတ်အားဖြင့် နှီးနှောရောယှက်နေသည်သာ၊ သမ္မောဒတိမေဝံ= ပါဠိ
 သင်ခြင်း အနက်အဓိပ္ပာယ် မေးမြန်းခြင်းစသော နှုတ်မှုဆိုင်ရာများ၌ ရပ်ဝေးမှ
 လာသော ချစ်မိတ်ဆွေပမာ နှုတ်အားဖြင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ။

(တနည်း) သန္တိယတိမေဝံ=ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့၌ အစပိုင်း၌သာ အတူ
 ဆောင်ရွက် ဆက်သွယ်နေသည်သာ၊ သံသန္တတိမေဝံ= အလယ်ပိုင်းတိုင်အောင်
 အတူဆောင်ရွက် နှီးနှောရောယှက်နေသည်သာ၊ သမ္မောဒတိမေဝံ=ပြီးဆုံးသည်
 တိုင်အောင် မပျက်မကွက် အတူဆောင်ရွက်ကာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ၊
 [အနက်တူပရိယာယ်ပုဒ်များကို အဓိပ္ပာယ် ထူးခြားအောင် ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌ

သံသန္တတိမေဝ=အကြားမလပ် ဆက်စပ်နှီးနှောမြဲ နှီးနှောနေသည်သာ၊ သမ္မောဒတိမေဝ=ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမြဲ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ၊ [သံ+မုဒ=သံသဂ္ဂေ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကော=ဌ၊ လေခါ=အစင်းကြောင်းသည်၊ စိပ္ပံယေဝ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ သေယျထာပိ=ပျောက်ပျက်သွားသကဲ့သို့၊ စိရုဋ္ဌိတိကာ=သည်၊ န ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့ ။ပ။ ဒသမံ။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ကုသိနာရဝဂ္ဂေါ=ကုသိနာရဝဂ်တည်း။

(၁၄) ၄-ယောဓာဇီဝဝဂ်

၁-ယောဓာဇီဝသုတ်

၁၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ယောဓာဇီဝေါ=စစ်သူရဲကောင်းသည်၊ [စစ်တိုက်ခြင်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးသောသူသည်၊ ဝါ=စစ်တိုက်ခြင်းဟူသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရှိသောသူသည်။ ဤသို့လည်း ဋီကာဝိဂြိုဟ်အတိုင်း အနက်ဆိုနိုင်၏] ရာဇာရဟော=မင်းအား ထိုက်တန်သည်၊ ရာဇဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏ အသုံးအဆောင်သည်၊ ဝါ=မင်း၏ အသုံးတော်ခံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ရညော=မင်း၏၊ အင်္ဂန္တေဝ=(အင်္ဂံ+=ဣတိ+ဝေ) ခြေလက်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့် တူ၏ ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါ ဟူ၍သာလျှင်၊ သင်္ချံ=ထည့်သွင်းရေတွက်အပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ခေါ်ဆိုအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ= ရောက်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ် မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည် ။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ။ပ။ သင်္ချံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်း)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=ဤလောက၌၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည်၊ ဒုရေပါတိ စ=မြားကို အဝေးရောက်စေနိုင်သည် လည်းကောင်း၊ အက္ခဏဝေဓိစ= မလွဲမချော်အောင် ပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လျှပ်စစ်လက်ရာ ခဏအတွင်း၌ ပစ်ခွင်းနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ [လျှပ်စစ်ပြက်၊ တကြိမ်လက်လျှင်၊ မြားချက်

ကထာ (၆၅) ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဤသုတ်ဋီကာ ဖွင့်ထားသည်။ သို့သော် ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်၌ သံသန္တတိ သန္တိယတိ သမ္မောဒတိ=ဟု ပါဠိအစဉ်ရှိနေသောကြောင့် နောက်ဆုံးနည်း၌ ထိုအဋ္ဌကထာနှင့် အနက်အစဉ်ကွဲလွဲနေသည်။

ခွန်ရှစ်၊ ချက်ချင်းပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း။ အက္ခရာဝေခီတိ အဝိရာဇိတဝေခီ၊ အထ ဝါ အက္ခရာ ဝုစ္စတိ ဝိဇ္ဇ၊ ယာဝ ဧကာ ဝိဇ္ဇ နိစ္ဆရတိ၊ တာဝ တေနော ဘာသေန သတ္တဝါရေ ကဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ဝိဇ္ဇတိတိ အက္ခရာဝေခီ။ ဇာတ် အဋ္ဌကထာ၊ ဒု၊ ၈၂၊ ဒုက အသဒိသဇာတ်] မဟတော=ကြီးစွာသော၊ ကာ ယဿ=အထည်ကိုယ်ထုကို၊ ပဒါလေတာ စ=ဖောက်ထွင်းနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤ ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ။ပ။ ဂစ္ဆတိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ =ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော = သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာဟုနေယျာ= လေးစားကြည်ဖြူ အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်သည်လည်းကောင်း ။ပ။ [စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနတ္တရံ=မိမိထက် ထူးချွန်လွန်မြတ်သောသူ မရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျိုးစေ့စု၏ ကြီးထူမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော် မူသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ တိဟိ= ကုန်သော (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒူရေပါတိ စ=မြားကို အဝေး၌ရောက်စေနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ အက္ခရာဝေခီစ=မလွဲချော်ရအောင် ပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း။ပ။ ပဒါလေတာ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ =၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒူရေပါတိ=မြားကို အဝေး၌ ရောက်စေနိုင်သည်၊ ဟောတိ =ဖြစ်သနည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [ပဿတိ-၌စပ်] ယံကိဉ္စိ=အားလုံးစုံသော၊ အတိတာ နာဂတပစ္စုပ္ပန်=အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌မူလည်း ဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=မိမိမှ အပြင်အပ သူတပါး ခန္ဓာ အစဉ်၌မူလည်း ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဩဠာရိကံ ဝါ=ရန်ရင်း ကြမ်းတမ်းသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သုခမံ ဝါ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သည်မူလည်း ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟိနံ ဝါ=ယုတ်နိမ့်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊

ပဏီတံ ဝါ=မြင့်မြတ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊
ဒုရေ ဝါ=ဝေးသည်မူလည်း ဖြစ်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊
ယံ ရူပံ=ယင်းသို့သော ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ရူပံ=ထိုရုပ်ကို၊ [ပဿတိ၌စပ်] “ဧတံ=
ဤရုပ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာသည်) န=မဟုတ်၊ ဧသော
=ဤရုပ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်။ န အသ္မိ=မဟုတ်၊ [ငါငါဟု မာနဖြင့် အထင်
ကြီးဖွယ် မဟုတ်ဟူလို] ဧသော=ဤရုပ်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင်
အတ္တကောင်သည်၊ ဝါ=ငါကောင်သည်၊ ဝါ=အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော
အရာသည်၊ ဝါ=မပျက်မစီး ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံသည်၊ ဝါ=
အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင် စသည်သည်၊ န=မဟုတ်၊ ဣတိဧဝံ=ဤသို့၊
ဧတံ=ဤရုပ်ကို၊ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်၊
နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့်၊ ပဿတိ=ရှု၏။

ယာ ကာမိ=အားလုံးစုံသော၊ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်၊
အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည် လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တာ
ဝါ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌မူလည်း ဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည်
လည်းကောင်း၊ ဩဠာရိကာ ဝါ=သော၊ သုခုမာ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ= ဝေဒနာ
သည်လည်းကောင်း၊ ဟိနာ ဝါ=သော၊ ပဏီတာ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ=လည်း
ကောင်း၊ ဒုရေ ဝါ=သော၊ သန္တိကေ ဝါ=သော၊ ယာ ဝေဒနာ=ယင်း ဝေဒနာ
သည်လည်းကောင်း (အတ္ထိ=ရှိ၏) သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ဝေဒနံ=ထို
ဝေဒနာကို၊ “ဧတံ=ဤဝေဒနာသည်၊ မမ=ငါ၏။ (သန္တကံ=သည်) န=မဟုတ်၊
ဧသော=ဤဝေဒနာသည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ န အသ္မိ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤဝေဒနာ
သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်သည်။ ဝါ=သည်၊ န=မဟုတ်”
ဣတိဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤဝေဒနာကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။ ယာကာမိ=သော၊
အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=သော၊ သညာ=သညာသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တာ
ဝါ=သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=သော၊ သညာ=သညာသည်လည်းကောင်း ။ပ။ သဗ္ဗံ=
သော၊ တံ သညံ=ထိုသညာကို၊ ဧတံ=ဤသညာသည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=
သည်) န =မဟုတ်၊ ဧသော=ဤသညာသည် ။ပ။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=
ဤသညာကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။

ယေ ကေမိ=အားလုံးကုန်သော၊ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်၊
အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်လည်းကောင်း၊

အဇ္ဈတ္တာ ဝါ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌မူလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါဝါ=မိမိမှ ပြင်ပ သူတပါး ခန္ဓာအစဉ်၌မူလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်လည်း ကောင်း၊ ဩဠာရိကာ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သုခုမာ ဝါ=နူးညံ့သည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဟိနာ ဝါ= ယုတ်ညံ့သည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဏီတာဝါ= မြင့်မြတ်သည် မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဒူရေ ဝါ=ဝေး သည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေ သင်္ခါရာ=ယင်းသင်္ခါရတို့သည် လည်းကောင်း (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ သင်္ခါရေ=ထိုသင်္ခါရတို့ကို၊ “ဧတံ=ဤ သင်္ခါရသည်၊ မမ=၏၊ (သန္တ ကံ=သည်) န=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤသင်္ခါရသည် ။ပ။” ဣတိ ဧဝံ=သို့၊ ဧတံ=ဤသင်္ခါရကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။ ယံကိဉ္စိ= အားလုံးစုံသော။ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်=အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်သည်လည်းကောင်း ။ပ။ ပဿတိ=ရှု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓစသည်ဖြင့် (၁၁)ပါး ကွဲပြားသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ “ငါ့ဟာ၊ ငါ၊ ငါ့ကောင် မဟုတ်” ဟူ၍ အဖြစ်မှန်အတိုင်း ဝိပဿနာ ပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့် ရှုခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဒူရေပါတိ= အဝေး၌ မြားကိုရောက်စေနိုင်သည်၊ (ခက်ခဲဝေးကွာလှသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဟူသော မြားကို ရောက်စေနိုင်သည်) ဟောတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓိ=မလွဲမချော် ရအောင် ပစ်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ [ပဇာနာတိ၌စပ်] ဣဒံ=ဤတဏှာမှ တပါးသော တေဘူမက ခန္ဓာငါးပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ=ဒုက္ခ သစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ ပဇာနာတိ= ထိုး ထွင်း၍သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့်သိ၏) အယံ=ဤတဏှာသည်သာ၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ မည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (တဏှံ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=ထိုးထွင်း၍သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ၏)

အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်း၊ နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (နိဗ္ဗာန်=ဒုက္ခနှင့် သမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော....ခြင်းဖြင့် သိ၏) အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အရိယမဂ္ဂ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း၊ အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော.....၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓိ=(သစ္စာလေးပါးတို့၌ မဂ်ဉာဏ်ဟူသော မြားဖြင့်) မလွဲမချော်ရအောင် ပစ်ခွင်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ မဟန္တံ=ကြီးစွာသော၊ အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓံ=အဝိဇ္ဇာဟူသော ထုထယ်ကို၊ ပဒါလေတိ=အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ဖောက်ထွင်းနိုင်၏ ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ပရိသာသုတ်

၁၃၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပရိသာ=ပရိသတ် တို့သည်၊ ဣမာ တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဿော=သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဥဏ္ဏာစိတဝိနိတာ=မမေးမြန်းမူ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=ခက်ခဲစွာ ဆုံးမဟောပြော အပ်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ် လည်းကောင်း၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၈)သုတ်လည်းကြည့်] ပဋိပုဏ္ဏာစိတဝိနိတာ=မေးမြန်း၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ဆုံးမဟောပြော အပ်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်လည်းကောင်း၊ ယာဝတာဝိနိတာ=အတိုင်းအတာဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=အတိုင်းအတာကိုသိ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ပရိသာ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-မိတ္တသုတ်

၁၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ အင်္ဂဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ မိတ္တော=မိတ်ဆွေကို၊ သေဝိတဗ္ဗော=မှီဝဲ ထိုက်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ် သုံးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် (သမန္နာဂတော=သော။ မိတ္တော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော=မှီဝဲ ထိုက်သနည်းဟူမူ) ဒုဒ္ဒဒံ=ခဲယဉ်းစွာ ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို၊ ဝါ=ပေးနိုင်ခဲ့သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို၊ ဒဒါတိ=

ပေးနိုင်၏။ ဒုက္ခရံ=ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော လုပ်ငန်းကို၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်
 ပေးနိုင်၏။ ဒုက္ခမံ=ခဲယဉ်းစွာ သည်းခံအပ်သော အရာကို၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲသော
 အရာကို၊ ဓမတိ=သည်းခံနိုင်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ
 အင်္ဂေဟိ=ဤဂုဏ် အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ မိတ္တော=ကို၊ သေဝိ
 တဗ္ဗော=၏။ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ) တတိယ။

၄-ဥပ္ပါဒါသုတ်

၁၃၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတာနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါ
 (ဥပ္ပါဒေ)=ဖြစ်ထွန်းလာတော် မူခြင်းသည်၊ သတိ ဝါ=ရှိသော် လည်းကောင်း၊
 တထာဂတာနံ=တို့၏၊ အနုပ္ပါဒါ (အနုပ္ပါဒေ) ဖြစ်ထွန်းလာတော် မမူခြင်းသည်၊
 သတိ ဝါ=ရှိသော်လည်းကောင်း၊ သာ ဓာတု=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ မမြဲ
 ခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထို သင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်းသဘော၌
 တည်နေသည်အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်း
 အစဉ်အလာ နိယာမသဘောသည်၊ [တာပစ္စည်းအနက် မရှိကြံပါ] ဌိတာဝ=
 တည်မြဲနေသည်သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=စတုဘူမက သင်္ခါရ
 တရားတို့သည်၊ (အကြောင်းတရားတို့က ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စိမ့်ပြုလုပ်
 အပ်သော ကာမ, ရူပ, အရူပ, လောကုတ္တရာ စိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့သည်)
 အနိစ္စာ=မမြဲကုန်၊ (ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျောက်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် မမြဲ
 ကုန်။)

တံ=ထိုမမြဲခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သို့၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတိ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ သိတော်မူ၏၊ အဘိသမေတိ= ဉာဏ်ဖြင့်
 ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓိတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ
 သိတော်မူပြီး၍၊ အဘိသမေတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာဆိုက်ရောက်တော်မူပြီး၍၊
 သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာ
 စိက္ခတိ=ဟောကြားတော်မူ၏၊ ဒေသေတိ=ညွှန်ပြတော်မူ၏၊ ပညာပေတိ=သိစေ
 တော်မူ၏၊ ပဋ္ဌပေတိ=ဉာဏ်၏ မျက်နှာဝ၌ ထားတော်မူ၏၊ ဝိဝရတိ=
 ဖွင့်ပြတော်မူ၏၊ ဝိဘဇတိ=ခွဲခြားဝေဖန်တော်မူ၏၊ ဥတ္တာနိကရောတိ=ထင်ရှား
 အောင် ပြုတော်မူ၏၊ [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတိ စသောပုဒ်တို့ကို သံယုတ်ဒီကာ(ဒု၊
 ၅၀) မှ ယူ၍ ဤသုတ်ဒီကာ၌ တနည်းဖွင့်သေး၏၊ ထိုနည်းအနက်များမှာ

ဋီကာပါဠိကို မြန်မာပြန်ပြုလိုက်ရုံမျှသာဖြစ်၍ သိပ်အကျိုး ယူးမည်မဟုတ်သဖြင့် ချန်ထားခဲ့တော့မည်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတာနံ=တို့၏၊ ဥပ္ပါဒါ (ဥပ္ပါဒေ)=သည်၊ သတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တထာဂတာနံ=တို့၏၊ အနုပ္ပါဒါ (အနုပ္ပါဒေ)=သည်၊ သတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ သာ ဓာတု=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်းသဘော၌ တည်နေသည် အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်း အစဉ်အလာ နိယာမသဘောသည်၊ ဋ္ဌိတာဝ= တည်မြဲနေသည်သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ ဒုက္ခာ=ဒုက္ခတို့သာတည်း၊ (ဖြစ်ပျက်နှစ်ရပ်၊ နှိပ်စက် အပ်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဆင်းရဲတို့သာတည်း) တံ=ထိုဆင်းရဲခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သို့ ။ပ။ အဘိသမေတွာ=၍၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ ဒုက္ခာ=သာတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ=၏၊ ဒေသေတိ=၏ ။ပ။

သာ ဓာတု=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ' အနှစ်သာရ အတ္တကောင် မဟုတ်ခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ အနှစ် သာရ အတ္တကောင် မဟုတ်ခြင်းသဘော၌ တည်နေသည်၏ အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ အတ္တကောင်မဟုတ်ခြင်း အစဉ် အလာ နိယာမသဘောသည်၊ ဋ္ဌိတာဝ=သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ ဓမ္မာ =ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်၊ အနတ္တာ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်မဟုတ်ကုန်၊ (အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော အနှစ်သာရ အမာခံ အတ္တကောင်မဟုတ်ကုန်) တံ=ထိုအနတ္တ သဘောကို၊ ဝါ=ထိုအနတ္တသဘောသို့၊ တထာဂတော ။ပ။ အဘိသမေတွာ=ပြီး၍၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အနတ္တာ=ကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ=၏၊ ဒေသေတိ ။ပ။ ဥတ္တာနိကရောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ=၄ခု မြောက်သုတ်တည်း။

၅-ကောသကမ္မလသုတ်

၁၃၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သေယျထာပီ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ယာနိကာနိစိ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ တန္တာဝုတာနံ= ချည်မျှင်တို့ဖြင့် ရက်အပ် ကုန်သော၊ ဝတ္တာနံ=အဝတ်တို့သည်၊ [ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကို ပဋ္ဌမာအနက်၌သက်] (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသံ=ထိုအဝတ် အားလုံးတို့တွင်၊ ကောသကမ္မလော= လူ

ဆံပင်ဖြင့် ရက်အပ်သော ကမ္မလာကို၊ ပဋိကိဋ္ဌော=အညံ့ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ= ဆိုအပ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကောသကမ္မလော=လူဆံပင် ကမ္မလာသည်၊ သီတော =အေးသောအခါ၌၊ သီတော=အေး၏။ ဥဏှော=ပူသောအခါ၌၊ ဥဏှော=ပူ၏။ ဒုဗ္ဗတ္ထော= မကောင်း သော အဆင်းရှိ၏၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=မကောင်းသော အနံ့ရှိ၏။ ဒုက္ခသမ္ပယော=ကြမ်းတမ်း ခံခက်သော အတွေ့ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝ မေဝ=ဤအတူပင်၊ ယာနိ ကာနိစိ=ကုန်သော၊ ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏဝါဒါနံ= များစွာကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ အယူဝါဒတို့သည် (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသံ=ထိုအယူဝါဒ အားလုံးတို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ မက္ခလိဝါဒေါ= မက္ခလိ၏ အယူဝါဒကို၊ ပဋိကိဋ္ဌော=အညံ့ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မက္ခလိ=မက္ခလိမည်သော၊ မောဃပုရိသော=အချည်း နီးသော ယောက်ျားသည်၊ “ကမ္မံ=ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ကိရိယံ=ပြုထိုက်သော ကုသိုလ်ကံသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဝိရိယံ=လုံ့လဝိရိယ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ” ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤအတိုင်း ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ ဧဝံဒိဋ္ဌိ=ဤအတိုင်း အယူရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိတံ=အတိတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ အဒ္ဓါနံ=အချိန်ကာလ၌၊ ဝါ=အချိန်ကာလတုန်းက၊ အရ ဟန္တော=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော် မူထိုက်ကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=မမှားစကန် အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူကြကုန်သော၊ ယေပိ တေ (ဘဂဝန္တော)=အကြင်ဘုန်းတော်သခင် ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း။ အဟောသံ=ပွင့်ထွန်းတော် မူခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ တေပိ ဘဂဝန္တော=ထိုဘုန်းတော်သခင် ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ ကမ္မဝါဒါ စေဝ=ကံဝါဒ ရှိတော်မူကြကုန်သည် လည်းကောင်း၊ (ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ ရှိ၏ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူ ဝါဒ ရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း) ကိရိယဝါဒါ စ=ကုသိုလ်ကံကို ပြုထိုက်၏ဟူသော အယူဝါဒရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဝိရိယဝါဒါ စ=ဝိရိယအကျိုးကို ချီးမွမ်းပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒရှိတော်မူကြကုန်သည် လည်းကောင်း။ အဟောသံ=ဖြစ်တော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေပိ=ထိုပွင့်တော်မူခဲ့ ကြကုန်သော မြတ်စွာဘုရား တို့ကိုလည်း၊ (မြတ်စွာဘုရား အယူဝါဒတို့ကိုလည်း) မက္ခလိ=သော။ မောဃ ပုရိသော=သည်။ “ကမ္မံ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ။ ကိရိယံ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဝိရိယံ =သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ” ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိဗာဟတိ=တားမြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနာဂတံ= အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနံ=ကာလ၌၊ အရဟန္တော=ကုန်သော။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=ကုန်သော၊ ယေပိ တေ(ဘဂဝဇ္ဇော)တို့သည်လည်း၊ ဘဝိဿန္တိ= ပွင့်ထွန်းတော်မူကြကုန်လတ္တံ့၊ တေပိ ဘဂဝဇ္ဇော=တို့သည်လည်း ။ပ။ ဝီရိယဝါဒါ စ=လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်တော်မူ ကုန်လတ္တံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေပိ= ထိုပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော မြတ်စွာဘုရားတို့ကိုလည်း ။ပ။ ဝီရိယံ=သည်၊ နတ္ထိ =မရှိ၊ ဣတိ=သို့၊ ပဋိဗာဟတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ အရဟံ=ပူဇော် အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ =မမှား ကေန်...:တော်မူသော။ အဟမ္မိ=ငါဘုရားသည်လည်း။ ကမ္မဝါဒေါ စေဝ= ရှိတော်မူသည် လည်းကောင်း ။ပ။ ဝီရိယဝါဒေါစ=မူသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။ မမ္မိ=ငါဘုရားကိုလည်း ။ပ။ ဝီရိယံ=သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဣတိ=သို့။ ပဋိဗာဟတိ=၏ ။ [သေယျထာပိ- အစရှိသောဝါကျကို ကေကံနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၁၁)ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဉ္စမံ။

၁၃၉ (စာပိုဒ်)။ ၆- သမ္မဒါသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မဒါ=ပြည်စုံ ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဿော=သုံးမျိုး တို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သဒ္ဓါသမ္မဒါ=သဒ္ဓါ၏ပြည့်စုံခြင်း လည်းကောင်း၊ သီလသမ္မဒါ=သီလပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ပညာသမ္မဒါ= ပညာပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ။ပ။

၁၄၀ (စာပိုဒ်)။ ၇- ဝုဒ္ဓိသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝုဒ္ဓိယော= တိုးပွား ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိဿော=တို့တည်း။ပ။ သဒ္ဓါဝုဒ္ဓိ=သဒ္ဓါ၏ တိုးပွားခြင်း လည်းကောင်း ။ပ။ သတ္တမံ။

၈-အဿခဋ္ဌကံသုတ်

၁၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ အဿခဋ္ဌကံစ =မြင်းပျိုတို့ကိုလည်း၊ (အဟံ=ငါသည်) ဒေဿဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ပုရိသခဋ္ဌကံစ= ယောက်ျားပျိုတို့ကိုလည်း၊ ဒေဿဿာမိ=အံ့၊ တံ=ထိုမြင်းပျို၊ ယောက်ျားပျိုသုံးမျိုးသုံးစားကို၊ (တုမှေ= သင်တို့သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ= စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ (အဟံ=ငါသည်) ဘာသိ သာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ= ကောင်းပါပြီဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုတရားနာရဟန်းတို့သည်။

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စသောသံ=ရှေ့ရှုနာယု
ကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ဇေတံ=ဤစကားကို၊
အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ အဿခဋ္ဌင်္ဂော=မြင်းပျို
တို့ ဟူသည်၊ ကတမေ စ= အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊
ဧကစ္စော=အချို့သော၊ အဿခဋ္ဌင်္ဂော=မြင်းပျိုသည်၊ ဇေသမ္ပန္နော=အရှိန်အဟုန်
နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော=အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်
စုံသည်၊ န (ဟောတိ)=မဖြစ်၊ အာရောဟ၊ ပရိဏာဟသမ္ပန္နော=မြင့်မတ်သည်
၏အဖြစ်၊ လုံးဝိုင်းသည်၏ အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဝါ=အရပ်၊ အလုံးနှင့်
ပြည့်စုံသည်၊ န (ဟောတိ) =မဖြစ်၊ [အာရောဟ=အရပ်မြင့်မတ်ခြင်း+ပရိဏာဟ=
လုံးဝိုင်းခြင်း] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌ ။ပ။ ဇေသမ္ပန္နော
စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုရိသ
ခဋ္ဌင်္ဂော=သည်၊ ဇေသမ္ပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော
=သည်၊ န (ဟောတိ)=မဖြစ်သနည်း၊ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နော=သည်၊
န(ဟောတိ=သနည်း) ။ပ။ ဣဒံ (အယ်)=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိသော
ဉာဏ်သည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဇေသိ(ဇေဝေါ)=အရှိန်အဟုန်တည်း၊ (ဣတိ
=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ အဘိဓမ္မေ=
အဘိဓမ္မာ တရား၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်

၁။ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကို ပါရာမီကဏ် အဋ္ဌကထာ
ဗာဟိရနိဒါန်း (၁၆) စသည်၌ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊
ထိုပုဒ်တို့၌ အဘိသဒ္ဓါသည် ပရိစ္ဆိန္ဒအနက်ကို ဟောသည်ဟုဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့်
“အဘိ(ပရိစ္ဆိန္ဒ)=ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သော+ဓမ္မ=သဘောတရား (ရုပ်နာမ်
တရား)+ဝိနယ=ဝိနည်းပညတ်” ဟူ၍ အကျဉ်းချုပ်အနက်ပြန်ဆိုရ၏၊ ထို့နောက်
“အညမညသင်္ကရဝိရဟိတော ဓမ္မေစ ဝိနယေစာတိ ဝုတ္တံ ဝံဟောတိ” ဟူ၍
အဓိပ္ပာယ်နက် ဆက်လက်ဖွင့်ဆို၏၊ ပရိစ္ဆိန္ဒပုဒ်ကို “အညမည သင်္ကရဝိရဟိတော”
ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရိစ္ဆိန္ဒ (ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သည်)
ဖြစ်သောကြောင့် အညမည သင်္ကရဝိရဟိတ (အချင်းချင်း တပါးနှင့်တပါး
ရောယှက်မှုကင်းသော) ဓမ္မဝိနယကို အဘိဓမ္မေ, အဘိဝိနယခေါ်သည်ဟုဆိုလို၏။

တရား၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ် ကန့်သတ်အပ်သောကြောင့် အချင်းချင်း
ရောနှောမှု ကင်းသော ရုပ်နာမ် တရား၌လည်းကောင်း၊ အဘိဝိနယေ=အဘိ
ဝိနည်း၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်အပ်သော ဝိနည်းပညတ်၌

အညမညသကံရပိရဟိတေကို သာရတ္ထဒီကာ (၁-၇၂)ဖွင့်ဆိုရာ၌
အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းပုံကို ဝါဒနှစ်မျိုးပြ၏။ ထိုနှစ်မျိုးမှာ-

(၁) အိပ်မက်၌ သုက်လွတ်ခြင်းကြောင့် အနာပတ္တိ(အာပတ်မသင့်)ဟူ၍
ဝိနည်းပညတ်ရှိသော်လည်း အကုသိုလ်စေတနာဓမ္မကိုကား ရအပ်သေးသည်သာ
ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိနည်းပညတ်ကတခြား၊ ဓမ္မသဘာဝကတခြား ဖြစ်ရကား
ဝိနည်းပညတ်နှင့် ရောယှက်မှုကင်းသော ဓမ္မသဘာဝသည် အဘိဓမ္မမည်၏။
(ဤကား ပဌမဝါဒတည်း)။

(၂) နောက်ဒုတိယဝါဒကား ဝိနည်းပညတ်နှင့် ရောယှက်မှုကင်းသည်ကို
အဘိဓမ္မဟု မဆိုလို၊ ဓမ္မသဘာဝတို့ ရှေ့နောက်ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိသောကြောင့်
ဓမ္မသဘာဝအချင်းချင်းပင် ရောယှက်မှုကင်းသည်ကို အဘိဓမ္မဟု ဆိုလို၏။
ဥပမာအားဖြင့် “ပါဏာတိပါတော အကုသလံ=ပါဏာတိပါတသည် အကုသိုလ်
ဓမ္မဖြစ်၏” ဟု ဆိုရာ၌ သေစေလိုသဖြင့် အသက်ဇီဝိန်ကို ပယ်ခွင်းမှု (သတ်ဖြတ်မှု)
ပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည်သာ အကုသိုလ်ဓမ္မဖြစ်၏။
အသက်ဇီဝိန်ကို ပယ်ခွင်းမှု လုံ့လပယောဂတည်းဟူသော ဝိညတ်ရုပ်ကား
အကုသိုလ်ဓမ္မမဟုတ်၊ အဗျာကတဓမ္မသာဖြစ်၏။

ထို့အတူ အဒိန္နာဒါနသည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏ဟု ဆိုရာ၌လည်း
“အဒိန္န=ပိုင်ရှင်မပေးသော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို+ အာဒါန= ခိုးယူခြင်း”
တည်းဟူသော ဝိညတ်ရုပ်ကား အကုသိုလ်မဟုတ်၊ အဗျာကတသာဖြစ်၏။
ထိုဝိညတ်ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ခိုးယူကြောင်း စေတနာသည်သာ အကုသိုလ်
ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းသော ဓမ္မသဘာဝသည်
အဘိဓမ္မမည်၏။ ဤသို့ ဝါဒနှစ်မျိုးရှိသည်။

အဘိဝိနယ၌ကား ယင်းသို့ ဝါဒနှစ်မျိုးမရှိ၊ ဝိနည်းပညတ်အချင်းချင်း
ရောယှက်မှုကင်းသည်ကိုသာ အဘိဝိနယဟုခေါ်၏။ ဥပမာအားဖြင့် သူတပါး
ပစ္စည်းဖြစ်သော ရွှေငွေကို ခိုးယူလိုစိတ်ဖြင့် ယူလျှင် ပစ္စည်း၏ တန်ဖိုး
အားလျော်စွာ ပါရာဇိက၊ ထုလ္လစဉ်း၊ ဒုက္ကဋ်အာပတ် သုံးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးသင့်၏။
ခိုးလိုစိတ်မပါဘဲ ဘဏ္ဍာဂါရိက (ဘဏ္ဍာထိန်းသူ) အနေဖြင့် ကိုင်ယူလျှင်

လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ် ကန့်သတ်အပ်သောကြောင့် အချင်းချင်း ရော
 နှောမှုကင်းသော ဝိနည်းပညတ်၌လည်းကောင်း၊ ပဉ္စ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊
 ပုဏ္ဏော= မေးအပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) သံသာဒေတိ=(ပြဿနာကို)
 ရပ်တန့် သွားစေ၏၊ နော ဝိဿဇ္ဇေတိ=မဖြေနိုင်၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤမဖြေဆိုနိုင်ခြင်း
 သည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏ န ဝဏ္ဏသ္မိ(န ဝဏ္ဏော) အရောင်အဆင်းမဟုတ်၊
 (ဣတိ =ဤသို့) ဝဒါမိ= မိန့်ဆို၏၊

ပန=ထိုမှတပါး၊ စိဝရ.....က္ခာရာနံ= သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အိပ်ရာ နေရာ
 ကျောင်း၊ လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏
 အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦဖြစ်သော ဆေးတို့ကို၊ [ပုဒ်နက်
 ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂) သုတ်၌ကြည့်]လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊
 န ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤသင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါး မရ
 ခြင်းသည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ န အာရောဟ၊ ပရိဏာဟသ္မိ=မြင့်မတ်သည်
 အဖြစ်၊ လုံးဝိုင်းသည် အဖြစ်မဟုတ်၊ ဝါ=အရပ်၊ အလုံးမဟုတ်၊ (ဣတိ=ဤသို့)
 ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ။ပ။
 ဝိဿဇ္ဇေတိ=ဖြေဆို၏၊ နော သံသာဒေတိ= (ပြဿနာကို) ရပ်တန့်မသွားစေ၊
 ဣဒံ(အယံ)=ဤသို့ ပြဿနာကို မရပ်တန့်စေဘဲ ဖြေဆိုနိုင်ခြင်း ဂုဏ်သည်၊
 ဝဏ္ဏသ္မိ=အဆင်း အရောင်တည်း၊ (ဣတိ=သို့) ဝဒါမိ=၏၊ ပန=ပါး၊ ။ပ။
 [နောက်ဆုံးဝါကျကိုသာ အနက်ပေးတော့အံ့] ပန=ထိုမှ တပါး၊ စိဝရ
က္ခာရာနံ=တို့ကို၊ လာဘီ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤ
 ပစ္စည်းလေးပါးကို ရခြင်းသည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ အာရောဟ ပရိဏာ
 ဟသ္မိ=အဖြစ်တည်း၊ ဝါ=အရပ် အလုံးတည်း၊ (ဣတိ)ဝဒါမိ။ အဋ္ဌမံ။

ပါစိတ်၊ မိမိအတွက်ကိုင်လျှင် နိဿဂ္ဂိပါစိတ်၊ လက်ဆော့ခြေဆော့ လျှပ်ပေါ်
 လော်လီသူ အနေဖြင့်ကိုင်လျှင် အနာမာသဒုက္ကဋ်၊ ရူပိယဆဉ္စကသမ္ပုတိရသော
 ရဟန်းအတွက်မှာမူ အနာပတ္တိ၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိနည်းပညတ်သည် တခုနှင့်
 တခု ရောယှက်မှုကင်း၏၊ ယင်းသို့ အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းသော
 ဝိနည်းပညတ်ကို အဘိဝိနယဟုခေါ်၏။ ဒသကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၇) ပဌမနာထ
 သုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာအလိုကို ထိုသုတ်ကျမှရေးအံ့။

၉-အဿပရဿသုတ်

၁၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင် ကုန်သော၊ အဿပရဿ စ=မြင်း အပေါင်းတို့၌ သာလွန် ထူးချွန်သော မြင်းတို့ကိုလည်း၊ [အဿ=မြင်းအပေါင်းတို့၌ +ပရ=သာလွန် ထူးချွန်သော+အဿ=မြင်း] (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေဿာမိ=အံ၊ တယော=သုံးယောက် ကုန်သော။ ပုရိသပရဿ စ=ယောက်ျားအပေါင်းတို့၌ သာလွန် ထူးချွန်သော ယောက်ျားတို့ကိုလည်း၊ (ဒေသေဿာမိ=အံ) တံ=ထိုငါဟောမည့် တရားကို ။ပ။ [ဤတိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၈၇)ကြည့်] ဣဒံ=ဤဩရုဗ္ဗာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ကိုကုန်စေနိုင်သော အောက်မဂ်ဉာဏ် သုံးပါးသည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဇေသိ=အရှိန်အဟုန်တည်း၊ (ဣတိ) ဝဒါမိ=၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ အဘိဓမ္မေ ။ပ။ နဝမံ။

၁၀-အဿာဇာနိယသုတ်

၁၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ ဘဒြေ=ကောင်းကုန်သော၊ အဿာဇာနိယေ စ=မြင်းအာဇာနည် တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော မြင်းလိမ္မာ တို့ကိုလည်း၊ ဒေသေဿာမိ=အံ၊ တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ဘဒြေ=ကောင်းကုန်သော၊ ပုရိသာဇာနိယေ စ=ယောက်ျား အာဇာနည် တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော ယောက်ျားသူရဲကောင်းတို့ကိုလည်း၊ ဒေသေဿာမိ=အံ၊ တံ=ထိုမြင်း အာဇာနည်၊ ယောက်ျားအာဇာနည် အကြောင်းကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ ။ပ။ ဘိက္ခူ=သည်၊ အာသဝါနံ=တို့၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၂)ကြည့်] ဣဒံ=ဤအာသဝတို့ကို ကုန်ခန်းစေသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်၊ အဿ=၏၊ ဇေသိ=တည်း၊ (ဣတိ) ဝဒါမိ၊ ဒသမံ။

၁၁-ပဌမမောရနိဝါပ စသောသုတ်များ

၁၄၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌၊ မောရနိဝါပေ=မောရနိဝါပ မည်သော၊ (ဥဒေါင်းတို့အား အစာပေး ကျွေးမွေးရာဌာနဖြစ်သော) ပရိဗ္ဗာဏောရာမေ=ပရိပိုဇ်တို့အာရာမ်၌၊ ဝါ=ပရိပိုဇ် ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ=ထိုပရိပိုဇ်အာရာမ်၌၊ [ထို့နောက်စာပိုဒ်(၁၂၆)ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်း

သည်။ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော = ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်သော အပြီးသတ်နိဗ္ဗာန်တရားရှိသည်။ ဝါ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော အပြီးသတ် စခန်း နိဗ္ဗာန်နန်းရှိသည်။ အစ္စန္တ ယောဂက္ခေမိ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင် ယောဂလေးဖြာ၊ ဘေးကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်ရှိသည်။ အစ္စန္တ ဗြဟ္မစာရီ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင် မြတ်သောအရိယမဂ် အကျင့်ကိုကျင့်သည်။ အစ္စန္တ ပရိယော သာနော=ခိုင်မြဲသော အပြီးအဆုံး နိဂုံးချုပ်တရားရှိသည်။ (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တရားနှင့် ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရား တည်းဟူသော ခိုင်မြဲသော အထွတ်အထိပ် လမ်းဆုံးပန်းတိုင်ရှိသည်) ဒေဝ မနုဿာနံ=နတ်လူတို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း) အသေက္ခေန=ရဟန္တာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါ= ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ သီလက္ခန္ဓေန=သီလအစုအဝေးနှင့်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=သီလဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အသေက္ခေန=သော၊ သမာဓိက္ခန္ဓေန = သမာဓိအစုအဝေးနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ = သမာဓိဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အသေက္ခေန=သော၊ ပညာက္ခန္ဓေန=ပညာအစုအဝေးနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပညာ ဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်။ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော= သည်။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ကောဒသမံ။

၁။ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော ။ ။ အစ္စန္တ =အတိ+အန္တ ။ အန္တ =(ကုန်ခန်း ပျက်စီး ခြင်းဟူသော) အပိုင်းအခြားကို+အတိ (အတိက္ကန္တ) =ကျော်လွန်သော+ နိဋ္ဌာ= အပြီးသတ်နိဗ္ဗာန်တရား။ အစ္စန္တ နိဋ္ဌောတိ အန္တ အတိတတ္တာ အစ္စန္တ သင်္ခါတံ အဝိနာသံဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ နိဋ္ဌာ အဿာတိ အစ္စန္တ နိဋ္ဌော။ ဣမိနာ နယေန သေသ ပဒါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အင်္ဂုတ္တိုရ် ဋ (တ၊ ၃၄၄) နောက်ဆုံးပုဒ်၏ “အစ္စန္တ” ကိုလည်း ဤအတိုင်း သဒ္ဒတ္ထဆိုနိုင်၏။

၁၄၅ (စာပိုဒ်)။ ၁၂-ဒုတိယမောရနိဝါပသုတ်။ ။ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယေန= တန်ခိုးဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၆၁)သင်္ဂါရဝသုတ်ကြည့်ပါ] အာဒေသနာပါဠိဟာရိယေန=သူတပါး၏ စိတ်ကိုသိ၍ ညွှန်ပြောဟောခြင်း ဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ အနုသာသနိပါဠိဟာရိယေန= မြတ်စွာဘုရားနှင့် သာဝကတို့ အမြဲမပြတ် ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရားဒေသနာဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္စန္တနိဋ္ဌော။ပ။ ဒေဝမနုဿာနံ=တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္စန္တနိဋ္ဌော။ပ။ သေဋ္ဌော ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒွါဒသမံ။

၁၄၆ (စာပိုဒ်)။ ၁၃-တတိယမောရနိဝါပသုတ် ။ ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= ဖလသမာပတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သောမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္မာဉာဏေန=မှန်ကန်သောဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္မာဝိမုတ္တိယာ= (ထိုဖိုလ်ဉာဏ်မှကြွင်းသော) မှန်ကန်သော ဖလသမာပတ်ဝိမုတ္တိနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု။ပ။ သေဋ္ဌော ဟောတိ)။ပ။ တေရသမံ=၁၃-ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ ယောဓာဇီဝဝဂ္ဂေါ=ယောဓာဇီဝဝဂ်တည်း။

(၁၅) ၅-မင်္ဂလဝဂ်

၁-အကုသလသုတ်

၁၄၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=တနေရာရာသို့ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ၊ ဝါ=ချထားခံရတော့သည်သာ၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်၊ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်။) အကုသလေန=အကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=

ကာယဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ အကုသလေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံလေးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ အကုသလေန=သော၊ မနောကမ္မေန=မနောကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သူကို၊ အာဘတံ=၍။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သူကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးသောတရားတို့နှင့်နည်း၊ ကုသလေန=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကုသလေန=သော၊ မနောကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=လည်းကောင်းတည်း၊ [ယခင်အတိုင်း နောက်ကပုဒ်တွေ လိုက်ပေးလိုက လိုက်ပေးပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို၊ အာဘတံ=၍။ပ။ သဂ္ဂေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=သာ။ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၁၄၈ (စာပိုဒ်)။ ၂-သာဝဇ္ဇသုတ် ။ ။ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ ဒုတိယံ။

၁၄၉ (စာပိုဒ်)။ ၃- ဝိသမသုတ် ။ ။ ဝိသမေန=မညီညာသော၊ ဝါ=လွဲမှားချွတ်ချော်မှုရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ သမေန=ညီညာသော၊ ဝါ=လွဲမှားချွတ်ချော်မှုမရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ တတိယံ။

၁၅၀ (စာပိုဒ်)။ ၄-အသုစိသုတ် ။ ။ အသုစိနာ=(ကျင်ကြီးသဖွယ်) မစင်ကြယ်သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ သုစိနာ=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော၊ ကာယကမ္မေန။ပ။ စတုတ္ထံ။

၁၅၁ (စာပိုဒ်)။ ၅-ပဌမစေတသုတ် ။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဗာလော=ဉာဏ်ပညာကင်းလူဖျင်း

လူမိုက်ဖြစ်သော ။ပ။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၃၅)ကြည့်ဆို] ပသဝတိ= မိမိ သန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏။ ဝါ=ရရှိ၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ= ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော။ပ။ ပရိ ဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်သနည်း ။ပ။ သာနုဝဇ္ဇော စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ပ။ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေသနည်း) အကုသလေန =သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ မနောကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော။ပ။ ပရိဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်၏။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ= ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော =သော ။ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ဝါ=ရရှိ၏ ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၁၅၅ (စာပိုဒ်)။ ၉-ဝန္တနာသုတ် ။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝန္တနာ=ရှိခိုးခြင်း တို့သည်။ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ (ဝန္တနာ=ရှိခိုးခြင်းလည်းကောင်း) ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ =ဝစီဒွါရဖြင့်၊ (ဝန္တနာ=လည်းကောင်း) မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ (ဝန္တနာ=လည်းကောင်းတည်း)။ နဝမံ။

၁၀-ပုဗ္ဗဏှသုတ်

၁၅၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့ ယေ သတ္တာ=အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ပုဗ္ဗဏှ သမယံ=နံနက်အခါ၌၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ= သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကောင်းစွာကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကို၊ စရန္တိ=ကျင့်ကြကုန်၏၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ= သု စရိတ် ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကောင်းစွာကျင့်အပ်သောကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကို၊ စရန္တိ=၏၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ=ကို၊ ဝါ=ကောင်း စွာ ကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကို၊ စရန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေသံ သတ္တာနံ= (သုစရိတ်ကုသိုလ်ကိုကျင့်သော) ထိုသတ္တဝါတို့၏၊ ဝါ=တို့ မှာ၊ သုပုဗ္ဗဏှော=ကောင်းသောနံနက်ခင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)။ပ။ မဇ္ဈနိက သမယံ=နေ့လယ်ပိုင်းအချိန်၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေသံ သတ္တာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့မှာ၊ သုမဇ္ဈနိကော=ကောင်းသော နေ့လယ်ပိုင်းအချိန်သည်၊ (ဟောတိ)။ပ။ သာယနသမယံ=ညနေချမ်းအချိန်၌ ။ပ။ သုသာယနော=ကောင်းသောညနေ ခင်းသည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

[ဂါထာ] (ပူရိတသုစရိတဓမ္မဒီဝသေ=ဖြည့်ကျင့်အပ်သော သုစရိတ် တရားရှိရာ နေ့အခါ၌၊ အဿ=ထိုသုစရိတ်တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ=မှာ၊ သဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း) သုနက္ခတ္တံ=ကောင်းသောနက္ခတ်မည်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်တော့၏) သုမင်္ဂလံ=ကောင်းသောမင်္ဂလာမည်သည်လည်းကောင်း၊ သုပ္ပဘာတံ=ကောင်းသောမိုးသောက် အလင်းရောက်ချိန်သည်လည်းကောင်း၊ သုဟုဋ္ဌိတံ=ကောင်းစွာအိပ်ရာမှထခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သုခဏော=ကောင်းသော ခဏသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်းသော လက်ဖျစ်ဆယ်တွက် အခိုက်အတန့်သည်လည်းကောင်း၊ သမုဟုတ္တော စ=ကောင်းသောမုဟုတ် အချိန်ပိုင်းသည် လည်းကောင်း၊ (သဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်တော့၏) (တဒါ=သုစရိတ် တရားတို့ကိုဖြည့်ကျင့်ရာ ထိုနေ့အခါ၌၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ဗြဟ္မစာရိသု =မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ ဝါ=တို့အား၊ (ဒိန္န ဒါနံ=ပေးလှူအပ်သော အလှူသည်) သုယိဋ္ဌံ=ကောင်းစွာပေးလှူ ပူဇော်အပ် သည်မည်သည် (ဟောတိ=ဖြစ်၏)။

[ဤ၌ ပူရိတသုစရိတဓမ္မဒီဝသေပုဒ်ကား အဋ္ဌကထာပါဠိတို့ကို ချုံး၍ ထည့်ထားအပ်သော ပါဠိသေသတည်း၊ အဿ၊ သဒါ၊ ဟောတိ၊ တဒါ၊ ဒိန္နဒါနံ ပုဒ်တို့ကား အဋ္ဌကထာမှတိုက်ရိုက်ယူထားအပ်သော ပါဠိသေသတို့တည်း။]

(တံ ဒီဝသံ=ထိုနေ့၌၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ကာယကမ္မံ=ကာယကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ကာယကံသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဝါ စာကမ္မံ =ဝစိကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ဝစိကံသည်၊ (ဟောတိ=၏) မနောကမ္မံ=မနောကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော မနောကံသည်၊ (ဟောတိ) ပဒက္ခိဏေ (ပဒက္ခိဏေသု)=ကြီးပွားတိုးတက်ကုန်သော၊ တေ (တေသု)=ထိုကာယကံစသည်တို့၌၊ ပဏိဓိ=မိမိကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ကို ထားခြင်း သည်၊ (ဟောတိ=၏) တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပဒက္ခိဏာနိ=ကြီးပွားတိုးတက် သော ကာယကံ စသည်တို့ကို၊ ကတွာန=ပြုလုပ်ကြပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏေ=ကြီးပွား တိုးတက်ကုန်သော၊ အတ္ထေ=အကျိုးတို့ကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏၊ [ပဏိဓိ တေ ပဒက္ခိဏေ ၌ အဋ္ဌကထာမဖွင့်၊ “တေသု ပဒက္ခိဏေသု”ဟု ဗဟုဝုဇ် ဆိုလိုလျက် ဧကဝုဇ်ပြောင်းထားသည်ဟုကြံပါ]

တေ(တုဗ္ဗေ)=ထိုအသင်သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ (ပဒက္ခိဏ ကာယကံ စသည်ကိုပြုကြသော ထိုအသင်သူတော်ကောင်းတို့သည်) အတ္ထလဒ္ဓါ=ရအပ်ပြီး သော အကျိုးစီးပွားရှိကုန်လျက်၊ သုခိတာ=ချမ်းသာသုခသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊

[သုခံ ဣတာ ဂတာ သုခိတာ] ဗုဒ္ဓသာသနာ=မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌၊
 ဝိရုဋ္ဌာ=စီပင်ပြန်ပွားကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗေဟိ=အားလုံးကုန်သော၊ ဉာတိဘိ=
 ဆွေမျိုးတို့နှင့်၊ သဟ=အတူတကွ၊ အရောဂါ=ရောဂါမရှိကြကုန်သည်၊ သုခိတာ
 =ကောင်းစွာဖြစ်ပွားသော သုခရှိကြကုန်သည်၊ [သုခံ သဗ္ဗာတံ ယေသန္တိ
 သုခိတာ] ဟောထ=ဖြစ်ကြပါစေကုန်သတည်း၊ [ဟောန္တုဟု ပါဠိရှိလျှင်
 “တုမှေထည့်ဆိုဖွယ်မလို၊ “တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်” ဟုဆိုပါ] ဣတိ
 =ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော၊ မဂ်လဝဂ္ဂေါ
 =မဂ်လဝဂ်တည်း။ပ။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်း
 အစုသည်၊ သမုတ္တော=ပြီးပြီ။

(၁၆) ၆-အစေလကဝဂ်

၁၅၇-၁၆၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်၊ ဣမာ
 တိဿော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဿော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=
 အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အာဂါဋ္ဌာ=ကြမ်းတမ်းသော၊ (လောဘအစွမ်းဖြင့် မြဲမြံ
 ဖမ်းချုပ် ကြမ်းကြုတ်သော)ဝါ=ကာမသုခ၌ သက်ဝင်နစ်မြုပ်သော၊ ပဋိပဒါ=
 အကျင့်လည်းကောင်း၊ နိဇ္ဈာမာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို လွန်စွာလောင်မြိုက် အပူတိုက်
 တတ်သော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈိမာ=(အာဂါဋ္ဌာနှင့် နိဇ္ဈာမာတို့၏)
 အလယ်အလတ်၌ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဂါဋ္ဌာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာစ
 =အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော
 သူသည်၊ ကာမေသု=တို့၌၊ ဒေါသော=သည်၊ [စာပိုဒ်(၁၁၄)ကြည့်] ။ပ။
 အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ဤသို့အပြစ်မရှိဟု
 ယူဆ၍ အလိုရှိတိုင်း ကာမချမ်းသာ ခံစားခြင်းအကျင့်ကို) အာဂါဋ္ဌာ=သော၊
 ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမ=ဤလောက၌၊
 ဧကစ္စော=အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစေလကော=အဝတ်မဝတ်သည်၊ (အဝတ်
 မဝတ်ခြင်း အကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်းအားဖြင့် ဗလ္လာကိုယ်ချည်း အဝတ်
 မစည်းဘဲ နေသည်) မုတ္တာစာရော=စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးသော
 အလေ့အကျင့်ရှိသည်၊ (မတ်တတ်ရပ်လျက် ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ခြင်း၊ စားစရာ

စားခြင်းစသည်ဖြင့် ရိုင်းစိုင်းစွာပြုကျင့်လျက် အမျိုးကောင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကိုပယ်စွန့်သည်။) ဟတ္တာပလေခနော=ထမင်းစားပြီးလသော် လျှာဖြင့် လက်ကိုလျက်တတ်သည်။ ဝါ=ကျင်ကြီးစွန့်ပြီးလသော် မစင်ကိုလက်ဖြင့်သုတ်သင်တတ်သည်။

နဗဟိဘဒန္တိကော=ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူပါဦးဘုရားဟု ပင့်လျှောက်အပ်လသော် မကြွလာသည်။ န တိဋ္ဌဘဒန္တိကော=(မကြွလာလိုလျှင်) ရပ်တော်မူပါဦးဘုရားဟု လျှောက်အပ်သော်လည်းမရပ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အဘိ

၁။ နဗဟိဘဒန္တိကော။ ။ “ဘဒန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဗဟိ=ဆွမ်းခံကြွလာပါဦး” ဤမျှသာ ဗဟိဘဒန္တပုဒ်၏ မူရင်းအနက် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤနေရာ၌ ဗဟိဘဒန္တသဒ္ဒါသည် နဂိုမူရင်းသဒ္ဒါကို အတုပြုထားသော အနုကရဏသဒ္ဒါ ရုဋ္ဌိသဒ္ဒါဖြစ်ရကား ယင်းသို့ ဆွမ်းခံကြွလာရန် ဖိတ်မန်ခြင်းကြောင့် ဆွမ်းခံကြွလာခြင်း အစီအစဉ် (ဝိမိ)တိုင်အောင် ကာရဏပစာရအားဖြင့် “ဗဟိဘဒန္တ”ဟု ဆိုရ၏။ ထို့နောက် ဗဟိဘဒန္တ စရတိတိ ဗဟိဘဒန္တိကော (ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူပါဦးဟု လျှောက်ထားလသော် ဆွမ်းခံကြွလာမှု အစီအစဉ်ကို ပြုကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်)ဟူ၍ တဒ္ဒိတ်ဝစနတ္ထပြု။ “ဗဟိပဿံ=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ။ ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်မှု အစီအစဉ်ကို၊ အရဟတိ=ထိုက်တန်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ ဗဟိပဿိကော=ဗဟိပဿိကမည်၏”ဟူသော တရားဂုဏ်တော်ပုဒ်နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏။

သို့သော် ယင်းသို့ ရုဋ္ဌိသဒ္ဒါမကြံဘဲ “ဗဟိပဿဣတိ (ဣမံ ဝိမိ) အရဟတိတိ ဗဟိပဿိကော”ဟူ၍ အလယ်ကြားခံ ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် ဝစနတ္ထပြုနည်းလည်း ရှိသေး၏။ ဗဟိဘဒန္တိကော၌လည်း ထိုနည်းရသင့်၏။ အစေလကတိတ္ထိယတို့သည် ယင်းသို့ ဒါယကာတို့၏ ဆွမ်းခံပင့်လျှောက်မှုကို လက်မခံကြ၊ ရသေ့ရဟန်းတို့မည်သည် သူတပါးစကားကို မလိုက်နာကောင်းဟု အယူရှိကြသတတ်၊ ထို့ကြောင့် နပဋိသေခဖြင့် “နဗဟိဘဒန္တိကော”ဟု အစေလကတိတ္ထိယတို့၏ အကျင့်ပဋိပဒါကို ဟောတော်မူသည်။

ဗဟိ ဘဒန္တတိ ဝုတ္တော ဥပဂမနသင်္ခါတော ဝိမိ ဗဟိဘဒန္တော၊ တံ အရဟတိတိ ဗဟိဘဒန္တိကော၊ တပုဋိက္ခေပေန နဗဟိဘဒန္တိကော။ (ဤသုတ်ငိုကာစသည်)။ ရုဋ္ဌိသဒ္ဒေန စေတ္ထ တဒ္ဒိတသိဒ္ဓိ၊ ယထာ ဗဟိပဿိကောတိ။ သီလက္ခန်ငိုကာသစ်၊ ဒု-၃၅၄ (မဟာသီဟနာဒသုတ်)။

ဟင်္ဂ=မိမိမရောက်မိကြိုတင်၍ ဆောင်ယူထားအပ်သော ထမင်းကို၊ (န သာဒိယတိ=မခံယူ) ဥဒ္ဓိဿကတံ= မိမိကိုရည်စူး၍ စီမံပြုလုပ်ထားအပ်သော ထမင်းကို၊ (န သာဒိယတိ=မခံယူ) နိမန္တနံ=ပင့်ဖိတ်လှူဒါန်းအပ်သော ထမင်းကို၊ န သာဒိယတိ=မခံယူ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကုမ္ဘိမုခါ=ထမင်းထည့်စရာ အိုးအဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=ထုတ်ဆောင်၍၊ ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ=ပေးလှူအပ်သော ထမင်းကိုလည်း) န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ကဠောပိမုခါ=ထမင်းချက်အိုး၊ ထမင်းထည့်တောင်းအဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=၍၊ ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ=ကိုလည်း) န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဧဠကံ=တံခါးခုံကို၊ အန္တရံ=ဆီးတားခြားသည်ကို၊ (ကတွာ=ပြု၍၊ ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ဒဏ္ဍံ=ဒုတ်ကို၊ အန္တရံ=ကို (ကတွာ ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မုသလံ=ကျည်ပွေ့ကို၊ အန္တရံ (ကတွာ ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)

ဒွိန္ဒံ=နှစ်ယောက်သောသူတို့သည်၊ ဘုဉ္ဇမာနာနံ=စားနေကြကုန်စဉ်၊ (ဧကသ္မိံ=တယောက်သည်၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဒေန္တေ=ပေးလှူလသော်) န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဂတ္တိနိယာ=ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမသည်၊ (ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပါယမာနာယ=ကလေးနို့တိုက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပုရိသန္တ ရဂတာယ=ယောက်ျားအနီး၌ ရောက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒိယမာနဘိက္ခမ္ဘိ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) [ပုရိသန္တ ရဂတာယာတိ ပုရိသသမိပဂတာယ။ မူလပဏ်ဋိ၊ ဒု၊ ၃၅] သက္ကံ တ္တိသု=လူအများ ပေါင်းစုကြွေးကြော်နှိုးဆော်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သော ထမင်းတို့ကို၊ (ဒိယမာနာသု=ပေးလှူအပ်ကုန်လသော်၊ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ) ယတ္ထ=အကြင် အရပ်၌၊ သာ=ခွေးသည်၊ ဥပဋ္ဌိတော=အနီးအပါး၌ စောင့်မျှော်တည်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်အံ့၊ (တတ္ထံ=ထိုအရပ်၌၊ အာဟာဋံ=ခွေးအား မပေးဘဲဆောင်ယူလာခဲ့သော ထမင်းကို၊ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ယတ္ထ=အကြင်အရပ်၌၊ မက္ခိကာ=ယင်ကောင်တို့သည်၊ သဏ္ဍာသဏ္ဍာစာရိနိ=အစုလိုက် အစုလိုက် လှည့်လည်ကြကုန်အံ့၊ (တတော=ထိုအရပ်မှ၊ အာဟာဋံ=ဆောင်ယူခဲ့သော ထမင်းကို၊ န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)။

မစ္ဆံ=ငါးကို၊ (န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မံသံ=အသားကို၊ (န ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) သုရံ=သေရည်ကို၊ (န ပိဝတိ=မသောက်) မေရယံ=အရက်ကို၊ (န ပိဝတိ=မသောက်) ထုသောဒကံ=ဆံပုံးရည်ကို၊ န ပိဝတိ=မသောက်၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကာဂါရိကော ဝါ=တအိမ်တည်းကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဧကာလောပိကော=ဆွမ်းတလုတ်တည်းဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်။

ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဒွါဂါရိကော ဝါ=နှစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း (ဟုတွာ) ဒွါလောပိကော=ဆွမ်းနှစ်လုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။

[ဤနေရာ၌ ပေယျာလထိုးထား၏။ ဖော်လိုလျှင်-တျာဂါရိကော ဝါ=သုံးအိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း။ ဟုတွာ=ဖြစ်၍၊ တျာလောပိကော=ဆွမ်းသုံးလုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။ စတွာဂါရိကော ဝါ=လေးအိမ်.....သည်။ ဟုတွာ စတွာလောပိကော ဟောတိ။ ပဉ္စာဂါရိကော ဝါ ဟုတွာ ပဉ္စာလောပိကော ဟောတိ။ ဆာဂါရိကော ဝါ ဟုတွာ ဆာလောပိကော ဟောတိ။ ဤသို့ဖော်ဆိုပါ]

သတ္တာဂါရိကော ဝါ=ခုနစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း (ဟုတွာ) သတ္တာလောပိကော=ဆွမ်းခုနစ်လုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဧကိဿာ=တခုသော၊ ဒတ္တိယာပိ=(နှစ်လုတ်သုံးလုတ်မျှသာဆုံသော) ဆွမ်းခွက်ငယ်ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=မျှတနေထိုင်၏။ ဒွိဟိ=နှစ်ခုကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=ဆွမ်းခွက်ငယ်တို့ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=၏။ ပ။ သတ္တဟိ= ခုနစ်ခုကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=လည်း၊ ယာပေတိ=၏။ ဧကာဟိကမ္မိ=တရက်ခြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ= တရက်မစားဘဲနေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ= အာဟာရကို၊ အာဟာရေတိ=စား၏။ [ထမင်းကို တရက်ခြား စား၏ဟုလို]။ ဒွါဟိကမ္မိ=နှစ်ရက်ခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏။ ပ။ သတ္တာဟိကမ္မိ=ခုနစ်ရက်ခြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ခုနစ်ရက် မစားဘဲနေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏။ ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဝေရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အဒ္ဓမာသိကမ္မိ=တလထက်ဝက် (၁၅)ရက် အကွာအခြား ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ပရိယာယ ဘတ္တဘောဇနာနုယောဂံ=ရက်အလှည့် အကြိမ်အားဖြင့် ထမင်းစားခြင်းကို ထပ်တလဲလဲအားထုတ်မှု ဝီရိယကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာကဘက္ခောပိ=ဟင်းရွက်စိမ်းကို စားသည်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သာမာကဘက္ခောပိ=လမန်းမြက်သီးဆန်ကို စားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ [စာပိုဒ် ၉၄ ကြည့်] ဝနမူလဖလာဟာရော= တောသစ်မြစ်၊ သစ်သီးဟူသော အစာ အာဟာရရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ပဝတ္တဖလဘောနိ=အလိုလိုကြွေကျသော သစ်သီးကိုစားလျက်၊ ယာပေတိ= မျှတနေထိုင်၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဏာနိပိ=ပိုက်ဆံလျှော်ချည်အဝတ်တို့ကို

လည်း၊ ဓာရေတိ=ဆောင်၏။ ဝါ=ဝတ်ရုံ၏။ မသာဏာနိပိ=တို့ကိုလည်း၊
ဓာရေတိ=၏။ပ။

ကေသမသုလောစကောပိ=ဆံပင် မုတ်ဆိတ် နုတ်ပယ်တတ်သူသည်
လည်း၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ကေသမသုလောစနာနုယောဂံ= ဆံပင် မုတ်ဆိတ်
နုတ်ပယ်ခြင်းကို ထပ်တလဲလဲအားထုတ်မှု ဝီရိယကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်
သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဥပ္ပဋ္ဌကောပိ=အထက်၌ မတ်မတ်ရပ်တည်နေသည်လည်း၊
(ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အာသနပဋိက္ခိတ္တော=ထိုင်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုပယ်စွန့်သည်၊
ဟောတိ=၏။ [ဥပ္ပဋ္ဌကာ ဟောန္တိတိ ဥဒ္ဓယေဝ ဌိတကာ ဟောန္တိ အနိသိန္ဒာ။
မူလပဏ်ဋ္ဌ၊ ပ-၃၆၈။ ဥပ္ပဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည် ဥပ္ပဇာဏုမဏ္ဍလပုဒ်၌ကဲ့သို့
ဥဒ္ဓသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ၏။]

ဥက္ကဋ္ဌိကောပိ=ဆောင်ကြောင့်ထိုင်မှု ကျင့်ဝတ်ရှိသည်လည်း၊ (ဟုတွာ
=ဖြစ်၍) ဥက္ကဋ္ဌိကပ္ပဓာနံ =ဆောင်ကြောင့်ထိုင်ခြင်းအလုပ် အားထုတ်မှုကို၊
အနုယုတ္တော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ ကဏှကာပဿယိကောပိ=ဆူးတည်း
ဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌ သွားရပ်ထိုင်မှု ပြုလုပ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။
ကဏှကာပဿယေ= ဆူးတည်းဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌၊ သေယျံ=အိပ်ခြင်းကို၊
ကပ္ပေတိ=ပြုလုပ်၏။ သာယတတိယကမ္မိ=ညနေချမ်းဟူသော သုံးကြိမ်မြောက်
ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=နံနက်၊ နေ့လယ်၊ ညနေအားဖြင့် သုံးကြိမ်တိတိ
ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂံ=(မကောင်းမှုတို့ကို မျှော
ခြင်းငှာ) ရေသို့သက်ဆင်းခြင်းအလုပ်ကို အထပ်ထပ်အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တော
=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပံ=
ဤသို့သဘောရှိသော၊ အနေကဝိဟိတံ=များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြား
ရှိသော၊ ကာယဿ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ အာတာပနပရိတာပနာနုယောဂံ= ဆင်းရဲ
ပူပန်စေခြင်း၊ အထပ်ထပ်ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်း အလုပ်ကို ထပ်တလဲလဲ အားထုတ်
မှုကို၊ အနုယုတ္တော=လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤခန္ဓာ
ကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအကျင့်ကို၊ နိဇ္ဈာမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊
ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူသည်၊ ကတမာစ=နည်း၊
ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓေ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု
=ရဟန်းသည်၊ အာတာပိ=ကံလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော
သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော=ဟုတ်မှန်စွာသိသည်။ ဝါ=သည်၊ [ကေက

နိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉၀)ကြည့်] သတိမာ=သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) လောကေ=ဌ၊
 အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ကာယေ=ဌ၊ ကာယာနုပဿိ=လျက်၊
 ဝိဟရတိ=နေ၏၊ [ဤ၌ “စေ”သဒ္ဓါ မပါခြင်းသာ ထူး၏] အာတာပိ=သည်၊
 သမ္ပဇာနော=သည်၊ သတိမာ=သည်၊ (ဟုတွာ)လောကေ=ဌ၊ အဘိဇ္ဈာ ဒေါ
 မနသံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝေဒနာသု=တို့၌၊ ဝေဒနာနုပဿိ=လျက်၊ ဝိဟရတိ=၏
 [စိတ္တောအတွက်လည်း ဧကကနိပါတ်ကိုကြည့်ပြီး ဖော်ဆိုပါ]။ပ။ ဓမ္မာနုပဿိ
 =လျက်၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤကာယာနုပဿနာ စသော
 အကျင့်ကို၊ မဇ္ဈိမာ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ (ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားမှု
 အာဂါဠုပဋိပဒါနှင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု နိဇ္ဈာမပဋိပဒါဟူသော
 အကျင့်ယုတ် အစွန်းနှစ်ဖက်သို့ မရောက်သဖြင့် အလယ်အလတ်၌ဖြစ်သော၊
 ဝါ=သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်သို့မရောက်သဖြင့် အလယ်
 အလတ်၌ဖြစ်သော) ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အနုပ္ပန္နာနံ
 =ကုန်သော၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၉၄ကြည့်] ပါပကာနံ=ကုန်သော ။ပ။
 ဆန္ဒံ=ကို၊ ဇနေတိ=ဖြစ်စေ၏၊ ဝါယမတိ=လုံ့လပြု၏၊ ဝိရိယံ=ကို၊ အာရဘတိ
 =၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပဂ္ဂဏှာတိ=၏။ ပဒဟတိ=၏။ပ။ ဘာဝနာယ=ငှာ၊ ပါရိ
 ပူရိယာ=ငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကို၊ ဇနေတိ=၏။ပ။ ပဒဟတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ
 =ဤသမ္ပပ္ပဓာန်လေးပါးအကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ
 =၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ
 သမန္နာဂတံ=သော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဝိရိယသမာဓိ
 ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး
 အကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ
 =သဒ္ဓိန္ဒြိယကိုဘာဝေတိ=၏၊ [အကျယ်ဖွင့်အနက်ကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်
 (၄၀၂) ကြည့်] ဝိရိယိန္ဒြိယံ=ဝိရိယိန္ဒြိယကို။ပ။ သတိန္ဒြိယံ=သတိန္ဒြိယကို။ပ။
 သမာဓိန္ဒြိယံ=သမာဓိန္ဒြိယကို။ပ။ ပညိန္ဒြိယံ=ပညိန္ဒြိယကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ပ။
 သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်ကို။ပ။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ပ။ ဓမ္မ
 ဝိယေသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ=ဓမ္မဝိယေသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ပ။ ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ= ဥပေက္ခာ
 သမ္ပောဇ္ဈင်ကို၊ ဘာဝေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဓာဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး
 အကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ကို၊
 [အကျယ်တဝင့်အနက်ကို ကေကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၁၉)ကြည့်] ဘာဝေတိ=၏၊
 သမ္မာသင်္ကပ္ပံ=သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=သမ္မာ
 သမာဓိမဂ္ဂင်ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါး
 အကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
 ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်။ ဣမာ တိသေသာ= ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း၊ ဣတိ
 =ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌော= ၆ ခုမြောက်သော၊ အစေလကဝဏ္ဏေါ
 =အစေလကဝဂ်တည်း။

(၁၇) ၇-ကမ္မပထပေယျာလ

၁၆၄-၁၈၃။ [ဤအခန်းမှ ပုဒ်နက်တို့ကို စာပိုဒ်-၁၁၈နှင့် ၁၄၇၌
 လည်းကောင်း၊ အကျယ်တဝင့် အနက်ကို စာပိုဒ်-၇၁-၌လည်းကောင်းကြည့်ပါ]
 အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ပါဏာတိပါတိ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဉ္စ=
 သူတပါးကိုလည်း၊ ပါဏာတိပါတေ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို သတ်ခြင်း၌၊
 သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာနာယူကျင့်သုံးစေ၏၊ ပါဏာတိပါတေ=ခြင်း၌၊
 သမနုညော စ=ကောင်းစွာခွင့်ပြုမှုရှိသည်လည်း၊ ဝါ=သဘောတူသည်လည်း၊
 ဟောတိ=၏။ပ။ ပါဏာတိပါတာ=ခြင်းမှ၊ ဝေရမဏိယာ=ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၌၊
 ဝါ=ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ပီရတိ၊ စေတနာ၊ စေတနာ
 သမ္ပယုတ်တရားဟူသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ [ဒုကနိပါတ်
 စာပိုဒ် (၂၀၁)လည်းကြည့်] ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=၌၊ သမနုညော
 စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။

အဒိန္နာဒါနေ=ခြင်း၌။ပ။ အဒိန္နာဒါနာ=ခြင်းမှ။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရေ
 =မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်ခြင်း၌။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ=
 ခြင်းမှ။ပ။ ပိသုဏာယ=သော၊ ဝါစာယ=၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ပိသုဏာယ
 =သော၊ ဝါစာယ=၌၊ သမနုညော စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပိသုဏာယ=
 သော၊ ဝါစာယ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=၌။ပ။ အဘိဇ္ဈာယ=အလွန်တပ်မက်သော
 ပိသမ လောဘ၌၊ သမာဒပေတိ=၏။ပ။ အနဘိဇ္ဈာယ=အဘိဇ္ဈာ၏ ဆန့်ကျင်
 ဘက် အလောဘတရား၌၊ သမာဒပေတိ=၏။ပ။ ဗျာပါဒေ= စီးပွားချမ်းသာကို
 ဖျက်ဆီးတတ်သောဒေါသ၌။ပ။ အဗျာပါဒေ=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်

မေတ္တာတရား၌။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားယွင်းသော အယူရှိသည်။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ
=မှားယွင်းသောအယူ၌။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော= မှန်ကန်သောဉာဏ်အမြင်ရှိသည်။ပ။
သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်၌။ပ။ ကမ္မပထပေယျာလံ=ကမ္မပထ၏
မြှုပ်ကွက်သည်။နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

(၁၈) ၈-ရာဂပေယျာလ

၁၈၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ရာဂဿ=ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ တပ်မက်
သော ရာဂကို၊ အဘိညာယ=အထူးသိခြင်းငှာ၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊
ဓမ္မာ=တရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏။ ကတမေ= အဘယ်
မည်ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွား
စေထိုက်ကုန်သနည်းဟူမူ) သုညတော=မြဲ၏ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း
သော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အနိမိတ္တာ=မြဲ၏ဟူသော
အမှတ်အသား မရှိသော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပ
ဏိဟိတော=မြဲ၏ဟူသော စွဲလမ်းတောင့်တမှု မရှိသော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ
သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊
ရာဂဿ=ကို၊ အဘိညာယ=ငှာ၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤ
တရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။

မျဉ်းကြောင်းအောက်မှ ပါဠိများကိုလည်း အနက်ပေးဦးအံ့-

သဝိတက္က သဝိစာရော=ဝိတက်နှင့်လည်း တက္ကဖြစ်၊ ဝိစာရနှင့်လည်း
တက္ကဖြစ်သော၊ သမာဓိ=ဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တော
=ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရဟူသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ သမာဓိ=ဈာန်
သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အဝိတက္က အဝိစာရော=ဝိတက်လည်းမရှိ၊ ဝိစာရလည်း
မရှိသော၊ သမာဓိ=ဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ပ။)

☞ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိခြင်းငှာ။ တယော
=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ [ထို့နောက် “ကတမေ
တယော? သုညတော သမာဓိ” စသည်ဖြင့် ဆိုပါ]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊
ရာဂဿ=ရာဂ၏၊ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ တယော=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ။ပ။
ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ဓယာယ= ကုန်ခန်း
ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ။ပ။ ဝိရာဂါယ= ကင်းကွာ

ပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ။ပ။ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊
စာဂါယ=စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=တဖန်စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို၊ အဘိညာယ=ငှာ၊ တယော
ဓမ္မာ။ပ။ ပရိညာယဲ=ငှာ၊ [စသည်ဆိုပါ]။ပ။ မောဟဿ=မောဟကို။ပ။ ကော
ဿ=စိတ်ဆိုးခြင်းကို။ပ။ ဥပနာဟဿ=ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို။ပ။ မက္ခဿ= သူ
တပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်းကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၈၁) စသည်နှင့်
(၂၃၁)ကိုလည်း ကြည့်ပါ]။ပ။ ပဠာသဿ=ကိုယ့်ထက်သာသူ၊ တန်းတူယှဉ်တူ၊
ဂုဏ်ပြိုင်မှုကို။ပ။ ဣဿာယ=ဌူစုတတ်သော သဘောကို။ပ။ မစ္ဆရိယဿ
=ဝန်တိုလျှို့ဝှက်သူအဖြစ်ကို။ပ။ မာယာယ=မိမိအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်လှည့်ပတ်
မှုကို။ပ။ သာဠေယျဿ=မိမိ၌ မရှိသောဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာပြောဆို
သူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်ခြင်းကို။ပ။ ထမ္မဿ=ကောဓ၊ မာန
အစွမ်းဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ခြင်းကို။ပ။ သာရမ္မဿ=သူတပါးထက် နှစ်ဆ၊
သုံးဆ စသည်တိုးပွား၊ သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်းဟူသော မာနကို။ပ။
မာနဿ=မာနကို။ပ။ အတိမာနဿ=လွန်ကဲသောမာနကို။ပ။ မဒဿ=မာန်တက်
ထောင်လွှားဝင့်ကြားခြင်းကို။ပ။ ပမာဒဿ=မွေ့လျော့ခြင်းကို။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)
[ဣဒမဝေါစ=စသည်ကို စာပိုဒ်-၁၂၆-သုတ်ကြည့်] ရာဂပေယျာလံ=ရာဂ၏
ဆိုင်ရာမြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။ပ။

တိကနိပါတပါဠိ= တိကနိပါတ်ပါဠိ တော်သည်၊ ဝါ=တရားသုံးမျိုး
သုံးမျိုးတို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်းပါဠိတော်သည်၊
နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

ဤတိကနိပါတ်အဆုံးတွင်
အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ ပထမတွဲ ပြီး၏။

နိဿယဆရာ၏ ပတ္တနာဂါထာ

ပညိဿရဿ ထေရဿ၊ ဇမ္ဗုဒီပနိဝါသိနော။
 တိကအင်္ဂုတ္တရဿေ'သော၊ သင်္ခတော အတ္တနိဿယော။
 ဝိညုနံ ဟဒယေ နိစ္စံ၊ ယထာ စန္ဒောဝ သောဘတံ။
 တမော ဗာဓံ ဒဒေါ အာဘံ၊ စိရံ ဓာရေတု သာသနံ။

ဇမ္ဗုဒီပနိဝါသိနော=ရန်ကုန်မဟာ၊ နဂရာဝယ်၊ ဘယာက္ခာဝေး၊ ကမ္ဘာအေး၌၊ စာရေးကျမ်းပြု၊ ဘိဓာန်မူဖြင့်၊ ဇမ္ဗုဒီပ၊ မည်ရပြောင်ညီး၊ ကျောင်းဆောင်ကြီး၌၊ မငြီးမငွေ၊ ပျော်မွေ့ကြာညောင်း၊ ကိန်းအောင်းနေတော်မူသော၊ ပညိဿရဿ=ဆရာခပ်နှိပ်၊ နှုတ်တံဆိပ်ဖြင့်၊ ပညိဿရ၊ ခေါ်ရသာကြည်၊ ဘွဲ့နာမည်ရှိသော၊ ထေရဿ=ကျမ်းစာရေးသား၊ တာဝန်များကို၊ ကြိုးစားထမ်းရွက်၊ အားတက်ပျော်ရွှင်၊ ထေရ်အရှင်သည်၊ သင်္ခတော=တရားမွေနှစ်၊ ကြွင်းကျန်ရစ်အောင်၊ အားသစ်ကြိုးစား၊ ရေးသားပီပြင်၊ စိရင်အပ်သော၊ တိကအင်္ဂုတ္တရဿ=သုတ်တိုင်းထင်စွာ၊ ကြောင်းအင်္ဂါတို့၊ သုံးဖြာရှိရ၊ တိကထုတ်ဆို၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဟု၊ ပင်ကိုထူးခြား၊ တရားရတနာ၊ ဒေသနာတော်၏၊ ဧသော အတ္တနိဿယော=အနက်အသွယ်သွယ်၊ ဓိပ္ပာယ်ကြွယ်ဝ၊ ခြယ်လှယ်ပြသဖြင့်၊ မြန်မာ့ဌကထာ၊ မြန်မိုကာဟု၊ မည်သာသမိုက်၊ ခေါ်ထိုက်တင့်ဆန်း၊ ဤအဖွင့်ကျမ်းသည်။

ဝိညုနံ=သာသနာသန့်ရှင်း၊ တည်တံ့ခြင်းနှင့်၊ ဌာန်ရင်းမြန်မာ၊ အစဖြာ၍၊ ကမ္ဘာတလွှား၊ စည်ပြန့်ပွားအောင်၊ ကြိုးစားနေည၊ စာချစာသင်၊ ပညာရှင်တို့၏၊ ဟဒယေ=ဤကျမ်းကိုမြင်၊ လွန်သန့်စင်သည့် ကြည်လင်ရွှင်ပြုံး စိတ်နှလုံး၌၊ တမော= အဓိပ္ပာယ်နက်၊ ဖုံးကွယ်ဝှက်၍၊ မလက်ဉာဏ်ရောင် အမှိုက်မှောင်ကို၊ ဗာဓံ (ဗာဓန္တော)=စိတ်ဓာတ်အတွင်း၊ မကပ်ချဉ်းအောင်၊ ရှင်လင်းပယ်ပျောက်၊ ကွယ်ပျောက်စေလျက်၊ အာဘံ=တသုတ်မကျန်၊ ဟုတ်မှန်ထိုးထွင်း၊ အမြင်ရှင်းသည့်၊ ထင်လင်းတန်ဆောင်၊ ဉာဏ်အရောင်ကို၊ ဒဒေါ=ကြည့်ရှုလိုက်တိုင်း၊ မဆိုင်းလက်ငင်း၊ ပေးအပ်နှင်းလျက်၊ ယထာ စန္ဒောဝ=မြေပြင်တဝန်း၊ ငွေစင်သွန်းသို့၊ ပြည့်ဝန်းဝိုင်းစက်၊ ထွန်းပေါ်ထွက်သည့်၊ နှစ်သက်စဖွယ်၊ တင့်တယ်ပဝင်း၊ ငွေလမင်းကဲ့သို့ပင်၊ နိစ္စံ=သင်ယူကြည့်ရှု၊ ပို့ချမှုဖြင့်၊ အားပြုလက်စွဲ၊ အမြဲတွင်တွင်၊ အသုံးဝင်လျက်သာလျှင်၊ သောဘတံ (သောဘတု)=ခုခါနောက်နှောင်း၊ အချိန်ပြောင်းလည်း၊ အကောင်းဂုဏ်သိန်၊ ရောင်အရှိန်ဖြင့်၊

ထိန်ထိန်ပဝင်း၊ ထွန်းလင်းမြင့်ကြွယ်၊ တင့်တယ်နေပါစေသတည်း။ သာသနံ
 =သတ္တဝါပပင်း၊ ဒုက္ခကင်းအောင်၊ မင်းမင်းသခင်ဆုရားရှင်၏၊ သဗ္ဗညာဏ်အား၊
 စွမ်းပကားဖြင့်၊ ဟောကြားမြွက်ဖော်၊ ဒေသနာတော်ကို၊ စိရုံနှစ်ပေါင်းရာထောင်၊
 မြားမြောင်လွန်မြောက်၊ ချိန်ခါရောက်အောင်၊ စာရေတု=ပါဠိဗိပ္ပာယ်၊ မပြယ်မပျက်၊
 မကွယ်ဝှက်အောင်၊ ရွက်ဆောင်သည်ပိုး၊ အကျိုးပြုလုပ်ငန်း၊ တာဝန်ထမ်းသည့်၊
 ကျမ်းဂန်မသွေ၊ ဖြစ်ပါစေသတည်း။